

АРХИВЪ

ЮГО-ЗАПАДНОЙ РОССИИ.

АРХИВЪ

ЮГО-ЗАПАДНОЙ РОССІИ,

ИЗДАВАЕМЫЙ

ВРЕМЕННОЮ КОММИССІЕЮ

ДЛЯ

РАЗБОРА ДРЕВНИХЪ АКТОВЪ,

ВЫСОЧАЙШЕ УЧРЕЖДЕННУЮ

ПРИ

Кіевскомъ, Подольскомъ и Волынскомъ

ГЕНЕРАЛЬ-ГУБЕРНАТОРЪ.

ЧАСТЬ ТРЕТЬЯ.

АКТЫ О ГАЙДАМАКАХЪ

(1700—1768)

Томъ III.

КІЕВЪ.

Въ университетской типографіи (І. Завадзкаго).

1876.

Печатать разрешаю.

Председатель Тайный Советник *М. Юзефовичъ.*

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Послѣ исчезновенія козачества на правой сторонѣ Днѣпра въ началѣ XVIII столѣтія, югозападный край долженъ былъ поступить въ полное распоряженіе польскаго правительства и сдѣлаться, наконецъ, неотъемлемою собственностью шляхты, составившей это правительство. Казалось, что послѣ устраненія единственной силы, стѣснявшей господство польско-шляхетскаго строя, порядокъ этотъ водворится всецѣло и осуществитъ давно имъ намѣченныя цѣли: полное господство польской народности и постепенное обращеніе въ нее русскаго народонаселенія края; истребленіе православія и водвореніе вмѣсто него, вначалѣ униі, а потомъ, постепенно, католичества; наконецъ, утвержденіе въ край неограниченнаго полновластія шляхетскаго сословія и полное порабощеніе крестьянъ въ гражданскомъ и экономическомъ отношеніяхъ. Впрочемъ, осуществленіе этихъ задачъ казалось легкимъ только съ точки зрѣнія чисто субъективной, присущей шляхетской средѣ того времени. Среда эта, не отличавшаяся никогда политическимъ тактомъ и умѣніемъ хладнокровно обсуждать и болѣе глубоко понимать историческіе законы, управляющіе судьбою человѣческихъ обществъ, не принимала во вниманіе тѣхъ непреодолимыхъ стремленій массъ южнорусскаго народа, которыя прорывались въ теченіи двухъ столѣтій въ формѣ козацкихъ движеній; заключившись въ узкую сословную, національную и религіозную исключительность, преслѣдуя по мелочамъ интересы своей касты,

кружка или личности, шляхтичи полагали, что отъ коренныхъ жизненныхъ требованій временно побѣжденнаго народонаселенія можно отдѣлаться абсолютнымъ ихъ непризнаніемъ, высокоумѣрыми риторическими фразами о «хлопской злости», о «врожденной мужицкой строптивости» и т. п. Шляхетская среда была слишкомъ неразвита, слишкомъ эгоистична и недалководна для того, чтобы пойти на встрѣчу стремленіямъ массы народной и, предвидя ея реакцію, добровольными уступками открыть путь для прогресса въ гражданскомъ развитіи речи посполитой. Требуя безусловнаго подчиненія своимъ цѣлямъ, отрицая абсолютно все гражданскія и чловѣчскія права народа, шляхтичи вызывали необходимо безконечную реакцію съ его стороны; одолѣвъ въ козацествѣ ту форму реакціи, которая боролась съ шляхетскимъ началомъ въ теченіи почти двухъ столѣтій, польскіе дворяне полагали, что одолѣли самую реакцію и что поставили ее въ безвыходное положеніе; между тѣмъ не прошло и двухъ десятилѣтій, какъ факты доказали ошибочность ихъ взгляда и лишили шляхтичей увѣренности въ полномъ торжествѣ ихъ дѣла. Народная реакція не была подавлена: она проявилась въ новой формѣ, возрастала съ каждымъ годомъ и быстро охватывала массу крѣпостнаго люда;—эта новая форма называлась теперь гайдамачествомъ.

Между тѣмъ, вызывая неуступчивостію и крайнею народною и сословною исключительностію протестъ со стороны массъ народныхъ, шляхетское общество не имѣло даже достаточной силы и гражданской подготовки для того, чтобы бороться съ фактическими проявленіями этого протеста и затруднять его непосредственныя проявленія; тотъ-же сословный и личный эгоизмъ, называвшійся въ Польшѣ XVIII столѣтія «золотою шляхетскою вольностью», извѣстный обыкновенно подъ именемъ анархіи и безурядицы, обезсиливаль совершенно государственный организмъ речи посполитой и лишаль его возможности дѣйствовать въ своихъ-же инте-

ресахъ по строго обдуманному, общему плану. Оберегая ревниво шляхетскія права отъ контроля центральной власти, дворянское сословіе отняло у этой власти все средства дѣйствія; полное отсутствіе администраціи, функціи которой были возложены исключительно на дворянъ, и почти совершенное отсутствіе государственныхъ финансовъ—слѣдствіе освобожденія шляхтичей отъ всякихъ налоговъ и полного упадка городской промышленности и торговли—ставили правительство въ невозможность предпринять какую-бы то ни было рѣшительную мѣру даже съ цѣлью обезпечить права, привилегіи и притязанія самой шляхты. Всеобщая неурядица, отсутствіе органовъ, необходимыхъ для сохраненія порядка, хотя бы понятаго съ шляхетской точки зрѣнія, открывали свободный исходъ для проявленій всякаго общественнаго броженія, вытекало-ли оно изъ болѣе глубокаго побужденія—подавленныхъ законныхъ требованій массъ народныхъ, или-же основывалось на болѣе мелкихъ эгоистическихъ, личныхъ мотивахъ.

Отсутствіе общественнаго начала, сдерживающаго фактическія проявленія какъ законной реакціи подавленныхъ слоевъ общества, такъ и личные порывы къ своеволію, корысти и произволу, отразилось невыгодно и на характеръ народнаго протеста. Находя легкой исходъ въ проявленіяхъ чисто личныхъ, единичныхъ, протестъ этотъ не былъ поставленъ въ необходимость группироваться уяснить свои нравственныя основы, искать прочной опоры въ солидной разработкѣ своихъ принциповъ, въ приведеніи ихъ въ цѣльное, стройное, глубоко сознанное и прочувствованное убѣжденіе, основанное на общемъ народномъ самопознаніи. Прорываясь въ постоянныхъ спорадическихъ вспышкахъ, народное движеніе если и разростается въ объемъ, благодаря внѣшнимъ обстоятельствамъ, то не уясливается въ отношеніи нравственной выработки, ясности принциповъ и опредѣленности цѣлей—оно пребываетъ болѣе на степени развитія врожденнаго инстинкта или унаслѣдованной тра-

дици, чѣмъ сознанаго убѣжденія; стремясь къ ниспроверженію шляхетскаго порядка, народъ только чувствуетъ въ общихъ чертахъ, основы другого, желательнаго для него порядка вещей, но ясно высказать и установить ихъ въ частности онъ не умѣетъ; такимъ образомъ, вслѣдствіе неясности принциповъ, характеръ народной реакціи принимаетъ черты болѣе отрицательныя, чѣмъ положительныя, стремится болѣе къ ниспроверженію существующаго, чѣмъ къ постановкѣ на его мѣсто новаго, лучшаго.

Кромѣ того народная реакція принимаетъ еще другія невыгодныя для нея черты, истекавшія изъ того-же источника—всеобщей анархіи. При отсутствіи порядка и органовъ для его сохраненія,—личныя страсти являются въ видѣ необузданнаго произвола; стремленіе къ поживѣ, грабежу, безчинству и насиліямъ всякаго рода, не находя препятствія ни въ нравственномъ развитіи всѣхъ слоевъ народа, ни въ юридическомъ строѣ государства, разигрывается повсюду привольно и сдерживается лишь личнымъ кулачнымъ правомъ. Лица всѣхъ сословій готовы при удобномъ случаѣ поживиться чужою собственностью, нанести насилія, отправиться на разбой и грабежъ. Предпріятія подобнаго рода составляютъ нормальное явленіе; въ нихъ принимаютъ участіе шляхтичи и крестьяне, жолнеры и мѣщане, выходцы изъ сосѣднихъ государствъ и даже лица духовныя; организуются болѣе или менѣе крупныя разбойничіе отряды и предпринимаютъ цѣлыя разбойничіе походы; вначалѣ столѣтія къ отрядамъ этимъ примыкаютъ самые разнообразные элементы и грабежъ составляетъ единственную задачу ихъ существованія; но, мало по малу, въ составѣ отрядовъ начинаютъ преобладать элементы болѣе однородныя: бѣглые крестьяне, запорожцы, охотники изъ мѣщанъ и лѣвобережныхъ козаковъ; всѣ недовольные положеніемъ дѣлъ въ обществѣ, примыкаютъ къ разбойничьей вольницѣ, направляютъ ея удары по преимуществу на панскіе дворы, и, помимо грабежа, сообщаютъ ей все болѣе и

болѣ рѣзкій характеръ борьбы съ господствующимъ элементомъ изъ за народныхъ началъ; въ подробностяхъ гайдамацкихъ походовъ, записанныхъ въ актовыя книги, характеръ этотъ начинается ясно преобладать уже около половины столѣтія и, наконецъ, разряжается въ двухъ-трехъ попыткахъ, носящихъ вполне характеръ возстаній политическихъ, сословныхъ и религіозныхъ.

Тѣмъ не менѣ въ общей характеристикѣ гайдамачества видны постоянно, въ различныхъ, смотря по времени и обстоятельствамъ доляхъ, двѣ разнородныя стороны, сложившіяся въ одно явленіе: народный протестъ противъ польско-шляхетскаго порядка и стремленіе къ удовлетворенію личнаго произвола или корысти; вторая черта была неминуемымъ послѣдствіемъ какъ той низкой степени развитія народа, при которой ясно не разграничиваются въ понятіи дѣйствующихъ лицъ: общее отъ личнаго, долгъ отъ страсти, такъ и того отсутствія распорядительной власти въ государствѣ, на который было указано. Что личный произволъ и побужденія корыстные примѣшивались ко всякому общественному дѣлу въ речи нополитой, вслѣдствіе ея-же ненормальнаго строя, въ томъ можно ясно убѣдиться, посмотрѣвъ на ходъ общественныхъ дѣлъ въ самой шляхетской средѣ, которая могла дѣйствовать въ строго законныхъ предѣлахъ. Трудно дѣйствительно было ожидать гражданскаго образа дѣйствій, основаннаго исключительно на ясно созданныхъ нравственныхъ и политическихъ принципахъ, на безкорыстіи и самопожертвованіи отъ подавленной, пребывающей въ невѣжествѣ, угнѣтаемой и оскорбляемой крестьянской массы въ томъ государствѣ, гдѣ просвѣщавшееся и господствовавшее сословіе лишено было пониманія всѣхъ названныхъ мотивовъ какъ въ публичной такъ и въ частной жизни: гдѣ, при появленіи иноземнаго войска, немедленно часть полноправныхъ гражданъ принимала сторону враговъ и шла грабить имущество остальныхъ согражданъ (какъ это случилось во время войны со Шведами), гдѣ выборныя лица

отъ народа, составлявшія высшую правительственную коллегію (сеймъ) получали поголовно жалованье отъ иностранныхъ правительствъ, гдѣ областныя сеймики рѣшали публичныя пренія сабельными и палочными ударами, гдѣ судебныя приговоры исполнялись заѣздами, т. е. легализированнымъ разбоемъ и грабежемъ, гдѣ, наконецъ, войско получало, въ большей части случаевъ, жалованье посредствомъ военныхъ конфедерацій т. е. систематическаго грабежа на пространствѣ нѣсколькихъ областей.

Съ двойнымъ характеромъ: разбоя и сопротивленія панскимъ порядкамъ появляется гайдамачество съ самаго начала XVIII столѣтія, первоначально на Волыни и Подоліи, затѣмъ, по мѣрѣ заселенія страны, и въ Украинѣ, гдѣ, благодаря выгоднымъ географическимъ условіямъ: близости трехъ границъ (Русской, Турецкой и Молдавской) и переходному положенію края, оно окончательно сосредоточивается во второй четверти столѣтія. Первые признаки зарождавшагося гайдамачества мы встрѣчаемъ въ актахъ Волынскихъ повѣтовъ; такъ, еще во время Шведской войны, пользуясь смутнымъ временемъ, частыми проходами различныхъ войскъ и междуусобіемъ среди шхякты, мѣстные жители: крестьяне и мѣщане, составляли небольшіе отряды, и, принимая имя козаковъ, нападали на дворы паповъ и евреевъ. Уже въ 1708 году мы встрѣчаемъ подробный расказъ о походе одного изъ такихъ отрядовъ, составившагося въ окрестности Межирича Корецкаго подъ предводительствомъ мѣщанина этого города, Грыцька Пащенко, изъ отбившихся отъ своихъ командъ козаковъ, русскихъ солдатъ и даже Калмыковъ; выдавая себя за козакаго начальника, Пащенко грабилъ панскіе дворы и еврейскія аренды и взымалъ въ свою пользу контрибуцію деньгами и разными припасами¹⁾. Вскорѣ количество подобныхъ отрядовъ умножилось на Волыни до такой степени,

1) См. № IV, стр. 5.

что въ 1712 году, коронный гетманъ, Сенявскій, долженъ былъ отъ дѣйствующей арміи отдѣлать часть войска и поручить ей заняться исключительно истребленіемъ »своевольныхъ купъ«, которыя стали собираться и безчинствовать въ Волинскомъ воеводствѣ ¹⁾).

Въ тоже почти время въ Подоліи, и въ пограничной съ нею полосѣ Брацлавщины появлялись все чаще и чаще подобныя-же явленія безурядицы и народнаго броженія: съ 1713 года мы встрѣчаемъ цѣлый рядъ нападеній то на купцевъ-евреевъ, то на панскіе дворы, то на мѣстечка и т. д. Часто виновниками нападеній оказываются мѣстные крестьяне, иногда Запорожцы врываются съ этою цѣлю изъ Молдавіи, часто сами шляхтичи не брезгаютъ предпочесть грабежъ болѣе мирнымъ занятіямъ; такъ, между прочимъ, мы встрѣчаемъ въ актахъ упоминанія о томъ, что въ окрестности Хмѣльника крестьяне села Багриновець ограбили казну сборщика земскихъ податей. Въ мѣстечкѣ Стрыжавкѣ нѣсколько человекъ крестьянъ отправились, по ихъ собственному выраженію, »искать счастья въ добычѣ« и поживились всякимъ добромъ проѣзжихъ купцевъ евреевъ; но добро это не пошло имъ въ прокъ—они попали подъ магистратскій судъ, а добыча ихъ въ сундуки экономического начальства. Въ томъ-же году отрядъ запорожцевъ налетѣлъ на мѣстечко Пяковъ, ограбилъ это имѣніе князя Любомирскаго и перебилъ или поранилъ населявшихъ его евреевъ. Въ свою очередь дворяне, прельщаясь легкою добычею, то входили въ стачки съ грабителями, доставляя имъ безопасные притоны въ своихъ имѣніяхъ, конечно за значительный дивидендъ отъ ихъ заработка, то сами предпринимали походы съ цѣлю »поисковъ за счастіемъ«; Такъ встрѣчаемъ рѣшеніе суда, по которому дворянинъ Доминикъ Матковскій приговоренъ къ висельницѣ за то, что съ юныхъ лѣтъ, странствуя по разнымъ воеводствамъ, постоянно занимался воров-

¹⁾ См. № V, стр. 9.

ствомъ и разбоемъ въ сообществѣ съ восьмью другими шляхтичами, и, наконецъ, застрѣлилъ одного изъ своихъ товарищей, дворянина Сухорабскаго, желая присвоить себѣ его пай въ добычѣ ¹⁾.

Еще привольнѣе могли развернуться страсти въ степной, совершенно обезлюдившей тогда Украинѣ; тамъ, на плодородной но совершенно опустѣвшей равнинѣ двухъ воеводствъ: Кіевскаго и Брацлавскаго, образовались маленькіе отряды всякаго сброднаго люда и разбѣжали по широкой степи, разбивая кунеческіе обозы, отгоняя стада лошадей и т. д. Похожденія одного такого отряда мы знаемъ изъ показаній двухъ его участниковъ: шляхтича Михаила Янковскаго и его «пахолка», т. е. слуги, Илька Ледовскаго. Отрядъ этотъ, состоявшій изъ 15 человекъ, составилъ въ 1713 г. въ окрестности Кіева изъ самыхъ разнородныхъ элементовъ: донскихъ козаковъ, крестьянъ, шляхтичей, молдаванъ, крещеныхъ евреевъ и т. д.;— онъ выѣхалъ за русскую границу подъ предводительствомъ запорожца Дзюбы, знавшаго отлично мѣстность, подъ предлогомъ поступленія на службу въ Польшу, но, вмѣсто того, занялся разбоемъ. Ночуя въ опустѣлыхъ селахъ, безрешительно проѣзжая вдоль всю страну до Днѣстра, находя радушный пріемъ въ рѣдкихъ хуторахъ, куда стали пріѣзжать панскіе осадчіе, вольница свободно поджидала купеческіе обозы и жила въ нихъ на ихъ счетъ; иногда гребезжъ попадался богатый: такъ, послѣ нападенія на одинъ изъ каравановъ, на долю каждаго участника пришлось чистыми деньгами по 450 золотыхъ; другой разъ они добыли прекрасныхъ лошадей и т. д. Наконецъ, нагулявшись въ волю, удальцы, направились къ Немирову и, раздѣлившись, разбрелись по селамъ; здѣсь они переженились и принялись преспокойно разводить хозяйство на добытыя въ степи средства ²⁾.

¹⁾ См. №№: VI, стр. 10; VIII стр. 15; X, стр. 19; XIV, стр. 28 и XIX, стр. 39.

²⁾ См. № XI стр. 20. Также Архивъ Юго-Западной Руси Ч. III, т. 2, стр. 771.

На порубежныхъ полосахъ Украины, гдѣ народонаселеніе отчасти уцѣлѣло, или тамъ, гдѣ оно стало медленно водворяться, мы встрѣчаемъ тѣже симптомы броженія; такъ въ Кіевскомъ Полѣсьи крестіане бѣгутъ въ близлежащую степь, селятся на болѣе льготныхъ условіяхъ, на земляхъ новыхъ помѣщиковъ и, вмѣстѣ съ односельцами, нападаютъ на села бывшихъ своихъ владѣльцевъ, угоняютъ ихъ скотъ, угрожаютъ имъ разореніемъ и смертью и, тѣмъ не менѣе, находятъ пріютъ и защиту у новыхъ помѣщиковъ¹⁾. Въ повоосажѣнномъ мѣстечкѣ Паволочи, управляющій пригласилъ на слободу, между прочими переселенцами, русскихъ выходцевъ, старообрядцевъ; но поселенцы эти немедленно приняли участіе въ общемъ броженіи края: они отправились на лодкахъ вверхъ по Днѣпру и Припяти и ограбили нѣсколько селъ и дворовъ въ Мозырскомъ повѣтѣ²⁾. На другой, южной, закраинѣ степи, жители повопоселеннаго мѣстечка Тарговицы оказывали гостепрѣимство «подозрительнымъ людямъ» ходили вмѣстѣ съ ними въ степь для добычи и хранили награбленныя вещи въ казнохранилищѣ своей приходской церкви. Наконецъ во всемъ Побережьи, между Бугомъ и Днѣстромъ разбойничали мѣлкія шайки степняковъ, состоявшія впрочемъ въ связи съ сельскими войтами, осадчачами, начальниками надворныхъ козаковъ, иногда даже съ владѣльцами заселявшихся имѣній въ той мѣстности³⁾.

На сколько существованіе такихъ отрядовъ составляло повседневное явленіе и на сколько широки были ихъ связи съ лицами разныхъ сословіи осѣдлаго населенія, мы можемъ судить по универсалу, разосланному къ жителямъ всего края въ 1717 году вновь назначеннымъ региментаремъ Украинской партіи (т. е. военнымъ начальникомъ Украинскихъ воеводствъ) Яномъ Галецкамъ.

1) См. № XIII, стр. 25.

2) См. № XVII, стр. 36.

3) См. № XVI стр. 33 и № XVIII, стр. 37.

Въ универсалѣ этомъ региментарь говоритъ слѣдующее: »Милостивыхъ пановъ моихъ, господъ помѣщиковъ, всѣхъ вообще, усильно прошу немедленно извѣщать моего намѣстника, пана Ольшевскаго, о пребываніи своевольныхъ »жупъ гейдамацкой сволочи« гдѣ-бы таковыя ни находились, особенно же въ воеводства Брацлавскомъ и части Кіевскаго, то есть въ Украинѣ »вовсе ихъ не охраняя; особенно-же пановъ губернаторовъ (т. е. управляющихъ) и войтовъ прошу обратить вниманіе на то, что они будутъ отвѣчать передъ речью посполитою въ случаѣ, если обнаружится связь кого-либо изъ нихъ съ своевольными людьми« ¹⁾).

Въ универсалѣ этомъ въ первый разъ появляется терминъ, которымъ обозначилось новое явленіе, имѣнно названіе *гайдамаки*, никогда раньше этого документа не встрѣчавшееся намъ ни въ историческихъ запискахъ ни въ актахъ. Названіе это сложилось въ началѣ XVIII столѣтія для обозначенія того движенія, которое тогда появилось на смѣну козацкихъ движеній и отличительныя черты котораго мы указали выше. Мы полагаемъ, что примѣненіе этого слова къ крестьянскимъ движеніямъ болѣе ранняго времени, подымавшимся какъ-бы въ подспоріе козацкимъ усиліямъ при Богданѣ Хмельницкомъ ²⁾ или Паліѣ, составляетъ анахронизмъ.

¹⁾ См. № XII, стр. 23.

²⁾ Въ сочиненіи г. Костомарева Богданъ Хмельницкій »*гайдамацкими законами*« названы отряды возставшихъ въ то время крестьянъ. Мы полагаемъ, что терминъ этотъ употребленъ по аналогіи съ позднѣйшими историческими событіями, но сомнѣваемся въ существованіи его въ источникахъ XVII столѣтія.

Въ этимологическомъ отношеніи слово *гайдамакъ* заимствовано изъ турецкаго языка, гдѣ существуетъ междометіе *гайде*, по татарски *хайда*, означающее: прочь, пошесть. Суффиксъ *макъ* составляетъ въ турецкомъ языкѣ окончаніе неопредѣленнаго склоненія; посредствомъ приставки его къ указанному междометію образуется глагольная форма *гайдемакъ* — гнать.

Въ турецкомъ языкѣ въ свою очередь это слово заимствовано изъ арабскаго, въ которомъ глагольный корень *гада* означаетъ: смуг-

Подъ гайдаками разумѣлись первоначально только разбойничіе отряды, появившіеся въ правобережной Украинѣ въ началѣ XVIII столѣтія и названіе это стало примѣняться къ крестьянскимъ движеніямъ только въ половинѣ этого столѣтія, когда около ядра, образованнаго гайдаками-грабителями, мало-по-малу сгруппировались бѣглецы или недовольные крестьяне. Первый разъ такой характеръ, съ яснымъ преобладаніемъ элементовъ борьбы народной и сословной, гайдамачество принимаетъ только въ 1734 году вслѣдствіе условій, которыя мы подробнѣе укажемъ при передачѣ свѣдѣній о самомъ фактѣ, насколько онъ уясняется изъ собранныхъ документовъ; до того-же времени не можемъ не признать въ гайдамачествѣ преобладанія инстинктовъ исключительно своекорыстныхъ, подобно выше указаннымъ фактамъ.

Но прежде, чѣмъ приступить къ разсказу о событіяхъ 1734 года и послѣдовавшихъ за нимъ гайдамацкихъ походовъ и крестьянскихъ возстаній, необходимо остановиться на общей характеристикѣ гайдамацкаго движенія, а также мѣръ, принятыхъ шляхетскимъ обществомъ и правительствомъ для противудѣйствія ему. Характеристика такая необходима потому, что сами факты слишкомъ мелки, рѣдко достигаютъ болѣе крупныхъ размѣровъ, разсыпаны на пространствѣ обширной территоріи и продолжаются почти полъ столѣтія въ видѣ спорадическихъ частныхъ попытокъ, слѣдя за которыми, повѣтствователь невольно долженъ погрузиться въ подробности и упустить возможность представленія общей

щать, беспокоить, приводить въ движеніе. Такимъ образомъ арабскій глаголь, припявшій турецкую окраску, перешелъ въ южную Русь въ значеніи существительнаго, но удержалъ свое основное значеніе, выражая челоуѣка призывающаго смуту, беспокоящаго, гонящаго или гонимаго. Bianchi et Kieffer. Dictionnaire Turc—français, изд. 2-ое т. II, стр. 1205; Лазарь Будаговъ—Сравнительный словарь Турецко-татарскихъ нарѣчій т. II, стр. 311; Viberstein-Kazimirski Dictionnaire Arabe-Français т. II, стр. 1465. Свѣдѣнія эти сообщены намъ обязательно К. Н. Липшинымъ.

связи между многочисленными однородными, хотя не лишеными разнообразных оттѣнковъ, фактами.

Въ характеристикѣ гайдамачества мы постараемся указать: Составъ гайдамацкихъ отрядовъ, ихъ образъ дѣйствія, связи соединявшіе гайдамаковъ съ жителями края, въ которомъ они дѣйствовали, мѣстности, въ которыхъ организовались отряды и находили пріютъ послѣ совершенія походовъ и, наконецъ, тѣ мѣры, которыми польское правительство и общество старались противудѣйствовать развитію гайдамачества.

Если обратимъ вниманіе на составъ гайдамачества по происхожденію лицъ поступавшихъ въ его отряды, то въ числѣ ихъ мы встрѣтимъ представителей не только всевозможныхъ народностей и сословій, населявшихъ югозападный край, но и лицъ, явившихся изъ сосѣднихъ областей, «особъ заграничныхъ» какъ нерѣдко выражаются польскія власти при ихъ допросахъ, т. е. лицъ родившихся или поселившихся внѣ предѣловъ речі-посполитой и отправлявшихся въ гайдамачество по различнымъ побужденіямъ. Главная масса контингента гайдамацкихъ отрядовъ состояла изъ крестьянъ югозападнаго края. Послѣ окончательнаго подавленія козачества и передачи югозападныхъ областей Польшѣ въ 1714 году—крестьяне очутились въ томъ положеніи, котораго старались избѣжать упорною борьбою въ теченіи двухъ столѣтій. Не смотря на льготы, предоставленныя помѣщиками въ заводимыхъ ими слободахъ въ степной Украинѣ, для крестьянъ ясно было, что льготы эти представляютъ только срочныя, временныя послабленія. При томъ въ тѣхъ мѣстностяхъ, которыя не запустили во время послѣдней борьбы: въ Подоліи, Волыни и Полѣсьи—льготъ вовсе не существовало и крѣпостныя отношенія развивались въ полной силѣ.

Раздраженіе крестьянъ было естественно и проявлялось постоянно и повсемѣстно ¹⁾), подготавливая обильный матеріалъ для

¹⁾ Въ сочиненіи: »Гайдамачина, историческая монографія Д.

гайдамачества. Примѣры этого раздраженія, свидѣтельствующіе о постоянной глухой враждѣ крестьянъ противъ помѣщиковъ, встрѣ-

Мордовцева. Санктпетербургъ. 1870. Мы встрѣтили весьма странную постановку вопроса о причинахъ возникновенія гайдамачества. Г. Мордовцевъ полагаетъ, что гайдамачество, беспокоившее польскую шляхту въ теченіи всего XVIII столѣтія было результатомъ дурного обращенія съ крестьянами и экономическаго гнета не польскихъ а маюроссійскихъ помѣщиковъ; онъ полагаетъ, что крестьяне малороссійскіе, раздраженные поведеніемъ своихъ старшинъ и пановъ, мстили не имъ, а польскимъ панамъ, которые вели себя по отношенію къ крестьянамъ весьма »гуманно«, давали имъ значительныя »экономическія льготы« даже заботились о школьномъ образованіи ихъ дѣтей и о снабженіи ихъ »фабричными издѣліями и предметами роскоши, которые давала Польша« и т. д. (Стр. 10—44). За отсутствіемъ ссылокъ въ сочиненіи г. Мордовцева, мы не знаемъ на какихъ источникахъ основано его мнѣніе о мнимомъ благоденствіи крестьянъ и благодушіи польскихъ помѣщиковъ въ XVIII столѣтіи, но, тѣмъ не менѣе, мы считаемъ себя въ правѣ утверждать, что положеніе г. Мордовцева не вѣрно. Въ одномъ изъ предъидущихъ томовъ Архива Юго-Западной Россіи (ч. VI т. II) по инвентарямъ имѣній и другимъ документамъ указано было на положеніе крестьянъ въ юго-западномъ краѣ въ XVIII ст. и на значеніе мнимыхъ экономическихъ льготъ и мнимаго благодушія помѣщиковъ; здѣсь мы прибавимъ нѣсколько замѣчаній: какъ ни тяжелы были по мнѣнію г. Мордовцева экономическія условія быта крестьянъ въ Малороссіи, тѣмъ не менѣе до конца XVIII столѣтія крестьяне не были закрѣпощены, пользовались личною свободою и правомъ перехода съ мѣста на мѣсто, между тѣмъ какъ такого права не имѣла съ половины XVI столѣтія крестьяне польской Украины; при свободѣ же перехода наврядъ-ли крестьяне могли быть доведены до того безвыходнаго положенія, которое должно было произвести гайдамачество. Затѣмъ гайдамачество исключительно проявлялось въ польской Украинѣ, и никогда не обращалось на Маюроссію; мы не припомнимъ такого историческаго факта, въ которомъ реакція, вызванная въ извѣстной странѣ злоупотребленіями извѣстнаго сословія, поражала бы не это сословіе, а исключительно неповинныхъ и благодушныхъ жителей сосѣдней страны; нельзя-же французской Jaccerie объяснить поведеніемъ Нѣмецкихъ дворянъ или, наоборотъ, поводовъ нѣмецкой крестьянской войны искать въ образѣ дѣйствій французскихъ дворянъ. Наконецъ, провѣривъ фактически составъ гайдамаческихъ отрядовъ по приложеннымъ автамъ, невозможно не убѣдиться, что огромное большинство гайдамаковъ состоитъ изъ уроженцевъ польской Укра-

чаются намъ постоянно въ актовыхъ книгахъ, да и сами шляхтичи убѣждены были твердо въ существованіи такого настроенія въ крестіанской средѣ. Они беспрестанно толкуютъ о »врожденной хлопской злости (*innata malitia*), о склонности крестіанъ забывать »законы какъ Божественные, такъ и государственные по отношенію къ помѣщикамъ«, о необходимости строго наблюдать за ними и т. д. »Хлопы тамъ бѣшеные, склонные ко всѣмъ дурнымъ предпріятіямъ« говоритъ офицеръ Скульскій, описывая свой походъ на Украинну. »Ледуховскіе, не обращая вниманія на то, что подданные въ Украинѣ склопы ко всякому своевольству, не измышляютъ достаточныхъ средствъ для ихъ усмиренія« говоритъ шляхтичъ Трипольскій въ жалобѣ на своихъ сосѣдей. »Подданные изъ мѣстечка Норинска, поступая по негодному своему обычаю, исполненные гайдамацкой дерзости... и естественной ненависти и злорадства къ католической вѣрѣ« бесчинствуютъ противъ шляхтичей—по словамъ жалобы дворянина Гулевича ¹⁾. Дворянинъ Николай Жураковскій, оправдываясь въ убіеніи крестіанина Рубана, утверждаетъ, что главными виновниками этого событія были: владѣлец Рубана, дворянинъ Былина и его прикащикъ, Бржостовскій, которые вели себя слишкомъ мягко въ отношеніи къ подвѣдомственнымъ имъ крестіанамъ и, такимъ образомъ, будто угрожали опасностью спокойствію цѣлой страны. При этомъ Жураковскій рисуетъ слѣдующими красками настроеніе крестіанъ въ данной мѣстности: »Подданные въ этомъ краѣ, сосѣднемъ съ Украинною... но природѣ (*naturaliter*) склонны ко всякаго рода преступленіямъ, грабежамъ, убійствамъ и бунтамъ и постоянно

ины, что уроженцы Малороссіи попадаютъ между ними довольно рѣдко и то по большей части не крестіане, а лица свободныхъ сословій: козаки, мѣщане, слобожане, что, слѣдовательно, вліяніе Малороссійскихъ пановъ и старшинъ на своихъ крестіанъ въ дѣлѣ гайдамачества остается ни при чемъ.

¹⁾ См. стр: 217, 275 и 460.

ихъ выжидаютъ.... этому настроенію нужно постоянно и серьезно противудѣйствовать, ибо изъ искры можетъ загорѣться огонь бунта, какъ съ издавна бывало, который едва папряженіемъ всѣхъ силъ можно будетъ потушить. Во время пылѣвшихъ смуть крестіане, вспоминая достойные плача поступки своихъ дѣдовъ, отважились (и пребываютъ понынѣ въ этомъ ожесточеніи сердца) причинить гибель сосѣднимъ областямъ и вновь пойти по гибельному пути своихъ предковъ¹⁾. Изъ этихъ непогихъ примѣровъ видно, что шляхтичи ясно сознавали положеніе свое относительно крестіанъ и, не считывая на устраненіе причинъ, вызывавшихъ это недружелюбное отношеніе, полагались исключительно на мѣры строгости со стороны владѣльцевъ для подавленія бунта, готоваго вспыхнуть ежeminутно. Но мѣры эти зависѣли отъ личнаго характера владѣльца, не подчинялись никакому общему плану дѣйствій и оказывались недостаточными; потому по временамъ въ разныхъ концахъ югозападнаго края вспыхивали фактическія проявленія крестіанскаго неудовольствія. то въ видѣ единичныхъ фактовъ, то, при благоприятныхъ обстоятельствахъ, въ видѣ болѣе или менѣе обширно разраставшагося движенія. При удобномъ случаѣ, крестіане нападали на проезжавшихъ дворянъ, били ихъ и грабили, иногда врывались въ дома сосѣднихъ дворянъ и евреевъ, по временамъ составляли отряды и, пограбивши панскіе дворы или удовлетворивъ мести надъ помѣщикомъ, уходили за границу речн посполитой; бывали случаи, въ которыхъ цѣлыя села подымались, отправлялись въ походъ противъ дворянъ, даже вступали въ стычки съ отрядами коронаго войска. Въ приведенныхъ актахъ такіе случаи встрѣчаются не рѣдко: такъ мы уже указали фактъ ограбленія сборщика земскихъ податей Брацлавскаго воеводства крестіанами села Багриновець²⁾. Въ 1742 году судья гродскій жи-

1) См. № LXIV, стр. 115.

2) См. № VI стр. 10,

томирскій Михаилъ Щеневскій, проѣзжая черезъ село Новаки Овручскаго повѣта, потребовалъ для себя квартиры въ крестіанскоѣ избѣ и уступки воза за дешевую цѣну, но крестіане въ этомъ селѣ »привыкли, по выраженію Щеневского, къ насиліямъ и безпорядкамъ« (они извѣстны были своею строптивостью), »не разъ уже нападали на шляхетскіе дворы и на проѣзжихъ шляхтичей«; и теперь они затѣяли ссору со слугами Щеневского, окружили съ дубинами и ружьями его поѣздъ, избили его слугъ и сына и прекратили нападеніе только благодаря посредничеству мѣстнаго священника, но, тѣмъ не менѣе, они окружили домъ, въ которомъ скрылся Щеневскій, и остротами, угрозами, пѣснями и плясками смущали его до ночи, приговаривали: »ще намъ Ляхи не наня«¹⁾. Въ тоже почти время крестіане мѣстечка Норинска оскорбленные проѣзжавшимъ дворяниномъ Гулевичемъ, обезоружили его, побали и ругались надъ нимъ непристойными словами, »которыя душа содрогается повторить, писалъ Гулевичъ, они называли меня негоднымъ Ляхомъ, юхою собачею и покойную мать мою въ недостойныхъ выраженіяхъ упоминали«²⁾. Крестіане изъ Ружинскоѣ волости напали на мытницу (т. е. внутреннюю таможию), учрежденную княземъ Янушемъ Вишневецкимъ на границѣ его имѣнія, ограбили ее и нанесли опасные раны двумъ сборщикамъ: шляхтичу и еврею. Въ селѣ Волосовѣ крестіане условились бѣжать въ Запорожье и предварительно, подговоривъ слугу, завладѣли казною своего помѣщика. Крестіане изъ селъ Бѣлополя и Кашперовки, вмѣстѣ съ живущею въ этихъ селахъ чиншевою шляхтою, составили значительный отрядъ, отправились въ село Червоную, убили въ немъ помѣщика Фелиціана Третьяка и ограбили его дворъ. Крестіане изъ селъ Таборова и Ярославки составили также вооруженный отрядъ, напали на дворъ помѣщика Бобровскаго, убили его брата и слугу,

1) См. № CLXI стр. 330—333.

2) См. № ССХХVIII, стр. 460—462.

самого Бобровскаго сильно изувѣчили, ограбили, да подожгли дворъ и сами бѣжали въ Кіевъ. Крестіане села Быстрыка напали на село Свитынцы и, выдавая себя за гайдамаковъ, угнали табунъ лошадей дворянъ Цыринъ ¹⁾. и т. д. Еще чаще встрѣчаются факты свидѣтельствующіе объ участи бѣглыхъ крестьянъ въ гайдамацкихъ нападєніяхъ; бѣглые пристають къ гайдамацкимъ отрядамъ, увеличивають ихъ силы, служатъ гайдамацкими провожатыми, иногда сами составляютъ цѣлыя отряды. Нѣтъ почти распроса пойманныхъ гайдамаковъ, въ которомъ не числились-бы бѣглые крестьяне, въ большинствѣ-же отрядовъ они составляютъ преобладающую долю ²⁾. Чѣмъ болѣе подвигаемся къ концу столѣтія, т. е. чѣмъ болѣе заселяется мѣстность, тѣмъ количество недовольныхъ бѣглыхъ крестьянъ возрастаетъ среди гайдамацкихъ скопищъ, тѣмъ болѣе присутствіе ихъ придаетъ гайдамачеству ясный оттѣнокъ сословной борьбы. Среди бѣглыхъ крестьянъ въ гайдамацкихъ отрядахъ мы встрѣчаемъ и жителей мѣстностей, ближайшихъ къ театру дѣйствій даннаго отряда, и крестьянъ сбѣжавшихъ изъ отдаленныхъ мѣстностей: изъ Воливи, Подоліи, Овруцкаго Полѣсія; попадаются крестьяне, какъ въ первый разъ примкнувшіе къ гайдамакамъ, такъ и такіе, которые провели въ бѣгахъ уже многіе годы, побывали и въ Запорожьѣ, и на слободахъ, и въ службѣ у разныхъ лицъ, и не разъ примыкали къ гайдамакамъ; иные едва могутъ припомнить, какъ отдаленное воспоминаніе ранняго дѣтства, то время, когда они первый разъ вмѣстѣ съ родителями сбѣжали изъ подъ тяжелой панской руки.

Вообще, чѣмъ болѣе развивается гайдамачество, тѣмъ болѣе вниманіе крестьянъ на немъ сосредоточивается; они охотно возла-

¹⁾ См. №№: CV, стр. 217; CLVIII, стр. 323; CLIX, стр. 325; CXXXVII, стр. 272 и CCCXV, стр. 664.

²⁾ См. №№: CLXXX, стр. 373; CLXXXI стр. 374, 376 и 377; CLXXXVII, стр. 387; CCCLIII стр. 743; CCCLVIII стр. 759; CCCXXXII стр. 694; CCCLVI, стр. 757; CCLXIV, стр. 553 и т. д.

гають всѣ надежды на эту единственную форму протеста противъ враждебнаго имъ общественнаго положенія, сосредоточиваютъ на ней всѣ свои симпатіи. Осѣдлые, даже зажиточные, крестьяне, при каждой сильно выдающейся несправедливости и своеволю пана, немедленно вспоминаютъ гайдамаковъ, какъ единственную угрозу противъ гнетущей ихъ силы ¹⁾. Это настроеніе крестьянъ постепенно возрастало и достаточно было малѣйшаго повода для того, чтобы крестьянинъ, занятый повидимому исключительно хозяйственными заботами, бросилъ послѣднія и примкнулъ къ гайдамацкому отряду при первомъ его появленіи. Вотъ, на примѣръ, разказъ заимствованный изъ показаній одного изъ подсудимыхъ, ясно рисующій отношенія крестьянъ къ гайдамакамъ: Въ селѣ Боркахъ, въ Чпгиринскомъ староствѣ, поселился, перебѣжавшій туда крестьянинъ, Супрунъ Кіашко; вѣроятно наскучивъ бродячею жизнью, ея невзгодами и опасностями, онъ рѣшился остаться на мѣстѣ и заняться хозяйствомъ. Въ теченіи 18 лѣтъ оставался онъ вѣренъ принятому рѣшенію, какъ ни трудно было экономическое его положеніе, онъ жилъ на мѣстѣ, занимаясь исключительно земледѣліемъ; но къ концу этого времени возмужали сыновья Супруна и оказалось, что молодымъ людямъ труднѣе было переносить свое положеніе, чѣмъ изнуренному опытомъ скитальческой жизни старику; сначала старшій сынъ оставилъ родительскій домъ, вѣроятно съ вѣдома отца,

---

¹⁾ Факты, подтверждающіе такое настроеніе крестьянъ, мы встрѣчаемъ не только въ Украинѣ, но и въ мѣстностяхъ такихъ, куда гайдамачество проникало довольно рѣдко; такъ въ западной Волыни, въ селѣ Шеплѣ, въ окрестности Олыки, произошелъ слѣдующій случай: помѣщикъ, по неизвѣстной причинѣ, приказалъ арестовать сына приходского священника; слуги его ворвались ночью въ церковный домъ и произвели обыскъ. Испуганный священникъ ударилъ въ набатъ, собрался крестьяне, и одинъ изъ нихъ обратился къ помѣщикамъ слугамъ съ угрозами: «ступайте домой, пока цѣлы, сказалъ онъ, берегитесь, чтобы панскому двору не случилось бѣды.» См. № CLXVI, стр. 342.

знавшаго о его дальнѣйшей судьбѣ, и ушелъ въ Запорожье, гдѣ поступилъ на службу къ сѣчевому полковнику Галагану; младшій, скрѣпя сердце, рѣшился остаться для помощи отцу въ хозяйствѣ. Между тѣмъ рѣшеніе его подверглось сильному искушенію; весною 1734 года въ насѣку Супруна явились нежданно гости: 12 человекъ гайдамаковъ, снарядившихся въ походѣ, и пуждавшихся въ проводникѣ; они сразу обратились къ отцу съ предложеніемъ: »Послушай старикъ: или пусти съ нами сына погулять, или самъ проводи насъ.« Хозяинъ попытался было отклонить предложеніе, но сынъ прервалъ его словами: »Ты мене не удержишь батьку, я зъ ними иду!« Отецъ подумалъ, и, полагаясь болѣе на свою опытность и изворотливость, самъ отправился въ походъ; къ нимъ пристали и другіе крестіане изъ того-же села, »все-же село Борки знало о нашемъ походѣ« говорилъ подсудимый ¹⁾).

Расказанный фактъ составляетъ далеко не единичное явленіе при малѣйшемъ починѣ съ чьей нибудь стороны, крестьяне юго-западной Руси готовы были всегда примкнуть къ гайдамакамъ: такъ напримѣръ въ 1734 году нѣсколько человекъ Запорожцевъ появляются въ мѣстечкѣ Жаботинѣ и немедленно всѣ мѣстные крестьяне пристають къ нимъ, берутъ приступомъ замокъ, предають смерти губернатора и грабятъ его имущество ²⁾. Такъ, встрѣченные на дорогѣ гайдамацкимъ отрядомъ проѣзжіе крестьяне сварачивають съ пути и добровольно пристають къ нимъ, похваляясь, что они уже неоднократно участвовали въ походахъ ³⁾. Иногда въ село является одинъ только ватажокъ (т. е. предводитель) будущаго отряда и немедленно изъ крестьянъ составляется ватага, достаточная для того, чтобы ограбить ближайшіе шляхетскіе дворы и перебить ихъ владѣльцевъ ⁴⁾. Иногда гайдамацкій отрядъ составляется

1) См. № LXXXIV, стр. 160—162.

2) См. № CXXXI, стр. 264.

3) См. № CLXXXVII, стр. 388.

4) См. № CLXXIX стр. 371.

изъ крестьянъ, отправившихся для торговаго промысла и бросивших послѣдній для того, чтобы примкнуть къ Запорожцамъ, собиравшимся «въ польскую область для разбою»¹⁾. Нерѣдко, наконецъ, крестьяне идутъ на грабежъ, руководимые мѣстными шляхтичами или лицами другихъ сословій, рассчитывавшими съ выгодною для себя воспользоваться смутнымъ состояніемъ края и напряженнымъ настроеніемъ крѣпостного сословія²⁾.

Среди такого общаго настроенія крестьянъ очевидно, что главныя силы гайдамачества должны были пополняться въ этомъ сословіи: на ряду впрочемъ съ крестьянами попадаютъ жители и другихъ сословій края, хотя, конечно, въ гораздо меньшемъ количествѣ, какъ по причинѣ относительной малочисленности этихъ сословій, такъ и потому, что общественное положеніе ихъ членовъ было менѣ безвыходно, давало болѣе возможности рассчитывать на мирную, болѣе или менѣ обеспеченную жизнь. Такъ, по временамъ въ числѣ гайдамаковъ встрѣчаются мѣщане и мастеровые³⁾. Изъ приведенныхъ актовъ не всегда можно указать причины, побудившія мѣщанъ присоединиться къ гайдамакамъ; во всякомъ случаѣ мы, кажется, не ошибемся, предполагая, что общій упадокъ въ городахъ торговой и промышленной дѣятельности, стѣснительныя цеховыя правила и полное преобладаніе въ городахъ евреевъ должны были вызывать участіе мѣщанъ въ общемъ броженіи. Въ одномъ изъ приведенныхъ актовъ мы встрѣчаемъ указаніе на то, что мѣщанинъ, арестованный въ гайдамацкомъ отрядѣ, попалъ въ него, избѣгая ареста, которому подвергъ его еврей изъ за денежнаго иска⁴⁾.

1) См. № ССLVIII, стр. 542.

2) См. №№: СXLІ, стр. 285, СССXXXII стр. 695 и ССCLVI, стр. 757.

3) См. №№: V, VIII и XVIII.

4) См. № СXCI, стр. 394. О положеніи мѣщанъ въ городахъ Югозападнаго края въ XVIII ст. См. Арх. Юго-западной Россіи Ч. V, т. I.

Гораздо чаще встречаемъ мы шляхтичей въ числѣ участниковъ гайдамацкихъ походовъ—въ нихъ принимаютъ участіе и чиншвые шляхтичи, и бездомные, и мелкопомѣстные дворяне, и управители имѣній, и даже помѣщики. Конечно, по отношенію къ шляхтичамъ побудительныя причины лежали не въ юридическомъ положеніи дворянскаго сословія, а въ отсутствіи въ немъ нравственныхъ принциповъ съ одной стороны, и съ другой, въ томъ анархическомъ положеніи государства, которое давало имъ возможность легкой поживы и въ значительной долѣ обезпечивало безнаказность. Чаще всего поступаютъ въ гайдамаки служилые шляхтичи, долго слонявшіеся по панскимъ дворамъ въ качествѣ слугъ и соскучившіеся въ придворной праздности или покончившіе расчеты съ послѣднимъ паномъ крупною кражею. Характеристическая черта участія ихъ въ гайдамацествѣ состоитъ въ томъ, что лица эти, поступая въ гайдамаки, стараются сохранить свое родовое достоинство и являются весьма часто въ сопровожденіи слугъ, которыхъ называютъ своими пахолками, кучерами, челядинцами и т. п.—слово записываются въ компуть какой-нибудь панцирной хоругви. Иногда дворяне составляютъ самостоятельные шляхетскіе отряды грабителей, иногда просто остаются жить въ своихъ домахъ, но отъ времени до времени, въ видѣ подспорія къ своему хозяйству, выѣзжаютъ ночью на дорогу поживиться сверхсметнымъ доходомъ на счетъ проѣзжихъ¹⁾. Къ такого рода продѣлкамъ прибѣгали иногда и болѣе зажиточные люди, но, въ такомъ случаѣ, предпріятіе принимало болѣе крупные размѣры; такъ въ 1733 году поступила жалоба на дворянина Жураковского о томъ, что онъ, пользуясь переходомъ русскихъ и козацкихъ войскъ черезъ Подоліе

---

1) См. М.М.: XI стр. 20; XIX стр. 39; LIX, стр. 102; CXVI, стр. 239; CXXXVIII, стр. 277; CXLI, стр. 283; CLXII, стр. 334; CLXXVI, стр. 365; CCXLIII, стр. 509; CCLII, стр. 525; CCCXXXII, стр. 696—700; CCCXXVI, стр. 685 и т. д., также Скальковского—Наѣзды гайдамакъ на западную Россію, стр. 52—53.

составилъ значительный отрядъ, на вербовавъ въ него жителей имѣній Шаргорода, Лучинецъ и Яруги, и, выдавая свое сборище за отрядъ козацкаго войска, сталъ разорять окрестныя села, дворы и имѣнія, отганялъ табуны сосѣдей, грабилъ даже костелы и убивалъ другихъ дворянъ въ случаѣ сопротивленія ¹⁾.

Въ 1751 году встрѣчаемъ разсказъ о томъ, что помѣщики Юхновскіе, переодѣвшись гайдамаками, и выкрасивъ лица сажею, напали съ толпою слугъ на имѣніе сосѣда своего Рудницкаго, изувѣчили его крестьянъ и ограбили дворъ ²⁾. Въ 1750 году пріоръ Доминиканскаго Бышевскаго монастыря, Ѳома Ключовскій, началъ съ отрядомъ своихъ надворныхъ козаковъ на имѣніе дворянъ Ленкевичей—Новоселки и ограбилъ въ немъ шинокъ, выдавая свой отрядъ за гайдамаковъ и подражая ихъ пріемамъ при нападѣніи ³⁾.

Затѣмъ, въ числѣ гайдамаковъ мы встрѣчаемъ представителей и другихъ категорій населенія югозападнаго края: иногда попадаются, въ рѣдкихъ впрочемъ случаяхъ, церковные причетники и сыновья священниковъ ⁴⁾, затѣмъ, всевозможные выходцы, поселившіеся въ колонизируемой странѣ; между послѣдними особенно часто встрѣчаются такъ называемые «волохи» и «филиповцы». Волохи были молдавскіе выходцы, частью переселившіеся въ качествѣ хлѣбопашцевъ въ новооткрытыя подольскія и украинскія слободы, частью вызванныя на льготныхъ условіяхъ самимъ правительствомъ и шляхтою, съ цѣлью организовать изъ нихъ милицію противъ гайдамаковъ. Какъ въ томъ, такъ и въ другомъ случаѣ Молдаване весьма быстро сжились съ мѣстнымъ крестьянскимъ народонаселеніемъ, къ которому были гораздо ближе и по образу жизни и по вѣроисповѣданію чѣмъ къ шляхтичамъ; они роднились

1) См. № XXI, стр. 43.

2) См. № CCCVII, стр. 637.

3) См. № CCXXXVIII, стр. 477.

4) См. №№: CCCXXVI, стр. 686; CCCLVI, стр. 755 и CCCLVII, стр. 758.

съ крестьянами, раздѣляли крестьянскіе интересы и симпатіи и, такимъ образомъ, стали примыкать къ гайдамачеству ¹⁾. Филиповцы, т. е. великорусскіе раскольники, выселившіеся также на слободы, стояли къ народонаселенію нѣсколько въ другихъ отношеніяхъ; они размѣстились въ отдѣльныхъ слободахъ, руководимые исключительностью религіозныхъ толковъ, они не роднились съ крестьянами и не примыкали къ общему движенію крестьянской массы, но, очутившись среди страны, погруженной въ анархію, они не стѣснялись поживиться при случаѣ, среди общей сумятицы. Мы не встрѣчаемъ раскольниковъ въ числѣ членовъ гайдамацкихъ отрядовъ, они дѣйствуютъ всегда одни, на свою руку, причемъ иногда ограничиваются отдѣльными единичными фактами грабежа, иногда же предпринимаютъ довольно отдаленные и продолжительные походы ²⁾. Наконецъ, среди гайдамаковъ мы встрѣчаемъ довольно часто «выхрестовъ» т. е. крещеныхъ евреевъ, которые конечно смотрятъ на гайдамачество исключительно, какъ на прибыльное занятіе ³⁾.

Но сверхъ вышеприведенныхъ элементовъ, входившихъ въ составъ гайдамачества, послѣднее получало еще значительный запасъ силъ, приходившихъ къ нему изъ за границы речинсполитой. Польская Украина съ восточной и южной стороны примыкала къ русскимъ областямъ, заселеннымъ народомъ, тождественнымъ во всѣхъ отношеніяхъ съ ея собственнымъ народонаселеніемъ.

Въ Малороссіи, лежавшей на лѣвой сторонѣ Днѣпра, въ округѣ, приписанномъ къ Кіеву на правой сторонѣ этой рѣки и особенно въ Запорожскихъ степяхъ, простиравшихся на югъ отъ Тясьмина и Синюхи, гайдамачество находило сочувствіе и дѣятельную поддержку. Жители этихъ областей руководились, конечно, другими

¹⁾ См. №№: XLIV, стр. 43; LIX, стр. 103 LXXXVII, стр. 175. и CXVI, стр. 239.

²⁾ См. №№: XVII, стр. 36; CLXXVIII, стр. 369 и CLIX, стр. 372.

³⁾ См. №№: XI, стр. 20; CLXXXVII, стр. 387; CXC, стр. 392.

побужденіями, чѣмъ недовольные закрѣпощеніемъ, волновавшіеся крестьяне югозападнаго края, и примыкавшіе къ послѣднимъ разнородные элементы, чувшіе въ гайдамачествѣ грабежъ и поживу: свободные и обеспеченные въ экономическомъ отношеніи, лѣвобережные козаки, Кіевскіе мѣщане, новослободскіе поселенцы и особенно Запорожцы принимаютъ участіе въ гайдамачествѣ очевидно не изъ побужденій личнаго интереса; они сознаютъ свою солидарность съ народонаселеніемъ страны, въ которой развивается гайдамачество, и примыкаютъ къ нему на основаніи убѣжденій общественныхъ, народныхъ и религіозныхъ, выработанныхъ исторіею страны и сохранившихся въ видѣ унаслѣдованнаго преданія старой козацкой борьбы. Захватъ правобережной Украины Поляками, господство въ ней шляхетскаго сословія, дѣятельное водвореніе униі—являются въ глазахъ освободившихся жителей Малороссіи и Запорожья историческою несправедливостью, отрицаніемъ завѣтной мысли козацкой борьбы; противудѣйствіе Ляхамъ есть, по ихъ мнѣнію, естественная традиціонная обязанность, которой они не могутъ не подчиниться и не примкнуть къ той новой формѣ протеста, которая стала развиваться послѣ паденія козачества. Съ теченіемъ времени усиливается ихъ участіе въ гайдамачествѣ и, вмѣстѣ съ тѣмъ, само движеніе принимаетъ характеръ все болѣе и болѣе народной борьбы, отстраняя на задній планъ элементы грабежа и разбоя. Существованіе такого отношенія Запорожья и народонаселенія Малороссіи къ гайдамачеству мы укажемъ подробно при разсмотрѣніи вліянія Коша и Кіевскихъ монастырей на ходъ гайдамацкаго движенія. Теперь замѣтимъ только общія причины присутствія въ гайдамацкихъ отрядахъ свободныхъ жителей Русской Украины и Запорожья.

Разсматривая ихъ участіе въ движеніи, мы можемъ сразу замѣтить, что участіе это далеко не равномерно. Жители лѣвобережныхъ полковъ и сотень, мѣщане Кіевскіе и другихъ малороссійскихъ городовъ, не смотря на общее сочувствіе къ гайдамачеству

сами отправляются рѣдко въ походы: они готовы дать у себя пріютъ гайдамакамъ, снабдить ихъ необходимымъ, снарядить, въ походъ, но лично они слишкомъ заняты своими гражданскими и экономическими интересами для того, чтобы, оставивъ ихъ, подвергаться опасностямъ рискованнаго предпріятія; въ розыскныхъ дѣлахъ о гайдамакахъ мы потому встрѣчаемъ очень часто свѣдѣнія о томъ, что отряды организовались въ Малороссіи и особенно въ Киевской территоріи, или укрывались въ этихъ областяхъ, но весьма рѣдко встрѣчаемъ жителей Малороссійскихъ полковъ и сотень въ числѣ пойманныхъ гайдамаковъ¹⁾. Совершенно иначе относились къ движенію Запорожцы: они никогда не признавали возможности окончательной уступки югозападнаго края Польшѣ и считали своею обязанностью на дѣлѣ протестовать противъ совершившагося факта; лишь только возвратились они изъ своего изгнанія въ Алешки и возобновили въ 1734 г. Сѣчь въ бывшихъ своихъ угодіяхъ—они немедленно приняли живое участіе въ возгорѣвшемся народномъ броженіи. Годъ спустя, въ 1735 г., мы встрѣчаемъ уже первыхъ Запорожцевъ въ рядахъ гайдамаковъ²⁾.

За тѣмъ количество ихъ все болѣе и болѣе усиливается и около 1750 года все гайдамацкое движеніе сосредоточивается около Запорожцевъ. Послѣдніе не только постоянно встрѣчаются въ составѣ гайдамацкихъ отрядовъ, но являются главными ихъ руководителями: какъ люди болѣе опытные въ военномъ дѣлѣ, особенно въ партизантской войнѣ, они обдумываютъ походы, указываютъ пріемы, предводительствуютъ отрядами, и, наконецъ, устраиваютъ въ сѣверной полосѣ своихъ стѣней: въ гардахъ, пастькахъ,

1) Фактъ этотъ наглядно противорѣчитъ взгляду на причины происхожденія гайдамачества, высказанномъ въ книгѣ г. Мордовцева, о которомъ мы выше упомянули. Слѣды личнаго участія жителей Малороссіи въ гайдамацкихъ набѣгахъ мы нашли только въ 4 актахъ: См. №: CLXXXI стр. 374—378, CLXXXVII, стр. 387; CCLXXXIII, стр. 593 и CCCXXVI, стр. 686.

2) См. №: LXXXIV стр. 161.

и зимовникахъ сборные пункты для бѣглыхъ крестьянъ и постоянное мѣсто организаціи и вербовки гайдамацкихъ отрядовъ. Ни предписанія Русскихъ властей, ни энергическія мѣры, предпринимавшіяся по временамъ Запорожскою старшиною, не могутъ остановить стремленія Запорожцевъ въ польскую Украину. Стремленіе это естественно возрастало, поддерживаемое какъ преданіями козацкой старшины, хранителемъ которыхъ было Запорожье, такъ и постояннымъ приливомъ новыхъ братчиковъ, записывавшихся въ курени.—Контингентъ, которымъ пополнялось Запорожье, состоялъ или изъ бѣглыхъ крестьянъ волновавшейся Украины, или изъ охотниковъ, приходившихъ изъ Малороссіи, въ надеждѣ на военную дѣятельность, козацкую славу и участіе въ военныхъ подвигахъ Запорожской общины. Такимъ образомъ Запорожье, пополняясь самыми энергическими и предприимчивыми лицами какъ польской, такъ и русской Украинъ, представляя собою самый чистый образецъ стараго козакаго идеала, естественно должно было принять дѣятельное участіе въ попыткахъ къ осуществленію его на болѣе обширной территоріи, не могло уклониться отъ борьбы съ исконными противниками этого идеала. Не удивительно потому, что Запорожцы появляются все чаще среди гайдамаковъ и, наконецъ, становятся необходимымъ, руководящимъ элементомъ гайдамачества. По мѣрѣ ихъ появленія рѣже становятся чисто крестьянскія вспышки и уступаютъ далеко на второй планъ разбойническія предпріятія: гайдамачество пріобрѣтаетъ видъ постоянной, организованной войны противъ шляхетства, и, не смотря на всѣ принятія противъ него мѣры, постоянно крѣпнеть, усиливается и разрастается. Бѣглые крестьяне не составляютъ уже самостоятельныхъ отрядовъ; они большею частію бѣгутъ прежде въ Запорожье, записываются въ курени и появляются въ отрядахъ уже въ качествѣ Запорожцевъ; потому въ числѣ пойманныхъ гайдамаковъ Запорожцы появляются все въ большемъ и большемъ количествѣ ¹⁾).

1) См. ММ: СХІІІ, стр. 235; СХХХІ, стр. 264; СLXXI, стр.

Желая помѣшать вмѣшательству Запорожцевъ во внутренія дѣла речы-носиолитой и, вмѣстѣ съ тѣмъ, укрѣпить границы посредствомъ военныхъ поселеній, русское правительство въ періодъ времени съ 1743 по 1755 отдѣлило запорожскія степи отъ польской Уиранны цѣнью крѣпостей, тянувшихся отъ Дѣпира до Буга, и на порубежной тесмѣ старалось водворить осѣдлое население, подъ именемъ Ново-Сербии и Новослободскихъ поселеній;—скитавшимся по этимъ степямъ выходцамъ объявлено было, что они могутъ селиться на свободныхъ земляхъ и поступать въ новоорганизуемую пограничную милицію. Дѣйствительно поселенія эти образовались, но на ходъ гайдамачества возникновеніе ихъ не имѣло ожидаемаго вліянія. Гайдамаки продолжали находить пріютъ въ этой strapѣ среди рѣдкихъ поселеній, и уже съ 1751 года въ числѣ ихъ мы начинаемъ встрѣчать жителей только что возникшихъ новослободскихъ сотень: Цыбулева, Уховки, Крылова и т. д. 1).

Такимъ образомъ, разсматривая составъ гайдамацкихъ отрядовъ по происхожденію, мы видимъ, что главную массу ихъ составляли крестьяне югозападнаго края и сословія, примыкавшія къ крестьянамъ болѣе или менѣе близко: мѣщане, волохи и т. п.; значительный контингентъ и вмѣстѣ военное и политическое руководство доставляли Запорожцы, наконецъ, къ гайдамачеству приставали лица, не заинтересованные по принципу въ борьбу и искавшіе только поживы: среди этой категоріи гайдамаковъ, составлявшихъ впрочемъ весьма слабое меньшинство, самую многочисленную группу представляютъ шляхтичи.

При указанномъ выше отношеніи массы народонаселенія южно-русскаго края къ гайдамачеству, сочувствіе первой не ограничи-

---

351; CLXXIX, стр. 370; CLXXXIII, стр. 380; CLXXXVII стр. 388. CXCI, стр. 393; CCLVII, стр. 539; CCLVIII, стр. 542; CCLX, стр. 546; CCXC, стр. 608—609; CCXCIX, стр. 625 и г. д.

1) См. МЛ: CCXC, стр. 606—614; CCXCV, стр. 620; CCLXXV, стр. 578.

валось исключительно личнымъ участіемъ жителей этого края въ гайдамацкихъ походахъ; помощь, гораздо болѣе существенная, оказывалась ихъ отрядамъ посредствомъ сочувствія, встрѣчавшаго гайдамаковъ въ большинствѣ случаевъ среди опасныхъ странствованій, предпринимаемыхъ ими въ краѣ. Не только отдѣльные личности изъ числа крестіянъ, мѣщанъ и т. д. состояли въ связи съ гайдамаками, но нерѣдко цѣлыя села обвинялись въ томъ, что знали о присутствіи гайдамаковъ, и не только не доносили о нихъ ни въ панскій дворъ, ни въ урядъ, но, напротивъ того, старались оказать имъ возможное содѣйствіе ¹⁾. Власти до того убѣждены были какъ въ существованіи подобныхъ связей, такъ и въ томъ, что гайдамаки пользуются повсемѣстно поддержкою со стороны жителей сель и мѣстечекъ, что нерѣдко издавали универсалы съ цѣлью прекратить угрозами такого рода сношенія. Такъ, въ 1737 году начальникъ украинской партіи, разославъ универсалъ во всѣ города, мѣстечка и села украинскихъ воеводствъ, въ которомъ угрожалъ смертию и разореніемъ жителямъ населенныхъ мѣстъ, если они, при появленіи гайдамаковъ, не будутъ употреблять всѣхъ усилій для ихъ истребленія и поимки ²⁾. Но подобныя угрозы оставались не дѣйствительными и неисполнимость ихъ была слишкомъ очевидна. Поэтому крестьяне продолжали свой образъ дѣйствія: находящійся въ пути отрядъ гайдамаковъ обращался въ первое встрѣчное село за съѣтными припасами, и никогда не встрѣчалъ отказа; крестьяне, мѣщане, пасѣчники и т. д. снабжали ихъ хлѣбомъ, борошномъ, пшеномъ, сушеною рыбою и т. д.; иногда самъ войтъ сельской обходилъ хаты поселянъ и собиралъ провизію для гайдамаковъ; иногда крестіане высылали въ лѣсъ на встрѣчу имъ съѣтные припасы, по временамъ гайдамаки являлись цѣлымъ отрядомъ въ село и крестьяне

1) №№: CLXXXVII, стр. 388; CCXXIX, стр. 464; CCXXXVII, стр. 475; CCLIX, стр. 545; CCLII, стр. 526.

2) См. № CXXXIII, стр. 266.

ставил имъ обильное угощеніе. Кромя того, связи съ крестьянами были полезны гайдакамъ и въ другомъ отношеніи: они получали этимъ путемъ предостереженія объ угрожавшихъ имъ опасностяхъ и о движеніи польскаго войска, а также указанія о степени зажиточности пановъ, о ихъ нравѣ и средствахъ защиты. Множество подобнаго рода фактовъ разсѣяно въ актовыхъ свидетельствахъ: то раненный вождь гайдамаковъ предостереженъ крестьянами о приближеніи польскаго отряда и спасается отъ ихъ помощью; то, въ другомъ случаѣ, цѣлый отрядъ укрывается, въ густо населенной мѣстности, въ камышѣ, окружающемъ село, и, благодаря свѣдѣніямъ получаемымъ отъ крестьянъ, ускользаетъ благополучно отъ погони; то проводники изъ крестьянъ указываютъ гайдакамъ пановъ «велики злыхъ» и облегчаютъ имъ нападеніе на дворы и т. д. ¹⁾ Весьма часто отрядъ гайдамацкій странствовалъ по совершенно неизвѣстной ему мѣстности въ продолженіи цѣлыхъ мѣсяцевъ и недѣль, и успѣвалъ, благодаря проводникамъ изъ мѣстныхъ крестьянъ, не только двигаться по желанному направленію и ускользать отъ военныхъ командъ, но и заставить въ располохъ панскіе дворы и польскіе отряды и успѣшно нападать на нихъ; иногда крестьяне уходили сами въ степь на встрѣчу гайдакамъ, опредѣляли ихъ предводителямъ районъ знакомой себѣ мѣстности и брались въ ея предѣлахъ служить проводниками. Мы встрѣчаемъ много актовъ, свидѣтельствующихъ какъ о подобнаго рода дѣйствіяхъ со стороны крестьянъ, такъ и о попыткахъ и казняхъ, которымъ подвергались лица, предлагавшія гайдакамъ подобнаго рода услуги ²⁾. Опираясь на со-

1) См. №№: XVIII, стр. 38; CXI, стр. 232; CLXXXIII, стр. 381; CLXXXVIII, стр. 388; CCXIII, стр. 435; CCLII, стр. 526—530; CCLVII, стр. 540; CCXC, стр. 709—710.

2) См. №№: LXXXIV, стр. 161; CXXXIV, стр. 268; CCIII, стр. 420; CCXII, стр. 433; CCXXVI, стр. 458; CCLII, стр. 525—531; CCLVIII, стр. 542; CCLIX, стр. 545 и CCCV, стр. 635.

чувствіе народонаселенія, гайдамаки, въ случаѣ неудачи или погрома, немедленно разсѣивались и исчезали безслѣдно на глазахъ преслѣдующей ихъ команды; »гайдамаки исчезаютъ такъ быстро, что наши отряды не могутъ найти ихъ слѣда, словно въ землю уходятъ« доносилъ одинъ изъ польскихъ офицеровъ¹⁾; только въ рѣдкихъ случаяхъ удавалось открыть ихъ пристанище или слѣды ихъ бѣгства, и въ этихъ случаяхъ ясно было участіе осѣдлыхъ жителей въ ихъ исчезновеніи; то оказывалось, что они на пути ночевали въ томъ или другомъ селѣ; то они скрывались въ лѣсныхъ часткахъ и хуторахъ, то находили ихъ изморенныхъ лошадей въ крестьянской усадьбѣ, то въ мѣщанскомъ хуторѣ появлялись внезапно, будто вновь нанятые, парубки, которые при разслѣдованіи оказывались бѣглыми гайдамаками. Нерѣдко сами помещики и ихъ прикащики принимали завѣдомо гайдамаковъ въ свои слободы и подъ защитою помещичьей власти, оставляли ихъ на жительство въ своихъ селахъ. Часто степные удалцы, странствовавъ все лѣто на гайдамацкомъ промыслѣ, зиму проводили у родственниковъ или знакомыхъ по селамъ, завѣдомо собираясь весною опять откочевать въ степь. Послѣ удачнаго похода, прежде чѣмъ разойтись, гайдамаки останавливались въ попавшемся на пути селѣ или хуторѣ, дѣлили добычу и нерѣдко укрывали ее у мѣстныхъ крестьянъ. Въ случаѣ поимки неразъ невѣдомые пособники облегчали плѣнникамъ бѣгство изъ тюрьмы²⁾.

Сочувствіе жителей такимъ образомъ облегчало дѣйствіе гайдамаковъ и дѣлало даже малочисленные ихъ отряды грозными для шляхтичей и неуловимыми для тѣхъ ничтожныхъ военныхъ командъ, которыми могла располагать речъ посполитая въ предѣлахъ Украины. Но, для того чтобы появляться въ видѣ дѣй-

1) См. № СХVII, стр. 241.

2) См. №№: XIV, стр. 30; XVI, стр. 34; XVIII, стр. 38; LXIX, стр. 104; СХІХ, стр. 244; ХСІІІ, стр. 236; СLXIX, стр. 347; ССХІІІ, стр. 435; СLXXXI, стр. 377; ССLII, стр. 531; ССLXV, стр. 554; ССХС, стр. 607; СССLXIV, стр. 722 и СХХХІІ, стр. 265.

отвующаго отряда, гайдамаки нуждались въ безопасномъ убѣжищѣ, гдѣ-бы они могли собираться, выжидать достаточнаго количества охотниковъ и организоваться для будущаго похода; этого, конечно они не могли дѣлать на глазахъ у дворянъ, въ населенныхъ селахъ польской Украины, и потому они выбирали сборные пункты, до начала походовъ, за предѣлами речи исполнитой. Обыкновенно весною и въ теченіи лѣта гайдамацкіе отряды появлялись изъ за границы: изъ Кіевскаго округа, Малороссіи и изъ Запорожскихъ степей. Рѣже всего мы встрѣчаемъ свѣдѣнія о появленіи гайдамаковъ съ лѣваго берега Днѣпра; въ густо заселенной мѣстности, среди осѣдлаго, земледѣльческаго населенія и въ виду мѣръ, принятыхъ какъ начальниками русскихъ форпостовъ, тянувшихся вдоль Днѣпра, такъ и полковою старшиною лѣвобережныхъ полковъ, гайдамаки не находили удобствъ, необходимыхъ для свободной организаціи своихъ летучихъ отрядовъ. Потому среди многочисленныхъ актовыхъ свѣдѣтельствъ мы встрѣчаемъ только четыре раза указанія на то, что гайдамаки появлялись въ польскую Украину изъ за Днѣпра, и въ этомъ числѣ два раза они попали въ Малороссію случайно, укрываясь отъ погони польскаго войска; изъ двухъ другихъ случаевъ, гдѣ можно предпологать, что отрядъ гайдамацкій составилъ въ Малороссіи, въ одномъ мы имѣемъ указанія на то, что полковая старшина принимала дѣятельныя мѣры противудѣйствія. Такъ, въ 1750 году въ Перьяславскомъ полку составилъ гайдамацкій отрядъ, и, съ вѣдома русскаго офицера, командовавшаго на одномъ изъ форпостовъ, переправился въ Каневское староство; но, на обратномъ пути, на одномъ изъ Днѣпровскихъ острововъ, весь отрядъ былъ арестованъ по приказанію Перьяславскаго полковника Сулимы, добыча у него была отнята, сами же гайдамаки прспровождены въ Перьяславль и отданы подъ судъ полковой старшины ¹⁾.

¹⁾ См. М.М.: СХШ, стр. 237; СХV, стр. 238; СХVІІІ, стр. 242 и ССLXXXІІІ, стр. 593.

Гораздо чаще мы встрѣчаемъ данныя, свидѣтельствующія о томъ, что Кіевъ и прилегающій къ этому городу округъ на правой сторонѣ Днѣпра, служили мѣстомъ организаціи гайдамацкихъ отрядовъ, а также убѣжищемъ для нихъ послѣ удачно совершеннаго похода. Въ самомъ городѣ мѣщане встрѣчали гайдамаковъ съ полнымъ сочувствіемъ, помѣщали ихъ въ домахъ своихъ, снабжали на свой счетъ хлѣбомъ, оружіемъ, деньгами, иногда даже сами принимали участіе въ походахъ¹⁾; послѣ совершенія похода они укрывали добычу, помогали въ ея распродажѣ, принимали часть ея въ подарокъ и т. д. За одно съ мѣщанами дѣйствовали часто въ такомъ-же направленіи и другіе городскіе обыватели: церковные причетники, мелкіе чиновники различныхъ управленій и даже солдаты русскаго гарнизона. Хотя русскія власти и старались весьма настойчиво о прекращеніи подобнаго рода связей, но, при всеобщемъ сочувствіи къ гайдамакамъ городского населенія, пресѣчь ихъ было невозможно; притомъ въ юридическомъ отношеніи гайдамаки были въ Кіевѣ гарантированы широкимъ самосудомъ, которымъ пользовался мѣстный магистратъ въ силу привилегіи на магдебургское право; арестованные военною властью подозрительные люди препровождались на судъ магистрата, въ городскую тюрьму; но магистратъ почти всегда находилъ обвиненіе подсудимыхъ недоказаннымъ, и освобождалъ ихъ изъ подъ ареста или выдавалъ мѣщанамъ на поруки; иногда дѣло въ магистратѣ затягивалось весьма долго, между тѣмъ арестанты находили возмож-

---

¹⁾ Такъ въ 1747 году, одинъ изъ гайдамаковъ, пойманныхъ послѣ ограбленія его отрядомъ м. Чернобыля, показалъ, что отрядъ этотъ составился въ Кіевѣ на Подолѣ, гдѣ сборнымъ мѣстомъ служилъ домъ мѣщанина Аѳанасія Цирульника, который снабдилъ гайдамаковъ на свой счетъ хлѣбомъ, деньгами и оружіемъ; въ томъ-же году другой отрядъ составился въ Печерской части города, въ домѣ воевого-то кузнеца, снабдившаго всѣхъ участниковъ похода копыями собственнаго издѣлія и т. и. См. №№: CLXXXIII и CLXXXIV, стр 381 и 383.

ность бѣжать изъ плохо охраняемой городской тюрьмы; только въ рѣдкихъ случаяхъ, при особенной настойчивости русскихъ властей, подсудимые приговаривались къ известному наказанію и съ мѣщанъ взыскивалась переданная или проданная имъ добыча. Жители подгородныхъ слободъ, подсудныхъ магистрату (особенно Преварки), нерѣдко обвинялись не только въ укрывательствѣ гайдамаковъ, но и въ участіи въ ихъ походахъ; но магистратъ или вовсе не вчинялъ исковъ по жалобамъ, поступавшимъ отъ пострадавшихъ шляхтичей, или велъ эти дѣла крайне вяло и уклончиво ¹⁾).

Кромѣ мѣщанскаго населенія въ Кіевѣ, гайдамаки находили сочувствіе и еще болѣе существенную поддержку среди братіи многочисленныхъ Кіевскихъ монастырей; иноки, конечно, въ гайдамацкихъ походахъ видѣли цѣли болѣе возвышенныя, чѣмъ грабежъ или даже простую партизантскую войну съ сосѣднимъ государствомъ; въ Кіевѣ, какъ въ центрѣ религіозной жизни края, стекались повседневно жалобы насильно обращаемыхъ въ унию православныхъ жителей юго-западнаго края; туда пріѣзжали, подъ защиту митрополита, изгнанные изъ приходоу уніятами, лишенные крова и имущества, часто жестоко оскорбленные или изувѣченные сельскіе священники; весною являлись на поклоненіе Кіевскимъ святынямъ, не смотря на запретъ шляхтичей и помимо польскихъ военныхъ кордоповъ, многочисленные толпы богомольцевъ изъ юго-западнаго края, приводившіе иноковъ въ ужасъ рассказами о страданіяхъ, претерпѣваемыхъ ими на родивѣ изъ за преданности Православію. Конечно, среди Кіевскаго духовенствъ должны были сильно развиться: чувство оскорбленной религіозной совѣсти и желаніе помочь единовѣрцамъ и поддержать ихъ всевозможными средствами. Между тѣмъ какъ Митрополитъ, высшее духовенство

¹⁾ См. №№: вышеуказанные, а также: CLXXXVII, стр. 387; CLXXXIX, стр. 391; CLXXXVIII, стр. 389; CXCV, стр. 400 и CCLXVII, стр. 558.

и вообще всё болѣе просвѣщенные члены этого сословія, прилагали всё старанія для облегченія участи православныхъ жителей Польской Украины, дѣйствуя исключительно путемъ представленія жалобъ Русскимъ властямъ и хлопотами о покровительствѣ для единовѣрцевъ со стороны Русскаго правительства ¹⁾, въ тоже время болѣе нетерпѣливые, менѣе образованные, часто сами вышедшіе изъ среды крестьянъ юго западныхъ областей, монахи смотрѣли на гайдамацкое движеніе какъ на средство болѣе вѣрное и скорое для достиженія той-же цѣли. Въ глазахъ ихъ каждый гайдамацкій отрядъ, отправлявшійся за рубежъ речи-посполитой, шелъ возстановлять правое дѣло, наказывать святотатское оскорбленіе церкви жертвовалъ собою за поправныя религіозныя права своихъ единовѣрцевъ и согражданъ; вслѣдствіе такого взгляда, мы встрѣчаемъ многочисленныя факты содѣйствія организациі гайдамацкихъ отрядовъ со стороны монаховъ всѣхъ Кіевскихъ монастырей; важное удобство въ этомъ отношеніи представляло то обстоятельство, что монастыри владѣли обширными поземельными помѣстьями въ Кіевскомъ округѣ: села, хутора, лѣса и пасѣки, принадлежавшіе монастырямъ, составляли болѣе $\frac{2}{3}$ этой территоріи; обыкновенно надзоръ надъ каждымъ селомъ или отдѣльнымъ угольемъ монастырь довѣрялъ одному изъ братіи въ качествѣ управителя или, какъ тогда называли, *городничего*; въ этихъ помѣстьяхъ, удаленныхъ отъ города и, слѣдовательно, отъ ближайшаго надзора властей какъ свѣтскихъ, такъ и духовныхъ, гайдамаки находили временное безопасное и привольное пристанище. Весною, когда толпы богомольцевъ появлялись въ Кіевъ, изъ нихъ выдѣлялся многочисленный контингентъ лицъ, рѣшившихся примкнуть къ гайдамачеству; въ числѣ ихъ были не одни крестьяне югозападнаго края; къ тому времени спѣшили въ Кіевъ и Запорожскіе ватажки, и предводители гайдамаковъ, уже не разъ водившіе отряды за польскій рубежъ; лица эти старались причислиться къ одному изъ

1) См. Архивъ Югозападной Россіи часть I, томы 2, 3 и 5.

Кіевскихъ монастырей, то въ качествѣ послушниковъ, то въ качествѣ слугъ и работниковъ; чаще всего они отпраплялись въ монастырскія угодья въ качествѣ лѣсничихъ, шинкарей, ремесленниковъ, рыболововъ или просто поденщиковъ, для исполненія полевыхъ работъ; здѣсь они старались разузнать нравъ монастырскаго управителя, иногда перемѣняли нѣсколько разъ мѣсто жительства, и, наконецъ, встрѣтивъ сочувствующее имъ лице, немедленно приступали къ составленію отряда для похода за польскую границу. Въ актахъ мы встрѣчаемъ гайдамацкіе отряды, организующіеся одновременно на земляхъ всѣхъ Кіевскихъ монастырей: и во владѣніяхъ Кіево-печерской лавры (въ Васильковѣ и прилегавшихъ къ нему селахъ), и въ пасѣкахъ, и въ хуторахъ монастырей: Кіевософійскаго, Михайловскаго, Кирилловскаго, Межигорскаго, Пустынно-Николаевскаго, Братскаго, Выдубицкаго и Юрданскаго ¹⁾). Въ подтвержденіе сказаннаго мы можемъ привести многочисленные акты; укажемъ, для примѣра, только нѣсколько фактовъ, взятыхъ изъ числа ихъ на удачу: въ 1747 году разбитая партія гайдамаковъ перебѣжала у Бѣлгородки въ Русскія владѣнія, здѣсь она подверглась преслѣдованію русской пограничной стражи, которая арестовала нѣсколько человекъ, но товарищи ихъ спаслись тѣмъ, что прибѣжали въ село Плесецкое, принадлежавшее Кіево-Братскому монастырю, и мѣстный городничій выдалъ имъ паспорта, благодаря которымъ они ускользнули отъ ареста; остальные гайдамаки изъ тогоже отряда укрылись, вмѣстѣ съ добычею, въ монастырскихъ хуторахъ, разсѣянныхъ у береговъ рѣки Лыбеди ²⁾). Въ 1750 году, въ подробномъ описаніи походовъ гайдамацкаго ватажка Ивана Подоляки, мы встрѣчаемъ свѣдѣнія о томъ, что монахи Кіевософійскаго и Михайловскаго монастырей оказывали ему постоянно

¹⁾ См. №№: ССLXXXIII, стр. 592; СССХI, стр. 644—645; СССXXXI, стр. 692; СССХLI, стр. 718; ССCL, стр. 739; ССCLI, стр. 741 и ССCLV, стр. 751.

²⁾ См. № СLXXXI, стр. 375.

покровительство; одинъ изъ нихъ, отецъ Даміянъ, управлявшій пастькою Михайловскаго монастыря за Лыбедью, не только пріютялъ Подоляку, но дозволилъ ему набрать цѣлый отрядъ, на свой счетъ снабдилъ на дорогу хлѣбомъ, оружіемъ, порохомъ и свинцомъ и, при выходѣ, благословилъ гайдамаковъ образомъ. Отрядъ этотъ дѣйствительно проявляетъ, въ теченіи своихъ похажденій, особенное релігіозное настроеніе: гайдамаки то передаютъ чрезъ встрѣчныхъ крестьянъ часть добычи въ пользу сельскихъ церквей, то наказываютъ встрѣченнаго въ лѣсу раскольника за несоблюденіе церковнаго праздника, то направляютъ по преимуществу нападенія на уніятскихъ священниковъ, и, въ томъ числѣ, съ большимъ для себя рискомъ, разоряютъ одного изъ самыхъ энергическихъ ревнителей уніи, офиціала уніятской Радомысльской митрополіи, Примовича. Возвратившись изъ похода, они опять пользуются покровительствомъ о. Даміяна, которому вручаютъ въ подарокъ церковныя облаченія уніятскаго офиціала ¹⁾). Въ 1762. году управляющій лѣсами и хуторомъ Кіево-Братскаго монастыря, чернецъ Гедеонъ, передерживалъ въ монастырской усадьбѣ гайдамаковъ всю зиму, затѣмъ весною дозволилъ имъ собраться въ числѣ около 40 человекъ, укрывалъ ихъ въ лѣдникѣ, снабжалъ хлѣбомъ и оружіемъ и нѣсколько разъ отправлялъ въ походъ ²⁾).

Не смотря однако на указанныя обстоятельства, въ Кіевскомъ округѣ могли организоваться только незначительные гайдамацкіе отряды; для того чтобы имѣть возможность собрать болѣе крупную партію и правильно сформировать ее, нужно было выбирать мѣстность менѣе заселенную, болѣе привольную и удаленную отъ центровъ управленія; такую мѣстность гайдамаки нашли въ неза-селенныхъ или заселенныхъ весьма слабо степяхъ, составлявшихъ Запорожскія уголья. Степи эти тянулись по границѣ речи посно-

1) См. № ССLII, стр. 524—529.

2) См. № СССXLV, стр. 724—727.

лѣвой, широкою, полосою, отъ устья Тясьмина въ Дѣвирь у Крылова, до устья Синюхи въ Бузь у Богополя; съ западной стороны къ нимъ примыкали еще болѣе пустынныя степи, принадлежавшія Татарамъ и простиравшіяся до устья Ягорлыка въ Днѣстръ. Пограничную черту, на всемъ пространствѣ отъ Днѣпра до Днѣстра, составляли второстепенныя притоки названныхъ трехъ большихъ рѣкъ: Тясьминъ, Высь, Синюха, Кодыма и Ягорлыкъ, не представлявшія ни малѣйшаго препятствія для переправы въ бродъ летучимъ гайдамацкимъ отрядамъ; на Польской, сѣверной сторонѣ границы тянулася, параллельно послѣдней, болѣе или менѣе удаляясь отъ нея, длинная полоса лѣсовъ: Черный лѣсъ у Тясьмина, далѣе къ западу лѣсъ Кучманскій, и другой Черный, доходившій до береговъ Вуга; переправившись черезъ границу, гайдамацкій отрядъ скрывался въ этихъ лѣсахъ и Польскія милиціи, въ случаѣ если даже узнавали о переходѣ отряда черезъ границу, не могли угадать въ какой именно точкѣ ожидать его: по другую сторону лѣсной полосы; при недостаточномъ числѣ состава Польскихъ военныхъ командъ, начальники послѣднихъ считали эту задачу неисполнимою: между Уманемъ и Лебединомъ нѣтъ никакой возможности оберегать страну» доносилъ гетману одинъ изъ региментарей Украинской партіи Польскаго войска ¹⁾. Но кромѣ такихъ удобныхъ географическихъ условій, Запорожскія степи и по многимъ другимъ причинамъ составляли излюбленное мѣсто организаціи гайдамацкихъ отрядовъ. Степи эти съиздавна служили убѣжищемъ для бѣглыхъ крестьянъ; кромѣ осѣдлаго и записаннаго въ войсковой реестръ—Запорожскаго «товариства», кромѣ поселеній, учреждаемыхъ съ половины XVIII столѣтія въ сѣверной полосѣ степей Русскимъ правительствомъ, въ Запорожскихъ земляхъ всегда существовало значительное количество бродячаго, неосѣдлаго, жившаго съ дня на день населенія; люди эти находили временный заработокъ, нанимаясь, то въ

¹⁾ См. № СХІХ, стр. 244.

качествѣ рыболововъ на богатые рыбные промыслы, устроенные Запорожцами и Турками вдоль большихъ рѣкъ и морского берега, то въ качествѣ пастуховъ и пчеловодовъ въ запорожскихъ хуторахъ и зимовникахъ, то они поступали въ качествѣ прислуги къ Запорожскимъ товарищамъ, то въ качествѣ перевозчиковъ на войсковые гарды и перевозки. Довольно было кликнуть кличъ любому отважному братчику, задумавшему походы «на Ляхівъ» чтобы собрать по рѣкамъ и зимовникамъ значительную ватагу бездомнаго люда, рассчитывавшаго послѣ похода найти опять безопасное пристанище и прежнія средства для существованія въ обширныхъ стѣняхъ Новороссіи. Притомъ отряды гайдамацкіе организовались здѣсь привольно, не торопясь; ни настойчивыя распоряженія Русскихъ властей, (изъ которыхъ ближайшею былъ Кіевскій генералъ-губернаторъ), ни энергическія старанія, повуждаемой ими, Запорожской старшины не могли достигъ удалцевъ, укрывавшихся въ необозримой степи, и поддерживаемыхъ сочувствіемъ рядового Запорожского товарищества. Неудивительно потому, что гайдамацкіе отряды чаще всего формировались въ указанной мѣстности; отсюда они появлялись въ видѣ болѣе многочисленныхъ скопищъ, достигавшихъ цифры нѣсколькихъ сотъ, иногда тысячи и болѣе человекъ, здѣсь они принимали видъ болѣе стройный: они состояли подъ начальствомъ ватажковъ Запорожцевъ, опытныхъ въ военномъ дѣлѣ, были снабжены относительно хорошимъ вооруженіемъ и лошадьми, угнанными по большей части изъ пограничныхъ татарскихъ табуновъ, иногда принимали даже стройный видъ войска, запасаясь знаменами и пушками ¹⁾). Во всѣхъ актовыхъ свидѣтельствахъ, передающихъ подробности болѣе крупныхъ гайдамацкихъ вторженій, мы встрѣчаемъ указанія на то, что гайдамаки появились изъ южныхъ степей и что отряды ихъ формировались въ Запорижьи, такъ какъ дознанія обнаруживаютъ, то мѣсто перехода

¹⁾ См. № ССХС, стр. 607.

ихъ черезъ границу, то мѣсто ихъ отступленія, то, иногда сборный пунктъ ихъ въ степи. Стычки съ Польскими отрядами, нападенія на укрѣпленные панскіе замки, городки и мѣстечка встрѣчаются чаще. всего и прежде всего въ области, тянувшейся вдоль Запорожской границы. Всѣ рапорты Польскихъ офицеровъ о появленіи болѣе крупныхъ гайдамацкихъ отрядовъ указываютъ на берега Тясмина, Синюхи и Выси и называютъ исходными точками ихъ походовъ: Крымовъ, Крюковъ, Ирклею, Лебединъ, Ингуль, Калыболото, Тарговицу, Запорожскій Гардъ, Саврань и, наконецъ, Татарскую степь ¹⁾).

Если обратимся къ характеристикѣ пріемовъ дѣйствія гайдамаковъ, то замѣтимъ, что первая забота каждаго формировавшагося отряда состояла въ томъ, чтобы запастись необходимыми для похода количествомъ лошадей и оружія; небольшіе отряды, собиравшіеся въ Малороссіи и Кіевщинѣ, добывали эти предметы, какъ было указано, благодаря помощи мѣстныхъ жителей; но въ друго^е положеніе поставлены были тѣ отряды, которые составлялись въ степяхъ, особенно если число ихъ участниковъ достигало довольно крупной цифры; недостатокъ лошадей, оружія и пороху часто заставлялъ откладывать походы на довольно продолжительное время или прибѣгать къ разнаго рода предварительнымъ мѣрамъ для того, чтобы добыть эти предметы; когда оказывалось, что лошадей и оружія, принасенныхъ сбѣжавшеюся вольницею, было недостаточно для всего отряда, то ватажекъ дѣлалъ распоряженія, имѣвшія цѣлю ускореніе вооруженія: отдѣльныя партіи гайдамаковъ расходились во всѣ стороны добывать нужные военные припасы: одни отправлялись къ ногайскимъ кочевьямъ и, выждавъ удобную ми-

1) См. №№: СХVII, стр. 241; СХ стр. 229—230; СХI, стр. 231; СХIII, стр. 235; СХХ, стр. 245; СХХХII, стр. 265; СХХХIII, стр. 267; СХLII, стр. 287; ССLI, стр. 529; ССLVIII, стр. 542; ССХС, стр. 606—614; ССХСIX, стр. 625; ССLXXV, стр. 578; СССLI, стр. 742 и т. д.

нуту, угоняли лошадей изъ ихъ табуновъ 1), другіе захватывали панскія стада, пасшіяся на лугахъ у пограничныхъ рѣкъ 2); были и такіе смѣльчаки, которые проходили черезъ границу и, расхаживая среди панскихъ имѣній, искали удобнаго случая для того, чтобы овладѣть встрѣчнымъ панскимъ табуномъ 3). Иногда лошади и оружіе приобрѣтались еще болѣе рискованнымъ образомъ: нѣсколько, почти безоружныхъ, гайдамаковъ подкрадывались къ границѣ и, пользуясь безпечностью польскихъ войскъ, старались захватить въ располхъ отдѣльныхъ солдатъ или офицеровъ, иногда даже цѣлые отряды, и овладѣть ихъ дошадами и вооруженіемъ. Мы встрѣчаемъ въ актахъ нѣсколько свидѣтельствъ о томъ, что подобныя попытки увѣнчались полнымъ успѣхомъ 4). Впрочемъ, не смотря на всѣ подобнаго рода уловки, часто гайдамакамъ не удавалось вооружиться вполне; тогда они отправлялись въ походъ, рассчитывая дополнить недостающее послѣ первыхъ нападеній на шляхетскіе дворы или замки. Такъ въ 1738 г. мы встрѣчаемъ извѣстіе объ одномъ отрядѣ, который, пробравшись уже довольно далеко отъ границы вглубь Брацлавскаго воеводства, еще не успѣлъ набрать нужнаго ему количества лошадей: онъ состоялъ изъ 70 всадниковъ и 30 человекъ пѣшихъ 5). Въ 1737 году изъ отчета Польскаго региментаря мы узнаемъ, что гайдамацкій отрядъ, въ 600 человекъ, разбилъ сильную компанію Польскаго войска и долго ее преслѣдовалъ, но не могъ окончательно уничтожить потому, что гайдамаки, за не имѣніемъ пороха, не могли стрѣлять

1) См. №№: ССЛП, стр. 424 и ССХС. стр. 609.

2) См. стр. 607.

3) См. № СXLVІІ, стр. 297.

4) См. №№: СССXXXVІІІ, стр. 712; СССLXI, стр. 717 и СХVІІІ, стр. 259. Въ послѣднемъ случаѣ интересно то обстоятельство, что ротмистръ Цедзанскій, изъ отряда котораго гайдамаки угнали 40 лошадей, подаетъ на нихъ жалобу въ гродскій судъ.

5) См. № СXLІІ, стр. 287.

въ отступавшихъ жолнеровъ ¹⁾. Потому, вслѣдствіе недостатка въ военныхъ припасахъ, гайдамаки при нападеніяхъ на дворы, замки и мѣстечки, при грабежѣ встрѣченныхъ на пути шляхтичей и евреевъ, болѣе всякой другой добычи дорожили лошадьми и оружіемъ; среди жалобъ на гайдамацкіе грабежи, мы почти не встрѣчаемъ перечня причиненныхъ ими убытковъ, гдѣ-бы на первомъ планѣ не указывались отобранныя ружья, пистолеты, сабли, сѣдла и т. д. и не перечислялись угнанныя ими, иногда въ весьма значительномъ количествѣ, лошади ²⁾. Добычею такого рода гайдамаки на столько дорожили, что даже среди опаснаго отступленія не разставались съ табунами лошадей. Такъ въ 1737 году гайдамаки успѣли угнать сотню лошадей, принадлежавшихъ Польскимъ драгунамъ, но на помощь послѣднимъ явилась сильная военная команда и догнала гайдамаковъ; тогда послѣдніе перерѣзали всѣхъ слабосильныхъ лошадей, съ остальными-же прорвались съ большимъ рискомъ и успѣли убѣжать въ лѣсъ, преслѣдуемые жолнерами по пятамъ ³⁾.

Вооружившись по возможности и выбравъ предводителя—«ватажка», какъ тогда называли, гайдамаки направлялись черезъ степи къ Польской границѣ. Главное препятствіе при переходѣ черезъ границу составляли Русскіе форпосты, расположенныя вдоль пограничной черты и зорко слѣдившіе за движеніями отрядовъ, появившихся изъ степи; въ силу распоряженій высшей власти, они должны были не только не допускать ихъ перехода черезъ границу, но и стараться разсѣять отряды и арестовать всѣхъ подозрительныхъ, безпаспортныхъ людей, входившихъ въ ихъ составъ, и доставлять ихъ, по принадлежности, въ руки подлежащихъ властей. Потому гайдамаки поджидали ночи и, выбравъ мѣсто между двухъ форпостовъ, съ возможною быстротою направлялись къ порубежной рѣчкѣ: Выси, Синюхъ или Тясьмину, переправлялись

¹⁾ См. № СХХХІV, стр. 268.

²⁾ См. страницы: 256—257, 260, 280, 350—351, 370, 378, 393, 540, 543, 592, 645.

³⁾ См. № СХХП, стр. 250.

черезъ нее въ бродъ и исчезали немедленно въ лѣсной полосѣ по ту сторону границы ¹⁾. Затѣмъ, они продолжали путь лѣсомъ подвигаясь впередъ какъ можно скорѣе и избѣгая всякихъ встрѣчъ до того времени, пока присутствіе ихъ не сдѣлалось извѣстнымъ мѣстнымъ жителямъ; тогда только они спѣшили скорѣе напасть на ближайшіе дворы и мѣстечка. Иногда съ удивительною быстротою и таинственностью они успѣвали проникнуть весьма далеко отъ границы вглубь страны: такъ въ 1750 году отрядъ гайдамаковъ, подъ предводительствомъ Алексѣя Письменпаго, успѣлъ пройти лѣсами, никѣмъ незамѣченный, пространство отъ Выси до Хвостова (болѣе 200 верстъ) и, напавши въ расплохъ, ограбилъ это мѣстечко; въ слѣдующемъ году другой отрядъ такимъ-же образомъ напалъ на мѣстечко Володарку, лежащее въ 120 верстахъ отъ границы и т. д. ²⁾ Вообще, во время походовъ, гайдамаки считали необходимымъ условіемъ успѣха быстроту передвиженія своихъ отрядовъ, что и заставляло ихъ особенно дорожить хорошими лошадьми. Быстрота ихъ походовъ дѣйствительно ставила въ крайне затруднительное положеніе Польскія власти и начальниковъ Польскихъ отрядовъ. Изъ многочисленныхъ приложенныхъ актовъ видно, что послѣдніе, въ огромномъ большинствѣ случаевъ, могли только констатировать совершившійся фактъ нападенія на ту или другую мѣстность, весьма рѣдко удавалось имъ настичь грабителей на обратномъ ихъ пути и почти никогда они не были въ состояніи предупредить нападеніе. Болѣе мелкіе отряды гайдамаковъ, особенно тѣ, которые выходили изъ Кіевского округа, гдѣ труднѣе было застать лошадыми, прибѣгали къ другому способу передвиженія, представлявшему еще болѣе удобствъ для сохраненія таинственности въ походѣ: гайдамаки старались завладѣть нѣкото-

1) См. №№: CCLVII, стр. 540 и CCLVIII, стр. 542.

2) См. №№: LXXXI, стр. 161; CCLVI, стр. 540; CCLXXXIII, стр. 594 и т. д.

рымъ количествомъ лодокъ на одной изъ болѣе крупныхъ рѣкъ и, затѣмъ, скрываясь днемъ въ прибрежныхъ камышахъ, ночью, съ возможною быстротою, подымались вверхъ по теченію, и, удалившись на значительное разстояніе отъ мѣста своего выхода, высаживались на берегъ и начинали свои походы. Такъ въ 1750 году, небольшой отрядъ ватажка Ивана Подоляки, сформировавшійся въ Кіевѣ, поплылъ вверхъ по Днѣпру и Припяти и высадился только за 250 верстъ, въ окрестности Мозыря, гдѣ, конечно, появленія гайдамаковъ шляхтичи вовсе не ожидали ¹⁾.

Дорожа свободою и быстротою движеній, гайдамаки должны были отказываться отъ всякой лишней тяжести; отряды ихъ никогда не сопровождался обозомъ, потому, отправясь въ походъ, гайдамаки заботились о провіантѣ только на первое время (одинъ или два дня) своего странствованія, впослѣдствіи они получали продовольствіе на мѣстѣ. Болѣе мелкіе отряды ограничивались тѣми съѣстными припасами, которые доставляли имъ крестьяне, или которые попадались при случаѣ, во время нападенія на дворы или на проѣзжихъ. Но если отрядъ былъ многочисленный, если въ составъ его входило нѣсколько сотъ человекъ, то, въ такомъ случаѣ, онъ не могъ удовлетворяться такимъ скудными источниками фуражировки и долженъ былъ, отъ времени до времени, предпринимать экскурсіи исключительно съ цѣлью добыть продовольствіе; въ такомъ случаѣ гайдамаки старались нападать на болѣе крупныя экономіи, угоняли цѣлыя стада быковъ, овецъ и т. д. и овладѣвали значительными запасами хлѣба. Донесенія и жалобы на угонъ скота встрѣчаются очень часто; онѣ, помимо причиняемыхъ убытковъ, особенно тревожили шляхтичей потому, что служили указаніемъ на то обстоятельство, что въ страну вступила очень многочисленная гайдамацкая партія. По количеству пограбленнаго скота начальники Польскихъ командъ судили о многочисленности

---

1) См. № ССLII, стр. 528—526.

отряда, противъ котораго имъ приходилось дѣйствовать. Такъ въ 1737 г. Поляки обвиняли въ крайнемъ легкомысліи офицера Скоржевскаго, наткнувшася на отрядъ гайдамаковъ въ 600 человекъ, и разбитаго ими на голову, указывая на то обстоятельство, что онъ видѣлъ стоянку гайдамаковъ, на которой лежало до 40 штукъ убитыхъ быковъ, и, тѣмъ не менѣе, повѣрилъ рассказамъ надворныхъ козаковъ, утверждавшихъ, что партія гайдамакъ не превышаетъ числа 50 человекъ¹⁾.

Кромѣ продовольствія, другое условіе, необходимое для успешнаго хода предпріятія гайдамацкихъ отрядовъ, состояло въ хорошемъ знаніи мѣстности, въ которой приходилось дѣйствовать этимъ отрядамъ. Въ большинствѣ случаевъ заблаговременно принимались гайдамаками мѣры для того, чтобы имѣть возможность не сбиться съ пути и собрать точныя свѣдѣнія о лицахъ и поселеніяхъ въ той мѣстности, въ которую, въ данномъ случаѣ, они намѣрены были отправиться. При выборѣ ватажка, кромѣ личной храбрости, паходчивости и опытности, обращали въ значительной степени вниманіе и на ту степень знанія мѣстности, которымъ обладало избираемое лицо; кромѣ того въ составъ отряда старались набербовать побольше уроженцевъ избранной въ данномъ случаѣ для похода территоріи и собрать о пей по больше свѣдѣній отъ крестьянъ и мѣщанъ, отправлявшихся въ Запорожскія степи съ торговою цѣлью, или попадавшихъ на встрѣчу отряду во время самого похода; но, сверхъ того, были еще два приема, исключительно выработавшіеся въ гайдамацкой практикѣ. Первый состоялъ въ томъ, что гайдамаки, попавъ въ мѣстность вовсе неизвѣстную или мало извѣстную членамъ отряда, немедленно старались заставить проводниками изъ мѣстныхъ жителей; въ проводники попадали, по большей части добровольно, крестьяне; но бывали и такіе

---

¹⁾ См. №№: СXXXIV, стр. 268; СXXXII, стр. 265; СXXXIII стр 266; СXXXIX, стр. 278; ССХС, стр. 606—610 и т. п.

случаи, когда гайдамаки заставляли насильно встрѣченныхъ путешественниковъ указывать себѣ путь; такими невольными проводниками становились часто шляхтичи, евреи, купцы и т. д. Вотъ, для примѣра, свѣдѣнія о проводникахъ, заимствованныя изъ разсказа ватажки Ивана Подоляки о походе его отряда, странствовавшего по совершенно неизвѣстной ему Полѣвской мѣстности: изъ села Сукачъ проводили гайдамаковъ двое Иванковскихъ крестьянъ до Обуховичъ, оттуда они заставили провожать себя крестьянина Данила; недоходя мѣстечка Народичъ, они спрятались подъ мостъ, задержали проезжавшихъ торговцевъ—христіянъ, и, ограбивъ ихъ, отпустили бывшихъ проводниковъ, а одного изъ купцовъ, заставили себя вести дальше, обѣщая ему за эту услугу возвратитъ отнятыя деньги; онъ взялся охотно провожать гайдамаковъ дальше, и немедленно получилъ обратно свое имущество. Въ Народичахъ захватили еврея, который долженъ былъ ихъ провести въ село Ласки. Въ селѣ Сельцѣ къ нимъ пришелъ сынъ мельника и, возобновивъ знакомство (онъ 4 года жила въ Запорожьѣ), доставилъ гайдамакамъ съѣстные припасы и сказалъ имъ: «снимите съ меня поясъ, свяжите руки и проведите меня такимъ образомъ черезъ село, чтобы люди не расказывали, будто я васъ веду по своей волѣ»; онъ провелъ ихъ на значительное разстояніе и, затѣмъ, когда шляхтичи заставили его вести погоню за гайдамаками, отвелъ послѣднюю въ противоположную сторону. Такимъ образомъ отрядъ странствуетъ очень долго, безпрестанно мѣняя вожатыхъ; въ числѣ послѣднихъ мы встрѣчаемъ и крестьянъ, по большей части охотно предлагавшихъ свои услуги, иногда захваченныхъ насильно, и мѣщанъ, и ремесленниковъ, и евреевъ, и шляхтичей; то попадають въ провожатые гулявшіе по лѣсу 2 директора (т. е. домашніе учителя), то самъ Радомысльскій губернаторъ Притыка, благодаря невольному участию котораго, гайдамаки вламываются въ его собственный замокъ, то встрѣтившійся на дорогѣ угроженный панъ Стефанъ Хадаковскій, то наконецъ дворянинъ Гружевичъ, котораго

дворъ ограбили гайдамаки и, затѣмъ, заставили хозяина довести себя до ближайшей переправы черезъ Припять 1).

Другой приѣмъ, употреблявшійся по преимуществу крупными гайдамацкими отрядами, состоялъ въ посылкѣ впередъ развѣдчиковъ, которымъ поручено было удостовѣриться какъ о зажиточности пановъ, такъ и о расположеніи Польскаго войска, о предуготовленности или безопасности гарнизоновъ въ замкахъ и мѣстечкахъ и т. п. Развѣдчики такіе отправлялись иногда подъ видомъ торговцевъ, будто бы ѣздившихъ для покупки лѣсныхъ или сельскихъ продуктовъ, въ другихъ случаяхъ они направлялись въ знакомыя села какъ-бы для свиданія съ родными, иногда странствовали въ качествѣ нищихъ, или поденщиковъ и т. д. Многіе изъ нихъ попадали въ руки военной и помѣщичьей полиціи и приговаривались къ висельницѣ, но уцѣлѣвшіе успѣвали изслѣдовать мѣстность и доставляли своему отряду весьма точныя о ней свѣдѣнія 2).

Цѣль похода гайдамацкаго отряда обыкновенно соразмѣрялась съ его силами; если отрядъ былъ малочисленъ, то онъ ограничивался нападеніями на проѣзжихъ шляхтичей, купцевъ и евреевъ, разграбленіемъ нѣсколькихъ панскихъ дворовъ и еврейскихъ арендъ и, затѣмъ, спѣшилъ укрыться въ безопасное мѣсто, не ожидая погони. Если же отрядъ былъ многочисленъ, то избѣгалъ частныхъ мелкихъ нападеній; только для обезпеченія своей безопасности онъ задерживалъ встрѣчавшихся путешественниковъ; онъ нападалъ внезапно на большія поселенія: города, панскія замки, торговыя мѣстечка, бралъ ихъ иногда врасплохъ, часто послѣ болѣе или менѣе продолжительнаго штурма и, затѣмъ, производилъ рас-

1) См. № ССLII стр. 525—531.

2) См. №№: СXLVIII, стр. 297; CLXXXI, стр. 376; CLXXXIII, стр. 380; ССLVI, стр. 540; СССXLV, стр. 726—727 и СССXLVII, стр. 730.

праву и грабежъ. Жалобы о нападеніяхъ гайдамаковъ на проезжихъ по дорогамъ встрѣчаются довольно часто; по большей части жертвами ихъ были шляхтичи и еврей, иногда и торговцы христіане; послѣдніе, впрочемъ, отдѣлывались въ такихъ случаяхъ только потерей части или всего имущества, между тѣмъ какъ застигнутые еврей и дворяне платились жизнью или по меньшей мѣрѣ оставались на мѣстѣ израненными и избитыми ¹⁾; если путешественники попадались на встрѣчу большому гайдамацкому отряду, занятому болѣе серьезнымъ предпріятіемъ, то они всегда подвергались извѣстнымъ приемамъ, необходимымъ для безопасности отряда: съ православныхъ путниковъ гайдамаки иногда брали только присягу, что они не будутъ разглашать извѣстій о встрѣчѣ и отпускали ихъ съ миромъ ²⁾, но шляхтичей, евреевъ и вообще всѣхъ лицъ, казавшихся гайдамакамъ не надежными, ожидала другая участь: ограбивъ ихъ, гайдамаки уводили въ овраги, въ сторону отъ дороги, и здѣсь, перевязавъ тщательно, укладывали рядомъ на землѣ, приславивъ къ нимъ караулъ ³⁾; иногда арестованныхъ набиралось нѣсколько десятковъ и они должны были, полураздѣтые и голодные, ждать на мѣстѣ, пока не окончится задуманное гайдамаками предпріятіе; получивъ свѣдѣніе о перемѣнѣ движенія отряда, стража спѣшила соединиться съ нимъ, а перевязанные путники оставались въ неудобномъ положеніи, пока окрестные жители или милиціи, гнавшіяся за гайдамаками, не возвращали имъ свободы.

Если отрядъ гайдамаковъ былъ малочисленный, то онъ избѣгалъ нападеній на многолюдныя поселенія и на укрѣпленные замки и только въ рѣдкихъ случаяхъ, при особенно благоприят-

¹⁾ См. стр. 103, 266, 289. 344, 349, 340, 352, 370, 379, 393 и 712:

²⁾ См. № CXLII. стр. 287.

³⁾ См. №№: CXCI, стр. 394; CXСII, стр. 396; CСLII, стр. 525—530.

ныхъ условіяхъ, и то съ крайнею осторожностью, покушался на нихъ; небольшіе отряды по преимуществу нападали въ селахъ на отдѣльные дворы шляхтичей, евреевъ или уніятскихъ священниковъ; въ большинствѣ случаевъ, благодаря связямъ съ крестьянами, нападенія были удачны, гайдамаки застигали дворъ неожиданно и ограбивъ его, безслѣдно исчезали; но бывали и такіе случаи, когда хозяева оказывали сопротивленіе, тогда гайдамаки брали домъ приступомъ, выдерживая даже продолжительную борьбу, —нерѣдко перестрѣлку въ теченіи цѣлой ночи ¹⁾; въ такихъ случаяхъ, а также, если о нравѣ помѣщика существовали свѣдѣнія для него неблагоприятныя съ крестьянской точки зрѣнія, дѣло грабежемъ не ограничивалось —хозяина, его родственниковъ и слугъ истязали, или убивали и, удаляясь, поджигали ограбленный дворъ ²⁾.

Но болѣе многочисленныя отряды гайдамаковъ дѣйствовали гораздо смѣлѣе и задумывали предпріятія гораздо болѣе обширныя: вывѣдавъ состояніе извѣстной области черезъ крестьянъ и своихъ развѣдчиковъ, они первые удары направляли на тѣ пункты, которые представляли болѣе препятствій и, овладѣвъ ими, потомъ уже разбѣгались въ мѣстности, имѣвшія менѣе средствъ защиты; обыкновенно походъ крупнаго гайдамацкаго отряда открывался приступомъ къ замку или мѣстечку, снабженному гарнизономъ и охранявшему сосѣднюю мѣстность; иногда, послѣ взятія одного такого пункта, быстро слѣдовали нападенія на нѣсколько другихъ, сосѣднихъ съ нимъ, укрѣпленій и только послѣ разрушенія ихъ гайдамаки появлялись въ окрестныхъ селахъ, уже безопасно хозяйничая по панскимъ усадьбамъ. Приступы къ укрѣпленнымъ мѣст-

1) См. № LXXXIV, стр. 162.

2) См: нападенія на шляхетскіе дворы, стр: 235, 266, 267, 370—371 396, 411, 409, 458, 537, 552, 558, 645, 710, 742; на дворы еврейскіе: стр. 258, 350, 388, 390, 391, 392, 558, 593, 681, 718 и на дворы уніятскихъ священниковъ: стр. 525, 531, 590, 717, 739, 741, 747, 759.

постямъ бывали иногда весьма продолжительны и упрны: такъ въ 1736 году нѣсколько гайдацкихъ отрядовъ, соединившись вмѣстѣ, взяли приступомъ мѣстечко Паволочъ, но, узнавши, что Евреи изъ всѣхъ окрестныхъ мѣстечекъ бѣжали подъ защиту болѣе надежныхъ укрѣпленій въ мѣстечко Погребыще, они направились къ послѣднему, осадилъ замокъ и вели приступъ въ теченіи сутокъ, пока, наконецъ, не успѣли вырубить насада и овладѣть крѣпостцею; въ 1750 году гайдамаки вели приступъ на замокъ въ м. Мошнахъ въ продолженіи 18 часовъ¹⁾, и т. д. Бывали случаи, когда даже главныя центры Польской администраціи попадали временно въ руки гайдамаковъ; такъ въ 1750 г. они напали на столицу Брацлавскаго воеводства — Винницу, взяли приступомъ замокъ и ограбили Евреевъ, укрывшихся въ этомъ городѣ, болѣе другихъ оберегаемомъ администраціею²⁾. Вообще случаевъ ограбленія укрѣпленныхъ мѣстечекъ мы встрѣчаемъ довольно много; въ сохранившихся актахъ упоминаются гайдацкія нападены почти на всѣ, сколько нибудь выдававшіяся многолюдствомъ, значительностью или торговымъ значеніемъ, городскія поселенія юго-западнаго края; разновременно мы встрѣчаемъ свѣдѣнія о разореніи городовъ и мѣстечекъ: Паволочи, Погребыщъ, Таращи, Животова, Жаботина, Фастова, Бердичева, Володарки, Умани, Медведовки, Мошенъ, Субботова, Гранова, Винницы, Летичева, Могилева и т. д. Въ каждомъ изъ указанныхъ случаевъ гайдамаки, послѣ взятія мѣстечка, слѣдуютъ однимъ и тѣмъ-же приѣмамъ: они предають смерти шляхтичей, католическихъ священниковъ и евреевъ, стараются разорить костелы и истребить канцелярію и вообще всѣ, попадавшіеся имъ подъ руку документы, и увозятъ всѣ болѣе цѣнные и болѣе подвижныя предметы изъ имущества, доставшагося въ ихъ

1) См. №№: СХL, стр. 280; ССХІХ, стр. 445; ССХС, стр. 606.

2) См. №№: ССХХІІ, стр. 468 и ССLІV, стр. 534.

руки 1). Въ этихъ пріемахъ и отражаются всѣ характеристическія черты гайдамацкаго движенія: протестъ сословный противъ привилегированныхъ сословій, протестъ релігіозный противъ насильно навязываемаго вѣроисповѣданія, протестъ политическій противъ юридическаго и общественнаго строя, нарушавшаго исконныя стремленія народонаселенія и, наконецъ, разбойническіе формы, которыя долженъ былъ принять этотъ протестъ, не находя болѣе легальныхъ и гражданскихъ путей для своего проявленія.

Обыкновенно первою жертвою, которая предавалась смерти гайдамаками, былъ «губернаторъ» (управляющій) или самъ владѣлецъ взятаго замка, затѣмъ члены его семейства, слуги, жолнеры и гости; потомъ истребляли все еврейское населеніе мѣстечка, не успѣвшее заблаговременно найти себѣ безопаснаго убѣжища, но особенно тщательно разыскивали гайдамаки католическихъ священниковъ, увѣчили ихъ, чаще убивали, врывались въ костелы и производили въ нихъ всевозможныя безчинства; въ постановленіи сеймика Кіевскаго воеводства, состоявшемся въ 1750 г. мы читаемъ слѣдующія жалобы дворянъ, по этому поводу: «своевольные люди, съ начала весны совершаютъ набѣги изъ Сѣчи, изъ Кіева и изъ монастырей, лежащихъ въ окрестностяхъ этого города; они не только посягаютъ на жизнь и имущество шляхтичей, но, желая опозорить католическую вѣру, опустошаютъ Божіе храмы и проливаютъ кровь священнослужителей. Всѣмъ извѣстно, что своевольные козаки изъ Гарда, неожиданно овладѣвъ Уманью, убили жестокою смертію на церковномъ кладбищѣ этого города блацлавскаго оффиціала и мѣстнаго приходскаго священника; костелъ они ограбили, причастіе выбросили изъ чаши, а потомъ весь городъ сожгли,.... въ послѣднее время въ Летичевѣ чапали ночью на монастырь отцевъ Доминикановъ, славящійся во всемъ нашемъ

---

1) См. стр: 228, 257, 260, 261, 264, 280, 289, 349, 370, 445, 478, 468, 510, 534, 540, 543, 594, 606..

краѣ чудотворною иконою Богородицы,.... и монаховъ жестоко перебили»¹⁾). Во многихъ другихъ актахъ мы встрѣчаемъ подтвержденіе этихъ жалобъ и доказательства особеннаго озлобленія гайдамаковъ противъ католическаго духовенства: такъ мы встрѣчаемъ свѣдѣнія о убіеніи, захваченнаго гайдамаками, ксендза въ Грановѣ, объ изувѣченіи начальника католической миссіи въ окрестности Канева, о разореніи многихъ костеловъ и уніятскихъ церквей въ Брацлавскомъ воеводствѣ и т. д.²⁾.

Если въ дѣйствіяхъ своихъ по отношенію къ костеламъ гайдамаки руководились побужденіемъ оскорбленнаго религіознаго чувства, то негодованіе противъ чуждыхъ народу, юридическихъ шляхетскихъ порядковъ высказывалось въ ихъ обращеніи съ документами, которые попадали имъ въ руки въ числѣ другой добычи. Юридическія бумаги въ глазахъ гайдамаковъ составляли оформленныя письменныя основанія того строя общественной жизни, который, во всей его сложности, они признавали беззаконіемъ и насиліемъ: на основаніи этихъ бумагъ шляхтичи завладѣли землею, нѣкогда принадлежавшею козакамъ, городскимъ и сельскимъ общинамъ; съ бумагою въ рукахъ шляхтичъ отправлялся отыскивать бѣглыхъ крестьянъ, въ бумаги вписывались допросы гайдамаковъ и смертные на нихъ приговоры, словомъ, во всѣхъ самыхъ трудныхъ обстоятельствахъ жизни, юридическая бумага являлась необходимымъ условіемъ, завершавшимъ гнетущія крестьянина обстоительства и никогда она не служила орудіемъ для его защиты и покровительства. Понятно потому то злорадство и повидимому безцѣльное усердіе, съ которымъ гайдамаки разыскиваютъ и истребляютъ всѣ, попадавшіеся имъ, акты и документы. Вотъ нѣсколько примѣровъ подобнаго рода дѣйствій: въ 1736 г. гайдамаки взяли м. Паволочь и убили губернатора; въ экономической кассѣ

1) См. № ССІХ, стр. 444—445.

2) См. №№: СХLІ, стр. 289; СLXXI, стр. 349 и ССХLІ, стр. 491.

они нашли цѣлый архивъ, принадлежавшій владѣльцу имѣнія, князю Любомирскому; повѣршннй Любомирскаго слѣдующимъ образомъ рассказывалъ въ судѣ судьбу этого архива: «всѣ эти документы, квитанціи, декреты, ассигнаціи и другіе подлинныя акты, необходимые для веденія дѣлъ и утвержденія имущественныхъ правъ его сіятельства, они частью бросили въ огонь, частью втоптали въ грязь лошадыми, частью-же, изорвавъ въ клочки, выбросили на вѣтеръ за палисадъ замка» ¹⁾. Въ 1742 году гайдамаки задержали на дорогѣ дворянина Буяльскаго, отняли у него деньги и имущество и истребили найдешную при немъ связку документовъ; точно также поступали они при нападении на дворъ шляхтича Зубрицкаго ²⁾. Въ 1750 году, овладѣвъ Вивницкимъ замкомъ, гайдамаки выломали дверь въ городскую канцелярію, гдѣ хранились многочисленныя документы дворянъ всего Брацлавскаго воеводства, и частью изорвали ихъ въ клочки, частью выбросили, частью-же взяли съ собою, съ цѣлю употребить ихъ на укупорку патроновъ ³⁾.

Относительно остальной добычи, гайдамаки особенно дорожили, по указаннымъ уже причинамъ, лошадыми и оружіемъ; кромѣ того они старались захватить во время грабежа: деньги, металлическія вещи и болѣе цѣнныя одежды, не обременяя себя громоздкими предметами; набранную добычу они сваливали въ мѣшки и укладывали на выючныхъ лошадей; лошади эти, привязанныя другъ къ другу, слѣдовали въ средннѣ отряда и добыча, прекрвождаемая такимъ образомъ, носила особенное техническое названіе: вся вереница везшихъ ее выючныхъ лошадей называлась «батовникъ» ⁴⁾. Польскіе отряды, гнавшіеся за гайдамаками, особенно усердно старались отнять батовни, но послѣднее удавалось имъ

1) См. № СІХ, стр. 228.

2) См. №№: СLXVII, стр. 344 и СLXXIX, стр. 371.

3) См. № ССXXXI стр. 487.

4) См. №№: LXXXIV, стр. 162; СXLIV, стр. 289; ССXCIX, стр. 625.

очень рѣдко; почти всегда гайдамаки успѣвали препроводить добычу въ мѣсто болѣе безопасное, и тамъ приступали къ дѣлежу, который назывался *паеваніемъ*. Деньги, серебряныя и золотыя вещи, оружье, лошадей и одежды распределяли на столько равныхъ частей, сколько было на лицѣ участвовавшихъ членовъ отряда, и каждый получалъ свой пай; если случалось такъ, что нѣкоторые предметы превышали величину пая, то ихъ собица оцѣнивали и, тотъ, кто получалъ предметъ въ собственность, долженъ былъ уплатить излишекъ остальнымъ пайщикамъ; судя по сохранившимся въ актахъ указаніямъ, при дѣлежѣ добычи ватажокъ получалъ пай равный съ своими подчиненными¹⁾. Послѣ паеванія гайдамаки разъѣзжались изъ отряда и каждый, по личному усмотрѣнію, снаряжался своею долею добычи; потому, если польскимъ или русскимъ властямъ удавалось арестовать или уличить отдѣльныхъ лицъ въ участіи въ гайдамацкомъ походѣ, то возможно было вернуть только незначительную часть добычи, принадлежавшую данному лицу, да и та по болѣе части оказывалась уже весьма не полною; только въ рѣдкихъ случаяхъ, послѣ весьма продолжительныхъ и трудныхъ поисковъ, власти открывали отдѣльные предметы изъ пая, уже въ качествѣ подарка или посредствомъ продажи, перемѣнивши нѣсколько разъ владѣльцевъ; въ болѣе части случаевъ отъ подобнаго рода розысковъ приходилось отказаться по причинѣ сложности дѣла; бывали также случаи, когда гайдамаки, оставившіе отрядъ, понавѣ въ трудное положеніе, и боясь ареста съ полиціею, закапывали добычу въ намѣченномъ мѣстѣ - въ лѣсу или на полѣ²⁾; иногда они пытались увезти ее черезъ границу речной-исполитой подъ видою товара³⁾.

1) См. стр. 162, 322, 374, 388, 401, 527—529, 645, 688, 701 и т. д.

2) См. ЛМ: ССXXXVII, стр. 475 и ССLI, стр. 528.

3) См. № СССXLI, стр. 717.

Отряды Польскаго войска, не находившіе возможности задержать гайдамаковъ, благодаря принятой послѣдними тактикѣ, старались, при каждомъ извѣстіи объ ихъ набѣгѣ, настичь отрядъ, съ цѣлю не дать ему увести награбленной добычи; потому гайдамаки могли ожидать столкновения съ войскомъ только на обратномъ пути; всё свѣдѣніе о стычкахъ съ войскомъ встрѣчаются именно только во время погони за отрядами, совершившими уже болѣе или менѣе успѣшный походъ. Во многихъ случаяхъ погоня оказывалась не удачною, гайдамаки успѣвали ускользнуть отъ преслѣдовавшихъ ихъ военныхъ командъ; но иногда послѣднимъ удавалось перерѣзать имъ путь къ отступленію и принудить вступить въ битву, отъ которой гайдамаки уклонялись во мѣрѣ возможности, такъ какъ имъ приходилось почти всегда имѣть дѣло съ отрядомъ численно превосходившимъ ихъ силы; въ такомъ случаѣ, гайдамаки со всею рѣшимостью отчаянія вступали въ битву, зная, что всё попавшіеся живыми въ руки жолнерамъ, будутъ немедленно приговорены къ висѣльницѣ¹⁾. Потому мы и встрѣчаемъ факты, въ которыхъ, не смотря на неравенство силъ и вооруженія и на желаніе пзбѣгнуть стычки, принужденные къ ней гайдамаки одерживаютъ верхъ надъ войскомъ. Если же случалось, что гайдамаки были увѣрены въ превосходствѣ своихъ силъ, или, по крайней мѣрѣ, въ равномѣрности ихъ съ числомъ войска, то они не только вступали въ битву, но даже старались вызвать на бой отдѣльные польскіе отряды. Такъ, въ 1736 году, сильная партія гайдамаковъ, овладѣвшая Чисриновъ, прислала въ главную квартиру Польскаго региментаря письменный вызовъ на бой; за тѣмъ, послѣ нѣсколькихъ стычекъ съ перемѣняемымъ счастіемъ, гайдамаки заставили региментаря отступить отъ границы, овладѣли полемъ послѣдняго сраженія и похоронили торжественно, съ военными почестями, убитыхъ въ стычкѣ товарищей. Въ слѣдующемъ

¹⁾ См. №№: CX, стр. 229; CXI, стр. 231—232, CXIV, стр. 237.

году, другой сильный гайдамацкий отряд хитростью выманилъ въ степь отрядъ войска, состоявшій подъ начальствомъ офицера Скоржевскаго, окружилъ его, преслѣдовалъ въ теченіи сутокъ и, наконецъ, истребилъ окончательно; вслѣдъ за тѣмъ, гайдамаки, наткнувшись на незначительный отрядъ жолнеровъ, занимавшихся сборомъ фуража, нанали на нихъ, преслѣдовали до села и, тамъ, сожгли вмѣстѣ съ домомъ, въ которомъ жолверы заперлись и пытались отстрѣливаться. Встрѣчаясь на пути съ придворными папскими милиціями, даже незначительные отряды гайдамаковъ завязывали перестрѣлку и по большей части обращали въ бѣгство этихъ импровизированныхъ солдатъ, весьма неохотно вступавшихъ съ ними въ битву¹⁾. Среди столкновеній съ войскомъ у гайдамаковъ выработались извѣстные приемы партизантской войны и нѣкоторые изъ этихъ приемовъ можно отмѣтить по дошедшимъ до насъ актамъ. Такъ гайдамаки, преслѣдуемые погоною, не считывая убѣжать отъ нея, раздѣлялись обыкновенно на нѣсколько партій, для того, чтобы поставить офицеровъ въ недоумѣніе на счетъ направленія, по которому они должны были преслѣдовать убѣгавшихъ; наткнувшись на слишкомъ сильный отрядъ, особенно если это случалось въ лѣсу, гайдамаки немедленно бѣжали въ рассыпную и, пробѣжавъ значительное разстояніе, собирались опять въ извѣстномъ, впередъ условленномъ, пунктѣ; въ другихъ случаяхъ они устраивали въ лѣсу засѣдки, и защищались, иногда въ продолженіи значительнаго времени, среди этихъ, на скоро воздвигнутыхъ, укрѣпленій; наконецъ, если отрядъ гайдамаковъ былъ очень многочисленъ и хорошо вооруженъ, то онъ въ началѣ похода устраивалъ «кошгъ» т. е. укрѣпленное сборное мѣсто, изъ котораго отдѣльные отряды разбѣгались для нападеній на близле-

---

¹⁾ См. №№: CX, стр. 229; CXI, стр. 231; CXIV, стр. 238; CXXXIV, стр. 268, CCLII стр. 526 и 531 и CCLVIII стр. 543

жація мѣстности, и въ которое они возвращались, въ случаѣ погони, подъ защитою главныхъ силъ своего зборища ¹⁾).

Находясь постоянно подъ угрозою гайдамацкихъ вторженій, шляхтичи Украинныхъ воеводствъ: Кіевскаго и Брацлавскаго, безпрестанно заботились объ изысканіи мѣръ для предотвращенія нападеній и для ихъ отраженія. Въ актовыхъ книгахъ мы нашли постановленія восьми провинціальныхъ сеймиковъ, собиравшихся въ теченіи 16 лѣтъ (1735—1750) для обсуждения подобнаго рода мѣръ. Постановленія сеймиковъ (3 состоялись въ Брацлавскомъ воеводствѣ и 5 въ Кіевскомъ) свидѣтельствуютъ прежде всего о томъ, глубоко укоренившемся въ шляхетскомъ обществѣ, сословномъ и личномъ эгоизмѣ, который служилъ вѣрнымъ признакомъ и вмѣстѣ составлялъ основную причину скорого распада речи-посполитой; шляхтичи, въ виду собственной, повседневной опасности стараются прѣбѣгать къ такимъ мѣрамъ, которыя не потребовали бы отъ нихъ никакой затраты средствъ, труда и энергіи, и изощряются въ изысканіи такихъ средствъ, при употребленіи которыхъ они могли-бы взвалить заботу о собственной защитѣ на чужія плечи; если-же, подъ давленіемъ необходимости, и рѣшаются принять какую нибудь мѣру, прямо отъ нихъ зависящую, то даютъ ей до того ничтожные размѣры и исполняютъ ее столь неохотно и вяло, что она приноситъ въ результатѣ самимъ шляхтичамъ болѣе хлопотъ и вреда, чѣмъ пользы и охраны отъ гайдамаковъ. Всѣ постановленія сеймиковъ относительно противудѣйствія гайдамакамъ обнимаютъ слѣдующія мѣропріятія: 1) отправка посольствъ къ сейму, королю и гетманамъ съ цѣлью выхлопотать присылку болѣе значительныхъ военныхъ силъ, которыя охраняли-бы границы Украинныхъ воеводствъ на счетъ

---

¹⁾ См. №№: CXIV, стр. 289; CCLVIII, стр. 513; CCXC, стр. 609; CXXXIX, стр. 278 и CXXII, стр. 250. Также Kitowicz—Opis obyczajówi zwyczajów, т. II, стр. 134—139.

речи-посполитой; кромѣ усиленія военной стражи, сеймики иногда требуютъ отъ центрального правительства устройства и подпички крѣпостей и даже денежнаго вознагражденія изъ казны речи-посполитой за убытки, понесенныя отдѣльными лицами дворянскаго сословія вслѣдствіе гайдамацкихъ набѣговъ. 2) Другой рядъ требованій сеймиковъ направленъ къ тому, чтобы вызвать, посредствомъ сейма, короля и посольствъ къ Русскимъ пограничнымъ властямъ, дѣятельное вмѣшательство Русскаго правительства. Требования эти не удовлетворяются тѣми возможными мѣрами, которыя приняты были немедленно Русскимъ правительствомъ послѣ первыхъ заявленій; шляхтичи желали-бы, чтобы Россія взяла исключительно на себя обязанность охраненія Украинныхъ воеводствъ отъ гайдамаковъ и чтобы она пополняла денежнымъ вознагражденіемъ изъ своей казны всѣ убытки, понесенные лично каждымъ изъ Польскихъ дворянъ. 3) Наконецъ, третій рядъ рѣшеній, встрѣчающихся въ постановленіяхъ только трехъ сеймиковъ, имѣеть въ виду организовать на собственные средства защиту страны, посредствомъ усиленія Польскихъ военныхъ силъ и дѣятельнаго преслѣдованія виновниковъ и участниковъ въ гайдамачествѣ судебными и административными мѣрами ¹⁾. Разсмотримъ подробно всѣ эти средства защиты, которыя шляхетское общество противопоставляло гайдамачеству.

Все то количество регулярнаго войска, которымъ располагала Польская речь-посполитая въ продолженіи XVIII столѣтія, представляло ничтожную цыфру, колебавшуюся между 17 и 18,000 ²⁾.

1) См. №№: LXXXVII, стр. 167; CVII, стр. 220; CXLV, стр. 290; CXLVIII, стр. 297; CLVI, стр. 317; CCXIX, стр. 443; CCXX, стр. 447; CCXL, стр. 479; CCXLI, стр. 490 и CCXLII, стр. 493.

2) Volumina legum. т. VI, стр. 164—перечень польскаго войска въ 1716 г., Moraczewski, starożytności Polskie т. II стр. 734—735 —перечень войска въ 1786 г. Kitowicz. Opis obyczajów i zwyczajów, т. II, стр. 74,

Но и это количество существовало только на бумагѣ, между тѣмъ какъ въ дѣйствительности подъ оружіемъ не было и половины, опредѣленнаго сеймовыми конституціями, числа салдатъ. Все войско дѣлилось на двѣ части: на Литовское и Польское, послѣднее-же, числомъ около 12,000, было распределено на четыре дивизіи, или такъ называемыя *»partii«*: Великопольскую, Малопольскую, Сендомирскую и Украинскую, состоявшія каждая подъ управленіемъ особаго начальника, носившаго титулъ *»режиментаря«* ¹⁾). Такимъ образомъ на долю *»Украинской partii«*, обязанностью которой было охраненіе границы отъ гайдамаковъ на всемъ протяженіи отъ Днѣпра до Днѣстра, приходилось около 3,000 человекъ; въ дѣйствительности же количество войска этой дивизіи далеко не достигало сказанной цифры и, по механизму своей организаціи, представляло въ наличности только ничтожную долю ея. Украинская партія, какъ и все войско, состояла изъ хоругвей; въ составъ хоругви входили *»товарищъ«* и *»шереговыя«*. Товарищъ были исключительно дворяне, записывавшіеся добровольно въ хоругвь, (въ которой, по принятой нормѣ, ихъ полагалось 25 человекъ); притомъ каждый дворянинъ приводилъ съ собою отъ двухъ до четырехъ крѣпостныхъ или нанятыхъ слугъ, которые поступали вмѣстѣ съ нимъ въ ряды хоругви и назывались *»шереговыми«*. *Ротмистръ*, т. е. начальникъ хоругви, получалъ плату для содержанія всей своей команды и, потомъ, распределялъ ее между *»товарищами«*, которые должны были содержать себя и своихъ шереговыхъ. Между тѣмъ дворяне, поступавшіе товарищами въ военную службу, искали въ ней только почета и титула *»товарища«*, но не заботились объ исполненіи военныхъ обязанностей; записавшись въ *»компуть«*, т. е. списокъ хоругви, они немедленно, безъ всякаго отпуску или разрѣшенія, уѣзжали по домамъ, занимались хозяйствомъ или кутежемъ, щеголяли военнымъ званіемъ и мундиромъ,

1) Kitowicz, т. II, стр. 77.

на дѣль-же только числились въ войскѣ; начальники не только не требовали ихъ присутствія въ дѣйствительной службѣ, но, напротивъ того, поощряли такой образъ дѣйствія изъ побужденій личнаго интереса. Вся плата, слѣдовавшая товарищамъ, находившимся въ отлучкѣ, по принятому обычаю, оставалась въ карманѣ начальника хоругви. Вслѣдствіе такого порядка, по свидѣтельству современника, въ каждой хоругви не было никогда на лице больше шести товарищей, т. е. численность ея низводилась изъ 100 человекъ (числа, опредѣленнаго закономъ), до 24—25 человекъ ¹⁾. Такое-же небрежное отношеніе къ дѣлу проявляли не только товарищи, но и офицеры и начальники всякаго ранга. Такъ, не только гетманъ не появлялся никогда для начальства въ походѣ надъ Украинскою партіею, но и региментарь передавалъ часто свои обязанности одному изъ подчиненныхъ, которому онъ давалъ въ такомъ случаѣ титулъ *»стражника«* ²⁾. Ротмистры, искавшіе этого званія исключительно для почета, никогда не принимали начальства надъ своими хоругвями. Китовичъ утверждаетъ, что въ продолженіи всего царствованія Августа III (1734—1764) ему ни разу не случалось встрѣтить ротмистра, который-бы дѣйствительно командовалъ своею хоругвьею ³⁾; должность его исполнялъ назначенный имъ *поручикъ*, который, въ большинствѣ случаевъ, передавалъ ее одному изъ товарищей, принимавшему въ такомъ случаѣ титулъ *»нампътника«*. По временамъ только гетманы старались пробудить энергію войска, посылали циркуляры, приглашавшіе отсутствовавшихъ офицеровъ и товарищей явиться въ войско, подъ угрозою изгнанія изъ службы и уголовной отвѣтственности ⁴⁾; но угрозы эти оставались безъ послѣдствія и войско продолжало находиться въ разбродѣ. Такое состояніе арміи умень-

1) Kitowicz, т. II, стр. 81—84.

2) См. № XII, стр. 22.

3) Kitowicz т. II стр 80.

4) См. № CVIII, стр. 226.

шало численность и безъ того ничтожной Украинской партіи до 700—1000 человекъ наличнаго контингента; не удивительно, что она была недостаточна для прикрытія границы. При нападеніи гайдамаковъ, для того, чтобы составить сколько нибудь значительный отрядъ, приходилось созывать остатки хоругвей, квартировавшіе въ значительномъ разстояніи другъ отъ друга вдоль границы, и потому польскіе отряды запаздывали всегда сборомъ и выступленіемъ въ походъ ¹⁾).

Сознавая недостаточность военныхъ силъ, шляхетскіе сеймики украинныхъ воеводствъ беспрестанно обращались къ королю, сейму и гетманамъ съ просьбою усилить военныя команды на границъ Польской Украины, то посредствомъ увеличенія численности всего войска, то прикомандированіемъ отрядовъ отъ другихъ дивизій къ Украинской; но, заявляя подобныя желанія, сеймики оговаривались, что усиленіе войска должно произойти «безъ обремененія какими-либо особыми податями дворянъ пограничныхъ воеводствъ» т. е. что речь-посполитая должна принять содержаніе прибавочнаго войска на свой счетъ; условіе это дѣлало само удовлетвореніе требованія неисполнимымъ, такъ какъ единственный источникъ государственныхъ доходовъ, назначенный на содержаніе войска—кварта изъ королевскихъ староствъ—былъ едва достаточенъ для содержанія той незначительной арміи, которая находилась на лицѣ ²⁾). Притомъ, требуя усиленія количества войска, шляхтичи постоянно заявляли неудовольствіе относительно его поведенія. По постановленію сейма 1717 года, войско, получая регулярно плату изъ кварты, должно было содержать себя на счетъ этого жалованья, не требуя ни фуража, ни провіанта отъ жителей тѣхъ мѣстностей, гдѣ оно было расквартировано ³⁾). Но офицеры и салдаты не ограничивались

¹⁾ Kitowicz т. II; стр. 118.

²⁾ См. №№: LXXXVII, стр. 176; CXLV, стр. 291--292; CC-XX, стр. 449.

³⁾ Volumina legum т. VI стр. 109 и 140.

жалованьемъ и старались усилить свои средства вопреки указанной сеймовой конституціи. Жалобы на незаконный сборъ провіанта, взыскиваніе различныхъ поборовъ и контрибуцій слышатся и на вѣхъ сеймикахъ и въ многочисленныхъ частныхъ искахъ. Владѣльцы имѣній, въ которыхъ размѣщены были войска, жалуются, что солдаты насильно выжимаютъ отъ крестьянъ продовольствіе, что товарищи, по своему произволу, собираютъ торговыя пошлины съ проезжихъ купцевъ, что во многихъ волостяхъ крестьяне разбѣжались, уклоняясь отъ притѣсненій военнаго постоа. Сеймики требуютъ наказанія виновныхъ, и особымъ посольствамъ, отправляемымъ къ гетманамъ, поручаютъ настаивать на произведеніи взысканій¹⁾. Военныя команды не ограничивались, впрочемъ, однимъ незаконнымъ сборомъ провіанта; пользуясь отсутствіемъ въ войскѣ всякой дисциплины, намѣстники хоругвей нанимали свои отряды частнымъ лицамъ для заѣздовъ и нападений на дома сосѣдей, при чемъ солдаты живились грабежемъ не хуже гайдамаковъ²⁾; часто, подъ предлогомъ поимки послѣднихъ, солдаты врывались въ встрѣчное село, изгязали крестьянъ, пытками принуждали выдавать себѣ имѣющіяся у нихъ деньги и заключали ихъ съ этою цѣлью въ тюрьму³⁾. Изъ жалобы, поданной гетману сеймикомъ Брацлавскаго воеводства въ 1740 году, мы видимъ, что подобные факты представляли не случайное, исключительное явленіе. Въ жалобѣ этой шляхтичи подробно рассказываютъ образъ дѣйствій региментаря Украинской партіи, Нитославскаго, который сборомъ провіанта и всевозможныхъ контрибуцій принудилъ шляхтичей Брацлавскаго воеводства платить ему прибавочную сумму на содержаніе войска, но, затѣмъ, не удовлетворившись этою уступкою, онъ продолжалъ все таки насильно грабить провіантъ.

1) См. №№: XXII, стр. 46; XXXVII, стр. 176; CXLIV, стр. 338; CCLVI, стр. 537.

2) См. №№: ССП, стр. 417—418; CCLXI, стр. 549.

3) См. №№: CXLV, стр. 339; CCVI, стр. 424; CCCI, стр. 629.

Самъ региментарь, имѣвшій помѣстье въ сосѣдномъ воеводствѣ, приказалъ пригнать въ военную квартиру свои многочисленныя стада и кормилъ ихъ фуражемъ, взыскиваемымъ съ жителей подъ предлогомъ военной контрибуціи, при чемъ, онъ перегонялъ эти стада въ мѣста, гдѣ заготовленъ былъ фуражъ, подъ предлогомъ устройства полевыхъ лагерей; по его примѣру, офицеры развели также многовислоныя стада, солдаты-же безнаказно грабили въ селахъ съѣстные припасы, забирали бесплатно напитки въ арендахъ и т. д. Противъ гайдамаковъ Нитославскій въ теченіе 3 лѣтъ не предпринималъ вовсе походовъ, но, желая удержать за собою свой постъ и прослать дѣятельнымъ начальникомъ въ глазахъ гетмана, онъ по временамъ вривался безъ всякаго повода въ то или другое село, захватывалъ нѣсколько десятковъ крестьянъ, заключалъ ихъ въ тюрьму, и, затѣмъ, присвоивъ себѣ ихъ скотъ, имущество и даже одежду, отпускалъ домой; между тѣмъ въ рапортахъ, представляемыхъ гетману, каждый такой подвигъ онъ выставлялъ удачнымъ походомъ и исчислялъ количество захваченныхъ имъ въ плѣнъ мнимыхъ гайдамаковъ¹⁾. Изъ приведенныхъ фактовъ ясно, что ни количество, ни качество регулярнаго войска, доставляемаго речью-посполитою для защиты Украинныхъ воеводствъ отъ гайдамаковъ, не могло удовлетворять этой цѣли, и что шляхтичи, для собственной безопасности, должны были изыскать изъ мѣстныхъ земскихъ средствъ повья, болѣе дѣйствительныя мѣры защиты. Но такія мѣры требовали немедленно денежныхъ жертвъ, которыя шляхетское общество несло крайне неохотно, даже въ виду настоятельной собственной потребности; потому сеймики стараются изыскать или такія полумѣры, которыя позволяли бы рассчитывать на извѣстную подмогу безъ затраты денегъ, или, если и разрѣшаютъ послѣ долгаго колебанія сборъ послѣднихъ, то въ количествѣ далеко недостаточномъ для достиженія предположенной цѣли.

1) См. № СЛП, стр. 306—311.

Первая попытка подобнаго рода сдѣлана была въ 1723 году гетманомъ Адамомъ Сѣнявскимъ: чувствуя недостаточность военныхъ силъ речи-посполитой, онъ разсчитывалъ усилить ихъ организаціею особенной милиціи изъ многочисленной безземельной шляхты, жившей »на чиншѣ«, т. е. арендовавшей небольшіе клочки земли въ помѣщичьихъ имѣніяхъ. Съ этою цѣлью онъ въ собственномъ помѣстьи, Межибожской волости, освободилъ жившихъ въ ней шляхтичей отъ чинша и назначилъ имъ сверхъ того жалованіе въ 30 золотыхъ въ годъ, подъ условіемъ, что они составятъ военную хоругвь, которая будетъ выступатьъ въ походъ по первому требованію; ротмистромъ этой хоругви онъ назначилъ опытнаго офицера — Станислава Кошку, и, въ качествѣ жалованья, предоставилъ ему въ пожизненное владѣніе одно изъ своихъ селъ въ той-же волости ¹⁾. Если бы планъ Сѣнявскаго былъ примѣненъ ко всѣмъ имѣніямъ Украинныхъ воеводствъ, то дѣйствительно могла-бы составиться многочисленная милиція изъ лицъ, заинтересованныхъ какъ по общественному, такъ и по экономическому своему положенію въ борьбѣ съ гайдамаками; но для осуществленія этой мысли помѣщикамъ необходимо было отказаться отъ дохода изъ шляхотскихъ чиншей и, сверхъ того, назначить еще вознагражденіе милиціонерамъ; дворяне сочли подобныя расходы слишкомъ обременительною для себя жертвою и не послѣдовали примѣру Сѣнявскаго, котораго попытка осталась единичнымъ фактомъ, совершенно безплоднымъ.

Другая попытка организовать милицію состояла въ томъ, что, пользуясь запустѣніемъ въ началѣ XVIII ст. подністровской области, старосты и владѣльцы крупныхъ имѣній перезывали на пустопорожнія земли »Волоховъ« т. е. крестьянъ изъ Молдавіи; поселенцы эти получали на льготныхъ условіяхъ землю и изъ нихъ

1) См. № XV, стр. 31—33.

старосты и помѣщики старались организовать постоянную подвижную милицію; выше было уже замѣчено, что Волохи, населившіе эти села, очень скоро сжились и породнились съ крестьянскимъ мѣстнымъ населеніемъ и не только не составили препятствія для развитія гайдамачества, но даже приняли въ немъ дѣятельное участіе; мы встрѣчаемъ Волоховъ, примыкающихъ то единолично къ гайдамацкимъ скопищамъ, то составляющихъ цѣлые отряды, для нападенія и грабежа панскихъ домовъ ¹⁾. Во время сильнаго крестьянскаго движенія, охватившаго Подоліе въ 1734 году, надворныя волошскія хоругви, содержимыя старостами и помѣщиками, примкнули всѣ безъ исключенія къ крестьянскому возстанію и составили готовыя кадры для формировки образовавшихся въ то время козацкихъ полковъ ²⁾. Этотъ неблагопріятный для дворянъ исходъ военныхъ волошскихъ колоній заставилъ шляхетское общество отказаться отъ нихъ. Сеймикъ Брацлавскаго воеводства въ мартѣ 1735 года обложилъ волошскія села податью ³⁾, а другой сеймикъ, собравшійся въ сентябрѣ того-же года, рѣшилъ уничтожить волошскія поселенія; депутация, отправленной къ королю этимъ сеймикомъ, поручено было, между прочими заявленіями, предложить королю слѣдующую просьбу: »такъ какъ въ Брацлавскомъ и въ сосѣднихъ съ нимъ воеводствахъ надворныя волошскія хоругви разныхъ пановъ, равно какъ и Волохи, живущіе по селамъ, вмѣсто благодарности за оказанныя имъ речью-посполитою благодѣянія, воспользовались нынѣшнимъ смутнымъ временемъ во вредъ истиннымъ сынамъ той-же речи-посполитой, и, преслѣдуя своекорыстныя цѣли, занялись убійствами и грабежемъ; такъ какъ дворянамъ не возможно обеспечить отъ ихъ нападеній ни имущества ни жизни, какъ отъ людей, хорошо успѣвшихъ ознакомиться

1) См. №№: XI, стр. 20; LIX, стр. 102, LXXII, стр. 136; LX-XIII, стр. 137 LXXXVII, стр. 175—176.

2) См. №№: XXI, стр. 44 и XXXVIII, стр. 68—79.

3) См. № LXVII, стр. 126.

съ мѣстностью, то мы умоляемъ короля и речь посполитую, дабы они распорядились выбросить за границу государства эту враждебную гадину, вскормленную хлѣбомъ нашего отечества; мы просимъ вмѣсто Волоховъ поселить въ ихъ слободахъ менѣе достаточныхъ шляхтичей, братью нашу, приспособивъ ихъ поселеніе къ военному дѣлу, и назначивъ имъ ротмистровъ изъ числа знатныхъ помѣщиковъ нашего воеводства, которые могутъ быть подчинены общему военному начальству ¹⁾.

Дѣйствительно количество Волоховъ съ этого времени значительно уменьшается и народонаселеніе изъ ихъ слободъ переходитъ обратно на родину черезъ Днѣстръ ²⁾; тѣмъ не менѣе планъ, предложенный сеймикомъ, относительно устройства шляхетскихъ военныхъ поселеній не былъ приведенъ въ исполненіе; осуществленіе его потребовало средствъ, которыми не располагали ни король, ни речь-посполитая, и затрачивать которыя не желало само, предлагшее планъ земство.

Въ одно время съ указаннымъ проектомъ, тотъ-же сеймикъ Брацлавскаго воеводства въ 1735 году высказалъ и другое пред-

¹⁾ См. № LXXXVII, стр. 175—176.

²⁾ Въ числѣ немногихъ оставшихся Волоховъ намъ встрѣчаются впоследствии только такіа отдѣльныя лица, которыя дѣйствуютъ исключительно изъ побужденій личной корысти и поочередно то миряты, то враждуютъ съ обѣими боровавшимися сторонами. Какъ на рѣзкій примѣръ подобнаго рода, мы можемъ указать на нѣкоего Антона Табана: еще въ 1713 году онъ завелся осѣдлостью въ с. Воробіевкѣ, въ окрестности Немирова и устроилъ у себя притонъ для гайдамаковъ, которые ѣздили въ его домъ для отдыха, для паеванія добычи и для пополненія вербовкою своихъ отрядовъ; въ послѣдствіи Табанъ успѣлъ снискать милость владѣльца Умани, сдѣланъ былъ губернаторомъ въ этомъ городѣ и въ 1738 году прославился грабежемъ захваченныхъ имъ измѣннически Запорожцевъ, пріѣхавшихъ за покупкою хлѣба; онъ приказалъ ихъ казнить, будто подозрѣвая въ гайдамачествѣ, дѣйствительно-же для того, чтобы завладѣть ихъ имуществомъ и лошадьми. См. № XI, стр. 21, также Свальковскій—Исторія Новой Сѣчи т. II, стр. 121.

положеніе относительно защиты воеводства отъ гайдамаковъ: въ инструкціи посламъ, отправленнымъ отъ сеймика къ королю и коронному гетману, внесено было предложеніе, чтобы реч-посполитая разрѣшила воеводству устроить милицію на свой счетъ въ подмогу Украинской партіи, съ тѣмъ, чтобы милиція находилась подъ начальствомъ региментаря этой партіи ¹⁾. Но предложеніе оспоровъ на долго безъ послѣдствій; шляхтичи ограничились заявленіемъ готовности назначить земскій сборъ на содержаніе милиціи, но не торопились исполненіемъ своего обѣщанія. Въ теченіи пятнадцати лѣтъ никакой милиціи, ни сборовъ на ея содержаніе мы не встрѣчаемъ въ актахъ. Только въ 1750 году, вслѣдствіе усилившихся въ то время до небывалыхъ еще размѣровъ гайдамацкихъ нападений, мысль объ устройствѣ милицій на счетъ Украинныхъ воеводствъ была вновь поднята на сеймикахъ и, на этотъ разъ, приведена въ исполненіе. Въ одно и то же время сеймики, собравшіеся какъ въ Брацлавскомъ, такъ и въ Кіевскомъ воеводствахъ, постановили осуществить ее. Брацлавскій сеймикъ, въ засѣданіи 16 сентября 1750, года постановилъ немедленно составить небольшое ополченіе изъ имѣвшихся подъ рукою надворныхъ панскихъ жолнеровъ и, поручивъ надъ ними начальство дворянину Давиду Мацевичу, предписалъ послѣднему въ теченіи мѣсяца заняться преслѣдованіемъ гайдамаковъ и очистить отъ нихъ воеводство; Мацевичу разрѣшено было: сгонять крестьянъ изъ селъ для розысковъ, требовать въ свое распоряженіе всѣ надворныя милиціи, пользоваться даровымъ провіантомъ, арестовать и казнить смертью всѣхъ лицъ, которыхъ онъ заподозритъ въ участіи въ гайдамачествѣ или въ связяхъ съ нимъ; въ награду за такую дѣятельность Мацевичу и его отряду предназначалась вся добыча, которую онъ отъиметь отъ гайдамаковъ ²⁾.

1) См. № LXXXVII, стр. 169—170, 177 и 179.

2) См. № CCXLI, стр. 490—493.

Брацлавское воеводство не удовлетворилось этою временною мѣрою; сеймикъ въ слѣдующемъ засѣданіи, 17 Сентября, заявилъ проектомъ составленія правильного постоянного ополченія; рѣшено было составить воеводскую «*милицію*»; каждый помѣщикъ, владѣлецъ староства и т. п. долженъ былъ доставить въ опредѣленный срокъ—по 2-ое апрѣля слѣдующаго 1751 года, одного вооруженнаго и обмундированнаго всадника отъ каждаго 120 крестьянскихъ дворовъ, находившихся въ его имѣніи; избраннымъ сеймикомъ ревизорамъ поручено было до того времени повѣрить наличное количество населенія въ воеводствѣ и составить распределеніе этой повинности между всѣми имѣніями; помѣщикамъ, которые не исполняютъ этого постановленія, сеймикъ угрожалъ военною экзекуціею и взысканіемъ штрафа. Милиція должна была собраться 2-го апрѣля у города Винницы и тамъ расположиться лагеремъ; начальство надъ нею поручалось 3-мъ дворянамъ съ титуломъ ротмистровъ, избраннымъ на годичный срокъ безъ жалованія, главное-же начальство сеймикъ вручилъ брацлавскому подкоморію, князю Михаилу Четвертинскому. Солдаты, присылаемые въ милицію, должны были являться въ установленномъ мундирѣ (зеленаго цвѣта), съ вооруженіемъ, состоящимъ изъ ружья, копья и топора, съ достаточнымъ запасомъ пороха и свинца и на хорошихъ лошадяхъ, стоимостью по меньшей мѣрѣ каждая въ 100 золотыхъ. Вся экипировка должна быть доставлена помѣщикомъ, равно какъ и деньги на годичное содержаніе солдатъ и лошадей въ лагерѣ и въ походахъ. За бѣгство, неявку или измѣну солдата, уголовная отвѣтственность возлагалась на снарядившаго его помѣщика, грабежи-же и насилія во время походовъ—на ротмистровъ и ихъ поручиковъ; офицеры обязаны были пребывать постоянно въ лагерѣ милиціи, и, даже въ мирное время, одинъ изъ нихъ долженъ былъ находиться при командѣ; они получали право безапелляціоннаго военнаго суда надъ солдатами ¹⁾.

1) См. № ССХЛП, стр. 497—501.

Еще большею энергією отличались мѣры, принятыя одновременно сеймикомъ Кіевскаго воеводства: въ засѣданіи 18 сентября 1750 года дворяне рѣшили собирать подымную подать изъ своихъ имѣній во всемъ воеводствѣ, въ размѣрѣ 100,000 злотыхъ, изъ которыхъ 20,000 было назначено на усиленіе платы регулярнаго войска Украинской партіи, на остальные же 80,000 воеводство должно содержать постоянную милицію, организацію которой сеймикъ возложилъ на особую комиссію изъ 15 лицъ, тутъ-же имъ избранную ¹⁾). Комиссія эта дѣйствительно собралась 2-го февраля 1751 года, и постановила слѣдующія правила для устройства воеводской милиціи: на деньги, назначенныя воеводствомъ изъ подымной подати, положено содержать 3 хоругви, по 100 человекъ каждая, ротмистрами хоругвей назначены помѣщики Кіевскаго воеводства съ жалованіемъ отъ 2000 до 2500 злотыхъ, и сверхъ того хорунжіе, по выбору ротмистровъ, съ жалованіемъ 800—1,000 злотыхъ; въ каждой хоругви полагалось по 30 товарищей, каждый съ двумя шереговыми; товарищъ долженъ былъ получать въ годъ по 600 злотыхъ; сверхъ того въ каждой хоругви полагалось по два ревизора для наблюденія порядка. Вооруженіе, мундиры и продовольствіе товарищи должны были поставлять на свой счетъ. Ротмистры были назначены комиссіею и они должны были немедленно нанебовать полный составъ своихъ хоругвей и явиться съ ними въ Житомиръ къ 15 мая того-же года; комиссія, новѣривъ наличный составъ хоругвей, должна была выдавать имъ жалованіе регулярно въ два годичные сроки. Милиція должна поступить въ вѣдѣніе короннаго гетмана и усилить собою составъ Украинской партіи. Право безапелляціоннаго суда надъ солдатами и пойманными гайдаками предоставлялось ротмистрамъ; отвѣтственность за грабежи и буйства шереговыхъ возложена на товарищей, а за поведеніе послѣднихъ на ротмистровъ; запрещено

1) См. № ССXL, стр. 482—485.

употреблять милицію для другихъ цѣлей, кромѣ прямого ея назначенія, а также выводить ее изъ предѣловъ воеводства. Мундиръ милиціонеровъ долженъ состоять изъ синяго контуша и краснаго жупана; на знаменахъ хоругвей допускались изображенія: герба воеводства или чудотворной Бердичевской иконы Богородицы. Гетманъ коронный, извѣщенный о постановленіяхъ сеймика и его комиссіи, изъявилъ воеводству благодарность, принялъ хоругви милиціи подъ свою команду и предписалъ ротмистрамъ подчиняться распоряженіямъ региментаря Украинской партіи 1).

Такимъ образомъ мѣры, предполагавшіяся въ минуту самаго энергическаго настроенія шляхтичей двухъ воеводствъ, должны были повести къ вооруженію милиціи, числомъ около 500 человекъ; можетъ быть эта милиція и могла бы въ нѣкоторой долѣ удовлетворить вызвавшей ее потребности, если бы она, въ практическомъ исполненіи, отвѣчала характеру, предполагавшемуся на сеймикѣ; но на дѣлѣ милиція оказалась далеко не тѣмъ, чѣмъ предполагали ея устроители; она необходимо отразила въ своемъ устройствѣ и въ способѣ исполненія возложенной на нее обязанности, тѣ черты нравственнаго безсилія, какія характеризуютъ въ данную эпоху все шляхетское общество. Милиціи осуществились въ обоихъ воеводствахъ и просуществовали три года (1751—1754); но за все это время мы не встрѣчаемъ вовсе слѣдовъ ихъ дѣятельности по отношенію къ гайдамацкому движенію. Единственный отрядъ, ходившій въ походъ противъ гайдамаковъ—былъ отрядъ, въ качествѣ временной мѣры составленный на сеймикѣ въ Винницѣ, въ 1750 году, и отданный подъ команду Мацевича. Согласно полученнымъ отъ сеймика инструкціямъ, отрядъ этотъ двинулся въ походъ въ сентябрѣ и находился подъ командою региментаря Украинской партіи, Ожги, до конца октября 1750 года. Послѣ истеченія мѣсяца, онъ, согласно инструкціи, данной

1) См. №№: CCLXVIII, стр. 559—565 и CCLXX, стр. 568.

сеймикомъ, былъ распущенъ. За это время Мацевичъ предпри-
 нялъ, по распоряженію Ожги, походъ въ Кіевское Полѣсье и спо-
 собствовалъ очищенію этой области отъ мелкихъ гайдамацкихъ
 отрядовъ, вошедшихъ въ Польскія предѣлы изъ Кіевского округа ¹⁾.
 Послѣ окончанія этого похода Мацевичъ и, состоявшій подъ его
 командою, офицеръ Волынецкій подверглись, съ одной стороны,
 судебному преслѣдованію, вслѣдствіе жалобъ на нихъ шляхечей за
 буйства и насилія, причиненныя ихъ отрядомъ въ дворянскихъ
 имѣніяхъ, и, съ другой стороны, мести гайдамаковъ, которые взяли
 приступомъ, разграбили и разорили домъ Мацевича въ м. Воло-
 даркѣ ²⁾.

На отрядъ Мацевича, впрочемъ, самъ сеймикъ смотрѣлъ только
 какъ на мѣру временную; главныя-же надежды возлагались на
 милицію, предполагавшаяся организація которыхъ была выше раз-
 сказана. Милиціи эти дѣйствительно образовались въ маѣ 1751
 года, но, затѣмъ, въ теченіи трехъ лѣтъ, мы не встрѣчаемъ ни
 одного намека о дѣйствіи ихъ противъ гайдамаковъ; о существо-
 ваніи ихъ мы узнаемъ только изъ многочисленныхъ жалобъ на
 разнаго рода буйства, насилія и разоренія, которыя терпѣли отъ
 милиціонеровъ жители охраняемыхъ ими воеводствъ. Такъ въ Кіев-
 скомъ воеводствѣ, уже въ июль 1751 года, уніятскій митропо-
 литъ Флоріанъ Гребницкій жаловался, что милиціонеры воеводскіе
 умышленно избѣгаютъ встрѣчи съ гайдамаками, и, вмѣсто преслѣ-
 дованія ихъ, разъѣзжаютъ по митрополичьимъ селамъ, вламываются
 въ крестьянскія коморы и грабятъ все, что ни найдутъ въ нихъ ³⁾.
 Жалобы такого рода на милиціонеровъ поступаютъ съ каждымъ
 годомъ чаще, и, въ 1754 году дѣлаются всеобщими: одни шлях-

1) См. №№: CCXLVIII, стр. 517—518; CCLI, стр. 522 и CC-
 LIII, стр. 532.

2) См. №№: CCLVI, стр. 538; CCLVIII, стр. 543; CCLX,
 стр. 547.

3) См. № CCCI, стр. 628—629.

тичи жалуются на насильственное взиманіе въ дворянскихъ имѣніяхъ продовольствія и денежныхъ контрибуцій, другіе на грабежи, производимые въ селахъ и мѣстечкахъ, третіе на личныя оскорбленія и побои. Такъ напримѣръ: товарищи воеводскихъ хоругвей ворвались въ квартиру дворянина Пержжалы и избили его почти до смерти; другіе, въ пьяномъ видѣ, осадили домъ помѣщика Проскуры и стрѣляли въ окна и двери; въ имѣніи дворянина Прушинскаго милиціонеры, остановившись постоемъ, истребили все хозяйство, опустошили крестьянскіе сады и огороды, ограбили крестьянскія коморы, истребили рыбу въ прудахъ, врываются въ домъ помѣщика и наносили побои его гостямъ и слугамъ и т. и. 1). Наконецъ, ротмистры милиціи, позабывъ о назначеніи своего ополченія, стали его употреблять для личныхъ цѣлей: такъ одинъ изъ нихъ, Михаилъ Трипольскій, желая усилить свое вліяніе на сеймикъ, явился на его засѣданія во главѣ своей хоругви, и подалъ поводъ къ закрытію сеймика, который, по законамъ речи-посполитой, не могъ засѣдать въ присутствіи вооруженнаго отряда 2). Такое поведеніе милиціи, показывавшее всю ея непригодность, возбуждало всеобщее негодованіе среди шляхтичей. Лица, недовольныя вообще установленіемъ земской подати, и протестовавшіе противъ нея въ принципѣ, теперь указывали на поведеніе милиціи, на ея бесполезность и вредъ ею причиняемый и мало-по-малу перетянули большинство шляхтичей въ пользу своего мнѣнія. Дворяне стали отказываться отъ платы подымной подати, преслѣдовали милиціонеровъ судебными исками и, наконецъ, въ сентябрѣ 1754 года, послѣдовало коллективное заявленіе многихъ дворянъ Кіевскаго воеводства, требовавшее отміны милиціи; перечисливъ всѣ притѣсненія, испытанныя жителями воеводства отъ собственного

1) См. №№: СССХП, стр. 661; СССХІV, стр. 663; СССХХ, стр. 674; СССХХІ, стр. 675; СССХХІІ, стр. 677; СССХІХ, стр. 671; СССХХІІІ, стр. 679; СССХХVІ, стр. 665.

2) См. № СССХХVІІІ, стр. 669.

войска, дворяне утверждаютъ, что милиція причиняетъ имъ тягости на столько-же разорительныя, какъ и гайдамацкія нападенія, что, вслѣдствіе поведенія салдатъ, крестьяне разбѣгаются и имѣнія зануствѣваютъ и что единственное средство къ прекращенію зла они видятъ въ упраздненіи установленнаго ими ополченія ¹⁾.

Такая-же участь постигла и милицію Брацлавскаго воеводства; о ея подвѣгахъ противъ гайдамаковъ мы также не встрѣчаемъ извѣстій; за то мы знаемъ о дѣятельности ея въ другомъ отношеніи; милиція эта поступила въ личное распоряженіе своего начальника, князя Четвертинскаго, исполняла при немъ должность почетнаго конвоя, во время его разѣздовъ по своимъ дѣламъ, и, по временамъ, производила заѣзды по его указанію; между прочимъ въ 1752 году, 150 человекъ этой милиціи напали на гродскую канцелярію въ Винницѣ, взяли ее приступомъ, избили и арестовали канцеляристовъ, и разбросали или похитили книги и документы. Затѣмъ, въ 1754 году, встрѣчаемъ извѣстіе о томъ, что милиція Брацлавская врывалась въ пограничныя села Кіевского воеводства, и, подъ предлогомъ требованія платы на свое содержаніе, производила всевозможные грабежи и насилія ²⁾. Милиція эта, подобно Кіевской, была отиѣнена въ концѣ 1754 года.

Такимъ образомъ единственное усиліе, сдѣланное дворянами для самозащиты, ни къ чему не привело и самими-же дворянами было признано недостаточнымъ, непригоднымъ и вреднымъ. Затѣмъ оставалось одно только средство для усиленія мѣстными средствами контингента войскъ Украинской партіи,—средство это состояло въ вооруженіи надворныхъ козацкихъ милицій ³⁾.

1) См. №№: ССLXIX, стр. 566; СССXII, стр. 658—661; СССXIX, стр. 671—673.

2) См. №№: СССVШ, стр. 638—641 и СССXVП, стр. 666.

3) Въ сочиненіи г. Мордовцева „Гайдамачина“ сказано, что надворныя милиціи польскихъ магнатовъ (т. е. козаки) назывались „народовою кавалерією“ (см. стр. 65). Извѣстіе это представляеть

Надворья милиціи заведены были еще въ XVII столѣтіи богатыми землевладѣльцами югозападнаго края подъ разными наименованіями: драгуновъ, гайдуковъ, паюковъ и т. п.; по вскорѣ тиномъ этихъ милиціи сдѣлались надворные козаки, вытѣснившіе уже въ началѣ XVIII ст. всѣ другія наименованія. Костюмъ и вооруженіе козаковъ были проще, менѣе вычурны и болѣе согласовались съ привычками какъ самихъ милиціонеровъ, такъ и ихъ владѣльцевъ. Первое назначеніе этихъ милиціи состояло въ томъ, чтобы придать болѣе почета особѣ знатнаго пана и болѣе блеска его двору; въ тѣхъ Польскихъ воеводствахъ, которыя наслаждались совершеннымъ спокойствіемъ въ теченіи XVIII столѣтія, крупныя землевладѣльцы содержали тѣмъ не менѣе по нѣсколько десятковъ надворной милиціи, составлявшей почетную стражу во время выѣздовъ наца, привѣтствовавшей парадною палубою его гостей и т. д. Кромѣ того милиціи служили владѣльцамъ для взаимныхъ заѣздовъ, для приведенія въ исполненіе или для сопротивленія судебнымъ приговорамъ, для содержанія экономическаго порядка среди крестьянъ, для производства съ нихъ взысканій и т. д. Въ воеводствахъ Украинныхъ и пограничныхъ съ ними: Волынскомъ и Подольскомъ надворные козаки, по мѣрѣ развитія гайдамачества, стали охранять имѣнія своихъ владѣльцевъ отъ вторженія

вмѣстѣ и грубую ошибку и анахронизмъ. Народовою кавалеріею назывались 4 бригады легкой конницы регулярнаго Польскаго войска, отличавшіяся мундиромъ отъ остальныхъ конныхъ полковъ. Самое имя народовой кавалеріи упоминается первый разъ въ постановленіяхъ сейма 1775 года. (Volumina legum, т. VIII, стр. 100). Оно никогда не примѣнялось и не могло примѣняться не только къ надворнымъ козакамъ, но и вообще къ панскимъ милиціямъ, такъ какъ эти милиціи были частныя а не народовыя. Ошибка г. Мордовцева кажется намъ тѣмъ болѣе странною, что въ источникѣ, которымъ онъ пользовался по преимуществу: »Наѣзды Гайдамаковъ. Скальковскаго« хотя кавалерія народовая и отнесена къ болѣе раннему времени, но сказано ясно, что она состояла »изъ дворянства, служившаго на свой счетъ« (стр. 21).

гайдамацкихъ скопищъ, потому и количество надворныхъ милицій въ этихъ воеводствахъ было больше. Какъ старосты, такъ и крупныя владѣльцы содержали цѣлыя сотни надворныхъ козаковъ; изъ современныхъ записокъ мы знаемъ, что въ Умани, имѣніи Потоцкихъ, существовалъ въ половинѣ XVIII ст. цѣлый полкъ козаковъ, числившій въ своемъ составѣ 2,600 человекъ¹⁾. Надворные козаки набирались изъ крестьянъ, жившихъ въ имѣніи помѣщика или въ староствѣ; крестьянская семья обязана была доставить вооруженнаго всадника въ опредѣленномъ мундирѣ и съ требуемымъ вооруженіемъ, на хорошей лошади, и за то освобождалась отъ барщины, даней и оброковъ на все время его службы. Иногда, если помѣщикъ требовалъ, чтобы одежда и вооруженіе были слишкомъ роскошны, нѣсколько крестьянскихъ дворовъ доставляли одного всадника, и получали за то указанныя льготы²⁾. Козаки получали обыкновенно отъ помѣщика право выбирать изъ своей среды начальниковъ низшихъ степеней, которые назывались: атаманами, ассаулами, сотниками, иногда ротмистрами; но главнымъ начальникомъ, съ титуломъ полковника, назначался шляхтичъ, верховное-же начальство надъ всею милиціею принадлежало старостѣ или помѣщику, а, въ отсутствіи послѣдняго, его управляющему — губернатору. Содержаніе для милиціи получалось изъ сель, принадлежавшихъ къ данному имѣнію, и, въ случаѣ неисправной доставки его крестьянами, козаки взыскивали продовольствіе насильственно посредствомъ военныхъ экзекуцій³⁾.

Надворные козаки составляли дѣйствительно довольно многочисленное ополченіе, но шляхтичи не могли вполне положиться

1) Липоманъ—Bunt Gontyi Żelezniaka, стр. 13.

2) Тамже стр. 14. Записки Элеоноры Кребсовой: Autentyczny opis rzezi Humańskiej. Poznań. 1840.

3) См. №№: II, стр. 2, III, стр. 4, VII, стр. 12, CLV, стр. 315, CLXXII, стр. 355; CLXXV, стр. 362; CCCLXII, стр. 769 также Скальковскій—Наѣзды гайдамакъ на западную Украину, стр. 58

па его надежность въ борьбѣ съ гайдаками; входившіе въ составъ надворныхъ милиціи, козаки набирались изъ крестьянъ и, по происхожденію, взглядамъ, симпатіямъ, всецѣло принадлежали этой средѣ, создавшей и поддерживавшей гайдачество. Дѣйствуя по приказанію владѣльцевъ противъ гайдаковъ, надворные козаки старались постоянно вести эту борьбу по мѣрѣ возможности вяло и уклончиво; не ограничиваясь этимъ, они весьма часто завязывали прямыя сношенія съ гайдаками, сообщали имъ предостереженія, помогали укрываться отъ погони, прятали добычу и получали за свое содѣйствіе извѣстную ея долю. Такъ мы встрѣчаемъ въ актахъ извѣстіе, что въ 1732 г., промышлявшій гайдачествомъ въ южномъ Подоліи, запорожецъ Якимъ, имѣлъ связи съ начальниками мѣстныхъ городовыхъ козаковъ, отводилъ къ сотникамъ пограбленныхъ лошадей и получалъ отъ нихъ съѣстные припасы и пужныя указанія; въ той-же мѣстности другой ватажокъ, Клобуцкій, дѣлился добычею съ ротмистромъ надворныхъ козаковъ и т. п. ¹⁾ Часто надворные козаки принимали участіе въ самыхъ гайдацкихъ походахъ; такъ, изъ показаній пойманныхъ гайдаковъ мы узнаемъ, что Уманскіе козаки отпрашивались у своего начальства въ отпускъ, подъ предлогомъ рыбной ловли, и время отлучки проводили въ гайдацкихъ отрядахъ ²⁾. Въ тѣхъ случаяхъ, когда гайдацкое движеніе принимало болѣе широкіе размѣры и переходило въ крестьянское возстаніе, надворные козаки примыкали къ нему уже не единично, а въ полномъ составѣ своихъ отрядовъ. Такъ, въ 1734 году къ гайдацкому крестьянскому волненію примкнули всѣ надворные милиціи Брацлавскаго воеводства; по собраннымъ Польскими властями свѣдѣніямъ, въ лагерѣ возставшихъ крестьянъ находились надворные козаки изъ имѣній: Яруги, Лучинца, Шаргорода, Рашкова, Бершады, Марковки, Комар-

1) См. № XVIII, стр. 38 и LIX, стр. 104.

2) См. № CLXXXI, стр. 377.

града и цѣлый полкъ Уманскій козаковъ, съ полковникомъ Писаренкомъ 1).

Въ погонѣ за гайдаками надворные козаки весьма рѣдко настигали преслѣдуемыхъ; на извѣстія, сообщаемыя ими, начальники Польскихъ войскъ съ трудомъ могли положиться и нерѣдко платились потерю своихъ отрядовъ за излишнее довѣріе этимъ извѣстіямъ. Составитель современныхъ записокъ — Китовичъ, говоритъ, что козаки съ трудомъ рѣшались преслѣдовать свою братью гайдаковъ, и дѣйствовали противъ нихъ серьезно только тогда, когда дѣло происходило на глазахъ у начальниковъ Польскаго войска; если-же дѣло происходило вдали, на сторонѣ, то они подобно волку, встрѣтившему собаку, рожденную отъ кобеля и волчицы, только обнюхивали другъ друга и спокойно расходились каждый въ свою сторону» 2). Надворные козаки, по замѣчанію того-же Китовича, только въ такомъ случаѣ обнаруживали нѣкоторое усердіе въ преслѣдованіи гайдаковъ, когда рассчитывали отнять у нихъ богатую добычу; потому они никогда не преграждали имъ пути, когда гайдаки весною врываются въ страну; за то осенью, когда, по ихъ соображеніямъ, гайдаки возвращались обремененные богатой добычею, надворные козаки старались настичь ихъ отряды и захватить эту добычу, при чемъ въ сраженіе они вступали только въ случаѣ упорнаго сопротивленія. На отнятую добычу козаки смотрѣли какъ на свою законную собственность и шляхтичи могли рассчитывать на возвращеніе имъ пограбленнаго гайдаками имущества. Не иначе, какъ только предложивъ козакамъ значительный выкупъ. Этотъ разговоръ Китовича вполне подтверждается актовыми свидѣтельствами: въ рѣдкихъ указаніяхъ на стычки надворныхъ козаковъ съ гайдаками, мы

1) См. №№: XXI, стр. 44 и XXXVIII стр. 68—70.

2) См. №№: CXXXIV, стр. 268, CXXXIX, стр. 278, Kitowicz, т. II, стр. 138—139.

встрѣчаемъ постоянно извѣстія о томъ, что козаки отняли гайдамацкую добычу, и тѣмъ ограничили свои дѣйствія; такъ, въ 1738 году мы находимъ разсказъ о томъ, что надворные козаки напали на возвращавшійся изъ похода отрядъ гайдамаковъ, отняли у нихъ 30 лошадей и убилъ въ стычкѣ нѣсколько человекъ; но когда потерявшіе добычу гайдамаки укрылись въ близлежащее болото, то козаки прекратили за ними погоню. Въ 1748 году пойманный гайдамакъ разсказывалъ на допросѣ, что отрядъ, въ которомъ онъ состоялъ, ограбилъ богатый дворъ стольника Ружницкаго, но влѣдъ затѣмъ напали на гайдамаковъ козаки изъ м. Животова и отняли все то, „что мы приобрѣли изъ имущества стольника,“. Въ 1764 году гайдамацкій отрядъ долго гулялъ по придѣстровской области и, когда онъ успѣлъ уже накопить много добычи, на него напали козаки изъ Комаргорода и Шаргорода, гайдамаковъ разсѣяли и всю добычу отняли и т. д. ¹⁾).

Изъ выше приведенныхъ словъ Китовича видно, что шляхтичи сами были убѣждены въ ненадежности организованной ими козацкой милиціи; они дѣйствительно старались зорко наблюдать за ея поведеніемъ; если выборные начальники казались нѣмъ слишкомъ популярными, то онъ смѣнялъ ихъ безъ всякаго повода и назначалъ на ихъ мѣсто новыхъ, по преимуществу иноземцевъ ²⁾. Губернаторамъ и полковникамъ предписано было наблюдать за настроемъ козаковъ и запрещать все то, что могло казаться неблаговиднымъ съ шляхетской точки зрѣнія; такъ, въ одномъ изъ современныхъ мемуаровъ мы встрѣчаемъ слѣдующій анекдотъ изъ быта надворныхъ козаковъ: во время смотра, который губернаторъ производилъ ежегодно Уманскимъ козакамъ, былъ обычай, послѣ окончанія парада, предлагать, козакамъ угощеніе въ замкѣ; во

1) См. Kitowicz, т. II. стр. 139; также №№: СХХХІХ, стр. 278; СХСІ, стр. 393—394 и СССІІ, стр. 742.

2) См. №№: VII. стр. 11 и IX стр. 17.

время одного изъ такихъ пировъ, губернаторъ Младановичъ сталъ прислушиваться къ пѣснямъ, которыя разпѣвались хоромъ, и, замѣтивъ, что козаки поютъ по преимуществу думы о Хмельницкомъ, отдалъ приказаніе полковнику — шляхтичу о томъ, чтобы впредь не допускалъ пѣнія историческихъ думъ ¹⁾.

Не смотря однако на недовѣріе, шляхтичи, сознавая свое безсиліе создать другую, болѣе надежную военную силу, не только удерживали козацкія милиціи, но старались, по возможности, увеличить ихъ число, для чего они прибѣгали иногда къ самымъ страннымъ и неожиданнымъ средствамъ; такъ, послѣ неудачнаго крестьянскаго возстанія въ 1734 году, когда значительное количество крестьянъ, боясь ответственности за участіе въ волненіи, усилило собою контингентъ гайдамацкихъ отрядовъ, начальники Польскихъ войскъ и крупныя землевладѣльцы стали перезывать гайдамаковъ въ надворныя милиціи и устроили нѣсколько полковъ козацкихъ изъ гайдамаковъ, изъявившихъ покорность и приведенныхъ къ присягѣ на вѣрность речи-посполитой ²⁾.

Кромѣ необходимости защищать свои имѣнія отъ нападенія гайдамаковъ, землевладѣльцы югозападнаго края имѣли еще и другую побудительную причину содержать многочисленные отряды надворной милиціи: она служила имъ гораздо чаще для взаимныхъ заѣздовъ, чѣмъ для охраненія границъ речи-посполитой. Въ актовыхъ книгахъ и запискахъ современниковъ мы встрѣчаемъ по меньшей мѣрѣ въ десять разъ больше указаній на надворныхъ козаковъ, по поводу нападеній ихъ на дворы и имѣнія сосѣднихъ шляхтичей, чѣмъ о походахъ ихъ противъ гайдамаковъ. Владѣльцы обширныхъ имѣній, содержавшіе при своихъ экономіяхъ сотни, иногда тысячи надворныхъ козаковъ, посылали ихъ въ „заѣзды“ на дворы и имѣнія шляхтичей, владѣвшихъ болѣе мелкими помѣстіями, при

1) Элеонора Кребсъ. Opis autentyczny rzezi Humańskieј.

2) См. №№: СХІV, стр. 237 и СХVІІ, стр. 241.

первомъ неудовольствіи на послѣднихъ, и потому держали въ постоянномъ страхѣ и повиновеніи шляхту своего воеводства. При медлительныхъ формахъ судопроизводства по Литовскому статуту и при отсутствіи органовъ исполнительной власти, богатые паны, нисколько не опасаясь судебной отвѣтственности, и опираясь на свои надворныя милиціи, господствовали безпрекословно въ средѣ мнимо-равноправной съ ними шляхты. Актовыя книги переполнены жалобами дворянъ, пострадавшихъ отъ заѣздовъ, но жалобы эти не находили удовлетворенія, такъ какъ, въ случаѣ даже благопріятнаго для истца судебного приговора, не было средствъ привести въ исполненіе этотъ приговоръ надъ лицомъ, располагавшимъ относительно значительною военною силою. Вотъ нѣсколько примѣровъ, взятыхъ на удачу изъ безчисленнаго количества подобнаго рода дѣлъ, вписанныхъ въ актовыя книги въ теченіи всего XVIII столѣтія: въ 1700 году четыре мелкопомѣстные владѣльцы жалуются на князя Илью Четвертинскаго о томъ, что, по его приказанію, сотникъ его надворныхъ козаковъ, Левко Купрачъ, напалъ на ихъ дома, выгналъ истцевъ, и овладѣлъ ихъ имѣніемъ въ пользу своего владѣльца ¹⁾. Въ 1735 году губернаторъ Погребинскаго имѣнія князя Януша Вишневецкаго, дворянинъ Ржондковский, отправилъ надворную милицію въ заѣздъ на имѣнія князей Любомирскихъ: мѣстечко Билиловку и село Огіевку; козаки производили тамъ всякія безчинства, ограбили жителей, причемъ многихъ мучили и истязали, вслѣдствіе чего одинъ шляхтичъ и трое евреевъ умерли. Затѣмъ, когда Любомирскіе обратились съ жалобою къ Вишневецкому, то послѣдній отказалъ имъ во всякомъ удовлетвореніи ²⁾. Сеймикъ Брацлавскаго воеводства, собравшійся въ 1735 году, жаловался, что губернаторы съ надворными козаками „не только нападаютъ на сосѣдей шляхтичей, но недавно производили

1) См. № I стр. 1--2.

2) См. № LXXIII, стр. 137.

заѣзды на монастыри: доминиканскій и езуитскій¹⁾, вслѣдствіе чего дворяне поручили депутаціи, отправленной ими къ гетману, просить его о томъ, чтобы онъ употребилъ зависящія отъ него мѣры для прекращенія подобныхъ безпорядковъ¹⁾. Въ 1740 году надворные козаки Брацлавскаго кастеляна Потоцкаго, подъ начальствомъ своего ротмистра, шляхтича Скольскаго, нанали на имѣніе князей Любомирскихъ—Станиславовъ, ограбили жителей, стрѣляли въ нихъ по улицамъ, травили собаками и т. п.²⁾. Въ томъ-же году извѣстный Каневскій староста, Николай Потоцкій, о своевольствѣ котораго понышѣ сохранились многосленные рассказы въ народной памяти, переѣзжая изъ одного имѣнія въ другое, остановился на пути для отдыха съ многочисленною командою своихъ надворныхъ козаковъ въ селѣ Каранышахъ; вслѣдствіе какого то неудовольствія на поведеніе мѣстныхъ крестьянъ, онъ приказалъ вдругъ своимъ козакамъ грабить несчастное село. Волохи, составлявшіе большинство его милиціи, бросились на крестьянъ, многихъ изтѣязали, гнали сквозъ строй, отбирали имущество, насиловали женщинъ и т. д.³⁾. Такихъ и тому подобныхъ фактовъ употребленія крупными землевладѣльцами надворныхъ козаковъ для заѣздовъ и всевозможныхъ насилій, мы встрѣчаемъ очень много⁴⁾. Увлекаясь ихъ примѣромъ, мелкіе землевладѣльцы пытаются производить тоже въ болѣе скромныхъ размѣрахъ; такъ, напримѣръ, въ 1750 году мы встрѣчаемъ жалобу на дворянина Сущевича о томъ, что онъ, составивъ небольшой надворный отрядъ, ѣздилъ съ нимъ по ночамъ разбивать проѣзжихъ на большую дорогу, при чемъ выбиралъ такія мѣста, гдѣ имѣли обыкновеніе засѣдать гайдамаки, и старался указаніемъ на нихъ замаскировать свои подвиги⁵⁾. Нако-

1) См. № LXXXVII, стр. 180.

2) См. № CLV, стр. 316.

3) См. № CLX, стр. 326—329.

4) См. №№: CLIII, стр. 312, CXLVI, стр. 295; CLXXV, стр. 362; CCCLXII, стр. 768 и т. д.

5) См. № CCXLIИ, стр. 508.

конецъ, среди общаго безпорядка и анархіи, региментари и офицеры регулярнаго войска перѣдко пользовались предоставленнымъ имъ правомъ требовать подѣ свое начальство надворныхъ козаковъ, для того, чтобы, вызвавъ ихъ подѣ предлогомъ похода противъ гайдамаковъ, предпринять во главѣ ихъ заѣздъ на имѣніе богатаго пана и поживиться въ немъ добычею. Такъ, упомянутый уже региментарь, Нитославскій, потребовавъ изъ Умани сотню надворныхъ козаковъ, приказалъ ей ограбить домъ дворянина Бушовскаго; нѣсколько лѣтъ спустя, товарищъ панцырной хоругви, Монкольскій, вытребовалъ козаковъ изъ Богуславскаго староства подѣ предлогомъ погони за гайдамаками и, вмѣсто того, употребилъ ихъ на заѣздъ въ мѣстечкѣ Кошоватой ¹⁾).

Впрочемъ власть региментарей и вообще военныхъ начальниковъ надъ городowymi козаками встрѣтила вскорѣ отпоръ со стороны владѣльцевъ имѣній и староствъ. По мѣрѣ того какъ приходили въ упадокъ регулярныя силы речи-посполитой, гетманы и региментари стали полагаться почти исключительно на надворныя милиціи относительно защиты границъ Украинныхъ воеводствъ; постоянныя требованія этихъ милицій начальниками военныхъ силъ речи-посполитой показались тягостными для старостъ и землевладѣльцевъ и они опротестовали право региментарей распоряжаться козаками, организованными на частный счетъ и для удовлетворенія частныхъ потребностей каждаго владѣльца въ отдѣльности. Въ началѣ XVIII столѣтія, пока нападенія гайдамаковъ случались не особенно часто, пока еще Украинская партія не пришла въ состояніе полнаго безсилія, гетманы и намѣстники ихъ, региментари, хотя и пользовались правомъ пачальства надъ надворными козаками, но только рѣдко, въ случаяхъ дѣйствительной надобности, призывали надворныя команды въ лагерь короннаго войска, при чемъ по большей части предварительно обращались съ

---

1) См. №№: CLXXII, стр. 354 и CCLXI, стр. 548.

просьбою къ ихъ владѣльцамъ ¹⁾. Но со временемъ, чѣмъ интензивнѣе становились набѣги гайдамаковъ, чѣмъ болѣе приходило въ разстройство регулярное войско, тѣмъ болѣе умножалось число надворныхъ милицій, вслѣдствіе стремленія каждаго землевладѣльца обезопасить свое имѣніе, и тѣмъ болѣе военные начальники стали привыкать къ мысли, что эти милиціи составляютъ главный контингентъ подвѣдомственныхъ имъ военныхъ силъ, и, въ случаѣ надобности, привыкали почти исключительно ими пользоваться, не заботясь о правильной организаціи собственнаго регулярнаго войска. Между тѣмъ въ речи-посполитой не было закона, который предписывалъ-бы владѣльцамъ частныхъ милицій предоставлять ихъ въ полное распоряженіе общественныхъ властей. Чувствуя это неудобство, региментари обратились къ королевскому совѣту съ просьбою регулировать это дѣло и, въ 1741 г., выхлопотали въ свою пользу рѣшеніе, такъ называемое »Гродненское консиліумъ«, въ силу котораго предписывалось старостамъ въ Украинныхъ воеводствахъ организовать отрядъ въ 1,200 козаковъ и передать его во власть гетмана, при чемъ старостамъ воспрещалось обращать крестьянъ, внесенныхъ ими въ число козаковъ, къ исполненію барщины и другихъ хозяйственныхъ повинностей ²⁾. Узнавъ объ этомъ рѣшеніи, старосты объявили, что они не признаютъ его для себя обязательнымъ, такъ какъ королевскій совѣтъ можетъ только наблюдать за исполненіемъ существующихъ законовъ, но самъ не облеченъ законодательною властью, принадлежащею одному сейму. Гродненское постановленіе, толкуя о надворныхъ козакахъ, несправедливо обозначило ихъ названіемъ »городовыхъ« козаковъ, и въ силу этого термина желаетъ примѣнить къ нимъ сеймовыя конституціи, постановленныя еще въ началѣ XVII столѣтія о *городовыхъ* козакахъ; городовые козаки составляли въ то время отдѣльное сословіе,

1) См. №№: СХП, стр. 233, СХХХVI, стр. 271 и СС, стр. 414.

2) См. стр: 436, 438, 442, 449, 452, 454, и 571.

управлявшееся особыми правами и пользовавшееся особыми привилегиями, но городские казаки еще в конце XVII столетия перестали существовать в Украинѣ; имѣющіяся-же в настоящее время милиціи—это не *городовые*, а *надворные* казаки, организованные изъ крестьянъ по собственному желанію и для частныхъ потребностей старостъ, и объ нихъ не говорятъ ни одно сеймовое постановленіе. Опираясь на эти аргументы, старосты не только не приступили къ вооруженію требуемаго отряда казаковъ, но и отказались высылать по требованію regimentаря и имѣвшіяся на лице милиціи. Встрѣтивъ сопротивленіе, гетманъ, regimentари и, принявшіе ихъ сторону, областные сеймики попытались принудить старостъ къ повиновенію угрозами: въ 1750 году, по просьбѣ гетмана, король позвалъ въ свой задворный судъ ослушныхъ старостъ, и, вмѣстѣ съ тѣмъ, regimentарь Ожга объявилъ управляющимъ староствами, что, если они не исполняютъ приказаній военнаго начальства и не доставятъ требуемаго количества войска, то онъ прикажетъ ихъ арестовать и подвергнетъ отвѣтственности по военнымъ законамъ. Вмѣстѣ съ тѣмъ дворяне, собиравшіеся на областные сеймики, обрадовались представившейся возможности свалить обязанность защиты края на владѣльцевъ королевскихъ староствъ, и стали побуждать ихъ къ исполненію Гродненскаго рѣшенія. Сеймикъ Кіевского воеводства поручилъ депутаціи, отправленной имъ въ іюнь 1750 года къ гетману, заявить, что онъ долженъ принудить старостъ къ присылкѣ 1,200 казаковъ для защиты края отъ гайдамаковъ «согласно съ давними постановленіями штатовъ речи-посполитой»; другой Кіевскій сеймикъ, собравшійся въ сентябрѣ того-же года, внесъ слѣдующій пунктъ въ свои постановленія: «владѣльцы староствъ, находящихся въ Кіевскомъ воеводствѣ, обязаны по закону доставлять изъ староствъ *городовыхъ* казаковъ въ помощь регулярному войску, къ чему мы ихъ обязываемъ и настоящимъ нашимъ постановленіемъ; въ случаѣ-же, еслибы они сопротивились въ этомъ отношеніи закону и устано-

вившемуся обычаю, и отказались прислать въ главную военную квартиру требуемое число *городовыхъ* козаковъ, то, за такое противузаконное злоупотребленіе властью, Кіевское воеводство было-бы принуждено объявить должности ослушныхъ старостъ вакантными; мы постановляемъ настоящимъ рѣшеніемъ привести въ исполненіе эту угрозу и, сверхъ того, даемъ полномочіе избраннѣйшимъ тремъ лицамъ притянуть ослушныхъ старостъ въ отвѣтственности въ королевскій ассесорскій судъ».

Всѣ эти угрозы оказались однако недѣйствительными; владѣльцы староствъ были лица слишкомъ знатныя и богатые для того, чтобы обратить на нихъ сколько нибудь серьезное вниманіе. Въ отвѣтъ на призывъ къ суду, угрозы гетмана и сеймиковъ, одни старосты объяснили, что средства, находившихся въ ихъ владѣніи, староствъ не даютъ имъ возможности удовлетворить требованію военныхъ властей, другіе заявили, что само требованіе не имѣетъ законнаго основанія. Такъ, на примѣръ, Винницкій староста, Калиновскій, въ отвѣтъ на призывъ къ суду, заявилъ въ городскія книги, что «хотя онъ и имѣетъ отрядъ городовыхъ козаковъ, въ количествѣ отвѣчающемъ средствамъ и нуждамъ староства, но онъ ни въ какомъ случаѣ не можетъ отправить ихъ въ помощь Украинской партіи», такъ какъ они едва достаточны для охраны Винницкаго замка, въ которомъ помѣщается архивъ воеводства и многія уважаемыя свягыни, лишать защиты которыя было-бы безразсудно. Еще рѣзче поступилъ владѣлецъ Бѣлоцерковскаго староства, Равскій воевода, князь Станиславъ Яблоновскій: онъ не счелъ нужнымъ отвѣчать на призывъ къ суду официальнымъ заявленіемъ, но просто прислалъ въ староство два приказа: къ своему управляющему и къ надворнымъ козакамъ. Въ первомъ изъ нихъ кн. Яблоновскій предписывалъ своему намѣстнику ни подъ какимъ предлогомъ не доставлять козаковъ по требованію военныхъ властей и охранять отъ гайдамаковъ исключительно предѣлы староства и Бѣлоцерковскую крѣпость; онъ

успокоивалъ его относительно отвѣтственности передъ военнымъ судомъ, принимая ее исключительно на себя, при чемъ онъ съ насмѣшкою отозвался о притязаніяхъ, «основанныхъ на плохо понятѣ законѣ». Въ приказѣ-же къ надворнымъ козакамъ Яблоновскій писалъ: «такъ какъ козаки, существующіе въ настоящее время въ Бѣлой церкви, не имѣютъ ничего общаго съ бывшими *городовыми* козаками, такъ какъ они не обязаны, по существующимъ законамъ, повиноваться другой власти кромѣ экономической, и, при учрежденіи ихъ исключительно по моей волѣ, я имѣлъ въ виду, освобождая ихъ отъ чинна (который всегда могу возстановить), только охраненіе границъ посредствомъ содержанія гарнизона въ моей крѣпости, то я запрещаю вамъ повиноваться чьимъ-бы то ни было приказаніямъ, кромѣ моихъ собственныхъ»¹⁾.

Встрѣтивши такое энергическое сопротивленіе со стороны старость, военныя власти отказались отъ своихъ притязаній на начальство надъ надворными козаками, и послѣдніе остались въ полномъ распоряженіи старость и помѣщиковъ. Какъ выше было замѣчено, эти, относительно численныя, милиціи, не сосредоточенныя подъ общею властью и дѣйствовавшія по личнымъ указаніямъ своихъ владѣльцевъ, представляли довольно сомнительную защиту противъ вторженій гайдамаковъ, съ которыми притомъ онѣ были связаны многочисленными узами происхожденія, вѣроисповѣданія, общности взглядовъ и интересовъ.

Такимъ образомъ, изъ пересмотра тѣхъ военныхъ силъ, которыя какъ правительство, такъ и дворяне Украинскихъ воеводствъ противопоставляли гайдамачеству — видно, что речь-носполитая была безсильна остановить оружіемъ развитіе гайдамацкаго движенія. Не болѣе удачны были въ этомъ отношеніи попытки шля-

1) См. №№: ССVIII, стр. 428, ССXIV, стр. 436, ССXV, стр. 437; ССXVIII, стр. 442; ССXX, стр. 449, ССXXII по ССXV, стр. 451—457; ССXXVII, стр. 459; ССXL, стр. 484, и ССLXXI, стр. 569.

хетскаго общества дѣйствовать путемъ судебныхъ преслѣдованій, административныхъ мѣропріятій и политическихъ сношеній.

Въ шляхетскомъ обществѣ чувствовалась постоянно необходимость принять рядъ административныхъ мѣръ противъ гайдамаковъ, особенно противъ той поддержки, которую послѣдніе находили среди крестьянскаго населенія края; но за отсутствіемъ особенныхъ общественныхъ органовъ, которые завѣдывали бы административною дѣятельностью, исполненіе этихъ мѣръ возлагалось частью на военные власти, частью на самихъ-же помѣщиковъ. Вслѣдствіе отсутствія административнаго управленія, не только всѣ мѣропріятія подобнаго рода не могли слѣдовать одному обдуманному систематическому плану, но и появлялись только изрѣдка, въ качествѣ явленій случайныхъ, не лицевыхъ характера личнаго произвола. Такъ, по временамъ, любой изъ военныхъ или земскихъ чиновниковъ находилъ необходимымъ усилить надзоръ надъ крестьянами, обыскать подозрительныя мѣстности, въ которыхъ, по его мнѣнію, могли скрываться гайдамаки, ввести систему паспортовъ, или произвести дознаніе или военную экзекуцію въ данной волости. Въ такомъ случаѣ онъ издавалъ универсалъ съ приглашеніемъ принять тѣ мѣропріятія, которыя казались ему необходимыми, и мѣропріятія эти исполнялись болѣе или менѣе усердно и на большемъ или меньшемъ, но всегда ограниченномъ, пространствѣ, смотря по доброй волѣ и по усердію подчиненныхъ издавшаго универсалъ и по району власти послѣдняго.

Въ 1736 году сеймикъ Брацлавскаго воеводства придумалъ административную мѣру, которая стремилась къ пресѣченію гайдамацкихъ сборищъ посредствомъ уничтоженія тѣхъ притоновъ, гдѣ сборища эти формировались. Въ постановленія сеймика было внесено слѣдующее опредѣленіе: „желая пресѣчь хлопское своеволіе, которое развивается на сходкахъ, происходящихъ въ уеди-

ненных хуторахъ, въ лѣсахъ, въ степи и въ гардахъ ¹⁾, мы настоящимъ постановленіемъ рѣшаемъ, чтобы всѣ притоны въ перечисленныхъ мѣстахъ были уничтожены въ теченіи восьми недѣль, ... если-же, по истеченіи означеннаго срока, они не будутъ разрушены владѣльцами, то должны бытъ разорены военными командами.... за исключеніемъ только выселковъ, устроенныхъ съ цѣлью разведенія пчеловодства“ ²⁾. Постановленіе это было действительно приведено въ исполненіе въ степныхъ мѣстностяхъ Брацлавскаго воеводства, но, конечно, не оказало вліянія на развитіе гайдамачества; помимо разоренныхъ хуторовъ и гардовъ, гайдамаки продолжали находить притоны въ селахъ, лѣсахъ, пасѣнкахъ и уцѣлѣвшихъ хуторахъ, да и само распоряженіе было скоро забыто;—какъ мѣра случайная и единовременная, она не повторялась въ послѣдствіи. Владѣльцы и крестьяне, мало-по-малу, въ теченіи нѣсколькихъ лѣтъ, возобновили разоренные хутора и развели новые. Въ универсалѣ гетмана Потоцкаго, изданномъ въ 1751 году, мы опять встрѣчаемъ указаніе на эти гайдамацкіе притоны. „Пограничные судьи Брацлавскаго воеводства, писалъ Потоцкій, извѣщаютъ меня, что бродяги и вообще лица безъ опредѣленныхъ занятій, обыкновенно на зиму находятъ пріютъ въ винницахъ, броварахъ (пивоваренныхъ заводахъ) и въ хуторахъ, откуда весною они уходятъ, собираются въ многочисленныя скопища и предпринимаютъ грабежи и возмутительныя своеволія; желая пресѣчь это зло, ... я приказываю региментарю Украинской партіи, чтобы онъ поручилъ патрулямъ, подъ командою довѣренныхъ лицъ, произвести объискъ во всѣхъ винницахъ и хуторахъ, и всѣхъ, захваченныхъ въ этихъ мѣстахъ, бродягъ и праздноживущихъ лицъ, за поведеніе которыхъ не поручатся сельскія громады, препроводить

---

1) *Гарды* уединенныя жилища на берегахъ рѣкъ, устроенныя для рыбной ловли или съ цѣлью облегченія перевоза черезъ рѣку.

2) См. № CVII, стр. 223.

въ пограничныя суды“¹⁾. Подобныя же распоряженія, указывающія на необходимость наблюденія и обысковъ, какъ въ степныхъ, такъ и въ лѣсныхъ хуторахъ и пасѣкахъ, мы встрѣчаемъ еще нѣсколько разъ въ универсалахъ региментаря Украинской партіи, Ожги, который, не находя возможности собственными силами осуществить указанную мѣру, предлагаетъ мѣстнымъ помѣщикамъ заняться ея исполненіемъ съ помощью надворныхъ и земскихъ милицій²⁾.

На ряду съ указанными мѣрами, военные и земскіе пачальники чувствуютъ необходимость постояннаго наблюденія за настроеніемъ и связями крестьянъ, но, для этой цѣли, они располагаютъ только единственнымъ средствомъ—возложить это наблюденіе на самихъ—же помѣщиковъ; потому они ограничиваются рассылкою отъ времени до времени универсаловъ къ послѣднимъ, въ которыхъ напоминаютъ о необходимости надзора надъ крестьянами, предписываютъ арестовать тѣхъ изъ нихъ, кто будетъ заподозрѣнъ въ связяхъ съ гайдамаками, и препровождать ихъ въ суды пли сдавать въ распоряженіе военныхъ командъ и т. п.³⁾. Конечно эти циркуляры были только излишнею формальностью, прикрывавшею административное безсиліе общественнаго строя, не ведущею ни къ какимъ практическимъ послѣдствіямъ. Помѣщики, изъ за личной безопасности, наблюдали по возможности за настроеніемъ своихъ крестьянъ, но они предпочитали производить съ нихъ взысканія домашними средствами и не считали для себя выгоднымъ вмѣшательство въ дѣло общественныхъ судовъ и военной власти; дорожа количествомъ рабочихъ рукъ, они считали для себя разорительными слишкомъ строгія мѣры взысканія и изъ за устраненія общей опасности, не соглашались обезсилить свои

1) См. № ССLXXII, стр. 574.

2) См. №№: ССVІІІ, стр. 427, ССХІ, стр. 432 и ССLІ, стр. 522.

3) См. № СС, стр. 414.

имѣнія. Даже въ тѣхъ случаяхъ, когда военныя власти, помимо инициативы помѣщиковъ, производили обыски, взысканія или военныя экзекуціи въ селахъ, заподозрѣнныхъ въ слишкомъ тѣсной связи съ гайдамачествомъ, помѣщики обыкновенно принимали сторону крестьянъ, доказывали, что подозрѣніе не основательно на нихъ введено, и заключали дѣло искомъ противъ военныхъ начальниковъ за причиненные убытки, вслѣдствіе разоренія крестьянъ и бѣгства ихъ изъ имѣнія по этому поводу ¹⁾.

Желаніе шляхетскаго общества подавить гайдамацкое движеніе мѣрами строгости, проявилось особенно въ дѣятельности многочисленныхъ судебныхъ учреждений, которыя судили лицъ, прикосновенныхъ къ гайдамачеству; впрочемъ, при малочисленности военныхъ силъ и отсутствія администраціи, строгость судебныхъ приговоровъ не достигала цѣли, напротивъ того, усиливала энергію и увеличивала побужденія гайдамаковъ дѣйствовать болѣе рѣшительно. По словамъ Поляка современника, гайдамаки, „зная, что въ случаѣ поимки имъ угрожаетъ мучительная смерть, защищались постоянно до послѣдней крайности; обыкновенно нужно было выставить отрядъ въ 200—300 и болѣе человекъ нашего войска, для того, чтобы осилить 50 гайдамаковъ; равному или незначительно только превосходящему ихъ числомъ войску они никогда не уступали“ ²⁾. По актовымъ свидѣтельствамъ мы знаемъ, что Польскіе суды постоянно приговаривали всѣхъ лицъ безъ исключенія, причастныхъ прямо или косвенно къ гайдамачеству, или только заподозрѣнныхъ въ связяхъ съ нимъ, къ пыткамъ для выясненія дѣла, и, затѣмъ, къ смертной казни, болѣе или менѣе мучительной. Скорѣе и распорядительнѣе всѣхъ дѣйствовали въ этомъ отношеніи военные суды; по словамъ того-же современника, военные начальники приняли постояннымъ правиломъ ка-

1) См. №№: CLXXIV, стр. 360; CCI, стр. 416; CCV, стр. 423.

2) Kitowicz, II, стр. 140—141.

знать немедленно смертью всѣхъ попавшихся имъ въ плѣнъ гайдамаковъ; „по большей части они на самомъ полѣ сраженія приказывали ихъ вѣшать на деревьяхъ, иногда, если время имъ дозволяло, они сажали ихъ живьемъ на колъ“. Такимъ экзекуціямъ иногда подвергались довольно многочисленные плѣнники. Такъ, изъ рапортовъ Польскихъ офицеровъ узнаемъ, что въ февралѣ 1737 года, въ Лысянкѣ, главной квартирѣ Украинской партіи, въ теченіи недѣли казнено 40 человекъ; въ мартѣ того-же года повѣшено въ одинъ день 25 человекъ и т. д. ¹⁾ Тѣ немногочисленные гайдамаки, которые взяты были въ плѣнъ помимо военныхъ командъ, попадали въ распоряженіе всевозможныхъ другихъ судебныхъ учрежденій, которыя не только не уступали въ строгости военному суду, но, напротивъ того, имѣя болѣе времени и при способленій, предавали плѣнниковъ гораздо болѣе мучительной смерти; суды городскіе, магистратскіе, помѣщичіе (доминіяльные) и т. д. вели дѣло обыкновенно медленнѣе, по всѣмъ правиламъ уголовного процесса. Подсудимый выдерживалъ въ такихъ случаяхъ три приѣма пытки, и, затѣмъ уже, предавался смертной казни, не повѣшаніемъ, а, по большей части, черезъ посаженіе на колъ или четвертованіе ²⁾.

Не ограничиваясь дѣйствіемъ этихъ нормальныхъ судовъ, шляхтичи старались при болѣе тревожныхъ обстоятельствахъ усилить ихъ дѣятельность учрежденіемъ новыхъ, временныхъ судовъ; полагая такимъ образомъ умножить мѣры строгости, зависѣвшія въ сущности не отъ судебной, а отъ исполнительной власти. Такъ, послѣ крестьянскаго возстанія въ 1735 году, сей-

---

¹⁾ Тамже, стр. 139, также см. №№: CX, стр. 230; CXI, стр. 232; CXII стр. 234; CXIII, стр. 235; CXIV, стр. 237; CXVII, стр. 241; CXIX, стр. 247; CXXXV, стр. 270; CLXXXIII, стр. 380 и CCV, стр. 423.

²⁾ См. стр. 102, 173, 268, 322, 384, 388, 397, 465, 472, 683, 723, 734.

микъ Брацлавскаго воеводства избралъ изъ среды себя лицъ, которыя составили спеціальный судъ для преслѣдованія и казни гайдамаковъ, такъ называемый „судъ *causarum exorbitantiarum*“. Въ 1750 году въ Брацлавскомъ же воеводствѣ и для той-же цѣли учрежденъ былъ сеймикомъ новый временный уголовный судъ, носившій названіе „суда *boni ordinis*“¹⁾). Наконецъ, по соглашенію съ правительствами: Русскимъ, Турецкимъ и Молдавскимъ, учреждались такъ называемые *пограничные суды*, въ которыхъ принимали участіе депутаты отъ обоихъ пограничныхъ государствъ. Особное развитіе получилъ пограничный судъ, учрежденный на Русской границѣ въ 1735 году и продолжавшій засѣдать въ теченіи 50 лѣтъ въ мѣстечкѣ Мотовиловкѣ, пограничномъ пунктѣ Кіевскаго округа²⁾). Разбирательству этого суда подлежали всѣ взаимныя претензіи жителей двухъ береговъ Днѣпра и, по преимуществу, дѣла о гайдамакахъ, если таковыя оказывались Русскими подданными, или если они укрывались за Русскою границею, что случалось въ большей части случаевъ. Принимавшіе въ немъ участіе Русскіе комиссары, осаждаемые постоянными требованіями, безотступными просьбами и докучливыми настояніями Польскихъ сотоварищей, должны были постепенно выйти изъ первоначальной роли судій и въ значительной степени заняться чисто исполнительною дѣятельностью; обыкновенно на долю ихъ падало не столько обсужденіе того или другого дѣла, сколько многочисленная переписка съ разными вѣдомствами съ цѣлью розыскать виновныхъ, весьма сбивчиво и не точно указываемыхъ въ Польскихъ жалобахъ. Въ опредѣленіяхъ самаго суда мы встрѣчаемъ постоянно стараніе со стороны Русскихъ комиссаровъ удовлетворить вполнѣ Польскія претензіи въ тѣхъ случаяхъ, когда онѣ доказывались ясно и когда виновность подсудимыхъ не подлежала

1) См. №№: LXVII, стр. 122, ССХЛП, стр. 502—505.

2) См. №№: съ ХСП до конца.

сомнѣнію, и оградить подсудимыхъ отъ чрезмерно строгихъ мѣръ тамъ, гдѣ виновность ихъ слѣдствіемъ не была доказана, или гдѣ мѣра наказанія значительно превышала степень виновности ¹⁾).

Наконецъ, та мѣра, къ которой прибѣгали почти непрерывно шляхтичи Украинныхъ воеводствъ съ цѣлью оградить себя отъ гайдамачества, состояла въ постоянномъ обращеніи къ Русскому правительству съ представленіями и жалобами объ убыткахъ, причиняемыхъ имъ гайдаками; шляхтичи полагали, что не только охраненіе границы речи-посполитой должно лежать на обязанности Русскаго правительства, но и розыскъ лицъ, виновныхъ въ грабежахъ, равно какъ и пополненіе убытковъ, причиненныхъ ими. Исходя съ этой точки зрѣнія, шляхтичи не только забрасывали пограничный судъ подобнаго рода претензіями, но и старались заявить ихъ центральному Русскому правительству всѣми, зависѣвшими отъ нихъ, путями. Сеймики воеводскіе отправляли съ этою цѣлью многочисленныя депутаціи къ главнокомандующимъ Русскими войсками (Миниху, Кейту и т. д.), къ Кіевскимъ Генералъ губернаторамъ (фонъ-Вейсбаху, Леонтиеву), къ Русскимъ посланникамъ въ Варшавѣ и даже прямо къ Савктъ-Петербургскому двору; депутаты при этомъ снабжались самыми подробными инструкціями съ мелочными перечнями убытковъ, съ поименными списками лицъ, участвовавшихъ въ гайдамачествѣ и съ требованіемъ выхлопотать непременно пополненіе первыхъ и поимку вторыхъ. Въ томъ-же смыслѣ относились къ Русскимъ посланникамъ, главнокомандующимъ и генералъ-губернаторамъ и Польскіе комиссары пограничныхъ судовъ, въ тѣхъ случаяхъ, когда Русскіе ихъ сотоварищи не находили возможнымъ удовлетворить слишкомъ изысканныя ихъ претензіи. Вместь съ тѣмъ сеймики Украинныхъ воеводствъ, отправляя депутатовъ на сеймъ, поручали имъ посто-

---

1) См. № СССХХV, стр. 683. Отказъ Русскихъ комиссаровъ подписать смертный приговоръ, составленный Польскими поммиссарами.

явно просить короля и штаты речи-посполитой употребить все свое влияние на Русскаго посланника, для того, чтобы ихъ жалобы и претензіи могли получить полное удовлетвореніе ¹⁾. Русскія власти, получивъ еще первыя заявленія о гайдамачествѣ, употребили все, зависѣвшія отъ нихъ, средства для удовлетворенія, въ возможной мѣрѣ, Польскихъ претензій. Уже съ 1737 года, по распоряженію Миниха, принимаются дѣятельныя мѣры для охраненія Польской границы отъ гайдамаковъ посредствомъ постоянныхъ Русскихъ карауловъ и форпостовъ, распределенныхъ вдоль пограничной черты, и выдаются распоряженія разнымъ властямъ о поимкѣ гайдамаковъ ²⁾. Черезъ нѣсколько лѣтъ форпосты эти получаютъ правильную организацію и дѣйствія ихъ подвергаются строгому контролю мѣстныхъ и центральныхъ властей. Въ нѣсколькихъ, болѣе важныхъ пунктахъ границы: въ Вышгородѣ, Кременчугѣ, Крыловѣ, въ Орловскомъ и Архангелогородскомъ укрѣпленіяхъ, устанавливаются главные форпосты подъ начальствомъ премьеръ-маіоровъ; отъ каждаго центрального форпоста зависитъ нѣсколько второстепенныхъ, растянутыхъ вдоль границы; пограничная стража состоитъ частью изъ Русскихъ регулярныхъ войскъ, частью изъ прикомандированныхъ имъ въ помощь сотень Малороссійскихъ козаковъ; начальникамъ форпостовъ вмѣнено въ обязанность: производить постоянные развѣзды вдоль границы, не пропускать черезъ нее гайдамаковъ ни въ ту, ни въ другую сторону, развѣдывать о мѣстахъ гайдамацкихъ притоновъ, собирать справки относительно грабежей, на которые поступали въ пограничный судъ жалобы съ Польской стороны и, наконецъ, арестовать всѣхъ гайдамаковъ и лицъ, имѣвшихъ съ ними связи, и представлять ихъ въ судъ по принадлежности. О всѣхъ своихъ дѣй-

¹⁾ См. №№: LXXXVII, стр. 180; CXLV, стр. 294; CXLIX, стр. 301; CLI, стр. 305; CLVI, стр. 319; CLXXIII, стр. 359; CXСIII, стр. 398; CXCVII, стр. 408 и CCXIX, стр. 445.

²⁾ См. №№: CXIII, стр. 236; CXV, стр. 238 и CXX стр. 245.

ствіяхъ каждый начальникъ форпоста обязанъ былъ еженедѣльно представлять рапортъ Кіевскому генераль-губернатору, который, въ свою очередь, передавалъ полученные такимъ образомъ свѣдѣнія въ коллегію иностранныхъ дѣлъ ¹⁾. Не смотря однако на вышепринятія мѣры, равно какъ и на всѣ усилія пограничныхъ Русскихъ комиссаровъ, шляхтичи не только не считали себя удовлетворенными, но число претензій съ ихъ стороны безпрестанно увеличивалось; вслѣдствіе отношеній Русскаго посланника въ Варшавѣ, иностранная коллегія, отъ времени до времени напоминала мѣстнымъ властямъ о необходимости усилить надзоръ на границѣ и противудѣйствовать образованію гайдамацкихъ отрядовъ. Такъ, напримеръ, въ 1751 году, не смотря на весьма энергическій образъ дѣйствія Кіевскаго генераль-губернатора, онъ получилъ изъ Государственной военной коллегіи Высочайшій указъ, въ которомъ, подтверждая мѣры, принятыя Леонтьевымъ, военная коллегія еще разъ повторяетъ инструкціи относительно гайдамаковъ: „приказали къ вамъ, генералу и кавалеру, послать сей Ея Императорскаго Величества указъ—велѣтъ вамъ въ сыску, поимкѣ и искорененіи вышеписанныхъ, вновьявившихся гайдамаковъ имѣть найприлежнѣйшее стараніе, дабы оныхъ не только чтобъ до большихъ собраніевъ и грабежей допустить, но и вовсе искоренить, и въ сыску и поимкѣ оныхъ поступать, какъ о томъ, данные вамъ, генералу и кавалеру, указы повелѣвають, непремѣнно. А для наилучшаго такого ихъ злодѣйства и воровства пресѣченія и самихъ ихъ поимки и искорененія, изъ обрѣтающихся тамъ военныхъ командъ, имѣть всегдашніе и частные разъѣзды, а полковыхъ штабъ, оберъ офицеровъ и другихъ, обрѣтающихся тамъ, командировъ, найкрѣпчайшими ордерами побуждать, и велѣтъ за подчиненными своими крайнее смотрѣніе и въ поимкѣ тѣхъ гайдамаковъ прилежаніе

¹⁾ См. стр: 577, 580, 586, 598, 599, 601, 602, 619, 620, 621, 625, 627, 631, и т. д.

имѣть, какъ присяжная должность того требуетъ, и всего того на нихъ взыскивать безъ всякаго упущенія¹⁾).

Изъ словъ приведеннаго указа, равно какъ изъ дѣйствій мѣстныхъ Русскихъ властей и комиссаровъ видно, какія старанія прилагало Русское правительство для наблюденія за движеніемъ, собственно не относившимся къ его прямымъ интересамъ, побуждаемое лишь желаніемъ сохранить добрыя сосѣдскія отношенія къ речи-посполитой. Но чѣмъ уступчивѣе оказывалось Русское правительство, чѣмъ болѣе принимало оно мѣръ, для охраненія безопасности шляхтичей Украинныхъ воеводствъ, тѣмъ требовательнѣе становились послѣдніе, тѣмъ болѣе свыкались они съ мыслью, что заботиться о ихъ безопасности должны не они сами и не рѣчь-посполитая, но что эта забота должна исключительно лежать на обязанности Русскихъ властей. Сообразно съ этимъ взглядомъ, заявленія претензій становятся назойливѣе и приемы дѣйствія нахальнѣе; для примѣра, я приведу двѣ характеристическія выходки подобнаго рода со стороны шляхтичей: въ 1748 году, въ прошеніи, отправленномъ дворянами Кіевскаго воеводства „къ С.-Петербуржскому двору“ въ числѣ другихъ претензій, заявлена была жалоба на то, что Русскія власти не могли розыскать въ Запорожскихъ степяхъ, укрывшихся туда 10 лѣтъ назадъ гайдамацкихъ „ватаговъ“ при чемъ дворяне заявили, что фельдмаршалъ Минихъ не доставилъ ихъ въ судъ „потому, что получилъ вѣроятно взятку отъ упомянутыхъ своевольныхъ ватаговъ“²⁾. Въ 1761 году шляхтичъ Ивашкевичъ подалъ заявленіе въ пограничный судъ, въ которомъ онъ утверждалъ, что если его претензія, разбиравшаяся въ судѣ весьма тщательно, не получитъ со стороны Русскихъ комиссаровъ полнаго удовлетворенія, то онъ сочтетъ себя въ правѣ ограбить на сумму, равную его иску, первыхъ попавшихся ему Русскихъ кулцевъ³⁾.

1) См. № CCLXXX, стр. 588.

2) См. № СХСVІІ, стр. 409.

3) См. № СССХХХVІІІ, стр. 713.

Еще болѣе раздраженный характеръ проявлялся въ отноше-
 нияхъ шляхтичей къ Запорожью, откуда дѣйствительно выходили
 самые многочисленныя и самые опасныя гайдамацкія отряды. Въ
 жалобахъ, заявленныхъ Поляками Русскому правительству они по-
 стоянно указывали на участіе Запорожья въ гайдамацкомъ дви-
 женіи, при чемъ умышленно смѣшивали гайдамацкія скопища съ
 Запорожскимъ войскомъ, не признавая никакихъ въ этомъ отноше-
 нии разъясненій. При всемъ желаніи со стороны Запорожской стар-
 шины разыскать гайдамаковъ и особенно ихъ ватажковъ въ степи
 или предупредить составленіе гайдамацкихъ сборищъ, она не могла
 достигъ этой цѣли въ необозримыхъ, почти незаселенныхъ сте-
 пяхъ; между тѣмъ неуспѣшность такого рода усилій Поляки вы-
 ставляли постоянно въ жалобахъ Русскому правительству, какъ
 умышленное покровительство, оказываемое гайдамакамъ. Русскіе
 военачальники старались съ одной стороны разъяснить Польскимъ
 депутатамъ настоящее положеніе дѣла, съ другой, посылали строгія
 внушенія въ кошь, предписывавшія употребить всѣ мѣры для
 того, чтобы прекратить организацію гайдамацкихъ отрядовъ въ
 Запорожской территоріи ¹⁾. Побуждаемые этими распоряженіями,
 кошевые и старшины Запорожскіе старались, по мѣрѣ возможно-
 сти, принять зависѣвшія отъ нихъ мѣры и, по временамъ, дѣй-
 ствовали даже весьма энергически противъ гайдамаковъ. Такъ, въ
 1736—1737 годахъ, вслѣдствіе предписаній Миниха, кошевой за-

¹⁾ См. №№: ССХСІ, стр. 615; ССХСѢІІ, стр. 623; СЛХХІ,
 стр. 350; СХѤ, стр. 238. Въ послѣднемъ документѣ мы находимъ
 интересныя переговоры фельдмаршала Миниха съ пріѣхавшимъ къ
 нему польскимъ генераломъ Русецкимъ. Минихъ, по жалобѣ Русец-
 каго, отправляетъ строгія предписанія кошевому, но, вмѣстѣ съ
 тѣмъ, убѣждаетъ Русецкаго, что гайдамаки дѣйствуютъ независимо
 отъ Запорожья и не подчиняются власти кошевого атамана; Русецкій-
 же старается убѣдить Миниха въ томъ, что кошевой получаетъ взя-
 тки отъ гайдамаковъ, вслѣдствіе чего и оказываетъ имъ покрови-
 тельство.

претилъ Запорожцамъ принимать начальство надъ гайдамацкими отрядами, отозвалъ изъ степи въ Сѣчь всѣхъ Запорожцевъ, отправилъ отрядъ для разсѣянiя скопищъ, собиравшихся въ степи, и приказалъ казнить смертью въ Сѣчи нѣсколькихъ гайдамацкихъ ватажковъ¹⁾. Еще энергичнѣе дѣйствовалъ кошевой Григорій Федоровичъ Лантухъ (1755—1762); онъ устроилъ вдоль Польской границы цѣлый рядъ форпостовъ, организовалъ правильные разѣзды Запорожскихъ ликетовъ по степи, для наблюденiя за гайдамаками, и, употребляя въ отношенiи къ послѣднимъ попеременно мѣры строгости и увѣщанiя, достигъ того, что почти всѣ ватаги, повинаясь его внушенiямъ, явились въ Сѣчь, принесли присягу въ томъ, что прекратятъ грабительскiе набѣги, и записались въ регестры Запорожскаго войска, получивъ прощенiе отъ старшины и войска за прошлый образъ своихъ дѣйствiй. Въ то же почти время, по распоряженiю Коша, войсковоу есаулъ, Петръ Калнишевскiй, отправился въ степь съ отрядомъ Запорожцевъ, разорилъ главный притонъ гайдамаковъ на рѣкѣ Бугѣ, укрѣпленный пушками и засѣками, и разсѣялъ охранявшее его скопище²⁾.

Но всѣ эти усилiя Запорожской старшины, желавшей доказать непричастность Запорожскаго войска къ гайдамацкому движенiю, не удовлетворяли шляхтичей Украинныхъ воеводствъ; основываясь на томъ, что въ числѣ гайдамаковъ попадались постоянно братчики Запорожскихъ куреней и что отряды выходили изъ Запорожской территорiи, они всякiй набѣгъ гайдамацкiй считали такимъ дѣломъ, за которое отвѣтственность должна была падать на все Запорожье; потому, не смотря на указанныя выше дѣйствiя Запорожской старшины, жалобы на нее продолжали поступать изъ Русскимъ военачальникамъ и, кромѣ того, враждебное отношенiе шляхтичей къ Запорожью проявлялось въ цѣломъ рядѣ репрес-

1) См. №№: СХ, стр. 230; СХІ, 231; СХІІІ, стр. 235.

2) Скалковскiй—Исторiя Новой Сѣчи, т. II, стр. 178—182.

салий, которыя должны были поставить старшину въ самое невыгодное положеніе по отношенію къ войску, ослабить ея авторитетъ и, наконецъ, озлобить окончательно противъ шляхтичей всю Запорожскую общину и заставить ее стать на сторону гайдамаковъ. Репрессалии эти состояли какъ въ походахъ, предпринимавшихся по временамъ начальниками отдѣльныхъ Польскихъ отрядовъ въ Запорожскія земли, такъ и въ захватъ и казни Запорожцевъ, пріѣзжавшихъ по семейнымъ или торговымъ дѣламъ въ Юго-западный край. Умышленно игнорируя разницу, существовавшую между Запорожцами и гайдамаками, губернаторы панскихъ имѣній, помещики и военные Польскіе начальники считали себя въ правѣ, при первой встрѣчѣ съ Запорожцемъ, объявить его гайдакомъ, казнить смертью и конфисковать его имущество, даже въ такихъ случаяхъ, когда поводы появленія въ краѣ Запорожцевъ носили завѣдомо миролюбивый характеръ; между тѣмъ Запорожцы не могли не бывать въ Украинныхъ воеводствахъ, куда ихъ привлекали различныя житейскія отношенія: въ краѣ этомъ жили семейства большей части братчиковъ, сюда они ѣздили скупать скоть, оружье, водку и особенно запасы хлѣба, необходимые для прокормленія войска; обстоятельство это, впрочемъ, усиливало только опасность для Запорожцевъ: шляхтичи знали, что они снабжены довольно значительными суммами для предстоящихъ покупокъ, и потому склонны были тѣмъ упорнѣе считать ихъ гайдамаками, не вѣрить ихъ объясненіямъ, чѣмъ болѣе предвидѣлось имущества, подлежащаго конфискаціи послѣ казни мнимыхъ гайдамаковъ. Множество фактовъ подобнаго рода собрано г. Скальковскимъ въ его Исторіи Новой Сѣчи, составленной по документамъ Запорожскаго архива. Такъ, въ 1730 году, въ Брацлавскомъ воеводствѣ, губернаторы переловили и казнили смертью до 300 Запорожцевъ, ѣздившихъ по торговымъ дѣламъ или для свиданія съ родными. Въ 1738 году въ Немировѣ повѣшено 18 Запорожцевъ, явившихся въ м. Саврань для покупки хлѣба; въ томъ-же году 102 Запо-

рожца, закупавшіе хлѣбъ въ Умани, были захвачены предательски губернаторомъ Табаномъ, зазвавшимъ ихъ къ себѣ на пиръ, и казнены въ качествѣ гайдамаковъ; подобные факты упоминаются въ 1740, 1741 и 1750 годахъ въ Умани, Чигиринѣ, Смѣлой и т. д. ¹⁾ Вмѣстѣ съ тѣмъ, подъ предлогомъ погони за гайдамаками неоднократно начальники Польскихъ командъ и помѣщики съ надворными милиціями, переправлялись въ Запорожскія земли, и, вмѣсто гайдамаковъ, не имѣвшихъ осѣдлости, грабили Запорожскіе зимовники, села и хутора. Такъ въ декабрѣ 1742 года отрядъ Польскаго войска перешелъ границу и захватилъ полковничью Запорожскую стоянку на р. Бугѣ; жолнеры убили нѣсколько человекъ Запорожцевъ, другихъ, въ томъ числѣ и есаула, переранили или положили, сожгли полковничій зимовникъ и угнали множество скота и лошадей ²⁾. Такой же набѣгъ повторенъ былъ весною слѣдующаго года по распоряженію региментаря Украинской партіи, Нитославскаго; Польская команда перешла Синюху у Тарговицы, расположилась лагеремъ на рѣкѣ Мертвыхъ водахъ, притокѣ Ингула, и занялась истребленіемъ Запорожскихъ зимовниковъ, лежавшихъ по сосѣднимъ рѣчкамъ и балкамъ, и угономъ изъ нихъ лошадей и скота ³⁾. Въ промежуткѣ времени съ 1744—1749 полковники надворныхъ Уманскихъ козаковъ, Ортынский и Закржевскій, врывались нѣсколько разъ въ Запорожскія степи, разоряли и грабили зимовники, угоняли табуны и убивали попадавшихся въ степи и зимовникахъ Запорожцевъ и пастуховъ ⁴⁾.

Такого рода выходы конечно служили поводомъ къ пререканіямъ не только съ Запорожьемъ, но и съ Русскимъ правительствомъ, требовавшимъ удовлетворенія за самоуправство въ подвла-

1) Исторія Новой Сѣчи, т. II, стр. 120—121.

2) См. № СLXX стр. 348, также Ист. Нов. Сѣчи, т. II стр. 130.

3) Тамже стр. 164.

4) Скальковскій Наѣзды гайдамакъ, стр. 51.

стной ему территоріи и за вторженіе вооруженныхъ командъ въ Русскіе предѣлы. Такимъ образомъ сами-же шляхтичи разрушали своевольными выходками всё тѣ результаты, которыхъ они старались достигъ путемъ назойливыхъ дипломатическихъ сношеній.

Расказанныя выше подробности обнимаютъ всё характеристическія черты, доставленныя актовыми свидѣтельствами, какъ о причинахъ возникновенія гайдамачества и объ образѣ дѣйствій гайдамаковъ, съ одной стороны, такъ и о мѣрахъ для противудѣйствія гайдамацкому движенію, которыя старались принимать Польское правительство и шляхтичи Украинныхъ воеводствъ—съ другой. Мы не станемъ слѣдить за походами каждаго изъ безчисленныхъ гайдамацкихъ отрядовъ, появлявшихся въ теченіи XVIII столѣтія въ предѣлахъ речи-посполитой, такъ какъ въ каждомъ отдѣльномъ фактѣ мы встрѣчали-бы только повтореніе вышеуказанныхъ общихъ данныхъ; мы ограничимся только указаніемъ на тѣ моменты въ гайдамацкомъ движеніи, когда, вслѣдствіе внѣшнихъ или внутреннихъ причинъ, движеніе это пріобрѣтаетъ болѣе силы, растетъ въ размѣрахъ и охватываетъ значительную долю, иногда большинство, народонаселенія. Такіе моменты, по актовымъ свидѣтельствамъ, случились три раза въ теченіи XVIII столѣтія: въ 1734, 1750 и 1768 годахъ; слабѣе другихъ было движеніе 1750 года, между тѣмъ какъ въ 1734 и 1768 годахъ, вслѣдствіе благопріятныхъ политическихъ событій, хроническая гайдамацкая неурядица приняла формы общаго крестьянскаго возстанія и получила отдѣнокъ волненія съ политическимъ характеромъ.

Поводомъ особеннаго развитія гайдамачества въ 1734 году была неурядица, возникшая въ то время въ Польшѣ, по поводу выбора короля. Въ началѣ 1733 года скончался Августъ II и въ августѣ того-же года, сеймъ, собравшійся для выбора его преемника, раздѣлился на двѣ враждебныя партіи: одна изъ нихъ, составлявшая значительное большинство, избрала королемъ Станислава Лещинскаго; меньшинство опрестествовало этотъ выборъ, удалилось

взъ сейма и, провозгласивъ конфедерацію, объявило королемъ Августа III, курфюрста Саксонскаго. Россія, не желая усиленія Франціи ¹⁾, вслѣдствіе соображеній, относившихся къ общей Европейской политикѣ, протестовала противъ выбора Лещинскаго, и, по приглашенію сеймоваго меньшинства, двинула свои войска въ предѣлы речи-посполитой. Извѣстно, что вмѣшательство Россіи рѣшило спорное дѣло въ пользу Августа III, лѣтомъ 1734 года Минихъ взялъ Данцигскую крѣпость, въ которой было заперся Лещинскій, и принудилъ послѣдняго удалиться во Францію. Борьба эта за Польскій престолъ отозвалась продолжительными смутами во всѣхъ областяхъ речи-посполитой и, въ томъ числѣ, и въ Украинныхъ ея воеводствахъ. Между тѣмъ какъ Русскія войска осадили Данцигъ, въ каждомъ воеводствѣ дворяне образовали отдѣльныя конфедераціи, которыя высказывались въ пользу того или другого кандидата и начинали свои дѣйствія съ нападеній на тѣхъ шляхтичей своего-же воеводства, которые принадлежали къ противной партіи; такимъ образомъ, между дворянами каждаго воеводства въ теченіи года происходила междуусобная партизанская война, представлявшая вполне хаотическую картину. Большинство дворянъ югозападнаго края приняло сторону Лещинскаго. Уже въ концѣ 1733 года образовались въ его пользу конфедераціи въ воеводствахъ: Волынскомъ, Подольскомъ, Кіевскомъ и Брацлавскомъ ²⁾. Между тѣмъ въ этихъ воеводствахъ находились обширныя имѣнія магнатовъ, которые, по большей части, принадлежали къ меньшинству, избравшему Августа III. Такимъ образомъ, вслѣдствіе общаго броженія, здѣсь открылась междуусобная война между шляхтою и крупными землевладѣльцами; но такъ

1) На дочери Станислава Лещинскаго женатъ былъ король Людовикъ XV, котораго посланникъ и рекомендовалъ сейму Лещинскаго, какъ кандидата на Польскій престолъ, желательнаго для французскаго двора.

2) Соловьевъ Исторія Россіи т. XX, стр. 27.

какъ та и другая сторона были безсильны вести борьбу собственными только силами, то онѣ призвали къ участию въ ней крестьянъ; шляхтичи волновали населеніе въ магнацкихъ имѣніяхъ, нерѣдко нападали на нихъ съ собственными вооруженными крестьянами и т. д. Такъ напримѣръ, мы встрѣчаемъ въ актахъ свѣдѣтельства: что дворянинъ Шотарскій подговорилъ крестьянъ села Ивницы поднять оружіе противъ ихъ владѣльца. Такъ, управляющій Межыбожскимъ имѣніемъ, полковникъ Дессіеръ, вооружилъ крестьянъ и шляхтичей въ подвѣдомственномъ ему помѣстьи, и напалъ съ ними на Деражнянское имѣніе, принадлежавшее князьямъ Любомирскимъ, самимъ ревностнымъ поборникамъ Августа III, и окончательно разорилъ оное; околичныя дворяне Барскаго староства врывались въ имѣнія магнатовъ: Ржевускихъ, Любомирскихъ и т. д. и грабили въ нихъ все, что имъ попадалось подъ руку и т. п. ¹⁾ Въ свою очередь крупныя землевладѣльцы выпустили противъ шляхтичей свои надворныя милиціи, козацкія и волошскія. Губернаторы, экономы и другіе урядники имѣній: Любомирскихъ, Потоцкихъ, Ржевускихъ и т. д. сотники и ротмистры ихъ надворныхъ милицій врывались съ милиціонерами въ шляхетскія имѣнія, грабили дворы, нерѣдко убивали или изгоняли владѣльцевъ ²⁾. Притомъ, среди общаго смятенія, многіе шляхтичи приняли въ немъ участіе, подъ личиною политической борьбы преслѣдуя исключительно своекорыстныя цѣли. Многіе изъ нихъ образовали подъ своимъ начальствомъ небольшіе отряды изъ крестьянъ, козаковъ и бездомной шляхты и, объявляя себя попеременно поборниками, то одной, то другой политической партіи, стали грабить всѣ попадавшіеся имъ подъ руку дворы, общавшіе богатую поживу. Такой отрядъ составилъ въ окрестности Кременца дворянинъ Адамъ

¹⁾ См. №№: XXIV, стр. 49; LVI, стр. 97; LXXI, стр. 133; XCIV, стр. 200.

²⁾ См. №№: XXI, стр. 43, XXXIV, стр. 67.

Курдвановскій и грабилъ съ нимъ имѣнія и магнація и шляхетскія, въ Брацлавскомъ воеводствѣ. Въ окрестностяхъ Умани, мелкопомѣстный шляхтичъ, Іосифъ Мошинскій, узнавъ о приходѣ Русскихъ войскъ, отправился въ Умань къ Русскому полковнику Полянскому и, выдавая себя за горячаго поборника Августа III, получилъ приглашеніе дѣйствовать за одно съ Русскими войсками; тогда Мошинскій набралъ отрядъ изъ гайдамаковъ и собственныхъ крестьянъ и отправился грабить безъ разбору все шляхетскіе дворы; команда Мошинскаго имѣла точныя свѣдѣнія какъ о степени зажиточности его сосѣдей, такъ и о мѣстахъ, гдѣ они прятали свое имущество; отъ хищничества его не было возможности укрыться, тѣмъ болѣе, что Мошинскій отличался неусыпною дѣятельностью въ дѣлѣ грабежа, изумлявшею даже гайдамаковъ, примкнувшихъ къ его отряду; „се лихо, не Ляхъ, говорили они, аже самъ не спить и намъ не дае“. Продолжая свою дѣятельность въ теченіи всего смутнаго времени, Мошинскій перебилъ многихъ шляхтичей, истязалъ и ограбилъ сосѣдей въ значительной части Брацлавскаго воеводства. Не менѣе дѣятельно свирѣпствовали составленные шляхтичами и въ другихъ мѣстностяхъ грабительскіе отряды, какъ, напримѣръ, въ окрестности Каменца, сконища составленныя изъ дворянъ и крестьянъ Пржесмыцкимъ и Стоцкимъ, выдававшимъ свой сбродъ за отрядъ козацкаго войска, и т. д. ¹⁾.

Крестьяне, увлекаемые такимъ образомъ самими-же шляхтичами въ общее броженіе речи-посполитой встрѣтили еще и другое побужденіе, послужившее новымъ толчкомъ, подвинувшимъ ихъ къ возстанію. Въ концѣ 1733 года изъ Кіева вступили въ Польскіе предѣлы Русскія войска подъ начальствомъ генерала Кейта и князя Шаховскаго. Между тѣмъ какъ значительная часть этого войска

¹⁾ См. №№: XXX, стр. 57; XXXI, стр. 59; XXXII, стр. 61; XLIX, стр. 91; LXXVII, стр. 145; С, стр. 203—210; СXXI, стр. 246; СXXIV, стр. 252, и CLIV, стр. 313.

отправилась внутрь Польши для содѣйствія Ласси и Миниху, нѣкоторые отряды, состоявшіе по преимуществу изъ Малороссійскихъ козаковъ, остались въ Украинныхъ и сосѣднихъ съ ними воеводствахъ для противудѣйствія шляхетскимъ конфедераціямъ, поднявшимся въ пользу Лещинскаго. Появленіе Русскихъ и козацкихъ войскъ въ краѣ и борьба ихъ съ шляхтою возбѣдили надежды народонаселенія въ размѣрѣ гораздо болѣе широкомъ, чѣмъ того могли ожидать сами начальники окупаціоннаго войска. Крестьяне, не имѣвшіе понятія о политическихъ комбинаціяхъ, истолковали событія по своему, въ смыслѣ, конечно, болѣе всего для нихъ желательномъ. Они были увѣрены, что Русскія войска изгоняютъ шляхту и будутъ способствовать образованію въ юго-западномъ краѣ козацкихъ полковъ, которые и войдутъ въ составъ Малороссійской гетманщины. Между крестьянами ходили слухи о томъ, будто-бы Русскіе военные начальники выдаютъ грамоты отъ имени Императрицы, содержація разрѣшеніе грабить и истреблять пановъ и евреевъ, и приглашающія присягать ей на вѣрность; говорили въ народѣ, что для руководства возстаніемъ отправлены: Танскій (послѣдній бывшій на правомъ берегу Днѣпра козацкій полковникъ) и гетманъ Самусь (давно уже умершій). Дѣйствія Русскихъ и козацкихъ войскъ противъ шляхтичей конфедератовъ и принятіе Русскими полковниками подъ свою команду надворныхъ козаковъ изъ имѣній пановъ Саксонской партіи утверждали народъ въ его мнѣніи; оно еще болѣе усилилось, когда появились среди крестьянъ Запорожцы, только что вновь принятые въ Русское подданство, и стали дѣйствовать за одно съ Русскими войсками; между тѣмъ войска эти и, главнымъ образомъ, входившіе въ ихъ составъ Малороссійскіе козаки, открыли цѣлый рядъ военныхъ дѣйствій противъ мѣстныхъ шляхтичей; нѣсколько крѣпостей (Винница, Межибожь) были взяты; имѣнія шляхтичей конфедератовъ подвергались секвестру и военнымъ экзекуціямъ. Къ козакамъ стали приставать толпы крестьянъ и дѣйствовали за одно съ ними; они вмѣстѣ на-

падали на шляхетскіе дворы, грабили ихъ, изтязали шляхтичей и истребляли ихъ документы, опустошали католическіе монастыри, изгоняли изъ нихъ патеровъ и т. д. ¹⁾).

Не ограничиваясь этимъ, крестьяне стали волноваться и сами, не ожидая появленія Русскихъ или козаковъ, и въ началѣ 1734 года волненіе охватило всю территорию Украинныхъ воеводствъ.

При первомъ извѣстіи о вступленіи Русскихъ и козацкихъ войскъ въ предѣлы речи-посполитой, признаки волненія обнаружались среди крестьянъ, къ половинѣ-же 1734 года волненіе это проявилось въ полной силѣ; крестьяне, иногда съ помощью козаковъ, чаще по собственной инициативѣ, стали изгонять помѣщиковъ и ихъ управляющихъ, грабить панскіе дворы, уничтожать документы, избивать шляхтичей и евреевъ; собранные документы свидетельствуютъ, что вспышки такіа охватили все Кіевское воеводство: такъ, въ Корсунѣ всѣ евреи были перебиты или разогнаны и мѣстечко совершенно запустѣло; въ Таганчѣ крестьяне, по совѣту священника, возстали, изгнали арендатора, убили его племянника и выдали на разграбленіе козакамъ укрытое имъ имущество; въ окрестности Бердичева составились правильно организованныя сотни вооруженныхъ крестьянъ, подъ руководствомъ гайдамацкихъ ватажковъ, занявшіяся изгнаніемъ изъ имѣній шляхтичей; въ Козятинѣ крестьяне убили своего владѣльца — Каминскаго; въ Чудновѣ мѣщане убивали и изгоняли изъ мѣстечка евреевъ. Такіе-же факты встрѣчаемъ въ Погребищахъ, Паволочи, Котельни, Кошоватой, Ходоровѣ, Рожевѣ и т. д. Въ іюнѣ 1734 года крестьянское возстаніе въ Кіевскомъ воеводствѣ было уже въ полномъ разгарѣ, такъ, что судовые урядники должны были отказаться отъ исполненія своихъ

---

¹⁾ См. №№: XXVII, стр. 54; XXXIII, стр. 63; LXXXVII, стр. 173—181; XXXVIII, стр. 69—70; XCIV, стр. 199; XCI, стр. 202; CI, стр. 211; CIV, стр. 215.

обязанностей, за невозможностью проѣхать въ градъ ¹⁾. Кіевскій кастелянъ, Стецкій, бѣжавшій въ свои Вольтыскія имѣнія, угрожалъ оттуда поднять „посполитое рушеніе“ и рекомендовалъ шляхтичамъ обращаться за помощью къ коронному войску, но яено было, что мѣры эти неисполнимы; шляхтичи изъ воеводства разбѣжались, а коронное войско маневрировало въ виду Русской арміи за Вислою, оставивъ на произволъ судьбы Украинныя воеводства, положеніе которыхъ Стецкій изображалъ въ своемъ универсалѣ слѣдующими словами: „наши подданные въ Кіевскомъ воеводствѣ все сильнѣе и сильнѣе примыкають къ мятежу.... Они подняли руки на речь-посполитую и на пановъ,.... забыли страхъ Божій, святыя заповѣди, законы речи-посполитой, христіанскую вѣру и любовь къ ближнему; они нападаютъ на дворы, грабятъ, мучать. проливаютъ невинную кровь, совершаютъ убійства, предаются разбою и грабежу, попираютъ не только законы речи-посполитой, но и Божественныя“ ²⁾,

Постепенно крестьянское волненіе распространилось и на другія, сосѣднія съ Кіевскимъ, воеводства: въ Подоліи паническій страхъ объялъ дворянъ и евреевъ: многіе изъ нихъ бѣжали, не ожидая крестьянскаго возстанія, которое не замедлило вспыхнуть: въ окрестностяхъ Каменца, Проскурова, Межибожа, во многихъ мѣстностяхъ Летичевскаго повѣта повторились тѣже факты, которые нѣсколько раньше разразились въ Кіевскомъ воеводствѣ ³⁾. Въ Кременецкій повѣтъ Вольтыскаго воеводства волненіе проникло изъ Подоліи, и, опираясь на содѣйствіе козацкихъ отрядовъ, тре-

¹⁾ См. №№: XXIII, по XXVI, стр. 48—53; XXXVI, стр. 65; XL, стр. 78; XLVIII, стр. 89; LXXII, стр. 135; СII, стр. 212; СIII, стр. 213; CVI, стр. 218 и СXXIII, стр. 250

²⁾ См. № XLIII, стр. 83.

³⁾ См. №№: XX, стр. 41; XXVIII, стр. 55; XXXVII, стр. 66; L, стр. 92; LVI, стр. 96; LXII, стр. 108; LXXXV, стр. 164 и LXXXVI, стр. 165.

вожило шляхту, хотя въ меньшей мѣрѣ, чѣмъ въ Киевщинѣ и Подоліи ¹⁾.

Сильнѣе всего обнаружилось крестьянское движеніе въ Брацлавскомъ воеводствѣ, болѣе всего удаленномъ отъ правительственныхъ центровъ и населенномъ новоосаженными на слабодескихъ условіяхъ крестьянами; нападенія на шляхетскіе дворы здѣсь происходили гораздо чаще и количество пострадавшихъ дворянъ въ разныхъ мѣстностяхъ воеводства было довольно значительно. Въ 1735 году хорунжій Брацлавскій заявилъ въ градскія книги собранныя имъ свѣдѣнія о дворянахъ, погибшихъ въ воеводствѣ во время крестьянскаго возстанія, при чемъ онъ представилъ списокъ 90 лицъ, убитыхъ при нападеніи на ихъ дворы ²⁾.

Но, не ограничиваясь отдѣльными нападеніями на шляхетскія усадьбы, крестьяне Брацлавскаго воеводства придали болѣе обширные размѣры движенію, приступивъ къ формировкѣ козацкихъ полковъ, основнымъ ядромъ которыхъ послужили волонскія и козацкія надворныя милиціи пановъ Саксонской партіи. Русскій полковникъ Полявскій, занявъ Умань, отпривилъ циркуляръ къ начальникамъ этихъ милицій въ Брацлавскомъ воеводствѣ, приглашая ихъ дѣйствовать противъ шляхетчей партіи Лещинскаго совместно съ Русскими войсками; циркуляръ этотъ былъ своеобразно понятъ какъ милиціонерами, такъ и народонаселеніемъ. Нѣкто Верланъ, начальникъ надворныхъ козаковъ въ Шаргородѣ, имѣвшій Любомирскихъ, получивъ циркуляръ, поднялся съ своею сотнею и сталъ созывать къ себѣ надворныя милиціи изъ окрестныхъ имѣній и вербовать крестьянъ въ ихъ составъ; онъ принялъ титулъ козацкаго полковника, раздавалъ другимъ начальникамъ титулы сотни-

1) См. М.М.: LVIII, стр. 99; LXI, стр. 107; LXV, стр. 117.

2) См. М.М.: LXXV, стр. 141; LXXVI, стр. 143; LXXVIII, стр. 147; LXXIX, стр. 149, LXXX по LXXXIII, стр. 152—158 и LXXVIII, стр. 183.

ковъ, ротмистровъ и поручиковъ; сотни своего ополченія онъ раздѣлилъ на десятки, группировавшіеся, смотря по происхожденію изъ отдѣльныхъ селъ, входившихъ въ ихъ составъ, крестьянъ, при чемъ каждый десятокъ избиралъ своего начальника; по мѣрѣ поступленія въ полкъ, десятки вносились въ правильно записывавшіеся регистры козацкаго войска. Верланъ объявилъ своимъ подчиненнымъ, что онъ получилъ отъ Русскаго полковника именной указъ Императрицы, которымъ будто предписывалось истреблять всѣхъ иноплениковъ: Ляховъ и Евреевъ, и разорять ихъ имущество, и что послѣ окончательнаго ихъ истребленія, край будетъ присоединенъ къ Россіи вмѣстѣ съ образовавшимся въ немъ козацкимъ войскомъ; вслѣдствіе этого онъ привелъ свой полкъ къ присягѣ на вѣрность Императрицѣ. На отзывъ Верлана городонаселеніе откликнулось сочувственно; въ его лагерь сѣли надворныя козацкія милиціи и жители Волошскихъ военныхъ поселеній, гайдамацкіе ватажки и Запорожцы „винники, насѣчники и вообще оставшіе крестьяне“, даже околичныя шляхтичи и церковныя причетники. Увеличивая постоянно свои силы, Верланъ сдѣлалъ нѣсколько переходовъ по Брацлавскому воеводству, разоряя дома шляхтичей, истребляя дворянъ и евреевъ и приводя къ присягѣ остальное населеніе, за тѣмъ онъ пропелъ такимъ-же образомъ вдоль все Подольское воеводство и, оттуда, направился къ Кременцу; послѣ нѣсколькихъ удачныхъ стычекъ съ встрѣтившимися на пути Польскими войсками, онъ занялъ города Броды и Жванецъ и, въ половинѣ іюля 1731 г., пустилъ свои загоны по направленію ко Львову и Камениу ¹⁾.

Дальнѣйшее развитіе крестьянскаго движенія въ Русскихъ воеводствахъ речи-посполитої было остановлено общимъ ходомъ политическихъ событій. 30 Іюня 1734 года Дашницъ сдался Ми-

¹⁾ См. МЛЖ: XXXVIII, стр. 67—76; XLIV, стр. 34; LI, стр. 92; LIV, стр. 95.

ниху и Ленципскій долженъ былъ бѣжать въ Прусскія владѣнія; дѣло его было очевидно проиграно, и тѣ воеводства, дворяне которыхъ составили конфедераціи въ его пользу, стали одно за другимъ переходить на сторону Августа III. Конечно первыми явились съ новиною Украинныя воеводства, въ которыхъ дворяне чувствительнѣе другихъ понатаились за смуту, вслѣдствіе вспыхнувшаго здѣсь крестьянскаго возстанія. По мѣрѣ того какъ дворяне изъявляли свое согласіе на избраніе Августа III, они отправляли депутаціи къ начальникамъ Русскихъ войскъ съ извѣщеніемъ объ этомъ согласіи и съ просьбою помочь имъ усмирить крестьянское волненіе, политическія причины котораго были такимъ образомъ устранены. Уже 1-го іюля 1734 года Русскій главнокомандующій, ландграфъ Людовикъ Гессенъ-Гомбургскій, которому Минихъ сдалъ начальство надъ арміею немедленно послѣ капитуляціи Данцига, издалъ манифестъ, “къ обывателямъ речи-посполитой, признавшимъ власть Его Величества, короля Августа III“, въ которомъ онъ общалъ принять строгія мѣры противъ тѣхъ „регулярныхъ и нерегулярныхъ Русскихъ ополченій“, которыя своевольно наносятъ обиды мирнымъ гражданамъ речи-посполитой“¹⁾. Шляхтичи Украинныхъ воеводствъ поняли весьма легко смыслъ этого манифеста и поспѣшили отпривить въ квартиру главнокомандующаго депутаціи съ изъявленіемъ своего отказа отъ кандидатуры Лещинскаго. Тогда ландграфъ Гессенъ-Гомбургскій приступилъ къ усмиренію крестьянскаго волненія, что, конечно, было приведено въ исполненіе весьма быстро и успѣшно во время обратнаго движенія Русской арміи черезъ Украинныя воеводства. Изъ втораго манифеста, подписаннаго ландграфомъ на Волыни, въ Берестечкѣ, 1 ноября, видно, что скопища крестьянъ уже были разсѣяны и главнокомандующимъ приняты строгія мѣры для истребленія послѣднихъ слѣдовъ возстанія. Въ манифестѣ этомъ сказано было: что вслѣдствіе посту-

1) См. № XLI, стр. 79—80

пленія жалобъ на случающіеся еще въ разныхъ мѣстахъ грабежи, ландграфъ разрѣшаетъ дворянамъ арестовать всякаго русскаго солдата или козака, не имѣющаго формальнаго отпуски отъ своего начальства, и, въ случаѣ сопротивленія, убивать его, „за это дворяне не только не должны опасаться отвѣтственности передъ Русскими военными властями, но, напротивъ того, могутъ ожидать полной его признательности“¹⁾). Уходя изъ предѣловъ речи-посполитой, ландграфъ Гессенъ-Гомбургскій поручилъ окончательное наблюденіе за возстановленіемъ порядка въ Украинныхъ воеводствахъ Кіевскому генераль-губернату, графу Вейсбаху, который и вошелъ въ постоянныя сношенія съ сеймиками этихъ воеводствъ; вслѣдствіе просьбы дворянъ Брацлавскихъ, Вейсбахъ оставилъ въ Немировѣ до конца весны слѣдующаго года отрядъ Русскихъ войскъ подъ начальствомъ генераль-маіора фонъ-Гейна, которому дано было предписаніе оказывать самую дѣятельную помощь дворянамъ, по требованію которыхъ разсылались въ разныя стороны отряды Русскаго регулярнаго войска для усмиренія непокорныхъ крестьянъ, для поимки бѣглыхъ и для разсыянія своевольныхъ отрядовъ. Всѣ пойманные подозрительные люди препровождались въ спеціальныя суды „*causarum exorbitantium*“, постановлявшіе приговоры о ихъ казни или другихъ взыскаціяхъ. Въ половинѣ февраля 1735 года, Вейсбахъ объявилъ сверхъ того депутации Брацлавскихъ дворянъ, что онъ употребитъ всѣ усилія для поимки начальниковъ крестьянскаго возстанія, укрывшихся въ Русскіе предѣлы, что крестьяне, перебѣжавшіе на лѣвый берегъ Днѣпра, будутъ, по его распоряженію, возвращены для водворенія подъ властью прежнихъ помѣщиковъ, что начальникамъ Русскихъ войскъ приказано, чтобы они внушали крестьянамъ повинновеніе помѣщицкѣй власти и чтобы они не принимали жалобъ крестьянъ на помѣщиковъ и не ограничивали ни въ чемъ правъ послед-

¹⁾ См. № LX, стр. 106.

нихъ, что, наконецъ, онъ совѣтуетъ дворянамъ ускорить взысканія съ крестьянъ и постараться, воспользовавшись весеннимъ временемъ, обратить исключетельно ихъ вниманіе на правильный ходъ земледѣльческихъ работъ ¹⁾).

Такимъ образомъ, благодаря дѣятельной помощи Русскихъ властей, крестьянское возстаніе было усмирено. Болѣе окомпромитированныя лица, изъ числа крестьянъ, принимавшихъ участіе въ движеніи, были казнены разновременно то Русскими начальниками, то судами: *causaquam exorbitantiatum*, городскими и магистратскими; но вообще на этотъ разъ репрессалии со стороны шляхтичей были относительно мягки. Они не только не установили общихъ мѣръ наказанія для крестьянъ, какъ это случилось во время другихъ аналогическихъ событій (въ 1702 и 1768), но даже освобождали многихъ крестьянъ, завѣдомо участвовавшихъ въ возстаніи, если громады ихъ селъ соглашались принять ихъ на поруки и брали на себя отвѣтственность за будущее ихъ поведеніе ²⁾. Побужденія къ снисходительности шляхтичей заключались въ двухъ причинахъ: въ сознаніи, что значительная доля отвѣтственности за случившіеся безпорядки лежитъ на самихъ же дворянахъ, изъ которыхъ многіе принимали участіе въ грабежахъ и насиліяхъ, и—въ желаніи посредствомъ смягченія мѣръ строгости сохранить крѣпостное населеніе въ селахъ и не подать ему повода разбѣжаться изъ только что осаженныхъ имѣній.

Но предводители крестьянскаго возстанія, послѣ того какъ оно было разсѣяно Русскими войсками, должны были позаботиться о своей безопасности, такъ какъ къ нимъ конечно не могло относиться благодушное настроеніе шляхтичей. Дѣйствительно мы

¹⁾ См. №№: LXIII, стр. 110—114; LXVIII, стр. 128 и LXIX, стр. 129—131.

²⁾ См. №№: XXXV, стр. 65; XLV—XLVII, стр. 86—88; LV, стр. 96; LVII, стр. 99; LXXIV, стр. 139.

встрѣчаемъ въ актахъ указанія на то, что дворяне усердно хлопчуютъ о поимкѣ и казни начальниковъ и руководителей возстанія, хотя старанія ихъ въ этомъ отношеніи остаются по большей части безплодными. Только одинъ изъ второстепенныхъ предводителей, крестьянинъ Моторный, попался въ руки властей; былъ подвергнутъ пыткамъ и казненъ¹⁾; другіе успѣли скрыться. Главный руководитель возстанія, полковникъ Верланъ, и два другіе начальника, посившіе также титулъ полковниковъ: Стефанъ Скоричъ, бывшій въ теченіи 30 лѣтъ ротмистромъ разныхъ надворныхъ милицій, и Писаревко, полковникъ Уманскихъ козаковъ, примкнувшихъ къ возстанію, удалились съ своими отрядами, состоявшими по большей части изъ Волоховъ, въ Молдавію, и унесли съ собою пріобрѣтенную во время смуты добычу; Брацлавскіе и Подольскіе шляхтичи напрасно требовали выдачи ихъ; господарь возвратилъ часть отнятой у гайдамаковъ добычи, но не арестовалъ самихъ гайдамаковъ²⁾. Другіе предводители возстанія удалились въ Татарскія и Запорожскія степи, куда бѣжали и многочисленныя толпы крестьянъ, не пожелавшихъ возвращаться подъ власть пановъ, или боявшихся ответственности за свои дѣйствія во время возстанія; изъ этихъ бѣглецовъ образовались въ степи многочисленные отряды, которые и рѣшили продолжать гайдамацкими набѣгами неудавшееся дѣло крестьянскаго возстанія; первыми предводителями этихъ отрядовъ являются: Запорожецъ Грива и ватажокъ Медвидь. Оба они принимали дѣятельное участіе въ волненіи 1734 года и Брацлавскіе дворяне просили настоятельно у генерала Вейсбаха объ ихъ выдачѣ немедленно послѣ усмиренія возстанія. Особенно много вреда причинилъ шляхтичамъ Грива; явившись въ Украину съ отрядомъ Запорожцевъ, онъ находился въ 1734 г. въ командѣ полковника Полянскаго; получивъ отъ послѣдняго

1) См. №№: LXXXVІІ, стр. 174—175 и LXXXVІІІ, стр. 181.

2) См. №№: LXXXI, стр. 112 и LXXXVІІ, стр. 176

порученіе двинуться на Винницу, онъ взялъ этотъ городъ, разорилъ въ немъ два монастыря: езуитскій и доминиканскій; перебилъ монаховъ, и истребилъ документы въ градской Винницкой канцеляріи, затѣмъ, усиливъ свой отрядъ на вербованными крестьянами, онъ предпринялъ цѣлый рядъ опустошительныхъ набѣговъ на панскіе дворы и имѣнія, при чемъ его отрядъ отличался по преимуществу ревностнымъ истребленіемъ дворянскихъ документовъ 1).

Удалившись въ степь, оба названные ватажки занялись организаціею гайдамацкихъ отрядовъ изъ обжавшихъ въ Запорожьѣ крестьянъ. Уже въ 1736 году появился въ границахъ речи-политой Медвидь съ сильнымъ гайдамацкимъ скопищемъ; онъ занялъ Крыловъ и Чигиринъ, разорялъ шляхетскія осѣдлости, нападалъ на Польскія войска и даже послалъ вызовъ на битву Польскому региментарю, Малинскому. Разбитый въ стычкѣ у Боровицы, онъ укрылся сильно израненный за Днѣпръ, отрядъ-же его отступилъ къ Крылову; но здѣсь на выручку гайдамакамъ явился новый отрядъ подъ начальствомъ Гривы, и Польское войско должно было удержаться отъ дальнѣйшаго преслѣдованія гайдамаковъ и отступило на зимнія квартиры, гордясь временнымъ успѣхомъ 2).

Между тѣмъ Грива и Медвидь провели лѣто въ хуторахъ надъ рѣчкою Цыбульникомъ и обдумывали болѣе серьезное нападеніе на Украинныя воеводства. Дѣйствительно осенью-же 1736 года шесть гайдамацкихъ отрядовъ, подъ начальствомъ опытныхъ ватажковъ: Гривы, Медвидя, Жилы, Рудя, Иваницы и Запорожца Харка 3) переправились въ разныхъ мѣстахъ черезъ границу речи-

1) См. №№: LXIII, стр. 111; LXVII, стр. 123; LXXIX, стр. 150; LXXXVII, стр. 173 и CIV, стр. 215.

2) См. №№: CIX—CXI, стр. 228—231.

3) Харко, Запорожець, приписанный къ Пластуновскому куреню, еще въ началѣ 1736 года приобрѣлъ извѣстность нападеніемъ на мѣстечко Таращу. Онъ взялъ приступомъ замокъ, убилъ губернатора Медведовскаго и ограбилъ мѣстечко. № CXXIX, стр. 260.

посполитой. Быстро подвигаясь впередъ, отряды сошлись 7 октября у мѣстечка Паволочи, принадлежавшаго князьямъ Любомирскимъ; они немедленно заняли это мѣстечко, овладѣли замкомъ, обезоружили, находившуюся здѣсь, хоругвь регулярнаго войска, умертвили губернатора Зузулинскаго, равно какъ и всѣхъ захваченныхъ въ замкѣ шляхтичей и въ мѣстечкѣ евреевъ (35 человѣкъ) и разграбили ихъ имущество на сумму 125,000 злотыхъ; затѣмъ, узнавъ, что многіе шляхтичи и богатые евреи укрылись въ укрѣпленномъ замкѣ, находившемся въ м. Погребыщахъ, имѣни князя Януша Вишневецкаго, они направились въ это мѣстечко, взяли, послѣ штурма, продолжавшагося цѣлыя сутки, замокъ, истребили евреевъ и шляхтичей и захватили добычу, цѣнившуюся въ 400,000 злотыхъ. Ограбивъ затѣмъ нѣсколько попавшихся въ окрестности шляхетскихъ дворовъ, ватажки раздѣлили свое скопище на мелкіе отряды и безпрепятственно удалились за границу, гдѣ провели зиму съ отрядомъ, достигавшимъ, по Польскимъ извѣстіямъ, цифры 1000 человѣкъ, въ зимовникахъ на рѣкѣ Цыбульникъ¹⁾. Дальнѣйшія походы этихъ ватаговъ были остановлены вторженіемъ Татарской орды въ Русскіе предѣлы, разорившей хутора въ сѣверной части степей и частью истребившей, частью разсѣявшей попавшихся имъ на пути гайдамаковъ.

Разореніе Паволочи и Погребыщъ сильно встревожило шляхтичей Украинныхъ воеводствъ; они обратились съ жалобами въ пограничный судъ и потребовали настоятельно выдачи гайдамацкихъ предводителей; Польскими пограничными судьями и сеймиками разсылались постоянно по этому поводу прошенія и депутаціи: къ королю, къ Русскому посланнику въ Варшавѣ, къ фельд-маршалу Мипиху, къ Кіевскимъ генераль-губернаторамъ: Вейсбаху

¹⁾ См. №№: СХХVI, стр. 256; СХХVП, стр. 258; СХХVІІІ, стр. 259; СХХХ, стр. 261; СХLІХ, стр. 279—282; СLХ-XІХ, стр. 370 и СХСVІІІ, стр. 411.

и Леонтьеву, и даже прямо въ Петербургъ. Но удовлетворить этимъ требованіямъ Русскія власти не находили никакой возможности ¹⁾: шляхтичи не знали мѣста, куда укрылись ватажки; въ Польскихъ претензіяхъ высказывалось только предположеніе, что они должны вѣроятно находиться въ Запорожьи или въ Малороссіи. Русскія-же власти, занятыя въ то время Турецкою войною, не имѣли возможности производить подробныя розысканія на территоріи, черезъ которую безпрестанно двигались войска и въ которую врывалась опустошительными набѣгами Крымская орда. Вслѣдствіе этого дѣло затянулось среди взаимныхъ пререканій, и только въ 1751 году Русскіе пограничные судьи имѣли возможность доставить своимъ Польскимъ товарищамъ точную справку о судьбѣ ватажковъ, разорившихъ Паволочь и Погребыщи въ 1736 году. Оказалось, что пререканія были совершенно напрасны: еще въ 1737 году ватажки: Харко, Иваница и Жила погибли въ сѣчѣ съ Татарами, отъ нападенія которыхъ они пытались защитить мѣстечко Переволочву. Рудъ въ томъ-же году былъ арестованъ въ Запорожьи, и, по распоряженію кошевого начальства, препровожденъ въ генеральный войсковой судъ въ Глуховъ, гдѣ онъ умеръ во время допросовъ. О судьбѣ двухъ остальныхъ: Гривы и Медвѣдя, Русскимъ властямъ не удалось собрать никакихъ извѣстій послѣ 1737 года; „козакъ Грива, сошелъ безвѣстно, и въ сыску понинѣ не явился“—писали Русскіе пограничные комисары ²⁾.

Между тѣмъ какъ поименованные выше ватажки продолжали борьбу со шляхетствомъ, начавшуюся въ 1734 году, другіе предводители возставшихъ крестьянъ повели свои дѣла въ совершенно противоположномъ направленіи. Польскіе военные начальники, сознавая на сколько гайдамачество усилилось послѣ подавленія крестьянскаго возстанія, и не находя достаточно силъ для сопро-

1) См. стр. 288, 301, 305, 319, 351, 399, 409.

2) См. № ССLXXVIII, стр. 584.

тивленія ему, попытались отвлечь на свою сторону часть гайдамацкаго контингента и нейтрализовать гайдамачество его собственными силами. Въ концѣ 1736 года региментарь Малинскій объявилъ, что речь-посполитая готова не только простить, но и принять на свою службу тѣхъ гайдамаковъ, которые явятся добровольно въ главную квартиру Польскаго войска и принесутъ присягу на вѣрность речи-посполитой. Объявленіемъ этимъ дѣйствительно воспользовались многіе изъ бѣжавшихъ въ стени крестьянъ и нѣкоторые изъ ихъ ватажковъ. Въ декабрѣ 1736 и январѣ 1737 года мы уже встрѣчаемъ извѣстія о двухъ козацкихъ полкахъ, составленныхъ региментаремъ изъ покаявшихся гайдамаковъ; полки эти состояли подъ начальствомъ полковниковъ Кассіяна и Саввы Чалаго; о первомъ изъ нихъ мы встрѣчаемъ только нѣсколько намековъ въ собранныхъ документахъ, изъ которыхъ мы не можемъ возстановить біографіи этого польско-козацкаго полковника. Мы знаемъ по современнымъ извѣстіямъ, что въ февралѣ и мартѣ 1737 года Кассіянъ находился уже съ своимъ полкомъ въ м. Смѣлой подъ командою региментаря Польскаго войска „къ которому онъ не давно присоединился“ и что Малинскій, желая испытать его вѣрность, отправлялъ его противъ гайдамаковъ, съ которыми Кассіянъ вступалъ удачно въ стычки; разъ онъ взялъ въ плѣнъ 18, въ другой разъ 25 челоѣкъ своихъ бывшихъ товарищей, и доставилъ ихъ въ лагерь региментаря, гдѣ они были немедленно повѣшены. Притомъ онъ склонилъ многихъ гайдамаковъ повиниться и доставлялъ региментарю извѣстія о дѣйствіяхъ и численности гайдамацкихъ отрядовъ Гривы, Харка и Медвидя ¹⁾. О дальнѣйшей судьбѣ Кассіяна и его полка мы не встрѣчаемъ никакихъ извѣстій. Гораздо болѣе свѣдѣнія о другомъ полковникѣ, Саввѣ Чаломѣ, котораго трагическая смерть сохранилась и въ народной памяти въ общераспространенной пѣсни. Савва

1) См. №№: СХІV, стр. 237 и СХVІІ, стр. 241.

Чалый былъ родомъ, по свидѣтельству современныхъ документовъ, мѣщанинъ изъ мѣстечка Комаргорода ¹⁾ (нынѣ Ямпольскаго

¹⁾ Довѣрившись слишкомъ тексту народной пѣсни, г. Скальковскій, въ двухъ своихъ сочиненіяхъ (Исторія Новой Сѣчи т. II, стр. 131—135 и Наѣзды гайдамакъ стр. 46—49) предполагаетъ, что Савва Чалый былъ внукомъ Запорожскаго кошевого, Якова Чалого и сыномъ старшины Запорожскаго войска. Затѣмъ, сообщая пѣсколько интересныхъ, но разрозненныхъ свѣдѣній, почерпнутыхъ имъ изъ Запорожскаго архива, г. Скальковскій, въ рассказѣ о Саввѣ Чаломъ, придерживается по преимуществу народнаго преданія по пѣсеннымъ пересказамъ. Рассказъ г. Скальковскаго получилъ еще большее развитіе въ монографіи г. Мордовцева (Гайдамачина, стр. 67—83); въ этой книгѣ біографія Саввы Чалого разрослась, на основаніи тѣхъ же пѣсенныхъ источниковъ, до размѣровъ обширнаго эпоса, не лишенаго въ значительной степени легендарнаго и романческаго характера. Здѣсь, не только повторена мнимая генеалогія Чалого, и пересказаны предположенія г. Скальковскаго въ качествѣ несомнѣнныхъ фактическихъ данныхъ, но вообще дѣятельность Саввы преувеличена до небывалыхъ размѣровъ и личности его придано гораздо болѣе значенія, чѣмъ она дѣйствительно имѣла. По мнѣнію г. Мордовцева Савва Чалый „былъ однимъ изъ первыхъ предводителей гайдамацкихъ шаекъ, по времени ихъ появленія на Украинѣ... онъ пріобрѣлъ огромную славу, которая ставитъ его на ряду съ самыми крупными героями южно-Русскаго народа“. Онъ будто былъ извѣстенъ привязанностью къ Орлику, затѣмъ бѣжалъ изъ Запорожскаго коша, объявилъ себя сторонникомъ Лещинскаго, „геройскими, по мнѣнію козаковъ, подвигами, сдѣлался популярнымъ въ Запорожьи“; онъ будто въ продолженіи многихъ лѣтъ паводилъ страхъ на пановъ, „имя Чалого стаю, какъ имя Пугачева, нарицательнымъ именемъ всякого, въ комъ гайдамацкія качества выдѣлялись наиболѣе рѣзко“.... подобно Пугачеву народонаселеніе „оказывало ему царскія почести: колокольный звонъ, поднятіе хоругвей церковныхъ, колѣнопреклоненія, поднесеніе хлѣба и соли“ и т. д. Въ такомъ родѣ пересказывается вся біографія Саввы Чалого съ совершенно произвольнымъ характеромъ, основаннымъ лишь на пѣсенныхъ свидѣтельствахъ и голословныхъ фантастическихъ дополненіяхъ ихъ авторомъ и заканчивается мнимою казнью Чалого въ Сичи у позорнаго столба. Надѣмся, что, на основаніи приложенныхъ документовъ, разсѣется этотъ миражъ какого-то призрачнаго величія, искусственно навѣянный на личность, не заслуживавшую особеннаго интереса ни по своему характеру, ни по размѣрамъ своей

уѣзда Подольской губ.). Онъ поступилъ въ надворную милицію мѣстнаго владѣльца, князя Четвертинскаго, и событія 1734 года застали его въ должности сотника этой милиціи. По приглашенію Верлана, Савва Чалый примкнулъ съ своею сотнею къ крестьянскому возстанію и въ Умани принесъ присягу на вѣрность Россіи. Затѣмъ, онъ отдѣлился съ командою, состоявшею изъ 50 чело-вѣкъ, отъ главнаго отряда, бывшаго подъ начальствомъ Верлана, и ограбилъ въ Подоліи мѣстечка Шаргородъ и Стѣну. Послѣ того, какъ возставшіе крестьяне были разсыяны Русскими войсками, Чалый бѣжалъ изъ предѣловъ речи-посполитой вмѣстѣ съ другими предводителями отдѣльныхъ отрядовъ; Брацлавскіе дворяне, просившіе генерала Вейсбаха въ февралѣ 1735 года о произведеніи розысковъ и о выдачѣ бѣглыхъ ватажковъ, помѣстили въ ихъ спискѣ и имя Саввы Чалого ¹⁾. Затѣмъ, до конца 1736 года, между тѣмъ какъ Грива, Медвидъ, Жила и другіе ватажки ведутъ упорную борьбу съ Поляками, мы не встрѣчаемъ въ ихъ числѣ Чалого; знаемъ только, что часть этого времени онъ просидѣлъ въ тюрьмѣ въ Бѣлой церкви, вслѣдствіе того, что онъ ограбилъ въ Могилевѣ купцевъ грековъ, оказавшихся Русскими подданными, и, по ихъ жалобѣ, былъ арестованъ по приказанію Русскаго полковника Фонъ-

---

дѣтельности. Мы полагаемъ, что если пѣсня о Саввѣ Чаломъ и сохранилась довольно цѣльно въ народной памяти, то она этимъ обязана не характеру дѣйствующаго въ ней лица, а скорѣе позднему времени своего составленія и тѣмъ драматическимъ подробностямъ, которыя придавали ей интересъ чисто литературный, художественный, а не историческій или общественный. Въ виду напечатанныхъ актовъ, мы полагаемъ излишнимъ останавливаться на мнѣніи тѣхъ комментаторовъ пѣсни Чаломъ, которые предполагали отнести ее къ XVI или къ началу XVII столѣтія, и полагали найти связь между ея героемъ и гетманомъ Наливайкомъ.

1) Результатомъ этой просьбы и было предписаніе Вейсбаха Запорожцамъ въ маѣ 1735 г. о поимкѣ Чалого, найденное г. Скальковскимъ въ Запорожскомъ архивѣ. Ист. Нов. Сѣчи т. II, стр. 130, Наѣзды гайдам. стр. 46.

Фрейдента. Въ ноябрѣ только 1735 года онъ успѣлъ освободиться изъ тюрмы, взваливъ обвиненіе въ грабежѣ греческихъ купцевъ на шляхтича Роговскаго ¹⁾. Затѣмъ, въ теченіи года, о дѣятельности Саввы Чалого мы не встрѣчаемъ данныхъ въ актовыхъ свидѣтельствахъ; вѣроятно къ этому времени и относится извѣстіе, сообщенное г. Скальковскимъ о вербовкѣ Чалымъ гайдамацкаго отряда и о покровительствѣ, оказанномъ ему въ этомъ дѣлѣ Бугогардовымъ Запорожскимъ полковникомъ Пхайкомъ ²⁾. Впрочемъ, на вербовавъ отрядъ, Чалый не предпринялъ, на сколько можно судить по актамъ, ни одного сколько нибудь крупнаго набѣга, и, въ концѣ 1736 года поснѣшилъ воспользоваться объявленіемъ региментаря Малинскаго, явился въ его квартиру и принесъ присягу на вѣрность речи-посполитой, за что и признанъ былъ полковникомъ козаковъ, составлявшихся изъ покоявшихся гайдамаковъ. Уже въ декабрѣ 1736 года онъ участвовалъ въ походѣ региментаря противъ гайдамацкаго отряда Медвидя, и, въ стычкѣ съ нимъ подъ Боровицею, отличился, ранивъ самаго ватажка. Въ началѣ 1737 года, онъ охранялъ съ своимъ полкомъ границы речи-посполитой по Тясьмину, а въ іюлѣ того-же года ворвался въ Запорожскія степи и угналъ скотъ изъ Запорожскихъ пасѣкъ, лежавшихъ въ окрестности Кодака. Въ слѣдующемъ году, продолжая находиться въ распоряженіи региментаря Украинской партіи, онъ, вмѣстѣ съ отрядомъ Польскаго войска, ходилъ въ погоню за гайдамаками, ограбившими мѣстечко Грановъ, настигъ ихъ у Чернаго лѣса, разсѣялъ и отнялъ батовни съ добычею ³⁾. О дѣйствіяхъ Саввы Чалого въ 1739 году мы не имѣемъ свѣдѣній, но въ теченіи этого времени положеніе его измѣнилось. Въ концѣ 1738 г. козацкіе

1) См. №№: XXXVIII, стр. 69 и 72; LXIII, стр. 111; XCIV, стр. 194 и XCVI, стр. 196.

2) Истр. Нов. Сѣчи т. II, стр. 131 Наѣзды гайдам. стр. 47.

3) См. №№: CX, стр. 229; CXIV, стр. 237; CXIX, стр. 244; CXXXII, стр. 250 и CXLIV, стр. 289.

полки были распущены, такъ какъ речь-посполитая не давала средствъ на ихъ содержаніе, и временно они существовали только на частныя средства, доставленныя гетманомъ Потоцкимъ. Послѣ этого, Савва перешелъ въ частную службу въ качествѣ полковника надворныхъ козаковъ, въ Немировъ, имѣние того-же короннаго гетмана Юсифа Потоцкаго, отличавшагося строгостью по отношенію къ крестьянамъ и жестокостью въ наказываніи ихъ, въ случаѣ волненій. Какъ гетманъ, — Потоцкій зналъ о подвигахъ Саввы противъ гайдамаковъ, потому онъ и поручилъ ему начальство надъ своею милиціею; желая притомъ обезпечить его вѣрность, гетманъ предоставилъ ему въ пожизненное владѣніе села Рубань и Степашки. Въ началѣ 1740 года мы встрѣчаемъ Чалого уже въ этой мѣстности, по поводу жалобы на него, побитаго имъ въ ссорѣ, шляхтича Знамеровскаго; въ томъ-же году, по свѣдѣніямъ, сообщеннымъ г Скальковскимъ, онъ предпринялъ съ надворными козаками Потоцкаго послѣдній походъ противъ гайдамаковъ; онъ ворвался въ Запорожскія земли, разрушилъ гардъ на рѣкѣ Бугѣ, разогналъ стоявшій тамъ Запорожскій караулъ, зжегъ церковь и ограбилъ сосѣдніе зимовники. Въ слѣдующемъ году Савва Чалый поплатился за свою дѣятельность въ преслѣдованіи гайдамаковъ. Одинъ изъ ихъ ватажковъ, Игнатъ Голый, запорожскій козакъ изъ Медведовскаго куреня, предпринялъ удачный походъ съ цѣлью избавиться отъ этого опаснаго противника гайдамачества. Игнатъ Голый появился въ предѣлахъ Украинныхъ воеводствъ съ отрядомъ гайдамаковъ еще въ 1737 году; онъ основалъ цѣлый кошъ въ Черномъ лѣсѣ, и высылалъ изъ него для грабежа отряды въ разныя стороны. Вѣроятно въ то уже время Савва, бывшій тогда на службѣ речь-посполитой, считалъ для себя неудобнымъ столкновеніе съ этимъ противникомъ, потому что уклонился отъ похода въ Черный лѣсъ и предпочелъ заняться грабежемъ Запорожскихъ зимовниковъ. Теперь Игнатъ задумывалъ новый походъ въ Брацлавское воеводство и рѣшился начать дѣло съ устраненія самаго опаснаго

противника. Въ самый день рождества Христова 1741 года, онъ окружилъ съ небольшимъ отрядомъ домъ Саввы въ с. Степашкахъ и, убивъ его на мѣстѣ, ограбилъ его имущество и, затѣмъ, отправился въ дальнѣйшій походъ, въ продолженіи котораго онъ ограбилъ окрестности Тульчина, взялъ Звенигородку, въ которой перебилъ Евреевъ и т. д. Два года спустя, Голый продолжалъ еще свои набѣги на Польскія мѣстечка и въ маѣ 1743 г. вторично ограбилъ Звенигородку ¹⁾).

Впрочемъ Игнатъ Голый былъ далеко не единственнымъ ватажкомъ, подвизавшимся въ то время въ Украинныхъ воеводствахъ; не смотря на временное ослабленіе гайдамачества въ 1737 году, вслѣдствіе набѣга орды на Запорожскія степи, немедленно послѣ ухода Татаръ, организуются новые гайдамацкіе скопища. Между тѣмъ какъ Голый засѣлъ кошемъ въ Черномъ лѣсу и разосланные имъ отряды грабили Уманщину, окрестности Савраня, Дашева и т. д., другіе партіи гайдамаковъ разсѣялись по Кіевскому и Брацлавскому воеводствамъ; одинъ изъ нихъ взялъ въ началѣ сентября 1737 года, мѣстечко Билиловку и ограбилъ нѣсколько сель, другой въ концѣ того-же мѣсяца предпринялъ удачный набѣгъ на Умань, и, ограбивъ какъ это мѣстечко, такъ и многія другія, повернулъ обратно въ степь, опустошивъ Брацлавское воеводство до Немирова; третій дѣйствовалъ въ окрестностяхъ

---

1) См. №№: СХІV, стр. 236; СХХІІ, стр. 249—250; СL, стр. 304; СLXXI, стр. 350 и 353. Также Исторія Нов. Сѣчи, т. II, стр. 133. Убьеніе Саввы Голымъ послужило основнымъ мотивомъ составившейся о немъ пѣсни, передающей впрочемъ весьма отчетливо подробности этого происшествія. Жена Чалого, по словамъ пѣсни, спасшаяся съ груднымъ ребенкомъ во время его убьенія, вышла вторично замужъ за одного изъ товарищей Польской хоругви и впослѣдствіи уѣхала съ мужемъ на его родину—въ Мазовію Воспитанный тамъ сынъ Саввы Чалого, также Савва—Цалинскій, извѣстенъ былъ въ послѣдствіи какъ одинъ изъ болѣе отважныхъ вождей Барской конфедерациі, во время которой онъ и погибъ въ стычкѣ съ Русскимъ войскомъ.

Гранова и Погребыщъ. Атаманъ старостинскихъ Бѣлоцерковскихъ козаковъ—Дрикса, съ частию своей милиціи напалъ на имѣніе помѣщика Трипольскаго, убилъ его самого и, ограбивъ его имущество, присоединился къ гайдамакамъ; на пространствѣ между Бугомъ и Днѣстромъ свирѣпствовали отрядъ, состоявшій подъ начальствомъ ватажка Бяндаса. Еще болѣе многочисленное скопище гайдамаковъ образовалось на границахъ Кіевскаго воеводства немедленно послѣ ухода Татаръ; здѣсь гайдамаки взяли пограничное мѣстечко Крыловъ, заняли Чигиринское староство, опустошили всю страну надъ Тясминомъ и нанесли чувствительное поражение регулярному войску въ окрестности Смѣлой ¹⁾.

Такіе-же факты повторяются и въ слѣдующихъ годахъ, и гайдамачество постепенно усиливается, не смотря на вялое и безсвязное противудѣйствіе Польскихъ властей. Такъ въ 1738 году; въ началѣ весны, сильный отрядъ гайдамаковъ, въ 500 человекъ, переправился черезъ Синюху, оградилъ засѣками въ окрестности Тарговицы и сталъ разсылать отряды во все стороны; гайдамаки ограбили въ этомъ году обширную полосу Брацлавскаго воеводства, взяли мѣстечка: Грановъ, Рашковъ, Тальное, Субботовъ, Животовъ и т. д., истребили въ нихъ шляхтичей и евреевъ и проникли въ окрестности Могилева на Днѣстрѣ ²⁾.

Въ слѣдующихъ годахъ продолжались такія-же нападенія: гайдамаки грабили шляхетскіе дворы и мѣстечка, захватывали на дорогѣ проѣзжихъ шляхтичей и купеческіе обозы и т. д. Въ 1742 и 1743 годахъ, въ окрестностяхъ Лысянки прославился нападеніями ватажекъ Кузьма Горкуша; въ 1747 году, на границѣ съ Кіевскимъ округомъ, наводили страхъ на шляхтичей многочисленные, хотя

¹⁾ См. №№: СХVII по СХХ, стр. 241—245; СХХII, стр. 249; СХХХII по СХХХIV, стр. 265—268 и СХСVII, стр. 409.

²⁾ См. №№: СХХХIX, стр. 278; СХLII, стр. 286—287; СХLIV, стр. 289—290 и СХLV, стр. 292.

мелкіе отряды, вышедшіе изъ Кіева подъ начальствомъ ватаговъ: Гапона, Кошценка, Бородавки и старообрядца Харитона Каныхина, ограбившіе много шляхетскихъ дворовъ и, между прочими, мѣстечка Гостомель и Чернобыль, — между тѣмъ какъ въ то-же время другіе отряды, ворвавшіеся изъ стени, опустошали окрестности Винницы. Въ 1749 году въ Бѣлой церкви опять часть старостинскихъ козаковъ примкнула къ гайдамакамъ, подъ начальствомъ своего атамана, Ивана Бороды; они напали на м. Фастовъ, взяли замокъ и ограбили мѣстечко; другой отрядъ, подъ начальствомъ ватажка Блакитента, разорялъ шляхетскіе дворы по теченію Роси. Въ южной части Кіевского воеводства свирѣпствовалъ отрядъ, состоявшій подъ начальствомъ ватажковъ: Невинчаннаго, Беркута и Середы, начавшихъ свою дѣятельность еще въ 1736 году подъ руководствомъ Гривы и появлявшихся съ того времени весьма часто въ предѣлахъ Кіевского воеводства ¹⁾.

Такимъ образомъ гайдамачество, постепенно усиливаясь, сдѣлалось какъ бы нормальнымъ явленіемъ въ быту Юго-западнаго края; крестьянское населеніе свыкалось съ нимъ все болѣе и болѣе, количество крестьянъ, поступавшихъ въ гайдамачество или состоявшихъ въ связи съ нимъ, постоянно увеличивалось; становилось очевиднымъ, что гайдамацкое движеніе раньше или позже должно охватить массу народонаселенія, если не измѣнится порядокъ общественнаго строя въ речі-посполитой. Такая минута, казалась, пришла было въ 1750 году и только, благодаря несвязности и розрозненности дѣйствій гайдамацкихъ отрядовъ и отсутствію сколько нибудь ясной постановки ими вопроса, удалось на этотъ разъ шляхетскому обществу предотвратить китастрофу тѣми

¹⁾ См. №№: CXLVII, стр. 297; CLIX, стр. 325; CLXVII, стр. 349—350; CLXXI, стр. 349—352; CLXXIX, стр. 371—372; CLXXI по CLXXXVI, стр. 374—385; CLXXXVIII по CXCV, стр. 389—395; CXCV, стр. 400 и CXCV, стр. 403.

экстренными мѣрами, какія были приняты тогда военными начальниками, шляхетскими сеймиками, и, особенно, по просьбѣ послѣднихъ, Русскими пограничными властями.

Уже съ начала весны 1750 года нѣсколько гайдамацкихъ отрядовъ вошло въ предѣлы речи-посполитой какъ со стороны степей, такъ и изъ Кіевскаго округа; въ это время Польское войско, благодаря беспечности и своекорыстію региментарей, было въ полномъ разстройствѣ, между тѣмъ какъ постоянно возраставшее сочувствіе крестьянъ къ гайдамакамъ, подготовляло для ихъ дѣйствій весьма удобную почву. Уже послѣ появленія первыхъ отрядовъ, региментарь Ожга разослалъ универсалъ къ дворянамъ, предостерегавшій ихъ, что, по собраннымъ имъ свѣдѣніямъ, больше 1000 гайдамаковъ вступило въ предѣлы Украинныхъ воеводствъ. Ожга приглашалъ дворянъ принять мѣры предосторожности, вооружить побольше надворныхъ козаковъ и т. д. Черезъ двѣ недѣли онъ разослалъ вторичный универсалъ, въ которомъ предлагалъ дворянамъ вооружить крестьянъ и предпринимать съ ними разѣзды по окрестностямъ, но, вмѣстѣ съ тѣмъ, и предостерегалъ ихъ, что многіе изъ крестьянъ состоятъ въ связи съ гайдамаками и рекомендовалъ арестовать тѣхъ, кого можно будетъ заподозрить въ этихъ связяхъ и препровождать ихъ въ военный судъ ¹⁾. Между тѣмъ гайдамаки быстро разсѣялись по территоріи Украинныхъ воеводствъ и, оказалось, что подозрѣнія региментаря на счетъ расположенія въ ихъ пользу крестьянъ не были лишены основанія. Крестьяне стали приставать въ значительномъ количествѣ къ гайдамацкимъ ватагамъ, другіе снабжали ихъ провіантомъ, укрывали отбившихся отъ отрядовъ лицъ и охотно брались служить гайдамакамъ проводниками ²⁾. Усиливаясь численно и находя сочувствіе и поддержку у народонаселенія, гайдамацкіе отряды стали дѣй-

1) См. №№: ССVIII, стр. 427 и ССXI, стр. 431.

2) См. стр.: 429, 433, 435, 458, 463, 544, 553, 554.

ствовать смѣлѣе и рѣшительнѣе: тѣ, которые перешли границу Кіевскаго воеводства по Тясмину, „собравшись въ большомъ числѣ конныхъ и пѣшихъ“ напали на Мошны, имѣвіе Литовскаго гетмана Радзивила, сожгли мѣстечко, перебили въ немъ Евреевъ и, въ теченіи сутокъ вели приступъ на замокъ, затѣмъ покушались на Бѣлую церковь, самую сильную Польскую крѣпость, и окончательно опустошили все Чигиринское староство, откуда губернаторъ вмѣстѣ съ гарнизономъ спаслись бѣгствомъ, не попытавшись даже защищаться. Отдѣлившійся отъ нихъ отрядъ, подъ начальствомъ ватажка Мартына Тесли, два раза: лѣтомъ и осенью, напалъ на мѣстечко Володарку и разорилъ тамъ, между прочимъ, домъ одного изъ начальниковъ шляхетской милиціи, дворянина Данила Мацевича ¹⁾.

Въ тоже время, другіе отряды, вступившіе въ Брацлавское воеводство черезъ Синюху, быстро подошли подъ Умань, овладѣли этимъ городомъ, сожгли его, разрушили костелъ, перебили ксендзовъ и множество шляхты и евреевъ, затѣмъ ограбили мѣстечко Грановъ, и направились на главный городъ воеводства—Винницу; ночью они ворвались здѣсь въ замокъ, уничтожили документы, хранившіеся въ городской канцеляріи, и ограбили купцевъ евреевъ, искавшихъ убѣжища и безопаснаго склада для товаровъ въ Винницкомъ замкѣ; затѣмъ гайдамаки направились въ Подольское воеводство, гдѣ овладѣли повѣтовымъ городомъ Летичевомъ; здѣсь они разорили богатый Доминиқанскій монастырь и овладѣли имуществомъ, которое многіе дворяне Летичевскаго повѣта, для безопасности, передали на храненіе доминиканамъ ²⁾. Нѣкоторые изъ степныхъ гайдамацкихъ отрядовъ проникли далеко сѣвернѣе, чѣмъ

¹⁾ См. №№: ССХІХ, стр. 445; ССLXXII, стр. 550; ССLXXV, стр. 578; ССLXXXIV, стр. 596; ССXXXVII, стр. 474; ССLVIII, стр. 542; ССLX, стр. 546; ССLXXXIII, стр. 594 и ССXCIII, стр. 617.

²⁾ См. №№: ССХІХ, стр. 444; ССXLIX, стр. 510; ССXXXI, стр. 466; ССXXXII, стр. 467; ССLIV, стр. 534; ССLXIII, стр. 552.

обыкновенно они до того времени достигали; такъ, въ августѣ мѣсяцѣ, отрядъ, бывшій подъ начальствомъ Алексѣя Письменнаго, взялъ и ограбилъ городъ Фастовъ, лежавшій уже на границѣ Кіевскаго Полѣсья ¹⁾.

Въ Полѣсьи стешные отряды встрѣтились съ многочисленными, мелкими отрядами, вышедшими въ теченіи весны и лѣта изъ Кіевскаго округа, и формировавшимися главнымъ образомъ въ хуторахъ, принадлежавшихъ Кіевскимъ монастырямъ. Одинъ изъ этихъ отрядовъ, подъ начальствомъ ватажка Ивана Подоляки, опустошалъ въ теченіи нѣсколькихъ мѣсяцевъ Кіевское, Овруцкое и Мозырское Полѣсье; онъ, между прочимъ, взялъ Радомысльскій замокъ и овладѣлъ въ немъ имуществомъ уніятскаго офиціала Примовича ²⁾. Другіе отряды разсѣялись вдоль по всей долинѣ Припяти, и страшно опустошали шляхетскія имѣнія; они ограбили монастырь цистеровъ въ Кимбаровкѣ, въ окрестности Мозыря, опустошили имѣнія Пинской езуитской коллегіи и проникли на лѣвый берегъ Припяти. Въ Полѣсьи шляхтичи, считавшіе себя до того времени безопасными отъ гайдамачества, были поражены ужасомъ. Въ октябрѣ всѣ силы регулярнаго войска и милиціи, на скоро вооруженныя сеймиками, были направлены въ эту область для изгнанія изъ нее гайдамаковъ ³⁾.

Такимъ образомъ съ весны и до зимы 1750 года весь юго-западный край былъ покрытъ многочисленными гайдамацкими скопищами, разбѣгавшимися во всѣхъ направленіяхъ, и наводившими повсемѣстно трепетъ на дворянъ; послѣдніе должны были прекратить свои обычныя занятія, они не могли вести хозяйства и не получали дохода съ имѣній, изъ которыхъ крестьяне или ушли къ гайдамакамъ, или могли призвать послѣднихъ въ случаѣ, если-

1) См. №№: ССXXXIX, стр. 478 и ССLVII, стр. 539.

2) См. №№; ССXLVII, стр. 515 и ССLII стр. 523—532.

3) См. страницы: 439—441, 4 — 466, 469—474, 511—512, 522 и 558.

бы помѣщикъ сталъ настоятельно взыскивать панщину; они должны были отказаться отъ веденія судебныхъ дѣлъ, такъ какъ проѣхать въ города было не безопасно, да и самые города, гдѣ помѣщались городскіе суды, подвергались нападеніямъ; о такъ называемыхъ „кондессенсіяхъ“ т. е. о сѣздахъ суда для повѣрки дѣлъ на мѣстѣ, нечего было и думать ¹⁾). „Плачевно состояніе нашего воеводства, писали Кіевскіе дворяне въ посланія къ коронному гетману, у котораго они просили помощи,— оно лишено всякой защиты и помощи, между тѣмъ какъ постоянно усиливается своеволие гайдамаковъ, врывающихся въ наше воеводство изъ за Русской границы; они опустошаютъ страну, проливаютъ невинную кровь и не щадятъ священныхъ храмовъ. Пусть гетманъ станетъ нашимъ консуломъ, нашимъ Гекторомъ! ²⁾

Не смотря однако на столь тревожное время, мѣры, принятія сеймиками и правительствомъ не отличались особенною энергіею. Выше уже были указаны средства защиты, придуманныя сеймиками, изъ которыхъ важнѣйшая — вооруженіе милицій на счетъ воеводствъ, оказалась совершенно безплодною. Еще менѣе заботилось центральное правительство о судьбѣ шляхтичей Украинныхъ воеводствъ. Коронный гетманъ, на котораго возлагались главнымъ образомъ надежды сеймиковъ, проявилъ свою дѣятельность только тѣмъ, что смѣнилъ региментаря Вильгу, должность котораго онъ предоставилъ одному изъ своихъ родственниковъ — коронному крайчму Потоцкому, и попытался ввести совершенно ни къ чему не ведущую систему паспортовъ при переходѣ куческихъ обозовъ черезъ границу ³⁾). Нѣсколько дѣйствительнѣе для охраненія границы речи-посполитой оказалась мѣра, принятая Русскимъ правительствомъ — учрежденіе форпостовъ и пограничной стражи, но эта мѣра могла только затруднить до известной степени гайдамацкія движенія, но не была достаточна для предотвращенія явленія, корни

¹⁾ См. страницы: 420—422, 430—431, 450—451, 470—471, 536—537.

²⁾ См. № ССХХ, стр. 448.

³⁾ См. № ССLXXII, стр. 572.

котораго лежали, съ одной стороны, въ исключительности сословныхъ національныхъ и религіозныхъ убѣжденій господствовавшаго въ Польшѣ сословія, съ другой — въ анархическомъ устройствѣ речи-посполитой.

Въ такомъ положеніи гайдамачество продолжало находиться еще въ теченіи 18 лѣтъ; и наконецъ, въ 1768 году, благодаря выгодно слагавшимся политическимъ обстоятельствамъ того времени, разразилось страшною катастрофою, носящею имя *Коліцвицмы*.

Владиміръ Антоновичъ.

I.

Жалоба дворянъ: Остойскаго, Бударцакаго, Нараевскаго, Бильскаго и Юшковскаго на князя Илію Четвертинскаго о томъ, что онъ приказалъ своимъ надворнымъ козакамъ, состоявшимъ подъ предводительствомъ сотника Левка Купрача, напасть на имѣнія истцевъ. 1700. Сентября 11.

Roku tysiąc siedmsetnego, miesiąca Septembra iedenastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości winnickim, przedemną, Janem Pawłem z Uminia Umińskim, burgrabią grodzkim winnickim i xięgami niniejszemi, grodzkimi, winnickimi, stanowszy oczywiście slachetnie urodzeni iчmоść panowie: Michał Ostojski, Piotr Buderacki, Jan Narajewski, Kazimierz Bilski, Gabriel Juszkowski, dóbr: Kopiiówki, Torodowki, Kamienohorki i Kitajgroda pewnych części dziedzice, solenniter i z wielkim żalem naprzeciwo jaśnie oświeconemu Eliaszowi Swiatopekkowi, xiążęciu Czetwertyńskiemu protestowali się w ten niżej opisany sposób. Iż tenże jaśnie oświecony xiąże jegomość, nie kontentuiąc się dawnymi violentiami, mianowanym protestantom poczynionemi, teraz też magis ac magis accumulando, roku terazniejszego, tysiąc siedmsetnego, nasławszy Lewka Kupracza, setnika swego kozackiego, do dóbr wyż mianowanych, nie obawiając się prawa pospolitego, przeciwko takowym surowie opisanego, z kozakami nasławszy, miody protestantom z części, dziedzictwem przypadające, z roskazu wyż mianowanego xięcia jegomości, tenże pomieniony

Kupracz setnik z kozakami swemi gwałtownym sposobem pozabierał, pozabierane in commodum xiążenia jegomości obrócił, przez co w substancii i prowencie, protestantom należycie przychodzącym z części dziedzictwa swego, ruinę uczynił, kozaków, bez wszelkiej bojazni bożej będących, na dobra protestantów pomienione dziedziczne, armatim et tumultuarie prepediens — possessionem liberam, tenże xiąże jegomość nasyła; nasłani zaś, spełniając rozkaz, z dóbr własnych protestantów wyrzucają i słowy uszczypliwemi honoru i powagi slacheckiej lżą i konfundują, konia, valoru złotych pułtora sta, na pastwisku z tych pomienionych kozaków, przez jaśnie oświeconego xiążenia jegomości na dobra protestantów nasłanych, Hryćko kozak, którego przechwalał, jako z inkwizycją na terminie jegomość pan Ostojski dowieść deklaruje się, ukradkiem wziął i niewiedzieć gdzie go podział; ratione quorum praemissorum, zabiegając swej substancii i fortuny pomienieni protestantowie przestrzegając, powtórnie i potrzecie przeciwko temuż jaśnie oświeconemu xiążeniu jegomości protestują się. Salvam sobie tej protestaciej correctionem, auctionem, diminutionem i, ieżeli z prawa należycie potrzeba będzie, drugiej uczynienia, in toto reservando ex praecusodiendo. Któro to protestacie ciż protestantes prosiełi, aby actis connotowana była i inserowana; co otrzymali.

Книга родская, Винницкая, записовая и поточная, № 4599, 1700—1704.—Листъ 246 на оборотъ.

II.

Письмо князя Вишневецкаго къ намѣстнику его козацкой хоругви о томъ, чтобы онъ не требовалъ болѣе контрибуциі съ села Сухоломъ. 1707. Февраля 13.

Roku tysiąc siedemsetnego siódmego, miesiąca Marca jedynastego dnia.

Na urządzie ziemskim, w zamku jego królewskiej mości włodzi-mirskim, przedemną, Tomaszem Pałuskim, burgrabim zamku^z włodzi-mirskiego,

i księgami niniejszemi, grodzkimi, włodzimirskimi, comparens personaliter urodzony pan Wojciech Pawlicki, administrator dóbr wsi Suchodoł i innych jaśnie oświeconego księcia jegomości Wiszniowieckiego dziedzicznych, list od tegoż księcia jegomości do imię pana namiesnika chorągwi swojej kozackiej, z podpisem ręki księcia jegomości ad acta praesentia per oblatam podał, tak się w sobie mający: Mości panie namiesniku! Wola moja jest, abyś waszmość nic nie pretendował więcej brać nad to, coś już wybrał w Suchodołach; co pilnie zalecam i przykazuje. Dan we Lwowie, dnia trzynastego Februarii, anno millesimo septingentesimo septimo. U tego listu podpis ręki temi słowy: Wiszniowiecki. Intytulacja zaś takowa: Imię panu namiesnikowi chorągwi mojej kozackiej, rotmistrzostwa imię pana Szaszkowskiego. Który to list, za podaniem i prozbą wyszrzczonego imci podawającego, a za moim urzędowym przyjęciem, do ksiąg niniejszych jest wpisany.

Книга городская, Владимирская, поточная, записовая и декретовая, № 1079, годъ 1707—1711. — Листъ 15 на оборотъ.

III.

Объявление паищернаго товарища Антонія Телецкого о томъ, что пороннымъ подкоморіемъ успокоена тяжба, возникнувшая вслѣдствіе убіенія надворными подкоморія козаками изъ полка Гирбы, ротмистра паищернаго, Андрея Темрука 1707. Ноября 13.

Feriâ post festum Sancti Martini pontificis et confessoris, proxime praeterita, proxima, anno Domini 1707.

Ad officium et acta praesentia, castrensia, capitanealia, laticovensia personaliter veniens generosus Antonius Telecki, sanus mente et corpore existens, obtulit officio praesenti et ad acticandum porrexit attestationem suam, polonico idiomate scriptam, a se, coram actis castrensibus, capita-

nealibus, laticoviensibus recognitam, de tenore verborum tali: Ja, Antoni Telecki, urodzonego na on czas jego mości pana Jendrzeia Temruka, rotmistrza jego krulewski mości, chorągwi nadwornej towarzysza, sub fide, honore, constientia et juramento znam tą attestacją moją y do wiadomości donoszę każdemu, komu o tym bendzie należało wiedzić, iż o zabicie jego mości pana Jendrzeia Temruka, rotmistrza na on czas mego, in toto sopita causa et res stała sie pacificata i quit, in forma juris, iest otrzymany in rem et personam jaśnie wielmożnego jegomości paa podkomorzego teraznieyszego wielkiego koronnego, a na on czas starosty Kazimierskego y innych, ktorzy nie byli okazją śmierci nieboszczyka Jendrzeia Temruka przez się, tylko z okazijey samego nieboszczyka Jendrzeia Temruka, który wiązać, krepować y w więzieniu swoim trzymać rosказаł ludzi nadwornych jaśnie wielmożnego pana podkomorzego teraznieyszego koronnego, a na on czas starosty kazimirskiego, ktorę rzecz uspokoiając, jaśnie wielmożny jegomość pan podkomorzy koronny dał w gotowiznie przy mnie pułtora tysiąca złotych polskich urodzonemu jegomości panu Janowi Baczyńskiemu, przyrodzonemu bratu pomienionego jegomości pana Temruka, rotmistrza na on czas mego; a urodzony jegomość pan Skorycz, będąc na on czas assawułą generalnym nad ludźmi prywatnymi pomienionego J. W. jegomości pana teraznieyszego koronnego podkomorzego, pod kommendą na on czas Theodora Murzenka, a generalną Girby pułkownika zostaiącemi, redimendo vexam indebitam, nie będąc żadnym do tej akcyey motorem, i owszem defensorem jegomości pana Jana Baczyńskiego, temuż jegomości panu Janowi Baczyńskiemu, iako przyrodzonemu bratu pomienionego jegomości pana Temruka, dał swego konia własnego we stu talerach bitych; y kwit generalny in forma juris ze wszystkich pretensyi, ea in re zaszyłych, tak pro parte J. W. jegomości pana podkomorzego W. koronnego teraznieyszego, iako y pro parte jegomości pana Skorycza et aliorum iest otrzymany z podpisami rąk, tak samego jegomości pana Baczyńskiego, przyrodzonego brata nieboszczykowskiego, iako y mnie, Antoniego Teleckiego, y jegomości pana Mireckiego, towarzystwa chorongwi pancерnej J. W. jegomości pana podkomorzego; co że tak, a nie inaczey, iest y było, ręką moją własną podpisuję się y ich mościów panów przyjaciół do podpisu tej atestacyey moiey uprosiłem. Działo się w Latyczowie, dnia pietnastego miesiąca listopada, roku pańskiego tysiącznego siedmsetnego siódmego. Antoni Telecki (m. p.); iako proszony przyjaciel podpisuję się, Andrzej Kraskowsky; iako proszony do tego zeznania podpisuję się ręką moją własną—Antoni Franciszek Gawłow-

ski, nieumiejący pisać prosił przy znaku swoim o podpis imienia Jan Danicz—signum crucis.

Книга Летичевская, городская, записовая и поточная, 1701—1079 год . № 5248. Листъ 320 на оборотъ.

IV.

Жалоба дворянина Криштофа Гурского на Межирицкаго мѣщанина, Грицька Паценка, о томъ, что онъ собралъ отрядъ своевольныхъ людей, нападаеъ на дома дворянъ и евреевъ, грабилъ ихъ и производилъ различныя безчинства; въ томъ числѣ подробно расказано нападеніе Паценка на дворъ Гурскаго въ селѣ Селищахъ. 1708. Октября 17.

Anno millesimo septingentesimo octavo, mensis Octobris die decima septima.

Przed urzędem y aktami ninnieyszemi, grodzkiemi, krzemienieckiem i y przedemną, Bazyliem Sieszyckim, namiesnikiem burgrabstwa Krzemienieckiego, comparens personaliter urodzony jego mość pan Krzysztofh z Niedrvice Gurski, jako tylko z krajów Podolskich na Wołyń do dóbr, wsi Sieliszcz, od miasta Międzyrzycza Koreckiego za trzy mile leżących, powrocić mógł et de negando facto dowiedzieć się actaque praesentia adire, tak zaraz, swym y urodzonego pana Piotra Gurskiego, syna swojego, tudzież sławetnego Jozefa, gospodarza swego, okrutnie zbitego y skaleczonego, imieniem, naprzeciwko Hryćkowi Paszczenkowi, mieszczaninowi miasta Międzyrzycza Koreckiego, nefandum factum exequutorowi y hultayskim sposobem inwazorowi, solenniter summaque cum quaerimonia świąteczył y protestował się w niżey opisany sposob y o to: iż obwiniony Paszczenko, bawiąc się hultayskimi postępkami z młodości lat swoich, to jest: najazdami, gwałtami, wydzierstwami po drogach, zabójstwami ludzi oboch (płci),

podczas jarmarków y targów, a mianowicie w mieście Miedzyrzyczu, jeszcze stante tranquillitate pacis w Rzeczypospolitey, dopieroż tych czasów zamieszania, associowawszy się, to Kałmukom, to Kozakom, to Moskałom, nigdy nie prożnując, zawsze zdobyczy szukając, różney kondyczey ludziom różne violentie y oppressie, a mianowicie w horyzoncie Międzyrzyckim, czyniąc się prawdziwym kozakiem y atamanem, nie tutejszym człowiekiem, czynił y zadawał y dotąd czyni y zadawa, mając sposobny czas, że Moskwa y kozacy przez całe lato z Międzyrzycza nie wychodzą; jakoż w roku terazniejszym, tysiąc siedmset ósmym, in mense Junio, obrociwszy czambuł w kraie Poleskie, tenże obwiniony Paszczenko wprzód jegomości pana Chlebowskiego, we wsi Wostalcach, simili modo, z kozakami y moskałami naiechawszy, dwor y wieś zrabował, tę zdobycz przepiwszy, w tymże roku y miesiącu na dobra wieś Sieliszcza, o trzy mile tylko od Międzyrzycza w Polesiu leżącą, ze czterma kozakami y dwiema moskałami armatim z szablami, flintami, muszkietami, uczyniwszy się atamanem, najachał; naprzód do karczmy zajachawszy, arendarzowi gorzałki sobie dawać kazał, garców ze dwa wypiwszy gorzałki, do dworu przyjechał z przysposobionemi sobie moskwą i kozakami; tamże we dworze, gdy jegomość pan Piotr Gurski, syn protestantis, pytał, pocoby przyjechał? odpowiedział wnet: »Dowiadajesz się po szczo, honiu twoju mat'!« Przeszedłszy do izby, gorzałki, jeść y obrok dla koni by zaraz był, rozkazał; jegomość pan Gurski, (sądząc), że iacy ludzie traktem idący, flaszę półgarcową kazał dać gorzałki przepalaney y ryb, bo w Piotrowkę się działo; że obroku nie miał, ekuzował się; obwiniony sam, wzięwszy obuch, szpichlerz odbił, nie nalazłszy owsa, drugim kozakom żyto na ziemi przed konie sypać kazał; potym, tę wi-piwszy gorzałkę, za przybyłą z chmielem fantaziją, klucze z kieszeni jegomości pana Gurskiego wzięwszy, puzdro y puzderko z gorzałką odemknoł y na stole postawił, i pił z swoią hultayską kupą według upodobania swego, z pistoletów protestantis syna strzelał, potym, dwóch zostawiwszy kozaków, aby wartowali jegomości pana Gurskiego, sam obwiniony Paszczenko z drugiemu kozakami y moskałami skoczył y, aby sie chłopci nie kupili, z dobytymi szablami gonił; widząc taki gwałt poddani, którzy do lasu, którzy też w błoto puciekali; a przypadszy do karczmy, zastał żyda winnika, podczas szabaszu siedzącego, obwiniony tam Paszczenko, zwią-zawszy, sam kanczukiem bił, nogami deptał, aby koniecznie pieniądze powiadał, szablę do szyi przykładając, ściąć chciał, że ubogi winnik pieniądze nie miał i nie powiedział, tedy mu więcej niże dwieście zadał y

związanego porzucił; przybiegłszy potem do zamku, jednego kozaka w branie, aby chłopów nie dopuszczają, zostawił z dobytą szablą; który kozak, złapawszy chłopą Iwana, z zameczku z komory swoiey idącego, wprzód, potem drugiego Semeną, także poddanego, którzy ni o czym nie wiedzieli, pojedynkiem obuchem zbił, stłukł, skaleczył y za umarłych porzucił; pryncypał zaś Paszczenko, rozpędziwszy poddaństwo y wszelką czeladź ze dworu, samego tylko jegomości pana Gurskiego zostawiwszy w izbie, stryckiem gotowym, z sobą przywiezionym, wiązać chciał, a związawszy, niby do Polonnego do Koszkiela pułkownika prowadzić, jeżeliby mu nie dał pieniędzy, sześciuset złotych; y tak każdy do siebie szarpaiąc y popychaiąc, że kilka razy na ziemi upaść musiał, zbytkowali czyli sromocili; ktore verba obrewerentiam legentium hunc specificari nequeunt; szablami rąbać chcieli. A tak jegomość pan Gurski, syn protestantis, widząc się bydź opuszczonego od czeladzi, nie spodziewaiąc się też niskąd w tym terminie pomocy żadney, jako człowiek młody, nigdy w takim terminie nie bywały i labiryncie, do proźby hultaiów udał się, y, rzewnie płacząc y do nóg kłaniając się, aby go nie wiązali y tey konfuzyej nie czynili, prosił, mowiąc: »że wszystko bierzcie, a mnie tylko żywego pustcie! Obwiniony Paszczenko, szkatułę, przez protestantis syna pokazaną, wzięwszy, sam odemknął y złotych sto dwadzieścia pieniędzy, nie licząc, w chustkę wwiązał, y więcej po szufladach szukał; pistolety, valoris dwadzieście talerów bitych, wystrzeliwszy, potem ponabijawszy, jeden sobie za pas załknoł, drugi drugiemu kozakowi oddał; hamalijke, valoris trzy talery bite, na siebie włożył, chustkę turecką szyto, valoris pięć talerów bitych, za pazuchę schowali, pokrowiec nowy, tuzinkowy, valoris złotych polskich piętnaście, wzioł, skrzynie, stojącą na gurze, odemknąwszy, że w niej nic nie było, szablą kilka razy cioł y rozrąbał; nalazszy potem gospodarza w piekarni, obuchem razów sześć po ziobrach ze wszystkiey siły uderzył, haec mowiąc formalia: każy psij synu ty! ne hospodar, hde pańskich bilszy hroszy; sukni, żądzi ki każy! Potem drugi kozak, przypadszy do tego Jozefa gospodarza, kańczukowych razów po plecach piendziesiąt zadał, który od srogiego zbicia niedziel kilka smarować się musiał; tamże w piekarni gęsiat małych pietnaścioro było, tenże pomieniony kozak, który gospodarza kańczukował, wszystkie nogami podeptał; garków z nabiątem osim stało, y te wszystkie porzobił y na ziemi pozrzucił, piwnice potem odbiwszy, fastkę masła wzięwszy, na stole postawili, partim sami jedli, partim psom zrzucili; żyd arendarz, ośmieliwszy się, słysząc, że ten Paszczenko mieszczanin z Międzyrzycza,

nie prawdziwy kozak, do zamku przyszedłszy, poczoł mowić: »że ja ciebie znam, że ty nie kozak, ale mieszczanin z Międzyrzycza.« Obwiniony porwał się do pistoletu, za pas wetkniętego, gonił za żydem, uciekającym do stawu, gdy nie dogonił, bo żyd obces w staw skoczył, z pistoletu za nim strzelił, że z popendliwości—nie trafił; pomieniony żyd, ze strachu uciekając chyżo, pantofle pogubił y na trzcinę nogę przebił, że go cerulik liczyć musiał; wylazszy potym żyd z stawu, do lasu uchodził y trafił na chłopów, którzy uciekający tułali się, onych wszelkim sposobem napominał, aby z nim do zameczku szli y pana swego ratowali; którzy, ośmieliwszy się, kijowego oręża w lesie przygotowasz, z pomienionym żydem szli; zaledwie to postrzegsz, że kupa chłopów nie mała zebrała się, potym, że pomieniony żyd obwinionemu Paszczenkowi naocznie powiedział: »żeś ty mieszczanin Międzyrzycki nie kozak!« naszarpawszy się, jegomości pana Gurskiego y, co należć mógł, pobrawszy, z zameczku, strzelając, odjechawszy, do karczmy zajachali, tamże nikogo nie zastawszy, bo wszyscy pouciekali, komorę odbili, oprócz gorzałki więcey nic nie nalazszy, bo żydówka, spodziewaiąc się na siebie tegoż, co się z panem w zameczku działo, powynosiła, wiadro gorzałki natoczyli y poty, poki sami chcieli, pili, z karczmy zaś wyieżdżając, krzyczeli, wrzeszczeli, strzelali, wsią y lasem jadąc; ztamtąd do Zielonki przyechali, żyda arędarza także wiązać chcieli, który gdy uciekł, komorę także odbiwszy, gorzałkę sami sobie toczyli; w Siennym toż czynili, za ludźmi z szablami gonili, i gorzałkę toczyli; zgoła chiba podczas Chmielnickiego buntów jaką violentią kozacy czynili, jaką obwiniony Paszczenko z przytomną sobie hultayską kupą nad jegomością panem Gurskim dokazywał; y gdyby poddani nie ratowali go, pewnie by byli, nocy doczekawszy, która już blizka była, spiekli y zmęczyli; przez który swoy hultayski postępek obwiniony Paszczenko paenas criminales na osobę swoję zawzioł y zaciągnoł, de quibus modernus protestans iterum iterumque, deklaruiąc się cum inculpato jure acturum velle, prosząc mnie, urzędu, o przyjęcie tey protestathey; co y otrzymał Krzysztof z Niedrvice Gurski.

Книга городская, Кременецкая, записовая и поточная, 1708—1709 года, № 1617; листъ 496 на оборотъ.

V.

Приказъ великаго короннаго гетмана, Адама-Николая Сѣнивскаго, полковнику Острожскаго ординацкаго полка, отмѣняющій командировку его къ Молдавской границѣ и предписывающій ему принять мѣры для уничтоженія появившихся въ Волинскомъ Воеводствѣ своевольныхъ отрядовъ. 1712. Юля 31.

Roku tysiąc siedmset trzynastego, miesiąca Januarii jedynastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Łuckim, przedemną, Piotrem Skuratowskim, namięśnikiem burgrabstwa y zamku Łuckiego, y xięgami ninieyszemi, grodzkimi, łuckimi—comparens person-liter urodzony jegomości pan Jan Cielecki, dla zapisania do xiąg ninieyszich, grodzkich, łuckich ten ordynans, od jaśnie wielmożnego jegomości pana Sieniawskiego, kasztelana Krakowskiego, hetmana wielkiego koronnego, do wielmożnego jegomości pana pułkownika ordynacyey Ostrogskiej wydany, per oblatam podał, o czym ten ordynans fusius in se enarrat, prosząc mnie, urzędu, o przyjęcie onego y do akt wpisanie; którego ja annuendo affectationi, przyimując, czytałem y tak się w sobie ma: Adam Mikołay z Granowa Sieniawski, hrabia na Szklowie i Myszy, kasztelan Krakowski, hetman wielki koronny. Lubom dał był in antecessum ordynans jegomości panu pułkownikowi ordynacyey Ostrogskiej, aby z ludźmi wszytkimi komędy swojej szedł pod komendę jegomości pana Brzuchowskiego, starosty Mirzwickiego, regimentarza woysk koronnych przy granicy Wołoskiej, atoli, że mię zachodzą pewne od Wołhynia przestrogi, iż się w tamtym kraju kupy swawolne znajduią, zbiraią, przetoż daię ten moy ordynans pomienionemu jegomości panu pułkownikowi, aby już nie chodził pod komendę jegomości pana Brzuchowskiego, starosty Mirzwickiego, lecz na Wołyniu takowe swawolne kupy gromił y znosił, pryncypałów zabierał y do mnie ich odsyłał, inszych zaś do Dubna oddawał; co pod surowością artykułów woyskowych intumie y zalecam. Datum w obozie pod Krzeszowem, dnia trzydziestego pierwszego Julii, tysiąc siedmset dwunastego. U tego ordynansu, per oblatam podanego, przy pieczęci przyciśnionej, podpis ręki w te słowa; Adam Mikołay Sieniawski, kaszte-

lan Krakowski, hetman wielki koronny. Który że to ordynans, per oblatam podany, za proźbą wysz mianowanego jegomości pana Cieleckiego, podawiającego, a za moim, urzędowym, przyjęciem, wszystek, z początku aż do końca, de verbo ad verbum, tak jako się w sobie pisany ma, do xiąg ni-niejszych, grodzkich, łuckich iest ingrossowany.

Книга городская, Луцкая, записовая, 1713 года, № 2249; листъ 27.

VI.

Жалоба сборщика податей, дворянина Михаила Клятинского, на крестьянъ села Багриновець о томъ, что они напали въ лѣсу на его слугъ, конвоировавшихъ транспортъ собранныхъ податей, старались завести ихъ въ чащу лѣсную и перебить. 1713 Генваря 3.

Feria tertia post festum circumcisionis Christi Domini proxima, anno millesimo septingentesimo decimo tertio.

Ad officium et acta praesentia, castrensia, capitanealia, laticzoviensia personaliter veniens magnificus Michael Klityński, thesaurarius Podoliae, subsidii charitativi palatinatus Braclayensis exactor, bonorum Klityszcze, Owsianiki et aliorum possessor et haeres eorundem, coram officio et actis solennissime protestatus est in et contra subditos villae Bahrynowce, ad capitaneatum Chmielnicensem spectantis, quindecim laboriosos plus minus personarum excedentes, ad praesens de nominibus et cognominibus ignotos, cum innocuerint specificandos, hoc tamen loco pro expressis habendos, in eo, quia ipsi ausi sunt, minime veriti poenas legum publicarum, de violentis obsessoribus viarum serio descriptarum, tempore praesenti, videlicet ipso die in actu contento, ad praesens incepto, millesimo septingentesimo decimo tertio, proficientibus ac viam de bonis Owsianiki moderni magnifici protestantis (tendentibus) famulis, utpote de nominibus: Josepho Zastawskiemu,

Iwanickiemu, Alexandro Paszyńskiemu ac Semenowi aurigae, currum cum pecuniis praefatae exactionis contributionis subsidii charitativi vehentibus, ac in sylvis, ad praefata bona Bahrynowce spectantibus, errantibus, tum temporis in oppidum Latyczów, in quo eosdem modernus protestans, veniens prius, exspectabat, tendentibus, vario cum armorum genere, videlicet: cum bombardibus, falcibus, grandibus obviare captivareque, equos, currum cum praefatis pecuniis resque alias varias, modo violentissimo, ipso diluculo irruendo ac superagrediendo et eosdem insequendo, intercipere, ad sylvas profundiores locaque remota et abscondita velle conducere, ac nisi unum ex praefatis, dictum Zastawski, Divina salvaret providentia; qui ex impromptu ex oculis eorundem migravit, ac in equum se imponendo, fugam fecit, certo certius omnes captatos interficerent ac vita privarent; eosdem perterrefactos et vix semivivos his verbis: »Macie szczęście, że ten jeden uciekł, tubyście byli zalegli« alloquere. Ratione quorum praemissorum idem modernus protestans, praesentibus et superius expressis asserentibus famulis suis, obviando integritati salutis substantiae, de vitaeque sua pereclitando, contra praefatos laboriosos, villae Bahrynowce subditos, iterum atque iterum sollemnissime protestatur, salva sibi reservata et praecustodita, si opus fuerit, addendi et corrigendi melioratione.

Книга городская, летичевская, записовая и поточная, годъ 1713, № 5252; листъ 1 на оборотъ.

VII.

Свидѣтельство, выданное мѣщанами мѣстечка Стрыжавки ротмистру надворной козацкой хоругви—Кирилу Шабенку, удостоверяющее въ томъ, что онъ не принималъ участія въ разграбленіи имущества любарскихъ кушцевъ евреевъ. При этомъ случаѣ рассказаны подробности устройства надворныхъ козацкихъ милицій. 1713. Мая 8.

Feria quinta post dominicam Jubilate proxima, anno Domini millesimo septingentesimo decimo tertio.

Ad officium et acta praesentia, castrensia, capitanealia, latyczoviensia personaliter veniens strenuus Kuryło Szabin rothmagister postcurialis illustris et magnifici Potocki, excubiarum magni ducatus Lithuaniae praefecti, obtulit officio praesenti et ad acticandum porrexit testimonium, ab incolis ac oppidanis stryżawiensis sibimet ipsi datum, manibusque eorundem propriis, nec non generosi administratoris eorundem bonorum opidi Strzyżawka manu propria subscriptum, introcontentum, tenoris talis: Roku tysiąc siedmset trzynastego, dnia osmego Maja. Swiactwo dane panu Kuryłowi Szabenkowi, rotmistrzowi kozackiemu nadwornemu, J. W. jegomości pana strażnika wojsk wielkiego księstwa Litewskiego od panów mieszczanów Strzyżawskich, w sprawie z niewiernymi żydami Lubarskimi niesłusznie obwionemu. Primo, pan Wasyl Krawczenko, na ten czas woyt Strzyżawski, zeznał sub fide et conscientia: iż przyiachawszy Macko od J. W. jegomości pana hetmana polnego koronnego na ten czas z Sokola, z listem przypowiednym na rotmistrzostwo do Strzyżawki, zaprosił gromady y kompanii pana Kuryła i list ten jaśnie wielmożnego prezentował, zaszczyciwszy się łaską pańską, opowiadając oraz, że on już jest rotmistrem, a nie Kuryło, żeby jego słuchali tak gromada jako i kompania; a to się działo w fili-puwkę; potym w czasie krótkim sprowadził żonkę y mieszkał w ratuszu; kompania rozdzieliła się: jedna jemu aplaudowała, a drudzy dawnego trzymali się rotmistra; w święta Bożego Narodzenia zesła się gromada do tegoż pana woyta, ktorych pytał się: dokąd by iść mieli z kołędą, według zwyczaju; wszyscy zezwolili aby do tego, który z nami burzan deptał, y poszli zaraz do pana Kuryła, gdzie ich pięknie przyjął; potym poszli do hospodyna, zkąd się rozeszli; pan Kuryło, podochociwszy się sobie w domu, poszedł z kompanią kilku do arędy, y tam pili, skrzypek grał; od hospodyna idąc, pan woyt z drugimi mieszczany wstąpili do arędy, ktorych pan Kuryło prosił; temu podziękowawszy, poszli do komory y tam miodu kazali sobie dać; w tym czasie towarzysz od Macka przyszedł po skrzyпка, którego dać nie chcieli, i sam iść nie chciał; widząc to pan woyt, do drugich wzięł mowić: »Że się tu bez hałasu nie obyjdzie, pódźmy ztąd« y tak się stało, że poszli do Macka y tam siedzieli; ałiści w prędkim czasie wzięł się hałas, wielki tumult, drągami poczeli się zabijać, co widząc woyt chciał iść tam rozwadzać, ale mu żonka i sąsiedzi nie dopuszczali, żeby się i jemu czego nie dostało; a to się działo po obiedzie; obaczywszy woyt, iż się ten tumult uspokoił, poszedł potym do pomienionego Macka, u którego wrota zamknięte zastał, y wzięł się pytać, ieżeli jest pan rotmistrz w domu? co usłysawszy

Macko, sam skoczył i wrota mu odczynił, które potem zaczął, prosiwszy woyta do izby, gdzie wszedłszy woyt, zaraz go towarzysz Macka kijem w piersi uderzył, aż upadł na ziemię; co widząc towarzystwo Kuryła y gromada, ujeli się za woyta y poczeli pytać, coby za przyczyna była, że woyta potracono? nie czekając dalej końca, ten Macko z tym towarzyszem uciekli y schowali się w stayni, czyli gdzie indziej; potym ten Macko poiachał z panem Gulewiczem, na ten czas administratorem Strzyżawskim, do Sokola, do J. W. jegomości pana hetmana; co widząc Kuryło z woytem, wybrali się za podwodami także do Sokola, gdzie zastali y Macka, zostawił jednak komendę Tymoszewi pan Kuryło, widząc, że Macko tak nieopowiednie odiechał bez uczynienia porządku w mieście propter securitatem, widząc J. W. jegomość pan hetman wielki między niemi niechęci, pogodził ich i zaraz się przeprosili; Mackowi approbavit list na rotmistrzostwo, a panu Kuryłowi kazał mieszkać do dalszey woli pańskiej w Strzyżawce. Primo, powróciwszy z Sokola pan Kuryło z woytem, zastali już gotowe rzeczy, już od niedziel trzech albo więcej poszkodowane przez kompanię Mackowo. Secundo, Wasyl Kowalenko zeznał to pod sumieniem, iż bez bytności pana Kuryła, Macka y woyta stała się ta szkoda y ci żydzi, wziwszy ślad, do miasta przyszli, do nakaznego woyta, imieniem Leska Hryszczyńca, opowiadając jemu, że ich tu ślad przyprowadził do miasta w szkodzie, aby mogli mieć sprawiedliwość; co słysząc woyt, pozwolił im trząść. O czym dowiedziawszy się nakazny rotmistrz, zabronił, nawet y podwodnika żydowskiego pobił; nie wskurawszy żydzi u Tymosza, nakaznego rotmistrza, poiechali z Strzyżawki ignotum gdzie: czy do Niemierowa, czy do Lubara? potym ciż żydzi, dowiedziawszy się, że przyiechał Macko rotmistrz z Sokola, przyiechali do niego, skarżąc się y opowiadając szkodę swoją; gdzie Macko, nie wiedziawszy jeszcze, ktoby te rzeczy wzioł, poszedł napaścią, alias ex ipsorum auditu na tych złodziejów, to iest: na Hrehora, Nezyfora y Antona, y kazał ich pobrać, aby się przyznali; taili tego długo, tylko ieden Tymosz o tym wiedział, który nakaznym był y kazał im porękę za siebie postawić, ale nie mogli znaleźć poręki; kazał ich w kłodki pozabijać y siedzieli z tydzień w kłodkach; daley żydzi poprzestali requirować, on ich też wolnemi uczynił. W tym czasie pan Kuryło, rotmistrz przeszły, wyprowadzał się do Trościańca, za którym Macko posłał kozaków y zawrocili go i jego chudobę, supponendo, że te rzeczy są u niego y kazał wozy trząść, przyprowadziwszy do zamku, których rzeczy nie nalazł, bo w niwczym pan Kuryło nie winien; stali wozy

niedziel kilka, aż pan Kuryło iezdził do S. P. J. W. jegomości pana hetmana po list, aby mu wozy wydano, quod subsecutum, że wydano, y poprowadził się do Trościańca; co złodzieje, nie wiedząc co z temi rzeczami robić, przez Tymosza, natenczas nakaznego rotmistrza, przyznali się y te rzeczy wszystkie iadącemu do Brahiłowa Mackowi oddali w Winnickich Sadach; ażeby zaś ci, ktorzy kradli, uszli suspicyey, y te rzeczy przy nim się zostali, a na niewinnych potwarz włożył, to iest: na Iwana kozaka osiadłego, który o tym nie znał, ani wiedział, y chciał go w kłódki zabić, ale mieszczanów trzech ręczyło się za niego, to jest: Wasyl Kowalenko, Wasyl Głowacki, Izrael arędarz, aż musiał do S. P. J. W. jegomości pana hetmana iezdzić y ztamtąd list przywiozł, który oddał Mackowi. My też, poręka, przyszedłszy z tym Iwanem, zdaliśmy porękę z siebie y przy nas rotmistrz kartę podarł; potym, jak ziechał komissarz jmc pan Jasiński od J. W. jegomości pana hetmana na tę sprawę, którą żydzi w kilka czasów popirali, już tych kozaków nie było: porozchodzili się, nie chcąc być pod komendą tegoż rotmistrza; on zmyśloną o nas kartę pokazał poręczną i z dekretu imci pana Jasińskiego, nie poprzysiągłszy żydzi szkód swoich, musieliśmy im niewinnie płacić, ponieważ Macko wszystkie im rzeczy kradzione pooddawał; co wszystko cała gramada Strzyżawska przyznaie, że tak się działo, a nie inaczej; y to testimonium rękami własnymi podpisujemy, iako niewinien, ani nie był na ten czas pan Kuryło. Przy preęcysi ich mość panów, niżey specifikowanych, działo się we Strzyżawce, anno et die ut supra. Samuel Sernicki, administrator Strzyżawski, manu propria. Kazmirz Piątkowski, manu propria. Wasyl Kowalenko, manu propria. Wasyl Krawczenko, iako nieumieiacy pisać, świętego krzyża znak kłade (+). Post cujus testimonii ad acta officii praesentis ingrossationem, originale ejusdem idem offerens ad se recepit, et de recepto sibique restituto officium presens quietavit.

Книга городская, летичевская, записовая и поточная, годъ 1713, № 5252. Листъ 85 на оборотъ.

VIII.

Допросы, снятые съ жителя мѣстечка Стрижавки, Григорія Протасенки, по дѣлу объ ограбленіи имъ съ товарищами проѣзжихъ евреевъ-купцовъ. 1713. Мая 8.

Feria quinta post dominicam Jubilate proxima, anno Domini millesimo septingentesimo decimo tertio.

Ad officium et acta praesentia, castrensia, capitanealia, Laticyviensia personaliter veniens strenuus Kuryło Szabenko, rothmagister postcurialis illustris et magnifici Potocki, excubiarum magni ducatus Lituaniae praefecti, obtulit officio praesenti et ad acticandum porrexit confessata, per laboriosum Hrehor, incarceratum, libere coram officio oppidanorum Strzyżaviensium recognita, introcontenta, tenoris talis: Primo, stanowszy pomieniony Hrehor złoczyńca przed ich mość szlachetnie urodzonymi, niżej na podpisie wyrażonymi, y urzędem mieyskim Strzyżawskim, zeznał et approbavit toż wszystko, co Wasyl Krawczenko w punkcie swoim opowiedział. Secundo y to także wszystko zeznał, co Wasyl Kowalenko w punkcie swoim opowiedział. Tertio, ejus oris confessio: przyszedłszy z Bohu do domu swojego, zawołali go do siebie Niczyfor y Anton, którzy poczeli mu powiadać, że przeszło żydów kilka do Niemierowa z chlebem: «pódmzy, probuemy szczęścia, możemy sobie co zdobyć» na co on niechętnie zezwalał; potym w nocy przyszli do niego ciż dwóch, zastawszy go spiącego, obudzili y namówili z sobą; gdzie poszli y nadybali żydów spiących pod lasem Winnickim; przyszedłszy bliżej ku nim, wzięli z miechem płutna pułsetków ośm, y skrzyneczkę niezamkniętą, kołkiem tylko zaczyniętą, w ktorey to skrzynce wzięli: grubrynu na katankę, płótna cienkiego na koszul dwie, dwie czapki, książek żydowskich sześć, kantar do ważenia, szydło, buty czarne przychodzone, dwoie chleba, kociołek mały miedziany; te wszystkie rzeczy, wziawszy, ponieśli do domu Niczyforowego, a skrzynkę utopili; nazajutrz przyszedł żyd z podwodnikiem śladem do miasta y przyszli do woyta na ten czas będącego, prosząc, aby mu pozwolił trząść; na co woyt pozwolił; tylko namieśnik Tymosz nie dopuszczał y podwodnika uderzył; żydzi, nie

uznawszy sprawiedliwości, poiechali do Niemierowa, a w tym czasie Tymosz namieśnik o tym się dowiedział, że u nas są te rzeczy; powracając nazad żydzi z Niemierowa, zastali pana Macka, rotmistrza, któremu się skarżyli; on, dorozumiawszy się, że to nasza sprawa, przywołał nas do siebie y pytał się nas o te rzeczy, o których nie chcieliśmy się przyznać, y kazał nas w kłodki pozabijać, bośmy poręki znaleźć nie mogli; siedzieliśmy w kłodce niedziel dwie, a żyd się nie odzywał więcey; potym nas wypuścił y wolnośmy chodzili; po świętach Wielkanocnych wyprowadzał się z Strzyżawki do Brahiłowa, my, poradziwszy się, prosiliśmy Tymosza, który o tym wiedział, aby rotmistrzowi Mackowi o tym oznaymił, gdyż rzeczy zakopane były, to się mogą popsować, które mieliśmy je utopić dla prześladki; potym dowiedział się rotmistrz y zawołał nas do siebie, wypytawszy nas o wszystkim, co gdzie mamy, kazał nam do lasa nieść te rzeczy za sobą; ale tak prętko nie mogliśmy ich wyszukać, a on w czasie las przeiachał y musieliśmy te rzeczy nosić aż w Winnickie Sady, gdzie on na nas czekał y z wozkami wysłał ku nam pisarza y czeladnika, abyśmy się zatrzymali, gdyż na ten czas u niego towarzystwo było; powtornie przyszedł czeladnik do pisarza, aby się nas pisarz pytał, kto więcey do tych rzeczy przywienien? któremu powiedzieli: że tylko my trzech, więcey nikt do tych rzeczy nie był i nie wie; y wzięli wszystkie rzeczy od nas y zanieśli do wozów; my, nie taiwszy się, wruciliśmy do Strzyżawki; nazajutrz namieśnik z Iwanem przyiechali bardzo rano y przywieźli kartę do woyta, aby nas pobrać y posadzać; co ia zrozumiawszy, schowałem się; Anton jeszcze w nocy umknął, Niczyfora poymano, ale potem uciekł ztąd, w Wołoszczyznę poszedł; żeby zaś pan Kuryło miał o tym wiedzieć, to się nigdy nie znajduie; to wszystko śmiercią ztwierdzić gotowem, com zeznał. Przy tym będący, rękami własnymi podpisujemy się: w Strzyżawce, osmego Maia, roku tysiąc siedmset trzynastego. Samuel Scrnicki, administrator Strzyżawski. Kazmirz Piątkowski, Wasyl Kowalenko, Wasyl Krawczenko, jako nie umiejący pisać, znak krzyża świętego położył +. Post quarum confessatarum ad acta officii praesentis ingrossationem, originale earundem idem offerens ad se recepit et de recepto officium praesens quietavit.

Книга городская, летичевская, записовая и потоchnая, годъ 1713, № 5252; листъ 87 на оборотъ.

IX.

Жалоба ротмистра надворной козацкой хоругви, Кирила Шабенка, на евреевъ: Иося и Лейбу Абрагамовичей о томъ, что они его обвинили безъ всякаго основанія въ разграбленіи ихъ имущества. Въ доказательство своей невинности Шабенко представляеть показанія, сознанныя однимъ изъ участниковъ грабежа—Григоріемъ Протасенкомъ. 1713. Мая 13.

Sabbatho post dominicam Jubilate proximo, anno Domini millesimo septingentesimo decimo tertio.

Inducenda erat hoc loco protestatio strenui Kuryło dicti Szabenko, postcurialis rothmagistri illustris et magnifici Potocki, excubiarum magni ducatus Lithuaniae praefecti, in et contra infidelis Iosъ Abrahamovicz, oppidanum Latyczowiensem, tum Leyba Abrahamowicz, oppidanum Lubarensis, ratione per ipsos sui protestantis in variis locis coram variis hominibus honoris et bonae famae detractionis, laesionis, circumscriptiois, tum ubique locorum indebitae ac innocentis publicationis, in vitam diffidationis, fortunae velle, nescitur quo praetextu, interceptionis, ejusdemque arestationis, praetensionum aliquarum ratione alicujus furti ad se, protestantem, formationis et aliarum violentiarum, injuriarum, oppraesionum, laesionum illationis facta, cujus copia latior dari debuerat; verum quoniam intra triduum, ut juris et moris est, ad acticandum non porrecta, idcirco de diligentia generosi notarii loci praesentis in suscipiendo, renitentia vero partis in porrigendo, manifestatum est; et incontinenti idem protestans statuit eodem coram officio et actis laboriosum Hrehora Protasenska, qui statutus petiit a se libere confessata suscipi in haec verba: Iż ja, mieszkając przez kilka lat w Strzyżawce na usłudze dworskiej pod komendą pana Kuryła, na ten czas rotmistrza nadwornego jaśnie wielmożnego imć pana Potockiego, wojewody Krakowskiego, hetmana polnego koronnego, będącego, nie trafiło mi się nigdzie pod jego dyrekcją chodzić na kradzież; aż kiedy Macko Wołoszyn, adwersarz pana Kuryła, poczoł zazdrościć rotmistrzowstwa y konkurować o toż rotmistrzowstwo, w tym Macko poiechał do jaśnie wielmożnego świętey pamięci imci pana Potockiego, wojewody Krakowskiego, het-

mana polnego, gdzie będąc, otrzymał list na rotmistrzowstwo przerzeczony; powrociwszy z listem do Strzyżawki, zaprosił kompanji pana Kuryłowej y innych ludzi, którym pokazywał ten list y kazał się słuchać y posłusznemi sobie być. To towarzystwo tedy na ten czas, nie wiedząc kogo słuchać, rozdzielili się na dwie części: jedni panu Kuryłowi, a drudzy Mackowi aplaudowali; co widząc Macko, powtornie pojechał do przerzeczonego imć pana hetmana, gdzie y pan Kuryło w też tropy za Mackiem do jego mości pojechał, y tam się u jego mości bawili; w tym, po odjeździe ich, żydzi kupcy przechodzili przez Strzyżawkę do Niemierowa, gdzie, jadąc, poznał żyd kupiec w Strzyżawce teyże kozaka Iwana, szwagra Kuryłowego, y tam, po dawney znajomości, żyd kupił garniec miodu Iwanowi, który, miód pijąc, obaczył u tego żydą, różne drobiazgi: płutna y insze rzeczy; potym, iak ci żydzi kupcy poiechali, tenże przerzeczony Iwan, szwagier pana Kuryłow, przyszedł do Antona y Neczyfora, dając im znać, że kupcy żydzi przeszli dopiero tedy do Niemierowa: »pudźcie, możecie sobie, co zdobyć u nich«. Oni też, nią wiele myśląc, przyszli do mnie y namawiali mnie z sobą; jam się im wymawiał tym, żem się zmoczył; oni odemnie odeszli, iam się też układ spać, a oni drugi raz o pułnocy przyszli do mnie, y koniecznie mię z sobą, ciągneli: (a to się działo w roku siódmym po Turkach), dali y ja z nimi, musiał puścić; poszliśmy wszyscy trzey, gdzie idąc za temi żydami, nadybaliśmy ich pod lasem Winnickim spiących; przyszedłszy bliżej ku nim, wzięliśmy płutna z miechow pulsetkow ośm y skrzynkę, niezamkniętą, kołkiem tylką, zaczynioną, w której to skrzynce wzięliśmy: grubrynu na, katankę, płutna ciężkiego na koszul; dwie, czapki dwie, xiażek, żydowskich; sześć, kantar do ważenia, szydło, bóty czarne, chleba dwa, kociołek mały miedziany; te wszystkie rzeczy wzięwszy, ponieśliśmy do domu Nieczyforowego, skrzynkę utopiliśmy; to, zaś pod sumieniem zeznaje, że pan Kuryło Szabenko o tym nie wiedział, y nie był na ten czas w domu, ale w Sokalu u jego, mości pana, hetmana; niewinnie go żydzi napastują y publikują, Quae, taliter recognita, officium praesens, affectationi annuendo, ad acta sua, suscepit et, connotavit, eundemque statutum, inculpatum recognoscentem supra scriptus Kuryło Szabenko ad, se recepit et, de recepto officium praesens quietavit.

Книга городская, летичевская, замисовая и потопная, годъ 1713, № 5252. Листъ 94.

X.

Жалоба дворянина Богуслава Барановскаго о томъ, что Запорожские козаки напали на арендуемое имъ имѣніе, мѣстечко Пиковъ, ограбили и совершенно оное разорили. 1713. Августа 8.

Roku tysiąc siedmset trzynastego, miesiąca Augusti ósmego dnia.

W roczki sądowe, grodzkie, krzemienieckie, od dnia trzynastego, miesiąca y roku, teraz idących, wysz na akcie mianowanych, przypadłe y sądownie odprawować się zaczęte, przedemną, Andrzejem na Ledochowie Ledochowskim, podstolim Wołyńskim, podstarościem grodzkim Krzemienieckim, y aktami ninieyszemi, grodzkimi, krzemienieckimi veniens personalter wielmożny imć pan Bogusław z Jerzykowa Baranowski, podczaszy Braclawski, postrzegając całości fortuny y substanczey swojej, solenniter manifestował urzędowi ninieyszemu y do wiadomości doniósł, iż w roku teraznieyszym, tysiąc siedmset trzynastym, die decima quarta Julii, w dobrach arędownych, to iest w miasteczku Pikowie, dobrach jaśnie oświeconego xięcia imci Alexandra Dominika Lubomirskiego, starosty Sendomirskiego, possessionis vero manifestantis (vigore contractis arędatorii, de data w Mizoczcu die decima octava Maji, anno proxime praeterito, millesimo septingentesimo decimo secundo, inscripti), kozacy Zaporozcy, wtargnowszy w tamten kray, a napadszy na miasteczko Pików szród dnia, czasu południowego, tak dalece funditus zrabowali y wniwecz obrócili, konie, bydła rogate y nie rogate poddanym tameyszym poodbierali, a nawet z odzienia aż do ciała ludzicy pozdzierali, w winnicach wszelkie kotły aż do szczętu pobrali, żydowkom uszy y nosy obrzynali, dzieci końmi tratowali, a na ostatek, że ledwo żywych ludzi, którym wszelkie sese moventia y żywności odebrawszy, ztamtąd wyiachali, zkąd modernus manifestans w tymże roku żadney intraty według sobie służącego kontraktu mieć nie może; dla tego, praecavendo integritati ac indemnitati substantiae suae, iterum atque iterum manifestatur, prosząc eam actis connotari, co y otrzymał. Bogusław Baranowski, podczaszy Braclawski.

Книга гродская, Кременецкая, поточная, записовая и декретовая, 1713 года, № 1622; листъ 743 на оборотъ.

XI.

Показанія, отобранныя отъ дворянина Михаила Янковскаго, привне-
мавшего участие въ походе на гайдамацкаго отряда. 1713. Ноября 8.

Feria quarta ante festum sancti Martini pontificis proxima, anno Do-
mini 1713.

Ad officium et acta praesentia, castrensia, capitanealia, latyczoviensia
personaliter venientes: nobilis Stanislaus Czerniawski, regiminis illustrissimi
et magnifici castellani cracoviensis, exercituum regni supremi ducis quater-
magister, et famatus Stephanus Makowiecki, proconsul civitatis Międzybo-
riensis, ex mandato et consensu generosi commendantis Międzyborskiensis,
vicecolonelli sacrae regiae majestatis, adduxerunt et praesentarunt nobilem
Michaelem Jankowski, olim generosi Petri Jankowski et Catharinae Zabłocka,
conjugum, filium, in bonis villae Ihnatowce, apud arendatorem generosi
Skarżyński protunc pernactantem, interceptum, ab hebdomadis sex et hucus-
que in fortalitia detentum. Quo statuto, petierunt ab officio praesenti libera
suscipi confessata. Quorum legitima affectationi annuendo, in eum modum
et sensum suscepit: Ia, Michał Jankowski, mam stryja, Marka, który mieszka
pod Zamościem, we wsi Pliszowie; brata starszego—Jana Jankowskiego,
ktory służy z imć panem wojewodą podolskim, a drugi—nie wiem kędy
się obraca. Pojechałem był na Polisie, do wsi Karpiłowki, stryja mego,
samowtor z pachółkiem; ztamtąd na zaciąg udałem się ku Kijowowi, gdzie,
służby nie mając nikędy, zebrało się nas koni pietnaście i mieliśmy pójść
do wojewody Kijowskiego na służbę; jadąc tedy, pod Wasylkowem odłączyło
się od nas koni pięć, a nas dziesięciu, to jest: Hryćko Dziuba, Tautauł,
Matfij Perehrest, Szapoczka Duniec, Stepaszka Duniec, Demko zza Dniepra,
Jędrzej z Samoczuk, Semen z Komorowa i ja sam i czeladnik mój, Ilko,
dziesiąty. Ztamtąd jadąc, pod Chwastowem napadliśmy na kupców Ostrow-
skich w nocy i odbiliśmy w nich koni trzynaście i zaprowadziliśmy w lasy;
ztamtąd, zostawiwszy czeladzi przy koniach dwóch, wyjechaliśmy daleko od
tego miejsca i stanęliśmy na uroczysku, Wczorajszym; ztamtąd obaczyliśmy

na gorze woz jadący, który rozbiliśmy i, gdy już było słońce ku południowi, przeprawiliśmy się przez błoto wielkie; stanąwszy tedy na jednym miejscu, temiż pieniędzmi, któreśmy u kupca wzięli, pajowaliśmy się; dostało się nam po złotych czterysta pięćdziesiąt i, do koni powróciwszy—inszemi rzeczami—sukniami. Ztamtąd ruszyliśmy się ku Niemirowu i zajęchaliśmy do panie Tabanowej i tam końmi pajowaliśmy się, jako to: Mnie dostał się koń gniady ze znakiem białym nad ogonem, Hryćkowi Dziubie—koń kasztanowaty, Tautaułowi—koń gniadosrokaty, Stepuszcze Duńcowi—klacz dereszowata i koń jaskrawy, Demkowi kozakowi—ogier siwojabkowity i drugi cisawy, Szaposzce Duńcowi—koń gniady, Matfijowi Perechrestowi—koń masłowaty; ostatek tenże Dziuba pospłacał towarzystwu, a dwa konie darowaliśmy: Tarasowi, pułkownikowi Zaporozkiemu—jednego, a drugiego Tabanenkowi. Po pajowaniu tedy, przybrawszy Tabanenka ludzi więcej, pojechaliśmy ku Raszkowu, gdzie gubernator Raszkowski nie chciał nas za Dniestr przepuścić i jeszcze u towarzysza klacz gniadą wziął, zkąd musieliśmy się wrócić nazad do pani Tabanowej, do Worobijówki. Czasu tedy jednego byliśmy w Niemirowie, tam podpijając, pieniądze mi towarzystwo moje ukradli, za którą szkodę, żałując mię towarzystwo, zrucili mi się po kilkanaście złotych na strawne; tamże nas kozacy Zaporoscy napadli i konie nam pozabierali. Ja tedy, pieszo zostawszy, z pachołkiem do Latyczewa poszedłem, z Latyczowa, podwodę sobie nająwszy, pojechałem do Iwankowiec. W Iwaukowcach tedy kupiłem konia u tegoż podwodnika latyczowskiego za złotych sześćdziesiąt z wozem; jam tedy z jednym człowiekiem pojechał do Międzyboża dla sprawowania rzeczy, a pachołka pani Kurowska z koniem i wozem do Połonnego wzięła; mnie tedy kupcy poznali w Międzybożu; wtym nie bawiąc, pojechałem do Iwankowiec, i wzięto mnie w polu pod Pilawcami i do Międzyboża zaprowadzono. Insi zaś towarzystwo, jako to: Dziuba ożenił się w Worobiówce; Perechrest także się tam ożenił; Tautauł zaręczył Wołoszkę; Jendrzej Sawczyn i Semen zostali się w Komorowie pod Winnicą; Szaposzka, Stepuszka i Demko zostali się w Niemirowie. Postquam susceptam confessatam iidem praesentantes eundem statutum ad se receperunt et de recepto officium praesens quietarunt.

*Книга городская, летичевская, записовая и потоchnая, годъ 1713.
№ 5252. Листъ 245.*

XII.

Универсалъ regimentаря Украинской партіи, Яна Галецкаго, къ введоуствамъ: Брацлавскому и Кіевскому, содержащій распоряженія относительно распредѣленія, управленія и сохраненія порядка въ отрядѣ польскаго войска, назначеннаго для пребыванія въ Украинѣ. Галецкій указываетъ, между прочимъ, шѣры, направленныя къ тому, чтобы препятствовать составленію гайдамацкихъ отрядовъ. 1717. Марта 5.

Року тисеча семьсотъ семнадцатаго, месеца Априля осмого дня.

На уряде кгородскомъ, въ замку его королевское милости Овѣруцъкомъ, передомною, Михайломъ Сынѣгаевъскимъ, коморникомъ вграничнымъ Кіевскимъ, намесникомъ староства Овѣруцъкого, и книгамъ нинешнимъ, кгородскимъ, овѣруцъкими comparens personaliter urodzony jego mość pan Hrehory Skarżyński, dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich, uniwersał od wielmożnego jego mości pana Jana Gałęckiego, miecznika Podlaskiego, regimentarza woysk jego krolewskiej mości y rzeczy pospolitey partyey Ukrainskiej ratione introcententorum wydany, z podpisem ręki, przy pieczęci przyciśnionej, z susseptami Winnickiego y Żytomirskiego grodów, per oblatam podał, tenoris sequentis: Jan Gałęcki, miecznik Podlaski, porucznik woysk jego krolewskiej mości y rzeczy pospolitey, partyey Ukrainskiej regimentarz. Po szczęśliwie zakończonym z woli naywyszszego Boga traktacie, ponieważ woysko zconfederowane z rzeczą pospolitą, iest, ex mente najasnieyszey rzeczy pospolitey, oddane pod władze jaśnie oświeconego jego mości pana kasztelana Krakowskiego, hetmana wielkiego koronnego, władzy, y mnie iest dana comenda partyey Ukrainskiej; przetoż, przy zaleceniu usług moich, wiadomo czynie osobiwie prześwietnym wojewodztwom, to jest: Kiiowskiemu y Bracławskiemu, iż, stosując się ad mentem jego krolewskiej mości y najasnieyszey rzeczy pospolitey, do wszelkich pomienionych prześwietnych województw usługi moje applicować będę; a że tak nagle sam w tamtym kraiu być nie mogę dla dalszey od jaśnie oświeconego jego mości pana Krakow-

skiego odebrania dyspozycyey, więc daię tantisper moy ordynans jego mości panu. Olszewskiemu, strażnikowi partyey tamtey, a namiesnikowi komędy mojej, aby komędę odebrał; ktory, juxta mentem najjaśnieyszego króla jego mości y najjaśnieyszey rzeczy pospolitey y ordynansu jaśnie oświeconego jego mości pana Krakowskiego, we wszystkim się będzie sprawował, y wielmożnym ich mościom panom starostom, moim mościom panom, lub ich mościom, panom officialistom, według zdania najjaśnieyszey rzeczy pospolitey y ordynansu, jeżeliby jakie kupy swawolne znajdować się miały, przez tych ludzi, którzy są ex mente rzeczy pospolitey zwinieni, za doniesieniem o tym, jego mość pan Olszewski powinien będzie ludzi komędy, swojej, na znoszenie takowych dać; tę zaś chorągwie, ktore są extra computu, postanowionego, od najjaśnieyszey rzeczy pospolitey, te powinny być oddawane od jego mości pana Olszewskiego, strażnika, a ludzie z pod tych chorągwi powinni się koźdy do swego domu rozieżdzać; paletowania, jeżeliby jakie z dyspozycyey jego mości pana Czerwińskiego, na ten czas regimentarza, powychodziły, te wszystkie annihuluie, aby nikt nie ważył się najmnieyszey rzeczy brać, ale kontentować się powinni, według postanowienia rzeczy pospolitey, partykularną płacą; ich mościów zaś panów obywatelów, moich wielce mościowych panów, wszystkich in genere przy obligatyei mojej upraszam, aby, jeżeliby jakie kupy swawolnie przez te hultaystwo haydamackie znajdować się gdzie miały, osobliwie w prześwietnym wojewodztwie Bracławskim y w części prześwietnego wojewodztwa Kyowskiego, co iest w Ukrainie, o takowych, aby zaraz a zaraz dawali znać jego mości panu Olszewskiemu, nie konserwuiąc ich; osobliwie iednak ich mościom panom gubernatorom y woytom ten punkt powinien być w reflexyey, abowiem, gdyby, za dowiedzeniem się, na kogo by się pokazało, tedy za to, juxta mentem rzeczy pospolitey, odpowiadać będzie; także, jeżeliby się jakie nowe zaciągi znajdować miały, o takowych upraszam ich mościów panów, obywatelów, moich miłościowych panów, dawać znać jego mości panu Olszewskiemu; tymże uniwersałem zalecam tym chorągwiom, stojącym w tych wojewodztwach, aby we wszystkim perierowali ordynansom jego mość pana Olszewskiego. Który to uniwersał ma być publikowany po grodach dla wiadomości wszystkich ich mościów; na co też przy pieczęci moiey podpisue się. Działo się we Lwowie, die quinta Martii, millesimo septingentesimo decimo septimo anno (locus sigilli). Jan Gałęcki, miecznik Podlaski. Na drugiey stronie tego uniwersału iest punkt takowy pisany: Ukrzywdzeni w poczynionych jakich szkodach przez panów woyskowych, aby sprawiedliwość

odbierali, dla tego naznaczyłem sędziego, to jest jego mości pana Franciszka Ukrzyńskiego, towarzysza znaku pancernego jaśnie wielmożnego jego mości pana chorążego koronnego, który, juxta mentem rzeczy popolitey y ordynansu hetmańskiego, excessivos sądzić powinien y dekreta wydawać ma. Na tym uniwersale suscepty Winnickiego y Żytomirskiego grodów temi napisane słowy: anno millesimo septingentesimo decimo septimo, die decima secunda Martii. Comparens personaliter urodzony jego mość pan Jozef Nowosielecki, towarzysz chorągwie pancerney jaśnie wielmożnego jego mości pana chorążego koronnego, ten uniwersał, od wielmożnego jego mości pana Gałęckiego, regimentarza partyey Ukrainskiej ratione introcontentorum, ad acta praesentia, castrensia, capitanealia, vinnicensia per oblatam podał. Suscepi Stephan Kamiński, namiesnik starostwa, regent grodzki Winnicki (manu propria). Anno millesimo septingentesimo decimo septimo, die vigesima septima Martii comparens personaliter urodzony jego mość pan Jakub Czopowski, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, żytomirskich ten uniwersał od wielmożnego jego mości pana Jana Gałęckiego, miecznika Podlaskiego, regimentarza woysk jego krolewskiej mości partyey Ukrainskiej, do wojewodztw Kiiowskiego y Braclawskiego ratione introcontentorum wydany, z podpisem ręki, przy pieczęci przyciśnionej y susceptą grodu Winnickiego, per oblatam pdał; przyiołem: Konstanty Dydkowski, namiesnik grodzki starostwa Żytomirskiego. Которий же то универсалъ, за поданемъ и прозбою вышъ менованое особы подавалочое, а за моимъ, урадовимъ, принятемъ, до книгъ нненихъ слово въ слово есть вписаны.

Книга гродская, оверуцкая, записовая и поточная, 1717 года, № 3324; листъ 58 на оборотъ.

XIII.

Жалоба дворянина Лаврентія Степана Каминскаго на войта и всю громаду мѣстечка Радомысла о томъ, что они отказались выдать крестьянъ Каминскаго, бѣжавшихъ изъ его села—Малевщины, грабившихъ его имущество и похвалявшихся напасть на него съ гайдамацкимъ отрядомъ. 1722. Февраля 14.

Roku tysiąc siedmset dwudziestego wtorego, miesiąca Februaryi czter-nastego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w mieście iego królewskiej mości Owruczu, przedemną, Janem Walewskim Lewkowskim, namiesnikiem na ten czas podwoiewodztwa grodzkim generału woiewodztwa Kijowskiego, y xięgami ninieyszemi, grodzkimi, kijowskimi comparens personaliter urodzony iego mość pan Wawrzyniec Stefan z Ladzkich Kamionek na Malowszczyźnie Kamiński, ziemski Kijowski, graniczny Braclawski komornik, burgrabia Zakroczymski grodzki, praecavendo omnimodae indemnitati ac integritati tam vitae suae quam et fortunae, tum subditorum suorum, solenniter świadczył y manifestował się naprzeciw sławetnemu wóytowi miasta Radomyśla y całej gromadzie wszystkich mieszczan tamecznych w ten sposób y o to: iż pomieniony wóyt Radomyślski y cała gromada tameysza, quorum nomina pro specificatis ponuntur, gdyż oni, in postpositionem wszelkiej słusności, żaden o sobie powiedzieć nie chciał, wiedząc bardzo dobrze o tym, że w każdym mieście lubo wsi, gdziekolwiek iest iakowy urzędnik lub wóyt, albo też y cała gromada, złodzieja każdego za requizycyą strony ukrzywdzoney y słusznemi dokumentami wydać powinna y nikomu, tak we wsi, iako y w mieście złoczynców przytrzymanych przechowywać się nie godzi; czego pomieniony wóyt z gromadą Radomyślską nie obserwując, ani na sąsiedzką przyiaźń uważając, y owszem hultaom do dalszego swywolestwa y rozpusty wrota otwierając, śmieli y ważyli się robocznych: Radka y Trochima, braci między sobą rodzonych, z dóbr Malewszczyzny, actoris dziedzicznych, po popełnionych różnych excessach niecotliwych zbiegłych, którzy

to pomienieni złodzieje: Radko y Trochim, w Malowszczyźnie siedząc przez lat dwadzieście cztery, tam się pożeńiwszy, dzieci popłodziwszy, dufając protekcyi pańskiej, mając już upatrzone miejsce, na którym teraz mieszkaia, contra manifestantowi czyniąc na ruinę fortuny, ostrowy popustoszyli, pszczoły, w ulkach będące, powyłupywali iedne, drugie z ulkami niewiedząc kędy powywozili, iego mości comparenta skradszy, do wsi Zabołocia, w woiewodztwie Kyiowskim, powiecie Żytomirskim, w kluczu Radomyskim leżących, pierwey sami tylko, a potym żony y dzieci powykradawszy, cum adminiculo braci swoich y innych wykotców, o których ieszcze iego mość comparens ad praesens dobrze wiedzieć nie może, pouciekali y tam osiedli, — tychże złodzieiów przyjąc, upewniając onych wszelkim bezpieczeństwem; którzy złodzieie, będąc tym bardziey ufundowani protekcyą, nie bojąc się ani Boga samego, ani pana własnego, ani srogości prawney, przybrawszy do siebie innych hultaiów kilku, znalazzy trzodę w lesie, rosproszywszy pastuchów, wołów iego mości comparenta pare dworskich własnych y krów dwie wzięli y do wsi Zabołocza, mając to sobie pro asilo, uciekli; a gdy pastusi, biejąc za niemi, wołali: »wrocicie nam coście pobrali«, oni rzekli, a osobliwie Trochim, haec formalia: »kiedy pan chce, to niech mie pod czercami w Białogrodzce za Irpieniem szuka, ale poki on mnie tam znajdzie, to ia go tu z kozakami znajdę prędzey, a pogramy z sobą; obaczy on, co ia będę umiał zakurze ia trupem«. O ktorey swawoli iego mość comparens, powróciwszy z Lublina, iak prętko się dowiedział, tak zaraz, zapobiegając całosci zdrowia swęgo y fortuny, poczowszy od samego Kijowa, po za Irpieniem y po nad Teterewią, iako złodzieiów szukać usiłował wszędzie; których znalazzy w dobrach wsi Zabołocz, do episkopii Kijowskiej należących, a w possessyi ad praesens wielmożnego iego mości pana Kazimierza na Steczance Steckiego, chorążego Kijowskiego, starosty Dymirskiego, Żytomirskiego y Włodzimirskiego grodzkiego podstarościego, pułkownika woysk iego krolewskiej mości y rzeczy pospólitey, zostaiących, zaraz się udał do dworu; a nie zastawszy na ten czas iego mości pana Wernela w Radomyślu, ani iego mości pana Mieczkowskiego w Uninie, komissarzów wielmożnego iego mości pana chorążego Kijowskiego, doniósł rzecz wszytko wóytowi, prosząc, aby mu tylko osoby złodzieiów samych y przechwalców na zdrowie y życie iego mości comparenta wydali; ale wóyt, miasto wydania złodzieiów, naradziwszy się wprzod z całą gromadą o tym, rzekł: »że wolemy tobie zapłacić za nich, a onych nie wydamy«, a kiedy się iego mość comparens powtórnie upominał, tenże wóyt rzekł iego mości comparentowi: »iedź z

tym, z czymś przyiachał, bo kaze na gwałt uderzyć; insuper przydał: »że my, gromada, mamy takie rozkazanie od pana, żeby nikomu nie wydawać, tu pana Wolskiego tkacz z Wirłooka, o puł mile ztąd uciekł, w ślad za nim pan Wolski przybiegł, a my go nie wydali, y mało po boku ieszcze nie wzięł; to y ty wezmiesz, jeno cō mów więcey«. A tak iego mość manifestans, widząc tak iawne swywoli pobłażenie y iawne bunty chłopskie, uchodząc nieszczęścia swego, nolens volens infectis rebus odiachać, kazawszy onych złodzieiów arestować, musiał; o cō wszystko iego mość comparents, tak o niewydanie złodzieiów, iako też szkody ztąd pochodzące, tudzież o przechwałki chłopskie, ostrzegając całości zdrowia y fortuny tak swojej, iako y poddanych swóich, inquantumby broń Boże przez ogień albo iakowy najazd stać się miało, iterum atque iterum protestowawszy się, o to prawie czynić nie zaniechać deklarował; et incontinenti idem generosus comparents stawił woźnego generała, szlachetnego Jana Sokołowskiego, autenticatum et iuratum, który, stawiony coram actis praesentibus, castrensibus, Kijoviensibus, palam, publice ac per expressum recognovit: iż on roku terażniejszego, tysiąc siedmset dwudziestego wtorego, miesiąca Januarii różnych dni, mając przy sobie strone szlachty, urodzonych ich mościow panów: Andrzeja Czerniakowskiego, Jana Tarnawskiego, eo maioris ac evidentioris testimonii gratia sibi adhibitos, die vigesima quarta Januarii, za requizycją iego mości comparenta, był we wsi Lipowey, w wojewodztwie Kijowskim leżącej, in possessione ad praesens iego mości pana Andrzeja Rudnickiego, cześnika Owruckiego, a tam, nie zastawszy samego państwa we dworze, tylko sługę zostawionego dla rzondów gospodarskich, y wojty, czyli dwornika, tam bywszy, żone Petra Krawca, przed lat kilku z dóbr Malewsczyczyny zbiegła, y tam bytem osiadła, z synami dwiema: Daniłem y Iwanem, y córką Anną, dziedzicznymi Malowskiemi, w pięciuset grzywien koźdego z nich zosobna, ze wszystko iey chudobą y sprzętem domowym, innych zaś dwóch starszych Krawczenków, iako wykotców y złodzieiów, współpomocników, roboczych: Jacka y Andrzeja, same osoby we trzech tysiącach grzywien arestował y prawie przyporęczył. Który arest tenże sługa, imienia swego nie wyiawiwszy, tylko autentik woźnego przeczytawszy, imieniem wielmożnego iego mości pana cześnika Owruckiego, przyioł y onych wszystkich, tak wykotców y złodzieiów, iako matke z synami y corką Anną, dotrzymać deklarował. Tandem, die vigesima sexta tegoż miesiąca Januarii tenże general z tąż stroną szlachtą, to iest urodzonym Andrzejem Sosińskim y Andrzeiem Czerniakowskim, był w mieście

Radomyślu, w wojewodztwie Kijowskim a powiecie Żytomirskim leżącym, gdzie bywszy, robocznych: Radka y Trochima Krawczenków, z dóbr Malowszczyzny, iego mości requirenta, wiele szkód poczyniwszy y pana skradwszy, zbiegłych, iako złodzieiów y przechwalców na zdrowie y życie iego mości requirentis, samych osoby, każdego z nich we dwie tysięcy grzywien, żony ich, dzieci, iako dziedziczne Malowskie, według prawa z całą substancją onych w tysięcy grzywien, tak u woyta Radomyślskiego, iako y całej gromady Radomyślskiej aresztował y prawnie przyporęczył, który areszt, imieniem panów swoich przyiowski, ofiarowali się, gdyby iak naywięcey za tych poddanych zapłacić y dotrzymać, ale nie wydać. O czym te swoją przed urzędem uczynił y zeznał relacją, prosząc, tak iego mość comparens swoiey manifestacyi, iako y woźny relacyi o przyjęcie y do akt niniejszych zapisanie; co y otrzymali Stefan Kamiński, ziemski Kijowski, graniczny Bracławski komornik, burgrabia Zakroczymski grodzki, manu propria.

Книга вродская, Киевская, записовая и поточная, 1721—1722 года, № 36, листъ 980.

XIV.

Рѣшеніе Брацлавскаго земскаго суда по дѣлу, возникшему вслѣдствіе жалобы дворянина Станислава Лупинскаго на дворянина Александра Діаковскаго о томъ, что послѣдній передерживаетъ въ своемъ селѣ, Остолоповѣ, гайдамаковѣ, ограбившихъ еврея арендатора въ имѣнии Лупинскаго. Судъ нашелъ необходимымъ собрать показанія свидѣтелей и потому отсрочилъ дѣло до слѣдующаго засѣданія. 1722. Іюня 6.

Roku tysiąc siedmset dwudziestego wtórego, miesiąca Junii szóstego dnia.

Na rokach sądowych, ziemskich, winnickich wojewodztwa Bracławskiego, od dnia pierwszego miesiąca Iunii nazajutrz Trócyu przenayświęt-

szey w roku teraz idącym przypadłych, y do dnia dzisiejszego, wyż na akcie mianowanych, agitujących się, przed nami: Stanisławem na Suchorzynie Suchorskim, sędzią ziemskim braclawskim y grodzkim łuckim, Gabryelem Światopełkiem xiążęciem Czetwertyńskim, podsędkiem, y Ierzym z Łyczkowa Dogiełł Cyryną, pisarzem ziemskim braclawskim, sędzią grodzkim włodziimirskim, urzędnikami ziemskimi braclawskimi, gdy przypadła sprawa z rejestru sądowego y ordynarynego, za przywołaniem woźnego generała, szlachetnego Iana Iaworskiego, sui iudicii apparitora, między urodzonym iego mością panem Stanisławem Łupińskim, komornikiem ziemskim braclawskim, aktorem, oczewisto, a urodzonym iego mością panem Alexandrem Dyakowskim, horodniczym łuckim, pozwanym, przez urodzonego iego mości pana Kazimierza Lawdgina, umocowanego swego, oczewisto, za pozwem ziemskim woiewodztwa Braclawskiego powoda po pozwanego, y tego pozwu położonego relatio, zeznaną przez szlachetnego Bednarskiego Hrehorego, generała woiewodztwa Braclawskiego, y innych, na termin sądenia się roków niniejszych, którą to relacyę strona aktorowa u sądu niniejszego produkowała, y czytana była, de serio verborum tali: Wypis z xiąg ziemskich winnickich woiewodztwa Braclawskiego. Roku tyśiąc siedmset dwudziestego pierwszego, miesiąca Septembris szesnastego dnia. Przed aktami ziemskimi woiewodztwa Braclawskiego y przed nami: Stanisławem na Suchorzynie Suchorskim, sędzią ziemskim braclawskim, grodzkim łuckim, y Gabryelem Światopełkiem xiążęciem Czetwertyńskim, podsędkiem braclawskim, stanowszy oczewisto woźny generał woiewodztwa Braclawskiego y innych, opatrzny Hrehory Bednarski, w moc prawdziwey, wierney y skuteczney relacyi swojey, iawnie, ustnie y dobrowolnie zeznał: iż on roku terazniejszego, wyż na akcie wyrażonego, dnia dziewiętnastego Augusta, pozew ziemski autentyczny woiewodztwa Braclawskiego odniósł do dóbr wsi Ostołopowa, tu, w woiewodztwie Braclawskim, a powiecie Winnickim będących, y tam ten pozew wielmożnego Dyakowskiego we dworze położył, y o położeniu onego czeladzi dworskiey y poddanym tamniejszym—od kogo y w iakieyby sprawie był wydany—prawnie ad notitiam deduxit; którego pozwu tenor sequitur ejus modi: August wtóry, z Bożey łaski król Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Inflanski, Smoleński, Siewierski, Kijowski, Wołyński, Podlaski, Podolski, Braclawski y Czerniechowski, a dziedziczny xiąże Saski y elektor. Wielmożnemu Alexandrowi Dyakowskiemu, quovis juris titulo possessorowi dóbr wsi Ostołopowa, tu, w woiewodztwie Braclawskim będących,

z osoby y dóbr wierności waszych generaliter wszystkich, ruchomych, leżących, summ pieniężnych, powagą naszą królewską przykazujemy: abyście wierności wasze przed sądem naszym ziemskim winnickim wojewodztwa Braclawskiego, a data et positione praesentis citationis na rokach ziemskich braclawskich, w Winnicy nappierwiey przypadaiących y sądzących się, sam oblicznie y zawicie stanoł, na instancyą instygatora sądowego y iego delatora, urodzonego Stanisława z Łupianki Łupińskiego, komornika ziemskiego braclawskiego, aktora, który, przychylaiąc się do prawa pospolitego y manifestacyi, ea in causa uczynioney, pozywa wierność waszą w sprawie y akcji, dochodząc arędy arędarza krzykowieckiego, niewiernego Judki, przez ludzi przyiętych do dóbr wyż pomienionych, w possessyi wierności waszey będących, haydamaków, wierności twoiey po imionach y przczwiskach lepiej świadomych, tudzież do stawienia urodzonego Michałowskiego, podstarościęgo ostołopowskiego, tanquam scientem causae praesentis; którzy to u wierności twoiey, tak pomieniony Michałowski y haydamacy—grassantes, etiam praesenti citatione arestantur; insuper, wielmożny Alexandrze Dyakowski, który opatrzonego Hrehorego Bednarskiego, generała wojewodztwa Braclawskiego y innych, munus suum exequentem od urodzonego aktora, tegoż opatrzonego woźnego pobiteś, y samego aktora, inhaerentem legi publicae, konfundowałeś, per quod contra leges et constitutiones regni excessisti, securitatem publicam violasti, ac paenas in se suo jure merito traxisti et succubuisti, pro quibus super te decernendis paenis citaris; sis termino pariturus et ad praemissa omnia, judicialiter fusius tibi proponenda, responsurus. Pisan w Winnicy, roku tysiąc siedmset dwudziestego piewszego, dnia trzynastego Augusti. Za którym to pozwem on, pomieniony woźny, rok i termin stronom obom zawity; powodowey y pozwaney, do odpowiadania y usprawiedliwienia się przed tymże sądem ziemskim wojewodztwa Braclawskiego, na rokach przypadaiących y sądzących się, złożył y nazaczył; de quo praesens ejusdem ministerialis relatio. Z których xiąg y ten wypis pod dwiema pieczęcioma sądowemi ziemskimi wojewodztwa Braclawskiego iest wydany. Pisany w Winnicy. U tey relacyi, przy pieczęciach dwóch sądowych ziemskich wojewodztwa Braclawskiego, correcta urodzonego iego mości pana Antoniego Zozulińskiego, regenta ziemskiego braclawskiego, temi słowy: correxit Zozuliński.—A po podniesieniu y przeczytaniu tey relacyi, strona aktorowa u sądu prosiła y domawiała się, aby sąd stronie pozwaney na wyż inserowaną relacyą sprawić się nakazał; a potym strona powodowa, urodzony iego mość pan Sta-

niśław Łupiński, komórnik ziemski bractawski, oczewisto, a zaś pozwana, urodzony jego mość pan Alexander Dyakowski, per generosum Casimirum Lawdgin, personaliter, u sądu ninieyszego, ziemskiego, bractawskiego stanolili się, y w tey sprawie rozprawę prawną między sobą mieli y controwertowali; którey kontrowersyey sąd ziemski winnicki woiewodztwa Bractawskiego stron oboch wysłuchawszy, ponieważ ta sprawa bez inquizycyey sądzić się nie może, przeto sąd stronom obóm inquizycye daie, y pozwala, aby strony obie na przyszley kadencyey roków ziemskich według kontentów protestaciej, relacyi przed sądem swym przez świadków wiary godnych, inquizycyą dowiedli; po którey wywiedzioney albo nie, sąd termin obóm stronom na teyże przyszley kadencyey zawity zachowuie. Co wszystko dla pamięci do xiąg ninieyszych iest zapisano.

Книга земская, Винницкая, поточная и декретовая, № 4753, годъ 1720—1747; листъ 341.

XV.

Дипломъ, выданный гетманомъ великимъ короннымъ, Адамомъ - Николаемъ Сенявскимъ, дворянину Станиславу Кошкѣ на званіе ротмистра надворной шляхетской хоругви. Кошкѣ назначено во владѣніе село Мусеровка и на него возложена обязанность организовать отрядъ надворной милиціи изъ чиншовой шляхты, поселившейся въ Межибожской волости. 1723. Марта 22.

Sabbatho ante festum sanctae Priscae virginis et martyris proximo, anno Domini 1734.

Ad officium et acta praesentia, castrensia, capitanealia, laticoviensia personaliter veniens generosus Antonius Lipiński, obtulit officio praesenti et ad acticandum porrexit consensum, seu instrumentum, ab illustrissimo

Sieniawski, castellano cracoviensi, exercituum regni supremo duce, generoso Stanislao Koszka, dapifero mscislaviensi, super villam Musiorowka collatum, manu propria illustris magnifici castellani cracoviensis subscriptum, per illustrem vero magnificam Sieniawska approbatum, binis vicibus subscriptum, intro contentum, tenoris sequentis: Adam Mikołaj z Granowa Sieniawski, hrabia na Szklowie y Myszy, kasztelan krakowski, hetman wielki koronny, lwowski generalny, rohatyński, stryjski, lubaczowski, piaseczyński etc. starosta. Wiadomo czynie komu należy, mianowicie iego mości panu gubernatorowi memu międzyboskiemu, teraz y napotym będącemu: iż widząc sposobność wszelką y aplikacją, tak do woiennych usług, iako też innych potrzeb, w osobie iego mości pana Stanisława Koszki, stolnika mscislawskiego, a chcąc mu należyta obmyślić konserwacją y do dalszey zachęcić ochoty, konferowałem rotmistrzostwo chorągwi szlacheckiej y wieś po iego mości panu Grochowskim, rotmistrzowi, pozwalając, aby w tey wsi poddanych osadzał et usum fructum miał, do dalszey woli y dyspozycyi moiej; zalecam oraz wszystkim ich mościom panom szlachcie, w dobrach moich Międzyboskich mieszkającym, żeby pomienionego iego mości pana Koszkę za aktualnego rotmistrza swego znali, komendy iego słuchali y posłuszeństwo zwyczajne czynili, których uwalniam od wszelkich czynszów, dziesięcin y powinności, oprócz szczególny usługi mnie na każdą potrzebę, pretio tey moiej dobroczynności; inquantumby zaś y na woienną zażyło się ich casu quo imprezę, tedy wtenczas dwie czwierci połowe corocznie po złotych trzydzieści na koń płacić im ze skarbu mego deklaruję; obowiązuję iego mości pana rotmistrza, aby chorągiew w iaknajlepszym porządku trzymał z rynsztunkiem należytyym in disciplina militari y gotowości wszelkiej za każdym ordynansem moim, zachowując na tym urzędzie sprawiedliwość bez ukrzywdzenia żadnego; wyiechać ma iego mość pan gubernator moy tameczny na te mieysca, gdzie szlachta mieszkaia, y pomiarkować powinien grunta ich, żeby poddani moi nie mieli krzywdy; tenże iego mość pan rotmistrz znosić się będzie z panem gubernatorem, y gdzieby pilny usługi moiej zachodził interes, bez żadney kontrowersyi y na requizycją zwierzchności zamku mego, exekwować. Działo się w Oleszycach, die vigesima secunda Martii, millesimo septingentesimo vigesimo tertio anno. Na pilnowanie myta ma ordynować iego mość pan rotmistrz ludzi komendy swoiej. Adam Mikołaj Sieniawski, kasztelan krakowski, hetman wielki koronny. Locus sigilli illius usitati subimpressi. Według tego przywileiu słowo w słowo approbuję, dnia trzydziestego

pierwszego Marca, roku tysięcznego siedmsetnego dwudziestego szóstego. Elżbieta Sieniawska, kasztelanowa krakowska, hetmanowa wielka koronna. Locus sigilli, in caera rubra insignati. A ponieważ wiele ważył na reparacyą, tak mu trzeba wrócić, co się pokaże. Die decima sexta Novembris, millesimo septingentesimo vigesimo sexto. Elżbieta Sieniawska, kasztelanowa krakowska, hetmanowa wielka koronna. In castro Laticoviensi, feria secunda post festum sanctorum Trium Regum proxima, anno Domini millesimo septingentesimo vigesimo septimo, introcontenti consensus ad acta officii praesentis porrectum, susceptum et inductum. Approbiuję ten patent. Datum we Lwowie, dnia dwudziestego trzeciego Decembra, tysięcznego siedmsetnego dwudziestego dziewiątego, Maria z Sieniawskich Denhofowa, woiewodzina połocka, hetmanowa polna wielkiego księstwa Litewskiego.— Post cujus suprascripti instrumenti ad acta officii praesentis ingrossationem, originale ejusdem idem generosus offerens rursus ad se recepit, et de recepto sibique restituto officium praesens quietavit.

Книга городская, Летичевская, записовая и поточная, № 5278, годъ 1734—1735; листъ 39.

Примѣчаніе. Другой дипломъ точно такого-же содержания выданъ былъ Станиславу Кошкѣ Русскимъ воеводою, Августомъ Чарторыйскимъ 1732 года, генваря 16 дня. (*Книга та-же, листъ 37 на оборотъ*).

XVI.

Приговоръ городскаго Винницкаго суда, опредѣляющій взыскать съ громады мѣстечка Торговицы сумму 2230 злотыхъ въ пользу Кіевскаго купца, Якова Зимовича, ограбленнаго гайдамаками, а также подвергнуть тѣлесному наказанію нѣкоторыхъ жителей Торговицы, за то, что они не арестовали запорожцевъ, ограбившихъ Зимовича, и въ продолженіи нѣсколькихъ дней дозволили имъ жить въ Торговицѣ и принимали ихъ въ свое общество. 1726. Сентября 2.

Dnia 2 Septembris, anno 1726.

Sąd grodzki, Winnicki wniesionych kontrowersyi wysłuchawszy u przez wszystkie okoliczności zważywszy, stronie pozwanej robocznych: Kiryła Wo-

łozyna, osadczego Torhowickiego, oycy, Jakowa, Bazylego y Iwana, synów, tudziesz Iwana popowicza przed sąd swoy stawić nakazuje; a ponieważ strona pozwana stanowiła, przeto do wypytania wolnego sąd przystępuje; ktore, osobno skonnotowawszy, zeznania, lubo by do wyciągnięcia innych okoliczności y samey tey sprawy lepszego wyrozumienia do turturowania przez kata onych oddać należeli, tyle, że z cudzego państwa przybyły aktor, nie mając sposobności sprowadzenia kata, accelerationem sprawy domaga się, więc sąd do czytania dobrowolnych konfessat przystępuje; z których przeczytanych ponieważ dostatecznie pokazuje się, że Wasil pismenny, Andrzej Czetwerouch, Petro Nemiło, Semen Szycz, kozacy z gardu Zaporozkiego woyska Nizkiego, rzeczy niektóre, lice, alias znaki rozbitych towarów, remonstrujące, przy pomienionym Osadczym y synach jego, tudziesz całe Torhowickiey gromadzie, poddawali, a wprzod y potem czas kilkodniowy, w towarzystwie, alias komitione dobrej będący, pijali y z sobą przestawali, z kąd nie mnieyszą na siebie pociągają suppozycyą, y list w roku teraznieyszym, 1726, dnia trzeciego Julii w Gardzie od imci pana Jozwa Antonowicza, pułkownika Bohogardowego woyska Zaporozkiego Nizowego, do strony, to iest imci pana Józefa Łabęskiego, kommissarza y gubernatora pisany, całe gromadę Torhowicką o rozboie wyrażający, teraznieyszego rozbitcia przy bytności bydź oskarżonych, jako y z tych okoliczności, iż, nie uważając na uchwałę wojewodztwa y ordynanse, tak jaśnie wielmożnego imci pana hetmana, jako y urodzonego imci pana reymentarza (aby nikt bez attestacyey należytey nie tylko z onemi przestawał, ale y owszem takowych do sekwestru zabirał y koniecznie oddawał, wszędzie ogłoszone) wazyli się z onemi przestawać y pić y do zwierzchności wyższej o takich ludziach podeyrzanych nie donieśli, y owszem, rzeczy, w rozboju wzięte, bez oznajmienia zamku zwierzchności, do cerkwi Torhowickiey akceptowali; przeto, stosując się do sprawiedliwości y zachowując zupełną pograniczną sąsiedzka przyiaźń, bliższego bydź sławetnego Jakowa Zimowicza, obywatela miasta Kyowa, do poprzysiężenia na te, jako ex moderamine sądu swego za towar, u niego rozbity, summa złotych polskich 2230 należy, y onemu zapłacić powinni, do którego juramentu rothy woźnego przydaie; a ponieważ pomienione przysięgę w obecności sądu swego imci pan Jozef Łabęcki odpuścił y onego comprobowania etiam nie pretenduje, więc sąd, stosując się do słuszności, tudziesz z tey racyi, aby kara na jednych, a strach na wszystkie gromady paść mógł, żeby nie tylo z takowemi ludźmi podeyrzanemi nie przestawali, ale, y owszem, takowych szpiegowali, by w kraju,

rozboiom podległym, takowe nienależyte postęпки uskramiać się mogli, y z innych racyey, sąd swoy przenikających, sąd nakazuje, aby cała gromada Torhowicka z pomienionemi obwinionemi monetą polską dwa tysiące dwieście trzydzieści złotych polskich do rąk y za kwitem Jakowa Zimowicza, odtąd za niedziel ośm, w grodzie Winnickim, pod karą winą osobliwszą, oddała y rzetelnie zapłaciła, do czego strona, to iest wielmożny imć pan starosta Kiszyński, jako y imć pan Józef Łabęcki, kommissarz, pod winą banicyey wieczney przy manifestacyi, publikowaniu podległej, tudziesz ciężarem solucyey summy przymusić powinni będą, salve jednak pomienioney gromadzie y obwinionym, gdzie y u kogo z prawa y słuszności należeć ma, upomnienia się rezerwuje—sąd, y onym ostrzega; a że pomieniony Kiryło Osadczy, ociec, z synami, nie uważając na uchwałę wojewodztwa y ordynanse wydane, wazyli się z podeyrzanemi ludźmi przestawać y z onemi pić, onych, według postanowienia wojewodztwa, do sekwestru nie oddać, przeto onych winnych bydź sąd uznaie y nakazuje, aby Kiryło Osadczy, jako stary, różek trzysta, inni zaś, jako młodzi, kijów po dwieście przed sądem swoim karani byli, y do exekucyi plag instygatora sąd deleguie; co się zaś tknie niewiernego Szmoła Haszkielewicza, mieszczanina Proskurowskiego, za licem alias znakiem, rozbicia swego, tamże do cerkwi swojej razem przy gromadzie Torhowickiey y tych obwinionych oddanym, przychodzącego, akto-ratu, ponieważ niewierny Szmoły od tamtych spolników swoich plenipotencyey nie pokazuje, a sam też cudzych rzeczy wiadomym bydź nie może y za onych poprzysiądz nie podobna, więc sąd te sprawe do przyszłej kadencyi sądów odkłada; a że pomieniony Szmoły z stronę za sumę złotych polskich dwieście pokąbinowali się, więc sąd te komplnacyą, alias umowę, approbuje, ratyfikuje, injungendo, aby we wszystkim strona dość uczyniła, po której następioney satysfakcyey y zupełnym ex vi hujus decreti uspokojeniu y otrzymaniu, sąd grodzki Winnicki tak wielmożnego imci pana starostę Kiszyńskiego, jako y imci pana Józefa Łabęckiego, kommissarza, tudziesz całą gromadę Torhowicką sąd uwalnia y wieczne wkłada milczenie. Co strony uczynić mają pod winą banicyey wieczney, którą sąd wskazuje, a publikacyi termin na przyszłej cadencyi sądów zawity zachowuje.

Книга городская, Винницкая, декретная, 1700—1728 года, № 4806; листъ 143.

XVII.

Жалоба дворянина Михаила Петровскаго на управляющаго Павлоцкимъ имѣніемъ, дворянина Петра Зозулинскаго, о томъ, что послѣдній отказался выдать по требованію Петровскаго, проживающихъ въ подвѣдомственномъ ему имѣніи, раскольниковъ, занимавшихъ разбоемъ на рѣкѣ Припяти. 1727. Іюля 9.

Roku tysiąc siedmset dwudziestego siódmego, miesiąca Iulii dziewiętego dnia.

Na urządzie grodskim, w zamku jego królewskiej mości Owruczu, przedemną, Wawrzyńcem Walewskim-Lewkowskim, namiesnikiem na ten czas podwojewództwa grodskim generału wojewódstwa Kijowskiego, y xięgami ninieyszemi, grodskimi, kyowskimi comparens personaliter urodzony imć pan Michał Piotrowski, windykując znaczney krzywdy y opressyi swojej, quam primum acta praesentia adire potuit, tak zaraz, przeciwko urodzonemu imć panu Piotrowi Zozulińskiemu, gubernatorowi dóbr Pawołoczy cum attinentiis J. O. xięcia Lubomirskiego, obożnego koronnego, tudziesz urodzonemu imć panu Kotiużyńskiemu, administratorowi Rużyńskiemu tegoż J. O. xięcia imci obożnego koronnego, solenniter świadczył y manifestował się w ten niżej opisany sposób y o to: Iż imć pan Zozuliński, wiedząc dobrze z wolnych konfessat roboczych Filipowców, to iest: Juśka Iwanowicza, Ołexija Wasilewicza, Petra Kondratowicza, Michayła Jeremiejewicza, Wasyla, Konstantyna, Warłama Piwnia, w dobrach wsi Jahniaty nie mieszkających, a sposobem hultayskim bawiących się, że w roku teraznieyszym, tysiąc siedmset dwudziestym siódmym, in Iunio, w powiecie Mozyrskim pierwiey mielnika imć pana Kotkowskiego zmęczywszy, potym, ztamtąd wodą płynąc, nocnym sposobem do wsi Szepielicz, w zastawney possessyi urodzonego imć pana Andrzeja Madalińskiego, miecznika Wieluńskiego, będącey, przyplłynowszy, nescitur quo ducti spiritu, na mieszkanie roboczego Stefana Semenienka, iako zwyczajni rozboynicy, napadszy, komorę odbili y tam skrzynię comparentis z sukniami y pieniędzmi, iako y papierami deponowaną wraz z rzeczoma gospodarskimi, to iest fantami tegoż

Semenenka, wziwszy, znowu wodą popłyneli; których lubo nazajutrz gonili, jednak, dla nieznaczney na wodzie drogi, dogonić nie mogli. Przecież jednego z nich, podczas jarmarku w Czarnobyłu, Deo juvante, złapali, y ztąd we wszystkim fundamentalno, iako y o mieszkaniu w Jahniatynie tychże hultajów powziwszy relację, modernus comparens, gdy do dóbr Pawłoczy przybywszy, o wydanie pomienionych hultaiów, już w sequestrze zamku tameyszego będących, lub o przywróceniu dwóch tysięcy złotych polskich y innych rzeczy u pomienionego imć pana Zozulińskiego, iako gubernatora, requirował, tedy, imć obżałowany, nescitur ob quam rationem, ani onych hultaiów wydać chciał, ani pieniędzy y rzeczy, przez nich pobranych y przyznanych, oczywiście przywrocic nie kazał, y owszem drugim razem manifestanta, tamże będącego y o swoje własność requirującego, nie sobie niewinnego, słowami nieprzystoynemi łajał, beształ, dyshonorował, bić chciał y, gdyby modernus comparens, saluti consulendo, z zamku nie uszedł, pewnieby był niemiłosiernie pobity; o co tedy wszystko idem comparens iterum iterumque świadcząc y protestując się, salvam meliorationem zostawił y, prawnie o to czynić nie zaniechał deklarowawszy się, o przyjęcie tey do akt prosił, co y otrzymał. † Michał Piotrowski, pisać nie umiejący.

Книга градекая, Кіевская, записовая и поточная, № 40, годъ 1727; листъ 584.

XVIII.

Показанія, отобранныя урядомъ Барскаго замка отъ мѣщанина Коста Марченка, промышлявшаго воровствомъ и разбоемъ. 1732. (въ Сентябрѣ).

Kost' Marczenko, rodził się w Kalusie, w dobrach jaśnie wielmożnego imć pana Marcina Kozieradzkiego, starosty Olchowieckiego, dziedzicznych, rzemiosła kuśnierskiego. Z małych lat w szkołach greckich edukowany przez lat 6, z tych oddany do szkół łacińskich w Szarogrodzie, zostawał w szko-

łach przez lat dwie; po tych latach dwóch, po śmierci oycy, odebrany przez szwagra swego do nauczenia się rzemiosła kuszniarskiego na rok jeden; y zostawał przy szwagru swym za czeladnika przez lat trzy; ożenił się z Marjanną Ustiukowną, z którą mieszkając i robiąc rzemiosło swe w tymże mieście, będąc przepitym na wyzwolie, wyszedł do miasta na poprawkę, gdzie zdybawszy się wedle kłody Kost' z Jakimem, pytał się: zkąd to?— Powiedział Jakim: « iestem z Serebryi; znasz Ułasa, wojta? »Odpowiedział: « znam, za tym Ułasem ciotka moja rodzona; pokłoń się jej odemnie, (powiedz), żem gorzały został. »Jakim stał namawiać: « jedź ze mną, ja cię zawiodę. »I z nim pojechał aż za Hałuykowce, na nocleg; przed którym noclegiem, zdybawszy się z człowiekiem, jadącym wozem parą koni dobrimi, porwał się Jakim do pistoleta zabić zdybanego człowieka, ktoremu wyperswadował Kost'. Na tymże noclegu Jakim opowiedział: »że trzeba koni pare do Miastkowki dla sotnika zaprowadzić. Na drugi dzień pojechali do Tatarzysk, do wojta za winnemi pieniędzmi, złotych 80. Ztamtąd wyjechali o czwierć mili, w lesie obydwu wzięli parę koni: jeden skarogniady z strzałą na czole, druga klacz gniada, łysa; te konie zaprząwszy, pojechali do Sledziów, gdzie zostawili przystałego konia lewego u człeka, za młynem mieszkającego, i tam wzięli, in vim zostawionego konia, chleba bochenków 8 za groszy 10. Ztamtąd pojechali do Miastkowki y, za miasto wyjechawszy, Jakim schodził do sotnika, a Kost' przy wozie został; powróciwszy się Jakim, przyniósł chlib z sobą y mówił: »że trzeba jechać na..... do Krutych«; gdzie Kost' przy wozie siedział, a Jakim poprzedał koni 6, numero sześć, za złotych 68, z których Kost' wziął rubli 5; ztamtąd wyjechawszy, to iest z Krutych, napowali konia wraz z żydami y wraz jechali z puł mili z sobą. Żydzi pojechali do Kodymy, a wspomnieni pojechali gostińcem Szpakowym ku Miastkówce, gdzie w takowey karczmie Jakim ukradłszy siekirę, wraz z swoją podał Kostowi, a za tą karczmą w polu nocowali; znowu popasali pod Haraczkową, y tam obnocowali w czaharach, wraz z żydami, którzy nagnali wspomnionych: Jakima y Kostia. Na popasie żydzi, przyniosłszy siana, posłali się na wozie, y tam zasnęli. Jakim poszedł, wziwszy siekirę, koni zawrócił, położył się wedle ognia, wstał y przechodził się; strzelił w piersi, aż koszula się zajęła na starszym żydzie Herszku; kóren, zwaliwszy się z wozu, upadł, a leżącego na ziemi, siekirą w łeb bijąc, zabił; wrociwszy się Jakim do wozu, pyta się Kostia: »gdzie drugi żyd? Odpowiedział Kost': «na wozie». A żyd, siedzący na wozie, pytał się Jakima, gdzie drugi żyd? Jakim odpowiedział: »bude y tobi teje, wrażyj synu!»

y w tym, rzuciwszy na ziemie, siekierą w głowę ugodziwszy, zabił. NB. Ciz wspomnieni, jadąc z Krutych z jarmarku, chlubił się Jakim przed Kostiem: «że mam pistolet od sotnika niezawodny, choć y w wodę umoczyć. Wrah by ioho bał'ka wbyw, choť ty koni krady, to wazko ich zbuty, ałe kołyb sia myni iakij żydok trapyw, zaraz bym ioho zastreływ; najłuczsze myni do sotnyka, to toy w bidu ne uważyt, ałe szcze wyjme.» Po tych zabitych wzieli obydwu: kosy, wosk z worem, kuntusz y szkur 30, tudziesz konia gniadego; ztąd przez Miastkowkę przeiechali y jechali przez całe noc; za Miastkowko tey samey nocy ukradli pare koni: jedne gniade, obie klaczy, a te, z wozu wyprzegłszy: jednego po zabitych żydach, a drugiego karego porzucili na tłokę; ztąd pojechali do Hrehoruwki, gdzie Jakim poszedł do zięcia swego, aby przychował te zdobycz, y dał mu wosku krużków 4, a więcej rzeczy nie przychował; gdzie ryskal wyniósł do zakopania tych rzeczy; potym, pomiarkowawszy, nie chciał; ztąd poiechali do Serebryi, do brata, do Axętego, y kazał czekać Jakim Kostiovi koło rzeczki, gdzie czekał z godzinie, a nie doczekałszy się, ruszył wozem ze wszystkim do Kalusa y zajechał do szwagra swego Łukijana, gdzie, zostawiwszy wóz, poszedł do miasta na podpitek z kuśnierzami y przyznał się, że kradzione mam rzeczy; y tak dano do zwierzchności znać y w areszt wzięto, gdzie odebrano od zwierzchności w Kalusie złotych 39, groszy 15.

Книга записовая Барскаго замка, годъ 1730—1743, № 3683; листъ 25.

XIX.

Приговоръ каптуроваго суда Подолскаго восводства, опредѣляющій подвергнуть смертной казни черезъ повѣшенье дворянина Доминика Матковскаго, сознавагоса въ томъ, что онъ, въ продолженіи значительнаго времени и въ сообществѣ многихъ другихъ лицъ, занимался разбоемъ и грабежемъ, 1733. Генваря 20.

Actum feria 3, ipso die festii sanctorum Fabiani et Sebastiani martyram, anno 1733.

Inter generosum Sniechowski et incarceratum Matkowski. Judicium post excepta confessata corporalia ad lectionem confessatarum, tam libere

coram officio castrensi Camenecensi, quam in torturis depositarum, condescendit. Quoniam ex eisdem manifesti deducitur: memoratus Dominicus Matkowski incarceratus, a tenera aetate sua in variis palatinatibus et villis pervagando, communicata societate cum variis personis et praesertim: Adamowski in Wasilkowce, Czerkaski, Petro, Antonio Mazur, Pohorecki, Skalski, Suchorabski, Smolnicki, Zakrzewski et Radomski, equos, boves, vaccas furto ablatas, partim commutasse, partim vili pretio disvendisse, equum generosi Sniechowski, pili kasztanowaty, ad bona Chmieliszce cum Petro et Antonio Mazur, collega suo, transduxisse, ibidemque a laborioso Michajło Dudka pecuniam perceptam in usum communem potus convertisse, insuper nobilem Suchorabski, criminum suorom conscium, comitemque itineris, de oppido Leopoliae Podoliam tendentem, per explosionem ex sclopeto e vivis sustulisse, equum, vestes et res ejusdem derelictas cum quodam Radomski divisisse et interceptisse, debita olim generosi Zajączkowski, anteacti domini sui, a variis creditoribus ad summam 300 florenum clandestine levasse, et membranas extradidisse, nec laboriosis Petro et Antoni Mazur, in bonis Wasilkowce commanentibus, equos binos, pili skaragniadych, generoso Antonio Leszczyński pro porco commutasse, aliosque innumerosos excessus patrasse, proinde confessatis suprascriptis ad adcitationem et statuitionem aliorum, similibus attentatis obnoxiorum, conservatis, incarceratum, Dominicum Matkowski vocitatum, suspendendum per publicum ministrum exequentem declarat, atque pro finali executione ad jus civile remittit.

Книга калтуровыхъ судовъ Подольскаго введодства, № 3645, годъ 1724—1737; листъ 53 на оборотъ.

XX.

Жалоба сврея Іося Касріеловича на владѣльцевъ села Колыбаевецъ, дворянъ: Александра и Викентія Лашевскихъ о томъ, что они арестовали его имущество, оставленное въ селѣ Колыбаевцахъ, откуда онъ бѣжалъ, опасаясь козацкаго движенія. 1733. Іюля 1.

Sabbatho post festum Nativitatis sancti Joannis Baptistae proximo, anno Domini 1733.

Ad iudicium actaque praesentia, terrestria, camenecensia Podoliae positionis judiciariae personaliter veniens infidelis Joś Kasrielowicz, oppidanus Smotricensis, anteactus in bonis villae Kołybajowce, haereditatis magnificorum Łaszowskich, tabernalis arendator, praevидendo integritati substantiae suae, solennem in et contra magnificos: Alexandrum—Wielunensem, et Vincentium—Żytomiriensen ensiferos, Łaszowskie, fratres, praefatorum bonorum villae Kołybajowce haeredes, atque generosum Mathiam Wasilkowski, eadem bona Kołybajowce ante hac in sua dispositione habentem, nec non communitatem integram subditatus Kołybajowecensis, eodem coram iudicio et actis detulit una cum manifestatione protestationem in eo: quia modernus infidelis manifestans, stante publica calamitate et incursione ac praedatione kozacorum, per eosdemque tot nobilium et judaeorum crudelissima trucidatione, evitando certissimam necem suam, relicta universa substantia sua in fundo praefatorum bonorum villae Kołybajowce, fugam salutis sua consulere debuit, reliquit vero hanc substantiam suam: primo, vasa omnia lignea, ad braxatorium pertinentia, in numero centum triginta; frumentorum varii grani et seminis trituratorum mensuras, osmaczki dictas, in numero septem; item frumenti non tritupati: in uno artumno siliginis et tritici sexagenas, alias kop, centum octoginta; in altero artumno hordei et tritici vernalis, alias jarey przeniczy, sexagenas centum sexaginta, avenae sexagenas viginti, in minoribus autem artumnis, vulgo w stogach, et quidem: in uno tritici sexagenas sexaginta et hordei sexagenas quinque; in altero artumnulo siliginis sexagenas sexaginta; demum vaccas lactiferas binas cum

duobus vitulis, juvencam trium annorum et equum unum; apud communitatem vero Kołybajowecensem pro liquoribus variis, in fidem et expectationem conceditis, summam sibi debitam circiter mille florenorum polonicum; in camara bene occlusa, dicta szpiklerz, cremati measuras magnas, spusty nuncupatas, in numero quatuor, tum et alias varias vel necessarias, seorsivo registro specificandas, in varia forma et materia existentes per multas (res). Tandem post sopitam praefatam publicam calamitatem, dum modernus protestans (rediit) ad memoratam substantiam suam, nec ad arendam tabernalem, nec ad substantiam suam relictam, supra experssam, admissus fuit, substantia vero ipsius, pro recensita in fundo praedictorum bonorum villae Kołybajowce modo praemisso relictam, nescitur quonam conversa est et cujusnam commodi applicata extat; pro cujus substantiae restitutione jure agere cum quo competierit per praesentem manifestationem sese offert; et insuper, licet infidelis Joś protestans circa calculationem, cum communitate Kołybajowecensi respectu debitorum suorum habitam, in registro emundativo sese suscripsit, attamen protunc, tanquam in captivitate existens, nolens volens hoc facere coactus fuit, de cujus subscriptionis nullitate ac invale- ditudine manifestatur. Ad extremum, dum modernus manifestans apud nobilem Ilnicki, protunc in villa Kołybajowce commanentem; pro duobus bobus emptis sexaginta florenos polonicos, eidem nobili Ilnicki ad solvendum praeparatos, apud se habuisset, et magnificus Łaszewski, ensifer Vie- lunensis, praedictos sexaginta złotych, nescitur quonam praetextu, arestavit, post impositum vero arestum brevi tempore eosdem sexaginta florenos a se, protestante, coactive accepit, tantummodo quietationem manualementem in vim acceptae ejusdem pecuniae sibi, manifestanti, cum subscriptione nominis in titulo sui dedit. Itaque modernus manifestans et protestans, ratione praemissorum omnium, praecipue respectu sexaginta złotych polskich, ne iterata vice eosdem solvere cogatur, contra supraexpressos manifestatos et prote- statos suos, praecavendo integritati toties substantiae suae, iterum atque iterum solemnissime manifestatur, queritur et protestatur.

*Книга земская, Именсуз-Подольская, записовая и поточная,
№ 3708, годъ 1730—1738; мѣсть 1109 на оборотъ.*

XXI.

Жалоба дворянина Гаспара Пташинскаго на дворянина Жураковскаго о томъ, что онъ, пользуясь смутнымъ временемъ, набралъ отрядъ волоховъ и козаковъ въ сосѣднихъ имѣнiяхъ: Шаргородскомъ, Яружскомъ и Лучинскомъ и, выдавая этотъ отрядъ за часть войска русскаго или козацкаго, напалъ съ нимъ на село Ольховець, бывшее въ арендномъ владенiи истца, ограбилъ его дворъ, убилъ дворянина Ленецкаго и угналъ изъ завода 105 лошадей. 1733. Юля 8.

Feria secunda intra octavas festi Sacratissimi Corporis Christi Domini, anno ejusdem, millesimo septingentesimo trigesimo tertio.

Ad judicium actaque praesentia, terrestria, Camenecensia Podoliae personaliter veniens magnificus Gasper Ptaszyński, thesaurarius Lancicensis, bonorum capitaneatus Olchovecensis, in palatinatu Podoliae, districtu vero Laticoviensi consistentium, arendatorius possessor, providendo omnimodaе integritati substantiae suae, solenniter eodem coram judicio et actis, ob impossibilitatem acta castrensia Laticoviensia adeundi, ex ratione hostilitatis Moschoviticae, in oris Podoliae existentis, silentiumque actorum, in et contra illustrissimos: Stanislaum, regni, et Josephum, magni ducatus Lituaniae subdapiferos, sacri Romani imperii duces, Lubomirskie, fratres, bonorum tractus Szarogrodensis haeredes, tum illustres magnificos: Michaelem Cantium a Potok in Jaruga et Savińce Potocki, Trembovliensem capitaneum, bonorum oppidi Jaruga haeredem, Severinum in Rejovicc et Roxdoł Rzewuski, notarium regni, bonorum tractus Łuczynensis haeredem, aliosque dominos, tum eorum in suprascriptis bonis: Szarogrod, Jaruga, Łuczyniec cum attinentiis, valachos, de nominibus et cognominibus ad praesens (ignotos), post, dum vero innotuerint, in tractu causae specificandis, hic tamen pro expressis censendos, infrascriptarum violentiarum complices et comprincipales, et praecipue nobilem cujusvis nominis Żurakowski, principalem motorem, praevia manifestatione questus protestatusque est idque pro eo: quia ipsi, et praecipue nobilis Żurakowski, principalis, cum adscitis sibi de suprascriptis,

tractibus: Szarogrodensi, Jaruscensi, Łuczynensi valachis et cosacis, stante hostilitate Moschovitica, anno super elapso, millesimo septingentesimo trigésimo quarto, sub palleo et nomine Moschorum et Cosacorum, bona oppidum Olchowiec moderni protestantis totiusque suprascripti capitaneatus communitatis machinationes struere, hostili modo superiniquitare, persequi et investigare, depraedare taliterque invadere in vitam moderni protestantis propriam; in numero centum quinque, scilicet equas: pili brudno wilczata, alteram pili skara gniada, tertiam jasno gniada, cum hinnulo pili cisawy, quartam pili kara, Cyganka, cum hinnulo myszaty, quintam pili skara gniada łysa, sextam jasno gniada, septimam item pili jasno gniada, cum hinnulo myszaty, octavam pili myszata, młoda, nonam pili myszata, stara, decimam pili cisawa, undecimam pili gniada, wielka, duodecimam pili cisawo srokata, decimam tertiam pili gniada białożka, decimam quartam pili myszata, rosła, decimam quintam pili myszata bez odmiany, decimam sextam pili płowa, młoda, decimam septimam pili gniada srokata, cum hinnulo gniady, decimam octavam pili karo srokata białożka, decimam nonam pili karo srokata, annorum quatuor, vigesimam pili karo srokata, vigesimam primam, vigesimam secundam, vigesimam tertiam, vigesimam quartam—pili gniade, vigesimam quintam pili wilczato srokata, cum hinnulo, vigesimam sextam et vigesimam septimam pili wilczate, cum hinnulo, vigesimam octavam pili brudno kasztanowata, vigesimam nonam pili cisawa z łysiną, cum hinnulo ejusdem pili, trigesimam primam pili wrona, cum hinnulo, trigesimam secundam pili siwa cum rescisa auri, trigesimam tertiam pili szpakowata komonica, trigesimam quartam pili siwo iabkowita, trigesimam quintam, trigesimam sextam—pili masłowate, trigesimam septimam pili gniada białe kopyta, trigesimam octavam pili masłowato srokata, trigesimam nonam pili szpakowata, quadragesimam pili gniada, quadragesimam primam pili kara bez odmiany, quadragesimam secundam pili myszata bez odmiany, quadragesimam tertiam pili skara gniada, quadragesimam quartam pili wilczata, quadragesimam quintam pili dereszowata białe kopyta, quadragesimam sextam pili item dereszowata, quadragesimam septimam pili gniada biało-kopyta, quadragesimam octavam pili kasztanowata łysa, quadragesimam nonam pili gniada, wysoka, zadnie kopyta białe, quinquagesimam pili masłowato srokata, quinquagesimam primam pili brudno wilczata, quinquagesimam secundam pili bułana, młoda; tum equos, et quidem: primum et secundum pili kasztanowate, tertium wilczaty, quartum myszaty, quintum jasno gniady, sextum gniady bez odmiany, septimum łosiowaty, octavum myszaty, nonum kasztanowaty, decimum gniady białożka,

undecimum myszaty bez odmiany, duodecimum pleśniwo srokaty, decimum tertium brudno wilczaty, decimum quartum gniado srokaty białonogi, decimum quintum et sextum pili gniade bez odmiany, decimum septimum et octavum pili myszate bez odmiany, decimum nonum et vigesimum pili skara-gniade, vigesimum primum masłowato srokaty, vigesimum secundum wilczato srokaty, vigesimum tertium pili płowy z czarną grzywo, vigesimum quartum cisawy bez odmiany, vigesimum quintum szpakowaty cum rescisa auri, vigesimum sextum et septimum pili karo srokate, vigesimum octavum pili gniady, vigesimum nonum łosiowaty, trigesimum, trigesimum primum, secundum, tertium—pili brudno wilczate, trigesimum quartum pili gniady bez odmiany, trigesimum quintum dereszowaty, trigesimum sextum et septimum pili brudno wilczate, trigesimum octavum gniado srokaty, trigesimum nonum, quadragesimum, quadragesimum primum et secundum—pili gniade, quadragesimum tertium bułano srokaty, quadragesimum quartum pili płowo srokaty; ad extremum lebetes quatuor cum omnibus requisitis ex brazatorio intercipere et in commodum sui convertere, ecclesiam, in bonis Olchowiec sitam, irruere, depraedare, generosum Zaniecki, ex curia extractum et in vicinam silvam conductum, crudeliter convulnerare, consautiare ac interimere, nec hisque contenti, tam curiam moderni protestantis, quam subditorum casas invadere, dationes aliquas sibi contribuere, demandare, ab iisque innumerabiles violentias, in termino termini probandas, inferre—ausi sunt temereque praesumpserunt. Ratione quorum omnium idem magnificus protestans, praecipue contra suprascriptum nobilem Żurakowski, et valachos ac cosacos, ejusdem complices, quam solennissime queritur et protestatur, offerendo se, hanc injuriam, jure mediante, vindicaturum fore.

Книга земская, Каменецъ-Подольская, записовая и поточная, № 3708, годъ 1730—1738; листъ 1191.

XXII.

Объявление дворянина Станислава Тыши-Быковского о томъ, что крестьяне изъ, находящейся въ временномъ его владѣннн, Фастовской волости разбѣжались вслѣдствіе притѣсненнй жолнеровъ, собранныхъ въ Бѣлой Церкви подъ предлогомъ охраненія края. 1733. Декабря 19.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego trzeciego, miesiąca Decembra dzieńnastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku iego królewskiej mości Owruckim, przedemną, Remigianem Czopowskim, namieśnnikiem grodzkim owruckim, y xiegami ninieyszemi, grodzkiami, owruckiami comparens personaliter iaśnie wielmożny iego mość pan Stanisław Tysza Bykowski, cześnik płocki, sędzia y deputat kapturowych sądów woiewodztwa Kiiowskiego, vigore iurium suorum dóbr miasta Fastowa cum attinentiis possessor, iak prędko mógł na kadencję owrucką ex munere officii sui judicialis przybyć, tak zaraz, swoją obligację deputacką exequendo, coram officio praesenti stanowszy, postrzegając wszelkiew całości swoiey, aby in posterum nie poniosł detrimentum y nie był pro infrascriptis peractis in responsione, solenniter świadczył y manifestował się o to: iż iaśnie wielmożny comparens, trzymając w swoiey possessyi dobra miasto Fastów cum attinentiis, wszelkiewi sposobami onych całości przestrzegając, ad pristinum florem przyprowadzał y omnem curam circa tychże dóbr integritatem miał, że najmnieyszym sposobem onych nie uczynił dezolacyi; teraznieyszego zaś nieszczęśliwego w zamieszaniu wielkim całej rzeczypospolitey zostaiącey czasu, gdy woyska koronne, na Ukrainie dla bezpieczeństwa zostaiące pod komendą iaśnie wielmożnego iego mości pana Świdzińskiego, starosty radomskiego, ściągający się pod Białą Cerkiew, prowianty y insze należytości, sobie potrzebne, czyli to za wiadomością iego mości pana regimentarza, czyli proprio ausu wybierali y nieco poddanych aggrawowali; tak poddani, ile w kraiu niebezpiecznym zostaiące, obawiając się dalszych aggrawacyi przez woyska, nie poddawawszy panu swemu, to iest manifestanti, czynszów, osypów y

innych powinności, ex solo horrore za granice pouchodżyły, y więcey ieszcze
 onych zamyśla uciekać; także kupcy przechodzące, mając od iego mości
 pana regimentarza sobie pozwolony ludzi woyskowych konwoy, bez żadney
 przyczyny, bo ieszcze przy wszelkim bezpieczeństwie zostaiąc, żadney intraty
 do dóbr Państwa nie czynili, tylko, wolno przy konwoiu pomienionym prze-
 chódząc, szkódę y uymę intraty czynili. W czym idem comparens wielką
 widząc swoię szkódę y ruinę dóbr pomienionych, którym dalszym obwiado,
 de integritate sui o to wszystko, ut praemissum est, manifestuiąc się, salvam
 zostawił y prosił o przytęcie do xiąg, co y otrzymał. Stanisław Tysza By-
 kowski, cześnik połocki, manu propria.

*Книга городская, Овруцкая, записовая и поточная, № 3233,
 годъ 1735—1734; листъ 678.*

XXIII.

Жалоба дворянина Ивана Мокосея-Дениска на дворянина Иосифа
 Зозулинскаго о томъ, что послѣдній склонилъ одного изъ крестьянъ, на-
 ходившихся въ гайдамацкомъ отрядѣ подъ Бердичевомъ, истребить
 убить истца. 1734. Генваря 14.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego czwartego, miesiąca Januarii
 czternastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w mieście iego krolewskiej mości Żytomierzu,
 przedemną, Janem Malkiewiczem Chodakowskim, namiesnikiem protunc
 podwoiewodztwa grodzkim generału woiewodztwa Kijowskiego y xięgami
 ninieyszemi, grodzkimi, kijowskiemi comparens personaliter wielmożny
 jego mość pan Jan Mokosiey Matwijowiecki Denisko, komornik graniczny
 Czernihowski, summo sui amini cum dolore na przeciwko urodzonemu jego
 mości panu Jozefowi Zozulińskiemu, gubernatorowi Pawołockiemu, szczegulnie

tyło zabiegając całości życia swego, fortuny y honoru, protestuie się, idque pro eo: iż jego mość obwiniony, nie chcąc żywić protestanta, lecz ultimam chcąc onemu pozyskać periodum vitae, a stosując się do innych, contra ejus poczynionych manifestów, to opowiada urzędowi ninieyszemu, że jego mość obwiniony, nie tylko videndą manifestacyi, ale chcąc placere jaśnie oświeconemu xięciu jego mości, woiewodzie Sandomirskiemu, pryncypałowi, illegitime nunquam probabiliter imo listem negantur (sic) opisał, aby pryncypała swego, jaśnie oświeconego xięcia jego mości submoverit in ruinam vitae et honoris manifestantis; in post przykazania protestanta łapać, w dyby zabić, do Pawołoczy przywiść, a ztamtąd ad velle placere do taczek oddać et, hoc omni probante, chłopą Słyzkowicza, haydamakę y czarnoxięznika, na ostatek w sotni chodzącego, pod Berdyczowem z hultajstwem będącego, na zabicie niniejszego protestanta subordynował; ktoren, nie tylko żeby in dies, ale et in horis na protestanta, by go zabić y insperato zastrzelić, czyha; a tak, aby te nefas nie działo się, y aby hajdamacka potestas non dominaretur, lecz aby ipsa justicia et sacrosancta decreta prolata regnarent, manifestowawszy się, quam sollemnissime protestowawszy się przed Panem Bogiem Naywyszym y całym światem, tudziesz iako verae aequalae verus pullus, syn koronny, przed prześwietną rzeczą pospolitą i prześwietnym woiewodztwem Kyowskim, actis connotari prosił; co y otrzymał Jan Denisko (manu propria).

Книга Кіевская, городская, поточная, записовая и декретовая, 1680—1755 года, № 46; листъ 161 на оборотъ.

XXIV.

Жалоба дворянина Ивана Хоецкого на дворянина Владислава Шотарского, о томъ, что послѣдній возбудилъ къ вооруженному возстанію крестьянъ села Ивницы и, потомъ, когда былъ арестованъ по этому дѣлу, убѣжалъ изъ подъ стражи и скрылся. 1734. Генваря 18.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego czwartego, miesiąca Januarii ósmnastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Żytomierskim, przedemną, Janem Meleniewskim, subdelegatem, ad hunc actum proszonym, i xięgami niniejszemi, grodzkiemi, żytomierskiemi, personaliter comparens urodzony imć pan Jan Chojecki, namieśnik grodzki żytomierski, widząc na szkode złośliwie uczyniony podstęp, obviando temu, aby jaśnie wielmożni ich mość panowie: Alexander i Maryanna z Kossakowskich na Leśni i Oziutyczach Leśnicy, starostowie żytomierscy, małżonkowie, w sprawie swojej, justissime windikując krzywdy, nie ponieśli jacturam, manifestuje się o to: iż co urodzony Władysław Szotarski, ex directa informatione pryncypałów swoich, wielmożnych ich mościów panów Łętowskich, i innych, do niżej wyrażonej akcyi będąc destynowany, eorumque mandato, tudzież sua cura ac publico studio poddanych dóbr Iwnicy (którzy rebelli z zufałości conspiratione przeciwko panom swoim, jaśnie wielmożnym ich mościom panom starostom żytomierskim, małżonkom, powstawszy, ex jugo wylamując się posłuszeństwa, śmieli po nieprzyjacielsku armis na panów swoich saevire) w kraju takim, gdzie buntów serpit origo malorum, zfomentował i do tego induxit, który, ex ratione zfomentowania poddanych natenczas i wszelkiej nieszczęśliwości okazyi, wzięty et ad honestam sequestri officii był oddany detentionem, któremu ktoś, suis iniquis mediis chcąc jaśnie wielmożnym ich mościom panom starostom żytomirskim, małżonkom, uczynić in jure trudność, konia podał. Deinde manifestans iterum iterumque, prospiciendo temu, zachowując salwę, za dowiedzeniem się, przez kogoby ten podstępny zdrady miał być uczyniony sposób, jure agendi deklarując, o to manife-

festuje się; której manifestacyi actis connotari prosił, co i otrzymał. Jan Chojecki, namieśnik grodzki żytomirski, manu propria.

Книга городская, Житомирская, записовая и поточная, № 224, годъ 1734—1737; листъ 45 на оборотъ.

XXV.

Жалоба дворянина Андрея Багрыновскаго на мѣщанъ мѣстечка Кошеватой, находившагося въ его управленіи, о томъ, что они ограбили имущество истца, покушались на его жизнь и возстали противъ его власти вслѣдствіе появленія козаковъ съ лѣваго берега Днѣпра. 1734. Генваря 27.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego czwartego, miesiąca Januarii dwudziestego siódmego dnia.

Na urządzie grodzkim, w mieście jego królewskiej mości Owruczu, przedemną, Wawrzyńcem Walewskim - Lewkowskim, namiesnikiem protunc podwoiewodztwa grodzkim generału woiewodztwa Kyowskiego, y xięgami ninieyszemi; grodzkiemi, kyowskiemi comparens personaliter urodzony jego mość pan Andrzej na Bahrynowiczach Bahrynowski, swym y urodzoney iey mości pani Maryanny z Brzczyckich Bahrynowskiej, małżąki swey, imieniem, jak skoro tylko, od zbuntowanych poddanych miasteczka Koszowaty życie salvuiąc, zdrowo uiść mógł, tak zaraz z nieutulonym żalem coram actis castrensibus kijoviensibus solenniter przed Bogiem y całym światem naprzeciwno wielmożnym ich mościom panom: Barbarze z Wysokiego podstoliny Nowogrodzkiej, matce, wdowie, y Franciszkowi, synowi, Młodeckim, podstolicowi Nowogrodzkiemu, dziedzicom dóbr wsi Koszowatey, tudzież sławetnym y roboczym Derewiankom, poddanym y mieszczanom, protunc buntury wszczynającym, robotnikom y opressorom, po imionach y przezwiskach obżałowanemu podstolicowi lepiey wiadomym, nescitur sive jussu et man-

dato pana swego, czyli też propria sua autoritate postępując, takowym manifestował się sposobem: iż modernus manifestans, będąc uwiedziony tot vicibus wielkimi obżałowanego deklaracyami, za tak wielkie, y całemu prześwietnemu wojewodztwu Kyowskiemu wiadome zasługi, przy których nieraz y życiem azartować musiał; a wielmożny jego mość pan podstolic Nowogrodzki, miasto rekompensy znaczney, na administracyi w miasteczku Koszowatey na dalszą ruynę y zgubę manifestującego się zostawił; ktoren lat dwie bez żadney recompensy szczerze służbę swoją kontynował, gdzie napotym anno praesenti, millesimo septingentesimo trigesimo quarto, die septima Januarii, gdy modernus protestans widział uchodzących ich mościów szlachty przed inkursyą wyszłych kozaków z za Dniepra, wyprawiwszy żone swoje do Bahrynowicz, sam się dla utrzymania fortuny pryncypała swego został, a robocze Derewianki nazywające się, poddani Koszowaccy, tameyszych więcey zfomentowanych sobie przybrawszy, pod pretextem kozaków Zadnieprowskich, dognawszy żone manifestującego się w Łatoszczy wielmożnego jego mości pana Antoniego Błędowskiego, która była już do zamku wiechała, in praesentia gubernatora tameyszego z zamku cum omni supplectili domestica wzięwszy, do dóbr wsi Łukianowki, w possessyi iey mości pani Gniezdzickiey będącej, przyprowadziwszy, y tam suknie, konie, pieniądze, szable, nawet registra do rachunku należące y białe odzienie pozabierali, tylko w jedney koszuli żone manifestantis zostawiwszy, do Koszowatej odiechali, a potym samego protestanta, dni kilkanaście po lasach tułającego, aby żaden westygium o zabranii rzeczy nie zostało, szukając usilnie, dla zabicia inwestygowali y prześladowali; ktore szkody przez zrabowanie mieszczan y poddanych Koszowackich plus minus na trzy tysiące sześćset złotych polskich ponosi; co futuro in termino seorsivo registro remostrowane będą y podane. Co wszystko czasu prawa per inquisitionem dowiedziono będzie; o co modernus comparens prawnie czynić nie zaniechać deklaruie, salve sobie do uczynienia inney lub przez relacyą, czyli pozew dany correctionem zostawiwszy, o teraznieyszey, wkrótce napisaney, o przyjęcie mnie, urzędu, prosił, co y otrzymał. Andrzej na Bahrynowiczach Bahrynowski (manu propria).

Книга Киевская, городская, поточная, записовая и декретовая, 1680—1735 года, № 46; листъ 175.

XXVI.

Заявленіе дворянина Оомы Котовскаго о томъ, что онъ, вслѣдствіе крестьянскаго волненія въ Украинѣ, долженъ былъ бѣжать изъ управляемаго имъ имѣнія Рожова, въ которомъ онъ оставилъ свое имущество и документы. 1734. Февраля 19.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego czwartego, miesiąca Februarii dziewiątego dnia.

Przed urzędem y aktami ut supra, comparens personaliter urodzony i. m. p. Tomasz Kotowski, iak tylko do akt niniejszych zbliżyć się mógł y do których liberum mógł mieć podczas terazniejszych rewolucyi (aditum), przestrzegając całości swoiey, iako też małżonki y sukcesorów swoich, de diligentia takowy zanosi manifest: iż modernus comparens, mając sobie powierzoną dyspozycyę dóbr ukraińskich Rożowa cum attinentiis od wielmożney i. m. pani Zofii ante hoc Cetnerowcy, starościny bareckiey, ad praesens Potockiey, starościny bełżkiey, na którey funkcyi quam fidelissime dotychczas ad quaevis mandata princypałki swoiey zostawał i wielkie do skarbu pańskiego importował intraty, teraz zaś, gdy do Zamościa, do wielmożney princypałki swoiey z pieniędzmi z dóbr ukraińskich odiechał, powróciwszy iterum do Rożowa na Ukraine, iuż wielkie bunt y domowego chłopstwa y dyffidacye na życie swoje zastał; ponieważ iuż na niedziel sześć przedtym powinności żadney odbywać, nawet y drew do dworu przywieść nie chcieli, ustawicznie pili, bankietowali się, koło dworu chodzący z spisami huczeli, zmowy między sobą różne cicho kupami miewali, kowalowi zamkowemu, na imie Jarmołowi, służącemu komparentowi, ze dworu ustąpić kazali, mówiąc te słowa: »ty człek obcy, ustap ze dworu od pana swego, żeby się y tobie nie dostało, y lepiej będzie, gdy ustąpisz«; żone comparentis ustawicznie wartowali, na stole we dworze spisy y samopały pokładszy, strachy różne, niby od kogo obcego, potaiennie czynili; a do tego Iwan Dziechciarenko z Chwasowy, przyszedszy, zważając

różne w teyże wsi Chwasowie swawole, do buntów podobne, y znowy sąsiadów swoich, z przestrogą do żony comparenti: »pani, iakiem ci życliwy, uciekay, nie czekay póki w Leczyźnie Moskwa albo Kozacy zadnieprscy nie nastąpią, bo iuz Stapowenko na ciebie popisał się w bunty w Wasilkowie« jakoż, gdy modernus comparens tylko do Chwastowa dla wiadomości o wejściu Moskwy czyli Kozaków wyiechał, tego momentu zmwowiona kupa w Rożowie na dwór napadli gromadą całą, kucharke związali, spisami w ziemi depozytu szukali, y innych wiolencyi y dyffidacyi, co latioribus, iezeliby tego potrzeba była, deducetur, tak wiele naczynili; do tego circum circa zabóystwa wielkie zaczęli się: inter alias na Rożowskim trakcie furmanów dwóch, żydowskich dusz dwanaście zarznięto; w Muzyczach domowe chłopstwo, z pogranicznemi namówiwszy się, sadzą posmarowawszy się, na dwór napadli, zrabowali, kotły z winnicy pozabierali, niektóre osoby związali, bili, pytając się gdzie pieniądze, depozyta gubernatorskie, gubernatora żywić tameyszego nie chcieli, tylko że, salvando vitam, umknoł się; do tego okolicznie y z poblizszych krajów szlachta, żydzi, kto tylko mógł, precz puciekali, co publiczne gazety z różnych mieysc krajów Ukraińskich obszernie o nieszczęściu ludzkim niosą. Więc modernus comparens, widząc oczywiste niebezpieczeństwo, iako każdemu życie naymilsze et prima cura salutis, nolens et vere lachrymabundus, obawiając się y na drodze iakowego niebezpieczeństwa, na Wołyń wyiechać musiał; quod magis, że iego mość, ex tanta turbidine et in periculo vitae, y swoich własnych papierów, do różnych fortun swoich należących, odbieżeć musiał y znaczne w fortunie ponieść detrimentum; o którą tak znaczną ruinę swoię y szkodę, y tę swoię manifestacyę, żeby o to napotym iakowego nie miał od kogo exprobrowania, de diligentia sui et cujus supra zaniosłszy manifestacyą, quam actis connotari prosił; co y otrzymał. Tomasz Kotowski, manu propria.

Книга 2-одская, Кременецкая, записовая и поточная, годъ 1734, № 1659; листъ 26.

XXVII.

Жалоба дворянина Иосифа Коллонтая о томъ, что козаки разграбили все его имущество и, въ томъ числѣ, похитили его документы. 1734
Марта 12.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego czwartego, miesiąca Martii dwunastego dnia.

Przed urzędem y aktami ut supra, comparens personaliter urodzony iego mość pan Józef Kołłątay, dóbr wsi Kobyli vigore jurium sibi servientium possessor advitalitius, postrzegając ostatniej fortuny swoiey całości, żeby in posterum aliquod nocuum nie było, to ninieyszemu urzędowi czynił et de diligentia sui manifestował: iż będąc dnia ósmego Martii od woysk rossyjskich przez kozaków zrabowany i ze wszystkiego funditus z całej fortuny wyzuty, gdzie inter alia papiery różne, karty, kwity, kontrakty y wszelkie prawa, na pomienione dobra służące, oryginały, dekreta tak grodzkie, ziemskie, trybunalskie, iako też y kompromissoryalne, y inne dokumenta, w których summa pięć tysięcy złotych polskich wyrażona y na dobrach wsi Kobyli przyznana y przysądzona wyraża się, te wszystkie pomienione papiery z sepetu wzięto. Co wszystko exprimendo, ne in posterum exinde fiat majus damnum et detrimentum fortunae, idem comparens, de diligentia sui, respectu praemissorum omnium, manifestatur, prosząc actis connotari,—co y otrzymał. Józef Kołłątay.

*Книга городская, Кременецкая, записован и попочная, годъ 1734,
№ 1659; листъ 42*

XXVIII.

Заявленіе дворянина Іосифа Курьловича, управлявшаго Шаравецкимъ имѣніемъ, о томъ, что онъ не могъ внести въ срокъ суммы, назначенной для выкупа села Левковецъ, по причинѣ опаснаго волненія, охватившаго окрестную мѣстность. 1734. Марта 20.

Sabbatho post dominicam Invocavit quadragesimalem proxima, anno Domini 1734.

Videatur hoc loco manifestatio generosi Josephi Kuryłowicz, magnifici Josephi Dulski, ensiferi Varsoviensis, bonorum tractus Szarawczensis haeredis, plenipotentis, nomine et ex parte ejusdem magnifici principalis sui, praecavendo omnimodae integritati fortunae ejusdem, ex quo exemptio bonorum Lewkowce, sui magnifici principalis haereditarium, ad tractum Szarawcensem spectantium, tempore proxime praeterito inciderat, verum quoniam publica hostilitas in tractu Międzybożensi, in vicinia tractus Szarawcensis existens; bona ejusdem tractus Międzybożensi et alia vicinia depopulans, in vitasque et fortunas incolarum palatinatus Podoliae inhians, ac eosdem dispergens, summa vero in exemptionem bonorum praemissorum Lewkowce proveniens, generosos Zakrzewskie concernens, in certo deposito ob praemissa hostilitatis publicae impedimenta reposita existit, nec ob rationes, in termino termini exprimendis, exolvi non valet, idcirco, obviando cuivis indemnitati fortunae ejusdem magnifici principalis sui, facta. Copia patet sub signo. Josephus Kuryłowicz, plenipotens, manu propria.

Книга протоколовъ калтурскаго Каменецподольскаго суда, годъ 1734, № 3791; листъ 43.

XXIX.

Универсалъ войскаго Кременецкаго, Казимира Зброжка, объявляющій о томъ, что онъ открываетъ присутствіе своего суда, въ который приглашаетъ приносить жалобы всѣхъ, потерпѣвшихъ убытки отъ своевольныхъ отрядовъ. 1734. Апрѣля 19.

Kazimierz na Nawosiołkach Zbrożek, woyski ziemski krzemieniecki.

Wszem wobec y każdemu zosobna, komu o tym wiedzieć należy, osobliwie: iaśnie oświeconym, iaśnie wielmożnym, wielmożnym y urodzonym ich mościom panom wszystkim obywatelom wojewodztwa Wołyńskiego, powiatu Krzemienieckiego, y wszystkim ludziom y pospólstwu cujuscunque conditionis, tym moim uniwersałem innotescensyi do wiadomości donoszę y oznajmuję: iż, stosując się do prawa pospolitego y konstytucyi koronnych, ex munere officii mei, ażeby sprawiedliwość święta, ile teraz, stante revolutione reipublicae et interregno, nie upadła, et omnis securitas euntium, praetereuntium, redeuntium et in loco manentium powiatu Krzemienieckiego być mogła, osobliwie od swewolnych buntowników, bez żadnych ordynansów chodzących, y innych wszelakich, — tedy inhaerendo prawu y konstytucyom koronnym, sądy moje woyskie, secundum obloquentiam legis, powiatu Krzemienieckiego, w Krzemieńcu, na pierwszy poniedziałek po Przewodniey niedzieli, anno praesenti, 1734, injuriatis aut injuriandis, składam y naznaczam y one sądzić deklaruję, vigore urzędu mego. Datum w Ni..., die 19 Aprilis, 1734 anno. Kazimirz Zbrożek, woyski krzemieniecki. (M. П.)

Anno 1734, die 20 Aprilis comparens personaliter wielmożny imć pan Ignacy Stańkiewicz, ten uniwersał od wielmożnego imci pana Kazimierza Zbrożka, wojskiego ziemskiego krzemienieckiego, introcontentum, ad acta praesentia, castrensia, capitanealia, cremenecensia per oblatam podał. Suscepi Samuel Rogala z Tchorzewa Tchorzewski, łowczy ciechanowski, namiesnik burgrabstwa krzemienieckiego.

Книга родская, Кременецкая, записовая и поточная, годъ 1734, № 1659; листъ 288.

XXX.

Жалоба съ имени дворянки Маріянны Курдвановской на дворянина Адама Курдвановскаго о томъ, что онъ собралъ отрядъ своевольныхъ людей, грабилъ съ ними дворы и имѣнія шляхетскіе, началъ въ томъ числѣ на село Курдвановской—Татариновцы и причинилъ ей разныя оскорбленія и обиды. 1734. Мая 14.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego czwartego, miesiąca Mai czterynastego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkiemi, krzemienieckimi y przedemną, Samuelem z Tchorzewa Rogalą Tchorzewskim, łowczym ciechanowskim, namieśnikiem burgrabstwa krzemienieckiego, comparens personaliter urodzony iego mość pan Marcin Komicz, plenipotens, nomine et ex commissio wielmożney iey mości pani Maryanny, primo Jabłonowskiej, ad praesens Kurdwanowskiej, woyskiej halickiej, tudzież wielmożnych ich mościów panów: Michała y Maryanny z Jabłonowskich Podhorskich, mieczników łatyczowskich, małżonków, dla niżej wyrażonych akcyi, strachów y exorbitancyi ad acta in recenti comparere nie mogących, quam solennissime przeciwko wielmożnemu iego mości panu Adamowi Kurdwanowskiemu y innym kompanii tegoż iego mości pocztowym, luźnym y czeladzi, szczególnie dla krzywd y zniszczenia fortun szlacheckich przybranym, do osób dwudziestu znajdującym się, skarżył, manifestował się y protestował w ten niżej opisany sposob y o to: iż iego mość pan Kurdwanowski, dawszy po sobie traicam famam po całym prawie wojewodztwie Wołyńskim, iuż z tąż kupą swywolną dwory szlacheckie, wsie y miasteczka, zbliżywszy się do dóbr wsi Tatarynowiec, possessionis wielmożney jey mości pani woyskiej halickiej, pobliskie od Krzemieńca będącey, formuie sobie trakt na też miasto Krzemeniec dla zdobyczy: naprzód swoje principia licentiosi actus u wielmożney iey mości pani woyskiej halickiej zaczoł, wprzód repetendo sobie płócien, sive vestituram z koszul, na sztuk kilkanaście dla siebie y ludzi swoich, czerwonych złotych trzysta y innych wygód ze zbytkiem,

bez respektu na stan szlachecki, powinny prawie, iak dla niewiasty, z imienia y lat iuż swoich godney obserwancyi, którey extorsyi swoiey ob *ca-rentiam injustae praetensionis in toto odebrać nie mogąc, iako osobiwie z pieniędzy, hostico passu postąpić sobie iego mość obwiniony umyślił, deklarując wielmożney iey mości pani woyskiey halickiey ob non praestitam satisfactionem formalibus his: »prędko szynki moskiewskie wielmożney iey mości pani wykrawać już zechce, abuchty (sic) z nich zechce wyciskać, y prędzey pociagne sobie do satifakcyi«. Jakoż w oczach wielu przytomnych niektóre scelera patravit, timor et tremor pertransivit, serce wielmożney iey mości pani woyskiey halickiey, dla niesłusznego zbytku, a nie mającey *auxilium in adversis* ni od kogo, tylko od iednego Boga, który natenczas władał y rządził wolą exorbitantów a życiem wielmożney uskarżającej się, impune iednak Bóg nie chcąc lezyi lub smierci iey mości pani woyskiey halickiey, choć w wodzie w stawie dla strachu prawie ciężkiego zanurzającej się, zginienia nie dopuścił; co sami obwinieni widząc dobrze, się reflektowawszy, że tanta temeritas daremnie nigdy się nie minie, dawszy dowód należyty swoiey imprezy, sługę wielmożney iey mości pani woyskiey halickiey, nazwiskiem Dmuchowskiego, ze wszystkiem zabrawszy, do swawolney kupy przysposobić sobie gwałtem usiłowali, y, zostawiwszy nadruinowany dobrze dwór y dobra wielmożney iey mości pani woyskiey halickiey, ztamtąd grassus suos ieszcze na dobra szlacheckie ultra formował, iako innych ukrzywdzonych ich mościów manifestacye proclamabant; a z tym urodzonego Orłowskiego, sługę, dwie mili z mieysca sprowadziwszy się, nadpastwiwszy się nad ciałem onego, rzeczy iego wszystkie iego mość obwiniony zabrać rozkazał, konia z należyтым porządkiem, *valoris* talerów bitych trzydzieści, kulbakę—złotych trzydzieści, tegoż czasu wzięto; o których to niesłuszných violencyach wielmożny iego mość pan Michał Podhorski, miecznik latyczewski, iako zięć wielmożney iey mości pani woyskiey halickiey, dowiedziawszy się, *non tamen sumendo vindictam*, ile terazniejszego czasu, nad żołnierzem iaki iest, tylko dowiedzieć się, co by za nacya niepraktykowanych excessów, cały powiat trwożących, znajdowała się? na trakt iego mości obwinionego dla rzetelności spieszył, na którym nova pericula w dobrach wsi Folwarkach y Nowosiołkach u szlachty widząc, po innych dobrach y szlakach słysząc, y iuż do Krzemieńca ściągające się z iego mością obwinionym, przy wielu świadkach ziachawszy się, de tantis omnibus rozmówić się, pretendował; — iego mość obwiniony, będąc rezolwowany na wszystko, tak do wielmożnego iego mości pana miecznika la-*

tyczewskiego, iako y ich mościów szlachty świadków, z bronią swoją po życie odważył się, y gdyby tempora divinae dispositionis nie salwowali, wielu ludzi: godney szlachty, mieszczan w Krzemieńcu, chłopów po drogach, na takie strzelanie, gwałt y wrzawę luznych exorbitantów, poginęłoby, ut patuit z excessów, tyraństwa y bicia, obdzierania w domach y po drogach, koni zabierania, pieniędzy u arędarza borsukowskiego na złotych kilkanaście y urodzonego Donowskiego złotych dwadzieścia odebrania, iako y tak wiele rzeczy pozabieranych, osobliwym registrem specyfikować się mającym, z wozuw u iego mości obwinionego wytrzęsione z niektórych, in verificationem praemissorum, iako to: kontusze, wilczury, kilimy, strzelby y inne rzeczy różnych ludzi—tu, in officio, praesentowane y odebrane ex officio. Idcirco idem generosus manifestans, nomine quo supra, de praemissis, videlicet: invasionis, honoris magnificorum principalium maliciose et ignominiose laesionis, bonorum praeaggravationis, subditorum dispersionis, variarum rerum interemptionis, injuriarum illationis, alios vero ad invenendum immissionis, equos et famulos suis commodis applicationis, multosque hoc in casu vix non occisionis, ceteris vero mortis vix non causationis, iteratus manifestowawszy się vicibus, salva meliorandi seu per citationes edendas corrigendi zachowawszy facultatem, hoc totum actis connotari prosił,—co y otrzymał. M. Antoni Komicz.

Книга вродская, Кременецкая, записовая и поточная, годъ 1754, № 1659; листъ 92.

XXXI.

Жалоба дворянина Франциска Мацкевича на дворянина Адама Курляновскаго о томъ, что онъ съ отрядомъ своевольныхъ людей грабилъ дворы и имѣнія шляхтичей; въ томъ числѣ онъ ограбилъ село Борсуковцы, находящееся въ управленіи истца. 1734. Мая 15.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego czwartego, miesiąca Maii piętnastego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkiemi, krzemienieckimi y przedemną, Samuelem z Tchorzewa Rogalą Tchorzewskim, łowczym cie-

chanowskim, namieśnikiem burgrabstwa Krzemienieckiego, comparens personaliter urodzony jego mość Franciszek Mackiewicz, swym y wielmożnego jego mości pana Domańskiego, sekretarza pieczęci wielkiej wielkiego xięstwa Litewskiego, zostającego possessora dóbr wsi Borsukowiec, administrator tamieczny, doznawszy tak ciężkiego sub hac calamitate niebezpieczeństwa a proceribus patriae, którzyby powinni pacem non vindictam erga libertatem gentis Polonae pokazać, quam solenniter przed aktami ninieyszemi świadczył, manifestował się y protestował przeciwko wielmożnemu jego mości panu Adamowi Kurdwanowskiemu y ludziom jego mości, do osób dwudziestu znaydującym się, całej kupie swywolney, tanquam rebelles et hostes vicinosque injuriosos, w ten niżej opisany sposob y o to: iż jego mość pan Kurdwanowski, non veritus paenas legum, de invasoribus dóbr y domów szlacheckich, ważył się, cum licenciosis asseclis sibi, napaść na dwór y dobra Borsukowce, ruinował, koni dwoie, valoris talerów bitych czterydzieści, zabrał, ludzi ze wsi rozpędził, inne mobilia pozabierał, u arendarza złotych polskich dwadzieścia wziął, siermięgi chłopom pożabierał, szable wziął u protestanta, dwor funditus zruinował, biciem tylko y pastwieniem się dla iakoweyści extorsyi y pretensyi w tym stanowisku zabawił się, y tak, do ostatniey ruiny przyprowadziwszy, po nieprzyacielsku na dalsze dobra szlacheckie odważył się; gdzie per vestigia facinorum jego mości obwinionego urodzony comparens repetendo zabranych koni y rzeczy inszych, przy znacznych już excessach, per famam słynących, do Krzemieńca przyjechał, a zastawszy y na tym mieyscu perpatratas violentias, konia jednego, adiuvante justitia et animadwersione wielu ich mościów szlachty ukrzywdzoney, od jego mości obwinionego odebrał, drugiego zaś w teyże kupie nie mogąc windykować, de tanta oppressione et laesione, invasione zdrowia y honori principała swego iterum iterumque manifestatur et protestatur, salva reservata melioratione praecustodita. Franciszek Mackiewicz, iako nie umiejący pisać, kładzie znak krzyża świętego.

Книга городская, Кременецкая, записовая и поточная, годъ 1754, № 7659; листъ 93 на оборотъ.

XXXII.

Приговоръ кантуроваго суда Подольскаго воеводства, присуждающій дворянъ: Станислава Погоренцаго и Александра Кудышевскаго къ тюремному заключенію и уплатѣ штрафа, крестьянина-же Петра Швеца къ крѣпостной работѣ и тѣлесному наказанію за то, что они, во время прохода Русскихъ войскъ и нападснїа козаковъ на Подольское воеводство, ворвались со взломомъ въ домъ крестьянина Степана Палѣя въ селѣ Выхватневцахъ и ограбили его имущество. 1734. Мая 24.

Actum Cameneci in Podolia, in judiciis mareschkalibus palatinatus ejusdem confederationis post felicem electionem serenissimi Stanislai primi, regis Poloniarum, feria tertia post Dominicam Exaudi proxima, anno Domini millesimo septingentesimo trigesimo quarto.

Inter laboriosum Stephan Paley, molendinatoreм de bonis villa Wychwatniowce, in personali assistentia mei, Adami Łążyński, pincernae Podlachiae, earundem bonorum possessoris, actorem, personaliter et generosos: Stanislaum Pohorecki ac Alexandrum Kudyjowski, citatos et adcitatos, personaliter, laboriosum Petro Swiec, incarcerationatum. Judicium mareschalcale Camenecense Podoliae ad repositionem inquisitionum comprobationemquē supra incorruptionem testium utrasque partes in instanti praestare censet. Et quoniam pars actorea simul et citata, nimirum magnificus Łążyński, pincerna Podlachiae, tum generosi: Stanislaus Pohorecki ac Alexander Kudyjowski, ad complementum anteriorum inquisitionum testes statuerunt et incarcerationati, ob impossibilitatem conductionis aliorum sex testium, non nisi attestationibus sese tutando, scrutiniis partis actoreae et suis non adimpletis, persistendo ac subiciendo, juramentum praestiterunt; iudicium ad lectionem inquisitionum condescendit; quibus lectis et matura deliberatione pensatis; siquidem generosi: Stanislaus Pohorecki, Alexander Kudyjowski et laboriosus Petro Swiec, sub tempus hostilitatis exercitus Moschovitici et cosacorum, in palatinatu Podoliae (temporis) praesentis scandalose grassantium, ad molendinum, in fluvio Studenica sub villa Wychwatniowce situatum, casamque

laboriosi Stephan Palej devenisse, consortem ejusdem Palej molendinatoris per violentam irruptionem fugasse, domum eorundem, excussis foribus, reserasse, res et supellectilem domesticam expillasse ac interceptisse et securitatem publicam violasse, probantur. Proinde punibiles omnes iudicium arbitratur, et, licet majores ac exemplares promeruerint paenas, habita tamen ratione detentionis eorum in publicis carceribus a die sabbathi post Dominicam Reminiscere quadragesimalem, anno praesenti 1734 elapso, ad terminum modernum degentium, ad mitiores condescendendo, decernit. Quatenus generosi: Stanislaus Pohorecki et Alexander Kudyjowski, turrim castri Camenecensis Podoliae superiorem instantanee ingrediantur, ejusdemque sessionem per spatium dimidii anni sine intermissione continent et expleant, nec non in egressu de turri quisque eorum medietatem vadii capitanealis parti, sub rigore infrascripto, iudicio vero suo per medietatem in instanti, sub poena bannitionis, ex registro paenaliu[m] publicanda, solvant et realiter enumerent. Quae praemissa facturi sunt memorati generosi: Pohorecki et Kudyjowski sub poena banitionis perpetuae, coram actis castrensibus, camenecensibus Podoliae, circa manifestationem in termino egressus turris, ab actu decreti praesentis computando, publicanda. Laboriosum denique Petro Swiec, suprascripti excessus cooperatore, ad labores solitos circa fortalitiu[m] Camenecensiu[m] in carceribus publicis pro interstitium simile dimidii anni detinendum sententiat, et circa dimissionem centum fustibus per ministerialem coram cancellaria castigandum censet.

Книга каттуровыхъ судовъ Подольскаго воеводства, № 3645, годъ 1724—1737; листъ 324 на оборотъ.

XXXIII.

Жалоба монаховъ Солопковскаго Доминиканскаго монастыря о томъ, что церковь ихъ была ограблена козаками и что сами монахи подверглись побоямъ и увѣщанъ. 1734. Мая 29.

Sabbatho post dominicam Cantate proximo, anno Domini 1734.

Videatur hoc loco manifestatio religiosorum et admodum reverendorum in Christo patrum: fratrum Quirini Kurowski, vicarii, et Francisci Drozdowski, conventus Sołopkovecensis ordinis Praedicatorum sancti Domini, suo et religiosi in Christo patris Petri Pietrzykowski, ejusdem conventus patris, ob nimias convulserationes in lecto aegritudinis decumbentis, nomine, publicam calamitatem explanando, ex quo per cosacos, hostes patriae, circa irruptionem ad ecclesiam suorum manifestantium, in bonis Sołopkowce sitam, pixidis cum sanctissimae eucharistiae sacramento in ciborio depositae, tum calicis et patenae, ac aliorum apparatusum ecclesiasticorum, in varia materia et forma existentium, manu sacrilega attrectationes et interceptiones, sacrarum imaginum contusiones et confractiones, organi per extractas fistulas penitus destructio, religiosorum: Francisci Drozdowski, moderni manifestantis, et Petri Pietrzykowski enormes converberationes et convulserationes, librorum ac totius suppellectilis, seorsivo registro specificandae, expilatio et depraedatio, caeteraque nefanda crimina, circa invasiones frequentatas, in iisdem bonis, ecclesia et conventu suorum manifestantium, praesertim ipso die dominica Ramis Palmarum et feria secunda post eandem dominicam, proxime praeteritis, attentata et patrata intercesserunt. Praecavendo itaque cuivis indemnitati ex rationibus, suo loco et termino deducendis, facta. Frater Quirinus Kurowski, vicarius Sołopkovecensis, manu propria. Frater Franciscus Drozdowski.

Книга протоколовъ калтуроваго Каменецподольскаго суда, годъ 1734, № 3791; листъ 87.

XXXIV.

Жалоба дворянина Якова Польковского на крестьянъ села Шишковецъ о томъ, что они убили его родственника, дворянина Стенана Черкаскаго. 1734. Мая 30.

Feria tertia post dominicam Rogationum proxima, anno Domini 1734.

Videatur hoc loco protestatio nobilis Jacobi Polkowski, bonorum Krzywce administratoris, suo et generosae Agnetis Gorecka, consortis suae, ac aliorum successorum olim nobilis Stephani Czerkaski, nuper crudeliter interempti, nominibus, in et contra illustrem magnificam Ludovicam Eleonoram de Kanickie Rzewuska, palatinam Belzensem, bonorum oppidi Korolówka cum atinentiis vigore jurium ipsius possestricem, tum generosos: Michaelem Kurnatowski et Carolum Markus, ejusdem commissarios, tum nobilem cujusvis nominis Kobierski, administratorem Korolovecensem, atque laboriosum Stratyj, publicum homicidam, aliisque ejusdem homicidae asseclos, subditos Szyszkovecenses, totamque communitatem bonorum Szyszkowce, ratione per ipsos, et quidem per laboriosum Stratyj, subditum Szyszkovecensem, feria sexta, proxime praeterita, anno nunc currenti, nobilis Stephani Czerkaski in bonis Szyszkowce ex nulla ratione crudeliter cultro transfictionis et e vivis sublacionis, aliarumque violentiarum attentationis, una cum visione per ministerialem regni generalem, providum Stanislaum Gieźowski, de oppido Krzywce authenticatum juratum, facta; copia dabitur, et patet sub signo: *wziół*. Jakub Polkowski.

Книга протоколовъ каатуроваю Каменецподольскаго суда, годъ 1734, № 3791; листъ 88.

XXXV.

Заявленіє крестьянъ села Головчинець о томъ, что они берутъ на поруки изъ тюрьмы одного изъ своихъ односельцевъ, обвиненнаго въ участія въ гайдамацкомъ движеніи. 1734. Мая 31.

Dajemy te porękę naszą za Andreiem wnukiem Puszcзовым z Hołowczyniec, któren, zbuntowawszy, niewiedzić gdzie iezdził y w cenzurze został, iakoby miał od woyska ujsć, więc my go tą poręką naszą wyzwolamy y zapisujemy, że żadnym buntownikiem nie będzie, ale będzie siedział przy swoim oyczymie, Puszcзовым; a jeżeli by miał zdradzić, my za niego odpowiedzieć powinniśmy y z chudoby naszej zapisujemy co się zamkowi podobą, co zechce, aby z nami czynił. Na co się znakiem Krzyża świętego podpisujemy przy imionach naszych. Datum w zamku Barskim, die 31 Maia, 1734. Jakub Puszka +, Pawło woyt Hołowczyński +, Michajło Hudenko +.

Книга записовая Барскаго замка, годъ 1730—1743, № 5623; листъ 69.

XXXVI.

Жалоба дворянина Михаила Калетынскаго на крестьянъ арендуемаго имъ имѣнія, мѣстечка Таганчи, о томъ, что они, по наущенію священника и его сына, возстали, ограбили дворъ истца, убили его племянника и указали козакамъ складъ цѣнныхъ вещей, оставленный Калетынскимъ въ Барѣ. 1734. Іюня 5.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego czwartego, miesiąca Iunii piątego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkiemi, krzemienieckimi y przedemną, Samuelem z Tchorzewa Rogalą-Tchorzewskim, łowczym

ciechanowskim, namieśnikiem burgrabstwa krzemienieckiego, comparens personaliter wielmożny iego mość pan Michał Kaletyński, chorąży brackawski, będąc tak ciężko w fortunie od niżej wyrażonych zruinowany, tak w dobrach miasteczku Tahańczy z summ, iako też y w Barze w depozycie będącym, solennissime cum dolore skarży, manifestuie y protestuie się przeciwko quorumvis nominum poddanym tahańskim y innym przysposobionym, praecipue hospodynowi y synowi iego, principałom, buntownikom y rebellizantom, uti in revolutione reipublicae, w ten sposób y o to: iż niezbożni, zbuntowawszy się sami między sobą, sprowadziwszy kozaków, manifestanta zrabowali, zruinowali, stada, bydła, miody, skrzynie, suknie, futra, srebra, złota, cynę, miedzi y inne sprzęty, plus minus na sto dwadzieścia tysięcy, pozabierali; tym się nie kontentując, urodzonego iego mości pana Jana Horaina, comparentis siostrzeńca, broniącego fortuny, crudelissime siekierami, dzidami zabili; na ostatek, wiedząc o drugim depozycie w Barze, kozaków y Moskwe sprowadzili, gdzie y tam depozyt, w Barze będący, plus minus na tysięcy ośmdziesiąt, zabrali y penitus zruinowali, a co większa, że comparens dotąd vigore kontraktu w possessyi być nie może y w intracie upada. O co tedy wszystko idem comparens, tak ratione zruinowania, iako też y de diligentia sui w tenucie, iterum atque iterum manifestowawszy się, salvam meliorandi, si opus fuerit, sobie zachowawszy, hanc brevem actis connotari prosił, — co y otrzymał. Michał Jan Kaletyński, chorąży brackawski, manu propria.

Книга городская, Кременецкая, записовая и поточная, годъ 1734, № 1659; листъ 118 на оборотъ.

XXXVII.

Жалоба князя Валеріана Воронечкаго о томъ, что крестьяне изъ Плескировской волости, будто скрываясь въ его гумнѣ: отъ русскихъ и козацкихъ войскъ, сожгли его житницу. 1734. Іюня 17.

Feria quinta post festa solennia sacri Pentecosten proxima, anno Domini 1734.

Ad officium (cui protunc magnificus Constantinus Starzyński, iudex capturalis palatinatus Podoliae, locum infrascripti illustrissimi vicecapitanei

et iudicis officii praesentis praesidebat) actaque praesentia, castrensia, capitanealia, camenecensia Podoliae, personaliter veniens illustrissimus Valerianus dux Korybuth de Zbaraż Woroniecki, colonellus sacrae regiae majestatis, vicecapitaneus et iudex castrensis Camenecensis Podoliae, bonorum oppidi Płoskirów, hic, in palatinatu Podoliae et districtu Laticoviensi, consistentium, arendatorius possessor, manifestatus est, idque de diligentia sui ex quo granarium, in quo frumenta varii grani et seminis ad aliquot millia sexagenarum per subditos tractus Płoskiroviensis, Moschos, Cosacosque aufugientes et in eodem granario per aliquot temporis spatium commorantes, nescitur, an aliquo fato, an ultro? igne combustum est. Modernus quoque illustrissimus manifestans, quam primum resciverit de illa combustione, ipso vere anni praesentis subsecuta, inseminationesque ob praemissam combustionem serere non valuit, illico, ne in futurum aliquot patiatur substantiae suae detrimentum, iterum atque iterum quam sollemnissime manifestatur. Constantinus Ioannes Starzyński, iudex capturalis palatinatus Podoliae, ad hunc unicum actum assumptus subdelegatus, manu propria. Valerianus, dux Korybuth de Zbaraż Woronecius, vicecapitaneus et iudex castrensis Camenecensis Podoliae, manu propria.

Книга протоколовъ каатуроваго Каменецподольскаго суда, годъ 1734, № 5791; листъ 94.

XXXVIII.

Отвѣты на вопросы, предложенные военнымъ судомъ взлымъ въ плѣнь козакамъ: Андрею Суляку, Григорію Воробцу и Петру Демьяновичу, содержащіе подробности о крестьянскомъ возстаніи. При нихъ приложена часть списка формировавшагося козацкаго войска, найденная при одномъ изъ плѣнныхъ. 1734. Юня 18.

Feria quarta pridie festi sanctae Mariae Magdalenae, anno Domini 1734.

Ad officium et acta praesentia, castrensia, capitanealia, camenecensia Podoliae personaliter veniens generosus Franciscus Kaczkowski, subdelega-

tus officii praesentis, confederationis palatinatus Podoliae secretarius, obtulit eidem officio et ad acticandum porrexit confessata libera, ex inculpato Andryi Sulak, cosaco, per divisionem illustris magnifici mareschalci confederationis palatinatus Podoliae intercepto, et ad castra, sub villa Ormiany sita, adducto, ac per iudicium mareschalcale ejusdem confaederationis palatinatus Podoliae, die decima octava Iunii, millesimo septingentesimo trigesimo quarto anno excepta, introcontenta, quarum tenor sequitur talis: Confessata wolne Andrya Sulaka, zabranego kozaka przez podiazd iaśnie wielmożnego iego mości pana marszałka konfederackiego podolskiego y tu, do obozu pod Ormiany, przyprowadzonego, die decima octava Iunii, millesimo septingentesimo trigesimo quarto anno zeznane: Ja, Andryi Sulak, rodziłem się w Stęchnikowcach pod Zbarażem, pracowitego Hawryła syn; w pielnastym roku od urodzenia swego poszedłem do Ochrymowiec pod Zińkow, tam bawiłem więcey iak pół roku; ztamtąd poszedłem do Chodorowiec iego mości pana Gruszeckiego y uczyłem się w szkole półtora roku; potem przenieśliem się z drugim dziakiem chodorowskim do Zawala y tam bawiłem niedziel dwie, z Zawala wzięł mię ociec do Czemerys pod Bar y tam siedziłem pół roku, z Czemerys poszedłem do Kopygrodu, bawiłem ćwierć roku, ztamtąd w Czemerysach Wołoskich dziakowałem lat pięć, ztamtąd w Kaczkówce, do Szarogrodu należącej, pułkownika Werłana wiosce, mieszkałem na kondycyi półtora roku, a potem w Bapczyńcach ożeniłem się y tam z żoną mieszkałem—będzie przed Michayłem w niedzielę dwa roki. Od pułkownika moskiewskiego z Humania, Polanko nazwanego, ma ordynans Werłan, terazniejszy nakazny pułkownik kozacki, w ten sens pisany: »Jey Imperatorskoho Wełyczeństwa y proczaiia, proczaiia, proczaiia. Daiu iemu komendu po ukazu Imperatorskoho Wełyczeństwa nad Wołochy, Kozaki y Serby, szczo b służyli Jey Imperatorskoy Wełyczeństwu do smerty...« (więcey dalszego tenoru tego uniwersału nie pamięta). Po odebranych ordynansie Werłan pułkownik zabrał koni sto trzydzieści ze wsi Kaczkówki, Olszanki, Kusnicy, klucza Raszковского, y ruszył się z nimi die trigesima Maii, to iest w niedzielę przed Wniebowstąpieniem, do Bersady; tam zastał porucznika moskiewskiego we dwudziestu koni moskalów, y kozaków koni dziesięć, mniey albo więcey; ia natenczas ieszcze nie byłem; y zaraz stanął w polu pod Bersadą, dwa dni bawiąc, a ztamtąd ruszył do Humania, y, przenocowawszy dwie nocy, poszli do Mańkówki na konsystencyą, y zastali kapitana moskiewskiego w siedmiu koni; czwartego dnia wrócili się znowu do Huma-

nia, y tam przysięgali wszyscy wojować na inoziemców, to iest na Łachów, przy dostoięństwie Imperatorowey Jey Mości, aż do śmierci żywota swego; przysięgali natenczas: Werłan, z dóbr woiewody sandomirskiego pułkownik, ociec, y Iliasz, syn iego, Kyfa, rotmistrz z Markówki xięcia Czetwertyńskiego, porucznik z Podeymy, z Raszkowa, porucznik Sawa z tychże dóbr ze wsi Miłokiszy, Sawa, sotnik z Komargroda, dóbr xięcia Czetwertyńskiego, y ci kompania, którzy są na regestrze osobliwym wypisani, razem przysięgali. Po tey przysiędze, ruszywszy z Humania trzeciego dnia, stali naypierwey w Komargrodzie, y komenderował Werłan pułkownik po Skorycza Stefana, rotmistrza woiewody sandomirskiego, do wsi Serbów, którego wzięto samego przez gwałt, a ludzie iego poszli do Mołyłowa dobrowolnie y tegoż dnia złapali Michałką Floryńskiego, rotmistrza mołokińskiego, y przyprowadzili go do Komargroda w piątek, to iest die undecima Iunii; z Komargroda ruszyli do Czernieciowiec, y, tam przenocowawszy, poszli do Suhak, tam w Suhakach przysięgali: Skorycz y Michałko, za ukazem pułkownika Werłana, na też samę rothę, przy dostoięństwie Imperatrycy; po przysiędze poszli obadwa do domów swoich, a ludzie ich zostali się przy Werłanie; Werłan, pułkownik, z Suhak ruszył się z ludźmi komendy swojej pod wieś Popieluchy, z pod Popieluch komenderowano nas na zdobycz dwanaście koni, drugich zaś ordynowano w piędziesiąt koni na kozaków tych, którzy ważyli się Szarogrodczynę rabować, to iest na Sawę, komargrodzkiego sotnika, (o którym się wyżej wspomniało, że razem przysięgał na wiarę Imperatorowey Jey Mości); o innych podiazdach nie wiem; my tedy we dwuasta koni poszliśmy do Olczydaiowa, Tatarzysk, Snitkowa, aleśmy iuż żadnego żyda nie zastali, bo przed nami byli kozacy Zaporowscy y zabili żydów trzech, a sześciu ochrzcili, y sami kumowali; ztamtąd nocowaliśmy w Michałowce, y powiedzieli nam ludzie, że w Kuniszczowie y Ułach są stada lackie y bydło, zabraliśmy tedy w Ułach stądniny sztuk trzydzieści czyli więcey, a w Kuniszczowie koni kilkanaście y bydła sztuk ze siedmdziesiąt; napadł nas podiazd polski dnia wczorayszego przed południem, konie y bydło odbili, innych kolegów naszych pozabiano, a nas trzech wzięto żywcem y tu do obozu przyprowadzono. Ja przystałem naypierwey do Stefana Kify za pisarza, y zrazu popisywałem regestr kompanii y ich dispozycyą, któren teraz iest przetłumaczony na polskie, ale potym, iak się na huk więcey wzięło zbierać y przybywać ludzi, iuż nie mam rejestru dalszego, y, porzuciwszy pisarstwo, zostałem towarzyszem. Teraz w obozie pod Pereko-

ryńcami w komendzie Werłana. znajduie się Wołochów, tak z Polski, iako y zagranicznych, tysiã, Serbów tureckich siedmiu, kozaków gardowych sto, humańskich sto, nad któremi kozakami iest pułkownikiem Pisarenko; między Wołochów wyż wyrażonych my wszyscy buntownicy rachuiemy się, y naywięcey nas iest z Szarogrodzyny, a inni z Komargrodzyny, Humańszczyzny, Bersadczyzny y innych wsiów. Moskwa znajduie się w Humanii, w Bersadzie, w Lesiance, po kilkadziesiąt koni wszystkiego, lubo powiadaia y obiecua, że ma być kilka tysięcy, y Tańskiego także obiecua, ale ich niemasz y podobno się nie trzeba spodziewać. Powiadaia także, że w Niemirowie ma się znajdować Samuś, hetman Zadnieprskich kozaków, w koni kilka set; o więcej naszych na innych miejscach nie słychać. Jego mość pan Rogowski, kommissarz wojewody sandomirskiego, póki siedzia w Raszkowie, póty y ludzie ieszcze siedzieli w domach, ale iak tenże pan Rogowski nie chciał pójść do Moskwy na kilka listów z chorągwiemi nadwornemi, przysli kozacy z Moskwą, wzieli go y z pieniędzmi, dopiero ludzie nasi poszli w bunt y więcej coraz kupi się; y to przydał, że w ciągnieniu zabieraią po wsiach chudoby, a iak przyda ludzie za chudobą, który będzie służył—wracaią, a który nie, to przepada; zapłaty żadney nie mamy, tylko pozwolony rabunek żydów y lachów, y żydów pozwalaią zabiać; w Zamiechowie ia nie byłem, ale wiem, że zabili kozacy żydów trzydzieści y kilka; jest tu ieden Petro niewolnik, który był w Zamiechowie. Tak nas upewniali starsi, że woysko nasze ma iść ku Husiatynu, y którzy nie przysięgali ieszcze, tam maią przysiędz przed kniazem w Husiatynie, ale nie wiem kiedy się mieli ruszyć; tak u nas w obozie upewniali od moskalów, że cała Ukraina y Ruś aż po Zbrocz y po Słucz Carowey Jey Mości wcale należy; pytaliśmy się pułkownika Werłana y rotmistrza naszego Kify, na co nas zaciągaią y co nam za zapłata będzie? odpowiedzia nam pułkownik Werłan, że iest ukaz taki Imperatorowey y Jey pułkownika humańskiego, że po sam Szarogrod nie wolno rabować, zaś za Szarogrodem wszędzie wolno żyda czyli lacha, napadłszy, zabić, miasta, wsie y dwory rabować. Werłan pułkownik posyłał różnie po wsiach w Szarogrodzynie y innych dobrach w Ukrainie do szlachty czynszowey, Wołochów y kogo wiedzia do tego sposobnego, aby szli do buntów; iakoż zaposłał y do wsi Mierzwiniec, do Szarogroda należącey, do nieiakiego pana Radzieiowskiego, aby szedł do buntów, gdyż, iesli nie pójdzie, to go porabia; przybył tedy do nas ten Radzieiowski, wziół libertacyą na dobra swoje, a ukaz na watamaństwo od Werłana. O Ordzie

słysząc na Ukrainie, że jest koło Kawszan, ale nas upewniali, że nie boicie się Ordy, bo imperatryca pisała żeby się nie mieszała Orda. Które to confessata zeznawający Andryi Sulak ręką własną podpisał się: Andryi Sulak.

Drugie confessata. Secundus, Hryhor Worobec, buntownik, także przez podjazd zabrany y tu, do obozu, przyprowadzony, zeznał: •Rodziłem się w Sobotowce, do klucza Jaruckiego iasnie wielmożnego iego mości pana kasztelana braclawskiego należącej; z młodu byłem przy szwagrze moim, pasalem owce, było, y tamem się ożenił iuż to dziesiąty rok; ztamtąd przeniosłem się do Bapczyniec, dóbr woiewody sandomirskiego, y mieszkałem tam lat trzy. Pułkownik Werłan, odebrawszy ukaz w Humanu y przysiągłszy, zaraz nas obwieścił, abyśmy się kupili, a ktoby nie poszedł, takowego rabować pozwał; y gdy mnie zrabowano, musiałem póść odszukiwać zabraną chudobę swoją, y tamem się został, gdyż w całym woysku naszym nie słysząc tam było o woysku polskim, gdyż powiadali Wołosza z Jahorlika, że woysko polskie Moskwa rozproszyła; aż dopiero to teraz usłyszą, y wiem, że iak się Skorycz dowie (którego gwałtem zabrano było do Werłana), to przydzie tu. Przyszliśmy tedy z woyskiem do Popieluchy, y ztamtąd komenderowano nas dwunastu dla zabrania stada w Ułach y Kuniszczowie; miał kommendę nad nami Theodor Mironenko, Wołoszyn z Bapszyniec. (Hoc in puncto: iak ich podjazd polski napadł, konie y bydła im odbił y ich iednych pozabiał a drugich zabrał,—concordat cum primo). W Zamiechowie nie byłem ia, ani Sulak Andryi, aniśmy żydów zabiali, tylko słyszałem to z ust samego Petra, że był w Zamiechowie y zabiał żydów, y ieszcze powiadał, że gwałt uczynił Kifforysze woycisze; kiedy go prowadzono, chłop z Zamiechowa poznał go, że był w Zamiechowie, że gwałt żonkom robił, że bóty im z nóg ściągał, że żydów zabiał y rabował, o czym y drudzy ludzie na niego powiadali, y tam go zaraz kiem kilka razy uderzył. Oboz nasz natenczas stał pod Popieluchami, ztamtąd miał się ruszyć pod Perekoryńce; jest wszystkiego woyska skupionego z winników, pasieczników y chłopstwa buntowników, tudzież Wołochów—tysiąc, ale wszyscy zwiemy się Wołochami, Serbów pięciu czyli więcej, którzy gwałtem przez Werłana są zabrani do buntów, y gdzie tylko przez czyie dobra idzie woysko nasze, to wszędzie iedni dobrowolnie przystaią, drugich gwałtem zabieraią; od naszego pana żadnego nie mieliśmy rozkazu, żebyśmy szli do buntów, ale Werłan pułkownik ten nas do tego przywiódł, mówiąc, że to iuż Imperatrycy cała Ukraina oddana, y wszelkie z dóbr pożytki na nią idą i arendy. Za-

ciągającym się do buntów płacy żadney nie deklarowano, ale »iak się królewicz ukoronuie y bude korolem, to budete maty pożałowanie«; po sam Szarograd nie kazano nam rabować, zaś za Szarogrodem pozwolono żydów, lachów rabować, zabiać. W Humaniu, w Berszadzcie słyszałem, że są moskale; w Niemirowie, wiem że ich niemasz, tylko o Samusenku słyhać, że się ma znaydować w Niemirowie; w Międzybożu ile może być Moskwy? nie słyszałem, bo nie bywa od nich w naszym obozie żadney wiadomości. Woysko nasze, nie słysząc o polakach, ani żadney wiadomości nie mając, miało poyść do Husiatyna; czasem, kiedy między nami bywała mowa w kompanii, gadaiąc sobie, póki nasza będzie służba, mówili nasi starsi: że siedm lat zabawi. W Szarogrodzie kilku, w Snitkowie trzech, w Zamiechowie nie wiem ile żydów pokłóto. Które to konfessata zeznawiający Hryhor Worobec ręką swoją, iako nieumieiający pisać, krzyż święty kładzie. Post appositionem signi sanctae crucis recognovit ad interrogatoria: z których wsiów y miast są buntownicy, tudzież iak się zowią?—recognovit in haec verba: że »nie mogę wiedzieć, iak się którzy zowią w woysku naszym buntownicy, to tylko wiem, że są z Szarogroda; ale z rotmistrzem Sawką, z Komargroda mieszczaninem, któren, zebrawszy sobie ludzi z piędziesiąt, oddzieliwszy się od woyska naszego, osobiwie poszedł, Szarograd i Ścianę wieś zrabował, ale go teraz w naszym obozie nie było y nie wiem gdzie się obraca«. O Piliłowcach: »Piliłowcy, którzy przysięgali moskalom, to poszli do Kiiowa z żonkami, którzy zaś nie chcieli wracać się do Moskwy, to pouciekali na Wołoszczyznę«.

Tertius, Petró Demianowicz, buntownik, także przez podiazd zabrany y tu przyprawdzony, die decima octava Junii, millesimo septingentesimo trigesimo quarto anno: Rodziłem się w Przyłuce za Dnieprem, w dobrach Gałagana, hetmana nakaznego, mil dwanaście za Kiiowem; z młodszych lat moich uczyłem się za Dnieprem rzemiosła szewstwa; ztamtąd, iuż to półtora roku, poszedłem dla lepszego w rzemieśle wywćwiczenia się do Międzyboża, y tam u magistra Andrya Słusarenka robiłem rok cały; z Międzyboża poszedłem do Dunaiowiec, do magistra Konstantego, u którego robiłem dwie niedzieli; ztamtąd poszedłem do Kuniszczowa, y tam, siedząc u Iwanka Brodatego, robiłem szewstwo aż do tego czasu zaczynaiących się buntów. Przystałem do kozaków takim sposobem: w niedzielę z rana przed służbą z Michałowiec przybiegli kozacy do Kuniszczowa, od których klacz za złotych dziesięć kupiłem, którą puściłem na paszę; we wtorek znowu przybiegli kozacy y tę szkapę mi wzięli, których prosiłem, żeby mi wrócili; obiecali

mi oddać klacz, żeby tylko iść z niemi do Zamiechowa, y poszedłem; pytali mnie się o żydów, gdzie się jeszcze mogą znajdować—y tam w trzcinie, w brzegu stawu naleźli żydówek dwie, o których chłopci zamiechowscy powiedzieli; te tedy żydówki wzięli do miasta y w mieście ich pokłóli; w ten czas było kozaków czterech y ia piąty; ztamtąd poiechaliśmy do Kuniszczowa, w srzędę samym wieczorem, bo gromada naskarżyła na podstarościę, że chłopca Moskalika zbił bezniewinnie o to, że kozacy zabrali stado, a on za to tegoż Moskalika karał; y ci kozacy, mszcząc się, chcieli złapać y zabić tego podstarościę, aleśmy go nie zastali. W niedzielę, kiedy pokłóli żydów trzydziestu, nie byłem, alem tylko słyszał; przy tych zaś żydówkach dwóch, kiedy ich pokłuli, byłem; dziwowali się kozacy, że: »co to za kozacy, że po nich znajdują się jeszcze lachy, żydzi y xięża,—po nas nie nie znajdzie się, żaden lach ani żyd, bo wszystkich wykołemy«. Tenże przyznał: że kiedy mnie prowadzono, za Zamiechowem poznał mnie pasiecznik, żem był z kozakami w pasiece, szukając żydów, y tenże pasiecznik uderzył mię kiiem; także w Zamiechowie żydziuk wykrzczony wymawiał mi, żem mu oycę y matkę zabił; wtenczas, gdy mnie prowadzono, spotkał mię arendarz zamiechowski, rusin, teraz szynkuiący, y bił mnie na drodze y łaiał mnie, żem poszedł w bunt. Powiadali kozacy, że ich iest tysiąc pod Perekoryńcami, ze wszystkim, y coraz więcej przybywa. Byliśmy w Boguszówce w pasiece, szukając arendarza, zaprowadził nas człowiek tameczny, nazwiskiem Kozak, tam znaleźliśmy żydę, który nas zgodził za siedmnaście czerwonych złotych, ręczyła się gromada Boguszowska za niego, żeby go nie zabiiali, y poprowadziła go gromada za Dniestr do kahału po pieniądze. Petro Demianowicz, nieumiciący pisać, krzyż święty kładzie.

In supplementum tey recognicyi Petra Demianowicza, stawieni na inkwizycyą: iego mość pan Władysław Kropiwnicki, towarzysz znaku pułkowego iaśnie wielmożnego iego mości pana marszałka konfederackiego podolskiego, y pacholcy: Woyciech Trzciński, Alexander Głowacki y Jędrzey Faściszewski, zeznali y do oczu wymówili inkarceratowi: że najpierwey w Zamiechowie poznał żydziuk, przez kozaków przekrzczony, pomienionego Petra inkarcerata, że mu oycę y matkę dnia onegdajszego zabił spisą; także Kifor, woyt zamiechowski, powiadał, że tenże Petro córkę, która iest za dziakem, zgwałcił; przybiegła arędarka z córką z Boguszówki do nas y skarżyła się na tegoż Petra inkarcerata przy nimże, że iey córkę zgwałcił y naygorszy był na żydów zabójca; terazniejszy arędarz zamiechowski, rusin, postrzegłszy nas polaków prowadzących niewolnika, prosił, żeby mogł

poznać swoich winowajców, y obaczywszy z płaczem tegoż Piotra, prosił o pozwolenie iego mości pana Kropiwnickiego, aby mógł zemścić się krzywdy swojej, y uderzył go ze trz. razy kijem w głowę, wymawiając: „żeś mi hultaju żonę spiekł y córkę zawałcił“; owo zgoła wszystkie go najgorszym mordercą czynili, jakoż przy braniu najlepiej się bronił, strzelał y drugim samopał nabijał, a potym, porwawszy spisę z ziemi, rozganiał się za żołnierzami. Jan Stadnicki, podstoli bełzki, marszałek konfederacyi woiewodztwa Podolskiego, manu propria. Stanisław Piotr Telephus, chorąży y konsylarz woiewodztwa Podolskiego, manu propria. Michał Markowski, pisarz ziemski podolski, konsylarz, manu propria. Jerzy Bogusz z Ziemie, cześnik ziemi Zakroczymskiej, manu propria, consylarz.

Regestri vero seditiosorum series est talis: Przetłumaczenie rejestru, ruskim charakterem pisanego, przy kozaku Andryiu Sulaku z Bapszyniec, dóbr iaśnie oświeconego xięcia woiewody sandomirskiego, na podieździe zabrany, znalezione, na polski, die decima octava Iunii, millesimo septingentesimo trigesimo quarto, w obozie pod Ormianami. Rejestr iego miłosty pana Stefana Kify y całej kompanii iego, roku tysięcznego siedmsetnego trzydziestego czwartego, we wsi Bapszyniech. Porucznik Sanduł, Urethyi z Berezówki, possessyi iego mości pana Michała Rogowskiego, Iwanko Kopersak, chorąży, ze wsi Serbów xięcia Lubomirskiego woiewody sandomirskiego, Hrehory Kopersak ztamtąd, Trofen Szczerban ztamtąd Gordyi Lubaran ze wsi Bapszyniec, Gregorasz Baraga ze wsi Berezówki, Hryhor Hawrysz z Serbów, Matey Puskar z Dzikówki xięcia Lubomirskiego, woiewody sandomirskiego, Theodor Trynenko z Bapszyniec, Theodor Cybulski z Serbów, Theodor Czuczupaka z Bapszyniec, Łukasz Pankowicz z Borówki xięcia Lubomirskiego, woiewody sandomirskiego, Jury Herca z Berezówki tegoż, Michayło Morawski z Wołoszczyzny, Łukian Lewczenko z Bapszyniec, szwagier Andryia Sulaka, Tanazyi Panteley z Serbów, Demian Zniewaha z Serbów, Dorosz Łukian z Serbów, Antenij Uretyi z Berezówki, Iwan Maymeskul z Berezówki, Wursuł Lubaran z Bapszyniec, Tanazyi Maymeskul z Berezówki, Petrasz Szulha z Serbów, Petro Worona z Serbów, Stefan Buhla z Berezówki, Kondrat Lewczenko z Serbów, Szymon Czerłan z Cekinówki woiewody sandomirskiego, Kosztasz Derewianka z Serbów, Tymko Masłowski z Serbów, Lewonty Derewianka z Serbów, Roman Pędz—nie wie zkąd, Ihnat Derewianka z Serbów, Wasylko Kozaczchenko z Serbów, Hryhor Worobec, inkarcerat teraznieyszy, z Bapszyniec, Stefan Kucy z Bapszyniec woiewody sandomirskiego, Lawrenty Skorodeń-

ski z Bapczyniec, Iwan Figarski z Serbów, Daniło Mironowicz z Woiewodczyniec iego mości pana Dzieduszyckiego, Wasyl Herbar—nie wi zład, Semen Boyko z Bapczyuiec, Miron Holak z Wołoszczyny, Prokop Kozaček z Serbów, Fedko Bereza z Bapczyniec, Iwan Witowicz z Dzikówki woiewody sendomirskiego, Maxim Misiurka z Bapczyniec, Mikita Tomak z Bapczyniec, Szymon Kalnił z Bapczyniec, Wasyl Tomak z Bapczyniec, Mikołaj Tomak z Berezówki, Theodor Kizylbas z Berezówki, Iwan Kopyrsak z Serbów.

Item przetłumaczenie podziłoney kompanii tegoż Kify rotmistrza na dziesiątki: Registr pana Stefana Kify y całej kompanii iego węzykoi. W pierwszym dziesiątku: Szpak Zachary, Theodor Trynenko dziesiątnik Bapszynskoho dziesiątku, Gordy Lubarán Bapszynskoho dziesiątku, Grygorasz Kukuca Cekinowski dziesiątnik, Jan Moysey Ryngacz Jampolskiego dziesiątku, Zaiąc dziesiątnik Szandorowskiego dziesiątku, Wasałatey Uratey dziesiątnik Szandorowskiego dziesiątku, Semion dziesiątnik Szczerbina Sadkowskiego dziesiątku wtóry dziesiątnik, Jury Herca Berezowski dziesiątnik, Tanazy Moymaskul Berezowskiego dziesiątku dziesiątnik, Hryhory Kopersak dziesiątnik Serbiańskiego dziesiątku, Dorosz dziesiątnik Serbiańskiego dziesiątku, Orcl dziesiątnik z Zabokrzye (nie wie czyie) dziesiątku Zabokrzyckiego, Grygorasz Drymko z Borówki dziesiątnik. Jeho Imperatorskoho Przeswitloho Welyczenstwa woyska naznaczaie się ieho miłosty panu Stefanu rotmistrzowi y komendzie ieho, dziesiątnikom y woysku ieho, nieposłusznym, kara woyskowa: któryby miał bez wiadoma dziesiątnika y woyska odłączyć się, na takowoho kara kiiów piędziesiąt y przed znakiem dni try pichotou idty y wody garnec wypyty. Na to się podpisuie Werlan pułkownik. Kotoraiá kara naznaczaie się wsim officierom y dziesiątnikom y czerny. Przy simże podpisu ruki moiey: perwey diesiatnik Szpak, wtory Trynenko, treti Gordey Lubarán, czwarty Grygorasz Kukuca, piąty Moysey Ryngacz, szosty Zaiąc Szandorowski, siodmy Wasałatey Uretyi, osmy Semion Szczerbina, dziewiąty Jury Herca, dziesiąty Tanazy Maymeskul, iedenasty Hrehory Kopersak, dwunasty Dorosz, trzynasty Orcl, czternasty Grygorasz Drymko.

Inne registre komputu buntujących się chłopów zginęły podczas potyczki, przed tą zaś potyczką, gdy większe kupy swawoluc zgromadzać się poczęły codziennie, iuz przestał pisać registre, y sam, zaciągnowszy się za towarzysza, rabunków zaczął pilnować.—Post quorum confessatorum ad acta officii praesentis ingrossationem, originale eorundem idem offerens ad

se recepit, et de recepto sibi que restituto officium praesens quietavit quietatque praesentibus.

Книга городская, Каменецъ-Подольская, записовал и поточчал, годъ 1734—1742, № 3981; листъ 13. *

XXXIX.

Универсалъ Волинскаго маршала, Михаила Потоцкаго, къ дворянамъ Волинскаго воеводства, приглашающей ихъ арестовать своевольныхъ людей, пропзволящихъ грабежи, и доставлять ихъ въ судебныя учрежденія, а также обращать вниманіе на поведеніе крестьянъ и удерживать ихъ отъ безпорядковъ. 1734, Іюня 20.

Michał na Potoku, Sędziszowie y Czerlenicy Potocki, marszałek przeświecnetego woiewodztwa Wołyńskiego skonfederowanego, regimentarz woysk koronnych.

Wszem wobec y każdemu zosobna, komu o tym wiedzieć należy, osobliwie iednak iaśnie oświeconym, iaśnie wielmożnym, wielmożnym ich mościom panom obywatelom przeświecnetego woiewodztwa Wołyńskiego, tudzież iaśnie wielmożnym ich mościom panom starostom grodowym y ich officialistom, iako też wielmożnym ich mościom panom woyskim ziemskim, ad praesens sub tempus turbulenti rzeczypospolitey status jurisdycyę swoją sądową, prawami dawnemi y teraznieyszą konfederacyą naszą obwarowaną, mającym, moim mości panom y braci, przy zaleceniu braterskich uniżoności moich, do wiadomości donoszę: iż gdy invido fato w pokoju y bezpieczeństwie publicznym od postronnego nieprzyaciela sorte torquemur

adversa, przecież, żebyśmy in interna quiete w wojewodztwie naszym Wołyńskim przynajmniej od swoich ludzi w domach swoich tuti w substancjach y w życiach własnych securi byli, rekomenduję tym debitam, etiam lege publica praescriptam wielmożnym ich mościom panom starostom grodowym diligentiam, tychże wielmożnych ich mościów panów starostów y ich officialistów praesentibus upraszam, aby takich wszystkich, etiam zaszczycających się imieniem żołnierskim, drugich w służbie woienney nie będących, pod pretextem imienia żołnierskiego exorbitujących, quisquis ille sit, byleby bez ordynansu mego lub pozwolenia liberi passus przeieźdżał, a w przeieźdżaniu iakowe czynił ludziom niewinnym wiolencye, aggravacye y iakiekolwiek niesprawiedliwe dolegliwości,—brali, łapali y do sądu iurydykcyi wielmożnych ich mościów panów wojskich ziemskich y ich mościów panów podstarościch grodzkich, według praw y zwyczajów wojewodztwa naszego konfedaracyą terazniejszą, postanowionych, pro paenis et decisione attentatorum odsyłali. Wielmożnych zaś ich mościów panów wojskich ziemskich y podstarościch grodzkich wojewodztwa naszego similiter nomine publico upraszam, aby, subveniendo tranquillitati publicae, takich wszystkich grassatorów exorbitujących, etiam nie referując się do mnie, iako też ludzi, woienną służbą zaszczycających się, gdyby który, bez ordynansu mego przeieźdżając, krzywdy iakie ludziom czynić ważył się, juxta proportionem et qualitate[m] facti et excessus, sądzili, exequowali, etiam paenis criminalibus, iezeliby in attentato materia criminis intercederet, praeiis iednak deductionibus in plena justitia, juxta regulam et articulos sądów y zwyczajów w wojewodztwie naszym. A zaś ich mościów panów obywatelów wojewodztwa naszego Wołyńskiego tymże sposobem upraszam, aby takowych grassacyi, tak z ludzi swoich, iako też z poddaństwa, in ditionibus suis propria super proprios potestate bronili y nie dopuszczali, y o wszystkich grassatorach, exorbitantach znać do iurydykcyi ich mościów panów wojskich dawali, etiam sami kaptuwując takich y przytrzymując y do sądu ich mościów wojskich odsyłając. Co żeby ad publicam securitatem ferendam (przynajmniej interne, gdy externa tranquillitas fatali malevolentia corruerat) wszystkim ich mościom przyszło ad notitiam, uniwersał ten po grodach wojewodztwa naszego publikowany ma być, a z grodów po parafiach dla zupełniejszey wiadomości rozsyłany być powinien,—o co upraszam ich mościów panów burgrabiów, namieśników, susceptantów, ut dent curam rebus istis necessariam. Na co się dla lepszey wiary ręką własną podpisuję. Datam w obozie pod Borszczówką, die 20

Iunii, 1734 anno. M. Potocki, marszałek prześwietnego wojewodztwa Wołyńskiego skonfederowanego, ręką swą. (M. II.).

Книга городская, Бременецкая, записовая и поточная, годъ 1734, № 1659; листъ 344.

XL.

Объявление дворянина Антонія Блендовскаго о томъ, что онъ, получивъ дипломъ на должность городскаго Кіевскаго судьи, не могъ явить оный въ актовья книги Кіевскаго восводства, по причинѣ смуть, охватившихъ это восводство. 1734. Юня 23

Rołu tysiąc siedmset trzydziestego czwartego, miesiąca Iunii dwudziestego trzeciego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkiemi, krzemienieckiem i y przedemną, Samuelem z Tchorzewa Rogalą Tchorzewskim, łowczym ciechanowskim, namiśnikiem burgrabstwa Krzemienieckiego, comparens personaliter urodzony iego mość pan Maciey Baranowski, plenipotens wielmożnego iego mości pana Antoniego z Błędowa Błędowskiego, miecznika podlaskiego, acta proprii districtus podczas teraznieyszych moskiewskich y kozackich inkursyi adire nie mogącego, przed urzędem ninieyszym, nomine et ex commisso principalis sui, de diligentia ejusdem, manifestatur idque ideo: iż moderni comparentis principał, post fata świętey paniicy wielmożnego iego mości pana Antoniego Rościszewskiego, sędziego grodzkiego Kijowskiego, od jaśnie wielmożnego Józefa z Potoka na Stanisławowie, Brodach, xięstwie Zbaraskim y Niemierowie Potockiego, wojewody y generała ziem Kiiowskich, warszawskiego, leżajskiego, śniatyńskiego etc.

starosty, mając sobie na pomienione sęstwo grodzkie kiiowskie konferowany przywilej, anno praesenti, millesimo septingentesimo trigesimo quarto, die vigesima Martii, w Jarosławiu datowany; którego to przywileju że in proprio districtu, ut juris est, dla wyż wyrażonych inkursyi, podać nie mógł, więc ad acta praesentia, castrensia, capitanealia, kremenecensia, praevia facta manifestatione, per oblatam podał; et ratione praemissorum, nomine quorum supra, de diligentia iteratis manifestowawszy się vicibus, prosił hoc totum actis connotari; co y otrzymał. Maciey Baranowski, manu propria.

Книга вродская, Кременецкая, затишова и поточная, годъ 1734, № 1659; листъ 125.

XLI.

Манифестъ, пзлаанный начальникомъ русскихъ войскъ, ландграфомъ Гессенъ Гомбургскимъ Людовикомъ, къ польскимъ дворянамъ, признавшимъ власть Августа III. Ландграфъ извѣщаетъ, что онъ строго запретилъ русскимъ войскамъ регулярнымъ и нерегулярнымъ причинять обиды мирнымъ жителямъ и потому онъ приглашаетъ дворянъ арестовать ослушниковъ и доставлять къ нему для наказанія; въ случаѣ-же сопротивленія, разрѣшаетъ убивать ихъ. 1734. Июля 1.

Manifestacia tym, którzy Polskiego państwa życzliwi są stronie iego Królewskiego Wieliczeństwa Augusta trzeciego.

Ponieważ orderem Jey Prześwieonego Imperatorskiego Wieliczeństwa konfirmowaliśmy życzliwym stronie iego królewskiemu Wieliczeństwu Augustu trzeciemu, tak też y szlachcie, żyjącym w domach swoich, od rossyjskich woysk komendy naszej, tak regularnych, iako y nieregularnych,

żadnych żeby krzywd, nałogów y ruin nie był; iednakowoż kozacy i insi niekturzy, nie patrząc na to, czynią swoją wolą, obywatelom wielkie szkody, wiołencye, rabunki y śmiertelne ubistwa, za co od nas ciężkim sztrafem nakazują się, a insi i śmierci przedani są; iednakowoż, nie patrząc na to, czynio. Dla tego polskiej władzy życzliwym stronie iego Królewskiemu Wielicęstwu, Augustu trzeciemu, obywatelom y wszystkim, w pokoju w domach swoich mieszkaiącym, przez to konfirmuiemy: ieżeli ci kozacy, aibo insi ktokolwiek nieregularni, dokąd w miasteczka, wsi y folwarki, bez danego od nas za rękę naszą y pieczęcią orderu, przyiado iakimkolwiek sposobem y będo czynić szkody y agrawacii,—takowych łapać y przysyłać do muic; ieżeli zaś będo przeciwnemi,—takowych bić y kłuć pozwalamy; ponieważ my od Jey Piżeswiętnego Imperatorskiego Wielicęstwa przysłani nie ruinować życzliwych stronie Jego Królewskiego Wielicęstwa, ale rozpędzać przeciwne strony, y dla dopomożenia królowi Frideriku Augustu. De Zbaragece, 1 Julii, 1734. Ludowicus landgravius Haessiae. m. p

(M. II.)

Anno 1734, die 13 Julii comparens personaliter uczciwy Jakub Zieliński, ten manifest, od jaśnie oświeconego xięcia jegomości Ludwika landgrawiusza Hessianoburskiego, introcontentorum pisany, ad acta praesentia per oblatam podał. Suscepi Samuel Rogala z Tchorzewa Tchorzewski, łowczy ciechanowski, namiesnik burgrabstwa Krzemienieckiego.

Книга городская, Кременецкая, записовая и поточная, годъ 1734, № 1659; листъ 549.

XLII.

Письмо Молдавскаго господаря, Иоанна—Константина Маврокордато, къ Подольскому воеводу, Стефану Гумецкому, съ жалобою на то, что подольскіе дворяне распространяють ложные слухи о томъ, будто господарь потворствуетъ возстанію подольскихъ крестьянъ, дозволяя имъ укрывать добычу въ Молдавіи. Господарь заявляетъ, что онъ, напротивъ того, разставилъ стражу на берегахъ Днѣстра съ цѣлю предотвратить увозъ добычи въ свои владѣнія, и отдалъ приказанія о томъ, чтобы тайно проданныя въ Молдавіи вещи отсылать обратно въ Подоліе. 1734. Іюля 6.

Sabbatho in vigilia festi sancti Jacobi Apostoli, anno Domini 1734.

Ad officium actaque praesentia, castrensia, capitanealia, camenecensia Podoliae personaliter veniens generosus Stanislaus Zakrzewski, obtulit officio praesenti et ad acticandum porrexit litteras, a celsissimo Ioanne Constantino Maurocordati de Scarlatti, palatino terrarum Moldaviae, ad illustrem et magnificum Stephanum Humiecki, palatinum Podoliae, directas, manu ejusdem propria subscriptas, ac sigillo ipsius, in cera rubra expresso, communitas, introcontentas, quarum tenor sequitur talis: Illustrissime et excellentissime domine, domine et amice colendissime! Cum acceperim ab emissario meo, Cameneci commorante, quosdam nobiles polonos ordinis equestris ibi falsos spargere rumores, scilicet: quod Cosachi una cum Moldavis grassantur in ditionibus Polonicis et, quidquid praedae lucrentur, in hanc provinciam afferrunt atque dividunt, propterea significandum duxi excellentiae vestrae, id omnino falsum esse; ego etenim ad rippas fluvii Tyrae magnis cum sumptibus misi non paucos milites cum mihi fidissimis officialibus, qui limites custodiant et strenue prohibeant transitum huc pecorum aliarumque rerum, quas Cosachi, a Polonis raptas, in Moldaviam ad vendendum adducerent. Ego sum paratissimus ad danda mandata, ut, si aliquid sui in Moldavia domini poloni alicubi invenerint, illico propriis dominis restituatur, licet a nostris sit pecunia emptum. Credat excellentia

vestra unicam mihi esse curam, ut vicinis omnem possibilem praebeam assistentiam; ideoque aegre fero, quod, pro gratiarum actione, tales audiam sermones, praecipue a nobilibus, qui prius rei veritatem indagare deberent. Itaque, fisus in singulari excellentiae vestrae amicitia, eandem rogo, ut hanc rem minutim examinare velit, atque pro sua aequitate tales sermones coercere velit. Interim excellentiam vestram persuasam esse cupio, me, quantum justitiae tenacem, tantundem vicinalis harmoniae esse studiosum, prouti re vera patebit data occasione qualibet. Caeterum me ejusdem ulteriori amicitiae affectuique insinuans, usque maneo excellentiae vestrae sincerus amicus et ad obsequia paratissimus, Ioannes Constantinus Maurocordatus de Scarlatti. Jassii, sexta Julii, millesimo septingentesimo trigesimo quarto anno. Intitulationis vero, a tergo earundem litterarum adnotatae, series est talis: Illustrissimo et excellentissimo domino, domino Humiecki, palatino et generali Podoliae, domino mihi colendissimo, Cameneci. Locus sigilli illius usitati, in cera rubra expressi.—Post quarum litterarum ad acta officii praesentis ingrossationem, originale earundem idem generosus offerens ad se recepit, et de receptis sibique restitutis officium praesens quietavit.

Книга городская, Каменецъ-Подольская, записовая и поточная, годъ 1734—1742, № 3981; листъ 32.

XLIII.

Универсалъ Кіевскаго кастеляна Казимира—Станислава Стецкаго къ дворянамъ Кіевскаго воеводства, предписывающій имъ арестовать крестьянъ причастныхъ къ возстанію и выдавать ихъ въ городскіе суды, которые должны ихъ судить и казнить смертию. Стецкій заявляетъ при томъ, что онъ намеренъ созвать поголовное ополченіе дворянъ въ случаѣ, если волненіе крестьянъ не прекратится. 1734. Іюля 6.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego czwartego, miesiąca Julii siedm-nastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku iego królewskiej mości Owruckim, przedemna, Remigiańem Czopowskim, namieśnikiem grodzkim owruckim,

y xięgami ninieyszemi, grodzkimi, owruckimi, comparens personaliter iego mość pan Łukasz z Rybna Rybiński, stolnikowicz żytomirski, ten uniwersał, od iasnie wielmożnego iego mości pana kasztelana kiiowskiego, z podpisem ręki iego mości, przy pieczęci zwykłej przyciśnionej, do ich mościów panów obywatelów prześwietnego woiewodztwa Kiiowskiego wydany, ratione introcontentorum spisany, ad acta praesentia per oblatam podał, de tali verborum, qui sequitur, tenore: Kazimierz Stanisław na Steczance, Kustynie, Chabnym y Iwanczycach Stecki, kasztelan kiiowski, dymirski, dydowski etc. starosta, pułkownik woysk iego królewskiej mości y rzeczypospolitey. Wszem wobec i każdemu zosobna, komuby o tym wiedzieć należało, osobliwie wielmożnym y urodzonym ich mościom panom: dygnitarzom, officialistom, szlachcie y obywatelom woiewodztwa Kiiowskiego, moim wielce miłościwym panom y braci, tudzież ich gubernatorem, administratorom, podstarościm, woytom, burmistrzom y całemu pospolstwu, do wiadomości donoszę: iż ia, ex munere meo senatorio, dowiedziawszy się, że poddani nasi, w woiewodztwie naszym będące, coraz do większych udają się huntów, których zimie przytuszone carbones, teraz lecie exardescunt in flammis, rękę na całą rzeczpospolitą y panów swoich podnoszą, w której, dotąd będąc hołdownikami, z gębą chleba maiąc y maiątków, odstąpiwszy boiaźni Bożey, nie uważając na przykazanie Boskie, na prawo rzeczypospolitey, na wiarę chrześciańską, na miłość ku bliźniemu, dwory naieżdzając, rabują, męcząc, niewinną krew rozlewają, okrutnie zabiiają, zdzierstwem y łupieztwem się bawią, prawa nietylko rzeczypospolitey, ale y Boskie łamią y przestępuią; zaczym takowych, na którychby się to pokazać miało, łapać y do grodów prowadzić, którym ich mość panowie starostowie lub ich burgrabiowie custodiam obmyślić y podług prawa rzeczypospolitey lub maydeburskiego sądzić y na garło karać mają; a iezeliby sami temu wystarczyć nie mogli, aby dawali notitiam ob subsidium do wielmożnych ich mościów panów: Alexandra na Olewsku Niemiryca, sędziego ziemskiego kiiowskiego, Michała na Narodyczach Pawszy, podczaszego żytomirskiego, iako pierwszych na mieyscu moim urzędników, y Józefa Czosnowskiego, starosty ułanowskiego, pod Czudnowem mieszkającego, iako też y do woysk utriusque anthonamenti, y, iezeliby tego potrzeba była, to y ia sam z całym woiewodztwem, wydawszy uniwersały, wsiędę na koń; in ordine którego wydania obliguję wszystkich ich mościów braci, aby wcześniej wszelka gotowość była. Ten zaś uniwersał, aby do wszystkich trzech grodów przyięty był, a z grodów po wszystkich miastach, miasteczkach rozesłany y

po kościołach, cerkwiach ad valvas przybity był, co, dla pędzsey innotscencyi podaiąc, zalecam. Datum w Kustynie, die sexta Julii, millesimo septingentesimo trigesimo quarto anno. U tego uniwersału, przy pieczęci przyciśnionej, podpis ręki tak się w sobie ma: Kazimierz na Steczance Stecki, kasztelan kiiowski, manu propria.—Króryże to uniwersał, za podaniem y prozbą iego mości podawaiącego, a za moim, urzędowym, przyięciem, wszystek, z początku aż do końca, de verbo ad verbum, iak się w sobie pisany ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich iest ingrossowany.

Книга городская, Овруцкая, записовая и поточная, № 3253, годъ 1733—1734; листъ 725; также книга городская, Киевская, записовая, № 46, годъ 1680—1735; листъ 85.

XLIV.

Письмо козацкаго полковника Верлана къ экономическому писарю, Юрію Волковичу, содержащее подробности о походѣ перваго противъ Поляковъ. 1734. Юля 13.

Sabbatho in vigilia festi sancti Jacobi Apostoli, anno Domini 1734.

Ad officium actaque praesentia, castrensia, capitanealia, camencensia Podoliae personaliter veniens generosus Ioannes Chamiec, obtulit ejusdem officio et ad acticandum porrexit litteras manuales, a strenuo Werłan, colonello exercituum rebellantium cosacorum, de bonis tractus Szarogrodensis congregatorum, ad nobilem Wołkowicz, notarium proventualem illustris magnifici Lubomirski, palatini Sandomiriensis, directas, manu ejusdem propria subscriptas, introcontentas, tenoris talis: Mnie wielce mości panie ku-

mie moy, wielce mości dobrodzieiu! Dowiedziawszy ia o waspana dobrodzieia szczęśliwym zdrowiu w dobrach pana y dobrodzieia naszego, barzom uradowany; donoszę awizyą waszeci, memu dobrodzieiowi, o iaśnie oświeconym xięciu iego mości, wojewodzie sandomirskim, panu y dobrodzieiowi naszym, że ciągnie z iego mością królem Frydrykiem pod Kamieniec, a my z pod Zbaraża mamy ruszać pod Stanisławów y obopolnie pod Kamieniec. Libertacyą poszlę na dobra pańskie od iaśnie oświeconego xięcia Hessen-Petemburskiego (sic), przy której libertacyi wacpan, moy dobrodziey, dobra pańskie chciey mieć tak, iako y byli w całości y trzymać w dozorze. Donoszę waszeci, memu dobrodzieiowi, że mieliśmy spotyczkę z polakami pod Krzemieńcem: oboz nam odebrali y woznic kilkanaście zabito, a z kompanii wszyscyśmy zdrowi; wyrachowanych z woznicami y kompanii człeka dwudziestu czterech z polskiego woyska zabitych towarzystwa; raytarów y pachółków—sto czterdzieści trzy, y nieszczęśliwość nasza, że w bairach Krzemienieckich spotkanie było. Brody wzięte bez żadney okazji; Zbaraż wzięli sząciami y dobyciem bez ubitych ludzi. Jego mości panu kapitanowi Wielkiemu a pyrkołabowi Sorockiemu nizko kłaniam. O chudobę moię proszę mieć w całości. Jego mości panu sotnikowi, przyiacielowi y dobrodzieiowi memu, kłaniam. Panu Stefanowi, porucznikowi, kłaniam y wszystkich mile pozdrawiam, y iestem nazawsze waszeci, memu mościwemu panu y dobrodzieiowi, szczeroyczliwym sługą. Werłan, pułkownik woysk ochotnie konnych. Z Zbaraża, dnia trzynastego Jula, tysięcznego siedmsetnego trzydziestego czwartego roku. Superinscriptionis a tergo adnotatae series talis: Memu wielce mości panu y dobrodzieiowi, iego mości panu Jerzemu Wołkowiczowi, pisarzowi iaśnie oświeconego xięcia iego mości wojewody sandomirskiego, memu dobrodzieiowi, oddać należy do rąk. Locus sigilli illius usitati, in cera rubra expressi. — Post quarum litterarum ad acta praesentia ingrossationem, originale earundem circa acta est relictum,

Книга гродская, Каменецъ-Подольская, записовая и поточная, годъ 1734—1742, № 3981; листъ 33.

XLV.

Заявленіє крестьянъ села Ивановецъ о томъ, что они берутъ на поруки одного изъ своихъ односельцевъ, обвиненнаго въ участіи въ гайдамацкомъ движеніи. 1734. Іюля 16.

My, niżej na podpisie wyrażeni, daiemy tę porękę naszą za Ihnatem Hołodeckim Nadziukiem z Iwanowic, któren, będąc w sekwestrze zamku Barskiego za excess, iakoby miał się zbuntować y pójść w kozaki, więc że my pomienionego Ihnata dohrze wiadomi, powtórnie ręczymy się za niego, że nigdzie nie póydzie, ani żadnych buntów nie wszecznie, a ieżeliby miał zdradzić, my za niego odpowiedzić powinniśmy zawsze. Na co chudoby nasze zapisujemy. Datum w Barze, die 16 Julii, 1734. Chwedor Dubenko †, Iwan Dranczuk †.

Книга записовая Барскаго замка, годъ 1730—1743, № 5683; листъ 69 на оборотъ.

XLVI.

Заявленіє громады села Шарки о томъ, что она беретъ на поруки изъ тюрьмы своихъ односельцевъ, обвиненныхъ въ томъ, что домъ ихъ посѣщалъ одинъ изъ гайдамаковъ—ихъ родственникъ. Громада обязывается при томъ пополнить убытки, причиненные жителямъ сосѣдняго села этимъ гайдамакомъ. 1734. Іюля 21.

My, niżej na podpisach wyrażeni, daiemy tę porękę naszą za Brykiem Wasylem y za Iwancem, synem tegoż, że wsi Szarek, którzy byli osadzeni w sekwestrze zamku Barskiego, a to за występек, że hajdamacy, a

osobliwie ieden krewny ich, byli w domu tychże zwyszwyrażonych, a potym, z domu ich odjechawszy, napadli na ludzi Jabłonowskich, to jest na Cygana Kowala y pracowitego Iwana Kardasza, którym odebrali: Cyganowi klacz, a Iwanowi Kardaszowi płotna w czternaście pasem arszynów czterdzieści; więc my, gromada Szarecka, znając zdawna podściwych y ni wczym niewykroczonych, lubo teraz pokazało się, że w domu ich byli hajdamacy, a potym Jabłonowskich ludzi rozbili, więc my ugadzamy zabraną onym szkodę y assekurujemy się Cyganowi za klacz i inne koszta, co żołnierzom dał, oddać złotych trzydzieście cztery, Iwanowi zaś Kardaszowi za arszynów czterdzieści płotna, ktore taxowane po groszy 12 arszyn, uczyni złotych szesnaście y wykładu tynfów trzy; które pieniądze powinniśmy oddać na niedziele, to jest na dzień dwudziesty piąty Julii, anni praesentis; a jeżelibyśmy nie oddali in tempore, wolno nas bez żadnego prawa zabierać y chudoby nasze i więzić nas; także jeżeliby się pokazało daley, żeby ten człek wyszwymieniony miał w domu ich przebywać, tedy my wszyscy za nich odpowiedzić powinniśmy; na co y chudoby nasze, które zapisuiemy, wolno będzie z nami zabierać, y dzieci nasze. A tę porękę naszą, wraz z assekuracyą, we wszystkich punktach stwierdzając znakami krzyża świętego, przy imionach naszych podpisuiemy się. Datum w zamku Barskim, die 21 Julii anno 1734 Chwedor Długi †, Maćko Janow syn †, Marcin Janow syn †, Ostap Stary †, Pilip Kołmyjców zięć †, Chwedor Holenicki †, Semen Kiszczyków †, Jacko Pasiecznik stary †, Stećko Dziechciarz † i cała gromada Szarków wsi, jako będący poręką, podpisuje się. Jako świadek—Jan Minkowski. Jako będący przy tej poręce, podpisuje się J. A. Ligocki.

*Книга записовая Барскаго замка, годъ 1730—1743, № 5680;
листъ 71.*

XLVII.

Заявленіє крестьянъ села Гармакъ о томъ, что они берутъ на поруки изъ тюрьмы одного изъ своихъ односельцевъ, обвиненнаго въ участіи въ гайдамацкомъ движеніи и опасно заболѣвшаго въ тюрьмѣ 1734. Іюля 23.

Мы, ниже на подписачъ выраженіи, даjemy тѣ порѣку нашу, за Нры́-
 кием, зięциемъ Серхиювымъ, ктѣренъ, бѣдѣ осадзены въ секвестрѣ замку
 Барскаго за excess, же podczas teraznieyszych inkursyi z drugimi hulta-
 jami z spisѣ, z strzelbѣ jezdził po wsiach, czyniѣc się kozakiem, więc же
 въ kordygardzie lethaliter zachorował, bierzemy go do siebie; jeжели бѣдѣ
 żyw, а rekwizycya zaydzie od замку Барскаго iakakolwiek, тоśmy go
 powinni przystawić; а jeжели by nie był, y uszedł, y на rekwizycyѣ не ста-
 wił się, мы за него odpowiedzić powinniśmy, gdzie нас бѣдѣ wolno za-
 bierać, więc wraz y chudoby nasze, y co chcѣc z nami czynić, на co się
 zapisujemy y, dla lepszey wiary, znakami krzyża świętego przy imionach na-
 szych podpisujemy się. Datum въ замку Барскимъ, die 23 Julii, 1734: Ony-
 sko Dziekciarz †, Stepan Serhienko †, Martyn Woźny †, Jan Miedziedz-
 ki †, Martyn Woyt †, Łukasz Ganczuk †—wszyscy z Harmak.

*Книга записовая Барскаго замка, иодъ 1730—1743, № 5683;
 листъ 72.*

XLVIII.

Жалоба дворянина Федора Каминскаго на его брата, Оому Каминскаго, о томъ, что онъ отчуждаетъ имѣніе, принадлежащее дѣтямъ третьяго ихъ брата, Степана Каминскаго, убитаго вмѣстѣ съ женою гайдамаками. 1734. Іюля 26.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego czwartego, miesiąca July dwudziestego szostego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w mieście jego krolewskiej mości Owruczu, przedemną, Wawrzyńcem Walewskim - Lewkowskim, namiesnikiem protunc podwoiewodztwa grodzkiego generału woiewodztwa Kyowskiego, y xiegami ninieyszemi, grodzkiemi, kyowskiemi, comparens personaliter urodzony jego mość pan Teodor Kamiński, brat rodzony przez haydamaków we wsi Koziatynie tyrańsko zabitego, wielmożnego jego mości pana Stefana Kamińskiego, cześnika Latyczowskiego, pozostałych sirot, to iest: urodzonego Ignacego y Maryanny, syna y corki tegoż jego mości pana cześnika Latyczowskiego z zeszlą takōż haniebną śmiercią wielmożną jey mością panią Antoniną Pleszczanką spółdzonych, stryj rodzony, suo et nomine eorundom pupillorum, widząc niewypowiedzianą pomienionych sierot krzywdę, mentem legum colendo, przeciwko urodzonemu jegomości panu Tomaszowi Kamińskiemu, bratu swemu rodzonemu starszemu, lesivam tutoriam gerenti, tudzież wielmożnemu jego mości panu Michałowi Szczeniowskiemu, podczaszemu Trembowelskiemu, sędziemu grodzkiemu Żytomirskiemu, na ruinę fortuny sirocińskiej godzącemu, praesenti coram officio świadczy y manifestuie się w ten niżey opisany sposób: iż jego mość pan Kamiński Tomasz, nie pamiętając na prawo Boskie y pospolite, ut nemini a nemine inferatur injuria, zagradzające, ale jak prędko przez ręce haydamackie, na krew szlachecką zawsze, osobliwie w Ukrainie, rosposztrzenione, pomienieni urodzeni ich mość panowie Stefan y Antonina Pliszczanka Kamińscy, cześnikowie Latyczowscy, małżonkowie, gravi martyrio termin życia swego zakończyli, tak zaraz, za daniem sobie znać od komparenta, do wsi Koziatyna przybywszy, wszystkie rzeczy ruchome, cokolwiek tam zdaydować

się mogło, pozabierał, dobra w swoje odebrał possessyją, protestanta ni do czego nie dopuściwszy, ani za uwiadomienie przynamniej podziękowawszy, dzieci, sieroty pozostałe, in tutelam sui wziowszy, eo instanti, tak ruchume jako y leżące fortunę in lubrico fundamento disperdere zaczął; jakoż, poiechawszy w tuteyszy Owrucky powiat, dobra Malewczynne, jure haereditario przez zeszłego wielmożnego Stefana Kamińskiego nabyte, pomienionym sierotom naturaliter należące, wiecznemi czasy wielmożnemu jego mości panu Michałowi Szczeniowskiemu, podczaszemu Tręmbowelskiemu, praecedente nocivo contractu, sprzedał y zapis donationis anno praesenti, die decima secunda Iulii w grodzie kyowskim subrepticie, sam comparendo, vim legi inferendo, nomine pupillorum, zeznał y fortune cudzą, dispensante audacia, alienavit; deinde y dzieci, tamże w Malewczynnie, już ustąpiwszy komu inszemu w possessyję, sine victu et amictu, tamquam in deserto, bez dozoru in juvenilitate zostawiwszy, sam z żoną swoją do wsi Bobaczowa poiechawszy, we dworze tegoż zeszłego jego mości Stefana Kamińskiego osiadłszy, y Koziatyn, dobra onegoż, manutenendo, pożytki wszystkie y in-traty bierze, in suum commodum obraca, a wielmożny jego mość pan Szczeniowsky, wymogszy in rem sui donatyą y pieniędzy nic nie dawszy, sam się evictorem bydź nazywa y dzieci, sirot, za ich własną fortunę prowidować nie chce, bo wszystkie zboża et, quaeque reperiri poterant, mobilia z Malowczyzny do wsi Pokalewa pozawozić kazał, a tam desertam zostawił Arabiam, ażeby prędsza tych sirot mogła successiri vitae privatic; co wszystko modernus comparens ponderose considerando, a naybarziej nie widząc ad responsionem suffitientiam, zelo cognati sanguinis succensus, dla miłości Boskiey pomienione siroty jak stryj rodzony do siebie zabrał y one juxta exigentiam.... proinde oraz tueri insuper.... declaruiąc, de nul-litate et invaliditate pomienioney donacyi y possessyi, kontraktów y wszel-lakich generaliter tranzakcyi, między urodzonym jego mością panem Tho-maszem Kamińskim y wielmożnym jego mością panem Michałem Szczeniow-skim, podczaszym Tręmbowelskim, respektu bonorum pupillorum nastąpio-nych, mocą prawa pospolitego przeciwko pomienionych, nec non ratione omnium praemissorum, iterum iterumque świadcząc y protestuiąc się, salvam meliorationem de jure competenti zostawił; y prosił tey o przyjęcie do akt; co y otrzymał Teodor Kamiński (manu propria).

Книга Киевская, городская, поточная, записовая и декретовая, 1680—1735 года, № 46; листъ 253 на оборотъ.

XLIX.

Жалоба дворянина Петра Свирскаго на дворянина Стоцкаго о томъ, что послѣдній, набравъ толпу своевольныхъ людей, грабилъ скоть и лошадей у окрестныхъ жителей, выдавая свой сбродъ за отрядъ козацкій: 1734. Августа 9.

Feria secunda in vigilia festi sancti Laurentii Levitae et Martyris, anno Domini 1734.

Similis ejusdem bonorum villae Karyszkow et Dołhowice obligatorii possessoris protestatio in et contra generosum cujusvis nominis Stocki, in bonis villae Popowce quovis modo pessessore, ejusdemque asseclas nimis excessivos et licenciosos, de nominibus et cognominibus ad praesens ignotos, ipsi melius notos, numerum personarum aliquot decem adimplentes, ratione per ipsos hominum licentiosorum et ad insolentiam et depopulationem alienorum congregationis, cum iisdemque bonorum tractus Karyszkowiensis superinequitationis, et saepe saepius ac in dies equorum, pecorum et pecudum interceptionis et nescitur quo abductionis, totiusque substantiae subditorum, sub specie Cosacorum, hostium patriae, expillationis, segetum varii grani, in campis existentium, necdum demessorum, eadem caterva licenciosorum et insolentium hominum concalcationis et in nihilum redactionis, aliorumque permultorum excessuum et violentiarum, damnorum, violentiarum et oppressiouum attentationis—facta. Copia latior dabitur. Petrus de Romanow Swirski.

Книга протоколовъ каатуроваго Каменецподольскаго суда, годъ 1734, № 5791; листъ 126 на оборотъ.

L.

Заявленіе дворянина Петра Свирскаго о томъ, что, вслѣдствіе военнаго времени, при появленіи Русскихъ и козацкихъ войскъ, онъ не получаетъ вовсе никакого дохода изъ арендуемыхъ имъ имѣній. 1734. Августа 9.

Feria secunda in vigilia festi sancti Laurentii Levitae et Martyris, anno Domini 1734.

Similis ejusdem bonorum, tractuum Łuczynensis et Olczydaioviensis, arendatorii possessoris manifestatio, idque de diligentia sui, praecavendo cuivis indemnitati et integritati substantiae suae, ex quo tempore modernae publicae hostilitatis existens praecensitorum tractuum arendatorius possessor, attamen, ob grassantem hostilitatem Moschorum et Cosacorum, nullos ususfructus, etiam et minimos, non percepit et percipere moderno anno non speratur; de quo, obviando indemnitati suae, facta (manifestatio). Copia latior dabitur. Petrus de Romanow Swirski.

Книга протоколовъ калтурскаго Каменецподольскаго суда, годъ 1734, № 5791; листъ 127.

LI.

Жалоба дворянина Бернарда Метельскаго на начальниковъ волошской надворной милиціи князя Юрія Любомирскаго: Верлана, Скорича и Михалка о томъ, что они, набравъ нѣсколько сотъ своевольныхъ людей и выдавая себя за козацкій отрядъ, напали на село Метельскаго Бѣляны, ограбили его имущество и перебили его прикащиковъ. 1734. Августа 11.

Feria quarta in crastino festi sancti Laurentii Levitae et Martyris, anno Domini 1734.

Videatur hoc loco protestatio magnifici Bernardi Mieltski, cohortis loricae illustrissimi palatini Sandomiriensis commilitonis, bonorum villae

Bielany obligatorii possessoris, in et contra illustrissimum Georgium in Wisznicz et Jarosław Lubomirski, palatinum Sandomiriensem, bonorum eorundem villae Bielany haerodem, tum strenuos: Werłan, Skorycz et Michałko, ejusdem illustrissimi palatini Sandomiriensis rothmagistros postcuriales, valachos, nimis licenciosos et excessivos homines, ratione per ipsos, et quidem per inculpatos rothmagistros, nescitur, an scitu, jussu et mandato illustrissimi palatini Sandomiriensis, an proprio suo ausu? tempore certo, videlicet feria quinta post dominicam Exaudi, anno praesenti, adscitis sibi permultis asseclis excessivis, numerum personarum aliquot centena adimplentibus, bonorum praemissorum Bielany, protestantis propriorum, sub praetextu Cosacorum, hostiliter superinequitationis, primo nobiles Simonis Moliński, administratoris, transfixionis, nobilis vero Kozłowski e vivis crudelissime sublacionis, equireae, bovum, pecorum, pecudum, rerumque mobilium omnium, ac totius substantiae moderni protestantis propriae, seorsivo registro comprehensae, interceptionis et expillationis, ac in nihil redactionis, damnorumque ad viginti millia florenorum polonicalium exinde causationis, aliarumque violentiarum, damnorum, injuriarum, ac praetensionum illationis facta. Copia latior dabitur et patet. Bernard a Mietla Mietelski.

Книга протоколовъ каптуроваго Каменецподольскаго суда, годъ 1734, № 3791; листъ 127 на оборотъ.

ЛII.

Жалоба дворянина Бернарда Метельскаго на отрялъ польскаго войска, отправленный для усмиренія гайдамаковъ, о томъ, что жолнеры попали на село истца—Бѣяны, убили въ немъ нѣсколько крестьянъ, другихъ истязали и ограбили. 1734. Августа 11.

Feria quarta in crastino festi sancti Laurentii Levitae et martyris, anno Domini 1734.

Similis ejusdem protestatio in et contra magnificos: Antonium Wasilkowski, venatorem Podoliae, Andream Radecki, vexilliferidam Horodlien-

sem, et generosum cujusvis nominis Pogurski, exercitus palatinatus Podoliae rothmagistros, ad sopiendas insolentias hominum excessivorum ab illustri magnifico mareschalco confederationis palatinatus Podoliae designatos et missos, aliosque eorundem concomitantes, ratione per ipsos, et quidem per eosdem homines, tempore certo, videlicet sabbatho pridie festi sancti Petri in Vinculis, anno praesenti, a bonis, Scianki dictis, redeuntes huc, ad exercitum, bonorum villae Bielany, moderni protestantis priorum, violento modo superinvasionis, ibidemque subditorum innocuorum, nullius culpae consciorum, tirannissime concussionis, nonnullorum e vivis sublationis, equorum, bovum, pecorum, pecudum, ac totius substantiae eorundem subditorum Bielanensium per vim et potentiam interceptionis, devastationis et ex-pilationis, nonnullorum subditorum de ultimis indusiis spoliationis, commo-
doque et usui suo conversionis, ex quo damnorum ad aliquot millia florenorum polonicalium causationis, aliarumque violentiarum, damnorum et oppressionum attentationis—facta. Copia latior dabitur. Bernard a Mietla Mietelski.

Книга протоколовъ каптуроваго Каменецподольскаго суда, годъ 1734, № 3791; листъ 128.

LIII.

Жалоба дворянина Бернарда Метельскаго на начальника польскаго войска, квартирующаго въ Шаргородъ,—Лубковскаго, о томъ, что онъ освободилъ изъ подъ ареста жену жолнера Андрея Бураги, арестованную истцемъ за то, что ея мужъ указалъ имущество истца своевольному отряду, грабившему окрестныя села. 1734. Августа 11.

Feria quarta in crastino festi sancti Laurentii Levitae et Martyris, anno Domini 1734.

Videatur hoc loco manifestatio generosi Bernardi Mietelski, bonorum villae Bielany obligatorii possessoris, in et contra generosum cujusvis nomi-

nis Żubkowski, divisionis magnifici Borejko, in bonis Szarogrod ad praesens consistentis, commendantem et omnem dispositionem habentem, ritione per ipsum, sine ulla data occasione, feria tertia post festum sancti Petri in Vinculis, anno praesenti, strenuae Rosaliae Buradzyczna, strenui Andreae Buraga (qui inculpatus, commanens in bonis suprascriptis Bielany, omnem supellectilem moderni manifestantis, quo in loco existerant, peroptime sciens, advenientibus inculpatis, strenuis: Werłan, Skorycz et Michałko, cum licenciosis et excessivis hominibus, per oppida et villas hostili modo grassantibus et de integro depopulantibus, associatos, omnia mobilia, in varia materia et forma existentia, iisdem inculpatis: Werłan, Skorycz et Michałko, rothmagistris illustrissimi palatini Sandomiriensis, demonstravit et extradidit) consortis, per modernum manifestantem post suprascripta peracta interceptae, a se, manifestanti, interceptionis, eidemque protectionis cujusdam irrealis dationis, et penes se adusque conservationis, ad multifariasque moderni manifestantis requisitiones nolle extraditionis, ex quo moderni manifestantis summopere injuriationis, in aliisque praetensionibus—facta. Bernard a Mietla Mietelski.

Книга протоколовъ каатуроваго Каменецподольскаго суда, годъ 1734, № 5791; листъ 130 на оборотъ.

LIV.

Жалоба дворянина Франциска Старжинскаго и ротмистра Степана Вржешца на начальниковъ волоской пядворной милиціи князя Юрія Любомирскаго: Верлана, Скорича и Михалка, о томъ, что они напали на село истцевъ Зеленую, угнали ихъ лошадиное стадо и ограбили другое имущество. 1734. Августа 13.

Feria sexta ante festum Assumptionis in caelum Gloriosissimae Virginis Mariae proxima, anno Domini 1734.

Videatur hoc loco protestatio magnificorum: Francisci Starzyński, pincernae Zydaczoviensis, bonorum villae Zielona, in palatinatu Wołyniiae

et districtu Cremenecensi existentis, obligatorii possessoris, et Stephani Wrzeszcz, cohortis loricatae praefecti, in et contra illustrissimum Georgium in Wisznicz et Jarosław Lubomirski, palatinum Sandomiriensem, tum strenuos valachos: Werłan, Skorycz et Michałko, rothmagistros postcuriales ejusdem illustrissimi palatini Sandomiriensis, totasque cohortes valachicas, ratione per ipsos, et quidem per strenuos rothmagistros et cohortes licentiosas, feria quinta, ipso die festi sacratissimi Corporis Christi Domini, anno praesenti, transeuntes de tractu Szarogrodensi ad exercitum Moschoviticum, ad Brody existentem, bonorum praedictorum villae Zielona hostiliter superinequitationis, ibidemque equireae magnifici Francisci Starzyński, in numero sexaginta quatuor equorum, tum et equi non castrati peroptimi, valoris quadraginta aureorum hungaricalium, magnifici vero Stephani Wrzeszcz equorum quadraginta unius priorum, per vim et potentiam interceptionis, commodoque suo applicationis, sibique, protestanti, damnorum ad aliquot millia florenorum polonicalium causationis, aliarumque violentiarum, damnorum, injuriarum et oppressionum illationis—facta. Copia dabitur et patet. Franciszek Starzyński. S. W. Stephanus Wrzeszcz, per has duas literas expressit.

Книга протоколовъ катуроваго Каменецподольскаго суда, годъ 1734, № 3794; листъ 131 на оборотъ.

LV.

Заявленіе крестьянъ села Биляковецъ о томъ, что они берутъ на поруки изъ тюрьмы крестьянина Луку изъ села Кременной, оговореннаго въ участія въ гайдамацкомъ движеніи. 1734. Августа 13.

Мы, ниже на подписахъ выражени, даjemy те порęкę naszą за Лукашемъ Zacharkowym synem z Krzemiennej, któren, idąc на слободę do Bilikowiec, przytrzymany został w Barze w sekwestrze, będąc udany od pew-

nej szlacheianki, iakoby miał z haydamakami jezdzic, a że ta szlacheianka, iuz czwarty tydzień obsadziwszy, nie rekwiruje, ani do sekwestru wiktu nie daie, więc my, znaiąc podciwość pomienionego Łukasza, wyzwalamy go z aresztu, y affiduiemy się za niego, że go do sprawy dotrzymamy y na każdą rekwizycyą zamku Barskiego stawić powinniśmy mianowanego Łukasza; na co się zapisujemy wraz y chudobą naszą; na co się podpisujemy znakami krzyża świętego. Datum w zamku Barskim, die 13 Augusti, 1734 anno. Tymosz Amelik †. Tymko Boyko z Bilikowiec †, Iwan Zacharków brat †.

Книга записовая Барскаго замка, годъ 1730—1743, № 5683; листъ 72.

LVI.

Жалоба отъ имени князей Антонія и Франциска Любомирскихъ на управляющаго Межибожскимъ имѣніемъ, подполковника Жанъ-Батиста Дессьеръ, о томъ, что онъ не удержалъ въ повиновеніи крестьянъ подвѣдомственнаго ему имѣнія, вслѣдствіе чего они многократно нападали на имѣніе Любомирскихъ—Деразню, ограбили оное и разрушили въ немъ церковь. 1734. Августа 27.

Feria sexta post festum sancti Bartholomei apostoli proxima, anno Domini 1734.

Ad officium et acta praesentia, castrensia, laticoviensia personaliter veniens nobilis Stanislaus Garliński, gratialiter in bonis villae Karyczyńce Wołoskie, ad bona oppidi Deraźnia pertinentibus, commanens, nomine et ex parte illustrissimorum: Antonii, Casimiriensis, et Francisci, Olstiniensis capitaneorum, comitum in Wisznicz et Jarosław Lubomirskich, sacri Romani

imperii principum, bonorum praemissorum oppidi Deraźnia cum attinentiis haeredum, dominorum suorum, atque generosi Ignatii Sławek, gubernatoris deraźnensis, tum laboriosi Jacko Rybak, aliorumque in genere omnium oppidanorum deraźnensium ac subditorum, in et contra magnificum Ioannem Baptistam Dessieur, vicecolonellum sacrae regiae majestatis, tractus Międzybożensis illustrissimorum ducum Czartoriensium, palatinorum Russiae, conjugum, haereditariorum, tenutarium, et generosum Franciscum Wierzbicki, gubernatorem, nec non laboriosos: Łukaszenko, Rymarz, ac Szwabski dictum, principales, aliosque subditos międzybożenses, homines nimis excessivos, ac in omne malum effrenatos, memoratis principalibus melius notos,—questus estque solenniter protestatus, pro eo: quia memorati inculpati subditi, cum suis complicibus, ad id associatis, sub tempus incursionum praesentium, nullo habito respectu, quod bona praemissa Deraźnia cum attinentiis per hostes patriae sunt desolata et devastata, ipsimet bona eadem multoties cum armis hostilibus superinequitaverant, taliterque superinequitando, homines spoliarunt, domos judeorum ac casas subditorum, non parcendo, quod magis, loco sacro, Deo dicato, in nihilum verterunt, res varias, seorsivo registro specificatas, ac futuro feliciore tempore, ubi de eo venerit, remonstrandas, interceperunt, easdem violentias aliquoties practicarunt; magnificus vero tenutarius, et praecipue generosus gubernator, non modo quod ex iisdem inculpatis ad requisitionem generosi Sławek, gubernatoris deraźnensis, iustitiam non administrarunt, verum etiam suprascriptum laboriosum Iacko Rybak ad Międzyboż adduci procurarunt, per aliquot dies incarcerarunt, post vero boves ejusdem accipere demandarunt, quem bovem, a medio mense Julio acceptum, eoque non restituerunt, exindeque in ultimam ruinam subditum memoratum induxerunt, aliasque injurias et violentias peregerunt. Quapropter modernus protestans, omnimodae illustrissimorum dominorum suorum, atque generosi gubernatoris, tum et aliorum subditorum deraźnensium prospiciendo integritati, iteratis quam solennissime queritur et protestatur vicibus, salva nihilominus praesentis protestationis pleno in robore reservata et praecustodita melioratione.

Библия, городская, Лещиневская, записовая и потоинная, № 5278, годъ 1734—1735; листъ 56.

LVII.

Заявленіе крестьянъ села Чернятына о томъ, что они берутъ на поруки изъ пормы одного изъ своихъ односельцевъ, обвиняемого въ участіи въ гайдамацкомъ движеніи. 1734. Сентября 3.

Niżej na podpisach naszych mianowańi daemy te assekuracyą za Danięm Juchą z Czerniatyna oraz y porękę, iż pomieniony Danię, z innymi aresztantami przyprawadzony będąc z Międzyborza, którego byli na drodze haydamacy do siebie wzięli pod Matwykowem, y z niemi zabrany był do Międzyborza, więc my go odbieramy do siebie na ręce nasze, a, iako rozkaz zajdzie z zamku Barskiego, to powinniśmy pomienionego Danię Juchę stawić; na co się zapisujemy wraz y chudoby nasze, y znakami krzyża świętego podpisujemy się. Datum w zamku Barskim, die 3 Septembris, 1734 anno. Piotr Sławiński †, Andrzej Bednarowski z Czerniatyna †.

Книга записовая Барскаго замка, годъ 1730—1743, № 5683; мстѣ 75.

LVIII.

Жалоба дворянина Ивана Зардецкого на мѣщанъ города Чолгана и на крестьянъ окрестныхъ селъ о томъ, что они напали на его село Василевку, и ограбили въ немъ движимое имущество и скоть. 1734. Сентября 28.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego, miesiąca Septembris dwudziestego ósmego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkiemi, krzemienieckimi y przedemną, Samuelem z Tchorzewa Rogalą Tchorzewskim, łowczym сіе-

chanowskim, namieśnikiem burgrabstwa Krzemienieckiego, comparens personaliter wielmożny pan Jan Zardecki, łowczy piński, swym y wielmożney iey mości pani Agnieszki z Malowskich Zardeckiey, łowczyny pińskiej, małżonki swey, imieniem, będąc summopere oppressus ac injuriatus od niżej mianowanych obżalowanych, praecavendo omnimodae integritati ac indemnitati fortunae et substantiae suae, ne ultimam plane exinde in posterum patiatur ruinam, sollemnissime ac magna cum querimonia naprzeciwno iaśnie wielmożnym ich mościom panom: Teofili z Granowa, chorążyney wielkiej koronney, matce, Józefowi staroście buskiemu, synowi, Maryannie y Jadwidze, córkom, bratu y siostrom między sobą rodzonym, Jabłonowskim, dziedzicom dóbr miasta Czołhana cum attinentiis, iako też urodzonym ich mościom panom: cujusvis nominis Bideckiemu, Lachowieckiemu y Alexandrowi Palczewskiemu, czołhańskiemu gubernatorowi, tudzież quorumvis nominum mieszczanom y poddanym dóbr miasta Czołhana cum attinentiis, de nominibus et cognominibus ich mościom lepiej wiadomym, exorbitantom y autorom inferius in fundo specificati facinoris, skarży, manifestuie się y protestuie w ten niżej opisany sposób y o to: iż ich mość obwinieni, a praecipue mieszczanie y poddani dóbr miasta Czołhana cum attinentiis, convelendo legem publicam, nec non calcato vicinitatis jure, effrenati in omnes malevolentiae tractus, ausi sunt et temere praesumpserunt dobra wieś Wasilówkę, possessionis wielmożnych manifestantów, in vicinitate z dobrami miasteczkiem Czołhanem zostaiące, in desertam redigere Arabiam, kiedy, licentiose sub tempus hostilitatis z sąsiedzkimi dobrami postępując sobie ausu, namówiwszy z sobą kozaków trzech, copiosa (manu) swywolnego chłopstwa, nescitur cujusnam jussu, scitu ac mandato, czyli też sola tantummodo insolentia, na pomienione dobra Wasilówkę napadszy, guerra i tam insatiabili uwiedzeni alienae fortunae appetitu, hostiliter procedendo, naprzód szpichlerze, komory, skrzynie, tak dworskie, iako y poddanych podobiiawszy, co tylko znaleźć mogli, to wszystko in sui praedam odebrali, y kogo tylko z ludzi y poddanych wasilowieckich złapać mogli—bili, kaleczyli y fanty zdzierali; nec his contenti, na większą y cięższą goniąc manifestantium fortunę ruine, stado, bydła, koni y owice et id genus pobrali y porabowali, iako to: koni dworskich stadnych sztuk czterdzieści dwie, chłopskich koni dziesięcioro, bydła dworskiego sztuk piędziesiąt y pięć, wołów dworskich roboczych siedmnaście, wołów chłopskich piętnaście, bydła ze wsi sztuk dwadzieścia sześć, owiec kop dwie, y inne mobilia et sese moventia, prawie co tylko w dobrach wsi Wasilówce znaleźć mogli y nie-

nasycone zayrzało oko, to wszystko wyż pomienieni mieszczanie y poddani dóbr miasta Czołhana cum attinentiis pozabierali y in sui commodum obrócili; co wszystko zabrawszy y zrabowawszy pomienione dobra wieś Wasilówkę, do dóbr miasta Czołhana zapędzili y zaprowadzili, gdzie między siebie wszystek łup rozebrawszy, in suum obrócili commodum; poddanych dóbr wsi Wasilówki przez naiazdy y rabunki swoje wniwecz obrócili y rozproszyli, dla którego uciemężenia y oppressyi poddanych ullatenus wielmożni manifestantes zboża iarego zebrać z pola nie mogli y nie zebrali; przez które rabunki y naiazdy na kilkanaście tysięcy wielmożni manifestantes szkodować muszą. Ratione quorum praemissorum omnium idem comparens, suo et cuius supra nomine, contra eosdem inculpatos, praecipue cives et subditos bonorum Czołhan cum attinentiis, przeciwko ich mościom panoni gubernatorom pro incontinentia subditorum iterum iterumque manifestatur, salva nihilominus reservata et praecustodita augendi vel minuendi aut corrigendi, si necessitas exigerit, meliorationis facultate, praesentem manifestationem actis connotandam esse affectavit, quod et obtinuit. Jan Zardecki, łowczy piński, manu propria. Et in verificationem praemissorum, idem magnificus manifestans stawił na urzędzie roboczych: Iwana Rudego y Iwana Poleszuka, poddanych z dóbr wsi Wasilówki, dla wykonania iuramentu super realitatem pozabierania y porabowania wszystkich ruchomości, bydła y koni w dobrach wsi Wasilówce przez mieszczan y poddanych dóbr miasta Czołhana cum attinentiis, prosił mnie, urzędu, o przydanie woźnego generała do wydania iuramentu roty; którego ia, urząd, annuendo affectationi, przydałem woźnego generała, szlachetnego Mikołaja Leszczyńskiego; quo rothisante ministeriali, ciż wyżpomienieni poddani wasilowieccy, flexis ad imaginem crucifixi Iesu Christi Domini genibus, iurament wykonali w te słowa: »My, Iwan Rudy y Iwan Poleszuk, przysięgamy panu Bogu wszechmogącemu, w Trócy świętey iedynemu, na tym: iż mieszczanie y poddani z dóbr miasta Czołhana y przysiołków, do tegoż miasta Czołhana należących, namówiwszy się z kozakami, napadszy na dobra wieś Wasilówkę, komory, skrzynie, szpichlerze podbijali y, co tylko znaleźli, pozabierali, ludzi obdzierali, stada dworskiego sztuk piędziesiąt pięć, wołów dworskich siedmnaście, wołów chłopskich pietnaście, bydła ze wsi sztuk dwadzieścia sześć, owiec kop dwie starych y iagnięta od tych owiec — pobrali y porabowali; na czym, iako prawdziwie przysięgamy, tak nam Panie Boże dopomoż y niewinna męka Chrystusa Pana«. Po którym wykonanym iuramencie tenże woźny prosił hoc

totum actis connotari, — co y otrzymał. Mikołay Leszczyński, woźny generał.

Книга городская, Кремлевская, записовая и поточная, годъ 1734, № 1639; мѣсь 146.

LIX.

Показанія, отобранныя въ Камснецкомъ магистратѣ отъ арестанта, Ивана Клобуцкаго, занимавшагося разбоемъ въ теченіи нѣсколькихъ лѣтъ. 1734. Октября 31.

Sabbatho in vigilia festi omnium sanctorum, anno Domini millesimo septingentesimo trigesimo quarto.

Sąd niniejszy, wóytowski, ławniczy, kamieniecki, podolski, ex vi remissionis z dekretu prześwietnego wojewodstwa Podolskiego sądu marszałkowskiego, sabbatho post festum sancti Lucae apostoli et evangelistae proximo, anno nunc currenti, w sprawie y akcyi między instygatorem sądów marszałkowskich, a stawionym Janem Kłobuckim, inkarceratem, osobiście, agituiący się ferowanego, y do sądu niniejszego tegoż inkarcerata wyżyżzonego do turturowania, etiam per omnes gradus ter admoto igne przypieczenia, odesłanego, któremu wyszwspomnionemu dekretowi zadosyć czyniąc, do confessat corporalnych z stawionego Jana Kłobuckiego, inkarcerata, przystąpił, y naprzód mistrzowi publicznemu mocno postrakami do słupów uwiązać kazał; po którym uwiązaniu tenże rzeczony inkarcerat wprzód, przed turturowaniem, libere et benevole w te słowa corporalne confessata zeznał: ja, Jan Kłobucki, rodzikiem się w Zubowczyźnie, wsi pod Mieżyryczem za Ostrogiem, oycza Jana Kłobuckiego, a matkę . . . Me-

zyrzyczowne miałem, przy których do dziesięciu lat wychowałem się, od których poszedłem do Piałogrodki, do towarzysza—imę pana Tarnawskiego, służbę przyziołem y służyłem lat trzy za chłopca, od tegoż odprawiłem się potściwie; potym przyziołem służbę u jego mości pana Karpińskiego, plenipotentą jaśnie wielmożnego imę pana chorążego Koronnego, y tam służyłem przez lat dwie, y od tego potściwie odprawiwszy się, poszedłem do rodziców do Szmyrków, y tam przez lat pięć bawiłem się także potściwie; ożeniłem się tedy w Tuczapach, wziołem córkę Alexandre u Stefana Mendry, wołoszyna, przy którym rok ieden mieszkałem, iak Pan Bóg przykazał, ztamtąd poszedłem z żoną moją do Walawy pod Sniatyn na mieszkanie, gdzie lat ośm mieszkałem u dwornika, siejąc y robiąc na kawałek chleba; napotym diabeł mnie skusił z Iwonica Mytnikowym synem, z którym zmówiłem się: rozbiliśmy żydów czterech z mazurem furmanem, którzy jechali z Horodenki z jarmarku do Zabłotowa, których powiązaliśmy, nad wieczorem w polu napadszy, wzięliśmy łyczaku kilka sztuk, krumrasu, harasu, kilka sztuk płutna, sukna tuziukowego na ieden kontusz, a reszcie porzuciliśmy y żydów powiązanych, a mazur ich rozwiązał; co się działo o Trzech Królach; o Zielonych Świątkach żydzi poszlakowali nas y pobrali nas w Walawie; siedzieliśmy w Czerniowcach w więzieniu przez dwa miesiące y tak musieliśmy uspokoić; daliśmy tym żydom dwadzieścia wołów, które za nas kupcy tureccy dali, y we wszystkim zadosyć uczyniliśmy, y tak nas puszczono; ja się wrócił do Walawy, a Iwonica w Jasach przystał do pana. Ad primum punctum to zeznał, że tylko żydów wyż wyrażonych z Iwonica rozbił; to także zeznał, że brat mój, Antoni Kłobucki, rodzony, sam z czeladnikiem pod Chmielnikiem żyda rozbił z kosami, które przywiózł do mnie do Walawy y sprzedał turczynowi do Soczawy; napotym żyd Andrzej, brata mego, w Sniatynie wprzód tam go poznał, a ieszcze lepiej w Walawie, tam tedy dał znać do komissarza wołoskiego, zkąd go wzięto do Czerniowiec y tam siedział w więzieniu od Najświętszey Panny Siewney, aż do Świętego Jura ruskiego, którego obwieszono na granicy w Kołaczynie. Ad secundum punctum nic nie przyznał. Ad tertium punctum zeznał tenże inkarcerat, iż pod Brodami trzeci rok rozbił żydów z kolegami swymi: Andrzejem i Stefanem Bałabanienkami, wołoszą—bracią rodzonemi y z sługą Jakowem Kuczeryną, kozakiem, y wzięliśmy francuzkiego sukna na kontuszów cztery, a tuzinku na dwańście kontuszów y pieniędzy dziewięć tyńfów, adamaszku sztukę całą czarnego, koralów sznur y czerwony podwoyny przy tych koralach, pereł

drobnych sznurków trzy; y te rzeczy zawieźliśmy do Gierby, rotmistrza wołoskiego, mieszkającego we wsi Pisczanach, gdzie się wszystko u niego zostało; także żydów rozbiliśmy z Ostroga, iadących z iarmarku z Lachowiec: iedenascie wozów z kramem, było nas czterech: Andrzej y Stefan Bałabanienkowie, bracia, y ia z czeladnikiem, Jakowem, wzięliśmy dwadzieścia postawów sukna, tuzinku y prostego, kitaju kilkanaście sztuk, kaftanów kitajowych z dziesięć, stęgi i inne drobiazki y pieniędzami sześćdziesiąt talarów bitych; y wzięliśmy od nich wóz z parą końmi; układszy rzeczy, iechaliśmy, zdybaliśmy się tedy z Gierbą, rotmistrem, pod Manaczynem y te rzeczy oddaliśmy wszystkie, a pieniądze przy nas zostały, y koralu po czternaście sznurków; moje korale przy Gierbie zostały, a tanci swoje zabrali; także pod Międzyborzem z temiż wyżwyrażonemi: Andrzejem y Stefanem Bałabanienkami, bracią rodzonemi, żydów dwóch, iadących z jarmarku z Winnicy, rozbiliśmy; wzięliśmy francuzkiego sukna na piętnaście kuntuszów postawów poczętych, y nie poczętych także piętnaście, hatłasu na trzy żupany, łyczaku kilka sztuk, w gotowiznie pięćdziesiąt złotych y szelągów z pięć, ze sześć lewów, y, to zabrawszy, przyiechaliśmy do Tabana Wołoszyna pod Niemirowem, w Worobiuwce któren mieszka, tam podzieliliśmy się, oni swoje zabrali, moi kolledzy, a ia swoje zostawiłem u Tabana, tylko z pieniędzy wzięłem, co na mnie przypadło; y tak my wszyscy czterech poszliśmy w Tatarczyzne do Kauszan; tam sobie konie y porządek pokupowaliśmy, gdzie nie daleko mieszkają żony Bałabanienków w Roskoicach, w Tatarczyźnie, iednego Stefana żona—Annyca, a Andrzeia—Denia; potym ztamtąd poiechaliśmy odbierać rzeczy od Gierby y Tabana; tam nas połapano pod Komargrodem; tych dwóch Bałabanienków kazał wiąże jego mość Czetwertyński potracić, a mnie wzięli do Połonego, gdzie siedziałem rok w więzieniu y bracia moi mieli mnie wykupić: ieden Theodor, rodzony, drugi, Piotr Wegocki, cioteczny, ktorzy mieszkają w Kurowinczykach na Ukrainie, ale, iak się zamieszani stała, dawali za mnie tysiąc złotych, a potym tak mnie puszczo; poszedłem pod Bender, tam drobiazki swoje mając, odebrawszy, czeladnika sobie dobrawszy, Thodora Wołoszyna, któren ma żonę w Roskoicach, poiechałem do Strusowa, tam zaciągnąłem się z iego mością panem Rybickim, rotmistrem jaśnie wielmożnego iego mości pana starosty bełskiego, y tak chodziliśmy z podiazdem z jaśnie wielmożnym iego mością panem wojewodą Wołyńskim, gdzie nas Moskwa pod Sołopkowcami rozbiła, a drugiego dnia nagoniliśmy jaśnie wielmożnego iego mości pana wojewode Wołyńskiego w Czortkowie; ztam-

tąd kommanderowany byłem po tabory do Zaslawia y przyprowadziłem tabory aż do Kozłowa, z kąd pojechałem do żony do Kuczmania, do teszcza swego, tam żydowi Manaszkowi pożyczyłem iedenąście czerwonych złotych z Sniatyna, gdzie żydzi, zmuwiwszy się, wiedzieli o wszystkich moich akcyach, dali znać do zamku w Sniatynie, y wzięto mnie do zamku; także zeznał, że pod Połonnym, między Czudnowym, żydów wozów cztery z temi wyżwyrażonemi Bałabanienkami, z Czudnowa z jarmarku jadących, rozbiłiśmy y wzieliśmy sukna prostego na dziewięć kontuszów, płutna, kramrasu y pieniędzy dwadzieścia czyli trzydzieści talarów bitych y podzieliłiśmy się; to także wiem, że wprzód ciż Bałabanienkowie przedemną rozbiłi wiele, których ze mną gdy w Komargrodzie połapano, żydzi: ieden Jela z innemi z Tulczyna miasta żydami, którzy mieli z niemi przewodne, na nich instygowali, aby ich potracono, a mnie wzięto do Braclawia.

Gdy był turturowany tenże inkarcerat według prawa świecami po trzy razy y szyną przypieczony, to wszystko, co wyżej zeznał, twierdził, a więcey ni do czego się nie przyznał; którego Jana Kłobuckiego, inkarcerata, takowe są corporalne confessata. Stephanus Pawłowski, advocatus scabinatus. camenecensis Podoliae notarius.

Ex protocolis confessatorum corporalium Cameneciae Podoliae extraditum.

Книга Каменець-Подольскаго маистрата, № 4562, годъ 1519—1794. Листъ 368.

LX.

Универсалъ ландграфа Людовика Гессенъ-Гомбургскаго къ польскимъ дворянамъ, приглашающій ихъ ловить или убивать казаковъ и солдатъ, покушающихся на грабежи. 1734. Ноября 1.

My, w Polsce nad korpusem Iego Najprześwietniejszego Imperatorskiego Wieliczeństwa komenderuiący generał leytnant, orderu świętego Andrzeia apostoła kawaler y od leybgwardyi Preobrażeńskiego pułku maior, Ludwik landgraf Heseński y dziedziczny xiąże Hesen Umburski.

Oznajmujemy niniejszym uniwersałem naszym wszem wobec y każdemu z osobna, komu o tym wiedzieć należy: że ponieważ do nas różno zachodziły skargi na kozaków o rabunki, chociaż we wszystkich libertacyach naszych publikowaliśmy, aby takowych grassantów łapać, uykaiących zaś, iako nieposłusznych występców, iakimkolwiek sposobem bić y zabić, bo którzy do nas przyprowadzeni, różnemi karami y gardłem dosyć karani byli. Zaczyn: powtórnie się iasnie wielmożnym ich mościom panom possessorom y obywatelom prześwieatnych woiewódtw y powiatów ich w Polsce publikuję y konfirmuję: że którybykolwiek do miasta, miasteczka al do wsi przybyć y przyiehać mieli, a żadnym listem albo pasem rektifikować się nie mogli,—pozwalamy obywatelom tamtecznym, zebrawszy się, takowych, niech będą od regularnego woyska, albo też kozacy, łapać, uiekaiących, iako się zwyż namieniło, zabiić, za to bynaimnieyszy kary obawiać się nie powinni, y owszem wszelką obligacyą mić będą—upewniamy. In quantum zaś by (według) tego naszego uniwersału z takimi grasantami nie chcieli, iako się obwieszcza, postępować, nie będą na nas, ale na siebie się samych żalić. Który to uniwersał, aby tymprędzy do wiadomości wszystkich ich mościów doszedł, w poblížszym grodzie oblatować i publikować zleciliśmy; a dla większy wagi y waloru iego, przy zwykli naszymy xiążęci pieczęci, własną ręką podpisuiemy. Datum w Brestecku, die 1 Novembris, 1734. Ludovicus landgravius Haessiae. (M. П).

Книга городская, Кременецкая, записовая и поточная, годъ 1734, № 1659; листъ 373.

LXI.

Заявление дворянина Павла Шишковскаго о томъ, что, во время нападенія козаковъ на село Шумбаръ, они изорвали и уничтожили разные, принадлежавшіе истцу, документы. 1734. Ноября 10.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego czwartego, miesiąca Novembris dziesiątego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkiemi, krzemienieckimi y przedemną, Samuelem z Tchorzewa Rogalą Tchorzewskim, łowczym ciechanowskim, namieśnikiem burgrabstwa Krzemienieckiego, comparens personaliter urodzony jego mość pan Paweł Szyszkowski, iak prędko po tak ciężkiej dezolacyi y ruinie fortuny swoiey przez grassujących w oyczyźnie y na życie każdego czuwających nieprzyaciół do akt przybyć mógł, tak zaraz, postrzegając całości substancyi swoiey, aby iuż ostatniey nie poniósł ruiny, solenną przed urzędem ninieyszym de diligentia sui w ten sposob zanosi manifestacyą: iż niniejszy manifestans, pod okropne teraz y ledwo kiedy praktykowane in antecessum w oyczyźnie revolucye, nieznośną poniosszy przez rebellizujących ruinę w zabranii wszelkich rzeczy, tak ex mobilibus, iako też variis ex documentis, między któremi principaliter wyż rzeczona swywolnych kozaków kupa, anno nunc currenti, certis diebus Septembris, napadszy na dobra wieś Szumbar, papiery iedne pobrali, drugie poszarпали y podarli; iakoż membran, ninieyszemu manifestantowi na summę złotych polskich sto una cum provisione służący, od starozakonnych Szlomy y Rywy, małżonków, mieszczan y obywatelów krzemienieckich, w roku teraznieyszym, tysiąc siedmset trzydziestym, dnia trzeciego Marca datowany, rękami onychże podpisany, y w roku przysłym, tysiącnym siedmsetnym trzydziestym piątym, dnia trzeciego Marca oddać pod winami prawnemi y na domu swoim zapisawszy się deklarowany y assekurowany, niewiedzić iakim sposobem y gdzie podzieli; potym assekuracyą od urodzonego jego mości pana Antoniego Prokulbickiego, de actu et data ejus w Bełzie, millesimo septingente-

simo trigesimo quarto, die trigesima Ianuarii, itidem moderno comparenti na summę złotych polskich czterysta służąca, z której summy manifestans złotych polskich sto lubo odebrał, iednakże złotych trzysta u zwyż rzezczonego iego mości pana Prokulbickiego za ustąpienie cessayi prawa na dobra, w wojewodztwie Bełzkim będące, małżonce manifestantis należące, hucusque haerent, przerzeczoną kartę podarli w drobne sztuki, z których ledwo manifestans, pozbierawszy in unum, composuit, y całą kartę podkleić inszemi papierami musiał, dla nietrzymania się iedno z drugim y niewyczytania, lubo y teraz w niektórych mieyscach powydzierana y słów niedostaie, którą ob maiorem verificationem urzędowi reprodukował, y z tym się oświadczył, aby ztąd iakowey niesłuszney inwidyi y ruinie nie popadł. De praemissis omnibus ac aliis, ac principaliter de diligentia sui, ne aliquam in posterum fortunae suae referat jacturam, iterum manifestatur et protestatur vicibus, salva reservata et praecustodita hujus manifestationis melioratione, quam actis connotari prosił,—co y otrzymał. † Imieniem komparenta, pisać nie umiejącego, przy krzyżyku, ręką iego położonym, za ustną prozbą y na mieyscu onego, podpisuję się—Antoni Cecenowski.

Книга городская, Кременецкая, записовая и поточная, годъ 1734, № 1659; листъ 149 на оборотъ.

LXII.

Жалоба дворянъ: Альберта Гадомскаго и Иосифа Богдашевскаго на крестьянъ села Куманова о томъ, что они передерживали въ своихъ домахъ козаковъ, давали имъ проводниковъ и вмѣстѣ съ ними нападали и грабили дома шляхтичей. 1734. Ноябрь 26.

Feria sexta in crastino festi sanctae Catharinae virginis et martynis, anno Domini 1734.

Videatur hoc loco protestatio magnifici Alberti Gadomski, pocillatoridae Varsaviensis, suo et magnificae Theressiae Dąbrowska, bonorum villae

Kumanow certarum sortium haeredissae, consortis suae legitimae, tum nobilis Josephi Bogdaszewski et honesti Wasyl Kardas, famulantis sui, nomine, in et contra magnificum Nicolaum Koc, judicem terrestrem Belzensem, eorundem bonorum Kumanow certarum sortium haeredem, tum nobiles: Danieleм Szczawiński, administratorem principalem, Casimirum Osiecki et cujusvis nominis Rogala, atque laboriosos: Iwan Tarara, Wasyl et Misko. Dusany, Andruszko Tararow syn, Tymko Żukow, Fedko Winnik, Łuc Zbarazki, Wasyl Kiciak, aliosque subditos de sorte magnifici Koc, judicis terrestris Belzensis, nimis excessivos. et licentiosos, ratione per ipsos, et quidem primario per subditos suprascriptos, cum cosacis, tempore certo, id est nocte de feria tertia in feriam quartam, vergente ipso festo Transfigurationis Christi Domini, juxta calendarium ritus graeci, anno praesenti, sortis ac curiae moderni protestantis hostiliter superinvasionis, ibidemque vestium, vestimentorum, clenodiorum, pecuniae paratae: aureorum hungaricorum quadraginta quinque, talerorum imperialium quinquaginta, et tynfionum ducentorum triginta, tum apparatus bellici, ac aliarum rerum interceptionis, totiusque substantiae ad aliquot decem millia expilationis et nescitur quo conversionis, cosacorum penes se per aliquot dies cum scitu administratoris conservationis, demum post expilationem substantiae moderni protestantis, remanentis cosaci, per laboriosos: Wasyl Szyan et Iwan Muzykow de iisdem bonis Kumanow ad bona Rypna reductionis; demum die dominico post festum sancti Martini Pontificis, anno praesenti, congregati in unum cuneum, curiae armatum superinvasionis, nobilium: Bogdaszewski et Joannis concussionis et convulnationis et vix e vivis non sublacionis, ac post nobiles: Szczawiński, Osiecki et Rogala, cum subditis, feria tertia proxime praeterita, itidem curiae furibunde invasionis, tumultus ingentis excitationis, consortis moderni protestantis perterrefactionis, variarum violentiarum illationis—facta. Copia dabitur et patet sub signo: *Dusany*. Woyciech Gadomski.

Книга протоколовъ кацтуроваго Каменецподольскаго суда, годъ 1734. № 3791; листъ 183.

LXIII.

Пункты прошенія, отравленнаго сеймикомъ Брацлавскаго воеводства Кієрскому генераль-губернатору графу Вейсбаху и отвѣты на нихъ Вейсбаха. Онъ събщаєть оказати помощь дворянѣмъ Брацлавскаго воеводства въ усмиреніи крестьянскаго движенія, облегчити платимую ими на содержаніе русскаго войска контрибуцію, выдать крестьянъ, бѣжавшихъ на лѣвую сторону Днѣпра и т. п. 1735. Февраля 15.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego piątego, miesiąca Marca dziewiętnastego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkiemi, winnickiemi y przedemną, Janem Kazimierzem Młodzieiowskim, namieśnikiem natenczas burgrabstwa y regencyi grodzkim winnickim, comparens personaliter urodzony iego mość pan Mikołaj Kotoni, tę instrukcyą od prześwieznego woiewodztwa Braclawskiego ich mościom panom posłom do iaśnie wielmożnego iego mości pana generała Wcysbacha, iako też od tegoż iego mości pana generała na punkta podane—rescripta, prześwietnemu woiewodztwu odpisane, ad acta praesentia per oblatam podał, prosząc mnie, urzędu, o przyjęcie onych y do akt wpisanie; a tak ia, urząd, annuendo affectationi iego mości pana podawaiącego, pomienionę instrukcyą y na nią w podanych punktach odpisane rescripta, przyjmuiąc, czytałem, de tenore, każdego z osobna pod znakami: *punkt y reskrypt*, tali: Instrukcy a et desideria seymiku woiewodztwa, die decima quinta Februarii, millesimo septingentesimo trigesimo quinto anno, w Winnicy agituiącego się, nam niżej wyrażonym posłom do remonstracyi iaśnie wielmożnemu iego mości panu generałowi anszefowi, gubernii Kiiowskiey generalnemu gubernatorowi, kawalerowi, pułku Siwirskaego pułkownikowi, grafowi fon Weysbach, dana. *Punkt*: Woiewodztwo Braclawskie, iako summo desiderio tak pro gloria y na zaszczyt osierociałey oyczyzny, pro conservatione wszelkich dawnych juxta pacta conventa praw, swobód y wolności in libero statu zostaiący, stałym y nieodmiennym sercem, za pana, patrem patriae, nayiaśnieyszego króla iego

mości Augusta trzeciego, monarchę Polskiego, uznaie, do którego aperto corde et ore osobliwych e gremio obywatelów y braci wyprawuie posłów. *Reskrypt*: Za takową faworyzację woiewodztwa Braclawskiego przyiaźń, że pomienione woiewodztwo desideria swoje do pożądanego reassumpsit pokoiu, y iego królewską mość, Augusta trzeciego, za pana swego, legitime panującego, rzetelnie utwierdziło professią, tudzież do expedyeyi należących posłów do Warszawy z rekognicyą do iego królewskiej mości authoryzowało, —z strony naszey nieodmienną propensyą rekompensować będzie. *Punkt*: Woiewodztwo Braclawskie z dawnych y ieszcze funestorum Othomanicorum bellorum et variorum intra rempublicam consurgentium hostium insultów nie otrząśnione, niezliczonemi gwałtami przyciśnione, zgwałceniem świątnic boskich, kontempstem najświętszych sakramentów, ciężkim biciem y zamordowaniem kapłanów, rozlaniem niewinney krwi braci naszey, w żadne nie wchodzących intrygi, w domach własnych ci, których numerus in loco debito produkowany będzie, summam refert vindictam, że nie od woysk auxyliarnych, ale od własnych swoich poddanych, iako to: Niedźwiedzia, Warłama, Pisarenka, Hrywy, Sawy, Sauki, Temki, Motornego, z ich kompanią, grasowników, wielkich zboyników, tak fortun, iako y życia nietylko żydów na kilka tysięcy, ale etiam braci szlachty mordowaniem y wykluciem, podszywszy się, pod imie woysk auxyliarnych, uciemiężone y ostatniey ruinie przyprowadzone; przeto upraszamy iaśnie wielmożnego iego mości pana generała anszefa clementiam, aby wydał ordinans do komend, gdzie się która naybliżey znajdować może, ażeby takich grassatorów y naiezników łapano. *Reskrypt*: O złapaniu buntowników ieszcze przedtym dyspozycya uczyniona, tylko ta przeszkoda znajduje się, że, która komenda za niemi ordynowana była, non successit; ex quo, iak prędko naciągną z komendą do chwywania tychże, to, postrzegłszy, zawczasu w granice tureckie uciekaia; możnaby ich y tam ścigać, ale dla utrzymania y zachowania spokojnego z Portą Otomańską traktatu, trudno czynić, dla tego permittitur, aby od woiewodztwa Braclawskiego, co być może, ochotnika, konformuiąc się z naszemi, od Niemierowa ordynowanemi, komendami, takowych attakowawszy, rozgromić, ile że y stronie naszey iest intolerabile; nie tylko u waszmościow panów, ale y nam wielkie dzieia się inkonweniencye; o czym miiącemu w Niemierowie komendę posłan odemnie order, aby wszelkimi sposobami starał się takowych łapać, chociaź nie tak prędko, ex quo, że ad praesens mało ludzi w Niemierowie; za powrotem iego mości pana generała Fonheyne, który actu iest w marszu, ci złoczyńcy będą uskro-

mieni. *Punkt:* A że nasze województwo umyśliło na seymiku relationis, pro die decima quarta Martii w Winnicy naznaczonym, obrać sędziów—więc wszelkich takowych exorbitantów, iako własnych poddanych, żeby do sądu oddawali. *Reskrypt:* Kiedy tacy swywolnicy y publiczni naieznicy, a ieszcze województwa Braclawskiego poddani, złapani będą, sine quavis dilatione do actualney, secundum speciem delicti, kary oddadzą się; consequenter complices scelerum dekretować rozkazę w grodzie Winnickim; tylko aby ob praemissa nie zatrzymywać obranych do Warszawy posłów, ex quo, że po owej wyprawie, złapawszy złoczyńców, wszystko experiri może. *Punkt:* Nasze województwo Braclawskie, ciężkimi exorbitancyami, iako to: auxyliarnych woysk przechodami, wybieraniem bez najmniejszego pomiarkowania, bez taryfy, pro solo libitu, in natura prowiantów y furazów, pieneznych zaś kontrybueyi, w Polsce naszej nie praktykowanych, iak to: po tyfnu od chałupy, z podworza wołu, czyli krowy, czyli konia, od kotła po rublowi, od pnia pszczoł po półzłotego polskiej monety, kwitowego po cztery kopyki od złotego, y innych niezliczonych expensów, tak dalece, że się troiaki wyrachować może prowiant, w osobliwą iego mości pana generała anszefa składa y oddaie protekcyą, aby na seymiku relationis obrani komissarze habeant auctoritatem y wszelkie rachunki prowiantów, na województwo włożonych, liquidowali y, cokolwiek według taryffy na które dobra competi, fideliter, nemine excepto, moderowali, i bez najmniejszej krzywdy uspakajali, y ubi vicissim komissarz od woyska rössyiskiego z naszym wojewódzkim aequae wszelkie prowianty dysponowali—o to nayspokorniey supplikujemy. *Reskrypt:* Ia dawno życzyłem, aby w województwie Braclawskim, ad normam tateyszego Kiiowskiego, dla lepszy dyspozycyi, do ekstradyeyi prowentów y furazów na woysko Jeja Imperatorskiego Wieliczestwa obrani byli komissarze, y o tym samym po tak wiele razy iego mości panu generałowi majorowi Von Hein donosilem, tylko że w województwie Braclawskim nie było iedności, dla tego ob praemissa musiał sam iego mość pan generał uczynić repartycyą, y lubo gdzie nadto wzięto, non imputendum: wyciągniono za wyraźnym ordynansem Jey Imperatorskiego Weliczenstwa ex incolis partis adversaa, kiedy nie chcieli przystąpić ad unanimatatem; teraz, kiedy komissarze będą naznaczeni, dla pomocy officyer przyda się, y wszelka dyspozycya do ich woli spectabit, oraz co z prowiantów kto za kwitami wydał, liquidować będą. *Punkt:* Pod teraznieyszy czas aby iakakolwiek od jurysdykcyi dworskiej, czyli poddanych, czyli arendarzów, zaszła requizycya o powinności, nie chcący czynić zadosyć, udaia w protekcyą, czyli słusznie,

czyli niesłusznie, do komend rossyiskich; imieniem woiewodzkiem supplikuemy łaski iaśnie wielmożnego iego mości pana generała anszefta o wydanie uniwersału, aby do takowych spraw tylko swoi panowie należeli, a nie komendanci woysk rossyiskich; to tylko injungendum, aby po majątnościach, z których possessorowie albo dziedzice dla samych tylko rozboiów rozlechali się, atamanom czyli woytom, ażeby takowych grassatorów y rozbojników chwyłali, poblížszym komendom reportowali y do sądu oddawali. *Reskrypt*: Poddanych woiewodztwa Braclawskiego, czyiekolwiek by byli jurisdyckeijej, na tym do siebie zachęcać y przywłaszczuć dawno zakazano, y teraz confirmatio subsequitur; prawdziwych zaś zadnieprskich, in ante zbiegłych, ukaz Jeho Imperatorskieho Weliczeństwa nakazuje, y w tym przeszkody, iako za cudze, czynić nie należy; a czyie poddani w insze majątności pouchodzili, na takie, iako na własne, wydzie do komendy order y wszelka do pomocy przyda się assistencya. *Punkt*: Dla ciężkich podatków niemaly numerus wyszedł poddanych za Dniepr woiewodztwa naszego Braclawskiego; osobliwszey łasce iego mości pana generała anszefta reponimus, aby nam mogli być wydani. *Reskrypt*: W które majątności pouchodzili poddani, każdy z ich mościów obywatelów gdy uczyni do komendy requizycyą, zaraz dostanie assistencyi y pomocy. *Punkt*: Wielmożnych ich mościów panów posłów: Michałowskiego, podczaszego braclawskiego, dyrektora kongressu naszego, Szaszkiewicza, podstolego braclawskiego, Czeczela, sędziego pogranicznego, tudzież posłów per laudum naznaczonych, aby od kontrybucyi dobra mogły być libertowane,—łaski y klemencyi iaśnie wielmożnego iego mości pana generała anszefta, imieniem całego woiewodztwa, naypokorniey upraszamy; tudzież starostwo Winnickie, gdzie iest asylum et depositorium wszelkich xiąg y praw woiewodztwa naszego, a teraz przez przechody woysk funditus zrujnowane, kościoły przez kozaków, liczących się być komputowemi, ze wszelkich ornamentów, iako świątnicom przynależy boskim, obnażone, tak dalece, że pateny za talerze, a kielichy, do chwały boskiej destynowane, za puary do sprośnego napoiu obrocone, przez co nie terazniejszego czasu do swoiey mogą przyiść pory; enixe supplikuemy, aby tak starostwo pomienione, iako y ta niewielka garstka, co się zostało poddanych oyców iezuitów winnickich, mogła być wolna od wszelkich podatków, na woysko rossyiskie ułożonych. *Reskrypt*: Ja, po rekwizycyi woiewodztwa Braclawskiego, nie tylko ejus dignitatis osobom, ale etiam wszystkim, o których żadna nie zaszlaby mię postulacya o niepretendowanie prowiantów y furazów, salvogwardne listy extradere gotów z tą pretensyą, że lubo

komendy nasze ieden alimentować (non) sufficiens; ex quo: ż. komu dyninucya nastąpi, na drugiego adaugebitur; wszystko percommittetur panom komisarzom, hoc adjecto, aby od posłów, w instrukcyi wyrażonych, z ich dóbr y oyców iezuitów winnickich nie pretendowano, tudzież żadnych exorbitancji y krzywd nie czyniono,—listy salvogwardne wyż wydaiają się. *Punkt:* In reliquis interessa y desideria woiewodztwa naszego Braclawskiego in sinum łaski, klemencyi y opieki wielmożnego iego mości pana generała anszefta dobrodzieia reponimus. *Reskrypt:* Zawsze szczeróyzczliwym kontestacyom przyiaźni moiey remonstrować obliguję się.—U tego reskryptu, per oblatam podanego, podpis ręki, przy pieczęci przyciśnionej, temi słowy: I. B. comes de Weysbach. Któreże to punkta, wraz z reskryptem, za podaniem y oczewistą prośbą iego mości podawaiącego, a za moim, urzędowym, przyjęciem, jest do xiąg niniejszych, grodzkich, winnickich ingrossowane.

Книга городская, Винницкая, записовая и поточная, годъ 1734 — 1736, № 4619; листъ 13.

LXIV.

Жалоба дворянина Николая Жураковского на управляющаго Чайковскою волостью дворянина Франциска Бржостовскаго о томъ, что онъ дозволяетъ крестьянамъ управляемаго имъ имѣнія нападать на дворъ истца, обвинилъ несправедливо послѣдняго въ убіеніи одного изъ нихъ и вообще потворствуетъ своевольно крестьянъ Чайковскаго имѣнія, что не безопасно для спокойствія цѣлаго края, въ которомъ все болѣе и болѣе проявляется наклонность къ гайдамачеству 1735. Февраля 16.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego piątego, miesiąca Februaryi szesnastego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Żytomirskim, przodemną, Janem Meleniewskim, namieśnikiem protunc grodzkim starost-

wa Żytomirskiego, i więgami niniejszemi, grodzkimi, żytomirskimi comparens personaliter urodzony iego mość pan Mikołaj Żurakowski, postrzegając swojej całości in infrascriptis, emendandoque sui innocentiam, per infelicissimum casum niejakojeści censurze ludzkiej ad sinistram oskarżających allegationem podlegającą, solenniter przeciwko wielmożnym ich mościom państwu: Maciejowi i Annie z Madalińskich Bylinom, stolnikom wiskim; małżonkom, tudzież urodzonemu jego mości panu Franciszkowi Brzostowskiemu, podstarościami dóbr klucza Czajkowskiego, w possessyi arędowney wielmożnego j. p. Macieja Byliny zostających, niesłuszną kalunnią na komparenta przez protestacyą uczynioną wkładającemu, świadczy, protestuje i reprotestuje się o to: iż poddaństwo w tym tu kraju, z Ukrainą bliskim, wszelkiemu niebezpieczeństwu przez hajdamackie swoje zufałości podległym, naturaliter będąc do excessów wszelkich, rabunków, zabójstw, buntów proclives i tego zawsze desiderantes, co i terazniejszego czasu lacrimas et sanguinem niejednemu toczącego plus quam millenis (czego Boże uchwaj dalej) pokazało się exemplis, czemu serio obviare zawsze należy, buntownicy ogień ex scintilla, jako zwykł, co z dawniejszych nieszczęśliwych rewolucyi dowodzi się, pochodzący, et maximae vires vix ugasić mogą, podczas terazniejszego zamieszania, przywodząc in memoriah swoich dziadów i innych lamentabiles actus, byli in praetensione et quam maxima i hucusque in eadem perseverent corde pernitium (sic), różnym krajom, osobliwie pogranicznym, adferentes renovare i drogę zguby wiecznej tychże buntowników sequi; jakoż ten płomień hajdamacki, od kilkudziesiąt lat w popiele zagrzebiony i superum auxilio wygaszony, poczoł był nieco wybuchać i iskierki, czyniące pożar, wydawać, co nie z inszej przyczyny pochodzi, tylko, że będąc na wszelkie excessa chłopstwo wyuzdane, panów swoich czyli ich gubernatorów, jako sprawiedliwości żadnej ex delinquentibus nie administrujących i owszem et in vitiis onym pobłazających, mniej a prawie nic nie obawiając się, ad velle et libitum sui postępując, jako recenter poddani klucza Czajkowskiego, unjus z drugimi będąc cointelligentiae, pomienionego jego mości pana Brzostowskiego, jako licentiose im postępować pozwalającego, w rygorze żadnym należytyim nie trzymającego, nic nie obawiając się, powróciwszy z Korosteszowa z złą imprezą, byli w karczmie Pilipowieckiej, gdzie znacznie sobie dla nabycia lepszej w złym przedsięwzięciu fantazyi podochociwszy, a czyniąc znać onemu już między sobą postanowionemu zadosyć, wyszli z karczmy, i, koło winnicy zostawszy się wszyscy, jeden tylko poddany, przezywający się Ruban, zuchwałości

wszelkiej chłopskiej pełen, krzyżąc, hukając, na dwór tamże w Pilipowcach, possessyi zastawnej komparenta podległych, będący, naszedł, i, przyszedłszy do izby, bez żadnej przyzwoitej obserwancyi o komparenta pytał się z furjami, potym po podwórzu wszędy in malum finem komparenta, rozumiejąc że się gdzie skrył, szukał, i dworskich ludzi łając, besztaiąc, o to się pytał, i swoją zawziętość chcąc koniecznie ad effectum przywieść, znówu do izby przyszedłszy, verbis indecentissimis, przezwiska różne dając, pytał się; co wszystko się patienter zniosło, i, wziowszy wiadomość, że comparens poszedł ku stodole, tenże chłop z izby wyszedłszy, tamże poszedł i, obaczywszy protestanta, poczoł dyffamować, a protestans, nie mogąc zniść takowej lezyi, nieszczęścia zaś przy swojej niewinności nie spodziewając się, pięścią w gębę tegoż chłopca uderzył i cybukiem kilka razy, od dalszej zawziętości odstąpił; qua peracta invasione, tenże Ruban, nic nie będąc zbity, ani żadnego razu mający, tylko znać tributum mortalitatis wypłacający, a najbardziej foveam foveantes in eandem incidere zwykli, tamże infelici casu occubuit, którego są fata, evidentissime nie z okazji protestantis nastąpione, jako fusius inquisitione remonstrabitur; jego mość pan Brzostowski, wiedząc to bardzo dobrze, że poddani borszczehowscy po kilka razy zbierali się, chcąc na dwór comparentis napaść, et e vivis suffere armatną ręką, tychże poddanych w rygorze żednym należytym nie trzymający, formato vexatorio et calumnioso actoratu, przez protestacyą niesłusznie, tylko malitiose, bo przeciwko oczewistej prawdzie, na komparenta retorquet. W czym comparens, chcąc swoją niewinność każdemu, opacnie ten interes trzymającemu, pokazać, iterum iterumque ratione niesłusznej objekcyi, a ztąd cavillationis intaminati honoris, protestuje, i, zostawiwszy salvam meliorationem, prosił actis connotari, co i otrzymał. † Mikołaj Żurakowski, scribendi ignarus.

Книга вродская, Житомирская, записовая и поточная, № 224, годъ 1734—1737; листъ 169.

LXV.

Заявленіе, поданное въ Житомирскій городскій судъ дворяниномъ Степаномъ Даниловичемъ Дидковскимъ, о томъ, что онъ не находитъ возможности явить въ Кременецкомъ городскомъ судѣ порученный му документъ, по причинѣ опасности, предстоящей на пути отъ гайдамацкихъ отрядовъ. 1735. Марта 11.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego piątego, miesiąca Marca jedynastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku j. k. m. Żytomirskim, przedemną, Janem Meleniewskim, namieśnikiem protunc grodzkim starostwa Żytomirskiego, i xięgami niniejszemi, grodzkiemi, żytomirskiemii comparens personaliter urodzony iego mość pan Stefan Daniłowicz z Didkowicz Didkowski, quamprimum acta praesentia, castrensia, żytomiriensia adire potuit, tak zaraz, nomine et ex speciali commissio urodzonych ich mościów państwa Józefa i Anny z Suchodolskich Budzyńskich, małżonków, przed urzędem niniejszym, praecavendo indemnitati fortunae principalium suorum, manifestuje się o to: iż lubo pryncypałowie manifestantis zapis obligationis in personam sui, na tysiąc złotych polskich służący, sine ulla personali recognitione od wielmożnego j. m. p. Kazimierza Szalborskiego, łowczego parnawskiego, w roku tysiąc siedmset trzydziestym czwartym die vigesima quinta Iunii dany, in se continens sortem principalibus comparentis in bonis Peremyśle, in palatinatu Wołhynensi, districtu vero Cremenecensi, ab trigennio ad trigenum onerata, jaquentibus, testatur; a. i. dotychczas, ut moris et juris est, ad mentem constitutionis millesimi quingentesimi octuagesimi octavi, ob revolutiones varias Cozaticas, in proprio districtu, ubi bona consistunt, ad acticandum nie podany; że jednak teraz, warując całości fortuny pryncypaków swoich, jak prędko acta adire mógł, eandem, superius memoratam inscriptionem, lubo extra districtum, ony per oblatam podał, a in proprio vero hucusque districtu, ob euntes ac redeuntes rebellissantes, osobliwie hajdamackich zastępów, po drogach, ullatenus tantisper podać

nie podobna, vigore cujus inscriptionis, ob rationem superius memoratam, w też część nie jest i possessya zapisana; o co, de diligentia suorum principium, aby perinde jakowego na fortunie swojej nie ponieśli uszczerbku, nomine eorundem quorum supra manifestatur, prosząc eam actis connotari, co i otrzymał. Stefan Daniłowicz Didkowski, manu propria.

Книга городская, Житомирская, записовая и поточная, № 224, годъ 1754—1757; листъ 189 на оборотъ

LXVI.

Жалоба дворянина Фелиціана Михаловскаго на дворянъ: Михаила Шашкевича и Петра Чечеля о томъ, что крестьяне изъ принадлежащаго имъ села Гулевецъ причиняли истцу разныя обиды и, въ томъ числѣ, нѣсколько разъ провожали своевольные козацкіе отряды въ села истца: Слободку и Голяки. 1735. Марта 16.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego piątego, miesiąca Martii szesnastego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkiemi, winnickiemi y przedemną, Janem Kazimierzem Młodziejowskim, namieśnikiem natenczas burgrabstwa y regencyi grodzkim winnickim, comparens personaliter wielmożny iego mość pan Krzysztof Michałowski, podczaszyce brackławski, nomine et ex speciali commissio wielmożnego iego mości pana Felicyana-Kazimierza-Jana-Nepomucena Michałowskiego, podczaszego brackławskiego, sędziego grodzkiego winnickiego, rodzica swego, dóbr wsiów Słobodki y Holaków vigore jurium quorundem possessorum, praecavendo omnimodaе integritati praemissorum bonorum, obviando vero ulteriori ruinae et desolationi, solenniter świadczył y manifestował się naprzeciwko wielmożnym ich mościom

panom: Michałowi Szaszkieviczowi, miecznikowi braclawskiemu, y Piotrowi Czeczelowi, sędziemu pogranicznemu wojewodztwa Braclawskiego, dóbr wsi Hulowiec quorumvis jurium possessorom, in vicinitate cum bonis Szoludki et Holaki mieszkaiącym, w ten niżej opisany sposób y o to: że ich mość iak prędko do possessyi tych dóbr Hulowiec przyszli y w dyspozycyą swoię one odebrali, tak zaraz poddani tameysi hulowieccy, nie uważając na granice, między temi dobrami będące, różne oppressye, szkody i y wiolencye, podczas terazniejszych rewolucyi y zamieszania rzeczypospolitey, zaczęli czynić, iako to: od Holaków w iedney stronie na ćwierć mili lasu, a w drugiey stronie od Chominiec dębów na kilkanaście tysięcy wyrabali, spuścosszyli; sianożęci wszystkie od tego miejsca Chominiec, roku przeszłego, iedne wykosili, drugie bydłem końmi wypaśli y wytratowali, że na dworsko potrzebe do Słobodki y na chłopsko cale siana nie było kędy zrobić y przysposobić, ludzi y poddanych wsi Słobodki y Holaków zganiali, bili, kosić nie dopuszczali, przez co bydło dworskie owce i stadnina wyzdychało, iakoż temi czasy iuż była rogatego sztuk kilkadziesiąt, stadniny kilkoro zdechło, owiec kilkadziesiąt odeszło, y wszystka prawie chudoba wyzdychać musi y nagotowała się, ponieważ z ziemi podnoszą y drogami dźwigają; a co większa, ciż poddani z Hulowiec, kozaków swywolne kupy hulajskie na dobra wielmożnego iego mości pana podczaszego braclawskiego, moderni comparentis rodzica, naprowadzają, subordynują, iako to: principaliter Ursułow zięć, Petra Łysego syn, poddany hulowiecki, a drugi Kassyanow zięć, z bratem swoim; pirwszym razem Ursułow zięć kozaków na dobra Holaki naprowadził, kędy klacz u Fedka Tkacza kozacy wzięli, potym do Słobodki z niemież tenże Ursułow zięć przyiechawszy y na dwór napadszy, słonine, sadła, kiełbasy y różne rzeczy ciż kozacy pozabierali, gorzałki wytoczyli y wszyscy z Ursułowym zięciem pili; także drugim razem, w krótkim czasie, tenże zięć Ursułow y przerzeczony Kassyanow zięć z bratem swoim, podobnym sposobem na Słobodke kozaków naprowadzili y wszyscy razem, z kozakami będąc, szpiklerz tamecznego popa odbili, chłopca Stepana, przy szpiklerzu będącego, pobili, gorzałkę wypili, popiwszy się za ludźmi gonili, zabiali, porabowali, odzieże z ludzi y białychgłów pozabierali, dzieci poprzestraszali, uciekając ludzie ledwie się w rzece y w stawie nie potopili, różne wiolencye, oppressye y exorbitancye, z okazji y przywodu Ursułowego y Kassyanowego zięcia y brata iego, porobili y sami dopomagali; ztamtąd do Huszczyniec poiechali y tam wielkie ruiny y wiolencye popełnili, przez co żyda z arędy

y z dóbr Słobodki wygnali, która aręda hucusque wakuie. Ratione quorum omnium tenże wielmożny iego mość pan comparens, nomine et ex parte wielmożnego iego mości pana podczaszego braclawskiego, sędziego grodzkiego winnickiego, rodzica swego, dóbr Słobodki y Hołaków possessora, przeciwko wielmożnym ich mościom panom: Szaszkieviczowi, miecznikowi braclawskiemu, y Czeczelowi, sędziem pogranicznemu wojewodztwa Braclawskiego, ex ratione non administratae de inculpatis subditis suis justitiae et incontinentiae, iterum iterumque quam solemnissime manifestatur et protestatur, salvam tamen ejusdem manifestationis reservando et praecustodiendo meliorationem; którą manifestacyą actis connotari prosił, co i otrzymał. Krzysztof Michałowski, p. wojewodztwa Braclawskiego, manu propria.

Книга городская, Вияницкая, записовая и поточная, № 4619, годъ 1734—1736; листъ 164.

LXVII.

Постановленіе сеймика Брацлавскаго воеводства, по которому рѣшено: отправить пословъ къ Августу III, съ изъявленіемъ согласія Брацлавскаго воеводства на его избраніе; привяты мѣры для правильной раскладки, сбора и употребленія земскихъ податей; учредить военный судъ съ неограниченною властью для преслѣдованія и наказанія крестьянъ, принимавшихъ участіе въ безпорядкахъ и возстаніи. 1735. Марта 22.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego piątego, miesiąca Marca dwudziestego szóstego dnia

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkimi y przedemną, lanem Kazimierzem Młodziejowskim, namieśnikiem natenczas burgrabstwa y rencyi grodzkim winnickim, comparens personaliter urodzony iego mość pan Michał Dębicki, ten original laudi prześwieitnego woiewodztwa Braclawskiego

confirmationis ich mościów panów, do najaiśniejszego króla iego mości Augusta trzeciego obranych, z podpisem ręki iaśnie wielmożnego iego mości pana marszałka y własną pieczęcią, ad acta praesentia, castrensia, Winnicensia per oblatam podał, prosząc mnie, urzędu, o przyjęcie onego y do akt wpisanie; a tak ia, urząd, annuendo affectationi iego mości podawającego, pomieniony oryginał laudi ad acticandum przyimuiąc, czytałem y tenże do xiąg ingrossowałem, de tenore verborum sequenti: My: rady, dygnitarze, urzędnicy y całe rycerstwo woiewodztwa Braclawskiego, ziechawszy się in locum consultationum solitum, do miasta iego królewskiej mości Winnicy, zeszedszy się do kościoła oyców iezuitów, in virtute uniewersałów nayiaśniejszego króla iego mości, Augusta trzeciego, pana naszego miłościwego: iednego, de actu ejus dnia czternastego miesiąca Decembris, roku przeszłego, 1734, w Warszawie, drugiego itidem w Warszawie, dnia piątego miesiąca Lutego, roku terazniejszego, tysiąc siedmset trzydziestego piątego, wydanych; a naprzod, Bogu naywyższemu oddawszy dzięki, pod dyrekcją wielmożnego iego mości pana Felicyana Kazimierza Michałowskiego, podczaszego braclawskiego, sędziego grodzkiego winnickiego, obraliśmy za marszałka koła naszego rycerskiego woiewodztwa Braclawskiego wielmożnego iego mości pana Stanisława Szandyrrowskiego, stolnika zakroczymskiego, pod którego laską obraliśmy, a bardziej approbowali obranych posłów do maiestatu nayiaśniejszego króla iego mości Augusta trzeciego, nam szczęśliwie panującego, wielmożnych ich mościów panów: Feliciana Kazimierza Michałowskiego, podczaszego braclawskiego, sędziego grodzkiego winnickiego, dyrektora naszego, y Franciszka Janowicza, cześnika braclawskiego, pułkownika iego królewskiej mości y rzeczypospolitey, z denuncyacją prawdziwie nakłonionych serc naszych do dostoięństwa maiestatu iego królewskiej mości szczerą wiernością, oraz deklaracją prawdziwą życzliwości naszej, że go za prawdziwie obranego pana mamy, przy iego maiestacie sanguinem fundere et vitam ponere gotowi. I ciż wielmożni ich mość panowie posłowie będą supplikowali, aby regiam interponat auctoritatem iego królewskiej mości, żeby prześwietne woiewodztwo nasze od dalszego podatkovania y kontrybucyi było uwolnione, y, iak odebraliśmy przez ich mościów panów posłów laskawą deklaracją iaśnie wielmożnego iego mości pana grafa fon Weyzbacha, generała anszefta, dla woiewodztwa naszego, tak żeby y tego..... deklarował, aby iako wielki kawaler dotrzymał, y od dalszego datkovania kontrybucyi, racyi, porcyi y innych exakcyi woiewodztwo nasze Braclawskie uwolnił; także też deklaracya iego królewskiej mości, która do woiewodztwa naszego doszła y in-

nym województwom deklarowana była, żeby y nam też dotrzymana była,— będą się domawiać ich mość panowie posłowie y supplikować maiestatowi. Za konsyliarzów zaś y rezydentów ad latus regium wielmożnych ich mościów panów: Samuela Korzeniowskiego, łowczego braclawskiego, pisarza grodzkiego winnickiego, y Jozefa Raciborowskiego, stolnika nowogródzkiego, obranych, obliguiemy, żeby, in sensum zkonfederowaney rzeczypospolitey,..... iego mości pana marszałka konfederacyi, idąc ad praebenda consilia,..... in ordine do ułożenia punktów na seym pacificationis y komportowania się z innemi ich mościami pany posłami, ad eadem consilia od województw ordinowanemi, którzy ich mość zlecone punkta w instrukcyi in consiliis, aby utilitatem, tam publicam rzeczypospolitey, quam y województwa uaszego, promowowali y utrzymywali, a osobliwie zaś wielmożni ich mość panowie posłowie y konsyliarze z województwa naszego Braclawskiego summam nostram bonorum et fortunae desolationem nayiaśnieyszemu maiestatowi doniesą y o klemencyą supplikować będą. Wielmożni ich mość panowie posłowie do iaśnie wielmożnego iego mości pana grafa fon Weyzbacha, generała anszefta, z pożądanym do zgromadzenia powrocili reskryptem;—więc, dla lepszey informacyi, uprosiliśmy wyż rzeczonych ich mościów o relacyą, z których relacyi informowawszy się y za ich fatygi podziękowawszy, do czytania reskryptu przystąpiliśmy, z którego wyczytawszy, że nam iaśnie wielmożny iego mość pan generał anszeft pozwolił obrać sędziów exorbitantiarum, y deklarował ordynansami przykazać kommendom, w województwie naszym stoiącym, aby exorbitantów y poddanych naszych, do swawolnych się kup udaiących, połapanych, do wielmożnych ich mościów panów sędziów exorbitantiarum ad judicandum oddawali; więc dla uskromienia takowych swywolnych ludzi, za sędziów obraliśmy y uprosili wlelmożnych ich mościów panów: Karola Szandyrowskiego, Woyciecha Filarskiego, stolnika nowogródzkiego, y Stefana Klityńskiego, miecznika latyczowskiego, dając onym zupełną moc karać takowych, secundum demerita et delicta, etiam gardłem, a to dalszym swywołom w tym kraiu zapobiegając; którzy ich mość panowie sędziowie, w niebytności iednego z nich, dwóch ich mościów sędzić delinkwentów powinni; inquantumby zaś który z ich mościów omieszkał w iakowey kadencyi, takowy naznaczoną sobie pensyą tracić powinien; ciż ich mość panowie sędziowie, że sprawiedliwie sędzić, jurament coram jurata persona wykonać mają; któryby zaś z ich mościów panów sędziów juramentu coram jurata persona nie wykonał, tedy przed swoim kolegą iuż przysięgłym takowyże jurament wykonać powinien in eam rotham: •iako

winowayców według Boga, sumienia, sprawiedliwości sądzić będę, nie respektując na instancye żadne, na datek iakikolwiek y od kogokolwiek, ani na obietnice żadne, nie obawiając się żadnych postrachów, ani na żadne oglądając się respekta,—tak mi Panie Boże dopomóż y męka niewinna Chrystusa Pana.« Respicendo zaś całości woiewodztwa y zabiegając dalszym inkonweniencyom w układaniu podatku dla woysk auxyliarnych, żeby bez pomiarkowania układane nie byli, y konformując się do woli iaśnie wielmożnego iego mości pana generała anszefta, za komissarzów obraliśmy wielmożnych ich mościów panów: Alexandra Dołszkiewicza, woyskiego owruckiego, Stanisława Szandyrowskiego, stolnika zakroczymskiego, Krzysztofa Michałowskiego, podczaszyca braclawskiego, sędzica grodzkiego winnickiego; którzy ich mość panowie komissarze naprzód odezwą się do wielebnego iego mości xiędza rektora kollegium winnickiego, akta niektóre woiewodztwa naszego Braclawskiego u siebie in archivo mającego, taryffy poszukać powinni będą in praesentia tegoż wielebnego iego mości xiędza rektora, y iezeli się znajdzie cała (nie tak iak inne przez Hrywe kozaka podarte akta), do rąk swoich odbiorą y skrypt dadzą, iako ad archivum dla całego woiewodztwa znowu przywrocą; przestrzegać ciz ich mość panowie komissarze będą aby kwity, według uniwersałów wielmożnego iego mości pana marszałka koła naszego rycerskiego rozesłanych, z całego woiewodztwa naszego komportowane, z wszelkich pieniężnych kontrybucyi, na woyska rossyiskie wydanych, iako też prowiantów y furazów iako naysprawiedliwiey wyklikiwali y iego mości panu generałowi anszeftowi quam rectissime, registrem spisawszy, odesłali, in niwczym krzywdy woiewodztwu nie czyniąc y żadnych dóbr cujuscunque tituli tam regalium, spiritualium, quam terrestrium, nie ekskludując; kwity komportowane ażeby przez ich mościów panów gubernatorów, administratorów, woytów, z iednym lub dwoma ludźmi, przed ich mościami pany komissarzami woiewodztwa naszego y destynowanym od iaśnie wielmożnego iego mości pana generała anszefta officierem poprzysiężone byli, iako też w każdych dobrach liczba chłopów osiadłych także poprzysiężona similiter przez zwierzchności swoje była; pozwala oraz woiewodztwo nasze ich mościom panom komissarzom na różne expensa, iako to: skrybentów y do nich należące rekwizyta, posyłki kommend etc., od miasta po złotemu iednemu polskiemu, a ze wsiów po groszy pietnaście kwitowego; gdzieby w których dobrach ich mościów panów gubernatorów nie było—to podstarościowie, a gdzieby y tych nie było, tedy woytowie lub atamani z ludźmi gromadnemi temu naszemu, na seymiku terazniejszym, postanowieniu

czynić powinni zadosyć. A że woiewodztwo nasze na potrzebne ad praesens expensa podatek po szostaku bitemu z chałupy uchwaliło, to iest od chrześcian, a od żydów po dwa szostaki bite, który to podatek praecommittitur ich mościom panom kommissarzom do odbierania ad manus y kwitowania każde miasto, miasteczko y wieś, ten zaś podatek że potrzebom y expensom ad praesens woiewodztwa naszego sufficere nie może, ponieważ luculenter patet, że nie wszyscy iaśnie wielmożni, wielmożni y urodzeni ich mość panowie dziedzicowie y possessorowie tyńfowego podatku nie oddawali, z którego wypłacenia injunctum, aby kwity do wielmożnych ich mościów panów kommissarzów komportowane były, a to propter informationem woiewodztwa; ktoby zaś kwitów in spatium niedziel czterech a data praesenti nie produkował, iako też młynarskiego, diakowego y wszelkich na przeszłych seymikach uchwalonych podatków z wypłacenia przed ich mościami pany kommissarzami nie remonstrował, tedy in eadem praefixo termino do tychże ich mościów panów kommissarzów oddać powinien; że zaś na przeszłych seymikach ich mościom panom exaktorom każdego podatku seorsive specifikowanego in renitentes pozwolono było pro executione adhibere copias militares, przeto y teraz pozwalamy ich mościom panom exaktorom dawnych podatków, aby junctim z delegowanym od ich mościów panów kommissarzów, przy exystencyi woyska auxyliarnego, succollectorem, zaległe ex bonis renitentium odbierali podatki y one ad manus ich mościów panów kommissarzów praeviis quietationibus komportowali. Naznaczona od woiewodztwa naszego, in recompensam strat, fatyg y circa bonum nostri starania, kwota, tak wielmożnym ich mościom panom posłom do nayiaśnieyszego króla iego mości Augusta trzeciego, pana nam miłościwego, iako też ad latas majestatis y iaśnie wielmożnego iego mości pana marszałka konfederackiego wielmożnym ich mościom panom rezydentom y konsyliarzom, za uniwersalną zgodą, po złotych polskich dwa tysiące na osobę, tudzież wielmożnym ich mościom panom posłom do iaśnie wielmożnego iego mości pana grafa de Weyzbacha, generała anszefta, po złotych polskich czterysta, do iaśnie wielmożnego iego mości pana generała maiora fon Heyna—po złotych polskich dwieście, wielmożnym ich mościom panom sędziom exorbitantiarum po złotych polskich pięćset, wielmożnym ich mościom panom kommissarzom po złotych polskich tysiąc, wielebnym oycom dominikanom konwentu Winnickiego, funditus zrujnowanego y z ozdob kościelnych obdartego, na reparacyą złotych polskich sto; uważając także na zruinowanie ich mościów panów ziemianów woiewodztwa naszego, w Subarowie possessyą

mających, iako to: iego mości panu Mikołaiowi Łazowskiemu, Stefanowi Zalińskiemu, po złotych polskich piędziesiąt, temuż nieszczęściu podpadłemu iego mości panu Władysławowi Wrzeszczowi, w Woronowicy possessyą mającemu, złotych polskich sto, iego mości panu Janowi Młodziecowskiemu, susceptantowi ad praesens grodzkiemu winnickiemu, który circa acta praesentia sustentamentu nie ma, złotych polskich sto, iego mości panu Szymonowi Kostrzyckiemu, tegoż grodu palestrantowi, złotych polskich ośmdziesiąt, aby za assygnacyami wielmożnego iego mości pana marszałka koła naszego rycerskiego woiewodztwa Bracławskiego, do wielmożnych ich mościów panów kommissarzów wydanemi, każdemu seorsive też kwota wypłacona była; nim zaś zwyż wyrażone podatki ad manus ich mościów panów kommissarzów przyjdą, ponieważ nayprędsza y naypierwsza wielmożnych ich mościów panów posłów requiritur u najjaśniejszego króla iego mości, pana nam miłościwego, bytność,—upraszamy wielmożnego iego mości pana marszałka koła naszego rycerskiego, aby nomine woiewodztwa naszego Bracławskiego napisał do wielmożnego iego mości pana Krzewskiego, cześnika nowogródzkiego, ut solvat circa assignationem wielmożnego iego mości pana marszałka et quietationem wielmożnych ich mościów panów posłów, ad majestatem expediowanych, summę z tyńfowego podatku, anteriori laudo uchwalonego, to iest dwa tysiące pięćset tyńfów, przez iego mości wybranych; ieżeliby zaś ob aliquam perimentem rationem ich mości panowie posłowie odebrać tej summy nie mogli, tedy z naypierwszey percepty podatku, na terazniejszym seymiku uchwalonego, aby ich mości panowie kommissarze, uważając pod terazniejszy nieszczęśliwy czas nie tylko wielką na takową expedycją expensę, ale i pro bono woiewodztwa naszego azardu życia nie apprehenduiącym, ich mościom panom posłom iako najprędzey wypłacić starali się; niemniey wielmożnym ich mościom panom rezydentom y konsyliarzom, ad latus regium y iaśnie wielmożnego iego mości pana marszałka konfederackiego destynowanym, którzy to ich mości nie bez znaczney expensy pro interesse totius reipublicae woiewodztwa naszego morari muszą, iakonajprędszą pensyi ich uczynili exolucyą; legacye tak do iaśnie wielmożnego iego mości pana generała anszefta, iako y iaśnie wielmożnego iego mości pana generała maiora fon Heyna, które proprio expedyowane sumptu z utratą czasu, aby w pierwszey ich mościów panów kommissarzów miescili się satysfakcyi. Miasto Winnica z starym miastem y przedmicściami, z racyi, że na trakcie, wszelkię ruinie podległe;—upraszamy wielmożnego iego mości pana marszałka, aby list napisał do iaśnie wielmożnego iego

mości pana generała anszefta, żeby było libertowane, y wielmożni ich mość panowie kommissarze żeby tego miasta do podatku nie pociągali—obliguemy, ponieważ alimentować praesidium propter securitatem sądu exorbitantiarum będzie. A żeby na delinkwentów, do sądów przyprawdzonych miejsce więzienia opatrzone było—iego mości pana gubernatora winnickiego obliguie woiewodztwo nasze, i warta miejska zawsze do pilnowania być powinna; inquantumby zaś ta warta iakiego więźnia wypuścić miała, tak karana bydź powinna, iako y winowacy. Ich mość bracia szlachta, którzy mają possessyie prawdziwe w woiewodztwie, obliguie woiewodztwo ich mościów panów kommissarzów, aby byli pociągani do płacenia iakichkolwiek podatków, osobliwie zaś ich mościów panów possessorów subarowskich żeby mieli w łaskawey pamięci; upraszamy ich mościów panów kommissarzów, żeby nie byli aggrawowani tak y ci, którzy chłopów poddanych nie mają, iako i ci, którzy mają; iednak poddani ich mościów do podatków należeć powinni będą; a ich mość bracia szlachta gracyalistowie, na pańskich, a nie na swoich siedzący gruntach, aby contribuire podatki, na woiewodztwo Bracławskie włożone, iako i na czynszach siedząca szlachta tak zapłacić powinni będą; y Wołochowie wsiami siedzące żeby płacili wszelkie podatki w dobrach pańskich mieszkający. Wielmożnego iego mości pana marszałka koła naszego upraszamy, aby napisał list do iaśnie wielmożnego iego mości pana generała anszefta, a żeby z łaski swoiey pańskiej zalecił kommandom, żeby do wybierania podatków tak terazniejszych, iako y zaległych exekucyją przydali, y żeby quam cellerime mogli bydź wybrane, propter necessitatem woiewodztwa, do którego odebrania przerzeczonych podatków ich mość panowie poborcy powinni mieć pilność y attendencyą przy komportowaniu kwitów secundum laudum modernum. Wielmożni ich mość panowie posłowie, ad maiestatem destynowani, instabunt za ich mościami pany sędziami exorbitantiarum, iako też y kommissarzami ad praesens około dobra woiewodztwa naszego pracującymi, aby w łaskawey iego królewskiej mości mieścili się pamięci. Wielebnych oyców iezuitów kollegium Winnickiego, iako też wielmożnych ich mościów panów posłów rezydentów konsyliarzów do nayiaśniejszego króla iego mości, pana nam miłościwego, uproszonych, wielmożnych ich mościów panów sędziów exorbitantiarum y kommissarzów woiewodztwa naszego, aby dobra, iako y gdzie znajdujące się, iaśnie wielmożny iego mość pan generał anszeft od wszelkich kontrybucyi y podatowania na woyska auxyliarne uwolnił; od woiewodztwa zaś podatków ob praementem necessitatem na expensa terazniejsze uwolnione bydź mogą;

wioska zaś wielebnych oyców dominikanów, Sołowijówka nazwana, trzech poddanych w sobie mająca, aby w pamięci ich mościów panów kommissarzów była y od delaty wolna; także Lińce, miasto iaśnie oświeconych xiążąt ich mościów wojewodzców krakowskich, aby levamen w podatkowaniu na woyska rossyiskie miały—województwo ob desolationem modernam rekomenduie. Wielmożni ich mość panowie sędziowie exorbitantiarum przestrzegać tego będą, ażeby sub titulo iaśnie wielmożnego im. p. starosty winnickiego pozwy wydawane byli po iaśnie oświeconych, iaśnie wielmożnych, wielmożnych y urodzonych ich mościów panów dziedziców y possessorów wojewodztwa naszego Bracławskiego, in quorum absentia—po ich mościów panów gubernatorów, administratorów, podstarościch, a gdzieby y ci nie znajdowali się—po zwierzchności iakieykolwiek po miastach, masteczkach y wsiach, dó stawienia tych, którzyby stante hac calamitosa revolutione pod różne swawolnych kup zaciągi chodzili y, pod imie woysk auxylarnych podszywając się, dwory należdźali, szlachtę horrende męczący, o śmierć przyprawiali, żydów tak w domach, iako i na szlakach zabiiali y z ich majątków obdzierali, insuper kościołom y cyrkwiom nie opuszczając—ad cuiusvis instantiam stawili, sub rigore et paena in casu niestawienia do sądu, super deliquentibus decernenda, super vero renitentibus extendenda. Które to laudum, unanimo assensu całego kongressu naszego conclusum, wielmożnego iego mości pana marszałka koła naszego rycerskiego wojewodztwa Bracławskiego ręką swoją własną podpisać y do akt grodzkich winnickich podać uprosiliśmy. Datum w Winnicy, die 22 Martii, 1735 anno. Stanisław na Szandyrowie Szandyrowski, marszałek koła rycerskiego prześwietnego wojewodztwa Bracławskiego, manu propria. (M. II.).

Книга городская, Винницкая, записовая и поточная, № 4619, годъ 1734—1736; листъ 16 на оборотъ.

LXVIII.

Универсалъ Кіевскаго генералъ-губернатора, графа Іоанна Бернгарда Вейсбахъ къ жителямъ Брацлавскаго воеводства, извѣщающій ихъ о томъ, что Вейсбахъ, вслѣдствіе изъявленнаго Брацлавскимъ воеводствомъ согласія на избраніе Августа III, отдалъ приказъ русскимъ войскамъ, предписывающій имъ арестовать возставшихъ крестьянъ. Притомъ Вейсбахъ совѣтуеть дворянамъ зорко слѣдить за поведеніемъ крестьянъ, арестовать ихъ въ случаѣ ихъ отказа отъ земледѣльческихъ занятій и призывать на помощь, по мѣрѣ надобности, отряды русскаго войска. 1735. Марта 25.

Jey Imperatorskiego Wieliczenstwa Samodzierzcy wszystkiey Rossyi etc., etc., etc. postanowiony nad woyskami rossyiskiemі generał pełnomocny, orderów świętych: Andrzeia apostoła y Alexandra Newskiego kawaler, Kiiowskiej gubernii generalny gubernator, nad Sibirskim dragońskim pułkiem pułkownik, Jan Bernard graf von Weyzbach. Wszem wobec y każdemu zosobna, komu o tym wiedzieć należy, osobliwie iaśnie wielmożnym, wielmożnym ich mościom panom: senatorom, dygnitarzom, urzędnikom koronnym, ziemskim, duchownym y grodzkim, tudzież obywatelom, komissarzom, ekonomom, gubernatorom, administratorom y wszelkiej iurisdikcyi ludziom prześwietnego woiewodztwa Braclawskiego, moim wielce mości panom, do wiadomości podaję: iż na przerzeczone woiewodztwo, iako pograniczne et variis oppressionibus swywołney kompanii haydamackiey obciążone, mając oraz wzgląd, że iest poprzysiężone, et unanimo voce animoque na seymiku swoim, recenter w Winnicy odprawionym, za króla nayiaśnieyszego Awgusta trzeciego uznano, et super fidelitatem pro cognitione pana nec non manutentione quorumvis regni Poloniae jurium ablegatów wysłało e medio sui,—więc, że z różnych mieysc donoszą et querulantur na zbierające się kupy swywołne, dwory naieżdzające, rabujące, y ludzie zabiające, a chcąc w iakonaylepszym bezpieczeństwie utrzymać ich mościów obywatelów pomienionego woiewodztwa, naprzod wydałem ordynanse do komend woysk Jey Imperatorskiego Wieliczenstwa, pani moiey naymiłościwszey, aby

takowych buntowników chwymano, a potym (że komenda od komendy odległa), dla utrzymania samych siebie y swoich fortun całości, każda iurisdycya, żeby, w groźbie poddanych trzymając, gdziekolwiek postrzeże takich swywołników, aby do komend znać dawała y do chwymania dopomagała, a poimanych pro forti et irremissibili executione do należytego sądu odsyłała; nadto, gdy teraz nadchodzi wiosna y każdy poddany mieć się powinien do gospodarskich robot, zalecam wszelkiej iurisdycyi ludziom stringere takowych poddanych do zasiewów, a zboża nie mającym dopomagać; renitentes zaś y nie mających się do pracy y dzieł roboczych (co samo oczywistym pokazuje się być haydamactwem y do rozboiu intencyą) poddanych, iako podeyrzanych, komendom woysk rossyiskich donosić, y przy assystencyi ad seriam indagationem do sądu, według affektacji y elekey seymiku tegoż woiewodztwa destynowanego, praw, konstytucyi et statutorum, legibus regni descriptorum, oddawać, nec non sine quavis protellatione et appellatione tenże sąd dekretować powinien y exequować każe. Więc, dla uwiadomienia wszystkich ich mościów obywatelów, z przychylności moiey, ten uniwersał po grodach y parochiach publikować iako naysprędzey zalecam, a dla lepszego waloru, pieczęcią stwierdzony, ręką własną podpisuję. Datum w Białeycerkwi, die 25 mensis Martii, 1735 anno. J. B. comes de Weisbach, manu propria. (M. П.).

Книга городская, Винницкая, записовая и поточная, № 4619, годъ 1734—1736; листъ 21 на оборотъ.

LXIX.

Письмо русскаго генерала, графа Вейсбаха, къ председателю сеймика Брацлавскаго воеводства, дворянину Станиславу Шандыровскому, съ изъявленіемъ дружескихъ отношеній, съ обѣщаніемъ не взыскивать излишней контрибуціи съ дворянъ и съ предложеніемъ воспользоваться помощью отрядовъ русскаго войска для усмиренія крестьянъ. 1735. Марта 30.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego piątego, miesiąca Maii dwunastego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkiemi, winnickiemi y przedemną, Janem Kazimierzem Młodziejowskim, namięśnikiem natenczas burg-

rabstwa y regencyi grodzkim winnickim, comparens personaliter urodzony iego mość pan Józef Polatowski, ten list, od iaśnie wielmożnego iego mości pana Weysbacha z podpisem ręki iego y pieczęcią, do iego mości pana Szandyrowskiego pisany, ratione introcontentorum, ad acta praesentia per oblatam podał, prosząc mnie, urzędu, o przyjęcie onego y do akt wpisanie; a tak ia, urząd, annuendo affectationi iego mości podawającego, pomieniony list ad acticandum przyjmując, czytałem, de tenore sequenti: Wielmożny mości panie stolniku zakroczymski, mnie wielce mości panie y bracie! Dostało mię ordynowane z seymiku relationis, wraz z skrypsem waszmości pana, laudum wojewodztwa Braclawskiego, z czego kontent iestem, ile że należało y instrukcyą, daną ich mościom panom posłom do iego królewskej mości, mi notyfikować; in quibus terminis waszmość państwo sporządzili? czy ad normam mego uniwersału iest w oney inserowana annihilatio omnium actuum, in partem Stanislai factorum? proszę o przysłanie kopii oney. Dezyderyom wojewodztwa, w skrypcie waszmości pana wyrażonym, zadość uczyniłem, ile gdy ordynans wydałem do pana pułkownika Baskakowa, aby w requizyciach waszmościów państwa służył, y ludzi, wiele będzie potrzeba, z komendy niempirowskiej pro praesidio dał do Winnicy dla ochronienia ciąg wojewodzkich y bezpieczeństwa sądów; także officer z woyska naszego przydany będzie ich mościom panom komissarzom, aby uchwalony podatek terazniejszy y dawniejszy, nie na zaciąg woyska, tylko na expens tym, którzy in laudo są specyfikowani, adminiculo woyska rossyiskiego był wybrany, Quod attinet numerum porcyi y racyi extradowania, wyrazić nie mogę, propter vicissitudines y ustawicznej odmiany komend naszych na różne mieysca, — więc tedy, wiele się ad praesens znajduie w wojewodztwie tamecznym woyska naszego, tyle porcyi y racyi dawać należy; za szczęśliwym zaś powrotem iego mości pana generała maiora fon Heyna z komendą swoią, natenczas, secundum proportionem ludzi, aukcyonować potrzeba. A chociaż przedtym woysko w tamecznym wojewodzdwie brało gdzie co popadło, ponieważ nie znało taryfu y informacji od wojewodztwa nie miało, teraz, zaś pretendować będzie podług uczynioney repartycyi panów komissarzów, y tey pretensyi terazniejszey furazów y tyńfów termin expiruje die 15 Aprilis stili veteris. Do komend naszych iuż ordinans wyszedł, ażeby, gdzie w iakowych wioskach są załogi lub konsystenci nasi stoia, a w onych też wioskach y poddani zbiegli znajdowali się, tedy mają pomagać dla odebrania ich, a swywolnych ludzi polskich do sądu waszmościów państwa oddawali, y takowym ludziom poddanym, wraz z żydami, przeciwko pa-

nom swoim reballizującym, protekcyi nie dawali, daleko bardziey do usług swoich nie przyjmowali. A jeżeli powiat Dżwinogrodzki, do wojewodztwa Braclawskiego należący, miałby być refractarius w wydaniu należytych podatków, tedy, ad requisitionem waszmościów państwa, komendę mający przyda assistentiam do nakłonienia onego y oddania należących podatków. Haec cum exprimo, sam ad ulteriora possibilia obsequia ze wszelką weneracyą paratus, zapisuję się waszmości mego mości pana y brata życzliwym bratem y unizonym sługą. U tego listu podpis ręki takowy: I. O. comes de Weysbach. Data zaś w te słowa: anno 1735, die 30 Martii sub Białaciekiew. Na wierzchu intytulacya temi słowy: Wielmożnemu iego mości panu Stańsławowi Szańdyrowskiemu, stolnikowi zakroczymskiemu, marszałkowi koła rycerskiego przeświewnego wojewodztwa Braclawskiego, memu wielce mości panu y bratu, należy.—Któryż to list, za podaniem y oczewistą prośbą iego mości podawającego, a za moim, urzędowym, przyięciem, iest do xiąg niniejszych, grodzkich, winnickich ingrossowany.

Книга гродская, Винницкая, записовая и поточная, № 4619, годъ 1734—1736; листъ 26 на оборотъ.

LXX.

Заявленіе управляющаго Межибожскимъ имѣніемъ, полковника Жанъ-Батиста Десіеръ, о томъ, что крѣпость Межибожская, наравнѣ съ другими, была занята иностранными войсками, и потому онъ не можетъ отвѣчать за цѣлость и сохранность имущества, отданнаго разными лицами на сохраненіе въ эту крѣпость. 1735. Апрель 11.

Feria sexta post festa solennia sacri Paschatis proxima, anno Domini 1735.

Ad officium actaque praesentia, castrensia, capitanealia, laticoviensia personaliter veniens nobilis Adalbertus Dembowski, magnifici Joannis Bar-

tistae Dessieur, vicecolonelli sacrae regiae majestatis et reipublicae, famulus, nomine et ex parte ejusdem magnifici domini sui, bonorum tractus Międzybożensis commissarii generalis, solenniter manifestatus est idque in eo: quia cum nonnulli magnifici et generosi domini, tam terrigenae palatinatus Podoliae, quam alii, ingruente exercitu exotico in oras palatinatus ejusdem et territorii praesentis, cupientes providere indemnitati rerum mobilium suarum, easdem in fortalitium Międzybożense, prout in locum tutiorem, contulerunt, et aestumantes, ab impetitione, ne in propatulo domini diriperentur, intactum et immunem fore, in ibidem deposuerunt; quorum requisitioni magnificus Dessieur in communi et publica consternatione, prout quasi ad asyllum confugientibus, depositoria non recusaverat, ita dubiae fortunae seque et sua exponendo, neque, quis quae et quanta deposuerit, inquirendo, de securitate in tanto inopinato motu nullatenus affidaverat; cumque eadem copiae etiam in idem fortalitium irrumperant, quibus nil obstare audebat, et munitioria quidem castella: Brody et Zbaraż etiam vim bellicam aequali cesserant sorti, et secretiora in fortalitio depositorum sectarentur loca, resque locatas et magnifici Dessieur proprias seorsivo sibi registro conscriberent sigillisque suis obsignarent, atque custodibus suis (prout hucusque invigilant) munirent aliasque in vim praedae et spoliū abstulerint, alias quoque eousque sub armatis custodibus detinent, nihilque intactum relictum est. Proinde, subveniēdo magnificus Dessieur integritati et obviando in post emergendis exinde incommodis atque indebitae vexae, quia id non sua culpa, sed ob publicam vicissitudinem accidit, et quidquid in futurum e venerit, sollemnissime nomine quo supra manifestatus est.

Книга городская, Летичевская, записовая и поточная, № 5278, годъ 1734—1735; листъ 101 на оборотъ.

LXXI.

Приговоръ Барскаго замкового уряда, присуждающей дворянъ: Юрія Гальчинскаго и Самуила Данчевскаго къ тюремному заключенію, уплатѣ штрафа и пополненію убытковъ за то, что они пограбили скотъ у крестьянъ села Лучинца во время безпорядковъ, бывшихъ въ 1734 году. 1735. Апрѣля 13.

Actum die 13 Aprilis, anno 1735.

Міędzy jego mością panem Jakubem Sawickim, dóbr miasteczka Łuczyńca jaśnie wielmożnej jej mości pani Rzewuski, hetmanowej wielkiej koronnej, dziedzicznych, gubernatorem, pracowiteni: Jaśkiem Żelaznym, Romanem Matiunkem, z tychże dóbr Łuczyńca poddanemi, Dmitrem Krzywowiezago zięciem, aktorami, z jednej, a pany: Piotrem i Alexandrem Kobciami Popowskimi, bracią, Samuelem Danczewskim, Jerzym Halczyńskim, w dobrach Halczyńcach mieszkającemi, pozwanemi, z drugiej strony, oczewisto do sądu jurisdycyi zamku Barskiego stawającemi, o to: iż pomienieni aktorowie wnoszą illacyą, że podczas terazniejszej inkursyi, roku przeszłego, 1734, przyjachawszy do miasteczka Łuczyńca, koni pięcioro pomienionych aktorów wzieni; strona zaś pozwana do pobrania tych koni nie przyznaie się. Zaczyn sąd jurisdycyi zamkowej, stron obodwóch kontrowersyi wysłuchawszy, ażeby strona tak aktorowa, jako i pozwana, natychmiast w tej sprawie wyprowadziła inkwizycyą nakazuje. A ponieważ strony obedwie wyprowadzili przez świadków inkwizycyą, innych do sądu swego stawili, to jest z strony aktorowej ich mościów panów: Piotra Popowskiego, Samuela Popowskiego, Hryhora Popowskiego,—więc sąd, wysłuchawszy stron juramentu, przystąpił do słuchania inkwizycyi z świadków wyżej wyrażonych; z których pokazało się dowodnie pod juramentem, pierwszego świadka — pana Piotra Popowskiego: iż ich mość panowie: Jerzy Halczyński i Samuel Danczewski byli w Łuczyńcu roku przeszłego, 1734, i tam koni pięcioro, rozumiejąc że hajdamacy, u tych pracowitych aktorów wzieni i poprzędali; o tym wie i słyisał od różnych ludzi i to zeznał, iż jego mość panu Danczewski Jaśka aktora, idącego z ludźmi za chudobą swoją, to jest koźmi

zabranemi, pod samą wsią Halczyńcami kijem raz, i, za brodę porwawszy, o ziemi onego uderzył, te słowa mówiąc: »otoż cię Kobiec Popowski bije, i nie takowy konie twoje byli maści, jak ty powiadasz, i to pięcioro koni zginęło, ale nie troje.« Z drugiego—pana Alexandra Popowskiego świadczącego pokazało się: iż ich mość panowie Danczewski i Halczyński razy dwa bez ordynansu jeździli na rabunek: raz do Łuczyńca, drugi raz do Kunatowiec i Iwaszkowice, i z Łuczyńca widział bydła sztuk kilkanaście ich mościów pędzących do Halczyniec, a o koniach tych nie wie, tylko słyszał, że ich mość panowie Halczyński i Danczewski te konie pobrali w Łuczyńcu. Z trzeciego świadka pokazało się, pana Samuela Popowskiego: iż ich mość panowie Halczyński i Danczewski bez ordynansu z innemi jeździli ku Łuczyńcu, ale koni ani bydła żadnego pędzących do wsi nie widział i o tych koniach nie wie. Z czwartego świadka pokazało się, pana Hryhorego Popowskiego; że o tych zabranii koniach nie wie, tylko słyszał od ludzi, że ich mość panowie Halczyński i Danczewski jeździli ku Łuczyńcu, ale bydła ani koni żadnych nie widział. Z strony zaś pozwanej świadkowie, panowie: Alexander Popowski, Bazyli Beneskuł, Jędrzej Jurkowski, pod juramentem zeznali, że o zabranii tych koni ani wiedzą, ani słyszeli, ani widzieli, żeby ich mieli ich mość panowie Halczyński, Danczewski, albo kto inny, zabrać. Sąd tedy zamkowy jurysdykcyi Barskiej, zapobiegając dalszym takowym inkonweniencyom, stosując się do wyrażonych inkwizycyi, winnych ich mościów panów: Ierzego Halczyńskiego i Samuela Danczewskiego uznaje, i nakazuje: ażeby za pomieniony występek wieżę zamku tutejszego natychmiast zasiedli i onę przez niedziel dwie kontynuowali; przy wyjściu zaś z wieży, każdy zosobna, tak jego mość pan Halczyński, jako jego mość pan Danczewski, na zamek po pietnaście grzywien dać i wyliczyć powinni; a po wyliczonych, mają godzić wyż pomienionych aktorów ich mość panowie Halczyński i Danczewski, po połowie za tych koni pięcioro zapłacić powinni będą, a połowa przepadać powinna. Co się zaś tycze aktoratu pracowitego Dmitra Krywowiezego zięcia ze wsi Łuki, mającego pretensyą także o wziętą klacz do ich mościów panów Halczyńskiego i Danczewskiego, i to się z ust samego jego mości pana Halczyńskiego, jako też świadectwa panów: Alexandra Popowskiego i Jurkowskiego, pokazało, iż klacz własną pracowitego aktora pod Łuką, pan Halczyński wzioł, i w Kopajgrodzie Kondratowi cyganowi za złotych 16 sprzedał, a potym wojsko przechodzące tę klacz u cygana wzięli, i dotąd onej u tego cygana niemasz,—przeto sąd nakazuje: ażeby jego mość pan Halczyński,

po wykonanym juramencie, czleku temu za pomienioną według waloru natychmiast zapłacił, i przy wyściu z wyżpomienionej wieży, na zamek osobliwie za takowy występек grzywien pięć zapłacić i wyliczyć powinien będzie,—mocą tego dekretu.

Книга Барскаго замка, № 5685, годъ 1751—1743; листъ 78.

LXXII.

Сознаніе вознаго о томъ, что онъ арестовалъ разныхъ лицъ, прожвгающихъ въ селахъ: Городкѣ, Сахнахъ, Ширмовкѣ и Станиловкѣ, а также въ мѣстечкѣ Погребищахъ, обвиненныхъ въ нападеніи на волошскія слободы: Огіевку и Зузулинцы и въ грабежѣ имущества у жителей этихъ слободъ. 1735. Апрѣля 25.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego piątego, miesiąca Aprilis dwudziestego pierwszego dnia.

Na urządzie, grodzkim, w zamku j. k. m. Żytomirskim, przedemną, Stanisławem Waškowskim, namieśnikiem protunc grodzkim starostwa Żytomirskiego, i xiegami niniejszeni, grodzkimi, żytomirskimi stanowszy oczwiescie wożny generał wojewodztwa Kijowskiego i innych, opatrzny Alexander Zwoliński, in vim suae verę ac fidelis retationis, palam, publice libereque recognovit: iż on roku terazniejszego, tysiąc siedmset trzydziestego piątego, die decima nona Aprilis, na affektacyą i prawną rekwizycyą jaśnie oświeconych xiążąt ich mościów: Antoniego, kazimirskiego, i Franciszka, olsztyńskiego starostów, Lubomirskich, braci między sobą, rodzonych, mając przy sobie stronę szlachtę, ludzi wiary godnych, urodzonych ich mościów panów: Stanisława Podhorodyńskiego i Jana Kraczkowskiego,

eo majoris ac evidentioris testimonii gratia sibi adhibitos, nasamprzód był we wsi Horodku i Sachnach, dobrach jaśnie oświeconego xiążęcia jego mości Janusza Wiszniowieckiego, kasztelana krakowskiego, tantisper w possessy wielmożnego jego mości pana Jana Wooda, miecznika drohickiego i regenta, gdzie urodzonego jego mości pana Jana Tomaszewskiego we dworze i u całej gromady, także Demka i Juska Tkacza i Martyna, w tychże dobrach znajdujących się, którzy, według dobrowolnego zeznania jego mości pana Tomaszewskiego, byli complices do rabunku wołochów, we wsi Ohyjówce mieszkających; potym eadem die był w Szymrówce, w tymże wojewodztwie i powiecie leżących, gdzie roboczych: Maxyma Wakułę, Tymka Pałamara we dworze u urodzonego Jana Łuszczewskiego, podstarościę tamejszego, u których z rabunku wsi wołoskiej Zozuliniec, do klucza Biliłowskiego należącej, znajdują się lica, jako to: kozuch u Pałamara, a na Wakuła pokazano pas swój, w tymże rabunku wzięty, samego zaś urodzonego jego mości pana Jana Łuszczewskiego, u którego się także znajduje szabla, u gromady całej Szymrowskiej z rabunku towarzystwa wołoskiego z Zozuliniec, eadem die tamże pana Trojana, rotmistrza wołoskiego, z całą chorągwią i kompanią, którzy także bydła i woły zabierali ze wsi Ohyjówki et in suum commodum obracali; eadem die w Staniłówce cujusvis nominis roboczego Diohtiarenka, u którego obraz na blase Matki Najświętszej i xiążki różne znajdują się; eadem die, w mieście Pohrebyszczach mieszkających, Honsarenków trzech braci; i tych wszystkich wyżwyrażonych variae conditionis ludzi, jako się pomieniło, u urodzonego jego mości pana Iankudowicza, gubernatora włości Pohrebyskiej, każdego seorsive w dziesięciu tysięcy grzywien polskich, aresztował i przyporęczył. W czym on, woźny, toż stroną szlachtą, przy sobie będącą, oświadczywszy się, ztamtąd odjechał, i o tym tu, przedemną, tę swoją prawdziwą aresztu uczynił i zeznał relacją, prosząc eam actis praesentibus connotari, co i otrzymał. Alexander Zwoliński, woźny, ignarus scribendi.

Книга городская, Житомирская, записовая и пточная, № 224, годъ 1734—1737; листъ 198.

LXXIII.

Жалоба отъ имени князей: Франциска и Антонія Любомарскихъ на управлявшаго Погребыскимъ имѣніемъ, дворянина Ржондковскаго, о томъ, что по его указанію какіе-то посторонніе козаки нападали на мѣстечко Билиловку и на село Огіевку, ограбили и истязали въ нихъ жителей и нѣсколько человекъ изъ нихъ убили. 1735. Апрѣля 25.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego piątego, miesiąca Aprilis dwudziestego piątego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku j. k. m. Żytomirskim, przedemną, Stanisławem Waškowskim, namieśnikiem protunc grodzkim starostwa Żytomirskiego, i xięgami niniejszemi, grodzkiemi, żytomirskimi comparens personaliter urodzony jego mość pan Stanisław Podhorodyński, nomine wielmożnego jego mości pana Andrzeja Bogurajskiego, stolnika rożańskiego, gubernatora połańskiego dóbr jaśnie oświeconych xiążąt ich mościów: Antoniego, kazimirskiego, i Franciszka, olsztyńskiego starostów, Lubomirskich, braci między sobą rodzonych, do urzędu niniejszego przybywszy, sollezną naprzeciwno wielmożnym ich mościom panom: Michałowi Woodowi, miecznikowi drohickiemu, Zygmuntowi Lipkowskiemu, podstolemu inflańskiemu, komisarzom dóbr Pohrebyskich jaśnie oświeconego xiążęcia jego mości Janusza Wiszniowieckiego, kasztelana krakowskiego, zanosił manifestacyą, w ten sposób i o to: iż ich mość, deklarowawszy wszelką sprawiedliwość, ile w sprawiedliwej sprawie, z urodzonego jego mości pana cujuscunque nominis Rządковского, natenczas gubernatora włości Pohrebyskiej, niżej wyrażonej akcji motora, jako i z poddanych teje włości, po imionach i przezwiskach wareszcie wyrażonych, hujusque causae koadjutorów, uczynić, na którą decyzją i za listem wielmożnego jego mości pana Wooda, miecznika drohickiego, urodzony j. m. p. Stanisław Kleczewski, gubernator włości Biliłowskiej z ukrzywdzonymi wołochami, w dobrach pomienionych kluczu, we wsi Ohyjówce mieszkającemi, do ich mościów wyżej wyrażonych zjechał i tam o świątobliwą decyzją z wspomnianego urodzonego j. m. p. Rządковского

i poddanych pohrebyskich, (domawiał się); który j. m. p. Rządkowski, z pomienionemi poddanemi, postępując przeciwko prawu pospolitemu, które neminem injuriare jubet, tudzież nie zachowując przyjaźni i pokoju sąsiedzkiego, ile in proxima vicinitate mieszkając, illicito modo na wieś pomienioną Ohyjówkę kozaków postronnych kielkadziesiąt koni subministrowawszy, którzy, sine respectu et zelo misericordiae, szlachtę, wołochów i ludzi bili, rabowali, niektórych ad carceres zabierali i ad libitum sui nad niemi znęcali się, urodzonego zaś Ulickiego o śmierć przyprawili, o czym libera recognitio urodzonego j. m. p. Tomaszewskiego, in praesentia urodzonych ich mościów szlachty, luculentius in se libere enarrat, z którego instynktu ciż ludzie na miasto Biliówkę napadszy, simili modo postępując, ludzi, a osobliwie żydów, tiranissime bili, męczyli, a trzech na śmierć zabili, ruchomości wszelkie i gotowe pieniądze, u kogo jeno było, powymęczali i do siebie pozabierali, o czym osobliwym registrem czasu prawa demonstrowano i dowiedziano będzie; gdzie ich mość panowie komissarze, niby emundando jego mości pana Rządkowskiego, wszelkiej akcji wyż wyrażonej z poddanemi pohrebyskiemi kuzatora, ludzi, do klucza Biliłowskiego należących, tak szlachtę jako i poddanych, łapają, biją ad libitum sui sine inquisitione, gdzie w takowych sprawach powinno bydź, tudzież nie słuchając publicznie świadczącego urodzonego j. m. p. Tomaszewskiego, jako tej sprawy dobrze wiadomego, sami ad libitum sui, sine amicis ex parte utraque, tę sprawę decydowali i nieświadomych prawa do rąk wołochom biliłowskim oddali, propter colorisationem sądu swego. O czym comparens, quam cito rescire potuit, eo in passu, praecavendo omnimodae integritati injuriatorum, i komu będzie potym potrzeba ukazywała z prawa, de nullitate ac invaliditate takowej decyzji, tudzież, jeżeliby urodzony j. m. p. Stanisław Kleczewski, gubernator włości Biliłowskiej, do tejże sprawy implikować się miał, i do podpisów jakich wchodził, iterum iterumque manifestatur, i terazniejszej manifestacyi salva derelicta melioratione, actis connotari prosił; co i otrzymał, Stanisław Podhorodyński, manu propria.

Книга вродская, Житомирская, записовая и поточная, № 224, годъ 1734—1737; листъ 199.

LXXIV.

Позовъ, требующій въ спеціальний судъ Брацлавскаго воеводства дворянина Станислава Шандыровскаго по жалобѣ на него Винницкаго жителя, еврея Схарія Юдкевича, о томъ, что Шандыровскій своевольно заключилъ его, по ложному обвиненію, въ тюрьму, гдѣ онъ содержится вмѣстѣ съ гайдамаками, осужденными на смертную казнь. 1735. Мая 9.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego piątego, miesiąca Maii dwunastego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkiemi, winnickiemi y przedemną, Janem Kazimierzem Młodzieiowskim, namieśnikiem natenczas burgrabstwa y regencyi grodzkim winnickim, stanowszy oczewisto woźny generał woiewodztwa Braclawskiego y innych, opatrzny Tomasz Rzeszotkiewicz, w moc prawdziwey, wierney y skuteczney ralcacy swoiey, iawnie, ustnie y dobrowolnie zeznał: iż on, roku teraznieyszego, wyż na akcie wyraźonego, miesiąca Maii siedmego dnia, pozew autentyczny na sądy exorbitantiarum odniósł do dóbr wsi Trościana y tam ten pozew niżej wyraźonym pozwanym do rąk oddał, którego pozwu tenor takowy: Ludwik na Sydorowie Kalinowski, winnicki etc. starosta. Tobie, wielmożnemu Stanisławowi na Szandyrowie Szandyrowskiemu, stolnikowi zakroczymskiemu, dóbr wsi Trościana dziedzicowi, z tych y innych dóbr dziedzicznych, zastawnych y summ pieniężnych generaliter wszelkich powagą królewską, a władzą naszą starościńską przykazujemy: ażebyś waszmość przed sądem causarum exorbitantiarum woiewodztwa Braclawskiego, laudo publico na seymiku blisko przeszłym postanowionym, a data et positione praesentis citationis naydaley w tydzień, tu, w Winnicy, agitującym się, sam personaliter et peremptorie stanął, a to na instancją instygatora sądowego y iego delatorów: urodzonego Michała Zygmunta Dyakowskiego, gubernatora starostwa Winnickiego, y niewiernego Scharego Judkiewicza, obywatela winnickiego, ante hac aređarza tegoż starostwa Winnickiego, ad praesens in carceribus sequestris zostaiącego, tudzież y niewierney Baški żony iego, małżonków, cum

debita eorum assistentia, de lege requisita, aktorów, którzy, przychyliając się do prawa pospolitego y do protestacyi cum manifestatione, ratione infra-scriptorum przed aktami koronnemi zaniesionej y uczynionej, pozywają waszności o to: że waszność, wielmożny stolniku zakroczymski, niewiedzieć z jakiej racyi y pretensyi, terazniejszego niewiernego Scharego, obywatela winnickiego, aktora, wziąć i pod warte moderni praesidii Moschovitici, między hultaiów haydamaków, rabowników, na gardło obwinionych, siedzących, oddać y kłody na nogi wbić kazałeś; którego to niewinnego inkarcerata, aktora, ni w czym nie podeyrzanego y niewinnego, na tak wiele instancy irequizycyi urodzonego gubernatora, terazniejszego delatora, y różnych ludzi godnych, tudzież y całego kahału Winnickiego, nawet y na assekuracyą gubernatorską mieyską y całego kahału, wydać y wypuścić z więzienia nie chciałeś y dotąd nie chcesz y nie kazesz, ani do sądu zwierzchności zamkowej winnickiej, ani też do terazniejszych sądów causarum exorbitantiarum wojewodztwa Braclawskiego, tegoż żyda, aktora, inkarcerata, waszność nie oddaiesz, rozsądzić się z nim woli nie masz y chcesz; w czym wszystkim recusas tylko ad malam delationem et informationem roboczego Kondrata Pucha, poddanego swego, z którym dekret stanął y inne dokumenta testantur; dotychczas in carceribus et detentione strictissima niewiernego aktora trzymasz y więzisz, przez co do znacznych szkod y do ostatniej ruiny tegoż delatora żyda przywiódłeś y przyprawiłeś. O co wszystko y o inne pretensye y nadgrozdzenie szkod, także o stawienie poddanego swego, pracowitego Kondrata Pucha, dla rozsądzenia się y usprawiedliwienia z onym we wszystkim, praemissibus waszność citaris; sis igitur pariturus et judicialiter in praemissis et aliis, in termino inferendis, responsurus. Datum w Winnicy, die nona Maii, millesimo septingentesimo trigesimo quinto anno. Za którym to pozwem on, wożny, rok y termin strom obom zawity przed tymże sądem złożył y nazaczył. De quo praesens ejusdem ministerialis relatio.

Книга городская, Винницкая, записовая и поточная, № 4619, годъ 1734—1736; листъ 177 на оборотъ.

LXXV.

Жалоба управляющаго имѣніемъ Линцами, дворянина Михаила Новицкаго на еврея Лейбу Фрумчина, о томъ, что онъ съ умысломъ удержалъ у себя письмо, адресованное Новицкому, предостерегавшее его о нападеніи гайдамаковъ; вслѣдствіе этого Новицкій не приготовился къ защитѣ и гайдамаки ограбили мѣстечко Линцы, гдѣ причинили убытковъ на 15,000 злотыхъ. 1735. Мая 12.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego piątego, miesiąca Maii dwunastego dnia.

Przed urzędem y aktami niniejszemi, grodzkiemi, winnickiemi y przedemną, Janem Kazimierzem Młodzieiowskim, namieśnikiem natenczas burgrabstwa y regencyi grodzkim winnickim, comparens personaliter urodzony iego mość pan Michał Nowicki, dóbr Liniec cum attinentiis, iaśnie oświeconych xiążąt ich mościów: Antoniego, kazimierskiego, y Franciszka, olsztyńskiego starostów, na Wisznicy y Jarosławiu Lubomirskich, woiewodzców krakowskich, dziedziców, gubernator, przestrzegaiąc wszelkiey całości dóbr przerweczonych, solenniter świadczył y protestował się naprzeciwko niewiernemu Leybie Frumczynemu, obywatelowi niemirowskiemu, ante hac burtów salitrzanych y całej włóci Liniec arędarzowi, niesłownemu a zawódcy znacznemu, swoim, iaśnie oświeconych ich mościów xiążąt Lubomirskich, woiewodzców krakowskich, uti bonorum praemissorum Liníce cum attinentiis dziedziców y panów swoich, imieniem, w ten niżej opisany sposób y o to: że przerweczony niewierny żyd Leyba Frumczyn, trzymaiąc salitrzano y całych dóbr Liniec aręde, rok cały raty y summy złotych polskich siedmset nie zapłacił y sam z dóbr do Niemirowa uszedł, ludzi y poddanych pańskich z wielko krzywdo pozdzierał, zagrabił y uciemieżył, a co bardziey, na większą tych dóbr pańskich czyniąc ruine y zgube, list z ordynansem od iego mości pana Antoniego Bogorayskiego, ekonoma y gubernatora włóci Połońskich, de data ejus die trigesima Februarii, roku

terazniejszego, tysiąc siedmset trzydziestego piątego, z Połonnego do protestanta per directum pisany, przy sobie iniqua autoritate et praetextu przez niedziel sześć trzymał; po który list modernus protestans, dla odebrania, wóyta z Liniec posyłał, potym listownie przez umyśnego posłańca requirował, a naostatek sam terazniejszy komparens do tegoż obwinionego arędarza do Niemirowa jeździł, — oddać nie chciał, aż ledwie za rozkazem wielmożnego iego mości pana Baskakowa, podpołkownika woysk rossyiskich, komendanta niemirowskiego, ten list barzo potrzebny protestanti oddał; dla którego zatrzymania listu żadney nie mając informacyi ani uniwersału, przy czym y za czym w dobrach pańskich opponować się nie miał, a tym czasem swawolne kupy hultayskie kozackie, na dobra Lińce napadszy, poddanych pańskich y żydów zrabowali, kotły, konie, fanty y różne rzeczy y dobytki pozabierali, ludzi y poddanych rozegnali, samego urodzonego iego mości pana protestanta hultaie, w zameczku napadszy, spisami skłóli, zbili, ludzi trzech na śmierć zabili, innych pokaliczyli, którzy dotychczas do zdrowia przyść nie mogo; przez które nieoddanie listu y uniwersału, nie mając informacyi ostrożności, y zgromadzenia dla obrony ludzi nie miał, dla czego szkody y ruiny na pietnaście tysięcy w dobrach pańskich swawolne kupy kozackie uczynili. O co wszystko, zabiegając dalszey y ostatney tych dóbr Liniec ruinie, a całosci swoiey przestrzegając, tenże urodzony comparens przeciwko obwinionemu niewiernemu Leybie Frumce arędarzowi, iako zdraycy, iteratis vicibus quamsolenissime, imieniem iaśnie oświeconych xiążąt ich mościów Lubomirskich, woiedziców krakowskich, dóbr Liniec cum attinentiis dziedziców, iako panów swoich, protestuie się y manifestuie, salvam tamen, si opus fuerit, modernae protestationis pro exigentia juris reservando et praecustodito meliorationem; którą protestacyę actis connotari prosił, co y otrzymał. Jego mość protestans, nie umiejący pisać, znak krzyża świętego kładzie †.

Книга городская, Винницкая, записовая и поточная, годъ 1754—1736, № 4619; листъ 176.

LXXVI.

Жалоба дворянъ: Луки Юшковскаго и Войтеха Гутовскаго о томъ, что гайдамаки напали на принадлежащее имъ село Сабаровку, ограбили оно, истязали Юшковскаго и, наконецъ, развели огонь и сожгли всё, находившіеся въ домѣ истцевъ, документы. 1735. Іюня 11.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego piątego, miesiąca Iunii iedynastego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkiemi, winnickiemi y przedemną, Janem Kazimierzem Młodzieiowskim, namiesnikiem natenczas burgrabstwa grodzkim winnickim, comparentes personaliter urodzeni ich mość panowie: Łukasz Juskowski, dóbr Sabarówki, Juskowiec, Hryczyniec y innych dziedzic, y Woyciech Gutowski, tegoż iego mości pana Łukasza Juszkowskiego szwagier, do tychże dóbr vigore iurium suorun należący possessor, przestrzegając całości fortuny swoiey, protestowali się y manifestowali, a mianowicie urodzony iego mość pan Łukasz Juskowski, swym y urodzonych ich mościów panów: Jana y Kazimierza Juszkowskich,, braci swoich stryiecznych, do teyże fortuny y dóbr, ieszcze nie dzielnych, należących, imieniem, w ten niżej opisany sposób y o to: a że pod terazniejszy czas zamieszania rzeczypospolitey y różnych inkursyi haydamackich, dobra przerzeczone: Sabarówka, Juskowce, Hryczeni y inne przez tychże haydamaków y swawolne kupy funditus zruinowane, zrabowane, prawa wszystkie, zapisy, donacye, kontrakty, inwentarze, registra, assekuracye, membrany y różne dokumenta, tak do przereczonych dóbr, iako też do Oratowa, Oratówki służące y należące, nie małym sumptem, kosztem y pracą z różnych grodów, xiąg y akt, a osobliwie z kiiowskich ekstrakta autentycznie powyimowane, także processa prawne o dobra dziedziczne: Kopiówke, Teodorówke, z iaśnie oświeconymi xiążętami ich mościami Czetwertyńskimi - Światopołkami w różnych sądach, grodzkich ziemskich y trybunale głównym Lubelskim przewiedzione, a inne niedokoń-

czone,—popalone: iakoż roku terazniejszego, to iest w wielkim poście, ciz hultaystwo, napadszy na dobra Sabarówke, terazniejszego manifestanta, urodzonego Łukasza Juskowskiego, na dworze zaskoczyli, złapali, za szyje pasem wodzili, obuchami, spisami, kańczukami bili, zabiiali, kolanami, nogami na ziemi deptali y związali; kędy ich moście: urodzoną panię Juskowską y iey mość panię Gutowską, na ten tymult y ھاłas przybiegłych y ratujących, kańczukami bez miłosierdzia zbili, zkaliczyli; y natenczas te wszystkie prawa y dokumenta, iako wyżey wyraziło się, w izbie y na podworzu słome zapaliwszy, do szczeru popalili, resztę w piec powrzucali, z którego piecą tylko szczególnie granice, z xiąg kijowskich, między dobrami: Kniażą Krynicą, Bałabanówką, Oratowem, Żywotowem, Tetyowem, Łukasówką y innemi, spisane y autentycznie wyięte, gospodyni dworska kociubą kilka kawałków reszty wygromadziła y wychwyciła, między któremi papierami y dokumentami był zapis perpetuae donationis na też dobra: Sabarówke, Juskowce y Hrycenki, przez niegdy urodzonego Hryhorego Juskowskiego na osobe niegdy świętey pamięci urodzonego Wacława Juskowskiego, brata swego rodzonego, a terazniejszego manifestanta dziada, zeznany, y ten tamże spalony. Co wszystko ciz manifestantes, tudzież o zruinowanie fortuny, w gotowiznie y w ruchomościach na kilkanaście tysięcy będącey y wynoszącey, subveniendo itaque integritati suae, iteratis vicibus protestantur et manifestantur. Et incontinenti, in majorem verificationem, ciz ich mość urodzeni manifestantes prezentowali coram officio et actis praesentibus kawałki drobne różnych papierów, praw, dokumentów, granic y innych munimentów, przez tychże hultajów haydamaków w dobrach Sabarówce, roku y czasu wyż specifikowanego, modo ut supra popalonych; które prezentowawszy, rursus do siebie odebrali, y z odebrania tych kawałków officium et acta praesentia kwitowali. Który to manifest y prezentę actis conotari prosili; co y otrzymali. Łukasz Juskowski, Woyciech Gutowski.

Книга городская, Винницкая, записовая и поточная, № 4619, годъ 1734—1736; листъ 190.

LXXVII.

Жалоба дворянина Войтеха Садовскаго на дворянъ: Юсифа Чосновскаго и Казимира Глосковскаго о томъ, что они съ своевольнымъ отрядомъ напали на село истца Кикошовку, разогнали и ограбили въ немъ крестьянъ, не смотря на тревожное время и многія бѣдствія, причиненныя всѣмъ вообще дворянамъ гайдамаками. 1735. Юня 14.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego piątego, miesiąca Junii czterdziastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku j. k. m. Żytomirskim, przedemną, Stanisławem Wańskowskim, namieśnikiem protunc grodzkim starostwa Żytomirskiego. i księgami niniejszemi, grodzkimi, żytomirskimi comparens personaliter urodzony jego mość pan Wojciech Sadowski, swym i urodzonego jm. p. Walentego Sadowskiego, brata swego rodzonego natu starszego, imieniem, naprzeciwko wielmożnym ich mościom panom: Janowi seu alius nominis Czosnowskiemu, staroście ułanowskiemu, ojcu, i Józefowi itidem Czosnowskiemu, synowi, starościcowi ułanowskiemu, tudzież Kazimierzowi Głoskowskiemu, panu, jako też quorumvis nominum: Rogalskiemu, Machwiczowi, i szlachcie petrykowskiej: Kobylińskiemu, Czeczeniowskiemu, Szepile i innym tak wielu, po przewiskach i imionach licet ad praesens nie wiadomym, postquam innotuerint lepiej wyrażonym, numero centum personarum adimplentes, homines licentiosos ac effrenatos, przed urzędem i aktami, jako circa jus aequum et immunitatem suam nobilitariam obstawający szlachcie, solenniter magnoque cum animi sui dolore załił się, manifestował i protestował o to: iż ich mość pan staroście ułanowski i jego mość pan Głoskowski, unum spirando in sensum, ani na prawo pospolite, stanowi szlacheckiemu przyzwoite i przynależne, ani na rygor i winy prawne, tylu statutami koronnemi przeciwko inwazorom i najeznikom domów i dworów szlacheckich sufficienter opisane, uważając, i owszem, in postpositionem ac vilipensionem omnium et singulorum sobie postępując, a wolność i swobody ojczyste ła-

miąc i poniżając, kiedy in oppressionem stanu szlacheckiego et depressionem złotej wolności i swobód ojczystych, a ztąd convulsionem praw koronnych, któremi wszelkie najazdy i kupy swywolne są zakazane, ludzi takowych trzymają i tak sobie postępują, kiedy versante ipsa w tym kraju calamitate, dla której in dies et horas ob imminetia pericula, z kup swywolnych i najazdów promanetia, ultimum vitae obawiać się trzeba zakończyć periodum, jako się już na różnych osobach szlacheckich utriusque sexus okrutnej śmierci praktykowało nieraz tyranis, nie zaschły jeszcze domów godnej familii piae memoriae nieboszczyków poklutych i pozabijanych palpebrae, i co tylko ledwie przez wojsko rossyjskie terazniejszym importnionom są zatamowane impety i takowa nieszczęśliwa przyhamowana po części jest crisis, a tu znowu przez niektórych ich mościów per modum kup swywolnych, pod pretextem wybierania chłopów zbiegłych, jawiają się najazdy, jako to: wyżej namienieni: jego mość pan staroście ułanowski i jego mość pan Głuskowski, zebrawszy ludzi swoich i przybrawszy onych różnym orężem, osobliwie z spisami, dzidami i strzelbą, na dobra wieś Kikoszówkę dnia ósmego Czerwca, w wilią Bożego Ciała, w roku niniejszym—tysiąc siedmset trzydziestym piątym, tempore vespertino jamque post occasum solis naskali i onych subordynowali, którzy taliter subordynowani, mandata panów swoich exequendo, tumultuarie guerricoque modo napadli, i zaraz dwor wkoło obskoczywszy, jedni po wsi ludzi łąpać, bić, zabijać i wiązać, drudzy rabować, konie zabierać, drobiazg różny, tak dworski, jako i po wsi dzidami kłuć i zabierać poczeli, komore we dworze odbili i rzeczy różne ruchome gospodarskie, które osobliwym rejestrem czasu swego pokażą, pozabierali, gospodarza dworskiego, nomine Iwana Kołomyjca, (na którego wszelka chudoba i zboża różne były zdane) z sobą jako i ludzi, tamże mieszkających, jednych pozabierali, drugich per tantum suum progressum porozganiali i wieczną pustynią uczynili, bo nec locum, ubi Troja fuit, zostawili, do urodzonego jego mości pana Walentego Sadowskiego porywali się, i tak wiele krzywd i wiolencyi poczynili; przez które to takowe inkonwienencye i pozabieranie chłopów, dla czego w niedosianiu wiosny, opustoszenie młyna na kilkanaście set złotych szkody niniejszy komparent ponosić musi. Ratione quorum omnium is idem comparens przeciwko tym wszystkim ich mościom, jako wyżej solenne iteratis vicibus żali się, manifestuje i protestuje, salva ejusdem protestationis augendae, meliorandae pro opportunitate temporis permanente. Et in continenti, stanowszy oczewiście woźny generał wojewodztwa Kijowskiego i innych, opatrzny Hrehory Borysewicz,

mając przy sobie strone szlachty wiary godnej—urodzonych ich mościów panów: Alexandra Kwiatkowskiego i Piotra Swaryczewskiego, w moc wiernej i skutecznej relacyi swojej, palam, publice libereque, ac per expressum recognovit: iż on, roku tysiąc siedmset trzydziestego piątego, die nona Junii, na grunt dóbr wsi Kikoszówki wraz z wyż wyrażoną szlachtą osobiście schodził, gdzie będąc, komorę we dworze odbitą i dyl u tejże komory wywalony w ścienie, świnie dzidami pokłute, kury i gołębie pobite—widział i ogiadał; po której wizyi tenże woźny ztamtąd odjechał, i o tym tu, przedemną, urzędem, tę swoją prawdziwą wizyi relacyę uczynił i zeznał, i prosili wraz, tak urodzony comparens—protestacyi, jako i woźny—wizyi relacyi, actis connotari; co i otrzymali. Wojciech Sadowski, manu propria; † Hrehory Borysewicz, woźny, ignarus scribendi.

Книга городская, Житомирская, записовая и поточная, № 224, годъ 1734—1737; листъ 225 на оборотъ.

LXXVIII.

Позовъ, требующій въ судъ спеціальный Брацлавскаго воеводства владѣльца села Мизякова и его управляющихъ по жалобѣ на нихъ евреевъ, жителей мѣстечка Межибожа, о томъ, что крестьяне Мизяковскіе, присоединившись къ гайдамакамъ, принимали участіе въ убиеніи евреевъ, родственникововъ истцевъ, и въ грабежѣ ихъ имущества. 1735. Іюня 14. †

Roku tysiąc siedmset trzydziestego piątego, miesiąca Junii dwudziestego drugiego dnia.

Przęd urzędem y aktami ninijszemi, grodzkiemi, winnickiemi y przedemną, Janem Młodzieiowskim, namieśnikiem natenczas burgrabstwa y re-

gencji gródzkim winnickim, stanowszy oczewisto woźny generał woiewodztwa Braclawskiego y innych, opatrny Józef Kotowski, w moc prawdziwey, wierney y skuteczney relacji swoiey, iawnie, ustnie y dobrowolnie zeznał: iż on, roku terazniejszego, wyż na akcie wyrażonego, miesiąca Junii dwudziestego dnia, pozew autentyczny na sądy exorbitantiarum odniósł do dóbr wsi Miziakowa y tam ten pozew w izbie, we dworze tameyszym na stole położył, o położeniu onego—od kogo y w iakiey sprawie pisany był? prawnie opowiedział, tenoris sequentis: Ludwik na Sydorowie Kalinowski, winnicki etc. starosta. Wam: iaśnie wielmożnemu iego mości panu Marciniowi Kalinowskiemu, kasztelanowi Kamienieckiemu, dóbr wsi Miziakowa vigore juriū tuorum possessorowi sive haeredi, także urodzonym ich mościom panom: Janowi Bydłowskiemu, kommissarzowi, Michałowi Zygmuntowi Diakowskiemu, gubernatorowi, y Janowi Jankowskiemu, tychże dóbr administratorowi, z osób y ze wszystkich dóbr waszmościów, dziedzicznych, zastawnych y summ piędźnych, powagą królewską a władzą naszą starościńską przykazuiemy, abyście waszmość przed sądem causarum exorbitantiarum woiewodztwa Braclawskiego, laudo publico na seymiku przeszłym postanowionym, a data et positione praesentis citationis naydaley w tydzień, tu, w Winnicy, agituiącym się, sami personaliter et peremptorie staneli, a to na instancją instygatora sądowego y iego delatorów, starozakonnych: Szmuyła Wołoszyna y Chayki, żony iego, małżonków, niegdy crudeliter niewiernych Jankiela y Chayki, matki y brata terazniejszych aktorów, dóbr miasta Międzyboża, iaśnie oświeconych xiążąt Czartoryjskich, woiewodów ruskich, dziedzicznych, obywatelów, także Ethii Zeyliczki, Chalma, Abramka, synów, i Sosi, córki onych, y innych, w Miziakowie pozabianych, aktorów krewnych, którzy, przychylając się do prawa pospolitego, pozywają waszmościów o stawienie robocznych: Franta starego, oycy, y syna iego Andruszka, Supruna starego z synem iego, Pisarenka młodego, Kóscia Pustowułyta, Michała Leydenka, Olexe starego y syna iego, Kóscia Mielnika, Iwana Wołosa, Skakuna starego y syna iego Iwana, Sawkę Cymbalistego, Andruszka Paszczenka y syna Mielnikowego, y innych, lepiej gromadzie całej wiadomych, którzy z kozakami, hultaiami y innemi ludźmi swawolnemi zabiać pomagali, y onym byli pomocnikami, y naprowadzali, y zabić namawiali, y subordynowali; po zabiciu tedy tych żydów wyżey specyfikowanych wszystkie chudobe, fanty, suknie piędźne, korale y różne rzęczy, na ośm tysięcy w gotowiznie złotych polskich, pozabierali, co się wszystkò przez inquizycją dowiedzie; qui praesenti citatione penes vos are-

stantur; pro summendis itaque et decernendis super praemissis inculpatis paenis do sądu przereczzonego exorbitantiarum, sub rigore et paenis, legibus regni descriptis, stawili; proinde una cum aresto praesentibus citamini; sitis parituri at judicialiter responsuri. Datum w Winnicy, die decima quarta Junii, millesimo septingentesimo trigesimo quinto anno.—Za którym to pozwem on, mianowany woźny, rok y termin stronom obom przed tymże sądem zawity złożył y naznaczył. De quo praesens ministerialis relatio.

Книга городская, Винницкая, вапшова и поточная, № 4649, годъ 1734—1736; листъ 199 на оборотъ.

LXXIX.

Жалоба дворянъ: Юшковскихъ, Красносельскихъ и Котонія, о томъ, что гайдамацкіе отряды, бывшіе подъ начальствомъ Грывы и Перехреста, ограбили имущество истцевъ, сожгли принадлежавшіе имъ документы и самихъ ихъ истязали. 1735. Іюня 23.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego piątego, miesiąca Іunii dwudziestego trzeciego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkiemi, winnickiemi y przedemną, Janem Kazimierzem Młodziejowskim, namieśnikiem natenczas burgrabstwa y regencyi grodzkim winnickim, comparentes personaliter urodzeni ich mość panowie: Jan Juszowski y Anastazyja z Krasnosielskich, niegdę urodzonego Stefana y Maryanny Czaykowskiey spłodzona córka, niegdę urodzonego Konstantego Krasnosielskiego y Zuzanny Kruszelnickiey, dobr Nosowiec, Kunki y Michałówki alias Michałkowiec dziedziczki, wnuka, tegoż, urodzonego Jana Juszowskiego, komparenta, małżonka, cum debita

ejusdem mariti sui assistentia, małżonkowie tudzież urodzony Mikołaj Kotoni y Katarzyna z Smarzewskich, niegdy urodzonego Jerzego Krasnosielskiego powtórnego małżeństwa pozostała wdowa, małżonkowie, solenniter manifestowali się y protestowali, iako to: urodzony iego mość pan Mikołaj Kotoni nomine et ex parte urodzonych: Jana y Konstancya Krasnosielskich, niegdy urodzonego Jerzego Krasnosielskiego, wyż rzonego niegdy urodzonego Stefana Krasnosielskiego, brata rodzzonego, z urodzoney Anny Kotonianki, siostry comparentis rodzoney, ex primo voto spłodzonych synów, siostrzeńców swoich, a urodzona Katarzyna z Smarzewskich, secundi matrimonii tegoż urodzonego niegdy Jerzego Krasnosielskiego pozostała wdowa, iako matka, swym y urodzonych: Andrzeia, Kazimierza, Bazylego y Jana Krasnosielskich, synów swoich spłodzonych, imieniem, a urodzeni także Jan y Anasztazy z Krasnosielskich Juszkowscy, małżonkowie, similiter swoim y urodzonych: Jana Łuckiego, niegdy urodzonego Tomasza Łuckiego z urodzoną Maryanną Krasnosielską, y Maryanny Antoniowey Bernackiey, niegdy urodzonego Franciszka Sirakowskiego z niegdy urodzoną Ewą Krasnosielską syna y córki, siostr rodzonych ich mościów panów Stefana y Jerzego Krasnosielskich spłodzonych, imieniem, do teyże chortuny y dóbr Nosowiec, y Kunki, y Michałówki, jure divino et naturali successione aequaliter należących, idque praecavendo omnimodae integritati fortunae suae et eorundem suprascriptorum consuccessorum suorum, post fata olim generosorum: Konstantini Krasnosielski, avi, et Zuzanna Krasnosielska, aviae, haeredissae, in se manifestantes devoluto, w ten niżej opisany sposob y o to: że, pod terazniejsze nieszczęśliwe czasy y zamieszania rzeczypospolitey, prawa wszystkie, zapisy, dokumenta, na dobra Nosowce y inne służące, różne membrany, karty, rejestra, assekuracye,—przez hultajskie niazdy y ruiny pogineli; iakoż Hrywa sotnik, z ludźmi y kozakami swemi, w dobrach Nosowcach napadszy, roku przeszłego, tysiąc siedmset trzydziestego czwartego, o Zielonych świątkach, samego urodzonego iego mości pana Juszkowskiego, terazniejszego protestanta, we dworzę wzięli, związali, za szyie postronkiem wdzili, bili, także i samę iey mość panię Juszkowską, małżonka swego broniącą, obuchami, kańczukami, spisami zbili, skaleczyli, rękę lewo przebili, skrwawili, skrzynie porozbiiali, suknie wszystkie, rzeczy ruchome, także y pieniądze pozabierali, konie urodzonych ich mościów panów Biernackiego y Krasnosielskiego zabrali, czeladź y ludzie dworskie porozganiiali, y tym się nie kontentując, związanego za szyie postronkiem protestanta zbitego y skaliczonego do pasieki zaprowadzili y tam spisawii, nogami, kolanami, pię-

ściami na śmierć zabiiali, mordowali, z nożem do piersi rozganiając się y po kilka razy przymierzając, przebić y na śmierć zabić usiłowali, a tak naostatek o reście fortuny swojej protestans musiał powiedzieć, y te wszystkie zabrali y zrabowali; w którym naieździe y rabunku te wszystkie prawa, papiery, zapisy y dokumenta zabrawszy, w winnicy własney protestanta w piecki kotłowe powrzucali y do szczętu popalili, między którymi papierami assekuracya na złotych polskich pięćset od iego mości pana Kazimierza Piotrowskiego, towarzysza chorągwie pancorney iaśnie wielmożnego iego mości pana kasztelanica wołyńskiego, starosty brackawskiego, urodzonemu Juszkowskiemu, protestantowi, dana y służąca, była, y wtedy zgorzała. Po których takowych oppressyach y ruinach, drudzy hultaie z Perechrestą buntownikiem, roku teraznieyszego, w wielki (post?), na też dobra Nosowce napadli, napadszy cerkiew odbili, suknie y różne rzeczy, w schowaniu tam będące, y kotły z winnicy pozabierali; do ostatka dobra zruinowali, protestantów iednych pobili, drugich porozganiiali, y tak wiele niezliczonych szkód y wiolencyi porobili. O co wszystko ciż ich mość urodzeni protestantes insimul wszyscy, subveniendo integritati fortunae suae, iteratis vicibus, tak swoim, iako y w komparycyi wyrażonych urodzonych konsukcessorów swoich imieniem, quam solennissime manifestantur et protestantur, salvam iednak modernae manifestationis reservando meliorationem; którą to manifestacyą actis connotari prosili, co y otrzymali. Jan Juszkowski. Urodzona iey mość pani Anastazyia z Krasnosielskich Juszkowska, pisać nie umiejąca, znak krzyża świętego kładzie †. Mikołay Kotoni, imieniem siestrzeńców swoich: Jana y Konstantego Krasnosielskich, podpisuic się. Katarzyna z Smarzewskich Irzyna Krasnosielska, pisać nie umiejąca, znak krzyża świętego imieniem swoim y synów swoich †.

Книга вродская, Винницкая, записовая и поточная, № 4619, годъ 1754—1755; мсть 200 на оборотъ.

LXXX.

Жалоба дворянина Юсиѳа Полятовскаго на управляющихъ Грановскимъ имѣніемъ—дворянъ: Казимира Турскаго и Ивана Носовича, а также на жителей Грановскихъ: войта Ивана Карбовскаго, писаря Хому, и крестьянъ Ткаченковъ, о томъ, что они ложно обвинили истца въ нападеніи на Грановское имѣніе, между тѣмъ какъ они: войтъ, писарь и Ткаченки, нападали сама съ вооруженнымъ отрядомъ на шляхетскіе дворы, грабили и истязали дворянъ. 1735. Іюля 1.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego piątego, miesiąca Julii pierwszego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkiemi, winnickiemi y przedemną, Janem Kazimierzem Młodzieiowskim, namieśnikiem natenczas burgrabstwa y regencyi grodzkim winnickim, comparens personaliter urodzony iego mość pan Józef Polatowski, quam primum acta praesentia adire valuit, tak zaraz sollemnissime magna cum querimonia, swym y urodzonych ich mościów panów: Michała Mirskiego y Woyciecha Mielnickiego imieniem, naprzeciwno urodzonemu iego mości panu Kazimierzowi Turskiemu, dóbr oświeconych xiążąt ich mościów Czartoryskich, woiewodów ruskich, klucza Granowskiego plenipotentowi, y urodzonemu iego mości panu Janowi Nosowiczowi, tudzież utczciwemu Janowi Karbowskiemu, Chomie pisarzowi, także Tkaczenkom y innym, w teyże włości kluczu Granowskim mieszkającym, lepiej tymże wspomnianym: woytowi, pisarzowi y Tkaczenkom, niżej wyrażonego uczynku po imionach y przezwiskach wiadomych, pryncypałom, świadczył, manifestował y reprotestował się o to: iż urodzony iego mość pan Turski ważył się, przez swoy, imieniem iaśnie oświeconych xiążąt ich mościów woiewodów ruskich y innych zಾನiesiony, manifest, zadać urodzonemu manifestantowi, że iakoby niektórychćis czasów w piędziesięciu koni na dobra wyźrzeczone miasto Granów po kilka razy napadał, ludzi tameyszych porozpędzał, woyta samego, wyżej wspomnionego Karbowskiego,

y pisarza granowskich, w Niemierowie sequestrował, y w iakoweysci pretensyi na skrypt seu assekuracją tychże woyta y pisarza wyciągnął y przymusił, y niewinnie w prawne litygia wwoździ y pociąga; co nigdy nie pokaże się y przez inkwizycją dowieść będzie niepodobna y nie dowiodą; y owszem, ciż obżałowani, iako to: woyt, pisarz, Tkaczenki y inni comprincipales, mając z hultaiami, alias haydamakami, kondyktamen, który pierwszy z nich naprzód w roku przeszłym, tysiąc siedmset trzydziestym czwartym, naieżdżając różne wsie y dwory szlacheckie, niektórych bijąc, męcząc, rabując y o śmierć przyprawiali; także y w roku teraznieyszym, tysiącnym siedmsetnym trzydziestym piątym, urodzonego Andrzeia Skalskiego, oycy moderui comparentis, w dobrach wsi Charpatce naiechawszy, horendissime bijąc, męcząc, o śmierć przyprawiali, y tamże wołów dwa, kotłów pięć y inne rzeczy, osobliwszym regestrem specyfikowane, tak iego mości komparenta, iako i ich mościów panów Mirskiego i Mielnickiego, porabowawszy, zabrali; insuper ciż obwinieni, naiechawszy na dobra wieś Kunke, y tam szlachte bijąc, męcząc, rabując, urodzoną iey mość panią Zofię, małżonkę comparentis, bili, męczyli, y wszystko, co się tylko we dworze znaleźć mogło, iako to z sukien męskich y białogłowskich y innych rzeczy, także z koni, porabowawszy, zabrali, y tegoż czasu małżonkę comparentis, praegnans będącą, do wielkiego bolu a prawie poterania dziecka przyprowadzili, pasieki pni kilkanaście wybili y porozbiiali. O co tedy wszystko, ut praemisum est, przeciwko tymże wyżey wspomnianym urodzonym ich mościom panom: Turskiemu y Nosowiczowi, uczciwym: woytowi, pisarzowi granowskim, y innym, suprascripti facti principałom y komprincipałom, tenże manifestans, suo (nomine) et quorum supra, iteratis protestatur, manifestatur et reprotatur vicibus, salva manente hujus protestationis melioratione przez uczynienie inney albo wydane pozwy pleno in robore zachowują, praesentem vero actis praesentibus connotari prosił, co y otrzymał. Urodzony comparentis, iego mość pan Józef Polatowski, nie umiejący pisać, znak krzyża świętego kładzie †.

Книга вродская, Винницкая, записовая и поточная, № 4619, годъ 1734—1736; листъ 212.

LXXXI.

Позовъ, требующій въ спеціальній судъ Брацлавскаго воеводства владѣльцевъ половины города Мурахвы: вдову гетмана коронного, Людовики Ржевускую, а также дворянъ: Ивана Маньковскаго и Михаила Цыбульскаго, вслѣдствіе жалобы на нихъ владѣльца другой половины Мурахвы, кастеляна Брацлавскаго, Ивана Потоцкаго, о томъ, что крестьяне истцевъ, во время смутъ, перебили евреевъ, жовшихъ въ имѣніи истца, ограбили его дворъ, гумно и пруды и разрушили принадлежавшія ему постройки. 1735. Іюля 6.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego piątego, miesiąca Iulii dwudziestego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkiemi, winnickiemi y przedemną, Janem Kazimierzem Młodzieiowskim, namieśnikiem natenczas burgrabstwa y regencyi grodzkim winnickim, stanowszy oczewisto woźny generał woiewodztwa Braclawskiego y innych, opatrzny Tomasz Rzesotkiewicz, in vim suae verae ac fidelis relationis, publice, palam, libere, ac per expressum recognovit: iż on, roku y miesiąca teraznieyszego, wyż na akcie wyrażonego, pozew grodzki, winnicki causarum exorbitantiarum odniósł do dóbr miasta Murachwy, y tam ten pozew w izbie na stole położył, o położeniu y essencyi onego—od kogo, po kogo y w iakiej sprawie pisany był? prawnie publikując, do wiadomości przywiódł, którego pozwu tenor sequitur ejus modi: Ludwik na Sidorowie Kalinowski, winnicki etc. starosta. Jaśnie wielmożney iey mości paniey Ludwice z Wielkich Kośnic Rzewuskiej, woiewodzinie bełzkiej, hetmanowey wielkiej koronney, niegdy świętey pamięci iaśnie wielmożnego iego mości pana Stanisława Mateusza na Rozdole y Reiovcu Rzewuskiego, woiewody bełzkiego, hetmana wielkiego koronnego, pozostałej wdowie, dóbr Murachwy medietatis pani dożywotniey, tudzież wielmożnemu iego mości panu Janowi Mańkowskiemu, podczaszemu wendyńskiemu, tych dóbr medietatis Murachwy vigore iuris servientis pos-

sessorowi aktualnemu, urodzonemu Michałowi Cybulskiemu, administratorowi, y innym, si ad causam praesentem spectare videmini, pozwanym, z dóbr generaliter wszystkich, dziedzicznych, zastawnych y summ piętężnych, ubivis locorum będących, powagą królewską y naszą starościńską władzą przykazujemy: abyście waszmość przed sądem causarum exorbitantiarum woiewodztwa Braclawskiego, laudo publico na seymiku postanowionym y tu, w Winnicy, agitującym się, a data et positione praesentis citationis naydaley za tydzień, albo wtedy, kiedy sprawa z rejestru przypadnie y do sądenia przywołana będzie, sami personaliter et peremptorie staneli, a to na instancję instygatora sądowego y iego delatora, iaśnie wielmożnego iego mości pana Jana na Potoku, Bilczu etc. Potockiego, kasztelana braclawskiego, dóbr Murachwy drugiey połowy dziedzica, y urodzonego Marcina Zaryckiego, tych dóbr gubernatora, tudzież niewiernych, niżey specyfikowanych, crudeliter pozabianych, żydów successorów, aktorów, którzy, cum debita sui assistentia, qui ea indigent, de jure requisita, stosując się do prawa pospolitego y do protestacyey swoiey, eo nomine uczynionej, w sprawie y akcyi do stawienia pracowitych: Iwana Towstego osadczego, Hrechora Palennika, Martyna Reciuka, item Martyna Mołoczniczynego zięcia, Antoniego krawca, Martyna Mikitynego zięcia, Hrynka Horkawego, którzy niewiernych: Aszora, Leybową żonę, arendarkę, piekarkę wdowę Nosonichie, matkę, y dzieci dwoie, chłopca y córkę, pod terazniejszy czas zamieszania, iednych z chałup chłopskich powywlekawszy, a drugich, w lasach kryjących się, napadszy, y wynalazszy, crudeliter pozabiali; po których zabitych, to iest po Aszorze, Leybisze y piekarce—czerwonich złotych trzy, po Nosonisze—talerów bitych piędziesiąt, koralów y wszystkie suknie—pozabierali, zabite Nosoniche z dziećmi w lesie porzucili, aż potym Iwan, pasiecznik dworski wielmożnego iego mości pana Mańkowskiego, znalazzy obnażonych, tamże w lesie pochował, a Hrynko, komornik Hlinianego, dziecie małe żydówki Nosonichi, odbiegłe y porzucone, w chałupie napadszy, simili crudeli modo kością bydłą bił, zabiaał y za nieżywe w fossę za miasto wyrzucił, które drugiego dnia ludzie, w fossie nalazszy, ledwie otrzeźwili; także robocznych: Iwana Chorosteckiego, Romana Kuźmenka, Michayła Feskowego syna, y ich kolegów: Romana Wasyliszynego syna, Wasyla Woróbitowego pasynka, Iwana Bakulskiego, Petra Zawalniuka, Mikołe Czortkowego, którzy stawy iaśnie wielmożnego iego mości pana kasztelana braclawskiego własne w Murachwie wyłowili y spustoszyli; iakoż Iwan Towsty, osadca, sici, alias tryhubice, ze dworu partis actoreae wziowszy,

ryby w stawach iaśnie wielmożnego iego mości pana kasztelana bracławskiego na różne potrzeby swoje według upodobania łowił, komu chciał rozdawał, częstował, sici popsował, a w stawach pana swego nic się nie tykał, ludzi y poddanych iaśnie wielmożnego iego mości pana aktora aggrawował, prowianty y kontrybucye większe na woyska rossyiskie wkładał; a drudzy, inni poddani ex medietatis partis citatae, ze dworu, pokoiów, w zamku będących moderni illustris magnifici actoris, stoły, stołki, okna, okienice, drzwi, podłogi, ściele, ze stajni iasła, ściany, piwnice, kuchnie y inne budynki porozbirali, piece potłukli, popsowali, żelaza wszystkie, skoble, zawiasy, haki w pokojach y budynkach, iakiekolwiek byli, pooddzierali, połamali, funditus dwór y pokoie zruinowali, dylów nowych trzysta z zamka zabrali, domów żydowskich dziesięć, chałup chłopskich kilka—rozebrali, na węgle popalili y kowalom węgle popprzedali, nawet z szpichlerza pańskiego: groch, słody, pierze gęsie, w ulach będące, pobrali, y różne wiolencye, oppressye w dobrach Morachwie porobili, przez który to takowy swoy postępek szkód na kilka (tysięcy) uczynili; a zatym, co wszystko przez inkuizycyą będzie dowiedziono, w rygor y termin y (winy) kryminalne, prawem koronnym opisane, popadli. Pro summendis itaque et decernendis super inculpatis paenis praesentibus, citamini; qui omnes inculpato officiose sunt arestati et praesenti citatione penes vos arestantur, a, in casu niestawienia, do przysłuchania się win prawnych, na waszmościów ściągających się; sitis igitur parituri et ad praemissa omnia et alia, fusius in termino juris proponenda, judicialiter responsuri. Datum w Winnicy, die sexta Julii, millesimo septingentesimo trigesimo quinto anno.

Книга городская, Винницкая, записовая и поточная, № 4619, годъ 1734—1736; мстѣ 239.

LXXXII.

Объявленіе владѣльца части села Клищева, дворянина Станислава Михалевскаго, о томъ, что дворъ его былъ разграбленъ козаками и крестьянами и село опустѣло, вслѣдствіе ухода крестьянъ. 1735. Іюля 12.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego piątego, miesiąca Julii dwunastego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkiemi, winnickiemi y przedemną, Janem Kazimierzem Młodzieiowskiim, namieśnikiem natenczas burgrabstwa y regencyi grodzkim winnickim, comparens personaliter urodzony iego mość pan Stanisław Michalewski, dóbr wsi Kliszczowa części pewney wielmożnego iego mości pana Franciszka Czarneckiego, cześnika wołyńskiego, zastawny possessor, iak prędko po uśmierzeniu ciężkich exorbitancy y grassowaniu kozackim przybył, tak zaraz, widząc summam tychże dóbr, wsi Kliszczowa; per hostilitatem desolationem, przestrzegając całości swoiey, aby napotym na fortune swoiey iakowey nie popadł szkodzie, manifestaie się y protestaie w ten niżej opisany sposob y o to: iż dwór w tychże dobrach Kliszczowie zastał przez kozaków tudzież y poddanych hultaiów zrabowany y wniwecz obrocony, iako też poddanych porozpędzanych, których ad hucusque niemasz, y innych niemało szkód znacznych, które czasu prawa, si necessitas exigerit, osobliwym registrem specyfikowane będą; też dobra własne y fortuny azardem do dawnego chce przyprowadzić całości skutku, y o to się powtórnie manifestaie; prosię, aby to do akt zapisano było, co y otrzymał.

Книга городская, Винницкая, записовая и поточная, № 4619, годъ 1734—1736; мѣсть 227.

LXXXIII.

Позовъ, требующій въ спеціальный судъ Брацлавскаго воеводства дворянъ: Антонія Кордыша и Ивана Турскаго, по жалобѣ на нихъ дворянъ: Адама Томашевскаго и Людвика Звольскаго о томъ, что Данило, войтъ подвластнаго отвѣтчикамъ села Дубовца, нападавъ нѣсколько разъ съ гайдацкимъ отрядомъ на село истцевъ—Сорочинъ и ограбилъ въ немъ какъ дворы истцевъ, такъ и имущество ихъ арендатора, еврея Берка. 1735. Юля 19.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego piątego, miesiąca Julii dwudziestego pierwszego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkiemi, winnickiemi y przedemną, Janem Kazimierzem Młodzieiowskim, namieśnikiem natenczas burgrabstwa y regencyi grodzkim winnickim, comparens personaliter woźny generał woiewodztwa braclawskiego y innych, opatrzny Stanisław Janikowski, authenticatus juratus, officio praesenti bene notus, który, w moc prawdziwey, wierney y skuteczney relacyi swoiey, iawnie ustnie y dobrowolnie zeznał: iż on, roku terazniejszego, wyż na akcie wyrażonego, dnia wczorayszego, to iest vigesima Julii, pozew, na membrane autentycznym pisany, na sądy causarum exorbitantiarum woiewodztwa Braclawskiego wydany, do dóbr wsi Dubowca odniósł y tam ten pozew we dworze tameyszym w izbie na stole położył, o położeniu onego—od kogo, po kogo y w iakiey sprawie był pisany—prawnie czeladzi dworskiej y gromadzie tameczney opowiedział y, publikuiąc, do wiadomości doniósł, którego pozwu tenor sequitur ejus modi: Ludwik na Sidorowie Kalinowski, winnicki etc. starosta. Wielmożnym ich mościom panom: Antoniemu y Zofii z Dynysków Kordyszom, małżonkom, skarbnikom braclawskim, dóbr wsi Dubowca dziedzicom y possessorom, y urodzonemu Janowi Turkiemu, tych dóbr administratorowi, z osób, dóbr generaliter wszystkich dziedzicznych, zastawnych y summ pieniężnych, gdziekolwiek będących, pozwanym, powagą iego królewskiej mości y naszą starościńską władzą przykazuiemy, ażebyście waszmość przed sądem causarum exorbitantiarum woiewodztwa Braclawskiego, od daty y położenia tego pozwu naydaley za tydzień, albo wtedy, kiedy ta sprawa

przypadnie y z rejestru do sądzenia przywołana będzie, sami oblicznie y zawicie staneli, na instancją instygatora sądowego y iego delatorów, wielmożnych ich mościów panów: Adama Tomaszewskiego, podczaszyca braclawskiego, y Ludwika Zwolskiego, podstolica dobrzyńskiego, dóbr Soroczyna dziedziców y possessorów, tudzież urodzonego Jana Chomiaczewskiego, tych dóbr administratora y plenipotenta, także y niewiernego Berka, arendarza soroczyńskiego, aktorów, którzy, przychylając się do prawa pospolitego y protestacyi tudzież aresztu, eo nomine zaniesionego, pozywają waszmościów, a mianowicie wielmożną iey mość panią Kordyszową, cum debita maritali assistentia, do stawienia roboczego Daniła woyta, uti hominem excessivum, który z swywołnemi ludźmi, haydamakami, kozakami, dobra przerzeczone Soroczyn po kilka razy naieżdżał, samego wielmożnego iego mości pana Tomaszewskiego, podczaszyca braclawskiego, złapać y zabić chciał, który ledwie, konia dopadszy, uszedł y życie swoje salwował; nie zastawszy tedy wielmożnego iego mości pana podczaszyca braclawskiego, koni ośmnaście dworskie y chłopskie ciż hultaie z woytem zabrali y wiele szkod w różnych rzeczach dworskich poczynili; potym powtórnie na też dobra napadszy, arendarza, niewiernego Berka, nie zastawszy, za onym aż do Woronowicy gonili, którego tam nagonwszy przed chałupą krawca Perechrysty, kotłów dwa, kabanów dwa karmnych y inne ruchomości natenczas z saniami y koniem zabrali, a ten sam obwiniony Daniło woyt temi słowy wołał: «szczo iest—beryte!» i to wszystko zabrawszy, żyda zbiwszy y odarszy, do Łuki zaprowadzić kazał, iakoż y zaprowadzili y u poddanego, Petra Harasymentka, złożyli; przez co niemało szkod popełnili, poddanych zniszczyli y rozegnali; a na ostatek dwór w Soroczynie, z naprowadzenia Daniła woyta, spalili. O co wszystko, tak o stawienie pomienionego Daniła woyta, pryncypała, iako y popełnienie szkód poczynionych, tudzież o przywrócenie koni y kotłów zabranych, praesentibus citamini; sitis parituri et in praemissis omnibus, tamen et in causa niestawienia obwinionego Daniła woyta, officioso aresto innodowanego, który et praesenti citatione penes vos arestat, judicialiter responsuri. Datum w Winnicy, die decima nona Julii, millesimo septingentesimo trigesimo quinto anno.—Za którym to pozwem etc., etc., etc.

Книга городская, Винницкая, записовая и потоchnая, № 4619, годъ 1734—1736; листъ 240.

LXXXIV.

Показанія, данныя крестьяниномъ Супруномъ Кіашкою, принимавшимъ участіе въ нападеніи гайдамаковъ на село Бѣлозеріе. 1735. Іюля 30.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego szóstego, miesiąca Junii piętnastego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkiemi, winnickiemi y przedemną, Józefem Michałem Mierzwińskim, namieśnikiem burgrabstwa y wiceregensem grodzkim winnickim, comparens personaliter urodzony iego mość pan Józef Tręczyński, tę indagacyą albo inkuizycyą, ratione porobowanych przez kozaków zadnieprskich rzeczy swoich y summ różnych, praevia manifestatione, że teyże indagacyi, dla niedawno uśmierzoney rewolucyi y niemienia sposobu w prędszym czasie do akt minieyszch przybyć, nie podał, idcirca hanc eandemque, ratione introcontentorum, ad acta praesentia, castrensia, capitanealia, viinnicensia per oblatam podał, którey tenor in eum, qui sequitur, modum: Deponowane świadectwo, alias wyznanie ich excessów, przez roboczego Supruna Kiaszki, poddanego wsi Borek, do starostwa Czechryńskiego należącey, z opowiedzeniem osób drugich, na rozboiu będących, a to przy nas, przyaciołach, niżej na podpisie wyrażonych, od urodzonego iego mości pana Józefa Tręczyńskiego, gubernatora moszeńskiego, uproszonych, przy wydaniu pomienionego Supruna Kiaszka z pod warty iaśnie wielmożnego iego mości pana Fon-Weyzbacha, generała anszefta woysk rossyiskich, natenczas w Medwedówce, do starostwa Czechryńskiego należącey, z woyskiem swym rossyiskim będącego, anno millesimo septingentesimo trigesimo quinto, die tragesima Julii, w Medwedówce. *Primo*: przyznał to Suprun Kiaszko, iż, mieszkaiący lat ośmnaście we wsi Borkach, hodował się dzieci, to iest synów dwóch: iednemu imie Pawło, drugiemu Hauryło, z któremi synami iuż przyszedł do Borek; Pawło poszedł w służbę kozacką do Siczy y tam zawsze przebywał z żelazami pana Gałagana, na wilki robionemi, zimą do stawienia; drugi syn Hauryło przy nim mieszkał;

y gdy przyjechało kozaków w osobach dwunastu do pasieki jego, na gruncie Boreckim będącey, w roku tysięcznym siedmsetnym trzydziestym czwartym, w sam wielki post, (w) wstępny czwartek, zastali syna Hauryła; postawiwszy konie u siana, posłali go do wsi, aby dał znać oycu; za daniem znać sprowadził oycą do pasieki, gdzie kozacy te mówili słowa: »stary czołowiczef pusty z nami syna na pohulanie, albo sam z nami idy«. Zrazu się odmawiał, że nie poiadę, syn zaś krzyknoł, Hauryło: »ty mene, ba'ku, neuderżysz, ia z nymy poidu«. A potym oyciec syna, tegoż Hawryła, zostawił w pasiece, a sam z niemi pojechał. A zaś kozacy w osobach dwunastu, z iakiego korzenia y iak się zowią?—wszystkich zna, y tak opowiedział. *Secundo*: z korzenia Pereiasławskiego był ieden, Semen Zahubiey, który się y teraz znajduie w małym Ingulcu nad rzeką; z korzenia Płastunowskiego był Chwedor Puczka samoczwart: ieden Hrycko Żelizniak, drugi Choma Taran, Jewon trzeci—Tarana sistrzeniec; teraz się znajduie na Surze ten Puczka; z korzenia Paszkowskiego—Stepan Czorny, który ma matkę swoją, rodzoną y siostrę w dobrach iaśnie oświeconego xięcia jego mości woiewody sendomirskiego, we wsi Lebedynie; drugi Andruszko Czorny z korzenia Medwedowskiego; z Tymoszowskiego korzenia: Iwan Mynzawka, Wasyl Holik, Lutenko Jacko, Semen Bondar. Z temi kozakami pomieniony Suprun Kiiaszko z pasieki swojey ruszył się, y poszli mimo las Lebedyn, przeszli rzekę Roś, pod Korsuniem będącą, zdybali trzech parobczaków młodych w stepie naprzeciwko wsi Masłówki; spytali się tych parobczaków: zkąd?—dwóch się powiedziało z Czerkas, a trzeci z Moszen; potym się pytali: gdzieście byli?—odpowiedzieli: żeśmy przeprowadzali żydów y mamy na to rozpiskę«. Których parobczaków trzech wzięli przymusem na konie, aby nie było o nich ięzyka, y kazali się prowadzić do wsi; przyprowadzili do wsi Białożera, dziedzictwa iaśnie oświeconego xięcia jego mości kasztelana Krakowskiego, a teraz w possessyi będącey iaśnie oświeconego xięcia jego mości Radziwiła; pod tą wsią zdybali chłopą tameyszego, siano wozem wiozącego, parobczaków z koni zrzucili y kazali im iść do swoich domów, a tego chłopą, który wiózł siano, wzięli z sobą, pytaiąc się wprzód: »czy zniesz de tu dwor«? Odpowiedział: »znaiu«. »Iest pan wdoma y czy maie koni w dwory«? Odpowiedział, że iest, y to przydał, że niedawno zrabowany, »toho syła pan, prozwyszczem Mokrycki, skryniu iomu zrabowały y pisara ioho zabyły«. Przyiechali pod wieś, opodał pozsiadali z koni y mnie, Suprunowi Kiiaszkowi, dali trzymać konie, a sami poszli do dworu piechotą; w czas krótki wzięli się strzelać, gdzie nie był przy strzeleniu we dworze

pomieniony Suprun, ale słyszał odgłos strzelający, w polu trzymający konie. To przyznanie, że przystąpili pod wieś samym mrokiem y przez całą noc się strzelali, a nadedniem przyszli do niego, do koni y opowiedzieli: »żeśmy zastali pana Tręczyńskoho, gubernatora moszenskoho, y zabraliśmy hroszy joho y różni rzeczy, a u Mokryckoho ne było hroszy«. Gdy wzięli między sobą pay czynić, poczeli wysypywać pieniądze, którem ia widział: ieden wysypał ośmdziesiąt czerwonych złotych, drugi rublami y talerami—było ich trzydzieści, trzeci szostakami bitemi wysypał, y zrachowali talerów dwadzieścia; po których wysypanych pieniądzech wzięli taxować konie, w teyże wsi zabrane, których koni było iedynaście, y który koń nie był wart złotych dwóchset, dokładali do konia po rublów pięć—sześć, aby każdy koń, w równy pay przypadły, był wart złotych dwieście; y to widział: zabrane suknie, futra, fanty, strzelby y pasy iego mości pana Tręczyńskiego, które aż na sześć koni poiuczyl; też suknie, fanty, pasy y futra, orężę—zabrali Chwedor Puczka ieden, drugi Hryćko Łysy Pułtawskiego korzenia, trzeci Stepan Czorny, którzy powiedzieli: »nie dawamy tych sukoń muzykam, bo to do nas pryide, możemy ieszcze y za toie płyaty«. I to przyznaie, że była między niemi przy paiu wielka sprzeczka, z wyrażeniem: żeśmy więcęcy wzięli pieniędzy pana Tręczyńskiego, a wyście mało do paiu podawali«. Ia zaś żadnych rzeczy nie brałem, ani z sukien, ani z koni, tylo mini dali pięć czerwonych złotych y wielczure starą, suknem czerwonym pokrytą; cyny sztuk czterdzieści wzięli, w wory na konie włożyli, y tak po tym wszystkim podziele sami poiechali w step, a mnie puścili do domu. O którym zrabowaniu pana Tręczyńskiego cała wieś Borecka wiedziała: wkrótce dwóch kozaków, tychże co rabowali, przyiechali do wsi Borek na koniu iego mości: pana Tręczyńskiego podpalałym, karym, roslým, y mieli z sobą różne rzeczy; postrzegłszy gromada Borecka, że ci kozacy po wsi iędzją: ieden Wasyl Holik, drugi Choma Taran Płastunowskiego korzenia, dali znać do komendy moskiewskiey, w Medwedówce stojącey, iego mości pana Dunina pułkownika, który iego mość pan Dunin, pułkownik, komenderował ludzi sto, to iest: moskałów piędziesiąt, kozaków także piędziesiąt, y złapali ich w Borkach, od których poodbierał koni czworo y różne rzeczy. Ci kozacy zabrani z Borek wydali nas, żeśmy byli z niemi w kupie; y tak mnie, będącego z prowiantem w Medwedówce, zaraz wzięli, potym po Bondara, spółnika naszego, w Borkach mieszkającego, posłali y wzięli go z Borek; zebrawszy nas czterech do kupy, iego mość pan Dunin, pułkownik, poodbierał paiowane pieniądze, to iest czerwonych złotych dwadzieścia, koni

czworo z kulbakami, pistoletów parę iedną, muszkietów dwa gwintowych, ładownicę z blachą srebrną pozłocistą, półmisków cynowych sześć, chust białych ciężkich pełną beczkę y innych tak wiele rzeczy, potym nas osadził w więzieniu; ieden umarł, nazwiskiem Wasyl Holik, dwóch uciekło przezwiskami: Choma Taran, a drugi Semen Bondar, mnie zaś samego do tych czas w więzieniu trzymali, wielkie męki zadawali, szynami palili, siarkę, przy świecy paląc, na sam brzuch krople z ogniem puszczały; chudo by moiey na piędziesiąt talarów bitych zabrał sam iego mość pan Dunin, pułkownik; a potym mnie zmęczonego z więzienia iego mości panu Tręczyńskiemu wydali. Więcey nie wiem, tylko to, com opowiedział, y na to ręką moją własną przy imieniu moim, krzyżyk kładę. Suprun Kiiaszko †. U tey indagacyi, alias inquizycyi, podpisy ich mościów panów przyzaciół, ad hunc actum uproszonych, w te słowa: Jako będący przy tych słowach, wyraźnych w tey indagacyi przez roboczego Supruna Kiiaszki, ręką moją własną, iż tak a nie inaczey powiadał, sub fide, honore et conscientia zeznając, podpisuję się Michał Jan Kaletyński, chorąży braclawski. Jako będący przy tey indagacyi, simili modo podpisuję się F. Wołodowicz, Winnicki kommissarz. Będący przy tey indagacyi, dobrowolnie opowiedziancy, podpisuję się St. Mysłowski, podstoli wendeński, commissarz. Jako będący przytomnym przy tey indagacyi, simili modo podpisuję się Michał z Połczyzk Sagatowski, manu propria. Ja zaś, będąc przy tey indagacyi, własną moją ręką pisaney, iako nie inaczey tylko tak wyraził y dobrowolnie zeznał pomieniony Suprun Kiiaszko, poddany borecki, tak te libera confessata ręką moją podpisuję—J. Kazimierz z Rudney S. Pomerszkało, manu propria.—Które to libera confessata, za podaniem y oczewistą prośbą iego mości podawaiącego, a za moim, urzędowym, przyięciem, de verbo ad verbum do xiąg ninieyszich, tak, iako się w sobie maia, nic nie przydaiać, ani uymuiać, są ingrossowane.

Книга городская, Винницкая, записовая и поточная, № 4619, годъ 1734—1736; листъ 543.

LXXXV.

Заявленіе дворянина Владислава Рожновскаго о томъ, что козаки, напавъ на село Гатку, уничтожили разные документы истца, хранившіеся въ домъ священника. 1735. Августа 9.

Feria tertia in vigilia festi sancti Laurentii Levitae et martyris, anno Domini 1735.

Ad officium et acta praesentia, castrensia, capitanealia, Laticoviensia personaliter veniens magnificus Vladislaus de Kołki Roźnowski, venator laticoviensis, colonellus sacrae regiae majestatis, providendo omnimodae fortunae suae integritati, questus estque solenniter manifestatus in eum modum pro eo: quia sui, magnifici manifestantis, membranas trinas, infrascriptas, aliaque munimenta, ad venerabilem parochum bonorum villae Hatka ritus graeci, ad conservationem, ante ingruentiam exercitus exotici deposita, et quidem prima ab olim illustri magnifico Brzuchowski, supremo excubiarum regni praefecto super summam quinque milium septingentorum et aliquot florenorum polonicalium, altera ab eodem magnifico Brzuchowski, super summam mille trecentorum florenorum polonicalium, tertia a magnifico olim Josepho Wrzeszcz, rothmagistro sacrae regiae majestatis, super summam quadringentorum octuaginta florenorum polonicalium, sibi, magnifico manifestanti, data et servientia, aliaque munimenta in anno elapso, 1734, penes eundem venerabilem parochum ritus graeci villae Hatka exstantia, circa hostilem cosacorum incursionem, nescitur, an per eosdem rapaci manu circa alias res apprehensas sunt intercepta? an alio quovis modo sunt deperdita? idem suprascriptus, olim magnificus Wrzeszcz, cum exstiterat in vivis, sub alterna vice, a se, magnifico manifestante, summam ducentorum florenorum polonicalium ad verbalem sponsonem accomodavit, in qua summa integra curiolam suam, Cameneci Podoliae sitam, exonerare et sibi, magnifico manifestanti, in possessionem dimittere declaravit; itaque ob fata imminencia nec hoc effectuare, nec etiam assecurationem super praemissam

summam eidem magnifici manifestanti dare valuit. Ne itaque suus manifestans ob amissionem praemissarum assecurationum in summis supra expensis aliquam patiatur jucturam, de omnimoda integritate sua iterum iterumque queritur et quam sollemnissime manifestatur.

Книга городская, Летичевская, записовая и поточная, № 5278, годъ 1734—1735; листъ 200 на оборотъ.

LXXXVI.

Жалоба дворянина Матѳея Куновскаго на управляющаго Хмѣльницкимъ староствомъ, дворянина Антонія Лозинскаго, о томъ, что онъ оставилъ безнаказнымъ поступокъ одного изъ Хмѣльницкихъ крестьянъ, покушавшагося убить истца и подстрекавшаго къ возстанію другихъ крестьянъ, и причинилъ истцу разныя другія обиды, 1735. Августа 16.

Sabbatho post festum Assumptionis in caelum gloriosissimae Virginis Mariae proximo, anno Domini 1735.

Ad officium et acta praesentia, castrensia, capitanealia, Laticoviensia personaliter veniens generosus Mathias Kunowski, bonorum villae Tomaszpol, in districtu praesenti Laticoviensi jacentium, possessor, in et contra generosum Antonium Łoziński, gubernatorem Chmielnicensem, questus et protestatus est in eo: quia ipse, non attento eo, quod ad requisitionem moderni protestantis justitiam de laborioso Petro, subdito bonorum capitaneatus Chmielnicensis, Mytnik dicto, inculpato, ex eo: quia ille protestantem praefatum, ad bona oppidi Chmielnic devotionis causa advenientem, tempore certo, nulla data occasione, in foro publico civitatis ejusdem, adstantibus pluribus hominibus, praecipue conditionis plebejae, ad omne nefas singulariter turbido illo in tempore resolutis et proclivibus, (eosdem ad exercen-

dum tumultum concitare cupiens), cum vociferatione horum genuinorum: »byj, byj! nehodnoho syna, lacha, iszcze to ioño kozaki ne skołoły, zabyimo, nechay krow pohanaia ne mnożytsia« insequendo, infestabat, disgustabat, in vitam et salutem inhiabat, non administraverit, homines suos, tempore transeuntis generalis Szpigieli cum exercitu Rossiaco, sub praetextu cosacorum ejusdem exercitus, armata manu in bona sui protestantis; ad omnes illos infrascriptos licentiando actus, superimmittere ac subordinare, per superimmissos subditos protestantis vario modo angarisare, opprimere, arietes, anseres, gallinas, anates, avenam et quaeque ad victum necessaria ad vecturas viginti quinque exigere et extorquere, eademque ad bona Chmielnik reducere praesumpserit; quin imo illicitos temerariosque ausus suos saepe saepius committendo, cum protestans laboriosum Andryi, ferifabrum suum, die sexta Augusti anno ad praesens currenti, ad eundem generosum Łoziński ratione communicationis sibi, si quid ex occurrentiis novi habuisset, miserit,—nulla habita ad protestantem et praedictum emissarium praetensione, equa cum ephippio aliisque requisitis nulliter receptis, eundem in carceres intrudi jussit, ad protestantis requisitionem dimittere equamque cum ephippio extradere noluit, nesciturque quonam hucusque eundem ferifabrum convertit; insuper generosa consors ejusdem generosi Łoziński ministerialem cum nobilibus, arestandi gratia ejusdem laboriosi Andryi ferifabri venientem, disgustavit, equum ipsi recipere voluit. De quo contra eundemmet generosum Łoziński idem qui supra iterum iterumque queritur et protestatur. Et in continenti idem protestans statuit ministerialem regni generalem, providum Kondrat Kossowski, authenticatum juratum; qui statutus, asserendo secum habuisse nobiles: Albertum Żułtowski et Antonium Nehrebecki, firmioris et evidentioris testimonii gratia adhibitos, in vim suae verae ac fidelis relationis, palam, publice libereque recognovit: quia ipse, ex officiosa requisitione generosi Mathiae Kunowski, ad bona oppidi Chmielnik fortalitiumque, ibidem situm, die hodierna, in actu expressa, una cum dictis nobilibus, praesens et personaliter condescendebat, ibidemque existens, laboriosum Andryi ferifabrum, sui requirentis subditum, per generosum Łoziński, gubernatorem chmielnicensis, incarceratum, una cum equa et ephippio, apud generosa Łozińska arestavit, juridicoque innodavit aresto. De quo praesens ejusdem ministerialis relatio.

Книга городская, Летичевская, записовня и поточная, № 5278, годъ 1734—1735; листъ 211 на оборотъ.

LXXXVII.

Постановленіе сеймика воеводства Брацлавскаго. На этомъ сеймикѣ избраны депутаты на сеймъ и послы отъ воеводства къ Кіевскому воеводѣ Потоцкому, къ фельдмаршалу Миниху и къ Кіевскому губернатору фонъ-Вейсбаху; важнѣйшія постановленія сеймика состояли въ слѣдующемъ: рѣшено на счетъ воеводства сформировать отрядъ войска для защиты отъ гайдамаковъ; принять строгія мѣры для правильнаго взысканія земскихъ податей; сдѣлано постановленіе о распредѣленіи вознагражденій и пособій между дворянами воеводства.

Въ инструкціи депутатамъ, отправленнымъ на сеймъ, имъ предписано требовать: чтобы иноземныя войска были выведены изъ границъ речипосполитой; чтобы сеймъ выхлопоталъ у русскаго правительства: выдачу крестьянъ, грабившихъ помѣщиковъ, наказаніе русскихъ офицеровъ подстрекавшихъ крестьянъ къ возстанію и возвратъ пушекъ и оружія, взятыхъ русскими войсками въ крѣпостяхъ речипосполитой; депутаты должны также требовать: уничтоженія волошскихъ слободъ и замѣны ихъ шляхетскими поселеніями; отношенія къ Молдавскому господарю съ требованіемъ выдачи Верлана и другихъ молдаванъ, принимавшихъ участіе въ возстаніи; наказанія польскихъ жолнеровъ, грабившихъ шляхетскіе дворы; увеличенія числа войскъ речипосполитой; открытія монетнаго двора; изданія закона, который-бы запрещалъ заводить слободы и облагалъ-бы большимъ штрафомъ тѣхъ помѣщиковъ, которые передерживаютъ у себя чужихъ крестьянъ; наказанія управляющихъ имѣніями магнатовъ, потворствующихъ гайдамакамъ; постановленія принудительныхъ мѣръ, которыйя заставили-бы магнатовъ выдавать бѣглыхъ крестьянъ и уплачивать земскія подати; депутатамъ поручено притомъ: рекомендовать разныхъ лицъ на гетманскія и другія должности; стараться о возвращеніи изъ Малоросіи крестьянъ, вытребованныхъ русскими властями изъ Брацлавскаго воеводства для пособія при обратномъ переселеніи раскольниковъ и т. д.

Въ инструкціи посламъ, отправленнымъ къ Кіевскому воеводѣ Потоцкому, имъ предписано: хлопотать о присылкѣ отряда войска для безопасности Брацлавскаго воеводства; просить разрѣшенія для формированія воеводской хоругви; просить содѣйствія для поимки дворянина Ловицкаго, грабившаго шляхетскіе дворы, и т. д.

Посламъ, отправленнымъ къ фельтмаршалу Миниху, предписано инструкцію: просить Миниха объ освобожденіи Брацлавскаго воеводства отъ постоя русскихъ войскъ и о назначеніи комиссіи для разслѣдованія обидъ, причиненныхъ дворянамъ русскими войсками.

Наконецъ, инструкцію, данною посламъ, отправленнымъ къ генералу фонъ-Вейбаху, имъ предписано: принести жалобу на русскихъ офицеровъ: Полянскаго, Редькина, Сенькѣва, Корсака и другихъ, нанесшихъ обиду дворянамъ Брацлавскаго воеводства или подстрекавшихъ крестьянъ къ возстанію; просить о назначеніи комиссіи для разслѣдованія этихъ обидъ; требовать выдачи лицъ, принимавшихъ участие въ нападеніи на шляхетскіе дворы и освобожденія дворянъ, арестованныхъ русскими войсками. 1735. Сентября 1.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego piątego, miesiąca Septembris pierwszego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkiemi, winnickiemi y przedemną, Józefem Michałem z Mierzwina Mierzwińskim, namieśnikiem burgrabstwa grodzkim winnickim, comparens personaliter iaśnie wielmożny iego mość pan Ludwik Zwolski, marszałek koła rycerskiego prześwietnego woiewodztwa Braclawskiego, na seymiku, za wydanym od nayiaśnieyszego króla iego mości Augusta trzeciego uniwersałem powtórny, po zerwanym pierwszym, na dzień szesnasty Augusti naznaczonym, electionis ich mościów panów posłów na seym przedseymowy pacificationis, wraz z instrukcyami, in numero czterma, z podpisem ręki swey własney, iako też ich mościów panów assessorów, ad acta praesentia per oblatam podał, prosząc mnie, urzędu, o przyjęcie onych y do akt wpisanie; a tak ia, urząd, annuendo affectationi iaśnie wielmożnego podawaiącego, pomienione tak laudum, iako też y instrukcye przyimuiąc, czytałem, których to, et quidem laudi, tenor sequitur ejus modi: My, rady: dygnitarze, urzędnicy ziemscy, grodczy y całe rycerstwo woiewodztwa Braclawskiego, vigore powtórneho uniwersału od nayiaśnieyszego króla iego mości, Augusta trzeciego, pana nam miłościwego, po zerwanym pierwszym, na dzień szesnasty miesiąca Augusti w roku teraznieyszym, na powtórny, dnia pierwszego Września przypadłym, ad locum consultationum do miasta iego królewskiey mości Winnicy ziachwazy się,

do kościoła wielebnych oyców jezuitów winnickich zszedłszy się, pod dyrekcją wielmożnego iego mości pana Michała Kaletyńskiego, chorążego braclawskiego, do obrania iego mości pana marszałka przystąpiliśmy; y tak, publico voto omniumque gremii nostri assensu, za marszałka, iaśnie wielmożnego iego mości pana Ludwika Zwolskiego, podstolego dobrzyńskiego, emeritum w woiewodztwie naszym civem, obraliśmy, uprosiwszy temuż iego mości za assessorów wielmożnych ich mościów panów: Franciszka Kazimierza Choieckiego, burgrabiego grodzkiego kirowskiego, y Adama Tomaszewskiego, podczaszego braclawskiego wielkiego xięstwa Litewskiego; a potym, vigore przerzeczonego uniwersału, na seym pacificationis warszawski, za uniwersalną nas wszystkich zgodą, za posłów wielmożnych ich mościów panów: Michała Kaletyńskiego, chorążego y dyrektora, Pawła Joachima Jaroszyńskiego, stolnika, braclawskich, Ludwika Zwolskiego, podstolego dobrzyńskiego, marszałka koła naszego, Piotra Sudymontowicza Czeczela, komissarza y sędziego pogranicznego woiewodztwa Braclawskiego, Jędrzeia Przyłuskiego, pisarza nowogródzkiego, Jana Rzeczyckiego, oberszterleytnanta iego królewskiej mości, uprosiliśmy, obligując tychże wielmożnych ich mościów panów posłów, aby, według instrukcyi, sobie od woiewodztwa daney, sprawili się. A że tak daleka droga y sześcioniedzielna warszawska rezydencya bez kosztu obeysć się nie może, przeto, luboby znaczniejszą kwotą ich mościom panom posłom przysłużyć się należało, ale, że przy terazniejszey rewolucyi zruinowane woiewodztwo zostaie, przeto tylko dwa tysiące ich mościom na osobę naznaczamy z przyszłych, da Bóg, podatków nypierwszych. Obliguemy ich mościów panów posłów, aby nie tylko punkta, sobie w instrukcyi dane, ale y te desideria braci naszych na przyszłym seymie proponowali: o reassumpcyą konstytucyi anni millesimi sexcentesimi decimi primi, za Zygmunta nayiaśniejszego trzeciego w Warszawie stałej, de immunitate et securitate dworów szlacheckich tak w Braclawiu, iako y Winnicy y jurisdycyach, do tychże dworów należących; także ciż ich mość panowie posłowie supplebunt activitate sua poselstwo do iaśnie wielmożnego iego mości pana Potockiego, woiewody kirowskiego, regimentarza generalnego; ieśliby samym ich mościom panom posłom uproszonym bydź się nie zdarzyło,—Michałowi Zwolskiemu, pułkownikowi iego królewskiej mości, Kazimierzowi Choieckiemu, burgrabiemu grodzkiemu kirowskiemu, Krzysztofowi Michałowskiemu, sędzicowi winnickiemu, Stanisławowi Michalewskiemu, upraszając tak o lokacyą partyi ukraińskiej iakonayprędszą pro securitate woiewodztwa, ale też y podniesienie chorągwie proprio aere woiewodz-

twa, któraby była pod komendą tegoż iasnie wielmożnego iego mości pana
 regimentarza; tylko aby nigdy nie ruszona była z województwa, ponieważ
 y teraz nie ausylarne woyska nas rabowali, ale hultaje, o których w tym
 kraiu nie trudno; tudzież instabunt za iasnie oświeconym xięciem iego
 mością Czetwertyńskim; obywatelem województwa naszego bractawskim, aby
 mógł być przy chorągwi utrzymany; którą za wolą tegoż iasnie wielmoż-
 nego wodza erygował był; także wniosą za iego mością panem Choieckim,
 burgrabią grodzkim kiiowskim, aby w łasce y respekcie pańskim tegoż
 iasnie wielmożnego wodza konserwowany był; ponieważ województwa na-
 szego za rotmistrza chorągwie swojej tegoż mieć chcemy. Teraz zaś ad
 bonum publicum województwa naszego przystąpiliśmy: securitas xiąg przez
 wielmożnego iego mości pana burgrabiego winnickiego; aby administrowana
 była do rezolucyi iasnie wielmożnego iego mości pana starosty winnickie-
 go—obliguemy; renitentes w oddawaniu podatków: kotłowego y młynowego
 y innych in genere wszystkich, przeszłemi laudami naznaczonych, do za-
 płacenia, nemine excepto, obliguemy y upraszamy; in casu zaś renitentiae
 legi curiatae, też same podatki, sub paena peculiatu; una cum triplici pen-
 sione takowegoż podatku, iakie z których dóbr przychodzą, ac cum paena
 duplice quatuordecim marcarum polonicaum odbierane w czasie tygodnio-
 wym prawa executione być powinny; iednak gdzie by się kolwiek, tak
 od iasnie wielmożnego iego mości pana starosty radomskiego; antehac mar-
 szalka, iako też y innych rotmistrzów, którzy tu extorsive wybierali po-
 datki, kwity dawane pokazały się;—aby do powrotu iasnie wielmożnego
 iego mości pana starosty radomskiego akceptowane były; rekompensując
 zaś applicativa studii; wielebnych oyców iezuitów collegium winnickiego
 magistra merita; maiori pretio digna; to ad effectuosa odłożywszy tempora,
 włoski tychże oyców iezuitów od wszelkich tantisper uwalniamy podatków.
 Ponieważ zaś województwo nasze tak wielką oppressyą y krzywdę od woysk
 rosyiskich poniosło, w czym tak do nayiasniejszego króla iego mości y
 rzezypospolitey, tudzież do iasnie wielmożnego iego mości pana Minicha,
 feldmarszałka, generała Weysbacha, o zesłaniu komissarzów do rozeznania
 pretensyi naszych ieh mość panowie posłowie upraszać będą;— więc y my,
 in casu zesłania komissarzów od generalney komendy woysk rosyiskich,
 wielmożnych ieh mościów panów: Felicyana Michałowskiego, podczaszego
 bractawskiego; Michała Szaszkwewicza, miecznika bractawskiego; za komis-
 sarzów y sędziów upraszamy, obligując także urodzonego iego mości pana
 Antoniego Wasowskiego, sędziego pogranicznego bractawskiego; aby dla do-

bra pospolitego województwa naszego, piero commissariatus trzymać racyi; w którym to interesie do iasnie wielmożnego iego mości pana Weysbacha ich mościów panów: Jędrzeia Kruza, porucznika, znaku, petyhorskiego iasnie oświeconego xięcia iego mości Wiszniowieckiego, kancelerza wielkiego xięstwa litewskiego, y Stanisława Jastrzębskiego — za posłów obieramy, którzy, przy remonstracyi, krzywd naszych daną osobliwie instrukcyą explikować będą; tym tedy ich mościom, rekompensując podróż y fatygę, po złotych polskich czterysta deklarujemy. Ponieważ zaś wielmożny iego mość pan stolnik braclawski, przed naznaczonemi anteriori laudo kommissarzami, na sądach kapturowych, pod dyrekcyą laski iasnie wielmożnego iego mości pana starosty winnickiego agitujących się, z komissarstwa województwa Braclawskiego kalkulacyą uczynił, y też kalkulacyą, rękami ich mościów panów komissarzów podpisaną, w kole naszym prezentował, — więc, totali gremio województwa naszego, pomienionego wielmożnego iego mości pana stolnika braclawskiego z uczynioney kalkulacyi kwitujemy. Iego mości panu Polatowskiemu, obywatelowi podupadłemu województwa naszego, deklaracyą, dawnemi laudami naznaczoną, approbujemy, in vim której habita miserabilitate złotych sto deklarujemy; tudzież niegdy urodzonemu Pawłowi Kowalskiemu deklarowane przez laudum złotych dwieście, obligujemy iego mości pana burgrabiego winnickiego, aby ich mościom xięży bernardynom zasławskim, według testamentu tegoż iego mości, oddał in suffragium animae. Obmyślenie securitatis sądów exorbitantiarum, tudzież recompensam in administranda justitia fatygującym się, do przyszłego seymiku odkładamy. A ponieważ przez iego mości pana Cybulskiego, gubernatora murachowskiego, y woyta tarasowskiego, w zabranii iego mości panu Ładanowskiemu y Mysłowskiemu na tysięcy dwanaście iest w tey rewolucyi krzywdą, — tę do animadwersyi sądów exorbitantiarum odkładamy. Że zaś z przerzeczoney życzliwey przeciwko województwu naszemu wielmożnego iego mości pana podczaszego braclawskiego kooperacyi doniesiono do koła naszego, że iasnie wielmożny iego mość pan wojewoda Kiiowski, regimentarz woysk iego królewskiej mości y rzeczypospolitey generalny, y iasnie wielmożny iego mość pan Minich, feltmarszałek woysk rosyiskich, dla lokacyi woyska tak koronnego, iako y rosyiskiego, we Lwowie się znaydować mają, województwo zaś nasze przez dawne przeładowania wielką ponosi krzywdę, iż sustentować woyska nie może, — więc iego mości pana Michała Zwolskiego, pułkownika iego królewskiej mości, Kazimierza Choeckiego, burgrabiego kiiowskiego, do iasnie wielmożnego iego mości pana regimentarza woysk koron-

nych, a zaś do iasnie wielmożnego iego mości pana Minicha, feltmarszałka woysk rosyiskich, wielmożnego iego mości pana Krzysztofa Michałowskiego, podczaszyca brackawskiego, y Stanisława Michalewskiego—za posłów naszych uprosiliśmy y desideria nostri osobliwemi spisaliśmy instrukcyami; którym, in recompensam prac y fatyg, z naypierwszych do skarbu importancyi po złotych czterysta obiecaliśmy. Interes wielmożnego iego mości pana Czczela, sędziogo pogranicznego, dawnemi laudami przyznany, w przysłym da Bóg czasie woiewodztwo nasze, iako merito rectefactorum viro, tudzież iego mości panu Klityńskiemu, skarbnikowi podolskiemu, zasługi pamiętać obliguemy się. Ponieważ zaś wielmożnego iego mości pana Jana, skarbnika owruckiego, oycy, wielkich w woiewodztwie naszym podniesionych prac y fatyg dotąd in recompensam meritorum laudibus nostris naznaczona nie przysła ad effectum deklaracya, y Kazimierza, burgrabiego kiiowskiego, assessora naszego, syna, Choieckich, podobnym aplikacyi y zasług, nawet y w terazniejszym czasie, około dobra pospolitego woiewodztwa naszego pracuiącego sposobem, w powinnych do rekompensy nie są regradyfikowani zasługach,—więc tak wielmożnemu iego mości panu skarbnikowi owruckiemu, iako y wielmożnemu iego mości panu burgrabiemu kiiowskiemu, na przysłym, da Bóg, seymiku, z naypierwszey skarbu naszego importancyi rekompensować deklaruiemy y dawne eo nomine lauda approbuemy. Zasługi wielmożnego iego mości pana Dołszkiewicza, woyskiego owruckiego, w przysłym czasie woiewodztwo nasze pamiętać obligue się. A ponieważ wniesiona do woiewodztwa naszego aplikacya iego mości pana Józefa Mierzwińskiego, namieśnika burgrabstwa grodzkiego winnickiego, w konserwacyi przez wywiezienie protokołów, tudzież erekcyia xięgi zapisowey roku terazniejszego, własnym staraniem y pracą onegoż ex dissipatis copiis wyindukowaney,—więc na seymiku przysłym boni ordinis, przy reprodukowaniu w kole naszym, onemuż rekompensę naznaczyć deklaruiemy. Że zaś anterioribus laudis wielu zasłużonym od dawnego czasu dotychczas należyte są zatrzymane recompensarum deklaracye, a to per renitentiam ich mościów panów exaktorów et cujuscunque tituli podatków poborców,—więc terazniejszym kołem naszym obliguemy, aby ciż ich mość panowie poborcy, anterioribus laudis naznaczeni, sub animadversione woiewodztwa całego, administrować y kończyć raczyli, do czego ultro obligantur. Xiggi woiewodztwa naszego ziemskie, w Lublinie zostaiące, ponieważ się teraz wszystkie actus otwieraią, więc obligatur wielmożny iego mość pan Jakub Medwedowski, komornik nasz, żeby starania swego y aplikacyi przyłożył; któ-

remu to iego mości, za iego merita, prace y fatygi, secundum anteriora lauda, z importowaney do skarbn naszego woiewodztwa summy quotannis naznaczoną pensyą oddać deklaruiemy. Że zaś ich mość panowie sędziowie exorbitantiarum laesi sunt od iego mości pana Polatowskiego, dla której lezyi do sądzenia sądów przystąpić nie chcą, póki przez sąd satysfackcyi nie odbiorą,—przeto, ad instantiam ich mościów, do tey tylko sprawy uprosiliśmy e medio nostri wielmożnych ich mościów panow: Felicjana Michałowskiego, podczaszego braclawskiego, sędziego grodzkiego winnickiego, Alexandra Dołszkiewicza, woyskiego owruckiego, Kazimierza Ternowskiego, skarbnika nowogrodzkiego, dając ich mościom pełną moc finalnego rozsądzienia. Że zaś wiadome są nie tylko woiewodztwu naszemu, ale y całej Rzeczypospolitey, godne belli et pacis zasługi wielmożnego iego mości pana Rożnowskiego, pułkownika iego królewskiej mości; na seymiku ad praesens terazniejszym będącemu,—chcąc pokazać gratitudinem affektów naszych, dobra iego mości, pod terazniejszą rewolucyą zdezolowane, wszelkicy dyskreycy ich mościom panom exaktorom zalecamy; tudzież fatygę cum detrimento fortunae, wielmożnego iego mości pana Zwolskiego, podstolego dobrzyńskiego, marszałka koła naszego, wdzięczną pensando rekognicyą, dobra tegoż od podatków wszelkich tantisper uwalniamy. Obliguie woiewodztwo nasze wielmożnych ich mościów panów posłów do iaśnie wielmożnego iego mości pana generała Weysbacha, anszefta woysk rosyiskich, to iest: iego mości pana Jędrzeia Kruza y Stanisława Jastrzębskiego, miecznika lidzkiego, e medio sui destynowanych, aby, według instrukcyi sobie daney, tak o zabicie urodzonego Kamieńskiego, regenta grodzkiego winnickiego, tudzież urodzonych: Konstantego Ternowskiego y Konstantego Kątskiego y innych tak wielu obywatelów naszych, niemniey y o rabunki tak wielu kościołów, iako to: wielebnych oyców iezuitów y dominikanów winnickich, y pokaleczenie więzy przez pana Hrywę, tudzież tak wiele dworów przez Popańka y Wergieleśa y tegoż Hrywę zrabowanie; wołochów nad Dniestrem mieszkających, którzy wszyscy, wziwszy protekcyą różnych ich mościów panów pułkowników woysk rosyiskich, osobliwie iego mości pana pułkownika Polańskiego, u którego y rzeczy zabitego iego mości pana Kamieńskiego, regenta winnickiego, przez inquizycyą, za poselstwa wielmożnego iego mości pana Kaletyńskiego, chorążego braclawskiego, od prześwietnego woiewodztwa Wołyńskiego do iego mości pana generała anszefta Weysbacha, dowiedziono, iż się u iego mości pana pułkownika znajdują, iako też y z konfessat, tak dobrowolnych, iako y cielesnych, za ordynansem tegoż iaśnie wielmoż-

nego iego mości pana generała Weysbacha wydanego, na imie Martyna Motornego, iż za ordynansem tegoż pana połupułkownika grassowali w woiewodztwie naszym — pokazuje się; o co rozgniewany pan połupułkownik zesłał underofficera, de nomine sobie wiadomego, do wsi Kuźminiec y tam we dworze sługę wielmożnego iego mości pana chorążego braclawskiego kazał wziąć gwałtownie, w dyby zabić, konia gniadego ieznego do siebie zaprowadzić, koniecznie upominając się o exequowanego przez sąd Martyna Motornego, odpowiadając y na samego iego mości pana chorążego zdrowie, — przy oddaniu należytej weneracyi iaśnie wielmożnym ich mościom panom generałom od woiewodztwa naszego, upraszać będą o wydanie tych złoczyńców naszych, oraz y o satysfakcyą; upraszać będą iego mości pana Polańskiego y o wydanie rzeczy, które są u iego mości, różnych ich mościów znajdujące się. Że zaś iego mość pan Szymon Kostrzycki powierzony sobie protokół pofabrykował, dla tego woiewodztwo nasze od deklarowanej iego mości largicyi odsądza, którą urodzonemu iego mości panu Andrzeiowi Myszkowskiemu largicyą terazniejszym laudum woiewodztwo nasze naznacza. Konfessata tak Przekrzyty, iako y Motornego, woiewodztwo nasze iego mości pana marszałka oblige, aby, od iego mościów panów sędziów wielmożnym ich mościom panom posłom oddał. Na listy, do woiewodztwa naszego pisane, tenże wielmożny iego mość pan marszałek imieniem woiewodztwa odpisze; także za wielmożnym iego mością panem woyskim owruckim do iaśnie wielmożnego iego mości xiędza metropolity, iako y do iaśnie wielmożnego iego mości pana starosty bełskiego, napisze; y te laudum, ręką swoją podpisawszy, do grodu podać obligeimy. Działo się w Winnicy, dnia pierwszego Septembris, tysiąc siedmset trzydziestego piątego roku.

Pierwszey zaś instrukcyi series takowa: Instrukcyja, iaśnie wielmożnym ich mościom panom: Michałowi Kaletyńskiemu, chorążemu, Pawłowi-Ioachimowi Jaroszyńskiemu, stolnikowi, braclawskim, Ludwikowi Zwolskiemu, podstolemu dobrzyńskiemu, Piotrowi Sudymontowiczowi Czczelowi, sędziemu pogranicznemu braclawskiemu, Iędrzeiowi Przyłuskiemu, pisarzowi nowogródzkemu, Janowi Rzeczyckiemu, oberszterleytnantowi iego królewskiey mości, posłom woiewodztwa Braclawskiego na seym pacificationis warszawski sześcioniedzielny, dnia pierwszego Septembris, roku tysiąc siedmset trzydziestego piątego, w Winnicy dana. Ich mość panowie posłowie woiewodztwa naszego nayniższą maiestatowi nayiaśniejszego króla iego mości, pana naszego miłościwego, deponować będą adoracyą, że iako providus pater patriae publico-rzeczy pospolitey circumspectiva attentione adesse racy bono, y woiewodz-

tów naszymu przez wydane uniwersały, eo adunando, do ratowania oyczyzny łaskawą reprezentował klemencyą; przytym instabant ich mość panowie posłowie do nayiaśniejszego maiestatu z usilną prośbą, aby z łaskawego y pańskiego respektu, według deklaracyi swoiey, securitatem consiliorum nostrorum, przez ewakuacyą woysk aukxylnych tak z fortiec, iako y z oyczyzny naszey, obmyślić y uczynić raczył. Upraszać będą ich mość panowie posłowie nayiaśniejszego maiestatu, aby autoritate regia u nayiaśniejszey Imperatorce Rosyiskiey extraditionem domowych woiewodztwa naszego naiezników, rabowników, zabóyców, którzy nie tylko domy szlacheckie, ale i świątnice boskie ze wszystkich spoliarunt dostatków, ale y przy rabowaniu aparatów, arygenterii kościelnych, nie tylko Bogu poświęcone osoby zabiiali, lecz z pociechą poganów (horret animus cogitare) przenaświętsze sakramenta z cymborium na depakt wiary wyrzucalii, y nieznośne morderstwa, wołaiące do Boga sprawiedliwej zemsty, poczynili, iednych zaciągiem, drugich pod pretextem służby, od woysk auxyliarnych protegowanych; starać się mają tudzież satysfakcyą z niektórych komendantów woysk rosyiskich, którzy nie tylko takowych exorbitantów w swą brali protekcyą, ale y swoim pozwalaiąc, poddanych naszych do takowych fomentowali akcyi;—a z tym aby iego królewska mość, pan nasz miłościwy, kommissarzów od Jey Imperatorskiego Wieliczenstwa, do uznania w niebo wołaiących niewinnych opressyi, efficere raczył; które to exorbitancye konfessata, przez roboczego Motornego, tak dobrowolne, iako y turturata, enukleować będą, przez kogo poczynione? Ciz ich mość panowie posłowie upraszać będą nayiaśniejszego króla iego mości, aby iego królewska mość do teyże nayiaśniejszey Imperatorce o wydanie ammunicyi, armat et cujuscunque generis apparatusu żołnierskiego, po fortcach rzeczypospolitey przez woysko nayiaśniejszey Imperatorce zabranych, aby intaminate oddane były, instare raczył. A że w woiewodztwie naszym, tudzież y innych, u różnych panów chorągwie nadwornego zaciągu wołoskie, tudzież na gruntach osadzeni wołochowie, miasto powinney rzeczy pospolitey za dobrodzieystwa wdzięczności na własnych oyczyzny synów, wypatrzywszy iakąkolwiek rewolucyą, których, in turbido swego pretenduiąc zysku, zabiiaią, rabuią, przed któremi, iako iuż wiadomemi cyrkumferencyi kraiów nie tylko z chudobą, lecz i z własnym uchronić się trudno szlachcicowi zyciem,—zatem enutritas chlebem oyczyzny infessas viperas aby z granic koronnych wyrzucić y ewakuować iego królewska mość y rzeczpospolita raczyli, na mieyscach zaś onych, szlachtę bracią mniejszey kondycyi, woiennemu akkomoduiących się trybowi, do-

dawszy onym rotmistrzów znacznych et bene possessionatos w woiewodztwie szlachtę, którzy to od generalney władzy dependować powinni,—konserwować chcieli. Tudzież upraszać będą ich mość panowie posłowie, aby nayiaśniejszy pan o wydanie Warłana, wielkiego dworów szlacheckich rabownika, tudzież y innych, których ich mość panowie posłowie osobiwym podadzą registrem, u nayiaśniejszego hospodara Wołoskiego za granice zbiegłych, swą powagą intercedere racył. Ponieważ zaś trybunał koronny Lubelski, w terazniejszey rewolucyi otworzony, suum adhibit cursum, zkąd wpisy wszystkie, przez trudne przeiazdy, niedoyscie papierów, ob securitatem po fortcach lokowanych, niektórych zaś za granice z własnym uniesionych życiem, dla czego na termin spraw swoich szlachta adesse nie mogli, cum sonitu campanae per non sunt spadaia, przeto upraszać będą ich mość panowie posłowie, aby, succurrendo summo w tym szlachty damno, ex in nata clementia nayiaśniejszego pana naszego miłościwego, po szczęśliwie zakończonym seymie pacificationis, relaxowanie y resuscytacya z gruntu przez powtórne wołanie pozwolone, iako też y kondemnaty, eo tempore stałe, annihilowane (exceptis causis mutuo partium consensu decisis) de consensu rzeczypospolitey były; o co ich mość panowie posłowie etiam cum discrimine seymu domawiać się powinni. Upraszać ich mość panowie posłowie u nayiaśniejszego króla iego mości y stanów rzeczypospolitey będą, aby tym, którzy prócz należytey woysku sustentacyi, wiktum koniom y ludziom exorbitowali, bez ordynansu chodząc rabowali y inne excessa, titulum poczciwego denigrujące żołnierza, czynili, amnestya pozwolona nie była; artykuły woyskowe, które dawniejszemi są pozwolone prawami, żeby onych rygor et robur reassumowany był—curabunt ich mość panowie posłowie. Że zaś monarchowie, królestwa nie czym innym są w apprehensyi postronnym potencyom, iedno licznym na obronę swą konserwowanym woyskiem,—zatem, iako vis et robur naszych wolności nie tylko in consiliis lecz bardziey in armis swe zakładać powinien bezpieczeństwo, więc instabunt ich mość panowie posłowie do nayiaśniejszego króla iego mości y rzeczypospolitey, aby aukcya woyska koronnego utriusque authoramenti, etiam cum discrimine seymu, pozwolona była; musztra zaś gwardyi koronney y całego autoramentu polskim aby ięzykiem exercytowana była—wniosą. Ministeria dwoie in una subjecto, aby według dawnych praw nie mieścili się, hoc in puncto praw dawniejszych reassumpcyą exposcent. Wielmożnych ich mościów panów officerów utriusque authoramenti, ustawicznie pracuiących, aby nie tylko od iaśnie wielmożnych ich mościów panów hetmanów na mieys-

cack swoich etiam po zesłych rotmistrzach konserwowani, ale y largicyami ukontentowani byli, — respektowi nayiasniejszego regnanta ich mość panowie posłowie rekomendować będą. Że zaś rzeczpospolita, w nieszczęśliwey coraz fluctuando rewolucyi, w pieniężney kwocie nieznośną ma expense, przez zamknięcie zaś miednicy in egestate zostae, przeto, succurendo temu, aby miednica otworzona była, żebyśmy swoje mieć srebrne mogli pieniądze, upraszać będą nayiasniejszego pana. Traktaty, przeciwko honorowi rzeczypospolitey y bezpieczeństwu postanowione, aby abrogowane były, tudzież sąsiedzkie przyjaźni między wszystkimi potencjami y pogranicznymi, aby in suo robore nienaruszone zostali, curabant, subsequenti evocatione woysk. Tudzież upraszać będą ich mość panowie posłowie nayiasniejszego regnanta y rzeczypospolitey, aby, more innych woiewództw, powiatowi Winnickiemu y Zwinogradzkiemu urzędy pozwolone były, y nie komu inszemu, wraz z wakansami, kżółewszczyznami, rozdawane były, tylko possessyonom y obywatetom woiewodztwa tego. A ponieważ przez słobody pozwolone wszelkie swywole w woiewodztwie naszym znajduią się, przeto aby, sub paena mille marcarum, na pozwalającego słobodę extendenti, abrogowane były, y chłopci, stante revolutione zbiegłe, aby, sub paena infamiae na niewydaiających, wydawani byli, o czym lauda woiewodztwa naszego, a o przechodzących ze wsi do wsi poddanych napisane, aby per constitutionem approbowane były — upraszać będą u stanów rzeczypospolitey ich mość panowie posłowie. Ponieważ zaś invaluerunt w woiewodztwie naszym złe konsequencye, że ich mość panowie gubernatorowie włosci pańskich, dla swoich zysków hultaystwo proteguią y, ut supponitur, nasyłaią, więc upraszać będą ich mość panowie posłowie stanu rzeczypospolitey, aby takowych gubernatorów et cujuscunque tituli dóbr pańskich dyspozytorów, w wydaniu refragarios, iako infames et paenam talionis na siebie trahentes, iako z niemi kointeligencyą maaących, praecedente super exorbitantes na gruncie aresto, sine omni dilatione, ukrzywdzonemu łapać pozwolono y do sądów pro paenis extendendis przyprowadzać wolno było. Dobra pańskie, że, wraz z szlacheckimi, do skarbu woiewodztwa per potentiam komportować ani się lustrować daia, aby rigore rzeczypospolitey, w konstytucyi imponendo, cogantur, tudzież do wydania chłopów, podczas rewolucyi teraznieyszey zbiegłych, stimulentur — domawiać się maia. Kiedy zaś woiewodztwo nasze przez swywolne kupy, które naturalnie circa granities uspokoić się nie mogą, więc upraszać będą ich mość panowie posłowie iego królewskiej mości y rzeczypospolitey, aby pro securitate nostri podnisenie chorągwie woiewodztwu naszemu pozwolone było. Interes ich mościów

panów Klityńskich, obywatelów województwa naszego, respektem appropryacyi gruntów ich dziedzicznych przez iaśnie wielmożnego iego mości pana Osolińskiego, podskarbiego koronnego, do starostwa Chmielnickiego, ciż ich mość panowie posłowie promowować będą. A że in hoc orphano rzeczpospolita zostaje statu bez potrzebnych ultro buław, rzeczypospolitey rządów, więc ex stallo województwa naszego, iako promeritum sago et toga de republica civem, nayiaśnieyszemu panu y rzeczypospolitey do buławy wielkiej koronney—iaśnie wielmożnego iego mości pana Potockiego, wojewodę Kiiowskiego, regimentarza ad praesens woysk koronnych generalnego, a zaś do polney—iaśnie wielmożnego iego mości pana wojewodę sandomirskiego, non dissimilem huic oneri, tudzież do buławy polney litewskiej—xięcia iego mości Radziwiła, marszałka nadwornego litewskiego, rekomendować będą ich mość panowie posłowie. A że przy odebraniu filipowców z rzeczypospolitey, a naywięcey w województwie naszym znajdujących się, przez woyska auxyliarne rosyiskie, na wyprowadzenie onychże z żonami, dziećmi y sprzętem, na kilkadziesiąt tysięcy z rzeczypospolitey ludzi z końmi y wozami, iako też y chłopców, z temiż filipowcami wojska auxyliarne zabrali, y one dotychczas za Dnieprem trzymają, więc takową rzeczpospolitey krzywdę maiestatowi pańskiemu ich mość panowie posłowie deferent, y upraszać będą, aby instet nayiaśniewszy pan do nayiaśniejszey Imperatorki, żeby hoc in puncto nastąpiła satysfakcyja upraszać będą. Że zaś wielkie panów potencye, w dawaniu excessantom, cum discrimine fortun szlacheckich y życia, protekcyi, niemało w województwie naszym tak w substancyach, iako y w naruszeniu przykazań boskich, dalszych złych y mściwych za sobą pociągają konsekwencyi, zaczym o tak wielką krzywdę wielmożnych ich mościów panów Zwolskich, ratione zabicia przez prywatną osobę urodzonego Pawłowskiego, dóbr iaśnie wielmożnego iego mości pana starosty bełżkiego kommissarza, przy gwałtownym naieżdźie niegdy wielmożnego iego mości pana Alexandra Zwolskiego, dignisimum w zasługach rzeczypospolitey et activitate consiliorum w województwie naszym, ac praeeminentiore civem, z którego, w protekcyi iaśnie wielmożnego iego mości pana starosty bełżkiego będącego, żadna vindicatio sanguinis nastąpić nie może, więc domawiać się będą ich mość panowie posłowie in statu reipublicae, aby, praecedenti w konstytucyi rigore, przez iaśnie wielmożnego iego mości pana starostę był wydany. Skarby tak koronny, iako i litewski, aby per plus offerentiam administrowane były. Instabunt ich mość panowie posłowie do nayiaśniejszego maiestatu za wielmożnym iego mością panem

Małachowskim, stolnikiem koronnym, aby został przy pieczęci małej koronnej przez łaskawość nayiaśnieyszego maiestatu. A że teraz przez wojska auxyliarne różne pokazały się miary, za czym instabunt ich mość panowie posłowie, aby były równe po wojewodztwach.

A drugiey instrukcyi tenor verborum est talis: Instrukcyja, wielmożnym ich mościom panom: Michałowi Zwolskiemu, pułkownikowi iego królewskiej mości, y Kazimierzowi Choieckiemu, burgrabiemu kiowskiemu, do iaśnie wielmożnego iego mości pana Potockiego, wojewody Kiowskiego, generalnego woysk rzeczypospolitey koronnych regimentarza, posłom wojewodztwa Braclawskiego, dnia pierwszego Septembra, roku tysiąc siedmset trzydziestego piątego, w Winnicy dana. Naypierwey ich mość panowie posłowie wojewodztwa naszego iaśnie wielmożnemu iego mości panu wodzowi woysk utriusque authoramenti koronnych zyczliwą serc naszych remonstrować będą demissyą, iako provido oyczyzny in defendendis graniatibus tutori, należytą złożą adoracyą. Upraszać będą ich mość panowie posłowie iaśnie wielmożnego wodza, ażeby, mając wzgląd na pograniczne wojewodztwo y wszelkim niebezpieczeństwom, nawet od własnych chłopów, podległe, securitatem onemu przez zesłanie woysk rzeczypospolitey koronnych obmyślić raczył. Że zaś w wojewodztwie naszym, tak ob securitatem sądów pogranicznych, dla bezpieczeństwa wojewodztwa potrzebnych, erekcyja chorągwie iest ultronec potrzebna,—zaczym wojewodztwo nasze, nie chcąc generalney w tym punkcie iaśnie wielmożnego regimentarza ubliżyć władzy, w czym y iaśnie wielmożnych posłów na seym walny warszawski pacificationis, dla doniesienia y konsensu rzeczypospolitey uproszenia, obligowaliśmy ich mościów panów posłów, aby mentem wojewodztwa naszego z nayniższą doniosłszy prośbą, takowego wojewodztwo nasze ubezpieczającego porządku hetmańską władzą approbatę uczynił. Upatrzywszy zaś godnego meritis ac martis expertem virum, wielmożnego iego mości pana Kazimierza Choieckiego, burgrabiego kiowskiego, obywatela y possessyonata wojewodztwa naszego, do funkcyi rotmistrzowstwa, instat wojewodztwo nasze do generalney iaśnie wielmożnego wodza władzy, aby onego w swym respekcie konserwować raczył. Upraszać będą ich mość panowie posłowie iaśnie wielmożnego wodza, aby w punkcie następującego dyspartymentu wojsk rosyjskich na lokacyą po wojewodztwach zimową, naszego wojewodztwa, iako z gruntu zdezelowanego, przeładować nie dopuścił. Xiążęcia iego mości Czetwertyńskiego, godnego w wojewodztwie naszym parenteliata, iaśnie wielmożnego wodza, imieniem wojewodztwa naszego, łaskawym rekomendować

będą respektem, upraszając, aby chorągiew, za władzą generalną y wolą erygowana, teraz zaś in turbidine rerum rozeszła, podniesiona była. Ponieważ jego mość pan Łowicki, gubernator dóbr ukraińskich iaśnie wielmożnego jego mości pana starosty iasielskiego, z kozakami pryncypała swego zebrałymi, nie tylko szlachtę sąsiadów, ale też y wielebnych oyców jezuitów, także y dominikanów winnickich naieżdzał y więcej tych excessów czynić deklaruie,—więc instabunt ich mość panowie posłowie do iaśnie wielmożnego regimentarza, aby do złapania onego adminiculum woyska pozwolić raczył.

Trzecia zaś instrukcyja w te słowa: Instrukcyja, wielmożnym ich mościom panom: Krzysztofowi Michałowskiemu, podczaszycowi braclawskiemu, y Stanisławowi Michalewskiemu, do iaśnie wielmożnego jego mości pana Minicha, konsyliarza y feltmarszałka woysk rosyiskich nayiaśnieyszey Imperatorki Rosyiskiey, posłom z woiewodztwa Braclawskiego, dnia pierszego Septembris, roku tysiąc sidmset trzydziestego piątego, w Winnicy dana. Ich mość panowie posłowie iaśnie wielmożnemu jego mości panu Minichowi, feltmarszałkowi woysk Iey Imperatorskiego Wieliczenstwa, nayuniżeńszą złożą weneracyą. Upraszać będą ciż ich mość panowie posłowie o łaskawą klemencyą nad woiewodztwem naszym, nie tylko przez woyska, ale też przez naszych chłopów zniszczonym, aby, przy ułożeniu repartycyi woysk rosyiskich komendy generalney iaśnie wielmożnego feltmarszałka, na lokacyą zimową podległym, od stacyi woyska rosyiskiego uwolnić raczył. Upraszać będą także ich mość panowie posłowie iaśnie wielmożnego jego mości pana feltmarszałka za wielmożnym jego mością panem Bykowskim, pisarzem buskim, aby wzięte konie cugów dwa w Międzybożu, roku tysiąc siedmset trzydziestego czwartego, in Aprili, przy bytności iaśnie oświeconego xięcia Essemburskiego, za daniem ordynansu od władzy feltmarszałkowskiej, oddane były. Instabunt także ich mość panowie posłowie do łaskawego respektu iaśnie wielmożnego feltmarszałka, ażeby, do uznania krzywđ naszych, kommissarzów od nayiaśnieyszey Imperatorowej prokurować raczył.

A czwarta instrukcyja de serie verborum sequenti: Instrukcyja, wielmożnym ich mościom panom: Andrzeiowi Kruzowi, porucznikowi chorągwie Petyhorskiej iaśnie oświeconego xięcia jego mości Wiszniowieckiego, kancelerza wielkiego xięstwa Litewskiego, y jego mości panu Stanisławowi Jastrzębskiemu, do iaśnie wielmożnego jego mości pana generała fon Weysbacha, konsyliarza y generała anszefta, zamku Kiiowskiego gubernatora, posłom z woiewodztwa Braclawskiego, dnia pierszego Septembris, roku

tysiąc siedmset trzydziestego piątego, w Winnicy dała. Najpierw ich mość panowie posłowie iasnie wielmożnemu iego mości panu generałowi anszeftowi Fon Weysbachowi nayniższą od woiewodztwa naszego doniosłszy submissyą y za wyświadczone tylu dowodami respekta podziękowawszy, list od nayiasniejszego króla iego mości Augusta trzeciego, pana nam miłościwego, do tegoż iasnie wielmożnego iego mości pana generała pisały, rezygnować będą. Ponieważ w woiewodztwie naszym wielkie exorbitancye dla chłopów, zbuntowanych przez foment woysk rosyjskich (iako o tym konfessata roboczego Motornego, dobrowolne y korporalne, świadczą); nastąpiły, osobliwie zaś wielmożnego iego mości pana Kaletyńskiego, chorążego braclawskiego, nieznośną krzywdę, którą w kluczu Tahańskim y innych dobrach przez sotnika Antona Pryczenka, znajdującego się w Ukrainie, w zabranii bydła, wybicciu pasieki, zabranii wszelkiej ruchomości, dawaniem protekcyi zabójcom, niemniej przez iego mości pana Polańskiego, pułpułkownika woysk rosyjskich, który, nie kontentując się dawnemi oppressyami, ale y teraz noviter, po nastąpionym orderze do wydania rzeczy po świętej niegdy pamięci iego mości panu Kamińskim, regencie windykim, y Mosakowskim, y innych, mszcząc się, utrudnicera do dóbr Kuźmienie bez naymniejszey raty z kozakami przysławszy; czeka iego mości pana chorążego winnickiego y konia o kilkudziesiąt czerwonych złotych wziąć kazał, a to podczas bytności na seymiku poselskim iego mości pana chorążego; tudzież, że iego mość pan maior Synkiów pieniądze po zabiciu iego mości pana Horaina, siestrzeńca wielmożnego iego mości pana chorążego braclawskiego, tysęcy siedm złotych polskich, od zabójcow wzięte,—aby doniesione byli—obliguemy; zabicie crudeliter świętej pamięci iego mości pana Kamińskiego z żoną y dziećmi, tudzież zabranie rzeczy y papierów, doniosą ich mość panowie posłowie. Doniosą także niemniejszą krzywdę ich mość panowie posłowie iego mości pana Piotra Hałuszczynskiego, przez iego mości pana pułkownika Retkina, w zabranii bydła we wsi Michałówce; tudzież niemniejszą exorbitancyą iego mości pana Korsaka, z pod komendy iego mości pana pułkownika Dunina, który, naiechawszy z ludźmi monaster Kliszczowski, rzeczy cerkiewne zabrał, przy których y kolaskę iego mości pana Stanisława Michalewskiego wziół;—zaczyn ich mość panowie posłowie instabunt, aby te rzeczy y kolaska oddane były. Zaczyn upraszać będą imieniem prześwietnego woiewodztwa, aby iasnie wielmożny iego mość pan generał Fon Weysbach, do liquidacyi y rozszadzenia wyż rzeczonych exorbitancyi y innych niezuosnych krzywd, więcey

miliona wynoszących, obywatelów województwa naszego poczynionych, z sprawiedliwego serca u nayaśnieszey Imperatorki Rosyiskiey komisarzów uprosić raczył. Tudzież Alexandra, oycy, y Michała, syna, Siękiewiczów, którzy pana swego, iego mości pana Bykowskiego, pisarza buskiego, zrabowawszy, złączywszy się z Jaronowskim, kościoły rabowali, ludzi tak świeckich, iako y duchownych, szlachtę, zabiiali, piekli y mordowali, potym, uchodząc za Dniepr, dwór pana swego naiechali y zabić chcieli, ale, nie zastawszy, dwór tylko zrabowali, bydło y konie pozabierali,—aby za ordynansem wydani byli—upraszać będą. Ponieważ zaś iego mość pan Rowiński y Krupski na dobrowolney drodze wzięci y odtąd niewinnie od rosyiskiego woyska w niewoli zostają, więc aby onych, z łaskawego respektu swego, iaśnie wielmożny iego mość pan generał de Fon Weysbach wypuścić kazał—upraszać będą.—U tych tedy, tak laudum, iako y instrukcyi, per oblatam podanych, podpisy rąk w te słowa: Ludwik Zwolski, marszałek koła rycerskiego prześwietnego województwa Braclawskiego. Kazimierz Choiecki, burgrabia kiiowski, assessor województwa Braclawskiego. Adam Tomaszewski, podczaszy braclawski wielkiego xięstwa Litewskiego, assesor prześwietnego województwa Braclawskiego.—Które to tak laudum, iako y instrukcye, za podaniem y oczewistą prośbą iaśnie wielmożnego iego mości pana podawiającego, a za moim, urzędowym, przyięciem, są do xiąg niniejszych, grodzkich, winnickich, tak, iak się w sobie pisane mają, nie przydaiać ani uymuiąc, ingrossowane.

Книга городская, Винницкая, записовая и поточная, годъ 1734—1736, № 4619; листъ 90.

LXXXVIII.

Перечень (90 человекъ) дворянъ Брацлавскаго воеводства, убитыхъ гайдамаками въ 1734 году. 1735. Сентября 13.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego piątego, miesiąca Septembris trzynastego dnia.

Przed urzędem y akami ninieyszemi, grodzkimi, winnickimi y przedemną, Józefem Michałem z Mierzwina Mierzwińskim, namieśnikiem burgrabstwa grodzkim winnickim, comparens. personaliter urodzony iego mość pan Mikołay Wąsowski, sługa wielmożnego iego mości pana Jana Kaletyńskiego, chorążego braclawskiego, ten registr specificationis ich mościów panów obywatelów prześwietnego woiewodztwa Braclawskiego pozabianych, ad acta praesentia, castrensia, capitanealia, vinnicensia per oblatam podał, de tenore verborum sequenti: Specifikacya ich mościów panów obywatelów woiewodztwa Braclawskiego, pozabianych y zamordowanych w domach ich własnych, w roku tysiąc siedmset trzydziestym czwartym, za komendy iaśnie oświeconego xiążęcia iego mości Szachowskiego—generała leytnanta, iaśnie wielmożnego iego mości pana Kieyth—generała maiora woysk rosyiskich. Iego mości pana Horaina y sług dwóch zabito y funditus zrabowano; iego mości pana Kamińskiego, cześnika latyczowskiego, regenta grodzkiego winnickiego, iey mość panią Kamińską, y na czterdzieści tysięcy zrabowano; iego mości pana Bielskiego; iego mości pana Worcella, na wrotach rozkrzyżowawszy, kłóli; iego mości pana Wolańskiego; iego mości pana Ternowskiego Konstantego; iego mości pana Mosakowskiego wprzód męczono, a potem, iak o wszystkiey fortunie, tak w pieniądzech, iako y w sprzętach, powiedział, zakłóto; iey mość panią Mosakowską tak zmęczono, że tylko godziny skonania czeka; dziecko u piersi zastrzelono; iego mości pana Juszkiewicza; iego mości pana Kątskiego; iego mości pana Pileckiego; iego mości pana Michalewskiego; ich mościów panów Falborków dwóch, przy których wzięli na pięć tysięcy; iego mości pana Czczela; iego mości pana Iwanowskiego;

iego mości pana Iezierskiego; iego mości pana Borowskiego; iego mości pana Kordewicza; iego mości pana Ośowskiego; iego mości pana Brzezińskiego; iego mości pana Lastowieckiego; iego mości pana Matkowskiego; iey mość panią Pagińską; iey mość panią Kuplińską; wielmożną iey mość panią Grocholską, cześnikową dobrzyńską, crudelissime zamordowano, y na dwadzieścia tysięcy, tak w gotowiznie, iako sprzętach, zabrano; iego mości pana Mędrzyckiego, w Mohylowie, razem (z) trzynastu ich mościów, co na ataki ziechali się, bene possessionatos, zapaliwszy budynek, pozabijali, konie im y pieniądze pozabierali; iego mości pana Parczyńskiego samotrzeć zabito y na trzydzieści tysięcy zabrano; iego mości pana Gańskiego, okrutnie zmęczywszy, zabito; iego mości pana Choteckiego itidem; iego mości pana Pogorzelskiego; iey mość panią Pogorzelską z dziećciem u piersi; ich mościów panów Powęskich dwóch; iego mości pana Nowińskiego; iego mości pana Grabaniego zmęczono, ale do którego czasu żyją nieżyjąc; innych ich mościów szlachty, bez poddaństwa na wsiach siedzących okolicznie, trzydziestu, y różnych panów podstarościch; iego mości pana, Andrzeja Skalkiego; iey mość pannę Marianę Polatowską w leciech trzech; iego mości pana Iana Miraszewskiego. — Którén to regestr, za czewistą prośbą, iego mości podawaiącego, a za moim, urzędowym, przyjęciem, iest do xiąg niniejszych, grodzkich, winnickich ingrossowany.

*Книга: городская, Винницкая, записовая и поточная, № 4619.
годы 1734—1736; листъ 104.*

LXXXIX.

Позовъ, требующій въ специальныйъ судъ Брацлавскаго воеводства дворянина Михаила Чарнецкаго, вслѣдствіе жалобы на него дворянина Михаила Калетынскаго о томъ, что крестьяне изъ села Чарнецкаго — Клищева, напали съ оружіемъ на село Калетынскаго — Соколинцы, опустѣвшее вслѣдствіе вывода изъ него старообрядцевъ русскими войсками, присвоили себѣ, оставшіяся отъ старообрядцевъ, хлѣбъ и другое имущество и сожгли нѣсколько домовъ. 1735, Сентября 26.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego piątego, miesiąca Septembris dwudziestego ósmego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkimi, winnickiemi y przedemną, Józefem Michałem z Mierzwina Mierzwińskim, namiesnikiem grodzkim burgrabstwa y regencyey winnickim, stanąwszy oczewiście woźny generał woiewodztwa Braclawskiego y innych, opatrzny Józef Łękowski, w moc prawdziwey, wierney y skuteczney relaciy swoiey, iawnie, ustnie y dobrowolnie zeznał: iż on, roku teraznieyszego, wyż na akcie wyrażonego, miesiąca Septembris ósmego dnia, pozew na sądy causarum exorbitantiarum, na membranie autentycznym pisany, odniósł do dóbr wsi Kliszczowa y tam ten pozew we dworze tameyszymu podstarościego położył, o położeniu onogo: od kogo y w iakiej by sprawie opisany był? prawnie publikując, do wiadomości przywiódł; którego pozwu tenor sequitur talis: Ludwik na Sidorowie Kalinowski, winnicki etc. starosta. Wielmożnemu iego mości panu Michałowi Czarneckiemu, stolnikowiczowi braclawskiemu, dóbr wsi Kliszczowa possessorowi, pozwanemu z sprawy niżej mianowaney, ze wszystkich generaliter dóbr waszmości, powagą iego królewskiej mości a moją starościńską przykazuję władzą, abyś waszmość przed sądem causarum exorbitantiarum, laudo publico woiewodztwa Braclawskiego uchwalonym y naznaczonym, wtenczas, gdy ta sprawa z rejestru należytego do sądenia przypadnie y przywołaną będzie, sam oblicznie y zawicie stanął, na instancją instygatora

sądowego y iego delatora, wielmożnego iego mości pana Michała Kaletyńskiego, chorążego braclawskiego, dóbr wsiów: Tywrowa y Sokoliniec, w woiewodztwie Braclawskim a powiecie Winnickim leżących, dziedzica y possessora, tudzież Jana Zimokowskiego, tychże dóbr administratora, aktorów, którzy, przychylając się do prawa pospolitego y samey słuszności, niemniej do aresztu, eo nomine officiose zanesionego, waszmości pozywają w sprawie y akcyi do stawienia przed sąd causarum exorbitantiarum roboczego cujusvis nominis Osadczego kliszczowskiego, tudzież y chłopów gromadnych kliszczowskich, którzy z tymże Osadczym, po wybranych przez woyska rosyiskie z dóbr wielmożnego aktora Sokoliniec filipowcach, też dobra Sokolińce naiechawszy licentiose, z kosami, cepami, strzelbą, dzidami et vario armorum genere, śmieli y wazyli się zboża gotowego, po tychże filipowcach zostalego, w snopach będącego, stogów kilkadziesiąt wymłocić y, tymże zbożem podzieliwszy się, między siebie rozebrać, iako też zboża różnego na kilka set ośmak, powykopywawszy iamy, do siebie zabrać, tudzież w chałupach pozostałych: okna, ławy, drzwi, kadłuby, dzieże y wszelakie, do gospodarstwa należące, rzeczy pozabierać; a co większa, in maiorem magnifici actoris ruinam, chałup kilka spalić; tudzież do stawienia urodzonego cujusvis nominis Bzowskiego, który in hac revolutione, napadszy na te dobra Sokolińce, violenti modo iałowicę wzioł y dotychczas u siebie trzyma; a w niestawieniu onych—do odpowiadania za nich y zapłacenia szkod, przez nichże uczynionych, do przysłuchania się winom prawnym, na termin wyż oznaczony pozywają; sis termino pariturus et ad praemissa responsurus judicialiter. Datum w Winnicy, die vigesima sexta Septembris, millesimo septingentesimo trigesimo quinto anno.—Za którym to pozwem on, mianowany woźny, rok y termin zawity stronom obom: powodowey—do attentowania, a pozwaney—do odpowiadania y usprawiedliwienia się przed tymże sądem złożył y nazaczył. De quo praesens ministerialis ejusdem relatio.

Книга родская, Винницкая, ваписовая и поточная, № 4619, годъ 1734—1736; листъ 309 на оборотъ.

XC.

Позовъ, требующій въ спеціальный судъ Брацлавскаго воеводства дворянина Юсифа Лупинскаго, вслѣдствіе жалобы на него дворянина Михаила Калетынскаго о томъ, что крестьяне изъ села Лупинскаго—Полуши напали съ оружіемъ на село Калетынскаго—Соколинцы и присвоили себѣ имущество, оставшееся послѣ ухода старообрядцевъ. 1738., Сентября 26.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego piątego, miesiąca Septembris dwudziestego ósmego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkimi, winnickimi y przedemną, Józefem Michałem z Mierzwina Mierzwińskim, namieśnikiem burgrabstwa i regencyi grodzkim winnickim, stanowszy oczywiście woźny generał woiewodztwa Braclawskiego y innych, opatrzny Józef Łękowski, w moc prawdziwey, wierney y skutecznej relacyi swoiey, iawnie, ustnie y dobrowolnie zeznał: iż on, roku teraznieyszego, wyż na akcie wyrażonego, miesiąca Septembris dwudziestego ósmego dnia, pozew na sądy causerum exorbitantiarum autentyczny odniósł do dóbr wsi Połuszy, w woiewodztwie Braclawskim a powiecie Winnickim leżących, y tam, ten pozew we dworze tamczyym w izbie na stole położywszy, o essencyi onego kogo wtenczas widzieć mógł opowiedział; którego pozwu tenor sequitur talis: Ludwik na Sidorowie Kalinowski, winnicki etc. starosta. Urodzonemu iego mości Józefowi lub innego imienia Łupińskiemu, dóbr wsi Połuszy possessorowi, pozwanemu z sprawy niżej mianowancy, ze wszystkich generaliter dóbr waszmości powagą iego królewskiej mości, a moią starościńską przykazuie władzą, abyś waszmość przed sądem causerum exorbitantiarum, laudo publico woiewodztwa Braclawskiego uchwalonym y naznaczonym, wtenczas, gdy ta sprawa z rejestru sobie należytego do sądzienia przypadnie y przywołana będzie, sam oblicznic i zawicie stanął, na instancją instygatora sądowego y iego delatora, wielmożnego pana Michała Kaletyńskiego, chorążego braclawskiego, dóbr wsi Sokoliniec dziedzica, tudzież urodzonego iego

mości pana Zimokowskiego, tychże dóbr administratora, aktorów, którzy, przychylając się do prawa pospolitego, y sancita laudorum wojewodztwa Braclawskiego, niemniej aresztu, ea in re officiose zaniesionego, waszmości w sprawie y akcyi do stawienia przed tymże sądem roboczego Iwana, wojta połuszyńskiego, y całej gromady połuszyńskiej, którzy, po wybraniu przez woyska rosyiskie z dóbr wielmożnego aktora Sokolnicza filipowców, też dobra naieżdżali przez niedziel trzy z kosami, cepami, dzidami y innym onyżem, rabowali, zboża wymłacali, wymłócone zabierali; iamy (z) zbożem odkopywali, z chałóp: okna, drzwi, ławy powybiali, piece porozbierali, nawet chałupy palili, y wojta wielmożnego aktora tywrowskiego, onymże złoczyńcom pomienionego excessu broniącego, zbili y mało na śmierć nie zabili,—na termin wyż oznaczony pozywaią, a w niewydaniu onych—do odpowiadania za nich y do przysłuchania się winom prawnym, tudzież do nadgrodenia szkod, przez nich popełnionych; sis termino pariturus. et ad praemissa judicialiter responsurus. Datum w Winnicy, die vigesima sexta Septembris, millesimo septingentesimo trigesimo (quinto) anno.—Za którym to pozwem on, mianowany woźny, rok y termin zawity, powodowey—do attentowania, a pozwaney—do odpowiadania y usprawiedliwienia się, przed sądem złożył y nazaczył. De quo praesens ejusdem ministerialis relatio.

Книга городская, Винницкая, записовая и поточная, № 4619, годъ 1734—1736; листъ 310 на оборотъ.

XCI.

Позовъ, требующій въ спеціальний судъ Браclавскаго воеводства дворянина Александра Менчинскаго по жалобъ на него дворянина Владислава Кржевскаго, о томъ, что крестьяне Менчинскаго изъ села Стрельчинець напали вооруженною толпою на село Кржевскаго—Луку и совершенно оное ограбили. 1735. Ссентября 26.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego piątego, miesiąca Septembris dwudziestego ósmego dnia.

Przed, urzędem, y, aktami ninieyszemi, grodzkiemi, winnickiemi y przedemną, Józefem, Michałem z Mierzwina Mierzwińskim, namieśnikiem burgrabstwa, y, regencyi, grodzkim winnickim, stanowszy oczewiście woźny generał woiewodztwa Braclawskiego y innych, opatrzny Józef Łękowski, w moc prawdziwey, wierney y skuteczney relacyi swoiey, iawnie, ustnie y dobrowolnie zeznał: iż on roku teraznieyszego, wyż na akcie wyrażonego, miesiąca Septembris dwudziestego ósmego dnia, pozew na sądy causarum exorbitantiarum autentyczny odniósł do dóbr wsi Strzelczyniec, w woiewodztwie Braclawskim a powiecie Winnickim leżących, y tam ten pozew na części urodzonego iego mości pana Alexandra Męczyńskiego położywszy, o essencyi onego—od kogo i w iakiey sprawie pisany był? prawnie publikuiąc, do wiadomości przywiódł, którego pozwu tenor sequitur talis: Ludwik na Sidorowie Kalinowski, winnicki etc. starosta. Urodzonemu iego mości panu Alexandrowi Męczyńskiemu, dóbr wsi Strzelczyniec części pewney possessorowi, pozwanemu z sprawy niżey mianowanej, ze wszystkich generaliter dóbr waszmości, powagą iego królewskiej mości, a moją starościńską przykaznię władzą, abyś waszmość przed sądem causarum exorbitantiarum, laudo publico woiewodztwa Braclawskiego uchwałonym, y naznaczonym, wtenczas, gdy ta sprawa z rejestru, sobie należytego, do sądenia przypapnie y przywołana będzie, sam oblicznie y zawicie stanął, na instancją instygatora sądowego y iego delatorów: wielmożnego iego mości pana Władysława Krzewskiego, cześnika nowogródzkiego, dóbr wsi Łuki possessora, tudzież urodzonych ich mościów panów: Adama Janiszewskiego y Józefa Łękowskiego, aktorów, którzy waszmości pozywaią w sprawie i akcyi do stawienia roboczych: Michała Nużnenka y cujusvis nominis Łozińskiego, Matweia Kłatanka y Jacka, zięcia Stryżłowego, iako aktualnych naieżników, którzy, stante hostilitate, zebrawszy kupę swywolną, w różne oreża przysposobionych, na dobra wieś Łukę actoris, pod pretextem woysk rosyiskich, najachali y też wieś zrapowali, urodzonych: Janiszewskiego y Łękowskiego zbili, stłukli z odzieży poobdzierali, y tymże, ognią za cholewy chcą sypać, najmnieyszą wyptawszy chudobę, zabrali y ledwie żywych zostawili, y innych excessów, które czasu prawą dowiedzione będą, poczynili, a w niestawieniu onych—do odpowiadania za nich y do nadgrodenia szkód, przez nich popełnionych, tudzież do przysłuchania się winom prawnym, na termin wyż oznaczony pozywaią; sis termino pariturus et ad praemissa judicialiter responsurus. Datum w Winnicy die vigesima sexta Septembris, millesimo septingentesimo, trigesimo quinto anno.—Za którym, to pozwem

on, mianowany woźny, rok i termin zawity stronom obom, powodowey—do attentowania, a pozwanej do odpowiadania y usprawiedliwienia się przed tymże sądem, złożył y nazaczył. De quo praesens ejusdem ministerialis relatio.

Книга городская, Винницкая, записовая и поточная, № 4619, годъ 1734—1736; листъ 312 на оборотъ.

XСII.

Жалоба отъ имени Житомирскаго старосты, Александра Лесническаго на судью пограничнаго Кіевскаго воеводства—Михаила Яцковскаго, о томъ, что, онъ уклоняется отъ исполненія своей обязанности, не смотря на то, что, вслѣдствіе бывшаго крестьянскаго возстанія, множество людей арестовано и жадутъ по году и болѣе въ тюрьмѣ судебного засѣданія. 1735. Октября 3.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego piątego, miesiąca Octobris trzeciego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku j. k. m. Żytomirskim, przedemną, Janem Meleniewskim, namieśnikiem protunc grodzkim starostwa Żytomirskiego, i xiągami niniejszemi, grodzkiemi, żytomirskimi comparans personaliter urodzony j. m. p. Stefan Gutowski, gubernator starostwa Żytomirskiego, nomine wielmożnego j. m. p. Alexandra z Leśni na Ozdziutyczach Leśnickiego, starosty żytomirskiego, pryncypała swego, solenniter naprzeciwko wielmożnemu j. m. p. Michałowi na Lisowszczyźnie Jackowskiemu, cześnikowi żytomirskiemu, sędziemu pogranicznemu wojewodztwa Kijowskiego, skarżył i manifestował się o to: iż jego mość, od najjaśniejszego

króla jego mości łaskawą, jako od łaskawego, cujus sub regimine stant regna, patrique patriae, in paterno nas konserwującego affektu filios, na ten kraj, in confinio regni zostający, w którym et tranquilla staute pace niezczęśliwą ab inacurata gente buntujących się etiam swoichże poddanych na własnych swoich panów, którzy barziej, kiedy in turbido rzeczpospolita zostawszy, doznawszy odbierają klęskę obywatele wojewodztwa Kijowskiego, mając sobie dla administrowania świętej sprawiedliwości i dla przytłumienia takowych swywoł powierzoną funkcją sęstwa pogranicznego una cum pensione; który jego mość obwiniony, bynajmniej nie chcąc explere, kiedy tak wielu, recenti crimine censos, do Żytomirza, pro sumendis juxta każdego qualitatem delicti paenis przyprowadzonych excessantów, którzy niemal po roku całym siedzą, potrzebujące dysjudykacyi, w czym magnam starostwo Żytomirskie patitur injuriam, ponieważ, ile pod terazniejszy czas, gdzie ludzie wniwec przez wojska exterorum przechodzące, ustawicznie stojąc i prowianty dając, z niszczym muszą wiktować et custodiam dawać, a jego mość pan sędzia pograniczny, in neglectum czyniąc officii sui, o co wielokrotna była rekwizycya, aby byli sądzeni, sądzić nie chciał i onego unika. A zatym manifestans, cujus supra nomine, ratione praemissorum, manifestatur, prosząc eam actis connotari; co i otrzymał. Stefan Gutowski.

Книга городская, Житомирская, записовая и поточная, № 224, годъ 1734—1737; листъ 361.

XCIII.

Жалоба дворянина Оомы Каминскаго на его брата Θεодера о томъ, что послѣдній присвоилъ себѣ имущество и документы, принадлежавшіе третьему ихъ брату—Стефану, убитому гайдамаками вмѣстѣ съ женою въ селѣ Козятинѣ. 1735. Октября 3.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego piątego, miesiąca Octobris trzeciego dnia.

Na urządzie grodzkim w zamku j. k. m. Żytomirskim, przedorana, Janem Mieleniewskim, namieśnikiem protunc grodzkim starostwa Żytomirskiego, i xięgami niniejszemi, grodzkiemi comparens personaliter urodzony jm. p. Tomasz Kamiński, nieco in domesticis ułatwiwszy się trudnościach, ad acta przybywszy, solenniter naprzeciwko urodzonemu jm. p. Teodorowi Kamińskiemu, bratu swemu rodzonemu natu minori, przychylając się do widendy, w grodzie Kijowskim zapisanej, skarżył i manifestował się o to: iż jm. p. Teodor Kamiński, idąc in contrarium prawa pospolitego i nie zachowując wrodzonej między braćmi miłości, która crescere zawsze non minescere, osobliwie teraz post dolenda fratris, uti patris funera, crudeliter per rebelles preempti, dowiedziawszy się o zabiciu świętej pamięci wielmożnych ich mościów panów: Stefana i Antoniny z Plichtów Kamińskich, cześników latyczowskich, regentów grodzkich winnickich, bracie i bratowej comparentis i jego mości obwinionego, w dobrach wsi Koziatynie, którego sepelire z różnymi rzeczami był w dobrach wsi Bolaczowie we dwórku w depozycie, gdzie na ten czas jego mość obwiniony rezydował, który, odłupiwszy, wszystkie rzeczy quo ad minimum pozabierawszy, do dóbr wsi Koziatyna, nie dawszy znać comparenti, żeby przynajmniej solite et consueto more ciało jako swój swego brata sepelire mógł, pobiegłszy i tam wszelkie rzeczy ruchome, jako to: kufe gorzałki, w której było spustów trzydzieście sześć, xiąg trzy w srebro oprawnych i inne xięgi niegdy wielmożnego jm. p. cześnika latyczowskiego własne i do czytania pożyczone—pozabierał, z gumna zboża varii grani powymłacał, gotowe zboże w jamach, w spichlerzach będące, nie mając kompassyi na pozostałe sieroty, pozabierał, z karetki sukna, żelaza i ćwieki powydzierać kazał, owo zgoła do reszty, co się tylko było po niemiłosiernych zbójcach zostało się, pozabierał i wniwec wszystko obrócił, co probabatur registris seorsivis; i gdy comparens, w odległości kraju mieszkając, nigdy niewyplakaną pówziąłwszy już nierychło wiadomość o śmierci nieboszczyka brata swego, wraz cum consorte ejus w kilka niedziel na pełne krwawych łez przybywszy miejsce, do dobr: Hujwy, Koziatyna, jako na pożarzysto jakie, jedno przez hultajstwo przy śmierci wyrzeczonych ich mościów pozabierane, a drugie już po śmierci przez jego mości obwinionego, nie zastawszy, tylko te nieszczęśliwe sieroty pobrawszy, bojąc się i na siebie podobnejże nieszczęśliwej klęski, do siebie—do Malewszczyzny odjechał i tam te sieroty trzymał, jego mość obwiniony, niewiedzieć cujus consilio, w niebytności comparentis do dóbr wsi Malewszczyzny przybywszy, syna comparentis—urodzonego Józefa Kamińskiego, in minorennitate będą-

cego, ex solo odio czyniąc, nic niewinnego, zbił i skaleczył, ledwie o śmierć nie przyprawił, po którym tyrańskim zbieciu kilka niedziel laethaliter chorował i dotychczas do siebie przyjść nie może, i rzeczy wszystkie, jako to: syry, masła, sadła, pościel, tak comparentis własną, jako zeszyłych niegdy świętej pamięci cześników latyczowskich—pozabierawszy, i te sieroty pobrawszy, in naturali tutoria w przyzwoitej edukacyi comparentis będące, i gospodynię wzięwszy, która kilkaset złotych z sobą wzięła,—wielmożnemu jm. p. podstołemu żytomirskiemu niby in tutelam oddał; a gdy comparens, dowiedziawszy się, o to amicabiliter, widząc jego mości obwinionego zawziętość, in vitam et salutem zawsze czyhającego, rekwirował,—jego mości obwiniony, miasto restytucyi rzeczy comparentis zabranych, dyffidacye in vitam et salutem czynił, biciem i zabiciem odgrażał, et, quod maximum, papiery wszystkie, jako to: karty, membrany różne na różne summy, zapisy, i inne dokumenta na różne dobra, in deposito u wielmożnego jm. p. Strybyła, cześnika nowogródzkiego, będące, jeszcze stante vita zeszyłego niegdy cześnika latyczowskiego, brata comparentis rodzonego, rękoma jego mości własnymi dane, fascykułów trzy, odebrawszy, któremi chlubiąc się, fortunae, ad quam unanimiter wszyscy należą successores olim magnifici Stephani Kamiński, fratris protestantis, zbyć przechwała się, i inne krzywdy ustawiczne, wiolencye i przechwałki czyni i czynić nie przestaie, co inkwizycją czasu prawa dowiedziono będzie. Ratione quorum omnium, contra eundem inculpatum et alios, quorum consilio perpatratae violentiae, per inculpatum prae-commissae, exequi meli, manifestatur. Tomasz Kamiński, manu propria.

Книга городская, Житомирская, записовая и поточная, № 224, годъ 1734--1737; листъ 362 на оборотѣ.

XCIV.

Жалоба отъ имени Сендомирскаго воеводы, князя Любомирскаго, на русскаго полковника, Якова фонъ-Фрейдента, о томъ, что онъ содержитъ подъ арестомъ одного изъ управляющихъ Любомирскаго, дворнина Михаила Роговскаго, желая заставить его уплотить убытки купцамъ, ограбленнымъ козацкимъ атаманомъ, Саввою. 1735. Октября 5.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego piątego, miesiąca Octobris piątego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkimi, winnickimi y przedemną, Józefem Michałem Mierzwińskim, namieśnikiem burgrabstwa y regencyi grodzkim winnickim, comparens personaliter urodzony iego mość pan Jakub Sawicki, dóbr włości Kraśniańskiej, w woiewodztwie Braclawskim, a powiecie Winnickim leżących, iaśnie oświeconego xięcia iego mości Lubomirskiego, woiewody Sandomirskiego, dziedzicznych, gubernator, iak prędko acta praesentia adire valuit, tak zaraz, tegoż iaśnie oświeconego xięcia iego mości woiewody Sandomirskiego, pana swego, tudzież urodzonego iego mości pana Jerzego Wołkowicza, pisarza generalnego dóbr podolskich y podniestrskich iaśnie oświeconego xięcia iego mości, pryncypała swego, y Michała Rogowskiego, włości Raszkowieckiej gubernatora, imieniem, przestrzegaiąc wszelkiej całości fortuny ejusdem illustrissimi principalis sui ac generosorum Wołkowicz et Rogowski, ne aliquod exinde patiantur detrimentum, solenniter manifestował to urzędowi ninieyszemu: iż wielmożny iego mość pan Jakub Fon-Freident, pułkownik woysk rosyiskich Jeia Imperatorskiego Węłczyenstwa, komendant białocerkiewski, roszcząc pretensyą do dóbr iaśnie oświeconego iego mości woiewody Sandomirskiego, pryncypała comparentis, pomienionego iego mości pana Rogowskiego, ieszcze podczas świąt Wielkiej Nocy rzymskiej, w niewolę wziowszy, hucusque w Białecerkwi trzyma y iakowąż summę eosdem generosos Wołkowicz et Rogowski iakowymści kupcom, (ut profertur), że Sawka, ataman kozacki, z pod komendy wielmożnego iego mości pana Polańskiego, podpułkownika woysk rosyiskich,

uszedłszy, rozbił, y tenże Sawka ataman, itidem od woysk rosyiskich zła-pany, oddany był ad incarcerationem do Białeycerkwi pod komendę tegoż wielmożnego iego mości pana Fon-Freidenta, pułkownika, zkađ, nescitur quo medio et modo, wyszedłszy, hucusque suis cum commilitonibus in Ukra-inensi ventillatur terra. Zaczym urodzony comparens, praecavendo vlam ruinae dóbr iasnie oświeconego xięcia iego mości, pryncypała swego, nul-liusque culpaе consciorum generosorum Wołkowicz et Rogowski supra expressorum, nominibus eorundem, mala objecta patientium, iterata vice manifestatur et protestatur, prosząc hoc totum actis connotari,—co y otrzymał. Jakub Sawicki.

Книга городская, Винницкая, записовая и поточная, № 4619, годъ 1734—1736; листъ 335.

XCV.

Объявленіе отъ имени владѣльцевъ села Якушинецъ о томъ, что они доставили въ судъ крестьянина Семена Иаюченка, обвиненнаго въ томъ, что онъ принималъ участіе въ убіеніи гайдамаками еврея Лохара. 1735. Октября 7.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego piątego, miesiąca, Octobris siód-mego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkiemi, winnickiemi y przedemną, Iózefem Michałem Mierzwińskim, namieśnikiem burgrabstwa y regencyi grodzkim winnickim, stanowszy oczewiście urodzony Tomasz Jaworski, dóbr wsi Jakuszyniec połowy administrator, swym y wielmoż-nego Jana Dessiera, pułkownika woysk iego królewskiey mości y rzeczypos-

politey, tudzież innych dziedziców y possessorów połowy części Jakuszy-
niec, przestrzegając całości dóbr principałów swoich, manifestuie się de
diligentia: iż on, za rekwizycyą tego mości pana instygatora sądów exor-
bitantiarum przeswietnego województwa Braclawskiego y successorów nie-
wiernego Lochara, od kulałów zabitego, wydał zaraz do sądu, pro sum-
mendis paenis, Semena Paiuczenka, de complicitate tegoż zabójstwa oskar-
żonego, którego to Semena Paiuczenka, nescitur ex quibus rationibus,
wolno z więzienia sine lata sententia wypuszczono. Zabiegając tedy dalszey
iakiękolwiek, któraby ztąd urosć mogła, y processów prawnych, kłótni,
iż iako raz wydał obwinionego, żeby potym do stawienia onęgo nie był
ktożkolwiek obligowany, manifestuie się swym y wyżej wyrażonych imie-
niem.

*Книга городская, Вишницкая, записовая и поточная, № 4619,
годъ 1734—1736; листъ 340 на оборотъ.*

XCVI.

Письмо дворянина Михаила Роговскаго къ дворянину Луговскому,
содержащее жалобу о томъ, что Роговскій невинно заточень въ тюрьму
по подозрѣнію въ участіи въ разграбленіи гайдамаками каравана гречес-
кихъ купцевъ. Роговскій указываетъ тѣ лица, которыя слѣдуетъ, по его
мнѣнію, подвергнуть допросу и, между прочимъ, указываетъ на Савву
Чалого, какъ на главнаго виновника грабежа. 1735. Ноября 3.

Feria quinta in crastino festi sancti Thomae apostoli, anno Domini
1735.

Ad officium et acta praesentia, castrensia, capitanealia, Laticoviensia
personaliter veniens nobilis Andreas Gradowski, obtulit officio praesenti et

ad attendendum porrexit copiam litterarum manualium, a generoso Michaele Rogowski, domino suo, ad magnificum Zugowski, illustrissimorum Lubomirskich, palatinidarum sandomiriensium, commissarium, ordinatarum, de data earundem: in Biała Cerkiew, die tertia Novembris, millesimo septingentesimo trigesimo quinto anno scriptarum, introcontentarum, tenoris ejusmodi: Die tertia Novembris 1734 anno, z Białey Cerkwi. Wielmożny mości dobrodzieju! Nieszczęśliwości moiey przypisać muszę, kiedy przez list iego mości pana Wołkowicza, pisany do mnie, z wielką boleścią moją y niespodziewaną cenzurą, iakobym miał pociągać iego mości w też nieszczęśliwość, którą na sobie dotychczas ponoszę, do czego się nie znam y nigdy się na osobę moie nie pokaże, gdyż ja nigdy nie byłem ni na kogo instygatorem; nie myślę o tym, a naybardziej serdecznie żałuję, że nie miał informacyi dobrej przez tenże list pisany iego mości pana Wołkowicza do mnie iako y do iego mości pana Zozulińskiego, aby go gonił z responsem naszym do Łabunia lub Równego; y będąc ja porozumienia tego, że y waszeć dobrodziej w też podróże puścił się, w tym punkcie serdecznie przepraszam, że nie miał tego szczęścia z supliką moją upaść do stop iego; ale tak rozumiem, że i teraz niemasz odmiany w sercu waszeci dobrodzieia, y nie dasz mi zginać w tak ciężkim utrapieniu moim y napaści od tych Greków, którzy mie dotychczas dręczą w niewoli moiey prawdziwą napaścią, że iakobym ja miał być powodem do tego rozbicia karawanu y partycypantem teyże chudoby y miałbym one w Soroce przedawać; y rozumiem, że waszmość pan dobrodziej dotychczas inkwizycyą wyprowadził tamże na gruncie, y po trzech konfessatach dobrowolnych, iako y turturowych, przyznał to Naum Wołyński, że może wiedzieć Girba, co y Naum, będący na konfessatach; y to szkodzi fortunie pańskiej, że tenże przyznał zaciągu Girbinego z Łuhu, iako z Werbki chłopów osimnastu, gdyż y Ficzenko natenczas był z nimi, kiedy do Raszkowa przyechali pierwszy raz y stali gospodą wedle Girby; to z tych dwóch gospod nayfundamentalnieysza powinna być inkwizycya, a z drugiey strony z córki Jana cechmistrza, szewca, która była za szewczykiem, co go zabito w Mohyłowie, będący z Sawą atamanem, potrzeba wiedzieć gdzie się obraca, iako y cechmistrz; jeżeli nie wie od żony swojej, iako y pasierbicy, kto tam mógł więcej być z dóbr pańskich na tymże rozboiu, potrzebaby koniecznie u gromady onych pytać, jeżeli z onych kóren iest w dobrach pańskich, albo gdzie się podzieli. To do wielkiej konsyderacyi waszmości pana dobrodzieia podaję y w tym suplikuie waszmości dobrodzieia, abyś miał staranie o tym hultaiu Sawie Czalenku, gdzie się

обраща y u kogo zostaie pod komendą, abyś go waszmość pan dobrodziey aresztował, gdyż to może być pomocą добром pańskim, y kto go zesłał w добра pańskie z hultaiów, których zastałem, z pierwszey niewoli wyszedszy, w dobrach pańskich; y będący w ręку moskiewских Czalenko, z kozakami, iako y zabranemi chłopami, czyli to werbskiemi, czyli łазовскими, nie wiem iakim sposobem wypuszczeni są,—o to naybardziej trzebaby się pytać; tak też y w tym suplikię waszmości dobrodzieiu: mieć staranie, że tenże hultay Sawka Czały wszystkie te rzeczy rozbite z karawanu oddał do scho-wania Litwinowi, pasiecznikowi w Humaniu, a iego mość pan pułkownik Po-lanowski, dowiedziawszy się o tych rzeczach, odebrał one. A teraz, przez rany Chrystusa Pana, chcey mi dobrodzieiu dać ratunek, bo nie atramentem, ale łzami memi ekzuzię niewinność moię y tak ciężką ruię w domu moim. Co wyraziwszy, waszmości pana nayniższym sługą Rogowski.—Post cujus copiae ad acta praesentia ingrossationem, originale ejusdem idem nobilis offerens ad se recipit, de quo recepto officium praesens et cancellariam quietavit.

Книга городская, Летичевская, записовая и поточная, № 5278, годъ 1734—1735; листъ 353 на оборотъ.

XCVII.

Заявление дворянина Станислава Закржевскаго о томъ, что онъ не могъ получить изъ села Левковецъ, находящагося въ качествѣ залога въ его владѣнїи, условенной съ владѣльцемъ Дудьскимъ суммы дохода, такъ какъ село это было разорено войсками русскими и козацкими, а также возставшими крестьянами. 1735. Нолбря 19.

Feria sexta ante festum Praesentationis beatissimae Virginis Mariae proxima, anno Domini 1735.

Ad officium et acta praesentia, castrensia, capitanealia, Laticoviensia personaliter veniens generosus Stanislaus Zakrzewski, bonorum villae Lewkowce, in palatinatu Podoliae, districtu praesenti Laticoviensi consistentium, magnifici Josephi Dulski, ensiferi Varsaviensis, haereditariorum; obligatorius possessor, suo et generosi Petri Zakrzewski nomine, idque praecavendo integritati suae, questus atque manifestatus est idque in eo: quia manifestans licet quidem contractu obligatorio annuali, inter magnificum praenominatum Iosepum Dulski, ensiferum Varsaviensem, bonorum Lewkowce haerodem, ab una, et se, manifestantem, ac generosum Petrum Zakrzewski, in Werbka Murowana, die vigesima Januarii 1733, inito et conscripto, vadio summae quindecim millium et quingentorum florenorum polonicalium firmato, summam quadragentorum septuaginta quatuor florenorum polonicalium, supra correspondentiam summae quindecim millium et quingentorum florenorum polonicalium, in obligationem altius specificatorum bonorum Lewkowce datae, restantem, de bonis iisdem magnifico Dulski restituere se obstrinxerint; verum quoniam manifestantes, obstante publica calamitate, per desolationem eorundem bonorum Lewkowce ab exercitu tam moschovitico, cosatico, quam ab aliis insolentibus hominibus, etiam propriis subditis lewkowecensibus, summopere sunt desolata et devastata, non tantum summam—quadringentorum septuaginta quatuor florenorum polonicalium superantem, verum correspondentiam a summa sua praedicta quindecim millium quingentorum quinquaginta florenorum polonicalium, modo obligatorio in bonis Lewkowce haerenti, tam pro annis retroactis, quam praesenti, non percepit nulloque modo habere valuit. Proinde, ne patiaturn fortunae suae detrimentum, hanc ad acta officii praesentis infert manifestationem.

Книга городская, Летичевская, записовая и поточная, № 5278, годъ 1734—1735; листъ 308.

XCVIII.

Приговоръ Барскаго замковаго уряда, присуждающій дворянъ: Григорія Гальчинскаго и Самуила Данчевскаго къ уплатѣ штрафа и къ пополненію убытковъ за присвоеніе себѣ, подъ предлогомъ военной добычи, скота, принадлежавшаго приходскому священнику города Шарограда, отцу Иоанну. 1735. Декабря 9.

1735, miesiąca Grudnia dziewiątego dnia.

Między wielebnym ojcem Janem, prezbiterem szarogrodzkim, aktorem, z jednej, a ich mościami pany: Hrehorym Halczyńskim, personaliter, Ianową, niegdy urodzonego Jana Halczyńskiego małżonką, pozostałą wdową, Mikołajem i Iędrzejem Halczyńskimi, tadzież Samuelem Danczewskim, pozwanymi, z drugiej strony, sprawa i akcyя do sądu pułkownikowskiego zachodząca w niżej opisany sposób i o to: iż wielebny ociec aktor wnosi pretensyя do sądu swego, vigore uczynionej przed aktami niniejszemi w zamku Barskim roku 1735, miesiąca Nowembra 28 dnia przeciwko pozwanym protestacyi, że mu gwałtownie w dobrach Iwaszkowcach zagnane woły trzy i klacz jedną, przed inkursyя schronione, ich mość pozwani wzięli, i przy rekwizycyi onych wielebnego ojca Iana, aktora, pobili, i dotychczas pomienione woły trzy i klacz czwartą przy zobie trzymają, i na wiele rekwizycyi aktora oddać nie chcieli. Strona zaś pozwana na to odpowiada: »że my, idąc z potyczki ze Ścianki, szliśmy na Szarogród i Iwaszkowce, te bydło do paju nam przypadło, to jest te woły trzy i klacz.« Zaczynam sąd pułkownikowski, kontrowersyi stron obodwóch wysłuchawszy i one należycie zważywszy, nakazuje: aby wielebny ociec Jan, prezbiter szarogrodzki, aktor, przysiągł na tę roteę, jako onemu własne jego woły trzy i klacz czwartą ich mość pozwani wzięli gwałtownie, już powróciwszy się z podjazdu z Ścianki, i jako na podworzu jej mości pani Janowej Halczyńskiej swoje własne woły i klacz poznał, i one mu do oddania należą, a to natychmiast. Po którym wykonanym juramencie, in facie sądu swego przez

aktora wykonanym, tenże sąd pułkownikowski nakazuje: aby pomieniona jej mość pani Janowa Halczyńska wołów dwa, które są własne tego aktora, w poniedziałek przyszły do sądu stawiała i sądownie aktorowi oddała, za trzeciego zaś woła złotych 24, za klacz złotych 20, w poniedziałek przyszły, pod grzywnami zamkowemi, oddała. Że się zaś ważyli ich mość panowie pozwani takowe czynić najazdy i wiolencye, i nieposłuszni zamkowi, za to powinni dać grzywien 40 na klasztor tutejszy wielebnych ojców Franciszkanów, od aktu niniejszego dekretu za niedziel dwie; sądowi zaś swemu po połowie, to jest grzywien 20, natychmiast, nie wychodząc z zamku, zapłacić i rzetelnie wylczyć, pod banicyą wieczną na terminie przypadającym, powinni będą, excypując jej mość panią Janowę Halczyńską, ponieważ za wołu i klacz zapłacić wielebnemu ojcu Janowi, aktorowi, powinna będzie na termin wyż wyrażony,—mocą niniejszego dekretu.

Книга Барскаго замка, № 5686, годъ 1735—1737; листъ 22.

XCIX.

Жалоба дворянина Самуила Дидковского на дворянина Северина Аслановича о томъ, что онъ заграбилъ имущество истца, служившаго у него прикащикомъ, подъ тѣмъ предлогомъ, что изъ хозяйства Аслановича пропали два цѣнные коня. Кони эти, по словамъ Дидковского, были уведены козаками во время нападенія ихъ на село Ляховцы, при чемъ они заключили истца подъ арестъ. 1735. Декабря 15.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego piątego, miesiąca Decembra piętnastego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku j. k. m. Żytomirskim, przedemną, Janem Meleniewskim, namieśnikiem protunc grodzkim starostwa Żytomir-

skiego, i zięgami ninieyszemi, grodzkiemi żytomirskimi comparens personaliter urodzony jego mość pan Samuel Didkowski, jak prędko licencyowawszy się od komendy, po dwuletniej niebytności w tych tu horyzontach, acta praesentia adire mógł, tak zaraz, windykując prawem bezprawnie popełnionej akcji przez niżej wyrażonych ich mościów, z niewypowiedzianym żalem i płaczem naprzeciwno urodzonym ich mościom państwu: Sewerynowi i Elżbiecie z Głębockich, primo voto Malewiczowej, secundo ad praesens Aślanowiczowej Aślanowiczom, małżąkom, dóbr wsi Lachowiec possessorom, skarżył i w ten sposób manifestował się i o to: iż comparens, mieszkając lat kilka w przerzeczonych dobrach, wszelkie usługi i należytości, do czego tylko był connutus, pełnił; a gdy w rokach niedawno przeszłych, ex permissione znać Divina, nieszczęśliwa, jako w tym kraju, w którym stante tranquilla pace incicuratae gentis panowała saevities, buntownicza wszczęła się swywola, jako notum tutejszemu województwu, quo interstitio temporis ich mość obywatele, widząc każdy nietylko zgubę fortuny, ale i zdrowia swego, wszystko zaniechawszy, do bezpieczniejszego życie swoje unosili kraju, gdzie i manifestujący się, będąc zruinowanym na substancyi swojej, od wojska exterorum inkarceracją cierpiąc, z której zaledwie, salvante supremo numine, eliberowszy się, powtórnie na siebie obawiając się kłęski podobnej, wszystko zaniechawszy, volens nolens z dworu oddalić się musiał; w niebytności którego ich mość panowie Aślanowiczowie do dóbr Lachowiec przybywszy, sine ulla ratione, formując tylko sobie pretensye za zabrane dwa żrzebce przez kozaków przy zrabowaniu manifestanta, koni czworo, wołów cztery, owsa kop czterdzieście, jęczmienia kop siedm, i wszystkie ruchomości, jako to: kadłuby, beczki i inne podsudki, do gospodarstwa należące, kosy siekiery, żelaza pługowe, które osobliwym rejestrem spisane i czasu prawa probowane będą, pozabierać kazawszy, żony comparentis nie wypuszczając, sub custodia niemal przez dwa roki, funditus że prawie hostiliter zrabowawszy i ze wszystkiego wyzuwszy, trzymając, sine observantia status nobilitaris, ustawicznemi przegrozkami, których tu ob reverentiam wyrazić nie można, straszyć, zarówno z chłopami powinności odbywać kazali, co patebit ex inquisitione; a gdy comparens, hisce diebus przybywszy, po wynalezionej sobie inszej kondycyi, do ich mościów obwinionych, tak względem zabranych rzeczy, jako też zwykłym postępując dobrej manieri sposobem, za pomieszkanie dziękować przyjechał—obwinieni, miasto przywrócenia rzeczy, nulliter zabranych, magis seviendo in iracundia, koni dwoje z kulbakami i pistoletami, w izbie gwałtem protestanta zatrzymawszy, do

stajni wziąć kazawszy, hucusque nie oddali, i te wszystkie rzeczy i w grodzie, ut juris est, nie prezentowawszy, u siebie trzymają. Ratione quorum omnium, ac aliorum praetensionum, idem comparens salva melioratione, manifestatur. Samuel Didkowski.

Гнипа городская, Житомирская, записовая и поточная, № 224, годъ 1734—1737; мѣсть 376 на оборотъ.

C.

Дѣло о грабежахъ и насиліяхъ, причиненныхъ дворянамъ Брацлавскаго воеводства дворяниномъ Іосифомъ Мошинскимъ, нападавшимъ на шляхетскіе дворы съ отрядомъ своевольныхъ людей. Въ дѣлѣ находятся какъ жалобы пострадавшихъ дворянъ: Мирскаго, Стржалковскаго и Вильковскаго, такъ и показанія сообщниковъ и крестьянъ Мошинскаго: дьяка Степана Дайнеки, Михайла Ильашенка и Михалата. 1735, Декабря 19—1736, Генваря 15.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego szóstego, miesiąca Decembris trzynastego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkiemi, winnickiemi y przedemną, Jerzym Kamieńskim, namieśnikiem burgrabstwa grodzkim winnickim, comparens personaliter urodzony iego mość pan Jan Piotrowski, te transakcy, to iest pretensye rożnych y konfessaty, ad acta praesentia per oblatam podał, których transakcyi—pierwszey tenor taki: Pretensye iego mość pana Mirskiego, gubernatora berszadzkiego, do iego mości pana Józefa Moszyńskiego miane, die decima nona Decembris, millesimo septin-

gentesimo trigesimo quinto, w Braclawiu spisane. Jakiem iechał z Niemirowa do Umania, przyjechałem do wsi Skibiniec, gdzie, ziechawszy się z iego mością panem Moszyńskim, iuż w drodze będącym, pytałem: »dokąd waszmość pan iedziesz«? Odpowiedział mi: »do Umania iadę«. Mówiłem iego mości panu Moszyńskiemu: »iedźmy zaraz z sobą«. Prosił tedy mnie do dworku swego; gdzie zaiechawszy, zastaliśmy iego mości pana Strzałkowskiego, który iego mość pan Strzałkowski prosił mnie do siebie. Przyszedszy ia do niego, aż w te tropy ludzie iego mości pana Moszyńskiego przychodzą za mną. kłaniając od iego mości, szablę każą, abym onym oddał. Odpowiedziałem: »nie dam, pódyę do iego mości sam«. Gdzie przyszedszy, siostra iego mości pana Moszyńskiego uprzedziła mnie, to iest iey mość pani Strzałkowska, z perswazyą mówiąc: »co tobie ten człek wi-nien?« On siostrę swoię w pysk, głowę roztargał. Ja na to przychodzę y mówię mu te słowa: »Boże cie zabi, co ty do mnie masz? iezeli masz co do mnie, to się tu zaraz rozprawmy«. Który na chłopów zawołał: »bicycie!«. A tak chłopci hurmem na mnie, zbili, ledwie żywego zostawili, człeka moiego zbili także, w dyby zabili, wilczurę zdarli, którą potym ledwie wypłakał, papiry różne, którem miał natenczas, pobrali, konia ze wszystkim wzięli tak z podemie, iako y człeka mego, na wóz mnie kazał włożyć z człekiem moim y do Humania, ode wsi do wsi podwoły biorąc, zawiozł; porzuciwszy mnie przed Umaniem o miłe, sam przodem pobiegł z moimi papierami do iego mości pana pułkownika Polańskiego, który w Umaniu natenczas stał; gdzie ia, przyjechawszy, a opowiedziawszy swoię niewinność, zostałem wolny za rozkazem iego mości pana pułkownika Polańskiego, y konie moie ze wszystkim tenże iego mość pan pułkownik kazał, aby mi iego mość pan Moszyński oddał—y oddane. Na co gotowem przez inkwizycyą pomienionemu iego mości panu Moszyńskiemu tego wszystkiego pod sumieniem moim dowieść, y dla lepszey wiary, waloru y pewności, własną moją podpisuję się ręką. U tey pretensyi podpis ręki iego mości pana Mirskiego temi słowy: Michał Mirski.

Drugiey transakcyi tenor sequitur ejus modi: Pretensye iego mości pana Strzałkowskiego, possessora części pewnych Skibiniec, do iego mości pana Moszyńskiego, szwagra swego, miane, spisane die vigesima secunda Decembris, millesimo septingentesimo trigesimo quinto anno, w Braclawiu. *Primo:* iego mość pan Józef Moszyński, niesłusznie odebrawszy poddanych moich, od weyścia generała Keyta w granice polskie y xięcia Szachowskiego, ze wszystkiemi intratami, dochodami, pańszczyzną na siebie y swój

pożytek odebrał, y podał kontraktem poddanych moich iego mości panu Szembekowi, przez co do dnia dzisiejszego żadnego posłuszeństwa nie mam, ani żadney z arendy intraty. Tenże iego mość pan Moszyński, za poradą Petra Osadczego części swoiey, cokolwiek mogło się z umysłów ich wynaleść dla mnie utrapienia, nieszczęścia, wyrządzali, nie wiem z iakiey przyczyny pilnować rozkazali mnie; ludzi niewinnych sobie nic, tak mnie służącego iednego, iako iego mości pana Wielopolskiego administratora, natenczas w opiece mnie oddanego, pana Zalińskiego, bić obuchem, kaliczyć, do kłody wsadzić wraz z moim służącym y przez noc całą w kłodzie trzymać rozkazał. Tenże iego mość pan Moszyński, bez żadney przyczyny, ze stajni konie moje pobrał, których było troie, z których ieden przepadł, a dwoie odebrałem; natenczas y na mnie samego wołał butiaków aby danó, u którego ledwem się wyprosił, aby bez zabiania kłodka wiozł mnie gdzie zechce; iednakże bez potrącania, szarpania nie chciał się obeysć ze mną; a tak, zabrawszy konie moje y samego mnie na podwođe włożywszy, do Umania prowadził, na przemiane biorąc ode wsi do wsi podwođe, powiadając: »dajcie pod kłodników podwođe«. Tegoż czasu, iego mości pana Mirskiego niesłusznie biorąc do Umania, żone moje bił, roztarhał za to tylko iedno, że przybiegła z perswazyą, aby iego mości pana Mirskiego, nic sobie niewinnego, nie kazał konfundować, bić y w dyby zabiać. Które punkta, iako są prawdziwie spisane, na które y poprzysiądz gotów iestem y świadków postawić czasu potrzeby, tak na to własną moją podpisuję ręką. Datum w Braclawiu, die ut supra. Podpis ręki takowy: Jan Strzałkowski, manu propria.

Trzecich pretensyi series sequitur ejus modi: Pretensya iego mości pana Jana Wilkowskiego, obywatela wojewodztwa Braclawskiego, do iego mości pana Józefa Moszyńskiego o zrabowanie y pobranie przez ludzi pomienionego iego mości pana Moszyńskiego, to iest: Iwonice Bedragę ze wsi Skibimiec, poddanego y służącego natenczas iego mości, y Szczupczenska, tegoż w kommendzie będącego. Mieszkał natenczas w Łuce Niemirowskiej; iako iuż ta rzecz nie tajna nam, obywatelom wojewodztwa naszego, że iego mość pan Józef Moszyński, czasu weyscia woysk rosyiskich w granicę polską, miał w kommendzie swoiey ludzi takowych, którzy, szpiegując nas, gdzie któren z czym mieszka, naieżdżali, zabiiali, rabowali; iako y mnie samemu dostało się w sam wielki tydzień, w roku tysiącnym siedmsetnym trzydziestym czwartym: bo kiedy xiądz dominikan z Murachwy dał mi znać, że iakoweś woyska idą niedyskretne, abym się mógł schronić przed

tym nieszczęściem, iakonayprędzey kazałem się zabrać na wozy ze wszystkim domowym sprzętem, y iuż, wsiadszy na konia, kazałem się wozom ruszyć; aż w tym punkcie pomieniony Iwon Bedraga y Szczupczenko ob-stąpili moy dworek w Łuce Niemierowskiej, Iwan Szyiak z Żorniszcz, któ-rych było wszystkich dziwiętnastu, dla tumultów wielkich nie mogłem wię-cy rozeznać, zkąd kto był? A tak, nie szerząc pisaniem, registr rzeczy podaę do przepisania: *primo*, iako to, z kleynotów: pereł sznurów cztery, pierścieni dwa dyamentowych w złoto, rubinowych dwa w złoto, amatysowy ieden w złoto, pierścień złoty, imie Jezus na nim, krzyżyk amaty-sowy w złoto, kulczyki rubinowe w złoto, perey (sic) w złoto, koralu sznurek, maneliczki koralowe; na wozach było skrzyń dwie, rozbili, z których wzięto: kontuszów francuzkiego sukna dwa, ieden szlamami podszyty, drugi letny żupanów imamusowych dwa białych, żupan kitaiowy czarny, nowy, szara-wary nowe karmazynowe, a drugie ze mnie zdarte, sukien para z dziecięcia mego, bótów par dwie czerwonych, z mnieyszego dzieięcia mego sukienek parę franciszkańskich, pas nowy szałowy, wilczurę, koni czworo, kulbakę z pistoletami, z olstrami y ze wszystkim porządkiem, szablę, ładownicę, dek nowy czerwony, kontuszów czeladnych dwa y żupan sukienny, czapka, kul-baka ze wszystkim czeladnicza i szabla, sukienka żenina przeszywana ki-tajkowa, sznurówka y inne drobiazgi białogłowskie zabrano, chusty białę wszystkie, co ich było w skrzyni, wszystkie zabrano; pościel dwoiakę po-wysypali y zabrali; z miedzi y drobiazgów innych, na wozach będących, wszystko zabrali, pieniędzy gotowych z kieszeni czerwonych złotych iede-naście, tyńfów dwanaście, kopieek (na) złotych cztery, srebra drobnych kawał-ków—łotów dwa, opończa nowa, tłomok nowy granatowy z pościelą mu-sułbasową, z wielkiego łóżka pościel wszystką powysypali, drelichowę y musułbasowę, y nasypy pozabierali, kociołek kawiany pełen różnych dro-biazgów białogłowskich, iako to: złotych, srebrnych tasieniek, korun, por-trecików y różnych drobiazgów, kołder dwie bagazyowych nowych, kaptu-rek srebrem haftowany, xięgi wielkie w capę oprawne, w pokrowcu, w któ-rym y zwierciadełko było podrózne, płótna nowego ciężkiego arszynów dwa-dzieścia. Na które pretensye, iakom dowieść przez inkwizycye gotów, tak dla lepszej wiary y pewności, własną moją podpisuję ręką, y na te pre-tensye z żoną gotowem poprzysiędz. Dla lica i dowodu pewnieyszego, czap-ke Bedragi wołoszyna mam y dotrzymać powinien będę. Datum w Bracławiu, die vigesima septima Decembris, millesimo trigesimo quinto anno. Podpis ręki temi słowy: Jan Wilkowski.

Trzeci registr pretensyi sequitur de tenore tali: Registr pretensyi do iego mości pana Józefa Moszyńskiego, uczynioney przez kozaków iego za ciężnych, spisany anno millesimo septingentesimo trigesimo quinto, die vigesima secunda Decembris. Pieniędzy czynszowych, z gromady Kopiowskiej y Kunieckiej wybranych złotych polskich tysiąc dwieście dwadzieścia y dwa y groszy trzynaście, moich zaś pieneędzy złotych trzysta, koni pięćoro, kulbak zaś dwie z należyтым porządkiem, pistoletów para, za które oddałem złotych polskich piędziesiąt, fuzya, flinta pacholcza, szabla moia, sukien para, pas szalowy przychodzony, pas drugi cytrynowy, sukien para ženinych, chusty białe wszystkie, bótów nowych par dwie żółtych, talinki nowe nic nie zażywane, złotych ośm dałem za nich. Na który registr gotowem sam przysiądz, y na to się ręką moją własną podpisuję. W Bracławiu, die secunda Januarii, millesimo septingentesimo trigesimo sexto anno. Podpis ręki takowy: (*) . . . . nowski.

Czwartey transakcyei, alias (konfessaty), sequitur series takowa: Konfessata (dobrowolna) Stefana Deyneki, diaka czetwertynowskiego, die trigesima Decembris, millesimo septingentesimo trigesimo quinto anno, w . . . .
 . . . . przez niżej podpisanych wysłuchana: (Stefan Deyneka), diak czetwertynowski, rodem z . . . . . ; podczas weyścia woysk rosyiskich . . . . . był diakiem w Skibińcach . . . . .
 . . . . . powiada że skądś przybrał . . . . .
 Moszyński kilka kozaków . . . . . szeniem pomienionego przeszłego . . . . . Moszyńskiego pisywałem ordynansy . . . . . ły w te słowa pisane: »Na warty zostaiuczym na trakti ku Nemirowu, po ukazu ieho myłosty hospodyna połkownyka Polanskoho, posyłaiau ludey swoich, zaczuwszy, że tam swywola zbyraietsia y rabunki czyniat; zaczym upraszaiu waszey miłosty, abyste onym pomoczy dały szczo potreba. Pisany w Skibińcach«. Inszy zaś ordynansy w inszych potrzebach inaczej pysowałem, a do toho miewał y ustnuju informacyu, iako to: »kiedyby się trafiło ięzyka szpiega od polaków zła-pać, do siebie prowadzić kazał«. I tym, co wyżej, ordynansem Bedrage, Ilaszenków, poddanych tak z swoich, iako y innych ich mościów części, ze Skibinieć y z Ładyżyna iednego człeka, zebrawszy w komende kozaków, których trzymał przy sobie, pod Niemirów posłał; którzy, zieczawszy się

(*) Пробѣлы произошан вслѣдствіе того, что въ актовой книгѣ вырвана нижняя четверть одного листа.

w Kowalówce, wzięli Szczupczenka z sobą z kilku haydamakami, y przez Niemirów poszli na Pieczare; iego mości pana Żółcińskiego napadszy, dworek zrabowali, potym do Ładyżyna przyszli, zastali nas we dworze Ładyżyńskim (z iego mością panem) Moszyńskim, sami zaś: Bedraga y inne (hultajstwo), do woyta zaiechało, po których posłał pan Moszyński, prosząc, ażeby do niego przyszli . . . . . przyprowadzili konia, kołdre y czapkę, które darowali iego mości panu Moszyńskiemu nie . . . . . dworek Żółcińskiego szlachcica . . . . . sam uciekł; którzy częstowali . . . . . bierał przedtym w szynku . . . . . wiecezrze z kozakami iadł . . . . . w nocy pili z sobą haydamacy . . . . . (konie) swoje we dworze do stayni . . . . . po chłopach spać na warcie . . . . . z orężem u iego mości pana Moszyńskiego , ... po haydamaków pomienionych . . . . . mnie, Deyneka powiada, samego, którzy mi odpowiedzieli: »se tycho ne lach, aże sam ne spyt y nam ne daie;« którzy zaraz poprzychodzili; ieść dla nich nagotowano, potym onych aż za wrota wyprowadził, błogosławiąc we wrotach mówił: »Boże was prowad', daj wam Boże put' dobruui,« to iest droge szczęśliwe; którzy, słyhać było, dworek w Kopiówce zrabowali. A co więcey — Ilaszenko, Michałaty powiedzą. Podpis ręki u tey konfessaty temi słowy: Jozefat Laskowski, chorąży. Jan Chorostecki.

Piątey transakcyi konfessat series sequitur talis: Konfessata dobrowolna Michajła Ilaszenka, die decima quinta Januarii, millesimo septingentesimo sexto anno. Michajło Ilaszenko, poddany z Ładyżyna miasta dziedziczny, przyprowadzony z Umańskiego klucza, do tegoż niedawno zaszedł, dobrowolnie powiada: Jakiem mieszkał w Skibińcach, podczas Moskiewszczyzny iego mość pan Moszyński zebrał sobie sześciu kozaków swywolców, y nas dwóch braci Ilaszenków im dodał, przymuszając; do Ładyżyna posyłał, ażeby przysłało ztamtąd kozaków pięciu z moderunkiem, na koniach dobrych; zkaąd nie przysłało tylko iednego; zebrawszy nas, dał nam ukaz, ażebyśmy poszli dla ięzyka łapać, gdzie się trafi, polaków y do niego prowadzić; a tak ruszywszy się przez Braclaw, Niemirów do Kowalówki, y tam Szczupczenka wzięliśmy z sobą; nazad powracając, iego mości pana Żółcińskiego dworek napadliśmy, sam pan Żółciński uciekł, a my wzięliśmy koni dwoie, kołdre, z których koni iednego iego mości panu Moszyńskiemu daliśmy y kołdre podobno y czapkę, powiadając, że to od tego

lacha zdobyć mamy, ale nam sam uciekł. A tak mnie z pismami do Umania wysłał. Co tam robili? nie wiem, tylko mam wiadomość od brata swego, który tamże był, że wyprawili ich pan Moszyński w inną stronę dla języka y zdobyć, którzy zaraz, powiada, że w Kapiówce dwór zrabowali; od której kupy brat mój, Tyszko, uciekł był do domu, ale go za to w kłódki jego mość pan Moszyński zabić kazał y moskalom w niewole oddał, że nie iest, mówi, posłuszny y od kozaków uciekł. Potym znowu kilkocich nas do Moskwy wyprawili; który powrócił a przywiózł zdobyć: konia z kulbaką, z moderunkiem, ten był wolny; który zaś nie przyprowadził nic, to w dyby zabijał y do moskalów w niewolę oddawał; w ten czas oddano zdobyćnych koni jego mości panu Moszyńskiemu troje z kulbakami y pistoletami; innych zaś czasów, tak kozacy, iako y właśni poddani jego, różne panu swojemu zdobyć dawali. Krawcowi kupiwszy konia, dawszy wszystek moderunek, y Bedrage na służbę do wojska wyprawili. Jego mości pana Mirskiego niesłusznie ludziom swoim kazał bić y do Umania zaprowadził. Jego mości panu Strzałkowskiemu poddanych odebrał był, zakazując, ażeby go nie słuchali: »ia, mówi, wszystkim wam pan;« a który poszedł do pana Strzałkowskiego z poddanych, kiymi bić kazał; samę iey mość panię Strzałkowskie za to bił, co prosiła za panem Mirskim, coby go do Umania nie wiozł y ludziom swoim bić nie kazał. Podpis temi słowy: Jozefat Laskowski, chorąży, manu propria. Jan Chorostecki, manu propria.

Szóstej transakcyi konfessat serieś takowa sequitur: Konfessata dobrowolna Michałatego, die decima quinta Januarii, millesimo septingentesimo trigesimo sexto anno spisane. Michałaty rodził się w Jasach, lat kilkanaście mieszkał w Skibińcach w poddaństwie ich mościów panów Moszyńskich, possesorów teyże wsi części. Dobrowolnie powiada: że iak Moskwa w granice polskie weszła, iego mość pan Józef Moszyński kozaków sobie skądś kilka sprowadził; a kiedy gromadzie Skibińskiej przed siebie stanąć kazał pan nasz, tedy ia, Michałaty, poczołem w gromadzie mówić panu swemu te słowa: »na co, mości panie, tobie tych kozaków, hultaiów niewiedzieć zkąd zbierać? będzie to przez to y nam ciężko y tobie kiedyś«. Rozgniewał się iego mość pan Moszyński za to, powiadając: »a coż to, chłopie, będziesz ty mnie w tym strofował?« y kazał mnie w butiaki zabić, y puścić mnie nie chciał, ażebym mu dał sto talarów bitych; ledwie mnie gromada wyręczyła. Powtórnie mówię: »mości panie, nie masz się o co gniewać, com ia powiadał, że nie trzeba tych kozaków tobie we dworze trzymać, bo ty nie masz ukazu ni od kogo na zbieranie onych;« y powtórnie chciał mnie

był w butiaki zabić, alem był przestrzeżony, skryłem się; ale pan moy żone moie y zięcia zabić w dyby y dni kilka trzymać kazał. Uważyłem sobie, że się zawzioł na mnie moy pan, udałem się do Kiiowa, abym lata nie stracił; miałem w Kiiowie wuia, który był nakaznym burmistrzem natenczas w Kiiowie, przez którego wyrobiłem sobie pisma od iego mości pana generała Weyzbacha, ażeby mnie iego mość pan Moszyński żadney krzywdy nie czynił y żeby mnie ze Skibiniec ze wszystką moją chudobą wypuścił na mieszkanie, gdzie mnie się zachce; zkąd powróciłem do Skibiniec y pokazał takową napisaną wołę od Weyzbacha iego mości panu Moszyńskiemu; który, ramionami ścisnąwszy, odpowiedział: »masz szczęście, idź gdzie chcesz«. A tak ia, zabrawszy się ze wszystko chudobą, domostwem, do Jampola zaszedłem na mieszkanie pod iego mości pana starostę Bełzkiego y tam dotychczas mieszkam; ani w bunt, ani w żadne zaciągi swywolne nie chodziłem. Tych zaś kozaków zebranych iego mość pan Moszyński za swoim ukazem posyłał pod Niemirow, którzy iego mości pana Żołcińskiego zrabowali, w Ładyżynie z panem Moszyńskim iedli y pili; o tym wiem za pewne, y nie tylko ia, ale cała gromada Skibińska. Podpis rąk temi słowy: Jozefat Laskowski, chorąży. Jan Chorostecki. — Które to, tak pretensye, iako y konfessaty wyżej wyrażone, z podpisami rąk własnych, de verbo ad verbum do xiąg niniejszych są ingrossowane.

*Книга городская, Винницкая, записовая и поточная, годъ 1734
—1736, № 4619; листъ 696 на оборотъ; продолжение съ 690—
693 на оборотъ.*

CL.

Объявление дворянки Ангелы Клопоцкой о томъ, что принадлежавшіе ей документы были уничтожены козаками во время разграбленія ими езуицкаго винницкаго монастыря, куда Клопоцкая отдала ихъ для храненія. 1735. Декабря 20.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego piątego, miesiąca Decembris dwudziestego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkiemi, winnickiemi y przedemną, Józefem Mierzwińskim, namieśnikiem burgrabstwa grodzkim winnickim, comparens personaliter wielmożna iey mość pani Angela Kłopocka, iak prędko, przybywszy w te kraie, acta praesentia adire valuit, tak zaraz, praecavendo omnimodae integritati fortunae suae, ne aliquid in posterum patiatur detrimentum, solenniter de diligentia sui manifestatur w ten niżej opisany sposob y o to: iż wielmożna komparentka, mając w schowanu przed rabującemi dwory szlacheckie exorbitantami, z różnym depozytem swoim szkatułkę z papierami u wielebnych oyców iezuitów collegium Winnickiego, w której variae transactiones, et principaliter z woiewodztwa Kiiowskiego, massam substantiae w sobie zamykające, a ninieyszey protestantce służące y należące, zostawały; a że przez kozaków, klasztory winnickie rabujących, z innemi wraz tamże będącemi są zabrane, — dla tego urodzona iey mość pani Kłopocka, przestrzegając tego, aby iakiey szkody dóbr swoich, dla deficiencyi pewnych dokumentów y papierów, przez tychże wspomnianych rabowników zabranych, nie cierpiała, solenniter de diligentia sui manifestatur et protestatur, quam actis connotari prosiła, co y otrzymała. Angela Kłopocka.

Книга городская, Винницкая, записовая и поточная, № 4619, годъ 1734—1736; листъ 386.

CII.

Жалоба дворянина Василя Валевскаго на крестьянъ села Ходорова о томъ, что они, возмутившись противъ аренднаго владѣльца, Яцковскаго, ограбили, истязали и заключили въ тюрьму истца, прихавшаго въ то время по дѣлу къ Яцковскому. 1736. Генваря 30.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego szóstego, miesiąca Ianuarii trzydziestego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku j. k. m. Żytomirskim, przedemną, Janem Meleniewskim, namieśnikiem protunc grodzkim i vicesregentem starostwa Żytomirskiego, i księgami niniejszemi, grodzkiemi, żytomirskimi, comparens personaliter szlachetny pan Błażej Walewski, imieniem urodzonego jego mości pana Józefa Chełkowskiego, gubernatora starostwa Trechtymirowskiego, solenniter przed urzędem niniejszym przeciwko wielebnemu jego mości księdzu Antoniemu Tyszkiewiczowi, prześwietnej kapituły Wileńskiej, i całej gromadzie Chodorowskiej, o to: iż, niewiedzieć czyli z rozkazu pańskiego, czyli z domysłu swego, zbuntowawszy się na wielmożnego imć pana Jackowskiego, cześnika żytomirskiego, w possessyi natenczas Chodorów mającego, i tumultuose na jego mości targnowszy się, podczas którego czasu jm. p. Chełkowski od pryncypała swego—jaśnie wielmożnego imci pana Antoniego na Trypolu i Rakowszczyźnie Trypolskiego, podkomorzego ziemskiego kijowskiego, z listami i różnymi dyspozycjami jadący do rezydencyi wielmożnego imci pana cześnika żytomirskiego, do Chodorowa, gdzie go natenczas mógł zastać, przyjechał był, i lubo widział uczynający się tumult, ale, iako niewinny, nic się złego nie spodziewający, na stronę odstąpił; chłopstwo zaś, nie czyniąc żadnej dystynkcyi, za przywodem urodzonego imci pana Krzczonowicza, przywódcy tego tumultu, na żadne nie respektując exkuzy, okrutnie kijmi, muszkietami zbili, rzeczy wszystkie, konia, suknie, pieniądze gotowe, assekuracye i różne potrzebne papiery—pozabierali, samego w więzieniu w dybach, przeciwko honorowi

szlacheckiemu, nie uważając na rygory prawne, na takowych opisane, pól-
tory niedziele trzymając, i ledwie, za włożeniem się jego mości pana ko-
mendanta białocerkiewskiego, od wojska rossyjskiego został wypuszczony.
O co wszystko iterum atque iterum manifestowawszy się, modernus com-
parens, prawnie o to czynić nie zaniechać pryncypała swego deklarując,
salva manente melioratione, tey solenney protestacyi mnie, urzędu, pro-
sił, co i otrzymał. † Bazyli Walewski, pisać nie umiejący.

*Книга городская, Житомирская, записовая и поточная, № 224,
годъ 1754—1757; листъ 395 на оборотъ.*

СІІІ.

Жалоба еврея Израила Майоровича на мѣщанъ города Чуднова и на
управляющихъ Чудновскимъ имѣніемъ дворянъ: Дроздовскаго и Козлов-
скаго, о томъ, что Чудновскіе мѣщане, во время бывшаго крестьянскаго
волненія, напали на дорогѣ на брата истца, Аарона Майоровича и убили
его вмѣстѣ съ женою и товарищемъ; управляющіе же Чудновскимъ имѣ-
ніемъ не только не наказали убійцъ, но, напротивъ того, старались за-
труднить ходъ дѣла, возбужденнаго Израилемъ Майоровичемъ. 1736.
Іюня 22.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego szóstego, miesiąca Iunii dwudzie-
stego drugiego dnia

Na urzędzie grodzkim, w zamku j. k. m. Żytomirskim, przedemną,
Stanisławem Waśkowskim, namieśnikiem protunc grodzkim starostwa Ży-
tomirskiego, i xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, żytomirskimi, veniens per-

sonaliter, starozakonny Izrael Majorowicz, dzierzawca klucza Biliłowskiego, dóbr jaśnie oświeconych xiążąt ich mościów: Antoniego Kazimirskiego, i Franciszka Olsztyńskiego starostów, Lubomirskich, wojewodzieców krakowskich, windykując niewinnej rozlania krwi brata swego z innemi przez podanych Czudnowskich, która aby impie nie poszła, nieco spokojniejszy upatrzwszy, po różnych inkursjach i niebezpiecznych przejazdach, przybycia do grodu czas, z niewypowiedzianym żalem i płaczem a coelis vindictam wzywając, solenniter naprzeciwno urodzonym ich mościom panom: Drozdowskiemu, antea, i Kasprowi Kozłowskiemu, ad praesens gubernatorom dóbr klucza Czudnowskiego i innych iasnie oświeconych xiążąt ich mościów Lubartowiczów Sanguszków, ordynatów ordynacyi Ostrogskiej, niemniej wojtowi i całej gromadzie Czudnowskiej i tym wszystkim, którzyby motivo do zwłoki i bezprawnej protellacyi, ile in causa homicidii, która jak naprędzszego żąda rozsądku, skarżył i manifestował się o to: iż, jako visum całemu polskiemu światu w przeszłych leciech nieszczęśliwa czasu crisis rozwarszy (?) swoje, górę złote pożadanego pokoju przytłumiwszy, lata nieszczęśliwe znowu, od lat kilkadziesiąt przytłumione wznieciwszy, inacuratae rusticorum gentis incendia, do ostatniego nie jednego życia i zdrowia przywiodła terminu, qua stante infelicitate, wyuzdani na niezbożną zabójstwa akcyą, Bogu i ludziom obrzydła, mieszczanie Czudnowscy, specificie: Jan, Kiryk z Daniłem synem i innemi, brata manifestującego się, Arona Majorowicza, młodszego, dla ochronienia zdrowia i substancyi swojej z Biliłówki do Czudnowa uchodzącego, nie dopuściwszy do miasta, z drogi sprowadzwszy, tirannissime i niesłychanym sposobem nad nim pastwić się, samotrzeć, z żoną i drugim żydem pozabijawszy, rzeczy wszystkie pozabierali; a kiedy przy powziętej wiadomości, bo zawždy innocens sanguis celitus vindictum clamat, comparéns kary u urodzonego imci pana Drozdowskiego, przedtym gubernatora Czudnowskiego, na pomienionych złoczyńców upraszał, gdzie nie otrzymawszy, gdyż tenże urodzony imé pan Drozdowski do Dubna tych złoczyńców, niewiedzący z jakiej racyi, odesłał, za któremi manifestans pojechawszy, o sprawiedliwość u samego jaśnie oświeconego xiążęcia jego mości upraszał, i tam, za odesłaniem na sąd majdeburski, dekret na strone swoje uciemieźliwy na jedyne illuzję, ponieważ in causa necis nullae dantur dilationes, niewiedzieć quo motivo, otrzymawszy, sprawiedliwości świętej nie doczekał; tak ta sprawa in hucusque żadnego skutku, nescitur cujus ex occasione, nie wzięwszy, indecisa zostaje. A gdy anno nunc currenti, die vigesima praesentis, jam pacatiori tempore, do Czudnowa tenże starozakon-

ny Izrael Majorowicz cum ministeriali et nobilibus, dispensante lege, przynajmniej dla upomnienia się inkwizycyi i proklamacyi cadaverum, na gruncie wywiedzonych w tej sprawie, urodzonych ich mościów panów: Drozdowskiego i Kozłowskiego praesentes zastawszy, upominał się i o wydanie złooczyńców upraszał,—w czym żadnej i najmniejszej nie odebrał satyfakcyi. Więc comparens, ratione praemissorum omnium et aliorum, ażeby przez nieoświadczenie się circa acta nie poniosł jakowej szkody w tej sprawie, contra eosdem praenominatos inculpatos iterum iterumque manifestatur. Izrael Majorowicz.

Книга городская, Киевская, записовая и потоchnая, № 224, годъ 1734—1737; листъ 517.

CIV.

Жалоба езуита Антонія-Станислава Статкевича на русскаго полковника Полянскаго о томъ, что онъ вручилъ начальство надъ козацкимъ отрядомъ нѣкоему Гривѣ, который напалъ въ 1734 году въ Винницѣ на езуицкую коллегію, истязалъ монаховъ и разграбилъ ихъ казну и движимое имущество. 1736. Сентября 2.

Anno 1736, die 2 Septembris.

Przed aktami sądów pogranicznych województwa Kijowskiego comparens personaliter przewielebny w Bogu jegomość xiądz Antoni Stanisław —Kostka Statkiewicz zakonu societatis Jesu, adiens judicia praesentia gracialia, lege publica constituta, wojewodztwa Kijowskiego, manifestował się solenniter: naprzód przeciwko imć panu Polańskiemu, pułkownikowi na ten czas będącemu, w mieście Granowie zostaiącemu y maiącemu komende nad woyskiem rossyiskim, tudzież przeciwko swywolnemu Grzywie, wata-

howi, w ten sposób y o to: iż jego mość pan Polański, pułkownik, dawszy za komendanta Hrywe, kozaka zadnieprskiego, ynym swywolnym kozakom siczowym y zadnieprskim, ktorzy w roku 1734, miesiąca Iunii 15 dnia, napadszy na miasto Winnice w koni sześciudziesiąt, między ktoremi byli Szczupczeni, obywatele klucza Niemirowskiego, tudzież y służący przedtym u nieboczzyka świętey pamięci jegomości pana Kamińskiego, regenta Winnickiego, który wiedział wszystkie mieysca y rozumiał, że są iakie depozyta, tak klasztorne iako y inszych panów w klasztorze pochowane Winnickim, y, obskoczywszy około collegium Winnickie, odbili wrota y zaraz tenże służący, wiedząc każdego po imieniu y przezwisku w klasztorze, zaraz dwóch jezuitów braci kazał onym swywolnym bić y katować bez miłosierdzia, powiesiwszy za nogi, a w podeszwy zacinać, aby powiadali, gdzie są pieniądze y insze depozyta? a potym, napadszy na celle mynifestantis y odbiwszy, wzięli: naprzód czerwonych złotych siedymset czterdzieście dziewięć, talerów bitych dwieście trzydzieście sześć, tyńfów dziewiędziesiąt siedm, tak też szelągami złotych polskich trzydzieście osim, zegar, który nazywa się pektoralik, valoris czerwonych złotych osimnaście, drugich także dwa: ieden z magnezem, a drugi, noszący także instrumenta matematyczne, valoris także czerwonych złotych dwieście szesnaście, także sepet, xiążki matematyczne y insze rzeczy pozabierali, iako to: suknie, prześcirańla, koszule y insze płotna cienkie; oprócz tedy wszystkich rzeczy ruchomych, ale w samych tylko pieniądzech uczynili szkody manifestanti na złotych polskich dziewiętnaście tysięcy osimset siedymdziesiąt y dwa złotych; o co wszystko idem comparens manifestatur, zostawiwszy sobie salvam meliorationem, prosił eam actis connotari; co y otrzymał. Pater Antonius-Stanislaus—Kostka Statkiewicz.

Книга пограничныхъ судовъ Ріевскаго воеводства, годъ 1735—1749, № 202; листъ 37.

CV.

Жалоба дворянина Михаила Трипольскаго на крестьянъ изъ села Волосова о томъ, что они уговорили мальчика, служившаго у отца истца, бѣжать съ нити въ Сѣчь; когда-же мальчикъ, похитивъ деньги у своего господина, бѣжалъ къ крестьянамъ, то они его убили и деньги присвоили себѣ. 1736. Сентября 12.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego szóstego, miesiąca Septembris dwunastego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Żytomirskim, przedemną, Janem Chodakowskim, namieśnikiem protunc grodzkim starostwa Żytomirskiego, i xiegami ninieyszemi, grodzkimi, comparens personalliter urodzony imć pan Michał Trypolski, swym i urodzonego imci pana Kazimierza Trypolskiego, brata swego, imieniem, windykując znaczney krzywdy i szkody przez poddanych Wołosowskich niżej wyrażonych ich mościów akcyę, naprzeciwko wielmożnej imci pani Teofili z Orańskich Humienieckiej, stolnikowej parnawskiej, matce, Antoniemu i Katarzynie vel alius nominis z Humienieckich Leduchowskiej Leduchowskim, sędzicom krzemienieckim; małżonkom, tudzież roboczym: Mikolenkowi, Łazarenkowi Iwankowi i innym w areście wyrażonym poddanym, świadczy, protestuje i manifestuje się w ten niżej opisany sposób i o to: iż ich mość obżałowani, nie mając względu, iż poddani, w Ukrainie będący, do wszelkiej skłonnii swywoili, non adinveniunt media do wstrzymania swoich poddanych, którzy to poddani ich mościów obwinionych, jako: Pawło Mikolenko, Iwanko Łazarenko, Łomaczenko i inni, w areście wyrażeni, stante nube infelicis interregni, niegodziwem postępując terminem, urodzonego Leona Rzymowskiego, minorennis aetatis, chłopca s. pamięci wielmożnego Jana Trypolskiego, łowczego mścislawskiego, rodzica comparentis, nie mającego jeszcze lumen penderosum, podmówili, aby okradł pana swego, szedł z niemi na Siecz; który, usłuchawszy onych et seductus malevola persuasione, gdy wielmożny ociec comparentis deposuerat se quieti nocturnae, wzłowszy odzienie, z one-

goż wyprół czerwonych złotych dwadzieścia, i, klucze tamże będące wyjąwszy, otworzył skrzynkę i tam wydobyl czerwonych złotych piędziesiąt, do wyżej wyrażonych obwinionych poszedł, mając compactum pojęcia z niemi na Siecz, ale obmylony nadzieją, na tamten pospieszył świat, kiedy ciż obwinieni, żeby się rzecz nie wyjawiała, onego zabili, pieniądze wzięli, a samego w gnoj zakopali; a kiedy psy poczeli dobywać, postrzegszy, nie wiedzieć gdzie podzieli, jako tymże obwinionym sufficientius inkwizycją dowiedzie się i licem probowano będzie. A zatym idem comparens, suo et quo supra nomine manifestowawszy się, jure agere deklarował, zostawiwszy salvam, si opus fuerit, meliorationem aut latioris faciendae, tej, breviter napisanej, o przyjęcie do akt prosił; co i otrzymał Michał Trypolski, manu propria.

Книга городская, Киевская, записовая и поточная, № 224, годъ 1734—1737; листъ 569 на оборотъ.

CVI.

X Жалоба дворянъ: Иосифа Зозулинскаго и Иосифа Тушинскаго на дворянъ Михаила и Казимира Трипольскихъ о томъ, что они несправедливо оклеветали истцовъ въ томъ, что крестьяне изъ имѣній, управляемыхъ истцами, мѣстечекъ: Паволочи и Котельни, будто съ вѣдома истцевъ, въ сообществѣ съ гайдамаками ограбили дворъ Ивана Трипольскаго. Между тѣмъ истцы сами понесли убытки и обиды во время бывшаго волненія. 1736. Сентября 22.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego szóstego, miesiąca Septembris dwudziestego drugiego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Żytomirskim, przedemną, Janem Chodakowskim, namieśnikiem protunc grodzkim staro-

stwa Żytomirskiego, i xiegami niniejszemi, grodzkimi, żytomirskimi, comparens personaliter urodzony imć pan Jan Saszkiewicz, plenipotent jaśnie oświeconych xiążąt ich mościów: Stanisława—sądeckiego, i Józefa—jahorlickiego starostów Lubomirskich, wojewodzciców sandomirskich, nomine tychże jaśnie oświeconych xiążąt ich mościów, pryncypałów swoich, tudzież wielmożnego Józefa Zozulińskiego, stolnika żydaczewskiego, Pawołockiego, i Józefa Tuszyńskiego, antea Kotelańskiego gubernatorów, i innych, niesłusznie do processu niżej wyrażonych ich mościów pociągnionych, imieniem, przybywszy do urzędu niniejszego, emundując z niesłusznej inwektywy dobra jaśnie oświeconych pryncypałów swoich, które nigdy takiej nie podlegały cenzurze, tudzież i ich rządcy, jakie teraz przez niesłuszne udanie ludzkie ponoszą, solenniter naprzeciwko wielmożnym ich mościom panom: Michałowi i Kazimirzowi, łowczemu parnawskiemu, Trypolskim świadczył i manifestował o to: iż ich mość panowie Trypolscy, wymyśliwszy sobie niejakiowyś pretext do dyspozytorów dóbr kluczów Pawołockiego i Koteleńskiego i ludzi, w tychże dobrach będących, nulla ab antiquo labe notatos, na których niejakowąś wkładając niesłuszną imposturę, że jakoby cum exteris ciż poddani, cum scitu ich mościów panów gubernatorów, zeszęgo niegdy wielmożnego imci pana Jana Trypolskiego, łowczego mćcisławskiego, najeżdżać i rzeczy niektóre zabierać mieli, czego inkwizycyą dowieść nie mogą. Wszakże clarum każdemu z obywatelów wojewodztwa tutejszego patuit nieszczęśliwa zawziętego narodu sevities, która przedtym od kilkudziesiąt lat była przytlómiona, hisque praetereuntibus annis swój znowu powziąwszy wigor, iniquum semen na cały tutejszy kraj rozszerzywszy, złote wolności przytlómiwszy swobody, swoje wzięła znowu górę, której niemal każdy doznał srogości; jakoż ich mość panowie gubernatorowie, przy niewinności swojej, jako patet całemu wojewodztwu, re ipsa doznali, bo po kilka razy cierpieli więzienie i różne aggrawacye, etiam i od dyspozycyi oddaleni byli, a ich mość obwinieni, znać ex hac suppositione, że przedtym częsty był spór za grunta, które in vicinitate z gruntami Koteleńskimi zostają, te urościwszy pretensye, manifestami, pozwami niesłusznie tak jaśnie oświeconych xiążąt ich mościów, jako i rządców dóbr wyżwspomnianych wexują, a co większa, czyniąc na jedyny kontempt i eluzyą honoru szlacheckiego, nad życie milszego, urodzonych ich mościów panów: Zozulińskiego, stolnika żydaczewskiego, ab antecessoribus suis possessionata w tym wojewodztwie, u gromady Pawołockiej, a Tuszyńskiego u Koteleńskiej aresztować ważyli się wraz z gromadami. A zatym idem comparens, no-

mine quorum supra, tam pro injusta descriptione honoris, quam pro indubitata vexa iterum iterumque, salva manente melioratione, contra eosdem praenominatos inculpatos manifestatur. Jan Saszkiewicz, manu propria.

Книга городская, Киевская, записовая и поточная, № 294, годъ 1734—1737; листъ 580.

CVII.

Постановленіе сеймика Брацлавскаго воеводства. Дворяне назначили вознагражденіе депутатамъ, отправлявшимъ порученія воеводства; опредѣлили сборъ новой подати для увеличенія количества войска; назначили комиссіи для опредѣленія границъ воеводства и для сношенія съ русскими властями по поводу прохода русскихъ войскъ черезъ Брацлавское воеводство; порѣшили уничтожить уединенные степные хутора и *гарды*, на которыхъ собирались своевольные отряды—а также просить гетмана о присылкѣ войска для охраненія воеводства отъ гайдамаковъ. 1736. Сентября 24.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego szóstego, miesiąca Septembris dwudziestego czwartego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkiemi, winnickiemi y predemną, Józefem Michałem Mierzwińskim, namieśnikiem burgrabstwa, viceregentem grodzkim winnickim, comparens personaliter iaśnie wielmożny jego mość pan Piotr Czezel, marszałek koła rycerskiego woiewodztwa Braclawskiego, te laudum, ratione introcontentorum ad acta praesentia, castrensia, capitanealia, vinnicensia per oblatam podał, prosząc mnie, urzędu, o przyjęcie onego; a tak ia, urząd, annuendo affectationi jego

mości podawającego, do xiąg przyjąłem y czytałem de tenore verborum sequenti: My, rady, dygnitarze, urzędnicy ziemscy y całe rycerstwo prześwieczonego województwa Braclawskiego, ad locum solitum consiliorum nostrorum, do miasta iego królewskiej mości Winnicy, ziachawszy się, obrady nasze na dniu dzisiejszym, za uniwersałem nayiaśniejszego króla iego mości, Augusta trzeciego, szczęśliwie nam panującego, de actu ejus: w Warszawie, die trigesima Iulii, roku tysiąc siedmset trzydziestego szóstego, na seymik relationis wydanym, pod dyrekcją wielmożnego iego mości pana Stanisława Rządewskiego, stolnika braclawskiego, zaczęliśmy, y do obrania wielmożnego iego mości pana marszałka y wielmożnych ich mościów panów assessorów przystąpiliśmy, y zgodnymi głosami wielmożnego iego mości pana Piotra Czeczela, sędziego pogranicznego braclawskiego, za marszałka, oraz wielmożnych ich mościów panów: Mikołaja Mosakowskiego, cześnika żwinogrodzkiego, iego mości pana Józefa z Orber Czosnowskiego, starostę ułanowskiego, iego mości pana Józefa Michałowskiego, łowczego braclawskiego, y iego mości pana Alexandra Mysłowskiego, za assessorów e gremio nostri obraliśmy. Kontynuując dalsze obrady nasze pod dyrekcją wielmożnego iego mości pana Dominika Kosiorka Bekierskiego, chorążego winnickiego, generała majoris infanteriae regni y komendanta fortecy Białocerkiewskiej, naprzód Bogu naywyższemu, iako auctori pacis, pokornie czyniemy dzięki, że oyczyzne nasze, inter malleum et incudem wszelkiej nieszczęśliwości będącą, z ostatniego przez seym pacificationis wyprowadził upadku y nieznośney woysk auxyliarnych wyrwał pressury, ile do tego, kiedy paterna nayaśniejszego króla iego mości, Augusta trzeciego, pana naszego miłościwego, regimur protectione, że ad pacificationem całej oyczyzny magnanimitate sua y oycowskim staraniem przyłożył się, y ogłoszenia tegoż pokoju obywatelom województwa naszego, przez wydanie uniwersałów do czynienia relacyi iaśnie wielmożnym ich mościom panom posłom, nie zaniedbał. Na fundamencie tego uniwersału, że nam iaśnie wielmożni ich meść panowie posłowie czynili relacye ex votis nostris, nayaśniejszemu królowi iego mości, panu naszemu miłościwemu, naygłębsze y powinne czyniemy homagia; iaśnie wielmożnym zaś ich mościom panom posłom, gdy tanta cura, studio et propriis impensis dla dobra publicznego y partykularney posługi województwu swemu funkcyą odbyli, z należyтым podziękowaniem nieustanną w sercach naszych zapisuiemy wdzięczność, naczając według dawnych zwyczajów po dwa tysiące z wakatów, tak wielmożnemu iego mości panu Bekierskiemu, chorążemu winnickiemu, iako y

wielmożnemu iego mości panu Rzązewskiemu, stolnikowi braclawskiemu, iaśnie wielmożnemu iego mości panu Rzewuskiemu, wojewodzie terazniejszemu Podolskiemu, iaśnie wielmożnemu iego mości panu Franciszkowi Potockiemu, kraczemu koronnemu, y iaśnie oświeconemu xięciu iego mości Antoniemu hrabi Lubomirskiemu, staroście Kazimirskiemu, pro gloriose peracta functione nie tylko z zaszczytem imion swoich, ale y wojewodztwa naszego, z wyznaniem recte gestorum vota dalszych affektów naszych contribuimus. Seorsive też czyniąc podziękowanie za odprawione poselstwa wielmożnym ich mościom panom; Augustowi Jaroszyńskiemu, miecznikowi braclawskiemu, Alexandrowi Dołżkiewiczowi, woyskiemu owruckiemu, Antoniemu Moszyńskiemu, posłom do iaśnie oświeconego xięcia iego mości prymasa osobami swymi, tudzież wielmożnemu iego mości panu Kazimirzowi Świdzińskiemu, podstolemu sochaczewskiemu, y ich mościom panom: Krzysztofowi Michałowskiemu, Michałowi Zwolskiemu, do iaśnie wielmożnego iego mości pana hetmana wielkiego koronnego posłuiącym,—z tychże wakancyi in vim gratitudinis po dwa tysiące dla każdego naznacamy. A że cała rzeczpospolita na ubezpieczenie kraiu et pro honore narodu swiego aukcyą woyska przez konstytucye terazniejszego seymu determinowała y kommissyą w Warszawie nazaczyła, do którey e medio nostri, iednostaynymi głosami, iaśnie wielmożnego iego mości pana Franciszka Potockiego, kraczego koronnego, dobrze nie tylko w wojewodztwie naszym, ale w całej oyczyźnie per adversa et prospera w stateczności y miłości oyczyzny wyprobowanego, za kommissarza uprosiliśmy, z offerencyą na aukcyą woyska trzydzieści tysięcy; których płacenia nie mając żadnego sposobu, tylko z podatku młynowego, od kamienia iednego na rycznych młynach po taleru bitemu, na wodach mniejszych po złotych pięć, a na wieśniakach po złotych dwa, y od diaków pogłownego złotych dwa, także z prawdziwey importancyi z starostw, w wojewodztwie naszym będących, których lustracya subsequi ma przez ich mościów panów lustratorów, na naypierwszym seymiku po zakończoney kommissyi obranych, którey kwarty płacenia cursus dla przyszłego woyska według teyże lustracyi powinien być continuus; co by zaś do podatku z młynowego, diakowego y kwarty ad complementum trzydziestu tysięcy nie dochodziło, wojewodztwo dopłacać deklaruie, wziąwszy modum contribuendi według taryfy. Przywodząc ad effectum punkt naznaczoney kommissyi z nayiaśnieyszą Imperatorową Rosyiską, sub titulo: »ubezpieczenia dostoięństwa naszego y uspokoienia stanów rzeczpospolitey« ułożony, wielmożnych ich mościów panów kom-

missarzów, to iest: wielmożnego iego mości pana Dominika Kosiorka—Bekierskiego, chorążego winnickiego, Feliciana Kazimierza Michałowskiego, podczaszego braclawskiego, Augustyna Jaroszyńskiego, miecznika braclawskiego, Piotra Czczela, sędziego pogranicznego braclawskiego, Ludwika Zwolskiego, podczaszego zwinogrodzkiego, naznaczamy y deleguiemy, cum omnimoda potestate. Drudzy zaś ich mość panowie kommissarze, do rozgraniczenia z wojewodztwami: Kiiowskim, Podolskim y Braclawskim przez konstytucyą naznaczeni, obligantur od nas, aby czasowi naznaczoney kommissyi wigilować chcieli y dokumenta probacyi granic quam optimo studio prokurowali; za którą fatygę y podiętą expensę podatek z winników browarnych—od każdego po złotych ośm, z parobków żydowskich po złotych trzy, także z dziewczek, u żydów służących, po złotych dwa z osoby—determinuiemy; który podatek, tak z miast, miasteczek y wsiów mają contribuere do iego mości pana burgrabiego grodzkiego winnickiego, praevio juramento, przez administratorów czyli woytów, in spatio niedziel czterech; które pieniądze iego mość pan burgrabia wielmożnym ich mościom panom kommissarzom, przez konstytucye naznaczonym y specyfikowanym, to iest: wielmożnemu iego mości panu Pawłowi Jaroszyńskiemu, podkomorzemu wojewodztwa naszego, Michałowi Kaletyńskiemu, chorążemu, Stanisławowi Rżążewskiemu, stolnikowi braclawskiemu, iakonayprzędzey wybrawszy, odesłać ma; do której to satysfakcyi pomienionych podatków iakonayprzędzey ich mość possessores, czyli gubernatorowie, albo administratorowie compellere mają, sub executione practicata na takowych renitentów, za wydanemi delatami od iego mości pana burgrabiego, non tango laudum konfederacyi w roku tysiäcznym siedmsetnym trzydziestym trzecim. Zabiegając zaś szerzającey się sweywoli chłopskiej przez schadzki y zmowy na futorach, po lasach y stepach, odległych gardach, które teraznieyszą uchwałę znosimy, dając inducias czasu do niedziel ośmiu do sprowadzenia się przez wyszlą innotescensyą od wielmożnych ich mościów panów sędziów pogranicznych; do tego aktu za kommissarzów, to iest wielmożnych ich mościów panów: Augustyna Jaroszyńskiego, miecznika braclawskiego, y Piotra Czczela, koła naszego ad praesens marszałka, uproszonych; inquantum by zaś w czasie naznaczonym nie były zniesione, tedy per executionem militare powiny być demoliowane (o której przydanie do władzy y attendencyi ich mościów panów kommissarzów naszych, wielmożni ich mość panowie posłowie, na przeszłym seymiku boni ordinis uproszeni, iaśnie wielmożnego iego mości pana hetmana koronnego, tudzież

o zniesienie gardu, na rzece Bohu będącego, iako y w interessie iego mości pana Polatowskiego, upraszać będą), nie tykając iednak ani znosząc tak pasiek, iako y pasiecznych korzeniów, alias bud. Widząc też znaczną potrzebę lokacyi woyska w woiewodztwie naszym dla uskromienia buntów, więc aby mogły być, za ordynansem iasnie wielmożnego iego mości pana hetmana wielkiego koronnego, z pod Baru ruszone y w woiewodztwo nasze wprowadzone—upraszamy, y ciż ich mość panowie posłowie iasnie wielmożnego iego mości pana hetmana wielkiego koronnego expostulować będą, a woiewodztwo nasze, za konserwacyą pomienionego woyska, do deklarowanego przez laudum boni ordinis furazu ieszcze tysiąc osmak owsa y tyleż siana, za dyspartymentem ich mościów panów kommissarzów, przydaie, nikogo od tego dawania furazu nie excypuiąc ani uwalniając; in casu zaś ingruentis necessitatis wielmożni ich mość panowie kommissarze temuż woysku czwarty tysiąc owsa osmak y teież wozów siana przydać mogą; inquantumby zaś woysko z pod Baru nie miało się tu w woiewodztwo nasze transportować, tedy woiewodztwo dawanie furazu pomienionego renuit. Ponieważ, consensu universali, urzędy powiatów: Winnickiego, Zwinogrodzkiego pozwolone, przez ich mościów panów posłów na seym przeszły do kancellaryey mnieyszey koronney dla obywatelów woiewodztwa tego podane przywileie, iako to: dla wielmożnego iego mości pana Michałowskiego, podczaszego bracławskiego, na chorąstwo zwinogrodzkie, dla wielmożnego iego mości pana Augustyna Jaroszyńskiego, miecznika bracławskiego, na stolnikowstwo winnickie, dla wielmożnego iego mości pana Piotra Sudymontowicza.—Czczela, sędziego pogranicznego y marszałka koła terazniejszego naszego, na podstolstwo winnickie, dla iego mości pana Antoniego Meszczyńskiego.—na woiewodztwo bracławskie, tudzież dla xięcia iego mości Michała Czetwertyńskiego—na podczastwo bracławskie, post ascensum iego mości pana Michałowskiego, y dla iego mości pana Feliciana Bekierskiego—na miecznikowstwo bracławskie, post ascensum iego mości pana Jaroszyńskiego,—nie doszły, y owszem iest odgłos, iakoby na inne osoby, possessyi nie mające, ad importunam instantiam powychodziły,—te wszystkie laudo praesenti pro vacanti podaiemy, y aby tymże ich mościom, wyżey specyfikowanym ziemianom, a nie komu innemu, z kancellaryi wydane były—iasnie wielmożnych pieczętarzów upraszamy. Listy, tak do wielmożnego iego mości pana woiewody Podolskiego, iako do iasnie wielmożnego iego mości xiędza metropolity, in desideriiis wielmożnego iego mości pana Michałowskiego, podczaszego bracławskiego, y iego mości pana

Moszyńskiego, iako też y do iaśnie oświeconego xiążęcia iego mości Sanguuszka, miecznika wielkiego xięstwa Litewskiego, respektem granic z prześwietnym wojewodztwem Kiiowskim, y Podolskim, y Wołyńskim, — wielmożny iego mość pan marzałek expediować będzie. Deklaracya w przeszłych laudach, tak wielmożnemu iego mości panu Rzeczyckiemu, obersztleytnantowi, iako y wielmożnemu iego mości panu Choieckiemu, skarbnikowi kiiowskiemu, przy znacznych tegoż iego mości pana skarbnika zasługach w tym wojewodztwie, z podatku przyszłej uchwały powinna suum sortiri effectum; także urodzony iego mość pan Rogowski meretur, juxta anteriora lauda. A tak wszystkie obrady nasze unanimitate votorum et affectuum zakończywszy, iego mości pana marszałka koła naszego braterskiego do pożegnania adstriximus. Datum w Winnicy, anno millesimo septingentesimo trigesimo sexto, die vigesima quarta Septembris. U którego to laudum relationis podpisy rąk własnych temi słowy: Piotr Czeczcel, marszałek koła rycerskiego wojewodztwa Braclawskiego. Mikołay Mossakowski, cześnik żwinogradzki, assessor, manu propria. Alexander Mysłowski, assessor. Józef Michałowski, łowczy braclawski, manu propria.

Книга городская, Винницкая, записовая и поточная, № 4619, годъ 1734—1736; листъ 617.

CVIII.

Универсалъ гетмана великаго короннаго—Юсифа Потоцкаго, предписывающій всѣмъ офицерамъ и солдатамъ, числящимся въ тѣхъ отрядахъ войска, которые назначены въ Украину, явиться немедленно въ лагерь подъ опасеніемъ отвѣтственности передъ военнымъ судомъ, такъ какъ гетманъ намѣренъ лично принять начальство въ походѣ противъ гайдамаковъ. 1736. Октября 15.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego szóstego, miesiąca Octobris dwudziestego wtórego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Żytomirskim, przedemną, Stanisławem Waśkowskim, namiesnikiem protunc grodzkim starostwa Żytomirskiego, y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, żytomirskiemu comparens personaliter urodzony imć pan Jan Niedaszkowski, ten uniwersał od iasnie wielmożnego imć pana Józefa z Potoka, na Stanisławowie, xięstwie Zbarażskim, Brodach y Niemirowie, Potockiego, wojewody kijowskiego, hetmana wielkiego koronnego, z podpisem ręki swoiey, przy pieczęci przyciśnionej, ratione introcquentorum, ad acta praesentia per oblatam podał, którego, ia, urząd, annuendo affectationi, ad acticandum przyimując, czytałem, de tenore tali: Józef z Potoka na Stanisławowie, Brodach, xięstwie Zbarażskim y Niemirowie Potocki, wojewoda y generał ziem Kijowskich, hetman wielki koronny, Warszawski, Łohoyski, Śniatyński etc. starosta. Wiadomo czynię, komu o tym wiedzieć należy, osobliwie iasnie wielmożnym ich mość panom pułkownikom, rotmistrzom, porucznikom, chorążym kompanji polskich, tudzież iasnie wielmożnym y wielmożnym ich mości panom generałom, majorom, pułkownikom, obersztleytnantom, majorom y wszelkim innym sztabs y oberoficerom cudzoziemskiego authoramentu: iż, konformując się do wyraźnych moich ordynansów, sub seriissima artykułów woyskowych animadversione wydanych, podaie do wiadomości wszystkim ich mości panom, utriusque authoramenti woyskowym, iż, gdy wiedząc periculum et publicam necessitatem personalis attententiae meae ducalis na Ukrainie, gdzie haydamacka zuchwałość y chłopskie bunty excrescunt y coraz bardziey dilatantur, determinowałem się sam in persona wybrać w prętkim czasie na Ukrainę, dokąd, pro securitate woiewodztw pogranicznych większa część woyska ordynansami pod komędą ich mości panów: Bukowskiego, chorążego Sanockiego, strażnika polnego woysk koronnych, regimentarza partji Podolskiej; Wyżyckiego, kasztelana Wołyńskiego, regimentarza partji Wołyńskiej, imć pana Małyńskiego, partji Ukraińskiej regimentarza, seorsiva dispositione mea naznaczonych, iest ściagniona i ściaga się, więc obwieszczam wszystkim ich mość panom woyskowym, non relicta amplius ulterioris clementiae et indulgentiae spei, iż, iezeliby który officer, towarzysz przy chorągwiach, in actuali opere belli będących, nie miał się znajdować in spatio niedziel czterech, tedy nietylko officer ammissione szarzy, a towarzysz ammissione rejestru, ale też criminaliter będzie sądzony y karany, także pod rejestrami iezeliby nie byli praesentes sztabs y oberofficerowie, albo iezeliby cheffowie regimentów, punktualną biorąc płacę, należącego w zupełnym porządku nie trzymali kompletu, ci suberunt rigori ar-

tykałów wojskowych. Dość bowiem miałem cierpliwości, amore non rigore regente, ale, kiedy nil iuvant verba, do odnowienia staropolskiej w żołnierzu pilności y dzielności, owszem dyskretnie in omni charitate hetmańskie moje przestrogi y napomnienia irritant et augent scandala, non medent malis, więc ten z ostatnią przestrogą wydaę uniwersał, walor wyraźnego ordynansu mający, na którym, jeżeliby który w czasie oznaczonym nie miał stanąć u chorągwie lub u regimentu, nie ujdzie sądu y kary przykładney; żeby zaś wszystkim innotescat, zalecam, ażeby ten uniwersał, ręką moją, własną, przy zwykłej pieczęci wojskowej, podpisany, do grodu ad acta podano y w pryncypalniejszych miastach publikowano. Datum w Stanisławowie, die decima quinta Octobris, millesimo septingentesimo trigesimo sexto anno. U tego uniwersału podpis ręki temi słowy: Józef Pотоcki W. K. H. W. K. L. S. Który uniwersał, de verbo ad verbum, do ziąg niniejszych jest wpisany.

Книга продская, Житомирская, записовая и поточная, № 225, годъ 1728—1737; листъ 887.

CIX.

Заявление слуги князей Любомирскихъ, Ивана Сашкевича, о томъ, что козаки напали на имѣніе его господъ, мѣстечко Паволочь, убили управляющаго и нѣсколько человекъ евреевъ, забрали экономическую кану и имущество и уничтожили всё, найденныя въ экономіи, бумаги и документы. 1736. Ноября 29.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego szóstego, miesiąca Novembris dwudziestego dziewiątego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku j. k. m. Żytomirskim, przedemną, Stanisławem Waškowskim, namieśnikiem protunc grodzkim starostwa Żytomirskiego, i xięgami ninijszemi, grodzkimi, żytomirskimi, comparens personaliter urodzony jm. p. Jan Saszkiewicz, nomine et ex speciali commissio iaśnie oświeconych xiążąt ich mościów: Stanisława, sądeckiego, i Józefa, iahorlickiego starostów Lubomirskich, wojewodzciców sandomirskich, pryncypałów swoich, obviando cuivis indemnitati jaśnie oświeconych pryncypałów swoich, ne aliquod exinde patiantur detrimentum, jak prędko po rozgromieniu kozackim, (którzy effrenata swywoli swojej licentia inhiando na zdrowie, życie, fortuny obywatelów, napadszy na miasto Pawołocz i zamek, pokłuwszy żydów kilkudziesiąt i gubernatora, niegdy świętej pamięci urodzonego imć pana Józefa Zozulińskiego, tudzież i innych, pieniądze skarbowe z prowentów Smilańskich i Pawołockich, rumaki neapolitańskie i inne żrzebce pozabierawszy, jako i żydów ze wszelkich ich majetności, pieniędzy złupiwszy, tym się nie kontentując, dokumenta, kwity, dekreta, assygnacye i inne autentyczne, do różnych spraw i dóbr jaśnie oświeconych xiążąt ich mościów, wojewodzciców sandomirskich, pryncypałów comparentis, należące, jedne w ogień powrzucali, drugie w błoto końmi tratowali, inne podarszy, z wiatrem za palisady powyrzucali acta praesentia, castrensia, żytomiriensia adire mógł, tak zaraz de omnimoda całości i dóbr jaśnie oświeconych pryncypałów swoich integritate et diligentia, aby ztąd jakowej nie ponieśli szkody, przed urzędem i aktami niniejszemi iterum iterumque querulatur et manifestatur. Jan Saszkiewicz, manu propria.

Книга городская, Киевская, записовая и поточная, № 224, годъ 1734—1737; листъ 644 на оборотъ.

CX.

Письмо региментаря Украинской партіи, Малинскаго, къ генералу Бекерскому, содерожащее отчетъ о походѣ противъ гайдамаковъ. 1736. Декабря 11.

Kopja listu od imci pana Malinskiego, starosty Nowogrodzkiego, do imci pana generała Bekierskiego, die 11 Decembris. 1736. Po odezwaniu się W. m. panu przez pocztę, rozstawioną do Białej Cerkwi, nagle ruszywszy się z Lisianki, od zuchwałego hultajstwa listami nawet provocatus, zagnałem się aż do Czehryna z małym profitem tak w niewolniku, jako i zabitych, bo ich więcej nad kilkadziesiąt rachować nie mogą. To przecie nam in gloriam, że do samej granicy wojsko ich uganiało z Czehryna; podjazdy do Kryłowa docierały. Stałem w Czehrynie kilka dni, mając relacją, że się kupią i przechwalają na mnie, ale dłużej z wielu racji bawić się nie mogłem, a do tego—co mi W.m. pan uwierzysz—taki głód na ludzie i na konie: dla ludzi chleba nie było, a koniom żyto zamiast obroku dając, i bez dachu nie zdrowo i nie wygodna. W tej pogoni napadliśmy w Borowicy na Niedźwiedzia, y, gdyby był Bóg dnia pozwolił, spodiewałbym się być więcej profitować, ale że już było ciemno, nieporządnym attakiem nie mogło się więcej wskurać. Niedźwiedź trzy razy raniony od Sawy pułkownika—lubo w tym liście nie było wyrażono od kogo, ale że ja tu mam znowu ex parte—y że ten Niedźwiedź jednak uszedł samosost, y postrzelanych kilkunastu; w niewolą wziętych 15, trupa koło 10, ostatek się pokryło i pouciekało pieszo, tak dalece, że potym chłopci kilku mi przyprawdzili niewolników—kazałem koło Czehryna powieszać. Nie wiem teraz, jeżeli po moim odejściu nie wyszli znowu, ale słychać było, że się rozbiegli w Potokach po nadgraniczu, siła y do Siczy ich poszło, y żaden się im pułkownikować nie podjął, lubo ten gad zawzięty chciał koniecznie sobie obrać jednego herszta do swawol wszystkich; napadli na nijakiego Chwetka, ale się i ten wymówił, powiadając: »jeżeli będzie pismo od ko-

szowego, to się podejmę. Rachują ich wszystkich: Siczowych 400 a Zatychników (sic); *) głosili, że Chrywa we 300 koni idzie: jedni powiadają, że z ukazem, żeby się wrócili siczowi do Siczy, a hultajstwo rozpędzić; drudzy zaś powiadają, że na sukkurs, żeby im plecy w granicy trzymał; jakkolwiek jest, jeżeli te hultajstwa wejdą w granice nasze, znajdą i aukcją buntowników.

Из газеты: „Kurier Polski,“ за 1737 г., № 1.

CXI.

Свѣдѣнія о гайдамакахъ, сообщенныя въ польскія газеты въ теченіи времени съ 12 по 26 число Декабря, 1736 года.

Z Białej Cerkwi, die 12 Decembris, 1736. Z Humania donoszą, że tam stanął imć pan generał Mier z znaczną partją wojska cudzoziemskiego autoramentu dla wyciągnienia linii nad granicą, która od Bogusławia na Lisiankę, Humañ, aż do Granowa ciągnąć się będzie; dalej zaś ku Czechrynowi i Dnieprowi partja imci pana starosty Nowogrodzkiego granic pilnować będzie, która ustawicznie in motu zostaje dla kup hajdamackich, w tamtym kraju znajdujących się, tudzież miasteczka, wsie okoliczne rabujących. Przyszła recenter wiadomość z Łysianki, że imć pan starosta Nowogrodzki z partją komendy swojej ruszył się do Kryłowa nad Dniepr, gdzie

---

*) Вѣроятно *затлечиковъ* т. е. приставщикъ, наwerbованныхъ.

500 hajdamaków zamknąć się miało; tam zaś idąc, na różne kupy hultajskie napadł, które—jako i Niedźwiedzia, jednego z hersztów, zniósł, 20 w niewolą wzięwszy; gdzie tegoż Niedźwiedzia postrzelono i pchnięto, jako o nim jest relacja samych kozaków, ku Kryłowu uciekających, których w niewolą zabrali.

Z Lisianki, die 14 Decembris. Za ordynansem imci pana starosty Nowogrodzkiego chorągwie wszystkie ztąd ruszają się do Smiły, mil 9 za Lisiankę, i tam imć pan regimentarz lokować się ma. Powiadają, że przereczony Niedźwiedź z tych razów już miał unrzeć; Harko w Siczy obwieszony; Brodawka, pułkownik kozacki, złapany z kilku kozakami i obwieszony; wszyscy zaś, których podczas tego podjazdu żywcem złapano, wywieszani i wystrzelani byli ad numerum 100. Słychać, że podjazdy z Siczy mieli wypaść dla ścigania i łapania tychże hajdamaków—kozaków 25 z Tarasem pułkownikiem—ich ztąd do imci pana wojewody Kijowskiego, hetmana wielkiego koronnego, jako niewolników zaprowadzono.

Z Humania, de die 19 Decembris. Donoszą, że lubo hajdamacy przez imci pana starostę Nowogrodzkiego, regimentarza partji Ukraińskiej za granicę w stepy wypędzeni, przecież jeszcze bawią się nad granicami naszymi i wpadają w poblizsze, nad granicą leżące, wioski i miasteczka; ale podjazdy nasze we dwóch miejscach napadły ich, jednych postrzelali, drugich, żywcem wziętych, powieszać kazali; więc, po odejściu podjazdów naszych, ciż hajdamacy, na też miejsca przypadszy, trupy pozdejmowali y, przy strzylaniu nad niemi, pochowali. W tych dniach imć pan starosta Nowogrodzki, regimentarz partji Ukraińskiej, z j. m. p. generałem Mierem, w Humaniu stojącym, i komendę pod wojskiem authoramentu cudzoziemskiego mającym, z rozkazu j. m. p. hetmana wielkiego koronnego, widzieć i znieść się ma dla uczynienia mocniejszej lokacji nad granicą ku Dnieprowi, ile że w tamtym kącie od Kryłowa nie małe kupy tegoż hultajstwa znajdują się i tam do nich z Siczy jeszcze więcej hultajstwa przybywa. Wojska rossyjskie wszystkie prawie nad Dnieprem w linii formalnej stoją, zasłaniając kraj od inkursji Tatarów, której się za nastompieniem zimy i mrozów obawiają.

Z Niemirowa, die 24 Decembris. Pokazał się był nowy buntownik Taras z kozakami Siczowemi, którego komenderowani od wojska naszego, napadszy, schwytali, a przy nim wielu kozaków w niewolę wzięwszy, niektórych tu, do Niemirowa, zaprowadzono, a drugich na granicy powieszano kazano. Imć pan feldmarszałek Minich pisał do imci pana hetmana W. K., prosząc o wydanie kilku hajdamaków Siczowych, aby na granicy Moskiewskiej surowo exekwowani byli na postrach drugim hultajom. Imć pan hetman W. K. kazał uczynić indagacją po wszystkich dobrach swoich Ukrainkich: który z poddaństwa był w swawolnej kupie z hajdamakami? a że nie mało pokazało się takich, więc podobno bez żadnego pardonu exekwowani będą. Imć pan hetman. W. K. po trzech królach determinował wyjazd swój z Ukrainy.

Z Humania, die 26 Decembris, 1736. Donoszą, że lubo hultajstwo haydamackie, pomieszane z kozakami Siczowemi, w stepy, ku Siczy ciągnące się, wypędzono, jednak jest wiadomość pewna, że jakiegoś Romana za pułkownika obrać sobie mieli, którego recenter podjazd nasz, napadszy, rozpedził; tenże Roman piechotą, przestrzeżony od chłopów, salwować się miał; kilkunastu kozaków nasi zabili, jednego tylko, który prawdziwy Siczowy, w niewolę wzięwszy. Za Dnieprem wszystkie in statu antiquo wojska rossyjskie, w linjach stojące, invigilant securitati krajów swoich. Tatarowie zaś dla terazniejszej rezolucji nic attentare nie mogą. Wojsko nasze po nad stepami, alias na granicach, ku Tatarom leżących, lokowane, całą zimę stać będzie, zasłaniając kraj od hajdamackich napaści y od Tatarskich czambułów, ile że y u Tatarów swawolne kupy znajdują się, które, etiam przeciwko fermanowi, mogłyby nasz kraj infestare, gdyby nie był zasłoniiony.

Из газет „Kurjer Polski“ за 1737 г., №№: 1, 2 и 3.

СХІІ.

Приказъ гетмана великаго короннаго—Іосифа Потоцкаго, предписы-
вующій дворянну Грохольскому принять начальство надъ *городовыми* ко-
заками во всѣхъ староставахъ, лежащихъ въ Украинѣ, и заняться преслѣ-
дованіемъ гайдамаковъ. 1736. Декабря 28.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego szóstego, miesiąca Decembris trzy-
dziestego pierwszego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkiemi, winnickiemi y
przedemną, Stanisławem Felicianem Szaszkiwiczem, regentem grodzkim
winnickim, comparens personaliter urodzony iego mość pan Chorostecki,
ten ordynans ratione introcontentorum ad acta praesentia per oblatam po-
dał, którego tenor talis: Józef z Potoka, na Stanisławowie, Brodach, xię-
stwie Zbarazkim y Niemirowie Potocki, woiewoda y generał ziem Kiiow-
skich, hetman wielki koronny, leżayski, śniatyński etc. starosta. Ponieważ
ich mość panowie starostowie pograniczni, obligowani wyraźnym prawem,
ażeby bezpieczeństwa granic przestrzegali, chorągwie swoje mieli, miastecz-
ka y wsie pograniczne opatrowali, tandem nie tylko sami wyrażonego in
praemissis non admittunt prawa, ale też nawet gubernatorowie niektórzy y
administratorowie starostw pogranicznych recusant horodowych dodawać
kozaków, dla wykorzenienia kup haydamackich y dla bezpieczeństwa po-
granicza potrzebnych, więc, ex antecedenti dobrych y chwalebnych akcyi
iego mości pana Grocholskiego, cześnika bractławskiego, towarzysza znaku
pancernego xięcia iego mości kasztelana krakowskiego, a niedawno lauda-
bili dispositione nad partyą Ukrainą komende mającego, firmando conse-
quentiam dalszey ochoty y skuteczney iego in publicum usługi, ile w tych
woiewodztwach pogranicznych possessione et meritis destyngowanego, daię
ten mój ordynans temuż iego mości panu Grocholskiemu, towarzyszowi
chorągwi pancerny xięcia iego mości kasztelana krakowskiego, ażeby, za
odebraniem onego, conveniat gubernatorów y administratorów starostw po-

granicznych o podanie porządnemi rejestrami wszystkich chorągwiów nadwornych y kozaków horodowych, siła w którym starostwie pogranicznym znajduie się y znaydować się według prawa lub ex nitentia necessitatis publicae attendetur; tych zaś wszystkich ludzi, kozaków horodowych, doyrzawszy kompletu y należytego w moderunkach porządku, ma mieć w dyspozycyi swoiey y ad quosvis usus publicos zażywać, według ordynansu iego mości pana Malińskiego, starosty nowogródzkiego, regimentarza partyi Ukraińskiej. A iego mość pan regimentarz partyi Ukraińskiej ma dać iaki szwadron y drugi w komendę iego mości pana Grocholskiego, dla łatwiejszego, adigendo inobedientes, przyprowadzenia do skutku terazniejszey wyraźney, ex praegnanti necessitate publica uczynionej, dyspozycyi moiey. Buntownicy y haydamacy, ieżeli się gdzie w dobrach których znajduią y tułaią, ma iego mość pan Grocholski kazać łapać, wyexaminowanych deferre iego mości panu staroście nowogródzkemu, regimentarzowi partyi Ukraińskiej, y, za iego approbacją, kazać exequować paenis criminalibus, secundum qualitatem delicti adaequatis. Z komputu kozaków horodowych starostwa Białocerkiewskiego koni piędziesiąt zostawić in usus fortecy tameczney, w komendzie iego mości pana generała maiora Bekierskiego, chorążego winnickiego, z ordynansu mego będącey, a resztę kozaków horodowych ma zażyć pro opere belli; śmilańskich także kozaków pro securitate tychże samych dóbr, iako pogranicznych, zażywać ratio permittit publica. Co wszystko ma exequi iego mość pan Grocholski, towarzysz chorągwi pancerney xięcia iego mości kasztelana krakowskiego, serio zalecam. Datum w Niemirowie, die vigesima octava Decembris, millesimo septingentesimo trigesimo sexto anno. Podpis takowy: I. Potocki, woiewoda kiiowski, hetman wielki koronny, manu propria. Locus sigilli.—Który to ordynans de verbo ad verbum do xiąg niniejszych iest ingrossowany.

Книга городская, Винницкая, записовая и поточная, № 4619, годъ 1734—1736; листъ 711 на оборотъ.

CXIII.

Свѣденія о гайдамакахъ, сообщенныя въ польскія газеты въ теченіе времени съ 2 по 28 Генваря 1737 года.

Z Humunia, die 2 Ianuarii. Ieszcze dotąd kozacy, złączeni z hajdamakami, w stepach bawiący się, nie przestawają infestować kraj, wpadając do wiosek z poblizszych stepów i zabierając bydła i wszystkie żywności, znajdujące się u ludzi. Koszowy posłał z Siczy dobosza do tych kup swywolnych, rewokując kozaków siczowych, znajdujących się u nich; jakoż niektórzy kozacy wracają się do Siczy, a drudzy jeszcze latitant w stepach.— Wojsko nasze nad granicami, od Dniepru aż ku Dniestrowi rozciągnięte linją, kupy swawolne, w stepach bawiące się, a często ludziom, blisko granic mieszkającym, dokuczające, obserwuje.

Z Humunia, die 10 Ianuarii. Wojsko polskie utriusque authoramenti dotąd bezpieczeństwo granic utrzymuje, jakoż z łaski Bożej kozaków dużo uskromiono. Siczowi in parte wrócili się do Siczy, drugich zaś, pozostałych, zabierają i exekwować każą. Dnia onegdayszego przyprowadzono tu trzech haydamaków, których podobnym-że sposobem, jako i drugich, kara czeka.

Z Kamieńca, die 26 Ianuarii. Przyprowadzono tu z Niemirowa kozaków 4 Siczowych, którzy się pokazali na rabunkach na Ukrainie, między którymi pryncypał ich pułkownik, imieniem Taras, ci mają być w ścisłym areście do dalszej dyspozyciei imci pana hetmana W. koronnego.

Z Białej Cerkwi, die 28 Ianuarii. Z Kijowa donoszą, że imé pan feldmarszałek Münnich z Petersburga dotąd nie powrócił, którego jednak wkrótce tamże spodziewać się każą. Imé pan generał Kieyth, in absentia

pomienionego imci pana feldmarszałka nad wojskiem rossyjskim komendę mający, dla oglądania linii i wizytowania posterunków, nad Dnieprem stojących, tymi dniami wyjechał. Około fortyfikacji tegoż miasta nieustannie robią. Miasteczko Wasylków także wałem i inną obroną zmacniają. Kozacy, albo hajdamacy nad granicami tułają się, ukrywając się w pasiekach i lasach nad Dnieprem, którzy kilkakrotnie od wojska naszego porażeni, nie śmieją już wpadać w kraj nasz, a zatym wszelkie od tegoż hultajstwa obywatelom tutejszym bezpieczeństwo.

Из газеты: „Kurjer Polski“ за 1737 годъ, № №: 4, 5 и 9.

XCIV.

Свѣденія о гайдамакахъ, сообщенныя въ польскія газеты въ теченіе времени съ 9 по 28 число Февраля, 1737 года.

Z Białej Cerkwi, die 9 Februarii. Temi dniami z zagranicy wypadło ośm kozaków, którzy we wsi Kowalowie, o mil 3 od Białej Cerkwi, w nocy napadszy, arendarzów pozabijali i, pieniądze zabrawszy, uszli, za którymi poszła pogoń, ale, nic nie wskorawszy, powróciła.

Z Białej Cerkwi, die 18 Februarii. Hajdamaków nie mało przychodzi, żądając, aby do usług rzeczypospolitej ich przyjmowano, dla których gdy żadnego funduszu nie masz, imć pan wojewoda Kijowski de proprio im konserwacją obmyślił.

Z Niemirowa, die 24 Februarii. Z Lisianki donoszą, że imć pan Maliński, starosta Nowogrodzki, regimentarz, z partią Ukraińską znajduje

się w Śmile, któremu kozacy z pod komendy pułkownika Kassjana, który nie dawno do wojska polskiego przystąpił, osimnastu hajdamaków, na granicy złapanych, recenter przyprowadzili, a 10 kozaków dobrowolnie do wojska przyszło.

Z Lisianki, die 28 Februarii. Wojsko nasze często po kilkunastu hajdamaków sprowadza, z których w przeszły tydzień 40 exekwowano. Z konfessat tychże hajdamaków constat, że ich na tym pograniczu od Kryłowa ku Siczy jest 800, a między niemi wielu takich, krórzy do Siczy powracać się obawiają, kryją się po lasach. W przeszłym tygodniu napadli hajdamacy naszych 5 pocztowych, z towarzyszem, komenderowanych za furazem; ci rejterowali się do chałupy, mocno się broniąc, lecz gdy hultaje chałupę z nimi zapalili, zgorzeć musieli. Towarzysz jednak, lubo dużo raniony, jakimś sposobem uszedł. Trzy szwadrony z Białejcerkwi do Białozoru ruszyły się dla większej przestronności i łatwiejszego wyżywienia się, za którymi i pułkownik Sawa z kozakami swemi dawnemi i świeżo przyjętymi, a na usłudze rzeczypospolitej będącemi, na lokację pojdzie.

Из газеты: „Kurjer Polski“ за 1737 годъ, №№: 9, 10, 11, 12.

CXV.

Отрывокъ изъ письма польскаго генерала-адъютанта Русоцкаго къ гетману великому коронному, содержащее отчетъ о переговорахъ, которые Русецкій велъ въ Кіевѣ съ фельдмаршаломъ Минихомъ относительно приобрѣтенія содѣйствія русскихъ властей для усмиренія гайдамаковъ. 1737. Февраля 28.

Excerpt z listu imci pana generała-adjutanta Rusockiego do imci pana wojewody Kijowskiego, hetmana wielkiego koronnego, z Kijowa, die 28 Februarii pisanego.

Donoszę I. W. M. P. dobr. że imć pan feldmarszałek dnia onegdayszego, t. j. 26 Februarii po południu o godzinie czwartej tu, w Kijowie, stanął y z armat na przyjazd iego z obudwoch fortec bito i przeciwko niemu niemal wszyscy officierowie wyjeżdżali; ja też dnia dzisiejszego rano miałem ten honor z nim mówić w interessach naszych polskich, uskarżając się na haydamaków, którzy nie przestają do Polski wpadać y wielką szkodę robić: bydło zabierają i za Dniepr przepędzają; iako i teraz świeżo towarzysza, po prowiant posłanego, postrzelono y jednego pocztowego zabito, drugiego żywcem wzięli; także y Niedźwiedź cum complicitibus, który się za Dnieprem ukrywa, żeby- był aresztowany—upraszałem, albo żeby naszej polskiej komendzie pozwolono tam iść w te puste miejsca, kędy Tatarzy ludzi pozabierali (a ci hultaje teraz tam się ukrywają), żeby to sobie za żadną inwazją nie mieli; y oraz upraszałem o surowy ordynans, tak do Koszowego, jako do wszystkich komendantów, na furwachtach stojących, żeby takich hultajów łapali i nie przepuszczali. Y obiecał ordynanse surowe wydać, mnie je do przeczytania pierwej podać; y strony Koszowego mówiłem, że on od wszystkich, co u nas rabują, korrupcie bierze, jak ci sami kozacy uznają, którzy w Białej Cerkwi siedzą, których tu każę przywieść. Odpowiedział: »Bardzo dobrze, y ja temu wierzę, że koszowy od nich bierze, i jest stary człek, i to hultaystwo jego nie chce słuchać«. Których to kozaków, wstąpiwszy w post, każę tu przywieść, co ich sam oddam;—gdyż teraz jest zabawny.

Из газетъ: „Kurjer Polski“ за 1757 годъ, № 13.

CXVI.

Приговоръ замкового Барскаго уряда, присуждающий дворян: Степана Волковинскаго, Шведовскаго, Михалевскаго и волошца Кукуценка къ тюремному заключенію и уплатѣ штрафа за разбой. 1737. Марта 11.

Działo się w zamku Barskim, roku 1737, miesiąca Marca jedynastego dnia.

Między urodzonym jm. p. Stanisławem Grodeckim, aktorem, z jednej, oboiście, Mikołajem, ojcem, Hryhorym i Stefanem, synami, Laszczenkami—Wołkowińskimi, przez jego mości ojca swego imieniem, oczywiście, sprawa do sądu pułkownikowskiego zaszła o to: iż jm. p. Stanisław Grodecki, aktor. pozywa do sądu swego ich mościów panów: Mikołaja, ojca, Stefana i Teodora Laszków—Wołkowińskich, synów, o oddanie summy swojej, na części w Wołkowińcach u ich mościów mianej, tudzież, stosując się do poczynionych protestacyi swoich przed aktami niniejszemi przeciwko ich mościom panom Laszczenkom—Wołkowińskim, synom, et quidem: pierwszej, de actu onej w zamku Barskim, roku 1737, miesiąca Lutego 23 dnia, przeciwko jego mości panu Teodorowi Laszczenkowi—Wołkowińskiemu, iż podczas inkursyi moskiewskiej był jego mość pan aktor z instynktu zбитy jego mości pana Teodora Wołkowińskiego; powtórnej, tamże w zamku Barskim, dnia i roku, jako wyżej, przeciwko jego mości panu Stefanowi Laszczenkowi—Wołkowińskiemu, zadając rozbójstwo w lesie Zharze, iż żyd z drugiem, to jest panami: Bazylim Szwedowskim, Michalewskim, Hryhorym Kukucenkiem wołoszynem, w Wołkowińcach mieszkającemi, przed sądem swoim probuje. Których kontrowersyi z stron obodwóch wysłuchawszy i one zważywszy, nakazuje stronie aktorowej: aby zadane rozbójstwo i wyż wyrażone pretensye, do ich mościów panów Wołkowińskich miane, przez świadków dowodził natychmiast. A że na tym terminie świadków jego mość pan aktor stawił, więc sąd do słuchania inkwizycyi przystąpił; której in-

kwizycy wysłuchawszy, co do pierwszej kategorii, względem zadosyć nieuczynienia dekretowi roku 1730, z woli zwierzchności zamkowej jego mości pana Jana Krymca—Wołkowińskiego, jako też i innych pretensyi do gruntu mianych, na grunt dóbr wsi Wołkowiniec, na dzień 3 Kwietnia w pierwszy wtorek po śródpopośney niedzieli zobopólnym (kosztem) sąd dla rozsądzenia finalnego sprowadzić mają; respektem zaś pretensyi, przez protestacyą zanesionęj od jego mości pana aktora przeciwko jego mości panu Teodorowi Laszczenkowi—Wołkowińskiemu, że przez jego mości instynkt jego mość pan aktor od moskalów podczas inkursyi był zбитy, że się to nie pokazało z inkwizycyi, zaczynam sąd od impetycyi jego mości pana Teodora Wołkowińskiego wolnym być czyni; ile zaś się tycze przez jego mości pana aktora jego mości panu Stefanowi Wołkowińskiemu i innym wyż wyrażonym zadanego rozbójstwa wyż pomienionego żyda, że się dowodnie to pokazało przed sądem, że nie inaczej—zaczynam sąd wyż pomienionych panów: Wołkowińskiego, Szwedowskiego, Michalewskiego, Hryhora Kuku-cenka winnych uznaje, i nakazuje, aby natychmiast wieżę wierzchną zamkową Barską, za pomienione rozbójstwo, każdy pod banicyą wieczną, zasieść ma i onę przez niedziel dwie kontynował, a przy wyjściu ma każdy zosobna sądowi po grzywien 15 zapłacić, pod banicyą, na terminie publikowaną; że się zaś ważyli bez opowiedzenia zamkowego godzić się z żydem w Wołkowińcach u jego mości pana Żubra pomienieni ich mość, za to każdy zosobna powinien dać po grzywien 5 przy wyjściu z wieży, mocy niniejszego dekretu.

Книга Барскаго замка, № 5686, годъ 1735—1737; листъ 52 на оборотѣ.

CXVII.

Свѣденія о гайдамакахъ, сообщенныя въ польскія газеты въ течение времени съ 15 Марта по 19 число Апрѣля 1737 года.

Z Lityczowa, 15 Martii. W przeszły tydzień pożybył tu, do Smiły, do imci pana starosty Nowogrodzkiego, regimentarza partii Ukraińskiej, niejaki Kassjan kozak z ludźmi swemi, którego pomieniony imć pan regimentarz ordynował na podjazd dla doświadczenia wierności; jakoż tenże kozak dobrze się popisał, przyprowadziwszy 25 nayprzedniejszych hajdamaków, których imć pan regimentarz obwiesić kazał. Przy Niedźwiedziu jednak, Chrywie i Charku około 1000 tychże hultajów znajdować się ma, jako tenże Kassjan czyni relacją, że nad rzeką Taśminem po wsiach i lasach tułają się.

Z Smiły, die 29 Martii. Teraz mamy wiadomość, że Orda już wyszła z rossyjskich granic. Tu, za Cebulnikiem, chyba pasiecznik w pasiece siedzi; czysto od hajdamaków: jednych Orda, napadszy, wycięła, a drudzy się w stepy Sickie potulili.

Z Białej Cerkwi, die 19 Aprilis. Hajdamaków po kilku i kilkunastu wpada, rwą, gdzie co mogą zarwać, et disparent; ale ich podjazdy nasze polskie scrutari nie mogą,—jak w ziemię wpadają.

Z Kryłowa, die 19 Aprilis. Donoszą, że hajdamacy w Andrusowce 120 sztuk bydła zabrali y do Krukowa pognali; ludzi koło Czehryna podzierali i mają się sciagać koło Krukowa, który mil 4 jest od Kryłowa, ale na nich ma oko pilne imć pan regimentarz partji Ukraińskiej. Od Ukrainy zewsząd tu donoszą, że tam wielka jest drożyzna: za ćwierć mięsa trzeba

dać złotych 10, a do tego chłopci nie pozasiewali, obawiając się jakich inkursii.

Изъ газетъ: „Kurjer Polski“ за 1737 годъ, № №: 13, 16, 19, 20.

CXVIII.

Письмо региментаря Малинскаго къ польскимъ пограничнымъ судьямъ Кіевскаго воеводства, заключающее въ себѣ подробности объ гайдамацкомъ отрядѣ Бинласа, а также отказъ въ присылкѣ военнаго конвола для охраненія безопасности судій. 1737. Апрелья 4.

1737 anno, mensis Aprilis die 6.

Przed aktami sądów pogranicznych województwa Kijowskiego urodzony jegomość pan Jozef Białobrzyski oczewiście stanowszy, list, od wielmożnego jego mości pana Malińskiego, starosty Nowogrodzkiego, regimientarza partyi Ukraińskiej, do wielmożnych ich mościów panów komissarzów y sędziów pogranicznych podał per oblatam, tenoris sequentis: Wielmożni, mnie wielce mości panowie y kochani bracia! List waszmości panów y tu, nim rozkaz dnia wczorayszego w nocy mie doszedł, dziś zaraz wyprawuie do Białey-Cerkwi według dyspozyciey hetmańskiej Tonkiego Iwana, którego wielmożni mości panowie ztamąd requirować będącie; ieżeli się przyda confessata z niego excerpta, in copia pro informatione posyłam; jest drugi aresztant, który novissime z kupy y watahy Bindassowey przyprowadzony, ale ten dopiero był zza Dniepra wyszedł; to tylko powiada, że Bindas bez ukazu zza Dniepra wyszedł, ale był w Ułasowce u generała moskiewskiego, tylko nie wi, iak się ten generał zowie; y teraz ten Bindas, powracając od Buhu, kilka pasiek w naszym kraju zrabował. Ludzi zaś na

assistencyą wielmożnemu mości państwu dać nie mam, bo ich ustawiczna tu jest potrzeba, ale jegomość pan regimentarz partji Wołyńskiej, bliszszy będąc tego mieysca, łatwiey te przysługę uczynić może; ia zaś cum plenissimo cultu wielmożnych mości panów życzliwym bratem y sługo uniżonym Maliński. Datum w Smży, die 4 Aprilis, 1737 anno. Intitulacya tego listu taka: Wielmożnym ich mościom panom: Michałowi na Lisowczyźnie Jackowskiemu, podczaszemu Kijowskiemu, y Wawrzyńcowi z Potoka Potockiemu, skarbnikowi Żytomirskiemu, komissarzom y sędziom pogranicznym wojewodzkiem Kijowskim, moim wielce mości panom y kochanym braćciom, rekomenduie. Który to list, za podaniem oczewistym, oraz za przyięciem do akt niniejszych, z początku aż do końca, z intitulacyą, do xiąg terazniejszych iest wpisany.

Книга пограничныхъ судовъ Кіевскаго воеводства, годъ 1735—1749, № 202; листъ 55.

CXIX.

Письмо региментаря партии Украинской, Малинскаго, къ гетману великому коронному, содержащее донесение о движенияхъ рускиихъ войскъ и о гайдамакахъ. 1737. Мая 4.

Kopja listu imci pana Malińskiego, starosty Nowogrodzkiego, regimentarza partji Ukrainskiej, do jegomości pana hetmana W. K., die 4 Mai, z Smży.

Nie przyszło mi do zamyślonych na haydamaków inkursji, bo mi we wtorek дано znać, że się Moskwa pod Kremieńczukiem na tę stronę

Dniepru przeprowuje. We środe wysłałem chorążego od dragonii z listem i memorjałem (których kopje posyłam) do imci pana feldmarszałka, ale niź dojechał do Kryłowa, miał relacją, że jegomość pan feldmarszałek wyjechał do Pułtawy. Kazałem tedy chorążemu, aby jechał do mającego komendę na miejscu jego z tą samą expedycją. Pisałem przez tę okazją i do pułkownika, który mi według ukazów, do siebie wydanych, pomagać obiecywał. Że w tak głodny czas y w taką bliskość pod wojska rossyjskie zapędzać się nie podobna, ponieważ już hultaje przez Dniepr tylko od moskiewskich woysk stoją bezpiecznie, prosiłem, aby łatwiejsze mając sposoby, na dowód doścżynienia ukazom, zabrać tych zbójców kazał, a chudobę, ubogim ludziom zabraną, przywrócić. Konie luźne wszystkie tej partiej na trawie, szeregowe—jeszcze nad posuszonymi gnojami trzymają, albo nie wszyscy, bo słomy zdziebla nie dostanie; ja obligowałem, żeby szeregowo utrzymywać do ordynansu jaśnie wielmożnego pana i dobrodzieja, bo im żadną miarą doskonałego bezpieczeństwa uczynić nie potrafię. Oneday wyprawilem na Taśmińskie przeprowy furwachtę; ale co od Lebedyna, Nerubayki, Humania—niepodobna zasłonić stepów, a przecie w najniebezpieczniejszą stronę niektórzy popuszczali, że się tam, gdzie od furwachtów assekurowano, pomieścić nie mogą. Kozaka tego, co był uciekł od pana Sawy z tych przybyszowych, jeszcze i konia swemu koledze wziął—kazałem obiesić, jako zdrajce i krzywoprzysięcę, także i tego chłopca, u którego Roman Żurba y koszowego synowiec nocowali—puł mili od Czerkass, a nie przestrzegł, ani swoim chłopom powiedział. Trzech zadnieprskich siedzi, którzy z Taranem i innemi haydamakami wyjechali byli nad Cebulnik dla zboża; tych imć pan Rudnicki, gubernator Czehryński, podjazdując, napadł. Hajdamacy pouciekali, tylko tych trzech wzięto w niewolę.

Из газетъ: „Kurjer Polski“ за 1737 годъ, № 21.

СХХ.

Инструкція, даная региментаремъ Украинской партіи хорунжему Корсу, отправленному имъ къ фельдмаршалу Миниху. Посланному поручено просить Миниха о томъ, чтобы онъ не вводилъ войскъ въ границы речипосполитой и чтобы удовлетворилъ претензіи поляковъ относительно гайдамаковъ, укывшихся въ русскіе предѣлы. 1737. Мая 4.

Promemoria, ordynowanemu od jegomości pana regimentarza partji Ukraińskiej chorążemu, j. m. panu Korsowi, do jegomości pana feldmarszałka (die 4 Mai 1737) to дано:

1. Nie wątpię bynajmniej że j. m. j. w. pan feldmarszałek wojsk rossyjskich, na fundamencie sojuszu przyjaźni, tyłaż deklaracjąmi imieniem Imperatorowej Jej Mości przez j. m. pana Keizerlinga, ministra pełnomocnego, stwierdzonej, y przez osobliwszą ku reczypospolitej przychyłność dowodami assekurowanej, całość granic polskich obserwować zechce, y, gdy się wojska w tej bliskości przez Dniepr na umyślną imprezę przeprawiać będą, zalecić raczy skutecznie, żeby jakiego niespodziewanie w marszu nie uczyniło kroku intaminatae neutralitali u strony przeciwnej podejrzenia.

2. Wydane ordynanse od j. m. pana pułkownika, w Krzemieńczuku stojącego, o nieprzepuszczanie szkodliwych krajowi naszemu ludzi, owszem na znośzenie onych zalecona pomoc, y te są sprawiedliwego serca j. m. pana feldmarszałka próby; y gdy teraz koło Krukowa swywolne kupy, niedawnemi czasy wypadłszy za Kryłow, 120 sztuk bydła zabrawszy, potem w kilku miejscach aż pod Żabotyń stepem podpadając, szkody czyniąc, za Krukowem bezpiecznie z tym łupem stoją w oczach prawie przyjaciół polskich, niewiedzieć, jeżeli tak daleko podjazdy nasze bez opacznej interpretacji ścigać by mogły swoich zbójców; mam śmiałość, za pozwoleniem j. m. pana feldmarszałka upraszać o tę łaskę, ażeby w swoim kraju to multystwo swoim sposobem zagarnąć y chudobę, przez nich ubogim ludziom

zabrane, powracać kazał na zaszczyt chwalebnej sprawiedliwości; wszak są dowody, co za ludzie i z których pułków szkodę czynili.

Изъ газетъ: „Kurjer Polski“ за 1737 годъ, № 21.

CXXI.

Постановленіе земскаго суда Подольскаго воеводства по дѣлу о жалобѣ дворянъ: Соболевскаго, Грабана, Михаловскаго и Бабинскаго на дворянина Юрія Пржесмыцкаго о томъ, что онъ нападалъ вмѣстѣ съ козаками на шляхетскіе дома, подвергалъ хозяевъ пыткамъ и истязаніямъ, многихъ изъ нихъ убилъ и ограбилъ ихъ имущество. 1737. Мая 25.

Actum Cameneci Podoliae in terminis tactis sub celebratione terminorum terrestrium palatinatus ejusdem, feria quinta post festum sancti Stanislai, in Majo agitatorum, feria sexta post idem festum sancti Stanislai proxima, anno Domini millesimo septingentesimo trigesimo septimo.

In causa et actione infrascripta judiciaria coram praesenti terrestri Podoliae judicio, in terminis tactis, sub celebratione terminorum terrestrium palatinatus ejusdem agitatorum, mota et judicialiter sese vertentē, idque inter instigatorem judicii praesentis, ejusque delatores: Andream Sobolewski, Ioannem Grabania, Stephanum Michałowski, Vladislaum Babiński ac alios actores, atque strenuum, Georgium Przesmycki vocitatum, licentiosum, excessivum, multorum criminum patratorem, in vim termini tacti per propositionem suam citatum, de tenore sequenti: Proponit instigator judicii praesentis, ejusque delatores, generosi: Andreas Sobolewski, Ioannes Grabania, Stephanus Michałowski, Vladislaus Babiński, ac alii actores, contra strenuum, Georgium Przesmycki vocitatum, licenciosum, excessivum

multorumque criminum patratorem, pro eo; quia ipse, stante revolutione ac incursione publica non pridem praeterita, ausus est temereque praesumpsit, cum cosacis, iisdem praebendo assistentiam, varia bona modo praedonico superinvadere, curias nobilitares superinequitare, tam varias personas, quam et se, actores, circa peractas cum cosacis inequitationes non modica substantia spoliare, prout tempore certo, inquisitione probando, praecipue se. generosos Sobolewski et Grabania, cum hominibus praemissis insolentibus idem stenuus Przesmycki, assistentiam sibi prebentibus, primo bona villae Mordyń, possessioni generosi Grabania subjecta, curiamque eorum violenta manu, ad id sibi associata, inequitavit, ibidemque varios excessus perpatravit, generosis Grabanie conjuges, investigando de rebus mobilibus ac pecuniis, ignem ad varia corporis membra apponere mandavit, resque varias repertas ac equos interceptit; demum, his excessibus contra jus divinum et legem publicam peractis, ad majora scelera nefanda sese licentiando, bona villae Kuzmińce, protunc sui actoris, generosi Sobolewski, possessioni subjecta, curiamque ibidem sitam simili modo tumultuario cum adscitis sibi cosacis, ad nefanda eadem scelera congregatis, ipsi melius de nominibus et cognominibus notis, cum vario armorum genere: hastis, bombardis superaggressus est, taliterque superaggreudiendo, guerram et tumultum excitavit, rebus permultis ad aliquot millia florenorum polonicalium, seorsivo registro comprehensis, spoliavit ac privavit, generosum Sobolewski, modernum actorem, pro collo fune arreptum, ex curia educere, in silvasque trahere, ac in ibidem crudeliter interimere mandavit, et, ni divina providentia aliorumque cosacorum, assistentiam ipsi praebentium, compassione permotorum, persuasione ab eodem licentioso et malevolo animo amotus fuisset, certo certius e vivis sustulisset, prout ex ipsius subordinatione tam permulti crudeli manu e vivis sublatis sunt; ipseque similia nefanda plurimis in locis perpatravit; contra generosum Michałowski, actorem, homines quos supra excessivos fomentavit et superinduxit, captivareque ac e vivis sufferre omnino voluit, pecora, pecudes aliasque res, tam ejusdem generosi Michałowski proprias, quam aliorum hominum, in vicinitate extantium, intercipere informavit et ipsemet intercipiebat; quae omnia, nonnulla per se dislapidavit, nonnulla vero apud varias personas ad conservationem reposuit et concredidit; exindeque, respectu praemissorum, cum complicibus suis paenas criminales promeruit, ac in se traxit, pro quibus citatus est propositione verbali, de praemissis latiori, fusius in se enarranti. Datum Cameneci Podolia, feria quinta post festum sancti Stanislai in Majo

proxima, anno Domini millesimo septingentesimo trigesimo septimo. Iudicium praesens terrestre palatinatus Podoliae partim praeuominatorum utrarumque et quidem actoreae, generosorum: Alexandri Sobolewski, Ioannis Grabania et Stephani Michałowski, per generosos Sobolewski et Grabania, suo et aliorum nomine, personaliter, citatae vero, strenui Georgii Przesmycki, incarcerati statuti, itidem personaliter, suo coram iudicio comparentium et controvertentium, resolvendo remissionem a decreto iudicii militaris, die nona Mai, anno nunc currenti—millesimo septingentesimo trigesimo septimo, ad praesens iudicium factam; quoniam ex decreto eodem testes non adaequato numero coram illo iudicio militari statuti probantur, proinde, suspensa decisione finali, decernit, quatenus partes easdem ad complementum duodecem testium reliquos instantanee statuunt, conservando partibus terminum peremptorium; in termino itaque hodierno peremptorio, ex vi suprascriptae conservationis conservato, conservationisque et praefixionis ejusdem termini legitime in diem hodiernam, videlicet feriam quartam, post Dominicam Cantate proximam, anno in actu contento—millesimo septingentesimo trigesimo septimo, incidenti et devenienti, partibus memoratis utrisque, et quidem actoreae: generosis: Sobolewski, Grabania ac aliis utrisque, personaliter, citatae vero, nobili Przesmycki incarcerato, itidem personaliter, coram iudicio praesenti comparentibus, iudicium idem terrestre Podoliae teneri partes ad repositionem inquisitionum; tam in iudicio militari, quam praesenti in termino eductarum, censet; et quoniam generosus Sobolewski ad complementum inquisitionum suarum testem unum statuit et adimplevit, nobilis autem Przesmycki testes quinque induxit, per septem vero in iudicio militari inquisitionem expeditam non reponit, nec de eisdem notitiam habere allegat, contravenisse eundem iudicium arbitratur, decernit: quatenus pro ejusmodi contraventione quadruplicem paenam quatuordecem marcarum polonicalium parti, generoso Sobolewski, iudicio vero per medium in instanti solvat; nihilominus suprafatas inquisitiones, per septem testes in iudicio militari eductas, pro futura cadentia officii castrensis Camenecensis Podoliae, proxime celebranda, comportet; ad quod officium castrense causam praesentem cum paratis inquisitionibus in ocluso rothulo utrisque generoso Sobolewski extradendis pro decisione finali remittit iudicandam, conservando partibus terminum ibidem peremptorium, interea memoratum Przesmycki in carceribus publicis detinendum sententiat; a quo decreto, pro juridico non suscepto, pars citata, nobilis Przesmycki, motionem suam ad iudicia tribunalitia regni Lublinsensia in-

terposuit, quam, taliter interpositam, iudicium praesens non admisit, de quo non admissa imo prosequenda pars eadem citata protestata est, iudicium vero, se id non temere, sed jure mediante fecisse, reprotestatum est cum parte, decreti praesentis vigore.

Книга катуровыхъ судовъ Подольскаго воеводства, № 3645, годъ 1724—1737; листъ 557.

СХХII.

Извѣстія о гайдамакахъ, сообщенныя въ польскія газеты въ теченіи времени съ 1 Іюня по 22 Іюля 1737 года.

Z Smolej die 1 Iunii. Z tej kupy, co była pod Lebedynem pokazała się, dwóch hultajów przyprowadzono, którzy czynili relację, że jedni z ich kompanii wrócili się z Lebedyna za Dniepr, a 15 tylko z Karnauchem y Bosym w Humafúszczyźnie uszli w Czarny las do Ihnata Medwedowskiego.

Z Szarogrodu, die 5 Iunii. Haydamacy koło Sawrania kilka wsi zrabowali i bydła pozabierali, za którymi z tych dóbr strzelcy w pogonь chodzili y, dognawszy ich nad granicą Tatarską, kilku kozaków zabito i 180 bydła wzięto, a z drugim obronną ręką nad granicą uszli, za którymi nasz podjazd wyprawiony, w granicach naszych polskich już nie zastał.

Z Niemirowa 10 Iunii. Ztąd o 4 mile pod Daszowem z lasa wypadłszy 80 koni haydamaków, napadli na 100 koni dragonii regimentu buławy polnej pod komendą jego mości pana oberszteleytnanta Krymskiego,

y, spłoszywszy krzykiem konie, że aż się porozbiegali, jedni z wartą bili się, z których dwóch zabito i kilku raniono żołnierzy, drudzy, konie do kupy zegnawszy, popędzili precz w lasy, za którymi od komend, poblizu stojących, komenderowano w pogoń imci pana Sztembergen, obersztejt-nanta regimentu królowej jej mości, który dognał onych, ale hultajstwo, zważywszy większe siły, konie słabsze pokłóli, a z lepszemi uszli za granicę. Koło Lebedyna powtórnie pokazali się haydamacy, ale się poszlakować nie dali, kilkanaście koni chłopskich zerwawszy w Humańszczyźnie, poszli pod Czarny las, do kosza, tam stojącego, tak z konnych, jako pieszych kozaków Siczowych złożonego, pod Ihnatem Medwedowskim, watahą. Od piechoty złapano dwóch kozaków, którzy są w partji Ukraińskiej, y wyznali, że na to umyślnie wyszli czatować, żeby konie polskich żołnierzy zagarneli,

Z Białej Cerkwi, die 22 Iulii. Haydamacy często wyrwają się, wpadając w granice nasze, bydła, gdzie mogą, zabierają, ale im niedawno pan Sawa pułkownik niedaleko Kudaku, w pasiece Sieroty, zabrał 160 sztuk bydła.

Из газетъ: „Kurier Polski,“ за 1737 г., №№: 25, 26, 32.

CXXIII.

Жалоба отъ имени Корсунскаго старосты, князя Юсифа Яблоновскаго на еврейскій кагалъ города Острога о томъ, что кагалъ, распредѣляя подать еврейскую, требуетъ ея уплаты изъ Корсуна, гдѣ евреи были частью перебиты гайдамаками въ 1734 году, частью-же, изъ опасенія гайдамаковъ выселились въ Полясье. 1737. Юня 12.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego szóstego, miesiąca Iunii dwunastego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Żytomirskim, przedemną, Wawrzyńcem Walewskim-Lewkowskim, namięśnikiem protunc grodzkim starostwa Żytomirskiego, i xiggami niniejszemi, grodzkimi, żytomirskimi, do urzędu i xiąg niniejszych, grodzkich, żytomirskich stanowszy urodzony Józef Hryniewicz, solennie, imieniem jaśnie wielmożnego jego mości pana Józefa Alexandra na Jabłonowie, Lachowcach Jabłonowskiego, buzkiego, korsuńskiego etc. starosty, naprzeciwno żydom starszym kahału Ostrogskiego, idque contra gravaminosam dispositionem i ich niesłusznej wydanej delacie na pogłównie żydowskie chorągwi wielmożnego jego mości pana łowczego kijowskiego, zaniósł i zaniósł manifestację w ten niżej wyrażony sposób: iż wzwyżwspomnieni starsi kahału Ostrogskiego, wiedząc bardzo dobrze, że jeszcze w roku tysiącnym siedmsetnym trzydziestym czwartym, dnia drugiego Marca, napadszy hajdamacy na miasteczko Korsuń nocnym sposobem i tam zastawszy żydów, tak w tym miasteczku mieszkających, jako też i z wiosek od . . . . swoich do miasteczka zbiegłych, dwadzieścia siedm dusz zabili, reszta, co zaś zostać mogło, od tegoż zabójstwa schronionych . . . . moskiewskimi, transportowała się w Polesie kijowskie, i dotąd mieszkającego żadnego żyda w tymże Korsuniu niemasz, excepto jednego żyda, który w karczmie pańskiej siedzi, zaciągniony na aręde z inszego kahału, to ten należący podatek do swego kahału oddaje; a że starsi kahału Ostrogskiego, nie uważając tak wielkiej ruiny ani dyspozycyi skarbu koronnego, że w assygnacyach chorągwianych miasteczko Korsuń excypowane, wydali delatę tak w roku tysiącnym siedmsetnym trzydziestym piątym, jako i w roku tysiącnym siedmsetnym trzydziestym szóstym, na pogłównie do tego miasteczka tejże chorągwi wielmożnego jego mości pana łowczego kijowskiego, a tu żadnego kahału niemasz, prócz tego jednego żyda. Przeto modernus manifestans, sądząc się bydz ukrzywdzony, de praemissis supra expressis zaniósł przeciwko wspomnionym starszym kahału Ostrogskiego protestacją, obiecując imieniem pryncypała swego prawem takowe krzywdy na trybunale Radomskim dochodzić i windykować, ponieważ dla takich ciężarów, kiedy i teraz wydana była delata na pogłównie żydowskie na złotych sto dwadzieścia, że się nie może i ten jeden żyd utrzymać, salve tej manifestacyi meliorowania pleno in robore zostawując, o przyjęcie onej do akt niniejszych mnie, urzędu, prosił; co i otrzymał. † Józef Hryniewicz, pisać nieumiejący.

Книга городская, Киевская, записовая и поточная, № 224, годъ 1734—1737; листъ 905.

СХХІV.

Приговоръ градскаго Каменецъ-Подольскаго суда, присуждающій къ пыткѣ и смертной казни дворянина Георгорія Пржесмыцкаго за то, что онъ въ сообществѣ съ козаками нападаль на шляхетскіе дома, убиваль и истязаль хозяевъ и грабилъ ихъ имущество. 1737. Іюля 15.

Feriâ secundâ post festum Sanctae Margaritae virginis et martyris inchoatorum, proxima, anno Domini millesimô septingentesimô trigesimo septimo.

Officium praesens, castrense, capitaneale Camenecense Podoliae ad affectationem partis cuius interest decretum infrascriptum inter partes inferius nominandas sub actu et anno, superius expressis ex protocollo decretorum officii sui, de tenore tali: Inter generosos: Andream Sobolewski, Ioannem Grabania, Stephanum Michałowski, Vladislaum Babiński at alios actores per generosum Andream Sobolewski, suo et aliorum actorum nomine, personaliter, et generosum Georgorium Przesmycki, citatum, incarceratum, personaliter, et generosum Michaellem Dyakowski, adcitatum, per generosum Franciscum Rudkowski. Officium, resolvendô remissionem a decreto iudicii terrestris, palatinatus Podoliae Cameneci in terminis tactis sub celebratione terminorum terrestrium palatinatus ejusdem, feria quinta post festum sancti Stanislai in Maio agitatorum, feria sexta post idem festum sancti Stanislai proxima, anno Domini millesimô septingentesimo trigesimo septimo ad iudicium praesens factum, tum quoque decidendo citationem, ad suum iudicium editam; quoniam, adhaerendo decreto praelegato terrestri palatinatus Podoliae, inter partes prolato, teneri partes easdem utrasque reponere inquisitiones censet; et quoniam partes utraeque inquisitiones coram officio praesenti reposuerunt, admissibiles easdem ad comprobationem juratoriam, super incorruptionem testium praestandam, adinventit et ministerialem, officii sui apparitorem, ad rotisandam juramenti rotham addit in instanti; post quod praestitum per partem utramque jura-

mentum ad lectionem earundem inquisitionum condescendit, quibus lectis et per omnes circumstantias ac matura iudicii sui deliberatione discussis ac examinatis, licet quidem ex iisdem inquisitionibus luculenter patet et deductum est: incarceratum Georgium Przesmycki, stante hostilitate, cum strenuis: Lubecki et Hołubenko conniventiam habendo, strenuum Hołubenko ad bona Kuźmińce privatim ob investigationem generosi Sobolewski, utrum extitisset domi? immississe, acceptaque notitia a strenuo Hołubenko: generosum Sobolewski in bonis Kuzmińce commorantem et commanentem, coassumptis sibi cosacis viginti sex, eundem generosum Sobolewski, in curia existentem, invasisse, ibidem generosum Sobolewski captivasse, resque ipsius, in curia protunc existentes, seorsivo registro conscriptas, interceptisse, interceptis rebus, eundem generosum Sobolewski, tuniculo in cervicem imposito, ipsemet Przesmycki ad sylvam cum cosacis duxisset, incesso equo pili biały cum bombardis longiori et brevioribus et hasta, clavo adunco concussisse et eundem suspendere curasse, tandem ad postulationem cosacorum eundem generosum Sobolewski dimississe; insuper cosacos ad bona Diakowce de Latyczow conduxisse et de bonis Diakowce ad bona Sachny adduxisse, ibidem subditos captivasse et concussisse, de personis generosorum: Sachnowski et Michałowski, ubi extiterant? interrogasse, eosdem cosacos, ut omnia jumenta interciperent, fomentasse, eosdem nobiles: Sachnowski et Michałowski velle captivasse, iisdem cosacis commansiones nobilium praefatorum ostentasse, de jumentis illorum investigasse, demum, non proventis suprafatigatis nobilibus et jumentis, retrorsum ad bona Diakowce redisse; tertia quoque die, manucente praefato Przesmycki, itidem bona Sachny invasisse, jumentaque ac alias res mobiles interceptisse; post haec peracta facinora generosum Grabania persequisse, praeventumque in bonis Merdyn nocturno tempore cum cosacis, plus viginti personarum adimplentibus, perinequitasse, admotoque igne, eundem generosum Grabania de pecuniis, armatura, alias de bombardis, vestis et vestimentis, quo in loco extitissent? interrogasse, resque varias, registro specificatas, interceptisse; insuper ad generosum Babiński, in bonis Diakowce commanentem, cosacos superinduxisse, discussisque scriniis, eundemque depopulasse, depopulatum suspendere conasse, habitaque cointelligentia cum Galagan, varios nobiles superinvasisse et depraedasse, super generosum Goiski, gubernatorem Nowy-Konstantinow, cosacos induxisse, eundemque ex subordinatione praefati Przesmycki crudeliter interemisse; exindeque jam reus mortis deducitur esse; verum, quoniam de rebus mobilibus, circa invasiones interceptis, nulla exstat in-

vestigatio, quonam fecerit? ubique in loco extiterant? aliaque crimina, sibi objecta, idcirco, pro meliori informatione iudicii, ad excipienda corporalia confessata per ministrum justitiae, ter admoto igne, turturandum destinat et pro executione ad jus civile et advocatiale remittit; post quae, subsecuta vel non, conservatur partibus terminus comparendi peremptorius, verbum de verbo, ut supra in se continentur, extradere mandavit. (L. S.).

Ex actis castelli capitaneatus Camenecensis Podoliae extraditum. Correxerit Przyłucki. Lectum per Ostrowski.

Книга Каменецкаго Магистрата, 1519—1799 юда, № 4562; листъ 480.

CXXV.

Жалоба управляющаго Романовскимъ староствомъ, дворянина Антонія Дорожинскаго на отряды, состоявшіе подъ начальствомъ Гривы и Жылы, о томъ, что они ограбили помѣщичій дворъ въ селѣ Борзнѣ, причинивъ убытка на сумму около 12,000 злотыхъ. 1737. Августа 14.

Roku 1737, die 14 Augusti.

Przed aktami sądow pogranicznych woiewodztwa Kijowskiego comparens personaliter urodzony jegomość pan Antoni Dorożyński, gubernator starostwa Romanowskiego, quam (primum) adiit acta praesentia sądow pogranicznych woiewodztwa Kijowskiego, swoim i brata swego rodzonego, Stanisława Dorożyńskiego, imieniem, solenniter manifestował się przeciwko komendzie Grzy-

wy y Żyły w ten sposób y o to: iż w roku tysięcznym siedymset trzydziestym szóstym, intra dies Octobris, w dzień, napadszy na dwur we wsi Borznie nad Rosią, zrabowali naprzód z fantów, z sukien, z cyny, z rządów, z kulbak, z szabel, y koni, y innych rzeczy, co się przy sądzie rejestrem pokaże, to jest na pięć tysięcy sześćset złotych, gotowych pieniędzy dwieście osimdziesiąt y dwa czerwone złotych, rubli y polskiej monety siedymset czterdzieści y pięć złotych wzięto; o co wszystko idem comparens manifestując się, zostawiwszy sobie salvam meliorationem, jeżeli tego potrzeba ukazować będzie, tey manifestacyi, prosił, aby to actis konnotowano było; co y otrzymał Antoni Dorożyński.

Книга пограничныхъ судовъ Кіевскаго воеводства, годъ 1735—1749, № 202; мстѣ 79 на оборотѣ.

CXXVI.

Жалоба управляющаго имѣніями князей Любомирскихъ, дворянина Іосифа Бодзковскаго, на русскаго полковника Фонтрейдена, а также на запорожскихъ козаковъ: Галагана, Медведя, Гриву, Харка, Рудя и Жилу, о томъ, что Галаганъ угналъ въ степи табунъ цѣпныхъ коней, принадлежавшіи князьямъ Любомирскимъ, полковникъ-же Фонтрейденъ освободилъ его изъ подъ ареста и отказалъ истцу въ удовлетвореніи претензіи. Остальные-же запорожцы напали съ отрядомъ козаковъ на имѣніе князей Любомирскихъ—Паволочь, убили: управлявшаго имъ, дворянина Зозулинскаго, нѣскольکو человекъ дворянъ и 35 евреевъ и ограбили какъ мѣстечко, такъ и экономію, причинивъ послѣдней убытковъ на 56,000 злотыхъ. 1737. Августа 14.

Roku 1737, die 14 Augusti.

Przed aktami sądów pogranicznych woiewodztwa Kijowskiego, w Motowidłowce, stanowszy oczewiście urodzony jegomość pan Józef Bodakoski,

specialis plenipotens gubernator xięstwa Rużyńskiego y Pawołodckiej włości, adiens acta presentia sądów pogranicznych, lege publica, woiewodztwa Kijowskiego z nayaśnieyszą monarchią Rossyiską, protunc w Motowidłowce będące, manifestował się solenniter imieniem jaśnie oświeconych xiążąt ich mościów na Wiśniczu y Jarosławiu, Rużyńskim xięstwie, Stanisława y Jozefa Lubomirskich, naprzód przeciwko Jakowowi Fodrejdenowi, pułkownikowi Czernihowskiemu woysk rosyjskich, y przeciwko swywolnym: Gałaganowi, watahowi siczowemu y Fendykowi, setnikowi Baraskiemu, princypałom, po imionach y przezwiskach znaiomym, tudzież y ich ludziom, pomocnikom i comprincipałom y przeciwko swywolnym: Medwediowi, Chrywie, Charkowi, Rudiowi, czwartemu Żyle, watahom, y innym kozakom Siczowym, po imionach y przezwiskach znaiomym swoim watahom, w ten sposób y o to: naprzod przeciwko jegomości panu Fontreydenowi, iż jegomość, wiedziawszy o tym dobrze, że swywolny Gałagan, wataha, in anno millesimo septingentesimo trigesimo tertio w polu przy Rozkopaney Mogile, na gruncie Horodyskim, zabrał z kozakami swoimi konie jaśnie oświeconych xiążąt ichmościów: naprzod konia karego, valoris złotych 400, konia szpakowatego—złotych sto, konia dereszowatego—złotych 200, konia zkaragniadego—valoris złotych dwieście piędziesiąt, konia czerwono-dereszowatego—złotych czterysta, konia cisawego—złotych dwieście, konia wiśniowego gniadego—złotych sto, łosiowego—złotych sto trzydzieści, dereszowatego wołoskiego—złotych sto piędziesiąt, podizdka skara-gniadego—złotych osimdziesiąt, wiśniowo-gniadego—dwieście czterdzieści, konia cisawego drugiego—złotych trzysta, koń trzeci cisawy - wynoszący złotych 130; wynoszące summe złotych dwa tysiące siedymset sześćdziesiąt złotych y, uszedszy z niemi, na swój obrocil pożytek, który to Gałagan, swywolnik, od jegomości pana generała Weyzbacha oddany był w areszt jegomości panu Fontreydynowi, pułkownikowi, aby był trzymany do satisfakcyi, a jegomość pan pułkownik Fontreiden obwinionego Gałagana uwolnił y satisfakcyi stronie, szkode mającej, nie uczynił; nawet tenże manifestans pod jegomością panem pułkownikiem Fendykiem Bariszpolskim konia, którego valor złotych 400, poznał—y w tym satisfakcyi nie uczynił, ani sprawiedliwości od jegomości pana pułkownika nie odebrał; a przeciwko swywolnym: Charkowi, Medwediowi, Rudiowi, Żyle y ich towarzystwu, im po imionach y przezwiskach znaiomym, także siczowym kozakom swywolnym, w ten sposób y o to: iż obwinieni swywolnicy w roku tysiącnym siedymsetnym trzydziestym szostym, die 7 Octobris, napadszy na miasto Pawołocz, urodzonego jegomości pana

Jozefa Zozulińskiego związali, związawszy, bili, poki nie ubili na śmierć; także urodzoną jeymość panio Marianne z Sebestyańskich Bujalską, gubernatorową Smilańską y człeka jegomości pana Bujalskiego, urodzonego Jana Wesołowskiego; ciż zabili żydów Pawołočkih trzydzieści pięć y zrabowali zamek Pawołočki y zabrali: summ, koni pańskich—według rejestru, iako y zrabowali miasto Pawołocz, summy pieniężne pobrali, fanty, srebra łamane y innych wiele ruchomych rzeczy wzięli; naprzód koni: ogierów neapolitańskich, trzy, za które dano tysięcy czternaście, ogier dropiaty—czerwonych złotych sto, zrzebców z stada pańskiego po ogierach Neapolitańskich y tureckich dwadzieścia pięć, każdy źrzebiec po czerwonych złotych dwadzieścia; ratnych pieniędzy z klucza Pawołockiego wzięli pięć tysięcy, czynszowych pieniędzy trzy tysiące siedymset, oczkowego kopijkami złotych sto dwadzieścia, Smielańskich pieniędzy z procentu przy jegomości panu Buialskiemu kopijkami czternaście tysięcy; in unum zkomputowawszy, summe facit piędziesiąt y sześć tysięcy sześćset dwadzieścia złotych; o co idem comparens iterum iterumque manifestatur, zostawiwszy sobie salvam meliorationem, prosił, aby to actis connotowano było, co y otrzymał—Jozef Bodakoski, manu propria.

Книга пограничных судовъ Киевскаго воеводства, годъ 1735 -- 1749, № 202; листъ 74.

CXXVII.

Жалоба еврея Шимона Иосевича на отряды, состоявшіе подъ начальствомъ Гривы и Жилы, о томъ, что они напали на домъ истца въ селѣ Сквирѣ, истязали его самого и членовъ его еемсйства и разграбили его имущество, стоимостью въ 2255 злотыхъ. 1737. Августа 14.

Roku 1737, die 14 Augusti.

Przed aktami sądów pogranicznych woiewodztwa Kiojwskiego stanowiący oczewiście Szymon Josiowicz, arędarz Skwiry jegomości pana Rzewus-

kiego, wojewody Podolskiego, quam (primum) adiit acta praesentia sądów. pogranicznych wojewodztwa Kijowskiego, swoim, dzieci, żony swoich imieniem manifestował się przeciwko komendzie Żyły y Grzywy w ten sposób y o to: iż w roku tysięcznym siedymsetnym trzydziestym szóstym, dnia dwudziestego Octobris, napadszy we wsi Skwyrze na dom comparenta, męczyli, bili jego, dzieci y żone jego, pejsachi swico palili comparentowi, zabrali czerwonych złotych osimnaście, rublów pietnaście, zostakami bitemi, drobną monetą—rublów pietnaście, koralów za dwadzieścia pięć rubli, sukień białogłowskich powszednich za rubli siedym, świętecznych sukień białogłowskich za rubli trzydzieści, poszewki, prześcirałła na rubli pietnaście, kilimy y lichtarze, komparenta samego powszednie suknie—rubli pietnaście, święteczne—rublów dwadzieścia pięć, dwie beczki gorzałki wytoczyli na ziemie, która kosztowała rublów pięć; in unum skomputowawszy rzeczy wszystkie, summa facit kopijkami dwa tysiące dwieście pięćdziesiąt y pięć złotych; o co wszystko ieden comparens, manifestując się, zostawiwszy sobie salvam meliorationem, iezeli tego potrzeba ukazywać będzie, tey manifestacyi prosił, aby to actis konnotowano było; co y otrzymał Szymon Josiowicz.

*Книга пограничных судовъ Кіевскаго воеводства, 1735—1749,
№ 202; листъ 83 на оборотъ.*

CXXVIII.

Жалоба ротмистра Цедзинскаго о томъ, что гайдамаки: Грива, Жила, Медведь, Харко и Рудь ограбили его вещи и угнали его лошадей. 1737. Августа 14.

Roku 1737, die 14 Augusti.

Przed aktami sądów pogranicznych wojewodztwa Kijowskiego comparens personaliter urodzony jegomość pan Cedziński, rotmistrz jaśnie oświe-

conego xięcia starosty sądeckiego, adiens acta praesentia sądów pogranicznych, lege publica wojewodztwa Kijowskiego z najjaśniejszo monarchią Rosyiską protunc w Motowidłowce będące, manifestował się solenniter imieniem swoim, tudzież imieniem jegomości pana Andrzeja Sochackiego przeciwko swywołnym: Grzywie, Żyle, Medwediowi, Charkowi, Rudiowi, watahom, y innym kozakom siczowym. po imionach y przezwiskach swoym watahom znaiomym, w ten sposób y o to: iż w roku tysiącnym siedymsetnym trzydziestym szóstym, dnia siódmego Octobra zabrali jegomości panu comparentowi koni pietnaście, valoris złotych tysiąc dwieście, sukien par trzy bławatnych męskich—złoty trzysta piędziesiąt, sukien białogłowskich cztery pary—złoty trzysta, wilczura nowa—złoty sto dwadzieścia, grzbiety nowe y lisów cztery—złoty sto, kun dziesięć—złoty sześćdziesiąt, kontusz karmazynowy, popielicami podszyty, złotych sto, kobierców cztery—złoty osimdziesiąt, kilimów trzy słońskich—złoty sześćdziesiąt, flint pięć—złoty osimdziesiąt, pistoletów par trzy—złoty sto dwadzieścia: ładownica pod blacho—złoty sześćdziesiąt, kulbak 4—złoty sto dziewiędziesiąt dwa, kołdra adamaszkowa—złoty osimdziesiąt, koni w kompanii osimnaście—złoty tysiąc; in unum zkomputowawszy summa facit dziewięć tysięcy pięćset sześćdziesiąt; zaś jegomości pana Sochackiego koni sześć—złoty dwieście, gotowych pieniędzy cztery tysiące, sukien par trzy bławatne—złoty trzysta, wilków osim, lisów osimnaście, kun dwadzieścia pięć—valoris złotych trzysta dwadzieścia wszystkie futra; summam facit cztery tysiące osimset dwadzieścia złotych; o co wszystko idem comparens iterum iterumque manifestatur, zostawiwszy sobie salvam meliorationem, jeżeli tego potrzeba ukazować będzie tey manifestacyi, prosił, aby to actis konnotowano było, co y otrzymał. (przy krzyżyku) Jan Cedziński.

Книга пограничных судовъ Кіевскаго воеводства, годъ 1735—1749, № 202; листъ 80 на оборотъ.

СХХІХ.

Жалоба дворянина Василя Медведовскаго, на Харка, запорожскаго козака изъ Пластуновскаго куреня, о томъ, что онъ съ отрядомъ запорожцевъ и гайдамаковъ овладѣлъ замкомъ въ мѣстечкѣ Тараци, убилъ жену истца, его самаго тяжело изранилъ и ограбилъ его имущество. 1737. Августа 18.

Roku 1737, die 18 Augusti.

Przed aktami sądów pogranicznych woiewodztwa Kijowskiego comparens personaliter urodzony jegomość pan Bazyli Medwedowski, gubernator na ten czas dóbr Taraszczy, adiens acta praesentia sądów pogranicznych woiewodztwa Kijowskiego, z nayiaśnieyszą monarchią Rossyiską w Motowidłowce będące, solenniter swoim imieniem y wielmożney jej mości paniey Joanny, primo voto Błędowskiey, secundo ad praesens Ambrosiowey Strutyńskoy, starościney Horodelskiey, imieniem, manifestował się przeciwko swywojnemu Charkowi, watahowi z kurenia Płastunowego siczowego y jego towarzystwu, kozakom, tak sieczowym, iako y drugim swywojnym, do nich wiążącym się, y jemu po imionach y przezwiskach wiadomym, w ten sposób y o to: iż pomienieni obwinieni, swawolni watahowie y jego towarzystwa, kozacy w roku tysiącnym siedemsetnym trzydziestym szóstym, dnia szesnastego Januarii, napadszy na miasteczko Taraszczę, nie pamiętaiąc na prawo ani Boskie, ani ludzkie, nic sobie niewinnego, urodzonego jegomości pana Bazylego Medwedoskiego w zamku tyranissime bez miłosierdzia bili y, ran śmiertelnych sześć zadawszy, za śmiertelnego na śród zamku porzucili, urodzoną jeymość panią Marcianne z Tripolskich Medwedoską, żone jegomości pana comparenta, tiranissime poty bili, poki nie zabili na śmierć; zabiwszy, poczeli rabować, iako: z fantów, z kulbak, z pieniędzy y z oręża y innych wielu ruchomych rzeczy, co się przy sądzie rejestrem pokaże; o co wszystko idem comparens, iterum manifestuiąc się, zostawiwszy

sobie salvam meliorationem, ieżeli potrzeba ukazować będzie, tey manifestacyi, prosił, aby to actis connotowano było, co y otrzymał, Bazili Medwedoski.

Книга пограничныхъ судовъ Кіевскаго воеводства, годъ 1735—1749, № 202; листъ 88.

CXXX.

Дополнительная жалоба управляющаго Паволоцкимъ имѣніемъ, дворянина Іосифа Бодаковского, о нападеніи гайдамаковъ: Харка, Гривы и другихъ на мѣстечко Паволочь. Бодаковскій представляетъ списокъ евреевъ, убитыхъ ими въ Паволочи, а также счетъ имущества, пограбленнаго у евреевъ, на сумму 124,750 злотыхъ. 1737. Августа 21.

Anno 1737, die 21 Augusti.

Przed aktami sądów pogranicznych woiewodztwa Kijowskiego compars personaliter urodzony jegomość pan Jozef Bodakoski, adiens acta praesentia sądów pogranicznych woiewodztwa Kijowskiego, lege publica naznaczone z najjaśnieyszą monarchią Rossyiską, protunc w Motowidłowce będące, przychilając się do manifestu swego, anno praesenti, die 14 Augusti o poczynione szkody w Pawołoczy y w Smiły na złotych piendziesiąt y sześć tysięcy sześćset dwadzieścia złotych od Charka, Grywy y innych poczynione y pozabijanie szlachty, manifestował się solenniter iterumque imieniem jaśnie oświeconych xiążąt ichmościów na Wiśnicu, Jarosławiu, xięstwie Rużyńskim, Stanisława starosty sądeckiego y Jozefa Lubomirskich, przeciwko swywołnym: Charkowi s kurenia Płastunowego siczowego, tak z siczowej iako y z polskiej którychkolwiek dóbr przybyłym swywołnikom, kozakom, po imionach y przezwiskach swoim watahom znaiomym, w ten

sposób y o to: iż pomienieni swawolni watahowie y kozacy w roku tysięcznym siedymsetnym trzydziestym szóstym, dnia siódmego Octobris, napadszy w pięciuset koni na miasto Powołocz, y w zamku urodzonego iegomości pana Jozefa Zozulińskiego, gubernatora, y urodzone jey mość panio Marianne z Sebejstiańskich Buialską, gubernatorowę Smilańską, y urodzonego jego mości pana Jana Wesołowskiego niemilosierne, nic sobie niewinnych, pozabijawszy, na piendziesiąt sześć tysięcy sześćset dwadzieścia złotych zamkowych zrabowawszy, y z zamku wypadszy, nic sobie niewinnych żydów, poddanych Pawołockich: Owsia Smilańskiego, Michela młodego, Moszka Zaslawskiego, Nowacha Szenderczynego, Matusza Terebija, Icka Mirosznika, Icka żyda inspektora, żyda złotnika, Herszka krawca, Jankiela winnika, Maiora Głucha, Morduchaia, Majorke stare z dwoygiem dziećmi, młode żydówke z dwoygiem dziećmi, Szenderszyne corke z dziecięciem, Biłauskie z dziecięciem, u Morowego Dawida corke, u Borucha corke, u Zlidennego chłopca, u Meucha ślepego chłopca, u Mewszy Tyrana corke, Manaszka Gulmana, Icka Pomahacza, Maiorowy żony siostrzenice, Sorke wdowe z dwoygiem dziećmi, Białousowego chłopca, wszystkich trydziestn pięciu osób, zamordowawszy y zabiwszy, zrabowali. U Owsia Smilańskiego: w czerwonych złotych siedym tysięcy dwieście złotych, w rublach dwa tysiące złotych, w srebrach różnych osim tysięcy, w cynach pięć tysięcy; u Dawida, arędarza Pawołockiego: w srebrach y różnych ruchomościach sześć tysięcy; u Jakora, arędarza Pawołockiego: w srebrze, złocie cztery tysiące; u Morducha, arędarza Pawołockiego: w srebrze, w złocie, koralach trzy tysiące, w komorze, w sukniach złotych sto; u kramarza Bendeta w kramie różnych materyi, sukien tysięcy iedynaście, osobliwie w domu u tegoż Bendeta w fantach żydowskich na tysięcy pięć; u Cala żyda różnych ruchomych rzeczy na tysięcy cztery; u Dawida Sokalskiego różnych fantów na tysięcy cztery; u tegoż Dawida skrzynia była u Josia żyda Bohusławskiego, w której było chudoby na tysięcy trzy; u Michela w domu iego na złotych trzy tysiące; u Szenderki wdowy tysięcy trzy; u żyda Jowela na cztery tysiące; u żyda Perca tysiąc dwieście złotych; u kramarza Borucha na trzy tysiące dwieście złotych; u Jowela tysiąc dwieście złotych; u Lejby tysiąc piendziesiąt; u żyda Mewszy z szwagrem jego trzy tysiące dwieście; u Mewszy, arędarza Harlewskiego—sto dwadzieście; u Michela Jakurowego sto piendziesiąt, u arendarzów Czubińskich sto siedymdziesiąt; u arędarzów Mińkowskich sześćset; u szkolnika osimset złotych; u Gulmana dziewięćset; u żyda Rymarza czterysta złotych; u żyda Maiora Samhorodeckiego zło-

tych dwa tysiące; u kramarki starey żydowki tysiąc dwieście; u Terebija żyda dwieście pięćdziesiąt; u żyda Berka złotych dwieście; u brata jego trzysta; u Morduchaja z Lisianki pięć tysięcy pięćset; u drugiego Morduchaja osimset, u Icka siedymset; u Lewichi wdowy osimset; u Leyby złotych dwieście; u Matusa starego złotych trzysta; u rabina Pawołockiego złotych trzy tysiące trzysta, szkolnych argenteryi y nakładów piętnaście tysięcy; u inspektorów dwóch żydowskich siedymset; u Szrola, arendarza strokońskiego, trzy tysiące dwieście; u żyda Hersza złotych tysiąc dwieście; w szafarni arendarskiej dziesięć tysięcy pięćset złotych; u Awronia krawca złotych dwieście; u Mariasi złotych czterysta; u Nechima z Buimem złotych tysiąc; u żyda Jankiela złotych osimset; u Stukała y szafarza złotych czterysta; u Beili wdowy z zienciem osimset; u Jankiela trzysta sześćdziesiąt; wynoszące wszystkie zkomputowane summy zrabowali y zabrali na sto dwadzieścia y cztery tysiące, siedymset pięćdziesiąt złotych; o co wszystko idem comparens iterum iterumque manifestatur, zostawiwszy sobie salvam meliorationem, jeżeli tego potrzeba ukazować będzie, tey manifestacyi, prosił, aby to actis connotowano było; co y otrzymał Jozef Bodakowski.

Книга пограничныхъ судовъ Кіевскаго воеводства, годъ 1735—1749, № 202; листъ 91.

CXXXI.

Жалоба дворянки Марианны Залеской о томъ, что запорожцы: Степанъ Чорный и Денисъ Борщъ, возмутьивъ Жаботинскихъ крестьянъ, убили ея мужа—Богуслава Залескаго и похитили его имущество. Квартировавший въ то время въ Жаботинъ русскій полковникъ Андрей Дунинъ, вызвавший своими распоряженіями возстаніе крестьянъ, взялъ отъ виновниковъ убійства часть похищенныхъ ими денегъ и освободилъ ихъ отъ ответственности. Равнымъ образомъ отказалъ въ удовлетвореніи иска Залеской и кошевой Запорожскій, которому она лично приносила жалобу. 1737. Августа 22.

Roku 1737, die 22 Augusti.

Przed aktami sądów pogranicznych woiewodztwa Kijowskiego comparens personaliter urodzona jeymość pani Marianna z Buialskich Zaleska,

administratorowa klucza Żabotyńskiego, wdowa, adiens acta praesentia sądów pogranicznych, lege publica wojewodztwa Kijowskiego z nayiaśnieyszą monarchią Rossyiską protunc w Motowidłowce będące, manifestowała się solenniter iuieniem swoim naprzód przeciwko: Iwancowi, koszowemu, y iego towarzystwu: Stefanowi Czarnemu—Paszkoskiego kurenia, Deniszczu Borszczowi, siczowym kozakom, tudzież przeciwko swywolnym: Juškowi Czubenkowi, Kononowi bednarzowi, Iwanowi Puzyrowi, Ilkowi Nestratemu, Klementowi Czercowi, poddanym klucza Żabotyńskiego y przeciwko jegomości panu Andrzeiowi Duninowi, pułkownikowi pułku lantmilickiego woysk rossyiskich, w ten sposób y o to: naprzód przeciwko wyszpomienionym swywolnym kozakom, zabóycom, iż oni, nie mając żadney przyczyny, przeciwko prawu Boskiemu y ludzkiemu, w roku tysiäcznym siedymsetnym trzydziestym czwartym, w miesiącu Marcu, napadszy na zamek Żabotyński, nie sobie niewinnego urodzonego jegomości pana Bogusława Zaleskiego, administratora Żabotyńskiego, tiranissime na śmierć zabili y na sześć tysięcy fortuny zabrali; a przeciwko jegomości panu Andrzejowi Duninowi pułkownikowi o to: iż jegomość, stanowszy z pułkiem swoim na kwaterze eodem anno w kluczu Żabotyńskim, naprzód zakazał, aby ludzie, poddani Żabotyńscy, nie chodzili na warte do zamku y nie byli posłuszni, posławszy z tym Stefana Kaluźnego, atamana, y Tarasa, chorążego kozackiego; po którym zakazanym posłuszeństwie y warcie w kilka dni zaraz zabili jegomości pana Zaleskiego, i w prędkim czasie zaraz jegomość pan pułkownik Dunin, pobrawszy zbójców, ktorzy zabili jegomości pana Zaleskiego, nietylko za zabicie nie karał, ale poiedynczo do siebie ich wodząc, pieniądze czerwone złote poodbierał y, choć chcieli zbóycowie opłacać głowe jegomości pana Zaleskiego, ten im nie pozwolił, y owszem, wolnemi uczynił; a przeciwko jegomości panu Jwancowi, koszowemu, w ten sposób y o to: iż kiedy jegomość pan Jwaniec, koszowy, z Siczy iechał do Białey-Cerkwi do pana generała Weyzbacha, był z nim na ten czas y obżałowany Deniszcza, zaboycza, na którego jeymość manifestantka temuż koszowemu uskarżała się y sprawiedliwości nie odniosła. O co wszystko eadem manifestantka, iterum iterumque manifestując się, ieżeli tego potrzeba ukazować będzie, tey manifestacyi, prosila, aby to actis connotowano było; co y otrzymała Marianna Zaleska.

Книга пограничных судовъ Киевскаго воеводства, годъ 1755—1749, № 202; листъ 99 на оборотъ.

CXXXII.

Свѣденія о гайдамакахъ, сообщенныя въ польскія газеты въ теченіе времени съ 7 по 22 Сентября 1737 года.

Z Białej Cerkwi, die 7 Septembris. Haydamacy dotychczas grasować nie przestają, którzy Białołówkę i drugą także wieś o mil 7 ztąd zrabowali, i popa tamże zabili y na wielu innych miejscach exorbitować nie przestają.

Z Niemirowa, die 22 Septembris. Die 18 praesentis wykopało się z więzienia tutejszego 13 haydamaków za podaniem sobie instrumentów od kogoś, tak, że się przez dyłowanie wyrznawszy i wykopawszy, uciekli; jeden stary tylko się został, który świadczyć może, za czyją pomocą i namową wyszli.

Obóz ludzi Tureckich, przy ministrach tejże nacji będących, pomknął się pod same miasto tutejsze nad wodę, obawiając się haydamaków, których 500 znajdować się miało o mil kilka ztąd w lasach, dla czego przez kilka nocy po 100 dragonii na straż w pole wyjeżdżało y sami Turcy, z bronią po całej nocy chodząc, strzegli się, jako też i warta codziennie na pikiet dla lepszego bezpieczeństwa.

Kozacy, albo raczey haydamacy, osobliwie około Sawrania, wpadając, rabują i trzody zabierają przy innych exorbitancjach.

Ze Smiły, 22 Septembris. Imć pan chorąży Piątkowski, obszedłszy po nad Taśminem aż do rzeki Herkli (sic) granicy moskiewskiej y, zrewidowawszy po nad Czarnym lasem w Bołtyczu (sic) szlaki y przytuliska haydamackie, gdy ich nigdzie nie napadł, ani poszlakował, powrócił z podjazdu; to tylko donosi: że za Herkliją w stepach było tego hultajstwa watahów trzy, których Tatarowie 29 lapsi znieśli; z tej kupy uszło watahów dwóch y ci na granicy moskiewskiej stoją w Czarnych lasach, gdzie

się hultaje do kupy zbierają. Dnia onegdajszego wyprawiony podjazd mniejszy dla przejrzenia szlaków ku Targowicy, od którego jest wiadomość, że nigdzie nie napadł śladu, ani powzieli wiadomości o haydamakach y nazad się ponad Taśminem obrócił ku woysku do obozu.

Из газеты: „Kurjer Polski“ за 1737 годъ, № №: 37, 39, 40.

CXXIII.

Извѣстія о гайдамакахъ, сообщенныя въ польскія газеты въ теченіе времени съ 5 по 26 число Октября 1737 года.

Z Białej Cerkwi, die 5 Octobris. Haydamacy okolicznie w małych dosyć kwotach wsi i miasteczka napadają. W przeszłym tygodniu Lipowiec, Bakabanówkę, Human, Miturce (sic), a niedaleko Niemirowa Żabokrzyki napadszy, zrabowali, pieniądze, fanty, bydło i leguminy zabierają, zabojów jednak żadnych nie czynią, niżeli wojsko nastompi, disparent, i śladu, ile małej kupy, wziąć przytrudno.

Uniwersały ztąd do okolicznych miast, miasteczek i wsi powychodziły, aby wszelka była ostrożność, y, gdzieby napadli trzecią część mniej, jako osady — a nie rzucili się na nich y dali się rabować, albo pozwolali prowjant, te same miasta i wsie za haydamaków miane będą.

Z Niemirowa, 6 Octobris. Die 3 praesentis haydamacy, napadszy kilku ludzi Wołoskich, ztąd jadących do swoich, do Humania, którzy przy Cesaarskim pośle, imci panu Dalmanie, dotąd służyli, zbili i funditus zrabowali; arendarza tamecznego, natione Greczyna, chcąc złapać, ale im uszedł; brata jego tak zmordowali, że ledwie żywego zostawili; pułkownika Talmasa także usiłowali dostać, ale im y ten umknął, tylko rzeczy i sprzęty jego, w cerkwi będące, odbiwszy, pozabierali.

Z Białej Cerkwi, die 13 Octobris. Hultajstwo bez przestanku, z step wypadłszy, miasteczka i wsie rabuje.

Ze Śmiły, die 17 Octobris. Podjazd, pod komendą imci pana Leduchowskiego porucznika wyprawiony, jadąc po nad Wisią ku Czarnemu Taszlikowi, napadł 30 hajdamaków, z których kilkunastu na miejscu zabito, trzech żywcem wzięto, reszta piechotą, porzuciwszy oręż, konie i bydła sztuk kilkanaście, w trzciny i Las Czarny uszła. Poszedł i drugi podjazd za Medwedówkę ku Kryłowu, mając wiadomość, że tam hultajstwo po kilku i kilkunastu przejeżdża się. W obozie pod Śmiłą ludzie się choruje i umiera.

Z Lisianki, die 26 Octobris. Haydamacy dotychczas grassować i wpadać nie przestają, z których kilkunastu podjazd polski napadłszy, 3 tylko żywcem złapał, 2 zabił, reszta ich pouciekała.

Из газет: „Kurjer Polski“ за 1737 годъ, №№: 41, 42, 43, 44.

CXXXIV.

Свѣденія о гайдамакахъ, сообщенныя въ польскія газеты въ теченіи времени съ 3 Ноября по 21 Декабря 1737 года.

Z Białej Cerkwi, die 3 Novembris. Hultaje haydamacy koło Granowa i Pohrebyszcz grasować nie przestają, wsi rabują, bydła zabierają, ludzi zabijają.

Z Niemirowa, die 10 Novembris. Haydamacy wieś Bosówkę ze dworem X. imci Radziwiłła temi dniami zrabowali.

Z Latyczowa, die 22 Novembris. W przeszły piątek exekwowano tu pewnego delinkwenta, który za naprowadzenie kozaków na imci pana Pawęckiego, brata imci pana gubernatora tuteyszego, i zamordowanie onego, z dekretu burgrabskiego żywcem na palu był zawieszony.

Z Niemirowa, 24 Novembris. Od Kryłowa i Śmiły donoszą, że podjazd polskiego autoramentu w znacznej kwocie ludzi, oprócz ochotnika, pod kommendą imci pana Skorzewskiego, idąc za haydamakami po nad granicą, napadł w stepach partją kozaków, gdzie zszedszy się, tenże imć pan komendant pocztowym z koni zsieść kazał, którzy piechotą strzelali się, a ponieważ ci, którzy na koniach byli, pieszych, z hajdamakami potykających się, odstąpiwszy, nazad rejterowali się, więc 80 ludzi naszych zginęło. Kozacy zaś, z drugimi haydamakami złączywszy się, po takowym powodzeniu okolicznie exorbitują i rabują.

Z Białej Cerkwi, die 27 Novembris. W piątek, die 7 praentis, za złą informacją imci pana Rudnickiego, ekonoma starostwa Czehryńskiego, imci panu Szumlańskiemu, regimentarzowi partji Ukraińskiej, uczynioną, że tylko 50 koni było haydamaków, przeciwko nim komenderował jego mości pana Skorzewskiego we 224. Ten, przyszedłszy do Medwedówki i uczyniwszy indagacją, iż nie było więcej ludzi, tylko 50, ruszył się w nocy w step, gdzie 2 godziny na dzień napadł popasowisko ich: a na nim głów 40 zabitego bydła, któremu kompanja persadowała, iż tu nie dla 50 ludzi tyle bydła zabito. Kozacy horodowi zaś powiadali dla odebrania swego bydła zabranego, konfirmując, że ich niemasz więcej nad 50; w tym, ruszywszy się z tegoż miejsca o stai, napadli na małą kwotę haydamaków, co postrzegłszy kozacy, tył podali, a przednia straż nasza obces skoczyła, korpus zostawiwszy w dobrej straży; tandem wypadł sukurs haydamaków koni 200 y pieszą straż podjazdu polskiego złamał, co postrzegłszy imć pan Skorzewski, zawołał z koni zsieść, i sam, z konia zsiadłszy, potkał się z temi 200 kozakami; po małej chwili znowu przybył sukurs 200 haydamaków; widząc imć pan regimentarz, że nie wytrzyma tak wielkiej potędze, szedł odwodem, odstrzelając się piechotą, błotami, stepem mil dwie. Haydamacy zaś we 400 koni nie strzelali, bo im prochu nie stało, chcąc, ażeby się poddać i im konie oddać; lecz imć pan Skorzewski odpowiedział negative, z dokładem: "że wolę sam na placu zginąć, niżeli się w ręce grubego narodu dostać., i tak odwodem przyszli do wioski, Kamionka nazwanej,

над granicą i staneli przy grobli, gdzie zawołał imć pan regimentarz, dodając im serca, ażeby się nic nie trwożyli, ponieważ już wyszli z niebezpieczeństwa. Natychmiast, jak prędko przepawili się przez grobelkę Kamionki, tak zaraz napadł ich podjazd haydamaków we 200 koni, którzy znieśli podjazd nasz do szczętu, bo tylko 16 koni uszło y to rannych. Jednak przeciw tym haydamakom poszedł podjazd w 800 koni polski; co za skutek będzie, przyszyły czas pokaże. Notandum, że ta bitwa między podjazdem polskim i haydamakami od południa aż do północy trwała cum infelici eventu naszych.

Z Niemirowa, die 8 Decembris. Mamy tu wiadomość, że wielka kupa kozaków z Siczy wyszła y lubo powiadają, że na naszą stronę poyść miała, doskonałej jednak wiadomości, gdzieby się obrócili, dotąd niemasz.

Z Niemirowa, die 21 Decembris. Kozacy, którzy wyszli byli w znacznej kwocie ku naszej stronie, za surowym ordynansem jego mości pana feldmarszałka rossyjskiego cofneli się nazad y tak przecie ucichło.

Из газеты „Kurjer Polski“ за 1737 и начало 1738 года, № №: 45, 46, 47, 48, 49, 50, 52.

CXXXV.

Письмо литовскаго надворнаго маршала, Игнатія Завиши къ гетману Потоцкому, съ извиненіемъ въ томъ, что управляющій Завиши, дворянинъ Хосцкій, допустилъ казнить въ Бердичевѣ воровъ, не предоставивши рѣшить ихъ участи военному суду, назначенному для разбирательства дѣлъ о гайдамакахъ. 1737. Нолбря 23

Roku tysiąc siedmset trzydziestego siodmego, miesiąca Novembris dwudziestego trzeciego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego krolewskiej mości Żytomirskim, przedemną, Józefem Celestynem Moklakiem, namięśnikiem grodzkim starostwa Żytomirskiego, y xiegami ninieyszemi, grodzkiemi, żytomirskiem i com parens personaliter wielmożny imć pan Kazimirz Chojecki, komornik graniczny Braclawski, komisarz generalny hrabstwa Berdyczowskiego, ten list od wielmożnego imci pana Zawiszy, marszałka nadwornego wielkiego xięstwa Litewskiego, do jaśnie wielmożnego imci pana Potockiego, hetmana wielkiego koronnego, wojewody Kijowskiego, pisany, racione introcontentorum ad acta castrensia, żytomiriensia, per oblatam podał, cujus tenor talis: Mon seigneur! Raportować raczył jaśniewielmożny imć pan, iako w dobrach moich Berdyczowskich sąd miasta tamecznego wyznanych złodziejów capitis sententiavit. Domawiał, inculpando podobno a tę sprawiedliwości exekucyą komisarza mego, imci pana Chojeckiego, komornika granicznego Braclawskiego, który nequidquam derogavit komendzie żołnierskiej przez to, że jure, dziedzicom competenti, takowych winowajców sądzić y exekwować dopuścił; wszakże nie uczynił tego nad złapanym haydamaką, ale go wielmożnemu imci panu regimentarzowi, iako do komendy woyskowej należącego, odesłał, przeto, aby niewinnie non vexaret censura, iako słuszną za sobą po ciąga instancyą, tak suplikując jaśniewielmożnego pana, ażebyś go plene exkuzowanym y, iako żołnierza, w łasce y respekcie swym hetmańskim mieć raczył, do której się oraz y sam rekomendując, jestem in omni cultu et veneratione jaśniewielmożnego mości pana y serdecznego dobrodzieja szczerze życzliwym bratem y uniżonym sługą. Podpis zaś ręki temi słowy: Ignacy z Rożyców Zawisza M. N. W. X. Litt. M. C. C. B. S. S. komornik. Super skrypcya zaś tak się w sobie ma: jaśniewielmożnemu imci panu hrabi z Złotego Potoku Potockiemu, wojewodzie Kijowskiemu, hetmanowi wielkiemu woysk koronnych, memu wielce mości panu bratu y dobrodziejowi. Który że to list, za podaniem y proźbą imci podawającego, a za moim, urzędowym, przyjęciem, słowo w słowo, iak się w sobie ma, do xiąg ninieyszych iest ingrossowany.

Книга гродская, Житомирская, поточная и вписовая, годъ 1728—1737, № 223; листъ 1097.

CXXXVI.

Письмо Кіевскаго подкоморія, Антона Трипольскаго къ главноуправляющему Бердичевскою волостью, дворянину Хоецкому. Трипольскій благодарить послѣдняго за предоставленіе въ распоряженіе военной власти какихъ-то спорныхъ вещей и проситъ доставить ему свиденія о количествѣ милиціи, которая можетъ быть доставлена изъ Бердичева для преслѣдованія гайдамаковъ. 1737. Ноября 23.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego siódmego, miesiąca Novembris dwudziestego trzeciego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku iego królewskiej mości Żytomirskim, przedemną, Jozefem Celestynem Moklakiem, namieśnikiem grodzkim starostwa Żytomirskiego, y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, Żytomirskimi, comparens personaliter wielmożny imć pan Kazimirz Chojecki, komornik graniczny Braclawski, komissarz generalny hrabstwa Berdyczowskiego, ten list, od wielmożnego imć pana Trypolskiego, podkomorzego kijowskiego, in vim et personam sobie, podawającemu, z podpisem ręki własney, racione introcontentorum, ad acta castrensia, żytomiriensia per oblatam podał de tenore tali:—Moi wielce mości panie y kochany bracie! Dziękuję pro tene-ritudine wielmożnemu panu, żeś te requisita przysłał, o których miałem troszeczkę dubium przez zatrzymanie aż dotąd; kiedy zaś już iestem satisfactus, upewniam wielmożnego pana, że cum debita recomendatione realitatis wielmożnego pana reponować to będę jaśniewielmożnemu imci panu hetmanowi, bez którego decyzji trzeba, aby ten depozyt do żadney nie szedł dyspozycyi, ale haereat na miejscu za deklarowaną promulgacją uniwersału mego; dziękuie wielmożnemu panu, - ale oraz proszę addere momentum ad executionem recomendatorum, oraz ad omnem ingruentem casum życzyłbym sobie mieć informationem wieleby włość Berdyczowska mogła mieć ludzi, gdyby przyszło, poblizu gdzie przeszłakowawszy haydamactwo, znosić? Gdyby to była łaska wielmożnego pana, żebyś na iaki momencik

zbiegł do mnie, miałbym siła z wielmożnym panem conferre w różnych rzeczach potrzebnych, czego piórem według moiey konsideracyi, tak skutecznie okryślić nie można. Co wyraziwszy, debito favore, jestem imci panu życzliwy brat y uniżony sługa. U tego listu podpis ręki temi słowy: Antoni Trypolski P. W. K. Superskrypcya zaś na tym liście tak się w sobie ma: memu wielce mościwemu panu y kochanemu imci panu Chojeckiemu, komornikowi granicznemu Braclawskiemu, towarzyszowi znaku pancyrnego jaśniewielmożnego imci pana wojewody Rawskiego, memu wielce mości panu należy. Ktéréżże to list, za podaniem y proźbą imci podawającego, a za moim, urzędowym, przyjęciem, słowo w słowo do xiąg niniejszych jest ingrosowany.

Книга городская, Житомирская, поточная и записовая, годъ 1728—1737, № 223; листъ 1095.

CXXXVII.

Жалоба товарища панцырной хоругви, Ивана Скульскаго, на дворянъ Тышкевичей и Куницкаго о томъ, что они ложно оклеветали истца, обвинивъ его въ нападеніи на села: Бѣлополе и Кашперовку, въ разграбленіи этихъ селъ и въ причиненіи увѣчій и смерти крестьянамъ. Скульскій утверждаетъ, что онъ дѣйствительно съ отрядомъ войска напалъ на крестьянъ упомянутыхъ селъ и вступилъ съ ними въ стычку, но что онъ предпринялъ походъ, не самовольно, а по приказанію начальства, такъ какъ крестьяне составили въ Бѣлополиі своевольный отрядъ и убили у села Червоной дворянина Фелиціана Третьяка. 1737. Декабря 10.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego siódmego, miesiąca Decembra dziesiątego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku j. k. m. Żytomirskim, przedemną, Alexandrem Kuckiewiczem, namieśnikiem protunc grodzkim starostwa Ży-

tomirskiego, i księgami niniejszemi, grodzkimi, zytomirskimi comparens personaliter urodzony jego mość pan Jan Skulski, towarzysz znaku pancernego jaśnie wielmożnego j. m. p. wojewody Mazowieckiego, praevia manifestatione przeciwko urzędowi grodzkiemu kijowskiemu o nieprzyjęcie tejże manifestacyi, jak prędko dowiedział się o manifestacie urodzonego j. m. pana Wojciecha Kunickiego, ac si imieniem wielmożnego jego mości księdza Antoniego Tyszkiewicza, kanonika wileńskiego, i innych, anno praeterito, millesimo septingentesimo trigesimo septimo, tak przeciwko sobie, jako też przeciwko wielmożnym ich mościom panom: Stanisławowi Sługockiemu, regimentarzowi partii Ukraińskiej, Janowi Pruszyńskiemu, staroście nosowskiemu, buńczucznemu wojsk koronnych, i innym ich mościom armatenentes, przy których czułości spokojne odprawują się chwile, gdy heroum virtutes dissipant omne malum, intuitu suo w grodzie Kijowskim rudi ingenii calamo napisanym, tak zaraz przeciwko temuż urodzonemu j. m. panu Kunickiemu, ad acta stawającemu, jako też przeciwko tym, którychby imieniem tenże wyżej wyrażony manifest nastąpił, niemniej przeciwko susceptantowi tegoż manifestu, lubo widząc, że varii objecti nulla excusatio, jednak nie mogąc tollerare huncce libellum pasquaticum irrealium objectorum z cirkumskrypcją honorów, ile od takowych, którzy criminationibus suis alienam famam chcą violare, nefanda swoje pokrywając crimina, protestując się i reprotestując, tenże jego mość comparens, tak swoim, jako i tegoż wielmożnego jego mości pana regimentarza i innych ich mościów imieniem, musi unus pro omnibus frenum justo laxare labore, uskarżając się, quae mala fratres quantoque praemunt, nie dosyć, że tenże jego mość pan Sługocki, regimentarz, tak w przeszłe rowolucye, jako i teraz, heroum pectoribus fortunae na pograniczu i życia concivium patriae zasłaniając od swywoľnych kup hajdamackich, vigilias insisti et fame odprawując, quot saevas hiemes, quot horrida sidera coeli invicta virtute pati musi tak ciężko na Ukraine Janczarychę z hajdamakami, in martio pane, ale to pulchra vulnera, gdy za swobodę ojczystą; gorszy tu nieprzyjaciel domowy, kiedy Deus armorum tak samego wielmożnego jego mości pana regimentarza, jako i jego mości komparenta i innych ich mościów kompanii za ordynansem należytem swywoľne kupy buntowników, około wsi Czerwonej tu, w wojewodztwie Kijowskim, grassujące, rozgramiających,—urodzony jego mość pan Kunicki, imieniem wielmożnego jego mości księdza Tyszkiewicza i innych ich mościów panów Tyszkiewiczów, criminationibus famosissimum intaminatum honorem impetere et crimen suum najazdów, buntów, zabójstwa, ra-

bunków *invertendo crimine* cyrkumstancyi defendere, naprzód zadając temuż wielmożnemu j. m. p. regimentarzowi, jakoby, *prospiciens privata*, miał podjazd dać pod komendę jego mości komparenta na zruinowanie i *oppressyą* dóbr wielmożnego j. m. xiędza Tyszkiewicza, co *non meretur excusationem*, choćby *privatis prospiciens*, ile w tym kraju Ukraińskim, ale że *non privata*, ale *publica*, bo *publicum crimen est quod certa lege publicum esse iubetur et ad omnium pertinet injuriam*, zakazane prawem Bożym i ludzkim zabójstwa, ostrzeżona *securitas* życia, honorów i fortun szlacheckich, obwarowane bezpieczeństwo województw pogranicznych, zakazane rabunki, inwazye, a *privatum* że to jest, gdzie nie uważając na prawa Boskie, na prawa świeckie, domy szlacheckie najeżdżając, rabują, krew niewinną szlachecką rozlewają, jeżeliż to nie *publicum crimen*, jeżeliż *non pertinet ad injuriam, omnium innotuit publica fama*, że znajdują się buntury w domach w Białopolu, *innotuit*, że napadali na wieś Czerwone i zrabowali, *innotuit* też, że świętej pamięci urodzonego Feliciana Trzeciaka, godnego i z antenatów swoich w tym województwie człeka, pod wsią Czerwoną buntownicy z pryncypałami i przywódcami tyrańsko zamęczyli i zamordowali, jako o tym *ea in re manifest* i obdukcye zaszły *iusus enarrant*; jakże było na takowe *exorbitacye, publica fama volante* o rabunkach, zabójstwach, *innocente sanguine clamante, vindicatum* nie dawać, nie *ordynować* podjazdu? dany i *ordynowany* wprawdzie podjazd od wielmożnego jego mości pana regimentarza, jako od czułego żołnierza i generalną komendę mającego, *circa tuitionem swobód i bezpieczeństw ojczyzny i do uśmierzenia buntowników i kup swy wolnych exorbitantów*, dany, i słusznie, pod komendę jego mości komparenta—ale dla uśmierzenia *publicorum criminum* wyż wyrażonych *exorbitancyi i inkonweniencyi*, dany—ale dla uśmierzenia buntów, dla złapania zabójców i pryncypalnych buntowników, żeby *venenatum os, malitiam cordis prodens*, nie rozszerzało się. Za cóż tedy wyżwyrażonym *manifestem* pociągać in *cribram intaminatum honorem* wielmożnego jego mości pana regimentarza? za co zadawać, że na domowe i prywatne *interesta*? za co *facinora aliena* zwałać na podjazd, samym będący in *ea culpa*, samym narobiwszy *exorbitancyi, zabójstwa, rabunków* przez ludzi białopolskich i innych *woluntaryuszów*, jako *eo nomine* *manifesta* zaszły, i jeszcze zadawać *objecta irrealia* ludziom do tego niepodobnym? *Quis locus innocentiae reliqueretur, si alienum crimen macularet innocentem?* Wielmożny jego mość *comparens*, jako żołnierz, *disciplinam militarem* wiedzący jak in *exercitio martiali* sprawić się, był komenderowany

od wielmożnego jego mości pana regimentarza, ni z kim ani znosząc się, ani do kogo nie referując się, oprócz tylko dla wzięcia informacji o buntownikach, szedł mil kilkanaście podjazdem ze wszelką skromnością; nie uskarża się nikt o to, chyba tyło ta malevolorum vis, która, inhians na cudzą sławę i będąc causa causati wyż wyrażonych kryminałów, chce ich bronić et, turpia facinora sua zwalając na niewinnych, pokryć; przyszedł tenże jego mość podjazdem pod wieś Czerwone dla języka, tam, użaliwszy się nad niewinną krwią zamęczonego świętej pamięci urodzonego Feliciana Trzeciaka, i dowiedziawszy się z kąd byli, gdzie się znajdują swywolne kupy buntowników i aktualnych zabójców, poszedł podjazdem z ludźmi, pod swoją komendą będącemi, ku wsi Białopolu i Kaszperówce; tam z wielkim azardem na chłopstwo rozjadł, na wszystkie rezolucye złe rozpuszczone, natrafiwszy, natar; gdzie pryncypali rozproszyli się, tyło kilku buntowników wzięł, i noc jedną w Kasperówce przenocował. I jakże się ważył autor manifestu wyż wyrażonego zadawać rabunki, wydzierstwa i inne wymyślne objekcye z tak znaczną ujmą henoru i dobrej sławy jego mości komparentowi, które nigdy inesse nie mogły, bo jeżeli był podjazdem w Kasperówce, to z swojemi był ludźmi, za ordynansem, a za cóż opisywać, że z inniemi ludźmi, kozakami, dla których uśmierzenia szedł, a miałyby ich adminiculum samychże potrzebować? to contra sensum rationis ta opinia; czemu w inszych wsiach tenże podjazd nic nie szkodził? czemu ni od kogo inszego żadnych niemasz kwerymonii, tyło imieniem tych, czyje Białopole i Kasperówka, czyi buntownicy chłopci, czyi z przywódcami swemi napadli na wieś Czerwone, czyi rabowali, czyi nieboszczyka Trzeciaka męczyli i zabili, i, facinora swoje invertendo, turpia quaeque zadawać ważyli się, toż wyrażając, co sami robili, i sławę niewinnemu, podściwie zasłużonemu żołnierzowi, jego mości komparentowi, secundum regulam militarem, jako wszędy, tak i na tym podjeździe sprawującemu się, tymże manifestem czyli paszkwilem szarpneli. Nawet wlelmożnych ich mościów panów: Jana Pruszyńskiego, starostę nosowskiego, buńczuczne gojsk koronnych, i Andrzeja Trzeciaka, miecznika zytomirskiego, towarzysza znaku husarskiego jaśnie wielmożnego j. m. p. wojewody Wołyńskiego, tak godnych z antenatów swoich, tam in sago quam in toga inter concives rzeczypospolitej zasłużonych, sensatos et conscienciosissimos viros, dotkneli, zadając, że jakoby ich studio et motivo miał się jakowyści wymyślny stać rabunek i jakoby mieli przydawać do podjazdu ludzi swoich, co non obsesset; choćby i dawali ludzi, gdy crimina, pacem turbantia, na to wyciągały; tyło, że

jeżeli amara veritas vitiosa—dopieroć, gdzie dissona veritati zachodzą ob-
jecta per authentica i lubo turpe est crimen crimine detendere, jednak
niedziw temu manifestowi irrealium objectorum, bo, jako dolor, tak i metus
coget mentiri, ile wiedzącego, że culpae reus est, cujus cum incumbit regi-
mini delinquentes prohibere, nec tamen prohibet. A zatym tenże jego mość
comparens, wyraziwszy niewinność opisaną crebrose, wyraziwszy, że podjazd
licite był; quod licite fit, nullam paenam meretur, teraz iterum iterumque
ratione circumscriptionis honoru tak wielmożnego j. m. p. regimentarza,
jako i swego i innych, tak przeciwko temuż jego mości panu Kunickiemu,
jako i wielmożnym ich mościom panom Tyszkiewiczom, niemniej przeciwko
urzędowi grodzkiemu kijowskiemu, niesłusznie tenże manifest z cyrkum-
skrypcją honorów przyjmującemu, protestuje i reprotestuje się, declarando,
se o też cyrkumskrypcye irrealium objectorum quam citissime jure actu-
rum, praesentem zaś actis connotari prosił; co i otrzymał. Jan Skulski,
manu propria.

*Книга городская, Киевская, записовая и поточная, № 224,
годъ 1734—1737; мѣстъ 1052.*

CXXXVIII.

Сознаніе вознаго о томъ, что онъ арестоваль въ селахъ Бѣлополіи
и Кашперовкѣ дворянъ и крестьянъ, принимавшихъ участіе въ нападе-
ніи на мѣстечко Червоную. 1737. Декабря 17.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego siódmego, miesiąca Decembra
siedmnastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku j. k. m. Żytomirskim, przedemną,
Alexandrem Kuckiewiczem, namieśnikiem protunc grodzkim starostwa Ży-
tomirskiego, i xięgami niniejszemi, grodzkiemi, Żytomirskimi stanowszy
oczewiście woźny generał woiewodztwa Kijowskiego i innych, szlachetny Jan

Matulewicz, in vim suae verae ac fidelis relationis, palam, publice libereque recognovit: iż on roku terazniejszego, tysiąc siedmset trzydziestego siódmego, die decima sexta Decembris, na affectacyę i prawną rekwiżycyę wielmożnych ich mościów panów: Andrzeja Trzeciaka, miecznika czernichowskiego, pisarza grodzkiego żytomirskiego, i Felicjana Bierzyńskiego, wojskiego żytomirskiego, mając przy sobie stronę szlachty, ludzi wiary godnych, urodzonych ich mościów panów: Daniela Kamińskiego i Andrzeja Chodakowskiego, eo majoris ac evidentioris testimonii gratia sibi adhibitos, był w dobrach wsi Kaszperówce, w wojewodztwie Kijowskim a powiecie Żytomirskim leżących, gdzie będąc we dworze tamejszym, a zastawszy urodzonego j. m. p. Michała Jlińskiego, komissarza dóbr ukraińskich wielmożnych Tyszkiewiczów, u którego jego mości tak urodzonych ich mościów panów: Antoniego Chodakowskiego, Stefana Zakusiłę, quorumcunque nominum: Korkuszkę, Czohurskiego, Joachimowicza, Skrzyckiego, Gruszewskiego, Duchnowskiego, Kalinowskiego, gratuito modo w dobrach wsi Petyhorce w kluczu Białopolskim mieszkających, jako i roboczych: Kornya Usatego osadczego, Białousa wojta, Stefana Kuczera, Nazara, Andryja Porbojasymów, Chomenka Pawła, Romana Władykę, Sawkę Horodnego, Josyfa Daczenka, Jacka i Iwana Rubanenków, Jurka Moskalczuka, Mikitę Dewizenczuka, Kornija Szewca, poddanych białopolskich i kaszperowskich, bezprawnego zabójstwa w dobrach miasteczku Czerwonej pryncypałów i kooperatorów, każdego z nich seorsive w winach prawnych, de homicidiis opisanych, aresztował i do rozprawy prawnej przyporęczył. Potym tenże woźny z toż szlachtą, roku, miesiąca i dnia tegoż, urodzonych ich mościów panów: Michała Plińskiego, komissarza dóbr Białopola cum attinentiis, Kazimierza Krzczonowicza, administratora dóbr tychże, Wesołowskiego, u wojta i całej gromady Białopolskiej i Kaszperowskiej, w mieście Białopolu, w winach, w prawie pospolitym de invasoribus et homicidiis opisanych, aresztował i do rozprawy prawnej przyporęczył. Po którym areszcie tenże woźny z tąż stroną, szlachtą, sobie przytomną, na każdym miejscu oświadczywszy się, stamtąd odjechał, i tu, do urzędu niniejszego, tę swoją aresztu relacyę uczynił i zeznał, prosząc eam actis connotari; co i otrzymał. † Woźny ut supra, scribendi ignarus.

Книга городская, Киевская, записовая и поточная, № 224, годъ 1734—1737; листъ 1059 на оборотъ.

CXXXIX.

Извѣстія о гайдамакахъ, сообщенныя въ польскія газеты въ теченіи времени съ 5 Генваря по 8 Февраля 1738 года.

Z Białej Cerkwi, die 5 Januarii. Jegomość pan strażnik polny, regimentarz partji Ukraińskiej, z partją wojska stanął w Bohusławiu, obserwując gressus hajdamaków wypadających.

Z Łatyczowa, die 31 Januarii. Haydamacy zaczęli się znowu wrywać w granice polskie y exorbitować, przeciwko którym die 26 elapsi komenderowanych poszło kilkaset ludzi za Humań, gdzie się ciż haydamacy zasiekli, y tam ich mają attakować.

Z Niemirowa, die 1 Februarii. Die 27 elapsi wyszła ztąd komenda, na haydamaków ordynowana, której z cekauzu tutejszego dano po ładunków prochu 50, przytym dwie armatki poszło. Ciż haydamacy pod Targowicą obsiekli się w lesie, wypadając po kilkudziesiąt; jakoż w tym tygodniu, trzy wsi zrabowawszy, uchodzili; i gdy natenczas tam nie było żadnego z ludzi naszych, tedy ośmieliło się kilkudziesiąt kozaków horodowych, którzy chcąc im bydło i zdobycz odebrać y poszedłszy w pogoń za niemi, na przeprawie na nich napadli; kilku zabiwszy, koni 30 zabrali, a haydamacy w trzcinę rejterować się musieli; o tamtych zaś—co w zasiece—coś głośzą, że daley poszli, dla tego tu tey komendy nazad spodziewamy się.

Z Niemirowa, die 8. Februarii. Komenda, która była tak ztąd, jako y z różnych miejsc ordynowana na haydamaków, nic nie wskurąła, bo zawczasu się w stepy i Lebedyńskie lasy wynieśli, tylko pożarowisko na tym miejscu zostawili. A dwa podjazdy, ordynowane na dotarcie miejsca, gdzie haydamacy swoją leżą mieli, jeden wprzód stanął y, na tymże miejscu zpozowszy trochę, nazad idąc, w nocy napadł drugi, kazał dać ognia, rozumiejąc, że haydamacy, a to byli kozacy horodowi, y tak z nieostrożnośćⁱ kilkunastu ludzi stracili. Nasze wojsko odebrało ordynans nazad się wracać na swoje kwatery.

Из газетъ: „Kurjer Polski“ за 1738 годъ, № №: 54, 57, 58, 59.

CXL.

Жалоба управляющаго Погребыскимъ имѣніемъ, дворянина Юрія Анкудовича на гайдамацкій отрядъ, находившійся подъ предводительствомъ: Харка, Жилы, Гривы и Ивана Медведа; послѣ нападенія на Паволочь, отрядъ этотъ ограбилъ шляхетскіе дворы въ селѣ Бухнахъ, а потомъ, направившись въ Погребыши, разграбилъ въ мѣстечкѣ еврейскіе дома. За тѣмъ гайдамаки взяли приступомъ замокъ въ Погребыщахъ, умертвили скрывавшихся въ немъ шляхтичей и евреевъ и завладѣли ихъ имуществомъ, причинивъ убытковъ вообще въ Погребыскомъ имѣніи на сумму около 400,000 злотыхъ. 1738. Января 27.

Anno 1738, die 27 Januarii.

Przed aktami sądów pogranicznych wojewodztwa Kijowskiego compars urodzony jegomość pan Jerzy Ankudowicz, specialis plenipotens gubernator Pohrebycki, adiens acta praesentia sądów pogranicznych, lege publica wojewodztwa Kijowskiego z najjaśniejszą monarchią Rosyiską protunc w Motowidłowce będących, manifestował się soleniter jaśnie oświeconego xięcia jegomości Janusza Korybyta Wiszniowieckiego, kasztelana Krakowskiego, tudzież jeymości pani Petruneli z Troianowskich Szczeniowskiej primo voto, secundo Brodowskiej, o zabicie męża swego, jegomości pana Jana Szczeniowskiego, woyskiego Żytomirskiego, komissarza jaśnie oświeconego xięcia jegomości, także jegomości pana Żygmonta Lipkowskiego, podstolego Inflańskiego, oberlejtenta jego krolewskiej mości i rzeczy pospolitey, także jegomości pana Piotra Kayzera, kommissarza jaśnie oświeconego xięcia Radziwiła, hetmana polnego Litewskiego, także jegomości pana Dekudowicza, tudzież niewiernych żydów Pohrebyskich, niemniey także swoim imieniem, przeciwko swywołnym: Charkowi, Żyle, Grzywie y Iwance Medwedowi, watahom, y innym kozakom siczowym, w ten sposób y o to: iż oni, watahowie w roku 1736, die 10 Octobris, powrociwszy z Pawołoczy w pięciuset koni, napadli na miasto Pohrebyzcza; nasamprzód zrabowali miasto, żydów

Pohrebyskich, poddanych jaśnie oświeconego xięcia jegomości, gdzie z całego kahału Pohrebyskiego wszystkim żydom szkód poczynionych, tak kupcom, arendarzom, iako y innym gospodarzom, co się razem kładnie, tak wielką szkodę w srebrze, złocie, pieniądzach, perłach, koralach, w fantach, sukniach, różnych kramach y wszystkich ruchomych y nieruchomych rzeczach, wraz zkomputowawszy, summy dwakroć sto tysięcy piędziesiąt y pięć; złotych; a potym, popiwszy się, przystąpili do zamku, gdzie od wieczora przez całe noc szturmowali, strzelali y dobywali zamku; a potym, obradziwszy się, przystąpili do ugody, zgodzili się na czerwonych złotych dwieście, które do swoich rąk y odebrali; a potym, niby odstąpiwszy, znowu hurmem wszyscy rzucili się y, obstopiwszy zamek wkoło, iedni strzelali, drudzy pale wycinali y, dobywszy się, zabili na sam przód świętey pamięci jegomości pana Jana Szczeniowskiego, woyskiego Żytomirskiego, na ten czas tych dóbr kommissarza będącego, y z nim urodzonego Pawła Dekudowicza, tak też urodzonego Stefana Troiana, Michała Wołoszynowicza, Stanisława masztalirza, Fedora, mieszczanina Pohrebyskiego, tudzież y żydów w zamku zamordowali y na śmierć pozabiali: naprzod Łyskiela arędarza Pohrebyskiego, Chaima kramarza, Matusa arędarza, Josia kramarza, Szmaria mieszczanina, Abrama, Leybe arendarza, Chayke żone jego arendarke, Rochle żydowke, Sole arędarza, Borucha, Szmoiła, Gitie żydowke, Rochmele żydowke y innych podkłuli, y postrzelali, y pokaleczyli; a potym, co było w zamku, wszystko to pobrali; naprzod wzięli ogiera wilczego, valoris złotych polskich 1200, koni cugowych roślących karych cztery—złotych polskich 1200, koni roślących iezdnych dwa, pomniejszych cztery—złotych 1000, kulbake oprawno, pistoletów par dwie—złotych polskich sześćset, sukien białołwowskich grodeturowych zielonych wyrabianych srebrem pare—valoris złotych polskich 1000, sukien pare morowych białych ze złotym possamanem y ze złotą kompanką szeroko—złotych 1000, kontusik rużowy atłasowy, czarnemi popielicami podszyty, złotych 300; partyrowy zuzmant z spodnicą grodeturową złotych 100; spodnica rużowa szagrinowa z kompanko srebrno na trzy palce z spodniczką na białym muślinie, item spodniczka grodeturowa, ponsą przesywana, roguwka—w dołu kompanka srybrna, ogułem wszystko się kładnie złotych polskich 1000, kontusik grodeturowy cytrynowy, podszyty szlamami białymi moskiewskimi, złotych trzysta, kamizelka ceglasta kitaykowa, futrem podszyta, item szubka kitaykowa, futrem podszyta, kamizelka tureckiey materzey w kwiaty lisztwy, kamizelek muślinowych dwie, to wszystko złotych 500; grodetoru łokci 20—złotych 140, sukna francuskiego łokci 5—

złoty 60, atlasu łocki dziesięć—złoty 80, kontósz musztardowy, wszystek gronostaiami podszyty—złoty 600, kontósz cynamonowy, wkoło barankami obłożony, a sam wszystek popielicami czarnymi podszyty—złoty 500, kontósz letni ciemny—złoty 700, kubrak grodeturowy, podszyty kitayką—złoty 200, kontósz letni błękitny—złoty 70, żupan biały atlasowy wenecki—złoty sto czterdzieści, żupan czarny atlasowy z złotym sznórkiem—złoty 140, żupan atlasowy rużowy—złoty 120, żupan dymowy dymy tureckiej—złoty 10, do sukien należące garnitury ponsowe dwa—złoty 70, karabella blachmalowa—124, pałasz w kape oprawny—złoty 40, pistoletów par dwie, fuzy 2—złoty 200, wilczur moskiewskich 2—złoty 800; tak też kobierce, srebra, miedzi, skury, wilczura z sukniem y dziecinne suknie, służne rzeczy, iako to: konie, suknie, kulbaki, pistolety, szable, ładownic złotych z szpiłgami y inne rzeczy, oponczy, burki, czapki; to wszystko kładzie się złotych 3000, tak też klejnoty, pierścienie, zausznicie, kulczyki, balsamki, perły, krzyżyki, tabakierki, sygnety y inne galanterye, należące damie, złotych 600; tak też we wsi Buchnach, póki do Pohrebyszcz przyiechali, okna, szkła, naczynia, trunku, wina, miodu, wódki, piwa na złotych 2000, bielizna olenderska, to jest: koszule, serwety, poszewki, obrusy, fartuszki, prześcirańda, oprócz płócien, zabrali na złotych 2000; garnitury korunkowe na głowę, na ręce, korun przednich, górsety, wzięli na złotych 3000; gotowych pieniędzy wzięli w szkatule złotych 6566; koń imci pana Zygmonta Lipkowskiego wzięli cugowych 6—złoty 1440; koń powodny z kulbaką, pistoletami, dekiem—złoty 540; koń masztalirski z kulbaką, szablo—złoty 100; płaszcz y rubdeszan—złoty 100, nożów srebrnych para, łyżka srebrna—złoty 40; Tęczyńskiego koń z kulbako—złoty 100; tegoż Tęczyńskiego kontusz, żupan szagryńowy, szabla—złoty 60; masztalirza kontusz, żupan, którego zabito, złotych 50; Sokołowskiego koń z kulbako—złoty 100; y tamże imci pana Dedukowicza, którego zabito, zabrali wszystkie rzeczy jako to: konie suknie, strzelby różne, membramy żydowskie, ktoremu dawali na pieniądze, wszystkiego wynosi złotych 5000; także imci pana Piotra Kayzera, kommissarza jaśnie oświeconego xięcia jegomości Radziwiła, konie, suknie, pieniądze pańskie, jego samego—na złotych 100,000; tudzież et comparentis koni karych 4 od kolaski, które były valoris złotych 800, konia cisawego wierzchowego—złoty 300; item klacz gniado turecką, valoris złotych 300, wielczura biała moskiewska—złoty 200, oponczy z sukna dobrego podszyte—złoty 100, czapek męzkich trzy—złoty 60, skur tureckich y kozłowych 15, valoris zło-

tych 120, kożuchów nowych 40—złoty 50, skrzynie rozbili, w której było płótna wrocławskiego sztuk 2 całych, niepoczętych—złoty 160, w teyże skrzyni płótna kondzielnego połsetek ieden, płoskonnego dwa, lnia-nego myczkowego połsetek ieden, rachuiąc wszystko w kupe chust białych —złoty 108, w teyże skrzyni, trudno się y napamiętać, iako: wstąg, rękawiczek, kwefów, kapturków, kamizel kilka z tureckey materyi i, to wszystko zkomputowawszy, złoty 100; kulbak trzy ze wszystkim porządkiem, valoris złoty 120, fuzyi bractawskiej dwie, pistoletów para iedna mo-siężnych, rusznic cztery, szabel dwie, rachuiąc na kupe—złoty 300; także z gospodarskich rzeczy iako to: cyna, miedź, flasze miedziane y cenowe, sepetow rozbili dwa, w których byli koszule białogłowskie, męskie, dzie-cinne, prześcirała, obrusy olonderskie, serwety, ręczniki, fartuszki, kor-nety, kaptury, korony, stęgi, spodnice, kołder dwie: iedna atlasowa, druga grodeturowa, wszystko wraz skomputowawszy—na złoty polskich tysiąc sto osimdziesiąt; y w tymże zamku skrzynia była z klasztoru Po-hrebyskiego wielebnych oyców franciszkanów, które rozbiwszy, zabrali rzeczy kościelne, to iest: ornatów cztery, valoris złoty polskich 700, alb z ko-ronami ciężkimi dobremi, valoris złoty 200, obrusy także z koronami y inne ubiory do trzech ołtarzów—złoty 3000, tabliczek srebrnych z ołta-rza najświętszey, panny Maryi 4, koron dwie od obrazu, koralów, krzy-żyków diamentowych, stąg—złoty osimset, kielich srebrny pozłożony y patyna—złoty 250, wraz wszystko zkomputowawszy, wynosi summy z rzeczy kościelney złoty polskich dwa tysiące dwieście piędziesiąt, a wszy-stkiey summy, tak szkody pańskiej, iako y urodzonych wyszmianowanych ichmościów, tudzież klasztorney y żydowskiej, wraz zkomputowawszy, uczyni na trzy kroć sto tysięcy dziewięćdziesiąt y pięć tysięcy dziewięćset piędziesiąt y trzy złoty polskich; o co wszystko idem comparens iterum iterumque manifestował się, zostawiwszy sobie salvam meliorationem, jeżeli potrzeba ukazować będzie, tey manifestacyi, prosił eam actis connotari; co y otrzy-mał Jerzy Ankudowicz.

*Книга пограничных судовъ Кіевскаго воеводства, 1735—1749,
№ 202; листъ 409 на оборотъ.*

CXLI.

Приговоръ Винницкаго градскаго суда по дѣлу объ обвиненныхъ въ разбоѣ арестантахъ: дворянинѣ Петрѣ Копчинскомѣ и крестьянинѣ Данилѣ Морозенкѣ. Судъ приговариваетъ Морозенка за участіе въ грабежахъ гайдамацкаго отряда Вергелеса и за позднѣйшіе грабежи, предпринятые имъ вмѣстѣ съ Копчинскимъ, къ смертной казни черезъ повѣшеніе. Копчинскаго—же опредѣляетъ отправить на 1 годъ и 6 недѣль для исполненія крѣпостныхъ работъ и, сверхъ того, при сдачѣ въ крѣпость и при выходѣ изъ оной подвергнуть его тѣлесному наказанію по 500 ударовъ розгами. 1738. Марта 18.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego osmego, miesiąca Marca ośmnastego dnia.

W roczki sądowe, grodzkie, Winnickie kadencyi Marcowey dnia trzy-nastego, roku wyż na akcie wyrażonego, tegoż miesiąca przypadłe y sądzące się, przedemną, Ludwikiem na Sydorowie Kalinowskim, Winnickim etc. starostą, y Felicyanem Kazimierzem Michałowskim, podczaszym Bracławskim, sędzią, Marcinem Radziwińskim, starostą Tarnawieckim, pisarzem, urzędem moim grodzkim Winnickim, przypadła sprawa z rejestru sądowego aresztowego kadencyi Marcowey, roku, miesiąca y dnia wyż na akcie wyrażonych, za przywołaniem woźnego generała, szlachetnego Jakuba Makowskiego, między instygatorem sądowym y jego delatorami: wielmożnemi imci pany: Piotrem, podstolim Winnickim y Jerzym Czczelcem-Sudyntonowiczem y innemi, a urodzonym Kopczyńskim y pracowitym Daniłkiem Morozenkiem, inkarceratami, oczewisto pozwanemi za terminem prawnym, to iest propozycyą, która za podniesieniem od strony powodowey u sądu ninieyszego była produkowana y czytana, de tenore verborum sequenti: proposuit instygator iudicii praesentis ejusque delatores; magnificus Petrus, subdapifer Vinnicensensis, et generosus Georgius Czczelowie, tum laboriosi: Hrycko Kołomyiczenko, Seńko et Chwedor in assistentia, de jure sibi in-

cumbenti, actores, in et contra Petrum Kopczyński et Daniłko Morozenko, incarceratos statutos, idque pro decernendis super eisdem criminalibus paenis, ratione per ipsos in bonis actorum subditorum aggravationis, concussionis, convulserationis, tumultuum excitationis, tum quoque bovum, equorum, pecudum, pecorum, apum modo furtico interceptionis, laboriosum Hrycko Kołomyiczenko, in via libera omni securitate fretum, more latronum spoliationis ac paenitus depraedationis, eundemque graviter concussionis, variarumque violentiarum et excessuum contra praescripta legum ac jurium Divinarum commissionis, perpetrations; citantur itaque propositione praesenti, latius ad id oretenus . . . . die decima septima Martii, millesimo septingentesimo trigesimo octavo anno suscepta. Propositio ut supra. Stanisław Felicjan Szaszkiewicz, regent grodzki Winnicki. A po podniesieniu y przeczytaniu wyż inserowanego terminu, postanowiwszy się strona powodowa u sądu niniejszego, prosila y domawiała się, aby sąd stronie pozwanej na wyż inserowany termin sprawić się nakazał, a tak, na terminie niniejszym postanowiwszy się strony obie: powodowa—wielmożni Piotr, podstoli Winnicki, y Jerzy Sudymontowiczowie-Czczelowie y inni, przez wielmożnego imci pana Piotra Czczela, swym y innych imieniem, oczewisto, a urodzony Piotr Kopczyński y pracowity Daniłko Morozenko, incarcerati, oczewisto—pозwana, między sobą kontrowertowali; ktorych sąd grodzki Winnicki wniesionych kontrowersyi wysłuchawszy, y one dobrze wyrozumiawszy, rozsądzaiąc propozycją strony powodowej po strone pozwanej, do sądu swego wydaną, natychmiast sprawie pryncypalną incarcerationów ad libere deponenda confessata przed urzędem tutejszym, grodzkim, Winnickim lub jednym z wielmożnych urzędników na interogatoria strony powodowej, ręko imci wielmożnego starosty Winnickiego podpisane, destinat; post quae in instanti expedita confessata, sąd partibus termin zawity zachowuje, a incarceratos sub custodia strony powodowej ad decisionem negotii detinentos iudicium arbitratur; tandem in ulteriori prosecutione tey sprawy między wielmożnym jego mością Piotrem Czczelem, podstolim Winnickim, sędzią pogranicznym województwa Braclawskiego, a urodzonym Piotrem Kopczyńskim y pracowitym Daniłem Morozenkiem, incarcerationami, oczewisto, sąd grodzki Winnicki, rozsądzaiąc propozycją strony powodowej, przeciwko pozwanym incarcerationom uczynioną, dalszey kontrowersyi stron wysłuchawszy y one dobrze wyrozumiawszy, ad lectionem confessatorum, ad interogatoria partis actoreae libere per incarceratos: nobilem Petrum Kopczyński et laboriosum Daniłko Morozenko przed urzędem grodzkim

Winnickim deponitorum, condescendit; quibus lectis et matura iudicii sui deliberatione discussis et trutinatis, ponieważ sądowi swemu dowiedziono iest y z tych dobrowolnych konfessat pokazuje się jawnie, iż pracowity Daniłko, śtante turbulento w tym kraju statu, niedawnemi czasy z Wergelensem buntownikiem był w swywołney kupie et arma hostilia gessit y w różnych z nim exorbitancyach zostawał, tandem złapany, o te excessa na garło w fortecy Barskiej siedział, tandem ztamtąd przez oycę tegoż Morozenką eliberowany został, y w kościele Barskim przysiągł, jako już tym hultajstwem ani żadnemi niegodziwemi y nieprzystoynemi uczynkami bawić się nie będzie, a potym, nie uważając na to wszystko y na wykonaną przysięgę, powruciwszy do domu swego, do dóbr Czczelowki, zniósłszy się z drugimi tegoż gatunku ludźmi, to iest: Mikołaiem Trzeciakiem, Janem Kaceniukiem y innemi, woła jednego we wsi Michałowce z urodzonym Kopczyńskim, inkarceratem, ukradłszy y do wsi Czczelowki wyprowadziwszy, zarżnęli y ku swemu pożytkowi niegodziwie obrocił, potym tenże Daniłko Morozenko z Kopczyńskim, teraznieysi inkarceraci, udali się w stepy y koni dwa w Kuszczycach, u poddanych imci pana Jerzego Czczela ukradłszy, jednego karego, a drugiego wilczatego, a w pasiece, Borszowa nazwaney, przechowywali y one poprzedawali; znowu napadłszy ciż teraznieysi inkarceraci z pracowitym Iwanem Kaceniukiem y innemi człeka z Komargrodu, pobili y na dobrowolney drodze obdarli y, żeby go ludzie, którzy na ten czas drogą blizką szli, nie bronili, Kopczyński tychże ludzi, wpadłszy na konia z gołą szablą, rozegnał; wkrótce zaś potym ciż inkarceraci jadącego pracowitego Hryćka, wielmożnego Piotra Czczela, podstolego Winnickiego, poddanego, na drodze spiącego, podpiętego napadłszy, z kozucha obdarli y kilka talerów y siermiege wzięli y inne excessa popełnili, przeto, żeby te niegodziwe pomienionych Piotra Kopczyńskiego y pracowitego Daniłka Morozenka akcyje nie były zgorzeniem innym, ad malum propensis, a ich do dalszey w złościach nie przyprowadzili śmiałości, tudziesz ne scelera maneanant impunita, a ludzie podściwi, spokojność kochające, w tym niebezpiecznym kraju sua gaudeant securitate, pomienionych: Kopczyńskiego y Morozenka paenas, et quidem: laboriosum Daniłko Morozenko criminales promeruisse arbitratur et admissibilem wielmożnego Piotra Czczela, podstolego Winnickiego, ad convictionem criminalem semettertium in eam iuramenti rotham: jako pracowity Daniłko Morozenko za wyżej wyrażone niegodziwe jego uczynki śmierci winien, in instanti przez wielmożnego Piotra Czczela y urodzonego Antoniego Drozdowskiego y Konstantego Ziemia-

nowskiego praestandam adinvenit; post quod praestitum juramentum, sąd tegoż pomienionego pracowitego Daniłka Morozenka, uti infamem, per publicum justitiae ministrum suspendendum censet, et pro executione ad iudicium quodvis civitatense remittit. A zaś Piotra Kopczyńskiego, ktorego fragiles ejus juventutis anni a morte et suplicio excusant, y w nadziei, że on w dalszym wieku swoim może się od tych akcyi wstrzymać y powściągnąć, nakazuie, aby strona powodowa, wielmożny Czczel, podstoli Winnicki, do fortecy Kamienieckiey, albo do fortecy Połońskiej ad labores per spatium unjus anni et sex septimanas explendos et continuandos, oddał y żeby mu przy oddaniu go do fortecy pięćset ruzek, a tyleż drugie przy wyjściu z teyże fortecy dać rozkazał, post expletam paenam, aby był wypuszczony, sąd nakazuie. Konfessata zaś pomienione, per iudicium praesens czytane, ad prosecutionem ulteriorem pracowitych: Mikołaja Trzeciaka, Iwana Kaceniuka kuznierza, Sawke, ad praesens disparentium, sigillo castrensi Vinnicensi obsigillanda et parti actoreae extradenda demandat; co się zaś tycze aktoratu tegoż wielmożnego Piotra Czczela, podstolego Winnickiego, przeciwko urodzonym ich mość panom . . . Czczelowi Nowosielskiemu intuitu damnorum, injuriarum, violentiarum et variarum attentatorum instituowanego, seorsivam viam ordinariam iudicium wielmożnemu jego mości panu podstolemowi Winnickiemu praecustodit decreti praesentis vigore. Co wszystko, de verbo ad verbum, do xiąg niniejszych iest zapisano.

Книга вродская, Винницкая, декретовая, 1700—1738 года, № 4807; листъ 614 на оборотъ.

CXLII.

Извѣстія о гайдамакахъ, сообщенныя въ польскія газеты въ теченіи Мая мѣсяца 1738 года.

Od pogranicza namieniają relacje, iż 500 kozaków nad rzeką Sieniuchą stanęło, gdzie rozłożywszy się, wieś Targowicę, do Umania należącą,

zrabować mieli. Inni haydamacy w same święta na Ukrainie Subotow, o 3 mili od Śmiły, zrabowali, z których jeden złapany zeznał, że ich jest 200 konnych, a pieszych 150, czekających na konie, których nabywszy, myślą o trawie zwykłe swawole swoje wyrabiać. (Въ началѣ Мая, № 70).

Od pogranicza donoszą, że liczba haydamaków accrescit, którzy wieś Talną zrabowali i bydło zabrali, za któremi podjazd od partji Ukraińskiej w pogoń wysłano. (Въ началѣ Мая № 71).

Od pogranicza referunt, że haydamacy dotąd rabować nie przestają, którzy za Sawranem bydło pozabierali y za Lebedynem nie mała kupa tego hultajstwa zebrawszy się, częste exkułskie czyni. (Въ концѣ Мая, № 72).

Od pogranicza piszą, że od ichmościów panów: feltmarszałka Münnicha i Neplujowa, ministra rossyjskiego, zaszła rezolucja, aby in casum wpadających w granice polskie kozaków, jako hultajów y surowym ukazom nie posłusznych, onych chwytano i wieszano. In vicinis Żywotowa między lasami swawolne kupy hajdamaków pokazały się, gdzie 70 koni a 30 pieszych znajdować się miało, przeciwko którym podjazd polski wyprawiono dla rozgromienia tegoż hultajstwa. W Kuczmaniu haydamacy, ludzi podróżnych napadszy, onych poodzierali, oraz do przysięgi przymusili, żeby o nich do wojska znać nie dawali. Ciż hultaje nie z zagranicy, lecz z miejsc poblizszych skupić się mieli, czuwając na zdobycz podczas jarmarku, teraz w Raszkowie przypadającego. (Въ концѣ Мая, № 74).

Изъ газеты: „Kurjer Polski“ за 1738 годъ, №№: 70, 71, 72, 74.

CXLIII.

Постановленіе пограничнаго Русско-польскаго суда, учрежденнаго для Кіевскаго воеводства, по дѣлу о нападеніи на Паволочъ гайдамаковъ: Жилы, Гривы, Харка и другихъ. Судъ назначилъ срокъ для разбирательства дѣла и потребовалъ доставки въ свое присутствіе обвиненныхъ, хлопотать о которой у фельдмаршала Миниха обѣщали русскіе судіи. 1738. Мая 5.

Anno 1738, die 5 Mai.

Sąd pograniczny generału woiewodztwa Kijowskiego, złączony wraz z sądem monarchiey Rossyiskiey, w sprawie jaśnie oświeconych książąt ich-

mościów: Stanisława, starosty sądeckiego, y Jozefa Lubomirskich, wojewodzieów Sendomirskich, przeciwko swywołnym: Charkowi, Żyle, Grzywie y innym watahom y ich pomocnikom, kozakom Siczowym y zadnieprskim, ratione gwałtownego napadnienia na miasto Pawołocz y zamek, iako w sobie manifesta. w roku 1737, ieden czternastego, drugi dwudziestego pierszego dnia Augusta przez urodzonego jegomomości pana Jozefa Bodakowskiego, gubernatora księstwa Rużynskiego y miasta Pawołoczy, imieniem wyźrzczonech jaśnie oświeconych xiążąt ichmościów aktorów w aktach pogranicznych wojewodztwa Kijowskiego zapisane, wyrażaią, że wysz wspomnieni swywołni watahowie, kozacy w roku 1736, dnia siedmego Octobris, napadszy na miasto Pawołocz w pięciuset koni siczowych y rożnych kózaków, naprzod pozabiawszy na śmierć urodzonego jegomości pana Jozefa Zozulińskiego, gubernatora tegoż miasta, y urodzono jeymość panio Marianne z Sebestiańskich Bujalsko, gubernaturowe Śmielańska, jegomości pana Jana Wesołowskiego y żydów Pawołockich trzydziestu pięciu smiertelnie pomordowawszy, zrabowali y zabrali z miasta y zamku Pawołockiego w pieniądzach, srebrach, kleynotach, miedziach, cynach, materiach, suknach, ruchoomościach: na sto osimdziesiąt tysięcy trzysta piędziesiąt złotych; w zysku stawienia wyźrzczonech swywołnych watahów, rabowników, kozaków przed sąd swój pograniczny na naypierwszą kadencyą, przypadaiącą w roku 1739, dnia 6-tego Februariyi stili romani, stili vero graeci dnia dwudziestego szostego Januariyi, niemniey na tymże terminie potrzebną być inquizycyą dla dowodu, za czyją wiadomości: koszewego, czyli swoią wolą, zrabowali y zabiali y czy tak wiele zabrali? etiam, jeżeli tego potrzeba ukazować będzie, od strony powodowey juramentem ztwierdzona być ma quantitas ludzi pozabianych y summ zrabowanych, polski; a rossyiski sequenti stilo: po czołobytiu panów Lubomirskich, wojewodyczów Sędomirskich, o hultaiach: Charku, Hrywie, Żyły y innych, jeżeli oni w Zaporozu, o przysyłce ich w komissyju pysat budem do ieho syatelstwa generała feltmarszałka grafy Fon-Minicha, y kakuju resolućju połączym, obiawym hospodam kommysarom, sententiowawszy, stwierdza mocą ninieyszego dekretu,

Книга пограничных судовъ Кіевскаго воеводства, годъ 1735—1749, № 202; листъ 130, и (вторично) 133.

CXLIV.

Извѣстія о гайдамакахъ, сообщенныя въ польскія газеты въ теченіи Іюня и Іюля мѣсяцевъ 1738 года.

Od pogranicza donoszą, że haydamacy dotychczas grassować nie przestają, którzy o pół mili od Ładyżyna 2 wozy żydów napadszy, wszystko im pozabierali, o czym dowiedziawszy się imć pan major Rożycki, w Ładyżynie stojący z dragonją królowey jej mości, posłał za nimi w pogoń 50 koni, którzy dotąd jeszcze nie powrócili. Ciż haydamacy Raszkow i Granow ze wszystkim wyrabować y wielu żydów wykluć, w Granowie gubernatora i xiędza porwać, a z tych pierwszemu, obie ręce odciąwszy, potym zabić mieli, o czym certiora oczekiwać należy. (Въ началѣ Іюня, № 75).

Na Ukrainie kupy swawolne haydamaków zageściły się, kiedy po 200, po 300 razem na różne miejsca napadają i rabują. (Въ половинѣ Іюня № 76).

Od pogranicza donoszą, że podjazd partyi Ukraińskiej, przy którym znajdował się pułkownik Sawa i dragonia od regimentu j. m. pana generała Miera, w Lisiance stojąca, poszedłszy w pogoń za tymi haydamakami, którzy Granów i niektóre wsie zrabowali byli, napadł ich był w stepie pod Czarnym lasem, gdzie ich kilkunastu zabito, 5 w niewolę wzięto, drugich napędzono w rzekę, gdzie się wielu ich potopiło; batownie, które były w zdobyczy u nich, odbito; gdzieby i więcej ten podjazd był zniósł, gdyby się raniej pospieszył, albowiem tegoż dnia hultaystwo na dwie części rozdzieliło się. (Въ началѣ Іюля, № 78.)

Od pogranicza donoszą, że podjazd polski, za haydamakami wysłany, lubo usilnie onych goniąc, zaskoczyć nie mógł, albowiem ciż hultaje za Boh rzekę przeprawili się; y tak ten podjazd obrucił się ku Sawraniu, postrzegając tego, aby tamtym szlakiem nie wpadli ku Raszkowu. Interea chcąc wyżej około Bohu invigilare bezpieczeństwu, znioszy się z j. m. panem re-

gimentarzem partyi Wołyńskiej, drugi podjazd wyszedł o południu w dwieście kilkadziesiąt (koni) nad Bohem ku Humanu, obserwując gressus tych kup swawolnych y nie dopuszczając onym przeprowować się. Że zaś we 3 godziny po wyjściu podjazdu z Władyczyna (sic) doniesiono, że, nie zaczepiając żadnej wsi, poszli stepem ku Mohylowu, więc za podjazdem posłano dyspozycją lub ordynans, aby ten szlak kozakom przetrzymał. Podjazd pod j. m. panem Bromirskim od Sawranią powrócił y stanął w Kopygrodzie, któremu posłano ordynans ruszyć się dla obserwowania obrotów tychże hultajów y dowiadowania się o nich, oraz zaszła dyspozycja, żeby podjazdy lub partje, ad invicem, zniosłszy się, sobie pomagały. (Въ началѣ Іюля, № 79.)

Od pogranicza referunt, że swawolne kupy hajdamackie nieco się usmęrzyły, ponieważ słyhać, że od woyska rossyjskiego kozacy Dońscy i Kalmitocy mają być wysłani, aby hultajstwo, grassujące po stepach, łapali i do imci pana feldmarszałka Münnicha, prowadzili. (Въ началѣ Іюля, № 81).

Изъ газетъ: „Kurjer Polski“ за 1738 годъ, № №: 75, 76, 78, 79, 81.

CXLV.

Инструкція, данная дворянами Кіевскаго воеводства депутатамъ, отправленнымъ ими на сеймъ; въ ней, между прочимъ, поручается депутатамъ: требовать приведения въ порядокъ крѣпостей, находящихся въ Кіевскомъ воеводствѣ и вознагражденія за убытки, причиненные дворянамъ воеводства козаками и своевольными людьми. 1738. Августа 29.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego osmego, miesiąca Augusta dwudziestego dziewiątego dnia.

W roku sądowe, ziemskie woiewodztwa Kiiowskiego, w Żytomirzu sądzące się, comparens personaliter wielmożny iego mość pan Jan z Pru-

szyna Pruszyński, starosta nosowski, marszałek koła rycerskiego województwa Kiiowskiego, tę instrukcyą, od prześwietnego województwa Kiiowskiego iaśnie wielmożnym ich mościom panom posłom tegoż województwa, na seym ordynaryjny sześcioniedzielny Warszawski obranym, daną, z podpisem ręki swej własney przy pieczęci przyciśnionej, dla zapisania do xiąg ziemskich, kiiowskich per oblatam podał, tenoris sequentis: Instrukcyą, iaśnie oświeconym, iaśnie wielmożnym, wielmożnym ich mościom panom: Antoniemu na Trypołu y Rakowszczyźnie Trypolskiemu, podkomorzemu kiiowskiemu, trechtemirowskiemu etc. staroście, pułkownikowi woysk iego królewskiey mości y rzeczypospolitey; iaśnie oświeconemu xięciu iego mości Antoniemu hrabi na Wiszniczu y Jarosławiu Lubomirskiemu, kazimierskiemu, lipińskiemu etc. staroście; iaśnie oświeconemu xięciu iego mości Stanisławowi hrabi na Wiszniczu y Jarosławiu Lubomirskiemu, sądeckiemu etc. staroście; wielmożnemu iego mości panu Karolowi na Czernichowie Niemiryczowi, chorążemu wiskiemu; wielmożnemu iego mości panu Łukaszowi z Chodosowszczyzny Bohdanowiczowi, miecznikowi ziemskiemu, pisarzowi grodzkiemu kiiowskiemu; wielmożnemu iego mości panu Andrzeiowi Trzeciakowi, miecznikowi czernihowskiemu, pisarzowi grodzkiemu żytomirskiemu, na seym ordynaryny, w Warszawie, roku terazniejszego, tysiąc siedmset trzydziestego osmego, agituiący się, od prześwietnego województwa Kiiowskiego dana. *Primo*: Kiedy po tak wielu nieszczęściach, za dyspozycyą Króla królów, Pana panów, Naywyższego Boga, a za oycowskim staraniem nayiaśniejszego króla iego mości Augusta trzeciego, pana naszego miłościwego, dulci fruimur pace, naygłębszą czyniemy podziękowania nayiaśniejszemu maiestatowi adoracyą, chcąc y w dalszym czasie pożądanym saturari pokoim, upraszamy nayiaśniejszego króla iego mości, pana naszego miłościwego, aby nas od wszelkich okoliczności, niepokoy ovczyznie naszey przynoszącey, łaskawą cirkumspekcyą zachował. *Secundo*: Jako iest quid primum et principale w każdych rzeczach zachowanie tego, co iest publicznym prawem opisanego, tak pro principali et primo objecto iaśnie oświeconym, iaśnie wielmożnym ich mościom panom posłom województwa naszego Kiiowskiego, uprzedzając wszystkie materye seymowe, zlecamy obranie marszałka w iednym dniu, sine discrimine seymu, przytym zachowanie porządku seymowania juxta constitutiones annorum: millesimi sexcentesimi nonagesimi et millesimi sexcentesimi nonagesimi noni, atque millesimi septingentesimi trigesimi sexti. *Tertio*: Proponowana aukcyą woyska na przeszłym seymie pacificationis, na terazniejszym gdy będzie agitowana, doryżyć się mają ich mość panowie po-

słowie, aby, sine praejudicio zdezolowanych pogranicznych woiewodztw, in partem woiewodztwa naszego była aplikowana quantitas et qualitas possibilis, presse, bez aggrawacyi dóbr ziemskich. *Quarto*: Oeconomia bellica fortet wszystkich, osobliwie pogranicznych, przejrzeniem amunicyi, armat, ieżeli wszędzie według należytości y dawnych rewizyi nayduią się, że iest potrzebna, ciż ich mość panowie posłowie domówią się za przewidowaniem tychże fortet prowiantami, armatami y amunicyami; o zabrane zaś armaty, xięgi, variis temporibus, y za granice wywiezione rzeczypospolitey, tudzież o szkody przedtym y recenter w Ukrainie, Raszkwie y innych wielu mieyscach przez kozaków rosyiskich poczynione y iuż po części przez komisysą sądów pogranicznych rekognoskowane, o restytucyą onych ciż ich mość panowie posłowie, podczas konferencyi z ich mościami pany ministrami zagranicznymi, sollicite domawiać się mają; a że teraz głębiey in viscera rzeczypospolitey woiska zagraniczne, iako rosyiskie, tak otomańskie, wchodzą, y w granicach naszych polskich furwakty rosyiskie po różnych mieyscach konserwują się,—to całej rzeczypospolitey remonstrować będą. *Quinto*: In statu Kurlandyi ich mość panowie posłowie singularem mają adhibere curam, aby konwulsya prawa albo awulsya kraiu nie zasza, osobliwie przyimowania feudii y oddawania homagii przez samego xięcia Kurlandzkiego, a nie per emissarium suum. *Sexto*: Approbacya concordatorum respectu juris patronatus, za zniesieniem się z innemi woiewodztwy, ma byđz uspokoiona, sine praejudicio saecularis status et iurium patritiorum. *Septimo*: Instabunt ich mość panowie posłowie, in virtute praw dawnych, aby do sądów duchownych osób stanu świeckiego in causis civilibus do sądów swoich nie pociągali y nie exkomunikowali, sub nullitate tego wszystkiego. Dilacye pro majori w trybunałach aby tym nie były dawane, którzy nie są actu w Lublinie, ile w sprawach, gdzie personalitas non requiritur. *Octavo*: In condito prawa nowego dla iaśnie wielmożnego iego mości pana podskarbiego koronnego doyrzyć się mają ich mość panowie posłowie, z reassumowaniem konstytucyi anni millesimi septingentesimi vigesimi sexti et anni millesimi septingentesimi trigesimi sexti, y innych dawniejszych, o depaktacyą myt, zniesienie protekcyi cujuscunque generis handlów, zniesienie przysięg po komorach wodnych od zboż szlacheckich, szkut, komieg, flisów y wołów, od czego żeby było płacone myto proporcjonalnie, cum distinctione od innych osób minoris conditionis; cło Brzyskie, niesłusznie od koronnych uzurpowane, aby było zniesione; instruktarz do grodu żeby był podany, nad instruktarz nie pozwalając żadney exakcyi; panowie su-

perintendenci, tak iego królewskiej mości, iako y na cle rzeczypospolitey, aby kwity dawali z specyfikacją kwoty wziętey, nie pretendując nic kwitowego; miara na zboże y waga na potaż sprawiedliwa we Gdańsku aby była postanowiona; defraudationes, damnificationes errarii publici aby zniesione były, propter adaugendam importalitiā do skarbu. *Nono*: Intuitu arden-dae monetae według praw dawnych, tudzież względem otwarcia gór Olkuskich y dobycia metallów—ich mość panowie posłowie, z całą rzecząpospolitą zniosszy się, pozwolą. *Decimo*: Na tymże seymie ich mość panowie posłowie depraedicabunt wielkie pieczołowanie iaśnie wielmożnego iego mości pana hetmana wielkiego koronnego około bezpieczeństwa granic y utrzymania neutralitatis inter belligerentes partes; rekomendować będą magnanimitatem in benegerendis iaśnie wielmożnego iego mości pana Kazimierza na Stecczanie Steckiego, kasztelana Kiiowskiego, dymirskiego starosty; instabunt za iaśnie wielmożnym iego mością panem Antonim na Trypolu Trypolskim, podkomorzym kiiowskim, trechtymireckim (starostą), Kazimierzem Ilińskim, woyskim kiiowskim, według dawnych recessów przeszłych seymów, tudzież za iaśnie wielmożnym iego mością, xiędzem Ożgą, biskupem Kiiowskim, za iaśnie wielmożnym iego mością, xiędzem Łaszczem, sufraganem chełmskim, wielmożnym iego mością panem Janem Pruszyńskim, starostą nosowskim, buńczuczным iaśnie wielmożnego iego mości pana hetmana wielkiego koronnego, marszałkiem koła naszego ry-cerskiego, cum remonstracione meritorum, za wielmożnym iego mością panem Steckim, łowczym kiiowskim, aby, przy ułożeniu aukcyi woyska, znak lekki był w kompucie pancernym policzony y w pancerny reformowany. *Decimo primo*: Desiderium ratione dislimitationis woiewodztwa naszego Kiiowskiego z prześwietnemi woiewodztwy Wołyńskim, Braclawskim. *Decimo secundo*: Fundacye: wielebnych oyców Owruckich, Połońskich, Żytomirskich iezuitów, tudzież wielebnych oyców piarow collegium Międzyrzyca Koreckiego, y inne wszystkie, tak w prowincyi koronney iako y wielkiego xięstwa Litewskiego, które dotąd nie są approbowane, także wielebnych oyców dominikanow Owruckich, — aby były na terazniejszym seymie approbowane. *Decimo tertio*: Wiadomy y tyle razy po seymach y seymikach multiplikowany interes domu iaśnie oświeconych xiążąt ich mościów Lubomirskich, respektem Kunegundy (sic), w czym ich mość panowie posłowie mową instabunt, aby na terazniejszym seymie mógł suum sortiri effectum. *Decimo quarto*: Interes xiężny jey mości Debulion ponieważ nietylko konstituciami seymowemi et pactis con-

ventis nayiaśnieyszych regnantów polskich, colori fortun y bezpieczeństwa osób serenissimae prolis regiae nayjaśnieyszego niegdy divae memoriae Jana trzeciego, króla y pana naszego, jest dość doskonale assekurowane y utwierdzone, więc, iako cała Polska, y prześwietne woiewodztwo nasze dulcem ma panowania iego recordationem, tak na terazniejszy seym instat przez ich mościów panów posłów, aby w summach, na ekonomiciach Nowodworskiej y Szawelskiej importowanych, tak wielu konstytucyami assekurowanych y utwierdzonych, successores niegdy nayiaśnieyszego królewicza iego mości Jakuba, tudzież od niego possessores, omnimodam mieli securitatem, ażeby żadnym sposobem przez iaśnie wielmożnych podskarbach, ani przez kogo inszego, in possessione tychże ekonomii nie byli inkwietowani, y owszem, ciż sukcesorowie y possessorowie aby in pacifica possessione byli konserwowani póty, póki rzeczpospolita, ad mentem antieriarum constitutionum, do wykupna sobie rezerwowanego nie przydzie; o co ante omnia ich mość panowie posłowie nasi instabunt, ażeby possessio eisdem possessoribus iako nayprędzey una cum proventibus restituatur. *Decimo quinto*: I to deferent ich mość panowie posłowie rzeczypośpolitey, aby ich mość panowie delegaci anterioribus constitutionibus do konferencyi z postronnemi, a osobliwie z państwem Rossyjskiem, upomnieli się o poczynione krzywdy, exorbitancye y szkody różne, wiolencye y zabóystwa szlachty y różnych tak duchownego, iako i świeckiego stanu osób; ponieważ w sądach pogranicznych to desiderium skutku wziąć nie może, a to się wszystko przeciwko soiuszom z rzeczypośpolitą w woiewodztwie naszym, iako na pograniczu będącym, dzieie, y czyli to przez wspomniane konferencye, czyli też per aliam viam promować będą. *Decimo sexto*: Dobrą duchowne utriusque ritus, dawnemi przywilejami utwierdzone, aby przy tychże prawach y przywilegiach zachowane były, a partykularnie archimandrya Owrucka. *Decimo septimo*: Na przeszłe seymy formowane od woiewodztwa naszego instrukcye ponieważ recesses poszli cum desideriiis inszych woiewodztw, a zatym obliguiemy activitatem ich mościów panów posłów, żeby, in virtute tamtych instrukcyi, cokolwiek iest potrzebnego y bydź może proficuum dla kraiu naszego, domówili się y promowowali. *Decimo octavo*: Za iaśnie wielmożnym iego mością panem kasztelanem Czyrskim, iako pierszym iego królewskiej mości pułkownikiem, y wielmożnym iego mością panem Jaklińskim, podczaszym zatorskim, juxta informationem tych ich mościów, instabunt ich mość panowie posłowie. *Decimo nono*: Podziękowanie nayiaśnieyszemu królowi iego mości, panu naszemu miłościwemu, explebunt ich mość panowie posłowie, że król iego mość circa di-

gnitatem, sine praejudicio praw y konstytucyi, konserwue. Caetera dexterritati, consumatae prudentiae, probatae activitati et innatae virtuti ich mościów panów posłów plene praecommittimus. U tey instrukcyi, przy pieczęci zwykłej przyciśnionej, podpis ręki wielmożnego iego mości pana marszałka koła rycerskiego temi słowy: Jerzy Jan z Pruszyna Pruszyński, starosta nosowski, iaśnie wielmożnego iego mości pana hetmańa wielkiego koronnego buńczuczny, marszałek koła rycerskiego generału wojewodztwa Kiiowskiego. (Locus sigilli). Któraż to instrukcyja, za podaniem y prośbą iego mości podawającego, wszystka, z początku aż do końca, iak się w sobie pisana ma, do xiąg niniejszych, ziemskich, kiiowskich iest zapisana.

Книга земская, Киевская, записовая и поточная, годъ 1737—1742, № 137: листъ 15.

CXLVI.

Жалоба дворянина Станислава Третьяка на дворянина Франциска Головинскаго о томъ, что, по его приказанію, надворные его коззки приняли заѣздъ на имѣнія брата истца—Іосифа Третьяка. 1739. Февраля 3.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego dziewiątego, miesiąca Februarii trzeciego dnia.

Na leżeniu xiąg ziemskich wojewodztwa Kijowskiego, przedemną, Stefanem z Wyhova Wyhowskim, namieśnikiem protunc y vicesregentem akt ziemskich wojewodztwa Kijowskiego, y xięgami niniejszemi, ziemskiemі, kijowskiemi comparens personaliter wielmożny jegomość pan Stanisław Trzeciak, cześnik mozyrski, swym y braci swoich imieniem, naprzeciwno urodzonym ich mościom panom: Franciszkowi y Franciszce z Krasnowskich Hołowińskim, małżonkom, pryneupałom, tudzież urodzonemu jego mości panu Mar-

cinowi Psarskiemu, gubernatorowi miasta Norzyńska, quorumcunque nominum ludzium, kozakom dóbr jaśnie wielmożnego jego mości pana podkomorzego kijowskiego Poleskich, przed aktami ziemskimi kijowskimi świadczył, manifestował y protestował się w ten niżej opisany sposób y o to: iż obżałowany wielmożny Hołowiński, nie uważając na prawo pospolite, de securitate opisane, zebrawszy niemając kupę ludzi wyżpomienionych, swywolnych cum vario armorum genere, śmiał y ważył się na dobra Kołckie bez żadney konwikcyi prawa najechać y brata manifestantis, in lecto aegritudinis zostającego, nayıpierwey lascivis et scommaticis, imo auditui humano obnoxiiis, verbis traktować, potym z żoną y dziećmi od wszystkich szlacheckich sprzętów domowych wypędzić, przez co tenże wielmożny Józef Trzeciak, brat manifestantis, w tey słabości, przez ten prawie nieprzyjacielski uczynek, do tego czasu śmiertelnie na łożku decumbit; zboża, tak w ziarnie, iako y w snopach, y wszelkie quovis titulo et genere sprzęta domowe, bydła rogate y nierogate, seorsivo registro specifikowane, zabrać. O co wszystko, ut praemissum est, tak przeciwko wyżej wyrażonemu obżałowanemu, jako y urodzonemu jego mości panu Psarskiemu, nescitur cujus motivo, tantam insolentiam illicitam czyniącemu, idem comparens manifestowawszy się y protestowawszy, zostawując salvam tey manifestacyi meliorationem, vel per citationes correctionem, si opus fuerit, a teraznieyszą actis connotari prosit,—co y otrzymał. Stanisław Trzeciak, manu propria.

Книга земская, Киевская, записовая и поточная, годъ 1737—1742, № 137; листъ 135.

CXLVII.

Извѣстія о гайдамакахъ, запорожцахъ и объ Орликѣ, сообщенныя въ польскія газеты въ теченіи Апрѣля и Мая мѣсяцевъ 1739 года.

Ze Lwowa, 29 Aprilis. Do Siczy swojej znowu powrócili kozacy od Samary, którzy koszowego zabić mieli, na którego miejsce już inny na-

stompił. Haydamacy na Ukrainie po różnych, ut fertur, pokazali się miejscach, w małej jednak kwocie.

Z Latyczowa, die 1 Maji. Fertur, że Orlik u Turków co miesiąc 400 kies lówów pensii bierze y jeszcze mu obiecują.

Od pogranicza referunt, że woysko koronne w tym miesiącu ruszyć się ma w pole y obozem stanąć. Tamże na Ukrainie dwóch hultajów złapano od swywolnej kupy haydamackiey, którzy po miasteczkach i wsiach szpiegowali, myśląc o zdobyczy i zabieraniu koni. (Въ началѣ Мая, № 123.)

Изъ газетъ: „Kurier Polski,“ за 1739 г., №№: 121, 122, 123.

CXLVIII.

Постановленіе сеймика „boni ordinis“ Кіевскаго воеводства. Сеймикъ рѣшилъ: отправить депутатовъ къ гетману съ изъявленіемъ благодарности за его попеченіе о благѣ воеводства; назначить особый, единовременный, денежный сборъ въ пользу войска, защищающаго воеводство отъ гайдамаковъ; побудить владѣльцевъ староствъ, чтобы они отправляли на свой счетъ милиціи въ помощь регулярному войску. 1739. Сентября 15.

Roku tysiąc siedmset trzydziestego dziewiątego, miesiąca Septembris szesnastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Żytomirskim, przedemną, Józefem Celestynem Moklakiem, namieśnikiem grodzkim starostwa Żytomirskiego, i xięgami niniejszemi, grodzkiemi, żytomirskimi, cõmparens personaliter wielmożny jego mość pan Łukasz z Rybna Rybiński, stolnik żytomirski, marszałek koła rycerskiego prześwietnego wojewodztwa

Kijowskiego, te laudum, na sejmiku boni ordinis uchwalone, ratione introcontentorum, ad acta castrensia, zytomiriensia per oblatam podaę; a tak ja, urzad, annuendo affectationi, ad acticandum przyjmujac, czytalem, de tenore sequenti: My: rady, dygnitarze, urzednicy ziemscy, grodzcy i cale rycerstwo generału wojewodztwa Kijowskiego, zjehawszy do Żytomierza na miejsca, obradom przyzwoite, prawem pospolitym opisane, w czasie, sejmikowi gospodarskiemu asignowanym, naprzód Panu Najwyższemu, którego wszechmocną mocą i wolą vivimus et regimus, składamy u Jego majestatu Boskiego najniższe z pokorą podzięki, że po tylu malorum Iliades i nieszczęśliwych wojewodztwa naszego pressurach, miłosierniejszych Bóg reviviscere pozwala, i wolnych czasów wolnemu narodowi do uczynienia dobrego w wojewodztwie naszym porządku użycza; jakoż, po szczęśliwie na dniu wczorajszym zakończonym sejmiku deputackim i obranych jaśniewielmożnych ich mościach panach deputatach na trybunał koronny, dziś, pod godną i waleczną innata virtute incomparabilique dignitate wsparte dyrekcją jaśnie wielmożnego jego mości pana Antoniego na Trypolu i Rakowszczyźnie Trypolskiego, podkomorzego kijowskiego, wyżgrodzkiego, trechtymirskiego, kałorlickiego etc. starosty, pułkownika wojsk jego królewskiej mości i rzeczypospolitej, do obrania jego mości pana marszałka, ad tenendum regimen wolnych głosów naszych braterskich, przystąpiliśmy; jakoż e medio nostri wielmożnego jego mości pana Łukasza z Rybna Rybińskiego, stolnikowicza żytomirskiego, z possessyi i zasług antecessorów jego zadziedziczałego, z cnoty i rzetelności destygowanego, za marszałka obrawszy, i ich mościów panów: Leonarda Ipohorskiego Lenkiewicza, starostę krzemieńczuckiego, Józefa na Byszowie Charłęskiego, łowczego latyczowskiego, przydaliśmy i uprosili; oraz ad resolutionem desideriorum przystąpiliśmy: a naprzód, wdzięczni będąc niewygastej pamięci nad wojewodztwem naszym jaśnie wielmożnego jego mości pana Potockiego, wojewody kijowskiego, hetmana wielkiego koronnego, ktury nietylko firma neutralitate inter belligerantes wojewodztwo nasze od ruiny, w inszych wojewodztwach praktykowanej, wojskami koronnemi zasłonił, ale i teraz przez łaskawą, i przezorną listowną odezwę de statu wojewodztwa naszego wiedzieć nie zanedbywa, za co nietylko wojewodztwo do należytey zna się wdzięczności, ale też na uczynienie powin nego podziękowania uprosiliśmy z koła naszego braterskiego wielmożnego jego mości pana Łukasza z Rybna Rybińskiego, stolnikowicza żytomirskiego, marszałka koła naszego rycerskiego, i Leonarda Lenkiewicza, starostę krzemieńczuckiego, i Antoniego Wołynieckiego—za posłów do jaśnie wielmoż-

nego jego mości pana hetmana wielkiego koronnego, dawszy tymże ich mościom panom posłom osobliwą instrukcyą; i przy teźże instrukcyi exponent impossibilitatem jaśnie wielmożnych ich mościów panów kijowskich zjechań do wojska, jako officyerów, ob publicam legalitatem funkcyi deputackiej, na ich mościów od wojewodztwa włożonej; mając zaś wzgląd nad ustawicznie pracującym wojskiem partyi Ukraińskiej, która nas od hajdamackich zasłania inkursyi, praetioque dalszego zaszczytu, na furaz dla koni pracujących, actu in opere belli będących, z dymu każdego po złotych polskich czterdzieści, na terazniejszą przez ich mościów panów posłów uczynioną requizycyą, pro hac sola vice naznaczamy, którą summę dobra, w wojewodztwie naszym leżące, ze wszystkich trzech powiatów ad terminum dnia dwudziestego czwartego Decembra do grodu Kijowskiego ad manus et quietationes jego mości pana namieśnika grodzkiego kijowskiego, bez dawania żadnego kwitowego i groszowego, komportować będą powinni, a jegomość pan namieśnik pomienioną importacyę ich mościom panom wojskowym, na to ordynowanym, wypłacić, lub, in casu niewypłacenia, delaty super renitentes wydać tenebitur, które ich mość wojskowi apud renitentes per militarem executionem wybrać dispensantur, i osobno po ośmiu złotych polskich z każdego dymu na ich mościów panów wojskowych, tak dawniejszych, jako i terazniejszych, to jest: na dwóch ich mościów panów posłów terazniejszych po złotych cztery, a na drugich dwóch przeszłych także po złotych cztery, urodzonych ich mościów panów: Józefa Pruszyńskiego, podczaszego czerniechowskiego, chorągwi pancernej jaśnie wielmożnego jego mości pana starosty Stobnickiego, także urodzonych ich mościów panów: Stanisława Bohdanowicza, regenta grodzkiego kijowskiego, chorągwi pancernej jaśnie wielmożnego jego mości pana kasztelana Kijowskiego, i Antoniego Przyborowskiego, miecznika wołkowskiego, chorągwi pancernej jaśnie wielmożnego jego mości pana podkomorzego kijowskiego, kompanii od partyi Ukraińskiej, w legacyi do wojewodztwa naszego ordynowanych, naznaczamy wypłacać, w czasie i sposobem wyżej opisanym, do tegoż grodu Kijowskiego, insimul et semel z pieniędzmi na furaz pozwolonemi wypłacać determinujemy. Przytym na list jaśnie wielmożnego jego mości pana kasztelana Kijowskiego z należytą wdzięcznością i podziękowaniem za odezwę i żywą pamięć responsować zlecamy; także na list jego mości pana pisarza ziemskiego Kijowskiego jego mość pan marszałek odpisze, obligując, aby, juxta tenorem laudi, anno millesimo septingentesimo trigesimo octavo constituti, z ich mościami pany grodowemi perficiat calculum et remonstret

na sejmiku przysłym—gdzie się pieniądze za funkcyi jegomości nej obró-
 cili, także i te pieniądze, które z dóbr wiąząt ich mościów Lubomirskich
 byli do zapłacenia deklarowane; inne zaś długi juxta lauda anteriora pla-
 cone bydź mają. Expedyowana od wojewodztwa naszego funkcyja poselska
 przez wielmożnego jego mości pana Jana Wojnarowskiego, podstolego brac-
 ławskiego, do jaśnie wielmożnego jego mości pana hetmana wielkiego ko-
 ronnego, i dawne jegomości nej zasługi, jako maerentur recognitionem, tak
 wojewodztwo nasze nie tylko tę, nie bez expensy uczynioną, usługę grato
 przyjmując pectore, ale też z przysłych importancji obmyślić zechce temuz
 jego mości panu Wojnarowskiemu satysfakcyą. Nakoniec listy do jaśnie oświeco-
 nego wiążęcia jego mości kasztelana Krakowskiego w sprawie jej mości pani
 Ukryńskiej, także do jaśnie wielmożnego jego mości pana krajczego koronnego
 w interessie jego mości pana Niezwojewskiego—jego mości panu marszałkowi pi-
 sać zlecamy. Luboby nie potrzeba namieniać tam, gdzie uniwersalne prawo mul-
 tiplicatis constitutionibus obliguje wielmożnych ich mościów panów starostów
 ukraińskich, aby ad publicum rzeczypospolitej obsequium ex iisdem bonis ludźmi
 supplementowali, że jednak indispensabilis necessitas nunc et pro (sic) nad-
 chodzi, zacyz obligujemy ich mościów panów starostów, w wojewodztwie
 Kijowskim swoje starostwa mających, obtestamur amore boni publici ad
 palatinatus, aby, ad mentem constitutionum, z possessyi swojej ludzi do
 usługi wojennej zgodnych do wojska koronnego partyi Ukraińskiej w jak-
 najprędszym czasie wystawili, i w kommendę wielmożnego jego mości pana
 regimentarza partyi Ukraińskiej in auxilium wojska, ustawicznie pracują-
 cego, i na zaszczyt kraju tutejszego oddali. Obligujemy grody wojewodztwa
 naszego, aby, juxta tenorem konstytucyi anni millesimi septingentesimi de-
 cimi septimi, chorągwiom, repartycyą w wojewodztwie naszym mającym,
 punktualnie contingens gotowizną lub delatami wypłacali, nie pretendując od
 ich mościów panów chorągwianych groszowego lub kwitowego. Które to
 laudum, jednostajnie postanowione, jego mości panu marszałkowi kóła na-
 szego rycerskiego podpisać et ad acta podać zlecamy. Datum w Żytomi-
 rzu, w kościele ojców Iezuitów, anno millesimo septingentesimo trigesimo
 nono, die decima quinta Septembris. U tego laudum podpisy rąk temi
 słowy: Łukasz z Rybna Rybiński, stolnikowicz żytomirski, marszałek kóła
 rycerskiego prześwietnego wojewodztwa Kijowskiego, manu propria. (Locus
 sigilli). Po drugiej stronie pieczęci przypisek temi słowy, z jednym para-
 grafem półtora wiersza: Leonard Ipohorski Lenkiewicz, starosta Krzemień-
 czucki, assessor, manu propria; Józef z Charłęża na Byszowie Charłęski,

assessor, manu propria. Któreż to laudum, za podaniem i proźbą jego mości podawającego, a za moim, urzędowym, przyjęciem, słowo w słowo, jak się w sobie ma, do xiąg niniejszych ingrossowane.

Книга городская, Житомирская, записовая, № 227, годъ 1759—1742; листъ 194 на оборотъ.

CXLIX.

Письмо польскихъ пограничныхъ судій Кіевскаго воеводства къ фельдмаршалу Миниху съ прозьбою сдѣлать распоряженіе о доставкѣ въ пограничный судъ гайдамацкихъ предводителей: Рудя, Жилы, Грывы, Иванцы, Харка и Медвидя, укрывшихся частью въ Запорожїи, частью въ Малороссїи. 1739. Ноября 27.

Anno 1739, die 27 Decembris.

Przed aktami sądów pogranicznych woiewodztwa Kijowskiego urodzony jegomość pan Felician Bystrzycki stanowszy oczewiście, list od wielmożnych ichmościów panów sędziów pogranicznych woiewodztwa Kijowskiego do jaśnie wielmożnego jegomości pana feltmarszałka Municha pisany, podał per oblatam, tenoris sequentis:

Jaśnie wielmożny mości panie generale feltmarszałku woysk Rossyjskich, nasz wielce mości panie y bracie! Powinszowawszy sukcesów szczęśliwych, życząc et in futurum podobnych jaśnie wielmożnemu waszmości panu, uniżony nasz zasylamy ukłon i, będąc my od strony jego krolewskiej mości, pana naszego miłościwego, y rzeczypośpolitey Polskiej naznaczone kommissarze y sędziowie do rozeznania y rozsądzenia krzywd pogranicznych, abyśmy, spólnie zasiadając z wielmożnemi ichmościami panami

kommissarzami rossyiskimi, decidowali, kiedy z woiewodztw: Kijowskiego, Podolskiego, Braclawskiego y innych od ichmościów obywatelów szlachty y innych ludzi wiele żałobnych jest manifestów o szkody y wiolencyę, przez woyska rossyiskie, tak pod Chocin iako z pod Chocina granicami naszymi idące, y z urzędu naszego y z przyiaźni sąsiedzkey czyniemy odezwę, upraszając jaśnie wielmożnego mości pana, iako wielkiego godnego wodza y statysty, ażeby od strony nayiaśniejszey monarchiey Rossyiskiey wielmożni ichmość panowie kommissarze rossyjscy ziechali na granice y, zniosszy się o mieyscu, z nami iednostaynie złączeni, czyto wielmożny jegomość pan Fedor Koszelow, kommissarz pograniczny y sędzia, z associowanym sobie rownym kolego, czy kogo wola nayiaśniejszego dworu peterburskiego jaśnie wielmożnych państwa, my, ad justitiam monarchiom obodwom służyć postanowieni, czekamy, y, iako y o te szkody, które w roku 1736, die 7 Octobris swywolni watahowie, siczowi y zadnieprscy kozacy: Rudio, Żyła, Chrywa, Iwanica, Charko z Płastunowego kurenia, Medwid y inne, napadszy w pięciuset koni na miasto Pawołocz, zabili w zamku imci pana Zozulińskiego, gubernatora, y Marianne Buiałsko, Jana Wesołowskiego y żydów do trzydziestu osób, zrabowali w pieniądzech, ruchomościach na dwa kroć sto tysięcy, stamtąd zaraz poszli do Pohrebiszcz, zabili gubernatora, jegomości pana Szczeniowskiego, różnych szlacheckich, chrześciańskich osób do trzynastu, zrabowali tamże w zamku y mieście więcey iak na dwakroć sto tysięcy w majątnościach jaśnie oświeconego xiążęcia jego mości Wisznowieckiego, kasztelana Krakowskiego, y jaśnie oświeconych xiążąt ichmościów Lubomirskich, woiewodzców Sendomirskich, nie tylko tych panów, którzy y na elekcyey jego krolewskiey mości byli, unanimiter trzymające strony nayiaśniejszey monarchini Rossyiskiey y jego krolewskiey mości, ale y nadto, że już po seymie pacificationis, po wszystkich uspokojonych materiach, nie mając żadney racyey, tylko iednym rozbunidzkim sercem tak wielkie szkody porobili, o co w roku 1738, die 5 Mai w Motowidłowce na sądach naszych pogranicznych zobopolnych staneli dekreta, aby wyźpomienieni watahowie stawieni byli przed sąd, którzy, że nie są stawieni, w roku 1738, intra dies Decembris, jaśnie wielmożny iegomość pan graf Kieyserling, poseł pełnomocny, pisał do jaśnie wielmożnego jegomości pana, upraszając, aby według dekretów, obwinieni watahowie do sądu stawieni byli; która statuitio dotychczas nie przysłała do skutku; ichmość panowie sędziowie pograniczni rossyjscy tym się zaszczycają, że z woli y ukazu jaśnie wielmożnego waszmości pana nie są stawieni do sądu, y że

się nie nayduią w Siczy, ani za Dnieprem, satisfactia nie następuje; iako y o tem dowodnie wiemy, że iedni są między siczowemi kazakami, a drudzy z zadnieprskimi, tak upraszamy jaśnie wielmożnego mości pana, kochającego sprawiedliwość, y między monarchiami, w pokoju zostającemi, fundującego przyiaźń, aby pomienieni watahowie, zboycy, przed sąd pograniczny stawieni byli; kiedy o mnieyszą rzecz we wszystkich państwach idzie satisfakcyą, to bardziey o kilkadziesiąt ludzi zabitych niewinnie y więcey iak na czterykroć sto tysięcy złotych polskich bez racyey sum zrabowanych godzi nam się jaśnie wielmożnego waszmości pana upraszać y otrzymać w statuicyey satisfakcyą. Jako iesteśmy z zupełnie adoracyą jaśnie wielmożnego waszmości pana życzliwi bracia y uniżeni słudzy: Michał na Lisowszczyźnie Jackowski, P. K. K. i S. P. strony jego krolewskiej mości i rzeczypospolitey. Wawrzyniec K. z Potoka Potocki, S. Z. K. i S. P. od strony jego krolewskiej mości i rzeczypospolitey. Datowany w Wiertikijowce 1739 die 27 Novembris. Który to list, za podaniem oczewistym, oraz za przyjęciem, z początku aż do końca przeczytawszy, do xiąg niniejszych jest wpisany.

Книга пограничныхъ судовъ Кіевскаго воеводства, годъ 1735—1749, № 202; листъ 171.

CL.

Жалоба отъ имени дворянина Михаила Калетынскаго на козацкаго полковника Савву о томъ, что онъ нанесъ тяжелые побои дворянину Знамировскому. 1740. Генваря 20.

Roku tysiąc siedmset czterdziestego, miesiąca Januarii dwudziestego dnia.

Przed urzędem y aktami nienieyszemi, grodzkiemi, winnickiemi y przedemną, Pawłem Zakusią, namieśnikiem burgrabstwa y regencyi grodzkim winnickim, comparens personaliter urodzony iegomość pan Jan Rozwadowski, nomine et ex parte wielmożnego iego mości pana Michała Kaletyńskiego, chorążego braclawskiego, coram actis praesentibus, castrensibus, capitanealibus, vinnicensibus, solenniter naprzeciwno odważnemu cujusvis

nominis Sawie pułkownikowi kozackiemu, skarżył y manifestował się y protestował w niżey opisany sposób y o to: iż jego mość obwiniony, non verendo rigorem articulorum, ważył się modo quodam illicito et excessivo, zastąpiwszy na drodze pode wsią Horodnicą urodzonego Znamirovskiego, onegoż nasamprzód niespodzianie napadszy, verbis inusitatis zelżywszy, humi prostratam crudelissime kiyimi bić, na wszystkie boki od stóp do głowy obracaiąc, kazał, z racyi którego pobicia urodzony Znamirovski Divino opere na miescu in vivis został, iednakże niedziel kilkanaście extreme choruiąc, dotychczas in lecto aegritudinis decumbit. A zatym idem generosus comparens, nomine quo supra, iterata vice manifestował się y protestował, offerendo magnificum principalem sui praemissa jure vindicatorum velle. In verificationem vero praemissorum, idem generosus comparens przed urzędem niniejszym stawil woźnego generała, opatrznego Jana Tywrowskiego, który stawiony, w moc prawdziwey y skuteczney relacyi, iawnie, ustnie y dobrowolnie zeznał: iż on roku tysiąc siedmset trzydziestego dziewiątego, na affektacyą y prawną rekwizycyą wielmożnego iego mości pana Kaletyńskiego, chorążego bractawskiego, mając przy sobie strone szlachty, ludzi wiary godnych, urodzonych ich mościów panów: Ignacego Jachimowicza, Stanisława Korzeniowskiego, był w dobrach Kuźmińcach, w wojewodztwie Bractawskim a powiecie Winnickim leżących, gdzie będąc, we dworze tamniejszym widział y urzędownie oglądał urodzonego Znamirovskiego, kiyimi per omnia corporis membra crudelissime zbitego. A tak on, woźny, szlachtą, przy sobie przytomną, oświadczywszy się, ztamąd powrócił y tę swoię prawdziwey obdukcyi zeznał y uczynił rekaeyą. De quo praesens ejusdem ministerialis relatio et conformis nobilium attestatio. Et incontinenti vero, idem generosus comparens, coram actis officioque praesenti, castrensi, capitaneali, vinnicensi, in praesentia eorundem nobilium, nec non ministerialis regni, providi Joannis Tywrowski, praesentavit indusium supermemorati generosi Znamirovski, integrum sanguine lotum; post quod taliter factum idem generosus comparens hoc indusium ad disjudicationem causae rursus ad se recepit, ac de recepto officium praesens quietavit, prosząc hoc integrum negotium actis connotari,—co y otrzymał, Jan Rozwadowski, manu propria.

Книга городская; Винницкая; записовая и поточная, № 4625, годъ 1740; листъ 315.

CLI.

Письмо польскихъ пограничныхъ судій Кіевскаго воеводства къ Русскому посланнику Кейзерлингу съ прозвбою оказать содѣйствіе для доставки въ пограничный судъ гайдамацкихъ предводителей: Жилы, Рудя, Гривы и Иваницы. 1740. Генваря 28.

Anno 1740, die 28 Januarii.

Przed aktami pogranicznemi woiewodztwa Kijowskiego stanowszy oczewiście urodzony jegomość pan Felitian Bystrzycki, list od wielmożnych ichmościów panów sędziów pogranicznych woiewodztwa Kijowskiego podał per oblatam, tenoris sequentis, do jaśnie wielmożnego imci pana Kieyzerlinga, posła wielkomocnego.

Illustrissime, excelentissime, magnifice domine, magne legatē a serenissima magestate Rossiae, nobis plurimum observande domine et frater! Ad binas litteras nostras non habendo responsum, iteratim, praemisso omni cultu tuae magnificentiae, quoniam hactenus ad decreta granitalia, per nos, utriusque gentis, quibus injuncta statutio licentiosorum vatahorum: Żyła, Rudio, Hrywa et Iwanica et aliorum kosakorum rossicorum et zaporoviensium, qui spoliaverunt Pawłocz illustrissimorum ducum Lubomirskie, et Pohrebiszcza illustrissimi ducis castellani Kracoviensis, tum aliorum multorum, et fecerunt damnorum plus quam quatuor miliones, occiderunt plus quam quadraginta hominum, quae statutio ad nostras requisitiones et ad descriptiones litterales, quas tua magnificentia in anno millesimo septingentesimo trigesimo octavo, die octava Decembris, Varsaviae exaravit ad illustrissimum feltmarchalcum Munich et magnificum gubernatorem Kiioviae, non subsecuta hucusque satisfactio, expetimus, et iteratim tuam magnificentiam exorare suas dignas litteras ad serenissimam aulam Peterburgensem et illustrissimum mareschalcum Munich, tum magnificum gubernatorem Kijoviae, ut, vigore decretorum, inculpati statuentur cum satisfactione, et ut magnifici commissarii, iudices, a parte serenissimae monarchiae Rossiae

assignati, etiam simul cum istis magnificis commissariis, qui assignandi sunt, ad discernentiam damnorum illatorum per exercitum Rossiacum, euntem in impraesam Turcicam, et etiam quae sunt pretensiones a parte Rossica etiam suum sortiantur effectum. Ut sumus Illustrissimae excelentissimae dominationis vestrae faventissimi fratres et ad quaevis offitorum genera paratissimi servi: Michael Jackowski, pocillator Kiioviae, iudex granitialis palatinatus Kijoviae. Adalbertus Casimirus de Potok Potocki, thesaurarius Żytomiriensis, iudex granitialis palatinatus Kijoviae. Który to list, za podaniem oczewistym, oraz y za przyjęciem do akt niniejszych, z początku aż do końca przeczytawszy, iest inserowany. Datum w Wertikijowce, 1740 anno, die vigesima octava Januarii.

Книга пограничныхъ судовъ Киевскаго воеводства, годъ 1735—1749, № 202; листъ 177.

CLII.

Жалоба, поданная дворянами Брацлавскаго воеводства гетману великому коронному, содержащая перечень обидъ, претерпѣваемыхъ дворянами отъ войска, присланнаго для охраненія воеводства отъ гайдамаковъ, состоящаго подъ начальствомъ региментаря Нитославскаго. 1740. Марта 24.

Anno 1740, die 24 Martii.

Comparens personaliter urodzony iego mość pan Ignacy Wirski, te contenta consilii ratione introcontentorum ad acta praesentia, castrensia, capitanealia, vinnicensia per oblatam podał. Suscepi Jerzy Kamiński, namieśnik burgrabstwa grodzki winnicki.

My: urzędnicy, szlachta y obywatele woiewodztwa Braclawskiego, za wydaną od wielmożnego iego mości pana Michała Kaletyńskiego, chorążego braclawskiego, pierwszego ad praesens in ordine urzędnika naszego, de actu ejus w Winnicy, die 27 Februarii, anno 1740, innotescencyą, zjechawszy się tu, do miasta iego królewskiej mości Winnicy, na czas y dzień dzisiejszy, to iest pro die 24 Martii, tąż innotescencyąznaczony, ponieważ od nayiaśniejszego króla iego mości Augusta trzeciego, szczęśliwie nam panującego, za wyszłym uniwersałem, de actu ejus w Dreznie, roku 1739, die 23 Decembris, względem tak znacznych przez marsze woysk rosyiskich poczynionych szkód, in personas wielmożnych ich mościów panów: Michała Kaletyńskiego, chorążego, Stanisława Rzążewskiego, stolnika, Michała Grocholskiego, cześnika, braclawskich, dotychczas nie iesteśmy sortiti effectum,—upraszamy tychże wielmożnych ich mościów panów komisarzy, ażeby pro bono et integro woiewodztwa naszego, dignitate sui et activitate, która w każdym z ich mościów znajduie się, zelo et amore permoti, providendo integritati nostrae, w tych naszych poniesionych szkodach y krzywdach ponderando munus suum, iakonayprędzey exekwować raczyli; oraz na komisye, w Satanowie immediate następuiącey, ad dignoscendas facilius injurias umówiwszy locum et terminum, ad corpus woiewodztwa naszego actum et jurisdictionem teyże komisye przenieść raczyli, per consequens per suas innotescencias też determinacyą komisiji obywatelom woiewodztwa naszego wcześniej gotowość wszelką regestrów damnorum zalecić chcieli, ażeby tandem sitientes in injuriis justitiam, przy usilney ich mościów kooperacyey, odebrać mogliśmy satisfakcyą. Mamy zaś supremo numini za co dziękować, że dane media windikacyey inter malleum et incudem zawsze zostaiącemu woiewodztwu, kooperacyą iaśnie wielmożnego iego mości pana Potockiego, woiewody generała ziem Kiiowskich, hetmana wielkiego koronnego, w otrzymaniu dla woiewodztwa naszego tego uniwersału, za który iako woiewodztwo nasze, oraz wszelkie około całości tegoż woiewodztwa pieczołowanie, y że z osobliwey dobroci swoiey y nieustanney dotąd przez opatrność intuitionem na sugranicach woyskiem subpedituiącego, uti felicem in prelio in adversis triumphatorem, cum dispendio nieraz nieoszaczwanego zdrowia swego, doznawaliśmy y doznaiemy vigilem tegoż iaśnie wielmożnego iego mości pana hetmana wielkiego koronnego, gdyż z dystygwowanym respektem woiewodztwu y granicom naszym nie tutor patriae, ale pater et custos, zawsze dla zdrowia y fortun naszych exponowany, dedit exempla,—naygłębsze in pectoribus nostris zawieraiąc podziękowanie,

z należytą rekognicją, przy tylu dowodach łaskawości, iako u każdego tak wielka protekcyja z nas, non in sterilem rzucona glebam, tak wiekopomne canent saecula, a my wiecznym zapisuiemy obligacyi charakterem, których wdzięczności podziękowanie y otwartych łaskawości w przyjęciu serc ochotę iakonayprędszą uczynić chcemy remonstracyę. Oraz, gdy ad praesens znacznie zostaiemy przyciśnieni od komendy partyi Ukraińskiej y przymuszeni krzywdami, lubobyśmy nie życzyli sobie malum sanare malo, uzalić się iednak na wielmożnego iego mości pana Nitosławskiego, regimentarza woysk teyże partyey, y innych ich mościów, który, że y sąsiad nasz, ale gdy widziem że pereunt per mutua vulnera fratres, błagaliśmy iako godne woysko wydanemi prowiantami, przez obywatelów w woiewodztwie naszym naznaczonemi, spem spodziewaiąc się futuri, że addit concordia vires, ale widziemy, że rumpit, y gdy iuż bardziey od swego zadane bolą rany, szukaiąc medelam in vivo fonte dobroczynnego serca iaśnie wielmożnego iego mości pana hetmana wielkiego koronnego, tak z podziękowaniem za usilne staranie pro integro woiewodztwa naszego, iako też in rationibus krzywd naszych, przez komendę tegoż wielmożnego iego mości pana regimentarza partyey Ukraińskiej poczynionych, upraszamy iuż raz obligowanych y uproszonych wielmożnych ich mościów panów posłów naszych; Augustyna Tomaszewskiego, podczaszego zwinogrodzkiego, Piotra Rządźewskiego, miecznika żwinogrodzkiego, Antoniego Moszyńskiego, woyskiego bractawskiego, laudo publico boni ordinis roku przeszłego, 1739, (obranych), ażeby ciż ich mość panowie posłowie, uczyniwszy wprzód pro tantis operibus łaskawych protekcyi iaśnie wielmożnemu iego mości panu hetmanowi wielkiemu koronnemu podziękowanie, chcieli circa sui activitatem znaczne krzywdy, w woiewodztwie naszym poczynione, punctuatim podane, deferre, ażeby, zapatrzywszy się super tantum dolore nostrum, raczył z dobroczynnego serca swego iaśnie wielmożny iego mość pan hetman mederi vulnera nostra y wysadzić ich mościów panów komisarzów a parte woyska dwóch, similiter też od woiewodztwa naszego, lub też y po więcey, iednak pari numero, aby inwestygować mogli niepłonne krzywdy nasze; a tymczasem ciż wielmożni ich mość panowie posłowie upraszać będą iaśnie wielmożnego iego mości pana hetmana, in tuitionem granic woiewodztwa naszego, aby łaskawszą obmyślić raczył do partyi Ukraińskiej komendę; y to też, ażeby ciż ich mość panowie posłowie in supplementum et probationem injuriarum donieśli, że nie tylko praesenti nostri consilio urgentis necessitatis querelas zanosiemy, ale tylu manifestami przez różnych ich mość-

ciów panów obywatelów, ad acta vinnicensia zaniesionemi, probabimus. Tymczasem, in rei veritatem, takowe niżej wyrażone adjungimus puncta:

1. Iż incontinentia woyska, w komendzie wielmożnego iego mości pana Nitostawskiego ad hunc induxit abusum, gdy szwadrony całe niemal lato, którego dosyć ubodzy ludzie, ustawicznymi przechodami moskiewskimi nadruinowani, respektu żadnego nie mieli, bo szwadrony, niepotrzebnemi bawiąc się marszami, we wsiach y miastach trzydniówki wymyślali, zboża snopami w polu gwałtownie zabierali, karmić się poddaństwu inpracticatę kazali, wozy z sianami, obrokami et victualibus za sobą prowadzili, trunki różne od arendarzów bez żadney solucyi brali, y rekwirujących o solutę samym kontempsem uspokajali.

2. Ten wynaydziony sposob iego mości pana Nitostawskiego, regimentarza, do pożytku swego a wielkicy w tym woiewodztwa krzywdy, iż, stawiając z obozem w polu, przez hasła ogłaszać kazał, aby się woysko w naywięcey sian sposobilo, potym, gdy sian, spędzając okolicznie podwody, nazwożono superabundanter, to potym, trzeciego lub czwartego dnia naywięcey z tego mieysca z woyskiem ruszył się, a na te mieysce woły swoje do zgonu y owiec kilkaset spędził y tym sianem one karmić kazał w iesieni; którym sposobem też woły y owce adhucusque zimują po różnych mieyscach.

3. Oczewistą niewdzięcznością processit z woiewodztwem naszym przez woyska, w komendzie onego będące: gdy woiewodztwo, modo gratuito, na rekwyzyta tegoż woyska, furaz—owsa osmak dwa tysiące y tyleż wozów siana—ofiarowało, y one wydać za paletami komisarzów swoich, ad id destinowanych, rozkazało, miarą winicką; tedy ich mość woyskowi extorsive za każdą osmakę owsa mieyscami po złotych ośm y po złotych dziewięć albo y dziesięć; za woz siana tyleż—płacić sobie przymusili, y tak w uskarżeniu się obywatelów o to, wielmożny iego mość pan regimentarz iedną eluzją kontentował, bo y sam, za wydanem sobie paletem, tymże sposobem po złotych ośm osmakę owsa y woz siana także po tyleż wybierał; gdy zaś in natura furaz był brany, to nie miarą winicką, ale od siebie podaną, w którą po trzy czterywki winnickich wchodziło; woły zaś swoje y owce, do woiewodztwa naszego spędzone, przez gwałtowne obywatelom zabierania sian, nawet z własnych gómien, wypasa; quo exemplo y insi ich mość panowie woyskowi, principaliter iego mość pan Błoński, znaku iaśnie wielmożnego iego mości pana obożnego polnego, zkupionych wołów kilkadziesiąt karmił y karmi, na mieyscu zostając komendy regimentarskiej; jako też do sypania

niepotrzebnych wałów chłopów spędzali, a, in defectu onych, w niektórych wsiach, samych possessorów, szlachtę, do sypania przymuszali.

4. Jeżeli nie oczewisty województwa naszego żal y uskarżenia się motivum, kiedy wielmożny jego mość pan regimentarz, częste miewając do siebie kwerymonie, iż wojsko na stacyach swoich gospodarzów swych po miastach y wsiach od wszelkich robocizn, panom powiniących, amovere usiłują, a też robocizny stacyom y potrzebom swoim aplikują, a rekwirującym o to podstarościm biciem odgrażają?

5. Bardziej abusu niżeli *jure belli* tę obywatela ponoszą krzywdę, iż za ordynansem jego mości pana regimentarza po kilkadziesiąt chłopów niewinnych ze wsiów z chudobami brać, a potom onych nudos wypuszczać ex carceribus każe, w czym nie tylko gospodarstwa ruina, ale y w odchodzeniu wielokrotnym za Dniepr poddaństwa znaczna wsiów dzieje się depauperacya, tudzież do dalszych zapałów zemsty konsekwencya.

6. Nie żadna województwa naszego ex ratione dojęcia do żywego, inkuzacya, ale z samych ich mościów wojskowych aklamacy na to permowencya, iż wielmożny jego mość pan regimentarz, od województwa Kiiowskiego wziwszy za furaz wojsku konferowany summę ośm tysięcy złotych polskich, onę usui suo obrócił, a w województwie naszym, in recompensam temuż wojsku, wyraźnym kompensuie in omnem licentiam dopuszczeniem.

7. Uskarżającym się obywatelom województwa naszego o różne wiołencye, przez wojsko poczynione, wielmożny jego mość pan regimentarz, przy exkuzacyi swojej, że o tym nie wiedział, dał moc, aby takowych excedentes łapano, a potom do komendy znać dawano; in fiducia czego, gdy wielmożny jego mość pan Kaletyński, chorąży braclawski, wozów sto kilkadziesiąt, po gwałtowne zabieranie sian od wojska spędzonych, zabrać kazał, w tym punkcie patuit wielmożnego jego mości pana regimentarza na to dane pozwolenie, bo na zemstę zabranych podwód ruszywszy za ordynansem swoim szwadron z. pod Bereża, o mil trzydzieści w dobrach wielmożnego jego mości pana chorążego braclawskiego Dzakowie lokować się kazał.

8. Puszczone famy y na poczcie rozpisane sciencje o znoszeniu niby haydamaków, tylo samey skutek famy do utrzymania się przy komendzie exponitur iaśnie wielmożnemu jego mości panu hetmanowi, bo co to byli za haydamacy y iakowi ludzie—patebit z inkwizycyi et numerus onych, gdy iaśnie wielmożny jego mość pan hetman, z łaskawości swoiey, disponere racy ad dignoscendas injurias commissionem, o którą upraszać mają ich mość panowie posłowie.

Jako tedy wyżej specificowane krzywdy przez komendę wielmożnego iego mości pana regimentarza do ostatniey woiewodztwo nasze przywieść usiłą ruiny, w tym praesenti consilio nostro chcąc zapobieżć, tak sam instrument rady naszej pro bono publico woiewodztwa, iako też w nim inserowane punkta, ażeby validiori firmentur robore, wielmożnego iego mości pana Michała Kaletyńskiego, chorążego naszego braclawskiego, do podpisania uprosiliśmy. Datum w Winnicy, in collegio oyców iezuitów, anno 1740, die 24 Martii. Michał Jan Kaletyński, chorąży braclawski, manu propria. (M. П.).

Книга городская, Винницкая, записовая и поточная, № 4625, годъ 1740; листъ 100.

CLIII.

. Жалоба отъ имени Чигринскаго старосты, князя Каэтана Яблоновскаго, на управляющаго Смилянскою волостью, дворянина Войтеха Буяльскаго, о томъ, что онъ послалъ отрядъ надворныхъ козаковъ производить ексекуцію въ Чигринскомъ староствѣ по требованію сборщиковъ податей. Посланные козаки жестокииъ обращеніемъ разорили крестьянъ и многихъ заставили бѣжать изъ староства. 1740. Іюня 17.

Roku tysiąc siedmset czterdziestego, miesiąca Iunii siedmnastego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkiemi, winnickiemi y przedemną, Antonim Mierzwińskim, namiesnikiem burgrabstwa y regencyi grodzkim winnickim, comparens personaliter urodzony iego mość pan Kazimierz Czaykowski, dóbr miasteczka Żabotyńa iaśnie wielmożnego iego mości pana

Kaiešana na Podkamieniu, Strzeliskach y księstwie Ostrogskim Jabłonowskiego, Czehryńskiego etc. starosty, pułkownika woysk iego królewskiej mości y rzeczypospolitey, administrator, quam primum acta praesentia adire valuit, tak zaraz soleniter, nomine iaśnie wielmożnego pryncypała swego, naprzeciwko urodzonemu iego mości panu Woyciechowi Buiałskiemu, gubernatorowi dóbr miasta Śmiłey, w possessyi iaśnie wielmożnych xiążąt ich mościów Lubomirskich, woiewodzieów sandomirskich, będącey, świadczy, protestuie y manifestuie się w ten sposób y o to: iż obżałowany Buiałski, gubernator śmiłański, nescitur quonam praetextu, śmiał y ważył się, sine scitu et mandato iaśnie oświeconych pryncypałów swoich, dać y pozwolić kozaków koni kilkadziesiąt do exekwowania dóbr starostwa Czehryńskiego iaśnie wielmożnego comparentis pryncypała, za uchwałą, per laudum woiewodztwa Braclawskiego, do wybierania kontrybucyi w starostwie Czehryńskim przez wielmożnych ich mościów panów: Antoniego Moszyńskiego, skarbnika braclawskiego, burgrabiego grodzkiego winnickiego, y Piotra Rzążewskiego, miecznika zwinogrodzkiego, do wybierania oney przybyłym; kturzy to kozacy niemało krzywd y wiolencyi w dobrach wspomnianych iaśnie wielmożnego comparentis pryncypała naczynili, ludzi ubogich y zruynowanych przez dni kilkanaście swoją exekucyą surową, iako też żydów arendarzów, wuiwec obrócili, przez co niemało ludzi poddanych, noviter po tak ciężkiej ruinie osiadłych, więcej iak na kilkadziesiąt, in alienum dominium porozchodzić się przyniewolili, y wspomniane starostwo do wielkiej ruiny przyprowadzili. O co tedy wszystko tenże comparens, zapobiegając dalszym takowym inkonweniencyom, aby napotym sam iakowego nie poniósł detrimentu y szkody, nomine illustris et magnifici principalis sui manifestatur ac protestatur, salva manente melioratione, vel per citationem correctione, praesentem vero hanc actis connotari prosił,—co y otrzymał. K. J. Czaykowski.

Книга городская, Винницкая, записовая и поточная, № 4625, годъ 1740; листъ 467.

CLIV.

Жалоба дворянина Анто́вля Вонсовскаго на дворянина Луку Юшковскаго о томъ, что онъ наносилъ истцу различныя обиды и, между прочимъ, направилъ гайдамаковъ на его дворъ, который она ограбили, а потомъ взвелъ на истца разныя ложныя обвиненія. 1740. Юня 18.

Roku tysiąc siedmset czterdziestego, miesiąca Junii ósmnastego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkiemi, winnickiemi y przedemną, Antonim Mierzwińskim, namieśnikiem burgrabstwa y regencyi grodzkim winnickim, personaliter comparens wielmożny iego mość pan Antoni Wąsowski, skarbnik bidgowski, towarzysz znaku pancernego iaśnie wielmożnego iego mości pana starosty winnickiego, swym y wielmożney iey mości pani Anny z Witkowskich, małżonki swey, imieniem, dóbr wsi części Sabarówki dziedzic y possessor, skoro tylko dowiedzieć się mógł o zaniezionym przeciwko sobie od niżey wyrażonego obżałowanego manifeście, w którym niesłusznie komparenta opisał, tak zaraz solenniter, magna animi cum querimonia, naprzeciwno urodzonym ich mościom panom: Łukaszowi y Maryannie z Kopczyńskich Juszrowskim, małżonkom, świadczył, manifestował y protestował się idque in eum sensum: iż urodzony obżałowany śmiał y ważył się, sine ulla habita ratione, wielmożnego komparenta laesive manifestem swoim opisać, że iakoby mu grunta, niby do części iego należące, przywłaszcza, bezprawnie postępując, zabiciem obżałowanych odgraża, ludzi, w polu czyli w lasach będących, biie, siana zabiera, y inne wiolencye, iako wyraża, czyni, co nigdy in rerum natura nie było, y żadnego punktu, niesłusznie w manifeście swoim wyrażonego, etiam przez inquizycją dowieść nie będzie mógł y nie dowiedzie, ponieważ sam obżałowany wszystkie swoje bezprawne akcye, które sam czynił, na wielmożnego protestanta złożył: kiedy, stante revolutione, in absentia natenczas komparentis w Sabarówce, ludziom, na części onego mieszkającym, kondykt mając z moskwą, nieznosne krzywdy czynił, na noclegi y popasy, folgując swojej

części, u poddanych wielmożnego reprotestanta moskwe ustawił y loko wał, pańszczyzne y szarwarki, podwody, motki prząść y inne robocizny tymże manifestantis poddanym robić sobie usiłował, kontrybucye nic na onych wkładał y, co tylko mogło być najgorszych oppressyi y wiolencyi, czynił; niedość na tym, kiedy przez parobka obżałowanego, ut supplicatur, z namowy onegoż, haydamaków na część wielmożnego reprotestanta, dobrze onych informowawszy, naprowadził; którzy haydamacy, informowani będąc, wielmożną małżonkę protestantis crudelissime zbili, o samych manifestanta, porządek onego żołnierski, suknie, obicia y inne racjonalności pytali się, y tak małżonka wielmożnego komparenta, przez takowe naprowadzenie haydamaków, vix semiviva będąc, z własney swoiey fortuny, wszystkę chudobę porzuciwszy, z dziećmi na Wołyń odiechać musiała; ciż sami haydamacy naprowadzeni, koni karych pare protestantis własnych wzięli, za które gdy urodzony iego mość pan Witosławski, klacz od moskwy wziwszy, urodzonemu obżałowanemu oddał, aby do przyjazdu komparenta dotrzymał y onę oddał, to nietylko tey klaczy, ale ieszcze y konia wilczatego, valoris złotych dwieście, którego był wielmożny manifestans w domu zostawił, y kiedy tegoż konia, przez moskwe wziętego, brat stryieczny protestantis, od moskwy odebrawszy, u urodzonego obżałowanego zostawił, to pomienioną klacz y konia nie wiedzieć gdzie zapodział y dotąd restytucyi onych czynić nie chce; zboża manifestantis różnego, w snopach będącego, na kop pięćdziesiąt, przez gwałtowne obżałowanego uciemiężenia y przymuszenia sobie do robocizny poddanych comparentis, w toku będącego, zgniło; his non contentus, na większą szkodę y ruinę tak wielmożnego manifestanta, iako y poddanych onegoż goniąc, pastucha, tak od poddanych reprotestantis, iako y z części obżałowanego naiętego, biiąc y zabiciem kiymi odgrażając, za iego własną żone biciem pretendując, odegnał, a na miejsce onego haydamake iakiegoś, którego sam w detencyą do woyska oddał, a potym od wielmożnego iego mości pana regimentarza wyręczywszy, za pastucha nastawił, dawszy mu takową z siebie wymowę a do dalszych złości y zemsty otuchę, mówiąc: że »to nie ia ciebie, ale sąsiedzi moi do woyska w niewolą oddali«; któren w krótkim czasie, trzodę w polu porzuciwszy, uciekł, przeto wielką szkodę w bydle tak comparentes, iako y poddani, ponieśli y ponoszą; y innych nieznośnych wiele oppressyi y wiolencyi tenże urodzony obżałowany, nie obserwując nigdy sąsiedzkiej przyjaźni, czynił y czyni; nadto honor comparentis, dawno sobie, tak w woysku iako y w rzeczypospolitey zasłużony, wszędzie przed ludźmi, są-

siadami y w woysku krybruie, niesłusznie obmawia y obnosi, co wszystko czasu prawa urodzonemu obżałowanemu inkwizycyą dowiedziono będzie. O co tedy wszystko, uti praemissum est, is idem magnificus comparens na-przeciwko temuż urodzonemu obżałowanemu iterata vice manifestatur ac protestatur, salvam ejusdem protestationis melioratione, si opus fuerit, vel per citationem correctione, praesentem actis connotari prosik; co y otrzymał. Antoni Stanisław Wąsowski.

Книга городская, Винницкая, записовая и поточная, годъ 1740, № 4625; листъ 472.

CLV.

Жалоба дворянина Стефана Цихонского на Антонія Скольского, начальника надворной хоругви Брацлавского кастеляна, Потоцкого, о томъ, что обвиненный напалъ на управляемое истцемъ имѣние, село Станиславчикъ, и истязалъ и ограбилъ въ немъ крестьянъ 1740. Июля 18.

Roku tysiąc siedmset czterdziestego, miesiąca Julii ósmnastego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkimi, winnickimi y przedemną, Antonim Mierzwińskim, namieśnikiem burgrabstwa y regencyi grodzkim winnickim, comparens personaliter urodzony jego mość pan Stefan Cichoński, dóbr iaśnie oświeconych xiążąt ich mościów: Stanisława, podstolego koronnego, sądeckiego starosty, y Jozefa Lubomirskich, braci między sobą rodzonych, dóbr miasteczka Stanisławowa dziedziców, administrator, przychylając się do prawa pospolitego y do dawnych manifestów, protestacyi, wizyi, przez kogokolwiek tych dóbr dziedziców y possessorów in antecessum ex ratione czynionych, nomine et ex parte tychże iaśnie oświeconych xiąż-

żąt ich mościów, panów swoich, naprzeciwnko iaśnie wielmożnemu iego mości panu Janowi na Biliżu Potockiemu, kasztelanowi Bracławskiemu, dóbr miasta Murachwy y wsiów: Budich, Woźniowiec y innych dziedzicowi, y urodzonym ich mościom panom: Antoniemu, nadworney chorągwi iaśnie wielmożnego iego mości pana kasztelana Bracławskiego rotmistrzowi, motorowi, pryncypałowi, y Janowi Skolskim, braci między sobą rodzonym, Alexandrowi Sieńkiewiczowi, Andrzeiowi Krasnosielskiemu, Grzegorzowi Murzyńskiemu, Antoniemu Hryniewiczowi, Semenowi Drobiszewskiemu, Alexandrowi Palczyńskiemu, Janowi Smoleńskiemu, Janowi Dzińskiemu, Janowi Popielowi, cujuśvis nominis Kornickiemu, Dromireckiemu y innym, do kilkudziesiąt osób będącym, z imion y przezwisk niewiadomym, in tractu vero causae mającym być specificowanym, tegoż iego mości pana Skolskiego, rotmistrza, adherentom y compryncypałom, solennie świadczył y protestował się o to: iż urodzony iego mość pan Antoni Skolski, rotmistrz nadworny iaśnie wielmożnego iego mości pana kasztelana Bracławskiego, nie kontentując się dawniejszemi wiolencyami, oppressyami, szkodami y grabieżą, zaborami, biciem, wiązaniem y szczwaniem psami ludzi, pasiek wywracaniem, braniem siermię, czapek, kos, siekier, bron, chomątów, koni, przy naieżdzie dóbr, gruntów Stanisławowskich iaśnie oświeconych xiążąt ich mościów, panów protestantis, poczynionym, lecz coraz y codzienne czyniąc świeższe naiazdy, wiolencye, krzywdy poddanym stanisławowskim, recenter, niewiedzieć, utrum jussu aut mandato iaśnie wielmożnego pana swego, czyli też swoją odwagą? zebrawszy poczet ludzi do kilkudziesiąt osób, w różne oręże przysposobionych, śmiał y ważył się, die decima quinta praesentis, na grunt własny iaśnie oświeconych pryncypałów comparentis miasteczka Stanisławowa naiechać, gdzie naiechawszy, po sianożęciach, dąbrowach z kompryncypałami swoimi ludzi uganiając niewinnych, w polu y dąbrowach robiących y po pasiekach zostających, naprzód niemiłosierdnie bił, pokaliczył, z pasiek wywłoczył, potem sirmięg y czapek kilkanaście, kos kilkadziesiąt, motków kilka y wołów par sześć, (z) wozów, na Zanizczyźnie będących, wyprzągszy, zabrał, y, tym się nie kontentując, w same wygony Stanisławczyka z dzidami, strzelaniem, w kilkadziesiąt koni wpadszy, ludzi różnych, dzieci małe, końmi tratował, kańczukami bił, ratyszczami od dzid kaleczył y innych szkód wiele przy tych wiolencyach naczynił. Quorum ratione omnium tenże iego mość protestans, przestrzegając całości iaśnie oświeconych xiążąt ich mościów, dóbr Stanisławczyka dziedziców, panów y pryncypałów swoich, przeciwko wyżey wyrażonemu iego mości panu Skolskiemu, rotmistrzowi iaśnie wiel-

możnego iego mości pana kasztelana Braclawskiego, y iego adherentów, soleniter iterum protestował się, prosząc te manifestacyę actis connotari,— eo y otrzymał. Ignarus litterarum, crucem sanctam posuit, Stefan Cichoński †. Et incontinenti is idem generosus comparens stawił przed urzędem niniejszym robocznych: Chwedka, Łucka y Michayła, ranionych, y prosił mnie urzędu o przydanie woźnego; którego annuendo affectationi, natychmiast przydałem woźnego, szlachetnego Jakuba Makowskiego, authenticatum juratum; który przydany, in vim suae verae ac fidelis relationis, palam, publice libereque recognovit: iż on, roku y dnia na akcie wyrażonego, będąc w kancelaryey grodzkiej tuteyszey, una cum nobilibus generosis: Dominico Stefanowicz et Jacobo Zubrzycki, evidentioris testimonii gratia sibi adhibitis, oglądał rany zbite, et quidem na wszystkich wyrażonych robocznych razy . . . . iak ciż zbici y skaleczeni ratyszczami od spis, poczowszy od nóg, aż do głów, per omnia corporis membra, zbite, stłuczone, zsiniałe, krwią podeszłe razy; po którym oglądaniu urzędowym, on, woźny, prawdziwey obdukcyej swoiey przedemną, urzędem, zeznał y uczynił relacyą. De quo praesens ejusdem ministerialis relatio et conformis nobilium attestatio. Woźny, ignarus litterarum, crucem sanctam posuit, Jakub Makowski †.

Книга городская, Винницкая, записовая и поточная, годъ 1740, № 4625; мистъ 498 на оборотъ.

CLVI.

Инструкція, данная дворянами Кіевского воеводства депутатамъ, отправленнымъ ими на сеймъ; имъ поручено: требовать удовлетворенія претензій по поводу гайдамацкихъ нападений; стараться о болѣе дѣйствительномъ составѣ пограничныхъ судовъ; представить жалобу относительно передвиженія русской границы съ рѣкъ Ирпени и Стугны на Унаву; хлопотать о подтвержденіи фундашей католическихъ монастырей; требовать точнаго разграниченія Кіевского воеводства отъ Брацлавскаго; представить разные лица къ наградамъ и т. п. 1740. Августа 22.

Roku tysiąc siedmset czterdziestego, miesiąca Augusti dwudziestego piątego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Żytomirskim, przedemną, Stanisławem Sadowskim, namiesnikiem protunc grodzkim starostwa Żytomirskiego y xiegami ninieyszemi, grodzkimi, żytomirskimi comparens personaliter wielmożny pan Jan Pawsza, stolnikowicz Owrucki, marszałek koła rycerskiego wojewodztwa Kyowskiego, te instrukcją wielmożnym ich mościom posłom, z wojewodztwa Kyowskiego na seym walny warszawski obranym, z podpisem ręki swojej własney, tudzież z podpisanami rąk ich mościów panów assessorów, racione introcontentorum, ad acta castrensia żytomiriensia per oblatam podał, de sequenti tenore: Instructia wielmożnym ich mościom panom: Antoniemu na Trypolu y Rakowszczyźnie Trypolskiemu, podkomorzemu Kyowskiemu, Trechtemirowskiemu, Kahorlickiemu etc. staroście, półkownikowi woysk jego krolewskiej mości y rzeczypospolitey; Janowi na Starosielcach Jakubowskiemu, podczaszemu Żytomirskiemu; Karolowi na Czerniachowie Niemiriczowi, chorążemu Wiskiemu; Franciszkowi Bożencowi Jełowickiemu, staroście Hulanickiemu; Wawrzyńcowi Potockiemu, skarbnikowi Żytomirskiemu; Janowi z Woynarowki Woynarowskiemu, podstolemu Braclawskiemu, posłom z wojewodztwa naszego Kyowskiego, w Żytomierzu obranym na seym walny Warszawski, roku tysiąc siedmset czterdziestego, dnia dwudziestego wtorego Augusti dana. Nie jest wojewodztwo Kyowskie naymnieyszey bynaymniey o tym wątpliwości, żeby jego krolewska mość, pan nasz miłościwy, dla tego do państw swoich dziedzicznych oddalił się na ów czas, ażeby tamże bardziey jakich, lubo zawsze wolnych panom, szukał sobie rozrywek, bo jest upewnione, że państwa y nayobfitsze y nayweselsze nayiaśnieyszich krolów y panów swoich non solis nutriunt oblectamentis, ale y te zwykli circa pacatiores vigilias w swoich terminach przyprawiać smakiem y słodyczą, myśli około swobód y zachowania poddanych swoich; iezeli zatym ta przyzwoita panom ku swoim państwom zabawa, któż wątpić może o nayiaśnieyszim królu jego mości, panu naszym miłościwym, iż, będąc wolnego narodu Polskiego krolem y panem, nie może nigdy, tylko wszędzie, et in medio gdyby samego całego świata, piastować in uberibus, a tym samym spokojnie sobie układać, wszystko to, cokolwiek do oycowskiej jego królewskiej mości, pana naszego miłościwego, ku tey naszej y swojej oyczyźnie należy miłości, a swobód, praw y wolności wiernych tak tego wspaniałego krolewstwa Polskiego zachowania; przecież, kiedy rzeczpospolita Polska, jako zawsze juncta z krolami y panami swojemi, nie radaby y na moment bydz bez częstszej przynaymniey jego królewskiej mości, pana naszego miłościwego,

intra sua viscera przytomności, radeby było y wojewodztwo Kyowskie, część niepoślednia ciała tey rzeczypospolitey, spirare animam solis rezydencyi pańskiej; a teraz, podziękowawszy Panu Bogu pro conservatione nayiaśniejszego pana y za granicą, cieszy się, że tenże nayiaśniejszy pan revificat też państwo radiis twarzy, dziękuie za złożony ad mentem prawa seym, obwieszczenie o nim przez osobliwe uniwersały przysłane y godnym swoim posłom do tegoż wojewodztwa naszego instrukcyą; co wszystko, jako jest żywym (dowodem) około dobra pospolitego jego krolewskiej mości, pana naszego miłościwego, starań y oycowskiego pieczołowania o nas, (въ этомъ мѣстѣ въ подлинникѣ вырвано нѣскольکو листовъ).- summe dolendum venerabilis cum contemptu religionis y naywiększym szacunkiem pieniężnym nadgrozone bydź nie mogą, za czym serio o to domowią się ich mość panowie posłowie, ażeby ich mość panowie komendanci za tak licenciovane komendę swoją in personis od nayiaśniejszey monarchini swojej byli karani; sądy nasze pograniczne, „ponieważ w ferowaniu dekretów nie siła nam przynoszą skutków, ich mość panowie posłowie na konferencyach z ministrami Moskiewskimi domowio się o jak naylepszą krzywd naszych satysfakcyą, quibus in tempore reassumptio, a, za porozumieniem się zobopolnym, toties quoties continuatis continuandis na nichże o nayskuteczniejszą y exemplarną sprawiedliwość, stosując się do skryptu jego mości pana Kiewzerlinga, nayiaśniejszey Carowey jey mości pełnomocnego na ówczas ministra, in anno millesimo septingentesimo trigesimo octavo, die octava Decembris ich mościom panom sędziom pogranicznym woiewodztwa Kijowskiego danego, na pryncypałów wyznamięnionych szkód, krzywd y wiolencyi, jako to: Dryxe, Żyłe, Rudia y Iwanice, kozaków siczowych, upomnio się sprawiedliwości; in casu zaś, że też sądy dłużey potrzebne bydź się zdadzą, ich mość panowie posłowie instabunt, aby viri qualitativi do tychże sądów byli podawani. Remonstrabunt sacrae regiae majestati et serenissimae reipublicae wielką krzywdę dóbr episcopatus nostri, a przy tym wojewodztwa naszego przez monarchią Rossyjską in avulsione fundorum simulque cum bonis, ktora sui ausu dawne granice państw, miejscami rzeką Iрпиem, miejscami Stuhną dystyngwowane, przeszedzsy na rzekę Unawe, kaławury, odebrawszy więcey nad mil dwie gruntów, w kluczu Chwastowskim postawiali, przez co nietylko wielkiej godności wielkiemu senatorowi, jaśnie wielmożnemu xiędzu biskupowi wojewodztwa naszego, ale y całe rzeczypospolitey naszej dzieie się krzywda; y obstano przy tym, jako circa integritatem regni, aby te avulsa były do nayiaśniey-

szezy rzeczypospolitey przywroczone y upraszac beda jego krolewskiej mości, pana naszego miłosciwego, aby sua paterna cura efficere raczył. A jako krzewienie się y pomnożenie w państwach rzeczypospolitey, naszej chwały Bożey y zakonów jest wielkim narodu naszego zaszczytem, tak, ażeby mieysca święte tutiores sint funduszów swoich, przymuwio się ich mość panowie posłowie o konfirmacyą funduszów z ich należytościami klasztorów tak wielbnych oyców Dominikanów w wojewodztwie naszym Kijowskim, jego krolewskiej mości mieście Owruclu, wprzody za świętego Jacka, patrona korony Polskiej, fundowanego, a potym post hostilitates de novo od obywatelów tegoż wojewodztwa na ich placach dziedzicznych zfundowanego klasztoru, cum omnibus iego juribus et immunitatibus ac privilegiis, na place, w erekcyi tegoż funduszu wyrażone, a teraz in actuali possessione xięży Dominikanów zostaiące, jako też missyi Żytomirskiej societatis Jesu y monastyra Zaruczayskiego wielbnych oyców Bazyljanów archimandryi Owruckiej, na przeszłych seymach recassem assekurowane. Domowią się ich mość panowie posłowie, aby, vigore konstytucyi anni millesimi septingentesimi trigesimi quinti, kommissya do rozgraniczenia wojewodztwa naszego z wojewodztwami: Wołyńskim, Braclawskim y Nowogrodzkim od powiatu Mozyrskiego ad effectum przyprowadzona była przez wielmożnych kommissarzów, y aby prześwietne wojewodztwo Braclawskie do dóbr Koszowatey, Skarzyniec y innych jego mości pana Młodeckiego, podstolego Nowogrodzkiego, nie implikowało się, ani na nie podatków nie wkładało, ale, jako do naszego wojewodztwa dawno należeli, tak żeby byli przywrócone. Exponent ich mość panowie posłowie statum rzeczypospolitey, iż przez zapisy contra formam statutu, osobliwie na przeżycie ufomowane, w koronie Polskiej nie praktykowane, wielkie dzieią się inkonwencye y prawu naturalnych, de lumbis pochodzących, successorów praejudicia staią się, ktore zapisy, jako w koronie nie praktykowane, tak na fundamencie statutu koronnego (tot inscriptiones contra formam statuti factae nullae sunt). Domowio się ich mość panowie posłowie, aby zapisy na przeżycie co do dóbr koronnych nie stawały y nastapione za nieważne były deklarowane. Domowią się ich mość panowie posłowie, ażeby wielmożni starostwie prawa dawne, titulo o rozdawaniu urzędów, do nich należących obserwowali. Instabunt wielmożni ich mość panowie posłowie do nayiaśniejszego majestatu jego krolewskiej mości za xięciem jego mością Lubomirskim, starostą Kazimierskim, aby, in remunerationem znamienitych w antecessorach czynów y znacznych a życliwych przez siebie samego czynionych w oyczyźnie zasług, do wakującego

urzędu koronnego aby, z osobliwszey klemencyi swojey, jego królewska mość, pan nasz miłościwy, domieścić raczył. Iutstabunt za wielmożnym Pińskim, starostą Niżyńskim, który y za utrzymanie fortecy Białocerkiewskiej, od Palija odebraney y przez kilka lat trzymaney, dawnemi seymami assekurowaną gratitudinem, aby de pane bene merentium jego krolewskiej mości pana naszego miłościwego, był obpremiatus. Jako też wielmożnego Gurowskiego, stolnika Podolskiego, w oyczyźnie meritis y woysku dystyngwowanego, clementiae jego królewskiej mości, pana naszego miłościwego, zalecą. Lubo zaś ad finem pro principali, jednak recomendatur ich mościom panom posłom domowienie się, aby zaraz po obraniu marszałka czytane były pacta conventa, ktorym jeżeli się w czym dotąd jaka nie staneła satisfakcyja, ich mość panowie posłowie serio inwestygować będą, de exorbitantiaque, si quae evenit, domowią się, aby oraz ze wszystkim zadosyc się stać mogło, incumbent o to ich mość panowie posłowie. Caetera innatae virtuti, consummatae prudentiae et activitati tychże wielmożnych ich mościów panów posłów zalecamy. U tey instrukcyi, per oblatam podaney, podpisy rąk wielmożnego jego mości pana marszałka i ich mościów panów assessorów temi słowy: Jan Pawsza, stolnik Owrucki, marszałek koła rycerskiego wojewodztwa Kyowskiego, manu propria. Michał Dedowicz z Trypola Trypolsky, łowczy Mścisławski, komornik ziemski wojewodztwa Kyowskiego. (Конецъ акта вырванъ въ подлинникѣ).

Книга городская, индуктовая, Киевская и Житомирская, записовая, поточная и декретовая, 1598—1773 года, № 317; листъ 658.

CLVII.

Письмо управляющаго Каневскимъ староствомъ, дворянина Гродскаго, къ управляющему Трехтымировскимъ имѣніемъ, дворянину Юсифу Хольковскому, заключающее извѣстіе о допросахъ, снятыхъ Гродскимъ съ крестьянъ, подозрѣваемыхъ въ ограбленіи имущества Хольковскаго. 1740. Октября (?) 14.

Roku tysiąc siedmset czterdziestego, miesiąca Novembris drugiego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Żytomirskim, przedemną, Józefem — Celestynem Moklakiem, namieśnikiem grodzkim starostwa Żytomirskiego, i xięgami niniejszemi, grodzkimi, żytomirskimi, comparens personaliter urodzony jego mość pan Józef Cholkowski, skarbnik mścistański, plenipotent jaśnie wielmożnego iego mości pana Antoniego na Trypolu Trypolskiego, podkomorzego kijowskiego, ten list w kopercie, pisany od urodzonego jego mości pana Grodzkiego, gubernatora starostwa Kaniowskiego, dla zapisania do xiąg niniejszych, z podpisem ręki własnej tegoż urodzonego gubernatora, nomine introcontentorum, ad acta castrensia, capitanealia, żytomiriensia per oblatam podał, cujus tenor sequitur talis: Mnie wielce mości panie Cholkowski, mój wielce mości panie bracie i dobrodzieju! Na zaszłą rekwizycyą od waszmości pana, porzuciwszy interest pański, pospieszyłem do domu, dowiedziawszy się o przybyciu jej mości pani mego mościwego pana, gdzie przybywszy do domu, przy bytności jej mości pani Sernickiej, pierwiej dobrowolnie, a potym plagi brali; pytałem się tedy o zgubie waszmości pana, gdzie pierwszy do niczego w szkodzie waszmości pana nie przyznał się; drugi tedy, jak mu dano plagi, poczoł mówić: „jeżeli mnie więcej nie będziesz bił, powiem prawdę“, i przyznał, że byli tych czterech, co są u mnie, a drugiej kompanii osim człeka, którzy mają bydź z Mackim; kiedym pytał o tamtych—zkądby mieli bydź?—powiedział, że nie wiem; o rzeczy pytałem się—jeżeliby się im z paju co dostało? przyznał, że płótna dostała im się sztuka, i o innych rzeczach, tylko nie wymieniał jakich, i pieniędzy po złotych trzysta kozackich; kiedym poszedł pytać się do tamtych—jeżeliby to była prawda, nie chcieli przynać nic, a o wielu inszych rzeczach poprzyznawali się, jako to: że żyda zrabowali w Olchowcie; do koni, wołów, kazań przyznają się, a o rzeczach waszmości pana ci trzech cale nic nie chcą powiedzieć, tylko ten jeden powiedział, że rzeczy te, które im z paju przypadli, są zakopane pod Pruckami Wielkimi w lesie. Com tedy u nich mógł się wypytać, donosze waszmości panu dobrodziejowi, i całym sercem życze, żeby was Bóg pocieszył w waszym nieszczęściu; teraz tedy zdałoby mi się, żebyś ich waszmość pan kazał wziąć w dobre opatrzenie, i, nie bawiąc, pojechać po tamte rzeczy, jeżeli prawda albo ni? żeby kto inszy nie pospieszył, jeżeli onych jest większa kwota; więc nie mam więcej co donieść, to wszystko do samego waszmości pana donosze decyzji, a teraz pisze się z wszelką estymacyą waszmości pana dobrodzieja szczerozyczliwy brat i najniższy sługa. U tego listu podpis ręki w te słowa: A. Grodzki. Datum w Kani-

wie, millesimo septingentesimo quadragesimo anno, die decima quarta (bez miesiąca podpisanego). Subskrypcya tego listu na wierzchu his verbis: Memu wielce mości panu Cholkowskiemu, gubernatorowi trechtemirowskiemu, memu mości panu bratu i dobrodziejowi, należy. Któryże to list, za podaniem i prozbą jego mości podawającego, a za moim, urzędowym, przyjęciem, jak się w sobie pisany ma, do xiąg niniejszych jest ingrossowany.

Книга городская, Житомирская, записовая, № 227, годъ 1739—1742; листъ 414.

CLVIII.

Жалоба отъ имени князя Януша Вишневецкаго на крестьянъ изъ Ружинскаго имѣнія: Савеленка, Скрипиченка и другихъ о томъ, что они наняли на принадлежащую исцу Топоровскую Мылицу, ограбили ее и изувѣчили ея надсмотрщиковъ: дворянина Самуила Вигурскаго и еврея Янкеля. 1740. Октября 24.

Anno 1740, die 24 Octobris.

Veniens personaliter urodzony jego mość pan Juzef Makowski, nomine et ex speciosi commisso jaśnie oświeconego xięcia jego mości Janusza Koributa na Wiszniey Wisznowieckiego, kasztelana Krakowskiego, jak prędko do akt niniejszych przybyć mógł, tak zaraz, windykuiąc znacznych krzywд y opressyi fortuny tegoż pryncypała swojego, ktore od ludzi swywoalnych y wyuzdanych in omne scelus ponosi, oraz dalszym podobnym zapobiegaiąc inkonwenientyom, solleni cum quaerella przeciwko jaśnie oświeconym xiążętom ich mościom: Stanisławowi, podstolemu koronnemu, y Józefowi, woiewodzie Sandomirskiemu, Lubomirskim, braci między sobą rodzonym, úobr

xięztwa Różyńskiego dziedzicom, niemniej, też urodzonemu jego mości Dominikowi Dubieskiemu, gubernatorowi tegoż xięztwa Różyńskiego, skarży, manifestuje y protestuje się in eum modum: iż ponieważ ludzie y poddani klucza Różyńskiego, jako to robocze quorumcumque nominum: Sawelenko, Skrypnicznenko y inni tymże podobni, wyuzdawszy się na wszelką swewolę, sine scitu et facultate gubernatora swego, a dopiero jaśnie oświeconych xiążąt Lubomirskich, panów swoich, którzy takowych excessantów, publiczną bawiących się swywolę i rozbójstwem, w dobrach, majątnościach swoich nie kazą konserwować, ale tylko z swego domysłu, śmieli i wazyli się podczas przechodzącego anno praesenti intra dies Septembris woyska Rosijskiego, na Mytnice Toporowską, do Pohrebyszcz należąca, haydamackim y hultajskim napaść sposobem, gdzie, napadszy mytników tamejszych tudziesz y gospodarza, całości fortuny moderni manifestantis pryncypała przestrzegającego, to jest urodzonego jego mości pana Samuela Wygurskiego, jako też y niewiernego szynkarza teyże Mytnicy, na imie Jankiela, zbili, stłukli y skaleczyli, razów sinich, krwią ociekłych, pę wszystkim ciele pozadawali, arkaniami za szyie wodzili, męczyli y dręczyli, gorzałki kilkanaście (?) y co tylko być mogło, nawet y pieniędzy gotowych u urodzonego jego mości pana Samuela Wigurskiego, czerwonych złotych osiem y tyńfów kilka wzięli y inne różne, których ob farasnem (sic) wyrazić trudno, bo się in termino termini et ortus wszystko pokaże, poczynili krzywdy y oppressię y wiołencye: niemniej też y inne zabuystwa czyli ciż sami zbuycy, czyli też od nich subordinowani lat niedawno przeszłych popełnili; ponieważ żyda na teyże Mytnicy zamordowali y zabili, quod maximum, jeszcze rabować y zabiąć przechwalają się, za czym tedy modernus comparens, precavendo ommimodae integritati fortunae prencipalis sui, nec non obviando takowym niegodziwym postępkom y to urzędowi ninieyszemu donosząc, iterum atque iterum manifestuje y protestuje się; a in verificationem praemissorum omnium stawił woźnego generała wojewodztwa Kyowskiego y innych, szlachetnego Michała Białostockiego, autentycatum juratum et . . . . . praesentatione notum; który, in vim suae verae ac fidelis relationis, palam, publice libereque rozpoznovit: iż on, roku terazniejszego, tysiąc siedmset czterdziestego, miesiąca Septembris dnia 24, na affektacyę y prawną requizicyę jaśnie oświeconego xięcia jego mości Janusza Korebuta Wiszniowieckiego, kasztelana Krakowskiego, mając przy sobie stronę szlachtę, ludzi wiary godnych, urodzonych ich mościów panów: Juzefa Tańskiego y Stefana Kossakowskiego, eo majoris ac evidentioris testimonii gratia sibi adhibitos, był na Mytnicy

Toporowskiy, do klucza Pohrebyskiego należącej, gdzie będąc, widział y urzędownię oglądał urodzonego jego mości pana Samuela Wigurskiego, zbitego, stłuczonego, ran sinich po głowie y po pod oczyma mającego, włosy z głowy powyrywane, znaki na szyi od powroza mającego, tudzież y starozakonnego Jankela, szafarza teyże Mitnicy, podkłótego, zsiniałego, (ran) krwią ociekłych, spuchłych y szerniałych (wiele) mającego; których dla słabości y zbicia tyrańskiego do grodu ninieyszego comparenti stawić trudno było; które to razy spuchłe y pobicie mienili sobie już, to jest urodzony jego mość pan Samuel Wigorski y starozakonny Jankiel, szafarz wyżey rzęczoney Mitnicy, być sobie stałe y zadane przez ludzi y poddanych jako to: Sawkę, Skrypiczenka y innych poddanych klucza Różyńskiego, niemniej też y to słyssał, że już wyżey wyrażeni inwazorowie, naiechawszy na Mitnicę, mienili się bydź ludźmi woyska Rossyjskiego, co on, woźny, słysszawszy, widziawszy y oglądawszy, szlachtą, sobie przytomną, oświadczywszy się, ztamtąd odiechał y o tym też swoją prawdziwą przedemną, urzędem, uczynił y zeznał wiziej ran . . . . relacyą, prosząc tak comparens swojey protestacyi, jako y woźny wiziei relacyi actis connotari; co y otrzymał Juzef Makowski, manu propria. Michał Białostocki, woźny, scribendi ignarus.

Книги городская, индуктовая, Киевская и Житомирская, списочная, поточная и декретовая, 1598—1773 года, № 317; листъ 626.

CLIX.

Жалоба дворянина Матѳея Бобровскаго на крестьянь: Ивана Середу, Невинчаннаго, Федора Мельника, Ивана Быркута и другихъ о томъ, что они напали на дворъ истца, ограбили его и сожгли, самого истязали, брата истца и женщину, слугу его, убили и затѣмъ бѣжали въ Кіевъ. 1741. Іюля 18.

Annus 1741, mensis Iulius, die 18.

Przed aktami sądów pogranicznych woiewodztwa Kijowskiego stanowszy oczewiście urodzony jegomość pan Matheusz Bobrowski, solenniter manife-

stował się przeciwko roboczym: Iwanowi Seredzie, Niewinczanemu, Fedorowi Mielnikowi, Iwanowi Byrkutowi y innym, po imionach y przezwiskach im lepiej wiadomym, iż oni, będąc ieszcze na ten czas w Taborowie y Jarosławce, w dobrach wielmożnego imci pana Olszewskiego, y Ignacego Rupniewskiego, starosty taborowskiego, napadli na dwór manifestanta y rodzynego brata manifestantis, iako też y Ihnatyche Kołomyczyche okrutnie zamordowali, a samego manifestanta związali, bili y różne tyraństwo zadawali, a potym, pozabirawszy w różnych ruchomościach y rzeczach więcey iak na dziesięć tysięcy, dwór zapalili y do Kijowa uciekli; o co magnificus comparens iterum iterumque manifestuiąc się, prosił eam actis connotari; co y otrzymał. Matheusz Bobrowski.

Книга пограничныхъ судовъ Кіевскаго воеводства, 1735—1749,
№ 202; листъ 182.

CLX.

Приговоръ Люблинскаго трибунала, присуждающій Николая Потоцкаго, старосту Каневскаго, къ уплатѣ значительнаго штрафа въ пользу князя Любомирскаго за то, что онъ, остановившись проездомъ въ селѣ Любомирскаго—Каранышахъ, дозволилъ жолнерамъ своей надворной хоругви истязать до смерти и грабить крестьянъ и насиловать крестьянокъ. 1741. Октября 21.

Roku tysiąc siedmset czterdziestego wtórego, miesiąca Marca dwudziestego dnia.

Na urządzie grodzkim, w mieście iego królewskiej mości Żytomierzu, przedemną, Danielem z Wyhova Wyhowskim, burgrabią grodzkim kiiowskim i xiegami niniejszemi, grodzkiemi, kijowskiemi comparens personaliter uro-

dzony iego mość pan Jan Czopowski, ex speciali commissu iaśnie oświeconego xiążęcia iego mości Lubomirskiego, starosty Bohusławskiego, ten ekstrakt z xiąg głównych trybunału koronnego Lubelskiego, z wpisaniem w nim dekretu, między tymże iaśnie oświeconym xiążęciem iego mością y innemi, z iedney, a iaśnie wielmożnym iego mością panem Potockim, starostą Kaniewskim y innemi, z drugiey strony, stałego y ferowanego, authenticie wyięty, przy przyciśnioney pieczęci koronney lubelskiey, ratione introcontentorum dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich, kiiowskich per oblatam podał, de tenore sequenti: Actum Lublini, in iudiciis ordinariis generalibus tribunalis regni, feria quarta ante festum sanctorum Simonis et Judae apostolorum proxima, anno Domini millesimo septingentesimo quadragésimo primo. Iudicium praesens ordinarium generale tribunalis regni Lublinense, ad affectationem partis cuius interest, decretum infrascriptum, inter partes, inferius nominatas, sub actu suprascripto latum, ex protocollo decretorum iudicii sui, subsequenti verborum tenore: Inter illustrissimum Lubomirski ac generosum Pokrasa et alios actores, per generosum Borkowski et illustrem magnificum Potocki, capitaneum Kaniowiensem, citatum, per generosum Olbricht Grodzki, ac alios citatos per eundem iudicium resolvendo remissionem, ab officio castrensi Żytomiriensi condescenso, ex fundo bonorum Karapisza ad iudicium suum factam, controversiis partium exauditis, teneri reponere inquisitiones partes utrasque censet; et quoniam reposuerunt, satisfecisse easdem declarat, ad lectionemque earundem inquisitionum in termino condescendit, per officium castrense Żytomiriense, ex mente decreti tribunalitii, in anno proxime elapso, lati, in fundo bonorum Karapisza eductarum, et partes, illo in termino condescensuras, super incorruptionem testium comprobaturas, praesenti vero in iudicio repositarum, condescendit; quibus lectis et per omnes circumstantias matura iudicii deliberatione discussis ac ponderatis, quandoquidem ex iisdem inquisitionibus manifeste elicitur: illustrem magnificum Potocki, capitaneum Kaniowiensem, cum famulis, militibus Valachis, cosacis curialibus ex bonis Kaniow ad bona Buczac redeuntem, ad bona villae Karapisza advenisse ibidemque motivum infrascriptarum violentiarum magis per dissimulationem quam incontinentiam Valachorum, violento modo foenum et avenam a communitate villae ejusdem Karapisza extorquentium, causasse, laboriosum Sawka, advocatum ejusdem villae, alias osadczy, (ne tantae exerceanur in bonis illustrissimi Lubomirski, capitanei Bohusłaviensis, violentiae) capitanum suprafati illustris magnifici capitanei Kanioviensis exposcentem, in contemptum ejusdem illustrissimi capitanei

Bohuslaviensis quadraginta militibus determinato numero per decem fustes cuilibet militi eundem laboriosum Sawka concutere in praesentia ejus deman-
dasse; praefatos vero milites, mandata capitani explicuisse, vixque spirantem
nocte integra sub custodia detenuisse, occasione cujus concussionis laborio-
sum Sawka in spatio sex mensium vitam cum morte mutasse, agonizantem
vero accelerationem factorum sibi per praefatos milites illatam assensisse,
praemissamque assentionem morte comprobasse; hisque peractis et super la-
borioso Sawka extensis violentiis, auxesis violentiarum violentiis adimple-
tarum supra praefatos suos famulos ac homines plusquam licentiosos, Vala-
chos, Cosacos a violentiarum excessibus non coercuisse, eosdem itaque, at-
tenta capitani dissimulatione, quaeque illicita sibi pro libito suo posuisse,
violentias permultas communitati villae Karapisza intulisse, crematum et
alios liquores non solum depotasse, sed etiam in terram effudisse, aliaque
damna et injurias patrasse. Proinde judicium, attentis praemissis, punibilem
illustrem magnificum Potocki, capitaneum Kanioviensem, pro incontinentia
tam eorundem famulorum, quam capitani Valachorum militum, cosacorum
adinvenit, decernendo, quatenus, eliciens praemissa, illustris magnificus
Potocki, capitaneus, Kanioviensis quatuor millia marcarum polonicalium parti,
videlicet illustrissimo Lubomirski, capitaneo Bohuslaviensi, in termino in-
frascripto, et judicio suo duo millia marcarum polonicalium in instanti, sub
paena banitionis perpetuae, ex registris paenaliu publicanda, nihilominus
pro taxa capitis laboriosi Sawka, itidem marcas centum pro re successorum
ejusdem, idque pro feria secunda post dominicam Misericordiae, in anno Deo
dante venturo, millesimo septingentesimo quadragesimo secundo, coram actis
castrensibus capitanealibus Lublinsibus, idque tam quatuor millia marca-
rum ad officiosam quietationem illustrissimi Lubomirski, capitanei Bohu-
slaviensis, sive ejus specialis plenipotentis, quam marcas centum pro taxa,
sub paena banitionis perpetuae, in casu contraventionis, circa manifesta-
tionem, coram iisdem actis publicandam, solvat et realiter enumeret; quan-
tum denique spectat damna, communitati bonorum Karapisza illata, in virtuteque
legis rependi debita, judicium decernit: quatenus tres subditi e communitate
bonorum Karapisza super regestrum damnorum in officio castrensi Vinni-
censi, judiciali termino decidendo, infrascriptae causae comprobent; illustris
magnificus vero Potocki, capitaneus Kanioviensis, post comprobationem,
per subditos subsecutam, damna eadem compenset, seu potius valorem pro
causatis damnis, per eosdem subditos juramento evincendum, iisdem solvat,
sub rigore suprascripto et vi, ibidem in casu non praestitae satisfactionis

extendendo; quoniam vero ex suprafatis inquisitionibus luculentius iudicio suo demonstratum est: tres Valachos seu cosacos, de nominibus iudicio suo ignotos, contra jura Divina processisse: faeminas maritatas: unam laboriosi Skrzypek, alteram laboriosi Szwiec consortes, in praesentia hominum, cum scandalo, vi et violenter violasse, consortem laboriosi Skrzypek, sese de manibus eorundem eripientem, evaginata framea, manum vulnerasse, maritos vero praefatarum consortium, praemissa scelera sedantes, horrendissime concussisse, fata laborioso Skrzypek per inflictionem vulneris baculo, vulgo polanem, in spatio quinque hebdomadarum causasse, aliosque excessus perpatrasse, paenis criminalibus exinde succubuisse,—proinde iudicium, attendens praemissis, paenis criminalibus praefatos tres Valachos seu cosacos punibiles censet, ac ad officium castrense Vinnicense terminumque ejusdem officii, post festum sanctorum Trium Regum, in anno millesimo septingentesimo quadragesimo secundo celebrandum, pro investigatione eorundem nominatam, praevia etiam, si opus fuerit, inquisitione, ac decernendis super iisdem criminalibus paenis, videlicet paenae capitis, et in ibidem praevia convictione, per septem testes extendenda, remittit; commissarius vero generalis illustris magnifici Potocki eosdem cosacos sive Valachos pro sumendis paenis statuere debet et tenebitur, idque sub paena banitionis perpetuae, illo coram officio in causa contraventionis publicandae; si vero idem generosus commissarius ad evasionem juratoriam super impossibilem copiam statuitionis eorundem inculpatorum, at non existentiam in bonis ejusdem illustris magnifici Potocki, sese in ibidem traxerit, iudicium castrense Vinnicense eundem admittet; post quod praestitum juramentum liberum ab ulteriori impetitione statuitionis eundem pronuntiabit, luita paena quatuordecem marcarum polonicalium, per eundem generosum commissarium parti in termino suprascripto et iudicio suo medietatis in instanti, sub paena banitionis, ex registro paenaliu publicanda, solvenda, ejusdem parti extradere permisit. U tego ekstraktu, przy przyciśnioney pieczęci koronney, lubelskiej, korrekta temi słowy: correxix Stoiński, manu propria. Podpis ręki iaśnie wielmożnego iego mości pana deputata taliter se habet: Ignatius Działowski, iudex deputatus tribunalis regni, ex palatinatu Camedecensi, locum ad praesens tenens notarii terrestres Lublinensis. Locus sigilli. Lekta zaś u tego ekstraktu dekretu tak się w sobie ma: legit Buczewicz, manu propria. — Któryże to ekstrakt dekretu, za podaniem y proźbą wyż mianowanego iego mości podawaiącogo, a za moim, urzędowym, przyjęciem, wszystek, z początku aż do końca, słowo

w słowo, iak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, kiiowskich jest ingrossowany,

*Книга родская, Кіевская, записовая и поточная, годъ 1742,
№ 53; мистъ 98 на оборотъ.*

CLXI.

Жалоба дворянина Михайла Щеневского на крестьянъ села Новакъ о томъ, что они напали на слугъ истца, избили ихъ, насмѣхались надъ самимъ Щеневскимъ и провозносили угрозы вообще противъ дворянъ 1742. Генваря 8.

Roku tysiąc siedmset czterdziestego wtórego, miesiąca Januarii ósmego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku iego królewskiej mości Owruckim, przedemną, Leonem z Steczanki Steckim, subdelegatem przysięgłym kiiowskim, vicesregentem y namieśnikiem protunc grodzkim owruckim, y xięgami niniejszemi, grodzkiemi, owruckiemi comparens personaliter urodzony iego mość pan Samuel Walewski-Lewkowski, subdelegat przysięgły grodzki kiiowski, nomine et ex speciali commissio wielmożnych ich mościów panów: Michała na Wielkim Szczeniowie y Chodorowie Szczeniowskiego, podczaszego tręhowelskiego, sędziego grodzkiego żytomirskiego, Zacharyasza Jaroszyńskiego, miecznika winnickiego, pryncypałów swoich, iak tylko acta praesentia adire valuit, tak zaraz, praeavendo securitati, ne ex inferius expressis do pożaru wynikające zazdrośney y złośliwey na stan szlachecki nie szerzyli się chłopskiej licenzyi ognie, które nieraz iuż w kraiu tuteszym niejednemu złośliwe zadała vulnera, gravi cum quaerimonia coram officio actisque praesentibus: naprzeciwko. roboczym paddanym wsi Nowak, in genere w całej

gromadzie znajdującym się, w possessyi wielmożnych ich mościów panów Dubrowskich, podczaszych brackawskich, małżonków, zostającym, principibus, motoribusque, ac publicis rebellisantibus, skarżył, manifestował y protestował się w ten niżej opisany sposób y o to: iż ciz chłopstwo obwinieni, gdy principales manifestantis, iadący, z dóbr ukraińskich na przypadającą sądów ziemskich kadencyą generału wojewodztwa Kiiowskiego, w Owruczu agitować się w pierwszy poniedziałek po nowym lecie deklarowane, y przybliżali się do dóbr wyżyrazonych Nowak, przodem wielmożnego iego mości pana sędziego żytomirskiego syn przybył, y konie dla wytchnienia, że na trakcie publicznym karczma propter commoditatem podróżnych nie znajduje się, do stayni chłopskiej wprowadzono, gdzie hoc in puncto inculpati, contra omnem honestatem, ludzi wielmożnego iego mości pana sędzica wraz y samego lżąc, y słowy nieuczciwemi dyffamując, konie z stayni, tumultuose napadszy z kiiami, dragami, rucznicami, gwałtownie wypędzili, a, wypędziwszy, tegoż samego iego mości pana sędzica dragami przy izbie kapłańskiej mało nie ubili; a gdy wielmożny iego mość pan sędzia żytomirski, pryncypał moderni comparentis, in hunc licentiae effrenatae nadiachał actum, do wielmożney iey mości pani Dubrawskiej, podczaszyny brackawskiej, iako paniey, umyślnego ordinavit, exposcendo pro illicito ausu na wyżyrazonych podanych sprawiedliwości, który posłaniec niżej się retro ad principalem manifestantis powrócił, wyżyrażeni inculpati ac rebellisantes, zebrawszy się wraz wszyscy cum vario armorum genere, to iest: z kiiami, dragami, siekirami, berdyszami, rucznicami, do roboczego Petra aut alius nominis, woyta tameyszego, y brata iego, chcący licentiosam intentionem na zabójstwo, tak pryncypałów manifestantis, iako też y ludzi principalium, skrycie wyżyrazonych osob, z orężem zasiadszy, consilia czynili, iak mieli napaść, y coby tenże woyt miał, iako mający dyspozycyą, uhamować tumult, to ieszcze, brata swego od chałupy do chałupy posławszy, wszystkich spędził; a gdy principales manifestantis tameyszego arendarza do siebie, tak dla obroków, iako y siana kupienia, przywołać kazali, y gdy pod wozem kuchennym sanie się połamali y tylko co do wyżyrazonych dóbr Nowak dożyć mogli, — wielmożni principales manifestantis tegoż arendarza obligowali, ażeby sani pod wóz kuchenny mógł gdzie stargować, w czym tenże arendarz, chcący się przysłużyć, wziowszy służbę wielmożnych pryncypałów comparentis, a widząc sanie, u woyta tameyszego będące na sprzedaż, gdzie z tymże człkiem poszedł, a gdy przyszło do targu za te sanie, tenże roboczy woyt pretendował taler bity, a od sześciu złotych nie dając, służa wielmożnych

pryncypałów *comparentis*, mówiący *haec formalia*: że „panowie mogą ci y talar bity dać, byleby się zdały, gdyż mam już z tobą targ, prowadź do panów;“ a w tym punkcie *superius expressi*, iako już nieraz *assueti* będąc do różnych gwałtów, tumultów y wiolencyi, iako to: napadanie na dwory szlacheckie, zastępowanie na drogach szlachty, bicie, y przypominający *actus rebelles*, iako z tychże dóbr różni piekurowie (*sic*) ac *invasores* przedtym wynaydywali się, ciż, *renovando actus suos*, niedawnemi czasy szlachtę na drogach zastępowali, bili, do dębów wiązali, co *deducetur inquisitione*,—zaraz, *cum omni guerra ac tumultu* czyhający na zaboystwo, z chałup powypadałszy, tegoż sługę wielmożnych pryncypałów *manifestantis* naprzód w gębę sam woyt uderzywszy, na przysposobionych krzyknoł: „biy! zabi!” *haec formalia* mówiąc: „ieszcze nam lachi ne pany;“ którzy zaraz kiymi, drągami na śmierć bili, poczeli rucznicami szturchać, po ziemi, *non parcendo statui nobilitari*, włoczyli, gdzie y stangryta wielmożnego iego mości pana sędziego żytomirskiego, blisko konie napawiającego, wszyscy tłumem oskoczywszy, *horrendissime* drągami na zabój bili, y już bez żadney życia nadziei na tymże mieyscu porzuciwszy, sługę wielmożnego iego mości pana miecznika winnickiego, urodzonego iego mości pana Jana Witkowskiego, na drodze zaskoczywszy, *itidem horrendissime*, *sine ullo respectu*, drągami, kiymi, rucznicami zbili, skaleczyli, razy krwawe, sinie, spuchłe, krwią ociekłe pozadawawszy, bez żadney dyspozycyi y mowy zostawili, tak tychże samych pokaleczonych podobiać, iako też y wielmożnych pryncypałów *comparentis* pozabiać y nieżywić *intendebant*, tylko że iego mość ociec paroch tameyszy, przyszedszy do dyspozycyi ludzi wyż wyrażonych, śmiertelnie *po-ubianych*, iako też y arendarz tameyszy, ledwie wypersadowali, ażeby takowey poprzestali *licencyi*; którzy to na większy kontempt pryncypałów *manifestantis* y do dalszey *oppressyi* podaiący motiwa, pobrałszy się z żonami y innemi kobitami za ręce, cieszący się z swego nienależytego postępku, koło stancyi pryncypałów *comparentis* krzyczeli, hałasowali, płąsali y inne nieznośne *actus* czynili, o co y powtórnie wielmożni *principales comparentis*, że takowe chłopstwo poczyniło zabójstwa y wiolencye, posyłali do dworu proszący o sprawiedliwość, w czym żadney nie odebrali *satisfakcyi*. A zatym *idem comparens*, *nomine quorum supra*, de *praemissis omnibus iteratis manifestatur vicibus*, *salva manente melioratione vel per citationes correctione*. Et *incontinenti* stanowiący oczewiście woźny generał woiewodztwa Kiiowskiego y innych, szlachetny Antoni Bielecki, który, *in vim suae verae ac fidelis relationis*, *palam*, *publice*, *libereque*, ac *per ex-*

pressum recognovit: iż on, roku terazniejszego, tysiąc siedmset czterdziestego drugiego, dnia ósmego Januarii, ad affectationem juridicamque requisitionem wielmożnych ich mościów panów: Michała Szczeniowskiego, podczaszego trębowelskiego, sędziego grodzkiego żytomirskiego, y Zacharyasza Jaroszyńskiego, miecznika winnickiego, mając przy sobie stronę szlachtę, ludzi wiary godnych, urodzonych ich mościów panów: Macieja Moszkowskiego, Piotra Becha, eo majoris ac evidentioris testimonii gratia sibi adhibitos, był tu, w zamku iego królewskiej mości Owruckim, gdzie będący, naprzód Woyciecha, stangryta wielmożnego iego mości pana sędziego żytomirskiego, którego ciężko zbitego y skałeczonego, mówić nie mogącego, wpośród głowy drągiem raz uderzony (z) zgruchotaniem kości, drugi raz wedle tegoż (z) zgruchotaniem skorupy, krew nosem y gębą, uszyma y oczyma ciekącą, rękę y nogę lewą drągami pobite, wszystkiego spuchłego y zśniałego, krwią zbrozonego, bez żadney dyspozycyi i pamięci będącego, urodzonego zaś iego mości pana Jana Witkoskiego, sługę wielmożnego iego mości pana miecznika winnickiego, którego także niemilosierne drągami zbitego, z lewey strony głowy nad skroniami raz ciężki, głęboki, krwawy, także z naruszeniem kości, na plecach razów dwa drągiem uderzone, krwią ociekłe, spuchłe, y inne razy bez liczby pozadawane—widział y urzędownie w przytomności ich mościów szlachty oglądał; które to razy y rany wyżwyrażeni zbici mienili sobie być zadane przez chłopów wsi Nowak. Co widziawszy y urzędownie oglądawszy, on, wyż mianowany woźny, stronę szlachty oświadczywszy się, przedemną, urzędem, prawdziwą obdukcyi uczynił y zeznał relacyą, y prosili, tak comparens—manifestacyi, iako y woźny—obdukcyi relacyi o przyjęcie do akt; co y otrzymali. Samuel Walewski—Lewkowski, subdelegat przysięgły grodzki kiiowski, manu propria. † Woźny ut supra, scribendi ignarus.

Книга городская, Овруцкая, записовая и поточная, годъ 1742, № 3240; листъ 163 на оборотъ.

CLXII.

Жалоба отъ имени графа Іосифа Монтморенси на управляющаго имѣніемъ Мораввою, дворянина Антонія Недзельскаго, о томъ, что онъ освободилъ изъ подъ ареста дворянъ: Іосифа и Антонія Пухальскихъ и Франциска Ржепецкаго, убившихъ и ограбившихъ на дорогѣ дворянъ: Липскаго и Трояновскаго, провозившихъ деньги, собранныя изъ имѣній Монтморенси. 1742. Генвара 29.

Roku tysiąc siedmset czterdziestego drugiego, miesiąca Januarii dwudziestego dziewiątego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, grodzkiemi, winnickiemi, i przedemną, Pawłem Zakusiło, namięśnikiem protunc burgrabstwa i regencyi grodzkim winnickim, comparens personaliter urodzony jego mość pan Stefan Białkowski, nomine et ex speciali commissio jaśnie wielmożnych ich mościów panów: Józefa i Emerencyanny z Warszzykich grafów de Motuorency, małżonków, przestrzegając całości fortuny, uti principalium suorum, ne pätiantur in eadem damna, naprzeciwno jaśnie wielmożnemu jego mości panu Stanisławowi vel alius nominis Rzewuskiemu, referendarzowi koronnemu, dziedzicowi dóbr Morachwy, a bardziej wielmożnemu jego mości panu Antoniemu Niedzielskiemu, miecznikowi poznańskiemu, komissarzowi tychże dobr wsi Morachwy, i urodzonemu jego mości panu Janowi vel alius nominis Cybulskiemu, gubernatorowi tamecznemu,—coram officio praesenti manifestował się o to: iż ich mość panowie: Niedzielski, kommissarz, i Cybulski, gubernator—morachwiańscy, wiedząc dobrze ex relatis et documentis o tak znacznej szkodzie manifestantis princypałów w dobrach Przyłuckich, a maxime de homicidio et latrocinio, gdzie krew niewinna zawsze vindictam in caelum clamat, a mając w ręku i detencyi tychże samych aktualnych zabójców i rozbójców, jako to: urodzonego Józefa Puchalskiego,

zięcia urodzonego Cybulskiego, gubernatora tamecznego, i Antoniego itidem Puchalskiego, brata rodzonego wyżrzczonego, niemniej Franciszka Rzepeckiego, pocztowego tychże pryncypałów zabójstwa, o których dowiedziawszy się manifestantes w dobrach Morachwie na części jaśnie wielmożnego referendarza koronnego, u wielmożnego Niedzielskiego, kommissarza, zaraz rekwirował; ale że natenczas absentes byli, tylko żonę urodzonego Józefa Puchalskiego i Cybulskiego samego, tychże samych za przybyciem aresztowali; a gdy przybyli ciż homicidae do dóbr Morachwy, wielmożny Niedzielski kazał ich w detencyą pobrać, i pisał list do wielmożnego Filarskiego, że są w detencyi, trzymać deklarował się, ale, obaczywszy u niecnót niemałą kwotę pieniędzy, które od urodzonego Stefana Lipskiego i Remigiana Trojanowskiego, do Ratna ze skarbu principałów manifestantis pięć tysięcy pięćset złotych polskich prowadzących, pozabijawszy, trupów pobitych i konie z wozem i innemi rzeczami za Pikowem w rzece pod Krzywoszyńcami potopiwszy, zabrali i do Murachwy pouchodzili; który wielmożny Niedzielski, kommissarz, nescitur ob quam rationem, z detencyi ex sequestro powypuszczał, nie uważając na prawo, to jest areszt zaniciony, i deklaracyą listu swego i ustne mówienia, jeszcze za przybyciem ludzi manifestantis jaśnie wielmożnych pryncypałów, według listu pisanego, iracundo animo przyjoł, do samych manifestantis jaśnie wielmożnych pryncypałów jakowoś roszcząc pretensyę niesłuszną, verbis laesivis traktował, samego jego mości pana Biedrzyckiego, kommissarza dóbr Przyłuckich, honor szarpał i lżył. Zaczym, rañione quorum, is, manifestans nomine jaśniewielmożnych pryncypałów swoich, ac aliorum, iterum atque iterum quamsolennissime manifestatur et protestatur, salva manente melioratione hujus manifestationis, hanc actis connotari prosik; co i otrzymał, Stefan Białkowski, manu propria.

Книга городская, Винницкая, записовая и поточная, № 4627, годъ 1742; листъ 415 на оборотъ.

CLXIII.

Письмо Холмского уніятского епископа Володкевича къ католическому Жмудзкому епископу, Антонію Тышкевичу, извѣщающее его о пропажѣ писемъ вслѣдствіе убьенія гонца Володкевича неизвѣстною шайкою разбойниковъ, появившеюся въ окрестности Люблина 1742. Іюня 7.

Roku tysiąc siedmset czterdziestego drugiego, miesiąca Iunii dwudziestego trzeciego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Żytomirskim, przedemną, Michałem Trzeciakiem, namieśnikiem protunc, vicesregentem grodzkim żytomierskim, i xięgami niniejszemi, grodzkimi, żytomierskimi, comparens urodzony jego mość pan Tadeusz Jamont, ten list, od jaśnie wielmożnego jego mości xiędza Wołotkiewicza, episkopa chełmskiego, z podpisem ręki własnej tegoż jaśnie wielmożnego jego mości xiędza episkopa, przy pieczęci jego własnej, w kopercie, lakiem czerwonym zapieczętowanej, do jaśnie wielmożnego jego mości xiędza Tyszkiewicza, biskupa żmudzkiego, pisany, dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich, żytomierskich per oblatam podał, de serie verborum tali: Illustrissime, excelentissime et reverendissime domine, domine, frater et patrone observantissimel Listy jaśnie wielmożnego waszmości pana expediowałem był do Lublina, ale nie doszły, i nie wiem, gdzie się teraz znajdować mają? bo tego posłańca już niedaleko Lublina, pod Turką, jakaś swawolna kupa napadszy, ciężko zrąbawszy, kark mało nie do gardła i ręce poucinawszy, kilka razy sztychciem pchniętego i w głowę mocno ciętego, porzucili na drodze, chrustem przykrywszy, znaleźli go ludzi jeszcze żywego i do Lublina odwieźli, ale jeżeli żyje—nie wiem, bo go już xięza Bazylianie lubelscy na śmierć dysponowali, i nikt żyć nie tuszył; w tymże czasie też kupa swawolna wielu ludzi i żydów porozbijali: jakiemuś, poszósni jadącemu, pachotka z za karyty porwała, ledwie go obroniono; ci exorbitanci barzo porządnie, rządno i z końmi

powodnemi; pobiegli krewni tego zabitego do Lublina, co ztamtąd będą miał za wiadomość—deferam jaśnie wielmożnemu waszeci memu wielce mości panu, gdyż i jaśnie wielmożny jego mość pan wojewoda podolski, dowiedziawszy się, że to mój człek, kazał mieć staranie tak o nim, jako też i wywiadywać się o hersztach. His expressis penes teneritudinem obligationis cultu indesinenti, jestem illustrissimae, excellentissimae et reverendissimae dominationis vestrae frater addictissimus et servus humillimus. U tego listu, per oblatam podanego, podpis ręki w te słowa: F. Wołotkiewicz, episkop ziemi Chełmskiej. Data zaś na karcie tegoż listu strony takowa: z Bytkoworza (?), septima Iunii, millesimo septingentesimo quadragesimo secundo. Z drugiej strony zaś tego listu karty przypisek ręką własną tegoż jaśnie wielmożnego jego mości xiędza episkopa chełmskiego takowemi pisany słowy: Ja sam przepraszam, że swą ręką nie piszę, bo wcale i nosa utarć nie mam, a muszę biecć do Strzybystwin, do Lwowa i do xiędza metropolity, i tam ludzi posyłać o zabicie pocztarza mego. Zaczyn wyraziłem w liście białopolskim, ja sam nieodmiennie dniem i nocą muszę pospieszać na Zielone świątki do Dermania, i tam czekam rezolucyi od waszmości pana. Do pana Dupniarskiego piszę, żeby do waszmości pana uczynił odezwę na pocztę latyczowską; oraz oznajmuję panu regentowi i o zabicu pocztarza, i obligując—jeśliby były papiery potrzebne, żeby, obviando securitati interessów, chciał uczynić manifest. Przytym mię łaskawości dobrodzieja nieodmiennej polecivszy, jestem etc. Intitulacya zaś na kopercie tego listu takowa: Illustrissimo, excellentissimo ac reverendissimo domino, domino Antonio Tyszkiewicz, episcopo Samogitensi, domino fratri et benefactori singularissimo, pateant w Białymopolu.—Któryże to list, per oblatam podany, za podaniem i proźbą jego mości podawającego, a za moim, urzędowym, przyjęciem, słowo w słowo, jak się w sobie pisany ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, żytomierskich jest ingrossowany.

Книга городская, Житомирская, записовая, № 227, годъ 1739—1742; листъ 981 на оборотъ.

CLXIV.

Жалоба управляющаго Германовскимъ имѣніемъ, дворянина Ивана Новицкаго, на товарища панцырнаго, Михаила Осовскаго, состоящаго на форпостѣ, учрежденномъ въ Германовкѣ, о томъ, что онъ обременяеть крестьянъ контрибуціями и взимаетъ незаконные поборы съ проѣзжихъ купцевъ. 1742. Іюня 12.

Roku tysiąc siedmset czterdziestego wtórego, miesiąca Junii dwunastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w mieście iego królewskiey mości Żytomierzu, przedemną, Janem Łazanko-Czopowskim, namieśnikiem natenczas podwojewództwa grodzkim generału woiewodztwa Kiiowskiego, y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, kiiowskimi comparens personaliter urodzony iego mość pan Franciszek Suski, nomine iaśnie wielmożnego iego mości pana Kaietana hrabi Tarnawskiego, ex commisso urodzonego iego mości pana Jana Nowickiego, gubernatora klucza Hermanowskiego, dóbr tegoż iaśnie wielmożnego hrabi Tarnawskiego, opowiadając różne krzywdy, oppressye od niżej mianowanych obżałowanych, manifestował się przeciwko urodzonemu iego mości panu Michałowi Osowskiemu, towarzyszowi znaku pancyrnego iaśnie wielmożnego iego mości pana pisarza kozonnego, furwacht w dobrach tychże Hermanowce trzymającemu, iako y ludziom, pod komendą iego zostającym, w ten sposób y o to: iż iego mość obżałowany, nie zachowując disiplinam militarem, ale bardziey absolute ausu postępując supra constitutam rem, choć będąc w należytey sobie postanowiony, a republica aprecjowanej, koncernencyi, iednakże na tey funkcyi extorsyie różne z ukrzywdzeniem dóbr pomienionych y z uszczerbkiem poddaństwa tameyszego, a nawet z uięciem fortuny iaśnie wielmożnego pryncypała comparentis, perpartat, kiedy nie tylko że dla swoiey racyi od tegoż poddaństwa obroki, siana y inne wiktualia extrahit sine praetio, zabraniając onym, etiam dla pożytku swego, swoiey własności venundinare, ale też przechodzącym kup-

com, torem swoim zwyczajnym, na pomienione dobra trakt swoy mającym, per extorsionem, sibi non concessam, na detryment fortuny pańskiej, avellit. O co querulans, ut habeatur notitia sacrosanctae justitiae, nomine quo supra, coram officio praesenti zanosi querelam, y tak o różne krzywdy, oppressye y wiolencye, iako też de decessu fortuny pańskiej, manifestuie się, prosząc hanc manifestationem actis connotari,—co y otrzymał. † Franciszek Suski, pisać nieumieiący.

Книга городская, Киевская, записовая и поточная, годъ 1742, № 53; мѣсть 682 на оборотъ.

CLXV.

Жалоба дворянъ: Юрія и Михаила Ольшанскихъ на региментаря Украинской партіи, Ксаверія Нитославскаго, о томъ, что онъ, по наущенію еврея, приказалъ захватить крестьянъ изъ имѣнія истцевъ, Брусилова, и, обвинивъ ихъ безъ всякаго основанія въ гайдамачествѣ, заключилъ ихъ въ тяжелое тюремное заключеніе. 1742. Августа 7.

Roku tysiąc siedmset czterdziestego wtórego, miesiąca Augusti siódmego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku iego królewskiej mości Owruckim, przedemną, Leonem z Steczanki Steckim, subdelegatem przysięgłym, vices-regentem y namieśnikiem protunc grodzkim owruckim, y księgami ninieyszemi, grodzkiemi, owruckiemi, comparens personaliter urodzony iego mość pan Stanisław Poray Switalski, kommissarz brusiłowski, nomine et ex speciali commissu iaśnie wielmożnych ich mościów panów: Jerzego, starosty Owruckiego, y Michała, podkomorzego Łuckiego, Olszańskich, braci między sobą rodzo-

nych, dziedziców dóbr Brusilowszczyzny cum attinentiis, pryncypałów swoich, prospiciendo starożytnego imienia całości y fortuny, ażeby takowe napotym absolutne, bezprawne non sequantur inkonwienicye, soleniter przeciwko wielmożnemu iego mości panu Franciszkowi Xaweremu Nitosławskiemu, łowczemu ziemi Chełmińskiej, sędziemu grodzkiemu kiiowskiemu, regimentarzowi partyi Ukraińskiej, świadczy y takowym sposobem manifestuie się o to: iż wielmożny iego mość pan sędzia grodzki kiiowski, regimentarz partyi Ukraińskiej, nieskuteczną dla siebie powziowszy informację, szczególnie ad mala narrata niewiernego, któremu nunquam fides probari danda, udającego w protekcyą wielmożnego obwinionego, nazywającego się Szmunia, z Lubara, iaśnie oświeconego xięcia iego mości Lubomirskiego, starosty kazimierskiego, do iego mości obwinionego cale nie należący, niewiedzieć quo misterio, praetextu et modo, iego mość obwiniony poddanych, nigdy w najmnieyszej rzeczy nie notowanych, nazywających się: Petro Szpitko, Maxym Semenenko, którzy de facto nigdy w podróży obviantes temu żydowi nie byli, na kościół drzewa prowadzące, w niemałej kwocie ludzi będące, śmiały y ważył się, non cognito skuteczney informacyi negotio, na dobra wieś Sołowiówkę, nie uprzedziwszy listem, ieżeli by iakowe prawu pospolitemu przeciwne dział się miały w dobrach iaśnie wielmożnych pryncypałów comparentis inkonwienicye, fundament sobie na regimentarstwie zakładając, nikogo się nie pytając, do dependujących temi dobrami żadney wiadomości nie dając, nasłać; gdzie superimmissi ludzie, niemało dufając w rozkaz regimentarski, iednych straszliwie pozbiiali, drugich poprzestraszali, iako to: dominante silentio noctis rzecz się działa iuż prawie et ipso facto populus quiete composuit caput, rzeczy niemało, komu się co podobało, pobrali, gorzałki niemało ponapiali, co osobliwym registrem, prawdziwie spisany, przy sprawie upomnienia się remonstrować deducebunt dostatecznie; tychże poddanych, nic sobie niewinnych, w buntach nie będących, złey opinii nie podpadających, wziąć, naiechawszy illicito prawem pospolitym zabronionym modo, y onychże, sine discretionē, nie respektując ua powagę y honor iaśnie wielmożnych pryncypałów, inkarcerować, onychże powiązawszy, w dybki pozabijać, a takowe dybki, których tenże inkarcerat każdy unieść ultra tiriam (sic) possibilitatem nie mógł, kazał. A zatym, occurrendo temu wszystkiemu, ażeby takowa in post praesumptio non subsequatur, przeciwko prawu, słuszności, krzywdzie y wolności szlacheckiey abusus, de diligentia, nomine iaśnie wielmożnych pryncypałów swoich, manifestatur, deklarując o to prawnie iaśnie wielmożnych pryncypałów swoich czynić nie zaniechać y o krzywdę,

iawnie przed Bogiem y ludźmi złośliwie uczynioną, windykować, salva reservata tey protestacyi melioratione. Et in verificationem praemissorum, sta-
 wił woźnego generała wojewodztwa Kiiowskiego y innych, opatrz nego Bazy-
 lego Łomiczkiego, który, w moc prawdziwey, wierney y skuteczney relacyi
 swoiey, iawnie, ustnie ad acta zeznał: iż co roku teraznieyszego, tysiąc
 siedmset czterdziestego drugiego, dnia piątego Aprilis, na rekwizycyą iaśnie
 wielmożnego Jerzego, starosty owruckiego, y Michała, podkomorzego łuc-
 kiego, Olszańskich, braci między sobą rodzonych, mając przy sobie stronę
 szlachty, urodzonych ich mościów panów: Antoniego Winnickiego y Jana
 Zawadzkiego, eo majoris ac evidentioris testimonii gratia sibi adhibitos, był
 w dobrach Chodorkowie, wsi iego mości pana Nitosławskiego, łowczego ziemi
 Chełmińskiej, sędziego grodzkiego kiiowskiego, regimentarza partyi Ukraiń-
 skiey, opiekuna dóbr wielmożnych Rościszewskich, brześciańskich-kujaw-
 skich (?), gdzie będąc, widział y urzędownie oglądał z szlachtą, sobie przy-
 tomną, iż poddani: Petro Szpitko, Maxim Semenenko, iaśnie wielmożnych
 pryncypałów rekwiruiących, w dyby nieznośne niewiedzieć z iakiey racyi
 wziętych, na nogach y ręku mających, iako słyssał od tychże inkarcer-
 rowanych, niesłusznie inkarceracyą cierpiących, z całą wsią do przysięgi
 zabierających się, niewinnie wziętych, że to wszystko z rozkazu wielmożnego
 iego mości pana regimentarza stało się, nie rekwiruiąc, inquantumby iakowa
 miała być komu y przez kogo krzywda, u` ich mościów dysponuiących
 temi dobrami iaśnie wielmożnych rekwiruiących, ażeby iego mość pan ko-
 missarz albo, w niebytności, dysponuiący temi dobrami, uczynił sprawiedli-
 wości satisfakcyą, ale: »że tą nocą wzięci iesteśmy, nie niewinni y teraz
 inkarcerowani, właśnie iakobyśmy panów naszych nie mieli za panów, co
 nigdy nie pokaże się, ile panów za panów znamy y na pańszczyźnie by-
 liśmy z rozkazu zamkowego, a teraz nas nieszczęście, właśnie iak panów
 nie mamy, trapi. Co wszystko widziawszy, słysszawszy y oglądawszy, stronę
 szlachtą oświadczywszy się y ztamtąd tu, ad acta, przybywszy, o tym tę
 swoię przędemną, urzędem, wizyi uczynił y zeznał relacyą, y prosili, tak
 comparens—swey manifestacyi, iako y woźny—wizyi relacyi actis conno-
 tari, co y otrzymali. Stanisław Poray Świtalski. † Woźny ut supra, scri-
 bendi ignarus.

*Книга городская, Овруцкая, записовая и поточная, годъ 1742,
 № 3240; листъ 432 на оборотъ.*

CLXVI.

Приговоръ магистратскаго Олыцкаго суда, опредѣляющій отправить на три мѣсяца на крѣпостныя работы и потомъ принудить къ уплатѣ значительнаго штрафа крестьянина Григорія Ковальчука за то, что онъ произнесъ угрозу противъ помѣщика, во время нападенія помѣщичьихъ слугъ на домъ священника въ селѣ Шепель. 1742. Августа 13.

Actum in praetorio Olycensi, feria secunda, die 13 Augusti, 1742 anno.

Pan Franciszek Dąbrowski. Hryhory Kowalczuk.

Przed wyż opisanym urzędem comparens personaliter urodzony jego mość pan Franciszek Dąbrowski, gubernator Ostrożecki, dóbr wielmożnego jego mości pana Józefa Olizara, stolnika kiiowskiego, stawił do sądu may-deburskiego Ołyckiego Hryhorego Kowalczuka; poddanego ze wsi Szepla, zabiegając dalszym inkonweniencyom swywoli, oraz y wyrwaniem się słów, z którychby (uchoway Boże) mogło przyiść do iakiego niebezpieczeństwa, przez złość y zuchwałość, z prostoty y piałstwa, iako osobliwie in scriptis przez wyżwspomnionego jego mości, ręką własną ad formam inkwizycyi podpisane, podał punkta. Obwiniony, stanowszy, gdy był pytany: za co ieseś w dyby zabity y do sądu naszego odesłany? reposuit: Że w niedzielę byłem przez cały dzień w domu, aż iedzie podstarości szepelski y wziął mię z sobą do karczmy, a, napiwszy się gorzałki, sam poiechał do Połonney, nam ieszcze kazał dać gorzałki, którą wypiwszy z Jackiem Szewczykiem, gdy szliśmy do domu, usłyszeliśmy hałas u popa, gdzie przyszedszy, widzieliśmy dworskich ludzi, szukających popowicza z ogniem, a pop przez okno wołał gwałtu: »nie zapalcie domostwa!« y gdy spytałem się: »co to za hałas?« Markowski odpowiedział: »idź tam, gdzie idziesz,« y ia, nie wiedząc, rozumiejąc, że z swywoli, powiedziałem: że się nie godzi gwałtu po nocy czynić; co usłyszawszy wspomiony Markowski, kazał mnie wziąć, a ia, obawiając się gniewu jego mości, nie chciałem pójść, a oni wlekli, bili, że aż gwałtu

krzyczeć musiałem, a pop, usłyszawszy tumult y gwałt, poczoł bić we dzwony na gwałt. A co tych słów: »że się dostanie dworowi«! nigdy nie mówiłem.

A tak sąd, po informowaniu się wyżmianowaney konnotacyi, do sądu podaney, y dobrowolnym kilkakrotnym pytaniu od poddanego do sądu wyżmianowanego obwinionego, nakazuie tym dekretem, aby świadkowie, w tey sprawie dobrze wiadomi, samotrzeć, in loco loci iurament wykonali na tym, iako obwiniony napadł na przysłanych wartowników y ludzi dworskich dla pytania się kapłana, za co piiany na gwałt biie, y mówił te słowa: »idźcie do domu, kiedyście w całości, bo y dworowi dostanie się,« y na tym, iako wartowników bił. A po wykonanym iuramencie, zabiegając w dal-szy czas tantae audaciae y niewstrzymaniu się w słowach, co się tycze ca-łości dworu, ma obwiniony taczkami przez ćwierć roku robić; a po do-kończoney robocie, ma do skarbu pańskiego zapłacić kop litewskich 5, a na reparacyę cerkwi tyleż—kop 5 litewskich. Co wszystko do akt niniey-szych, ołyckich iest zapisano.

Книга магистратская города Олыки, годъ 1739—1750, № 3354; листъ 183 на оборотъ.

CLXVII.

Заявление дворянина Войтеха Буяльского о томъ, что гайдамаки ограбили его на дорогъ въ мѣстечкѣ Ольшаной и, между прочимъ, отняли у него заемное письмо, принадлежавшее одному изъ его родственниковъ. 1742. Августа 18.

Roku tysiąc siedmset czterdziestego wtórego, miesiąca Augusta ósmna-stego dnia.

Na urządzie grodzkim, w mieście iego królewskiej mości Żytomierzu, przedemną, Janem Łazanką-Czopowskim, namieśnikiem protunc grodzkim

generału wojewodztwa Kiiowskiego, y xiegami ninieyszemi, grodzkiemi, kiiowskiemi comparens personaliter wielmożny iego mość pan Woyciech Buialski, skarbnik brackławski, praecavendo omnimodae integritati substantiae suae, solenniter de diligentia sui manifestował się w ten sposób y o to: iż gdy przeieżdzającego manifestanta, roku teraznieyszego, tysiąc siedmset czterdziestego wtórego, z Ukrainy przez dobra miasteczko Olszanę, w kluczu Śmielańskim leżące, napadłszy haydamacy swywolni, ze wszystkim zrabowali i zabrali tamże przy innych ruchomościach y papierach skryptach, membranach, na różne summy wielmożnemu manifestantowi od różnych ich mościów dane y służące, skrypt, alias assekuracyą, na czerwonych złotych piędziesiąt od urodzonego iego mości pana Macieia Błóńskiego, chorążego znaku pancernego iaśnie wielmożnego iego mości pana obożnego polnego koronnego, urodzonemu Michałowi Mączyńskiemu, zięciowi manifestantis, daną (która summa piędziesiąt czerwonych złotych presse należy wielmożnemu kwerulantowi), ciż haydamacy wzięli, y ledwie żywego manifestanta, ogołociwszy ze wszystkiego, puścili. Któren wielmożny comparens, iak prędko acta praesentia adire mógl, tak zaraz, postrzegając całości swoiey, iterum atque iterum, ratione praemissorum omnium, queritur atque manifestatur, prosząc hanc sui diligentiam, salva praecustodita melioratione, actis praesentibus connotari,—co y otrzymał. Woyciech Buialski, manu propria.

Книга городская, Киевская, записовая и поточная, годъ 1742, № 53; мѣстъ 846 на оборотѣ.

CLXVIII.

Протестъ Кіевскаго кастеляна, Казимира Стецкаго, противъ управляющаго Бѣлоцерковскимъ староствомъ, дворянина Казимира Завадынскаго, о томъ, что послѣдній присвоилъ себѣ имущество, оставшееся послѣ смерти нѣкогого Франта, занимавшагося долгое время разбоемъ въ предѣлахъ Бѣлоцерковскаго староства, и что онъ не представилъ этаго имущества ни въ городскій судъ, ни наслѣдникамъ лицъ, убитыхъ Франтомъ. 1742. Декабря 20.

Roku tysiąc siedmset czterdziestego wtórego, miesiaca Decembris dwudziestego dnia.

Na urządzie grodzkim, w mieście iego królewskiej mości Żytomierzu, przedemną, Janem Czopowskim, namięśnikiem protunc grodzkim generału woiewodztwa Kiiowskiego, y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, kiiowskiemi comparens personaliter wielmożny iego mość pan Kazimierz na Steczance, Kustynie, Iwańczycach y Chabnym Stecki, kasztelan Kiiowski, Dymirski, Romanowski etc. starosta, pułkownik woysk iego królewskiej mości y rzeczypospolitey, stosując się do prawa pospolitego, które tak siła konstytucyami obwarowane y opisane, że de vita et sanguine hominis, effuso per interfectionem, de publica paena każdemu godzi się czynić et instare in quovis iudicio et subselio, tak, dowiedziawszy się, że Frant nieiaki, iuż iustyfikowany, na futorze gruntu Białocerkiewskiego, tak siła ludzi, kupców u siebie na futorze pozabiał y w stawie dla poznaki topił, iako y po gościńcach kupców z bogatemi towarami, tak chrześcian iako y żydów, który ze krwi y substancyi bliźnich pozabijanych zubożcił się, a tym bardziey iaśnie wielmożny manifestans, iako senator woiewodztwa tego, a prima notitia grande peccatum contra Deum, legem et proximum uznawszy, adeoque imieniem całego woiewodztwa, tudzież sądu ziemskiego y grodzkiego kiiowskiego, do których iurysdykcyi causae necis należą, providendo całości interemptorum, tak pogranicznych, iako y zagranicznych kupców, kiedy substancya ich została u zabójcy, który lubo justyfikowany na śmierć, iednakże substancya iego, per praedam et spolia zebrana, wszystka haesit u urodzonego iego mości pana Kazimierza Zawadyńskiego, cześnika żydaczewskiego, gubernatora białocerkiewskiego, et nondum restituta successoribus, nec praesentata, nec taxata, nec reposita in officio castrensi Kijoviensi vel Żytomiriensi, imo in proprios usus conversa, a prawo mieć chce: na czym gruncie zabity eujuscunque conditionis człowiek, powinien byđ w grodzie prezentowany y rzeczy iego, y confessata powinny byđ, czyli to benevola, czyli corporalia, excipienda w grodzie, nie w maydeburskim sądzie własnym tego starostwa, albo też in proximiori magistratu majdeburiensi, propter objectum et conductamen et rem conductam cum magistratu, gdyż vir bonae famae debet carere omni sinistra interpretatione, ile in causa necis et sanguinis effusi, lubo mogło to się obviare extra notitiam gubernatora mieysca tego, co non obicitur, tylko obviando similibus progressibus in fundamento legum conditarum, że de vita hominis semper debet esse connotatum et observantia gradus iuris, praecavendo integritati substantiae sukcesorów tych wszystkich zabitych, kiedy potracili swoich krewnych przez zabójstwo; przynajmniej żeby nie tracili substancyi, onym per successionem należącej,

otwieraiąc im drogę, iterum atque iterum protestuie się, vindicantur necis et sanguinis atque substantiae, y do uczynienia inney manifestacyi, a tę prosił, żeby była connotowana, --co y otrzymał. Kazimierz Stecki, kasztelan Kiiowski, manu propria.

Книга городская, Киевская, записовая и поточная, годъ 1742, № 53; листъ 1081 на оборотъ.

CLXIX.

Письмо дворянина Якова Пржеварскаго къ дворянину Станиславу Яниковскому, заключающее извѣстія о гайдамакахъ, а также подробности о розыскахъ, предпринятыхъ Пржеварскимъ въ окрестности Умани, съ цѣлью разкрытія связей крестьянъ съ гайдамаками. 1742. Декабря 24.

Roku tysiąc siedmset czterdziestego wtórego, miesiąca Decembris dwudziestego dziewiątego dnia.

Przed urzędem i aktami niniejszemi, grodzkiemi, winnickiemi, i przedemną, Józefem Cetysem, protunc namieśnikiem burgrabstwa i rejency grodzkim winnickim, comparens personaliter niewierny Jośman Haskielewicz, obywatel miasta Humania, ten list, od wielmożnego jego mości pana Jakóba Przeworskiego do urodzonego jego mości pana Stanisława Janikowskiego pisany, ratione introcontentorum, ad acta castrensia, capitanealia, Vinnicensia per oblatam podał, tenoris sequentis: Mnie wielce z serca serdecznie ukochanemu bratu i dobrodziejowi. Przy podanej okazji nie omieszkiwam scisnąć najniższą moją submissyą, oraz opowiadając co się dzieje w Humanii. Z łaski Pana Boga wszystko dobrze, nie słyhać nic strony hajdamaków, bo wysłał jego mość pan porucznik na objażdżkę, i nie sły-

szeli nic nowego; to także donoszę, zem tego człeka, który był w jamie za łyżeczkę zabrany, wypuściłem, tylko mu dałem nacięcie dobre; prawda nie ważyłbym się być puścić, tylko że miał gromadę, która prosiła za nim, iż więcej się nie pokazało, tylko ta łyżeczka. Tego zaś pasiecznika wziętem był, co był w pasiece Grekowej, ale nie na tego się pokazało, tylko na tego, co był w pańskiej pasiece—Prokop, ten, który był dał znać o tychże samych hajdamakach, jako to: o Zinku i o Jusku; u tego znalazła tą rucznicą tego Zinka, tylko że on znowu zaniósł był do człeka Iwana, tegom zaś Iwana kazał zawołać z Suszkowiec, aż on się spalił, i ta rucznicą spaliła się, jego tedy nie wypuszcze do przyjazdu wielmożnego pana dobrodzieja. Żyd zaś arędarz humański pokazywał mi list od wielmożnego jego mości pana regimentarza, że jest pisany dnia ośmnastego Decembra, a jego dopiero doszedł dwudziestego czwartego Decembra. Co doniosszy, piszę się bydz dozgonnym waszmości pana szczyrożycliwym bratem i najniższym podnóżkiem. U tego listu, per oblatam podanego, podpis ręki temi słowy: Jakób Przeworski, manu propria. Data listu tego: z Humania, die vigesima quarta Decembris, anno millesimo septingentesimo quadragesimo secundo. P. S.: Sotnik był u mnie kilka razy uskarżając się, że siana nima dla owiec jaśnie wielmożnego jego mości pana krajczego; mnie waszmość pan nie spominał nic o tym, i nie wiem, co z tym robić; on powiedział, że należy siano ze wsiów, gdyż przyobiecał wielmożny jego mość pan regimentarz; tak, chociaż bez woli waszmości pana, musze kazać przywieźć z Cepermanówki, gdyż już owiec dziesięcioro zdechło. Intitulacya listu tego, per oblatam podanego, w te słowa: Mnie wielce z serca serdecznie ukochanemu bratu, jego mości Stanisławowi Janikowskiemu, towarzyszowi znaku pancernego wielmożnego jego mości pana oboźnego polnego koronnego, a memu wielce mości panu i bratu—służy, w Winnicy.—Któryże to list, per oblatam podany, de verbo ad verbum do xiąg niniejszych jest ingrossowany.

Книга гродская, Винницкая, записовая и поточная, № 4627, годъ 1742; мистъ 342.

CLXX.

Требование Кіевскаго генераль-губернатора, Михаила Ивановича Леонтіева, представленное польскимъ пограничнымъ судьямъ, о томъ, чтобы выданы были въ судъ поляки, напавшіе на запорожскій Гардъ, ограбившіе его, убившіе нѣсколько козаковъ и уведшіе другихъ въ плѣнь. 1742. Декабря 30.

Іюля 11 дня, 1743 года, отъ господина генерала Аншефта Кавалера и Кіевской губерніи генераль-губернатора, Михаила Ивановича Леонтіева, въ сообщеніи, при ордеру въ пограничную комиссію и представленіи въ государственную коллегію иностранныхъ дѣлъ копій, написано въ пружнемъ, 1742 году, Декабря противъ 30 числа: Отъ польской стороны впадшими воровски несколкома сотъ чловѣкъ конными, полскими людьми, незапно и нечаянно около Гарду на Запорожскіе зимовники учинено нападеніе и пожитки, и скоть, и протчое, и несколко козаковъ забрали, а противящихся несколко людей смертно перестреляли и тяжело гардоваго асаула и многихъ козаковъ ранили, и взятіе ними польскими людьми козаки и понынѣ содержатца; изъ которыхъ некоторіе и отпущены; такожъ взято немалое число козацкихъ лошадей; да многіе вещи покрали; и чтобъ нападіе воровски поляки сысканы и къ пограничному суду представлени были, такожъ во всемъ учиненабъ была надлежащая сатисфакція.

Книга пограничныхъ судовъ Кіевскаго воеводства, № 207; годъ 1737—1746; листъ 30 на оборотъ.

CLXXI.

Пункты претензій, представленныя польскими пограничными судьями и отвѣты на нихъ русскихъ судей. Претензии эти относятся къ грабеджамъ, совершеннымъ гайдаками: Вечоркою, Игнаткомъ, Сухимъ, Гаркушею и т. д., а также къ угону скота у пограничныхъ польскихъ подданныхъ Запорожцами. 1743. Августа 13.

Punkta pretensyi w poczynionych szkodach od hajdamaków, jako i o zabiciu ludzi w kluczu Lisiańskim w dobrach jaśnie wielmożnej jej mości pani Jabłonowskiej, chorążyny koronnej, tak w roku 1742, jako i w roku 1743, excepto od lat dawnych, teraz przez rozkaz jaśnie wielmożnego jego mości pana Nitosławskiego, regimentarza partyi Ukraińskiej, opisane prawdziwie pod juramentem i podane na sądy pograniczne roku tysiąc siedmset czterdziestego trzeciego, na kadencyi juliuszowej, dnia 13 Augusti.

1.

W roku 1742, in Januario, Lejzora żyda, kupca, rezydującego w Lisiance, jako i drugiego żyda Lejbkę, mieszczanina lisiańskiego, także i trzeciego—czeladnika ich chrześcianina; poddanych jaśnie wielmożnej jej mości pani chorążyny koronnej, jadących ze Smiły z jarmarku, między Orłowcem i Wiązowkiem, crudelissime pobito, przy których tak z sukień, jako i materyi różnej tudzież summ pieniężnych—na dwadzieścia tysięcy zabrano, i to wszystko u kozaków małorossyjskich zostało.

Resolucya na punkt pierwszy: W kakich imianno kozakow małorossyjskich—toho w punktach ne yziasneno.

2.

W roku tymże, in Novembri, xiędza superiora klasztoru missyi Lisiańskiej, będącego na missyi swojej we wsi Piwcach, nad Dnieprem, u jego mości pana Gadomskiego,—zbito, habit i, co miał przy sobie, na złotych sto zabrano, ledwie od śmierci wyprosił się.

Na drugi: Kto imianno xiędza ohrabył i hde on imiejetsia—ne objawlęno tych hrabytelej.

3.

W tymże roku także in Novembri, greków, poddanych lisiańskich, to jest Franciszka Rurę i Krystiana, idących z Bender z towarami, zaskoczywszy w stepach podle bajeraku Jasynowego, watażka, nazywający się Wieczorka, z hajdamakami swojemi rozbojniczym sposobem tychże greków podkłuli i funditus zrabowali, samych pieniędzy wzięli rubli ośnset, a towarów różnych zabrali na rubli więcej 200, i kiedy, dochodząc swego pomienieni grecy, był jeden z nich w Siczy, a będąc w cerkwi siczowej podczas świąt Zielonych, w terazniejszym roku, 1743, poznał na jednym kozaku siczowym własną opończę swoją, do którego wziął się siłą mocą, respektem poznanej opończy, ruszyli się wszyscy kozacy, broniąc onego hajdamakę, greka od niego odepchnęli i mało między sobą w cerkwi nie udusili, a tego winowajcę skryli.

Na trzeci: Budem pisat do hospodyna henerała anszefta, Kijewskoj gubernii generała gubernatora i kawalera, Mychajła Iwanowycza Leontiewa, a czto ot nego połączym, w rezolucyi obiawym na predbuduszczu kadencyu.

4.

W roku 1743 in Majo, teraz, na wiosnę, 14 hajdamaków z watahy Ihnatka, napadszy na miasteczko Dziwinogródkę, wpadli do arędy, strużów powiązawszy, żonę Icka arędarza męczyli, spisą w trzech miejscach przez wnętrności przebili, drugą żydówkę winniczkę, która była na porodzeniu, nawylot przebili i dziecię w niej zabili, córkie młodą w 13 leciach, dwa razy nożem nawylot przebiwszy, na śmierć zamordowali, drugą córkę w pięciu leciach wiecznie okaliczyli, tamże wzięli koni dziesięcioro i pieniędzy na rubli 700 arędarskich, tamże winniczki zabitej zabrali chudoby na rubli 36, inspektora tegoż arędarza zabrali na rubli czterdzieści.

Na czwarty: Protyw seho punkta, poneże soderzaszczysia u hospodyna Nitosławskoho, regimentara partyi Ukrainskoj, pod karaułom, bihły rossyjski, Iwan Horłycki, doprosom pokazał, czto predwodytelem był tym hrabytelam Mikołaj Krasnostanenko, polskoj obłasty daszewski żytel, da i druhii jeho towarzyszy, takōż polskie żyteli i rossyjskie bihłyje, w polskojże obłasty szatajuszczysia, ne w hranycach rossyjskich żytelstwujuszczyje, toho rady nam syskat ich i do koho ob onych pysat—ne widajem.

5.

W roku 1743 podczas wiosny, ludzi olchowieckich, idących z Siczy z rybą, napadli hajdamacy podłe Chmielowego bajraku, koni wzięli sześcioro i onych samych mało nie pozabijali, szody na rubli 40 i więcej poczynili.

Na piąty: Nadobno budet izjasnyt kto imianno tyi hrabyteli.

6.

W tymże roku, in Majo, hajdamacy napadli także ludzi olchowieckich pod uroczyskiem, nazwanym Rejt Bajraki, czworo koni wzięli dobrych, valoris rubli 30, a ci byli hajdamacy z kurenia Kuniłowskiego, między którymi był jeden, nazwiskiem Suchi.

Na szósty: W tom budem pysat kuda podłężyt, cztob wataha tot siskan był i przedstawlen w sudy pohranycznyje.

7.

W roku tymże, za wsią Wodzianikami, hajdamacy rozbili i porabowali ludzi lisiańskich, jadących na odpust do Olchowca na święty Mikołaj, zabrali kramy, koni czworo i pieniędzy rublów 30; a, nadybawszy nasamprzód dziada kalikę, ku pasiece idącego, mieli onego crudelissime zabić, odpowiadając onemu: »że z ciebie zły mamy prognostyk, bo my mieli na Lachach pożywytysia«; a to z racyi, że wtenczas szed szwadron jaśnie wielmożnego jego mości pana wojewody rawskiego; dość że mieli natenczas ludzie lisiańscy szkody na rubli 60. Die 2 Augusti przy bytności jaśnie wielmożnego jego mości pana regimentarza przyprowadzono złapanego hajmakę, przezwiskiem Kuźmę Horkuszę, kurenia Dżerełowskiego, który był ukrad koni czworo od ludzi lisiańskich, idących do Siczy, który będzie prezentowany.

Które to punkta cały urząd lisiański własnemi rękami podpisawszy, do sądu pogranicznego podali: Onyśko Czorny, wojt lisiański; Hrehory Sikało, rajca lisiański; Jakim Padałka, przysiężny lisiański; Hrehory Lenzenko, pisarz miejski lisiański.

Na siódmy: W tom punkti imianno ne oznanaczeno, kto onyje hajdamaki i otkuda i hde ony obrytajutsia? a o Kuzmi Harkuszy budem przedstawlat kuda nadłężyt, cztob siskan był k sudu.

8.

W roku 1743, primis diebus Julii, pod Orłowcem hajdamacy, napadły urodzonego Dynowskiego, gubernatora zaliwskiego, crudelissime zabili, który, jadąc z Ostroga, miał przy sobie rubli sto, czerwonych złotych 10; tyńfów 100, talerów bitych pięć; za zboże w Ostrogu sprzedane miał czerwonych złotych osmdziesiąt, za miód czerwonych złotych 10, za połci słoniny 10—czerwonych złotych pięć, za wołów 14—po talerów bitych 10—talerów bitych 104, smuszków moskiewskich pięćdziesiąt trzy po złotych pięć, kozuchów trzy sprzedał po kop siedm, baszlików miał z przygarść.

9.

Regestr rzeczy pokupionych w Ostrogu: czapek osmnaście, materyi sztukę za czerwonych złotych 15, dymy sztuk trzy, spodnica dymowa biała szyta, druga czarna grodeturowa, kamizelka biała atlasowa, pereł sznurków 7, kulezyków par trzy, pudełko blaszane, stąg trzy kolory po łokci pięć, paski, korunek łokci 15, palatynka, zarękawki, kołmierzyk, sołtan w kwiaty na rogu, płutna szwabskiego sztuka, nożów sztuciec, nożyków para, nożyczki mosiężne, puzderko gdańskie z flaszkami kryształowemi, drugie puzderko z flaszkami prostemi; czarka srybna, trzewików malowanych par dwie, pończoch par 2 z kwiatkami dla dzieci, trzewików par cztery, sukien swoich miał z sobą, par trzy bławatnych, pas perski, drugi szatowy ze złotemi końcami, trzeci żółty szyty, spinka z dziewięcią rubinkami, ładownica srybna, szabla, czapka z siwym barankiem, płaszcz perłowy z sznurkiem czerwonym, spodnie fioletowe, pistoletów par dwie, kulbaka ze wszystkim, koni: czworo dobrych, kulbaka na koniu powodnym ze wszystkim, wózek ze wszystkim, kilimów dwa, poduszek trzy, kołdra łyczakowa, prześcieradeł trzy, koszul sześć, rękawików 2, lantuchów 2, worów dwadzieścia; czeladnikowi: żupan kitajkowy, kontusz zielony, szarawary zielone, elementarz, papieru libra, membranów na czerwonych złotych 50, rusznic trzy, szpilek arkusz, prochownice, sukna łokci pięć, konia kozackiego, żupan, czapkę, pieniędzy złotych dwa, rusznicę i pas; to wszystko, horrendissime zabiwszy, zabrali et in comodum sui obrócili kozacy rossyjscy, alias hajdamacy, tych pryncypalami byli: Chwedor Krywochata, Wasyl Koszowenko—żyteli cybulewscy; miał wiedzieć o tejsze zdobywszy i Lewko, ataman cybulewski.

Na ósmym i dziewiątym: Takoz budem pisat do koho podfeżył, szczoł wataha: tot syskan był y przedstawien w sud, i po razmotreniu wosposlidujet satisfakcyja.

10.

Ihnatko, kozak siczowy kurenia Medwedowskiego, w roku 1741, w same Boże Narodzenie ruskie, przybrawszy sobie dwudziestu pięciu hajdamaków, napadł nocnym sposobem na Stepaszki, wieś dziedziczną wielmożnego jego mości pana hetmana wielkiego koronnego, o mil trzy od Niemirowa leżącą, tam Sawę, pułkownika hetmańskiego nadwornego, crudelissime zabił; w pieniądżach, sukniach, futrach, koniach, strzelbie, stadzie—osimdziesiąt tysięcy zabrali. Tenże Ihnatko w roku 1748, o ś. Pokrowie, żydów niemirowskich, jadących z jarmarku z Tulczyna, między Tulczynem a Niemirowem napadszy, trzy wozy towarów i pieniędzy zrabował, w czym szkody uczynił czterdzieści tysięcy, na co jest i inkwizycya z licem; tenże Ihnatko, w roku terazniejszym, 1743, na wiosnę, we czternastu ludzi nocnym sposobem napadł na miasteczko Dzwynogradkę, do klucza Lisiańskiego należące, tam żydówek dwie i dzieci dwoje okrutnie zabił, koni dziesięcioro wziął, pieniędzy gotowych rubli siedmset, fantów różnych na rubli 200; na dowód tego rabunku jest hajdamaka, który był w tej kompanii z Ihnatkiem.

Na dziesiąty: W proisku Ihnatka budem pysat kuda nadleżyłt.

11.

W roku 1743 pułkownik gardowy, co był na wiosnę, ten przysyłał assawułę i kozaka, nazwiskiem Maluwanego, w same zielone świątki; w Targowicy wzięli wołów cztery, jako to: Iwana Białego—2, a Podpłetenego—dwa; tamże u Gardaszenka—dwa, u romanowskich ludzi w Lisznicy wziął Hryćko Giełeta z drugim kozakiem wołów dwa; ciż w Nerubajce u Fedorczychy zajęli wołów dwa; Ziniec, Ihnatko, Proboszko zajęli koni sześcioro u ludzi ostrogskich podróżnych; u popa targowickiego Zieniec z drugim kozakiem zajęli wołów 2, etc; 600 sztuk bydła zajął Batko, drugi Smulko, trzeci Ihnatko—w kluczu Humańskim.

Na jedynasty: O hardowom pułkowniku, wesnoju bywyszom, budem pysat, człob prysłał był z assaułom swoim i kozakom, prozywałym Maluwanym, w sud pohranicznyj; da i druhich takōż uczynena budet satysfakcja.

Книга пограничныхъ судовъ Кіевскаго воеводства, годъ 1746—1751, № 192; листъ 12.

CLXXII.

Жалоба дворянина Иосифа Бушовскаго на дворянъ Струтынскихъ о томъ, что они, получивъ отъ региментаря украинской партіи, Нитославскаго, въ свое распоряженіе сотню надворныхъ Умаискихъ козаковъ, напали съ ними ночью на дворъ истца въ селѣ Таращи, окружили оный, приказали стрѣлять въ окна и двери, и, наконецъ, ограбили все имущество Бушовскаго и его гостей, приказали его изгнать изъ села, которымъ сами насильно завладѣли. 1744. Мая 21.

Roku tysiąc siedmset czterdziestego czwartego, miesiąca Julii piętnastego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Żytomierskim, przedemna, Antonim Szawłowskim, namieśnikiem protunc grodzkim podstarostwa Żytomirskiego, i xięgami niniejszemi, grodzkimi, żytomirskimi comparens personaliter urodzony iego mość pan Jędrzej Buszowski, ten extract, z grodu Winnickiego, authenticce wyjęty, w grodzie Latyczowskim per oblatam podany, z wpisaniem w nim manifestacyi od wielmożnych ich mościów państwa Buszowskich, mieczników latyczowskich, małżonków, przeciwko wielmożnych ich mościów panów Strutyńskich, stolników horodeckich, i innych, uczyniony, racione introcontentorum, ad acta praesentia, castrensia, żytomiriensia per oblatam podał, prosząc mnie, urzędu, o przyjęcie onego i do xiąg wpisanie, a tak ja, urząd, annuendo affectationi iego mości podawiającego, czytałem, i tak się w sobie pisany ma; suscepta zaś grodu Latyczowskiego pisana jest de eo verborum tenore: In castro Latycoviensi, feria quarta post dominicam Exaudi proxima, anno Domini millesimo septingentesimo quadragésimo quarto, introcontentae protestationis, ad acta praesentia susceptae, oblatio; comparens personaliter wielmożny jego mość pan Jozef Buszowski, miecznik latyczowski, chorąży znaku pancernego jaśnie wielmożnego jego mości pana Potockiego, starosty Lwowskiego, dóbr Taraszczy cum attinentiis w wojewodztwie Kijowskim a powiecie Żytomirskim leżących,

priviliatus possessor, ad praesens expulsus, swym i wielmożnej jej mości pani Joanny z Komornickich Buszowskiej, małżonki swej, imieniem, soleniter gravique cum dolore naprzeciwko wielmożnym ich mościom państwu: Ambrożemu i Juliannie z Rościszewskich, primo voto niegdy wielmożnego Antoniego Błędowskiego, sędziego grodzkiego kijowskiego, małżonce, secundo ad praesens Strutyńskiej, Strutyńskim, stolnikom horodeckim, małżonkom, tudzież wielmożnej jej mości pannie Annie Błędowskiej, sędziance grodzkiej, kijowskiej, in primo connubio spółdzonej córce, w opiece tychże wielmożnych Strutyńskich, stolników horodeckich będącej, jako też wielmożnym ich mościom panom: Stefanowi, pułkownikowi, Michałowi, oberszterlejtantowi wojsk francuzkich, Błędowskim, braci między sobo rodzonym, i innym konsukcessorom i kompetytorom, którzyby do tej sprawy interesować się mieli, niemniej wielmożnemu jego mości panu Franciszkowi Xaweremu Nitosławskiemu, łowczemu chełmskiemu, sędziemu grodzkiemu kijowskiemu, rejmentarzowi wojska koronnego partyi Ukraińskiej, urodzonemu Antoniemu lub innego imienia Niedźwiedzkiemu, towarzyszowi znaku pancernego wielmożnego jego mości pana Garbowieckiego, pułkownika, i pisarzowi sądowemu partyi tejże Ukraińskiej, quorumvis nominum urodzonemu Smulskiemu, znaku letkiego komputowego jego mości pana Halisiewicza rotmistrza towarzyszowi, Dobrzyńskiemu, dworzaninowi wielmożnego jego mości pana regimentarza, Kowalskiemu, Zakrzewskiemu, pułkownikowi kozaków umańskich nadwornych jaśnie wielmożnego jego mości krajczego koronnego, i tymże samym kozakom, więcej sta osob ad infrascripta peragenda sprowadzonym i w orężu zwyczajne, jako: samopały, spisy, pistolety, szable, szturmaki, przybrany i przysposobionym, i innym, de nominibus et cognominibus ad praesens niewiadomym, przychylając się do dawniejszych protestacyi swoich, coram actis authenticis regni poczynionych,—świadczył, manifestował i protestował się takowym i o to sposobem: iż ich mość wyżwyrażeni, nie uważając na prawo pospolite, de securitate officiorum, actum et paenarum opisane i obwarowane, oraz nie uważając na artykuły wojskowe i rygor tychże artykułów, następując zaś na fortune, honor i życie niniejszego wielmożnego protestanta, nie kontentując się przedtym poczynionemi przy nocnych najazdach i tumultach wiolencjami, w dawniejszych protestacyach wyrażonemi, et praecipue urodzeni ich mość panowie: Niedźwiedzki, pisarz sądów wojskowych, Dobrzyński, Podsędkowski, dworzanin, i Zakrzewski, pułkownik, z innemi subordynowanemi na to od wielmożnego jego mości pana regimentarza, a kozacy—za ordynansem sobie od tegoż wielmożnego jego

mości pana regimentarza danym, sposobem niegodziwym i niepraktykowanym, natenczas gdy wielmożny protestans, kondescensją z dekretu sądów wojskowych generalnych dnia dwunastego miesiąca terazniejszego ad effectum przywodząc, urząd latyczowski i innych przyjaciół u siebie miał i, w bezpieczeństwie wszystkim będąc, do spoczynku zwyczajnego udał się, to jest że czwartku przeszłego na piątek święta Wniebowstąpienia Pańskiego, o godzinie drugiej po północy, najechawszy wprzód wieś Lisowicze, do Taraszczy należącej, hałas i tumult poczyniwszy, ludzi rozpędziwszy i szkody niemało poczyniwszy, podobnym sposobem w wieś Taraszcę wpadli, i, pieszywszy się z koni, nakoło dwór Taraski opasali, postrzegli zaś, że żadnej naprzeciwko sobie nie mieli defensyi, w dziedziniec włamawszy się, budynek circa circum obścąpili, przez okna i drzwi, do śpiących mierząc, więcej jak razów dwieście z samopalców, pistoletów, sztucców i szturmaków ognia dali, okna, drzwi, piec, ściany--postrzelali, wielmożnego jego mości pana Teodora Karasiewicza, subdelegata przysięgłego, grodzkiego, latyczowskiego, pomienioną kondescensją expediującego, tudzież wielmożnego protestanta, jego mości księdza Bańkowskiego, komendarza lisiańskiego, kapelana wielmożnego protestanta, wielmożnych ich mościów panów: Mikołaja Olszańskigo, cześnika drohyckiego, kondescensyi przerzeczonej attentującego, Franciszka Kropiwnickiego, pro patrocinio sprowadzonego, osobliwą mocą i laską pana Boga ochronionych, tamże na miejscu pozabijać i trupami zostawić chcieli; urodzonemu Antoniemu Mirowskiemu rękę lewą wyżej łokcia nawyłot kulą jedną, a żupan we trzech miejscach przestrelili, urodzonego Wojciecha Rokickiego, w stajni w wozie skarbnym śpiącego, spisa w woz nawyłot pchnowszy, przebili i samego ranili; urodzonego Piłaskiego, sługę wielmożnego komparenta, okrutnie zbito i rękę prawą przebito, tak dalece, że nią władnąć nie może; szlachetnego Michała Kromolskiego, woźnego generała, ad actum condescensionis pro fundanda jurisdictione sprowadzonego, okrutnie zbito, od którego zbitia twarz wszystka spuchła i oko prawe krwią zasze; pracowitego Klima Poleszuka, poddanego z Lisowic, spisa nawyłot przebito i o śmierć przyprowadzono; Jana woźnicę podobnym sposobem horrendissime zbito, że ledwo żywy zostaje, i innych dworzani i ludzi bili, wiązali i kaliczyli; pomienionego jego mości księdza kapelana potracili i poszarpali, kireję, pas, trzewiki i inne rzeczy zabrali; wielmożnego subdelegata z kontusza, żupana, pasa, bótów, czapki denudarunt, pieniądze z kieszeni, tabakiere srebrną, robotą aszpurską robioną, wyłaczaną, kompas srebrny,

szuczny, geometrycki, cum acu magnetyca, pałasz czarny i inne rzeczy, valoris na czterysta szesnaście złotych polskich i groszy dwadzieścia, violenter zabrawszy, nie oddali; wielmożnego protestanta z apparencyi wszelkiej: z srebra, cyny, miedzi, strzelby różnej i wszelkich porządków żołnierskich ogołocili, na życie następując, z odwiedzionemi kurkami z pistoletów do piersi mierzyli, ze dworu i dóbr takowym bezprawnym postępkim, potracając, exturbarunt et expulerunt, kotłów sześć z winnicy wydarli, szory na małe kawałki porzneli, ruchomość wszelką protestantów i, co tylko tamże przez tradycyą miał sobie podane, violenta manu zagarneli i osiedli, stada, bydła, woły, konie, zboża, pasieki, miody, gorzałki w kufach, wieprzów karmnych jedynaście nadwornych kilkadziesiąt i świń kilkadziesiąt, jedyków, gęsi, kury, kaczki, słoniny, sadła, masła, syry, woski, żelaza, wozy, pługi cum omnibus requisitis i inne wszelkie, co mogły być, ruchomości i wszelkie apparency, które wielmożny komparens z sobą w wozach przywoził, na tysięcy kilkadziesiąt,— violentissimo modo zabrali; wyżywiających ich mościów przyjaciół nocujących i dworzan wielmożnego protestanta z sukien, pasów, czapek, bótów i innych ubiorów, tudzież z pieniędzy, z kieszeń powywieranych, obnażyli, niemniej kulbaki, szable, pistolety i inne rzeczy, seorsivo registro spisane i czasu prawa produkowane, pobrali; po którym takim gwałtownym i bezprawnym naiechaniu, ze dworu i z dóbr wielmożnego komparenta wygnaniu, zaraz nazajutrz dzień, to jest w piątek, przed południem, circa horam nonam, wielmożnego jego mości pana Jana Kalinowskiego, subdelegata przysięgłego grodzkiego winnickiego, do pomienionych dóbr Taraszczy sprowadziwszy, do podania tychże dóbr sollicitarunt. O co wszystko wielmożny protestant, recurrendo ad aram justitiae, takowe nieznośną krzywdę swoje i innych wyżej wyrażonych, takowemu nieszczęśliwemu aktowi podpadłych, juris mediis vindicare offerendo, swym i wielmożnej małżonki swej imieniem, in et contra superius in comparitione expressos iteratis świadczy, skarży i protestuje się vicibus, tudzież de nullitate ac invaliditate traditionis, jeżeliby jakowym nastąpić miała sposobem, manifestatur, salva ejusdem protestationis augendae, minuendae aut alterius in locum illius fatiendae pleno in robore reservata et praecustodita facultate. Et incontinenti comparentes personaliter urodzeni ich mość panowie: Wojciech Rokicki, Antoni Szlaski i szlachetny Michał Kromolski, woźny generał, in verificationem praemissorum, eodem coram officio et actis commonstrarunt in corporibus suis, jako to: urodzony jego mość pan Rokicki —raz długi z przedarciem skóry niżej piersi, mieniając sobie spiącemu na wozie, przez przebicie spisa tegoż wozu nawylot,

być zadane, urodzony zaś Szlaski rękę prawo wyżej łokcia przebitą i aż do ramienia od bicia krwią zaszła i zsiniała; szlachetny Krumolski, woźny, twarz zpuchłą i zsiniałą, nos w pół przetłuczony, oko prawe wszystkie zaszłe i zsiniałe, i też na boku prawym raz krwawo przebity, na ręce prawej raz zpuchły, i plecy opuchłe, które to razy wszystkie zadane officium in praesentia generosorum: Stanislai Wilkowski et Alberti Dąbrowski, nec non ministerialis regni generalis—providi Stanislai Jankowski, vidit et actis connotavit; idque subinde tenże woźny—szlachetny Michał Kromulski, coram officio palam, publice libereque ac per expressum recognovit: iż on, roku terazniejszego, na akcie wyrażonego, z rekwizycyi wielmożnego protestanta, w dobrach wsi Taraszczy będąc w piątek przeszły, to jest dnia piętnastego Maja, mając przy sobie strone szlachty, prawnie do tego aktu użytych, urodzonych ich mościów panów: Szymona Zdziborskiego i Wojciecha Dąbrowskiego, majoris evidentionisque testimonii gratia sibi adhibitos, widział i oglądał we dworze tamejszym Taraskim okna wszystkie powystrzelane, drzwi poprzerzeliwane, ściany i piecy poprzerzelane, nad łóżkiem, gdzie wielmożny rekwirent spał, w ścianie nisko kul trzy, tudzież w drugiej stancyi, gdzie wielmożny jego mość pan subdelegat nocował, ściany, drzwi i piece postrzelane, jako też na urodzonych ich mościach panach: Antonim Mirowskim—lewą rękę nawylot przestrzeloną i w żupanie w rękawie dziur trzy, kulami przestrzelonych, urodzonego Michała Dziekańskiego w prawy bok koło pasa raz przebity, i roboczego Klima Poleszuka nawylot spisa przebitego, tak, że aż wątroba wylazła, tudzież woz skarbnny, gdzie urodzony Rokicki spał, spisa nawylot przebity; co widziawszy i oglądawszy, szlachtą sobie przytomną oświadczywszy się, i prosili mnie, urzędu, tak wielmożny comparens—protestacyi, jako i woźny—wizyi relacyi, actis connotari, co i otrzymali: Józef Buszowski; Michał Kromolski, ignarus litterarum crucem sanctam posuit; Stanisław Jankowski, ignarus litterarum crucem sanctam posuit. Z których xiąg i ten wypis pod pieczęcią grodzką, winnicką jest wydany; pisany w Winnicy. U tego ekstraktu, per oblatam podanego, korekta i lekta, przy pieczęci grodzkiej, winnickiej przyciśnionej, temi słowy: correxit Zwierzchowski, manu propria; legi Cetis. (l. S).—Któryże to ekstrakt, per oblatam podany, za podaniem i proźbą wyż iego mości podawającego, a za moim, urzędowym, przyjęciem, słowo w słowo, jak się w sobie ma, do xiąg nibiejszych, grodzkich, żytomirskich jest ingrossowany.

Книга Житомирская, декретовая и записовая, годъ 1733—1744, № 228; листъ 812.

CLXXIII.

Письмо польскихъ пограничныхъ судій Кіевскаго воеводства къ русскому посланнику въ Варшавѣ, съ просьбою оказать содѣйствіе пограничному суду для приведенія въ исполненіе приговоровъ этого суда надъ предводителями гайдамаковъ: Рудемъ, Жилою, Гривою, Дрикою и другими. 1745. Февраля 5.

Anno 1745, die 5 Februarii.

Przed aktami sądów pogranicznych woiewodztwa Kijowskiego oczywiście stanowszy urodzony Łukasz Hryniewicz, list, od wielmożnych ichmościów panów sędziów pogranicznych woiewodztwa Kijowskiego do jaśnie wielmożnego jegomości pana Besztofowego, posła rosyiskiego, pisany, podał per oblatam, tenoris sequentis. Jaśnie wielmożny mości panie pośle wielkomocny nayiaśniejszey monarchii Rosyiskiey, nasz wielce mości panie y bracie! Jakośmy przy zaczętych konferencyach w Grodnie, w roku 1744, w punktach wyrazili, ażeby zrabowane y zabrane w miastach polskich: Pawłoczy, Pohrebiszczu i innych, w roku 1736, na osimkroć sto tysięcy złotych polskich przez kozaków y watahów sieczowych: Rudia, Żyłe, Grzywę i innych, pozabiani szlachta, panowie: Zozuliński, Sczeniawski i inni w wyż rzeczonych mieyscach, do pięciudziesiąt osób, także wielmożny Trypolski, łowczy Nowogrodzki, przez roboczego Dryxe i inne nie mało liczbo po różnych mieyscach pozabiani, ażeby według wyprobowanych przez wielmożnych sędziów pogranicznych dokumentów od nayiaśniejszey korony Polskiej woiewodztwa Kijowskiego przez konstytucyą, w roku 1736, także od strony dworu nayiaśniejszego Peterburskiego naznaczonych, vigore ferowanych dekretów pogranicznych y następujących, mieli swoię satysfakcyą, nastąpiła na tamtym mieyscu godna jaśnie wielmożnego pana deklaracya odezwy do nayiaśniejszego dworu swego, ażeby ichmość panowie sędziowie pograniczni rosyiscy y wielmożny jegomość pan gubernator Kijowski raczyli wspomniane dekreta do exekucyi przyprowadzić y swywolnym hultaom nie

dawać protekcyi, o ktorey sprawiedliwości promocyą y łaskawą korespondencyą do nas y wielmożnych ichmościów gubernatora y sędziów wspomnianych upraszając, iako chcemy obuđwom monarchiom sprawiedliwością służyć, piszemy się z prawdziwą sąsiecką przyiaźnią y estymacyą godności.

Книга пограничныхъ судовъ Кіевскаго воеводства, годъ 1755—1749, № 202; листъ 208 на оборотъ.

CLXXIV.

Жалоба монаховъ Тригурскаго монастыря на дворянъ: Петра и Михаила Третьяковъ о томъ, что они ложно обвинили крестьянъ изъ монастырскаго имѣнія, села Андреевки, въ томъ, будто они принимаютъ участие въ гайдамацкихъ набѣгахъ. Обвиненіе это вызвало разорительную для упомянутыхъ крестьянъ военную экзекуцію. 1745. Октября 22.

Roku tysiąc siedmset czterdziestego piątego, miesiąca Octobris dwudziestego wtórego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w mieście jego królewskiej mości Żytomierzu, predemną, Janem Turzańskim, namieśnikiem protunc grodzkim Kyowskim, y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, kyowskiemi comparens personaliter przewielebny w Bogu jego mość xiądz Hieronim Ostrowski, superior konwentu Tryhorskiego ordinis D. B. M., procurator causarum juridicarum omnium monasteriorum palatinatus Kyoviae generalis, swym et primario nayprzewielebniejszego w Bogu jego mości xiędza Justyna Illaszewicza, officiała metropolii Kyowskiej, superiora konwentów Bilyłowskiego y Krasnohorskiego, y potym totius communitatis ejusdem conventus Krasnohorskiego imieniem, quam primum acta praesentia adire mógł, tak zaraz przed urzędem niniey-

szym niżej wyrażone inkonweniencye, przez ich mościow obwinionych, niżej wyrażonych, cum summa injuria monasterii Crasnohorscensis, popełnione, opowiadając, solenniter przeciwko wielmożnym ich mościom panom: Piotrowi, horodniczemu Mozyrskiemu, oycu, y Michałowi, podczaszemu Czernichowskiemu, synowi, Trzeciakom, praememorati monasterii Crasnohorscensis et subditorum eorundem manifestantium manifestował y protestował się w ten sposob y o to: Iż wielmożni ich mość obwinieni, quadam injusta malevolentia et odio ducti ku ich mościom manifestantom y poddanym ich Andrejewskim y Krasnohorskim, niesłusznie udali przed jaśnie wielmożnym jego mością panem regimentarzem partyi Ukraińskiej, jakoby ciż poddani ich mościów protestantów mieli się haydamactwem, złodziejstwem y zabóystwem bawić; ad quae male narrata sprowadzili podjazd chorągwi, pod którą y jego mość pan Trzeciak zostaje, na dobra manifestantów Jędrzejówkę, który to podjazd, informatione ich mościów obwinionych, ludzi tamejszych, jako to: jednego wojta, na imie Semena, y zięcia jego, którzy najmniey szkodowali z tey informacyi pro eo tempore podjazdu na rubli dziesięć; Olexya Bukłana, któren poniósł szkody najmniey na rubli trzy, w dyby pobrali, zboża różne tychże, preter suppellectilia, pro velle et libitu sui, jako actus udania tantae executionis licentiosae et permissu supermemoratorum iculpatorum, jako y innych ludzi, non attenta injuria, paśli; na które niesłuszne udanie ośmdziesiąt koni sprowadzono; preter permissa damna pro victualibus mandatis spendowała gromada rublów dwanaście, którey bezniewinnie insultus w sam czas roboczy non modicum discrimen tak ich mościom querulantom, jako y poddanym ich causavit et causaverunt; którzy querulantów poddani, w tych dobrach mieszkający, od młodych lat swoich żadney nigdy niepodpadali cenzurze y w innych podobnych excessach nie zostawali, gdyż bez odwołki in objectis emundowali się y uwolnieni zostali, pomieniona zaś znaczna krzywda y oppressya bezniewinna patebit ubi de jure venerit; tudzież myta niezwycajne (które do ich mościów cale nie należą) tak od przejeżdżających, jako y pieszych extorsive, uti probabitur inquisitione, zabierają y przeymują, kupczujących zaś ludzi od szlaku protestantów odwrócili, y owszem w aredzie nie małą ponoszą teraznieysi comparentes szkodę y detryment, bo więcey jak na trzy tysięcy złotych polskich szkodować muszą; niemniey przez napadnienie nieraz na grunt klasztorny y karczmę, do tegoż klasztoru należące, że nie uważając na zimowy czas nieraz okna pod klasztorem powybijali y łąznią spalili, od której Bóg strzegł, że klasztor nie zgorzał; tym się ieszcze nie kontętując, wielmożny imć pan Trzeciak kil-

koro była nierogatego poddanych Andrzejewskich, w żadney spaszynie będącego, psami poszczwał; a za tym idem comparens tak o to, jako y o inne pretensye, krzywdy y wiolencye, ktore czasu prawa wielmożnym obwinionym inquisitione dowiedzione będą, suo et quorum supra nomine iteratis manifestowawszy y protestowawszy się vicibus, prosid hoc totum actis connotari, co y otrzymał. Xiądz Hieronim Ostrowski Z. S. I. M. superior konwentu Tryhorskiego, procurator causarum generalium m. p.

Книга уродская, Киевская, записовая и потоchnая, № 35, 1720—1745 года, листъ 1054 на оборотъ.

CLXXV.

Жадоба многихъ дворянъ, проживавшихъ въ имѣнїи князя Михаила Радзивилла, въ селѣ Ярошовкѣ, на управлявшихъ Прилукиимъ имѣнїемъ дворянъ: Матея Бѣдрыцкаго и Яцка Папѣзкаго, о томъ, что они напали ночью во главѣ многочисленной надворной козацкой милиціи на дворы истцевъ, ограбили ихъ имущество, ихъ-же самихъ изувѣчили и бросили въ тюрьму. 1746. Юля 19.

Roku tysiąc siedmset czterdziestego szóstego, miesiąca Julii dzie-wietnastego dnia.

Przed sądem y aktami ninieyszemi, ziemskimi woiewodztwa Braclawskiego comparens personaliter urodzony iego mość pan Jan Issak, rotmistrz, y Grzegorz Janowski, towarzysz chorągwi nadworney laśnie oświeconego xięcia iego mości Michała Radziwiła, woiewody, wielkiego hetmana wielkiego xięstwa Litewskiego, dóbr klucza Pohrebyskiego dziedzica, swym y urodzonych ich mościów panów: Jana Kulikowskiego, Andrzeja Choda-

Kowskiego, Antoniego Gostwickiego, Jerzego y Samuela Balaiewiczów, Andrzeja Chocińskiego, Jana Smielana, Antoniego Kędzierskiego, Tomasa Makarewicza, Baranowskiego, Lewickiego, Stanisława Smielana, Michała Chocińskiego y innych kompanii teyże chorągwi nadworney imieniem, iak tylko z więzienia zamku Przyłuckiego od urodzonego Biedrzyckiego, wynieść mogli, tak zaraz, windykuiąc krzywdy swoiey y lezyi honoru szlacheckiego, solennie przed aktami winnickimi naprzeciwko iaśnie wielmożnym Józefowi y Emerencyannie z Warszuckich Montmorencm, generałom, grafom, niążonkóm, dóbr Przyłuczczyzny quovis juris titulo possessorom, y urodzonym ich mościom panom: Macieiowi Biedrzyckiemu, komisarzowi, Jackowi Papieżkiemu, gubernatorowi przyłuckim, ad infrascriptas violentias pryncypałom y motorom, tudzież wołochom, kozakom, do osób kilkuset, w różne oręże przybranym y przysposobionym, wiolatorom, y innym różney kondycyi ludziom, świadczy, manifestuie się y protestuie w takowy sposob y o to: Iż urodzeni: komisarz y gubernator klucza Przyłuckiego, obżałowani, nie uważaiąc na prawo pospolite, absoluta ab omne nefas licentiosa potestate procedendo, zebrawszy wołochów, kozaków y wszystkie gromady klucza Przyłuckiego, w różne oręża, strzelby, dzidy y inne, do osób kilkuset, dnia siódmego praesentis mensis, na dobra wieś Jarmoszówkę, prawem od iaśnie oświeconego xięcia iego mości Radziwiła, hetmana wielkiego xięstwa Litewskiego, de actu et data ejus die quarta Junii, millesimo septingentesimo quadragésimo sexto, w Nieświżu, nadane urodzonym protestantom, nocturno tempore gwałtownie napadszy y tam z wielkim tumultem y hałasem wkoło wieś otoczywszy, chałupy palili, urodzonych protestantów z izb za łby wywłoczyli, bili, kaleczyli, mordowali y zabiiali, niewiasty y dzieci itidem pokaleczyli, poprzestraszali, nareszcie tak urodzonych komparentów, iako też y wyżwyrażonych, cujus nomine protestatur, pokaliczonych y zbitych, powiązali y do zamku Przyłuckiego zaprowadzili, rzeczy różne, iako to: woły, konie, bydła różne, żupany, kontusze, kireje, pasy, czapki, bóty, kulbaki, pistolety, ładownice, szable, wozy, szory, szle, chomąty, iarzma, pieniądze z kieszeń y skrzyń—pozabierali, owo zgoła z iednych koszule pozdzierali, pokaleczonych porozganiiali, urodzonych: Mondzeiowskiego, Smotrzyckiego, Baranowskiego, Kędzierskiego niewiedzieć czyli pozabiiiali y pochowali ciała, czyli też potopili w wodach, a zaś urodzonych komparentów y innych przyprowadzonych do zamku Przyłuckiego sam urodzony Biedrzycki z szlachtą y kozakami tiranissime kiami, obuchami bili, za łby włoczyli, nogami deptali, urodzonemu

Issakowi, rotmistrzowi, palce w kórkach u pistoletów kręcili, y tak zmęczonych, w dyby uciemiężliwie ręce, y nogi, y szyje pozabiałwszy, w turmie przez cały tydzień, morząc głodem y wymyślnemi morderstwami, trzymali, tych zaś rzeczy wszystkich wyżwyrażonych, na tysięcy dwadzieścia in valore, seorsivo registro specyfikowanych, hucusque nie oddali y u siebie trzymają. A zatym moderni comparentes o te wszystkie swoje krzywdy y szkody przeciwko wyżwyrażonym obżałowanym, nomine quorum supra, iteratis vicibus manifestantur et protestantur, salva manente melioratione, vel per edendam citationem correctione. Et incontinenti stanowszy oczewisto woźny generał, opatrzny Tomasz Rzeszotkiewicz, który in praesentia urodzonych ich mościów panów: Marcina Rzewuskiego y Gabryela Wiercińskiego, w kancelaryi tuteyszey ziemskiej woiewodztwa Braclawskiego widział na urodzonym Issaku, rotmistrzu, palec wielki u lewey ręki z paznogciem pocięty, iako też y palców cztery u teyże ręki od kręcenia w kórkach pokaleczone, tudzież niżej kostki u teyże ręki raz pchnięty dzidą do kości, także w róg głowy z lewey strony ranę, szablą ciętą, iako też y z tyłu wyżej potelicy rozciętą także szablą; także na urodzonym Janowskim w głowie, po lewey stronie, w rogu, ran dużych, ciętych szablą dwie y szerokich, na palcach we trzech miejscach od pchnięcia dzidy znaki przygoione, iednakże znaczne, niemniej koszulę y żupan z urodzonego rotmistrza krwio zbroczone, dzidami pokłóte, szablami w kilku miejscach porąbane y poprzecinane. Co widziawszy y oglądawszy, szlachtą pomienioną oświadczywszy się, tey prawdziwey wizyi y obdukcyi uczynił y zeznał relacyą, prosząc tak komparentes protestacyą, iako y woźny relacyą actis connotari, —co y otrzymali. Jan Issak, rotmistrz, comparens, ignarus scribendi, cruce[m] posuit. Janowski Gregor. Ministerialis, ignarus scribendi, cruce[m] posuit—Tomasz Rzeszotkiewicz. Co wszystko dla pamięci do xiąg ninieyszych, ziemskich woiewodztwa Braclawskiego iest zapisano.

Книга Винницкая, городская, поточная, записовая и декретовая, № 4753, годъ 1720—1747; листъ 1071.

CLXXVI.

Жалоба дворянина Василя Лопатинскаго на дворянина Федора Лопатинскаго о нанесеніи ему различныхъ обидъ и оскорбленій; между прочимъ истецъ приводитъ доказательства на то, что Федоръ Лопатинскій занимается разбоемъ и грабежемъ путешественниковъ. 1746. Юля 28.

Die 28 Julii, 1746.

Comparens personaliter urodzony iego mość pan Bazyli Czarnota-Łopatyński, części pewney w Łopatyńcach dziedzic, przeciwko urodzonemu iego mości panu Teodorowi Olizarowi Łopatyńskiemu, w Łopatyńcach części pewney dziedzicowi, przychylaiąc się do prawa pospolitego y świętey sprawiedliwości, coram officio et actis iurysdykcyi zamku Barskiego świadczył, remanifestował y protestował się w ten niżej opisany sposob y o to: iż co obwiniony, z Gabryelem synem swoim, koło karczmy na drodze napadłszy na własnym gruncie protestantis, pobili, z racyi, że przed świętym Piotrem ruskim w piątek wyszli wszyscy do pomiarkowania gruntu w pole y poczełi hukać, y comparens na głos wyszedł z pasieki w pole, syna swego w pasiece zostawiwszy, a iego mość pan Teodor nie był natenczas w polu dla pomiarkowania gruntu, ale upatrzwszy, że comparens wyszedł z pasieki, a nie spodziewaiąc się zastać syna comparentis, poszedł z charcicą swoją w posicz, y, przełamawszy się, pobiegła charcica ku sałasowi y tam zastała chłopca, alias syna comparentis, który chłopiec poczoł też charcicę wabić, ale charcica pobiegła do iego mości pana Teodora, a chłopiec za nią, aż zastał obwinionego iego mości pana Teodora koło pszczół, y, obaczywszy chłopca, za kustem przytulił się, a chłopiec, widząc to y postawszy przypatrując się, poszedł w pole y powiedział co widział. Potym comparens oświadczył się iego mością panem namieśnikiem, y tymi słowy publicznie oświadczył się: »coby miał za racyą iego mość pan Teodor moię pasiekę przegłądać; ieżeli broń Boże szkody lub gnilcu jakiego, to nie na kogo innego, tylko na samego iego mości pana Teodora mieć będę porozumienie«;

gdyż już dwa razy *comparentis* co do szczeru pasieka zniszczała przez gnilec. A jego mość pan Teodor *exkuzował* się, że nie był w pasiece, y o tym nie wie, aby był jaką okazyą zguby pasieki, y przez to żadnego złodziejstwa obwinionemu *comparens* nie zadaie. Obwiniony powtórnie tym się składał, że w pasiece nie był, chyba ci ludzie, co osikę rąbali. Na co *comparens* odpowiedział: że żadney osiki nie rąbano, tylko w lesie czarnym z Serbinowiec łaty tarli, wozów trzy stało y konie na moiey sianożęci pasli się. Iz sąd wziąwszy obwiniony Teodor rankor do *komparenta*, z synem na drodze zastąpiwszy, naprzód syn obwinionego wycioł *komparentowi* policzek, ociec, przyskoczywszy, poprawił, że padł na ziemię krwią oblaný, że ledwo do pamięci przyszedł, y natenczas mu wymówił złodziejstwo: a to szła z Halicza szlachcianka z chłopcem i dwiema córkami, na imie Górską, do Kiiowa na odpust, y miała materye y insze drobiazgi piękne, y zaszła do jego mości pana Wierzbickiego na nocleg, a *comparens* żona y żony matka zaprosili ją na obiad y dali iey fartuszek y namitkę; a pan Teodor, widząc co koło niej jest, wypuściwszy ją ze wsi, obdarł y ją samą z dziećmi niewiedzieć gdzie podział, y na to jest lice y ludzie cudzostronni. Drugi punkt: złapałszy obwiniony konia cudzego y zmieniał go z pilipowcem, a tego obdarł za kontusz, co od Pilipa, jego mości panu Iwaszkowskiemu podsta- rościemu. Trzeci punkt: pewnego człeka z kulbaki, z kozuszką wołoskiego obdarszy w nocy, samego niewiedzieć gdzie także zapodział; koszulę, krwią całą skropioną y zlaną, coram officio et actis prezentował *comparens*; woźny Bazyli Chodziński et *praesens officium* vidit. Zaczyn, obviando takowym inkonweniencyom et *futurae indemnitati substantiae suae*, przestrzegając całości zdrowia y fortuny swoiey, iterum iterumque tenże *comparens* przeciwko wyżwyrażonemu świadczył, remanifestował y protestował się, *salva melioratione et praecustodita facultate, si opus fuerit*

Книга Барскаго зѣмка, 1746—1747, № 5690, листъ 45.

CLXXVII.

Жалоба, принесенная от имени князя Михаила Радзивилла, на дворянина Гавриила Орховского о томъ, что онъ, поймавъ начальника разбойничей шайки, нѣкоего Клеофаса, ограбившаго жителей мѣстечка Погребыщъ, способствовалъ его побѣгу изъ подъ стражи. 1746. Сентября 6.

Roku tysiąc siedmset, czterdziestego, szóstego, miesiąca, Septembris, szóstego dnia.

Przed sądem y aktami ninieyszemi, ziemskiem i wojewodztwa Braclawskiego comparens personaliter iego mość pan Jan Charzewski, nomine iasnie oświeconego xięcia iego mości Michała na Ołyce, Nieświeżu, Żółkwi, Radziwiła, wojewody wileńskiego, hetmana wielkiego xięstwa Litewskiego, ich mościów panów, Antoniego Eysymonta, strażnika, Jana Nornickiego, rotmistrza iego królewskiej mości y rzeczypospolitey, Jana Rynkiewicza, cześnika nurskiego, ekonomy dóbr ukraińskich klucza Pohrebyskiego y innych, zabiegając wszelkiej całości fortuny y substancyi manifestantis principałów, ażeby iakowego przez niżej obwinionego wyrażonego nunc et in ulteriori tempore nie poniosł detrzymentu, solenniter naprzeciwno wielmożnemu Gabryelowi Orchowskiemu, cześnikowi czernichowskiemu, y innym coram actis praesentibus świadczy, manifestuie y protestuje się o to: iż iego mość obwiniony, mając iakowosci racya do nićiakowego Kлеofаса, ad omne nefas wyuzdanego rozbójcy, któren z przybraną kompanią sobie kilku-nastu ludzi podobnych, napadszy na dobrowolney drodze niewiernego Nussa, mieszczanina pohrebyskiego, kupca, rozbiwszy, na kilkadziesiąt tysięcy w różnych rzeczach pozabierali; iego mość pan Orchowski, obwiniony, powziowszy notitiam o owym Kлеofасie, rozbójniku, sposobnie onego zapałszy, samego ad omnia mala principała zaprowadziwszy do siebie, czas niemały trzymał, na requisitią ławie, bez żadney kontradikcyi, w zabranii rzeczy różnych, pomienionego Kлеofаса, rozbójnika, w kaydanach niepewnych, ołówkiem maleńkim i subtelnym zanitowawszy, nieznacznie do Pohre-

byszcz wydał, ut supponitur, iedynie goniąc na zgube y większą oppressyą fortuny comparentis principałów, któren winowayca, Kleofas, zdiowszy kaydany, dla przyznaki podobno przy kaydanach ołówek przychyłony naleźli, któren niewiedzieć gdzie uszedł; o czym, ieżeli tego będzie potrzeba wyciągała, czasu prawa inkwizycyą y iuramentem komprobować gotowi. Zaczym o niesłuszną cyrkumskrypcyą inwolucyi w process y koszta większe o pomienionego excessanta, Kleofasa, dla zdrady wydanego, idem generosus comparens nomine quorum supra iteratis de praemissis omnibus contra praememoratum inculpatum manifestatur vicibus, salvam reservando ejusdem manifestationis, si necessitas apparuerit, meliorationem. Et incontinenti idem comparens ołówek, zbytnie cięki, subtelny, któren w kaydanach był naleziony, coram actis praesentibus propter visum et meliorem fidem prezentował, y tak manifestacyą, iako y prezentę do xiąg wpisać prosił,—co y otrzymał. Jan Charzewski, Co wszystko dla pamięci do xiąg niniejszych, ziemskich woiewodztwa Braclawskiego iest zapisano.

Книга Винницкая, городская, поточная, записовая и декретовая, № 4753, годъ 1720—1747; листъ 4106.

CLXXVIII.

Объявление вознаго о томъ, что онъ арестовалъ обвиненныхъ въ разбоѣ раскольниковъ, проживающихъ въ Винницкомъ староствѣ, въ селѣ Медведовкѣ. 1746. Декабря 20.

Roku tysiąc siedmset czterdziestego szóstego, miesiąca Decembris dwudziestego dnia.

Przed sądem y aktami niniejszemi, ziemskimi woiewodztwa Braclawskiego stanowszy oczewisto woźny generał woiewodztwa Braclawskiego y

innych, opatrny Woyciech Bratoński, authenticatus juratus, w moc prawdziwey y wierney relacyi swoiey, iawnie, ustnie y dobrowolnie zeznał: iż on, mając przy sobie stronę szlachty: Joachima Oranowskiego y Macieia Jasińskiego, majoris testimonii gratia sobie do tego aktu przydanych, na urzędową rekwizycyą jaśnie wielmożnego iego mości pana Franciszka Salezyusza z Potoka na Krystynopolu y Tartakowie Potockiego, krayczego koronnego, roku terazniejszego, tysiąc siedmset czterdziestego szóstego, miesiąca Decembra, był w dobrach iego królewskiey mości, mieście Winnicy, gdzie będąc wraz z pomienioną szlachtą, roboczych: Fedeia, oycą, Gafieia, syna, Jakowa Osadczego, iakiegokolwiek imienia Skrypkę, Iwana Towstego, filipowców z Medwedki, wsi do starostwa Winnickiego należącej, w rozboiu obwinionych, in sequestro zamku Winnickiego będących, u urodzonego iego mości pana Michała Szyndlarskiego, gubernatora winnickiego, do rozprawy prawney przyporęczył y urzędowym aresztem innotdował, y tego aresztu przedemną, urzędem, y aktami tuteyszemi zeznał relacyę, prosząc ią actis connotari,—co y otrzymał. Co wszystko dla pamięci do xiąg niniejszych, ziemskich woiewodztwa Braclawskiego iest zapisano.

Книга Винницкая, городская, поточная, записовая и декретовая, № 4753, годъ 1720—1747; мстѣ 1161.

CLXXIX.

Перечень претензій, заявленнихъ дворянами Кіевскаго воеводства въ пограничный судъ на русскихъ подданныхъ, по поводу нападений на шляхетскіе дворы гайдамаковъ, козаковъ, запорожцевъ и крестьянъ, укрывшихся впоследствии за русскую границу, также по поводу переzyва крестьянъ на лѣвый берегъ Днѣпра, неустоекъ въ торговыхъ сдѣлкахъ и т. п. Съ 1646 по 1751.

Anno 1749, die 4 Septembris.

1. Iwanców koszowy z towarzystwem swoim: Stefanem . . . . .
Paszkowskiego kurenia, Deniszem, siczowemi watahami, napadli nocną

porą na dom possessora wsi Masłowki, urodzonego Antoniego Maryanewskiego, zrabowali na pięć tysięcy kilka set złotych, ojca tegoż urodzonego Stanisława, wiekiem y słabością dotkniętego, śmiertelnie zbili y skaleczyli, uciekając do Kijowa, dom podpalili.

2. Ciż watahy tak szczeni y inni swywolne kozaki napadli na dom we wsi Borznie nad Rosją wielmożney chorążyny Bazalskiej, pieniądze do sześciu tysięcy złotych y inne rzeczy drogie, tyleż valoris, pozabierali, urodzonego jego mości pana Antoniego Sangowicza, rotmistrza wojsk koronnych, w tę porę przybyłego y broniącego, tiranissime na śmierć zabili y konia z wszelkim moderunkiem y inne rzeczy zabrali.

3. Iwan Broda, ataman Białocerkiewski, zebrawszy kozaków siczowych, na zamek w Fastowie wielmożnego Tyszy Bykowskiego napadł y zrabował do dziesięciu tysięcy złotych, żeby, jako poddany polski, był wydany y satysfakcyą uczyniona.

4. Medwid, Hrywa, Rudio, watahy y inne siczowe kozacy, Gałagan, swywolnik jego mości pana generała Weyzbacha, napadli na . . . . . urodzonego jegomości pana Szymona Ilińskiego, cześnika Starodubowskiego, chorągwi znaku hussarskiego jaśnie wielmożnego kasztelana Chełmińskiego, jadącego do Berdyczowa z końmi na jarmark, dnia drugiego Lipca, zabrali pieniądze dwa tysięcy pięćset złotych, koni: wiszniowego, gniadego, łosiwego, deresowatego, wołoskiego, wszystkie valoris do tysiąca czerwonych złotych: służącego—Iwana Kołkiewicza złapali, na śmierć zabili, a za tymże urodzonym Szymonem Ilińskim gonili, z samopaków strzelali y do Peryasławia uciekli, którzy przez wielmożnego Fontreydynowa, pułkownika, w arest wzięci, aby do decyzyi byli zatrzymani.

5. Roku 1749, die 24 Decembris, stanowszy oczewiście urodzony jego mość pan Antoni Alexandrowicz Mierzejewski, skarbnik czerwono-grodzki, dóbr części wsi Borznia dziedzic, y roboczy Stefan Bukało y inni poddani teyże części Borzni, takowe na poddanych zagranicznych czynią doniesienie, jako to: Ihnat Błakitenko, napadłszy z swewolną kupą zebranych watahów, zrabowali payprzód majątność urodzonego Mierzejewskiego, dwór spalili, woły, konie, rzeczy różne poddanym pozabierali, o powrocie których zaborów, osobnym registrem podać się mających, y za popełnione bezprawności tychże excessantów, oraz o pobicie syna tegoż Antoniego Mierzejewskiego o ukaranie przykładne u jaśnie wielmożnych sędziów kommissarzów pogranicznych obojga narodów dopraszają się: Antoni Alexand-

rowicz Mierzeiewski, skarbnik czerwonogrodzki, Stefan Bukalo, Dmitro Zabłotni.

6. Eodem anno, die 27 Decembris, stanowiący osobicie urodzony jego-
mość pan Andrzej Kozłowski, chorąży wojsk koronnych, takowe, swym y
urodzonego Jana Kozłowskiego, brata swego, imieniem, czyni doniesienie:
iż robocze: Demian Czabała, Anton Byrakuł, Newieczany y inni, będąc we
wsi Jarosławce, w dobrach wielmożnego Rupniewskiego, napadli nocną porą
z watahami swywojnemi na dwór, do possessyi niegdy świętey pamięci uro-
dzonego Kozłowskiego, cześnika Połockiego, oycą, należący, tychże oycą
okrutnie na śmierć zamordowali, iako też urodzonego Jana Janowicza Mi-
liwskiego, towarzysza znaku pancernego, mieszkającego w tę porę w Jaros-
ławce, broniącego się, tiranissime na śmierć zabili, konia, valoris złotych
10, wzięli, ludzi iednych porospędzali, drugich powiązali, a, pozabierawszy
w różnych ruchomościach, dwór zapalili y więcey iak 1200 złotych szkody
uczynili, sami za Dniepr uciekli; więc o ukaranie tych przykładne y o od-
zyskanie majątności jaśnie wielmożnych sędziów pogranicznych obojga na-
ródów doprasza się Andrzej Kozłowski, chorąży wojsk koronnych.

7. Anno 1750, die 24 Marca doniesienie urodzonego jego mości pana
Piotra Zubrzyckiego, cześnika Połockiego, possessora Czarnoborodzkiego,
przeciwko wielebnemu oycu Arsenie, horodniczemu klucza Motowidłowskiego,
oraz jaśnie wielmożnemu Alexandrowi Taszy, komendantowi y całemu kała-
wurowi Przewuzkiemu, iż w roku terazniejszym, 1750, die 10 Marca o
połnocy Łazar Taraniec z poddanemi napadli na dom, nayprzód oycą tegoż,
wielmożnego Stefana Zubrzyckiego, wiekiem y słabością dotkniętego, zwią-
zawszy, nielitościwie zabili, urodzonego Piotra Zubrzyckiego, jego samego
y syna Antoniego, zbitych w loch wtroneili y więcey jak na 6000 rublów
w gotowiznie y różnych sprzętach oraz tranzakcje, assekuracye, membrany
y inne zabrali; iż z gruntu tegoż oycą Arseniewa ci ludzie przyszli, y te-
raz ich u siebie trzyma y satysfakcyi żadney nie czyni.

8. Anno 1750, die 25 Marca, doniesienie urodzonych: Michała Gosz-
czyńskiego, ojca, Jana Goszczyńskiego, łowczego inflantskiego, syna, y uro-
dzonego imć pana Jana Dembno-Czaykowskiego, urodzonego imć pana Wey-
ciecha Dembno-Czaykowskiego, stolnika parnawskiego, syna, że o pokrzyw-
dzenie siebie w zaborze bydła poddanym swoim tudzież wykocenie tychże
za granice przez ludzi rossyjskich, a od wielmożnych sędziów pogranicznych
dotąd satysfakcyi nie otrzymali. Michał Goszczyński m. p. Jan Dembno-Czay-
kowski m. p.

9. Na terazniejszey sądów kadencyi w Teremcach, anno 1746, die 20 Februarii, między urodzonym jegomością Janem—Piotrem Michajłowiczem Jastrzębcem-Kozłowskim, cześnikiem . . . . . seniorem znaku pancernego nayiaśniejszego królewicza jegomości Xawiera, oycem, Antonim y Pawłem, synami tegoż, possessorami zastawnemi dóbr wsi Borznia, a wielmożnym pułkownikiem woysk rossyiskich, Andrzejem Ławrentywiczem Mokrzyckim, Iwanem Iwanowiczem Michowym, porucznikami y innemi względem zabrania rzeczy, bydła y wiktuałów różnych w czasie konsystencyi woysk osobliwym rejestrem specyfikowanych, do 20,000 złotych wynoszących, o zabranie podanych dziedzicznych: Iwana Dziube y Danyła Pokotyłe, o ktore szkody decyzyi urodzonych wielmożnych sędziów y kommissarzów pogranicznych obojga narodów pretendują y dopraszają się.

W tym miejscu punkta pod №№: 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, i 17, przez zbutwiałość papieru podarte y trudne bardzo do wyczytania, nie wpisane.

№ 18. Eodem anno, die 20 Martii, pod bytność w miasteczku Złobinie jarmarku, rossyjscy ludzie pilipowcy, seu roskolczyky: Daniło Kondratow y Kuzma Szczeduch nocną porą napadli na kupca żyda, Leybe Nuchiemowicza, powracającego z jarmarku, zrabowali gotowych pieniędzy, wziętych za sol y woły, rublow 306, odebrali koni czworo y za granice uciekli.

19. Eodem anno, 1749, die 29 Martii, w przeszłym roku, 1748, kupiec rossyiski wsi Obuchowa, Iwan czyli innego imienia Slinko, z niedoważenia hanyżu do 60 kamieni żydom: Majorowi y Szmuyłowi został winien rublów 24; o oddanie tych lub hanyżu nie iednokrotnie upominali się y od czasu do czasu przewłoke czyni y z onych niesłusznie korzysta.

20. Przed sądem pogranicznym wojewodztwa Kijowskiego comparens personaliter urodzeni ichmość panowie: Jerzy-Borys, Jana . . . . . syn Wądołowski, Szymon z Mogielnic Łukaszowski R. M. W. K, niegdyś świętej pamięci Stanisława z Mogielnic Łukaszewskiego syn pozostały successor, adiens acta praesentia sądów pogranicznych wojewodztwa Kijowskiego, soleniter manifestowali się przeciwko wielmożnemu Stefanowi Miliwskiemu, pułkownikowi wojsk rossyjskich, o to: iż ichmość żalący się, wspólnie z sobą trzymając wieś Biłkę kontraktem zastawnym, podanych bilczańskich, jako też y własnych comparentów, rejestrem opisanych, po antecessorach spadłych, iakoby za swoich, w te strone zbiegłych, nocną porą zabrać rozkazał y za granice wyprowadził; o co wszystko manifestują się przeciwko panu imci; którey o przyjęcie do akt pogranicznych prosili; co y otrzymali:

Jerzy Wądołowski. Szymon z Mogielnic Łukaszewski R. M. W. K. woiewodztwa Kijowskiego.

Книга пограничныхъ судовъ Кіевскаго воеводства, годъ 1735—1749, № 202; листъ 344.

CLXXX.

Сознание вознаго о томъ, что онъ, арестовалъ крестьянина Михаила Козака, обвиненнаго въ разбоѣ. 1747. Генваря 10.

Roku tysiąc siedmset czterdziestego siódmego, miesiąca Januarii dziesiątego dnia.

Przed sądem y aktami ninieyszemi, ziemskiemі woiewodztwa Braclawskiego stanowszy oczewisto woźny generał woiewodztwa Braclawskiego y innych, opatrny Jan Lamarowski, in vim suae verae ac fidelis relationis, palam recognovit: iż on roku tysiąc siedmset czterdziestego siódmego, dnia dziesiątego Januarii, mając przy sobie stronę szlachty, urodzonych: Eliasza Daczewskiego y Antoniego Staniszewskiego, majoris evidentiorisque testimonii gratia sibi adhibitos, był w mieście iego królewskiej mości Winnicy, we dworku wielmożnych ich mościów państwa Tomasza y Heleny Horeckich, cześników wiskich, gdzie będąc, na requizycyą urodzonego Cypryana Toczyckiego, roboczego Michała Kozaka, na drogach publicznych rozbóyce, u tychże wielmożnych Horeckich actualnie znajduiącego się, aresztował y prawnie do rozprawy prawney przyporeczył; który areszt pomienieni ick mość państwo Horeccy, małżonkowie, benevole przyiowski, do rozprawy prawney dotrzymać deklarowali y submittowali się. A tak on, woźny, szlachtą, sobie przytomną, oświadczywszy się, ztamtąd powrócili, y tego aresztu swego przed aktami ziemskiemі braclawskiemі uczynił y zeznał relacyą; de quo praesens ministerialis relatio. Ministerialis, ignarus

scribendi, cruce[m] posuit, Jan Lamarowski †. Co wszystko dla pamięci do
 xiąg niniejszych, ziemskich woiewodztwa Braclawskiego iest zapisano.

*Книга городская, Винницкая, поточная, записовая и декретовая,
 № 4753, годъ 1720—1747; листъ 1173 на оборотъ.*

CLXXXI.

Допросы, отобранные польскою военною комиссією отъ десяти
 гайдамаковъ, арестованныхъ польскими властями въ различныхъ мѣстахъ.
 1747. Юня 18.

Libera confessata z aresztantów, niżejwyrażonych, przez sąd wojskowy
 w Berdyczowie, die 18 Junii, 1747 anno wprowadzone.

1. Hapon libere recognovit: »Ja rodem ze wsi Rożowa, skąd poszed-
 łem z drugim człowiekiem, Jakubem, do Taborówki jaśnie wielmożnego jego
 mości pana kasztelana kijowskiego, z Taborówki do Kopyłowa; ztamtąd
 poszedłem za granicę do moskalów do wsi Jankowicz, pod czerców kijow-
 skich archireja; ztamtąd udał się na swywołę z hajdamakami: jeden jego
 mości pan Tyszy poddany z wsi Koszczyjówki, Koszczejenko, której wsi jego
 mość pan Tysza był dzierżawcą; ten Koszczyjenko był sam przywódcą na
 swego pana; drugi Brodawka, kijowski zytel; trzeci Semen Czerniawczenko
 ze wsi Biłohorodki czerców kijowskich, ale mieszkał w Kijowie; inszych
 było więcej, ale ich nie wiem skąd i jak się zowią? tylkom słyszał, że z
 za Dniepra, ale ich znają i wiedzą tak Koszczyjenko, jako i szynkarz, który
 siedzi pod Kijowem na Lebediu czernieczym, jako się zowią i skąd są? Ja
 z temi hajdamakami poszedłem na swywołę, gdzieśmy zrabowali jego mości
 pana Tyszę, z którego rabunku mnie dali półdziewiąta talera bitego, a
 więcej co zostało, to się sami dzielili bezemnie, bo ja, przeszedszy granicę

pod Białohorodką w Rogowej przystani, pojechałem na swojej szkapie do domu, a tamtych połapali moskale nad Dnieprem, a czterech biegali do Plesieckiego do czerca, do horodniczego, bo słyszałem, że mieli pasport od tegoż; potem, jak ich połapali moskale, wytrzęśli na Żebiediu u szynkarza pistolety i inne drobiazgi, a i tytor z Plesieckiego wiedział o wszystkim i ten szynkarz na Żebiediu, i mnie tamże namówili z sobą u tego szynkarza i on sam; o tym wszystkim wiedzieli moskale tak tamci, gdzieśmy granicę przechodzili, i tam wiedzieli w Międzygórcze, jak tamtych połapali za granicą i moję żonę i dzieci wzięli do Kijowa, i jam uciekł do Ostomla jego mości pana Jakubowskiego; w Korystyszowie mnie złapali ludzie jego mości pana Daliskiego, dzierżawcy korystyszowskiego, i oddali mnie do Białejcerkwi, stamtąd do Berdyczowa; o niczym więcej nie wiem.«

2. Trofim krawcow brat z Przywarki, wsi zagranicznej, pod Kijowem, nazywają Przyhorodzie: »Rodziłem się w Pułtawie; jak mi ociec umarł, przyszedłem do Kijowa do brata, i tam ożenił się brat mój Jakim krawiec, i bawiłem przy bracie w Przywarce, i poznałem się z parobkami: Redkiem i Ihnatem z Czarnobyła, i wzięli u manie na borg koni dwa za rubli czternaście, którzy jeździli za Haponem, upominając się o konia jakiegoś, i jam go wtenczas poznał; potem pojechałem za pieniędzmi za te konie moje za temi parobkami, i roziechaliśmy się: jam pojachał do Starosilec, a oni do Korostyszowa, i tam ich połapano, którzy o mnie powiedzieli, że zagraniczny człek jest w Starosilcach i wie o tym, że nam Hapon winien za konia, i mnie tam kazał wziąć jego mość pan Jakubowski i odesłał do Motowidłówki; a stamtąd odesłano mnie do kommendy; więcej o niczym nie wiem, bom pierwszy raz wyjechał za granicę, a Hapona nigdy nie znał, ani wiedział, co to za człowiek?

3. Kondrat Panasenکو z miasta Hadiacza: Tam ociec i matka moi dotychczas mieszkają; ja przyjechałem do Kijowa z rybą i obaczyłem się w Przywarce z Trofimem, kupując dziegieć u człeka w Przywarce; stamtąd, jadąc do Kijowa, zdybaliśmy się z Haponem, któremu Redko i Ihnat parobcy, którzy byli z nami, upominali się za konia o pieniądze, on im obiecywał tu oddać za granicą, z którym ja i Trofim pojachaliśmy za granicę tu, do Polski; był z nami tkacz z Studenicy, powiedział, że ma dziegieć w Starosilcach, i przyjachali z Trofimem kupować dziegiu do Starosielec i tam nas pobrać kazał jego mość pan Jakubowski, a tkacz ten

gdzieś uciekł; więcej o niczym nie wiem i Haponam nie znał, anim o nim słyszał.

4. Jusko Pustowojtenko rodem z Więzowki: ociec i matka pomarli; brat mój poszedł pierwej do Siczy i ja za nim poszedłem; tam byłem lat trzy; ztamtąd wróciliśmy z bratem do Więzówki i ukradliśmy kobyłę, i połapali nas; więcej nie byłem nigdzie; o Denisie atamanie nic nie słyszałem, bo jak tych żydów kupców wzięto, jam poszedł do Siczy.«

5. Kuźma Pustowojtenko, (N. B. umarł) rodzony brat Juskow, toż samo zeznał, że wszedł do chlewa z swoją uźdżenicą i wyprowadził kobyłę; gospodarz posłyszał i wybiegł, odegnał ich od kobyły, uciekli do lasa i nazajutrz ich połapali chłopci i zaprowadzili do Horodyszczza i oddali podjazdowi.

6. Kiryło Sawoniuczenko z Karajewicz, z pod Równego, jego mości pana Bogusza wsi: ojca i matki nie mam; ztamtąd przyjął mnie greczyn za chłopca i zawiozł mnie do Bakceseraju, tam nabrał towaru, nie miał czym dopłacić i mnie zastawił na rok za lewów 500, a jam siedział u turczyzna lat 12; potym turczyn, jak miał umierać, puścił nas wszystkich czterech brańców, i poszliśmy na przewoz Kimburski do Oczakowa, a ztamtąd poszedłem na kosy; tam przystałem do kozaka rybalki niewodniczego i robiłem bóty przez lato przeszłoroczne do Bożego Narodzenia; ztamtąd poszedłem do Czerwony na Inguł wielki, tam mieszka kozak Łob, ma swój niewod; służyłem u tego Łoba pół roku; ztamtąd poszliśmy z parobkiem Olexijem Storożaczenkiem z Winnohorodki, i przejął nas Derkacz wataszka i, pobiwszy nas, wzięli z sobą do zimownika, tameśmy byli tydzień; i Łob y Szczupczenko, asawuł gardowy z Kowalówki, i tam ma braci dwóch w Kowalówce, w Niemirowszczyźnie, i wtenczas przywoził mu z Kowalówki Iwan, brat jego, chusty i kufę gorzałki z Nerubajki, także Kondrat przywoził gorzałki beczułkę bratu swemu, i tam nas namawiali: »żeby można gdzie napaść lachów, tobyśmy hde udaryły, ili na Łysianku, ili hde na jake miasto na żydy, ili na żołnir«. Derkacz miał koni 30, Łob—koni 30, Szczupczenko koni 20; wyprawili mnie, żebym szedł opatrzyć, gdzie polacy stoją i siła ich gdzie jest? nim ja poszedł, oni poszli na zdobycz do tatarów, i nic nie zdobyli, bo trzech kozaków tatarzy złapali; przy mnie i w step biegają watahy, rozbijają, boroszno zabierają; ztamtąd poszedłem do Dżuryłówki, do Kalnech Błot, do Łysianki, do Med-

wina, do Bohusławia, do Rokitnej, do Sieniawy, do Białej Cerkwi, do Szamrajówki, a kulawy chodziłem po wsiach, bo mi mówili: »idy rozhladaj, hde sia szczo dije, i dawaj nani znaty do Dżuryłówki na Kwitnu Nedelu.« I mene złowały w Szamrajówce; kozaków humańskich hajdamak tych znam, co chodzą w nocy na rybę, a oni z hajdamakami: w Nerubajce — Szapowałenków dwa, Kondratenków dwa, Taranenko; w Romanówce: Hanczarenko Petro i Iwan; w Muszurówce: Pawłenków dwa braty rodzonymi; w Pałance Humańskiej — Taras Makarenko; w Kasiczyńcach — Bazylczuki — to tylko czasem na zimę bywają we wsiach, co im żywność dowożą, a całe lato z hajdamakami rozbijają.

7. Ułas Nykonenko (*umarł*), z za Dniepra, ze wsi Trybuchowa czerców Trojeckich: Tamtędy przejeżdżając Hapon bez tę wieś, najął mnie do rąbania płyt, i byłem z tymże Haponem, i wzięto mnie razem z nim, alem nie wiedział kto on jest, czym się bawi? a więcej o niczym nie wiem.

8. Petro Rudenko, inkarcerat, obywatel ze wsi Budyszcz z attynency Moszeńskiej, benevole wyznał: iż urodził się w Budyszczach, potym w lat kilka z ojcem przeniósł się na mieszkanie do Więzówka, któremu ojciec umarł w Więzówku, i po śmierci ojca swego poszedł do Siczy z bratem swoim rodzonym, Kondratem Rudenkiem, a, przyszedłszy, przystał do korzenia Kislackiego, i tam lat trzy przy Sydorze Hubie, atamanie korzenia wspomnianego, służył, a brat jego Kondrat rybitwem i inszemi bawił się zarobkami, i tenże Petro nigdzie nie był, aż po latach trzech wyszedł z Siczy z Kondratem Rudenkiem, Mikitą i Kondratem z Pułtawy origine, z terazniejszymi inkarceratami, po Pokrowie in anno 1747, i przyszli na zimę do Mosznów, do Hiżniaka Piotra, szwagra swego, obywatela moszeńskiego, i tam ich podjazd wziął.

9. Kondrat Rudenko (*uciekł*) z Moszen, i tam się rodził, a potym przyszedł z ojcem swoim do Budyszcz, i z Budyszcz z całym swoim rodzeństwem przyszli do Więzówka; po śmierci ojca swego poszedł do Siczy, w rok skąd powróciwszy do Więzówka, wzięwszy brata swego, Petra Rudenka, wrócił się z ludźmi więzowskiemi do Siczy, i tam został się z bratem swoim, Petrem Rudenkiem, a insi ludzie powrócili się do domu; Kondrat, zostawszy się w Siczy, rybitwem się bawił rok cały, a po roku poszedł do zimownika i był przy Nestorowi Hołubowi, atamanowi, mieszkając, przy tarnach i lesie Saxonowi rzyce, i tam raz rybitwą, drugi myś-

listwem—pilność szlaków obserwował; skąd wyjechawszy na polowanie, tylko ze spisą, zjechał się z trzema kozakami siczowemi pod Bukową Mohiłą, przezwiskami: jeden Raby, drugi Garadzenko, trzeci nescitur, i tym czasem nadeszli ludzie, kupiectwem bawiący się, których napadszy, jednego z onych zabili i porabowali, a Kondrat Rudenko wrócił się do zimownika, a przy rekwizycyi do Siczy pobrano tych wszystkich frzech, wraz z Kondratem, nunc inkarceratem, i z tych powiesili Garadzę i drugiego, który nescitur de cognomine, a Rabego i inkarcerata wolnie puścili; znowu wypadszy z zimownika in anno nunc praesenti, już ku jesieni, zrabowali greka za Dnieprem pod Rochaczyniein rzeczka, w ludzi sześciu tylko będący; itidem wyznał, iż, przyszedszy piechotą do Więzówka na Zielone Świątki ruskie, tenże Kondrat, mając z sobą dwóch siczowych kozaków; wziął koni troje u arędarza i uchodził do Siczy, gdzie arędarz wspomniany, przybiedłszy do kozaków śmielańskich, prosił o pogoń za onym, którzy, ad postulata ohotnie uczyniwszy, dopędzili i jednego skłuli, a drugiego wzięli; a Kondrat, terazniejszy inkarcerat, uciekł i wrócił się do Siczy; i tam, mało zabawiwszy, regrediebatu do zimownika, gdzie się należycie oporządziwszy, pojechał do Moszen; gdzie podjazd Kondrata z innymi wziął kulażami.

10. Mikita Szczerbina, z za Dniepra, ze wsi Kiszynki pułku Pułtawskiego, wyznał: że Jacko Kijanica najał go do Krymu, gdzie z Krymu powracając, a będąc Sicz po trakcie, w Siczy został się, a to in anno 1745, i tam bawił się, służąc u Huby Sydora; potym w tym roku, wyszedszy, na stepie się bawili, gdzie z Kondratem o zrabowanie greków, jako też i o to zgadza się, że i ryby ludziom zabrali; tum quoque in omni concordat.

11. Kondrat przezwiskiem Czarny, item rodem z Pułtawy, którego przyszedł z za Dniepru na mieszkanie do Kryłowa, na naszą stronę, którego wziął Chwedor Chwedirkiw, obywatel kryłowski, wziął go z sobą do Siczy, który dotychczas jest w Siczy, i tam u niego służył lat dwie, od którego się odsłużywszy, kupił sobie konia i poszedł na hajdamacką swywołę z Mikitą Szczerbyną i Kondratem Rudenkiem pod wataszkie Andrya Klesaczkie, którego powiesili w Siczy, a ci wspomnieni uciekli; in reliquis concordat z Kondratem Rudenkiem.

Item po wysłuchanych konfessatach nazajutrz adjunxit Hapon in hunc sensum i w te słowa: że jest moskal, połyčný pisarz, alias instyga-

tor praporczyk, mieszka na Pieczarskim, że on wie o wszystkim, kiedy kogo gdzie zrabowano i rozbijano? bo i sam swoich ludzi posyływał i kazał rozbijać, i, cokolwiek zdobyli, to wszystko do niego zwozili i oddawali.

Konfessata dobrowolne wyżej wyrażonych aresztantów, ex actis militariibus partiae Ucrainensis wydane, wraz z temiż niewolnikami do sądów pogranicznych, z których w Kamieńcu umarło trzech, to jest: Kuźma Pustowojtenko, Kiryło Hapon i Ułas Nikonenko, a Kondrat Rudenko w drodze, prowadząc do Kamieńca, uciekł. J. P. Lipnicki, członek dobrzyński, sędzia wojskowy partyi Ukraińskiej, m. p. (M. П.).

Книга пограничных судовъ Киевскаго воеводства, годъ 1746—1751, № 192; листъ 60 и 150.

CLXXXII.

Свѣденія о гайдамакахъ, сообщенныя въ польскія газеты въ теченіи времени съ 17 Октября по 4 число Декабря 1747 года.

Z Winnicy, die 17. Octobris. Swawola haydamaków szerzy się, przeciwko którym wszelka po wsiach zachowuje się ostrożność y podjazdy partyi Ukraińskiej onych rozgromić usiłują. Przed kilką dni hajdamacy, napadłszy na wieś o mil 8 od Winnicy, szlachcica na kilka tysięcy zrabowali y samego crudeliter zabili:

Z Brodów, die 4 Decembris. Pod rezydencyją tu imci pana wojewody poznańskiego, hetmana w. korounego, kommenderowane za ordynansem jego podjazdy na Podole, tak z komputowych, jako też z własnych nadwornych ludzi do uskromienia wszczynających się buntów i licentyi przez kupy swywolne, przysłali połapanych z tychże niegodziwych kompanji, a osobliwie niejakiego herszta Kleofasa, recenter w Kamieńcu Podolskim

exequowanego, kilku hultajów, którzy z rozkazu imci pana hetmana dekretem sądu wojkowego in supplicium publicum destynowani, exequowani byli; to jest: trzech ściętych i dwóch z nich po śmierci ćwiertowanych pro arcente a similibus exemplo, a dwóch, mniej winnych, za wielą instancjami na placu pardonowani, expiabunt paenas mitiores przy fortecy tutejszej.

Изъ газеты: „Kurier Polski,“ за 1747 годъ, №№: 569, 576.

CLXXXIII.

Показанія гайдамака Василя Назаровича о подробностяхъ нападенія на мѣстечко Черпобиль гайдамацкаго отряда, состоявшаго подъ начальствомъ Романа Чорнаго. 1747. Октября 20.

Roku 1747, die 20 Octobris.

Przyjechawszy samoszust, na dwa tygodnie przed świętym Eliaszem w roku 1746, roboczy Wasyl Nazarowicz, terazniejszy inkarcerat, za paszportem gubernii Kijowskiej, wyrobionym przez Romana Czarnego, kurzenia Wasiuryńskiego, tenże paszport prezentował w zamku Czarnobylskim, niby dla skupienia dziegciów i czołnów, a w samej rzeczy dla rozpatrzenia, jakiby najłatwiejszy mogli mieć przystęp do zrabowania rzeczy, na osobliwym rejestrze specyfikowanych, i zabrania u arędarza czarnobylskiego, na imię starozakonnego Ewszy Meniowicza; pierwszy rabownik Roman Czarny, kurzenia Wasiurińskiego, na którego imię paszport był wyrobiony, ten tak na rozpatrzeniu, jako i rabowaniu był; drugi—Iwan Szwydki, Bruchowieckiego kurzenia, i ten był na rozpatrzeniu i rabunku; trzeci—Fedor Kuba, Płastonowskiego kurzenia, który także tak na rozpatrzeniu, jako rabunku był, Petro Garadza między temi rabownikami, ataman ze wsi Steciówki i w

jegoż dzierżeniu będącej, ten tylko na rabowaniu był; Iwan Czarny z Rowczaka i tegoż brat rodzony Hrycko zładże, poddani jego mości pana Tańskiego, i ci byli za paszportem tegoż jego mości pana Tańskiego, pana swego, jakoby mieli iść na Ukrainę ku Umaniu, na tym rabunku; Jusko kucharz z manastyra Pieczarskiego, kurzenia Steblijowskiego, i ten był na rabunku; Semen oboista tegoż manastyra Pieczarskiego i tegoż kurzenia Steblijowskiego, i ten był na rabunku; przyznał i to tenże Wasyl Nazarowicz, inkarcerat terazniejszy, iż u Aftanazego cerulika, mieszczanina kijowskiego, mieszkającego na Podole, na ten zbierali się rabunek, którym tenże Aftanazy na drogę tak chleba, pieniędzy, jako i strzelby, to jest pistoletów, dodał; a gdy się już po zrabowaniu pomienionego arędarza czarnobylskiego, Awszy Meniowicza, powrócili do Kijowa, nasamprzód (mieli) gospodę u pałamarza, wiadomego dobrze Aftanazemu cerulikowi, a od pałamarza byli na traktamencie u tegoż Aftanazego cerulika, któremu to Aftanazemu Garandza darował spodnicę i sznurówkę żydowską, zabraną w Czornobyłu, Wasylowi Tłumaczowi darował balsamkę z pieczętko i trzema perłami i kulczyki złote z rubinkami; Iwauowej kozakowej kijowskiej żenie czerwony złoty dał, pałamarowej siostrze szuurków trzy koralów; i to przyznał tenże inkarcerant, że Petro Garandza, gdy na niego o zatajone czerwone złote, wzięte u arędarza czarnobylskiego, hałasować towarzysze jego poczęli i wypominać mu, żeśmy tobie pas srebrny z hurtu pozłocisty darowali, a ty jeszcze taisz czerwone złote i krzywdzisz nas,—on im odpowiedział: że ja ten pas darowałem jego mości panu sekretarzowi, bo mi pożyczął pieniędzy na sprawę, jakąwą tam mógł mieć w gubernii Kijowskiej, czyli na wykupienie papierów,—to wszystko Wasyl Nazarowicz na dobrowolnych wyznał konfessatach.

*Книга пограничных судовъ Кіевскаго воеводства, годъ 1746—
1751, № 192; листъ 94 на оборотъ.*

CLXXXIV.

Жалоба дворянъ Выговскихъ на великороссійскихъ дюдѣй: Харитона Жанахина съ товарищи, о томъ, что они, составивъ въ Кіевѣ вооруженный отрядъ, переправились черезъ рѣку Ирпень, напали на дворъ Выговскихъ въ селѣ Новоселкахъ, совершенно оный ограбили и затѣмъ бѣжали обратно въ Кіевъ. 1747 Ноября 5.

W roku 1742, z piątku na sobotę, o północy po Wniebowstąpieniu ruskim, przez ludzi wielkorosyjskich zagranicznych, rozbojem na dwóch naszłych, to jest: Pawła atamana, syna porucznika Grydyna, Charytoszkie Kaniachyna, Iwana Mesznikowa, Feodora Łysego, Ili Ułanova, Alexia, Andryja, Jana, Iwana Kanyachyna, Fedora Rebrowego, Fedora Osokina, Jakowa Nekrasowa, Onysego i innych, lepiej tymże zbójcom i rabownikom po imionach wiadomych, o które zrabowanie ciż ich mość panowie Wyhowscy przez nieagitujące się natenczas sądy pograniczne kijowskie, u jaśnie wielmożnego jego mości pana generała anszefa Leontyowego, gubernatora kijowskiego, świętej sprawiedliwości na tych rabowników prosili i domawiali się, u którego przez tak długi czas zupełnej satysfakcyi nie uznawszy, tę sprawę o zrabowanie do sądu pogranicznego promowują, tak o statucyą onych rabowników, teraz in aresto w gubernii Kijowskiej siedzących, z ich doprosami i rozprosami, jak też i tych tak ludzi wojskowych rossyjskich, jako i mieszczan, u których znajdowały się rzeczy z tego rabunku, to jest: Stolnika, przeszłego uradnika, Iwana Mironowa i pisarza Andryja Kanowa z rybnego radu, sałdata tego, co czerwone złote rabownikom mieniał, Josypa Matrosa, Pilipicha, Isaja markitanta, teraz mieszkającego na moskiewskim horodzie pod monastyrem Święto-Michałowskim, Jagora krawca, z kurcią, żupanem pąsowemi i innemi sukniami i rzeczami, Filatowa Krzywoszyjey miniera, Stepanidy i tej mieszczanki, u której pierścionki i perły znaleźli się, Kuźmy markitanta, Jerymijówny, kramarki z rybnego radu, i chłopów budajowskich z sukniami, strzelbą i pieniędzmi, od Charytoszka wziętemi, tudzież o zapłacenie: czerwonych złotych siedmiu—przez nieboszczyka stolnika, rubli czterech—przez czerców monastera Święto-Michałowskiego Złoto-Werchego, u

Jałowa Nekrasowa rubla — przez tegoż stolnika, pięć piątaków — przez uradnika i pisarza u Charytożki wzięty, — aby omnino wszyscy ze wszystkimi rzeczami i pieniędzmi przed sąd pograniczny kijowski byli stawieni — proszą i domawiają się; której szkody registr spisany osobliwie będzie produkowany.

Jako pomieniony Charytoszka Kaniachyn, poddany Mikuły Wakułyny zé wsi Bykowa pana z pod Kałuhu, namówiwszy się z wyżwyrażonymi rabownikami w Kijowie na Podolu, na ten rabunek, spisy porobiwszy u miniera Kuźnicowa w Pieczarskim, — we czwartek, to jest na Wniebowstąpienie ruskie, na ten rabunek od miniera poszli, i przyszedszy nad Irpień, przeprawę w piątek zrobili, gdzie przeszedszy w nocy z piątku na sobotę przez przeprawę, obminawszy kaławury moskiewskie, na dwór w Nowosiołkach napadli, wrota, drzwi i okna powyjmówawszy, samę wielmożną jej mość panią Wyhowskę, podstolinę grodzką żytomierską, bili, wiązali i niemilosiernie męczyli, skrzynie, sepety — siekierami porozcinali, i ze wszystkim funditus zrabowawszy, do Kijowa uszli. Co wszystko tak z doprosu, jako i rozprosu ich pokazało się.

Книга пограничныхъ судовъ Кіевскаго воеводства, годъ 1746—1751, № 192; листъ 4 на оборотъ.

CLXXXV.

Приговоръ пограничнаго польско-русскаго суда по дѣлу о семи, пойманныхъ польскимъ войскомъ, гайдамакахъ изъ отряда Гапона. Судъ приговорилъ всѣхъ ихъ къ пытке, и, на основаніи признаній, полученныхъ такимъ путемъ, опредѣлялъ троихъ изъ нихъ, оказавшихся польскими подданными, сдать на срокъ въ тяжелую работу при постройкѣ Бердичевскаго кармелитскаго монастыря, четверыхъ-же, оказавшихся русскими подданными, оправдалъ и порѣшилъ выдать русскимъ властямъ. 1747. Ноябра 13.

1747, die 13 Novembris.

Судъ пограничны з польскей strony wojewodztwa Kijowskiego wraz z rossyjskim sądem zasiadwszy, ponieważ od wojska koronnego przystawieni

siedmiu inkarceratów, to jest: Trochym krawcow brat z Prywarki, wsi rossyjskiej, przy Haponie rozbojniku wzięty, Kondrat Panasenko z Hadziacza rossyjskiego, Jusko Pustowojtenko, rodem z Więźówka, dóbr polskich, Kiryło Sawoniuczenko z Karajewicz z pod Równego, wsi polskiej, Petro Rudenko z Budyszcz, wsi polskiej, Mikita Szczerbina z za Dniepra, wsi Kiszynki rossyjskiej, Kondrat Czarny z Pułtawy rossyjskiej—na różnych miejscach połapani, a teraz pod wartą wojskową z fortecy Kamienieckiej przed sąd pograniczny stawieni,—przeto sąd polski pograniczny wraz z sądem rossyjskim złączony, wprzód konfessata dobrowolne, w sądzie wojskowym przed wielmożnym Lipnickim, sędzią wojskowym partyi Ukrainkiej słuchane i deponowane, a do sądu naszego in originali przysłane—przeczytawszy, potem do słuchania nowych konfessat z tychże aresztantów przystąpił, które przeczytawszy, ponieważ konfessata, tak w wojskowym sądzie, jako i terazniejszym pogranicznym dobrowolnie wywiedzione trochę od siebie różnią się, a ci inkarceraci jedni z wielkim rozbojnikiem Haponem w kompanii chodzili, drudzy przy ukradzeniu kobyły połapani, trzecią, w Siczy czas nie mały na różnych swywolnych robotach bawiąc, potem w kraj Polski powychodzili i po różnych miejscach na Ukrainie w polskich majątnościach bawili, a potem przez wojskowe polskie podjazdy połapani,—przeto sąd pograniczny tych wszystkich inkarceratów siedmiu, aby prawdę przyznali, nasamprzód na konfessata cielesne natychmiast destynuje; które konfessata cielesne z każdego osoby inkarcerata w obecności sądu pogranicznego expediowawszy, ponieważ też konfessata, tak przedtem dobrowolne, jako i terazniejsze, na ciele expediowane, szczególnie Juska Pustowojtenka obwiniają, iż tenże Jusko z bratem swoim rodzonym, urodziwszy się w Wiazowku, wsi do klucza Śmılańskiego należącej, poszedł do Siczy, i tam lat trzy przemieszkawszy, nazad powróciwszy, klacz z bratem ukradł, przy której klaczy ludzie śmılańscy onego złapali, klacz odebrali, i tak Juska Pustowojtenka, jako i Kuźmę Pustowojtenka, brata jego, do podjazdu polskiego wojska oddali; jakoż w więzieniu Kamienieckiej fortecy tenże Kuźma pomarł; a zaś Jusko za popełnioną kradzież kobyły nie tylko rok w więzieniu zostawał, klacz nazad, u kogo ukradł, odebrano, ale insuper sąd pograniczny, lubo z clemencyi swojej życie onemu kondonuje, jednak ad publicos carceres do fabryki kościoła berdyczowskiego wielebnych ojców Karmelitów na lat dwie oddać determinuje; także Kiryło Sawoniuczenko, którego rodzice z Woronkowa, dóbr zagranicznych, do dóbr polskich—Karajewicz zaszedzsy, tamże go spłodzili, a sami pomarli, który

wprzódę w lata swe małe z grekiem w Otomańskie państwo zajechał, potem na Sieczy bawił, nakoniec do Polski powrócił; tudzież Petro Rudenko, z Budyszcz, wsi polskiej, po Sieczy i różnych miejscach nieprzystojnych, rosputnych, z Kondratem Rudenkiem, bratem swym, włóczył się;—przeto sąd pograniczny polski z rossyjskim złączony, tak Kiryła Sawoniučzenka, jako i Petra Rudenka na odbycie doskonałej winy na pół roka do fabryki kościoła berdyczowskiego ojców Karmelitów bosych destynuje. Co się dotyczy Trochyma krawcowego brata z Prywarki, wsi zagranicznej, i Kondrata Panasenka z miasta Hadiacza, także trzeciego—Mykitę Szczerbinę z za Dniepra, ze wsi Kiszynki, także zagranicznej, którzy lubo z Haponem rozbojnikami w granice polskie weszli i dziegieć mieli skupować, że jednak na żadnym rozboju, swywoli i kradzieży nie byli, i czwarty—Kondrat Czarny z Pułtawy, lubo na Sieczy bywał i tu, w Kryłowie, w polskiej majątności, ożenił się i różnych zna watażków, jednak go ostatnie cielesne konfessata, na których fundament zawisł, nie obwiniają,—przeto sąd pograniczny, wraz z rossyjskim polski złączony, tak Trochyma krawcowego brata, Kondrata Panasenka, Mykitę Szczerbinę i Kondrata Czarnego, od dalszej kary i więzienia uwolniwszy, pod komendę wojska rossyjskiego, jako zagranicznych ludzi, oddaje. Федоръ Кошелевъ; Григорій Борозна; W. K. na Potoku Potocki p. ż. s. y k. s. g. wwa K.; Łukasz Bohdanowisz m. S. P. G. S. y K. P. Kijowski.

Книга пограничныхъ судовъ Кіевскаго воеводства, годъ 1746—1751, № 192; листъ 92.

CLXXXVI.

Объяснение, представленное русскими пограничными судьями—польскимъ по дѣлу о грабежѣ, произведенномъ въ домѣ дворянъ Выговскихъ Харитономъ Коняхинимъ съ товарищи. Русскіе комиссары утверждаютъ: что розыскъ и слѣдствіе по этому дѣлу были произведены, что Выговскимъ возвращено имущества на сумму 582 руб. 40 коп., и что остальные ихъ претензіи не могутъ быть удовлетворены потому, что сообщники Коняхина частью умерли въ тюрьмѣ, частью—же скрылись неизвѣстно куда. 1747. Ноября 14.

Высокородныя и высокопочтенныя Господа Комиссары и судьи пограничныя отъ стороны Его Королевскаго Величества і найяснѣйшей речипосполитой Польской.

Сего Ноября 5-го дня отъ Вашихъ Высокородей въ претензіи въ разбоѣ польской шляхтянки Выговской дому и въ грабеже денегъ і протчего требованъ разбойникъ Харитонъ Коняхинъ, которой содержался въ Киевской Генераль-губернаторской Канцеляріи, бутто по тому дѣлу онъ не спрашиванъ и не разыскыванъ; по которому требованію, сего-жъ ноября 6 числа, во оную Губернаменскую (sic) Канцелярію о присылке ево, Коняхина, въ пограничную Комисію писано и на оное сегожъ ноября 11 дня въ резолюціе изъ оной Губернаменской Канцеляріи къ намъ написано; означенной же разбойникъ Коняхинъ по вышеписанному Выговскому дѣлу подлинно спрашиванъ и по силѣ указовъ трижды въ застенке пытанъ и для наилучшего вѣроятія съ распросныхъ и пытаныхъ речей точные копіи присланы, а что бутто онъ Коняхинъ не спрашиванъ и не розыскыванъ и такое на Киевскую Генераль-Губернаменскую Канцелярію происходитъ, несправясь и не осмотрясь, весьма напрасно; а оной Коняхинъ и протчія по тому делу разбойники въ прошломъ, 1746, году іюля 19 дня по силѣ всемилостивѣйшого простительного ея Императорскаго Величества высочайшего именного указа, за подписанемъ Ея Императорскаго Величества собственныя руки, въ прошломъ, 744, году, Іюля 15 дня состоявшагося, и по силѣ соборнаго уложения ись подѣ караула освобождены і оное дело въ оной Губернаменской Канцеляріи дѣйствиємъ решено; товарищи-жъ ево, Коняхина: Федоръ Ширай, Андрей Второвъ, Иванъ Месниковъ, Илья Улановъ, будучи во оной Губернаменской Канцеляріи подѣ карауломъ, померли; і изъ оныхъ разбойныхъ пожитковъ сыскано и полскому шляхтичу Выговскому и повѣренному брату ево Андрею въ выть отдано на пятьсотъ восемьдесятъ два рубли, на сорокъ копѣекъ; затемъ чего противъ исковои челобитной въ сыску не явилось, сыскать не съ кого, понеже протчие товарищи ихъ-же, разбойники: Аписимъ Боровиковъ, Иванъ Крабивъ, Яковъ Некрасовъ, Федоръ Насокинъ, да Федоръ Ребровъ послѣ того разбою разбежались и понине не сысканы; о чемъ и вашимъ высокородиямъ въ резолюціяхъ пространно отъ насъ сообщено и о томъ ваше высокородіе соизволите быть извѣстны. Вашихъ Высокородей охотные слуги: Федоръ Кошелевъ. Григорій Бороздна. Ноября 14 дня, 1747 года.

Книга пограничныхъ судовъ Киевскаго воеводства, № 205; годъ 1747—1753; листъ 75.

CLXXXVII.

Приговоръ пограничнаго суда Кіевскаго воеводства, опредѣляющій подвергнуть смертной казни гайдамаковъ: Ивана Козловскаго, Петра Отрущенка и Василя Ткаченка за разграбленіе шинка въ селѣ Бузовой и убьеніе еврея Фишеля. Четвертаго подсудимаго—Трофима Онущенка, не участвовавшаго въ нападеніи на шинокъ, но знавшаго о намѣреніи гайдамаковъ и не объявившаго о немъ, судъ приговариваетъ къ уплатѣ 100 злотыхъ въ пользу наслѣдниковъ еврея Фишеля. 1747. Ноября 21.

Anno 1747, die 21 Novembris.

Między wielmożnym jego mością panem Stanisławem Tyszą—Bykowskim, cześnikiem połockim, powodem, oczewisto,—wielmożnym jego mością panem Antonim z Ossy Ożgą, starostą byszewskim, pułkownikiem wojsk jego królewskiej mości i rzeczypospolitej, dóbr Fastowa possessorem, powodem, przez wielmożnego jego mości pana Dominika Trzeciaka, cześnika czernihowskiego, tówarzysza znaku pancyrnego wielmożnego jego mości pana starosty nowogródzkiego, komissarza swego umocowanego, oczywisto,—nie-wiernym Lejbą Nochimowiczem, arędarzem fastowskim, swym i sukcesorów nigdy zabitego niewiernego Fiszela, brata swego rodzonego, imieniem, oczywisto,—a Janem Kozłowskim, kucharzem, inkarceratem, Wasylem z Łuki Tkaczenkiem, Trochimem z Buzowy Danilenkiem, Antonem Przekrzta, Trochimenkiem—inkarceratami, oczywisto.

Sąd pograniczny generału wojewodztwa Kijowskiego złączony z sądem rosyjskim, kontrowersyi stron wysłuchawszy i one wyrozumiawszy, ponieważ tak z dawno wywiedzionych dobrowolnych i korporalnych, jako i z świeżo od roboczego Petra Trochimenka korporalnych odebranych inkwizycyi, sądowi swemu dostatecznie dowiedziono i wyprobowano jest, iż Jan Kozłowski, kucharz, przedtym u wielmożnego jego mości pana Tyszy-Bykowskiego, cześnika połockiego, służąc, potym do Kijowa zaszedłszy, tamże z Antonem Wykrzta, w Kijowie mieszkającym, tudzież z Petrem Trochimenkiem, dzie-

dzicznym buzowskim, jako też z Pawłem i Stefanem z Kodaku, tudzież z Wołkiem i Markiem Pałamarenkiem, Alexiem—zaporozkimi ludźmi,—wszyscy wraz bezbożnie, swywolnie zmówili się na zabicie i zrabowanie niewiernego Fiszela arędarza buzowskiego; jakoż co po pianu umówili, to po trzyżwu przywodząc do skutku, wszyscy wraz dziewięć z Kijowa na rabunek poszli i, przyszedszy pod Buzowę, w stepie pod sianem nocy czekali, i tam Wasyla z Łuki Tkaczenka w podróż jadącego przytrzymali, który i sam dobrowolnie do teje kompaniej przystawszy, przed tymiż zebranyimi złemi ludźmi (iż na takowych uczynkach bywał) wychwalał się, i gdy po zabiciu żyda Fiszela i zrabowaniu onego pomienieni zbojcy w łozach nad rzeką Irpienią siedzieli, tenże Wasyl z Łuki onych zbójców hultajów nawidzał, o pogoni przestrzegał, i do ucieczki oraz z tego miejsca rozejścia się sposoby podał; insuper ciż wyżejwyrażeni zbojcy, nim na karczmę buzowską napadli i żyda zabili i zamęczyli, wprzód przed sobą Petra Otruszczenka z drugim hajdamaką do wsi Buzowy wyprawili, jakoż pomieniony Petro Otruszczenko, do Buzowy przyjechałszy, ojcu swemu o tej robocie, że przyszedł z rozbójnikami—objawił, a Trochim, ociec Petrow, lubo synowi tego swywolnego uczynku nie pozwalał, jednak ludziom, gromadzie, ani dworowi, będąc pianym, nie doniósł, owszem synowi chleba bochienek i topkę soli wydał; który Petro, poszedszy do swoich od ojca kompryncpałów, zbójców, z niemi złączywszy się, na karczmę buzowską nocną porą, do spoczynku ludziom przyzwoiła, napadszy, wszyscy karczmę wokrag oskoczywszy, koło okien pilnowali, a zaś Anton Wykrzta, Mychajło Wołk, Marko Pałamarenko i Ołexij do izby wpadszy i tam Fiszela, arędarza buzowskiego, zastawszy, sposobem hajdamackim, rozbojniczym w szabas na śmierć zabili i zamordowali, a potym do oczeretu w łoży weszli i tam tak gorzałkę, w karczmie buzowskiej wziętą, popili, jako i rzeczami, w karczmie buzowskiej zrabowanymi, tudzież i pieniędzmi zabranymi podzielili się, i Wasyl z Łuki Tkaczenko z działu pieniądze i ruchomości tamże pobrał. Przez który takowy, prawem boskim i pospolitym zakazany, występek winy kryminalne na osoby swoje ciż pomienieni zbojcy zawzieli i zaciagneli; przeto pograniczny sąd Petra Otruszczenka, Jana Kozłowskiego, Antona Wykrztę i Wasyla z Łuki Tkaczenka winom kryminalnym podległych uznaje, i nakazuje, aby za pomieniony excess popełnionego zabójstwa Jan Kozłowski kucharz, Petro Otruszczenko, Wasyl z Łuki Tkaczenko na szubienicy życie swoje natychmiast zakończyli; Antoni zaś Wykrzta, w Kijowie pod karaułem będący, także do komissyi stawiony dla odniesienia win kryminalnych być powinien. Co się

dotycze osoby robaczego Trochima, poddanego buzowskiego, który będąc od syna swego Petra uwiadomiony, że tenże syn jego z drugimi wyżejwyrażonymi zbrojcami szedł na zabójstwo Fiszela, arędarza buzowskiego, żadnej wielmożnemu jego mości panu Tyszy-Byłowskiemu, cześnikowi połockiemu, natenczas w Buzowie rezydującemu, wiadomości nie dał, gromadę buzowską nie obwieścił, owszem do spoczynku, dawszy dla zbrojców chleba i soli, sam piany spać poszedł, o co potym do więzienia wzięty i więcej roku w detencyi za dyspozycją sądu pogranicznego zostawał—przeto sąd, tegoż Trochyma z więzienia uwolniwszy i życie kondonowawszy, winom niżejwyrażonym podległego uznaje, i nakazuje, aby successorom niegdy zabitego żyda Fiszela, arędarza buzowskiego, sumę złotych polskich sto odtąd za niedziel cztery oddał i zapłacił, pod sowitemi grzywnami, mocą dekretu niniejszego. Że zaś resztujące zbrojcy pochodzili i dotąd ich niemasz, jako to: Michajło Wołk, Ołexij, Pawło Klimenko, którzy w pomienionej swywoli byli i na równe karanie zasłużyli,—przeto sąd pograniczny tychże—Michajła Wołka, Ołexija i Pawła Klimenka rozbojników, gdzie tylko pokażą się, wolne złapanie i przed sąd stawienie pozwala i zachowuje.

Книга пограничных судовъ Кіевскаго воеводства, годъ 1746—1751, № 192; листъ 116 на оборотъ.

CLXXXVIII.

Отношение польскихъ пограничныхъ судій къ русскимъ, содержащее жалобу на жителей Преварки за нападеніе и грабежъ, произведенный ими въ мѣстечкѣ Гостомлѣ, также жалобу на кіевскаго полицмейстра, Якова Кононовича, освободившаго изъ подъ ареста обвиненныхъ, и требованіе доставки ихъ въ пограничный судъ. 1747.

Roku 1745, dnia 24 Julii, małorossyjscy ludzie, nazwiskiem Chmiel z synami, i innemi, do siebie przybranemi złoczyńcami, mieszkający w Przewarce, do maistratu kijowskiego należącej, przeprawiwszy się w nocu złodziejskim i niepotściwym sposobem mimo forposty i inne kałaury przez

rzyczkę Irpień do dóbr wielmożnego jego mości pana Jana Jakubowskiego, podczaszego żytomirskiego, miasteczka Hostomla, gdzie napadszy na arędarza tamejszego, Mewszy Ickowicza, najprzód samego tyrannissime zbili, który przez niedziel kilka krwią chrypał, drugiego ledwie nie śmiertelnie spisał podkłuli, potym zaś wszystkie mobilia, jako to: pieniądze, srebra, cyny, suknie, fanty—funditus zrabowali, owo zgoła, że tylko w jednej koszuli go zostawili, i ma szkody więcej jak na cztery tysiące złotych polskich przez tychże wyźwspomnionych rabowników; o które gdy po tymże rabunku rzeczy i zabrane pieniądze był uczyniony kweres, i posłano w pozysku tychże rabowników jego mości pana Daniela Brodowskiego, wzięwszy trop po nich, do forpostów dla lepszego wywiedzenia się o onychże, aż dowiedział się, że ci zbójcy i rabownicy już nietylko na tym popełnionym uczynku, ale i powtórnym drugim miejscu połapane były, i w doprosach u policmajstra, jego mości pana Jakima Kononowicza, zostawały pod sekwestrem; ac tandem tenże mianowany jego mość pan policmajster, wzięwszy od tych zbójców korrupcyą, dał im na karcie oczyszczenie, i potym publice wracał też same zabrane i zrabowane rzeczy (parobka i młodyęc służebnych męczyli, pieniądze, srebra i wszystkę zgoła chudobę, nic najmniejszej rzeczy nie zostawiwszy, zabrali, jako rejestrem sądowi niniejszemu pokaże się przy sprawie; które rzeczy u niektórych znajdują się i dotychczas w Kijowie w gubernskiej kancelaryi, i onych o przystawienie prosiemy) od tegoż wyźmianowanego arędarza, jako to: pułmiski i inne mobilia, i kiedy domawiał się tenże jego mość pan Daniel Brodowski o tychże zbójców, zaparł się i czystemi tych wspomnianych zbójców czynił; i lubo potym wdalszej prozekucyi i domawianiu się in majori subselio, poniekađ in minori parte, przy połapaniu tych zbójców i doprosie, gdzie sami przyznali o tym rabunku, uczynili satisfakcyą, jako fusius rejestrem pokaże się, a zaś residuitas nieoddania szkód i krzywd poczynionych, jak się w rejestrze pokaże, dotychczas zostało, i przez tę czystkę wyźmianowanego jego mości pana policmajstra, która się dotychczas ma znajdować w ratuszu kijowskim, wiele niektórych pouciekało, a niektórzy, jako to: Chwedor Chmielenko i Wasyl Szurszuwenko, dotychczas znajdują się w Kijowo-Peczerskiej fortecy, których o wydanie prosiemy.

Книга пограничных судовъ Кіевскаго воеводства, годъ 1746—1751, № 192; листъ 7.

CLXXXIX.

Жалоба старосты бышевскаго—Ожги на русскихъ подданныхъ: Кологрового, Ивана Коломыйца и Мартына Сербина, за грабежи, совершенные ими въ селахъ Ожги: Коцеевкѣ и Великой Снитинкѣ. 1747 г.

W roku 1745, dnia dwudziestego trzeciego Junii, ludzie małorossyjscy, także zbójcy i rabownicy, nazwiskiem: Kołohrywy i Iwan Kołomyjec, z innemi ludźmi, sobie przybranemi, hultajami, nocnym sposobem, przebrawszy się przez rzeczkę Unawę do dóbr wielmożnego jego mości pana Ożgi, starosty byszewskiego, wsi Koszczewówki, którzy napadłszy na arędarza tamejszego, Froima Abramowicza, najprzód samego związali, potym zaś synów, żonę, w połogu będącą—śmiertelnie zbili, pieniądze wszystkie, jako: suknie, cyny, fanty i inne ruchomości, według rejestru specyfikowanego, który przed sądem remonstrować się będzie, pozabierali, i szkody więcej jak na dwa tysiące uczynili; i tych, jako złoczyńców, przed sąd pograniczny o stawienie prosimy, znajdujących się za granicą. I potym tegoż roku, 1745, in diebus Julii, także ludzie jego mości pana majora Klementowicza, w komendzie jego będące, jako to: Marcin Serbin, posłany z innemi ludźmi, mający nad nimi komendę daną, niesłusznie i nienależycie, wkroczywszy w granicę polską, przyiachał do furwachtu polskiego do jego mości pana Janowskiego, mającego natenczas komendę nad furwachtami, prosił i domawiał się o przepuszczenie, a gdy tenże jego mość pan Janowski, komendant natenczas będący, pytał się: »za jakim ukazem?« więc tenże remonstrował: »że jadę za ukazem jego mości majora wyżrzczonego dla zatrzymania i zawracania kupców na forpost Wasylkowski z traktu Snityńskiego Małej Snitynki«. I gdy zważywszy krzywdę dla granicy polskiej, tenże wyżmianowany jego mość pan komendant, tudzież i dla wielmożnego jego mości pana starosty byszewskiego a niniejszego rekwirenta, zatrzymał onego i nazad zawrócił, ale, nie uważając na to, nie mogłszy dla siebie wyrobić przepustu, nocnym sposobem wykradłszy się z ludźmi, przypadł do wsi Snitynki Wielkiej, dóbr wielmożnego jego mości pana starosty byszewskiego, napadli arędarza tamejszego, Lejbę Kuszelowicza, który, obaczywszy ludzi,

w nocy z hałasem zbiegłych, sobie niewiadomych, od wszystkiego dobra swego z żoną i dziećmi uciekł; potem zaś ciż sami ludzie, posiadający z koni, sami po karczmie grasowali, przez co szkody więcej jak na trzy tysiące uczynili, jako rejestrem u sądu pokaże się, i tych zbójców jest statucya przed sądem, z których o satisfakcyą prosimy.

Книга пограничныхъ судовъ Кіевскаго воеводства, годъ 1746—1751, № 192; листъ 8.

СХС.

Требование пограничныхъ судій Кіевскаго воеводства доставки въ судъ гайдамаковъ: Паламаренка и Волка, принимавшихъ участие въ нападеніи на село Бузовую, равно какъ и присылки изъ Кіева, похищенныхъ книгъ, вещей 1747. г.

W tymże roku, 1745, dnia 21 Nowembra, ludzie polscy i zagraniczni, nazwiskiem: Petro Onuszczenko, Jan Kucharz, Wasyl Pasiecznik, znajdujące się w Polsce i przed sąd stawieni, a zaś zagraniczni: Marko Pałamarenko, Przekrzta, Wołk i inni ludzie, zbójcom, przed sąd pograniczny przyprowadzonym, po przezwiskach i imionach wiadomi, których o statuicyą, znajdującą się w Kijowie, prosimy, iż ci ludzie, tak polscy, jako i zagraniczni, nocnym sposobem napadłszy na wieś Buzowę, dobra wielmożnego jego mości pana Stanisława Tyszy-Bykowskiego, cześnika płockiego, i tam arędarza tamejszego Fiszela tyrannie zabili, żonę okrutnie mordowali, dzieci zabijali i ludzi, tam natenczas w karczmie będących, jako to: parobka i młodycę służebnych—męczyli, pieniądze, srebra i wszystkę z goła chudobę, nic najmniejszej rzeczy nie zostawiwszy, zabrali, jako rejestrem sądowi niniejszemu pokaże się przy sprawie; które rzeczy u niektórych znajdują się i dotychczas w Kijowie w gubernskiej kancellaryej i onych o przystawienie prosimy.

Книга пограничныхъ судовъ Кіевскаго воеводства, годъ 1746—1751, № 192; листъ 9.

СХСІ.

Допросы, снятые членами Олыкского магистрата съ 3 гайдамаковъ, арестованныхъ въ окрестности мѣстечка Погребыщъ. 1748. Генваря 24.

Actum in Pohrebiszcze, feria quarta, die 24 Januarii, 1748 anno.

Ad instantiam instigatoris iudicii, ex mandato iaśnie oświeconego xięcia iego mości Michała Kazimierza Radziwiłła, woiewody Wileńskiego, hetmana wielkiego xięstwa Litewskiego, pana miłościwego y dobrodzieia, z urzędu magdeburyi Ołyckiey byli deputowani: szlachetny pan Piotr Szepelski, prezydent miasta Ołyki, z sławetnemi pany: Terentym Czuchelewiczem, Ignacym Obarowcem, raycami, Stefanem Lemkiewiczem, ławnikiem, dla wysłuchania dobrowolney inkwizycyi z obżałowanych, niżeyopisanych, w więzieniu w zamku Pohrebyskim zostaiących, którzy, in vim verae ac fidelis eorum relationis, zeznali: iż co oni, ziechawszy do Pohrebyszcz, dōbr ukraińskich iaśnie oświeconego xięcia iego mości dobrodzieia, in solito loco, z przybranemi do siebie: Janem Lewickim, burmistrzem, y Piotrem Trębowskim, przysięgłym, kazawszy obżałowanym stanąć, słuchali. Gdzie primario był stawiony Kuźma Szulha; pytany zkąd rodem? respondit: »z Dniepra, z miasta Pereiasłowa, zaszły z Moskwą, y był w Sieczy lat dziesięć; pytany: iakimby sposobem był wzięty? respondit: że był namówiony od watahi kozaka na haydamactwo, z którym gdy iechali, spotkali na drodze szlachcica w pięciu osobach, od którego konie i wszystko, co mieli, zabrawszy, poiechali; było ich 16, y mieli mieysce w iarach leśnych, y wiele ludzi drogą przechodzących zabierali; potym napadliśmy na dwor iego mości pana stolnika Rużyńskiego, y w tym rabunku wataha zabity, gdyż na nas napadli kozacy z miasta Żywotowa, y cośmy z rabunku mieli u iego mości pana stolnika, to wszystko kozacy żywotowscy zabrali; a po zabiciu tego watahi byłem пойманы od pana Maciewicza, pułkownika, a potym, napadszy nas kozacy pohrebiscy, połapali. 2.) Antoni Pilipowicz, był pytany zkąd rodem? respondit »z miasta Krasiłowa; byłem tu naprzód w Pohrebiszczach rok cały, robiąc rzemiosło

swoie szewskie; potym tu, u żyda tutejszego, Jankiela Kramarza, wzięłem talerów 26, z którymi to pieniędzmi poszedłszy do miasta Haysina, tam przepięłem talerów ośm, a gdy się ten żyd dowiedział, przyciechawszy, znalazłszy przy mnie talerów 18, mię związawszy, wziął z sobą, gdzie nas na drodze napadli haydamacy na dolinie Hercykowej y tego żyda, który mię wziął, ze wszystkim zabrali, a mię do siebie namówili: z którymi gdym poiechał, napadliśmy na dwór iego mości pana stolnika Rużyńskiego, ale ia w dworze nie byłem, bom był przy koniach; a gdy dano znać do Żywotowa, kozacy żywotowscy wszystko od naszej kompanii zabrali y czterech na śmierć zabili; a potym kozacy pohrebiscy, napadłszy nas, połapali.« Trzeci obżałowany był stawiony, Fedor Pradka, rodem od Lachowiec, ze wsi Siwek; był pytany, iakimby sposobem wzięty? respondit: »ia iestem rzemieślnikiem, tkacz, y mam to z przyrodzenia, że gdy ten czas przyidzie, muszę kraść; ale nie byłem nigdzie ani w komorach, ani w cerkwiach, ani w kościołach; co mogę dostać: fanty, chusta z płotów, gęsi, kury, a iezeli nie mogę co cudzego, to y swoje poniosę, za co u oycy swego zawsze byłem w okowach, w łańcuchu; a gdy ociec pomarł, poszedłem między ludzie, y iuż w zamku tutejszym piąty raz w niewoli; a teraz, iak tych haydamaków prowadzili, tedy y mię na drodze, idącego do Pawłówki do hospoży prząść, wziowszy, z niemi zaprowadzili.« Pytany, czyli nie był na którym mieyscu w haydamactwie? odpowiedział: »żadną miarą nie byłem, tylko, iakom powiedział, iednym się bawiłem, y to iako ten czas przyidzie, a czasem inszym zarabiałem.« Hocque superaddidit: »że przedtym ukrađłem u Stefana Kołomyzczenka, tkacza, talerów 5, za co siedziałem w zamku Pohrebiskim.« Pro documento stawione świadki: 1.) Michał Kołtun, rzeźnik pohrebiski, żeznał: »iż ia iechałem na iarmark do Żywotowa, dla skupienia bydła, y drugi, żyd piekarz; a gdyśmy przyjeżdżali ku dolinie Hercykowej, aż wychodzą z boku dwóch haydamaków z iaru, a przyszedłszy do nas, mówią po rusku: »masz, żydzie hroszy?« Jam się zląkł, bo mnie bardzo razy kilka uderzył, y mówię: »maią bydź,« y oddałem ze wszystkim, gdzie było więcej sta złotych; potym mówi: »iakie to hroszy, czy są czerwone złote?« Ja odpowiedziałem »niemasz, drobna moneta;« a miałem ieszcze pod kolanem podwiązanych tyńfów z 70, y te oznaymiłem furmanowi, aby mógł iak dobyć; a gdy nas przypędzili do swego mieysca, a zobaczywszy ich kilkunastu, bardziey zląkliśmy się; póyrzemy, aż na ustroniu ludzi wiele leży powiązanych; potym mówią: »rozbieray się, żydzie;« musiałem stać w iedney korszuli y drugi żyd, a ten człowiek iakoś powroz przerznowszy pieniądze u

mnie cicho wzioł z pod kolana, a potym do nich mówi: »panowe kozaki, daycie pokoy, żyd ubogi, iedzie na żebranie;» a potym z łaski Pana Boga nas iakoś puścili; sami niebawiac pobiegli, a te ludzie, co leżeli powiazane, iakoś iedni drugich rozwiązawszy, pouciekali; a gdyśmy przyjeżdżali do wsi, słyszeliśmy hałas, aż oni napadli na dwór iego mości pana stolnika, rabując, a wtym nabiegają kozacy żywotowscy, y my już cicho poiechali.« 2) Fedko furman słowo w słowo zeznał. Co iest zapisano.

Книга Олыкского магистрата, годъ 1739—1750, № 3354; мистъ 527.

CXCII.

Приговоръ, постановленный магистратомъ города Олыки, по которому опредѣлено: казнить смертью подсудимаго Кузьму Шульгу за участие его въ гайдамачествѣ, другого-же подсудимаго, Федора Пряду, сознавашагося въ неумышленномъ воровствѣ, заключить пожизненно въ тюрьму. 1748. Марта 1.

Actum in praetorio Olycensi, feria sexta, die prima Martii, 1748 anno.

Coram officio nobilis ac generosi domini Antonii Constantini Prokopowicz, advocati civitatis Olycensis, nobilis domini Antonii Dominici Ray-ski, praesidentis, et famatorum dominorum: Andreae Trochimowicz, Marci Czuchelewicz, Ignatii Obarowicz, consulum, nec non honestorum: Stephani Bernacki, Stephani Lemkiewicz, scabinorum juratorum, ex mandato iasnie oświeconego xięcia iego mości Michała Kazimierza Radziwiłła, wojewody wileńskiego, hetmana wielkiego welkiego xięstwa Litewskiego, pana a pana miłościwego y dobrodzieia, ad instantiam instygatora sądowego y iego

delatora, byli stawieni obżałowani: Kuźma Szulha y Fedor Pradka, haydamacy, którzy, nie zważając na przykazanie Boże, odstąpiwszy sumienia, a chwyciwszy się złego nałogu, ludzi napadając y łapając, krępowali, odzierali, na iarmark z towarami iadących na drodze zastąpiwszy, chwytali, fortunę y zdrowie odbierali, na domy w nocy napadszy, grassowali, rabowali, palili, wiolencye czynili niewypowiedziane, mordując, mieszkających w dworach o śmierć przyprowadzali; którzy przed sądem będąc stawieni, pytani byli y indagowani. Primario Kuźma Szulha pytany, z kąd rodem? reposuit: z Pereiasława miasta, z za Dniepra; pytany, za co siedzisz w więzieniu y za co okowany iesteś? reposuit: za rabunki; iakim sposobem rabowali? reposuit: takim, że z Moskwą, za pogonicza bywszy, zaszedłszy na Siecz, byłem lat z dziesięć, y tego roku w wielki piątek, z namowy watahi kozaka, na haydamactwo wyszliśmy, nas 16: primo wataha, Fedor, Łupa, ia Kuźma, Maxym, a innych y nie znam, bo z różnych koreniów byli, a Wasyl Łupa uciekł z iamy; szliśmy ku Żywotowu, a przyszedłszy ku Żywotowu mieliśmy iar, nazwiskiem Hercowa Dolina, y iadących na iarmark do Żywotowa tak chrześcian, iako y żydów, łapaliśmy z końmi y wozami y zaprowadzaliśmy do iarów, żeby echo nie poszło, y wiązaliśmy, obdzierając onych; tedy przed ś. Mikołaiem ruskim, iadąc do wsi, do iego mości pana stolnika Rużyńskiego, spotkaliśmy pułkownika Monastyrskiego z czterma kozakami, któremu konie odebrawszy, puściliśmy; tegoż dnia samego chłopiec ze wsi wyżwspomnionego iego mości pana stolnika naszedł na nas, którego wyptaliśmy się, że ma konie, y straż żywotowską odpędziwszy, napadliśmy na iednego pana iadącego, który uciekł y dał znać; potym napadliśmy na iego mości pana stolnika dwór y rabowali, a ia stałem na straży, a zobaczywszy pogoń kozaków żywotowskich, dałem znać, żeby uciekali; którzy napadszy na nas, zabiwszy watahę y ieszcze trzech z naszej kompanii, nas pobrali y wszystko, cośmy byli dostali, pozabierali; y my ztamtąd, nas dwóch, byli uciekli, ale drogi nie wiedząc, staliśmy od południa aż do zachodu słońca, y iego mość pan Maciewicz, pułkownik, napadszy, zabrali y zaprowadziwszy do Pohrebiszcz, w iamę posadzali nas czterech, a z ośm było, co siedzieli za kradzież koni y wybicie pszczoł«. Pytany, iakim sposobem uciekł Wasyl z iamy? reposuit: »nie wiem, bośmy po iedney stronie spali, a ci osobliwie po drugiey stronie; tamci wiedzą, których powypuszczano za kradzież, y oni musieli oznaymić iego mości panu kapitanowi, bo ułomek drabiny był w iamie, po której żołnierze wchodzili dla rewizyi«. Pytany: czy Fedor Pradka był z wami?

reposit: nie był, tylko kozacy, nas prowadząc do Pohrebiszcz, spotkali onego iadącego y, wziwszy, zaprowadzili wraz z nami«. Drugi, Fedor Pradka, stawiony y pytany: zkąd rodem? reposit: »ze wsi Siwek«. Pytany: wiele masz lat? reposit: »nie wiem«. Pytany: za co siedzisz? reposit: »za złodzieystwo«. Pytany: od wielu lat kradniesz? reposit: »mam to z przyrodzenia, że gdy przyidzie ten czas, to muszę co ukraść, kiedy nie cudzego, to swego, iako to: z fantów, płótna etc., a w kościele, w cerkwi, ani w komorze nigdzie nie byłem; za który uczynek u oycy swego przykowany byłem łańcuchem; a po śmierci oycowskiej poszedłem między ludzie, y w zamku Pohrebiskim piąty raz byłem w niewoli, y iak tych haydamaków prowadzili, tedy y mnie, idącego do Pawłówki do hospoży przuć, spotkawszy na drodze, wziwszy, przyprowadzili, bo przedtym czy tygodniem, czy więcey, ukradłem u Stefana Kołomyzczenka talerów pięć«. Pytany: czy masz żonę? reposit: »miałem żonę y dziecię, które umarło, ale żona porzuciła przez ten uczynek, y iużbym nie rad żyć na tym świecie«.

Jego mość pan Piotr Szepelski, prezydent, Terenty Czuchelewicz y Ignacy Obarowicz, raycy, powstawszy z mieysc swoich, zeznali: »iż bywszy w Pohrebiszczach, słyszeli od ludzi pohrebiskich, że Fedor Pradka z nalogu małe rzeczy kradł, iako to: chusty, płótna etc., y u oycy swego był zawsze okowany, a teraz tylko ukradł talerów siedm, którego kilka był iuż, w zamku tuteyszym skarawszy, wypuszczano.

A tak sąd, communicato inter se consilio, ponieważ obżałowany Kuźma Szulha dobrowolnie się przyznaie, że, odstąpiwszy Boga y sumienia, śniał y ważył się, udawszy się na haydamactwo, na drogach zastępować, ludzi, na iarmark z towarami iadących, łapać, onych wiązać, towary zabierać, na dwory napadać, rabować y wiolencye czynić,—więc, pro commisso scelere, secundum obloquentiam iurium, iako sonat in speculo Saxonico, libro 2, articulo 38, et speculo Saxonico, libro 3, articulo 4, iure Municipali articulo 38, glossa summa 22, ma być przez exekutora iustitiae, in loco supplicii, mieczem ścięty. A obżałowany Fedor Pradka o kradzież, ponieważ ze zwyczaju y przyrodzenia miał pochop do kradzieży y nic tak wielkiego y znacznego nie ukradł, iako fusius patet w inkwizycyi, przeto, stosując (się) ad jus Magdeburgense, folio 130, partis 4, y iako sonat in speculo Saxonico, libro 2, articulo 38, folio 450, ad perpetuos eodem iudicio designatur carceres. Który to dekret cum humillima demis-

sione ad approbandum do iaśnie oświeconego xięcia iego mości dobrodzieia odsyła się. Co iest zapisano.

Книга Олыкского магистрата, годъ 1739—1750, № 3354; листъ 529 на оборотъ.

CXCIII.

Письмо польскихъ пограничныхъ судій Кіевскаго воеводства къ главнокомандующему русскими войсками въ Украинѣ и Кіевскому губернатору, генералу Леонтиеву, содержащее прозбу о приведеніи въ исполненіе приговоровъ пограничнаго суда, относительно гайдамацкихъ начальниковъ: Жилы, Гривы, Иваницы и Рудя. 1748. Апрѣля 9.

Anno 1748, die 9 Aprilis.

Do aktów pogranicznych stanowszy oczewiście urodzony jegomość pan Juzef Hekink, list wyżey mianowany podał: Jaśnie wielmożny mości panie generale anszef, nasz wielce mości panie y bracie! Mense elapso anni praesentis odezwalimy się z sąsiedzką naszą życzliwą adoracją do jaśnie wielmożnego mościwego pana, oraz pisaliśmy do wielmożnego jegomości pana Koszelowego, pułkownika y sędziego pogranicznego od strony najjaśniejszej monarchii Rossyiskiej, wyrażając, że, jakośmy w limicie przeszłorocznych sądów naszych złożyli termin do zniesienia się między nami, sędziami, tak gotowiśmy byli sądzić sądy pograniczne die 30 elapsi Martii, które listy, przez niedopuszczenie naszych kurjerów na forpostach wielmożnych waszmości panów, gdzieś zaległy; ordynuiemy umyślnego z powtuznieniem sąsiedzkiej przyiażney życzliwości y z tąż samo odezwą; ponieważ przeszły translapsowany termin chcemy, fundując przyiazń monarchiom Polskiej y Rossyiskiej, za zniesieniem się z stroną wielmożnego mościwego

państwa, sądy pograniczne reasumować w Motowidłowce anno praesenti, die 10 Mai stili romani. A że Żyła, Rudio, Iwanica, Hrywa, watahowie, z kozakami siczowemi w roku 1736 w dniach miesiąca Octobra po seymie pacificationis y uspokoioney we wszystkim rzeczypospolitey napadli na miasteczka Pawołocz y Pohrebyszcz a y inne, zabili ludzi kilkadziesiąt, zabrali więcey iak na czterykroć sto tysięcy złotych polskich, na których staneli dekreta, aby byli stawieni przed sąd pograniczny (jaśnie wielmożny jegomość pan generał Munich, znać że był zkorumpowany od tychże watahów, nie chciał ich do sądu stawić y nie stało się zadosyć dekretom) konferowaliśmy o tym na seymie z jaśnie wielmożnym jegomością panem Kiejzerlingiem, posłem rossyiskim, assekurował nas jegomość de satisfactione y pisał do jaśnie wielmożnego jegomości pana generała Kiejta, na ten czas komęderującego Ukrainą; posyłałiśmy z tym listem, y posłani nasi nie naleźli jegomości pana Kiejta, słysze był oddalony z tych krajów; kiedy zaś teraz extenduie się komenda wielka jaśnie wielmożnego jegomości pana, przez cało Ukraine godnego ministra, z wszelką sprawiedliwością, posyłamy y ten list jaśnie wielmożnego jego mości pana Kiejzerlinga do godnych rąk jaśnie wielmożnego mości pana, lubo do iaśnie wielmożnego jegomości pana Kiejta pisany, ale teraz do władzy jaśnie wielmożnego jegomości pana reguluiący się, ad contenta którego y dekretów ferowanych upraszamy z tych, z których ieszcze są niektórzy w Siczy, niektorzy ponad Dnieprem strony rossyiskiey, aby satisfakcy nastąpiła; o czym wyglądaiąc łaskawego responsu, pisząc się vicina veneratione jaśnie wielmożnego naszego wielce mościwego pana życzliwi bracia y uniżeni słudzy. Michał z J. na Lisowszczyźnie Jackowski, podczaszy Kijowski, sędzia pograniczny woiewodztwa Kijowskiego. Wawrzyniec K. z Potoka Potocki, łowczy Żytomirski, sędzia pograniczny woiewodztwa Kijowskiego. Intytulacia tego listu taka: jaśnie wielmożnemu jegomości panu Leontiwemu, generałowi anszeftowi woysk wielkorossyiskich y małorossyiskich Ukrainy, kawalerowi, guberniey Kijowskiey gubernatorowi, naszemu wielce mości panu y bratu. Który to list, za podaniem oczewistym, z początku aż do końca, z intytulacją, z przyięciem indukowany.

Книга пограничных судовъ Киевскаго воеводства, годъ 1735—1749, № 202; листъ 197 на оборотъ.

СХСІV.

Протоколъ засѣданія общаго присутствія пограничнаго суда, въ которомъ разсматривалось дѣло о грабежѣ, произведенномъ въ имѣніи бышевскаго старосты—Ожги, въ селѣ Кошчевкѣ. Изъ показаній подсудимыхъ оказалось, что грабежъ былъ совершенъ малороссіянами: Евфимомъ Кологривымъ и Степаномъ Сытенкомъ, собща съ шестью крестьянами, польскими подданными. Награбленныя вещи были доставлены въ Кіевъ въ домъ писаря Тимофея Островитинова, знавшаго о походѣ Кологриваго съ товарищами. Судъ приговорилъ Островитинова къ тѣлесному наказанію и конфискаціи имущества въ пользу обиженныхъ, Кологриваго-же къ вѣчной каторжной работѣ. Прочіе участники нападенія укрылись отъ ареста. 1748. Мая 13.

Roku tysiąc siedmset czterdziestego ósmego, die decima tertia Mai. Rossyjskie wraz złączeni komissarze z polskimi komissarzami, wysłuchawszy według sprawy wielmożnego jego mości pana starosty byszowskiego, Ożgi, wsi Koszcejówki w rozbięciu żyda arędarza, Froima, trzymających w rossyjskiej warcie inkarceratów: małorossyjskiego Jewfyma Kołohrywego, pisarza Tymofeja Ostrowitynowa, pytaniem rzeczy naocznie obydwóch konfessat, z których się okazało, że Jewfym Kołohrywy, żyjąc w Kijowie, w dworku wyrażonego Ostrowitynowa, w przeszłym, tysiąc siedmset czterdziestym piątym, roku, w miesiącu Junii, iż mieszkając u jegoż ze Stefanem Sytenkiem, powiadając onemu Tymofeju, iż pójdą oni rozbijać onego żyda za granicę, dla czego on im konia swego dał, i kiedy oni: Kołohrywy i Sytenko, pojechali z Kijowa, to blisko Kijowa najechali polskiego człeka—Hryčka, i, będąc na noclegu pode wsią Żelanami, w też noc polskiej nacyi wsi Łozowik Iwan Litwin przyjechał do nich i z sobą przywoził czterech człowieka: Omeliana Chmelenka z synem Fedorem, a drugich, jak się zowią, nie wie; i wszystkich ósm człeka, złączywszy się, za granicę onego żyda rozbili, a rozbiwszy, wzięli skrzynie z fantami i z pieniędzmi, i z tegoż żyda znieśli spodnie, a z fant wiele czego, różnie porozbieranego, tego nie pamiętają; i z tego rozboju przejechali przez Plesecki forpost,

niedaleko Zaborza, w lesie te rozbite rzeczy i pożytki podzielili, i z których dostało się onemu Kołohrywemu: spodnica sztametowa sinia, szuba z zajęczym futrem, dwie poszewki płócienne, obrusów trzy, koszula jedna męzyczska, dwie białogłowskich, kilim jeden, ryzy jedne białe włosiane, pieniędzy kopijek trzydzieście; a tym towarzyszom jego z fant, komu się co dostało?—tenże Kołohrywy nie wie; i z tego rozboju tenże Kołohrywy z Sytenkiem przyjechali w dom pomienionego Ostrowitynowa, i co oni wyż wyrażonego żyda rozbili, to Ostrowitynowemu powiedzieli, i te rozbite pożytki przynieśli do niego, i z tego dali jemu spodnicę, a potem, przyszedłszy owe—Iwan, Hryćko—dali jemu Ostrowitynowemu półmisek ołowiany i prześcieradło; wyrażone zaś towarzysze jego Kołohrywego po tym rozbiciu i dotychczas nigdzie w złapaniu nie znajdują się. A wyż wyrażony Ostrowitynow, naocznie stanowszy, zeznał: kiedy one poszli na ten rozboj to jemu nie powiedzieli, tylko że ów Kołohrywego i Sytenka swoim koniem w las po drwa posłał, i kiedy się powrócili, to onemu powiedzieli Tymofeju: że oni za granicą w Polsce rozbili żyda, i, te rozbite pożytki przywiozłszy w dom jego, oddali; Kołohrywy zaś i Sytenko żonom swoim wiele czego dali różnie—o tym nie wie; z których pożytków dali onemu Ostrowitynowemu: spodnicę, kilim i talerz ołowiany; a potem przyszedli do niego towarzysze jego Kołohrywego: Iwan Litwin i Hryćko, dali onemu półmisek ołowiany i prześcieradło i sznurówkę karmazynową, i jeszcze dali jemu Kołohrywy i Sytenko ryzy, i te pożytki, okrom sprzedanej spodnicy od Ostrowitynowa, znajdują się u tegoż Ostrowitynowa. I sąd nakazał pisarza Ostrowitynowa, za to, że on o tym rozboju wiedział i rozbite rzeczy i pożytki przyjmował i za wiadomością onegoż złodziejów w swoim domu u siebie przetrzymywał, dla poniesienia kary, żeby niemiłosiernie był bity batożkami, a po wypełnieniu kary, uwalniając, oddał pod dobrą porękę, za którą poręką aby ów nijakiego złodziejstwa nie czynił i z ludźmi złodziejskimi nie znał się, a będące w niego rozbite pożytki, tak też co u Ostrowitynowa w Kijowie w domu, jakiegokolwiek jego własne pożytki znaleźć się mogą, one zabrawszy, oddać pomienionemu żydowi Froimowi z rozpisaniem; a Kołohrywego, za pokazane onego rozboje, panowie komisarze rossyjskie sądzą na wieczne katorhy, a polskie panowie komissarze sądzą śmiercią aby był karany; towarzyszków zaś jego — Kołohrywego: Stepana Sytenka, Iwana Litwina i innych, gdzie mogą się znaleźć, jako złodziejów pozyskać i pobrać bez żadnej odwłoki. Федоръ Кошелевъ; Григоріиъ Борозна; Wawrzyniec Kazimirz na Potoku Potocki, podstoli żyto-

mirski, sędzia i komissarz pograniczny generału ziem Kijowskich, manu propria; Łukasz Bohdanowicz. M. K. P. S. S. K. P. K. m. p.

Книга пограничныхъ судовъ Кіевскаго воеводства, годъ 1746—1751, № 192; листъ 123; также книга такая-же, № 209, годъ 1735—1749; листъ 358.

CXCV.

Допросы, отобранные въ пограничномъ судѣ Кіевскаго воеводства отъ 7 гайдамаковъ, арестованныхъ въ различныхъ мѣстахъ польскими властями. 1748. Мая 14.

Libera confessata z aresztantów, niżej wyrażonych, in anno 1748, die 14 Mai, podczas kadencyi sądów pogranicznych w Motowidłowiec wprowadzona.

1. Mikita Szczerbina, rodem z miasta Kiszynki zagranicznego, pułku Pułtawskiego, wyznał: iż in anno 1744 najął się w podwodę za poganicza do Krymu Kijanicy Jackowi, po sol jadącemu, gdzie, powracając nazad od Krymu z tymże, został się w Siczy i mieszkał w Siczy lat trzy; potem trzeciego roku wyjechał z rybą wozem swoim i końmi swojemi, to jest roku 1747 przed Pilipówką, do Budyszcz wsi, do Moszen należącej, którego tam wzięto; w Siczy zaś tym się bawił: pierwszego roku służył u Huby Kiślakowskiego, drugiego roku był u niewodu za połowyńczyka, trzeciego zaś roku wyszedł w granicę polską; de ceteris nil narrat.

2. Kondrat nazwiskiem Czarny, rodził się w Pułtawie za granicą moskiewską, i tam małego ociec przeprowadził na polską granicę, do miasta Kryłowa, nad granicą moskiewską będącego, i tam zróstł; gdzie przyjechawszy kozak siczowy, nazwiskiem Chwederka, który przedtym mieszkał w Horodyszczu, ale, jak żona umarła, poszedł na Sicz; zebrał, mieszkający na Siczy, bydła mnóstwo, i tego wziął z sobą na służbę in anno 1744, do

którego jeszcze, oprócz niego, miał czterech parobków; i gdy tam przebywał przez lat trzy, czwartego roku alienował się, i zeszedł na Kosach w stepie z watażką, z Kondratem Rudenkiem, Mikitą Szczerbiną i Petrem Rudenkiem, i ztamtąd poszli w polską granicę, do Makijówki z rybą, gdzie tenże Kondrat Czarny poszedł do zamku Śmılańskiego, opowiadając się, że chce tu mieszkać i żenić się, a gubernator pozwolił; i ożenił się, a tamci poszli do Mosznów, Petro i Kondrat Rudenko i Mikita Szczerbina, i tam ich pobrali polskie żołnierze i o nim się dowiedzieli; więcej ni o czym nie wspomina.

3. Petro Rudenko, rodem z Budyszcz, małym z ojcem przenosił się do Wiazowka, ztamtąd z bratem Kondratem Rudenkiem zaszedł z watahą na Sicz i został się na mieszkanie w Siczy z bratem, ale tam rozróżnili się z bratem swoim, Kondratem; Petro służył pomieniony u Sydora Huby przez lat półczwarta i tam podrośł, a brat gdzieindziej, i on o bracie nie wiedział, aż, jak szli na polską granicę, dopiero się zeszedł, jak brat, Kondrat Rudenko z Szczerbiną i z Kondratem Czarnym i inno wataho, z rybo, zaszedł po niego, i jak przyszli do swoich krewnych—ciotki, siostry i braci—do Moszen, tam ich pobrali; więcej o niczym nie powiada.

4. Trochym krawcow brat, rodził się w Pułtawie za granicą moskiewską; jak mu ociec umarł, przyszedł do Perewarki i bawił się u brata lat trzy, dziegiem handlując z bratem, i gdy czwartego roku pojechał z dziegiem do Pułtawy z parobkami: Ihnatem i Radkiem, którzy byli z Czarnobyłą, tam sprzedawszy dziegieć, powracali nazad i pod Jahotyнем, tamże za granicą moskiewską, spotkali się z Haponem, i ci parobcy: Ihnat i Radko dopominali się u Hapona jakowychści pieniędzy za konia; a potym wrócił się z niemi, odprawiwszy chłopca, z którym jechał, i poszli na płyty drew rąbać, gdzie będąc ten Hapon, począł namawiać parobków od człeka hostomskiego, nazwiskiem Stefana, ale nie wi imion, jak się zwali ci parobcy, i jego parobków także namawiał, a Trochym, widząc, że on namawia parobków, nie chciał więcej być i z niemi isć, i począł się dopominać pieniędzy, a ten go koniecznie ciągnął z sobą, i gdy się opierał przy tym, że nie wyjdę, pomiarkowawszy, że coś złego myślą, wsiadł na konia, a on go złapawszy za łeb, kazał go związać i bił go, i związany leżał przez noc, a potym poniewolnie musiał pójść; i gdy przyszli pod Korostyszow, Hapon z tamtymi parobkami poszedł do Korostyszowa, a on tylko z Rudenkiem i Kondratem poszedł do Starosielec, którego Hapona

zaráz w Korostyszowie złapali, i o nim się dowiedzieli w Starosielcach, i pobrano do sekwestru.

5. Kondrat Panasenکو, rodem z Hadiacza z za Dniepra, tam ociec i matka dotychczas mieszkają: ja przyjechałem z rybą do Kijowa i tamem sprzedał, i wziąłem dziegiu beczkę z Trochymem Krawczenkiem, Ihnatem i Radkiem, i pojechaliśmy do Pułtawy, gdzie przedawszy dziegieć, powracaliśmy do Kijowa i pod Jahotynem spotkali się z Haponem, i Radko parobek, poznawszy Hapona, począł się dopominać pieniędzy za jakiegoś konia, a potym on się wrócił z nami do Kijowa, mówiąc, że w Kijowie pieniądze oddam, i gdy przyjechali do Kijowa, Hapon powiedział, że ja pieniędzy nie mam, idźcie ze mną za granicę polską, to tam czy nie dostanę pieniędzy wam oddać; i tak pojechali wszyscy i przyjechali za granicę polską do Ostomla, do Stepana, ostomlskiego człeka, i powiedzieliśmy, że pójdziem płytów rąbać, i on z nami poszedł na płyty, i jak przyszliśmy, śnieg nas napadł we wsi Hrybowce, tak Stepan wrócił się do domu na żapusty, a nam kazał jechać do lasu, płytów rąbać; a Hapon, jak pobrał nas z sobą, tak jechał do Korostyszowa, a ja i nie wiedziałem dokąd, i przyjechawszy do Korostyszowa, sam poszedł do Minijek z parobkami: Serhyjem, Josypom, Hawryłem, Ułasem, Ihnatem, a innych pozapominałem, a my z Trochymem i Radkiem poszli do Starosielec, i we dworze nas pobrano we szrodę, powiedzieli, że hajdamacy, a Apona aż w piątek złapali, ale ja nie wiem gdzie; wszystkich zaś nas było jedenastu człeka.

6. Jusko Pustowojtenko, rodem powiada z Wiazowka, tam i zrosł: ociec i matka pomarli w Wiazowku, brat mój zaszedł do Siczy i mieszkał lat siedm w rybactwie, a potym i ja do niego poszedłem i byłem przy nim lat trzy, a czwartego roku, jak nam szkoda stała, że nam Tatarzy koni zajęli, tak my wyszli do Polski do Wiazowka, chcieli szkodę swoją nadgrodzić, i ukradliśmy kobyłę u rusina, i nas nad nią połapano; więcej ni o czym nie powiada.

7. Kiryło Sawluczenko, rodem z Wołynia z Karajewicz: »tam mnie złamtał greczyn, nazwiskiem Dymytryj, najął mię do wozu za poganiacza, i ja z nim pojechał pierwie do Nizyna, a potym do Biłajhoroda w turecką granicę, i tam mię sprzedał turczynowi Jusupowi, u którego był lat dwa-tnaście, i, jak umierał ten turczyn, dał mi kartę, żebym dopominał się u greczyzna, który mię sprzedał, pieniędzy, i jakem szedł z drugim, z niewoli

uciekającym parobkiem, Kostenkiem Iwanem, zaszliśmy na kosa do kozaków i przewieźli się przez rzekę Buh; przewiozszy się, zostaliśmy się obydwaj u kozaków, ja bótý szyłem, a drugi mój kolega rybę rznął, i bawiliśmy się u kozaków ówierć roku; jak ludzie szli z solą do Polski, tak i my z niemi poszli, i przyszlśmy się do Szamrajówki; ja zacząłem bótý szyć, szory robić, a drugi poszedł do ojca do Medwedówki, a mnie szwieszamarajowski, przez zazdrość, że do mnie się rzucili wszyscy na robotę, udał przed żołnierzami, że ja hajdamaka, i wzięli mię zaraz żołnierze, pismo podarłszy, które miałem od turczyzna; więcej ni.o czym nie powiada.

Книга пограничныхъ судовъ Киевскаго воеводства, годъ 1746—1751, № 192; листъ 125.

CXCVI.

Приговоръ гродскаго Винницкаго суда, опредѣляющій подвергнуть банниці Бахтынскаго старосту—Войтеху Рокошевскаго за невяку его въ судъ по дѣлу его съ короннымъ крайчимъ—Францискамп—Салезіемъ Потоцкимъ. Потоцкій жаловался о томъ, что Рокошевскій обвинилъ несправедливо его надворныхъ козаковъ въ гайдамацествѣ, между тѣмъ какъ они, напротивъ того, преслѣдовали гайдамаковъ, ограбившихъ имѣніе Рокошевскаго. 1748. Юня 8.

Roku tysiąc siedmset czterdziestego ósmego, miesiąca Junii ósmego dnia.

W roczki sądowe, grodzkie, winnicke kadencji iuliuszowey, dnia szóstego przypadley, a zaś dnia ósmego sądzić się zaczętey, przed nami: Felicianem Kazimierzem Michałowskim, podczaszym braclawskim, podstarościm, Woyciechem Bogatkim, podstolim braclawskim, sędzią, y Stefanem Wyszpolskim, podstolim kiiowskim, pisarzem, urzędnikami grodzkimi wiu-

nickiem, gdy przypadła sprawa z rejestru sądowego rejektowego, za przywołaniem woźnego generała, opatrnego Józefa Boreszy, apparytora sądowego, między instygatorem sądowym y iego delatorami: iaśnie wielmożnym Potockim, kraczym koronnym, y innemi, aktorami, a wielmożnym Rokoszewskim, starostą bachtyńskim, pozwanym, za terminem prawnym, to iest wyniesionym pozwem, od strony powodowey po stronę pozwaną wydanym, którego relacya coram actis praesentibus, castrensibus, capitanealibus, Vinicensibus, roku tysiąc siedmset czterdziestego siódmego, dnia dwudziestego szóstego Junii, przez woźnego generała, opatrnego Woyciecha Brołońskiego, iest zeznana y zapisana, który, za podniesieniem. od strony aktorowey, u sądu niniejszego był produkowany y czytany de tenore tali: Ludwik na Sydorowie y Hańsku z Kamionek Kalinowski, winnicki, dobrzyński etc. starosta, pułkownik woysk koronnych y rzeczypośpolitey. Tobie, wielmożnemu Woyciechowi Rokoszewskiemu, staroście bachtyńskiemu, z sprawy niżej pisaney y dóbr waszmości ogółem wszystkich, powagą iego królewskiey mości a z urzędu mego starościńskiego przykazuię władzą, abyś waszmość przedemną samym, lub urzędem moim, grodzkim, winnickim, na roczkach grodzkich, według kadencyi swoiey, w tymże grodzie przypadających y sądzić się mających, sam osobiście y zawicie stanół, na instancją instygatora sądowego y iego delatorów: iaśnie wielmożnego Franciszka Salezyusza Potockiego, kraczego koronnego, dóbr klucza Tulczyńskiego dziedzica, y urodzonego Jana Piotrowskiego, tych dóbr gubernatora, Franciszka Gorzewskiego, kozaków iaśnie wielmożnego aktora nadwornych, w tymże kluczu zostających, pułkownika, tudzież Dominika Petrymańskiego, aktorów, którzy, przychylając się do prawa pospolitego y manifestu swego, coram actis authenticis regni o to zaniesionego, waszmości pozywają, albo raczey do gotowey sprawy y akcyi, post translapsos terminos, etiam ad actoratum, waszmości przypozywają o to: iż waszmość, bez żadnego fundamentu y dowodu, tylko ex sinistra delatione, urościwszy pretext do ochoczych: Panka, Nester, Mikołaja, Stefana y innych kozaków, in servitio iaśnie wielmożnego aktora zostających, pro rebellibus onych o niajazd y zrabowanie Bachtyna poczytałeś, y onych za haydamaków, cum cribra honoris iaśnie wielmożnego aktora, iakoby takowych kozaków w dobrach swoich miał konserwować, coram actis authenticis opisałeś, et ex ea ratione, iż ci na odbicie łupu, koni y innych sprzętów waszmości, w Bachtynie przez sieczowych y gardowych zbóyców zabranych, za temi złoczyńcami w pogoń chodzili y kilka koni pokłutych na szlaku dognali,—za złoczyńców udałeś y

niewinnie obwinieś. Za co (w) winy prawem opisane pro indebita vexa popadłeś, do których przysłuchania się, ratione actuum laesivorum, eo nomine per te subsecutorum, nec non pro refusione damnorum, ciż aktorowie waszmości na termin wyznaczony pozywają y przypozywają, sis pariturus, terminum attentaturus, ad praemissaque omnia judicialiter responsurus. Datum w Winnicy, die quinta Junii, millesimo septingentesimo quadragesimo septimo anno.—A po podniesieniu y przeczytaniu wyż inserowanego terminu, oczewisto strona powodowa u sądu swego postanowiwszy się, dalszego w tey sprawie postępku prosiła y domawiała się, aby sąd stronie pozwanej na wyż inserowany termin sprawić się kazał. A że strona pozwana, ani sama przez się, ani przez umocowanego swego, u sądu niniejszego nie stawiała się y o niestaniu swoim sądowi y stronie żadney wiadomości nie uczyniła,—przeto strona aktorowa stronę pozwaną, prawu popolitemu sprzeciwiającą się y nieposłuszną, z dopuszczenia sądowego, iterum post arrestum et ex reiectione in lucro eliminationis actuum quorumvis laesivorum, sub paena banitionis perpetuae, ratione vero circumscriptionis—sub seorsiva banitionis perpetuae paena, additioneque ministerialis ad publicandum et remissione causae pro executione—wzdąła. Po którym takowym wzdaniu, sąd, do obwołania y publikowania teyże winy banicyi wieczney, woźnego generała, opatrzneho Józefa Boreszę, ex nunc przydaie. Który przydany, czyniąc zadosyć rozkazowi sądowemu, a z powinności swoiey woznowskiej, pomienioną winę banicyi wieczney, in praesentia wielu ich mościów szlachty, na sądy dla spraw swoich zgromadzonych, przed izbą sądową, wyniosłym głosem wozniowskim obwołał y publikował, y tey publikaty przed sądem niniejszym uczynił y zeznał relacją. A po obwołaniu y publikowaniu tey winy banicyi wieczney, sąd sprawę tę do dóbr strony, prawem przekonaney, na mocną, skuteczną y nieodwłoczną odsyła exekucyą, którą sąd sam przez się, lub przez subdelegata swego, za naypierwszą strony powodowej rekwizycyą, uczynić y odprawić deklaruie się; nikt zaś tey exekucyi impugnować ani irytować nie ma y nie powinien będzie, pod osobliwszą winą banicyi wieczney, którą sąd natychmiast wskazuje, a publikaty termin na naypierwszey sądów swoich kadencyi zawity zachowuie,—mocą dekretu niniejszego. Co wszystko, dla pamięci, do xiąg niniejszych jest ingrossowano.

Книга городская, Винницкая, декретовая, годъ 1738—1762, № 4809; листъ 238.

СХСVII.

Прошение, отправленное дворянами Киевскаго воеводства къ Петербургскому двору, заключающее въ себѣ перечень претензій дворянъ Киевскаго воеводства къ русскимъ подданнымъ и прозьбу объ ихъ удовлетвореніи. 1748. Августа 18.

Anno 1748, die 18 Augusti.

Oblata punktów, od wielmożnych ichmości panów kommissarzów i sędziów pogranicznych od strony polskiej województwa Kijowskiego do najjaśniejszego dworu Petersburskiego pisanych, przez urodzonego imci pana Andrzeja Wyhowskiego do akt podanych sądów pogranicznych, których tenor sequitur ejusmodi:

1. Instabit jaśnie wielmożny delegat polski do najjaśniejszey monarchini Rossyiskiey pro desiderio prześwietnego woiewodztwa Kijowskiego, że w roku 1736, intra dies Octobris, po zakączonym sejmie pacificationis y po uspokojonych wszystkich niestnastkach, ktore względem elekcyey w rzeczypospolitey byli, swywolni watahowie rossyiscy siczowi, zebrawszy się do pięćinset koni, napadli na dobra jaśnie wielmożnych Lubomirskich, miasto Pawłowcz, y tam gubernatora, jegomości pana Zozulińskiego, y różney kondycyey ludzi do trzydziestu osób pozabiawszy, zrabowali więcej iak na dwakroć sto tysięcy złotych polskich y ztamtąd zaraz poszli do dóbr jaśnie oświeconych xiążąt ichmościów Wiszniowieckich, miasta Pohrebyszcz, y tam pozabijawszy: naprzód jegomości pana Szczeniowskiego, woyskiego Żytomirskiego, a potym różney kondycyi ludzi do trzyasta osób, zrabowali także na dwakroć sto tysięcy złotych polskich, o czym na sądach pogranicznych przez komissarzów y sędziów pogranicznych od strony polskiej: przez wielmożnego Michała na Lisowszczyźnie Jackowskiego, podczaszego Kijowskiego, y Wawrzyńca z Potoka Potockiego, łowczego Żytomirskiego, a od strony rossyiskiey przez wielmożnego Fedora Koszelowego,

pułkownika, y Ioana Borozne, sędziego generalnego woysk małorossyiskich, spólnie od obudwoch państw na sąd pograniczny złączonych, staneli dekreta w Motowidłowce, aby swawolni watahowie: Rudio, Żyła, Charko, Grzywa, Medwid y Iwanica stawieni byli do inquizycyey y satisfakcyey; tandem jegomość pan generał Minich, znać, że był zkorumpowany od tychże swywolnych watahów, nie stanowił ich do sądów, lubo y jegomość pan Kiezerling, poseł rossyiski, po dwa razy z konferency assekurował listami, że stanie satisfakcyą dekretem; a do tych czas nie nastąpiła.

2. Dryxa, ataman Białocerkiewski, poddany polski, z ludzmi rossyiskimi na dobra wielmożnego jegomości pana Jana Trypolskiego, łowczego Mścisławskiego, napadł y zrabował na sześć tysięcy złotych polskich, samego skaliczył i zbił smiertelnie; ażeby, iako poddany polski, był wydany y satisfakcyą nastąpiła.

3. Poddani dziedziczni w tych czasiech zbiegli wielmożnych ichmościów panów: Pawszy, chorążego, y Jakubowskiego, podczaszego Żytomirskich, na przedmieściu Kijowskim ósiadłych, o wydanie.

4. Zabrane jaśnie wielmożnemu jegomości panu Potockiemu, staroście Kaniowskiemu, z dóbr Kaniowa, z intrat siedmdziesiąt tysięcy złotych polskich przez jegomości pana majora Szękiowego y jego koligatów, także wielmożnemu jegomości panu Trypolskiemu, podkomorzemu Kijowskiemu, z starostwa Trechtemirowskiego intraty więcej iak na dwadzieścia tysięcy złotych polskich przez tegoż maiora Szenkiowego y iego koligatów zabrane, dekretem przysądzone do oddania, lubo pan major Szenkijow teraz pomar, ale summy, które teraz u iego sukcesorów zostali, aby przywroczone były.

5. Miasteczko Obuchow jaśnie wielmożnych ichmościów panów hrabiów Tarnawskich, w granicy Polskiej będące, do Kijowa przez ichmościów panów gubernatorów Kijowskich przyłączone, także xięgi woiewodztwa Kijowskiego, prawa ziemskie y grodzkie, w tychże xięgach, do tych czas w Kijowie zostaiące, których xiąg jaśnie wielmożnemu jego mości panu Chomentowskiemu, woiewodzie Mazowieckiemu, od nayiaśniejszego Piotra Alexijewicza deklaracya wydania nastąpiła, aby do ichmościów panów komisarszów woiewodztwa Kijowskiego wydane byli.

6. Poczynione szkody wielmożnemu jegomości panu Woroniczowi, podwoiewodzemu sądowemu Kijowskiemu, przez ludzi rossyjskich na sto ósmdziesiąt tysięcy, aby przed sądem, spólnie od obudwoch państw zasia-

dającym, pogranicznym, rossądzone były cum praestanda, co się z inquiryeyey dokaze, satisfactiōne.

7. Harmaty w Horoszkach na gruncie Polskim ichmościów panów Niemiryczów o dwadzieścia mil od granicy Rossyiskiey przez ludzi rossyiskich zabrane, aby przywroczone byli.

8. Także pod czas odebrania fortocy Białocerkiewskiej zabrane harmaty y różne amunicie; tudzież magazeny znaczne, co wszystko do Kijowa zaprowadzono.

Które puncta nomine woiewodztwa jegomość pierwszy urzędnik y kommissarze do sądów pogranicznych naznaczeni podpisują. Antoni Trypolski, podkomorzy Kijowski. Michał z Jackowiec na Lisowszczyźnie Jackowski, podczaszy Kijowski, komissarz y sędzia pograniczny woiewodztwa Kijowskiego. Wawrzyniec K. z potoka Potocki, łowczy Zytomirski, kommissarz i sędzia pograniczny wojewodztwa Kijowskiego. Które punkta, za podaniem oraz y za przyjęciem, z początku aż do końca, iako się w sobie mają, są wpisane.

Книга пограничныхъ судовъ Кіевскаго воеводства, годъ 1735—1749, № 202, листъ 201 на оборотъ.

CXCVIII.

Жалоба дворянина Мартына-Антонія Зембицкаго на крестьянъ: Ивана Середу, Невинчанного, Ивана Беркута о томъ, что они, собща съ запорожцами: Жилою и Гривою, напали на дворъ истца, отца его убили, самому истцу нанесли огнестрѣльную рану, крестьянъ его подговорили къ бунту, дворъ сожгли и имущество ограбили на сумму 10,000 злотыхъ. 1748. Сентября 20.

1748, die 20 Septembris.

Przed aktami sądów pogranicznych Kijowskich stanowszy oczewiście urodzony jegomość pan Marcin Antoni Ziębicki, cześnik Pilzeński, solen-

niter manifestował się przeciwko roboczym: Iwanowi Seredzie, Niewinczemu, Iwanowi Berkutowi, w dobrach imci pana Ignacego Ruppiewskiego, będących ieszcze natenczas w Taborowie, poddanym, iż ci poddani, zniósłszy się z swywojnemi watahami: Żyła y Grzywą, kozakami, siczowymi, napadli nocną porą na dwór y urodzonego Woyciecha, oycą manifestantis, wiekiem starości nachylonego, spiacego, tiranissime na śmierć zabili, a samemu manifestantowi, broniącemu się, na ostatek uciekającemu, różne tyranstwa zadawali y rękę prawą na wylot z samopalu przestrzelili, ludzi ze dworu porozpędzali, poddanych dwoch: Semena Pohoryluka y Iwana Czube zbuntowali y z sobą zabrali y, w różnych rzeczach, y gotowiznie do dziesięciu tysięcy złotych pozabirawszy, dwór zapalili y do Kijowa uciekli; o co magnificus comparens iterum iterumque manifestując się, prosił eam actis connotari; co y otrzymał. Marcin Antoni Ziębicki, cześnik Pilzeński.

Книга пограничных судовъ Кіевскаго воеводства, годъ 1735—1749, № 202; листъ 218 на оборотѣ.

CXCIX.

Жалоба дворянина Луки Чепельскаго на намѣстника шляхетской околицы, дворянина Петра Радзеевскаго о томъ, что онъ нанесъ истцу публично побои и отнял у него имущество за то, что онъ отказался провожать отрядъ польскаго войска, отправленный противъ гайдамаковъ. 1749, Іюня 8.

Die 8 Junii, 1749.

Comparens personaliter urodzony iego mość pan Łukasz Czepelski, pewney części w dobrach wsi Radziowcach haereditarius possessor, prze-

ciwko urodzonemu iego mości panu Piotrowi Petrenkowi Radziowskiemu, namieśnikowi, pewney części dóbr wsi Radziowiec dziedzicowi, przychylając się do prawa pospolitego y świętey sprawiedliwości, coram officio et actis iurisdycyi zamku Barskiego świadczył y protestował się w ten sens y o to: iż co dnia dziesieyszego, gdy podjazd przyszedł z Bieleckich na haydamaków y w Radziowcach chorągiew stanęła, tedy iego mość pan namieśnik, wezwawszy komparenta do siebie, kazał z podjazdem z części tey, którą trzyma, iechać; a comparens, exkuzując się, haec verba expressit: »mości panie namieśniku! wiesz waszeć, żem z części swoiey tak wielką do Lublina podróz iedną, a drugę do Międzyrzycza odbył; iego mość pan Stefan Petrenko Radziowski tyle gruntu trzyma, co nas czterech, a żadney drogi dalekiey tych lat blisko przeszłych nie odbywał, iako też y inni nie odbywali, a osobliwie waszmość pan z części Gudzikowey«. A iego mość obwiniony, ira ductus za prawdę, w obecności tegoż podjazdu, protestanta nielitościwie, polano pochwyciwszy, zbił tymże polanem, że ledwo co żyw do Baru przyiechał; a wprzódy iednak na kopic trzysta siana, szarawary y jupkę niesłusznie zabrał tenże iego mość obwiniony y oddać recusat. Które razy, przez urodzonego iego mości pana namieśnika zadane, na ciele urodzonego iego mości pana Czepelskiego, w obecności urodzonego iego mości pana Ignacego Jaremenka Radziowskiego, woźny generał Bazyli Chodziński oglądał y widział: na lewym ramieniu raz krwią zaszył, sinio spuchły, na prawym boku razów dwa krwią zaszyły y bok wszystek spuchły, hoc et praesens officium vidit; de quo ejusdem ministerialis ad acta relatio. Bazyli Chodziński †. Zaczym, przestrzegając całości zdrowia, życia y honoru swego, tenże comparens przeciwko temuż iego mości obwinionemu iteratis protestatur vicibus, salva meliorandi facultate.

Книга Барскаго замка, годъ 1748—1750, № 5691; листъ 62 на оборотъ.

СС.

Универсалъ Сѣрадзкаго воеводы, генерала Подольской земли, графа Ивана Тарла, предписывающій дворянамъ Подольскаго воеводства строга слѣдить за ихъ крестьянами, въ случаѣ подозрѣнія кого-либо изъ нихъ въ связяхъ съ гайдамаками, немедленно арестовать и препровождать къ военнымъ командамъ, а также предоставлять надворныя милиціи въ распоряженіе военныхъ начальниковъ. 1749. Юня 21.

Sabatho ante festum nativitatis sancti Joannis Baptistae proximo, anno Domini 1749.

Ad officium et acta praesentia, castrensia, capitanealia, Laticoviensia personaliter veniens generosus Josephus Gałeczki, obtulit officio praesenti et ad acticandum porrexit litteras universales, ab illustri magnifico Joanne comite de Tęczyn Tarło, palatino Sendomiriensi, generali terrarum Podoliae, Camenecensi, loci praesentis, Medicensi, Jaslensi, Sokaliensi etc. capitaneo, generali majore exercitus regni, scheffe et comandante regiminis pedestris lanealis, intuitu coercendorum ad praesens grassantium violentorum hominum, die hodierna, in actu contenta, in arce praesenti Laticoviensi ex munere generaliatu Podoliae emanatas, manu ejusdem propria subscriptas et sigillo illius usitato, in cera rubra subimpresso, communitas, intracontentas, tenoris hujusmodi: Jan, hrabia z Tęczyna Tarło, wojewoda Sendomierski, generał ziem Podolskich, Kamieniecki, Latyczewski, Medycki, Sokalski, Jasielski etc. starosta, generał lewtenant wojsk koronnych, cheffe y komendant regimentu pieszego łanowego. Ponieważ w kraju tutejszym fato iniquo zageściły się rozboje, najazdy, rabunki y insze inkonweniencie, przez kupiących się coraz w znaczniejszej liczbie hułtajów attentowane, tak dalece, że w domach własnych, a tym bardziej po drogach publicznych ich mościowie ziemianie tutejsi żadnego bezpieczeństwa nie mają, owszem częstokróć własności swojej y życia utratę ponoszą, większe coraz a prawie ostatniej fatalną experyencją doznanawanej nieszczęśliwości napełnieni bojaź-

nią, ustawiczne o wynalezienie sposobów uskromienia hultajstwa ponawiają querelas i sollicitacie, zatyń ich mość panów sędziów ziemskich, grodzkich, interesowanych o akcelerowanie y administrowanie świętey sprawiedliwości, a przez nią utrzymanie w bezpieczeństwie każdego szczęśliwości powszechney, sub absentiam w tym kraju jaśnie wielmożnych panów senatorów województwa tego, do mnie rekurs czyniących, aby providere rebus afflictis, medelam urgent. Więc tak rekwizycyi ich mościów panów czyniąc zadosyć, jako też własnej, ex vi generalstwa Podolskiego, jurydykcyi, mnie należącej, nie ubliżając obligacyi, umyśliłem in hac praementi necessitate, przy zaleceniu usług moich y chęci powolnych, upraszać y miłością dobra pospolitego obowiązać jaśnie wielmożnych ich mościów panów dziedziców y possessorów; jakoż praesentibus upraszam y obowiązuje, obligując tudzież ichże kommissarzów, ekonomów, gubernatorów, administratorów y jakimkolwiek tytułem dyspozycyą, dóbr w województwie Podolskim trzymających, także rotmistrzów, poruczników, namiestników chorągwi nadwornych, w tymże województwie Podolskim znajdujących się, ażeby w swoich każdy dobrach, czyli do swojej należących dyspozycyi mieście, wsi, etc. miał wzgląd y pilną przeczorność na ludzi, pod jego będących jurysdykcyą, y, cokolwiekby na którego z nich podejrzenia lub porozumienia mieć mógł, zaraz onychże łapać, inkarcerować roszkazał y donosić komendzie, która się ku Baru ma zbliżyć, albo do chorągwi poblizszych, w województwie Podolskim mających lokacyą, a to w nieomyślnej nadziei, że ad hunc casum directe do ich mościów panów komendantów partyji Podolsko-Ukraińskiej prętkie wyidą, ordynanse jaśnie oświeconego imć pana kasztelana Krakowskiego, hetmana wielkiego koronnego, waszmościów panów czułego wodza y niespracowanego około dobra pospolitego, usiłującego spokojność, kraj uszczęśliwiający, zawsze wszystkim pożądaną, zachować y wiedzieć. Upraszam na ostatek tychże ich mościów panów wzwyżrzeczonych, aby, za rekwizycyą komendę nad podjazdem mającego, pod tegoż dyspozycyą przydawali pro, exigentia potrzeby adminiculum chorągwi lekkich, lub kozaków, albo też wreszcie y z poddaństwa ludzi sposobniejszych dla inwestygowania y łapania excessantów, którzy durantibus judiciis tu, do sądów ziemskich, potym do fortocy Kamienieckiey, odprowadzeni będą, y tak tu, iako też in judiciis burgrabialibus, osobliwie plebei, justas pro qualitate demeriti luent paenas; jako zatyń dla przywrocenia bezpieczeństwa krajowi, dla ocalenia każdego własności, dla poskromienia niegodziwey zawsze, ostatnim nieszczęściem grożącej swawoli, dla przykłádnego excessivorum ukarania, in

deffektu inszych sposobów, teraznieysze zdało się wziąć źródła, tak ten uniwersał, z oczewistych przyczyn y nieodbitey potrzeby wydany, w grodach: Kamienieckim y Latyczewskim oblatowany, aby był w całym woiewództwie po paraffiach publikowany, instantissime proszę y ręką własną podpisuję. Dat w zamku Latyczewskim, vigesima prima die Junii, millesimo septingentesimo quadragesimo nono. Jan Tarło. W. S. G. Z. P. K. L. M. S. J. starosta. Locus sigilli illius usitati, in cera rubra subinpressi. Post quarum suprascriptarum litterarum universaliuin ad acta officii praesentis ingrossationem, originale earundem idem offerens rursus ad se recepit et de recepto, sibi que restituto, officium praesens et cancellariam quietavit.

Книга городская, Летичевская, записовая и поточная, годъ 1748—1750, № 5296; листъ 1622.

ССІ.

Жалоба отъ имени дворянина Франциска Иржикевича на дворянъ: Петра и Франциска Малаховскихъ, о томъ, что они ложно обвинили крестьянъ села Дяковець въ участіи въ гайдамацкихъ набѣгахъ и навлекли на нихъ такимъ образомъ разорительную военную экзекуцію. 1749. Декабря 29.

Feria secunda in castrino festi sanctorum innocentium Martyrum, 1749 anno.

Ad officium et acta praesentia, castrensia, capitanealia, laticzoviensia personaliter veniens generosus Josephus Czarnecki, nomine et ex parte illustrissimorum magnificorum Michaelis in Rozdoł et Kołodno Rzewuski, notarii campestris regni, Visnensis, Drohovicensis, Kamionecensis etc. capi-

tanei et Franciscæ de Certwice Cetnerowna, conjugum, tractus Novokonstatynow et bonorum Dyakowce haeredum, tum magnifici Francisci Irzykiewicz, pincernæ ciechanowiensis, eorundem bonorum tenutarii, providendo omnimodæ praetactorum bonorum integritati, in et contra generosos: Petrum, pocillatorem czernichoviensem et Franciscum Małachowski, fratres inter se germanos, questus et protestatus est in eo, quia ipsi, ex praecepta quadam contra protestantis principales malevolentia, desolationi bonorum eorundem protestantis principalium studendo inique, varia media in depressionem ac perniciem subditatus praecipue Dyakovecensis adinventientes, eundem subditatum, ac si cum praedatoribus, praesertim temporibus modernis praesentibus in oris grassantibus, communicationem habere, iisdem fautoratum prebere solent ad magnificos regimentarios partiarum Ukrainensium et Podoliensium sinistre commen tiriisque deferre presumpserunt, singulariter vero memoratus generosus Petrus Małachowski, commendam in personam sui apud magnificum regimentarium in ordine, ac si investigandorum captivandorumque grassantium praedatorum effecit; conductis itaque ad praeinserta bona Dyakowce, haereditaria illustrissimorum magnificorum protestantis principalium subjecta, militibus, per non modicum tempus in ibidem commorando, varia sibi comestibilia, equis pabula (notabili temporis deplorandi illius caristia non attenda) a subditis, solam nisi in miseriam ac penuriam sat exuberanter locupletatis, nulla habita compassione, erigere et extorquere, nonnullos subditos violenter comprehendere, custodiis stipare munireque, vix ad effidejussionem nobilium liberare, nonnullas ad extriturandam sibi omnino contribuendam siliginem per ultima ferre exurie, nonnullis adhuc misere restantibus coactare, nonnullis quoque minitationibus diffidationibusque suis in vitam eorum perteritos, alios de bonis migrare, alios molestias et pressuras ipse peragere se licentiaavit; intuitu quorum omnium ac aliorum, fusius, ubi de jure venerit, exprimendorum et probandorum, iterum iterumque querit et protestatur.

Книга городская, Летичевская, записовая и поточная, годъ 1748—1750, № 5296; листъ 2136 на оборотъ.

ССП.

Жалоба дворянина Якова Дыбскаго на дворянина Александра Тулобичкаго о томъ, что онъ, пригласивъ въ помощь себѣ панцырную хоругвь, нападалъ на шляхетскіе дома, села и мѣстечка, грабилъ и разгонялъ жителей и приказалъ повѣсить дворянина Степана Жаблинскаго. 1750. Марта 7.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego, miesiąca Martii siódmego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkiemi, winnickiemi y przedemną, Jerzym—Wiktorym Korzeniowskim, vicesregentem grodzkim winnickim, comparens personaliter urodzony iego mość pan Jakub Dybski, pisarz prowentowy dóbr miasta Sokołówki, nomine et ex parte iaśnie wielmożnego iego mości pana Franciszka—Salezyusza Potockiego, krayczego koronnego, tychże dóbr dziedzica, y urodzonego Antoniego Niałeckiego, gubernatora sokołowskiego, tudzież urodzonego Wawrzyńca Łopatyńskiego, pozostałej (wdowy) y sukcesorów niegdy urodzonego Stefana Żabińskiego, y innych ukrzywdzonych, oraz y swoim imieniem, solennissime naprzeciwno urodzonemu Alexandrowi Tułobickiemu, dóbr slobody Czemeryskiego, do klucza Łysiańskiego należącey, quovis modo tenutariuszowi, motorowi y pryncypałowi, tudzież wielmożnemu iego mości panu Kazimierzowi lub innego imienia Bukowskiemu, chorążemu znaku pancernego iaśnie wielmożnego iego mości pana kasztelana Kamińskiego, natenczas regimentarzowi partyi Ukraińskiej, tudzież iego mości panu Adamowi Askmanickiemu, towarzyszowi znaku pancernego iaśnie wielmożnego iego mości pana strażnika polnego koronnego, komendantowi, y innym kompanii y pocztom do osób kilkudziesiąt sprowadzonym, świadczy y protestuie się o to: iż ich mość obżałowani, mianowicie urodzony Tułobicki, nie mając żadney racyi y pretextu do dóbr y ludzi iaśnie wielmożnego iego mości pana krayczego koronnego, niewiedzieć qua ductus malevolentia, udawszy niesłusznie do komendy partyi Ukraińskiej, natenczas w dobrach Łysiance stoiącey, kilka-

dziesiąt ludzi, komenderowanych ad sinistram sui delationem, sprowadził, z którymi wraz naiechawszy na dobra wieś Woronne, do klucza Humańskiego należące, w nocy, bez żadney racyi y pretextu, starozakonnych: Herszka y Leyzora, arendarzów tameyszych, w karczmie oskoczywszy, w kiy powiązawszy, okrutnie bili, mordowali, pieniądze, fanty y inne rzeczy do szczętu pozabierali, ieszcze sam urodzony Tułobicki, ziemię świdrami kręcąc, skarbów y dostatków, ieśliby iakie nie były zakopane? szukał, potym tegoż niewiernego Leyzora wziowszy, do Łysianki odesłali y tam przez niemający czas inkarcerowali y koniecznie niewiernego stracić usiłowali, aż się okupić musiał; przy tymże naieździe dóbr Woronnego, urodzonego niegdy Stefana Żabińskiego, gratialiter in ibidem mieszkającego, nic sobie niewinnego, po całej wsi złośliwie szukając, samego nie zastawszy, chudobę wszelaką zabrali, potym y samego, z targu, z dóbr Tetiowa iadącego, na drodze zdybawszy, z namowy y powodu urodzonego Tułobickiego, niesłusznie wziowszy, związanego do Łysianki zaprowadziwszy, we dwa dni bez żadney konwikcyi, ani do emundacji czasu nie pozwoiliwszy, ad vota pomienionego przywódczy, raptownie powiesili; insuper urodzonego Łopatyńskiego, administratora szabadawskiego, teścia tegoż niegdy urodzonego Żabińskiego, podobnie naiechawszy; zbili, skaleczyli; nawet samą urodzoną Łopatyńską okrutnie różgami ścieli; woły, krowy, konie, owce y wszystkie rzeczy pozabierali, zabranemi zaś z urodzonym Tułobickim podzielili się; tandem na dobra wieś Zielony Rog naiechawszy, pracowitego Jakowa Mazurenka, poddanego tameyszego, obrali; nareszcie na dobra miasto Sokołówkę przed świtem armatim napadszy, trwogi y hałasów nie mało naczynili, ludzi poprzestraszali, z własnych domów powypędzali, żydów y ludzi gwałtownie, bez wiadomości i rekwizycji dworskiey, pobrawszy, do Łysianki ad carceres odesłali, urodzonego Niałeckiego, gubernatora, w wodę napędziwszy, ledwie nie utopili, urodzoną Annę Dybską, comparentis małżonkę, tak przestraszyla, że się ustawicznie lękaiąc, z przestachu wkrótce umarła, inni zaś ludzie, od strachu uciekając, sami się razili, od chudoby poodbiegali y nie mało szkód ponieśli; praeterea ciż ich mość woy-skowi urodzonego Kazimierza Jaworskiego, gracialistę woroniańskiego, w Sokołówce zastawszy, enormiter zbili, chartów smycz przednich, za które mu dawano koni parę, per vim wziali, y innych krzywd y wiolencyi, motivo et cooperatione urodzonego Tułobickiego, naczynili. O które to szkody, zbiecie ludzi, niektórym zaś niewinnie factorum acceleratione, idem comparentis, nomine quo supra, powtórna, solenną, ad acta officii praesentis zanosi

protestacyę, salve sobie meliorowania tey kopii pro exigentia juris rezerwując. Jakób Dybski.

Книга городская, Винницкая, записовая и поточная, годъ 1750, № 4635; листъ 530.

ССШ.

Жалоба дворянина Александра Тулубицкаго на дворянина Станислава Ортынского о томъ, что онъ оказываетъ покровительство еврею Лейбъ Ароновичу, способствовавшему гайдакакамъ ограбить дворъ истца, равно какъ и крестьянину Грыцьку Бойку, похитившему его скоть. 1750. Апрѣля 22.

Roku tysiąc siedmset piędziesiątego, miesiąca Aprilis dwudziestego drugiego dnia.

W roczki sądowe, grodzkie, winnickie kadencyi Aprilowej, dnia dziesiątego przypadley, a zaś dnia iedynastego sądzić się zaczętey, przedemną, Felicyanem—Kazimierzem—Janem—Nepomucynem Michałowskim, podczaszym braclawskim, podstarościm grodzkim winnickim, comparens personalter urodzony iego mość pan Alexander Tułubicki, dóbr wsi Czemeryskiego, do klucza Łysiańskiego należących, vigore juris sui possessor, nie mogąc ultra pati nieznośnych przez niżej obżałowanych poczynionych krzywd, solennie, magna cum querela, naprzeciwko wielmożnemu iego mości panu Stanisławowi Kostce Ortyńskiemu, cześnikowi wyszogrodzkiemu, skarży, manifestuie się y protestuie w ten sposób y o to: iż iego mość obwiniony, wiedząc dobrze o tym, że starozakonny Leyba Aronowicz, ante hac arendarz czemeryski, przez nienawiść iakowąż naprowadziwszy hayda-

maków, którzy napadłszy na dwór manifestantis, ze wszystkim zrabowali, manifestanta samego mało o śmierć nie przyprawili; których, lubo nie wszystkich, za pomocą Boską jego mość pan Aksmanicki połapawszy, o czym y dekret woyskowy w Łysiance, die septima Martii, millesimo septingentesimo quinquagesimo anno, sonat, dostali się do sądu woyskowego y tam sami przyznali się, że z instynktu tego Leyby Aronowicza ninieyszego urodzonego manifestanta rabowali. A wielmożny jego mość pan Ortyński, cześnik wyszogrodzki, nie uważając na taki excess tegoż Leyby Aronowicza, rubli trzydziestu z arendy czemeryskiej pochodzących, a winnych manifestantowi, za tak wielą rekwizyciami oddać nie każe, ieszcze na ninieyszego manifestanta przegrożki czyni; ad extremum, addendo pejora malis, Hryčko Boyko, mieszkający lat kilka w Czemeryskim, potym uciekłszy ztamtąd do Sokołówki, nareszcie napadłszy na trzodę czemeryską, pod samą wsią pasącą się, pastuchów, ażeby do dworu znać nie dali, pobrał y, aż o milę zaprowadziwszy, puścił, bydła sztuk pięcioro: troie manifestantis, dwoie Pawlichy Boyczychy, poddanki czemerysowskiej – wzioł y tamże do Sokołówki zapędził; y tego wielmożny jego mość Ortyński, obwiniony, oddać recusat. Quapropter idem comparens, obviando ulterioribus inconvenientiis, tum de non administrata justitia, manifestatur et protestatur, prosząc copiam actis connotari; co y otrzymał, salva manente melioratione. Alexander Tułubicki.

Книга городская, Винницкая, записовая и поточная, годъ 1750, № 4635; листъ 656 на оборотъ.

CCIV.

Заявленіе дворянъ Скржинскихъ о томъ, что они, по поводу гайдамацкихъ нападений, опасаются явиться въ Кіевское воеводство для присутствія при разграниченіи ихъ имѣнія, села Вульчки, съ Бышевскимъ имѣніемъ дворянъ Харленскихъ; посему Скржинские просятъ отстрочить время разграниченія, назначенное по судебному приговору. 1750. Мая 6.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego, miesiąca Maii szóstego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku iego królewskiej mości Żytomirskim, przedemną, Janem Gładyszewskim, namieśnikiem protunc grodzkim starostwa Żytomirskiego, y xiegami ninieyszemi, grodzkimi, żytomirskimi comparens personaliter urodzony iego mość pan Piotr Maciewicz, nomine et ex speciali commissio wielmożnych ich mościów państwa: Michała z Skrzyżna y Klary z Charłęża Skrzyńskich, podstolich nowogródzkich, małżonków, dóbr wsi Wulczki, w wojewodztwie Kiiowskim, a powiecie Żytomirskim, a kluczu Byszowskim leżącey, dziedziców, idque de diligentia eorundem magnificorum principalium suorum świadczył y manifestował się o to: iż pomienieni ich mość panowie Skrzyńscy, podstolowie nowogródzcy, mając dekret kompromissarski po sobie, dnia trzydziestego Augusta, anno clapso, millesimo septingentesimo quadragesimo nono, w Żytomierzu ferowany, którym injunctum, ażeby wielmożny Dyonizy, protunc kanonik, ad praesens kanclerz kiiowski, y Józef, miecznik żytomirski, z Charłęża Charłęscy, bracia rodzeni, dobra wieś Wulczkę, manifestantis principalium dziedziczną, od dóbr swoich klucza Byszowskiego, podług dawnych znaków, przez iego mości pana Wągrockiego poczynionych, w niedziel dwie po świętym Woyciechu anno nunc currenti, ograniczyli, y te ograniczenie wielmożnym Skrzyńskim, małżonkom, in scriptis podali, pod winą banicyi wieczney, we dwie niedziele po uchybionym terminie coram actis castrensibus Żytomiensibus circa manifestationem publikować się in casu contraventionis mającey; na któren prefigowany ograniczenia termin wielmożni Skrzyńscy, podstolowie nowogródzcy, parati erant illas in horas pospieszyć et executionem supra specificati decreti compromissorialis attentować. Ale ponieważ publica fama defert, że w tamtym kraiu licentiosi ac vagabundi grassari zaczei homines, struendo na przejeżdżających pó traktach siccariatus y onych repercutiundo, a co większa, po miastach y wsiach domos varias invadendo ac spoliando; i iako recenter w miasteczku Chwastowie, mil dwie tylko od wsi Wulczki manifestantis principalium dziedzicznych, na dom żydowski w nocy napadli y zrabowali, a o niektórych ich excessach et acta praesentia testant;—a zatym wielmożni podstolowie nowogródzcy, nie poddając się libenter w oczewiste niebezpieczeństwo, nie mogą na termin oznaczony pospieszyć dla attentowania tych granic, satius sami assentiunt, aby ten akt do dalszego był odłożony czasu, póki, faventibus superis, te hultaystwo nie uspokoi się, praecustodiendo iednak sobie, żeby, quam primum tranquillum nastąpi tempus y dla przejeżdżających wszelka będzie securitas, te ograniczenie bez żadney protellacyi ad mentem dekretu kom-

promissarskiego effectum sui wzięło; a iezeliby wielmożni Charłęscy na rekvizycyą wielmożnych Skrzyńskich uczynić onego recusarent, aby manifest, protunc pro contraventione uczyniony, takowey był wagi, iakoby w czasie w dekrecie wyrażonym był zaniesiony. Quamobrem idem generosus comparens, nomine magnificorum principalium suorum, iteratis vicibus hanc defert manifestationem, prosząc ją actis praesentibus connotari,—co y otrzymał. Piotr Maciewicz, manu propria.

Книга городская, Житомирская, записовая и поточная, годъ 1750—1751, № 233; листъ 225.

CCV.

Жалоба товарищей двухъ панцырныхъ хоругвей на управляющаго Бѣлоцерковскимъ староствомъ, дворянина Адама Козьяна о томъ, что онъ подалъ на истцевъ несправедливую жалобу, обвинивъ ихъ въ различныхъ незаконныхъ дѣйствіяхъ за то, что они конфисковали скоть у крестьянъ Бѣлоцерковского староства, заподозрѣнныхъ въ гайдамачествѣ, и самихъ крестьянъ приговорили къ висельницѣ. 1750. Мая 11.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego, miesiąca Maiu iedynastego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkiemi, winnickiemi y przedemną, Józefem Kazimierzem Pawłowskim, burgrabią płockim, namiestnikiem burgrabstwa grodzkim winnickim, comparens personaliter wielmożny i. m. pan Ignacy Dołżkiewicz, woyski owrucki, nomine et ex speciali commissio wielmożnych ich mościów panów: Stanisława, woyskiego owruckiego,

namieśnika generalnego y szwadronisty, y Antoniego, łowczego sanockiego, Popławskich, Marcina Węża, skarbnika wiskiego, Ignacego Prażmowskiego, podczaszego mściśławskiego, kompanii, y całego znaku pancernego nayiaśniejszego królewicza iego mości Xawiera, tudzież wielmożnych ich mościów panów: Ostoyskiego, namieśnika, Gurskiego, Sokołowskiego, kompanii, oraz cały chorągwi pancerny iaśnie wielmożnego iego mości pana kasztelana Sochaczewskiego, konsystencyą w Stawiszczach mających, windykując niewinną lezyę przez wydane zelżywe termina, actis, vim perennitatis habentibus, inserowane, solennissime et cum gravi querimonia naprzeciwno iaśnie oświeconemu xiążęciu iego mości Stanisławowi—Wincentemu na xięstwie Ostrogskim z Pruss Jabłonowskiemu, wojewodzie Rawskiemu, staroście Białoцеркiewskiemu, tudzież wielmożnym y urodzonym: Lusakowskiemu, cześnikowi bilskiemu, Andrzejowi Bahrynowskiemu, a mianowicie Adamowi Koźmianowi, gubernatorowi białoцеркiewskiemu, y innym, żali, protestuie y reprotestuie się o to: iż ich mość, mianowicie urodzony Koźmian, saeviendo na honor wielmożnych protestantów, quo nihil carius, vilipendendo prawo, de calumniatoribus obostrzone, wiedząc doskonale, że komenderowani woyskowi za ordynansem z prawa należyty, spokojnie, bez żadnego gwałtu, złodziejów dowodnych we wsi Janiszówce, do starostwa Białoцеркiewskiego należącey, sprawiedliwie, za oczewistym dowodem, wzięli, oraz, za dobrowolnym przyznaniem się onych do pokradzenia koni chorągwianych, kilkoro była ich własnego zaiąć kazali, y też bydło otaxowane ukrzywdzonym in vim szkody ich pooddawali, choć się y po polowie nie nagrodziło, a samych złoczyńców, nie tylko złodziejstwem ale y haydamactwem bawiących się, na szubienice destynowali, więcey zaś żadney naymieyszej krzywdy starostwu Białoцеркiewskiemu nie uczynili; iednak ich mość obżałowani, osobliwie urodzony Koźmian, poformowawszy sobie imaginative różne nieznanne nigdy acsi na dobra Janiszówkę inwazye, zabranie siana y innych rzeczy ruchomych y nieruchomych, y inne zmyślone pretensye, ullatenus niedowiedzione, niesłusznie acuto in famam calamo tychże comparentis wielmożnych pryncypałów przed aktami autentycznymi opisał, y niewinnie do trybunału Radomskiego vexatorie wydanym pozwem pociąga, do szkód y expens prawnych przyprowadza, honor manifestantów denigruie; przez co winy exemplarne pro laesiva circumscriptione et indebita vexa na siebie zaciągnął y zaciągnęli. O co wszystko idem comparens, nomine quo supra, powtórnie protestowawszy się y reprotelowawszy, hanc laesionem et iniquam vexam jure vindicandam offert, pro-

sząc to actis connotari,—co y otrzymał. Ignacy Dołszkiewicz, manu propria.

Книга городская, Винницкая, записовая и поточная, годъ 1750, № 4635; листъ 731 на оборотъ.

CCVI.

Жалоба дворянина Павла Гуменецкаго на офицера Франциска Грохольскаго о томъ, что онъ, подъ предлогомъ поимки гайдамаковъ, не извѣстивъ истца, напалъ ночью на его имѣніе, село Волосовъ, арестовалъ его крестьянина Остапа Шевца и варварскими истязаніями заставилъ его отдать жолнерамъ имѣвшіяся у него деньги. 1750. Мая 12.

Roku tysiąc siedmset piędziesiątego, miesiąca Maii dwunastego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w mieście iego królewskiej mości Żytomierzu, przedemną, Gabryelem Antonim z Bobrowy Bobrowskim, namięśnikiem protunc grodzkim generału woiewodztwa Kiiowskiego, y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, kiiowskiemi comparens personaliter urodzony iego mość pan Paweł Humieniecki, chorąży smoleński, poniosłszy gwałtowną, w dobrach swoich krzywdę, solenniter z wielkim żalem naprzeciwko urodzonemu iego mości panu Franciszkowi Grocholskiemu, towarzyszewi znaku pancyrnego iaśnie wielmożnego iego mości pana Olszańskiego, podkomorzego łuckiego, w takowy manifestuie się sposob: iż iego mość pan Grocholski, obwiniony, iako ad praesens manifestanti notum est, będąc komenderowany od woyska do wybierania ludzi swywołnych, a mając iakowąż suspicyę o poddanym ninieyszego kwerulanta wołosowskim, na imie Ostapie Szewcu, po którego,

mimo dobry zwyczaj, do dóbr części wielmożnego manifestanta Wołosowa pośród nocy ziechawszy y naimnieszey wiadomości czyli rekwizycyi do niniejszego manifestanta nie uczyniwszy, violenter z przytomnemi sobie pocztami y kozakami na domowstwo przerzeczonego Ostapa Szewca, poddanego quae-rulantis, nie trybem wojskowym napadłszy, tegoż Szewca na ręce kozakom, sobie przytomnym, tyrańskie przepuścił, którzy, wziowszy y mocno skrupowawszy, bili y niemiłosierdnie męczyli, ogniu węglów w gębę nakładłszy, o picniądze, aby im oddał, dopominali się, iakoż u tegoż czerwonych złotych sześć y tynfów sześćdziesiąt przez męczeństwo odebrali; wielmożnego zaś manifestanta, małżonkę y dzieci onego, rozumiejących, że pośród nocy lud swywolny haydamacki napadł, poprzestraszali, gdyż niewypowiedzianych tumultów y hałasów tam na części wielmożnego manifestanta naczynili; przez co moderni comparentis consors śmiertelnie chorować musi; y tegoż Szewca gwałtownie, mimo wiadomości comparentis, wzięli et nescitur dokąd zaprowadzili. A zatym, zważając takową niegodziwą w dobrach swoich poniesioną leżę, iteratis contra eundem inculpatum manifestatur vicibus, prosząc hanc manifestationem actis connotari, co y otrzymał. Paweł Humieniecki,

Книга городская, Киевская, записовая и поточная, годъ 1750, № 60; мѣстъ 712 на оборотъ.

CCVII.

Заявление дворянина Павла Гуменецкого о томъ, что слуга его, Ере, мія Михневичъ, убилъ жолнера—Яна Каминскаго вслѣдствіе недоразумѣнія, принявъ отрядъ войска, напавшій ночью на домъ крестьянина Шевца въ селѣ Волосовѣ, за отрядъ гайдамаковъ. 1750 Мая 12.

Roku tysiąc siedmset piędziesiątego, miesiąca Maii dwunastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w mieście jego królewskiej mości Żytomierzu, przedemną, Gabryelem Antonim z Bobrowy Bobrowskim, namieśnikiem protunc grodzkim generału wojewodztwa Kiiowskiego, y xięgami ninieyszemi, grodzkimi, kiiowskimi, comparens personaliter wielmożny jego mość pan Paweł Humieniecki, chorąży smoleński, w takowy, racione injustorum, sibi

objectorum, przeciwko wielmożney iey mości pani Ewdotii z Hęjewskich primo Grabowskiew, secundo voto Kamińskiew, manifestaie się y remanifestaie się sposób. iż co niedawno zeszyły urodzony Jan Kamiński, anno praesenti, diebus non pridem elapsis mensis nunc currentis, z urodzonym iego mością panem Franciszkiem Grocholskim, towarzyszem znaku pancyrnego iaśnie wielmożnego iego mości pana Olszańskiego, podkomorzego łuckiego, od woyska komeuderowanym, niezwyuczaynym trybem postępującym, do dóbr części wsi Wołosowa, wielmożnego manifestanta, media nocte ziechawszy, y tamże, nie rekwirując u niniejszego manifestanta, po kogoby przyjechali, żadney satysfakcyi, w nocy domowstwo z niewypowiedzianym tumultem y hałasem roboczego Ostapa Szewca, poddanego quaerulantis, napadłszy, tegoż niemiłosiernie męczyli; z którego męczeństwa y hałasu tak sam quaerulans, jako tenże urodzony Weremiy Michniewicz, będąc przestraszony, rozumiejąc, że lud haydamacki, teraz zagęszczony, w nocy rabować napadł, nie wiedząc o żadnym podjeździe y naymniejszey nie mając do niedawno zesłego Kamińskiego zawziętości, na ten tumult w nocy urodzony Weremiy Michniewicz z fuzyą wypadłszy, chcąc odstraszyć imaginowanych haydamaków, w zebraną kupę ludzi strzelił, y, miasto mianowanego haydamaki, pomienionego urodzonego Jana Kamińskiego tymże postrzałem o śmierć, bez wszelkiew notycyi, co za ludzie? bo nawet tegoż niebożczyka nie znał, przypawił; po którym zabiciu pomieniona iey mość pani Kamińska, pozostała małżonka, ad praesens wdowa, per suam manifestationem, praesens ad officium porrectam, irrealiter objecit, iakoby tenże pomieniony Michniewicz, gracialista quaerulantis, disponente praesente manifestante, tegoż Kamińskiego zabił; z którym się natenczas modernus quaerulans ani widział, owszem przestraszony o swoim życiu, aby uniósł, przemyśliwał, y tenże sam Michniewicz, in defesione, rozumiejąc, że lud nieprzyjacielski, to zabójstwo popełnił, z czego wszystkiego inkwizycye emundowane będą; interea niesprawiedliwie wyrazili, iakoby rzeczy po nieboszczyku u niniejszego manifestanta znayduią się, co, iako per omnia negatur, tak z tego emundować się gotów; et ratione praemissorum injustorum omnium, succurendo sui integritati, iteratis in diligentia sui manifestatur vicibus, prosząc hoc totum actis connotari, co y otrzymał. Paweł Humieniecki.

Книга городская, Киевская, записовая и поточная, годъ 1750, № 60; листъ 712.

CCVIII.

Универсалъ региментаря Антонія Ожги, предостерегающій дворянъ Овруцкаго и Житомирскаго повѣтовъ о томъ, что, по собраннымъ имъ свѣденіямъ, больше 1000 гайдамаковъ вошло въ предѣлы воеводства. Ожга совѣтуетъ дворянамъ посылать надворныя милиціи въ разѣзды по лѣсамъ и подавать, въ случаѣ нужды, помощь отрядамъ польскаго войска. 1750. Мая 18.

Roku tysiąc siedmset piędziesiątego, miesiąca Maii dwudziestego piętego dnia.

Na urządzie grodzkim, w mieście iego królewskiej mości Żytomirskim przedemną, Pawłem Zytkiewiczem, namieśnikiem protunc grodzkim kiiowskim, y xięgami ninieyszemi, grodzkimi, kiiowskimi, comparens person-liter urodzony iego mość pan Stefan Lubecki, dla zapisania do xiąg ninieyszich, grodzkich, kiiowskich ten uniwersał, od iaśnie wielmożnego iego mości pana Ożgi, starosty byszewskiego, półkownika woysk koronnych, regimentarza partyi Ukraińskiej, z podpisem ręki tegoż iaśnie wielmożnego iego mości pana regimentarza, przy pieczęci przyciśnionej, racione introcontentorum, ad acta castrensia, kijoviensia per oblatam podał, de tenore tali: Antoni z Ossy Ożga, romanowski, byszowski etc. starosta, pułkownik woysk iego królewskiej mości y rzeczypospolitej, regimentarz woyska koronnego partyi Ukraińskiej. Jaśnie oświeconym, iaśnie wielmożnym, wielmożnym: senatorom, urzędnikom, dygnitarzom y wszystkiemu rycerstwu prześwieznego wojewodztwa Kiiowskiego, moim wielce mościwym panom, przy złożeniu usług moich, donoszę do wiadomości: iż mając powierzoną sobic pod ten czas komendę nad partyą Ukraińską woyska koronnego, dla ostrzegania granic Ukraińskich et propter providentiam securitatem woiewodztwom Ukrainnym, a mając z reportów y konfessat połowionych haydamaków, iż na tysiąc osób wyszło w granice nasze z moskiewszczyzny, non modicam praedam quaerentium, dybając nieprzyjacielską ręką in spoliandum życia y fortun

naszych, ogłaszam y ostrzegam iaśnie oświeconych, iaśnie wielmożnych, wielmożnych y urodzonych ich mościów panów obywatelów wojewodztwa Kiiowskiego, a osobiwie w powiatach: Żytomierskim y Owruckim rezydujących, aby, gdy w puszczech podiazdy nie mogą komputowe invigilare, ludźmi dwornymi, kozakami horodowemi y poddaństwem, dla ostrzeżenia swego własnego bezpieczeństwa, puszcę lustrować kazali, a gdzieby haydamaków lub domowych ludzi swywolnych postrzeżono, dawali znać do wielmożnego iego gości pana Nitosławskiego, łowczego ziemi Chełmińskiej, podwoiewodzego sądowego generału woiewodztwa Kiiowskiego, pułkownika woysk iego królewskiej mości y rzeczypospolitey, ordynansem moim obligowanego, aby z przydanemi komenderowanemi w komendę swoją z partyi Ukraińskiej secundum posse, prowidował bsepieczństwo powiatowi Żytomirskiemu y Owruckiemu, upraszając o adminiculum temuż podiazdowi z ludzi nadwornych, kozaków horodowych, oraz o furaz dla ludzi komputowych, w pracę bezprzystauną komenderowanych, a szczupłym żołdem rzeczypospolitey koni przez lato sustentować nie mogących; w czym gdy nastąpi spontanee dyspozycya prześwietnego woiewodztwa Kiiowskiego złączenia domowych sił przy szczupłym kompucie woyska, spodziewam się, że tak partykularnym haydamackim insultom, iako też y publicznym, quae minantur super patriam nostram, przy pomocy Bożey, postaram się siłami partyi całej Ukraińskiej dać wstręt nieprzyjaciołom naszym. Który to uniwersał odsyłam do grodów prześwietnego woiewodztwa Kiiowskiego, obligując ich mościów susceptantów grodzkich, aby go przyiwszy per oblatam, in publicum promowali. Datum w Fastowie, dnia ośmnastego Mai, roku tysiąc siedmset piędziesiątego. U tego uniwersału, per oblatam podanego, podpis regimentarski temi słowy: Antoni z Ossy Ożga, starosta byszowski, regimentarz. (Locus sigilli). Który to uniwersał, za podaniem y prośbą wyźmianowanej osoby podawającej, a za moim, urzędowym, przyjęciem, słowo w słowo, iak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, kiiowskich iest zapisany.

Книга городская, Киевская, записовая и поточная, годъ 1750, № 60; листъ 187 на оборотъ.

CCIX.

Жалоба отъ имени Илии Балицкаго, ротмистра надворной хоругви Франциска Потоцкаго, на дворянина Богуслава Рыкачевскаго о томъ, что крестьяне изъ управляемаго имъ села Хейлова ограбили Балицкаго и сами бѣжали, Рыкачевскій—же отказался удовлетворить убытки Балицкаго изъ ихъ имущества, присвоивъ его въ свою пользу. 1750. Мая 21.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego, miesiąca Maii dwudziestego pierwszego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkiemi, winnickiemi y przedemną, Józefem—Kazimierzem Pawłowskim, burgrabią plockim, namieśnikiem burgrabstwa grodzkim winnickim, comparens personaliter urodzony iego mość pan Mikołaj Korzeniowski, nomine et ex speciali commissu iaśnie wielmożnego iego mości pana Franciszka Salezyusza Potockiego, krayczego koronnego, y urodzonego imci pana Eliasza Balickiego, rotmistrza chorągwi nadwornych Humańskich, solenie y z wielką kwerymonią naprzeciwko wielmożnemu iego mości panu Bogusławowi Rykaczewskiemu, skarbnikowi wiskiemi, dóbr wsi Cheyłowey, do klucza Manastyrskiego należących, anteacte arendownemu possessorowi, tudzież poddanym tamecznym, z imion i przewisk iego mości lepiej wiadomym, żali i protestuie się o to: iż gdy poddani cheyłowscy, pomienionemu wielmożnemu dzierżawcy swemu specificie wiadomi, w roku przeszłym, tysiąc siedmset czterdziestym dziewiątym, przykładem y pretextem haydamaków zagranicznych, napadłszy urodzonego Balickiego, nietylko ze wszystkiego penitus obdarli y zrabowali, ale nawet, samego tyrańsko zbiwszy y zmęczywszy, zdrówia pozławili; z którą hultaiską akcją wkrótce wydawszy się, lubo sami z oczekiwana za swoy excess karą uszli, ale wszelkie mobilia, supellektilia y zasiwy na gruncie porzucili; które wielmożny iego mość pan Rykaczewski, do siebie na dwór zabrawszy et ad usus proprios obróciwszy, za wielokrotnemi urodzonego Balickiego ukrzywdzonego rekwizycyami, dotąd za pomienione szkody z odbieżałych rzeczy y

chudoby żadney satysfakcyi uczynić nie chciał. Zatytn tenże comparens, windykując juris mediis krzywdę y stratę pryncypałów swoich, solenną powtórną ratione praemissorum zanosi protestacyą. Mikołay Korzeniowski, manu propria. Et incontinenti stawił przedemną, urzędem, woźnego generała, opatrz nego Antoniego Sosnowskiego, króry stawiony, w moc wierney relacyi swoiey, iawnie y dobrowolnie zeznał: iż on roku terazniejszego, dnia dwudziestego Maia, na prawną rekwizycyę wyżwyrażonych manifestantów, mając przy sobie stronę szlachty urodzonych: Jakuba Chołodzińskiego y Jana Pawusłowskiego, evidentioris testimonii gratia do tego aktu użytych, był w dobrach pierwey Cheyłowcy, potym w mieście Manasterzyskach, gdzie będąc, żyta stertę całą y młóconego czetweryków więcey sta wielmożnego Rykaczewskiego, skarbnika wiskiego, na gruncie Cheyłowskim w gumnie dworskim będące, ex vi suprascriptarum praetensionum, tak u administratora y gromady Cheyłowskiey, iako też u gubernatora monastyrzyskiego, areosztował y urzędownie do rozprawy prawney przyporęczył; który areoszt jest przyięty. W czym tenże woźny szlachtą sobie przytomną oświadczywszy się, tę swoią prawdziwą areosztu uczynił y zeznał relacyę. Ministerialis ignarus litterarum signum crucis posuit. Antoni Sosnowski.

Книга городская, Винницкая, записовая и поточная, годъ 1750, № 4635; мистъ 755 на оборотъ.

ССХ.

Объявление отъ имени дворянина Казимира Скоповскаго о томъ, что онъ не можетъ явиться къ сроку въ судъ Винницкій для уплаты слѣдующей съ него суммы по причинѣ постоянныхъ гайдамацкихъ разбоевъ и нападений въ той мѣстности. 1750. Мая 23.

Roku tysiąc siedmset piędziesiątego, miesiąca Maii dwudziestego trzeciego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkiemi, winnickiemi y przedemną, Józefem-Kazimierzem Pawłowskim, burgrabią płockim, namieśnikiem burgrabstwa grodzkim winnickim, comparens personaliter urodzony iego mość pan Szymon Skorodyński, nomine et ex speciali commissio wielmożnego iego mości pana Kazimierza na Żabokrzyczu Skopowskiego, stolnika bractławskiego, nihil quidquam derogando dekreto castronsi Vinnicensi pleni

officii, anno praesenti, die undecima Aprilis inter magnificum principalem sui comparentis, ab una, et magnificum Franciscum Tarnawski, pincernam Liwoniae, parte ab altera, lato, manifestował to urzędowi ninieyszemu: iż ponieważ przerzeczonym dekretem injuncta solutio summae dwieście złotych polskich una cum provisione adjudicatis ab actu lati decreti in sex septimanis coram actis praesentibus Winnicensibus od komparenta ad manus samemu wielmożnemu Tarnawskiemu, praevia quietatione adjudicatae, a zaś dobra Żabokrzycza, że sam non comparuit, tylko mając distantiam locum od miasta iego królewskiey mości Winnicy, że in meditullio niewypowiedzianie ciężki przejazd dla nieustannie grassującego haydamactwa, którzy incesanter miasta, wsie, dwory y karczmy nie tylko rabują y ludzkie odbierają życia, ale też y na drogach zastępują, odzierają, zabierają, rabują, nemini parcendo, iako recentissime practicum na ś. pamięci urodzonym Szulamoskim, ludziach, pod Kochanówką y pod Pietniczanami pozabianych y potopionych, żydach w Strzyżawce pokłótych; więc że ob hanc calamitatem, parcendo vitae, wielmożny pryncypal comparentis ani adesse, ani emitti summy przysądzoney nie może dla niebezpieczeństwa na termin oznaczony, unikając nastąpić mającey publikaty na terminie ninieyszym, de diligentia manifestatur, hoc addito, że każdego czasu solutionem praefatae summae, choćby y w swoim domie, za przysłaniem specialnego plenipotenta, deklarue, ile ze satisfactione condemnatis tolli powinna na fundamencie prawa. Quam sui diligentiam actis connotari prosił, — co y otrzymał. Szymon Skorodyński.

Книга городская, Винницкая, записовая и поточная, годъ 1750, № 4635; листъ 758.

CXXI.

Универсалъ региментаря Антонія Ожги къ дворянамъ и духовенству Кіевскаго воеводства, предписывающей имъ: производить облавы въ лѣсахъ для преслѣдованія гайдамаковъ и препровождать въ военный судъ крестьянъ, состоящихъ въ связи съ гайдамаками и снабжающихъ ихъ съѣстными припасами. 1750. Мая 28.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego, miesiąca Junii pierwszego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku iego królewskiey mości Owruckim, przedemną, Stefanem Półjanowskim, namieśnikiem protunc grodzkim, y

xięganii ninieyszemi, grodzkimi, owruckimi comparens personaliter wielmożny iego mość pan Maciey Dedowicz z Trypola na Łaskach Trypolski podsędek ziemski kiiowski, iak prędko ten uniwersał od iaśnie wielmożnego iego mości pana Antoniego z Ossy Oźgi, romanowskiego, byszowskiego etc. starosty, regimentarza woysk koronnych partyi Ukraińskiej, die trigesima prima Maii rąk moderni comparentis doszedł, tak zaraz, obviando malis et securitati iaśnie wielmożnych ich mościów panów obywatelów prześwieznego woiewodztwa Kiiowskiego y powiatu Owruckiego, do akt grodzkich owruckich, obligując, aby kopie tegoż uniwersału po parafiach, miastach, miasteczkach rozesłane y na drzwiach tak kościelnych, iako y cerkiewnych poprzybiiane y promulgowane były, z podpisem ręki tak iaśnie wielmożnego iego mości pana regimentarza, przy pieczęci przyciśnionej, iako też z podpisami rąk na drugiey stronie uniwersału ich mościów, ten uniwersał przesyłających, racione introcontentorum, ad acta praesentia, castrensia, owrucensia per oblatam podał, prosząc mnie, urzędu, aby do xiąg był wpisany; a tak ia, urząd, annuendo affectationi magnifici offerentis, przerzeczony uniwersał, ad acticandum prymuiąc, czytałem de tenore tali: Antoni z Ossy Oźga, romanowski, byszowski etc. starosta, pułkownik iego królewskiej mości y rzeczypospolitey, regimentarz woyska koronnego partyi Ukraińskiej. Wszem wobec y każdemu zosobna, komu o tym wiedzieć będzie należało, osobliwie iaśnie oświeconym, iaśnie wielmożnym, wielmożnym y urodzonym ich mościom panom dziedzicom, dygnitarzom, urzędnikom, suorunque iurium possessorom, iako też nayprzewielebniejszym, przewielebnym y wielebnym ich mościom xięży, w tym tu woiewodztwie Kiiowskim dobra duchowne mającym, tudzież ich mościom panom kommissarzom, ekonomom, gubernatorom, administratorom, wiadomo czynię. Ponieważ przez lat kilka w woiewodztwie naszym Kiiowskim grasujące hultaystwo coraz bardziey w rabunkach szerzy się, którym po lasach y błotach zakrytym, bez wiadomości dworów y doniesienia onym o przechowującym się hultaystwie, żywności przez chłopów dodawanie, a z niekturymi kointelligencye, naprowadzanie y przewodnie pokazały się, — więc ia, z urzędu mego regimentarskiego zapobiegając złemu, obliguję tym uniwersałem moim na potściwość charakteru y krwi szlacheckiey, ażeby wszyscy iednostaynie, ochraniając dobra swoje od zdzierstwa y rabunków, zebrawszy czyli spędziwszy strzelców y gromady, lasy, bory, pasieki y wszystkie sposobne mieysca ku przechowaniu grassującego hultaystwa szpiegowali, trzęśli dawających hultaystwu żywność śmiercią karali; lubo onych dla exekucyi do woyska komendy generalney

dla prędszego uśmierzenia hultajstwa: z racyi odległości kraiu, znosić się mają we wszystkim z wielmożnym iego mością panem Nitosławskim, podwojewódzim sądowym generału woiewodztwa Kiiowskiego, porucznikiem znakū pancernego iaśnie wielmożnego iego mości pana starosty korabiiowskiego, za ordynansem moim mającym zupełną moc do sądzenia y exekwowania takich przestępców, przy dodawaniu onemuż komputowego woyska, dla prędszego exekwowania, do Lipek odprowadzali, unikaiąc napotym w nieposłuszeństwie podeyrzenia noty w czymby się musiał wzruszyć rygor wojskowy. Który to uniwersał moią własną przy pieczęci podpisuię ręką. Datum w komędzie, die decima octava Maii, millesimo septingentesimo quinquagesimo anno. U tego uniwersału, przy pieczęci lakiem czerwonym przyciśnioney, podpis ręki takowy: Antoni z Ossy Oźga, starosta romanowski, byszowski, regimętarz. A zaś przypisek z boku tak się w sobie mający: Ten zaś uniwersał, przekopowany, po kościołach y cerkwiach w woiewodztwie tym znajdujących się promulgowany pospółstwu, na drzwiach kościelnych lub cerkiewnych przybity być ma. — Który to uniwersał, za podaniem y prośbą wyźmianowanego wielmożnego iego mości podawaiącego, a za moim urzędowym, przyięciem, słowo w słowo z początku aż do końca, iak się w sobie ma, do xiąg niniejszych iest ingrossowany.

Книга вродская, Овруцкая, записовая и поточная, годъ 1750—1751, № 3245; листъ 134.

ССХІІ.

Сознаніе вознаго о томъ, что онъ арестовалъ въ селѣ Пасынкахъ крестьянина Симеона Форыся, обвиненнаго въ томъ, что онъ провожалъ гайдамацкій отрядъ, ограбившій домъ дворянъ Модлиборскихъ. 1750.
Мая 29

Actum Laticoviae, feria sexta in crastino festi Octavarum Sacratissimi Corporis Christi Domini, intra actum feriae quintae, ipso die festi Octava-

rum Sacratissimi Corporis Christi Domini, positionis judicariae actorum terrestrium palatinatus Podoliae, anno ejusdem, millesimo septingentesimo quinquagesimo.

Ad iudicium et acta praesentia, terrestria, Laticoviensia palatinatus Podoliae personaliter veniens ministerialis regni generalis, providus Stephanus Hubilit, authenticatus juratus, asserendo, secum protunc habuisse nobiles: Antonium Sliwiński et Basilius Biliński, firmioris et evidentioris testimonii gratia sibi ahibitos, in vim suae verae ac fidelis relationis, palam, publice libereque recognovit: quia ipse, ex officiosa requisitione magnificorum: Michaelis Modliborski, ensiferi Smolensciae, et Catharinae Bielowska, conjugum, ad bona villae Pasyнки, hic, in palatinatu Podoliae districtuque Laticoviensi consistentia, possessioni magnifici Andreae Wardyński, dapiferi Laticoviensis, subjecta, die vigesima nona Maii, anno praesenti, millesimo septingentesimo quinquagesimo, una cum suprascriptis nobilibus, praesens et personaliter condescendebat, ibidemque existens, laboriosum Szymko Forysia, praeallegatorum bonorum Pasyнки subditum, inculpatum ex eo: quia ipse grassotaribus, haydamaki dictis, fautoratum auxiliumque praebendo, eosdem tempore nocturno non tam pridem praeterito in requirentes modernos, insperantes somnoque deditos, supereinductos eosdem requirentes depraedari damnumque plusquam ad viginti millia florenorum polonicalium per nimiam depraedationem, nec non dolorem summum prae concusionibus tyranniter inflictis, pati causavit,—apud generosum Kozłowski, administratorem eorundem bonorum villae Pasyнки, arestavit juridicoque innodavit aresto; quod arestum est susceptum. De quo praesens ejusdem ministerialis relatio.

Книга земская, Летишевская, записовая и поточная, годъ 1750, № 5545; листъ 250 на оборотъ.

ССХІІІ.

Сознаніе вознаго о томъ, что онъ арестовалъ въ селѣ Копыстыринѣ крестьянина Федора Носыка, обвиненнаго въ томъ, что онъ передерживалъ въ своей пасѣкѣ и снабжалъ съѣстными припасами гайдамаковъ, ограбившихъ домъ дворянъ Модлиборскихъ. 1750. Мая 29.

Actum Laticoviae, feria sexta in crastino festi Octavarum Sacratissimi Corporis Christi Domini, intra actum feriae quintae, ipso die festi Octavarum Sacratissimi Corporis Christi Domini, positionis judiciariae actorum terrestrium palatinatus Podoliae, anno ejusdem, millesimo septingentesimo quinquagesimo.

Ad iudicium et acta praesentia, terrestria, Laticoviensia palatinatus Podoliae personaliter veniens ministerialis regni generalis, providus Stephanus Hibilit, authenticatus juratus, asserendo secum protunc habuisse nobiles: Antonium Sliwiński et Josephum Poniatowski, firmioris et evidentioris testimonii gratia sibi adhibitos, in vim suae verae ac fidelis relationis, palam publice libereque recognovit: quia ipse, ex officiosa requisitione magnificorum Michaelis Modliborski, ensiferi Smolensciae, et Catharinae Bielowska, conjugum, medietatis bonorum villae Działów, in districtu praesenti Laticoviensi consistentium, possessorum, ad bona villae Kopystyrzyn, possessioni magnifici Andreae Wardyński, dapiferi Laticoviensis, subjecta, die trigesima Maii, anno ad praesens currenti, millesimo septingentesimo quinquagesimo, una cum supradictis nobilibus, praesens et personaliter condescendebat, ibidemque existens, laboriosum Fedor Nosyk, subditum bonorum praefatorum Kopystyrzyn, inculpatum ex eo: quia ille grassatores ad apisterium, ad se tempore non tam pridem praeterito nocturno venientes, primo victu supplementavit, deinde in requirentes modernos instruxit, per instructos eosdem requirentes depraedatos damnum plusquam ad viginti millia florenorum polonicalium, nec non concussionem nimiam, pati causavit, — apud generosum Dąbrowski, administratorem Kopystyrzyn, arestavit juridicoque innodavit aresto; quod arestum est susceptum. De quo praesens ejusdem ministerialis relatio.

Книга земская, Летичевская, записовая и поточная, годъ 1750, № 5545; мѣсть 249 на оборотъ.

CCXIV.

Мандатъ королевскій, требующій въ задворный ассесорскій судъ старосту Вишницкаго, Калиновскаго, за то, что онъ не доставляетъ козаковъ изъ своего старства въ помощь польскому войску противъ гайдамаковъ 1450 Іюня 1.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego, miesiąca Julii czwartego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkieni, winnickiem i y przedemną, Józefem—Kazimierzem Pawłowskim, burgrabią płockim, namieśnikiem burgrabstwa grodzkim winnickim, stanowszy oczewisto woźny generał wojewodztwa Podolskiego y innych, opatrny Łukasz Rożowski, in vim suae verae ac fidelis relationis, palam, publice recognovit: iż on, roku teraznieyszego, tysiąc siedmset pięćdziesiątego, dnia trzydziestego Junii, pozew seu potius mandat autentyczny, na membrane pisany, odniósł do miasta iego królewskięj mości Winnicy, y tam ten mandat w zamku okólnym w izbie na stole położywszy, od kogo, po kogo y w iakiey sprawie wydany był—prawnie opowiedział; którego mandatu tenor sequitur ejusmodi: August trzeci, z Bożey łaski król Polski, wielki książę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Smoleński, Siewierski, Czernichowski, a dziedziczny książę Saski y elektor. Tobie, urodzonemu Kalinowskiemu, staroście naszemu Winnickiemu, z osoby y dóbr twoich generalnie wszystkich przykazujemy, abyś przed nami, lub sądem naszym nadwornym assessorskim, w Warszawie lub tam, gdzie z dwórem naszym postanowieni będziemy, recte in quatuor septimanis, seu tum, dum et quando causa praesens z rejestru sobie należytego do sądenia przypadnie, oczewiście y zawicie stanował się, na instancją instygatora koronnego y iego delatora—iaśnie wielmożnego Józefa Potockiego, kasztelana krakowskiego, hetmana wielkiego woysk naszych koronnych, aktora; który aktor, przychylając się do praw y konstytucyi koronnych, tudzież do rezultatu senatusconsilii Grodzieńskiego anni millesimi septingentesimi quadragesimi quarti, pozywa waszmości o winy excmplarne za to, że waszmość, mając

w possessyi y dzierżeniu starostwo nasze Winnickie, nie uważając na prawa y konstytucie koronne, o obronie Ukrainy postanowione, kozaków horodowych, prawem wyraźnym naznaczonych, na tyle rekwiżycyi urodzonego regimętarza partyi Ukraińskiej, ad coprus woyska naszego partyi Ukraińskiej nie przysłałeś, i dotąd nie przysyłasz, lubo z dóbr naszych starostwa Winnickiego więcej intraty roczney iako trzydzieści tysięcy corocznie odbierasz. Pozwany tedy waszmość iesteś o postanowienie y naznaczenie, wiele kozaków horodowych ma być na potym na obronę Uhrainy w starostwie naszym Winnickim, przed sąd nasz kommissorialny, o nagrodzenie y wrócenie kosztów y o to, co sprawiedliwość nakaze. Datum w Warszawie, dnia pierwszego miesiąca Czerwca, roku pańskiego tysiąc siedmset pięćdziesiątego.—De quo praesens ejusdem ministerialis relatio. Ministerialis, ignarus litterarum, cruceм posuit † Łukasz Rożowski.

Книга городская, Винницкая, записовая и поточная, годъ 1750, № 4635; мѣстъ 850 на оборотъ

CCXV.

Мандатъ королевскій, требующій къ отвѣту въ задворный ассессорскій судъ Бѣлоцерковскаго старосту, князя Станислава Яблоновскаго, по жалобѣ на него короннаго гетмана о томъ, что Яблоновскій, не смотря на требованія гетмана, не прислалъ козаковъ изъ Бѣлоцерковскаго староства въ помощь регулярному войску противъ гайдамаковъ и примѣромъ своимъ увлекъ къ неповиновенію гетману и другихъ украинскихъ старостъ. 1750. Іюня 1.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego, miesiąca Julii czternastego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w mieście jego królewskiej mości Żytomierzu, przedemną, Piotrem Chrząnowskim, namieśnikiem protunc grodzkim gene-

rału wojewodztwa Kiiowskiego, y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, kiiowskiemi stanowszy oczewiście woźny generał wojewodztwa Kiiowskiego y innych, opatrzny Grzegorz Maziński, który in vim suae verae ac fidelis relationis, palam, publice libereque recognovit: iż on, roku teraznieyszego, tysiąc siedmset piędziesiątego, dnia iedynastego Julii, in praesentia strony szlachty, przy sobie będących, urodzonych ich mościów panów: Wawrzyńca Garbulińskiego, y Jacentego Brażewskiego, mandat iego królewskiey mości, z pieczęcią wielką koronną, odniósł do dóbr miasta Białey Cerkwi, y tam ten mandat w zamku tameyszym w izbie na stole położył, o położeniu y esencyi onego, od kogo, po kogo y w iakiey sprawie był pisany—prawnie publikuiąc, do wiadomości przywiódł, którego tenor sequitur ejus modi: August trzeci, z Bożey łaski król Polski, wielki xiąże Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kiiowski, Wołyński, Podlaski, Smoleński, Siewierski, Czernichowski, a dziedziczny xiąże Saski y elektor. Tobie wielmożnemu Stanisławowi Jabłonowskiemu, wojewodzie Rawskiemu, starości naszemu Białocerkiemu, z osoby y dóbr twoich generalnie, wszystkich przykazuiemy: abyś przed nami lub sądem naszym zadwornym, assessorskim, w Warszawie lub tam, gdzie z dworem naszym postanowiemy się, recte in quatuor septimanis, seu tum, dum et quando causa praesens z rejestru sobie należytego do sążenia się przypadnie, oczewiście y zawicie postanowił się, na instancją instygatora koronnego y iego delatora, iaśnie oświeconego Józefa Potockiego, kasztelana krakowskiego, hetmana wielkiego woysk naszych koronnych, aktora; który aktor, przychylaiąc się do praw y konstytucyi koronnych, tudzież do resultatum senatus consilii Grodzińskiego, anni millesimi septingentesimi quadragesimi quarti, pozywa waszmości o winy exemplarne za to, iż waszmość, (mając) w possessyi y dzierzeniu starostwo nasze Białocerkiewskie, nie uważaiąc na prawo y konstytucye koronne, o obronie Ukrainy postanowione, kozaków horodowych, prawem wyrażonym naznaczonych, na tyle rekwizycyi urodzonego regimentarza partyi Ukraińskiej, ad coprus woska naszego partyi teyże nie przysłałeś y dotąd nie przysyłaś, lubo z dóbr naszych starostwa Białocerkiewskiego więcey intraty roczney iak czterykroć stotysięcy corocznie odbierasz; przez którą renitęcyę swoię dałeś zgorszenie starostom innym, w Kiiowskim y w Bracławskim wojewodztwach starostwa nasze trzymaiącym, którzy, zapatrzywszy się na waszmości, dać kozaków horodowych nie chcieli y nie chcą, przez co tak wielkie przez haydamaków rabunki y swywole po Ukrainie dzieią się y chłopstwo do buntu skłonne. Pozwany tedy waszmość o postanowienie y

naznaczenie, wiele kozaków horodowych ma być napotym na obronę Ukrainy w starostwie naszym Białocerkiewskim, przed sąd nasz kommissyalny; staw się o nagrodzenie y wrócenie prawnych kosztów y o to, co sprawiedliwość nakaże. Datum w Warszawie, dnia pierwszego Czerwca, roku pańskiego MDCCL. A II, D. G. R. P. † Woźny qui supra, ignarus scribendi.

Книга городская, Киевская, записовая и поточная, годъ 1750, № 60; мстѣ 914.

CCXVI.

Сознаніе вознаго о томъ, что онъ арестовалъ въ мѣстечкѣ Народицахъ одного изъ гайдамаковъ, ограбившихъ село Ласки. 1750. Іюня 8.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego, miesiąca Junii ósmego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku iego królewskiej mości Owruckim przedemną, Stefanem Półjanowskim, namieśnikiem protunc grodzkim owruckim, y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi stanowszy oczywiście woźny generał woiewodztwa Kiiowskiego y innych, opatrzny Bazyli Stachowski, w moc prawdziwey, wierney y skuteczney relacyi swoiey, iawnie, ustnie y dobrowolnie zeznał: iż on, roku teraznieyszego, tysiąc siedmset pięćdziesiątego, die octava Junii, ad affectationem juridicamque requisitionem wielmożnych ich mościów panów: Macieia Dedowicza na Łaskach Trypolskiego, podczaszego ziemskiego kiiowskiego, Piotra Skorupskiego, miecznika poznańskiego, Dominika Węglińskiego, miecznika derpskiego, Jana Steckiego, cześnika smoleńskiego, Seweryna Aslanowicza, stolnika latyczewskiego, y innych wielu ich mościów obywatelów woiewodztwa Kiowskiego, mając przy sobie stronę szlachty, ludzi wiary godnych, urodzonych ich mościów panów: Jana Nie-

wmirzyckiego y Gabryela Nieraszkowskiego, eo majoris ac evidentioris testimonii gratia sibi adhibitos, był w dobrach mieście Narodyczach, dziedzicznych wielmożnego Pawszy, chorążego kiöwskiego, gdzie będąc, a zastawszy urodzonego Łukasza Jakubskiego, gubernatora narodyckiego, we dworze tameyszym, haydamakę, imieniem Mikitę, przy nocney podczas rabunku Łaskowskiego y hultayney grassaciey utarczce od drugich haydamaków, współtowarzyszów swoich, odłączonego, a potem w Narodyczach znajduiącego się,—pro omni securitatis publicae eventus, w dziesięciu tysięcy grzywien polskich aresztował y do rozprawy prawney przyporęczył; który areszt, imieniem wielmożnego chorążego kiöwskiego, iako pana swego, tenże iego mość pan Jakubski, gubernator, libere ac benevole przyiąwszy, wyzspecifikowanego haydamakę do rozprawy prawney y sądu dotrzymać deklarował y submitował się. A tak on, woźny, tąż stroną szlachty, sobie przytomną, oświadczywszy się, ztamtąd tu, ad acta, przybywszy, przedemną, urzędem, prawdziwą aresztu uczynił y zeznał relacyę, prosząc eam actis connotari,—co y otrzymał. † Woźny ut supra, scribendi ignarus.

Книга городская, Овруцкая, записовая и поточная, годъ 1750—1751, № 3245; листъ 439.

CCXVII.

Жалоба отъ имени дворянина Михаила Павши на дворянъ сосѣдей его о томъ, что они возвели на его управляющаго, Якубскаго, ложное обвинение, будто Якубскій состоитъ въ связи съ гайдамаками. 1750. Іюня 9.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego, miesiąca Junii dziesiątego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku iego królewskiej mości Owruckim, przedemną, Stefanem Półjanowskim, nanięsnikiem protunc grodzkim owruckim, y хiegami ninieyszemi, grodzkiemi, owruckiemi, comparens personaliter

urodzony iego mość pan Piotr—Franciszek Gałęzowski, nomine wielmożnego iego mości pana Michała na Narodyczach Pawszy, chorążego kiiowskiego, praecavendo fortunae indemnitati, całości y fortuny iego (sic), ażeby in posterum nie wyniknęło iakowe detrimentum, świadczy przed aktami ninieyszemi y manifestuie się w ten sposob: iż w woiewodztwie Kiiowskim magnum periculum, in confinio regni et prima praeda furentium zostaiącego, znajduią się antiqui incendii manes, które podczas teraznieyszey wiolencyi na całym horyzoncie grassantur, dla czego y wielmożny pryncypał comparentis, tute w dobrach swoich rezydować nie mogąc, w Wołyńskie odiechał kraie; ale tu, mając dla siebie dyferencyą, że y w dobrach swoich w gospodarstwie nie-małą mając szkodę od nieprzyiaznych sąsiad, in vita morte (sic) nie zaży-wając prawa, wleką niepotrzebną imposturę, iakoby urodzony Jakubski, gubernator narodycki, miał mieć z haydamakami korrespondencyą y onych ad nefanda scelera informował, y iakoby w dobrach pańskich, we wsi Lez-nicy, konserwował; a ten człek jurejurando zaklina się, a facie publica testabitur, że nigły detrymętu, iako ad strata germana niesposobny, tylko się gospodarstwem panu swemu przysługuje; że tedy iest pilipowiec, iako był tymże haydamakom adhaerens, w Narodyczach złapany, od niektórych ich mościów otioso impetu aresztowany y dotychczas w sekwestrze zostaiący, za nieodebraniem rekwiruiących sekwestrowany, znajduie się, tedy onego ad iudicium militare, nie chcąc vexam pati, odsyła, y w tym, iako iest innocens, emundować się urodzony Jakubski in termino praefixo ziechać deklaruje. W czym modernus comparens, ex mente et commissio wielmożnego pryncypała swego, tę zanosi manifestacyą; którą actis praesentibus connotari prosił,—co y otrzymał. Piotr—Franciszek z Targowiska Gałę-zowski, manu propria.

Книга вродская, Овруцкая, записовая и потоchnая, годъ 1750—1751, № 3245; листъ 441.

CCXVIII.

Письмо региментаря Озги къ управляющему Бѣлоцерковскимъ староствомъ, дворянину Козьмяну, содержащее напоминаніе о высылкѣ изъ староства козаковъ въ лагерь польскаго войска, подъ опасеніемъ судебной отвѣтственности. 1750. Іюня 16.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego, miesiąca Julii pierwszego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku iego królewskiej mości Żytomirskim, przedemną, Michałem Trzeciakiem, podczaszym czernihowskim, burgrabim grodzkim żytomirskim y księgami ninieyszemi, grodzkiemi, żytomirskimi, comparens personaliter urodzony iego mość pan Józef Szpakowski, ten list, od iaśnie wielmożnego iego mości pana Oźgi, starosty Byszowskiego, natenczas regimentarza woysk koronnych partyi Ukraińskiej, do wielmożnego iego mości pana Koźmiana, skarbnika krasnostawskiego, komissarza starostwa Białoцеркiewskiego, z podpisem ręki tegoż iaśnie wielmożnego iego mości pana Oźgi, opłatkiem przypieczętowany, z obozu pisany, ad acta praesentia, castrensia, żytomiriensia per oblatam podał, de tenore tali: Mnie wielce iego mość pan gubernator białoцеркiewski y bracie! Maiąc iuż właśnie ostatnią cierpienia moiego podług władzy iaśnie oświeconego iego mości pana hetmana paciencyą super renitentes w niedawaniu kozaków horodowych ze starostwa, ieszcze raz zażywam lityry moiey do waszmości pana, obli-guiąc o danie kozaków ze starostwa Białoцеркiewskiego, którey ieżeli teraz waszmość pan nie uczynisz zadosyć, musisz być z swego nieposłuszeństwa sam osobą swoją zaproszony do obozu, a iaśnie oświeconego xiążęcia iego mości, woiewodę Rawskiego, pana swego, wprowadzasz in litigia iurium regalium, tylu konstytucyami obostrzonych; na poparcie czego iuż mam przysłane na ręce moie mandaty do sądów zadwornych, w czym nie wątpię, że waszmość pan od samego iaśnie oświeconego xiążęcia woiewody, pana swego, strofowany będziesz; bo iako pan godny, xiąże iego mość iest sam conditor legum, prawu popolitemu nie przeciwi się, a waszmość punibilis

zawsze zostaiesz. Co wyraziwszy, zostaie, waszmości pana szczerze życzywym bratem y najniższym sługą. U tego listu, per oblatam podanego podpis ręki w te słowa: Antoni z Ossy Oźga, s. b, regimentarz. Data zaś takowa: Datum w obozie pod Krasnym Kołem dnia szesnastego Junii, millesimo septingentesimo quinquagesimo anno. Jntytulacya iest zaś takowa: Memu wielce mości panu, iego mości panu Koźmianowi, gubernatorowi starostwa Białoцеркiewskiego, memu wielce mości panu y bratu, pilno, pilno, pilno, w Białoцеркwi. -- Któryże to list, per oblatam podany, za podaniem y prośbą wyż podawającego iego mości, a za moim, urzędowym, przyjęciem, słowo w słowo, iak się w sobie ma, do xiąg ninieyszych, grodzkich, żytomirskich iest ingrossowany.

Книга городская, Житомирская, записовая и поточная, годъ 1750—1751, № 233; листъ 765.

CCXIX.

Инструкція, данная дворянами Киевскаго воеводства депутатамъ, отправленнымъ отъ сеймика къ королю. Депутатамъ поручено обратить внимание короля на бѣдствія, которымъ Киевское воеводство подвергается, вслѣдствіе частыхъ нападений гайдамаковъ, и просить его о принятіи мѣръ, для ихъ прекращенія. 1750. Юня 23.

Roku tysiąc siedmset piędziesiątego, miesiąca Junii dwudziestego siódmego dnia.

W roczki sądowe, grodzkie, kiiowskie, od dnia iedynastego Junii w Żytomierzu sądownic odprawować się zaczęte, roku wyż na akcie wyrażonego, przedemną, Franciszkiem Xawerym na Piotrowie Nitosławskim, łowczym ziemi Chełmskiej, podwoiewodzim sądowym generału woiewodztwa Kiiow-

skiego, y xięgami ninieyszemi, grodzkimi, kiiowskiemi comparens personalliter wielmożny iego mość pan Pius Jerlicz, woyski żytomirski, marszałek koła rycerskiego woiewodztwa Kiiowskiego, tę instrukcyę, wielmożnym ich mościom panom posłom do nayiaśnieyszego pana, nam szczęśliwie panującego, z podpisem ręki iego mości własney, przy pieczęci przyciśnionej, na seymiku w Żytomierzu uformowaną, racione introcontentorum, dla zapisania do xiąg ninieyszych, grodzkich generału woiewodztwa Kiiowskiego per obłatam podał, de tenore sequenti: Instrukcyja wielmożnym ich mościom panom: Celestynowi Czaplicowi, podczaszemu kiiowskiemu, y Mikołaiowi Gozdawie — Gżyżickiemu, cześnikowi hūskiemu, pisarzowi grodzkiemu kiiowskiemu, posłom do iego królewskiej mości, pana naszego miłościwego, od woiewodztwa Kiiowskiego, na seymiku przedseymowym extraordynarynym w Żytomierzu, iako na mieyscu obradom zwyczajnym, laudo publico obranym y uproszonym, spisana y dana die vigesima tertia Junii, millesimo septingentesimo quinquagesimo anno. Uszczęśliwiona dość zupełnie oyczyzna nasza słodkim panowaniem nayiaśnieyszego króla iego mości, pana naszego miłościwego, iako in uniwersum dulci sonat cithara, z oycowskiego pieczołowania promanentes felici tradines, tak partykularnie woiewodztwo nasze Kiiowskie, po ciężkiej karystyi przyszedłszy teraz do szczęśliwszey pory, nihil aliud intonat, tylko, że iaśniejące przed niebem nayiaśnieyszego króla iego mości y nayiaśnieyszey królowey iey mości, państwa naszego miłościwego, cum exemplo uniwersi pobożności do pomyślnych dla oyczyzny naszey successów conduxerunt numina, za co ex cordibus civium nie inne z powinności emanant vota, tylko życząc nayiaśnieyszemu państwu niezamierzonego w pomyślnościach wieku, łaskawego y protekcyonalnego nad wiernemi y kochającymi poddanemi panowania. Uzała się iednak ich mość panowie posłowie nasi super infelicem statum woiewodztwa naszego Kiiowskiego, na pograniczu moskiewskim, zawsze niespokojnym, piersiami, fortunami naszemi całą oyczyznę zasłaniającego, ustawiczne pressury od ludu z państw Rossyiskich, w granice nasze wpadających, ponoszącego, ale per maximum w roku teraznieyszym, kiedy rozsiany od początków wiosny lud swawolny z Sięczy, z Gardu, Kiiowa y z monasterów, koło niego będących, czyniąc ekskursye, nie tylko życiom y fortunom szlacheckim nie przepuszczają, ale świątynie boskie, cum opprobrio fidei catholicae, devastando, krew poświęconą Bogu kapłanów przy nich rozlewają. Ogłosiły iuż o tym publiczne wiadomości, iako w Humaniu swawolne gardowe kozactwo, inopinato wpadłszy impetu, officia braclawskiego y plebana tamecznego na cmentarzu crudellissime pozabiali,

kościół zrabowali, sanctissimum ex pixide wyrzucili, miasto spalili, niewinnego ludu co niemiarą pozabiali; recenter w Latyczowie oyców dominikanów nocnym napadłszy sposobem, gdzie kray nasz zaszczycając się thaumaturga imagine Reginae caelorum, niemając od dawnego czasu obluserat vota, teraz zaś, przy ogłoszoney trwodze, poblżsi y dalsi obywatele kleynoty, srebra, pieniądze et quaecunque praetiosiora ex mobilibus deponowali, hostili rapiną pozabierali, zakonników enormissime mordowali. Teraz zaś, coraz większe zbierając kupy, tak piechoto, iako y konno, zamek w Mosznach, dobrach iąśnie oświeconego xiążęcia iego mości Radziwiłła, woiewody wileńskiego, hetmana wielkiego wielkiego xięstwa Litewskiego, przez godzin ośmnaście atakowali, a gdy im odpor dano od zameczku, miasto spalili, ludzi y dzieci małe kłuli. Podemkneli się w tych dniach pod Białocerkiew, tam zdezolowana forteca magis periculo quam defensione spirat. Innych pressur y porabowania domów szlacheckich w woiewodztwie naszym continue praktykowanych gdy usta y pióro wyrazić nie może, supplikować będą ich mość panowie posłowie nayiaśniejszego króla iego mości, pana naszego miłościwego, aby, iako kochający oyciec oyczyzny, powagą swoją pańską raczył provide securitatem woiewodztwu naszemu y dał sposub dla ubezpieczenia granicy państw swoich; wyrażą impossibilitatem szczupłego woyska partyi Ukraińskiej, że to, przy niespodzianych w tym kraiu inkursyach, rozległych nie może ubezpieczyć granic, ile kiedy cały rzeczypoospolitey woysko, roku tysiąc siedmset siedmnastego, seymem pacificationis nonnisi ad tempora pacis, sed non belli, uformowane. A kiedy teraz ludzie państwa Rossyyskiego przeciwko traktatowi Grzymułowskiemu y sojuszm, roku tysiąc siedmset czwartego między rzeczypoospolitą y monarchią Rossyiską nastąpionym, z obwarowaniem bezpieczeństwa granic y tamowaniem swywólnych ludzi, odstępując, supplikować będą nayiaśniejszego króla iego mości, pana naszego miłościwego, aby pańską powagą swoją przeyrzał intentiones tey monarchii, oyczyzną naszą a państwo swoje wczesnym ubezpieczył ostrzeżeniem. Doniosą nayiaśniejszemu królowi iego mości, panu naszemu miłościwemu, recentissimam cładem woyska naszego, że prima Junii furfacht, stojący w Kałnych—Błotach, nie spodziewający się żadney exkursyi partykularnych, tylko pilnujący wykradających się haydamaków, wypadłszy z za wsi trzysta kałmuków, dońców y kompańczyków, świtem napadli, komendanta, kompanii siedmiu, pocztów kilkunastu na śmierć pozabiali, kilku postrzelili; inne, że się do zameczku reysterowali, tam auxilio divino obronili się. Użalą się ich mość panowie posłowie o forpoczty moskiewskie, na własnych pol-

skich gruntach stojące, mimo opisanie traktatem Grzymułowskim które haydamaków w granice nasze puszczają; a gdy podiaźdy nasze rabujący lud persekwitują y, goniąc za nimi, do forpocztów przychodzą,—forpoczty rabowników protegunt, a podiaźdom naszym w własne polskie stępy postępować za rabownikami nie pozwalają; z tey przyczyny, iż na żadne uzalenie się nasze tak od iego mości pana ienerała Leontiewa, gubernatora kiiowskiego, nad woyskiem zagranicznym rossyiskim kommendę mającego, iako też na sądach pogranicznych, sprawiedliwości dosiągnąć nie możemy,—lud swawolny rossyiski, coraz większą biorąc otuchę, coraz większe czyni w woiewodztwie naszym exorbitancye. Po tych krwią naszą opisanych, uzaleniach się, a po poruczonych protekcyi pańskiej, złożą naygłębsze podziękowanie nayiaśniejszemu królowi iego mości za oycowską o woiewodztwie naszym pamięć, że ad regimen woiewodztwa naszego z klemencyi swoiey zadziedziczyli constituit senatorów, tak iaśnie wielmożnego iego mości pana Stanisława Potockiego, woiewodę generała ziem kiiowskich, którego imieniem więcey iak od stu lat woiewodztwo nasze zaszczyca się, krzesłem, iako też iaśnie wielmożnego i. m. pana Nikodema Kazimierza Woronicza, który ex avis et atavis w woiewodztwie naszym sanguine patriae jungendo faedera, przez ziemskie urzęda, ex distributiva clementia na kasztelańskie postąpił krzesło. Wniosą prośbę do nayiaśniejszego maiestatu, aby emeritos in patria viros, za bezprzestanne w woiewodztwie naszym erga publicum prace y starania, pane bene meretiun praemiare raczył; instando oraz, aby, authorisando godnych senatorów w woiewodztwie naszym, obywatelom y z obywatelami dobrze znających się, szafunek z łaskawości pańskiej urzędów woiewodztwa y powiatów nie przez inne ręce, ale przez iaśnie wielmożnych senatorów naszych, zadziedziczyli y zasłużonym obywatelom woiewodztwa naszego dysponować raczył, a przez co evitabunt niesnaski, w woiewodztwie naszym wzniecone recenter przez wydanie kilku przywileiów na ieden urząd z kancellaryi koronnych. Oddadzą łaskawości pańskiej potrzebną reparacyę fortecy Białocerkiewskiej, przyczynienia w niey garnizonu y amunicyi, aby mogła być capabilior ad supprimenda scelera w buut rzucającego się ludu y iakowekolwiek objectum zagranicznym fortecom. Będą oraz rekomendować pamięci pańskiej wielmożnego iego mości pana Ożgę, reymentarza teraz partyi Ukraińskiej, który, przy szczupłym woysku, ile siły pozwalają, tyle się exponit in defensa woiewodztw Ukrainnych. In reliquo zaś prudentissimao et activae activitati niniejszą negocyacyę tymże ich mościom panom posłom zostawujemy —U tey instrukcyi, per oblatam

podaney, podpis ręki wielmożnego imci pana marszałka temi słowy: W. Pius Jerlicz, woyski żytomierski, marszałek koła rycerskiego woiewodztwa Kiiowskiego, manu propria Któraże to instrukcyя, per oblatam podana, za podaniem y proźbą mianowanego iego mości podawaiącego, a za moim, urzędowym, przyjęciem, słowo w słowo, iak się w sobie ma, do xiąg ninieyszych, grodzkich generału woiewodztwa Kiiowskiego iest ingrossowana,

Книга городская, Киевская, записовая и поточная, годъ 1750, № 60; листъ 267.

CCXX.

Инструкция, данная сеймикомъ Киевскаго воеводства депутатамъ, отправленнымъ къ гетману великому коронному. Депутатамъ поручено: благодарить гетмана за его старанія о защитѣ воеводства; представить плачевное положение Киевскаго воеводства вслѣдствіе постоянныхъ набѣговъ гайдамаковъ; просить объ усиленіи отряда войскѣ, расположеннаго въ Украинѣ; и о поправкѣ укрѣпленій Бѣлой Церкви 1750. Іюня 23

Roku tysiąc siedmset piędziesiątego, miesiąca Junii dwudziestego siódmego dnia.

W roczki sądowe, grodzkie, kiiowskie, od dnia iedynastego Junii w Żytomierzu sądownie odprawować się zaczęte, roku wyż na akcie wyrażonego, przedemną, Franciszkiem—Xawerym na Piotrowie Nitosławskim, łowczym ziemi Chełmskiej, podwoiewodzim sądowym generału woiewodztwa Kiiowskiego, y xiegami ninieyszemi, grodzkiemi, kiiowskiemi comparens

personaliter wielmożny iego mość pan Pius Jerlicz, woyski Żytomirski, marszałek koła rycerskiego woiewodztwa Kiiowskiego, tę instrukcyę, wielmożnym ich mościom panom posłom z woiewodztwa Kiiowskiego do iaśnie oświeconego iego mości pana Potockiego, kasztelana Krakowskiego, hetmana wielkiego koronnego, obranym, z podpisem ręki swey własney, przy zwykley pieczęci, daną, racione introcontentorum, per oblatam dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich, Kiiowskich podał, de tenore sequenti: Instrukcyja wielmożnym ich mościom panom: Józefowi Szweykowskiemu, staroście niechwórskiemu, towarzyszowi znaku husarskiego iaśnie oświeconego iego mości pana Krakowskiego, hetmana wielkiego koronnego, Józefowi Słotwinskiemu, skarbnikowi owruckiemu, towarzyszowi znaku pancyrnego iaśnie oświeconego xiążęcia iego mości łowczego koronnego, posłom, laudo publico od woiewodztwa Kiiowskiego do tegoż iaśnie oświeconego iego mości pana Krakowskiego, hetmana wielkiego koronnego, uproszonym y obranym, w Żytomierzu, in loco consultationum solito, die vigesima tertia Junii, millesimo septingentesimo quinquagesimo anno dana y spisana. Waleczne, dzielnościami wspianałe, w dowodach miłości y przywiązania ku oyczyźnie sentymentami zaszczycone heroicznemi y słodkimi czynami iaśnie oświeconego iego mości pana Krakowskiego, hetmana wielkiego koronnego; a kto nie widzi dla całej oyczyzny magnalia, dopieroż woiewodztwo nasze Kiiowskie zapewne iest testis fidelissimus horum; wyciągaiaż zatym pomienione gestorum magnalia nie tylko uniwersalnie od całej oyczyzny, ale partykularnie od woiewodztwa naszego należytey wyznanie rekognicyi, którą następującym porządkiem wielmożni ich mość panowie posłowie wypełnić są obligowani. Primo: przy głębokim ze wszelkim uszanowaniem iaśnie oświeconego iego mości pana Krakowskiego powitanium, życzyć będą przedłużenia požądanego wieku, czerstwych lat, sposobnych sił ad reprimendas hostes partiae. Secundo: lubo woiewodztwo nasze, będąc wielu tytułami łaski y protekcyi iaśnie oświeconego iego mości pana Krakowskiego obowiązane, one rachować, redukować et ad aes et libram ważyć prae magnitudine nie może, atoli przypomną ciż wielmożni ich mość panowie posłowie, chociaż tanquam unum atomum e montibus Carpaciis, dla uczynienia ex antecedentibus konsekwencyi, aby iaśnie oświecony iego mość pan Krakowski dawney skłonności ad votalitium uchyłać woiewodztwu naszemu nie raczył; remonstrować przytym będą lugendum statum woiewodztwa naszego: destitutum auxilio, viduatum consilio in praesentibus malis przez wzmagaiące się coraz bardzicy swawolne haydamackie kupy, od granicy czy z zagranicy rossyiskiey w woiewodztwo nasze wpa-

dające, kray pustoszące, krew niewinną rozlewające, samym nawet świąt-
 nicom boskim nie przepuszczające, ut sit ipse consul et Hector. Tertio:
 wielmożny iego mość pan Oźga, starosta byszewski, reymentarz natenczas
 partyi Ukraińskiej, szczupłością sił tey to partyi nie ukontentowany, do-
 niósł woiewodztwu naszemu, iako iest usilna potrzeba wzmocnienia sił po-
 mienioney partyi; przeto wielmożni ich mość panowie posłowie reflexjami y
 proźbą instabunt do iaśnie oświeconego iego mości pana Krakowskiego, aby,
 uiąwszy kompletu żołnierzy innym spokojniejszym partyom, tymże samym
 kompletem partyę naszą Ukraińską w sposobniejsze ad resistendum inimi-
 cis siły augmentować y sukursować raczył. Quarto: niemała iest pomoc
 poważnemu rycerstwu z ludzi levioris armaturae y te, ustawiczne mając utar-
 czki z ludźmi czyli bardziey hultajami tak ledkimi, których vix liceat qua-
 tuor tantum monstrare sub curis (sic); przeto, aby w partyi tuteyszey Ukraiń-
 skiej, według dawney ustawy rzeczypospolitey, wielmożni ich mość panowie
 tenutorowie starostw Ukraińskich, obligowani do wystawienia tysiąca dwóch-
 set kozaków y onych inkorporowania do woyska partyi teyże ludzi wysta-
 wili—wielmożni ich mość panowie posłowie iaśnie oświeconego iego mości
 pana Krakowskiego waleczney władzy przypomną. Quinto: forteca Białocer-
 kiewska przez iego mości pana Bekierskiego, miecznika braclawskiego, kom-
 mendę mającego, do woiewodztwa naszego o posiłkowanie ludźmi nadgła-
 szała się; czemu gdy w czasie terazniejszym korrespondować nie możemy,
 nie przepomną ich mość panowie posłowie tey to tak oczewistej potrzeby
 iaśnie oświeconemu iego mości panu Krakowskiemu remonstrować. Sexto:
 insuper wiadomego zasługami, bo od samego iaśnie oświeconego iego mości
 pana Krakowskiego onerosa functione bunczuczeństwa swego przez wiele lat
 aplikacją zaszczyconego z iawną y widoczną w woysku (zasługą) wielmożnego
 iego mości pana Pruszyńskiego, chorążego żytomirskiego, buńczucznego te-
 goż iaśnie oświeconego iego mości pana Krakowskiego, hetmana wielkiego
 koronnego, ciż wielmożni ich mość panowie posłowie sprawiedliwej iaśnie
 oświeconego iego mości pana Krakowskiego te wielmożnego iego mości pana
 buńczucznego woysku usług: rekomendować będą animadversyi. In reliquo
 wielmożni ich mość panowie posłowie perspicaci et ponderosa activitate sua
 pensare et exequi funkcyi swoley przyzwoitey nie omieszkaią materyi. U
 tey instrukcyi, per oblatam podaney, podpis ręki iego mości pana marszałka
 temi słowy: W. Pius Jerlicz, woyski żytomirski, marszałek koła rycerskiego
 woiewodztwa Kiiowskiego manu propria. Któraże to instrukcyja, per obla-
 tam podana, za podaniem i prośbą wyźmianowanego iego mości podawa-

iącego, a za moim, urzędowym. przyęciem, słowo w słowo, iak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, kiiowskich iest ingrossowana.

*Книга вродская, Киевская, записовая и поточная, годъ 1750,
№ 60: листъ 265 на оборотъ.*

CCXXI.

Объявленіе дворянъ Тарловъ и графа Матѳея Лянцкоронскаго о томъ, что они не могутъ явиться въ срокъ, назначенный имъ судомъ, по причинѣ повсемѣстныхъ грабежей и нападеній гайдамаковъ. 1750. Іюня 26.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego, miesiąca Junii dwudziestego szóstego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkiemi, winnickiemi y przedemną, Józefem—Kazimierzem Pawłowskiem, burgrabią płockim, namiśnikiem burgrabstwa grodzkim, winnickim, comparens personaliter urodzony iego mość pan Wawrzyniec Szymański, nomine et ex parte iasnie wielmożnych ich mościów panów: Anny, kuchmistrzowey koronney, matki, Antoniego, kasztelana lubaczewskiego, syna,—Tarlów, Macieia hrabi Lanckorońskiego, starościca Stobnickiego, providendo securitati illustrium magnificorum principalium suorum, de diligentia eorundem manifesta in eo: iż lubo dekret prześwieznego trybunału koronnego Lubelskiego, roku tysiąc siedmset czterdziestego dziewiątego, między wielmożnymi Wolańskiem, podstolemi bełzkiemi, z iedney, a iasnie wielmożnymi pryneypałami comparentis y innymi, z drugiey strony, na kondescensyą do dóbr miasta Daszowa in crastino festi sanctorum Petri et Pauli apostolorum nastąpił, którym

injunctum est, aby strony oboedwie officia decreto specificata na tenże termin pro expediendis inquisitionibus et finali decisione sprowadzili, lecz obstante calamitate grassującego o tym czasie okolicznie haydamactwa, rąbunków y zabójstwa po miastach, wsiach y drogach, iako et recenter koło tychże dóbr Daszowa zrabowania wsiów: Kopiówki, Sabarówki, Wasylówki y innych niemało, w tey stronie będących, y ad praesens na tychże miejscach w kilku kupach po kilkadziesiąt hultaystwa znajdujących się, na życie przejeżdżających czuwających y napadających, ponieważ iasnje wielmożni protestantis principales ullatenus ani ziachać, ani officialisty sprowadzić na ten termin nie mogą, więc cięż comparentis illustres principales, aby przez to na terminie kondescensyi iakowey nie ponieśli sukubicyi, iterata vice idem generosus quaerulans, nomine eorundem illustrium principalium suorum, de diligentia et impossibilitate conducendi officialis et comparendi personaliter manifestuie się, salva reservata melioratione. Wawrzyniec Szymański, manu propria.

Книга градская, Винницкая, записовая и поточная, годъ 1750, № 4635; мѣсть 826.

CCXXII.

Универсалъ старосты Бѣлоцерковскаго, князя Яблоновскаго, къ козакамъ его староства, которымъ онъ заявляетъ, что козаки эти не городовые, а надворные, обязаны повиноваться исключительно старостѣ и не должны исполнять приказаній никакой другой власти. 1750. Юня 27.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego, miesiąca Julii dziesiątego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku iego królewskiej mości Żytomirskim, przedemną, Józefem Trzeciakiem, subdelegatem przysięgłym, grodzkim,

kiiowskim, namieśnikiem protunc żytomirskim, y xiegami ninieyszemi, grodzkimi, żytomirskimi comparens personaliter urodzony iego mość pan Richard Poczętowski, subdelegat przysięgły grodzki kiiowski, ten uniwersał, od iaśnie oświeconego xiążęcia iego mości Jabłonowskiego, wojewody Rawskiego, starosty Białoцеркiewskiego, kozakom horodowym starostwa Białoцеркiewskiego racione introcontentorum dany y służący, ad acta praesentia, castrensia, żytomiriensia per oblatam podał, de tenore tali: Ja, z Prusów xiąże Jabłonowski, starosta Białoцеркiewski, iako ani prze żadne dystynkcye a wielkie różnice horodowych kozaków od moich, co teraz są w Białyцеркwi y prawem publicznym dystyngowani, ani zadney władzy publiczney nie podlegający, tylko usłudze dworskiey, y których ia, dla usługi swoiey, uwalniając z czynszu, y których zawsze odmienić mogę, y których z własney moiey woli dla usługi, potrzeby utrzymania granic polskich, chowam, y usługi, według woli moiey, dla fortecy,—więc wam zakazuję, abyście żadney woli y rozkazowi inszemu nie podlegali, tylko moiey, owszem, za przyjazdem moim do Białyцеркwi, byli gotowi, iezeliby na miasto Białoцеркiew przypaść miało niebezpieczeństwo, gdzie wszystkich ich mościów panów kompatriotów y braci wojewodztwa Kiiowskiego utrzymuie się bezpieczeństwo byli gotowi. Datum w zamku Hlinnickim, die vigesima septima Junii, anno millesimo septingentesimo quinquagesimo. U tego uniwersału, per oblatam podanego, podpis ręki temi słowy: Xiąże z Prussów Jabłonowski, wojewoda Rawski, starosta Białoцеркiewski. (I. S.). Któryże to uniwersał, per oblatam podany, za podaniem y prośbą wyżmanowaney osoby podawiającey, za moim, urzędowym, przyięciem, słowo w słowo do xiąg ninieyszich, grodzkich, żytomirskich iest igrossowany.

Книга городская, Житомирская, записовая и поточная, годъ 1750—1751, № 233; листъ 773.

CCXXIII.

Приказъ Бѣлоцерковскаго старосты, князя Яблоновскаго, своему управляющему, предписывавшій ему не отпускать козаковъ изъ староства по требованію региментаря и охранять исключительно безопасность Бѣлоцерковской крѣпости. 1760 Іюня 27.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego, miesiąca Julii dziesiątego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku iego królewskiej mości Żytomirskim, przedemną, Józefem Trzeciakiem, subdelegatem przysięgłym grodzkim kiowskiem, namięśnikiem protunc żytomirskim, y xięgami ninieyszemi, grodzkimi, żytomirskimi, comparens personaliter urodzony iego mość pan Richard Poczętowski, subdelegat przysięgły grodzki, kiowski, te punkta, od iasnie oświeconego xiążęcia iego mości Jabłonowskiego, wojewody Rawskiego, starosty Białocerkiewskiego, gubernatorowi starostwa Białocerkiewskiego ratione introcontentorum dane y służące, ad acta praesentia, castrensia, żytomiriensia per oblatam podał, de tenore tali: Punkta panu Gubernatorowi: Ja, z domu Jabłonowskich, tego gniazda, które krwią, stratą całej dziedzicznej fortuny swojej, wystawieniem fortec, utrzymaniem woyska, co więcey się przydającym, rozkazię nie tylko iego mości panu gubernatorowi ale konstytucya lepiej zrozumianego prawa, utrzymanie starostwa pogranicznego, przygaszenia ognia przez impozycyą sług rzeczypospolitey woyskowych, krórych seym decimi septimi coercuit. y którą trzymać będę konstytucyą, et in facie totius reipublicae sprawię się, iako sub domina legum et arbitra; y każdy sobie przypomni, iak zawsze pretoriani byli nocivi libertati. Wychodzi do waszeci nie tylko surowy ale y niepraktykowany ordynans; impositivae aequalitati szkodzący, boś szlachcic, a iezeliś sługa — nie trącisz szlachectwa, bo ia szlachtę chowam, niech waści biorą, iak straszą, więcey waść nie powiedz, tylko zem zakazał dawać kozaków, y nie daway, waści powtórnie mówię: nie daway! Ja starosta, a waść sługa; więc iako starosta pograniczny mówię: 1) że ani wiedzą co do starosty pogranicznego należy y na co są konstituowani ci kozacy w starostwie, to iest pilnować

granic, y kiedy gwałtowna inkursya, kiedy się cała rzeczpospolita rusza; sam tylko niemi starosta komendować powinien. 2) Et validissima, że miasta pilnować powinni, gdzie całego województwa ostatnie refugium y tey fortecy. Niech czytają konstytucyą decimi septimi Leduchowskiego, — tam iego mości pana Steckiego chorągiew letką komputową postanowiono, którą, nie wiem quo ausu, do Kamińca odmieniono. Nie mając tedy żadnego sukursu do utrzymania tego starostwa et securitatis braci szlachty województwa Kiiowskiego, rezolwowany iestem moich nadwornych kozaków a nie horodowych (bo ich w tym starostwie niemasz) dla bezpieczeństwa publicznego przy teyże fortecy utrzymywać. Żeby zaś ich mość panowie reymentarze informowani byli, że tego utrzymania starostwa wszystkich zażywać sposobów, własney umnieyszając intraty propter bonum publicum, możesz waszmość pan ich mościom panom regimentarzom explikować, że tę fortecę, soło tylko amore patriae, swoim sumptem i kosztem reparauię, na co mię kwity ich mościów panów komendantów ewinkować będą. U tych punktów, per oblatam podanych, podpis ręki temi słowy: Xiążę z Prusów Jabłonowski, wojewoda Rawski, starosta, Białocerkiewski. Które że to punkta, per oblatam podane, za podaniem y prośbą wyż mianowanej osoby podawaiącecy, a za moim, urzędowym, przyięciem, słowo w słowo do xiąg ninieyszych, grodzkich, żytomirskich są ingrossowane.

Книга городская, Житомирская, записовая и поточная, годъ 1750—1751, № 233, листъ 773 на оборотъ.

CCXXIV.

Мандатъ королевскій, требующій, въ задворный ассесорскій судъ дворянина Михаила Стецкаго за то, что онъ не доставляетъ, согласно съ возложеннымъ на него обязательствомъ, козаковъ въ помощь регулярному войску противъ гайдамаковъ. 1750. Юня 30.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego, miesiąca Julii jedynastego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkiemi, winnickiemi y przedemną, Józefem-Kazimierzem Pawłowskim, bungenburghem, namiestnikiem bur-

grabstwa gródzkim winnickim, stanowszy' oczewiscie' wozny' generał' województwa Bracławskiego, Stanisław Winnicki y innych, opatrny, w mioc prawdziwey, wierney relacyi swoiley ustnie y dobrowolnie zeznał: iż on roku terazniejszego, tysiącsiedmset pięćdziesiątego, dnia iedynastego Iulii podzwu mandať zadworny, korohny, ałteatyczny, na membranę pisany, odniósł do dóbr wsi Kruszliniec, y tam ten mandať a wóyta na stole położywszy, o położeniu y essencyi onego: od kogb, po kogb y w iakię sprawie pisany był? — prawnie opowiedział y do wiadomości przywiódł; którego mandatu tenor sequitur ejsmódi: August trzeci, z Bożey łaski król Polski, wielki xiążę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kiiowski, Podolski, Podlaski, Smoleński, Siewierski, Czernichowski, a dziedziczny xiążę Saski y elektor. Urodzonemu Michałowi Steckiemu, łowczemu owruckiemu, dóbr uroczyścza Netiahów y Telepentynego Rohu zdawna nazywających się, a potem przezwany wsi Kruszliniec, possessorowi, pozwanemu, z sprawy niżey mianowanej y dóbr waszności generaliter wszystkich, przykazujemy, abyś przed nami lub sądem naszym assessorskim, w Warszawie, lub gdzie się natenczas ze dworem naszym szczęśliwie postanowieni będziemy, odtąd za niedziel cztery, czyli w ten czas, gdy ta sprawa z rejestru, sobie należytego, lub innego, konnexe mającego, do sądenia przepadnie y przywołana będzie, sam oblicznie y zawicie stanął, na instancyę urodzonego instygatora y jego delatora—urodzonego Ludwika Kalinowskiego, starosty naszego winnickiego, aktora, który, przychylając się do prawa y sprawiedliwości, waszności pozywa o to: iż waszność, wiedziawszy dobrze o przywileiu, od nayiasniejszego króla jego mości Zygmunta trzeciego, w Warszawie, roku tysiąc pięćset dziewięćdziesiątego dziewiątego, miesiąca Augusta dwudziestego trzeciego dnia, niegdys szlachetnemu Marcinowi Chruszlińskiemu na dobra, teraz przez waszność trzymające, danym, którym to prawem y przywileiem tenże szlachetny Chruszliński y po nim następujące possessorowie na każde rozkazania urodzonego starosty winnickiego perpetuis temporibus ludzi czyli kozaków na potrzebę rzeczypospolitey, evincendo bona capitaneatus Winnicensis, dawać y wysyłać obowiązany był, y z tey przyczyny też dobra od starostwa Winnickiego odłączone zostali; waszność zaś lat kilkanaście w possessyi wspomnianych dóbr zostając, na żadne usługi ludzi nie wyprawiałes, y ówszem w czasie terazniejszym, ad requisitionem tegoż starosty naszego Winnickiego, na potrzebę woyska rzeczypospolitey partyi Ukrainskiey, ludzi, od siebie należących, dać nie chciales, o co, pro reitentiam tui, urodzony starosta Winnicki od iasnie wielmożnego Potockiego, hetmana wielkiego ko-

ronnego, do sądów naszych zadwornych jest zapozwany. Przeto urodzony waszmości aktor, do zastąpienia od impetycyi iasnie wielmożnego hetmana y wznieczonego processu, do czynienia satysfakcyi wszelkim punktom wyrażonego przywileiu, nie mniej do przysłuchania się win prawnych za niewyprawienie ludzi, do nagrodzenia szkód y expens prawnych, z okazji waszmości pochodzących, i o inne pretensye, które waszmości probowane będą, pozywa; sis pariturus et ad omnia praemissa judicialiter responsurus. Datum w Warszawie, dnia trzydziestego Czerwca, tysiąc siedmset pięćdziesiątego roku. De quo praesens ministerialis relatio, Stanisław Winnicki.

Книга городская, Винницкая, записовая и поточная, годъ 1750 № 4635; листъ 859 на оборотъ

CCXXV.

Жалоба управляющаго Бѣлоцерковскимъ староствомъ, дворянина Адама Козьмана, на региментаря Антонія Ожгу о томъ, что онъ требуетъ незаконно присылки изъ староства въ лагерь козаковъ и угрожаетъ отвѣтственностію управляющему, чѣмъ производитъ смятеніе среди жителей и подаетъ поводъ къ ихъ побѣгамъ. 1750. Іюля 1.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego, miesiąca Julii, pierwszego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku iego królewskiej mości Żytomirskim, przedemną, Michałem Trzeciakiem, podczaszym czernihowskim, burgrabią grodzkim żytomirskim, y xiegami grodzkimi, żytomirskimi comparens personaliter wielmożny iego mość pan Adam Koźmian, skarbnik krasnostawski, starostwa Białocerkiewskiego kommissarz, nomine et ex speciali commissio

iaśnie oświeconego xiążęcia iego mości Stanisława—Wincentego na xięstwie Ostrogskim, Płużnym y Krzywiniu z Prussów Jabłonowskiego, woiewody y generała ziem Rawskich, Białocerkiewskiego, Międzyrzyckiego, Swieckiego etc. starosty, zapobiegając dalszym niżey wyrażonego obżałowanego nienależytym postępkom, oczywistą zgubę sybstanty iiaśnie oświeconego pryncypała przynoszącym, którą przed urzędem ninieyszym opowiadając, sołeniter przeciwko iiaśnie wielmożnemu iego mości panu Antoniemu z Ossy Oźdze, staroście Byszewskiemu, regimentarzowi partyi Ukraińskiej, manifestuie się o to: iż wielmożny obwiniony, coby miał ex munere officii sui reymentarskiej dobra starostwa et quidem Białocerkiewskiego, ile in confinii regni zostające, nie tylko od postronnych, na zniszczenie onego czuwających, ale y od wewnętrzney oyczyzny naszey inkursyi haydamackich bronić y defendować, a to ieszcze na większą ruinę tegoż starostwa goniąc, listy cum rumore y mandaty dyspozycyę nad starostwem mającym wydaie, iakowymści wzięciem y przyprowadzeniem do siebie grożąc, ażeby ciż dyspozytorowie kozaków białocerkiewskich czyli na iakowąś defense, czyli na usługę wielmożnemu obwinionemu dodawał, pisze y przechwałki ustawiczne, iezeliby nie byli tym ordynansom posłuszni, czyni y czynić nie przestaie, a ztąd mieszczanom często rzeczonego starostwa Białocerkiewskiego do ucieczki, samemu zaś starostwu do zruinowania staie się okazują, kiedy tych kozaków, którzy iedni pocztę z Białecerkwi wożąc do Latyczowa, obciążonych, drugich fortecy y miasta pilnujących, od miasta oddaliwszy, do siebie przybywać każe. W czym iezeliby iaka czyli w mieście dezolacya, czyli w ludziach profugacya, przez tak surowe, od wielmożnego obwinionego wydane, ordynanse w starostwie Białocerkiewskim nastąpiła, tedy nie do kogo innego, tylko do iiaśnie wielmożnego obwinionego onus responsionis regulabitur; y w tym modernus comparens postrzegając wszelkiej całości iiaśnie oświeconego pryncypała, iteratis, respectu praemissorum, manifestowawszy się nomine cuius supra vicibus, prosił tey manifestacyi, zostawiwszy oney salwę, do akt o przyjęcie,—co y otrzymał. Adam Koźmian, manu propria.

Книга городская, Житомирская, записовая и поточная, годъ 1750—1751, № 233; листъ 376.

CCXXVI.

Объявление возного о томъ, что онъ арестовалъ въ селѣ Григорчиныхъ крестьянина Левка Рыбака, обвиненнаго въ гайдамацествѣ. 1750. Юля 6.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego, miesiąca Julii szóstego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkiemi, winnickiemi y przedemną, Józefem-Kazimierzem Pawłowskim, burgrabią płockim, namieśnikiem burgrabstwa grodzkim winnickim, stanowszy oczywisto woźny generał wojewodztwa Braclawskiego y innych, opatrny Stefan Hubilit, authenticatus juratus, in vim suae verae ac fidelis relationis, palam, publice libereque recognovit: iż on, roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego, dnia trzeciego Maii, na affektacyę y prawną requizycyę wielmożnych ich mościów panów: Michała y Katarzyny Modliborskich, mając przy sobie stronę szlachty, urodzonych ich mościów panów: Antoniego Szliwińskiego y Jerzego Poniatowskiego, majoris evidentiorisque testimonii gratia sibi adhibitos, był w dobrach wsi Grzegorzycach, gdzie będąc, roboczego Lewka Rybaka, tamże bytem osiadłego y ad praesens znajduiącego się, oczewistego haydamakie, który, jako się pokazało z konfessat innych połapanych, iż na dobra wieś Działów y na dwór wielmożnych rekwirentów naprowadzał, których nie tylko że funditus (zrabowano), ale y horrende pobito, — urodzonego iego mości pana Dębowskiego, gubernatora, y całej gromady tameyszey aresztował y prawnie przypięczył; któren areszt pomieniony gubernator wraz z gromadą, nomine pryncypała swego, benevole przyjąwszy, do rozprawy wyżwspomnianego Lewka Rybaka dotrzymać deklarował y submitował się. A tak on, woźny, szlachtą, sobie przytomną, oświadczywszy się, ztamąd powrócił, y o tym tę swoją prawdziwego areшту przedemną, urzędem, uczynił y zeznał relacyę; de quo praesens ministerialis relatio. Ministerialis, ignarus scribendi, cruce posuit †. Stefan Hubilit.

Книга городская, Винницкая, записовая и поточная, годъ 1750, № 4635; листъ 852 на оборотъ.

CCXXVII.

Объявленіе отъ имени Винницкаго старосты, Людовика Калиновскаго, о томъ, что онъ не можетъ посылать въ помощь войску козаковъ изъ своего староства, такъ какъ силы его едва достаточны для защиты самаго города Винницы отъ нападенія гайдамаковъ. 1750. Іюля 10.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego, miesiąca Julii dziesiątego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkimi, winnickimi y przedemną, Józefem—Kazimierzem Pawłowskim, burgrabią płockim, namięśnikiem burgrabstwa grodzkim winnickim, comparens personaliter urodzony jego mość pan Michał Szynclarski, ekonom starostwa Winnickiego, nomine et ex speciali commissu wielmożnego jego mości pana Ludwika na Sydorowie y Pańsku Kalinowskiego, Winnickiego etc. starosty, obviando cuivis indemnitati ac impetitioni iaśnie wielmożnego pryncypała swego, solennie de diligentia ejusdem manifestuie się o to: iż wielmożny jego mość pan starosta Winnicki, lubo może mieć ludzi horodowych per modulo starostwa swego, według exigencyi kraiu y publicznego bezpieczeństwa, jednak ich ad usus partyi Ukraińskiej żadną miarą suppedytować nie może, ponieważ tak Divina sacraria miasta jego królewskiej mości Winnicy, iako też archivum actorum fortun szlacheckich woiewodztwa tuteyszego Braclawskiego, tudzież zamek y wszyscy poddani królewscy, ex publica notitia usilnym machinacyom grassującego hultaystwa podległe y codzienney prawie czekające ruiny y dewastacyi, nieustannych ad tuendum wyciągają pilności y straży, do których tuicyi nie tylko ludzi bitnych ale nawet y gromadzkich wielmożny comparentis (pryncypał) przydawać musi, y to vix sufficere może tak wiele czuwającym exorbitującego haydamactwa usilnościom y moliminom na zniszczenie świątnic boskich, xiąg woiewodzkich, zamku y mieszczan miasta jego królewskiej mości Winnicy, dotąd opitulantibus superis et tuitione capitaneali od haydamackich impetycyi illaesc zachowanej, chociaż

recenti tempore iuż--iuż ią hultayska zuchwałość do ruiny przywieść miała, gdyby iey ludzie nadworni y horodowi ostatnim nie wsparli azardem, przy którym kilku ludzi winnickich śmiertelnie pleyzorowanych, a kiku na śmierć zabitych zostało. A że iednak ieszcze wielmożny comparentis pryncypał mandatem królewskim na sądy assessorskie conventus o suppediowanie kozaków horodowych do woyska partyi Ukraińskiej, których pryncypał suppedytowania wcale copiam nie ma y ullatenus in subsidium Ukrainy, ogołociwszy starostwo, wyprawić nie może,—więc modernus comparenš, de diligentia ejusdem illustris magnifici principalis sui, tę swoją powtórną, salva reservata melioratione, zanosi manifestacyę. M. Szynclarski, manu propria.

Книга городская, Винницкая, записовая и поточная, годъ 1750, № 4635; листъ 858.

CCXXVIII.

Жалоба дворянина Александра Гулевича на крестьянъ изъ мѣстечка Норинска о томъ, что они задержали его на дорогѣ въ мѣстечкѣ, избили, ограбили и держали въ арестѣ; управляющій же Норинскимъ имѣніемъ, дворянинъ Богуславскій, отказалъ Гулевичу въ удовлетвореніи за обиды. 1750. Іюля 11.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego, miesiąca Julii iedynastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku iego królewskiej mości Owruckim, przedemną, Stefanem Połjanowskim, namieśnikiem protunc grodzkim owruckim, y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, owruckiemi comparenš personali-

ter wielmożny iego mość pan Hulewicz Alexander, skarbnik czernichowski, nie mając (sposobności) recenti in tempore ob legalitates suas dla obdukcji ran y razów, od niżej wyrażonego chłopstwa sobie niewinnie zadanych, ad acta praesentia adire, nunc primum faciliiori captato tempore, coram officio praesenti naprzeciwko wielmożnym ich mościom panom: Woyciechowi y Antoniemu Lesznickim, starościcom żytomirskim, braci między sobą rozdżonym, tudzież urodżonym quorumvis nominum: Bieleckiemu y Bogusławskiemu, sługom tychże wyż ich mościów panów starościców żytomirskich, administratorom natenczas miasteczka Norzyńska, niemniey roboczym: Petruszenkowi, Moskalowi, Lewkowi Rybakowemu y drugiemu Lewkowi, Jakimowi, Steckowi y innym, do osób dwudziestu kilku, po imionach y przezwiskach tak panom swoim, iako też dyspozytorom lepiej znaionym, poddanym norzyńskim, gwałtownikom y rebellizantom, na niżej wyrażone wiolencye, aggrawacye stanu szlacheckiego, z spisami, rusznicami, kłiami, y innym orężem zebrany y zgromadzonym, przestrzegając całości zdrowia, życia i honoru swojego, przychylając się w tym do prawa pospolitego, rigide contra takie audentes opisanego, solennie skarżył y protestował się w ten niżej opisany sposób y o to: iż pomienieni poddani norzyńscy, czyli ex permissione natenczas dworskiej dyspozycyi, czyli proprio ausu, zwyczajem niegodziwym y zuchwałością haydamacką, protunc tu, w Polesiu, około miasteczka Narodycz y przez całą Ukrainę grassuiących, nie tylko dworom, domom szlacheckim, ale nawet świątnicom Boskim, osobom duchownym nieprzepuszczających, zabójstwa, morderstwa ex naturali contra religionem romanam catholicam odio et malevolentia czyniących, postępując, wielmożnego protestanta, przez Norzyńsk anno praesenti die quinta Iunii circa ortum solis przejeżdżającego, nil in se mali evenire sperantem, z rusznicami, spisami y kłiami pośród rynku napadłszy, wolnego przejazdu do domu y dóbr swoich dziedzicznych, miasteczka Bednarówki o mil ośm od Norzyńska leżących, zabroniwszy, z wozka gwałtownie sciągnowszy, słowami nieuczciwemi, grubiańskimi lżąc y szkalując, targając y stursami biąc, ran dwie krwawych we dwa palce prawey ręki zadawszy, do dworu tamejszego zaprowadzili, o przyprowadżonym y między więkşzy hurt chłopstwa, tamże, we dworze, będącego, pod wartę oddanym—pomienionym urodżonym: Bieleckiemu y Bogusławskiemu, przełożonym, a onym oznaymiwszy y od onych pówróciwszy, eo magis z więkşzym urągowskiem y naygrawaniem do turmy wielmożnego protestanta zaprowadziwszy, wtrącili; wozek z parą koni z sztorami y woznicę w detencyą, pościel z tłumokiem, kilim, derbę, sztuciec

gwintowy biały, pistoletów mosiężnych francuzkich para z tasaczkiem, szablą w czarney oprawie y iunc rzeczy, w wozie będące—in vim zdobyczy zabrali, chlubiąc się: »żeśmy koło lacha zdobyły sia—bude za szczo horyłku pyty«; strzelbę zabraną powystrzelali, szablą po ścianach w domach żydowskich rąbali, popsuli, potym też szablę przepili; w takowym też niebezpieczeństwie życia i zdrowia między zaiadłem chłopstwem zostaiąc godzin kilka wielmożny protestans pod wartą, gdy pomiędzy chłopstwem, z rąk onych wydarłszy się y na górkę do urodzonego Bogusławskiego y Bieleckiego po schodach wbiegłszy, o animadwersyą iakożkolwiek na rzecz takową y o uwolnienie z sekwestru prawie z płaczem wołaiąc, prosił,—pomieniony urodzony Bogusławski his formalibus na wielmożnego protestanta iak prędko huknął: »y kogo waść tam wszystkich diabłów, moy panie bracie! hałasujesz, idź precz, spać mi nie daiesz!«—tak zaraz pomienione chłopstwo z większą złością y zuchwałością, ieden za kark, drudzy za barki wielmożnego protestanta pochwyciwszy, z teyże górki po schodach strącili y do turmy znowu zawlekli, narzekaiąc na drugich ch'opów, na co z pod warty wypuścili; gdzie znowu nowe pośmiewiska, obelgi słowami sromotnemi, których haereat animus wspomnieć, lżyli wielmożnego protestanta, z rusznicy się mierzenia, zmarłą świętey pamięci matkę wielmożnego protestanta słowy niegodziwemi pomykaiąc, wyrządzali, kalumniowali, lachem niehodnym, iuchą sobaczą nazywali; quibus peractis violentiis, kazawszy urodzony Bogusławski po długim na dzień czasie wielmożnego protestanta na górę do siebie przyprowadzić, y tam pozwołiwszy chłopstwu wielomówności nienależytey przeciwko wielmożnemu protestantowi, żadney sprawiedliwości rekwiruiącemu nie czyniąc z onych, ani im hunc ausus ganiąc, sam ieszcze na większą wzgardę verbis furibundis et scommaticis opprimebat, hacc proferendo: »gdzie nie można przeskoczyć, to tam podleść trzeba«, y to dodaiąc: »wolno będzie o to panów moich pozwać, odpowiemy za to;« y tak około południa z detencyi y sekwestru wielmożnego protestanta uwolniwszy, wóz z końmi, strzelbę, y inne rzeczy zabrane w wóz powrzucać kazawszy, siekire, uzdzenie rzemienną, kul y glutów kilkadziesiąt, w tasaku zabranych—oddać nie kazał, co wszystko obwinionym czasu prawa inkwizycyą dowiedziono będzie. Ratione quorum omnium tenże wielmożny komparens, przeciwko wyżwyrażonym obwinionym ich mościom y onychże poddanym, iako oczewistym rebelizantom, iterum iterumque quaeritur et quamsolenissime protestatur, deklaruiąc się, praemissa jure vindicanda esse, salva (exposcente necessitate) melioratione reservata, praesentem actis connotari pro-

sił,—co y otrzymał. Alexander z Wojutyna Hulewicz, skarbnik czerniechowski, manu propria.

Книга городская, Овруцкая, записовая и поточная, годъ 1750—1751, № 3245; листъ 467.

CCXXIX.

Сознаніе вознаго о томъ, что онъ арестовалъ въ мѣстечкѣ Народычакъ крестьянъ, обвиняемыхъ въ сношеніяхъ съ гайдамаками. 1750 Юля 17.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego, miesiąca Julii siedmnastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku iego królewskiej mości Owruckim, przedemną, Stefanem Półjanowskim, namieśnikiem protunc grodzkim owruckim, y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, owruckiemi, stanowszy oczewiście ie woźny generał woiewodztwa Kiiowskiego y innych, szlachetny Michał Wilkowski, w moc prawdziwey, wierney y skuteczney relacyi swoiey, iawnie, ustnie y dobrowolnie zeznał: iż on, roku teraznieyszego, tysiąc siedmset pięćdziesiątego, die decima sexta Junii, na affektacyą y prawną rekwizycyą wielmożnego iego mości pana Macieia Dedowicza na Łaskach Trypolskiego, podsędką ziemskiego kiiowskiego, mając przy sobie stronę szlachty, ludzi wiary godnych, urodzonych ich mościów panów: Macieia y Jana Moszkowskich, eo majoris ac evidentioris testimonii gratia sibi adhibitos, był w dobrach mieście Narodyczach, gdzie będąc, a zastawszy urodzonego iego mości pana Łukasza Jakubskiego, gubernatora narodyckiego, we dworze tameyszym, sławetnego Onyska Bedenka, mieszczanina tameyszego, Tarasa Miel-

nika Sieleckiego, z synami jego, który lat dwie czyli więcej był na Sieczy, Moroza, y innych poddanych łoznickich, iednych kointelligencyą z haydamakami mających, drugich, prout innotum, na Siczy bywających, z hultaystwem korrespondujących, przestających, na rabunek do wsi Łasków wprowadzających,—u tegoż wyżpomienionego iego mości pana gubernatora narodyckiego każdego w tysiącu grzywien polskich do rozprawy prawney y sądu stawienia aresztem innodował; który areszt urodzony Łukasz Jakubski, gubernator, imieniem wielmożnego Pawszy, chorążego kiiowskiego, pana swego, do rozprawy prawney dotrzymać deklarował y submitował się. A tak on, woźny, tąż stroną szlachtą, sobie prytomną, oświadczywszy się, ztamtąd tu, ad acta, przybywszy, przedemną, urzędem, prawdziwą aresztu uczynił y zeznał relacyę, prosząc iey o przyjęcie do akt,—co y otrzymał. †
Woźny ut supra, scribendi ignarus.

Книга городская, Овруцкая, записовая и поточная, годъ 1750—1751, № 3245; листъ 453.

CCXXX.

Жалоба урядниковъ городскихъ овруцкихъ на управляющаго Овруцкимъ староствомъ, дворянина Станислава Быстрицкаго, о томъ, что онъ отказался принять въ тюрьму гайдамака Остапа Луцкаго и не согласился приказать исполнить надъ нимъ приговоръ смертной казни. 1750. Юля 31.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego, miesiąca Julii trzydziestego pierwszego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku iego królewskiej mości Owruckim, przedemną, Stefanem Półjanowskim, namiestnikiem protunc grodzkim owruckim,

y xigami ninieyszemi, grodzkiami, owruckimi comparens personaliter urodzony iego mość pan Stanisław Wasilkowski, subdelegat przysięgły grodzki kiiowski, nomine et ex speciali commissio wielmożnego iego mości pana Macieja Dedowicza na Łaskach Trypolskiego, podsejka ziemskiego kiiowskiego, zapatrując się na obowiązki prawa pospolitego, in emolumentum integritati każdego uformowane, praesenti coram officio castrense Owrucense przeciwko urodzonemu iego mości panu Stanisławowi Bystryckiemu, gubernatorowi starostwa Owruckiego, soleniter manifestował y protestował się w niżej opisany sposób: iż iego mość obżałowany, dostatecznie będąc wiadomym nieporównaney krzywdy y szkody, osobliwie niniejszego komparenta pryncypałowi, tak w ludziach, iako y ruchomościach, przez inkursyę haydamacką przyniesioney, potem widząc oczewiste przy zagęszczonych po wszystkich powiatach, et praecipue woiewodztwa Kiiowskiego, hultayskich swywoiach, rabunkach y bezbożnych grassancyach, drugich obywatelów niebezpieczeństwo, przecież super angusta angustias ściśnionej zewsząd nieszczęśliwościami wolności nie mając compassyi, gdy wielmożny protestanta pryncypał haydamakę, imieniem Ostapa Łuckiego, złapanego w Choynikach, y tam z zwyczajnych konfessat, roku terazniejszego, tysiąc siedmset pięćdziesiątego, die nona Julii, przez gromadę klucza Choynickiego na garło dekrétowanego, y, iako się po indogacyi pokazało, przez lat sześć na excessach hultayskich życie prowadzącego, aequanimi decisione godnych urzędników y współobywatelów tameyszych na śmierć skazanego, dla dalszey inwestygacyi complicitatis nie exekwowawszy ad mentem ferowanego dekretu, w zamku Owrućkim, in facie plurimae nobilitatis—wielmożnych ich mościów panów: Piotra Skorupskiego, miecznika parnawskiego, Alexandra Moczulskiego, Szymona Mrocza, Jana y Stefana Niewmirzyckich, Jana Sokołowskiego, Jana Koziańskiego, Floryana Chmielińskiego, Stanisława Wasilkowskiego, Ludwika Zagórskiego y innych wielu ich mościów, natenczas dla spraw swoich do kancellaryi zgromadzonych, stawił, y, reprodukowawszy dekret wyżrzeczony, na swego winowaycę ferowany, pretendował, aby iako prawo, zwyczaj dawny y terazniejszy porządek po inszych starostwach, ile pogranicznych, każe, ad ulteriolem disjudicationem et investigandam rei veritatem tenże sam hultay in sequestro zamku z przydaniem straży był zatrzymany;—lecz iego mość obwiniony, non attentis (constitutionibus?): mille quinquecentena sexaginta duarum et mille quinquecentena octoginta octorum (sic), które na starostwa pograniczne wszelkich włoczęgów, hultayów przez urzędy mieyskie nie tylko exekwowania wyraźny obowiązek włożyły, ale też onych łapania sub paena

centum marcarum,—rekuzując komparenta principalis słuszney rekwizycyi y iego affektacyi, contra salutem praxim et praescriptum legis, ani do więzienia przyjąć, ani przez urząd mieyski pomienionego haydamakę chciał exekwować. A zatym idem comparens, nomine cujus supra, ratione praemissorum, iteratis manifestowawszy się vicibus, salva servata (melioratione, hanc manifestationem actis connotari prosił,—co y otrzymał. Stanisław Wasilowski, subdelegat grodzki kiiowski, manu propria

Книга городская, Овруцкая, записовая и поточная, годъ 1750—1751, № 3245; листъ 493.

CCXXXI.

Объявление регента городского винницкого, Антонія Мержвинскаго о томъ, что гайдамаки вломились ночью въ городскую канцелярію и истребили въ ней многіе документы. 1750. Августа 11.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego, miesiąca Augusta iedynastego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkiemi, winnickiemi y przedemną, Benedyktem Zawalskim, namieśnikiem protunc burgrabstwa grodzkim winnickim, comparens personaliter wielmożny iego mość pan Antoni Mierzwiński, łowczy powiatu y regent grodzki winnicki, de deligentia et integritate sui manifestuie y protestuie się w niżej opisany sposob y o to: iż wielmożny manifestans, mając sobie powierzone całego prześwieznego wojewodztwa Braclawskiego w grodzie Winnickim akta, które in loco securitatis solito, w zamku iego królewskiey mości Winnickim, widząc ustawiczne, osobliwie w roku teraznieyszym, po wsiach i miastach przez swawolne kupy zagraniczne haydamackie wykonane rabunki, złożywszy tam, gdy pro-

funda nocte ciż rebellisantes die decima nona Iulii hostiliter napadłszy y do zamku iako też cancellaryi murowaney y dobrze opatrzoney, w zamku będącey, drzwi wywaliwszy, różnych obywatelów różne transakcye, w kopiach y miesiącach będące, iedne porozrucali, drugie dla naboju sztrzelby pobrali y inne niemało podarli, których kawałki tylko znajdowały się: ażeby tedy wielmożny manifestans, jeżeli iakowych niedostawać będzie transakcyi, nie był in responsione,—iak tylko o tym rabunku dowiedzieć się mógł, tak zaraz coram actis praesentibus de diligentia sui infert manifestationem, quam actis connotari prosił;— co y otrzymał. Antoni Mierzwiński, regent grodzki winnicki.

Книга городская, Винницкая, записовая и поточная, годъ 1750 № 4635; листъ 906 на оборотъ.

ССXXXII.

Жалоба купцевъ евреевъ изъ города Хмельника о томъ, что гайдамаки ограбили ихъ во время ночлега въ Винницкомъ замкѣ, куда они отправились по приглашенію управляющаго, Михаила Шиндлярскаго, обѣщавшаго доставить имъ полную безоасность. Товары же не похищенные гайдамаками присвоили себѣ дворяне и козаки, живущіе въ Винницѣ. 1750. Августа 16.

Actum Laticoviae, feria sexta in vigilia festi Assumptionis in caelum gloriosissimae virginis Mariae, intra actum feriae quintae, ipso die festi octavarum sacratissimi Corporis Christi Domini, positionis judicariae actorum terrestrium palatinatus Podoliae, anno Domini millesimo septingentesimo quinquagesimo.

Ad iudicium et acta praesentia, terrestria palatinatus Podoliae, Laticoviensia personaliter veniens infidelis Jankiel Rabinowicz, mareschalcus sy-

nagogae palatinatus Podoliae, oppidanus Chmielnicensis, suo atque infidelium: Icko Hirszkowicz et Jachwyt conjugum, generi et filiae suorum, oppidanorum Chmielnicensium, in et contra generosum Michaellem Szyndlarski, oeconomum capitaneatus Vinnicensis, nobilesque ac cosacos capitaneatus ejusdem, de nominibus et cognominibus generoso oekonomo Vinnicensi melius notos, tum generosum Andream Budzyński, bonorum villae Jakuszyńce sortium, possessioni magnifici Ignatii Bykowski, judicis castrensis Trembovliensis, subjectarum, administratorem, atque laboriosos: Hrycko Szvec et Musiey Moskal, subditos earundem sortium bonorum villae Jakuszyńce, conniventiam et complicitatem cum haydamacis grassantibus habentes, nec non nobilem Joannem seu alius nominis Sadowski, et laboriosum Lewko Tkacz, aliosque subditos in sortibus praemissis villae Jakuszyńce, possessioni magnifici Bykowski subjectis, existentes, quaestus ac solenniter protestatus est idque in eo: quia sub tempus nundinarum in bonis oppidi Vinnica, die decima nona mensis Iulii anno praesenti celebratarum, infideles gener et filia protestantis, cum variis rebus ad vendendum conductas existentes, antequam occasum solis de eodem oppido discedere intendentes, generosus Budzyński, adveniens, aureis hungaricalibus aliquo decem remonstratis, ad pernoctandum in ibidem sollicitavit multaue emenda die crastina appromisit; jam vero generosus Szyndlarski, oekonomus Vinnicensis, adveniens, similia dando motiva ad pernoctandum, securitatemque omnem appromittendo, cum omnibus mercimoniis, jam in currum magnum, bryka dictum, collectis, ad arcem Vinnicensem discedere suasit, ibidemque nobiles ac cosacos pro securitate addere declaravit, trinisque vicibus ad eosdem infideles, generum et filiam protestantis, donec conduxisset ad arcem, cosacos ordinavit; quos taliter conductos, ab inculpatis Hrycko Szvec et Musiey Moskal, subditis de villa Jakuszyńce, informati et subordinati licentiosi homines in omneque malum effrenati, dicti haydamacy, nocte sequenti in arcem Vinnicensem irruerunt, variaque mercimonia protestantis depraedarunt, plurima tamen nobiles ac cosaci Vinnicenses interceperunt itaque protestantem ad octodecem millia florenorum polonicalium damnificarunt; de quibus mercimoniis, per haydamacos et subditos Jakuszynscenses superius expressos interceptis in silvisque Jakuszynscensibus locatis, generosus Budzyński, administrator, cum nobilibus ac subditis, in dispositione sui existentibus, informatus, haec omnia apprehensit sibiue appropriavit, in parte autem nobilibus et subditis contribuit; jam vero residuitatem mercimionum nobiles et cosaci Vinnicenses inter se distribuerunt. Quorum

omnium per generosos Szyndlarski et Budyński causatorum, jam autem per nobiles et cosacos Vinnicensis subditosque Jakuszyńscenses superius expressos, aliosque, illatorum sibi damnorum, octodecem millium florenorum polonicarum efficientium, is idem protestans, suo et quo supra nomine, iterum iterumque quaeritur et quamsolennissime protestatur.

Книга земская, Винницкая, записовая и поточная, годъ 1750; № 5545; мстѣ 391.

CCXXXIII.

Сознаніе вознаго о томъ, что онъ арестовалъ крестьянина Ивана Дрогожа, обвиненнаго въ участіи въ нападеніи гайдамаковъ на мѣстечко Ловковъ. 1750. Августа 22.

Roku tysiąc siedmset piędziesiątego, miesiąca Augusta dwudziestego drugiego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w mieście iego królewskiej mości Żytomierzu, przedemną, Pawłem Żytkiewiczem, namieśnikiem protunc grodzkim kiiowskim, y xięgami ninieyszemi, grodzkimi, kiiowskimi stanowszy oczewiście woźny generał woiewodztwa Kiiowskiego y innych, opatrzny Michał Kalkowski, w moc prawdziwey, wierney y skuteczney relacyi swoiey, iawnię, ustnie y dobrowolnie zeznał: iż on, roku teraznieyszego, tysiącznego siedmsetnego piędziesiątego, dnia dwudziestego pierwszego Augusti, na affekta-cyą y prawną rekwizycyą wielmożnego iego mości pana Michała Strybyła cześnika nowogródzkiego, mając przy sobie stronę szlachty, ludzi wiary godnych, urodzonych ich mościów pańów: Antoniego Kropywnickiego y Franciszka Dąbrowskiego, eo majoris ac evidentioris testimonii gratiā sibi ad-

hibitos, był w dobrach mieście Korostyszowie; gdzie będąc, a zastawszy praesentem urodzonego iego mości pana Adama Stryżewskiego, gubernatora korosteszowskiego, u którego iego mości roboczego Jwana Drohoża, haydamakę, wraz z sutdzikiem, w którym rzeczy zabrane affektanta przez tegoż, cum complicitibus Łowków rabującego, to iest: pieniędzy talerów trzydzieście, materyi kawałków dwa, adamaszku y kitayki, spodnica materyalna w kwiaty, żupan materyalny, żupan sukienny szary, srebra łamanego kawałków kilka, sztucców srebrnych dwa, ładownica srybna, fuzya dwóurna,— w dziesięciu tysiącach aresztował; który areszt ten wielmożny iego mość pan Stryżewski, benevole przyiwszy, pomienionego Jwana wraz z rzeczami do rozprawy prawney dotrzymać deklarował; urodzonego zaś Stryżewskiego u wojta y gromady tameczney w tysięcu grzywien itidem aresztował; który areszt tak wojt iako y gromada przyiwszy, imieniem panów swoich dotrzymać deklarowali. W czym on, mianowany wożny, tąż stroną szlachty, sobie przytomną, oświadczywszy się, tu, ad acta, przybywszy, przedemną, urzędem, uczynił y zeznał aresztu relacyę. † Wożny ut supra, ignarus scribendi.

Книга городская, Киевская, записовая и поточная, годъ 1750, № 60; листъ 981.

CCXXXIV.

Объявленіе отъ имени дворянина Михаила Калетинскаго о томъ, что онъ не можетъ явиться въ срокъ, назначенный ему судомъ, по причинѣ опасности отъ гайдамаковъ, напавшихъ на сосѣднюю съ его домомъ мѣстность. 1750. Сентября 1.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego, miesiąca Septembris pierwszego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkiemi, winnickiemi y przedemną, Józefem—Kazimierzem Pawłowskim, burgrabią płockim, namieśni-

kiem burgrabstwa grodzkim winnickim, comparens personaliter urodzony jego mość pan Jerzy Głowiecki, nomine wielmożnego jego mości pana Michała-Jana Kalityńskiego, chorążego braclawskiego, postrzegając wszelkiej całości fortuny y substancyi, solenissime coram officio praesenti in diligentia principālis sui manifestatur idque in eum sensum: iż co dekret polubowny kompromissarski, między wielmożnym pryncypałem comparentis, z iedney, a wielmożnym panem Zacharyaszem Jaroszyńskim, miecznikiem winnickim, z drugiey strony, roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego, dnia dwudziestego piątego Czerwca, w Winnicy, pro variis nastąpił, którym dekretem nakazano, aby strony wielmożnych ich mościów panów komorników granicznych dla oznaczenia znaków, dyferencyę gruntów mających, sprawdzili, signis metatibus miasta Tywrowa cum attinentiis od wsi Wasylówki scopulis praefigerit in termino hodierno; któremu dekretowi lubo usilnym staraniem wielmożny jego mość pan Kaletyński, comparentis principālis, effectuationem desideraverat, y na termin w dekrete wyrażony conducere magnificos camerarios curavit, a że nieszczęśliwa klęska przez grassujących coraz fortiori augmento haydamaków in circuitum Tywrow, miasto wielmożnego manifestantis pryncypała, machinando in vitam et praedam, obtoczyły, dla których żadnym sposobem ani ubłaganiem wielmożnych ich mościów panów komorników sprowadzić nie mogli,—przeto, aby in succubitionem interessu, w dekrete oznaczonego, nie popadł, solennem, praccavendo integritati substantiae, infert diligentiam magnifici principālis sui, prosząc eam actis connotari, -co y otrzymał. Józef Głowiecki, manu propria.

Книга городская, Винницкая, записовая и поточная, годъ 1750, № 4635; листъ 922.

ССХХV.

Жалоба отъ имени Пинской езуитской коллегіи на управляющихъ селомъ Гладкевичами, дворянъ: Ивана Качинскаго и Петра Галензовскаго о томъ, что они отняли у арестованныхъ ими гайдамаковъ деньги, похищенные у войта въ селѣ Махновичахъ, принадлежащемъ езуитамъ, и обратили ихъ въ свою пользу, не возвративъ по принадлежности. 1750. Сентября 9.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego, miesiąca Septembris dziewiątego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku iego królewskiej mości Owruckim, przedemną, Stefanem Pólianowskim, namięśnikiem protunc grodzkim owruckim y xięgami ninieyszemi, grodzkimi, owruckimi comparens personalliter przewielebny w Bogu iego mość xiądz Antoni Grzybowski, prokurator, causarum collegii Xaver—Ovrucensis societatis Jesu, nomine collegii Pincensis provinciae Litvanae ejusdem societatis Jesu, vindicando reliquas suppellectiles roboczego wojta machnowieckiego, poddanego dóbr wsi Machnowicz, dziedzicznych collegii Pincensis praedictae provinciae Litvanae societatis Jesu, przez swywoľnych niegdý: Fedora Moskala, roboczych: Hordiiia, Ławryna y innych, w teyże kupie swawolney będących, tak na śmierć dekretem maydeburskim skazanych, iako y uciekłych, to iest w złocie y srebrze wydartey substancyi, przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkimi, owruckimi naprzeciwno niżej wyrażonym obżałowanym świadczy, manifestuie y protestuie się w ten niżej opisany sposób y o to: iż urodzeni ich mość panowie: Jan Kaczyński, administrator dóbr wsi Hładkiewicz wielmożnego iego mości pana Pawszy, chorążego kiiowskiego, y iego mość pan Piotr Gałęzowski, komissarz dóbr tegoż wielmożnego chorążego kiiowskiego, pobrawszy ad carceres z kupy hultayskiej rozpędzonych roboczych: niegdý Hordiiia y Ławryna, do dóbr wsi Hładkiewicz przybyłych, przy których urodzony iego mość pan Jan Kaczyński, administrator, y iego mość pan

Gałęzowski, komissarz, zastawszy kwotę pieniędzy złotych polskich sto siedmdziesiąt y ośm, u wyznadmienionego wojta machnowieckiego haydamackim sposobem wziętych, własną pracą przez wiek cały zebranych, odebrali; którey summy sto siedmdziesiąt y ośm złotych polskich, na rekwiizycyą tak często wspomnionego wojta, iako y ninieyszego komparenta, u wyż wyrażonych haydamaków odebraney, in toto nie oddali y oddać rekuizią, procurato modo tylko rzecz zdobiąc, na iakoweści expensa y za fatygi swoje, których expens in rem wyż wspomnianych inkarceratów nie pokazali y fatygi żadney nie ponieśli, a kwotę z summy wspomnioney sto siedmdziesiąt y ośmiu złotych polskich—pięćdziesiąt złotych polskich in usumfructum sui obróciwszy, ad saepissimas requisitiones manifestantis oddać nie chcą. A zatym modernus manifestans, widząc niesłuszną krzywdę y nienależyty uszczerbek często wspomnionego wojta machnowieckiego, poddanego praemomorati collegii, iteratis manifestowawszy się vicibus, salvam manentem hujus manifestationis meliorationem vel per edendas citationes correctionem zostawiwszy, hauc, breviter scriptam, actis connotari prosił,—co y otrzymał. X. Antonius Grzybowski, societatis Jesu, manu propria.

Книга городская, Овруцкая, записовая и попочная, годъ 1750—1751, Л. 3245; листъ 543.

CCXXXVI.

Сознаніе вознаго о томъ, что онъ арестовалъ въ селѣ Немировѣ гайдамака, отдѣлившагося отъ своего отряда. 1750. Сентября 11.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego, miesiąca Septembris iedynastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku iego królewskiey mości Owruckim, przedemną, Stefanem Półnianowskim, namieśnikiem protunc grodzkim owruc-

kim, y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, owruckiemi stanowszy oczewiście woźny generał woiewodztwa Kiiowskiego y innych, szlachetny Michał Witkowski, w moc prawdziwey, wierney y skuteczney relacy swoiey, iawnie, ustnie y dobrowolnie zeznał: iż on roku teraznieyszego, tysiąc siedmset pięćdziesiątego, die decima Septembris, na affektacyą y prawną rekwizycyą wielmożnego iego mości pana Macieia Dedowicza—Trypolskiego, podsędka ziemskiego Kiiowskiego, y innych ich mościów obywatelów woiewodztwa Kiiowskiego, powiatu Owruckiego, mając przy sobie stronę szlachty, ludzi wiary godnych, ich mościów panów: Jana Ciechanowskiego y Franciszka Baranowskiego, eo maioris ac evidentioris testimonii gratia sibi adhibitos, był w dobrach wsi Niemirowie; gdzie będąc, a zastawszy we dworze tameyszym wielmożną iey mość panią Antoninę Dubrawską, podczaszynę bractławską, dóbr rzeczonych possessorkę, u teyże iey mości haydamakę z pod Lisowszczyzny, w utarczce z podiazdem woyskowym od drugich hultaiów odłączonego, imieniem Wasyla, we czterech tysięcach grzywien polskich aresztem innodował; który areszt wielmożna Dubrawska libenter ac benevole przyiowszy, pomienionego Wasyla haydamakę, do rozprawy prawney przyporęczonego, dotrzymać deklarowała y submittowała się. A tak on, woźny, stroną szlachty, sobie przytomną, oświadczywszy się, ztamtąd ad acta przybywszy, przedemną, urzędem, prawdziwo aresztu uczynił y zeznał relacyę, prosząc actis connotari, — co y otrzymał. † Woźny ut supra, scribendi ignarus.

Книга городская, Овруцкая, записовая и поточная, годъ 1750—1751, № 3245; листъ 548.

CCXXXVII.

Приказъ, данный региментаремъ Антономъ Ожгою офицеру Мацевичу о томъ, чтобы онъ розыскалъ всци, зарытыя гайдамаками и арестовалъ крестьянъ, обвиняемыхъ въ участіи въ нападеніи гайдамковъ на мѣстечко Володарку. 1750, Сентября 15.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego, miesiąca Decembris dwudziestego pierwszego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku iego królewskiej mości Żytomirskim, przedemną, Janem Niewmirzyckim, namieśnikiem protunc grodzkim staro-

stwa Żytomirskiego, y xieggami ninieyszemi, grodzkiemi, żytomirskiem, com-
 parens personaliter urodzony iego mość pan Antoni Wysłouch, ten ordy-
 nans, od iaśnie wielmożnego iego mości pana Antoniego z Ossy Oźgi, sta-
 rosty romanowskiego, byszowskiego, regimentarza partyi Ukraińskiej, uro-
 dzonemu Macewiczowi, z podpisem ręki własney tegoż iaśnie wlelmożnego
 starosty y z pieczęcią zwykłą prycyśnioną dany, ratione introcontentorum
 per oblatam podał, prosząc mnie, urzędu, o przyjęcie onego y do akt wpi-
 sanie; a tak ia, urząd, annuendo affectationi iego mości podawaiącego, ad
 acticandum przyjmuiąc pomieniony ordynans, z początku aż do końca czy-
 tałem, y tak się w sobie ma: Antoni z Ossy Oźga, romanowski, byszowski
 etc. starosta, pułkownik woysk iego królewskiey mości y rzeczypospolitey,
 regimentarz woyska koronnego partyi Ukraińskiej. Na fundamencie władzy
 wyższej powierzoney mi kommendy nad partyą Ukraińską, daie ten ordy-
 nans iego mości panu Macewiczowi, towarzyszowi chorągwi pancerney iaś-
 nie wielmożnego iego mości pana podkomorzego łuckiego, aby, za odebra-
 niem onego, wziowszy kommenderowanych od przedniey straży pocztów
 sześciu i towarzysza iednego, przybrawszy z swoiey komendy nadwornych
 ludzi, szedł do Tatarynówki pod Berdyczów, wziowszy człeka, w detencyi
 swoiey będącego, y tam, przez niego zakopane, zrabowane niektóre rzeczy
 w Łowkowie, w całości wzioł y one do muie, do kommendy, komportował;
 nazad powracaiąc, ma pobrać ludzi w Strzyżawce, u których się zdobyć
 znajduie, po tychże haydamakach przytrzymana, co Wołodarkę rabowali;
 ostrożność i skromność wszelką zachować ma pod animadwersyą artyku-
 łów woyskowych. Datum w obozie pod Sokołówką, die decima quinta Sep-
 tembris, millesimo septingentesimo quinquagesimo anno. U tego ordynansu
 podpis, przy pieczęci iaśnie wielmożnego Oźgi, regimentarza partyi Ukraiń-
 skiey, starosty romanowskiego, byszowskiego etc. w te słowa: Antoni z
 Ossy Oźga, romanowski, byszowski etc. starosta, regimentarz partyi Ukra-
 ińskiej, manu propria. (L. S). Na wicrzchu zaś inskrypcya tak się w sobie
 ma: Ordynans, iego mości panu Macewiczowi dany. Który to ordynans, za
 podaniem y prośbą wyż mianowaney osoby, a za moim, urzędowym, przy-
 ięciem, słowo w słowo, iak się w sobie ma y zawiera, do xiąg ninieyszich,
 grodzkich, żytomirskich iest ingrossowany.

*Книга городская, Житомирская, записная и поточная, годъ
 1750—1751 № 233; листъ 862.*

CCXXXVIII.

Жалоба отъ имени дворянъ: Адама и Оомы Ипогорскихъ-Ленкевичевъ на пріора доминиканскаго Бышевскаго монастыря, Оому Клюковскаго, о томъ, что онъ наноситъ истцамъ различныя обиды, и, между прочимъ, пріѣхавъ ночью съ вооруженнымъ отрядомъ слугъ въ село истцевъ Новоселки, навелъ страхъ на жителей, выдавая отрядъ свой за гайдамаковъ. 1750. Сентября 16.

Roku tysiąc siedmset piędziesiątego, miesiąca Septembris szesnastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w mieście iego królewskiej mości Żytomierzu, przedemną, Pawłem Żytkiewiczem, namięnikiem protunc grodzkim kiiowskim, y xięgami niwieyszemi, grodzkiemi, kiiowskiemi comparens personaliter urodzony iego mość pan Woyciech Jachimowicz, nomine et ex speciali commissio wielmożnego iego mości pana Adama, starosty hrebnskiego, y Tomasza, podstolego mozyrskiego, Iphorskich Lenkiewiczów, pryncypałów swoich, zabiegając całości fortuny, naprzeciwko przewielebnemu w Bogu iego mości xiędzu Tomaszowi Klukowskiemu, superiorowi, y całemu zgromadzeniu konwentu Byszewskiego, nie mniej poddanym liszańskim, manifestuie y protestuie się o to: iż ich mość obwinieni, nie dość na tym, że violentissime ludzi poddanych z Liszki nasyłając na grunta własne nowosielskie pryncypałów manifestantów, orze y zasiewa, lasy pustoszy, ale też in anno praesenti, zebrawszy sobie poddanych swoich z Liszni, prywatnie w las wyiechawszy, od samego Jrpieniu aż do szlaku, z Byszowa do Jasnohorodki idącego, więcey iak półmili gruntem własnym nowosieleckim znaków po drzewach więcey iak pięćset per medium ograniczenia ponacinał, y tak ponacinawszy, częstokroć zbroyno ze strzelbą wyieżdżając, iego mość xiądz Klukowski, niby iuz ograniczył grunta, z ludźmi wyieżdżał, brzosty zabierał, sianożęci kosił y drzewa wycina y, violenter napadszy, różne wiolencye czynić nie przestaie: kiedy anno praesenti, die decima tertia Augusti, zeb-

rawszy kozaków z kilkudziesiąt, przyechawszy sam przy pistoletach iego mość xiądz Klukowski do Nowosiołek, o samey północy, do karczmy zaiachawszy, wzięli kozacy straszyć po haydamacku, gdzie stróża będąca rozumieli, że haydamacy, pouciekawszy, całą wieś postraszyli y samego protestanta we dworze strachem nabawili; potym ciż kozacy obwinionego gorzałkie w karczmie sami toczyli, rzeczy niektóre arendarza nowosieleckiego pobrali, przechwałki na protestanta y na poddanych nowosieleckich różne iego mość obwiniony czyni y inne krzywdy per violent as popełnia, co wszystko czasu prawa więcey y prawdziwiey per inquisitiones deducetur. O co wszystko iterato, nomine quorum supra, idem comparens manifestatus est, salva manente melioratione, si opus fuerit. Et incontinenti stanowszy oczywiście woźny generał wojewodztwa Kiiowskiego y innych, opatrzny Jan Ustymowicz, in vim suae verae ac fidelis relationis, pałam, publice libereque recognovit: iż on, roku tysiąc siedmset piędziesiątego, die septima Septembris, ad affectationem juridicamque requisitionem wielmożnego iego mości pana Adama, starosty hrebnickiego, y Tomasza, podstolego mozyrskiego, Ipo-horskich-Lenkiewiczów, mając przy sobie stronę szlachty, ludzi wiary godnych, urodzonych ich mości panów: Jerzego Mohicza y Tomasza Mohicza, propter majus testimonium sibi adhibitos, był na gruncie między Nowosieleckiem i Byszewszczyzną własnym nowosielskim, gdzie będąc, widział y urzędownie oglądał znaki po drzewach, poczowszy od Jrpienia aż do drogi z Byszowa do Jasnohorodki idącej, więcey iak półmili wzdłuż porąbanych prywatnie, per modum granicznych, więcey iak pięćset; które to porąbanie mienili ludzie wielmożnych affektantów przez iego mości xiędza Klukowskiego y poddanych iego z Liszni. Gdzie widziawszy y urzędownie oglądawszy, tąż stronę szlachty, sobie przytomną, oświadczywszy się, ztamtąd odiechał, y o tym tey prawdziwey wizyi przedemną, urzędem, uczynił y zeznał relacyę, prosząc z komparentem wraz actis connotari, co y otrzymał. Woyciech Iachimowicz. † Woźny ut supra, ignarus scribendi,

Книга городская, Киевская, записовая и поточная, годъ 1750, № 60; мѣстъ 1026.

CCXXXIX.

X
 З'явлення отъ имени региментаря, Антонія Ожги, о томъ, что гайдамаки ограбили совершенно находящееся въ его владѣннн мѣстечко Фастовъ. 1780. Сентября 16.

Roku tysiąc siedmset piędziesiątego, miesiąca Septembris szesnastego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w mieście jego królewskiej mości Żytomierzu, przedemną, Pawłem Żytkiewiczem, namiśnikiem protunc grodzkim kiiowskim, y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, kiiowskiemi comparens personaliter urodzony jego mość pan Karol Dunaiewski, subdelegat grodzki kiiowski, nomine et ex speciali commissio iaśnie wielmożnego jego mości pana Antoniego de Ossy Ożgi, romanowskiego, byszowskiego etc. starosty, regimientarza partyi Ukraińskiej woysk koronnych, pryncypała swego, specialny plenipotent, subveniēdo indemnitati, całości fortuny dóbr miasteczka Fastowa, w teraznieyszey aktualnie zostaiących iaśnie wielmożnego pryncypała swego possessyi, in deligentia manifestuic się o to: iż, permissione Divina, in anno praesenti, certis diebus Augusti, grassantes haydamacy, swywołną kupę zebrawszy, osób więcej iak piędziesiąt, napadszy na miasto Fastow, zamek y dwór, potym mieszczan, ludzi y żydów w całym mieście zrabowali, kramy poodbiali, pieniądze, u kogo mogły być, suknie, fanty, mobilia, tudzież konie, wozy, najmnieysze rzeczy funditus pozabirali y ogołocili, tak dalece, że nie tylko sposobu do wypłacenia do skarbu panu swemu należącej w Intracie concernencyi, ale woiewodzkich importancyi, co większa, wypłacić nie mogą, y sposobu do życia mieć nie mogą, ponieważ per illam bezbożnych haydamaków calamitatem nadzwyczaj miasto Fastow ogołocone, a nawet y kościół odbiwszy, ze wszystkim zrabowali. A zatym, praecavendo securitati, integritati iaśnie wielmożnego pryncypała swego, tudzież y miasta Fastowa, przez przypadek nieszczęśliwy zubożałych ludzi

tegoż miasta Fastowa, in diligentia sui, nomine cujus supra, iterato manifestatus est, salva manente melioratione, si opus fuerit, prosząc actis connotari, co y otrzymał. Karol Dunaiewski manu propria.

Книга городская, Киевская, записовая и поточная, годъ 1750 № 60; листъ 1033.

CCXL.

Постановленіе сеймика »boni ordinis« Киевскаго воеводства. Дворяне постановили: вооружить милицію на счетъ воеводства для защиты отъ гайдамаковъ; съ этою цѣлью они назначили подымную подать и выбрали комиссію, которой поручили завѣдывать сборомъ и организовать милицію. Далѣе постановлено было: объявить вакантными старства, владѣльцы которыхъ будутъ уклоняться отъ доставки надворныхъ козацкихъ милицій для преслѣдованія гайдамаковъ; выдать денежное вознагражденіе депутатамъ, отправлявшимъ разныя порученія воеводства; выдать денежное вознагражденіе и фуражъ войскамъ; позаботиться о безопасномъ храненіи и о порядкѣ городскихъ и земскихъ книгъ; уплатить долги воеводства, большая часть которыхъ была скуплена езуитами; хлопотать передъ духовнымъ начальствомъ объ украшеніи короной иконы Богородицы въ Бердичевскомъ монастырѣ и т. п. 1750. Сентября 16.

Roku tysiąc siedmset piędziesiątego, miesiąca Septembris ósmnastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w mieście iego królewskiej mości Żytomierzu, przedemną, Pawłem Żytkiewiczem, namieśnikiem protunc grodzkim generału woiewodztwa Kiiowskiego, y zięgami ninieyszemi, grodzkiemi, kiiowskiemi

comparens personaliter wielmożny iego mość pan Józef—Stanisław na Jaślanach Brodzki, miecznik chełmiński, vicesgerent grodzki sandecki, marszałek koła rycerskiego boni ordinis, ten oryginał laudi boni ordinis, z podpisem ręki swej własney, tudzież z podpisami rąk wielmożnych assessorów ad acta praesentia, castrensia, kijoviensia per oblatam podał, de serie verborum ejusmodi: My: rady, senatorowie, urzędnicy ziemscy, grodzcy y całe rycerstwo prześwieznego woiewodztwa Kiiowskiego, po szczęśliwie zakończonym seymiku deputackim, a tak zakończonym, że iaśnie wielmożnych e millibus wybranych sędziów, deputatów na prześwietny trybunał koronny Lubelski, nie tylko universali voto uproszonych y mocnemi całego prześwieznego woiewodztwa Kiiowskiego, nemine excepto, obligaciami prawie przymuszonych, ale też y od samych opatrnych niebios ledwie nie palcem, ile w tym czasie, dum jura silent mutaque tacent sine auribus leges, funkcją wytkniętych. Nazaiutrz, in virtute legis positivae, na mieysce obrad publicznych, prawem indygitowane, zgromadziwszy się, nayıerwey Bogu, w Trócy świętey iedynemu, a quo regum venit imperii potestas, nieskończone oddając dzięki, że nas w tey nieszczęśliwey okoliczności, kiedy w całym woiewodztwie naszym Kiiowskim; w którym złość y zuchwałość haydamacka tyle dokazuje, laxavitque viam bellis et, ne qua maneret immunis regio, cladem divisit per urbes, nieskończone Regi regum et Domino dominantium czyniemy dzięki, że nas incolumes nayswiętsza sprowadziła opatrność in optima et praeciosissima sere braterskich unione unanimique affectu pod godną y poważną, qui dignus dare jura quirilibus, iaśnie wielmożnego iego mości pana Nikodema—Kazimierza na Szumsku Woronicza, kasztelana Kiiowskiego, starosty Ostrzskiego, rotmistrza woysk iego królewskiej mości y rzeczypospolitey, a iako wyżey namieniono, gwałtem prawie na główny trybunał na dniu wczorayszym uproszonego sędziego deputata, o którym to tylko słusznie napisać należy, qua toga qua sago nitet, y nie tylko wielkim zdaniem swoim, ale też urodzenie i imie cale connaturalnie ab avis, atavis proavisque suis rodowite y herbowne iego iabłko nieskończone całemu woiewodztwu, a co większa, całe y oyczyznie zwykłe rozmnaża owoce, ale też y herbowne miecze, in trinitate doskonałe, tak całość y bezpieczeństwo, lubo prae montibus undique fatis intumescantibus haydamackich złości, w tymże woiewodztwie auxesi et licentia ubezpieczają, że circa iaśnie wielmożnego iego mości pana kasztelana indefessos o dobro całe y oyczyzny et in particulari prześwieznego woiewodztwa Kiiowskiego conatus, tychże oppozycją tute quiescere y obrad publicznych securitatem provisam doznając, wiel-

możnego iego mości pana Józefa—Stanisława na Jaślanach Brodzkiego, miecznika chełmińskiego, vicesgerenta grodzkiego sandockiego, paréntelata, possessyonata, zasługami godnemi w woiewodztwie naszym zaszczyconego, za marszałka obraliśmy, y, żeby obrady nasze in cassum nie poszły, ale owszem, suo ordine przez iednego dystrybutora dyspozycyi głosów naszych iść mogły, per consequens quam in prosperrimo tueantur eventu, obywatela woiewodztwa naszego, maturitate cosillique pondere plenum virum, uprosiliśmy, y in consortium konnotacyi votorum przysługi y fatygi wielmożnych ich mościów: Kaietana Jackowskiego, podczaszego kiiowskiego, Franciszka Sączka, podczaszego kiiowskiego, Michała z Szpanowa Czaplicę, skarbnika mściśławskiego, przydaliśmy: Po którym iednostaynym assensem obraniu wielmożnego iego mości pana marszałka z smutney kraiu naszego experyencyi, bo prawie inter continuas lacrimas et querelas przez tyle zacnych obywatelów woiewodztwa naszego krwi wylanie, przez tyle zniszczonych szlacheckich fortun, przez tyle zgwałconych dystyngowanych domów, a co większą, sprofanowanych na honor Boski konsekrowanych świątnic, z ozdób własnych, supremo numini poświęconych, złupionych, obdartych y obnażonych zostających, pro primo et principali objecto bożi ordinis woiewodztwa naszego seymikowania securitatem fortun, życia y honorów wszystkich nas, concivium woiewodztwa tego, stanowimy: ażebyśmy iakonayprzyzwoicicy y iakonaybezpiecznicy od haydamackich inkursyi y oppressyi mieliśmy się czym zastawić, ne amplius tak nieszczęśliwą haydamackich kup, coraz bardziey w woiewodztwie naszym szerzących się, złością, iako concives nasi, których bez żalu wspomnieć nie można, y my sami podobnym sposobem nieszczęśliwych y śmiertelnych nie doznali ewentów, y żeby fortuny y dobra, czyli z antecessorów lub też de summa munificentia Dei nasze coraz do większey nie przychodzili dezolacyi, y my sami, widząc oczywiste życia y fortun naszych niebezpieczeństwo, na takie haydamackie żebyśmy się nie patrzali excessa, y świątнице boskie, soli numini konsekrowane, od iednego tak prostego a nienawisnego nie byli sprofanowane ludu, a że securitas publica woiewodztwa Kiiowskiego nie inaczej, tylko przez uformowanie y postanowienie milicyi in defensam od tychże haydamaków obwarowana być nie może, — więc y na postanowienie milicyi, teyże regularney płacy obmyślenie, laudo praesenti ustanowić zgadzamy się y deklarujemy. A że przez wielmożnych od woiewodztwa naszego ich mościów panów posłów, z osobliwego względu y respektu nayiaśniejszego króla iego mości, pana naszego miłościwego, w responsie na instrukcyą od woiewodztwa naszego, nie tylko przez zlecenie iaśnie wielmożnym hetmanom

zmocnienia partyi Ukraińskiej, nie tylko przez wniesienie y wymożenie u dworu Petersburskiego (zapobieżenia z granic państwa Rossyjskiego exkursy hultajstwa, nie tylko przez upewnienie o mocney y oycowskiej dla woiewodztwa naszego protekcyi y pieczołowania, ale też po daniu nam y pozwoleniu tego środka, ażebyśmy własnych sił na własną obronę zażyli, dziekować nam dopierwey, należy z najwyższą pańskiego najjaśniejszego majestatu adoracya, niemniej supremum implorare, numen, aby najjaśniejszy, iego mość, pan nasz miłościwy, in solatium woiewodztwa naszego y całego polskiego świata, z najjaśniejszą królową iey mością, panią naszą miłościwą, z najjaśniejszą familią, w szczęśliwym y iakonay dłuższym panowaniu, był konserwowany, perennet hoc nomen, quod mundus venerat et amat, nijsac tedy iakonay pokorniajsze dzięki, że woiewodztwo nasze, przez gęste y swywołe, haydamaków kupy in oppresso, statu zostaiące, raczył dobrotliwą łaską swoia auxiliari y podać sposob podźwignienia się, którego sacrosancte, in modestia et reverentia, bęgis chwyciwszy się, że w woiewodztwie naszym, znajduje się dymów dwięście, excepto navorum coloniarum numero, a exigencya płacy regularney tak chorągwiom komputowym, repartycyą w woiewodztwie naszym mającym, iako też na nowoerygowaną milicyą, tudzież na konieczne expensa woiewodzkie, exposcitur summam sto tysięcy złotych polskich, więc ią, na przereczona dymy distinguendo, przypada na dym, każdy, po złotych polskich, pięćset, więc ta summa aby była podług dawnych dymów, w, taryffie wyrażonych, ratami dwoma, et quidem summa, pierwsza, die decima quinta Martii, dwadzieścia tysięcy złotych polskich, na regularną płacę komputowego woyska, vigore constitutionis anni millesimi septingentissimi decimi septimi, et sancitorum woiewodztwa, ich mościom panom grodowym, odbierać praecommissa, według dawnych zwyczajów, do rąk dwoma ratami, tychże ich mościów panów grodowych; a z powiatów woiewodztwa, Kłiewskiego y Żytomiarskiego, - do rąk y za kwitami wielmożnego iego mości pana Wawrzyńca Pruszyńskiego, stolnika starodubowskiego, w Żytomierzu, a z powiatu Owruckiego - w Owrużu, do rąk y za kwitem wielmożnego Łukasza z Rybna Rybińskiego, cześnika kłiewskiego, druga rata, die decima quinta Septembris, similiter za kwitem y do rąk wielmożnych, ich mościów panów podskarbieh, postanawiamy; którym to ich mościom, za podiętą in praemissis fatyge, po groszu iednemu od każdego złotego, bez pretendowania żadnego kwitowego, uchwalamy. Te zaś ośmdziesiąt tysięcy, które do rąk wielmożnych podskarbieh importowane być powinny, moneta, secundum currentiam w woiewodztwie tutejszym odbierane

być powinny; przy którym wybierantu summy osmdziesiąt tysięcy wyznaczoney ich mościom panóm podskarbin od wielmożnych ich mościów panów starostów: Żytomirskiego y Owruckiego, dla bezpieczeństwa konserwowania pod ten czas teyże summy, ludzi obmyśle małą. Do ułożenia zaś komputu milicyi woiewodzkiej y ustabilowania płacy obym regularney, do uformowania taryffy na dymy na sto tysięcy summy wynoszącey, wielmożnych ich mościów panów: Michała Steckiego, łowczego owruckiego, kommissarza na prześwietny trybunał skarbowy Radomski, Jana na Drohyniu Pawszę, stolnika kiiowskiego, Łukasza z Chodźsowszczyzny Bohdaniowicza, podstolego Kiiowskiego, Łukasza z Rybna Rybińskiego, cześnika kiiowskiego, Steckiego, łowczego kiiowskiego, Jana na Starosielecach Jakubowskiego, podczaszego żytomirskiego, Macieja Dedowicza—Trypolskiego, podsedka ziemskiego kiiowskiego, Józefa na Potoku Potockiego, pisarza ziemskiego kiiowskiego, Franciszka Xawerego na Piotrowie Nitosławskiego, łowczego ziemskiego Chełmskiej, podwoiewodzego sądowego grodzkiego kiiowskiego, Wawrzyńca Potockiego, podstolego żytomirskiego, Andrzeja Trzeciaka, podstolego owruckiego, Jana Potockiego, cześnika owruckiego, Grzegorza Potockiego, łowczego żytomirskiego, Jana Choleckiego, pisarza grodzkiego żytomirskiego, Leona Steckiego, pisarza grodzkiego owruckiego, Wawrzyńca Pruszyńskiego, stolnika starodubowskiego, urzędników woiewodztwa naszego, naznaczywszy czas—dzień czwarty Lutego, absentia nonnutorum non obstante, żeby sześciu z wywyżonych urzędników zebrało się, za kommissarzów naznaczymy y upraszamy; a ułożywszy należyty porządek tak milicyi iako y płacy, iakowa summa na którą chorągiew należeć będzie, in scripto iasnie wielmożnemu jego mości panu Steckiemu, łowczemu owruckiemu, kommissarzowi naszemu, z podpisani rąk swoich, podadzą; a wielmożny jego mość pan kommissarz za assygnacyą na półroczną płacę chorągwiom woiewodzkim do wielmożnych ich mościów panów podskarbin wyda; którzy ich mość panowie podskarbinowie, za pokazaniem assygnacyi, z wybranych pieniędzy bez żadney protellacyi wypłacać będą, na insze expensa żadne rasztuiącey summy (complementum osmdziesiąt tysięcy złotych polskich za żadnem assygnacyami) wydawać nie mają, do dalszey dyspozycyi woiewodztwa naszego: summa, iako iedyńie na płacę milicyi woiewodzkiej jest postanowiona, tak na żadne insze potrzeby woiewodzkie y expensa isć nie powinna. Remitentium zaś dobra w punkcie niewypłacenia podatków, ciz ich mość panowie podskarbinowie delaty wydawać mają do uczynienia mocney, penitite excepto, exekucyi. Uformowawszy komput przyszley milicyi, z opiasaniem doskonałym, przy

podpisach ich mościów panów delegatów, natenczas przytomnych, we wszystkim nieporuszenie trzymać mamy; w których chorągwiach nie ma być więcey officerów nad rotmistrza y chorążego. Za uformowaniem zaś tej milicyi, senatorowie województwa naszego doniosą iaśnie oświeconemu iego mości panu kasztelanowi Krakowskiemu, hetmanowi wielkiemu koronnemu, o szczerzy naszej ku obronie granic od państwa Moskiewskiego ochocie, o to upraszając iakonaypokorniey, aby ordynansami swemi nie nakazywał milicyi naszej w inne wychodzić województwa, przez co by mogło accrescere w województwie naszym niebezpieczeństwo, a zaś sąsiedzkim województwom narażenie się; ale iako ta milicya formatur z własnego grosza województwa Kiiowskiego in succursum partyi Ukraińskiej, tak szczególnie województwo nasze podczas niebezpieczeństwa zaszczycało się sukkursami woyska komputowego; ich mość zaś panowie officerowie, nad tą milicyą postanowieni, aby nie byli żadnemi interessami y intrygami obowiazani, ex vi obsequii militaris iedynie chorągwiów swoich pilnowali, sub amissione rangi y gaży; ich mość zaś kompania—sub amissione służby y pod wróceniem odebranej płaty, excepta mera infirmitate, na którą na gospodarskim seymiku, etiam, dato casu, po zerwanym, przed urzędnikami w grodzie poprzysięgą; która milicya iako opisanym wyżej sposobem będzie płatna, tak tym żyć, konia żywić y moderunek; do boiu nie do stroiu należyty, konserwować powinna będzie, nie robiąc żadnych w podiazdach y furwachtach tudzież lokacyach exorbitancyi, ani też extorsyi; podiazdziującym iednak co dom gospodarski ma dać, obligatur. Starostowie, w województwie Kiiowskim będące, iako prawem adstricti ad dandum subsidium z tych starostw horodowemi kozakami woysku komputowemu, w województwie naszym będącemu, tak et praesenti laudo do dawania y stawienia tych kozaków tenentur; a iezeliby quo casu prawom y zwyczajom swoim byli przeciwni y subsidium kozakami horodowemi z starostw swoich do generalney komendy w dawaniu nie byli posłuszni, tedy takowe abusus, wbrew prawu będące, pobudziliby województwo nasze Kiiowskie do podania takowych starostw pro vacantibus; co laudo praesenti in virtute legum uczynić, y, in casu reuentionium, pro vacantibus podać deklaruiemy y powinni będziemy; nihilominus do sądów assessorskich sub amissione capitaneatum zapozwać et jure agere vigore plenipotencyi, laudo praesenti pozwoloney, ich mościom panom: Nowickiemu, Flozorowiczowi; Makowskiemu praecommittitur. Szlachta, tak w województwie Kiiowskim tudzież powiatach: Żytomirskim, Owruckim, za przywilejami królewskimi wsiami siedząca, do żadnych dawania podatków

nie należąca, iako z tychże praw, od nayiaśniejszych monarchów nadanych; tenentur służbę woiennę odprawiać, tak, za daniem ordynansów, poczty stawiać pro die prima Maii do milicyi woiewodzkiej powinna; lauda et sancita dawne woiewodztwa naszego tudzież largicye, które nie są wypłacone, żeby swóy skutek wprędce odebrały—laudo praesenti też woiewodztwo mocno waruie y ostrzega. A że wielmożni ich mość panowie: Franciszek Xawery na Piotrowie Nitosławski, łowczy ziemi Chełmskiej, podwoiewodzi sądowy, Łukasz z Chodosowszczyzny Bohdanowicz, podstoli ziemski, sędzia grodzki kiiowski, Andrzej Trzeciak, podstoli ówrucki, frontes virtutis, nieskazitelnego sumienia, pro immortalis gloria własnych osób swoich, pro honore et decore prześwietnego woiewodztwa naszego, iako emeritissimi w tymże woiewodztwie viri, odprawuiający poselską funkcyę na seym w roku terazniejszym, z azardem zdrowia naywiększym, z fortun swoich, nie przepuszczaiąc depansom, teraz ore publico, lubo iubente fato, na niedoszłym seymie sed gravilus curis gestati muneris uczynili woiewodztwu relacyę,—tak onym woiewodztwo nasze Kiiowskie cum perenni gratitudine dziękuie, oraz na zawdzięczenie podiętych in loco publico kosztów pó złotych polskich tysiąc pięćset każdemu seorsive naznacza, podobnie wielmożnemu Józefowi na Potoku Potockiemu, pisarzowi ziemskiemu kiiowskiemu, y Stanisławowi Pruszyńskiemu, podstolemu mścislawskiemu, za odprawione dignissime funkcyę poselskie do iaśnie oświcconego xiążęcia iego mości prymasa korony Polskiej y wielkiego xięstwa Litewskiego, winue woiewodztwo nasze czyni dzięki z tą expressyą, że ich wielkie w woiewodztwie zasługi sera suis melius celebrabunt saecula fastis, których fatygi y expensa, ile nie mairąc sposobności do regratifikowania, każdemu po złotych polskich osmuset, a zaś wielmożnym ich mościom panom: Franciszkowi Zarębie-Cieleckiemu, chorążemu znaku pancyrnego iaśnie wielmożnego woiewody sandomirskiego, Kazimierzowi Rudnickiemu, pisarzowi woyskowemu partyi Ukrainskiej, towarzyszowi znaku pancernego iaśnie wielmożnego strażnika polnego koronnego, posłom partyi Ukrainskiej, tysiąc złotych polskich, iako też ich mościom panom: Bernardowi Szadurskiemu, namieśnikowi znaku pancernego iaśnie wielmożnego starosty kołomyjskiego, y Walentemu Oraczewskiemu, towarzyszowi znaku pancernego iaśnie wielmożnego starosty lwowskiego, od partyi Podolskiej woyska koronnego delegowanym posłom, itdem złotych polskich tysiąc,—in recompensam fatyg ich naznaczymy, obliguiać iaśnie wielmożnego kommissarza naszego woiewodztwa, aby do iako naypierwszych importancyi wydać raczył assygnacyę, ex munere officii sui

commissariatus. Teraz zaś temu woysku, iako to: partyi Ukraińskiej—owsa
 miarą wojewodzką, czterdzieści garcy w sobie zawierającą, osmak cztery
 tysiące, a partyi Podolskiej tymże samym wymiarem osmak dwa tysiące,
 laudo praesenti wojewodztwo naznacza, tym sposobem, ażeby z dymów dwóch-
 set, w wojewodztwie naszym znajdujących się, z każdego dymu osmak trzy-
 dzieści wynoszące, wielmożni ich mość panowie: Józef z Potoka Pótockiego,
 pisarz ziemski kiiowski, wielmożny jego mość pan Choiecki, pisarz grodzki
 żytomirski, y Leon z Steczanki Stecki, pisarz grodzki owrucki, do włożenia
 dyspartymentu tegoż owsa kontrybucyi uproszeni kommissarze, będą obli-
 gowani zięgać pro die prima Decembris, et quidem kiiowski y żytomirski
 —do grodu Żytomirskiego, owrucki—do grodu Owruckiego, y na tymże
 terminie, ułożywszy dyspartyment każdy na swoy powiat, wielmożnym ich
 mościom delegowanym od woyska, którzy natenczas sami znajdować się
 tenebuntur, wydać będą powinni, tak na partyę Ukraińską, iako y Podol-
 ską, ad mentem laudi praesenti, palaty, a że zaś nie wszyscy, dla odległo-
 ści miejsce lub dla innych przyczyn, owies in natura wydać na przerzeczonné
 woysko mogą być sufficientes, — więc niniejszą uchwałą praecastoditur, ażeby,
 nie oddając in natura owsa, według dyspartymentu przez wyżej wyrażonych
 ich mościów kommissarzów natenczas ułożonego, za każdą osmakę po szo-
 staków bitych cztery, a za czetweryk po szostaku bitym—pieniądze wypła-
 cili. Jego mość pan marszałek koła naszego rycerskiego seymiku boni or-
 dinis, imieniem całego wojewodztwa naszego na listy, instrukcye, z oświad-
 czeniem wdzięczności prześwietnemu rycerstwu partyi oboich y pro tuitione
 wojewodztwa naszego responsować obligatur. A iako y haywiększe ziemskie
 obrady bez niebieskiej pomocy słabe bardzo, tak, chcąc naypierwszą po
 Bogu mieć protekcye Najświętszey y niepokalanie poczętej Maryi Panny
 Matki Boskiej, którą iedynie zaszczycamy się wojewodztwo nasze w obrazie
 cudownym Berdyczowskim, —zlecamy jego mości panu marszałkowi listami
 nomine omnium nostrorum, do iasnie oświeconego xiążęcia prymasa koronnego
 y wielkiego xięstwa Litewskiego, tudzież do jego mości xiędza biskupa na-
 szego y iasnie wielmożnego jego mości xiędza sufragana y koadiutora, iako ko-
 ronacyę tej nieba y ziemi, korony polskiej i osobliwie w tym obrazie Ber-
 dyczowskim wojewodztwa naszego królowey, Pani y Protektorki supplikowa-
 wać. Na archiwum xiąg wojewodztwa naszego Kiiowskiego, w Lublinie, w
 collegium oyców iczuitów leżących, ponieważ constitutum praetium ieszcze
 ab anno millesimo septingentesimo decimo secundo, co rok po złotych pię-
 dziesiąt wypłacać, y już kilka laudami dawnieyszymi, pierwszymi złotych

tysiąc, drugim złotych pięćset; tak nadte piące, jako też y za summy rzymskiej regestr w wszystkich ksiąg ruskim i polskim stylem spisanych, tachż z oba oprawy ksiąg y szafy sporządzenie dla konserwacyi onych uchwalone, a przez wielmożnego jego mości pana Józefa Potockiego, pisarza ziemskiego kio waskiego, ibszcze naznaczoną kwotę wyży wyrażeni y eksposowana y wypłaconą, — a z tym ad complementum pomienioney summy, — wybyłszy przez wielmożnego jego mości pana Józefa Potockiego, pisarza ziemskiego kio waskiego, summe pięćset złotych polskich, laudo województwa i naszego in anno millesimo septingentesimo, quando agesimo octavo uchwalone, — a tak i tagd niej odebraną, — aż do tego czasu, coby należało pro archivo, rachując pol złotych pięćdziesiąt co rok, — in futurum, żeby była i ka konserwacya ksiąg, zapłata punktualną, niniejszym laudum złotych polskich pięćset naznaczony, — które summy, — tak pięćset złotych polskich i laudo annu millesimi septingentesimi quadagesimi octavi naznaczoną, — iek tuż y teraz niyszaj — itdem zlotyob polskich, — pięćset wielmożnemu jego mości panu pisarzowi w ziemskiemu i kio waskiemu, — za asygnacyą od wielmożnego jego mości pana kommissarza naszego, — ma być punktualnie wypłaconą. — Xięgi, także inasze, — gódnie i kio waskie, — ponczwaz w żytomierzu, — nie maia, — se wrum iocum, — tyto, — ciekwi dremianey, — a skarbiec w Owruczu in collegio obojów, — rezultó w: — tambyśycho iest wymarowany, — i w skutócy, — woewództwo laudo anni millesimi septingentesimi złotych polskich, — dwa tysiące, — naznaczyło, — węg. — te, — księgi dla: — bezpiecz, — nosci i ad: — archiwum Owrucza, — i maia być transportowane y lokowane, — a summa pomieniona, — dwa tysiące złotych, — uż: — skarbu, — woewództwa i naszego, — ma być wypłacona. — Niemaczy: — ich, — mości, — księza, — i znowe i missy i Polonskiej, — pokaza wszy, — tak ma summa i dwa tysiące złotych, — ieszcze in anno millesimo septingentesimo, — Vigesimo quarto, — laudo publico, — za piacę y świątę, — niegaly, — świętey pa: — mości, — wielmożnemu, — jego, — mości, — panu Stefanowi Missiuney, — należąca, — y do: — tachż, — lubo, — kolkamascie, — ma summe pomienioną, — wypakto, — assygnacyi, — nie: — wypłaconą, — — asygnacye, — od różnych iasnie, — wielmożnych, — kommiss: — zów, — cassy, — pro, — et interesse, — missy i Polonskiej, — na summe przewezconą, — tak od świętey pamięci wielmożney Zofii Missiunowej, — stolnikowey, — i pobo: — kiej, — matki, — i kio y od wielmożnych: — Ignacego y Filipa Misunów, — niegdyl wielmożnego Stefana Misun, — stolnika polockiego, — synów, — sobie uczynioną, — iako też, — ab, — summe tysiące złotych polskich, — wielmożnemu jego mości panu Stanisławowi Sługockiemu, — struznikowi polnemu koronnemu, — należącą, — a sta: — miller, — przez, — cessy, — ad pracens, — produkowang, — — teży, — missy i Polonskiej, — ich, — mościów, — xięży, — jezuitów, — wraz, — skomputowaną, — trzy tysiące złotych

polskich rzetelnego długu, documentaliter dowiedzonego, iasnie wielmoż-
 nego kommissarza naszego obligujemy do iak nayprędszey satysfakcyi przez
 wydanie do pewnych exaktorów assygnacyi. Urodzonym ich mościom pa-
 nom: Sęfanowi Didkowskiemu horodniczemu żytomirskiemu, in virtute laudi
 woiewodztwa Kiiowskiego anni millesimi septingentesimi quadragesimi na-
 seymiku boni ordinis postanowionego, złotych pięćset należące, dekretem
 grodzkim kiiowskim anni millesimi septingentisimi quadragesimi primi, men-
 sis Julii die decima octava, do woiewodztwa odesłaną, ad praesens do wy-
 płacenia uchwaloną, iasnie wielmożny iego mość pan kommissarz ma wy-
 dać assygnacyę do exakcyi iego mości pana Jerlicza; ich mościom panom:
 Grzegorzowi Didkowskiemu, Samuelowi Kościuszkowi, evincendo oświadcze-
 nia laudo woiewodztwa naszego, którym pro laboribus deklarowana być ob-
 myślona gratitudo, - onym po złotych trzysta każdemu naznaczamy, upra-
 szając iasnie wielmożnego kommissarza onym wydać assygnacyę do iak nay-
 prędszey exakcyi. Moneta srebrna, byleby nie fałszywa, choć gładka, wszędy
 powinna currere. Hospodynowi żytomirskiemu, za konserwacyą grodzkich
 żytomirskich xiąg w cerkwi, złotych trzydzieści z grodu żytomirskiego wy-
 płacić naznaczamy, A ponieważ w woiewodztwie naszym tak wiele wsiów
 osiadłych, znajduje się, o których żadney wiadomości woiewodztwo, w ta-
 ryffach ani żadnego subsidium nie ma, więc postanowieni anteriori laudo
 anni millesimi septingentisimi quadragesimi sexti wielmożni ich mość pa-
 nowie, lustratorowie zaczętey natenczas a nieskończoney funkcyi swoich lu-
 stracyi, aby dokończyli; że zaś intercesserunt fata świętey pamięci urodzo-
 nego Skuratowskiego, similiter lustratora, laudo eodem naznaczonego, więc
 successorowie onego amore woiewodztwa obstringuntur, aby lustracyę przez
 ś. p. oycę swego uczynioną, fidellissime oddali do rąk wielmożnego Potoc-
 kięgo, człęsnika owruckiego. Ci zaś wielmożni lustratorowie obstringuntur,
 ażęby przez pretensyi tyńfowego ten munus exequantur. Iasnie wielmożny
 kommissarz woiewodztwa naszego obligatur laudo praesenti, ażęby dekreta,
 in contrarium woiewodztwa naszego ferowane iako to: między iasnie wiel-
 możnym chorażym koronnym y woiewodztwem Braclawskim, starał się
 przez wydanie pozwów in vim legis sapientia poznosić; wszelkich exakcyi
 niewypłacający, ad mentem sancitorum woiewodztwa, ażęby przez ich moś-
 ciów panów plenipotentów woiewodzkich byli przypozwani do sądów grodz-
 kich woiewodztwa Kiiowskiego, w którym sądzie iure agere powinni z niemi.
 Lubo zaś powiat Owrucki ad praesens na ustawiczną milicyę woiewodzka
 aequaliter z inszemi powiaty płaci; jednakowoż, za nastąpieniem konsensu

rzeczypospolitey na nowe wojewodztwa Kiiowskiego taryffy, powinien będzie także Owrucki powiat mieć swoją allewiacyą. A ponieważ, niedokończywszy funkcyi swoich, do których laudis anterioribus obrani byli, wielmożni ich mość panowie: Antoni Lasocki, łowczy orszański, y Ziółkowski, desiderant vivere,—więc in locum onych, laudo praesenti wielmożni ich mość panowie, et quidem: Michał Trzeciak, podczaszy czernihowski in locum ś. pamięci wielmożnego Lasockiego, Józef Trypolski, cześnik derpski, in locum ś. pamięci Ziółkowskiego, obligantur. Punktualna poczcie płaca cum reassumptione laudi anni praeteriti w grodach ratatim praecustoditur. Okazywanie się albo popisy wojewodztwa naszego, tylu konstytucyami pozwolone, do dawnego reassummendo zwyczaiu, tegoż okazywania termin w pierwszy poniedziałek po świętym Stanisławie w roku da Bóg przyszłym, tysiąc siedmset pięćdziesiąt pierwszym, za wydaniem uniwersałów iaśnie wielmożnych senatorów wojewodztwa naszego, debite executioni ażeby był przyprawadzony. Ponieważ iego królewska mość, pan nasz miłościwy, skarbnikostwo kiiowskie, post fata ś. p. iego mości pana Jana Choieckiego, wielmożnemu iego mości panu Janowi Woynarowskiemu, a skarbnikostwo żytomirskie, post ascensum iego mości pana Woynarowskiego, iego mości panu Józefowi Głębockiemu, a horodniczowstwo kiiowskie, post fata iego mości pana Wągrodzkiego, iego mości panu Janowi Kurowskiemu, woystwo owruckie, post fata iego mości pana Alexandra Dołżkiewicza, iego mości panu Tomaszowi Bohdanowiczowi—konferować raczył, y przywilejami urzędów swoich każdy w kole naszym rycerskim zaszczycając się, oneż prezentowali,—przeto, zapatrzwszy się na wyzrzczone przywileje, za prawdziwych wojewodztwa naszego uznaiemy y do possessyi stalli urzędu ich mościów każdego własney dopuszczamy; niemniej, że wszystkie sancita laudorum wojewodztwa naszego swoją mieć powinny exekucyę,—więc, reassumendo tak dawniejsze iako et vel maxime przeszłoroczne uchwały, sacrosancte obserwowane y do skutku przyprawadzone mieć chcemy, pięćset grzywien in paenam contravenientium, ad cuiusvis instantiam adicatorum, naznaczając. Po zakończoney tedy favente Spiritu divinissimo et inspirante serca nasze, z chwalebnyim przykładem zgody, iedności, harmonii y wszystkich iaśnie wielmożnych ich mościów braci konfidencyi, obrad naszych publicznych bōni ordinis wojewodztwa naszego seymiku, laudum teraznieysze wielmożnemu iego mości panu marszałkowi koła naszego rycerskiego z ich mościami assessorami podpisać zleciliśmy y uprosili. Datum w Żytemirzu, die decima Septembris, millesimo septingentesimo quinquagesimo anno. U tego laudum,

per oblatam podanego; podpis ręki wielmożnego iego mości pana marszałka takowy: Józef—Stanisław Łodzia na Jaślanach Brodzki, miecznik chełmiński, vicesgerent grodzki sanddecki, marszałek koła rycerskiego wojewodztwa Kiiowskiego boni ordinis, manu propria. Podpisy zaś rąk wielmożnych assessorów w te słowa: Kajetan Jackowski, podczaszy kiiowski, assessor; Franciszek Sączko, podczaszy kiiowski; Michał z Szpanowa Czaplicy, skarbnik mscisławski, assessor, manu propria. — Które to laudum, per oblatam podane, za podaniem y prośbą wyzmianowanej osoby podawającej, a za moim, urzędowym, przyjęciem, słowo w słowo, iak się w sobie ma, do xiąg niniejszych jest ingrossowane.

Книга городская, Киевская, записовая и поточная, годъ 1750, № 60; листъ 341.

CCXLI.

Распоряжение сеймика Брацлавскаго воеводства, которымъ дворяне брацлавскіе вручаютъ начальство надъ вооруженною ими милицією дворянину Данилу Мацевичу. Последний обязанъ преслѣдовать гайдамаковъ, арестовать всѣхъ лицъ, состоящихъ съ ними въ связяхъ и совершать постоянные разъезды по степямъ. Въ вознагражденіе за его дѣятельность въ его собственность должна поступить вся добыча, которую онъ отыщетъ отъ гайдамаковъ. 1750. Сентября 16.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego, miesiąca Decembris dwudziestego pierwszego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku iego królewskiej mości Żytomierskim, przedemną, Janem Niewmirzyckim, namieśnikiem protunc grodzkim żyto-

mierskim, y xiegami ninieyszemi, grodzkimi, żytomierskimi, comparens personaliter urodzony iego mość pan Antoni Wysłouch, ten ordynans, wielmożnemu iego mości panu Danielowi Macewiczowi, horodniczemu bractławskiemu, towarzyszowi znaku pancernego iaśnie wielmożnego iego mości pana podkomorzego łuckiego, od prześwietnego woiewodztwa Bractławskiego dany racione introcontentorum, ad acta praesentia, castrensia, capitanealia, zytomiriensia per oblatam podał, tenoris sequentis: My: ziemianie y obywatele woiewodztwa Bractławskiego, każdemu zosobna, komu tylko cujuscunque status et conditionis o tym wiedzieć należy, do wiadomości podaiemy: iż my, ziachawszy się do miasta iego królewskiej mości Winnicy, mieysca obradóm naszym publicznym uprzywilegiowanego, na seymiki prawem pozwolone; widzimy nie tylko życia y fortun naszych periculum, ale nawet publicam całego kraiu naszego cladem y prawie indelectabile fatum, kiedy wyuzdana swywolnych haydamaków zufałość, od wsi do wsi, od miasta do miasta bez najmniejszego wstretu przechadzaiąc się, dwory, kościoły y cerkwie rabuie, ludzi różney kondycyi tyrańsko morduie, piecze y na śmierć zabiaa, szlaki y drogi publiczne opanowawszy, wolnego przeiazdu y przechodu nie pozwalaiąc, ludzi łapa y obdziera, przez co uniwersalna plebs gorszy się, co raz większy do swywolnych haydamackich kup tak augitur numerus, że iuż ciż haydamacy aperto śmieli się dimicare marte, dla czego cale w domach naszych nie iesteśmy bezpieczni zdrowia y życia; a że w takowej na nas okrutney nieszczęśliwości radzić nam należy, iaknayprędszych szukać sposobów przytłumienia iawney sedycyi, blisko będącey oczewistej rebellii,—zaczym uprosiliśmy urodzonego iego mości pana Daniela z Macewicz Macewicza, towarzysza znaku wielmożnego iego mości pana Olszańskiego, podkomorzego łuckiego, pańcernego, pułkownika nadwornego iaśnie oświeconego xiążęcia iego mości Radziwiłła, woiewody wileńskiego, hetmana wielkiego wielkiego xięstwa Litewskiego, aby się podioł koinendy nad ludźmi, od nas na łapanie y znoszenie tych haydamackich kup swywolnych ordynowanemi, któremu to urodzonemu iego mości panu Macewiczowi daiemy zupełną moc y nieograniczoną władzę generaliter wszystkich haydamaków znosić, łapać y z nimi hostiliter postępować, oraz tychże śmiercią, juxta arbitrium onego, karać, in casu potrzeby, przez niegoż uznaney, kozaków horodowych z miast, miasteczek, wsiów pod swoją komendę brać, gromady chłopów dla inwestygowania y szukania tychże haydamaków po lasach y stepach zbierać, z nimi pomienionych haydamaków attakować, ludzi podeyrzanych y kointeligercyą z haydamakami maiących w areoszt brać, z nich o haydamakach

inwestigować, y, którzyby się pokazali być winni śmierci—onych do fortecy Niemirowskiej odsyłać; a cokolwiek w marszu, attaku z nieuchronney potrzeby przytrafi się przeciwnego, to za żadną wiołencyę y urazę rozumiano być nie ma, y owszem za to ten urodzony iego mość pan Macewicz do żadnego sądu pociągany być nie powinien; któremu urodzonemu i. m. panu Macewiczowi, okrom należytey rekompensy za tę iego przysługę, wdzięczność w sercach naszych nazawsze zapisane, pozwalamy, że cokolwiek, zniósłszy haydamaków, przy nichże zastać y inwestigować może, to wszystko temuz urodzonemu iego mości panu Macewiczowi y ludziom, w kommendę iego oddanym, dostać się powimo, o co się nikt upominać u tegoż urodzonego iego mości pana Macewicza y ludzi onegoż nie powinien; w marszach y przechodach sustentament dla ludzi y koni tegoż urodzonego iego mości pana Macewicza będących wszędy wolny proporcjonalnie bez aggrawacyi być deklaruiemy, bez wszelkiey płaty. Który to ordynans nasz, urodzonemu iego mości panu Macewiczowi dany, do niedziel dwóch ab actu praesenti trwać ma, z tą prekustodycyą, że iezeliby tego wyciągała nieuchronna potrzeba, tedy ieszcze drugie niedziel dwie trwać powinien. Na co, dla lepszey wiary, wagi y pewności, rękoma naszymi własnymi ten ordynans podpisuiemy. Działo się w mieście, iego królewskei mości Winnicy, na mieyscu obradom naszym zwykłym, sub auspiciis zaczętego seymiku gospodarskiego woiewództwa naszego, die decima sexta Septembris, millesimo septingentesimo quadregesimo nono anno. U tego ordynansu podpisy rąk iaśnie wielmożnych y wielmożnych ich mościów panów urzędników woiewództwa Bracławskiego. temi słowy: Michał Światopołk xiąże Czetwertyński, podkomorzy bracławski, manu propria; Michał z Grabowa Grocholski, sędzia ziemski bracławski; Franciszek — Kazimierz J. N. Michałowski, S. Z. P. grodzki winnicki, manu propria; Alexander Światopołk xiąże Czetweryński, pisarz ziemski bracławski, manu propria; Woyciech Bogusz, podstoli woiewództwa Bracławskiego, sędzia grodzki winnicki; Piotr—Antoni Sudymusz—Czczel, cześnik bracławski, sędzia grodzki Winnicki, starosta hajsyński, manu propria; Józef Michałowski, łowczy bracławski, manu propria; Adam Myszk-Hołowiński, podstoli bracławski; Zacharyasz Jaroszyński, manu propria; Tomasz Szaszkiewicz, manu propria; Józef Czarnecki S. C.; Stanisław na Zawadzie Worcell, manu propria; J. Michałowski, manu propria; Ludwik Sudymontowicz—Czczel, podwoiewodzi bracławski, manu propria; Bohdan Ostrowski, manu propia; Stanisław Szondyrowski, S. Z. manu propria; Franciszek—Xawery na Bobrowie Nilotławski, łowczy ziemi Chełmińskiej, P. S.

G, wojewodztwa Kijowskiego, marszałek koła rycerskiego wojewodztwa Braclawskiego, manu propria; Benedykt P. Pawłowski, B. W., assessor koła rycerskiego, wojewodztwa Braclawskiego; Emeryk — Stanisław z Nosłowa, Ostrowski, assessor, koła rycerskiego wojewodztwa Braclawskiego, manu propria. Który to ordynans, za podaniem y prośbą iego mości podawającego, a za moim, urzędowym, przyjęciem, słowo w słowo, iak się w sobie ma, do xiąg unieyszych, grodzkich, zytomirskich iest ingrossowany.

Книга городская, Житомирская, записовая и поточная, годъ 1750—1751 № 233; листъ 859 на оборотъ.

CCXLII.

Постановление сеймика Браclавскаго воеводства. Дворяне рѣшили организовать милицію для защиты своего воеводства отъ гайдамаковъ; избрали депутатовъ въ Радомскій трибуналъ; постановили устроить суды «вони ординис» для рѣшенія всѣхъ дѣлъ, относящихся къ земскому хозяйству воеводства и побудить къ дѣятельности пограничные суды принять мѣры для правильного взноса земскихъ податей; опредѣлили выдавать фуражъ коронной войску, находящемуся въ предѣлахъ воеводства; издали постановления о курсѣ монеты, о ускореніи разграниченія съ Кіевскими воеводствами, о порядкѣ въ городской канцелярїи и т. д. 1750. Сентября 17.

Roku tysiąc siedmset piędziesiątego, miesiąca Septembris dziewięćdziesiątego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkiemi, winnickiemi y przedemną, Józefem-Kazimierzem Pawłowskim, burgrabią płockim, namięśnikiem burgrabstwa grodzkim winnickim, comparens personaliter iasnie oś-

wiecony xiąże iego mość Świętosław Śwatopełk-Czetwertyński, marszałek koła rycerskiego seymiku gospodarskiego wojewodztwa Bracławskiego, dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich, winnickich te laudum seymiku boni ordinis spisane y rękoma iaśnie oświeconego marszałka iako y wielmożnych ich mościów assessorów własnemi podpisane, ad acta per oblatam podał, de tenore sequenti: My: rady, dygnitarze, urzędnicy ziemscy, grodczy, y całe rycerstwo wojewodztwa Bracławskiego, sub auspiciis nayiaśnieyszego króla iego mości Augusta trzeciego, szczęśliwie nam panującego, w czasie, prawem popolitym do publicznych obrad naszych oznaczonym, ziechawszy się do miasta iego królewskiej mości Winnicy, obradom naszym mieysca uprzywilowanego, zeszlśmy się do kościoła wielebnych ich mościów xięzy Jezuitów, gdzie upokorzonym sercem naygłębsze podziękowanie naywyższemu Bogu, panu zastępów y iednowładnemu rządcy wszystkich stworzonych rzeczy, oddaliśmy za to, ze nam, w okropnym dla grassujących kray nasz swywolnych haydamaków czasie bezpiecznie zgromadzonym, pozwolił dnia wczorajszego uno labio zgodnie obrać iaśnie wielmożnych ich mościów panów deputatów na trybunał główny koronny, pokornie suplikując do maiestatu Regis regum et Domini dominantium o pobłogosławienie procederu dalszych obrad naszych, do których pod iedną iaśnie oświeconego xiążęcia iego mości Michała na Starey Czetwertni Śwatopełka Czetwertyńskiego, podkomorzego wojewodztwa naszego Bracławskiego, zyczyńskiego, ułajkowskiego etc. starosty, dyrekcyą, unaniami voto et assensu iaśnie oświeconego xiążęcia iego mości Świętosława na Bieniowcach y Sachnach Śwatopełka Czetwertyńskiego, niedawno z wojewodztwa naszego funkcyą deputacką godnie zaszczyconego, za marszałka koła naszego rycerskiego obraliśmy, któremu pro sociis laborum wielmożnych ich mościów panów assessorów dodawszy, do dalszych obrad naszych udaliśmy się. A iako w każdych rzeczach na dobrym porządku wiele należy, tak y w domowych wojewodztwa naszego interesach ordinem bonum animam esse rerum sądziemy, dla czego na teraznieyszych obradach naszych we wszystkim dobry rząd postanowić umyśliłłmy; który doskonale uformować chcąc, tak do czytania listów publicznych, na teraznieyszy seymik do nas pisanych, iako też do słuchania relacyi wielmożnych ich mościów panów posłów do nayiaśnieyszego króla iego mości, pana naszego miłościwego, oraz iaśnie oświeconego xiążęcia iego mości prymasa koronnego y wielkiego xięstwa Litewskiego, tudzież do iaśnie oświeconego iego mości pana krakowskiego, hetmana wielkiego koronnego, z przeszłego seymiku poselskiego naszego wyprawionych, przytym do dania

audyencji wielmożnym ich mościom panom posłom wojskowym, od partyi Ukraińskiej y Podolskiej wojska koronnego do nas ordynowanym, za uniwersalną wszystkich nas zgodą, przystąpiliśmy, quibus peractis, że nie tylko domowe nasze interesa, w sądach trybunału Radomskiego, agitujące się, zaszczytu swego potrzebują, ale y prawa koronne mieć chcą, ażeby dla administrowania świętey sprawiedliwości w trybunale Radomskim z twoje-wództw iasnie wielmożni ich mość panowie komissarze zasiadali,—zaczym tedy my do obrania onych przystąpiliśmy et unanimo voto iac assensu nostro wielmożnych ich mościów panów: Adama Myszkę Chołoniewskiego, chorążego żwinogrodzkiego, sędziego grodzkiego braclawskiego, na rok tysięczny siedmsetny piędziesiąty pierwszy, a zaś wielmożnego iego mości pana Piotra Sudymontowicza-Czczela, cześnika braclawskiego, starostę haysyńskiego, na rok tysięczny siedmsetny piędziesiąty drugi, wielmożnego, zaś Stanisława Worcella, wojskiego kołomyjskiego, sędziego grodzkiego żydaczewskiego, na rok tysięczny siedmsetny piędziesiąty trzeci obraliśmy. Że zaś wielmożny iego mość pan Chołoniewski, chorąży żwinogrodzki, podług terazniejszego obrania naszego, w roku przyszłym, tysiąc siedmset piędziesiąt pierwszym, funkcyę swoię kommissarską exequi determinuje się, a wielmożny iego mość pan Czczel, cześnik braclawski, wielmożnemu iego mości panu Worcellowi, wojskiemu kołomyjskiemu, czasu funkcyi swoiey kommissarskiey, w roku tysiąc siedmset piędziesiątym drugim przypadającego, ustąpić kontentuię się czasem funkcyi kommissarskiey wielmożnemu iego mości panu Worcellowi, wojskiemu kołomyjskiemu, w roku tysiąc siedmset piędziesiątym trzecim przypadającym, na cò i wielmożny iego mość pan Worcell, woyski kołomyjski, libenter zezwala,—przeto my, de mutuo wielmożnych ich mościów panów kommissarzów naszych assensu, nastąpioną między niemi dyspozycyę porządku exekwowania funkcyi kommissarskiey powszechną zgodą naszą utwierdziwszy, deklaruiemy: że wielmożny i. m. pan Chołoniewski, chorąży żwinogrodzki, w roku tysiąc siedmset piędziesiątym pierwszym, a wielmożny iego mość pan Worcell, woyski kołomyjski, w roku tysiąc siedmset piędziesiątym drugim, wielmożny iego mość pan Czczel, cześnik braclawski, starosta haysyński, w roku tysiąc siedmset piędziesiątym trzecim funkcyę swoie kommissarskie exequować bez dalszego od nas approbowania mają, ostrzegając, to sobie waruiemy, że po expiro-waney każdemu z wielmożnych ich mościów panów kommissarzów naszych, teraz obranych, funkcyi, choćby nam dla upadłego seymiku naszego gospo-darskiego, innego wielmożnego iego mości pana kommissarza na rok tysię-

czny, siedmsetny piędziesiąty czwarty obrac nie przyszło, iednakże żaden z wielmożnych ich mościów panów kommissarzów, teraz obranych, uzurpować sobie funkcyi kommissarskiej w roku tysiąc siedmset piędziesiątym czwartym nie powinien będzie. Którym to wielmożnym ich mościom panom kommissarzom naszym, teraz obranym, zwyczajne solarium z skarbu naszego, na każdego z nich po trzy tysiące złotych polskich, naznaczymy; które to solarium swoje każdy wielmożny iego mość pan kommissarz, stante intervallo funkcyi kommissarskiej swej, odebrać ma; przytym obliguemy wielmożnych ich mościów panów kommissarzów, aby efficacem operam interessów y spraw woiewodztwa naszego wszystkim, w trybznale Radomskim tak z aktoratu iako y z reatu agitaiącym się, każdy z ich mościów w przypadającym funkcyi swojej czasie, dać niezawodnie raczył. Że zaś wiele do całości utrzymania spraw y interessów naszych na pilaej onych attendencyi zależy, a wielmożny iego mość pan Ludwik Wirski, skarbnik y regent ziemi Bracławskiej, stante sua functione plenipotentiarius, nie tylko z wielmożnymi ich mościami pany kommissarzami, poborcami y exaktorami przeszłymi o uczynienie kalkulacji z wybranych przez różne exakcye pieniędzy, ale też magnaе molis interes graniczny woiewodztwa naszego z woiewodztwem Kiiowskim in vias planas magno studio et laudabili opere wyprowadziwszy, teraz tę swoją plenipotentiarius funkcyą złożył, za co my temuż wielmożnemu iego mości panu Wirskiemu, skarbnikowi y regentowi ziemskiemu bracławskiemu, niewygasłą należytey wdzięczności pamięć w sercach naszych zapisawszy, do attentowania y prosequowania interessów y spraw, ex vario fonte wynikających, naszych, tak w trybunale koroanym Radomskim y Lubelskim, iako też innych subselach agitować się mających, za plenipotentów naszych na rok tysiączny siedmsetny piędziesiąty pierwszy — wielmożnego iego mości pana Jana Antoniego Niekluda-Turczynowicza, burgrabiego grodzkiego wiskiego, a na rok tysiączny siedmsetny piędziesiąty drugi — wielmożnego iego mości pana Jana Koca, regenta grodzkiego bracławskiego, prudentia et capacitate ad hoc gerendum munus godnych, obieramy y stanowimy, dając onymże ich mościom panom plenipotentom zupełną moc y władzę, z prawa ich mościom przyzwoitą, we wszystkich interessach, sprawach naszych juxta exigentiam okoliczności bono publico potrzebney postępować; którym to ich mościom panom plenipotentom naszym pilną attencyą spraw naszych, in vario subselio będących, zaleciwszy, każdemu z ich mościów za pracę y fatygę po tysiącu złotych polskich z skarbu naszego zapłacić naznaczymy, obligując wielmożnego iego

mości pana burgrabiego grodzkiego winnickiego, aby ich mościom, currente onegoż functione plenipotentariatus, niezawodnie należąca pensyę wypłacił; to zaś warujemy, że jeżeliby nam na seymiku, w roku tysiąc siedmset pięćdziesiątym trzecim, gospodarskim jego mości pana plenipotentia obrać nie przyszło, a bez jego mości pana plenipotentia interesa województwa być nie mogą, tedy dyrektor onego seymiku per authenticum plenipotencyi instrumentum jego mości pana plenipotentia wojewódzkiego instalować ma. Już to nie tylko przez prywatne wiadomości, ale y publiczne nasze poselstwa tak do najjaśniejszego króla jego mości, pana naszego miłościwego, iako też y iaśnie oświeconego xiążęcia jego mości prymasa koronnego y wielkiego xięstwa Litewskiego, oraz do iaśnie oświeconego jego mości pana krakowskiego, hetmana wielkiego koronnego, pokilkakrotnie wyprawywane, całej ogłosiliśmy koronie polskiej, że województwo nasze Bractawskie, in confine Rossyiskiej, Tatarskiej y Wołoskiej granic leżące, nieszczęśliwą doznawa tego na sobie experienyą, że w cziasie powszechnego sub auspiciis najjaśniejszego króla jego mości Augusta trzeciego, szczęśliwie panującego, pokoiu, beata tranquillitate sua gaudere nie może, kiedy swywolne zagraniczne kupy, inż nie furtivo tramiti, ale publicznemi tractami, violento et operto Marte dimicando, w kray województwa naszego tumultuose wpadają, których wyuzdaney in depopulationem kraju naszego swywoili miasta, wsie, zamki, dwory szlacheckie, klasztory zakonne y świątnice urtiuscuę ritus Pańskie—in praedam et favillam, a zaś niewinnie, z ludzki, przez nich tyrańsko pomordowanych, duchownego y świeckiego stanu urtiuscuę sexus krew wylana—in holocaustum sprzysiężoney onych na zgubę naszą zawziętości idzie, którą tedy my uważając nieszczęśliwą kraia naszego przez swywolne haydamaków kupy od dawnych lat nad nami panującą oppressyę, że nie tylko w domach naszych rezydować bezpiecznie nig możemy, ale nawet na publicznych kongressach, obradach, sądach—fortun, zdrowia y życia nie iesteśmy bezpieczni, dla czego, wiedząc, że każdemu prawem natury iest pozwolona obrona, życzymy sobie ad normam prześwietych województw y ianych koronnych mieć swoią w dalszy czas domową milicyę; przeto, za powszechną wszystkich nas zgodą, na pospolitą województwa naszego obronę łanmilicyę uchwaliwszy, postanowiamy, obligując się amore boni publici, aby z dóbr naszych ogółem wszystkich: królewskich, ziemskich, szlacheckich y duchownych, w województwie naszym leżących, od sta dwudziestu chałup osiadłych, ciągłych oraz pieszych, chłopskich, gracialistekich y czynszowych, a zaś pilipowskich, iedną chałupę pilipowską, za dwie rachować się mających,

żołnierza iednego człeka, iuż na potrzeby woienne wyćwiczonego, niepodey-
 rzanego, zdrowego, y na służbę żołnierską zgodnego, w katance y szara-
 warach koloru zielonego alias trawiastego, na koniu dobrym, najmniej
 złotych polskich sto wartującym, y kulbace zwyczajnie w rzemień porząd-
 nej, z rusznicą, dzidą, berdyszem albo siekierą, kulami y prochem na całą
 kampanię dostatecznie opatrzonego, corocznie na dzień drugi miesiąca Kwiet-
 nia wyprawowaliśmy; który żołnierz iezeliby zdradził albo z kompanii uszedł,
 tedy za takowego excessanta ci iego mości panu rotmistrzowi odpowiadać
 będą powinni, od których będzie wyprawny. Że zaś ta łanmilicya nasza,
 wyżey opisanym sposobem postanowiona, bez rotmistrzów być nie może, a
 woiewodztwo nasze Braclawskie fundum dla płacy rotmistrzom y innym
 oficerom nie ma, a iż iaśnie oświecony xiąże iego mość Alexander Swiato-
 pełk Czetwertyński, podsedek ziemski braclawski — z powiatu Braclaw-
 skiego, wielmożny iego mość pan Zacharyasz Jaroszyński, podstoli winnicki—
 z powiatu Winnickiego, wielmożny iego mość pan Bohdan Ostrowski, cześnik
 nowogrodzki — z powiatu Zwinogrodzkiego, bez wszelkiej recompensyi pienięż-
 nej, praetio pokazania woiewodztwu przysługi swojey, przyjmują na siebie
 funkcyą rotmistrzowską, — więc my, pro tanto heroico actu gratam na po-
 tomne czasy w sercach naszych zapisawszy memoriam, tychże ich mościów
 rotmistrzami być na ieden tylko rok, a die secunda Aprilis anni venturi
 poczynaiący się, postanowiamy, obligując ich mościów panów rotmistrzów
 naszych aby ludzi, pod komendą swoją będących, na żadne sub quoncun-
 que praetextu prywatne swoje usługi nie zażywali, ani też nikomu innemu
 dawać onych nie wazyli się, ale tych ludzi na szzegulną obronę y utrzy-
 manie bezpieczeństwa publiczne zażywali, a to sub paenis, contra transgres-
 sores legum sancitis, in officio castrensi. Vinnicensi praecisa appellatione ad
 instantiam kturegokolwiek obywatela woiewodztwa naszego extendendis. Która
 to łanmilicya nasza pro die secunda Aprilis corocznie pod miasto Winnicę
 ściagać się ma; a iezeliby którykolwiek dziedzic lub possessor dóbr swoich
 na pomieniony termin przynależącego od siebie żołnierza, na koniu dobrym,
 z moderunkiem porządnym, wyżey opisanym, nie stawil, tedy każdy iego
 mość pan rotmistrz, do którego by ten żołnierz nie przysłany należał, po-
 stawivszy na tego miejsce innego żołnierza; exekucyą do tych dóbr, z któ-
 rych żołnierza nie będzie posłać ma; która póty w dobrach stać będzie, póki
 żołnierz nie będzie wyprawiony y satysfakcyja sprawiedliwa za czas służby
 postanowionemu przez iego mości pana rotmistrza żołnierzowi nastąpi. Ta
 zaś łanmilicya lubo pod Winnicę ściagać się ma y tam obozować, iednakże

ich mość panowie rotmistrzowie, pro exigentia potrzeby, po całym woiewodztwie podiazdować y zupełnego w tym bezpieczeństwa przestrzegać powinni będą; urgente zaś necessitate utrzymania bezpieczeństwa, wolno będzie ich mościom panom rotmistrzom pod inne dobra królewskie, albolii też za permissyą dziedzica pod ziemskie którekolwiek pomieniony oboz łanmilicyi przenieść y oblokować. A iako pro securitate osób y fortun naszych, tudzież xiąg, w mieście Winnicy będących, oraz y samego miasta Winnicy, woiewodztwa naszego stołecznego y mieysca, publicznym obradom naszym uprzywileiowanego, ta łanmilicya rekrutuie się y pod miastem Winnicą lokuje się, tak commodum, iako też in casu gwałtowney zuchwałych haydamackich kup exkursyi bezpieczeństwo dla niey upatrując,—upraszamy wielmożnego iego mości pana Ludwika Kalinowskiego, starostę Winnickiego, wielu dowodami wyprobowanego pro bono publico zelanta, ażeby miasto Winnicę opalisadować y bramami zmocnić, oraz pasze semel pro semper dla koni tey naszej łanmilicyi zupełnie wystarczające wyznaczyć kazał; w której materyi iaśnie oświecony xiąże iego mość marszałek nasz list do tegoż iaśnie wielmożnego iego mości pana starosty winnickiego ma napisać. Chcąc zaś iak nąypředzey mieć advertendas zuchwałych haydamaków irruptiones gotową łanmilicyą w zupełnym bez każdego krzywdy postanowieniu, obliguiemy ich mościów panów rotmistrzów, aby każdy z nich w swym powiecie miasta, miasteczka y wsie: królewskie, ziemskie, szlacheckie y duchowne, bez wyciągania od chałup groszowego lub iakieykolwiek pienezney proveniencyi, zrewidował, z tey rewizyi raz na zawsze komput w powiecie swoim łanmilicyi postanowiwszy, też rewizyę wraz z komputem łanmilicyi na sądach boni ordinis komportował. Którym to ich mościom panom rotmistrzom, miasta, miasteczka y wsie rewiduiącym, zwyczajnie bez wszelkiego wymysłu comestibilia dla nich y dla ludzi onych, a zaś dla koni siano y obrok, bez płacy pozwalamy; którzy to ich mość panowie rotmistrze, chcąc zupełny dać dowod swoiey publiczney dla woiewodztwa przysługi, poruczników y chorążych według swego upodobania trzymać, chorągiew zaś z herbem woiewodztwa naszego sprawić swoim kosztem obiecuią y ziścić deklaruią. Ta zaś łanmilicya, z swoiemi wszystkimi ich mościami panami rotmistrzami y officerami, zostawać pod kommendą iaśnie oświeconego xiążęcia iego mości Michała Czetwertyńskiego, podkomorzego braclawskiego, lub też komu on odda kommendę, powinna. Jeżeliby zaś trafiło się któremu iego mości panu rotmistrzowi, stante interstitio funkcyi iego, fatis decedere, tedy na mieysce iego wolno będzie iaśnie oświeconemu xiążęciu iego mości

podkomorzemu bractawskiemu, iako generalnemu tey łanmilicyi kommandan-
 towi, innego rotmistrza, dobrze w woiewodztwie naszym osiadłego, postanowić.
 Przytym ich mościom panom rotmistrzom daie się zupełna moc y władza sądze-
 nia, karania pomienionych żołnierzy, w kommandach swoich będących, hoc prae-
 cauto, że in causa civili sam rotmistrz swego porucznika, chorążego i żołnierza,
 pod swoim znakiem będącego, a zaś in causa criminaliw-szyscy trzey, ziachwszy
 się, sądzić y karać mają. Jeśliby zaś ich mość panowie rotmistrze za popełnione
 komu szkody albo wiołencye przez ludzi, w dyspozycyi swojej mianych, należy-
 tej sprawiędliwości nie administrowali, lub też sami szkody albo wiołencye
 poczynili komu, in his tedy omnibus w grodzie Winnickim, ad instantiam
 ukrzywdzonego, peremptorie odpowiadać y iudicatum sine appellatione pa-
 maia; to zaś cavetur, iż to pro violentia et injuria censeri nie może, ieże-
 liby się podczas atakowania haydamaków albo bitwy z nimi złączoney co
 z nieochronney potrzeby trafić się przykrego mogło; haydamaków zaś
 wszędy ciż ich mość panowie rotmistrze, porucznikowie y chorążowie z po-
 mienioną łanmilicyą ścigać, znosić y hostiliter z nimi według swego upo-
 dobania, iako gwałtownikiem pospolitego pokoju, postępować obligantur. Teraz-
 nieyszym postanowieniem naszym, dla zupełnego kraiu bezpieczeństwa, obo-
 wiązuemy ich mościów panów rotmistrzów, aby sami praesentes podczas
 kampanii w obozie znajdowali się wszyscy trzey; iednakże jeżeliby, urgente
 necessitate sui aliqua, absētować się któren z ich mościów miał, tedy przy-
 najmniey ieden z ich mościów zawsze praesens in persona w obozie zostawać
 ma; porucznicy zaś y chorążowie absentować się niepowinni będą z obozu, ale
 praesentes znajdować się przez całą kompanię mają, która a die secunda
 Aprilis aż do ś. Marcina, lub in casu aktualnego grassowania haydamaków—
 aż do uspokojenia onego trwać powinna. Ich mość panowie rotmistrze, po-
 rucznicy, chorążowie, pro tempore będące—swoim kosztem, a zaś żołnierze—
 suplementem z gruntów, przez kompót, od ich mościów panów rotmistrzów
 ułożyć się mający, destynowany uprowidowani, przez całą kompanię żyć
 mają, nie tak zostaiąc w obozie, iako też w marszach, przechodach y pod-
 jazdach, darmo ni od kogo, okrom iedney dla koni swych trawy, pro-
 wiantów, furazów pretendować, sian gotowych, podwod, stróżów nie brać,
 ani żadney krzywdy y oppressyi nikomu czynić nie powinni, ale kupować
 siana, obroki y comestibilia, płacąc zwyczajną, w targu natenczas będącą,
 cenę, mają; a in casu zaś poczynienia szkód y wiołencyi, ich mość panowie
 rotmistrze za te szkody y wiołencye, w sądach grodzkich winnickich, sine
 quavis appellatione, sprawić się y szkody przysądzone nadgrodzie tenebuntur.

Gdy zaś ich mość panowie rotmistrze teraznieysi ex solo amore boni publici tę funkcyę rotmistrzowską na siebie przyjęli, tedy na przyszłym seymiku gospodarskim, albo, in casu niedościa onego—na sądach boni ordinis innych ich mościów panów rotmistrzów, dobrze w wojewodztwie naszym osiadłych, dziedziczną lub zostawnę swoją possessyę mających, obrać, lub tychże samych na inny rok approbować mamy; których to ich mościów panów rotmistrzów obieranie corocznie wyżejwyrażonym sposobem być powinno, a ich funkcyę y komenda od dnia drugiego miesiąca Kwietnia w każdym roku poczynać się y do takowegoż dnia trwać będzie. Chcąc, ażeby iaknaysprzedzey y nayporządniey uchwalona teraz łanmilicya nasza wyrekrurowania była, upraszamy iaśnie oświeconego xiążęcia iego mości marszałka koła naszego, aby listy do ich mościów, obszerne włości y fortuny w wojewodztwie naszym mających, rozpisał, obligując amore boni publici, ażeby dyspozytorom dóbr swych zalecili, żeby żołnierzy na łanmilicyę, na dzień drugi miesiąca Kwietnia, pod Winnicę, porządnie moderowanych, niezawodnie przysłali. Chcąc wiedzieć dostatecznie importancyę podatku czopowego y szelężnego, laudo publico wojewodztwa naszego anni millesimi septingentesimi quadagesimi octavi semel pro semper postanowionego, a dotychczas dla niedoskonałych lustracyi in qualitate nie ułożonego, reassumowawszy pomienionę uchwałę podatku czopowego y szelężnego, corocznie z miast y miasteczek currere ex mente legis publicae powinno, obliguiemy praesenti laudo ich mościów panów rotmistrzów naszych, aby ich mość, rewidując na wystawienie łanmilicyi chałupy destynowane po miastach y miasteczkach, kotły fideliter, cum specificatione quantitatis dworskich y żydowskich, aktualnie importujących y na slobodzie będących, skonnotowali, y konnotacyę kotłów spisana y na sądy boni ordinis podali; oraz za uniwersalną wszystkich nas zgodą obbliuiemy dziedziców y possessorów miast y miasteczek, w wojewodztwie naszym leżących, ażeby pomieniony podatek, przyszłą taryfą in quantitate ułożony, od aktu oblaty oney w niedziel dwie, do miasta iego królewskiey mości Winnicy, do rąk y za kwitem urodzonego sukkollektora, na sądach boni ordinis postanowić się mającego, komportowali y za listami onegoż wypłacili; który to urodzony sukkollektor w czasie wyżejnaznaczonym przez niedziel cztery wybierać, nie pretędując ani groszowego, ani szelężnego, tylko od kwitu z każdego miasta y miasteczka kontentując się jednym tynfem, powinien. Gdyby zaś w czasie pomienionym per renitentiam sui miasta y miasteczka pomienionego poboru nie wypłacili, tedy urodzony sukkollektor, praevia manifestatione contra renitentes facienda, datę ad acta

grodu Winnickiego podawszy, na exekucyę ad renitentes dla wybrania tego podatku; cum assistentia ludzi z sądów boni ordinis providenda, poiachać, y podatek pomieniony wybierając w każdym mieście y miasteczku, brać kwitowego talar bity, a groszowego po trzy grosze od każdego złotego, ma; ieśliby zaś w którym mieście albo miasteczku dla mocney oppozycyi pomienionj jego mość pan sukkollektor podatku czopowego y szelężnego wybrać nie mógł, tedy pro tali ausu dziedzicowi lub possessorowi miasta albo miasteczka forum grodu Winnickiego do odpowiadania praecisa appellatione naznaczamy, gdzie podatek pomieniony cum triplici pensione, secundum obloquentiam legis publicae, do skarbu woiewodzkiego przysądzony być ma. Dla tych tedy wszystkich interessów ułatwienia y należytego w woiewodztwie naszym zachowania porządu, z pozwolenia prawa pospolitego ad normam zwyczajaiu, w innych woiewodztwach praktykuiącego się, sądy boni ordinis pro semper uchwaliwszy, ustanawiamy, mieyscektórym w mieście Winnicy, a zaś kadencyi dwie: iedna po doszłym lub upadłym seymiku gospodarskim zaraz, a zaś drugą w środę post dominicam Reminiscere Quadragesimalem przypadającą, corocznie naznaczamy; których to boni ordinis sądów naszych, teraz uchwalonych, reassumpcyą niezawodnie we środę post dominicam Reminiscere, w roku przyszłym — tysiąc siedmset piędziesiątym pierwszym przypadająca, nastąpić powinna; na których to sądach iaśnie wielmożni ich mość panowie senatorowie, wielmożni ich mość panowie ziemscy y grodzcy urzędnicy, ziemianie, obywatele naszego woiewodztwa Braclawskiego, absentia iaśnie wielmożnych ich mościów panów senatorów y niektórych urzędników y ziemian non obstante, ziachawszy, byleby ich sześciu było, taryffę tak podymnego z dóbr ogułem wszystkich, iako też czopowego y szelężnego podatku, z samych tylko miast y miasteczek iść corocznie po winnego, ułożą, sukkollektorów do wybierania podatku czopowego y szelężnego postanowią, o podatkach varii generis, przez dawniejsze lauda uchwalonych, z niektórych miast, miasteczek y wsiów nie wypłaconych, inkwirować będą, sposob y czas importowania ich do skarbu naszego postanowią, ich mościów panów rotmistrzów, in casu niedoyscia seymiku boni ordinis obiorą, kalkulacyi ich mościów panów sukkollektorów y burgrabiego grodzkiego winnickiego słuhać będą, dyspozycyę importancyi woiewodzkich secundum necessitatem rei poczynią, konserwacyę pozostałych od expens pieniędzy obmyślą, niepotrzebnego szafunku woiewodzkich pieniędzy strzedz się będą, dekreta, w trybynale Radomskim z przeszłemi wielmożnemi kommissarzami, poborcami y exaktorami różnych poborów in causa calculationis

ferowane, a dla upadłej ob grassationem haydamaków kommissyi dotąd nie exekwowane, do skutku przywiódł, konkurrencye donataryuszów y assygnataryuszów z swoimi długami y pretensyami, do woiewodztwa zbliżającemi się, rozeznawszy, uspokoią y finalnie, juxta exigentiam interessu, ułatwią y iaknayprędszą satisfakcyę, komu będzie z prawa y słusności należało, obmyślą. Wielki się dzieie zawod, że wielmożni ich mość panowie pogranicznymi woiewodztwa naszego sędziowie sądów swoich dotąd ieszcze nie sądzili; więc obliguiemy ich mościów panów sędziów naszych pogranicznych, aby iaknayprędzey funkcyę raczyli exequi swoią; a któryby z ich mościów na czas, sądom pogranicznym przywoity, nie ziachał y przez to sądy upadły, tedy tego iego mość pan plenipotent nasz, do któregokolwiek sądu lub urzędu pro irrogandis paenis, contra negligentes officiales statuto regni sancitis, zapozwawszy, dekret z nim otrzymać powinien będzie. Kiedy wielmożni ich mość panowie przeszli kommissarze, poborcy y exaktorowie różnych w woiewodztwie naszym podatków, tak wielu laudami y dekretami trybunału radomskiego obligowani, dotychczas żaden z ich mościów powinney nie uczynił kalkulacyi, tedy obliguiemy wszystkich, in onere responsionis będących, aby na przyszłych sądach boni ordinis, sub privatione activae in post vocis, kalkulacye uczynili; inquantumby zaś ich mość panowie kommissarze, poborcy y exaktorowie uczynić kalkulacyi z percept swoich na sądach przyszłych boni ordinis zaniedbali, zaczym tedy iego mość pan plenipotent nasz na przyszły trybunał Radomski, pro satisfactione terazniejszego postanowienia naszego y dekretu trybunału Radomskiego roku tysiąc siedmset czterdziestego piątego, zapozwawszy, omnino starać się będzie z ich mościami tenże dekret Radomski do skutku przez otrzymanie iudicati przyprować. Jako iuż to dawnieyszemi laudami y przeszłemi dekretami radomskimi pro liquidatione, cognitione, resolutione et satisfactione wszystkich ich mościów kredytorów, z długami y assygnacyami do woiewodztwa konkurujących, na kommissyą woiewodzka odesłano było, która, że dla niebezpieczeństwa od grassujących haydamaków zaszłego ziachać wielmożni ich mość panowie kommissarze nie mogli, spełznąć musiła,—tak tedy teraz tychże samych ich mościów panów kredytorów naszych insistendo anterioribus laudis et decreto trybunału Radomskiego anni millesimi septingentesimi quadagesimi quinti, na sądy boni ordinis pro peragendis supra praemissis odsyłamy. Widzi woiewodztwo nasze ustawiczne fatygi i wielkie prace woyska koronnego partyi Ukraińskiej y Podolskiej, codziennie na utrzymanie powszechnego w tym kraiu bezpieczeństwa z azardem zdrowia y życia łożone,

tylko, się w tym nieszczeniwe uznaie, że za tak wielkie prace condigne woysku koronnemu rekompensy obmyślić nie może, iednakże, gdyby mogło mieć tyle posse, ile ma velle, nie zaniechałoby należytą swoją aplikację pokazać woysku koronnemu; ale że kilkoletnym nieurodzaiem y szarańczą długo trwającą ogłoszone, przez irrupcyehaydamackie spłodrowane, lubo nie, zna się być ieszcze sufficiens do oświadczenia dostateczney przysługi, atoli iednak, według sprzemożenia swego, woysku koronnemu trzy tysiące czetweryków owsa y trzy tysiące wozów siana, przez dyspartymment uczynić się mający; do którego dyspartymmentu postanowienia wielmożnych ich mościów panów: Feliciana Michałowskiego, podczaszego grodzkiego winnickiego—z powiatu Braclawskiego, Antoniego Sndymontowicza-Czczela, podwoiewodzego braclawskiego—z powiatu Winnickiego, Tomasza Szaszkiewicza, skarbnika winnickiego—z powiatu Zwinogrodzkiego, za kommissarzów postanowiamy, obliguiąc ich mościów, aby tygodniem przed ś. Marcinem blisko następującym, ziechawszy się do miasta Winnicy, na wszystkie dobra: królewskie, ziemskie, duchowne y świeckie, bez wszelkiej excepcyi, habito respectu tych dóbr, przy których obozy tego lata, stały, pomieniony furaz—trzy tysiące czetweryków owsa miarą winnicką, a trzy tysiące wozów siana—dyspartymmentowali, y tegoż dyspartymmentu trzy exemplarze spisane y rękami swemi podpisane: jeden dla wiadomości nas wszystkich in crastino ś. Marcina do grodu Winnickiego podali, a drugi wielmożnemu iego mości panu regimentarzowi partyi Ukrainskiej y Podolskiej, każdemu po iednym odesłali; z którego to furazu dwa tysiące czetweryków owsa miarą winnicką y dwa tysiące wozów siana—woysku koronnemu partyi Ukrainskiej, a zaś pięćset czetweryków owsa tąż miarą y pięćset wozów siana—wielmożnemu iego mości panu Oźdze, staroście romanowskiemu, regimentarzowi partyi Ukrainskiej woyska koronnego, a sto czetweryków owsa i sto wozów siana, wielmożnemu i. m. p. Bogusławowi Starzyńskiemu, dwa razy dla bezpieczeństwa obrad naszych kommitterowanemu, z podiażdem regimentarzowi, przykładnie funkcję swoją regimentarską zaszczycającemu, naznaczamy; woysku zaś koronnemu partyi Podolskiej y iey wielmożnemu i. m. p. regimentarzowi trzysta czetweryków owsa miarą winnicką y trzysta wozów siana, a zaś wielmożnym ich mościom panom: Eliaszowi Klityńskiemu, regimentarzowi podiażdzu, pro securitate obrad naszych kommitterowanemu, y Symonowi Lasocie, posłom od woyska koronnego partyi Podolskiej, po pięćdziesiąt czetweryków owsa y po pięćdziesiąt wozów siana dać dysponiemy, ostrzegając to sobie, iżeby komu z nas dla odległości miejsca nie zdało się pomieniony furaz in

natura oddawać, tedy wolno mu będzie za każdy czteryk owsa złotych dwa polskich y za każdy woz siana złotych dwa polskich rekwirującemu furazę zapłacić. Wielmożnym ich mościom panom: Macieiówi Mioduszewskiemu, cześnikowi mozyrskiemu, Józefowi Malinowskiemu, podczaszemu infanckiemu, posłom woyska koronnego partyi Ukraińskiej, lubośmy za ich fatygę swoją oświadczyć aplikacyę chcieli, że iednak ich mość bardziej grątam memoriam osób swych w sercach naszych, niżeli iakowey za fatygę rekompensy życzą,—przeto my, z powinnem respektem za podniesiony trud wielmożnym ich mościom panom posłom woyskowym partyi Ukraińskiej podziękowawszy, nieśmiertelną w sercach naszych ich mościom zapisujemy, y na listy od wielmożnych ich mościów panów regimentarżów partyi Ukraińskiej y Podolskiej woyska koronnego odpisać iaśnie oświeconemu xiążęciu iego mości marszałkowi koła naszego zlecamy. Uważając to, że nie dla żadney szkody, ale szczególnie dla wymysłu, gładkich talerów, półtalerów, czwartek, tyńfów y szostaków srebrnych kurrencyja w woiewodztwie naszym ustała, przez co, dla niedostatku gładkiej monety, wielka dzieje się niewygoda;—przeto praesenti nostro sancito postanawiamy, aby wyrażona moneta biała, srebrna, gładka podług swego waloru kurrencyę w woiewodztwie naszym bez wszelkiej tergiwersacyi miała; a ktoby się teraznieyszemu postanowieniu naszemu w braniu tey monety przeciwił, tedy ten sprzeciwiający się tę rzecz, za którąby monety srebrney gładkiej brać nie chciał, tracić powinien,—co za żadną szkodę y wiolencyę rozumiano być nie ma; to zaś aby wszystkim pospółstwu do wiadomości przyszło, upraszamy iaśnie oświeconego xiążęcia iego mości Czetwertyńskiego, podkomorzego braclawskiego, żeby przez wydany uniwersał ogłosił. Chcąc mieć zupełną woiewodztwa naszego w granicach od uzurpacyi woiewodztwa Kiiowskiego bezpieczeństwo, upraszamy wielmożnych ich mościów panów kommissarżów, a sacra regia majestate do rozgraniczenia woiewodztwa Kiiowskiego y Braclawskiego naznaczonych, aby ultro starali się też kommissyę graniczną do finalnego iak nayprędzey skutku przyprowadzić; którym to ich mościom panom kommissarzom, od początku aż do końca tey kommissyi funkcyę swoją przytomnie exekwującym, przyzwoitą wdzięczność za ich fatygę y koszt na sądach boni ordinis obmyślić pozwalamy, iego mości zaś pana plenipotentą naszego obligujemy, aby wszelką w dokumentach granicznych mając gotowość, do zapisania w grodach utriusque palatinatus in tempore praefixo innotescencyi granicznych pilney przyłożył attencyi. Nie chcąc nikomu in publica fide zawodu czynić, obligujemy iego mości pana burgrabiego grodzkiego,

winnickiego, aby dług nasz, tysiąc złotych polskich, collegio Lublinensi societatis Jesu za konserwację xiąg naszych ziemskich braclawskich, dekretem trybunału Lubelskiego przysądzony y assekuracją naszą do oddania utwierdzony, także zaległe dwa tysiące złotych polskich za pensję plenipotentką wielmożnemu i. m. p. Ludwikowi Wirskiemu, skarbnikowi y regentowi ziemskiemu braclawskiemu, przeszłemu plenipotentowi naszemu, tudzież zaległą pensję naszą kommissarską iaśnie wielmożnemu i. m. p. Potockiemu, kasztelanowi braclawskiemu, przeszłemu kommissarzowi naszemu, należąca, trzy tysiące złotych polskich, a przez niego wielmożnemu i. m. p. Benedyktowi Pasławskiemu, burgrabiemu grodzkiemu wiskiemu, cedowaną,—indilate, nie referując się ni do kogo, z naypierwszych proweniency, sam lub iego sukkollektor, mediante quietatione, zapłacił. Temuż wielmożnemu i. m. p. burgrabiemu grodzkiemu winnickiemu zalecamy, aby tysiąc pięćset złotych polskich, anteriori laudo znakowi pancernemu wielmożnego i. g. m. Leduchowskiego, starosty Włodzimirskiego, deklarowane, a przez tenże znak oycom kapucynom winnickim urzędownie cedowane, do rąk y za kwitem ich sendyka, oddał. Przychylając się do dawniejszych uchwał naszych, postanawiamy, że nikogo z ich mościów gości, do nas przybywających na seymiki, possessyi swoiey dziedzicznej albo zastawney w woiewodztwie naszym przed rokiem pretendowanej funkcyi nie mających, do funkcyi deputackiey y kommissarskiej dopuścić nie mamy, zostawując iednak onym campum wolnego starania się o funkcję poselską, salva iednak praecedentia obywatelów woiewodztwa naszego. Rezolwując remisję od urzędu grodzkiego winnickiego sądowego na seymik terazniejszy gospodarski uczynioną, na fundamencie laudi seymiku gospodarskiego anni millesimi septingentesimi quadragesimi octavi, obliguiemy ich mościów panów lustratorów powiatu Braclawskiego y Winnickiego, aby, meliorowawszy lustrację dla ułożenia taryfy podymnego, czopowego, szelężnego podatku, na sądy boni ordinis pokładali; którą taryfę podymnego z miast, miasteczek y wsiów, a zaś czopowego y szelężnego z miast y miasteczek tylko samych, na sądach boni ordinis ułożyć się mianą, pro solita et fundamentali nazawsze mieć chcemy. Chcąc uspokoić w kancelaryi grodzkiej winnickiej trwające kontrowersye o wyciąganie pół złotego od każdego arkuşa, ekstraktem wychodzących tranzakcyi pro interesse iego mości pana regenta grodzkiego winnickiego, niemniej o pretendowanie więcey od suscepty, indukty y wydania ekstraktami potocznych i zapisowych transakcyi—płaty nad instruktarz prawem opisany, przytym chcąc tollere abusus im-

plikowania się ich mościów panów palestrantów grodzkich winnickich, w interpretacyą dyspozycyi naszych ziemiańskich udających się, tudzież zapobiegając zgubie fortun naszych przez nieingrossowanie do xiąg od kilkunastu prawie lat transakcyi, w kopiach leżących, oraz chcąc windykować nienależycie do grodu wzięte xięgi y protokoł sądów ziemskich bractawskich y pod prywatną pieczęcią w tym grodzie Winnickim zostające, adiutum do siebie wolnego nie mające,—upraszamy iaśnie wielmożnego iego mości pana starosty Winnickiego, aby instruktarz płacy, pro iuribus cancellariae należącej, conformiter z prawem zgadzający się, z specyfikacyą, iak wiele komu y od której transakcyi dać należy? oraz cum inhibitione branych dotąd niesłusznie pro interesse iego mości pana regenta grodzkiego winnickiego od ekstraktu mediów spisawszy, w kancelaryi na tablicy dla wiadomości nas wszystkich przybić kazał, tudzież abstinencyę ich mościom panom palestrantom grodzkim winnickim od implikowania się w dyspozycye ziemiańskie, a zaś indukować w xięgi pozostałych od dawnych lat w kopiach transakcyi rekomendować raczył; co aby iaknayprzedzey być mogło, tę naszą his in categoriis prośbę zlecamy xięciu iego mości marszałkowi koła naszego donieść przez list iaśnie wielmożnemu iego mości panu staroście Winnickiemu. Ponieważ, podług dekretu trybunału skarbowego Radomskiego anni millesimi septingentesimi quadragesimi noni, dóbr klucza Smilańskiego, Łysiańskiego, starostwa Czerkaskiego y innych, w powiecie Żwinogrodzkim leżących, do wojewodztwa Kiiowskiego niesłusznie pociągających, teraz podatki alternata wojewodztwu naszemu służy, przeto, zapobiegając, aby pomienione dobra, nie do Kiiowskiego ale do naszego Bractawskiego wojewodztwa należące, podatki w czasie przyzwoitem wypłacili, upraszamy iaśnie oświeconego xiążęcia iego mości podkomorzego Bractawskiego, aby tę alternatę podatki ich mościom panom possessorom dóbr przerzeczonych przez wydany swój uniwersał ogłosił. Którą to uchwałę naszą, unaniami voto et assensu postanowioną, iaśnie oświeconemu xiążęciu marszałkowi y wielmożnym ich mościom panom assessorom koła rycerskiego podpisać y do grodu podać zlecamy. Działo się w mieście iego królewskiej mości Winnicy, w kościele wielebnych ich mościów xięży iezuitów, na miejscu, obradom naszym uprzewileiowanym, dnia siedmnastego miesiąca Septembris, roku pańskiego tysiąc siedmset piędziesiątego. U tego laudum gospodarskiego seymiku podpisy rąk, tak iaśnie oświeconego marszałka, iako y wielmożnych assessorów, przy zwykłych pieczęciach przyciśnionych, w te słowa: Śwatopełk xiąże Czetwertyński, marszałek seymiku

gospodarskiego wojewodztwa Braclawskiego. (Locus sigilli loci illius). Ludwik Wirski, skarbnik y regent ziemski wojewodztwa Braclawskiego, assessor seymiku gospodarskiego tegoż wojewodztwa Braclawskiego. (Locus sigilli illius). Jan Chorzewski, subdelegat grodzki winnicki przysięgły, assessor seymiku boni ordinis, podpisuję się. (Locus sigilli illius). Jan Boreyko, cześnikowicz witebski, assessor seymiku gospodarskiego wojewodztwa Braclawskiego. (Locus sigilli illius). Które to laudum, per oblatam podane, tak iako się w sobie pisane ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, winnickich iest ingrossowane, y słowo w słowo iest zapisane.

Книга городская, Винницкая, записовая и поточная, годъ 1750, № 4635; мистъ 272 на оборотъ.

CCXLIII.

Жалоба дворянина Франца Малаховскаго на дворянина Сущевича о томъ, что онъ напалъ на него на дорогъ съ толпою своевольныхъ людей, ограбилъ его и истязалъ. 1750. Сентября 18.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego, miesiąca Septembris ósmnastego dnia.

Przed urzędem y aktami niniejszemi, grodzkiemi, winnickiemi y przedemną, Józefem—Kazimierzem Pawłowskim, burgrabią płockim, namieśnikiem burgrabstwa grodzkim winnickim, comparens personaliter wielmożny iego mość pan Franciszek Małachowski, miecznik nowogródzki, quamprimum tam ob grassantem hostilitatem hajdamicam, iako też y wielkiej słabości zdrowia swego, acta praesentia adire mógł, tak zaraz solenissime przeciwko urodzonemu cujusvis nominis Suszczewiczowi, pryncypałowi, niemniej ko-

zakom, skarży y manifestuie się w ten niżej opisany sposób y o to: iż tenże zwyżwyrażony urodzony Suszczewicz, grassante protunc hostilitate hajdamatica, miawszy przy sobie swawolną kupkę kozaków, na publicznym gościńcu, z Diakowiec do Konstantynowa idącym, z tegoż, na którym zwykło zasiadać haydamactwo, mieysca wypadłszy armatim et catervatim, tymże iadącego gościńcem, po sporządzeniu interessów y potrzeb domowych (z) miasta Konstantynowa Nowego do siebie, do domu swego y dóbr Diakowiec powracającego niniejszego komparenta, nic sobie niewinnego ani znaioego, bez żadney racyi y okazji, na iedynę zgubę życia dążąc, pierwey skąd y kto iedzie? rozpytywać się poczoł, deinde post laesiva verba ad cruda progressus verberaque (udawszy się), spisą sam pchnąwszy, ludziom swoim y kozakom do tegoż komparenta rzucić się kazał; którzy jussa sui principalis exercentes, za włosy, ręce y ramiona porwawszy, w pieniądzech y ruchoomościach plus minus na dwieście dwadzieścia (złotych zabrali), ratyszczami y nahaiami horrendissime zbili y za nieżywego na tymże porzucili gościńcu, ut fusius in se visus ministerialis obloquitur. Dla czego niniejszy comparens, y teraz czuiąc się w słabym zdrowiu, de ejusmodi violento aggressu et illatis sibi tot violentiis jure agere intendens, nunc iterata quaerulatur et manifestatur vice. Franciszek Małachowski, manu propria. Et incontententi comparens personaliter ministerialis regni generalis, providus Antonius Fortuński, authenticatus juratus, officio praesenti notus, asserendo secum protunc habuisse nobiles: Dominicum Babiński et Thomam Dłuski, firmioris et evidentioris testimonii gratia sibi adhibitos, in vim suae verae ac fidelis relationis, palam, publice recognovit in haec verba: iż ia, z urzędowey rek wizycyi wielmożnego iego mości pana Franciszka Małachowskiego, miecznika nowogródzkiego, do dóbr wsi Diakowiec, w wojewodztwie Podolskim a powiecie Latyczowskim leżących, dnia trzeciego miesiąca Augusta, roku terazniejszego, wyżey na akcie wyrażonego, wraz z przerzeczoną szlachtą osobście schodziłem; gdzie będąc we dworku, w possessyi rekwirenta zostaiącym, widziałem na ciele tegoż rekwirenta razy niżej specificowane, to iest: na nosie między samemi oczyma raz pchnięty, nad brwią prawą raz stłuczony, spuchły, pod oczyma obiema razy zsiniałe, spuchłe, na karku uderzony raz zastrupiały, y wszystek kark spuchły, krwią zaszyły, na łopatce lewey raz długi na dwa palce, częścią sini, częścią żółty, a całą łopatkę spuchłą, na piszczeli niższey prawey ręki raz sini, ramienie prawe całe spuchłe, sinie, na piszczeli wyższey niżej ramienia raz sini, krwią zaszyły, łopatkę prawą spuchłą; które razy powiadał sobie tenże rekwirent być za-

dane od paña Suszczewicza y kozaków, z nim będących, we czwartek blisko przeszły, to iest dnia trzydziestego Julii, roku terazniejszego, pod samemi Diakowcami, z Nowego Konstantynowa do domu powracającemu, na dobrowolney drodze. De quo hanc suam fecit relationem. Co actis connotari prosił,—co y otrzymał. Antoni Fortuński.

Книга городская, Винницкая, записовая и поточная, годъ 1750, № 4635; мѣсть 953.

CCXLIV.

Объявление дворянина Казимира Чарнолуסקаго о томъ, что при нападении гайдамаковъ на мѣстечко Грановъ, ими разграблены были вещи какъ принадлежавшія объявителю, такъ и находившіяся у него въ залогъ. 1750. Сентября 25.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego, miesiąca Septembris dwudziestego piątego dnia.

Przed uređdem y aktami ninieyszemi, grodzkiemi, winnickiemi y przedemną, Józefem Kazimierzem Pawłowskim, burgrabią płockim, namieśnikiem burgrabstwa grodzkim winnickim, comparens personaliter urodzony iego mość pan Kazimierz Czarnołuiski, praecavendo omnimodae integritati substantiae, ne in post aliquot patiatur detrimentum, solennissime coram officio praesenti de diligentia sui quaestus et manifestatus est idque in eum sensum: iż iego mość, mając parę sukien na zastawie białołęwskich różnego koloru, iako to: sak kitaykowy, mantolecik kafowy, musułbasem podszyty, w koło obłożony felpą białą, od ich mościów panów Krasnosielskich w czerwonych złotych sześciu, iako o tym fusius testatur assekuracya, któ-

re ob securitatem grassujących haydamaków w kraiu tuteyszym, nie mogąc konserwować u siebie w domu, lokował w Granowie wraz z swoim depozytem. A że podczas rabującego miasta Granowa per incursiam haydamaków, urodzony comparens plus minus na tysięcy trzy poniósł szkody, a wraz y rzeczona para sukień od haydamaków wzięta, gdzie w swoich rzeczach deponowanych ieszcze przez publiczną dla wszystkich de manu Omnipotens kłyskie tak ciężko ukrzywdzony urodzony comparens został;—gdzie aby in post nie wyniknęła iakowa z zastawnych sukień quaestio, iterata vice in diligentia sui manifestatur et protestatur, salva manente melioratione reservata, hoc vero totum actis connotari prosił,—co y otrzymał. Jan Czarnołuksi, manu propria.

Книга городская, Винницкая, записовая и поточная, годъ 1750, № 4635; листъ 968.

CCXLV.

Сознаніе вознаго о томъ, что онъ арестовалъ въ городѣ Хойникахъ крестьянъ, обвиняемыхъ въ участіи въ гайдамачествѣ. 1750. Сентября 25.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego, miesiąca Septembra dwudziestego piątego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku iego królewskiey mości Owruckim, przedemną, Stefanem Póhianowskim, namieśnikiem protunc grodzkim owruckim, y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, owruckiemi stanowszy oczewiście woźny generał woiewodztwa Kiiowskiego y innych, opatrzny Andrzey Swiatkowski, który in vim suae verae ac fidelis relationis, palam, publice libereque recognovit: iż on, roku teraznieyszego, tysiąc siedmset pięćdziesiątego, die decima

quarta Augusti, na affektacyą y prawną rekwizycyą przewielebnego w Bogu iego mości pana xiędza Gabryela Kościuszka, przeora konwentu Kimbarowskiego vallis umbrosae ordinis Cistersiensium, y całego zgromadzenia tegoż konwentu Kimbarowskiego, mając przy sobie stronę szlachty, ludzi wiary godnych, urodzonych ich mościów panów: Dominika Puchowskiego y Jana Orłowskiego, eo majoris ac evidentioris testimonii gratia sibi adhibitos, był w zamku dóbr miasta Choynik; gdzie będąc, a zastawszy urodzonego iego mości pana Mikołaiia Stroczyńskiego, gubernatora choynickiego, poddanych krasnosielskich—roboczych: Sawkę Lutczenka, Łukiana Kononenka, Ihnata woytowego syna, Sieliwona Iwachnowego wnuka, Tymocha y Iwana Pan-czenków, y innych, po imionach y przezwiskach wiedzieć rekwirentom nie mogących, samemu iego mości lepiej wiadomych, tudzież Kuleszyka, słu-żącego u iego mości pana Zahorowskiego, iako haydamaków, propter napadnie-nia na Mołoczki y zrabowania arendarza mołoczковского—niewiernego Benia Izrelowicza, w dwudziestu tysięcy grzywien polskich aresztował y prawnie przyporęczył; który to areszt pomieniony iego mość pan Stroczyński, guber-nator choynicki, nomine panów swoich benevole przyiowszy, tych ludzi, to jest poddanych krasnosielskich, iako też Kuleszyka, principalnego motora, atamana, ad decisionem causae dotrzymał deklarował y submitował się. A tak on, woźny, z tąż pomienioną szlachtą oświadczywszy się, ztamtąd tu, ad acta, przybywszy, o tym tę swoją prawdziwą aresztu przedemną, urzę-dem, relacyę uczynił y zeznał, prosząc eam actis connotari; co y otrzymał. † Woźny qui supra, scribendi ignarus.

Книга городская, Овруцкая, записовая и поточная, годъ 1750—1751, № 3245; листъ 553.

CCXLVI.

Универсалъ королевскій къ дворянамъ, живущимъ около русской границы. Король объявляетъ, что русское правительство обещало удовлетворить все жалобы польскихъ подданныхъ, которымъ онъ, въ свою очередь, предписываетъ воздержаться отъ всякихъ обидъ, наносимыхъ ими русскимъ подданнымъ 1750. Октября 1.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego,, miesiąca Octobris czternastego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkiemi, winnickiemi y przedemną, Józefem-Kazimierzem Pawłowskim, namieśnikiem burgrabstwa grodzkim winnickim, comparens personaliter wielmożny iego mość pan Franciszek Choiński, vicesregent grodzki winnicki, dla zapisania do xiąg ninieyszich, grodzkich, winnickich ten uniwersał od nayiaśnieyszego króla iego mości, Augusta trzeciego, do województw y starostw pogranicznych wydany, z podpisem ręki swey własney, przy pieczęci małej z kancelaryi koronney y przy podpisie sekretarza iego królewskiey mości, racione introcōtentorum, ad acta per oblatam podał, tenoris sequentis: August trzeci, z Bożey łaski król Polski, wielki xiążę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kiiowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Infantski, Smoleński, Siewierski y Czernichowski, a dziedziczny xiążę Saski y elektor. Wszem wobec y każdemu z osobna, komuby o tym wiedzieć należało, mianowicie: wielmożnym urodzonym starostom y ich urzędnikom grodzkim, przy pograniczu państw Rossyiskich iuryzdykcyą swoją mającym, tudzież obywatelom, na tymże pograniczu dobra swoje mającym y tamże mieszkającym, uprzejmie y wiernie nam miłym, przy ofiarowaniu łaski naszey królewskiey do wiadomości podaiemy. Maiąc sobie doniesione przez ministrów naszych y rzeczypospolitey częste y liczne querimonie poddanych naszych królestwa Polskiego y wielkiego xięstwa Litewskiego, przy granicach państw Rossyiskich dobra swoje mających, lub tamże mieszkających, że od obywatelów y milicyi ros-

syiskich różne krzywdy i wiolencye ponoszą, iako to: gwałtowne granic odbierania, forpostów na te uzurpowane granice pomykania, hultajstwa na rozboie z Rossyiskich kraiów częste y liczne napadania, przez zawarcie granic niepuszczaniem do Rossyiskiego kraiu handlujących obywatelów rzeczypospolitey commerciom utriusque imperii prepedycę y inne szkodliwości, było to w królewskim staraniu y oycowskim pieczołowaniu naszym należytem remonstracyami rekwirować u dworu Rossyiskiego, aby circa jurā aequitatis, przy zobopolney traktatami et faederibus kolligacyi utwierdzoney z nami y rzeczpospolitą przyiaźni, wzwyyrażone gravaminā y wszelkie na pograniczu lezye y krzywdy poddanym naszym przyzwoitā, quo ad praeteritum mieć mogły satysfakcyę, dostatecznie w zabiezeniu in futurum obwarowania. A gdy w stałym przedsięwzięciu nierozdzielnych z nami y rzeczpospolitą związków ze dworu Rossyiskiego przyiaźne mamy oświadczenia y upewnienia, że każdemu obywatelowi rzeczpospolitey, lezye albow krzywdy iakie maiaćemu od ludzi Rossyiskich, należytā y nieodkładną przykazał y mocno przykaże satysfakcyę y sądową sprawiedliwość, circa recursum ukrzywdzonych do zwierzchności sądów państwa Rossyiskiego, y gdy też wzajemnie usilnie y powtarzanie dwór Rossyiski zanosi do nas uskarżenia, iakoby niektórzy szlachta y obywatele polscy i litewscy, na pograniczu dobra swoje maiać y tamże mieszkaiący, różne krzywdy, aggrawacye y lezye obywatelom poddanym rossyiskim y dobrom ich czynią, zbiegów, którzy z zagranicy uciekaią, przyimuią, tychże samych zbiegów w kray Rossyiski posyiaią y przez nich namawiaią innych do ucieczki y rozboiów, na rozbóy oręża, y prochy, y kule dodaią, kupców rossyiskich, w Polszcze y Litwie handlujących, ciężko y różnie aggrawuią y krzywdzą;— więc mieć chcemy y wszystkim obywatelom państw naszych, specjaliter pogranicznym, mocno i surowo przykazuiemy: aby od wszelkich krzywd, aggrawacyi czynienia, zbiegów z państw Rossyiskich przyimowania y drugich odmawiania y od wszelakiego bezprawia poprzestali, postrzegaiąc, aby najmniejszey okazji do skargi o naruszenie bezpieczeństwa y przyiacielstwa sąsiedzkiego nie było; a gdy zagraniczny kto ukrzywdzony do sądu pozywać będzie krzywdzającego, aby wielmożni y urodzeni starostowie grodzcy y ich urzędy grodzkie, w nayważniejszey takowe sprawy maiać animadwersyi, dostateczną y nieodwłoczną czynili y produkowali sprawiedliwość. Który to uniwersał nasz aby do wiadomości wszystkich, na pograniczu mieszkaiących, doysć mógł, czymprędzey on po grodach y parafiach mieyskich pogranicznych publikować zalecamy: Dan w Warszawie, dnia pierwszego miesiąca

Października, roku pańskiego tysiąc siedmset pięćdziesiątego, panowania naszego siedmnastego roku. U tego uniwersału podpisy, przy pieczęci małej w kancelaryi koronnej, temi słowy: Augustus rex. X. Jan Kłossowski, kanonik katedralny przemyski, sekretarz iego królewskiej mości pieczęci koronney. Który to uniwersał, de verbo ad verbum, iak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, winnickich iest ingrossowany.

Книга городская, Винницкая, записовая и поточная, годъ 1750, № 4635; листъ 325 на оборотъ.

CCXLVII.

Списокъ вещей, заграбленныхъ гайдаками въ Радомысль у унйтскаго оффицiала, Михаила Примовича, и у дворянина Притыки. 1750. Октябра 11.

Registr pieniędzy, sukien y innych rzeczy, które Jwan Watażka, Kosma Koliwniczenko; syn Jwana Koliwnika, poddanego wasilkowskiego, y inni haydamacy zagraniczni w Radomyszu, u wielmożnego oycza Michała Prymowicza, officiała, roku 1750, dię 11 Maia juxta veterem stylum, z cwarćku na piątek w nocy napadszy, zabrali y za granicę pounciekali:

Rubli w dwóch workach 767. Talerów bitych 10. Tynfów 619. Czerwoných złotych 31. Lew turecki 1. Para sukien grodetorowych, czarných, duchowných, płatem czarnym, to iest kraszenią, podszytych: wierzchnia z wyłogami wewnętrznemi kitaykowemi czarnemi, a spodnia z guzikami do samego spodu, z których wierzchnia suknia od Pilipa Biłowusa y Koźmy Danilewskiego, poddanych Wasilkowskich, tudzież taśma czarna iedwabna, snkna kafowego kiernowego łokci pięć y kawałków trzy; materyi Paryskiej na seledynowym dnie z kwiatami srebrnemi złotemi, y iedwabnemi, dnia 15 Maja są odebrane.

Suknia wierzchnia, czarna, duchowna, francuskiego sukna, płutnem podszyta, z wyłogami wewnętrznymi, czarnymi, grodetorowemi y maykietami takiemiz. Robdeszan bawełniany w paski niebieskie, niczym niepodszyty. Zegarek srebrny z taśmą czarną, iedwabną, krótką, wążiuchną. Krucifix jartarogowy z korpusem mosiężnym, suto połączanym. Koszul z maykietami y gazantami 3. Koszul z maykietami bez gazantów 12. Na łóżku prześcira-deł 2. Prześcira-deł pod kołdre 3. Poszewka z wału 1. Poszewka z poduszki 1. Fuzya słaska nowa, w mosiądz oprawna, z zasawką dembową dorabianą. Krucic para 1. Czapka z czarnym barankiem, a wierzchem stalowym; sukna popielatego kiernowego łokci 10. Kitaiu wałkowego czarnego sztuka 1. Obrazów mosiężnych, to iest mentalów, 4. Chustek iedwabnych 3. Chustek bawełnianych 2. Kontusz nowy, ciemno-zielony, sagiettowy, z złotym sznórem, przy nim gudzów 3. Żupan grodetorowy, rużowy, kitayką niebieską podszyty; żupan hatłasowy, seledynowy, barchanem białym podszyty; pas tyftykowy turecki czerwony; czapka z czarnym baranem bołharskim, a wierzch biały; baranek do czapki siwy, krymski cały; żupan amarantowy sukienny z sznurkiem pstrym; kontusz zielony z sznórkiem takimże zielonym iedwabnym; żupan granatowy sukienny; Kuntusz olewkowy sukienny; pas perski przychodzony; Pas żuły turecki; nóż, cerkijski; szabla z paskami iedwabnymi, szafirowemi, z wypustkami y kapturkiem srebrnymi, połączanemi; pistoletów w mosiądz oprawna para iedna; czapka z czarnym barankiem y wierzchem popielatym wysokim; szponka srebrna z rubinkami; oponcza sukienna niebieska, musułbasem czerwonym podszyta; kireyka granatowa sukienna, lisami podszyta; pierścionek srebrny połączany; axamitne wyłogi od czarney sukni duchowney.

Rzeczy pana Prytyki: Żupan rubinowy, popielaty, noszony; kuntusz nowy seledynowy z sznórkiem srebrnym; czapka granatowa z czarnym baranem; pistoletów parabiałyich; koralu dużych sznórek ieden; pieniędzy rubli 12.

Ten registr dla lepszey wiary y wagi u każdego sądu, ręką moją podpisuję. Datum w Radomyszl, dnia iedynastego Oktobris, 1750 anno X. Michał Prymowicz. (М. П.)

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащихъ Временной Коммиссіи для разбора древнихъ актовъ, по дополнительной описи № 40.

CCXLVIII.

Письмо региментаря Ожги къ дворянину Даниилу Мацевичу, содер-
жащее извѣстія и предположенія о совмѣстныхъ ихъ дѣйствіяхъ противъ
гайдамаковъ. 1750. Октября 16.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego, miesiąca Decembris dwudzie-
tego pierwszego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku iego królewskiej mości Żytomirskim, przedemną, Janem Niewmirzyckim, namieśnikiem protunc grodzkim starostwa Żytomierskiego, y xięgami ninieyszemi, grodzkimi, żytomierskimi, comparens personaliter urodzony iego mość pan Antoni Wysłouch, ten list, od iaśnie wielmożnego iego mości pana Antoniego z Ossy Oźgi, starosty Romanowskiego, Byszowskiego etc., regimentarza partyi Ukraińskiej, do wielmożnego iego mości pana Daniela Macewicza, horodniczego mińskiego, pisany racione introcontentorum, ad acta castrensia, capitanealia, żytomirien-sia per oblatam podał, prosząc mnie, urzędu, o przyięcie onego y do akt wpisanie; a tak ia, urząd, annuendo affectationi iego mości, ad acti-candum przyimuiąc, czytałem z początku aż do końca, y tak się w sobie ma: Wielmożny mości panie horodniczy, moi wielce mości panie y bracie! Podiazd zluzowawszy z furwaktu w kommendzie iego mości pana Wronow-skiego, zbliżać się (man?) ku obozowi waszmości pana; zaś życzyłbym sobie wyprawić szczęśliwie na podiazd, y obliguię waszmości pana, abyś tu ziechać iało naprędzey raczył. Wziętych ludzi, wsadzonych za interess waszmości pana, na rekwizycyą iego, dwóch wypuścić y uwolnić kazałem, trzeciego zaś do przyiazdu waszmości pana w sekwestrze trzymać każe. Samego zaś waszmości pana przybycia ochoczko wyglądaiąc, piśzę się z estymacyą wasz-mości wielce mego mości pana życzliwym bratem y uniżonym sługą. A. z Ossy Oźga, starosta Romanowski, Byszowski, regimentarz partyi Ukraiń-skiej. Przypisek też tak się w sobie ma: Ja dotąd się łóżkiem bawię. Tu- dzież data tak się w sobie ma: Datum w obozie pod Sokołówką, die decima

sexta Octobris, millesimo septingentesimo quinquagesimo anno. Postscriptum y inskrypcya tak się w sobie ma: Jego mość Żdanowski z podiazdem naszym szczęśliwie, przy miłosierdziu Boskim, tryumfował: viginti et septem ubił, sześciu żywcem prowadzi. Wielmożnemu iego mości panu Maciewiczowi, horodniczemu bractawskiemu, towarzyszowi znaku pancernego iasnie wielmożnego iego mości pana podkomorzego łuckiego, memu wielce mości panu y bratuy, w Pustowni, lub gdzie zastanie.—Który to list, za podaniem y prośbą wyźmianowaney osoby, a za moim, urzędowym, przyięciem, słowo w słowo iak się w sobie ma y zawiera, do xiąg niniejszych, grodzkich, żytomirskich iest ingrossowany.

Книга городская, Житомирская, записовая и поточная, годъ 1750—1751, № 233; листъ 860 на оборотъ.

CCXLIX.

Жалоба управляющаго Народоцькимъ имѣиентъ, дворянина Луки Якубскаго, на дворянина Михаила Третьяка о томъ, что онъ, заподозривъ несправедливо въ участіи въ гайдамачествѣ крестьянъ, подвѣдомственныхъ Якубскому, заставилъ ихъ разбѣжаться, а потому, требовалъ съ истца доставки ихъ въ судъ. 1750. Октября 19.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego, miesiąca Octobris dziewiętnastego dnia,

Na urządzie grodzkim, w zamku iego królewskiej mości owruckim, przedemną, Stefanem Póhianowskim, namięnikiem protunc grodzkim owruckim, wyxięganymi niniejszemi, grodzkiemi, owruckiemi comparens personaliten urodzony iego mość pan Łukasz Jakubski, gubernator narodycki,

suo et ex speciali commissione wielmożnego iego mości pana Michała na Narodyczach, Pawszy, chorążego, kiiowskiego, namiest, postrzegając wszelkiey części wielmożnego pryncypała swego, iako też y swoicy, aby exinde iakowego uszczerbku nie ponieśli y w cenzurę niewinno nie popadli, praesenti coram officio diligentiam sui czyniąc, naprzeciwko wielmożnemu iego mości panu Michałowi Trzeciakowi, podczaszemu czerniechowskiemu, świadczył y protestował się w ten niżej opisany sposób y o to: iż co wyuzdane ad omnia nefas haydamactwo, po różnych mieyscach y dobrach grassniące, a ile tu, w Polisiu, po niektórych mieyscach znajdujące y różne zabójstwa, rabunki y aggrawacye czyniące, idąc na rabunek dóbr wsi Łasków wielmożnego iego mości pana Macieia Dedowicza z Trypola Trypolskiego, podsędka ziemskiego kiiowskiego, spotkawszy na dobrowolney drodze roboczego Oniska Bidenka, poddanego narodycznego, z Wołczkova do domu swego idącego, półtory mili od miasta Narodycz, gwałtem wziowszy tegoż, związanego do dóbr tychże Łasków z sobą prowadzili et in strictis carceribus przez dni kilka trzymali; o którym przewodniku tenże iego mość pan podsędek ziemski kiiowski dowiedziawszy się, y mielników sieleckich, lubo w tey sprawie niewinnych y o tym rabunku nie wiedzących, ad instantiam sui kazał arcsztować; których, lubo niewinnych, comparens niniejszy przed sąd dla wyistifikowania obediendo prawa swoje miał (sic) y dotychczas na oku ich trzymał; a wielmożny iego mość pan podczaszy czernichowski, nescitur cujus motivo et subordinatione, anticipando terminum statuitionis, nie rekwirując wydania tychże poddanych, to iest: Oniska Bidenka, poddanego narodycznego, tudzież Tarasa, oycy, Jakowa, Ihnata y Nikoła, synów, mielników sieleckich, których iuż areszt praecessit od wielmożnego iego mości pana podsędka ziemskiego kiiowskiego w zamku tamniejszym Narodycznym, tylko sam iego mość obwiniony z dodanemi sobie pocztami y kozakami, zufale sobie postępując, naiechawszy na dobra wieś Sielec, tychże młynarzów tak w domach ich własnych, iako też innych, w polu będących, łapać chciał y precz porozpędzał; których że protunc żadnego nie złapał, dopiero precz porozpędzawszy, nie tylko tych wyżwyrażonych, ale y innych, w mieście Narodyczach znajdujących, niewinnych, dopiero do niniejszego komparenta rek wizycią zaniósł, y aresztem powtórny, iuż precz zbiegłych, innsdowawszy, pro statuitione tychże zbiegów, przez iego mości obwinionego rozpedzonych, ad instantiam instigatoris iudicii castrensis, kijowiensis, na też sądy grodzkie kiiowskie dopiero w sobotę, to iest die decima septima praesentis, pozew położyć kazał; zatym tenże comparens copiam statuendi po-

mienionych poddanych narodyckich mieć nie może, ponieważ z okazji jego mości pana podczaszego czerniechowskiego precz pouciekali y niewiedzieć kędy się obracają. A zatym tenże comparens, suo et nomine magnifici principalis sui, postrzegając wszelkiew tak tegoż wielmożnego pryncypała swego iako też y swoiey całości, ażeby exinde iakowey nie popadli kłesce, de diligentia sui, iteratis manifestowawszy się vicibus, salvam iednak hujus manifestationis suae zostawił meliorationem, auctionem, vel diminutionem, praesentem vero, breviter scriptam, actis connotari prosił,—co y otrzymał. † Łukasz Jakubski, iako pisać nieumiejący, krzyżyk kładnie.

Книга городская, Овруцкая, записовая и поточная, годъ 1750—1751, № 3245; листъ 587 на оборотъ.

CCL.

Жалоба отъ имени дворянина Матвея Третьяка на управляющаго Народыцкимъ имѣніемъ, дворянина Луку Якубскаго, и слугъ его о томъ, что они, преслѣдуя будто отрядъ гайдамаковъ, напали на слободы Третьяка, рудни: Радчу и Грезельскую и изгнали живущихъ въ нихъ рудняковъ. 1750. Октября 19.

Roku tyśiąc siedmset pięćdziesiątego, miesiąca Octobris dziewiętnastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Owruckim, przedemną, Stefanem Pólianowskim, namiestnikiem protunc grodzkim owruckim, y xiegami ninieyszemi, grodzkiemi, owruckiemi comparens personaliter urodzony jego mość pan Stanisław Wasilkowski, subdelegat grodzki kiowski, nomine et ex speciali commissio wielmożnego jego mości pana

Macieia Trypolskiego, podsędka ziemskiego kiiowskiego, inviando integritati magnifici principalis sui, solenniter praesenti coram officio castrense Owru-cense przeciwko urodzonym ich mościom panom: Łukaszowi Jakubskiemu, gubernatorowi dóbr miasta Narodycz, et quorumvis nominum, Modzelewskiemu, podstaroścemu dorohyńskiemu, Szyrkowskiemu, Hatowskiemu, Grochowskiemu, Rudnickiemu, Kaczyńskiemu y innym sługom wielmożnych: chorążego, óyca, stolnika, syna, kiiowskich Pawszów, świadczył y protestował się w ten sposób: iż ich mość obwinieni, niby pod pretextem pomszczenia się rabunków, przez hultaystwo w dobrach wsiach: Dorohyniu y Zalesiu poczynionych, czyli też windykacyi uszczerbku panów swoich, zebrawszy ze włości ludzi tłum niemały, gdy się pór módum podiazdu za haydamakami udali przez rudnie Radczą y Hrezelską wielmożnego pryncypała protestantis, tam powziętą żwawość y imprezę przeciwko tymże haydamakom na rudników principalis comparentis, nic sobie niewinnych y żadney noci nie podpadaiających, obróciwszy, nie z pretensyi żadney, ale tylko z iakowyci zawziętości y inwidy, nie uważaiąc na poniesione okrucieństwa, zniszczenia y dezolacye onych od haydamactwa, bić, kaleczyć y z wielko wiolencyą aggrawować tychże rudników wáżyli się, zgoła na uszczerbek pryncypała comparentis, do ruiny y oppressyi rzeczonych rudień tego męstwa y odwagi zażyli, iakiey do attaku haydamaków, których sci-gali, nigdy mieć nie mogli. A zatym idem comparens, obviando deterioribus, de praemissis omnibus, aliisque inquisitionibus deducendis, nomine cuius supra, powtórnice się manifestowawszy, salva manente melioratione, hanc manifestationem actis connotari prosił, -co y otrzymał. Stanisław Wasilkowski, subdelegat grodzki kiiowski, manu propria.

Книга городская, Овручская, записовая и поточная, годъ 1750—1751, № 3245; мистъ 590 на оборотъ.

CCLI.

Приказъ, данный региментаремъ Ожгою офицерамъ: Мацевичу и Во-
лынскому, предписывающей имъ очистить отъ гайдамаковъ Кіевское По-
лѣсіе. 1750. Октября 20.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego, miesiąca Decembris dwudzie-
tego pierwszego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku iego królewskiej mości Żytomirskim, przedemną, Janem Niewmierzyckim, namieśnikiem protunc grodzkim starostwa Żytomierskiego, y księgami ninieyszemi, grodzkimi, żytomierskimi, comparens personaliter urodzony iego mość pan Antoni Wysłouch, ten ordynans, od iaśnie wielmożnego iego mości pana Antoniego z Ossy Ożgi, starosty Romanowskiego, Byszowskiego etc, pułkownika woysk iego królewskiej mości y regimentarza partyi Ukraińskiej, urodzonym ich mościom panom: Danielowi Macewiczowi, towarzyszowi znaku pancernego iaśnie wielmożnego iego mości pana podkomorzego łuckiego, y Wołyńskiemu, towarzyszowi znaku pancernego iaśnie wielmożnego iego mości pana krayczego koronnego, aby za odebraniem onego, wziowszy kommanderowanych, znosząc się z sobą, szli w Polesie kiiowskie ku Hornostajpolu, Teremcom, Czarnobyłu, mając wzgląd ponad Teterewią y Prypecią, aż ku Brahyniu, y tam wszelkie trzęsąc miejsca podobne dla przechowywania się haydamaków po lasach, budach, rudniach y hutach, gdzie napadłszy, onych znosić będą, przybierając wszendy kozaków horodowych lub strzelców, których nigdzie wielmożni ich mość panowie possessorowie, iako y ich mość panowie gubernatorowie bronić nie mają y nie powinni będą; ludzi podeyrzanych, bez paszportu i żadnego wyvodu błąkaających się, w areszt brać mają, onych mocno irwestygując, y do kommandy przyprowadzać, ieżeliby słusznie mieli być podeyrzani; raporty iakonayczęstsze do kommandy generalney czynić będą; ostróżność y skromność wszelką serio zalecam, pod animadwersyą artykułów woyskowych. Datum w obozie pod Sokołówką, die vigesima Octobris, millesimo

septingentesimo quinquagesimo anno. U tego ordynansu, od iaśnie wielmożnego Oźgi, Romanowskiego, Byszowskiego etc. starosty, regimentarza partyi Ukraińskiej, urodzonym ick mościom panom: Macewiczowi y Wołyńskiemu danego, podpis ręki własney, przy pieczęci przyciśnionej, w te słowa: Antoni z Ossy Oźga, starosta Romanowski, Byszowski, regimentarz partyi Ukraińskiej. (L. S.). Inskrypcya na wierzchu: Ordynans iego mości panu Wołyńskiemu y Macewiczowi dany. — Kkóryże to ordynans, za podaniem y prośbą wyźmianowanej osoby, a za moim, urzędowym, przyięciem, słowo w słowo iak się w sobie ma y zawiera, do xiąg niniejszych, grodzkich, żytomierskich iest ingrossowany.

Книга гродская, Житомирская, записовая и поточная, годъ 1750—1751, № 233; мистъ 862 на оборотъ.

CCLII.

По азанія, отобранныя въ Кіевскомъ гродскомъ судѣ огъ гайдамака, Ивана Подоляки, заключающія подробности о гайдамацкихъ походахъ, бывшихъ подъ начальствомъ Подоляки. 1750. Октября 20.

Выпись з книгъ гродскихъ восводства Кіевского.

Року тысяща сѣмсотъ пядеслтого, мѣсяця Октоврія двалцятаго дня.

В роки судовіе, гродскіе, кіевскіе, от дня пятнадцатаго року, мѣсяца, вишь на дате виражоних, судовне оправуючихся, перед нами: Францѣшкомъ Ксаверимъ на Петровъ Нѣлоставскимъ, ловчимъ землѣ Холмской, подвоеводитъ, Лукашемъ з Ходосовщизни Богдановичемъ, подсто-

дѣмъ Кіевскимъ, судією, и Миколаемъ Гоздавою Гижичкимъ, чесникомъ Бѣльскимъ, писаромъ, урядниками судовими генералу воеводства Кіевского и книгами винешними, городскими, кіевскими, постановившия Іванъ Подолька, ватажка гайдамацкій, на злому дѣлу оудовленій и до суда прпровоаженій, добровольне призналъ теми слови:

Же родомъ ест з полку Переясловского, сотнѣ Крапивянской, з села Крапивной, з за Днѣпра, и тамъ же грамотѣ русской обучилъся; потом от лѣтъ дванадцати пошокѣ на Сѣчь, тамъ пробувалъ у козака Андрея Калниша лѣтъ осмь, а потом от него пошолъ на свой хлѣбъ, ловилъ рибу на лугу сѣтми лѣтъ двѣ и перенесся з лугу на Богъ рѣку, там ловилъ риби год еден; потомъ перейшолъ до мѣста Кодака, до сродника кошового сѣчowego асавула, на имя Деодора Сіомака, и у того билъ подъ асавудою; тамъ перезимовавши, побился з писаромъ Грицкомъ тогож асавула своего, а сродникомъ кошового сѣчowego, и втѣкши оттуль, по разнихъ мѣсцяхъ за границую тулялся черезъ лѣто й зиму, й немаючи чога сяти, зобралъ до себе двоухъ гултаевъ: Грицка Лагоденка и Харка Коркушку Поповичевского куреня; з ними от татаровъ крадали конѣ, и вкравши шестеро коней, которые привели до Ингулу на зимовникъ, и тамъ зимовали: от нихъ татаре, висмотривши, одобрали; потомъ знову онъ, прибравши до себе иннихъ: Василя Волошина и Василя Секвина з куреня Бруховицкого, оу татар оукрали огеровъ три и кобилъ три, и до того жъ зимовника привели, о которыхъ довѣдавшися Хведоръ Крошко, асавула, покрадени конѣ хотѣлъ одобрати и ихъ забрати, они, довѣдавшися о томъ, втекли, конѣ зоставивши, на рѣку Ташликъ; з Ташлика знову, змовившися з килкома гултаями, крадалъ конѣ у ногайцовъ, з которыхъ мѣлъ одного гнѣдого, другого бѣлого, купенного оу козака сѣчowego: з ними конми, змисливши собѣ намѣренне бути чернцомъ, пошелъ до Кіева и, прышовши подъ Кіевъ до пасѣки одной монастира Михаловского Кіевского, которой пасѣки начальникъ булъ отецъ Дософтей, з кѣнми, питалъ его, что би билъ за человекъ? Онъ, признавшися, просилъ его аби егъ залицѣлъ до монастира Михаловского и далъ ему за тое конѣ. Отецъ Дософтей, подыавшися его залицатъ, поихавъ з нимъ до Кіева, до монастиря Михаловского и залицѣлъ, въ которомъ реченній Іванъ, не видержавши проби законной, оутѣклъ до монастиря другого Софійского Кіевского, до отца Деяна, тогожъ монастиря начальника, и тамъ ся розпилъ; въ которомъ монастирѣ билъ Матвій, сѣчовой козакъ, на обѣтѣнїи з Сѣчи прійшовши, й шлахѣти Литовской двоухъ: Антоній и Даниель

Пуцятове, которіи, окравши велми в Литвѣ пана литовского, збѣгли бѣли до Киева; тамъ познавшися з Онисимом, Матвѣемъ и злучившися з речеными Пуцятами, призналися томужъ отцу Демѣяну, же мають на-мѣрение выпасти в край Польскіе на розбой; которій отецъ Демѣянъ, онимъ поблогословивши, далъ стрилбъ чотыри ручныхъ, пороху купилъ за свой деньги, за золотихъ одинадцать, олову за золотихъ шѣсть, через своего ключника Мартина, и выправиль онихъ, аби зобрали болшую купу, которіи, маючи свое пребивание оу тогожъ отца Демѣяна, зобрали и зобрали девяти: Павла Сергиовского, Демка Незамоновского, Максима Щеръбину Титоровского, Хведора Горба Ивановского; Хому Коренювского, Тимоша Котляра з Василкова, Кирила Прилуцка з Журавки, Семена Подкову Медведовского и Грицка Похилого Джуриловского куренковъ: всѣ ти тринадцять, отримавши блгословение отъ отца Демѣяна и взявши у него хлѣба, мѣховъ на саквы, перейшли тамъже въ Киевъ на Подоль до Максима Римара, коло монастыровъ: Иорданского и Богословского мещкающого, от тогожъ Римара оудалися ку границы польской и, перейшовши граничную рѣку Ирпѣнъ вище Гостомлю, в ночи криіомо до Горностайполя, не беручи нѣгде перевѣдника, бо Пуцятове вѣдали дорогу, не идучи до Горностайполя, оудадися до Приборска, и тамъ зрабовали цона, взяли рублей дваццать, оу старости тамошняго: сукмани, ядовницю, пѣстолеги, вѣлчуру; оу Гончара мужика рублей шѣсть и инше вещи, которіе взявши, до човна тамъже, на рѣкѣ Тетеревѣ будучи, такожде борошно и оирѣсноки жидовскіе (отнесли), и, поплинувши вниз, сѣдѣли в лугу, до которихъ, взнавши, тамъже, в Приборску присталъ москаль паробокъ; о которихъ довѣдавшися люде приборецкіе, и зобравшися втрохъ, хотячи онихъ половити; якъ пришли, такъ они одного хлопа приборецкаго, не могучи застрѣлити, затовкли на смерть, другого прибили, третий оутюкъ. Приборскъ за тое зрабовали, же пощъ и староста приборецкіе Пуцятвъ, оутѣкающихъ з Литвы, перед тим судили и били, и якобы сребра и фанти поотбирати мѣди. Тойжъ ноци з тогожъ лугу рушилися до Руднѣ Ваховской; в Руднѣ набравши борошна, ишли на Коленцѣ до Сукачъ, на хлопа Руденка, хотячи его скодоти за тое, же тойже хлопъ оу тихъже Пуцятвъ, ночующихъ оу себе, якъ втѣкали, мѣдъ зворовать штани кармазиновіе; а, недоходячи Сукачъ, взяли двоухъ людей иванковскихъ за провѣдниковъ; з Сукачъ, не заставши того хлопа, шли в ночи на Обуховичи, и тамъ, взявши перевѣдника Данила, которіе мусѣли проводити ку Народичомъ; пришовши подъ Народичи, подъ мостокъ на рѣцѣ, Звѣделъ названной, под тимъ мосткомъ сидѣли в лѣсѣ дней кодко; до которого

гди з Волчкова крамари три християне надихали, гайдамаки от нихъ провѣдниковъ до дому пустили, а тихъ крамаровъ затримали и взяли у нихъ денежками рублей десять, и з нихъ одного, на имя Ониска, подданого народицкаго, аби ихъ перепровадилъ добре до Ласковъ; обіцали ему за то вернути денги, которихъ якъ попровадилъ тойже Ониско через мость народицки, такъ еще передъ мостомъ отдали му денги и самохотне провадилъ через мость и через Народичи, тамъ взяли жида, и напровадилъ в ночи на Ласки, где варта, оу жида тамочного будучая, якъ ся взяла питати: »хто иде?« маючи гасло, даное собѣ з двора: »Святитила Христова Николая«; а гайдамаки не вѣдали оповѣсти; почалися стрѣляти, и в аренду ся вперли; Филипивоу троухъ скололи, оу жида взяли гафтокъ сръбранихъ пригоушу, червойця одного и жида самого, которого, запровадивши на огородъ, питалися: »маешъ гроши?« а же жидъ отповѣлъ: »маю, але в Овручу« за тое его скололи; тамъ двѣрскій человекъ з Щербѣною гайдамакою зчепилися и паробокъ приборецкій отблудилъ, которого потомъ зловлено и повѣшено, а Ониско, з гайдамаками оутѣкаючи через лѣтъ, гди му хустка розвязалася, грошей шось троха згубилъ; а потомъ, зобравшись, тосейже ноци аж до Сѣльца шли, и тамъ его гайдамаки отравили; они, пришедши до Сѣльца, сѣли коло млына, одни ходили до войта, з войтомъ тамошнимъ и Михалченкомъ борошно выбирали, горилку пили, и за ню платили; инние зась люде з хать повтѣкали; до которихъ з лози мелника тамошного Тараса синъ, на имя Іяковъ, пришовши, и познавшись, бо передъ тимъ бувъ на Запорожи лѣтъ чотири, з комори родителей своихъ солонину и хлѣбъ давалъ, они за тое платили, и провадити ихъ далей подиялсья, мовячи: »возмѣте з мене поясъ и звяжите мѣнѣ руки, и провадьте, жеби люде знаіоміи не мовили, же я самохотне васъ проваджу; и такъ гайдамаки зробили, которихъ онъ, Іяковъ Мелниченко, провадилъ через Рудню Народицкую въ лѣсъ, на болото, подъ село Ложницю, осадивши ихъ на томъ мѣсци, якъ они передъ нимъ оголосилися, же хотять на Народичи напасти, он ся имъ подиялъ, такъ мовячи: »сѣдѣть тутъ, я пойду до Народичъ, обачу, ежели естъ, або нема варти? ежели естъ, то прійшовши над дорогу недалско васъ, поставлю крестикъ мали а на немъ положу два карби, а ежели нема, и добри часть буде напасти, то три карби.« И такъ ся стало, бо гайдамаки сѣдѣли чотири дни на томъ мѣсци; полжиль три карби, що тилко гайдамаки настоящей ноци мѣли ити до Народичъ, аж велможній его милость панъ Трипольскій Ласковскій и староста Народицкій, збивши людѣй, пошли на гайдамаковъ, беручи тогожъ Іякова въ провѣдники, жеби тимъ

трактомъ людей подиззовихъ провадилъ, котрымъ гайдамаковъ; якъ той Іяковъ провадилъ, не провадилъ гайдамацкимъ трактомъ, але мимо, от-
 провадивши ихъ въ лѣсъ, которіе люде, перетрясаши лѣсъ, и нѣчого не
 знайшовши, одніе до домовъ поверталися, другіе до села Ложницѣ на
 ночь пошли, а гайдамаки з тилу вночи до Ложницѣ прійшовши, до пана
 Ласковского, чотирохъ пилиповцовъ скололи, панскимъ козакамъ стрѣлбу
 поломали и, взявши перевѣдника в Ложницѣ, на имя Захарька, пошли до
 Ксаверова; въ Ксаверовѣ взяли оу жида рублей сѣмъ, Захарка пустили;
 вѣстамъ безъ перевѣдника пошли до Великой Дубровы; тамъ взяли Дми-
 тра в перевѣдники гвалтьомъ, и оуроженного Стефана Венгровича, оучи-
 теля его милости пана Вольнецкого, идущого до дѣтей; тіи мусяи про-
 вадити до Радомышля; подъ Радомышлемъ дновали, запали римара з села
 Свѣноложки, котори бувъ на работѣ оу его милости отца Примовича,
 офѣціала, въ Радомишлю, и директора такожде дѣтей его милости пана
 Притики, губернатора Радомиского, звязали разомъ з директоромъ пана
 Волинецкого дѣтей, и инихъ людей и жиловъ, такъ переѣздающихъ яко
 и повертающихся, повязавши, в ярѣ складали, потомъ в ноци, взявши
 оучителей и римара, пошли до Радомишля, и, идучи, на городѣ зловили
 самого пана Притику, ховаючогося перед ними; взявши его з собою, по-
 дошли под замокъ; тамъ, поставивши под палисада диловъ два, сѣмъ гай-
 дамаковъ перелѣзало, варты чоловіка сорокъ повязали, единого, що ся пор-
 валъ до рунѣцѣ, в руку подкололи; а потомъ остатокъ ихъ, витявши
 палѣсадъ одинъ просто кухнѣ над ринвою, перелѣзли, пана Притику и
 оучителей вхнули до замку; пришовши подъ браму, гди ся чоловікъ
 одинъ, на брамѣ будучій, почалъ питати, хто иде? казали мовити пану
 Притицѣ, цоби ся погрозивъ на чоловіка; которій тое оучинивши, они
 латво на браму вошли и тамъ оу писара взяли червонцовъ шѣсть, и в
 его милости отца офѣціала денги твердие, сукмани и инніе вещи: галан-
 теріе, зигарокъ, крестъ побрали, з когорого рабунку досталося намъ
 самихъ денегъ на тринацять особъ по двацять пять рублей; и оу жида
 взяли шеляговъ людзкихъ небагато, которіе римарови и обухъ дали, оу
 пана Притики рублей шѣсть; з Радомышля вйшовши тоейже ноци в
 лѣсъ и тамъ взавтрѣ дѣлилися, а по паю римара отпѣрили, которого не
 вязали; з того мѣсца пошли на Майданъ, которій мусяль провадити до
 Крымской Руднѣ, гдѣ у рудника вяли двѣ опончи: зеленую и небескую,
 сподницю жидывску и перевѣдника, а майданника пустили; вйшовши не-
 далеко в лѣсъ за рудню; перевѣдника вернули и межи собою поколотили-
 лися; от того мѣсца Пуцятове вернулися до Литвы, чотири зась: Тимошъ

Котляръ з Василкова, Хведоръ Горбъ, Хома и Павло, взявши два вози оу ідущихъ людей, поихали ку граници; в той дорози знову отдѣлившись, Тимошъ Котляръ пошолъ до Василкова, и якъ пришолъ, то его взяли подѣ калавуръ до Кіевской губерніи, а тихъ троухъ пошло ку Толокуневіи и тамъ, забивши товарица людского на смерти, переправилися за границу; сѣмъ зась нннимъ трактомъ пошли до Теремець, и, вижей Теремець човнами переплившись за Днѣпръ, вошли в лѣсъ недалеко веси заграничной, реченой Новосѣлки: (зде треба вѣдати з того мѣсца, где ся посварили, тійжъ сѣмъ ишли до Мѣгалокъ села, тамъ взявши корову в жида и поживившия у челоуѣка молока, пошли до Ваховской Руднѣ, подѣ тою Руднею идучого его милость Шачѣка молодого, гди ему пистолетъ неспаливъ, а конь оуклякъ подкнувшись, висадилъ его з кулбаки, зловили, черезъ ноцъ и два дни по лѣсъ з собою водили) в томъ лѣсъ викопавши яму, всю здобичъ вложили, и на томъ мисцѣ огниско наклали, сами зась тими човнами поплинули до Теремець, и тамъ взяли сукна поставовъ сѣмъ рожного, впѣтъ зась повернули; люде Новоселецкие заграничные, подглянувши здобичъ, оную викопали и забрали; гайдамаки зась, повернувши з Теремець, не заставши здобичи, долго коло Новоселець тихъ шпѣговали, и, вищукавши, поотбирали и, поодбиравши, знову тимижъ човнами поплинули Днѣпромъ мимо Межигоръ, и, выступивши на берегъ, човни порожние пустивши, з тою добичею оудалися в лози и тамъ ночовали, переночовавши въ тихъ лозахъ, оденъ з нихъ, перебравшися по хлопску; пошолъ до двора певного, называющогося Панковщизна, надъ рѣкою, Лебед именующуюся, до монастыря Софійского Кіевского належашого, тамъ, заставши вижъ реченого Мартина, ключника отца Демѣяна, началного тогожъ монастыра и двора, що то порохъ куповалъ и олово, и оповѣвши о здобичи, просили, аби возомъ вихавъ до овой лози по здобичъ; гди тѣди поихавъ овъ ключъникъ з Матвѣемъ пароконнымъ возомъ, забралъ чотири пай: Івана, нинѣшняго инкарцерата, ватажки, Демковую, Матвѣевую и Щербѣнову и до дворку завѣзлъ Івана ватажку з собою, а Матвѣй, Демко и Щербѣина пѣшкомъ прійшли и отдали отцу Демѣяну самому, которому, вопервихъ прійшовши, Павло гайдамака свой пай оддалъ; зараз му дали подарунки тойже ноци: джигарокъ, сй естъ часовникъ, и сукмани отца Примовича, офѣциала; були тии чотири и Павелъ пятый, бавилися три дни и тамъ пили, три зась пайки такъ ся обернули: Семенъ Подковка, нанявши звозчика, завѣзлъ до Степана Титора подданого тогожъ монастыра Софійского, на Кудравицѣ мешкаючого: Кирило, нанявши челоуѣка въ Новоселкахъ вижъ именованнихъ, повѣзлъ во-

зомъ до города Журавки, до отца своего; Гринко Похилій своєю пайку оставилъ въ Киевѣ, на Подолѣ, оу шинкаря Михайла Бойка монастырю Кирилскаго. Коли засѣ, во время обрѣтенья ся онихъ гайдамакъ в реченномъ дворцѣ, постерегли москаль, насучии лошата, же отецъ Демьянъ мѣлъ людей странныхъ, и порозумѣвши, же суть гайдамаки, напали на дворець и, зловивши Демка и Щербину Максима, отдали под караулъ в губернію Киевскую, а Матвій оутѣклъ в Гетманщизну до Переяслава, а Иванъ ватажка и Павло схоронилися на время; а потомъ, прійшовши в ночи до отца Демьяна, до тогожъ дворца, и оумовившися з нимъ, жеби тиѣ вещи ховалъ, о которыхъ самъ отецъ Демьянъ мовилъ, же оуть всѣ вѣдлости и москаль ихъ не побрала, пошли на Днепръ, и тамъ, поворовавши челни, поплыли ку Гардови. Тутъ ся придаеть; же вижъ реченному ключникови гайдамаки кушили поясъ лоберь и шладу, а прійшовши за Гардъ до Татлика Шлетеного, и змовившися з своими вѣдомци, ихъ намовилъ, и купу збралъ до особъ двашайцяти: Грицка Новака Ивановскаго, Іаска Оуса, Івана Сокура, Івана Рудого, Тимоша Литвина, Сидора Великаго Мѣйскаго, Хвасора Тарана Титаровскаго, Андрея Малого Переяславскаго, Василя Великаго Куцовскаго куренювъ и Леска Хромого вояжа, а добръ Мотовиловки, которій пріяхавъ до Гарду з боропномъ, то борошно продалъ, денги одиѣ в карти и въ кости програвъ; за другіе пропивъ и такъ, злучившися з оною купою, туюжъ купу поднялъся провадити в границу полскую на рабунокъ и впровадилъ; ишии мимо Черинъ, перешовши границу вверхъ Висъ, мимо Кневъ, Богуславъ, Лисинку, Корсунъ, Бѣлуцерковъ, Хвасовъ, в лѣсъ подъ Мотовиловку; в тимъ лѣсѣ теиъ же Леско Мотовиловскій оутѣклъ отъ гайдамакъ и не вертався; гайдамаки, з помеже себе обравши мене, Івана Подоляку, за ватажку, ишии мимо Ясногородки аж ку Днепру, Днепромъ въ гору влянули ку Любечу, противко Любеча вышли на берегъ Полскаго панства, и тамъ в лѣсѣ хлопна здибали, вежучего дрань, на имя Стефана, з села якогось ксендзовъ цистерсовъ Кимбаровскихъ, которое село лѣтъ тому сѣмъ якъ зработали хлопн з Любеча; тотъ Стефанъ поднялся добровольне провадити гайдамаковъ на Брагинъ; идучи до Брагиню коло млиновъ, называюпчихся Городице, здибали одного чоловіка, пмене и прозвища незѣдомого, которій такъ же поднялся добровольне провадити, и пошли до Брагиня; в Брагиню зработали двохъ жидовъ в ночи: сумани, мониста, сребро и денги забрали; в монитъ твердой каждому досталося гайдамаци по рублей десятокъ, а дробной монити московской по рублей пять и гривень шѣсть: тую дробную монету всю отдали Стефанови проводникови, а шеляги другому и

того отравили; тотъ зась Стефанъ з Брагиня проводилъ ихъ до дому отца своего, и, тамъ накормивши, оу отца оставилъ денги, а самъ ихъ по-
 провадилъ до пановъ своихъ, до Кимбаровки, але коли имъ повидѣлъ, же коло Кимбаровки всякихъ лѣсовъ немасть, такъ вернулися и оудалися до Масанъ, тамъ оу его милости пана Гружевича взяли рубасей шість, сукманъ и его самого, з которимъ прійшли ку рѣцѣ Припечѣ, и, переправившия, прійшли до Шенелѣчь Старихъ; тамъ взялъ чоловічка Петра и жида, а Стефана и Пана Гружевича перед Припечетою отравили; з тимъ Петромъ пошли до Рудокъ, тамъ взяли Вакулу, з теми трема, добровольне провадячимъ, шли ку Хабцому, а подоходячи Хабного, на жобилъ нагнавъ ихъ, Прокопъ, братъ Вакуля, просячи, аби Вакулу пустили, а его в тайдамаки приняли; Вакула единаково отстати не хотѣлъ, але, прійшовши подъ мостъ Хабенскій, гдѣ ся Вакула и Петро напирали ити до мѣста для здобичи, я, ватажка, три рази ледвомъ ихъ одгналъ; Прокопъ зась бѣгъ на зрабовашю Хабного, и далей пошолъ з ними: з Хабного прійшли до Волчкала, тамъ надбавши шурина попа Волчковского и паробка Хведоръ Малащченка, через нихъ дали на церковь три рубль и футро попелавое в рублю, и тамъ зараз надъихало двожь людеи Волчковскихъ, которихъ снопи до дому везли: Миколай Каранденко з братомъ своимъ, и тамъ, отправивши шурина попа до села, паробокъ оный з Каранденками взяли тайдамаковъ просити и намовати, даби подстаросту Волчковского збили и здерли у мовачи, же вельми злій, сукманъ и денги маєть, обещуючи имъ же обидва: Хведоръ паробокъ, поповъ, и Миколай Каранденко до нихъ пристануть, и такъ ихъ пустили до дому, жеби ся выбрали, сами зась пошли до двора, старосту зрабовали, вельми збили и пошли; до которихъ виішовъ Миколай и пошолъ з ними, а паробокъ поповъ, набравши оу попа хлѣба, эпознился; и, виішовши за ними, в лѣс за ними воласть, але они ся не одзивали, и такъ ся вернувъ до пасѣкы поповой; тамъ же взяли в провѣдники войта волчковского гвалтомъ, которій ихъ провадилъ до Мѣніокъ; в Мѣнікахъ отравили; зтамтоудъ до Базару, в Базарѣ подстаросту рави килка вдарили: подстароста ся вымовлялъ же не має денегъ, але есть ту одна невѣста, цо маєть денги, и такъ нашо напровадилъ до которой акъ прійшли, взяли еи страшити, а она не хотѣла дати; подстароста зась казавъ: «бабо дай, бо маєшь». И такъ она дала рублей тридцать; я то визнавъ, же тотъ подстаростъ билъ зли на тихъ людей, вѣдси, взявши чоловічка в провѣдники, на которого напровадилъ старостъ, именъ Василя, пошли до Калиновки, въ Калинѣвцѣ жида збили и ковалъ, огурковъ и хлѣба набравши и взявши старосту и Петра Сергиенка сто-

рожа, пошли до Обѣходовъ; въ Обѣходахъ взяли часовникъ отъ ксендѣжа прокуратора темошняго и бандуру и горилки барило, изтовкши старосту Калиновского, zostавили, а Петро Сергиенко сторож не хотѣвъ ся вертати и тамъ же до нихъ пристаъ, звѣдуль пошли под млинокъ Сарновицкій, а почувши, же в мѣсѣ рубавъ пилиповецъ дрова до млина оного на святого Сиса, вискочивши, зловил сго, и велии, ледве не на смерть збили за тое, же въ свято рубалъ; тамъ же оу жида переиздѣваючого Горѣлку пили, и, жида понявши, пошли ку Вязовку, зде одблукався Прокопъ пристали, которого лязи зловили, а они, надибавши чотирых шляхти з ярмарку Народѣцкогоя ся вертающихъ, повязали и от нихъ взяли рублей шѣсть и тифовъ шѣсть; по семъ, розвѣзавши оуруженого пана Стефана Ходаковского, мовили ему: »провадь ти насъ, где бисмо ся могли добре здобити, то тобѣ денги отдамо« и такъ онъ нараилъ, же купци з Воиня жида, що мѣли куповати воли на ярмарцѣ в Народичахъ, мають повертати назад з денгами до Норинска, воловъ не купивши, и такъ гайдамаки денги ему всѣ отдали, он засъ ихъ провадилъ на онъ трактъ, при которомъ лежали день и пощъ, а педочекавшися реченнихъ жидовъ, тсн же панъ Стефанъ Ходаковскій провадилъ ихъ на Искорость ку Бѣлошичомъ, тамъ в мѣсѣ, напавши на нихъ подиздъ людей сусѣдскихъ, которыми комендовалъ сго милость панъ Владиславъ Якубовскій, хоружій Браславскій, товариць сго милости пана ловчого Киевского, и когда ся з собою зошли оружье, сго милость панъ Якубовскій з пѣстолету стреливъ до ватажки, и постреливъ сго в руку а гайдамаки, разъ тогожъ пана Якубовского постреливши, взяли на спѣси и на смерть закололи, и котляра застрелили з Норинска, хлопн тежъ, котори з нимъ були, зараз наперед поутѣкали; з тим же Стефаномъ Ходаковскимъ пошли до Лѣсовицини, и тамъ, взявши настуха насилно в проводники, пошли ку Пулинамъ, а же дороги далей не вѣдали, назад тим же трактомъ ворочаючися, рудника на руднѣ Горошковской зрабовали, и знову пошли под Лѣсовицину, и тамъ надибалъ подиздъ войсковій; там знову пострелили ватажку в ногу правую и у грудѣ, Петра Сергиенка, пристаого оу Калиповцѣ, в руку правую, Василя Великого в лобъ, и четвертого в потилицю, и всѣхъ насъ розогнали. Мужики з Лѣсовицини мене, ватажку, и Петра зловили: котори збили в томъ бою чоловіка сго милости пана Войнаровского; Василь знову заблудилъ до Новаковъ, до паней Дубравской и в шию постреленій пошолъ з остаткомъ гайдамаковъ за границу. На семъ мѣсци панъ Стефанъ Ходаковскій до дому пошолъ, Миколай Каранденко, одблукавшися пошолъ къ Волчкову. Котори то конфессата, так на добровольномъ воз-

ванію, яко тежъ тортуратись конфессатись теръ адмото игне, едностай-
нимъ визнаніємъ, ничого предвоючи, признавалъ. А такъ судъ городскій
Киевскій реченного гайдамаку, яко и иннихъ злочинцовъ, за ихъ престу-
пленія осудивши, все тоє до книгъ вписать розказалъ, що и отрималъ.
З которихъ книгъ и сей выпис, под печатю городскою (Кієв) скою сєт ви-
данній. Писанъ въ мѣстѣ его королевской милости Житомирѣ. (Мѣсто пе-
чата). Кориговалъ Трипольскій. Читалъ з книгами Бобровскій.

*Подлинникъ сообщенъ комиссіи М. А. Максимовичею; пере-
водъ этого акта на польскій языкъ внесенъ въ книгу городскую киев-
скую 1750 года, № 60, листъ 360 на об.-- 362.*

CCLIII.

Письмо региментаря Ожги къ дворянину Даміалу Мацевичу, изъясля-
ющее желаніе личнаго свиданія передъ прекращеніемъ воєнныхъ дѣйствій
и заключающее просьбу о присылкѣ пороку. 1750. Октября 24

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego, miesiąca Decembris dwudzie-
tego pierwszego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku iego królewskiej mości Żytomirskim,
przedemną, Janem Niewmirzyckim, namieśnikiem protunc grodzkim starostwą
Żytomirskiego, y xięgami ninieyszemi, grodzkimi, żytomirskimi
comprens. personalitę urodzony iego mość pan Antoni Wyslouch, ten list
od iaśnie wielmożnego Antoniego z Ossy Ożgi, starosty Romanowskiego, By-
szewskiego, regimentarza partyi Ukraińskiej, do urodzonego Daniela Mace-
wicza pisany, ręką własną podpisany y pieczęcią zwykłą tegoż iaśnie wiel-
możnego Ożgi na laku czerwonym zapieczętowany, ratione introcontentorum,
per oblatam poдал, prosząc mnie, urzędu, o przyięcie onego y do akt wpi-

sanie; a tak ia, urząd, annuendo affectationi iego mości podawaiącego, ad acticandum przynuiąc, z początku aż do końca czytałem, y tak się w sobie ma: Wielmożny mości panie horodniczy mozyrski, mnie wielce mości panie y bracie! Że czas następuje rozeyścia się woyska z obozu na zimowe kwatery, y iego mość pan Wronowski z podiazdem powraca, potrzebna tedy bytność waszmości pana u mnie; o którą wielce upraszaiąc, abyś wprętcie mi ią darować raczył, zostaię z należytą kontestancyą waszmości wielce mego mości pana szczerze życzliwym bratem y uniżonym sługą. U tego listu, per oblatam podanego, podpis ręki iaśnie wielmożnego Ożgi, starosty Romanowskiego, Byszewskiego etc., regimentarza partyi Ukraińskiej, y dała tak się w sobie ma: Antoni z Ossy Ożga, starosta Romanowski, Byszowski etc., regimentarz partyi Ukraińskiej. Datum die decima quarta Octobris, millesimo septingentesimo quinquagesimo anno, z obozu pod Sokołówką. Przypisek zaś tak się w sobie ma: O żołnierzu od piechoty upraszam, abyś przysłał do obozu, bo iak błędna owca błąkaćby się musiał, gdyż ni bawiac ruszamy się; o co mocno y powtórnie waszmości pana obliguję. O proch tak my, iako y ich mość żołnierze upraszaią. Tudzież inskrypcya tak się ma: Wielmożnemu iego mości panu Macewiczowi, horodniczemu mozyrskiemu, towarzyszewi znaku pancernego iaśnie wielmożnego iego mości pana podkomorzego łuckiego, memu wielce mości panu y bratu, w Wołodarcę — Który to list, za podaniem y prośbą wyż mianowancy osoby, a za inoim, urzędowym, przyięciem, słowo w słowo iak się w sobie ma y zawiera, do xiąg niniejszych, grodzkich, żytomirskich iest ingrosowany.

Книга городская, Житомирская, записовая и поточная, годъ 1750 — 1751, № 233; листъ 861.

CCLIV.

Жалоба злопотома Виннипкого староства, Михаила Шиндлярскаго, на евреевъ: Ицкеля Рабинювича и Ицка Гиршковича, о томъ, что они оклеветали истца, объявивъ его въ сношении съ гайдамаками, между тѣмъ какъ послѣдніе, навъвъ на Винничкій замокъ, похитили все имущество самаго Шиндлярскаго: 1750. Октября 27.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego, miesiąca Octobris' dwudziestego siódmego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkiemi, winnickiemi y przedemną, Józefem Kazimierzem Pawłowskim; burgrabią plockim, namiestnikiem burgrabstwa grodzkim winnickim, comparens personaliter urodzony iego mość pan Michał Szynclarski, ekonom starostwa winnickiego, iako przedko o protestacyi niesuszney, z ostatnią krybrą y uymą, w niczym nienaruszonego honoru swęgo, przez niżey wyrażonych żydów chmielnickich w aktach ziemskich latyczowskich, feria sexta in vigilia festi Assumptionis in caelum gloriosissimae Virginis Mariae, anno praesenti, millesimo septingentesimo quinquagesimo, zanesionej, dowiedzieć się mógł, tak zaraz, iako vir innotabilis famae, wszelkiey ciałości, substancyi y honoru swęgo postrzegaiąc, do akt grodzkich winnickich przybywszy, solenie naprzeciwo nicwiernym: Jankielowi Rabinowiczowi, marszałkowi synagogi podolskiej, Ickowi Hyrzkowiczowi y Jachwyce małżonkom, obywatelom chmielnickim, iako też de dignitate sui, manifestuie się y protestuie y reprotestuie o to: iż urodzony protestant, niemały wiek in obsequio iaśnie wielmożnego iego mości pana starosty Winnickiego w prześwietnym wojewodztwie Braclawskim trwaiąc, żadney y najmniejszey nocie (iako całemu światu publicum) nie podlegał ani podlega; dopiero gens invidissima, tangendo nieposzlakowany honor nic niewinnego urodzonego protestanta, na szczególną krybrę goniąc, konniwencyę iakowąś, nigdy nie wyprobowaną ani żadnym najmniejszym dokumentem dowieść się nie mającą z ludem swywolnym tudziej z urodzonym: Eu-верс"

dzyńskim per transactionem authenticam: zadać y honor w niczym niehara-
 szony naruszyć ważyli się, crudoque calamo opisali; którzy konwiwencyi,
 wiedząc obwinieni tam bonae fama virum, nie tylko transakcyą wybażić
 ale y słowy exponować; dopiero dowiść, nie mogą: ani dowiodą, ponieważ
 urodzony protestant, tak z urodzonym Budzyńskim, iako też z ludem swy-
 wolnym zagranicznym (co całemu prześwietnemu województwu Braclawskiemu
 n. tum) nie tylko konwiwencyi żądney; ale y najmniejszego przymierza
 (rządząc się przy potściwym charakterze należycie y bez najmniejszej zley
 opinii zawsze zostaiąc) nie ma y do niey nie zna się. A że pomienieni żydzi
 chmielnicy, nie będąc ni od kogo sprowadzeni, sami dla zysku swego, w
 tak zagęszczony okolicznie swywołą haydamacką czas na iarmark każdemu
 wolny do miasta Winnicy bez żadnego bezpieczeństwa przybywszy y cały
 dzień targuiąc, (z którymi urodzony protestant ani się w mieście widział,
 ani onych żadnym sposobem do dalszego czasu nie zatrzymywał), dopiero
 ciż żydzi wieczorem późnym do zamku Winnickiego do urodzonego pro-
 testanta przybywszy, wielokrotnie różnemi onego sposobami, prośbami, róż-
 nych osob instancyami, z zupełnym naprzykszeniem, do tego solicytowali,
 ażeby urodzony protestant onych z wozem dla przenocowania w zamku
 Winnickim przyiąć chciał; w czym urodzony kwerulant, widząc znacznie
 zagęszczone haydamackie grassacye, tak dalece, że y dla swojej całości
 bezpieczeństwa zupełnie nie miał (iako y samym tymże żydom expbiował),
 żadnym sposobem onych na noć przyiąć nie chciał, bezpieczeństwem żadnym
 nie upewniał y usilnie od onych expostuiacyi publicznie ekuzował się; a kiedy
 wielokrotnym y niezbytym naprzykszeniem, prozbami, perswazyami y usta-
 wicznymi sollicytacyami od nich convictus zostać musiał, tedy pomienieni
 żydzi, przy wielokrotnych y zbytnych insynuacyach, w zamek woz swoy pra-
 wie iak gwałtem wprowadzili, których żadnym bezpieczeństwem urodzony
 protestant y natenczas nie upewniał, pro securitate tylko miasta y zamku
 Winnickiego ludzi: szlachtę, kozaków y poddanych z różnym orężem do
 osób kilkuset zebrał y spędził; a gdy iniquo fato wyuzdana haydamacka
 kupa w osobach kilkudziesiąt, w nocy skrycie pod samą zamkową bramę
 zakradzszy się, przybyła y szturm niezwycayny do bramy y z zatyłków do
 palisadów przypuściła, tedy urodzony protestant, nie mogąc onym dać
 odpor dostateczny, odstąpiwszy y swojej całości y dobra całego, z życiem
 tylko iednym salwować się musiał, y gdyby osobliwszą providencyą, Pana
 Boga sam w skrytych y niespodzianych mneycach z życiem był nie uchro-
 nił się, tedy nie tylko substancyę swoją, którą in praedam grassantów

poszła, ale y życie bez żadney rekuperacyi straciłby musiał. Na co pomieni ni żydzi nie uważając y względu niemając na to, że y swoią substancję urodzony protestant tamże postradał y życie in periculo exponował, chcąc coś niesłusznego lucrari, do niesprawiedliwej krybry wzięli się et sinistra embroso stilo opisali. W czym urodzony protestant, zapobiegając dalszey całości substancyi y honoru swego, iteratis vicibus de praemissis contra eosdem inculpatos manifesta sie, protestauit y reprotestuie, salva sibi melioratione pleno in robore reservata, hanc vero copiam actis connotari prosit, — coby y otrzymał. Michał Szyndlarski.

Księga grodzka, Winnicka, zapisowa y potoczna, rok 1750, № 4635; liść 1016.

CCLV.

Zyawlenie dworjanna Martyna Obarzankowskiego o tomy, chto ony w teczemy trefy lby nie poluczal wosce dochoda iz naholzaczagosy w ego wladny sela Saborowa, wsladstwie bezpokojnago powedenia dworjanz sosydey, opustoczenia oty saranchy y napadeny gajdamakow, ograbiawshy ego awor y shynok. 1750. Nojbra 2.

Roku tysiac siedmset piędziesiaty, miesiaca Novembris drugiego dnia

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkiemi, winnickiemi y przedemną, Józefem—Kazimierzem Pawłowskim, namiesnikiem burgrabstwa grodzkim winnickim, comparens personaliter wielmożny iego mość pan Marcin Obarzankowski, cześnik bidgowski, dobr wsi Szandyrowa zastawny possessbr; praecavendo integritati fortunae, ne in post ex infrascriptis illatis injuriis variis, persecutionibus et damnis, ex diversa fonte calamitatis provenientibus, aliquot majus adhuc patiatur detrimentum, salenniter idque

de diligentia sui manifestatur in eum sensum: iż wielmożny manifestans, po odebraney w pomienione dobra wyzspecificowane, wieś Szandyrow, od wielmożnych Szandyrowskich, jurisdatorów swoich, possessyi, ustawiczone hucusque przez lat siedm dolegliwości cierpi y ukrzywdzenia tak dalece, że każdego roku nie tylko żeby na swoje wyszedł, ale zawsze tracić musi, to przez nieznośne sąsiad niespokoinych krzywdy, wiolencye y opressye, nieraz czynione, o czym process, z niemałym kosztem zaczęty, oczewistym iest dokumentem, to przez karystye dla trzyletniej szarańczy, w tym kraiu dezolacye w zbożach czyniącęy, to przez haydamackie swywole y na wszystko złe wyuzdane grassowanie y rabunki, którzy na wyżwspomnionę wieś Szandyrow napadszy, nie tylko że we dworze szkody naczynili, ale y arędarza funditus zrabowali; na co mniey uważaiąc ich mość panowie sąsiedzi, ale n ulteriozem moderni magnifici comparentis goniac ruinam et summam depressionem fortunae, tegoż arendarza bić, kaleczyć y podobno ze wsi wygnąć usiłaia, ab antiquo non cessando violentiis, o których latius anteriores in se obloquuntur, hocce in castro factae, manifestationes. Tym tedy wszystkim wyżwyrażonym et in post, si necessitas expostulaverit et oppressio incessabilis exigerit, wyrazić się maiącym zapobiegaiąc, iako niewinnym, iterata, uciekaiąc się ad asilum sacrosanctae iustitiae, manifestuie y protestuie vice, prosząc probantem copiam actis connotari,—co y otrzymał Marcin z Kadzi Obarzankowski, manu propria,

Книга городская, Винницкая, записовая и поточная, годъ 1750, № 4635; листъ 1022.

CCLVI.

Жалоба дворянина Павла Чижевскаго на начальника отряда польскаго войска—Волынецкаго, о томъ, что онъ, отправившись въ разѣздъ для преслѣдованія гайдамаковъ, проходя черезъ село Малую Половецкую, дозволялъ солдатамъ производить различныя буйства и насилія. 1750. Ноября 7.

Roku tysiąc siedmset piędziesiątego, miesiąca Novembris siódmego dnia.

Na urządzie grodzkim, w mieście iego królewskiej mości Żytomierzu, przedemną, Pawłem Żytkiewiczem, namieśnikiem protunc grodzkim generału wojewodztwa Kiiowskiego, y xięgami ninieyszemi, grodzkimi kiiowskimi comparens personaliter urodzony iego mość pan Paweł Czyzewski,

uomine et ex speciali commissio wielmożnego ięgo mości pana Franciszka Żurawskiego, cześnika ziemi Jnflanskiej, possessora wsi Połowecki Małej, tudzież urodzonego ięgo mości pana Tomasza Czaykrowskiego, administratora dóbr tychże, windykując krzywdę przez poczynienie wiolencyi od niżej wyrażonych obżałowanych poczynione, solenniter magnaue cum quærimonia naprzeciwko wielmożnemu ięgo mości panu Wołyńickiemu, protunc nad przechodzącym podiazdem komendę mającemu, tudzież urodzonemu Maciewiczowi, w teyże komendzie będącemu, manifestuie się o to: iż ich mość obżałowani, et præcipue wielmożny Wołyńicki, iako komendę mający, nie pomniąc na artykuły wojskowe. ani mający iakowego do aggrawacyi y czynienia wiolencyi ordynansu, szczególnie komenderowany dla uskromienia swywołnych kup haydamackich, gdziekolwiek znajdujących, przeieżdżający dobra wielmożnego comparentis princypała wieś Połowiecką Małą, w której licencyowawszy ludzi, pod swoją komendą będących, śmiał urodzonego Czaykrowskiego, administratora tameyszego, nic sobie niewinnego, bez żadney dania racyi, bić y niemiłosiernie kaliczyć, ludzi tameyszych, goniąc po wsi z hałasem i tumultem niezwyčajnym, mordować karabinami, za szyje powrozami wodzić y innym orężem bez żadney kompasyi tłuc, co wszystko czasu prawa inquisitione deducetur, y inne nie przyzwoite przez żołnierzów podiazdujących, za komendą urodzonego obwinionego Wołyńickiego jeżdżących, czynienia oppressyi; o które wyżwyrażone krzywdy idem comparens, offerendo se et principales suos superius expressos jure vindicatuos, salva reservata melioratione. Et in continenti stanowszy oczewiście wożny generał woiewodztwa Kiiowskiego y innych, opatrzny Marcin Steblowski, in vim suae verae ac fidelis relationis, palam, publice libereque recognovit: iż on, roku teraznieyszego, tysiąc siedmset piędziesiątego, dnia trzydziestego pierwszego Octobris, na affektacyą y prawną rekvizycyą wielmożnego ięgo mości pana Franciszka Żurawskiego, cześnika ziemi Jnflanskiej, mając przy sobie strony szlachty, ludzi wiary godnych, uzodzonych ich mościów panów: Teodora Dąbrowskiego y Józefa Bedlewicza, eo majoris ac evidentioris testimonii gratia sibi adhibitos, był w dobrach wsi Połoweckiej Małej, gdzie będąc, widział y urzędownie oglądał urodzonego Tomasza Czaykrowskiego, zbitego, stłuczonego, tegoż uszy we krwi zbroczone y całego krwią ociekłego; które to razy mienił być sobie tenże urodzony Czaykrowski zadane przez ludzi, w komendzie wielmożnego Wołyńickiego będących. A tak on, mianowany wożny, tąż stroną szlachty oświadczywszy się, tu, ad acta, przybywszy, prawdziwą swoją przedemną

urzędem, uczynił y zeznał wizyi relacyę, y prosili, tak comparens—swoiey manifestacyi, iako y woźny—wizyi relacyi, actis connotari,—co y otrzymali. Paweł Czyżewski, manu propria † Marcin Steblowski, woźny, pisać nieumiejący.

Книга вродская, Киевская, записовая и поточная, годъ 1750, № 60; мистъ 1176.

CCLVII.

Показанія, отобранныя въ пограничномъ судѣ Киевскаго воеводства отъ гайдамаковъ: Григорія Шапочниченка и Каленика Джеваги о походѣ на Фастовъ гайдамацкаго отряда, состоявшаго подъ начальствомъ Алексѣя Письменнаго. 1750. Ноября 17.

1750-го году, Ноября 17 дня, при засѣданіи обще съ польскими комисары въ полскомъ местечко Торговице, представленни ими, полскими комисары, гайдамаки допрошываны, а въ допросахъ показали следующее.

1. Зовутъ ево Грицкомъ Степановъ сынъ Шапочниченко, родомъ малороссійскаго Переясловскаго полку, сотни первой полковой, села Малой Каратули, отъ роду ему тритцетъ пять летъ; а оттоль въ прошломъ, 1748, году зъ запорожскими козаками зашелъ въ Сечь Запорожскую и жилъ въ куренѣ Ірклѣвскомъ, а въ нынѣшнемъ, 1750, году передъ спасовымъ постомъ полскою шляхтичъ, Алексей Писменный, который у нихъ разбойническвмъ отаманомъ и приводцемъ былъ, подговорилъ ево, Шапочниченка, и другихъ запорожскихъ на Ингули до двтцати семи человекъ, чтобъ итти для разбою въ полское местечко Фастовъ, а именно: Куреня Цашковскаго: Івана Тарана, Семсена Жковоронка, Наливайка, Нечита; Данила Волошина

—Калниболоцкого, да Клима; Незамаевского куреня: Юска Шию, Савку Малого, Мирошника и Кошмана; Платнеровского куреня: Грицка Подпушкарого, Тарана, Поганого Никиту, да Квцого; Уманского куреня—Василья Потайича; Сергѣевского куреня—Манжоса; Леушковского куреня: Никиту Малого, онъ же и Лапа, Каленика Джевагу и Осипа Белого; а другіе—какихъ оные куреней и кто именно? тако-жь коимъ выше сего имянь и прозвищей не показано, онъ Шапочниченко упомнить не можетъ; и по тому одного отамана Писменного подговору, пошли они пешкомъ зъ Ингулу степомъ, и, перешедъ, выше Петровского острова чрезъ речку Высь между росейскими форпостами, ночью тайно въ лѣсъ Лебединъ, где и дневали; а оттудова ночмижь шли мимо местечекъ: Олшанъ, Богославья и Белую-Церковъ, чрезъ реку Рось, и, пришедъ прямо подъ Фастовъ, не доходя одного, въ недалеиъмъ разстояніи въ лозахъ сидели до вечера, откудова оной отаманъ Писменный ходилъ для проводыванія, какимъ-бы случаемъ способнее на то местечко Фастовъ учинить имъ нападение? а потомъ въ ночи помянутой Писменный, пришедъ къ нимъ, гайдамакамъ, объявилъ, что де время итти и учинять нападение, почему какъ онъ, Шапочниченко, такъ и другіе ево товарищи съ нимъ, отаманомъ, тоюжь ночью напавши на жидовские дома, и въ оныхъ никого не заставши, взяли въ одномъ дворе трое, а въ другомъ двадцать пять лошадей и протчихъ вещей, а сколько и чего именно не знаетъ, да въ панскомъ дворѣ семь лошадей: верховихъ три, а возовыхъ четыре, кирей красныхъ двѣ, пистолетовъ двѣ пары, панцерьъ колчатой одинъ и седель, а сколько не знаетъ; да подъ онымъ Фастовымъ въ поле взяли лошадей дватцать, и съ теми всеми заграбленными пожитками и лошадми поехали степью мимо могилу Перепетиху, и въ хуторе киевского мѣщанина Холявки вышепоканной отаманъ Писменной съ четырма гайдамаками, захавъ, и взялъ же грабежемъ семнатцать лошадей, и съ оными, поехали до речки Роси и до села Кейданого, и въ ономъ селе, въ обывателей несколько кожуховъ насилно взявши, чрезъ речку Рось переправившись, ночевали подъ Царевскимъ лесомъ, а оттуда едучи мимо села Сидоровки, оставя при своемъ обозе дву гайдамаковъ, достадные дватцать-пять человекъ, въ коемъ числѣ и онъ, Шапочниченко, да Каленикъ Джевага, во оное село Сидоровку захавали, и въ то время Сидоровские жители поили ихъ всѣхъ горелкою довольно, где они: Шапочниченко и Джевага, напився пъяни, и остались, а протчіе гайдамаки отъехали, а куда не знаетъ; въ коемъ селѣ ихъ: Шапочниченка и Джевагу, наехавъ полскіе козаки, пъяныхъ подъ караулъ и взяли, и, распросивши о протчихъ товарищахъ ихъ, поехали

въ погоню; которые и догнали подъ местечкомъ Олшаною и, догнавъ, оныя полские козаки у техъ гайдамакъ лошадей шездесять четыре, какожь и все, при нихъ имеющее, грабленные Фастовские пожитки отбили, и по отбитіи оного, лошадей привели, а пожитки привезли во онуюже Олшану, и тамъ будущему наказному рейментару, Прушинскому, отдали при немъ, Шапочниченке, а товарищи ево гайдамаки после оного нападения куда пошли, и где нынѣ находятся? не вѣдаетъ; и окроме сего разбою на другихъ воровствахъ и разбояхъ нигдѣ онъ не бывалъ и гайдамаковъ никакихъ болес не знаетъ, и смертного убійства не учинилъ.

2. Зовутъ ево Каленникомъ Васильевъ сынъ Джевага, родомъ Малороссійского Прилуцкого полку, города Прилуки, посполитого званя, отъ роду ему тритцать два года, а отголь сему будетъ шестый годъ зъ запорожскими козаками зашелъ въ Сѣчъ и въ Леушковскомъ куренѣ жилъ у козаковъ въ услуженіи; а сего году, какъ былъ онъ для ловленія рыбы на речке Ингуле, то по погдговору объявленного полского шляхтича, Алексея Писменного, который у нихъ рсзбойничилъ отаманомъ и приводцемъ былъ, оной Каленникъ и означенной выше сего, пойманной товарищъ ево, Грицко Шапочниченко, такожь и показанные въ допросе ево, Шапочниченка, товарищижъ, всѣхъ до двадцати-семи человекъ, полское местечко Фастовъ разбили; допросомъ показалъ тотже какъ и оной Шапочниченко сходственно, и болес оныхъ своихъ товарищей гайдамаковъ именъ и прозваней не знаетъ, и окроме того на другихъ разбояхъ онъ, Каленникъ, нигде не бывалъ и смертного убійства не учинилъ. Канцеляристъ Антонъ Семергинъ.

Книга пограничныхъ судовъ Кіевскаго воеводства, № 205, годъ 1747—1753; мстѣ 44.

CCLVIII.

Покаванія пойманного польскими властями гайдака, Василя Товстонога, о походженіяхъ гайдакацкаго отряда, состоявшаго подъ предводительствомъ Мартына Тесли. 1750. Ноября 20.

1750 году, Ноября 20 дни, представленные отъ полскихъ комисаровъ при присудствіи общемъ колоднику допрашиваны, а въ допросе сказали:

Зовуть ево Василемъ Таросовъ сынъ Товстоногъ, роду онъ малороссійскаго города Нѣжина, отколь пошелъ онъ, Товстоногъ, въ Киевъ тому будетъ леть зъ девять для богомолия і жылъ въ Киево-Межигорскомъ монастыре чрезъ целый годъ; и во время бытия тамо зъ запорозскими козаками зашелъ онъ въ Запорозскую Сечь, и тамо будучи въ Незамаевскомъ курене у козака Юрія Папы во услужении, такъ-же и у протчихъ козаковъ, нынешнего, 1750, году по Май месяцъ; а въ ономъ месяце, какъ онъ Товстоногъ въ Гарду былъ для ловления рыбы, и въ то время находящияся въ Гарду полскои области местечка Володорки жители: Мартынъ Тесля, Харко Ведмеденко, да местечка Ставищъ—Степанъ Безрукавый подговорилъ ево и другихъ, будущихъ въ томъ Гарду до пегидесять-пяти человекъ, а именно: Ирклѣвскаго куреня: Осипа Шандра, Івана Головка; Брюховецкаго куреня—Остапа Кучеря, Івана прозванія не знать; Батуринскаго—Федора Лепятенка, Степана прозванія не знаетъ; Ведмедовскаго—Дуброву імя ево не знаетъ; Корневскаго куреня—Остапа Киносенка, а протчихъ какъ по именамъ такъ и по прозваніямъ не знаетъ-же; чтобъ итти въ полскую область для разбою; и притомъ оные: Мартынъ Тесля, Харитонъ и Степанъ ему, Василью, и протчимъ объявляли, яко они разбить местечко Володарку всѣ способы какъ въ разбою, такъ и приводе удобные случаи знаютъ; почему изъ нѣхъ Мартынъ Тесля и атаманомъ гайдакацкимъ былъ; потому, по подговору и приводе, перешедъ они мимо россійскихъ форпостовъ ночью тайно речку Синюху, а въ коемъ месте онъ, Василей, не знаетъ, потому вышеозначенные отаманъ Тесля съ товарищи были вожаками, въ полскіе леса, а какіе онъ не знаетъ, и въ

тѣхъ лесахъ укрывались чрезъ четыре недѣли; потомъ со всема пятьдесятъ пятаю человека перешедъ речку Рось подъ онымъ местечкомъ Володаркою, і въ томъ местечке означенной отаманъ Тесля, оставя изъ нихъ въ дредмѣстѣ половину, сказывалъ имъ, что онъ зъ другою половиною нападение учинить на дворъ тамошняго володарскаго полковника Мацевича; а имъ приказалъ чинить на жидовскіе дома нападение; почему они те жидовскіе дворы и ограбили, а именно: денегъ двадцать рублей, два постава кармазиннаго краснаго сукна, две пары pistolsъ со медною оправою, три шабли: две серебромъ оправленные, а третья серебряннаяжъ позолоченая, жупановъ жидовскихъ понитковыхъ черныхъ десять, кафтановъ пять: въ томъ числѣ два китайчетыхъ, а тры бугасовыхъ, исъ которыхъ толко одинъ новой, а протчіе все ветхіе. А оной отаманъ зъ другою половиною, подшедъ онаго полковника къ двору, зажгли, а во время доставаннаго того двора застрелены изъ нихъ два человека, а по входе во дворъ онаго полковника, икроме козаковъ никого не застали; и тамъ со означенною половиною товарищей во ономъ дворе взяли грабежемъ пожитковъ: две пары pistolsъ, три шабли, двадцать рублей денегъ, одинъ поесъ поношенной полушелковой, а болѣе никакихъ пожитковъ не брали; и потомъ возвратились назалъ, и пришедъ въ находящійся не подалече местечка Володарки лесъ, і въ то время днемъ напалъ на нихъ вышеписанной полковникъ Мацевичъ съ своими полскими козаками, і во время того нападения происходила у нихъ оружейная палба, при чемъ убитъ изъ нихъ Брюховецкаго куреня козакъ Яковъ, прозванія не знаетъ, а онижъ той польскои казацкои команды никого не убили, а изъ онаго леса пошли они петдѣсять три человека въ лежащей подъ местечкомъ Ставищами лесъ, въ коемъ напали на нихъ полскаго войска капитанъ съ командою; и въ томъ лесу разбили врознь такожь и грабежные имъ пожитки всѣ безъ остатку отбили; а потомъ, какъ они врознь разбежались, а кто куда не знаетъ, но токмо после того подъ селомъ Буками, въ лесу, называемомъ Тикичи, собралось ихъ петнатцать чоловекъ въ томъ числѣ и онъ, Толстоногъ; а какъ оныхъ гайдамакъ зовуть не знаетъ; и въ то время напавъ на нихъ полковникъ Уманскои Артянскои съ поляками и козаками, и убили изъ нихъ до смерти гайдамаковъ трехъ человекъ, а они, гайдамаки, изъ онаго Артянскаго полковника команды застрелили одного козака до смертижъ; и въ то время они все разбежались порознь, а кто куды не знаетъ; а ево, Товстоногова, на другой день Бужовскіе, полскіе обыватели, въ томъже лесу Тикичи изыскавъ, отвезли къ стоящему подъ местечкомъ Соколовою съ полскими войсками реги-

ментару Ожги, и во время ево содержания подъ карауломъ на третей день привезены были тудажъ той ево, Толстоного, партіи два человека, російской имперіи подданные, малороссійские жители: Павелъ, Яковъ, а прозваніевъ ихъ не знаетъ, которые въ томъ обозе поляками и повешаны. А какъ они на оное гробителство и собрание имели ходити, какъ куренные отаманы, такъ и городской полковникъ и протчіе старшины про то не ведаютъ, и они имъ не сказываютъ; а на другихъ воровствахъ и разболахъ онъ, Толстоногъ, не бывалъ; и воровскихъ и гайдамацкихъ партій нигде не знаетъ; и въ семъ допросе сказалъ самую правду. Канцеляристъ Антонъ Семергинъ.

Книга пограничныхъ судовъ Кіевскаго воеводства, № 205, годъ 1747—1753; мистъ 46.

CCLIX.

Сознаніе вознаго о томъ, что онъ, по требованію дворянъ Павшей, арестовалъ въ имѣннн дворянина Матѳея Трипольскаго, рудниковъ и крестьянъ, состоявшихъ въ связи съ гайдамаками. 1750. Ноября 21.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego, miesiąca Novembris dwudziestego pierwszego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku iego królewskiej mości Owruckim, przedemca, Stefanem Póhanowskim, namieśnikiem protunc grodzkim owruckim, y xięgami ninieyszemi, grodzkimi, owruckimi, stanowszy oczewiście woźny generał woiewodztwa Kiiowskiego y innych, szlachetny Felicyan Gołębiowski, w moc prawdziwey, wierney y skuteczney relacyi swoiey, iawnie,

ustnie y dobrowolnie dla zapisania do xiąg niniejszych zeznał: iż on, roku terazniejszego, tysiąc siedmset pięćdziesiątego, die vigesima Novembris, na affektacyą y prawną rekwizycyą wielmożnych ich mościów panów: Michała na Narodyczach, chorążego kiiowskiego, oycy, i Jana na Nowym Dorohyniu, stolnika kiiowskiego, syna, Pawszów, rekwirentów, mając przy sobie stronę szlachty, ludzi wiary godnych, urodzonych ich mościów panów; Jakóba Staszkiewicza y Piotra Opelskiego, eo majoris ac evidentioris testimonii gratia sibi adhibitos, był w dobrach wsi Łaskach, tu, w woiewodztwie Kiiowskim a powiecie Owruckim leżących, gdzie będąc, a zastawszy praesentem we dworze tameyszym wielmożnego iego mości pana Macieia Dedowicza z Trypola Trypolskiego, podsędka ziemskiego kiiowskiego, utęgo iego mości sławetnych: Sm ka starego, oycy Maćka, syna, y Petra, zięcia Smykowego, rudników, na rudni Hrezli mieszkających, iako też roboczego Leska Sliwczenka, poddanego zaleskiego, quovis juris titulo w possessyi tegoż wielmożnego iego mości pana podsędka ziemskiego kiiowskiego będących, na dobra wieś Zalesie, a naybardziej na roboczego Iwana Pohożego, poddanego dziedzicznego requirientium, także na dwór, w Nowym Dorohyniu będący, haydamaków naprowadzających y tynże haydamakom wszelkie motiva y pomoc do rabunku tak dworu Nowego Dorohynia iako też y pomienionego poddanego zaleskiego dodawających,—każdego z nich po tysiącu grzywien polskich seorsive do rozprawy prawney arestował y przyporęczył; a tak tenże wielmożny iego mość pan podsędek ziemski kiiowski, ten arest benevole przyiwszy, pomienionych rudników hrezelskich y poddanego Sliwczenka do rozprawy prawney dotrzymał deklarował; przeto tenże woźny, rzeczonych rudników hrezelskich y roboczego Leska Sliwczenka, poddanego zaleskiego, officioso innodowawszy arcsto, w tym szlachtą sobie przytomną oświadczywszy się, y ztamtąd tu, ad acta, przybywszy, prawdziwą zanieionego areztu przedemną, urzędem, uczynił y zeznał relacyę, prosząc eam actis connotari,—co y otrzymał. † Felicyan Gołębiowski woźny, scribendi ignarus.

Книга городская, Овруцкая, записовая и поточная, годъ 1750—1751, № 3245; листъ 607 на оборотъ.

CCLX.

Показанія гайдамака Дениса Несчастнаго о нападеніи на мѣстечко Володарку гайдамацкаго отряда подъ предводительствомъ Мартына Тесля. 1750. Ноября 22.

Ноября 22 дня представленной отъ польскихъ комиссаровъ колодникъ при общемъ присутствіи, во время бытія російскихъ и польскихъ комиссаровъ, допрашиванъ, а въ допросѣ сказалъ:

Денисомъ его зовутъ Андрей съ сынъ Несчастной, родомъ малоросійскаго Лубенскаго полку Пыратинской сотни, села Малетинѣцъ; отъ роду ему 23 годъ; изъ онога села зашелъ онъ, Несчастной, зъ запорожцами въ Сечь тому четвертый годъ и тамо, проживъ малое время, находился у Насоковской плавли для ловления рыбы; а въ нынѣшнемъ, 1750, году, въ Майе месяце, какъ онъ былъ въ Гарду, то подговорили ево, Несчастнаго, неходящияся въ то время въ Гарду польской области местечка Володарки жители: Мартынъ Тесля, Харитонъ Ведмеденко, да местечка Ставищъ—Степанъ Безрукавой и протчихъ, въ томъ Гарду будущихъ, до пятидесять пяти человекъ, объявля имъ оныя жители, что они знаютъ Володарскихъ жыдовъ и пана богатыхъ, гдеже могутъ добытца довольно; а подговорено ими: Ирклѣвскаго куреня—Осипа Шандра, Ивана Головка; Брюховецкаго куреня—Остапа Кучера, Ивана прозванна не знаетъ; Батуринаго куреня—Федора Цыфира, Цыгира, Богуславскаго, а имянь онъ не знаетъ; Ведмедовскаго—Дуброву, имяни не знаетъ; Корневскаго куреня—Остапа Кивосенка; Каневскаго куреня—Федора Носа, Корвѣя, да Овчара; Кисляковскаго куреня—Чебана а имя не знаетъ; Мепскаго куреня—Василья Безыменного, Трофима Крыса; Незамаевскаго куреня—Василья Товстонога и другихъ, какихъ оныя имянь и прозваній, і изъ которыхъ оныя мечь, не знаетъ, чтобъ итить для розбою въ польскую область; и изъ вышепоказанныхъ польскихъ жителей Мартынъ Тесля и атаманомъ гайдамацкимъ былъ; и по тому ихъ подговору и приводу, пе-

решедъ они ночью тайно мимо російскихъ форпостовъ речку Синюху, а въ космъ месте онъ, Денисъ, не знаетъ, потому что вышеозначенный атаманъ Тесля, съ товарищи были вожаями, въ польскіе лѣса, а какие онъ не знаетъже, и въ тихъ лѣсахъ укрывались чрезъ чотири недѣли, а потомъ со всеми пятьдесятъ пять человекъ перешедъ речку Рось подъ онымъ местечкомъ Володаркою, и пришедъ въ оное местечко, означенной атаманъ Тесля, остави изъ нихъ въ предмѣстїи половину, сказывая имъ, что онъ съ другою половиною учинитъ нападеніе на дворъ тамошнего володарского полковника Мацевича, а имъ приказалъ чинить на жидовскіе дворы нападеніе; почемъ они тѣ жидовские дворы и ограбили и оной атаманъ съ другою половиною, пошедъ одного полковника къ двору, зажгли, и вшедъ въ оной дворъ одного полковника, кроме козаковъ никого не застали; и ограбивъ оное местечко Володарку, пошли обратно; и при томъ онъ тамо изъ ружья раненъ въ ногу, и за тою раною отъ товарищей своихъ отсталъ подъ Володаркою, отколь зашелъ въ польское село Насташки, въ которомъ онъ и пойманъ тамошнимъ атаманомъ; а что при разбоѣ местечка Володарки пожитковъ какие взято, онъ не ведаеть, ибо онъ отсталъ до разделу одного; толко видѣлъ, что въ томъ разбои взято два поклава красного кармазинного сукна, и по отбытіи его, Нещастного, товарищи ево что чинили и куда разошлись, не знаетъ; а кроме вышеписанного разбою онъ, Денисъ, на другихъ воровствахъ и разбояхъ нигде не бывалъ и съ воровскими людьми сообщенія не имелъ, и въ семь допросе сказалъ сущую правду; а на оное грабительство какъ собраніе имели и ходили, о томъ куренные отаманы и гардовой полковникъ, также и протчіе старшины про то не ведали, и они имъ не сказывались. Канцеляристъ Антонъ Семергинъ.

*Книга пограничныхъ судовъ Кіевского воеводства, № 205;
1747—1753; мѣсть 43.*

CCLXI.

Жалоба отъ имени Богуславскаго старосты, князя Фелора Любомирскаго, на дворянку Софію Мюдецкую и на офицера Станислава Монкольскаго, о томъ, что Монкольскій, вытребовавъ козаковъ изъ Богуславскаго староства подъ предлогомъ преслѣдованія гайдамаковъ, желалъ употребить ихъ на заѣздъ имѣнію Мюдецкой; узнавъ о назначеніи похода, козаки разбѣжались, но Мюдецкая тѣмъ не менѣе обвинила Любомирскаго и его управляющихъ въ участіи въ заѣздѣ. 1750. Декабря 2.

Roku tysiąc siedmset piędziesiątego, miesiąca Decembris drugiego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w mieście iego królewskiej mości Żytomierzu, przedemną, Gabryelem Antonim z Bobrowy Bobrowskim, namieśnikiem protunc grodzkim generału wojewodztwa Kiiowskiego, y xięgami niniejszemi, grodzkimi, kiiowskimi, compareus personaliter urodzony iego mość pan Andrzej Orzechowski, nomine et ex speciali commissu iaśnie oświeconego xiążęcia iego mości Teodora hrabi na Wisznicy y Jarosławiu Lubomirskiego, bohusławskiego etc. starosty, tudzież wielmożnych ich mościów panów: Alexandra Hadziewicza, stolnika infantskiego, dzierzawcy, y Michała Kluskowskiego, podstolego drohickiego, ekonoma starostwa Bohusławskiego, exwinkulując ab irrealibus et nunquam deducendis objectis przez ich mościów niżej wyrażonych obżałowanych zdenigrowany nieposzlakowany honor, który w całej oyczyźnie candore notabilis ipso iaśnie oświeconego xięcia iego mości, tudzież emundując od niesłusznego inwolwowania w process pomienionych pryncypałów swoich, solennie naprzeciwko wielmożney iey mości pani Zofii z Jełowickich Młodeckiey, miecznikowey nowogródzkiey, niegdy wielmożnego iego mości pana Młodeckiego, miecznika nowogródzkiego, małżonki, pozostałej wdowie, iako pani, urodzonemu iego mości panu Jackowi Hryniewieckiemu, kommissarzowi generalnemu dóbr teyże wielmożney iey mości pani miecznikowey nowogródzkiey, niżej wyrażoney niesłuszneuy wexy motorowi y kooperatorowi, praecipue zaś wiel-

możnemu iego mości panu Stanisławowi Mąkolskiemu, podstolemu dobrzyńskiemu, towarzyszowi chorągwi pancerney iasnie wielmożnego iego mości pana starosty korabiiowskiego, seductive a pod pretextem uganiaania się za haydamakami na prywatny interest ludzi z starostwa Bohusławskiego biorącemu, świadczy, manifestuie y protestuie się w ten niżej opisany sposób y o to: iż wielmożny iego mość pan Mąkowski, podsioli dobrzyński, towarzysz pancerny, podczas kiedy nie tylko około starostwa w pobliskich wioskach ludzi y arendarżów porabowano, ale po całej Ukrrinie zagranicznego hultajstwa ub.que effrenata grassabatur licentia, przechodząc z ludźmi przez wieś Karapiszę, do starostwa Bohusławskiego należąca, sam wyboczywszy do zamku Bohusławskiego, że za haydamakami, od Hermanówki za granicę cum spoliis et rapinis uchodzącemi, goni—iego mości pana ekonoma uwiadomił ustnie, y bardzo spieszno o dodanie według zwyczaju w tamtym kraju kozaków in sappetias, ac si przeciwko hultaiom, niby w lasach za Sinnicą znajdującym się, dopraszał się, którego sukursu, że tak ex vi ordynansów kommendy partyi Ukraińskiej ustawicznie do tego obligujących, ile z starostwa pogranicznego, iako też od podobney-że nieszczęśliwey zasłaniając się kollizyi, gdy iuż w niepodalekiem sąsiedztwie ten feralny ostatney na życie y fortuny szlacheckie ruiny rozżarzał się pożar, denegować me mogąc. nolens volens unikając na potym opinii ludzkiej, nie mając w gotowności ludzi konnych, pieszych tylko dwunastu dać musiał, serio iednak tymże ludziom przykazawszy, aby na żadną inną akycę iść nie ważyli się, tylko na haydamaków; iakoż pomienieni kozacy starostwa Bohusławskiego, złączeni z Hermanowskiemi y innemi kozakami, pod kommendą tegoż iego mości pana Mąkolskiego będącemi, z Sinicy, iak prędko wiadomość powzieli że na zaiazd do Koszowatey nie na haydamaków idą, tak zaraz w lasy za Sinnicę uciekać poczęli i iego mości pana ekonoma bohusławskiego o tym uwiadomili, który w też tropy konnego ordynował kozaka za nimi, z surowym przykazem, żeby się wszyscy powracali, iakoż subsecutum, ponieważ dwóch tylko gwałtem przytrzymanych pod Koszowatę przyprowadzono, ale y ci, iako czasu prawa dowiedziono będzie, przy ataku nie byli, gdyż zaraz ucieczką od tego przymusu eliberowali się. Wielmożna zaś iego mość pani miecznikowa nowogródzka, ad małe narratam y cale sinistram alicujus delationem, tylko niedyskretnym na niezmazany iasnie oświeconego xiężęcia iego mości, ab avis, proavis w całej Europie qua toga, qua sago dystyngowany y nieposłedniemi tam in equestri, quam in senatorio ordine zasługami w oyczyźnie zaszczycony, targnowszy się ho-

nor, piórem tego pana, który nihil magis volupte habet, quam tranquillitatem boni publici, turbatorem, ac si communis pacis uczynić, zadawszy, że ludzi ad illegales et violentos actus dodawać permittit et alia quaequae irrealia et nunquam probanda objiciendo, po aktach, vim perpetuitatis w sobie mających, opisywać et atra saepia denigrare ważyła się, niemniej wielmożnych ich mościów panów: podstolego infanckiego, dzierżawcę, y podstolego drohickiego, ekonoma starostwa Bohusławskiego, viros pacificos et nullius doli conscios, niesłusznie y nienależycie podobnież opisać y w termina prawne nierównie inwolwować, urodzonego iego mości pana Hryniewieckiego, ut supponitur, studio et cooperatione, ważyła się et temere praesumpsit. A zatem idem comparens, nomine quorum supra, de praemissis omnibus millenīs manifestowawszy się vicibus, offerendo principales suos o to wszystko jure acturos, salva manente melioratione praesentis manifestationis, hanc vero actis inscribi prosił;—co y otrzymał. Andrzej Orzechowski pisać nieumiejący.

Книга городская, Киевская, записовая и поточная, годъ 1750, № 60; листъ 1195 на оборотъ.

CCLXII.

Заявление отъ имени Чигринскаго старосты, князя Яна-Каэтана Яблоновскаго, о томъ, что Чигринское староство совершенно разорено гайдамаками и окончательно опустѣло, такъ что староста не находитъ возможности уплачивать изъ него земской подати въ казну Киевскаго воеводства. 1750. Декабря 10.

Roku tysiąc siedmset piędziesiątego, miesiąca Decembris dziesiątego dnia.

Na urządzie grodzkim, w mieście iego królewskiej mości Żytomierzu, przedemną, Pawłem Żytkiewiczem, namięśnikiem protunc grodzkim generału

województwa Kiiowskiego, y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, kiiowskiemi comparens personaliter urodzony iego mość pan Woyciech Rybicki, nomine et ex speciali comissu iaśnie oświeconego xiążęcia iego mości Jana-Kaie-tana na xięstwie Ostrogskim y Borozdowskim (sic), Maryampolu, Strzelis-kach Jabłonowskiego, Czecheryńskiego etc. starosty, kawalera złotego runa, subveniendo integritati dóbr starostwa Czecheryńskiego cum ejus adjacentiis, in diligentia ejusdem principalis sui manifestuie się o to: iż iako in confi-nio granic polskich starostwo Czecheryńskie zostaiące podległe ruinie, tak nie tylko niedawnych lat y czasów przez wojnę Tatarską, z Moskwą na-tenczas wszczętę, niemając poniosło krzywdę, ale y w roku teraznieyszym przez niepraktykowaną ekursyę haydamacką spalone, spustoszone, ac in nihilum zostało eversum, kiedy nie tylko na mieyscach swoich miasta, mia-steczka, wsie, ludzie y poddani starostwa przerzeczonego, ale y dwory, domy y miasteczka, nawet świątnice Pańskie otrzymać się nie mogli, nawet naj-lichsze ubóstwo, zazdrości ni od kogo nie zaciągające, z lichego pomiesz-kania precz ustąpić musiało złości. Gdy tedy takowa klęska publiczny prześwietnego wojewodztwa Kiiow-kiego de praesenti statu namienionego starostwa przynosi odgłos, a ztąd sama okoliczność ruiny importowania podatków ułożonych na często wspomniane starostwo, in flore przedtym będące, niesposobnością tamuie y wspólnego wraz z innemi dobrami aera-rii prześwietnemu wojewodztwu zabrania przewidowania,—a zatym idem com-parens, nomine cnjus supra, ne videatur prześwietnemu wojewodztwu tegoż starostwa renitentia, in diligentia iterum iterumque manifestatur, salva ma-nente hujus manifestationis melioratione, hanc actis connotari prosił,—co y otrzymał. Woyciech Rybicki, manu propria.

*Книга городская, Киевская, записовая и поточная, годъ 1750
№ 60; листъ 1205.*

CCLXIII.

Сознаніе вознаго о томъ, что онъ свидѣтельствовалъ раны на тѣлѣ дворянина Луки Кросновскаго, убитаго гайдамаками. 1750. Декабря 13.

Actum Laticowiae, feria quinta post festum Immaculatae Conceptionis Beatissimae Virginis Mariae, intra actum feriae quintae in crastino festi sanctae Catharinae virginis et martyris, positionis judiciariae actorum terrestrium palatinatus Podoliae proxima, anno Domini 1750

Ad iudicium et acta praesentia, terrestria, Laticowiensia personaliter veniens ministerialis regni generalis, providus Petrus Sydorenko, authenticatus juratus, asserendo secum habuisse nobiles: Michaellem Gurski et Michaellem Chrzanowski, sibi, ministeriali, firmioris et evidentioris testimonii gratia adhibitos, in vim suae verae ac fidelis relationis, palam, publice libereque recognovit in haec verba: iż ia, z urzędowney rekwizycyi wielmożnego iego mości pana Antoniego Krosnowskiego, starosty petrykowskiego, niegdy wielmożnego iego mości pana Łukasza Krosnowskiego, stolnika buskiego, okrutnie od haydamaków zamordowanego, syna, do dóbr wsi Chrzanówki, w possessyi tegoż niegdy wielmożnego iego mości pana stolnika będących, dnia dwudziestego ósmego miesiąca Października, roku na akcie wyrażonego, razem z przerzeczoną szlachtą schodziłem, gdzie będąc wedworze, na cięle tegoż wyżey wyrażonego niegdy iego mości pana Krosnowskiego widziałem: nappierwey ztyłu, w samym środku grzbieta, ranę okrutną, także po obydwóch bokach pomiędzy ziobrami podobnych ran dwie, wszystkie ledwie nie na wylot spisami przebite, pod ziobrami z boku prawego ranę aż na wylot pchniętą, na lewey ręce przy palcu wielkim także ranę rozciętą, długą, y głęboką, tudzież ciało na obydwóch bokach tak zbite, że y szpilką tknąć mieysca nie było,—widziałem y oglądałem; które rany y pobicia ludzie tam będący mienili być zadane od haydamaków, przed Ofiarowaniem Najświętszey Panny Maryi w necy napadłych. De quo hanc suam fidelem fecit relationem.

Книга земская, Летичевская, записовая и поточная, годъ 1750, № 5545; листъ 534.

CCLXIV.

Сознаніе вознаго о томъ, что онъ арестовалъ въ мѣстечкѣ Смилѣ крестьянина Семена Дудниченка, обвиненнаго въ гайдамацествѣ. 1750. Декабря 17.

Roku tysiąc siedmset piędziesiątego, miesiąca Decembris siedmnastego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkiemi, winnickiemi y przedemną, Józefem-Kazimierzem Pawłowskim, namięśnikiem burgrabstwa grodzkim winnickim, stanowszy oczewisto woźny generał woiewodztwa Brackawskiego y innych, opatrzny Andrzej Kurowski, in vim suae verae ac fidelis relationis, palam, publice libereque recognovit: iż on, roku teraznieyszego, tysiąc siedmset piędziesiątego, dnia siódmego Decembris, ad affectationem juridicamque requisitionem iaśnie oświeconey xiężney iey mości Teofilii z Sieniawskich Jabłonowskiey, chorążyny wielkiey koronney, dóbr włości Łysiańskiej dziedziczki, mając przy sobie stronę szlachty, ludzi wiary godnych, urodzonych ich mościów panów: Romualda Chodakowskiego y Jana Suchinicza, był w dobrach Śmiły, iaśnie oświeconego xiążęcia iego mości Lubomirskiego, podstolego wielkiego koronnego, dziedzicznych; gdzie będąc, roboczego Semena Dudniczenka, iako aktualnego crimine furti excesanta, a bardziey haydamakę, w zamku Śmılańskim u urodzonego Karola Łąckiego w grzywnach prawem opisanych arestował; który arest iego mość pan Łącki benevole przyiwszy, ad disjudicationem causae dotrzymać deklarował y submitował się. A tak on, woźny, szlachtą sobie przytomną oświadczywszy się, ztamąd powrócił y o tym przedemną, urzędem, uczynił y zeznał prawdziwego aresztu relacyę. Andrzej Kurowski.

Книга городская, Винницкая, записовая и поточная, годъ 1750, № 4635; листъ 1075 на оборотъ.

CCLXV.

Сознаніе вознаго о томъ, чо онъ арестовалъ нѣскольکو челоувѣкъ гайдамаковъ въ мѣстечкѣ Трехтемировѣ. 1730. Декабря 24.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego, miesiąca Decembris dwudziestego czwartego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku iego królewskiej mości Żytomirskim, przedemną, Janem Niewmierzyckim, namieśnikiem protuńc grodzkim starostwa Żytomirskiego, y xięgami ninieyszemi, grodzkiem, żytomirskiem, stanowszy oczewiście woźny generał woiewodztwa Kiiowskiego y innych, opatrny Bazyli Charzewski, in vim suae verae ac fidelis relationis, palam, publice libereque recognovit: iż on, roku teraznieyszego, tysiąc siedmset pięćdziesiątego, dnia pietnastego Decembris, na affektacyą y prawną rekwiizycyą iaśnie wielmożnego iego mości pana Mikołaja na Buczaczu y Horodeńce Potockiego, starosty Kaniowskiego, mając przy sobie stronę szlachty, ludzi wiary godnych, urodzonych ich mościów panów: Józefa Starękiewicza y Jana Lubienieckiego, eo majoris ac evidentioris testimonii gratia sibi adhibitos, był w dobrach mieście Trachtamirowie, gdzie będąc, w zamku tamęyszym zastawszy praesentem iego mości pana kommissarza tamiecznego, u tegoż iego mości haydamaków, w woiewodztwie Kiiowskim znacznie grasujących, arestował y do rozprawy prawney przyporęczył; który to areszt tenże iego mość pan kommissarz benevole przyiowski, pomienionych haydamaków do rozprawy prawney dotrzymać deklarował y submittował się. A tak przerzeczony woźny, szlachtą, przy sobie będącą, oświadczywszy się, ztamtąd odiechał, y tu, ad acta, przybywszy, prawdziwą przedemną, urzędem, uczynił y zeznał aresztu relacyę, prosząc iey do akt o przyjęcie,—co y otrzymał. † Woźny qui supra, scribendi ignarus.

Книга гродская, Житомирская, записовая и поточная, годъ 1750—1751, № 233; мистъ 565 на оборотъ.

CCLXVI.

Жалоба отъ имени Салезія—Франциска Потоцкаго на сборщиковъ земскихъ повинностей о томъ, что они требуютъ изъ Уманскаго имѣнія Потоцкаго чрезмѣрно большого количества фуража, не смотря на то, что имѣнїе это разорено гайдамаками и что владѣлецъ оказывалъ добровольно значительную поддержку войску, доставляя ему фуражъ и кормъ и снаряжалъ притомъ на свой счетъ многочисленную милицію. 1750. Декабря 29.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego, miesiąca Decembris dwudziestego dziewiątego dnia.

Przed urzędem y aktami ninieyszemi, grodzkiemi, winnickiemi y przedemną, Stefanem Czerniawskim, comparens personaliter urodzony iego mość pan Jerzy Korzeniowski, nomine et ex speciali commissu iaśnie wielmożnego iego mości pana Franciszka—Salezyusza ze Złotého Potoka, na Krystyampolu, Kitaygradzie, Strusowie, Tartakowie, Brahiłowie y Mohylowie Potockiego, krayczego koronnego, bełzkiego, rubieszowskiego, robczyckiego, opalińskiego etc. starosty, pułkownika y regimentarza woysk koronnych iego królewskiey mości y rzeczypospolitey, dóbr włości Humańskiej dziedzica, a prima notitia uchwalonego per laudum boni ordinis woiewodztwa Braclawskiego dla woyska partyi Ukraińskiej furazu, na klucz Humański praeaggravanter ułożonego, solennissime naprzeciwko wielmożnym ich mościom panom kommissarzom tegoż woiewodztwa Braclawskiego, do układania wyż namienionego furazu delegowanym y dyspartymentuiącym, tudzież exaktorom furazowym, świadczy, manifestuie się y protestuie się o to: iż wielmożni ich mość panowie kommissarze, nie respektuiąc na to, że iaśnie wielmożny iego mość pan krayczy koronny nie tylko teraz ex vigilantissimo munere komendy regimentarskiey nad woyskiem partyi Ukraińskiej, ale y przedtym od zacczęcia haydamackich w te kraie ekskursyi, exemplarissima tuitione securitatis publicae własnymi swemi ludźmi nadwornemi, z niemalym nakładem skarbu, azardem y utratą ludzi, utrzymuiąc antemurale całego woie-

wodztwa Bracławskiego, hultayskie ustępy gromiąc, wszystkie ciężary, uci-
ski y exygenecye woiewodzkie ludźmi y dobrami swemi, mianowicie włością
Humańską, zastępuje; iako y w roku terazniejszym przez całą kompanię
kilkotysięczne woysko utriusque authoramenti partyi Ukraińskiej, pod
Bukami y Sokołówką obozujące, same dobra klucza Humańskiego sianami,
łąkami, obrokami y innemi wiktualiami supplementować, chorągwie wszystkie,
do obozu ściągające się, ustawiczne podiazy y komenderówki przechodzące,
w żywność y ludzi suppedytować, y teraz na zimowey lokacyi siedm cho-
rągwi komputowych bez żadney pomocy furazem sustentować, na kommissyji
pograniczney, z potencją Rossyiską w Targowicy agitującey się, nie tylko
kónwoy, straż, furwachty y inne usługi pro interesse kraiu odbywać, ale
nawet cały zjazd y liczną różnego ludu frekwencyę furazem prowidować
musieli, y inne ciężary y powinności za całe woiewodztwo odbywają; na co
ich mość nie uważając, ani rekognoskując tego, że prawie cała włość Hu-
mańska dopiero ex favilla haydamackich pożarów wygrzebywać się poczęła
y ieszcze się cale obaczyć nie może, co większa, nie iest in hoc statu ani
znayduie w inwentarzu swoim tych slobód y uroczysk, które ich mość za
wsie pokładszy, mimo inne różnych parentelatów dobra dawne y osiadłe,
w których woyska nigdy nie powstały, na samą spustoszoną, spaloną y ucie-
mioną Humańszczyznę tak znaczną część furazowey donatywy ułożyli y
przeaggrawowali, czyli też ich mość exaktorowie tę aggrawacyę przez się
inferre usiłują. A zatym modernus comparens, przestrzegając całości dóbr
iaśnie wielmożnego pryncypała swego, furazem super aequalitatem przeła-
dowanych, ne tanta prematur injuria, tę swoją powtórnią ad acta praesentia
zanosi (salva reservata melioratione) protestacyę. Jerzy—Wiktorzyn Korze-
niowski.

*Книга гродская, Винницкая, записовая и поточная, годъ 1750,
№ 4635; листъ 1089 на оборотъ.*

CCLXVII.

Заявленія въ пограничный судъ Кіевскаго воеводства отъ имени разныхъ лицъ, требующихъ вознагражденія за убытки, причиненные имъ гайдаками: Подолякою, Кочергою и другими 1751.

Punkt pretensyi wielmożnego jego mości xiędza Primowicza, officiała metropolii Kijowskiej, w ten sposób i o to: iż w roku przeszłym, 1750, na imię Iwan Podolaka watażka, rodem z pułku Perejasłowskiego, sotni Kropywiańskiej, ze wsi Kropywnej, przybrawszy sobie kupę niemałą hultajów, napadł na miasteczko Radomyśl, i tam, w nocy napadłszy w zamku tamejszym dwor funditus zrabował, pieniędzy gotowych kilka tysięcy zabrał, suknie i inne splendory i cerkiewne apparencye pozabierali; których to wszystkich przez wyżpomienionego watażkę poczynionych szkod i zabrania tak pieniędzy w gotowiznie, jako i innych apparencyi pozabieranych registr szerzej w sobie opiewa, i konfessata, tak dobrowolne, jako i cielesne jaśnie w sobie wszystkich hultajów i ich excessa wyrażają;—a zatym, aby ów pomieniony watażka przed sąd komissyi pogranicznej był stawiony i wszystkie szkody były nadgrozone.

Punkt pretensyi niewiernego Dawida Ickowicza, obywatela fastowskiego i arędarza fastowskiego natenczas będącego, w ten sposob: iż roku przeszłego, 1750, napadłszy na dom onęgo Dawida w nocy z rossyjskiej strony hajdamacy człeka ośm, a pierwszy watażka szynkarz z Zabora, czerców monastera Michajłowskiego majątności, i ów szynkarz w tymże roku, którego rabunek przez niego się stał, szynk trzymał, to lepiej wie zawiadowca alias horodniczy zaborski onęgo szynkarza po przewisku i imieniu wi; któren to szynkarz i dotychczas w detencyi w Kijowie siedzi, przez któren to rabunek i rozbój od tegoż szynkarza tenże Dawid Ickowicz ma szkody w zabraniu, tak gotowych pieniędzy, jako i ruchomościach na rubli 1250; tych zaś zabranych wszystkich ruchomości i pieniędzy registr osobliwie spisany szyrzej w sobie opiewa i w sądzie swoim być ma;—to w tym, aby ów horodniczy zaborski, albo cały konwent Michajłowski i horod-

niczego i szynkarza pomienionego przed sąd komissyi pogranicznej stawik i wszystko według (rejestru) nagrodzono.

Punkt pretensyi urodzonego jego mości pana Fabijana Skopowskiego, wsi Błoszczyniec namieśnika: że napadszy w nocy hajdamacy z strony rosyjskiej—Koczerha i inni, owegoż kollegi Koczerhy, tak gotowych pieniędzy półtora tysiąca i innych rzeczy w ruchomościach i spleńdorach zabrali, o czym registr szczyerzej w sobie opiewa, i jeszcze więcej na kilka set złotych polskich ma szkody; któren to Koczerha i inni kollegowie iego w Kijowie w sekwestrze zostaiące i podobno dotychczas znajdują się; przy których to tych, Koczerzie watażce i innych towarzyszach jego, wziętych i połapanych w Kijowie, wszystkie pożytki, spleńdory i ruchomości tamże w Kijowie w kancelaryi guberskiej są poodbierane i zatrzymane; któren to Koczerha i inni—powinni być przez ukaz pana generała Leontyowego przed sąd pograniczny stawieni, i wszystkie szkody i ubytki byli nadgradzone, a to terazniejszej kadencyi.

Punkt pretensyi niewiernego Wola Josiowicza, arędarza błoszczyńskiego w ten sposob: iż tegoż czasu i jednej nocy tenże sam Koczerha z towarzystwem, napadszy, i onemu arędarzowi tak pieniądze w gotowiznie kilka set rubli wzięli i wszystkie funditus spleńdory zabrali, o czym i tego żyda szkód swoich registr szczyerzej w sobie opiewa; to aby tenże Koczerha był stawiony na terazniejszej komissyi, i aby wszystkie szkody byli nadgradzone.

Punkt sławetnego mieszczanina białocerkiewskiego Jlyi Chwoszczanki: tamże w domu tenże Koczerha z kolegami, napadszy tegoż czasu, skrzynie, pieniądze i wszystkie ruchomości zabrali i zrabowali funditus; a tak, aby ciż—Koczerha i inni, byli przed sąd terazniejszej komissyi stawieni; i za zrabowane rzeczy była satysfakcyja, ponieważ te wszystkie zdobywszy są w huberskiej kancelaryi.

Книга пограничных судовъ Киевскаго воеводства, годъ 1746—1751, № 192; листъ 161;

CCLXVIII.

Постановленіе депутатовъ, назначенныхъ сеймикомъ Кіевскаго воеводства для опредѣленія подробностей состава трехъ хоругвей, которыя дворяне Кіевскаго воеводства рѣшили сформировать на свой счетъ для защиты воеводства отъ гайдамаковъ, 1751. Февраля 4.

Wypis z xiąg grodzkich wojewodztwa Kijowskiego.

Roku tysiąc siedmset piędziesiątego pierwszego, miesiąca Februarii szóstego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w mieście J. K. M. Żytomierzu, przedemną, Pawłem Żytkiewiczem, namieśnikiem protunc grodzkim generału wojewodztwa Kijowskiego, y xięgami niniejszymi, grodzkimi, kijowskimi comparens personaliter urodzony imć pan Jan Dóminik Przyborowski, dla zapisania do xiąg niniejszych, grodzkich, Kijowskich ten oryginał dyspozycyi przez W.W. ich mości panów urzędników, ex mente laudi deputowanych, postanowionej, podpisami rąk: jaśnie W: kasztellana Kijowskiego, iako też y wielmożnych urzędników stwierdzony, racione introcontentorum, ad acta castrensia, kijoviensia per oblatam podał, de tenore sequenti: Działo się w Żytomierzu, in loco consultationum solito, dnia czwartego Februarii, roku tysiąc siedmset piędziesiątego pierwszego. My: urzędnicy y obywatele prześwieznego wojewodztwa Kijowskiego, tak delegowani, iako y inni przytomni, ziachawszy się do miasta J. K. M. Żytomierza na dzień wyż na akcie wyrażony, vigore laudi, na seymiku gospodarskim roku przeszłego, tysiąc siedmset piędziesiątego, dnia ósmnastego Septembra subsecuti; in praesentia J. W. J. M. pana Nikodema Kazimierza na Szumsku Woronicza, kasztellana Kijowskiego, pułkownika woysk rzeczypospolitej, mając sobie commissum memorato laudo zmiarkować taryffy powiatów województwa Kijowskiego do regularnego wypłacenia z dwóch, set domów tak summy dwudziestu tysięcy złotych

polskich, anterioribus laudis na woyska komputowe, iako też ośmdziesiąt tysięcy złotych polskich na nowo erygowane woysko, wojewódzką milicyą; która summa, wraz złożona, efficit summę sto tysięcy złotych polskich, et quidem dwadzieścia tysięcy na przeszłorocznym seymiku gospodarskim uproszonych, wyplacona być powinna. Tedy do taryffy przeszley, anno millesimo septingentesimo trigesimo quarto ułożoney, podług uchwały na seymiku gospodarskim roku przeszłego za zgodą powszechną, nemine contradicente, nastąpioney, quadruple przyłożywszy, postanowiliśmy ex assensu całego wojewodztwa summy osmdziesiąt tysięcy złotych polskich na regularną płacę woysku, w kompucie trzechset koni na obronę woiewodztwa y obwarowanie bezpieczeństwa od inkursyi państw zagranicznych, na życia, fortuny, y chudoby nasze exorbituiących hajdamaków, kościoły y cerkwie święte rabuiących, tez woysko w kompucie trzechset koni takowym formuiemy sposobem: Pierwsza chorągiew, pułkowa, do której e gremio nostri obraliśmy za rőtministra W. J. M. pana Michała Dedowicza—Trypolskiego, łowczego mścislawskiego; temuż postanowiliśmy z dwoma pocztami pensyi roczney złotych polskich dwa tysiące pięćset; chorążemu także z dwoma pocztami, którego sobie sam jegomość pan rotmistrz obierze, byleby virum idoneum et ad bellica capacem z obywatelów wojewodztwa naszego, złotych polskich tysiąc; doboszowi złotych dwieście; trębaczom dwom złotych czterysta; kompaney trzydziestu w potrojnej służbie, to jest każdemu ze dwiema pocztowemi służącemu, rachuiąc na każdego po złotych sześćset, złotych polskich osmnaście tysięcy, rewizorom dwom, mającym rangę towarzysza, a mieysce w rejestrze po kompanii, złotych polskich sześćset, to jest na każdego discintim po złotych—trzysta; których będzie professya poczty reystrować trybem dragonii, tak pieszą, iako y na koniach, ochędostwa, broni, porządków, moderónków y pilności koło koni doglądać, na lokacyi w wieczór y zrana w pochodach wizytyrować, o wszystkim reporta J. M. panu rotmistrzowi lub chorążemu czynić; ta tedy chorągiew, mająca w sobie komput głów sto jedna do roku kosztować będzie złotych polskich dwadzieścia dwa tysiące siedmset. Druga chorągiew letka, do której eligimus za rotmistrza W. J. pana Antoniego Larysse—Zdanowskiego, stolnika latyczewskiego, in locum W. J. pana Jana Steckiego, cześnika nowogrodzkiego, ponieważ za konferowane sobie podziękował rotmistrzowstwo; temu tedy I. panu Zdanowskiemu postanowiliśmy z dwoma pocztami roczney pensyi złotych polskich dwa tysiące; chorążemu z dwoma pocztami, którego sobio eliget imć pan rotmistrz cum praecautione superiori, złotych polskich ośmset; doboszowi złotych polskich

dwieście; kompanii trzydziestu w potrójney służbie, iako wyżey, złotych polskich ośmnaście tysięcy; rewizorom dwom, powinnością, wyżey opisaną, obowiązany, złotych polskich sześćset; ta chorągiew, mająca w sobie komputu koni dziewiędziesiąt dziewięć, do roku kosztować będzie złotych polskich dwadzieścia y jeden tysięcy sześćset. Trzecia chorągiew letka, do której eligimus za rotmistrza urodzonego imć pana Antoniego Kamińskiego; temu równie z dwoma pocztami roczney pensyi złotych polskich dwa tysiące; chorążemu z dwiema pocztami, którego sobie eliget imć pan rotmistrz cum precautione superiori, złotych polskich ośmset; doboszowi złotych dwieście; kompanii trzydziestu w potrójney służbie złotych polskich ośmnaście tysięcy; rewizorom dwom, powinnością, wyżey opisaną, obowiązany, złotych polskich sześćset; ta chorągiew, mająca w sobie komputu koni dziewiędziesiąt dziewięć, do roku kosztować będzie złotych polskich dwadzieścia y jeden tysięcy sześćset. A tedy imć panowie rotmistrze, podług wyżey wyrażonego opisu, powinni zaciągać kompanią z sowitemi pocztami, na dobrych koniach, z moderunkiem należyty, do wojny sposobnych, niezawodnych; boć, ieżeliby który towarzysz zdradził y zawiódł żołd wzięty od woiewodztwa, za takowego rotmistrz odpowiedzieć powinien, za pocztowego zaś — towarzysz, obserwując to, aby chorągiew w zupełnym zawsze zostawała kompacie; trębaczków y dobosza rotmistrz pułkowej chorągwi, a letkich chorągwi — rotmistrze doboszy umiejętnych konserwować powinni, dając im przy żołdzie naznaczonym wikt w chorągwiach; chorągwie kitaykowe, niebieskie, łokci półszosta wzdłuż, dwa bryty w szerz, na których ma być wyprasowany obraz najświentszey Panny Maryi Berdyczowskiej, lub effigies herb wojewodzki, skosza (sic) srebrna w grzywien czterech, y kotły — te ze skarbu wojewodztwa, iako też y drzewa farbowane do chorągwiów J. M. panowie podskarbiowie, et quidem wielmożny Pruszyński, stolnik starodubowski, do dwóch chorągwi sprawią y oddadzą rotmistrzom circa decimam Aprilis J. M. panowie podskarbiowie na zaciąg tey milicyi dadzą J. M. panom rotmistrzom ultimis Martii każdemu po cztery tysiące złotych polskich attento pignore et pretio, in post faciendo przez tychże J. M. panów rotmistrzów calculo; J. M. panowie rotmistrze z zaciągniętą milicyą staną pod Żytomierzem na dzień piętnasty Maja, w roku terazniejszym, tysiąc siedmset piędziesiątym pierwszym, dla popisania nowozaciągnięney milicyi, do którego popisania, zrewidowania y należytego zregulowania obliguiemy J. W. J. M. panów: Michała Steckiego, łowczego owruckiego, kommissarza wojewodztwa naszego na trybunał Radomski, wielmożnych ich mości panów: Jana na Dorohynie Pawsze,

stołnika kijowskiego, Feliciana Bierzyńskiego, stołnika owruckiego, Jana na Starosilcach Jakubowskiego, podczaszego zytomirskiego, Macieja Dedowicza Trypolskiego, podsejdyki ziemskiego kijowskiego, Józefa na Potoku Potockiego, pisarza ziemskiego kijowskiego, Łukasza z Chodosowszczyzny Bohdanowicza, kijowskiego, Wawrzyńca Potockiego, zytomirskiego, Andrzeja Trzeciaka, owruckiego—podstolich, Franciszka Xawerego na Piotrowie Nitowskiego, łowczego ziemi Chełmskiej, podwojewódzkiego sądowego generała województwa Kijowskiego, Woynarowskiego, skarbnika kijowskiego, Piusa Jerlicza, wojskiego zytomirskiego, Jana Potockiego, cześnika owruckiego, Jana Chojeckiego, pisarza grodzkiego zytomirskiego, absentia nonnullorum, non obstante, dum modo tres adsint; którzy to J. M. popisawszy przereczoną milicyą, zrachowawszy lud sposobny do woyny, dadzą testimonią in scriptis z podpisem rąk swoich J. M. panom rotmistrzom dla odebrania pułkowego żołdu do J. M. PP. podskarbiach województwa naszego, na który lubo ad mentem laudi od J. M. pana kommissarza naszego powinna wyjść assygnacya, ale że imé kommissarz natenczas w Radomiu na kommissyi znaydować się będzie, więc deklaruie zasiadający tu personaliter z nami, iż, co ich M. P.P. podskarbiowie ad mentem testimoniorum wypłacą, to potym in calculo pro liquido przyimie. Jeżeliby zaś przez czas przereczonego popisu ich mość panowie rotmistrze zupełnych komputów przez niesposobność zaciągnięcia nie stawili, tedy na tych tylko wezmą żołd, których na popisie mieć będą; obligantur jednak, aby na termin płacenia drugiego pułkowego żołdu zupełny mieli pod chorągwiemi komput, którego registr jego mości panu komisarzowi decima quinta septembris w roku terazniejszym, tysiąc siedmset piędziesiątym pierwszym, podadzą, a podług tych registrów J. M. pan kommissarz nasz wyda assygnacyą do ich M. P.P. podskarbiach na należący żołd; podług zaś wydanych ich M. P.P. podskarbiowie dnia pietnastego Octobris pieniądze wypłacą; a jeżeliby nie mieli in aerario importancii zupełney, delaty ad bona renitentium distinctim chorągwiom wydadzą, za którymi ich M. P.P. rotmistrze per executionem militarem, sine aggravatione iednak, koncernencyą swoją odbierać będą. Po zakończonym popisie ich M. delegowani, pod czas tego popisu znaydujący się, deferent J. W. J. M. panu Stanisławowi z Potoka Potockiemu, wojewodzie generałowi ziem Kijowskich, o aktualney milicyi naszej, y upraszać będą, aby oświadczył J. O. J. M. panu Józefowi z Potoka na xięstwie Zbaraskim, Stanisławowie, Brodach y Niemirowie Potockiemu, kasztelanowi Krakowskiemu, hetmanowi wielkiemu koronnemu

realem nostram na obronę granic od insultów haydamackich na sukurs partyi
 Ukrainskiej executionem milicyi; y upraszał jaśnie oświeconego jego mości
 pana kasztelana krakowskiego, aby ta milicya, złączona z woyskiem kom-
 putowym partyi Ukrainskiej, była zawsze konserwowana in visceribus woje-
 wodztwa naszego pro securitate nostri; nim zaś przyidzie dyspozycya od
 J. O. hetmana wielkiego koronnego, wyższy z urzedników, podczas popisu
 znajdujący się, weźmie popisane chorągwie w kommendę y ruszy z niemi
 gdzie exigentia formandae securitatis od insultów haydamackich wojewodz-
 twa naszego potrzebować będzie. Starać się będą ich mość panowie rotmisz-
 trze, aby kompania y poczty wszystkie w jednakowym byli mundurze, to jest
 w kontuszach niebieskich, a żupanach czerwonych; lokacja zimowa dla cho-
 rągwi: pierwsza chorągiew pułkowa ma stać w Fastowie, druga w Radomyślu
 J. M. pana Żdanowskiego, trzecia imć pana Kamińskiego—w Iwankowie cum
 attinentiis; rotmistrze ad primam requisitionem ukrzywdzonych powinni uczy-
 nić sprawiedliwość, in casu renitentiae zapozwani do grodu Kijowskiego, odpo-
 wiadać tenebuntur praevia praestanda z żołdu swego satisfactione. Żeby zaś
 ta milicya w punktualnym zostawała kompucie, a bez komputu daremnych aby
 nie brała pieniędzy, obligujemy J. M. pana kommissarza naszego i in post na-
 stępców jego, aby koniecznie de cima quinta Aprilis popisywali chorągwie, rege-
 stra przytomnych officerów, kompanii, pocztów y muzyk spisywali, a te na sey-
 mikach gospodarskich, dla pomiarkowania expensy, na aktualnego żołnierza
 potrzebney, prezentowali, a strzeż Boże na ten czas choroby na J. pana
 kommissarza, tedy przez wyznaczonego któregokolwiek z wielmożnych urzęd-
 ników wojewodztwa naszego, instrumentem in originali ad hunc actum
 peragendum danym, autheryzowanego, ten popis exekwowany byś ma; jeżeliby
 zaś którego roku nie przyszło na gospodarskim seymiku do obrania kom-
 missarza, tedy etiam po zerwanym, J. W. dyrektor z wielmożnymi urzędni-
 kami et cum concivibus chorążych dwóch naznaczy e medio sui do przerze-
 czonego popisu; takowymże sposobem in casu niedojścia gospodarskiego sey-
 miku, officerowie przerzeczoney milicyi delinquentes secundum demerita sądzeni,
 in casu odsądzenia, inni na ich mieyscu destinowani bydź mają. Ostrzega
 się powinne od każdego żołnierza kommandom swoim posłuszeństwo, iak
 należy, tak na lokacyach zimowych, iako też w marszach, obozach, pod-
 jazdach y wszelkich powinnościach, tak jako iest w artykułach woyskowych,
 od rzeczypospolitej ustanowionych, opisane, rygorami, w tychże artykułach
 wyrażonemi. Dajemy oraz moc y władzę ich M. panom rotmistrzom, lub ich
 subalternom, w chorągwiach przytomnym, excedujących kompanią, czyli pocz-

towych, lubo jakokolwiek pretensją między sobą mających; sprawiedliwości żądających, zasadziwszy ławicę ośmiu kompanii, przy prezencji officerskiej secundum demerita sądzić; takowych zaś sądów dekretem obwinieni zadosyć będą czynić, chyba ieżeliby się trafił iakowy kryminalista, takowy z wywiedzionemi poprzysięgłych świadków inkwizycyami pro finali decisionem do sądów ziemskich lub grodzkich kijowskich pod sekwestrem wojskowym odesłany być powinien; cavetur per omnia, aby ich mość panowie rotmistrze y ich subalterni ludzi z kommand swoich ad privatos usus na żadną rekwizycją nikomu nie dawali, et ad privatos usus proprios nie zażywali pod rygorem, w konstytucyach o wojsku komputowym opisanym super secus factientes. Haydamaków, których się zdarzy złowić żywcem, ich mość panowie rotmistrze, wyindagowawszy per confessata libera et turturata, będą sądzić, y nieodwłocznie, secundum demerita, y śmiercią, kiedy zasłuży, karać. Jeżeliby zaś który trafił się ex confessatis byź potrzebny na iakowe dalsze dowody, takowego do wyższej kommandy, pod którą zostawać będą, reportować będą, y podług jey dyspozycyi z takowym aresztantem postąpić. Rekomendujemy tymże ich M. P.P. rotmistrzom naszym, aby czytano na lokacyach stojący, czyli w polu, czyli w marszach będący, mieli doskonałą przezorność o ludziach cujuscunque status et conditionis swawolnych, podeyrzanych, nieznanomych, zbiegłych, aby takowych ubivis locorum przestrzegali, dochodzili, sekwestrowali, za słusznymi dowodami, praecommissa superius potestate, sądzili, tak jednak, aby się to przez prywatny iakowy pretext z krzywdą obywatelów wojewodztwa naszego personis, de quocunque ordine redargutis, protekcji niedawali, sub onere causae. Jako zaś laudo publico roku przeszłego na seymiku boni ordinis iest opisano, aby przerzeczona milicya nasza, iako punktualną y regularną płace brać będzie, tak żeby z grosza żyła, wszelkie wiktualia y furaze podług targów w każdym miejscu płaciła, y żadnych exorbitacyi sobie nie pozwalala, serio ostrzegamy, zachowując każdemu ukrzywdzonemu szukanie y pozyskanie sprawiedliwości w sądach, pozwolonych ich m. panom rotmistrzom, a, w niedoysciu tam, w sądach ziemskich lub grodzkich Kijowskich; trawa zaś iednak dla koni przechodzącemu żołnierzowi, bez psowania siennych łąk, powinna byź pozwolona. Te tedy sancita nostra, na fundamentie laudum przeszłorocznego, firmiter conservanda, na zawsze postanawiamy. Reliqua, co się będzie zdało prześwietnemu wojewodztwu naszemu in ordine do dalszego ieszcze postanowienia częstokroć wspomnioney milicyi, sine derogatione terażnieyszemu opisaniu, do przyszłego seymiku gospodarskiego rezerwuiemy,

te zaś terazniejsze postanowienie rękoma własnymi podpisuiemy, do xiąg grodzkich kiiowskich ad acticandum podaiemy, kturę ich m. panowie rotmistrze na dokument funkcyi y obowiązków swoich, ubique locorum kredytowanych, per extractus wyjmą. W tej dyspozycyi, per oblatam podaney, podpisy rąk własnych, tak i. w. i. pana kasztelana Kiiowskiego y w. w. ich m. panów podskarbach, na przeszłorocznym gospodarskim seymiku laudo publico uproszonych, iako też y wielmożnych urzędników, obywatelów prześwietnego woiewodztwa Kiiowskiego, de serie verborum ejusmodi: Nikodem-Każmierz na Szumsku Woronicz, kasztelan Kiiowski. Jerzy Jan z Pruszyzna Pruszyński chorąży żytomirski, Felicjan Bierzyński, stolnik owrucki, starosta Sauliski m. p. Antoni Tyszkiewicz, starosta Strzałkowski, mn. propria. Wawrzyniec Kazimierz na Potoku Potocki, podsędek żytomirski m. p. Andrzej na Kuźmiczach Trzeciak, podstoli owrucki, podstarości grodzki żytomirski. Ignacy na Szumsku Woronicz, miecznik owrucki, sędzia grodzki żytomirski. Ignacy Pruszyński, cześnik żytomirski. Jan na Starosielcach Jakubowski, podczasy żytomirski. Łukasz na Różważowie Rybiński, cześnik kiiowski. Maciej Trypolski, podsędek ziemski woiewodztwa Kiiowskiego. Franciszek Xawery na Piotrowie Nitosławski, podwoiewodzy sądowy generału woiewodztwa Kiiowskiego, Pius Jerlicz, woyski żytomirski. Która to dyspozycya, za podaniem y proźbą wyżmianowaney podawaiącey osoby, a za moim, urzędowym, przyięciem, słowo w słowo, iak się w sobie ma, do xiąg niniejszych iest ingrossowana, z których y ten wypis pod pieczęcią grodzką kiiowską iest wydany. Pisany w mieście iego królewskiey mości Żytomierzu. Legit cum actis Chrzanowski m. p. (locus sigilli). Correxii Sosnowski.

Подлинникъ хранится въ собраніи документовъ, принадлежащихъ временной комиссіи для разбора древнихъ актовъ. Подополнительной описи № 41.

CCLXIX.

Протестъ дворянина Михаила Павши противъ постановленія сѣ-
мика Кіевскаго воеводства, на которомъ рѣшено было вооружить ми-
лицію на счетъ воеводства. Павша утверждаетъ, что рѣшеніе это со-
стоялось не смотря на протестъ и «veto» нѣсколькихъ присутствовав-
шихъ дворянъ и что сама милиція бесполезна и приноситъ даже вредъ
воеводству, позволяя себѣ грабить имѣнія дворянъ. 1751. Марта 17.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego pierwszego, miesiąca Marca
siedmnastego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku iego królewskiej mości Owruckim,
przedemną, Stefanem Niewmirzyckim, namieśnikiem protunc grodzkim ow-
ruckim, y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, owruckiemi personaliter veniens
wielmożny iego mość pan Michał na Narodyczach Pawsza, chorąży kiowski,
przychylając się do innych od innych współobywatelów woiewodztwa Kiiowskiego
manifestów zanięsonych, succurendo całości tegoż prześwieznego woiewodz-
twa, a niepraktykowanym y prawu przeciwnym chcąc zabiedz inkonwienien-
cyom, przeciwko uchwale, laudo niby publico, w roku przeszłym, na sey-
miku boni ordinis, ustanowienia milicyi y podatków na nią, wyrażoney so-
lennie się de illato dla całego woiewodztwa praejuditio manifestuie y oś-
wiadcza w ten sposób: iż lubo wielmożny comparens aegra valetudine pod-
tenczas był pressus y nie mógł seymikowaniu wyżeyrzeczonemu sam adesse
oczywiście, przecież, mając notitiam o uplantowanym przez niektórych ich
mościów, tegoż woiewodztwa obywatelów, z publicznym ukrzywdzeniem pro-
cederu, ore drugich, imeniu swemu skolligowanych, braci, przeciwną illius
gravaminis lubo oświadczał circa liberum veto rezolucyą, iednakże urgente
tego prywatnego uchwalenia, nie uważając na tę przeciwność, certam wo-
yska, nulla praemente necessitate, od woiewodztwa wymusili quantitatem;
które zebrane privata ratione woysko, ex instinktu affectantium, dobra
obywatelów, iako y samego komparenta, dziedziczne, naieżdżają y extorsye
z zbyteczną aggrawacyą poddaństwa czynią. Nie tylko tedy o nieważność

cum diligenti et prompta contradicentium sensibilitate spisane go wyżwyrażonego laudum praesentaneus comparens publiczną zanosi kwerymonię, ale też y przeciwko wszystkim do takowey inkonweniencyi directi aut indirecti, którzy interesować się ważyli y interessuia, manifestaie, et ex ordinatione nienaruszoney dotąd woiennego głosu wolności, iako szlachcic y z antecessorów swoich w tym woiewodztwie wielkimi, emeritus racyami, bez racyi uchwalonego woyska nie akceptuie y zupełnie temu wszystkiemu kontradyktuie, ile co się (dzieje) przeciwko prawu y konstytucyom, osobliwie anni millesimi septingentesimi decimi septimi. Co wszystko actis connotari prosił, co y otrzymał. Michał Pawsza, chorąży kiiowski, manu propria.

Книга городская, Овруцкая, записовая и поточная, годъ 1750—1751, № 3245; листъ 909 на оборотъ.

CCLXX.

Универсалъ великаго короннаго гетмана, Юсифа Потоцкаго, къ начальникамъ милиціи Кіевскаго воеводства, предписывающій имъ соединиться съ отрядомъ короннаго войска и состоять подъ командою его начальника. 1851. Марта 22.

Roku tysiã siedmset piãdziesiątego pierwszego, miesiąca Aprilis piętnastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku iego królewskiey mości Owruckim, przedemną, Stefanem Niewmirzyckim, namieśnikiem protunc grodzkim owruckim, y xiegami ninieyszemi, grodzkimi, owruckimi, comparens persónaliter urodzony iego mość pan Karol Jahołkowski, ten ekstrakt, z grodu Kiiowskiego authentice wydany, z wpisaniem w nim ordynansu od iaśnie

oświeconego iego mości pana Potockiego, kasztelana Krakowskiego, hetmana wielkiego koronnego, ich mościom panom rotmistrzom milicyi prześwietnego wojewodztwa Kiiowskiego danego, racione introcontentorum, dla wpisania do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich per oblatam podał, prosząc mnie, urzędu, aby do xiąg niniejszych przyjęty y wpisany był; a tak ia, urząd, annuendo affectationi comparentis, ten pomieniony ekstrakt ad acticandum przyimuąc, czytałem de tenore tali: Wypis z xiąg grodzkich wojewodztwa Kiiowskiego, roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego pierwszego, miesiąca Aprilis (пробѣль въ полминникѣ) dnia. Na urządzie grodzkim, w mieście iego królewskiej mości Żytomirskim, przedemną, Piotrem Żytkiewiczem, namieśnikiem przysięgłym grodzkim generału wojewodztwa Kiiowskiego, y xięgami niniejszemi, grodzkimi, kiiowskimi, comparens personaliter urodzony iego mość pan Przyborowski Dominik, ten oryginał ordynansu od iaśnie oświeconego iego mości pana Potockiego, kasztelana Krakowskiego, hetmana wielkiego koronnego, wielmożnym ich mościom panom rotmistrzom milicyi prześwietnego wojewodztwa Kiiowskiego dany, z podpisem ręki iaśnie oświeconego iego mości pana kasztelana, Krakowskiego przy pieczęci przyciśnionej, racione introcontentorum, ad acta praesentia, castrensia, Kiiowiensia per oblatam podał, tenoris sequentis: Józef z Potoka na Stanisławowie, Brodach, xięstwie Zbaraskim y Niemirowie Potocki, kasztelan krakowski, hetman wielki koronny. Ponieważ prześwietne wojewodztwo Kiiowskie, widząc y pozniając doskonale w iakim niebezpieczeństwie zostawało i ustawicznym alarmie od naiazdów y rabunków kozackich, uchwalało per laudum publicum milicyę na zaszczyt y obronę kraiu, y trzy chorągwie z niey erygowało, a konformuiąc się do prawa wyżyrażonego, pod władzę hetmańską oddało, więc daię ten ordynans ich mościom panom rotmistrzom milicyi wspomnionego wojewodztwa Kiiowskiego, aby złączywszy się z komenderowanemi od partyi Ukraińskiej, ordynansów komendanta tychże komenderowanych y dyspozycyi we wszystkim słuchali y zadosyć czynili, broniąc kraiu intra limites tegoż prześwietnego wojewodztwa Kiiowskiego, serio rekomenduję. Datum w Założcach, die vigesima secunda Martii, millesimo septingentesimo quinquagesimo primo anno. U tego ordynansu podpis ręki iaśnie oświeconego iego mości pana kasztelana Krakowskiego, hetmana wielkiego koronnego, temi słowy: Józef Potocki, kasztelan krakowski, hetman wielki koronny. (Locus sigilli). Któryże to ordynans, per oblatam ad acta podany, za podaniem y prośbą wyżyrażoney osoby podawaiącey, a za moim urzędowym przyjęciem, słowo w słowo iako

się w sobie ma, wszystek z początku aż do końca, do xiąg niniejszych, grodzkich, kiiowskich iest ingrossowany. Z których y ten wypis, pod pieczęcią grodzką kiiowską, iest wydany; pisany w mieście iego królewskiey mości Żytomierzu. A korrekta zaś temi słowy iest pisana: correxi Trypol-ski, manu propria. A lekta zaś tak się w sobie ma: legit Dąbrowski. Któryże to ekstrakt, z grodu Kiiowskiego wydany, za podaniem y prośbą wyżpodawaiącego, a za moim, urzędowym, przyięciem, wszystek, z początku aż do końca, słowo w słowo do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich iest wpisany.

Книга городская, Овруцкая, записывная и поточная, годъ 1750—1751, № 3245; листъ 694 на оборотъ.

CCLXXI.

Универсалъ гетмана великаго короннаго, Юсифа Потоцкаго, предпринимающей владѣльцамъ староствъ доставлять городовыхъ козаковъ въ помощь войску коронному и запрещающей имъ приписывать этихъ козаковъ къ крестьянамъ. 1751. Марта 22.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego pierwszego, miesiąca Aprilis dwudziestego wtórego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku iego królewskiey mości Owruckim, przedemną, Stefanem Niewmierzyckim, namieśnikiem protunc grodzkim owruckim, y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, owruckiemi, comparens personaliter urodzony iego mość pan Karol Jahołkowski, ten ekstrakt, z grodu Kiiowskiego authentice wyięty, z wpisaniem w nim uniwersału od iaśnie oświeconego iego mości pana Potockiego, kasztelana krakowskiego, hetmana wielkiego koronnego, do prześwietnych woiewodztw: Kiiowskiego y Braclaw-

skiego wydane, ratione introcontentorum, ad acta castrensia, ovrucensia per oblatam podał, prosząc mnie, urzędu, aby do xiąg niniejszych przyięty y wpisany był; a tak ja, urząd, annuendo affectationi comparentis, pomieniōny ekstrakt ad acticandum przyjmując, czytałem de tenore tali: Wypis z xiąg grodzkich województwa Kiiowskiego, roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego pierwszego, miesiąca Aprilis piętnastego dnia. Na urządzie grodzkim, w mieście iego królewskiej mości Żytomierzu, przedemną, Pawłem Żytkiewiczem, namieśnikiem przysięgłym grodzkim generału województwa Kiiowskiego, y xięgami niniejszemi, grodzkimi, kiiowskimi, comparens personam urodzony iego mość pan Dominik Przyborowski, ten uniwersał, od iaśnie oświeconego iego mości pana Potockiego, kasztelana Krakowskiego, hetmana wielkiego koronnego, do prześwieznego województwa Kiiowskiego y Braclawskiego wydany, z podpisem ręki iaśnie oświeconego iego mości pana kasztelana Krakowskiego, przy pieczęci wielkiej, ratione introcontentorum, ad acta praesentia, castrensia, kijowiensia per oblatam podał, de tenore tali: Józef z Potoka na Stanisławowie, Brodach, xięstwie Zbaraskim y Niemirowie Potocki, kasztelan Krakowski, hetman wielki koronny. Wiadomo czynie komu o tym wiedzieć należy, osobliwie iednak iaśnie oświeconym, iaśnie wielmożnym, wielmożnym ich mościom panom starostom, dzierzawcom, possessorom dóbr królewskich w prześwietnych województwach: Kiiowskim y Braclawskim leżących, moim wielce mościwym panom y braci, oraz y gubernatorom, administratorom, podstarościm y wszystkim in genere rzadcom y dyspozytorom: iż, usiłując przez wszystkie sposoby assekurować pro meliori granice rzeczypospolitey, pod zaszczytem słodkiego y miłego panowania iego królewskiej mości utrzymać spokojność wewnętrzną, bezpieczeństwo świątynie Boskich y domów szlacheckich, iakie tylko mogą być wzięte w tej mierze starania, z władzy y urzędu mego nie zaniędywam, ażeby mogło się stać zadosyć żądaniu publicznemu. I tak, nieustającym pieczołowaniem y pilnym czuwaniem pobudzony, widząc, że w przeszłym roku złość y zawziętość haydamacka po całej Ukrainie a nawet głębiej rozszerzać się zaczęła, zmocniłem partyę mieysca tamtego, ruszyłem na wsparcie drugą partyę z województw: Ruskich y Podlaskiego, a nareszcie, dla obrony kraiu, dla zatamowania tego iadu rozciągającego się, własnych y groszem swoim utrzymywanych ordynowałem ludzi; pobłogosławił Pan Bóg łaskawiepracom, azardom y mężstwu woyska koronnego tak, że znaczną liczbę tego hultajstwa znięsiono, pogromiono, a resztę rospędzono. Lecz kiedy odbieram reporta, że terazniejszą wiosną ta malignitas chce silniey

y zwawiey w kraiu naszym serpere, mnie zaś należy ubezpieczyć wszystkie przemylki, przeloty y wycieczki, któremi ta złośliwa collavies wkładać się zwykła, a nie podobna tak obszernego y rozległego kraiu woyskiem koronnym dostatecznie zasłonić, prawa zaś wyraźnie mieć chcą y mocno ohostrzyły, ażeby ich mość panowie starostowie y dzierżawcy dóbr królewskich w Ukrainie, dla zaszczytu iey, pewną liczbę ludzi, alias kozaków horodowych dawali, którzyby od niaazdów broniłi y zasłaniałi, — więc, na fundamencie tegoż prawa, wszystkich ich mościów panów gubernatorów y rządców wspomnionych starostw, dzierżaw y innych królewszczyzn convenio y obliguję, ażeby do partyi Ukrainiskiey, za rekwiizycyą komenderującego iego mości pana regimentarza, do obozu, dla podiazdów, dla obiazdek y na inne expedycye wojenne, wspomnionych kozaków horodowych nieodwłócznie ordynowali, y w każdym potrzebach dobrze wyynsztunek opatrzonych y na koniach dobrych punktualnie stawić się surbowo zaleciłi, do czego nie tylko łatwość, ale też dla usługi publiczney najprędzszego ubiegania się miłość dobra pospolitego y utrzymania spokojności wzruszać każdego powinna, ile kiedy w nagrodę tey obrony najjaśnieysi królowie nasi y rzeczpospolita z pomienionych dóbr królewskich nadała prowenta. W czym ażeby się zadesyć stało wyraźney woli prawa, iaśnie wielmożnemu iego mości panu Potockiemu, krayczemu koronnemu, regimentarzowi partyi Ukrainiskiey, zalecamy; iesliby zaś wspomnione ich mość panowie rządcy starostw y dóbr królewskich mieli się znaydować renitentes temuż prawu, więc ażeby ie do skutku przyprowadził tenże iego mość pan reymentarz, ma wszystkie na tołożyć sposoby; a nim nastąpią contra refragarios dekreta w sądach iego królewskiey mości assessorskich, — tak iako rygor prawa mieć chce, ut tueatur jure militari et mediis praescriptis sobie w ordynansie moim. Że zaś w niektórych starostwach y innych dzierżawach królewskich, niby dla pomnożenia intrat, w daniny obrócono kozaków horodowych, przez którą kraiovi nieprzyzwoitą ekonomię, nie tylko też dobra, odiołszy sposoby obrony, exponowane śmiałym niaazdom haydamackim y rabunkom, ale też otworzono tymże sposobem wrota do inkursyi na cały kray, czego nas uczy doświadczenie na starostwie Czeheryńskim, — więc, ażeby wspomnieni kozacy do swoiey służby przywróćeni byli — ciż ich mość panowie possessorowie y gubernatorowie mają ten porządek wielce potrzebny przywróćić, ażeby nie upadała usługa publiczna, y na to iego mość pan reymentarz ma mieć pilne baczenie y dozoru należytego przyłożyć. Któren to uniwersał moy ażeby do wiadomości doszedł, po grodach y parafiach publikować zaleciłem, a dla więkzszey wiary

y wagi, ręką moją własną, przy zwykłej pieczęci, stwierdzam go i podpisuję. Datum w Założcach, die vigesima secunda Martii, millesimo septingentesimo quinquagesimo primo anno. U tego uniwersału, per oblatam podanego, podpis ręki w te słowa: Józef Potocki, kasztelan Krakowski, hetman wielki koronny, manu propria. (L. S.). Któryże to uniwersał, per oblatam podany, za ustną y oczewistą wyż podawającego iego mości prośbą, a za moim, urzędowym, przyięciem, słowo w słowo, z początku aż do końca, iak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, kiiowskich iest ingrosowany. Z których y ten wypis pod pieczęcią grodzką kiiowską iest wydany; pisany w mieście iego królewskiej mości Żytomierzu. (L. S.) Korrekta tak się w sobie ma: correxit Trypolski, manu propria. Lekta zaś w te słowa: legit Dąbrowski.—Któryże to ekstrakt, za podaniem y oczewistą prośbą wyznadmienioney podawającej osoby, a za moim, urzędowym, przyięciem, wszystek, z początku aż do końca, słowo w słowo iak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, owruckich iest wpisany.

Книга городская, Овруцкая, записовая и поточная, годъ 1750—1751, № 3245; листъ 706.

CCLXXII.

Универсалъ великаго короннаго гетмана, Юсифа Потоцкаго, къ дворянамъ воеводствъ: Кіевскаго и Брацлавскаго, извѣщающій ихъ о мѣрахъ, принятыхъ гетманомъ для предотвращенія гайдамацкихъ набѣговъ. Гетманъ распорядился: не пропускать крестьянъ за границу безъ паспортовъ, ревизовать возы, отправляющіеся за границу и обслѣдовать бровары и хутора съ цѣлью повѣрить поведеніе, скрывающихся въ нихъ подозрительныхъ личностей. 1751. Марта 22,

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego pierwszego, miesiąca Aprilis dwudziestego drugiego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku iego królewskiej mości Owruckim, przedemną, Stefanem Niewmirzyckim, namieśnikiem protunc grodzkim ow-

ruckim, y xięgami ninieyszemi, grodzkimi, owruckiemi comparens personaliter urodzony iego mość pan Karol Jahołkowski ten ekstrakt, z grodu Kiiowskiego authentice wydany, z wpisaniem w nim uniwersału od iaśnie oświeconego iego mości pana Potockiego, kasztelana Krakowskiego, hetmana wielkiego koronnego, do województwa Kiiowskiego y Braclawskiego ratione introcontentorum wydanego, dla wpisania do xiąg ninieyszich, grodzkich, owruckich per oblatam podał, prosząc mnie, urzędu, aby do xiąg ninieyszich przyięty y wpisany był; a tak ia, urząd, anhuendo affectationi comparentis, pomieniony ekstrakt ad acticandum przyjmując, czytałem, y tak się w sobie ma: Wypis z xiąg grodzkich województwa Kiiowskiego, roku tysiąc siemset pięćdziesiątego pierwszego, miesiąca Aprilis piętnastego dnia. Na urzędzie grodzkim, w mieście iego królewskiej mości Żytomierzu, przedemną, Pawłem Żytkiewiczem, namięśnikiem przysięgłym grodzkim generału województwa Kiiowskiego, y xięgami ninieyszemi, grodzkimi, kiiowskimi, comparens personaliter urodzony iego mość pan Dominik Przyborski, ten uniwersał, od iaśnie oświeconego iego mości pana Potockiego, kasztelana Krakowskiego, hetmana wielkiego koronnego, do prześwietnych województw: Kiiowskiego y Braclawskiego wydany, z podpisem ręki iaśnie oświeconego iego mości pana kasztelana Krakowskiego, przy pieczęci wielkiej, ratione introcontentorum, ad acta praesentia, castrensia, Kiiowiensia per oblatam podał, de serie verborum tali: Józef z Potoka na Stanisławowie, Brodach, xięstwie Zbaraskim y Niemirowie Potocki, kasztelan Krakowski, hetman wielki koronny. Wiadomo czynię komu o tym wiedzieć należy, osobliwie iednak iaśnie oświeconym, iaśnie wielmożnym, wielmożnym ich mościom panom dziedzicom, possessorom, tenutariuszom dóbr prześwietnych województw: Kiiowskiego y Braclawskiego, moim wielce mościwym panom y braci, tudzież i komissarzom, ekonomom, gubernatorom, administratorom, podstarościm et quocunque titulo nazwanym rządcom: nie ustając w pilnym staraniu około spokojności publiczney y wewnętrznego bezpieczeństwa, tak ażeby każdy swobodnie y śmieie mógł w domu swoim przebywać, iako z obowiązku władzy y urzędu mego należy mi brać przed się wszystkie sposoby, przez które mogłoby się dogodzić publicae expectationi, kiedy zostają dostatecznie informowanym, że przy boroszni, alias furazach, które dla handlu zwykli ludzie z województw pogranicznych do Sicy wychodzić, parobków, młodzieży y innego ludu, którzy, będąc wiadomi wszystkich ścieżek, sytuacyi y niemal każdego siedzącego w domu szlachcica, ztamtąd wypadają y w kray rzeczypospolitey na wszystkie excessa

wkzadają się, a za przybranemi do siebie podobnemi hultajami z okra-
 cianstwem y złupieniem świątyn Boskich tyle swywole popełniał; więc, zaka-
 pobiegając wynikałacemu ztąd niebezpieczeństwu y tylu złym konsekwencyom,
 zaleciłem iego mości Pótockiemu, kraczemu koronnemu, regimentarzowi
 partyi Ukraińskiej, ażeby surowo na furwachtach przykazał bez paszportów
 regimentarskich żadnego za granicę człeka nie puszczać; a to z tęg naj-
 bardziej przyczyny, ażeby, wiedząc wiele wozów pójdzie za granicę, przy-
 tychże wozach więcej iak po jednemu człekowi przy jednym wozie nie po-
 zwalali powraćających zaś wspomnianych na furwachtach rewidować — jeżeli
 taż sama liczba, która wyszła, wracać się nazad będzie do kraiu, dając ja-
 na to pilne baczenie; ażeby, pod pretextem wspomnioney horoszni, batowni,
 albo praczy kupów, zdartych przez rabunki, nie wywozili, które częste-
 kroć nasi własni ludzie przechowywać y przeprowadzać zwykli; żeby zaś
 do wydawania komużkolwiek wspomnianych paszportów wcale nie pretę-
 dowano; oraz na furwachtach najmnieyszej solucyi przy rewizyach nie do-
 pominali się y nie wyściskali y extorsyi bądź pod jakimi pretextem nie czy-
 nili; — surowo, pod nięuchronnym sądem moim wojskowym, ordynansami
 memi, iego mości panu regimentarzowi partyi Ukraińskiej zalecam y uczy-
 nioną komużkolwiek krzywdę, za najpierwszym uzaleniem się u komendy
 y rzekłemi dowodami, unaćcuu paemis nadgrodzić y wrócić nakazuję. A
 ten porządek aby był zachowany — iasnie oświeconych, iasnie wielmożnych,
 wielmożnych ich mościów panów dziedziców, possessorów y wszystkich in genera-
 obywatelów prześwietnych województw: Kiłowskiego y Bracławskiego a mored
 pospolitego dobra y własnego bezpieczeństwa ohowiązuje, ażeby ich mościom
 panom rządcom y namiśnikom swoim insynuować to raczyli. Ze zaś z informa-
 cyi wielmożnych ich mościów panów sędziów granicznych województwa Brac-
 ławskiego mam sobie doniesiono, iż tułacze, próznacy y Indzie bez żadnego rze-
 mioska błąkający się, bez zimę ukrywać się po browarach, winnicach y futorach
 na wiosnę zwykli kupić y wznawiać maizdy, rabunki i wszystkie nayokropniey-
 sze swywole popełniać, — więc y temu zapobiegając, oraz przychyłając się do
 uniwersału przezornie wydanego przez wspomnionych ich mościów panów
 sędziów pogranicznych, zalecam ordynansem moim pomienionemu iego mości
 panu regimentarzowi partyi Ukraińskiej, ażeby postawiwszy na obiazdki
 podiazdy pod komendą ludzi rozeznanych y sprawiedliwych, też browary y
 futory zrewidować rozkazał, a gdziekolwiek znaleźliby tułaczów y próznia-
 ków, za którychby dobre rządzenie się y potściwe sprawowanie gromady
 nie raczyli się, ażeby takowych lustrowali y do sądów pogranicznych od-

dawali, wiczym, żeby żadna czyniona nie była trudność, owszem światłozorną pomoc i dostateczną informacyą, proszę y obliguję. A dla więksey wiary y owagi, ten uniwersał ręką moją własną, przy zwykłej pieczęci, stwierdzam y podpisuję. Datum w Założcach, die vigesima secunda Martii, millesimo septingentesimo quinquagesimo primo anno. U którego uniwersału, per oblatam podanego, podpis ręki własney iasnie oświeconego iego mości pana kasztelana Krakowskiego, hetmana wielkiego koronnego, temi słowami; Józef Potocki, kasztelan Krakowski, hetman wielki koronny, manu propria (Locus sigilli). Którym to uniwersału, za podaniem y prośbą wyznanowaney osoby podawającej, a za moim, urzędowym, przyjęciem, słowo w słowo, z początku aż do końca, iak się w sobie ma, do xiąg niniejszych iest ingroszowany. Z których i ten wypis, pod pieczęcią grodzką, kiiowską, iest wydany. Pisany w mieście iego królewskiej mości Żytomirzu, (L.S.). Korrekta tak się w sobie ma: correxit Trypolski, manu propria. Lekta zaś w te słowa: legit Paszkowski. — Który że to ekstrakt, za podaniem y oczewistą prośbą wyznanowaney podawającej osoby, a za moim, urzędowym, przyjęciem, wszystek, z początku aż do końca, słowo w słowo, iest do xiąg niniejszych wpisany.

Книга городская, Оверуцкая, записовая и поточная, годъ 1750, —1751, № 8245; листъ 708.

CCLXXIII.

Жалоба дворянина Антонія Войнаровскаго на дворянъ Дубровскихъ о томъ, что они устроили заездъ на имѣніе иста, отправивъ отрядъ крестьянъ, подъ предводительствомъ гайдамака, Василя. 1750. Мая 7.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiąt pierwszego, miesiąca Maia siódmego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku iego królewskiej mości Żytomierzu, przedemną, Józefem Rychardem Poczętowskim, namieśnikiem protunc

grodzkim żytomirskim, y xiegami ninieyszemi, grodzkiemi, żytomirskiem i comparens personaliter urodzony iego mość pan Antoni Czerniawski, nomine et ex speciali commissu iaśnie wielmożnego iego mości pana Antoniego z Woynarowey na Strzemigrodzie Woynarowskiego, skarbnika braclawskiego, podstarościego grodzkiego włodziimirskiego, deputata na trybunał koronny Lubelski z prześwietnego wojewodztwa Wołyńskiego, soleniter summaque cum dolore naprzeciwko wielmożnym ich mościom państwu: Antoninie z Bohuszów Dubrawskiey, podczaszyney braclawskiey, matce, wdowie, Andrzejowi Dubrawskiemu, podczaszycowi braclawskiemu, synowi, y innym, do osób kilkudziesiąt, do niżejwyrażoney wiolencyi przysposobionym ludziom, świadczył y manifestował się w ten niżej opisany sposob y o to: iż ich mość obwinieni, praecipue iey mość pani podczaszyna braclawska, za nic wążąc prawo, de securitate osób y fortun iaśnie wielmożnych deputatów rigide napisane, śmiała y ważyła się, stante actuali functione iaśnie wielmożnego manifestantis principała, ludzi, na dobra Strzemigrod, armatim et tumultuose, przydawszy grassuiącego przedtym haydamakę, przezwiskiem Wasyla, nasłać, zboże, w kopach stoiące, varii grani pozabierać; którzy ludzie, in praesentia wielmożnego iego mości pana Andrzeia Dubrawskiego, temuż zaborowi przytomnego, na zdrowie y życie sług y poddanych iaśnie wielmożnego manifestantis principała przechwałki y odpowiedzi czynili, zboża na kop sto zabrali, et his non contenti, sługę iadącego, recenter, bo w przeszłym miesiącu, na dobrowolney drodze zastąpili, zabić usiłowali,— przez co prawo wyż wyrażone violarunt. A zatym manifestans modernus, nomine quo supra, de praemisso omnibus iteratis manifestowawszy się vicibus, tey manifestacyi o przyjęcie y do akt wpisanie mnie, urzędu, prosił co y otrzymał. Antoni Czerniawski, manu propria.

Книга гродская, Житомирская, записовая и поточная, годъ 1750—1751, № 233; листъ 1254.

CCLXXIV.

Рапортъ въ кievскую генераль-губернаторскую канцелярію начальника Кременчугскаго форпоста, премьеръ-майора Висленева, которымъ онъ доноситъ, что асаулъ козацкаго компанейскаго полка, Михайль Саманась, присланный подъ его команду для помощи въ преслѣдованіи гайдамаковъ, отказывается ему въ повиновеніи и считаетъ себя независимымъ военнымъ начальникомъ. 1751. Іюня 2.

Въ Кіевскую генераль-губернаторскую канцелярію репортъ.

По силѣ присланнаго ко мнѣ Ея Императорскаго Величества изъ Кіевской генераль-губернаторской канцеляріи указа, велѣно компанейскій Павловъ полкъ при полковомъ асаулѣ, Михайль Саманась, пропустить въ заднѣпровскія мѣста чрезъ Кременчужкой форпостъ, и смѣнить, тамо обрѣтающихся у сыску, поимкѣ и искорененію злодѣевъ гайдамакъ, малоросійскихъ полковъ козацкую петисотную команду и бытъ ему, асаулу, въ командѣ моей по гайдамацкому дѣлу; которой асаулъ Саманась и съ полкомъ чрезъ Кременчужкой форпостъ пропущенъ, токмо по гайдамацкому дѣлу, въ силѣ вышеписаннаго Ея Императорскаго Величества указа, въ командѣ моей бытъ не хочетъ, и на посланные къ нему отъ меня ордера пишетъ въ отвѣтъ ко мнѣ извѣстіями; которой асаулъ Саманась по способности опредѣленъ былъ въ команду секундъ-майору Танѣеву о распредѣленіи ихъ для поимки гайдамакъ въ пристойныя мѣста, токмо и у него, майора Танѣева, подъ командою бытъ не хочетъ; и объ ономъ въ Кіевскую генераль-губернаторскую канцелярію симъ представя, имѣю ожидать резолюціи. Майоръ Иванъ Висленевъ. Іюня 2 дня, 1751 году.

Изъ связки бумагъ Кіевской генераль-губернаторской канцеляріи, содержащей переписку о гайдамакахъ. Сообщено дѣйствительнымъ членомъ комиссіи, М. А. Максимовичемъ. Листъ 20.

CCCLXXV.

Показанія, данныя при допросѣ жителемъ села Уховки, Николаемъ Паливоденковымъ зятемъ, о гайдамацкомъ набѣгѣ, въ которомъ онъ принималъ участіе. 1751. Іюня 2.

1751 году, Іюня 2 дня, по объявленію малороссійскаго Миргородскаго полку уховскаго жителя, Ивана Цыпча, уховской же житель, Николай Поливонинъ зять, допрашиванъ, а въ допросѣ показалъ нижеслѣдующее.

1.

Вопросъ. По объявленію казака Ивана Цыпча, прошлаго, 750, году, въ гайдамачествѣ былъ ли ты, и гдѣ гайдамачилъ, и въ какихъ мѣстахъ, и что тамъ брали, какую худобу, и подлинно кто съ тобою товарищи были, знаешь ли, и протчіе кто ходилъ на гайдамачество знаешь ли, и кто онѣ?

Отвѣтъ. Прошлаго, 750, году въ гайдамачествѣ я былъ подлинно за границую въ польской области, въ городѣ Чигринѣ, и въ протчихъ полскихъ мѣстахъ; а какую худобу брали: лошадей, коровъ и протчей скотъ, и платье; и, нагнавъ на насъ Ляхи, отбили всѣ тѣ у насъ пожитки; отаманомъ у насъ былъ запорожскъ Ирклеевского куреня—Гаврила, а прозванія не знаю; которой убить полъ Чуютою; ходилъ же обще со мною братъ мой родной—Иванъ Таранъ, и оной содержитца по тому гайдамачеству въ Сорочинцахъ; а протчіе не со мною, но особливо гайдамачили села Уховки: Юско Рыбчинковъ зять, да сасѣдъ Рыбчинковъ—Фома Таранъ, да шурина Рыбчинка жъ—Иванъ Полежаенко.

Къ сему допросу вмѣсто вышесказаннаго,

2.

Вопросъ. Болѣе не знаешь ли кто въ гайдамачествѣ прежде бывалъ и гайдамацкія партіи содержалъ, такожъ иные кто гайдамачить и партіи

гайдамацкія содержитъ, гдѣ тотъ братъ твой въ то время жилъ и съ кѣмъ, какъ жену ево заутъ (sic) и гдѣ она нынѣ живетъ?

Отвѣтъ. Болѣе, прежде и днѣ, кто гайдамачить и гайдамацкія партіи содержитъ—не знаю, толко прежде гайдамачиль братъ мой родной, Антонъ Поповъ зять, которой въ гайдамацкой партіи убитъ, а братъ мой въ то время жилъ въ мѣстечкѣ Цыбулевѣ своимъ домошъ зъ женою ево; жену ево заутъ Федосею, дочь попа цыбулевского, а гдѣ она нынѣ живетъ? не знаю.

села Уховки жителя, Николая Паливоденкова зятя, по его прошенію,

3.

Вопросъ. Прежде, какъ ты гайдамачиль, и, по разогнаніи отъ Ляховъ той гайдамацкой партіи, пойманъ ли былъ кѣмъ или самъ явился? и гдѣ ты явился, у ково и какъ явился, отъ сотника куда ты отправленъ, а отъ майора Веригина какъ ты освобожденъ и какимъ обстоятельствомъ? объявилъ ли ты, что съ тобою были гайдамаки, которыхъ ты въ допросѣ показалъ?

Отвѣтъ. По разогнаніи той гайдамацкой партіи явился я самъ у наказного сотника Устимовича въ Цыбулевѣ, и отправленъ я съ атаманомъ Кашавенкомъ къ майору Веригину, а какъ пришелъ я съ нимъ, Кашавенкомъ, объявилъ ему, майору, что я былъ гайдамакъ, и онъ меня отпустилъ обратно съ нимъ, Кашавенкомъ; онъ, майоръ, что я гдѣ гайдамачиль, и съ кѣмъ, и другихъ гайдамаковъ знаю ли?—о томъ меня не спрашивалъ, а я собою ему не объявилъ.

Цыбулевской сотенной писарь, Петръ Марковъ.

4.

Вопросъ. Въ семь своемъ допросѣ сущею ль ты правду сказалъ и не утаилъ ли чего?

Отвѣтъ. Въ семь своемъ допросѣ сказалъ я сущею правду и не утаилъ ничего.

руку приложилъ. Ротной писарь, Захаръ Соколовъ.

Изъ связки бумагъ Кіевской генералъ-губернаторской канцеляріи, содержащей переписку о гайдамакахъ. Сообщено дѣйствительнымъ членомъ Коммиссіи, М. А. Максимовичемъ. Листъ 33.

ССLXXVI.

Донесеніе Кіевскаго генераль-губернатора Леонтьева въ государственную коллегію иностранныхъ дѣлъ о томъ, что по рапорту, полученному имъ отъ начальника Кременчугскаго форпоста, премьеръ-майора Висленева, гайдамацкіе отряды вовсе не появлялись въ теченіе времени съ 23 по 30 число Мая мѣсяца. 1751. Іюня 7.

Въ государственную коллегію иностранныхъ дѣлъ отъ генерала и Кіевской губерніи генерала-губернатора доношеніе (по секрету).

Сего Іюня 6 числа обретающійся у низу рѣки Днѣпра, на Кременчужкомъ форпостѣ, Кіевскаго гарнизону премьеръ-майоръ Висленевъ, отъ 30 минувшаго Мая въ Кіевскую губернаторскую канцелярію репортовалъ, что въ командѣ его, какъ въ заднѣпровскихъ мѣстахъ при лантылицкой и козацкой командѣ, такъ и по той сторонѣ рѣки Днѣпра, того-жъ Мая съ 23 по 30 число о гайдамацкомъ обращеніи не слышно, такожъ и въ проходѣ нигдѣ ихъ не было, но во всемъ состояло благополучно; и о томъ въ государственную коллегію иностранныхъ дѣлъ покорнѣйше доношу во извѣстіе, а въ государственную военную коллегію о томъ же доношеніемъ отъ меня представлено. Кіевъ, 7 Іюня 1751 году.

Изъ связки бумагъ Кіевской генераль-губернаторской канцеляріи, содержащей переписку о гайдамакахъ. Сообщено жъ действительнымъ членомъ комиссіи, М. А. Максимовичемъ, Листъ 3.

Примѣчаніе: Такія-же доношенія представлялись еженедѣльно. Въ указанной связкѣ дѣлъ, онѣ повторяются 8 разъ, до 29 Іюля 1751 года. и вписаны на листахъ: 7, 36, 65, 73, 89, 121 и 130, безъ перемѣны текста по вышеприведенному образцу.

CCLXXVII.

Дочесеніе громады мѣстечка Кальниболота о томъ, что они ограблены гайдамацкимъ отрядомъ; при семъ приложенъ списокъ взятыхъ у нихъ гайдамаками вещей. 1751. Іюня 9.

1751 году, мѣсяца Іюня дня 9, объявляемъ симъ нашимъ писаніемъ милостемъ вашимъ о нашей обидѣ, которую намъ учинили гайдамаки въ семъ вышписанномъ году и мѣсяцу, на що и реестровне, пишемо. Первое: напали на пански дворъ, и вана адмстратора издерли, и самого тилки на смерть не вбили, и за шию поворозомъ водили, кони 2, конѣй цѣна рублей 14, а конѣ на масть: 1 лысы рижи, други рижи на чолѣ лысинка мала; денегъ готовыхъ рублей 17, кунтушъ зелены, добры, лисями подшиты, жуночи, цѣна оному кунтушу рублей 20; други кунтушъ также жуночи, легки, вишневы, гродоторомъ жовтымъ обложены, которому цѣна рублей 8; также и сподницю моринову небеску, и поясъ шовковы, и запаску небеску; сподницѣ цѣна рублей 3, да поясъ рубль 1; также и рубашокъ бѣлыхъ тонкихъ 9, жуночихъ 6, панскихъ 3, цѣна онымъ рубашкамъ копѣ 9: наместа доброго, рослого, рѣзаного, чирвоного шнуrowъ 6, цѣна оному наместу рублей 10; также панскихъ суконь пара: жупанъ чирвоны грубриновы, юшка синя тонкого сукна, поясъ матеріалны; и тымъ сукнямъ и поясу цѣна рублей 8; шапка кармазынова чирвоная, баранокъ сивы крымски, цѣна оной шапкѣ рублей 3, кирею синю, вовнами подшиту, цѣна оной киреи рублей 10; сабля копѣ 3, яничарка рублей 3; карабинъ рублей 2, кульбака рублей 3, пистолеть гривень 6, натруска съ порохомъ, съ кулями гривень 6; лисиць чтиринадцатъ чинныхъ добрыхъ, шушовъ ягничихъ, чорныхъ, добрыхъ, чинныхъ вусемналцатъ; также скарбовыхъ арендарскихъ казановъ новыхъ и зѣ рурами 5; денегъ готовыхъ рублей пятьдесятъ и 4; хомутовъ 1, кожуховъ новыхъ шить, свитокъ новыхъ грабежныхъ шить, сокиръ вусемъ, — то все арендарске; также въ честного іерея: денегъ готовыхъ рублей 23 бѣлыхъ, денежокъ мѣдныхъ рубль 1, реверенда чорна тонка, друга реверенда одмаштокъ, кафтанъ китаевы добры и жупанъ синей новы, шаравары сине добри, поясъ

чорны добры, курта китаева гранатова, зайцами подшита, новая, жупанъ блакитны неподшиты, полотна локоть сто, бѣлыхъ рубахъ 7, кульбака добра, узда добра, тринугъ 1, чобуть паръ 2, фистка добра шовкомъ шита, козлинъ чотыри чинныхъ, образокъ сребломъ оправляны, ножи паристы бѣли, други складаны добры, муткувъ два тонкихъ прядиныхъ; также въ Настѣ Онопрѣвны наместа шнурувъ девять доброго; также въ Савки Кіяниченка забрали и зъ деньгами и зъ вещами всякими за семьдесятъ рублей; также и въ Костѣ Иленка: кожухъ новы, шапка кармазынова добра, денегъ готовыхъ рублей 2, коса, скатерть нова, габелокъ (sic) чинны; также въ Ласа Жидана: кулбаки, коса и денегъ готовыхъ полъ копы; также въ Якова Мелника: кафтановъ 2 и кунтушъ, жоночи кунтушъ подшиты, блакитны, сподница зелена штаметова, килимовъ два, скатерть, двѣ чоботы, 1 жоночи чирвони, рубахъ девять, косъ двѣ; также и въ Кирика Цомы: денегъ готовыхъ рублей шість, шапокъ двѣ добрихъ новыхъ, наместа шноровъ 5, жупанокъ маковы ношены, воску око 1, намѣтка, рушниковъ три синихъ, добрыхъ; также въ Брехунка вдовы: полотна тонкого докоть 50; въ Семена Кирусенка также взяли: готовыхъ денегъ золотыхъ одиннадцать, сукна русскаго, бѣлого, чужковаго локоть 20, товстого сукна локоть 10, полотна тонкого локоть 40, кожухъ новы мужичи, рубахъ шість, скатерть синя, добра, нова, жупанъ зелены ношены, поясовъ два—единъ сайковы, а други рабы; также и въ Лупиконовнѣ: наместа доброго шнурувъ 8, кожухъ новы, полотна локоть пятнадцать, запаска нова, штаметова, зелена, сокира, свита ковнириста; также въ Яцка Трилѣса: кусъ двѣ и сокира; въ Савки Кіяниченка: кунъ вороны рослы 1, въ попа: кляча гнѣда 1; въ Максима Военного: кляча рижя и зъ лошамъ; въ Кирила Военного брата: рижя, на чолѣ мысинка; въ Андрея Кіяниченка: кляча гнѣда саматреть; въ Якова Кожуха: кони трое—клячъ двѣ половыхъ, а конь гнѣды. въ Грицка Лупиконоваго зятя: клячъ и зъ лошамъ; въ Ласа Жидана—клячъ рижя на чолѣ мысинка мада; въ Мелника Якова: клячъ буланя; въ Лупиконовнѣ—конь вороны; въ Семена Кирусенка: клячъ рижя; въ Кондрата Горбова: клячъ рижя и зъ лошамъ; въ Андрѣя Дрибаса: клячъ рижя и зъ лошамъ; въ Степана Трасцѣ: клячъ рижя; въ Василя Лося: клячъ бѣла; въ Прокопа Колесника: клячъ двѣ и зъ лошамъ; въ Могилы: клячъ ворона и зъ лошамъ; въ Гната Душенка: клячъ двѣ—идна рижя, а друга сива; въ Дмитра Каленниковаго зятя: клячъ двѣ—една ворона, а друга прополовата; въ Гавриша: кунъ гнѣды; въ Игната Жеребного: клячъ гнѣда; въ Яцка Трилѣсенка: клячъ гнѣда а друга проривовата, а трста гнѣда; въ Семикраса: клячъ сивожелѣза; въ Грицка

Гризленка: конь каштановаты а клячъ чала, въ Ивана у Бибаченка: клячъ мышата; въ Ивана у Бибаченка: жупанъ блакитны, добры; въ Андрѣя Дяка: жупанъ синѣй. На що для лутшаго вѣроятія повторне вамъ извѣствуемъ подѣ сумленямъ крестіанскымъ, же немае въ семъ писаніи нѣчого ложного, не только побожитися, але готовы на крестъ и евангеліи святомъ вси едностайне присягти, а що милки речи, то того и не писали.

Милостемъ вашимъ впадаючи до стопъ ногъ вашихъ, и просимо милосердія вашого панского—быти намъ пріятеlemъ о нашей обидѣ, а мы, дознавши ласкъ вашихъ, можемо завше Бога молити и нагородити що; зостаемо вамъ всего добра желатель и пріятеlemъ, чала громада Калниболотска.

Изъ связки бумагъ Кіевской генералъ-губернаторской канцелярии, содержащей переписку о гайдамакахъ. Сообщено дѣйствительнымъ членомъ комиссіи М. А. Максимовичемъ. Листъ 98.

ССLXXVIII.

Объясненія, представленныя русскими пограничными судьями на пункты претензій, заявленныхъ польскими подданными. 1751. Юня 12.

Съ російской стороны на выданныя отъ полскихъ комиссаровъ пункты решительные резолюціи 1751 году, Юня 12 числа.

На 1. По претензіи господина Потоцкого, старосты Каневского, будто подполковникомъ Шинкеевымъ съ Каневского староства взята не малая сума изъ тамошнихъ доходовъ, то, хотя-бъ оно было и правда, однако таковой зборъ былъ не въ нынѣшнее мирное съ Полскою коро-

ною время, но въ минувшую войну по военнымъ резонамъ, чего никакая корона никогда претендовать не можетъ; о чемъ и напередъ сего къ Каневскому старосту отъ бывшего фелтмаршала Миниха обязательно сообщено, да и оной Шинкеевъ умре тому более десяти летъ.

На 2. По претензиі ево-жъ, старосты Потоцкого, о взятіи подданныхъ ево, Потоцкого, дву человекъ ремесниковъ подполковникомъ Лангомъ, который умре и слѣдовать по оной претензиі некимъ.

На 3. По оной претензиі о сыскѣ и о присылкѣ запорожскихъ козаковъ: Харка, Рудя, Гривы, Иваницы, Жилы, кои якобы починили въ Полши грабительства и убійства, запорожскому кошевому атаману писано, которой, писменно представилъ, яко де изъ оныхъ козаковъ: Харка, Иваницу и Жилу еще въ прошломъ, 1737, году, когда на російскіе границы Крымская Орда нападеніе чинила, въ томъ числе и на местечко Переволочну, то въ тожъ время оные козаки до смерти порублены, а Рудь посланъ былъ отъ запорожского войска въ Глуховъ, и, тамъ будучи, умре. Козакъ же Грива съшелъ безвестно, которой въ сыску и понынѣ не явился, о чемъ неоднократно имъ, господамъ полскимъ комисарамъ, съ російской стороны предъ симъ ответствовано; тако-жъ и отъ бывшего Россійского фетмаршала фон-Миниха полскому гетману, графу Потоцкому, о всехъ оныхъ обстоятельствахъ знать дано, почему уже оной стало бы возобновлять не должно, понеже таковымъ же образомъ многократно поставкою съ російской отъ полской сторонъ требовано вора Савки Чаленка, съ иротчими таковыми воры, изменники, по уходе изъ подъ ареста, которой шатался въ самихъ полскихъ границахъ и дествително находился надворнымъ полковникомъ; и такъ, имея одного вора у себя, съ російской стороны и требовать-бы не надлежало, почему упователно, яко и протчие таковыя воры и изменники російскіе, кои требуются отъ стороны російской свое (такъ какъ и воръ Савка Чаленко) въ полской области пребывание имеютъ, а не въ Россіи.

На 4. По претензиі господина Триполского, подкоморня Киевского, въ забраніи вышечисаннымъ Шинкеевымъ, чрезъ 1733, 1734 и 1735 годы, въ староствѣ Трехтемировскомъ съ тамошнихъ доходовъ некоторой суммы, ответствуется, яко оней Шинкеевъ умре, о чемъ въ первомъ пунктѣ показано.

На 5. Во взятіи подполковникомъ Демьяновымъ, во время быглія ево на команде въ Белой-Церкви, подъ караулъ Михаила Рогдовского, ответствуется: оной Рогдовской выданъ.

На 6. Атаманъ Дрикса противъ объявленной претензиі былъ сысканъ

и допрошиванъ при сѣзде, которой допросомъ показалъ: яко онъ посланъ за онымъ Трепольскимъ во время стоящихъ въ Белой-Церкви российскихъ командировъ: полковника фон-Трейдена и протчихъ, по обстоятельствамъ тогдашнимъ, какъ Лещенской въ Полци находился, и оной Трепольской, по взятии ево въ Белой-Церкви, содержанъ былъ восемь недель, а потомъ освобожденъ, и, будучи въ доме многое время, умре, а онъ де, Дрикса, при взятии ево, Триполского, не бывалъ и пожитковъ никакихъ не грабировалъ; родимецъ же оного Дрикса былъ подданной малороссійского города Глухова, малороссіянинъ, потомъ, какъ оной полковникъ фон-Трейденъ, такъ и означенной Дрикса въ давнихъ годахъ померли, и более следовать по той и по протчихъ на него, Дриксъ, претензіяхъ некимъ.

На 8. По претензіи Андрея Зелинского и Егора Семеновича въ заграничии у нихъ Галаганомъ съ козаками денегъ, отвѣтствуетца: оной Галаганъ умре, а кто ту обиду чинилъ, въ претензіи не показано и сыскать изследовать не на комъ.

На 11. По претензіи на Дунина въ причиненіи имъ въ селѣ Лебединѣ убытка и въ протчихъ, ответствуетца: оной Дунинъ по тому-жъ давно умре.

На 60. По претензіи въ разбое въ полскомъ селѣ Кошечевкѣ жиды Фреймы Екимомъ Кологривымъ и по оговору ево полицейскимъ писаромъ Тимофеемъ Островитиновымъ во время общего присудствія, подлежащій розыскъ и следствие произведено, по которому делу и решительный декретъ общей последовалъ въ 748 году, мая 18 дня: что оного Кологривого сослать вечно на каторгу, которой действительно въ каторгѣ и нынѣ находится; а писаря Островитинова, которой у оного Кологривого принялъ некоторые разбойные пожитки, учиня нещадное наказание батоги, освободить; которой, по учиненіи наказания и освобожденъ на добрыя поруки, а, взятые у Кологривого, разбойные пожитки: килимъ, тарелка, да полумисокъ оловянные и шнуровку кармазинную, такожь и что у него Островитинова въ Киевѣ въ домѣ каковыхъ собственныхъ ево пожитковъ сыскатца можетъ, оныя по тому-жъ отдать просителю, жиду Фрейму, и въ томъ-же 748 году, Юня 5, вышепоказанныя, имеющіеся у оного Островитинова пожитки, присланные отъ фастовского комисара Третьяка, козаку Мейсею Юрченку съ роспискою въ Киевѣ отданы; и, что собственныхъ у него Островитинова никакихъ пожитковъ и двора не имется, о томъ оной козаку Юрченко съ посланными изъ комиссии писменно засвидетельствовалъ; протчие-жъ, оговоренные по тому, воры въ сыску и

появились, и более по тому делу уже, яко решенному, следовать не кимъ.

На 66. Въ побеге изъ польской деревни Лешни, добръ доминикановъ, подданого, ответствуетца: показать оного беглеца имя и прозвания. Полковникъ и пограничной Комисаръ Аврамъ Мироновъ. Товаришъ Бунчуковій Василь Лизогубъ.

Книга пограничныхъ судовъ Кіевскаго воеводства, № 205, годъ 1747—1753; мѣстъ 165.

ССLXXIX.

Рапортъ въ Кіевскую генераль-губернаторскую канцелярію начальника Кременчугскаго форпоста, преміеръ-майора Висленева, о томъ, что по доносу жителя села Уховки, Ивана Цупца, арестованъ житель того-же села—Николай Паливоденковъ зять, по подозрѣнію въ гайдамачествѣ; на допросахъ арестованный обвинилъ въ свою очередь другихъ односельцевъ своихъ. 1751. Іюня 13.

Въ Кіевскую генераль-губернаторскую канцелярію репортъ.

Сего Іюня 13 числа, обретающійся въ задѣпровскихъ мѣстахъ при лантмилицкой командѣ у сыску, поимкѣ и искорененію злодѣевъ гайдамакъ, лантмилицкого корпуса секундъ-майоръ Танѣевъ, при репортѣ своемъ и зъ допросными рѣчьми писалъ ко мнѣ: малороссійскаго Миргородскаго полку, сотни Цыбулевской, села Уховки жителя Николая Паливодина зятя, по объявленію ему майору Танѣеву того-жъ села Уховки жителемъ Ивановомъ Цупцомъ, что онъ, Поливодинъ, зять въ прошломъ, 1750, году въ гайдамачествѣ былъ; котораго гайдамаку, Поливоденка зятя, посланными

отъ него, майора Танѣева, драгунами взять и въ томъ гайдамачествѣ допрошиванъ; которой допросомъ показалъ, что тогожъ села Уховки жители были-жь на гайдамачествѣ, точю за отлучкою не сысканы; и о сыскѣ ихъ гайдамакъ къ помянутому секундъ-майору Танѣеву ордеромъ найстрожайше предложено; и егда пойманы и ко мнѣ присланы будутъ, о томъ въ Кіевскую генераль-губернаторскую канцелярію репортовано быть имѣеть; которой ево, гайдамаки Поливоденкова зятя, допросъ для разсмотренія при семъ посылаетца; и куда повелѣно будеть ево гайдамаку отправить—имѣю ожидать резолюцы; а оной гайдамака до резолюцы содержитца въ Кременчукъ подъ карауломъ. Примеръ-майоръ Иванъ Висленевъ. Кременчукъ, 13 Іюня, 1754 году.

Изъ связки бумагъ Кіевской генераль-губернаторской канцеляріи, содержащей переписку о гайдамакахъ. Сообщено дѣйствительнымъ членомъ Коммисіи, М. А. Максимовичемъ. Листъ 32.

CCLXXX.

Указъ государственной военной коллегіи Кіевскому генераль-губернатору Михаилу Ивановичу Леонтьеву, предписывающій ему принять всѣ возможныя мѣры для прекращенія гайдамачества и для удержанія русскихъ подданныхъ отъ походовъ въ границы речипосполитой. 1751. Іюня. 13.

Указъ Ея Императорскаго Величества Самодержцы Всероссійской изъ государственной военной коллегіи господину генералу кавалеру и кіевскому генераль-губернатору, Михаилу Ивановичу Леонтьеву.

По указу Ея Императорскаго Величества, государственная военная коллегія, по доношенію вашему, генерала и кавалера, отъ 14 минувшаго Мая, которымъ объявлено о пойманныхъ въ минувшихъ Апрѣлѣ и Маѣ мѣсяцахъ гайдамакахъ петнадцати чловѣкахъ, съ пограбленными въ поль-

скихъ мѣстечкахъ и селахъ: Чернобыль, Толокунь и Наровль деньгами и пожитками, которые допросами показали, что было ихъ всѣхъ въ тѣхъ мѣстечкахъ въ собраніи въ одной партіи двадцать, въ другой одинадцать человекъ, и при томъ же грабежѣ убили они до смерти полскаго одного шляхтича, да жидовку, а изъ нихъ поляками по поимкѣ повѣшено двое, да третьей застрѣленъ до смерти; и изъ тѣхъ пойманныхъ восемь человекъ отосланы малороссійскаго Миргородскаго полку въ Потоцкую сотенную, а семь въ Кіевскую губернскую канцелярію, и съ помянутыми пограбленными ими пожитками и деньгами; а понеже де тѣ присланные въ Кіевскую губернскую канцелярію гайдамаки всѣ изъ запорожскихъ казаковъ и изъ малороссіянъ, и для того по силѣ указовъ, для надлежащаго слѣдствія отправятся они изъ Кіева по близости малороссійскаго Кіевского полку въ полковую канцелярію до мѣстечка Козелца, а которыя при тѣхъ гайдамакахъ грабсжныя пожитки и денги въ Кіевѣ отобраны были, изъ оныхъ нѣкоторыя присланнымъ изъ польскаго мѣстечка Чернобыля повѣреннымъ отданы съ роспискою, а прочія для такой же отдачи хранятца и нынѣ на лицо; а о всеприлежнѣйшемъ оныхъ гайдамаковъ предостереганіи и поимкѣ на всѣ, учрежденные вверху и внизу рѣки Днѣпра, форпосты указы съ найкрѣпчайшимъ подтвержденіемъ разосланы;—приказали къ вамъ, генералу и кавалеру, послать сей Ея Императорскаго Величества указъ—велѣтъ вамъ въ сыску, поимкѣ и искоренѣніи вышечисанныхъ вновь появившихся гайдамаковъ имѣть найприлежнѣйшее стараніе, дабы оныхъ не только чтобъ до ~~большаго~~ собраніевъ и грабежей допустить, но и во всемъ искоренить, и въ сыску и поимкѣ оныхъ поступать какъ о томъ данныя вамъ, генералу и кавалеру, указы повелѣваютъ непременно; а для наилучшаго такого ихъ злодѣяства и воровства пресѣченія и самихъ ихъ поимки и искоренѣнія, изъ обретающихся тамъ воинскихъ командъ имѣть всегдашнія и частыя розѣзды, а полковыхъ штабъ, оберъ-офицеровъ и другихъ, обретающихся тамъ, командировъ найкрѣпчайшими ордерами побуждать и велѣтъ за подчиненными своими крайнее смотрѣніе и въ поимкѣ тѣхъ гайдамаковъ прилежаніе имѣть, какъ присяжная должность того требуетъ, и всего того на нихъ взыскивать безъ всякаго упущенія, и что происходитъ будетъ—въ военную коллегію репортовать; а понеже какъ прежніе, такъ и нынѣ вновь появившіеся гайдамаки наиболѣе все изъ запорожскихъ казаковъ и изъ малороссіянъ оказались, того ради въ коллегію иностранныхъ дѣлъ послать промеморію (которая и послана) и требовать, чтобъ отъ оной соблаговолено было господи́ну малороссійскому герману найусильнѣйшимъ образомъ предло-

жить: дабы съ вышписанными пойманными гайдамаками учинено было за ихъ таковое воровство и смертное убійство найжесточайшес наказаніе и накрѣпко подтвердить: тамошнихъ малороссійскихъ обывателей и запорожскихъ казаковъ отъ таковыхъ злыхъ поступковъ воздерживать, и найприлежнѣйшее тамошней старшинѣ за подчиненными своими смотрѣніе имѣть, и отъ худыхъ поступковъ отвращать, и для найлутчаго въ престѣвленіи такого зла и тайнаго за границу проходу способу, учрежденныбы были изъ нихъ нарочныя вооруженныя изъ добрыхъ и надежныхъ людей команды, и приказанобъ было имъ имѣть всегдашніе разѣзды, дабы чрезъ оныя воровскія собранія вовсе прекратиться могли; какое въ оной коллегіи опредѣленіе воспослѣдуетъ, чтобъ соблаговолено было военной коллегіи сообщить. И господину генералу кавалеру и кievскому генералу губернатору, Михаилу Ивановичю Леонтьеву, о томъ вѣдать и чинить по Ея Императорскаго Величества указу. Іюня 13 дня, 1751 году. У подлиннаго указу подписано тако: Иванъ Козловъ. Секретарь Алексѣй Урываевъ. Актуаріусъ Казма Крамнинъ.

Изъ связи бумагъ Кіевской генераль-губернаторской канцелярїи, содержащей переписку о гайдамакахъ. Сообщено дѣйствительнымъ членомъ комиссіи, М. А. Максимовичемъ. Листъ 82.

CCLXXXI.

Письмо польскихъ пограничныхъ судій къ русскимъ, содержащее жалобу о разграбленіи гайдамаками села Кальниболота, а также прозъбу о томъ, чтобы русскимъ пограничнымъ командамъ повелѣно было заняться поимкою гайдамакъ и возвратомъ награбленныхъ ими вещей. 1751. Іюня ²⁵/₁

Wielmożni, wielmożni nam wielce mości panowie bracia i dobrodzieje,

Doniósł nam jaśnie wielmożny jego mość pan Oźga, starosta byszewski, regimentarz partyi Ukraińskiej wojska koronnego, że dnia 20 Junii

według kalendarza rzymskiego, hajdamacy na Kalne—Błota w granice polskie napadli, tam w tychże Kalnych—Błotach popa zbili, zkalectyli, cerkiew i całą wieś zrabowali, wszystko pozabierali, i poszli w granicę rossyjską, i tam z watażkami w koni pięciuset nad rzeką Wisią stoją. Zaczynamy upraszać, aby poblizsze kommandy rossyjskie, tamże stojące, onych przeieli i do wrócenia zabranych rzeczy, fant rabunkiem zdobytych, przycisneli, a samych winowajców przed sąd pograniczny stawić raczyli. Zostajemy wielmożnych waszmościów, naszych wielce mości panów i kochanych braci, najuniżeszemi sługami i kollegami: Wawrzyniec Potocki, G. i S. w. K. P. S. Z. mp. Łukasz Bohdanowicz, P. K. S. G. P. wojewodztwa Kijowskiego. Datum w Motowidłowie, die 25 Junii, anno 1751.

Из связки бумаг Киевской генералъ-губернаторской канцелярии, содержащей переписку о гайдамакахъ. Сообщено действительнымъ членомъ Коммисіи, М. А. Максимовичемъ. Листъ 27.

CCLXXXII.

Донесеніе Киевскому генералъ-губернатору, Михаилу Леонтьеву, отъ русскихъ пограничныхъ судій о томъ, что польскіе судьи передали имъ жалобу о разграбленіи гайдамаками мѣстечка Калниболота. 1751. Іюня 15-го дня.

Высокородному и высокопревосходительнѣйшему господину генералу анше-ту, кавалеру и Киевской губерніи генералу губернатору, Михайлѣ Ивановичу Леонтьеву, доношеніе.

Сего Іюня 14 числа, во время бытія нашего на полской сторонѣ у комисаровъ полскихъ для присутствія по пограничнымъ дѣламъ, персонално подали намъ оныя полскіе комисары письмо, которымъ объявляютъ

въ нападеніи вновь вышедшими въ пети стахъ гайдамаками на село Кадни-Болоты, которое разстояніемъ отъ російскаго городка Архангелскаго верстахъ въ двадцати, и о разграбленіи тамо церкви и всего оного села; которое ихъ полское писмо арегинално для разсмотрѣнія при семъ къ вашему высокопревосходительству сообщаемъ. Полковникъ Аврамъ Мионовъ. Товарищъ бунчуковый Василь Лызогубъ. Секретарь Михайло Домашевъ. Юня 15 дня 1751 года, Мотовиловка.

Изъ связки бумагъ Кіевской генераль-губернаторской канцеляріи, содержащей переписку о гайдамакахъ. Сообщено дѣйствительнымъ членомъ Коммиссіи, М. А. Максимовичемъ. Листъ 26.

СCLXXXIII.

Исчисленіе претензій, заявленныхъ русскимъ пограничнымъ комиссарамъ польскими во время засѣданія смѣшанной пограничной судебной комиссіи. Польскіе комиссары, между прочимъ, требуютъ удовлетворенія: за ограбленіе гайдамаками польскаго офицера Антонія Борецкаго, за ограбленіе ими-же села Сельца въ окрестности Канева и мѣстечка Володарки. 1751. Юня 16.

W roku 1751, die 16 Iunii, na naznaczoną sessją wielmożni ich mość panowie sędziowie pograniczni generału woiewodztwa Kiiowskiego do miasteczka Motowidłówki na miejsce zwykle zjechawszy się, i zobopolnie z wielmożnymi ich mość pany komissarzami rossyjskiemi umówiwszy się i utwierdziwszy tę szczęśliwie zacząć i onę celebrować kadencyę, i ad requisitionem tak wielmożnych i urodzonych obywatelów woiewodztwa Kiiowskiego, tudzież różney kondycyi ludzi państwa Polskiego, wszystkie pretensye w kancelaryi ingrossować i one sądowi zobopolnemu remonstrować kazali, które to pretensye, niżej luculentius wyrażone, od kogo, po kogo punctuatum wyrażają się.

1.

Jego mość pan Antoni Borecki, towarzysz przedniej straży, będąc za ordynansem iasnie wielmożnego iego mości pana regimentarza partyi Ukraińskiej komenderowany na furwakt pod Łukę Tołokuńską, stanowszy tam według zwyczaju z pocztami, i komendę zupełną mający w wszelkiem bezpieczeństwie, jako w ojczyźnie korony Polskiej, był ubezpieczony; że zaś z monarchyi Rossyjskiej napadszy hultaje, alias hajdamacy, przybywszy wodą dubem kilkadziesiąt człeka, tegoż samego kommandanta zbili, śmiertelnie skaleczyli, nareszcie ze wszystkiego, jako licet et decet żołnierzowi i kommandantowi być, wyzuli i wydarli; których to tak pozabieranych i zrabowanych rzeczy registr się wyraża: strzelby par 2, pistoletów para 1 stalowa, druga mosiężna — facit valorem czerwonych rłoty 3, karabin i sztuciec, które kosztowali rubli 6, ładownica łosia — tynfów 13, — wszystkij zbroi i moderunku, przez hultałów i haydamaków z strony rossyjskiej zabranej, mieni sobie szkody bydź na tynfów 25; sukień mundurowych para — rubli dwanaście, opończa in valore rubli pięć, ryby wędłej sztuk 120, leszczów za rubli 3, czapka pocztowego — pół rubla, szabla valoris czerwonych złotych 2; którzy to zbójcy hajdamacy znajdują się w monasterze Meżyhorskim, w państwie Rossyjskim, będącym od Kijowa mil cztery, z których to wszystkich tam tylko dwóch w tymże monasterze znajdują się: kucharz i posłusznik; które to zbójcy, alias haydamacy, w tymże samym monasterze Meżyhorskim znajdujący się, bydź przed sąd y kommissyą terazniejszey kadencyi stawieni i wszystkie rzeczy zabrane nądrodzone i oddane bydź powinny.

2.

Projekt z instancyi wielmożnego iego mości pana Pruszeńskiego, mieczniką mozyrskiego, w ten sposob: iż kucharz, przezwiskiem Iędruszko, własny poddany dziedziczny, kozaka poddanego włosci Berezowskiej bez żadney pretensyi i okazyi iako hultaj, upiwszy się, stojącego na usłudze pana swego, nożem pchnął i śmiertelnie zabił, któren to hultaj, alias zabójca, znajduie się w państwie Rossyjskim przy iego mości panu Borozn'ie, sędzicu, przeszłego iego mości pana Hryhorego Borozny synu, którego iego mości pana Borozny syn, traktując szkoły w Kiiowie, iadąc na wakacye do oycy swego — tegoż zbójcę, alias kucharza, z sobą wziół, któren i teraz się tam znaj,

duje; w roku 1751 akcyja ta stała; którego zbóycy przed sąd terazniejszy komissyi statucyja nieodwłocznie i nieodmównie bydź powinna.

3.

Projekt pretensyi niewiernego Chaima Granowskiego, mieszczanina pohrebyskiego, do kozaków zadnieprskich o rabunek mianych, w ten sposób opisany: roku 1750, w miesiącu Czerwcu, ludzie zadnieprscy z pułku Perejasławskiego, sotni Lipniańskiey, z których ieden Awramenko, kowal ze wsi Koleberdy, drugi Szapowałenko z dóbr Prochorówki, za Dnieprem leżących, z informacyi, rady i pomocy porucznika Hrankina, na forpoście rossyjskim, nad Dnieprem przeciw Kaniowa stojącym, komędę natenczas mającego, tych haydamaków zadnieprskich trzy dni przy sobie na pomienionym forpoście, poiąc ich i karmiąc, trzymającego, kupą niemają napadli nocnym sposobem na wieś Sielec, w starostwie Kaniowskim leżącą, i tam, rabując pomienione dobra Sielec, Chaima Granowskiego, mieszczanina pohrebyskiego, z gorzałką swoią, do sprzedania sprowadzoną, tamże, w Sielcu, będącego, ze wszystkiem zrabowali i nazad do tegoż forpostu komędy porucznika Hrankina z zdobyczą udali się, ztamtąd na wyspę, między Dnieprem pod Prochorówką zadnieprską a Piekarami klucza Moszeńskiego —wsiami leżącą, przenieśli się, gdzie Sulima, pułkownik Perejasławski, wyszedłszy z wojskiem komędy swoiey, zabrał tych haydamaków wszystkich do Perejasławia; tam na konfessatach kowal Awramenko przyznał, że z własney informacyi i pomocy wspomnionego porucznika Hrankina na rabunek dóbr Sielca udali się. Podczas tego rabunku zabrali u Chaima Granowskiego; 1) pieniądze gotowych za gorzałkę sprzedaną kuf 4, rachując kufę, po 52 spustów w sobie mającą, po rublów 130, a spust po półtrzecia rubla, wziętych wszystkich rublów numero 780 i kopijkami grzywien 4; 2) koralów wielkich, do sprzedania mających—valoris czerwonych złotych 15; 3) sygnet valoris czerwonych 7, wraz z pieniędzmi i koralami w szkatule będący, rozbiwszy zabrali; 4) opończę dobrą nową—rubli 5; 5) łukę z morskiey piany valoris rubli 2; wszystkiey szkody uczynili na zło tych polskich numero (пробѣль). Tych rabowników, w Perejasławiu znajdujących się, potrzebna statucyja i komportacyja tak rzeczy, iako i gotowych pieniędzy, od tychże haydamaków przy zabraniu ich na wyspie do siebie wziętych przez pułkownika Pereiasławskiego Sulima, a komportowanych do sądu, restytucyja, czyli, in casu potracenia, zapłacenia u sądu sprawiedliwego—strona ukrzywdzona pretenduje.

4.

Projekt z instancji jaśnie wielmożnych ich mościów panów Mniszców, podkomorzych wielkiego księstwa Litewskiego, Jaworowskich, Szczurowieckich starostów, względem zrabowania miasta Wołodarki przez hajdamaków, ludzi zaporozkich i zadnieprskich, w ten sposób opisanego: roku 1750, miesiąca Września, hultaie swywolni z Zaporozża i z za Dniepra, zebrawszy się do kupy osób 50, z różnym orężem, pieszo, podeszli lasami pod miasto Wołodarkę i w nocy napadli na pomienione miasto Wołodarkę, i tam, naprzód dworek jego mości pana Macewicza atakowawszy, zrabowali, bramkę spalili, potem, wpadszy w sam rynek, domy żydowskie napadli i rabowali całą noc, a nabrawszy pełno zdobyczy, nazad w lasy wrócili się; tam w lasach atakowani podiazdami, rozgromieni, i niektórzy połapani, w detencyi wojskowej zostają i do sądu stawieni będą: Wasyl Towstonoh, rodem z Niżyna, Tarasa syn, kurenia Niezamajowskiego, kozak gardowy; Denys Neszczasny, kurenia Szkuryńskiego. Przez ten rabunek szkod poczynionych żydom, mieszczanom wołodarskim, registr podaie się taki: 1) u Zelmana, kupca Szlonszczaka, sukna w postawach i różne tak materye, iako też korzenie, świeżo z Szlonska przywiezione—zabrali na złotych polskich 2,500; 2) u Icka Antonowskiego gotowych pieniędzy, w złocie czerwonych złotych 37, rubli całych 50, srebrnemi kopijkami rubli 3, polską monetą czerwonych złotych 9, koralów sznurów 2 valoris rubli 2, żupan z haftkami srebrnemi nowy dobry—valoris czerwonych złotych 2, sukień grodeturowych z galonami złotemi para—valoris czerwonych złotych 15, koszul i różnych drobiazgów na rubli 9; 3) u rabina wołodarskiego tak gotowemi pieniędzmi, iako i w zabranych sukniach i różnych rzeczach—na rubli 20; 4) u Nechemli gotowemi pieniędzami rubli całych 80, sukień kałamankowych para nowych—cena rubli 15, żupan dobry—cena rubli 4, ryzy żydowskie—cena rubli 3, żupan prosty—cena rubli 3, zapaska atlasowa z galonami srebrnemi—cena czerwonych zł. 2, srebra łomanego łotów 10—cena rubli 4, galonu złotego łokci 2—cena rub. 2, koszul i różnych rzeczy na rubli 12; 5) u Chaima kramarza: ryzy żydowskie—valoris rub. 4, płótna łokci 50—cena rub. 3, spodnica kałamajkowa—valoris rub. 3, para sukień—cena rub. 7, nawłoczki i prześcieradła—cena rub. 1,—wszystkiego czyni rubli 17; 6) u Hirszka kramarza pieniędzy gotowych rubli 9; 7) u Hirszka Sejnicza gotowych rubli 6; 8) u Abramka syna Łokackiego;

gorzałki wytoczyli na rubli 7, jupe kitajową wzięli—cena rubli 4, pieniądze gotowych rubli 2, płótna prostego na rubli 3,—facit rubli 16; 9) u Herszk krawca: koralów dwa sznury—cena czerwonych złotych 8, a na ruble—rubli 18, gotowych pieniędzy rubli 3,—facit rubli 21; 10) u Pejsia syna Łokackiego: gorzałki wytoczyli na rubli 14, koralów sznurek jeden—cena rubli 2,—facit rubli 16; 11) u Morducha Łokackiego syna: wosku wzięli za rubli 4, płótna na rubli 10, pistoletów par 2—valoris rubli 6,—wszystko uczyni rubli 20; 12) u Moszka kramarza z kramnicy wszystko zabrali na rubli 21; 13) u Motia Polaka: gotowych pieniędzy rubli 36, różnych ruchomości na rubli 15,—czyni wszystko rubli 51; 14) u Wola kramarza z kramnicy wszystko zabrali na rubli 29; 15) u Hyrszka Ratusznego: gotowych rubli 8, lichtarzów i cyny na rubli 3, świec na rubli 3,—facit rubli 14; 16) u Esterki wdowy—pieniędzy rubli 15; 17) u Abramka Nerubaja: pieniądze gotowych rubli 5, rzeczy różnych na rubli 5,—facit rubli 10; 18) u Szujima uczynili szkody na rubli 10; 19) u Chaima: pieniędzy jego własnych rubli trzy, szkolnych rzeczy na rubli 45,—facit rubli 48; 20) u Michela: pieniądze gotowych rubli 50, zapaskę atlasową, srebrem haftowaną—czerwonych zł. 2, złota łomanego na rubli 5, nawłoczek i prześcieradeł na rubli 4, koszulę śmiertelną—cena rubli 2, nawłoczek jedwabnych 6—rubli 6,—wszystko czyni rubli 71; 21) u Jankiela Oszorowicza: ryzy żydowskie—cena rubli 4, zapaska portyrowa z galonem srebrnym—cena rubli 5, jupa^a karmazynowa—rubli 10, kitlik karmazynowy z złotym galonem i innych rzeczy nie mało—na rubli 10,—fecit rubli 34; 22) u Lejby: pieniądze gotowych rubli 5, srebra łotów 5—rubli 2, zapaska tabinowa—rubli 5, nawłoczek jedwabiem szytych kilka—na rubli 2, zwierciadło valoris rubla 1, chust na rubli 2,—czyni rubli 17; 23) u Jankiela Skwirskiego: gorzałki wypili i wyleli na rubli 4, pieniądze gotowych rubli 2, koszul z nawłoczkami i prześcieradłami na rubli sześć, pas jedwabny—cena rubel 1, koralów sznurków 2—cena rublów 2,—facit rubli 15; 24) u Wola Froimowicza: pieniądze gotowych rubli 16, jupa kitajowa ceny rubli 2, ryzy żydowskie—cena rubli 4, rzeczy różnych na rubli 4,—facit rubli 26; 25) u Orona kramarza: kitaju—rubli 10, żupan kitajowy z haftkami srebrnymi—cena rubli 7, rzeczy różnych na rubli 40,—facit rubli 57; 26) u Hyrszka Starego kramarza—pieniędzy gotowych rubli cztery; 27) u Judki krawca: kitaju sztukę—cena rubel 1, nahrudnik grodeturowy z srebrnym galonem—valoris rubel 1, pieniądze gotowych rublów 3, chust i różnych rzeczy na rublów 3,—facit rublów 8; 28) u Abła—pieniędzy gotowych rubli 3; 29)

u Tywela w zabranych rzeczach szkody na rubli 10; 30) u Hyrszka Kontóra pieniędzy gotowych rubli 8, polską monetą, rubel 1, chust i różnych rzeczy na rubli 5,—facit rubli 14;—31) u Moszka Bereziarki—pieniędzy gotowych rubli 80; 32) u Srula—pieniędzy rubli 12, chust i różnych rzeczy na rubli 2; 33) u Rachmiela rzeźnika: pieniędzy gotowych rubli 8, jupę z futrem—rubli 5, żupan i spodnica rublów 4, srebra łotów 5—rubli, koralów sznurów dwa—cena rubli 3.

Книга пограничных судовъ Киевскаго воеводства, годъ 1746—1751, № 192; листъ 158

CCLXXXIV.

Жалоба отъ имени дворянина Антонія Куркора на дворянина Станислава Рудницкаго о томъ, что Рудницкій несправедливо обвинилъ истца въ бѣгствѣ отъ гайдамаковъ и въ уводѣ гарнизона изъ Чигринскаго староства. 1751. Июня 18.

Róku tysiąc siedmset pięćdziesiątego pierwszego, miesiąca Junii ósmnastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku iego królewskiej mości Żytomierskim, przedemną, Antonim—Stanisławem Kostko-Synhajewskim, namieśnikiem prounc grodzkim starostwa Żytomirskiego, y xiegami ninieyszemi, grodzkiemi, żytómirskimi comparens personaliter urodzony iego mość pan Michał Dąbrowski, nomine et ex speciali commissu wielmożnego iego mości pana Antoniego Kurkora, podstolego orszańskiego, kommissarza starostwa Białocerkiewskiego, inhaerendo videndae, hac jure subsecutae, emundandoque principalem suum de irrealibus objectis, soleniter naprzeciwno wielmożnemu iego

mości panu Stanisławowi Rudnickiemu, podczaszemu braclawskiemu, komisarzowi dóbr starostwa Czehyryńskiego iasnie oświeconego xiążęcia jego mości starosty Czehryńskiego, coram actis praesentibus manifestuie, protestuie y reprotestuie się w ten sposob y o to: iż iego mość obwiniony, czyniąc na ruine substancyi teraznieyszego comparentis principała, śmiał y ważył się manifest w grodzie Knowskim, imieniem iasnie oświeconego xiążęcia iego mości Jabłonowskiego, starosty Czehryńskiego, ex personali sua comparitione, ex sola sui malevolentia, naprzeciwko comparentis principałowu z tą expressyą zanieść, iż iakoby protestantis principał, stante sui functione commissorjali w starostwie Czehryńskim, w roku przeszłym —tysiąc siedmset pięćdziesiątym, podczas rabowania haydamackiego starostwa Czehyryńskiego, ludzi, w swoiey dyspozycyi na obronę tegoż starostwa mających, iakoby siebie broniąc, onych z sobą zabrawszy, wyiechał, a po zrabowaniu powróciwszy do tegoż starostwa, u ludzi tameyszych wszystkie prowianta powybierawszy, u siebie bez uczynienia kalkulacyi miał zatrzymać; co iako irrealiter przez iego mości obwinionego objectum, tak idem manifestans, nomine cuius supra, iterum de irrealibus subsecutis objectis contra eundem magnificum inculpatum ac praemissis omnibus, offerendo principalem suum, ubi de jure venerit, vidicaturum fore, salva manente melioratione hujus manifestationis, protestatur reprotestaturque, hanc vero, breviter scriptam, actis connotari prosit; co y otrzymał. Jan—Michał Dąbrowski, manu propria.

Книга городская, Житомирская, записовая и поточная, годъ 1750—1751, № 233; листъ 1345.

CCLXXXV.

Репортъ въ кіевскую генераль-губернаторскую канцелярію начальника Кременчугскаго форпоста, премьеръ-майора Висленева, о томъ, что гайдамаки ограбили въ степи двороваго чловѣка князя Кантемира, посланнаго въ Сѣчь для покупки вина; Висленевъ доноситъ о мѣрѣхъ, принятыхъ имъ съ цѣлю разслѣдованія дѣла и поимки виновныхъ. 1754. Іюня 18.

Въ кіевскую генераль-губернаторскую канцелярію репортъ.

Сего Іюня 13 дня, подданной гвардіи Измайловскаго полку капитана, князя Матвѣя Кантемира, чловѣкъ ево, Гуръ Григорьевъ, поданнымъ ко мнѣ доношеніемъ объявилъ, что посланъ онъ былъ изъ дому ево, капитана, въ Запорожскую Сѣчь для покупки на домашней ево обиходъ винограднаго вина; точію за дорогою цѣною того вина не купилъ, и слѣдовалъ обратнo изъ Сѣчи въ Малоросію, и будучи въ степи, проѣхавъ Княжей Буеракъ, сталъ ночевать; и ночью порою наѣхали на него злодѣевъ, гайдамакъ, запорожскихъ казаковъ шесть чловѣкъ, и отбили у него данья на покупку вина денегъ триста рублей, лошадей двос, епанчу василковую одну, бурку турецкую одну, казанъ мѣднѣй одинъ, свигу малоросійскую одну, и били ево немилосливо; а по примѣтамъ ево, Григорьева, что оные злодѣи гайдамаки жителство имѣютъ недоѣзжая Запорожской Сѣчи въ зимовникъ козака Сиротина, прозываемомъ Сухимъ Саксаганью; изъ которыхъ де гайдамакъ одного зовутъ Фомото, а прозванія не знаетъ; да и протчіе проѣзжающіе изъ Запорожской Сѣчи и въ Запорожскую Сѣчь ватажана (sic) жалобу произносятъ, что онѣ злодѣи гайдамаки какъ денгами, такъ и пожитками грабятъ и ихъ самихъ бьютъ немилосливо; а для сыску и поимки вышечисанныхъ злодѣевъ гайдамакъ ко обретающимся въ заднѣпровскихъ мѣстахъ у сыску и искорененію гайдамакъ лантмилицкаго корпуса секундъ-майору Танѣву и компанейскаго полку къ полковому асаулу Саманасу, о командированіи пристой-

ные партіи отъ меня ордерами накрѣпко предложено, такожь и къ кошевому атаману, Акиму Пигатовичю, со старшиною о томъ же писано, и что впредь происходить будетъ, въ Кіевскую генераль губернаторскую канцелярію о томъ репортовано быть имѣеть. Примертъ-майоръ Иванъ Висленевъ. Іюня 18 дня, 1851 году, Кременчукъ.

Изъ связки бумагъ Кіевской генераль-губернаторской канцелярїи, содержащей переписку о гайдамакахъ. Сообщено действительнымъ членомъ Комиссіи, М. А. Максимовичемъ. Листъ 43.

CCLXXXVI.

Промеморія изъ войсковой генеральной канцелярїи кіевскому генераль-губернатору Леонтьеву. Войсковая старшина сообщаетъ, что, согласно съ желаніемъ Леонтьева, отправлено приказаніе полковому асауду Саманасу о томъ, чтобы онъ, съ состоящимъ подъ его начальствомъ компанейскимъ полкомъ прилагалъ возможное стараніе къ преслѣдованію какъ вообще гайдамаковъ, такъ въ особенности того отряда ихъ, который ограбилъ село Калниболоты. Вопросъ-же относительно подчиненія Саманаса майорамъ: Висленеву и Танъеву войсковая старшина предоставила на рѣшеніе гетмана 1751. Іюня 20.

Изъ генеральной войсковой канцелярїи господину генералу аншеву и Кіевской губерніи генералу-губернатору и кавалеру, Михайлу Ивановичу Леонтьеву, промеморія.

Онъ, господинъ генераль аншевъ и кавалеръ, при писмѣ своемъ въ генеральную войсковую канцелярію сообщилъ, для надлежащей въ задѣл-провскихъ мѣстахъ отъ малороссійской команды предосторожности и поминки злодѣевъ гайдамакъ, присланное къ нему изъ учрежденной отъ ма-

лороссійского краю пограничной комиссії доношеніе, и при томъ полское письмо о нападеніи вноввышедшими въ пяти стахъ гайдамаками на полское село Кални-Болоты, которое разстояніемъ отъ города Архангелекого верстахъ въ двадцати, и о разграбленіи тамо церкви и всего оного села, при чемъ онъ, господинъ генераль аншефъ и кавалеръ, объявляетъ, что командированный прсалъ симъ отъ генеральной канцеляріи въ заднѣпровскіе мѣста ко искорененію гайдамакъ съ компанейскимъ Павловымъ полкомъ тогожъ полку асаулъ Саманасъ маіоровъ Висленева и Танѣва по гайдамацкимъ дѣламъ не слушаетъ и въ командѣ ихъ быть не хочетъ; и ежели де отъ того какой худой случай послѣдуетъ, то къ небреженію его команды не причтено бы; и по указу Ея Императорскаго Величества въ генеральной войсковой канцеляріи присутствующіе, по повелѣнію ясновелможного высокопovelительнаго господина, господина Малыя Россіи обoихъ сторонъ Днѣпра и войскъ запорожскихъ гетмана, Ея Императорскаго Величества дѣйствительнаго камергера, императорской санктъ-петербургской академіи наукъ президента, лейбгвардіи Измайловскаго полку подполковника, и ординовъ: святого Александра Невскаго, такожъ полскаго Бѣлого Орла и Голштинской святыя Анны кавалера, Россійскія Имперіи графа, Кирилла Григоріевича его сіятельства Разумовскаго, генеральная старшина опредѣлили къ оному господину генералу аншефу и кавалеру изъ генеральной канцеляріи промеморію сообщить, показуя сее: что касается до того, дабы оной полковой асаулъ Саманасъ, состоя въ заднѣпровскихъ мѣстахъ зъ помянутымъ компанейскимъ полкомъ во искоренѣніи гайдамакъ, прилагалъ своего удобовозможнаго труда и старательства, о томъ уже ему довольно прежними генеральной войсковой канцеляріи, состоявшими въ силѣ повелительныхъ ордеровъ его ясновелможности высокопovelительнаго господина, господина гетмана и разныхъ ординовъ кавалера, указами предлагано; а нынѣ ему, Саманасу, чрезъ указъ отъ генеральной канцеляріи съ нарочнымъ найкрѣпчайше притверждено, и приложая къ нему того писменного отъ поляковъ извѣстія копію, якобы вновъ гайдамаками въ пяти стахъ человекъ, разоря полское село Кални-Болоты, состоятъ въ россійской границы надъ рѣкою Висею, велѣно всевозможнымъ образомъ старатся ихъ переловить, и виредь, за полученіемъ, какъ отъ вышепомянутыхъ маіоровъ, такъ и отъ другихъ великороссійскихъ, таможъ обретающихся, извѣстія о обращеніяхъ каковыхъ либо злодѣевъ гайдамакъ, тогожъ времени, безъ всякихъ переписокъ, ревностнаго старанія въ сыскѣ, поимкѣ и всеконечномъ ихъ искоренѣніи употребить, опасаясь жестокаго штрафа и за малое въ чемъ либо при поимкѣ тако-

выхъ гайдамакъ побреженіе; что же принадлежитъ до бытія ему, асаулу полковому Саманасу, съ полкомъ компанейскимъ въ точной командѣ по требованію его, господина генерала аншефа и кавалера Леонтіева, у оныхъ за Днѣпромъ находящихся маіоровъ,—то то генеральной канцеляріи учинить безъ доклада его ясневельможности высокоповелительнаго господина, господина гетмана, учинить не можетъ. Для чего представлено о томъ въ надлежащей силѣ къ его ясневельможности высокоповелителному господину, господину гетману и кавалеру, съ требованіемъ резолюціи; что же въ сообщеніи оного господина генерала аншефа и кавалера написано, яко де до того еще письма въ генеральную канцелярію о ослушности асаула Саманаса, что онъ въ командѣ маіоровъ быть не хочетъ,—то по справкѣ въ той канцеляріи въ полученіи нѣтъ и не имѣлось. И тако о всемъ томъ онъ, генералъ аншефъ, Кіевской губерніи генералъ-губернаторъ и кавалеръ, Михайло Ивановичъ Леонтіевъ, да благоволитъ быть извѣстенъ; а до полковаго компанейскаго асаула Саманаса указъ посланъ. Михайло Скоропадскій; Петръ Валкевичъ; старшій войсковой канцеляристъ Василь Турманскій; канцеляристъ войсковой Тимофей Закровіецкій, 1751 году. Іюня 20 дня.

Изъ связки бумагъ Кіевской, генераль-губернаторской канцеляріи, содержащей переписку о гайдамакахъ. Сообщено дѣйствительнымъ членомъ комиссіи, М. А. Максимовичемъ. Листъ 58.

СХХVCLXII.

Указъ, отправленный изъ Кіевской генераль-губернаторской канцеляріи начальяку Кременчугскаго форпоста, премьеръ-майору Висленеву, предписывающій ему отправить обвиненнаго въ гайдамачествѣ жителя села Уховки, Николая Паливоденковаго зятя, въ Миргородскую полковую канцелярію. 1751. Іюня 20.

Указъ Ея Императорскаго Величества Самодержцы Всероссійской изъ Кіевской генераль-губернаторской канцеляріи обретающемуся на кременчужцкой форпостѣ Кіевского гарнизона господину премьеръ-ма-

йору Висленеву. Сего Іюня 19 дня, на репортъ вашъ и на сообщенной при томъ зъ допроса точной копіи въ оную генераль-губернаменскую канцелярію, присланныхъ, симъ вамъ въ резолюцію опредѣляется: содержащегося при кременчугскомъ форпостѣ гайдамаку, малороссійского Миргородского полку, Цыбулевской сотни, села Уховки жителя, Николая Поливодина зятя, отправить при промеморіи и зъ допросными рѣчи малороссійского Миргородского полку въ полковую канцелярію подъ крѣпкимъ карауломъ; и по исполненіи въ Кіевскую генераль-губернаменскую канцелярію репортовать, и господину примерь-майору Висленеву учинить о томъ по сему Ея Императорскаго Величества указу. Въ Кіево-Печерскомъ, Іюня 20, 1751 году.

Изъ связки бумагъ Кіевской генераль-губернаторской канцеляріи, содержащей переписку о гайдамакахъ. Сообщено дѣйствительнымъ членомъ комиссіи, М. А. Максимовичемъ. Листъ 34.

ССLXXXVIII.

Репортъ въ Кіевскую генераль-губернаторскую канцелярію начальника Кременчугскаго форпоста, премьерь-майора Висленева, онъ утверждаетъ, что не донесъ о разграбленіи села Калниболоть гайдамаками по той причинѣ, что самъ онъ не получалъ рапортовъ объ этомъ происшествіи; требуемая мѣры для повѣрки факта на мѣстѣ онъ обязывается привести въ исполненіе. 1751. Іюня 22.

Въ Кіевскую генераль-губернаторскую канцелярію репортъ.

Ея Императорского Величества изъ Кіевской генераль-губернаменской канцеляріи, подъ № 1255 указъ, и при томъ съ полскаго писма копія о нападеніи вновь гайдамаками на полское село Колни-Болоты, которое разстояніемъ отъ городка Архангелского верстахъ въ двадцети, и

о разграбленіи тамо церкви и всего оногo села, такожъ и о смертнoмъ убійствѣ и о прочемъ, сего Іюня 21 числа чрезъ кievского рейтара Кириллы Лисицына мною въ Кремчукъ полученъ; по которому о заподлинномъ того села Колни-Болоты гайдамаками разореніи подлинной справки о посылаѣ въ то село кого надлежить отъ меня ко обретающимся въ заднѣировскихъ мѣстахъ: лантылицкого корпуса секундъ-майору Танѣеву, такожъ и къ стоящему на Петроостровскомъ форпостѣ Кievского гарнизона къ капитану Маслову, найстрожайше ордерами предложено, и что по подлинному развѣдыванію учинено будетъ, о томъ въ Кievскую генераль-губернаменскую канцелярію репортовано въ скорости быть имѣть; а недѣльные благополучные о гайдамацкомъ обращеніи репорты, по присланнымъ, какъ отъ секундъ-маіора Танѣева и отъ стоящихъ на пограничныхъ форпостахъ оберъ-офицеровъ, писменнымъ репортомъ еженедѣльно отъ меня въ Кievскую генераль-губернаменскую канцелярію неукоснительно по почтамъ посылаютца; точно о нападеніи вновь гайдамаками на полское село Колни-Болоты, о проходѣ въ полскую область, а изъ полской на російскую сторону, — не отъ кого мнѣ репорта не прислано, и въ Кievскую генераль-губернаменскую канцелярію репортовать было непочему. Примеръ-майоръ Иванъ Висленевъ. Іюня 22 дня, 1751 году, м. Кремнчукъ.

Изъ связки бумагъ Кievской генераль-губернаторской канцелярiи, содержащей переписку о гайдамакахъ. Сообщено дѣйствительнымъ членомъ комиссiи, М. А. Максимовичемъ, Листъ 41.

CCLXXXIX.

Отношеніе русскихъ пограничныхъ судій къ польскимъ, содержащее известіе о томъ, что въ Сѣчь отиравлено требованіе о выдачѣ оговоренныхъ товарищами запорожцевъ. 1751. Іюня 25.

Высокородныя и высокопочтенныя господа, Кievскаго воеводства пограничныя судьи и комисары, наши дружеслюбные господа, братья, товарищи и благодетели!

Писмо отъ вашихъ высокородей, сего Іюня 21 числа, нами получено, которымъ изволите требовать о поставке на нынешнюю комисію

по оговору представленными отъ вашихъ высокородій колодниками: Василемъ Толстоногомъ, Денисомъ Несчастнымъ въ разграбленіи местечка Володарки, тако-жь Григорія Шапочниченка и Каленика Джевага въ разграбленіи местечка-жь Фастова, запорожскихъ козаковъ, а между тѣмъ, покуда оныя оговорные сысканы будутъ, то темъ временемъ означенныхъ колодниковъ купно съ вашими высокородиями окончаниемъ разсудить. И на оное вашимъ высокородиямъ симъ ответствуемъ: во время съезду въ городке Архангелске, господами Брацлавскими комисары оныя колодники представлены и при общемъ присудствіи порознь допрошываны, которые допросами показали,—а именно: Василей Толстоногъ и Денисъ Несчастной, во время ихъ бытія въ запорожскомъ Гарду для ловленія рыбы, подговорили ихъ и протчихъ запорожскихъ козаковъ, всего до пятидесять-пяти человекъ, полской области, местечка Володарки жители: Мартынъ Тесля, Харко Ведмеденко, да местечка Ставищъ Степанъ Безрукавый, чтобъ итти въ подскую область для разбою; и изъ оныхъ полскихъ жителей Мартинъ Тесля и ватажкою гайдамацкимъ у нихъ былъ; и притомъ подговоре означенные полские подданные: Мартинъ Тесля, Харко Ведмеденко, Степанъ Безрукавый имъ: Толстоногу и Несчастному и протчимъ товарищамъ ево сказывали, яко они разбить местечко Володарки все способности, какъ и разбою, такъ и приводу удобные случаи знаютъ; по коему подговору въ разбое оного местечка Володарки они: Толстоногъ и Несчастной, винулись, а заграбленные де ими въ томъ местечке Володарке денги и всякіе пожитки, часто нападающими на нихъ гайдамакъ, полскими командами всѣ безъ остатка отбиты, тако-жь и оныя товарищи ихъ гайдамаки отъ техъ полскихъ командъ разбежались врознь, изъ коихъ де только по поимке оного Толстонога на третей день привезены были къ стоящему подъ местечкомъ Соколовкою съ полскими войски региментарю Ожги и съ товарищей ево, Толстонога, два человека, российские подданные, малороссійскіе жители: Павелъ, Яковъ а прозванія не знаетъ, которые въ томъ обозе Поляками повешены. А Григорія Шапочниченка и Каленика Джевага и протчихъ товарищей ихъ до двадцати семи человекъ, въ бытность ихъ на Ингуль, подговорилъ полской шляхтичъ Алексей Писменный, который у нихъ гайдамацкимъ ватажкою и приводомъ былъ, чтобы итти для разбою полского местечка Фастова, и оныя: Шапочниченко и Джевага, по тому подговору и приводу означенного Писменного, въ томъ разбое винулись-же и какъ они: Шапочниченко и Джевага съ товарищи, по разбитіи Фастова, были въ селе Сидоровке и въ то время Сидоровскіе жители пойли ихъ всехъ горелкою довольно, гдѣ они: Шапоч-

ниченко и Джевага, напився пьяные, и остались, протчие гайдамаки уехали, куда? неизвестно; въ коемъ селе, наехавъ на нихъ, полские козаки, пьяныхъ подъ караулъ взяли и, распросивъ о товарищахъ ихъ, гайдамакахъ, оные-жъ козаки поехали въ погоню, и, догнавъ подъ местечкомъ Олшаною, бывшие при нихъ грабежные пожитки: лошадей шестьдесятъ четыре и все безъ остатка отбили, и какъ лошадей, такъ и все пожитки по отбитіи оные козаки полские привезли въ оное местечко Олшаны, и, будущему тамъ, наказному региментарю Прушинскому отдали; и хотя оные гайдамаки допросами показали о товарищахъ своихъ, где оные нынѣ находятся, неизвесно; однако-жъ, не имеецца-ль оныхъ въ запорожской Сечи, о сыску и о присылке ихъ въ российскую комисію, съ найкрѣпчайшимъ подтвержденіемъ къ запорожскому кошевому писано, и что на оное въ ответъ получено будетъ, о томъ вашимъ высокородіямъ для общего знанія объявимъ; тако-жъ, дабы и вышеобъявленные подговорщыки и ватажки полские шляхтичъ Алексей Писменный, Мартинъ Тесля, Харко Ведмеденко, Степанъ Безрукавый съ полской стороны по тому-жъ сысканы были, ибо безъ сыску оныхъ, окончательнаго решения учинить невозможно. И такъ объявивъ, зъ достойнымъ нашимъ почтениемъ пребываемъ вашихъ высоко-родей, нашихъ дружелюбныхъ господъ, братьевъ, товарищей и благодетелей доброжелательные послушные слуги: Аврамъ Мироновъ, Василь Лизогубъ. Іюня 25 дня, 1751 году. Мотовиловка.

*Книга пограминыхъ судовъ Кіевского воеводства, № 205,
годъ 1747—1753; листъ 170.*

ССХС.

Показанія, отобранныя отъ восьми челоуѣкъ: запорожцевъ и мало-россійскихъ жителей, арестованныхъ за участие въ гайдамацкихъ походахъ. 1751. Юня 25—Юля 3.

1751 году, Юня 26 дня, пойманные гайдамаки при семисотной канцеляри, а именно: Цебулевской житель Павло Войненко, допрашиваны, а въ допросѣ показали нижеслѣдующее.

1.

Вопросъ. Сколько тебѣ отъ роду лѣтъ, гдѣ ты родился, въ какомъ году въ заднѣпровскія мѣста перешель, и где по сее время жилъ, на какихъ воровствахъ, разбояхъ и смертныхъ убійствахъ бывалъ, и съ кѣмъ именно, и въ какихъ мѣстахъ оное грабительство, воровство, церковныя татбы и смертныя убійства чинили?

Отвѣтъ. Отъ роду мнѣ 33 года, родился Лубенскаго полку въ мѣстечкѣ Лещевки; жилъ я въ томъ мѣстечкѣ по 740 годъ, и, какъ стали въ заднѣпровскихъ мѣстахъ слободы селитца, то мы съ отцомъ своимъ и братьями перешли на житье въ Цебудевъ и жилъ зъ братьями во ономъ Цебулевѣ; прошлаго 750 году, за Тройцовъ день, какъ стали собиратца въ Полшу для воровства гайдамаки, въ то время подговорили меня Цебулевскіежь жители: попа Федора зять и Мелшковъ зять и Коркосъ; и собралось насъ всѣхъ въ то гайдамачество челоуѣкъ съ семедесять зъ запорожцами и пошли въ Полшу, въ мѣстечко Медвѣдовку, и въ той Медвѣдовки городка не добыли, а толко убили у насъ одного, а мы у нихъ на башни одногожь, и возвратились назадъ, и шли, мимоходомъ взяли подъ Новоселицею воловъ пять, коровъ три, да въ томъ-же селѣ пшена одинъ мѣхъ, да пшеничної муки три мѣха и пришли подъ Чуту, и стояли недѣли двѣ, и собралось насъ левяноста два челоуѣка, и пошли опять въ Полшу и пришли опять подъ Мошны, и тамъ городка не добыли, и воротились назадъ, и въ Плавняхъ заняли лоша-

дей зъ жеребятами больши петидесятъ, и шли до Тошиловки, и въ Тошиловки болше сороку лошадей, и ниже Боровицы заняли въ чередѣ со сто лошадей и больше, и приняли подъ Черной Лѣсѣ и подѣлили лошадей по себѣ, и доставшихъ мнѣ лошадей отдалъ я въ мирской табунъ, одного коня взялъ майоръ Шиловъ; а кобылу взялъ бывшей за сотника въ Цыбулевѣ Бояракъ, а товарищей моихъ отбилъ коней со ста съ командою майоръ Шиловъ, гдѣ и прапорщика закололъ запорожской козакъ Бабугъ, а у насъ закололи самарского и запорожского казака, а какъ звать и прозваніе—не упомяну; а понорова съ недѣлю, постоявъ подъ Уховкою, и какъ къ намъ пришла другая чата съ пушкою, въ которой былъ за командира Похиль, и при той-же чатѣ былъ уховской житель Иванъ Таранъ, онъ же Кузменко, и стало насъ всѣхъ человекъ съ полтора ста, шли на Чигиринъ, и въ Медвѣдовки нашли зарытое колторы куфы селитры и заняли въ той Медвѣдовки товару рогатого съ сорокъ и куфу горелки, и пошли понадъ Тасьминою на Новоселице, и тамъ забрали рогатого скота больше петидесятъ, овецъ зъ двѣста, и шли на Суботовъ и взяли въ томъ Суботовѣ рогатого скоту болше ста, и шли на Нестеровку, и за Нестеровкою подъ Чуюю обрадовались и перепились пьяны, то набѣжали на насъ полская объѣздка и закололи у насъ шесть человекъ, а товаръ, пушку, и прапоръ, и горелку, и все, что было, отбили и увезли въ Польшу, а мы въ лѣсѣ утески, и стояли дни съ четьри, и какъ Копнисть полковникъ набѣжалъ и розогналъ всю нашу команду по лѣсу, толко человекъ зъ десеть поймалъ и побралъ съ собою, а я пошелъ подъ Колеберду и жилъ въ Бутовцы у атаманскаго зятя Грицка Кушнъ, гдѣ меня пѣймавъ, повели въ Калеберду, и ночевали на Двѣпрѣ у Ступника, откуда я и ушелъ, а пришелъ въ Черной Лѣсѣ сего году послѣ великоднѣ и шелься съ Мамаемъ, и пошли въ Польшу двѣнадцать человекъ, и пришли подъ Вороновку и пограбили въ трехъ хатахъ всякого мелкого; набрали свитокъ и прочего по саквамъ и пошли назадъ и пришли къ Черному Лѣсу въ Шлоское, гдѣ насъ команда разбила, въ то время Мамай закололъ драгуна, а драгуны зокололи Мамай и другога запорожца, а мы всѣ по лѣсу разбѣжались, и пошли въ Черной Лѣсѣ и жили въ пасѣки у Бабица двое насъ, завѣдома что гайдамаки, да въ Кодымцовой завѣдомажъ, которые насъ и кормили, гдѣ насъ и поймали; а болѣя на воровствахъ, грабительствахъ не бывалъ, и церковной татьбы и смертного убійства и съ роду не чинилъ.

Къ сему отвѣту жилъ Цыбулевскій Григорій Захаріевъ,

Вопросъ. Въ семъ ты своемъ вопросѣ показаль самую сущую правду и не утайль ничего?

Отвѣтъ. Въ семъ своемъ отвѣтѣ показаль я самую сущую правду и не утайль ничего.

мѣсто цыбулвскаго жителя, Павла Войны, по его прошенію руку приложилъ.

Запорожской казакъ, Иванъ Даниловъ сынъ Сахненко, показаль: отъ роду ему тридцать лѣтъ, уроженецъ Лубенского полку, мѣстечка Бремѣвки; и жилъ онъ въ томъ мѣстечкѣ Бремѣвки двадцать два года; а какъ отецъ его и мать померли, то онъ шель въ Запорожье въ Щербиновскій курень тому лѣтъ съ восеемъ, и жиеть у козака Андрея Комаря въ наймѣ года съ три, а потомъ за товарища буханцы петь два года, и пошелъ на низъ на Козацкую рѣчку и у козака Ивана Печеного рыбу ловиль одно лѣто, а зимѣ жилъ въ Сѣчи; и прошлого году весною, сбравнись съ козаками съ семью человекъ: съ Семеномъ Горбомъ, Степаномъ Аркушаю, Степаномъ Жигаю, да Федоромъ Губою, Семеномъ Думахою, а одного какъ звать не знаю, и пришли въ Черной Лѣсѣ, и сбралось человекъ съ пенадцать, а которыхъ куреней и какъ звать и прозваніями — запомниль, пошли въ Полщу воровать: и пришли въ полское село Андросевку, и разбиа жителя Блого, которой держаль ранду; взяли бандоракъ Бугасовый, кофтановъ женочихъ китайчетыхъ два; рубля грошей, и какъ возвратились, пришли къ Черному лѣсу къ Приворотію, гдѣ насъ полковникъ Капнисть переловиль, и, забивъ въ колодки, отвелъ въ Крымовъ, и вкинулъ въ острогъ, и были мы въ томъ острогѣ шесть недѣль, и подрѣзали берно, вышли изъ острога, бѣжало насъ тѣмъ временемъ тридцать человекъ, а протчихъ караулъ зачали и побѣжали всъ врозь, и прибѣжало насъ два человекъ съ Прокопомъ Коречкомъ въ футоръ запорожской Вербоваго, и жили недѣли двѣ, и пошли до Сѣчи до куреня Щербиновскаго, гдѣ жили до весны сего году, а весною, зговорясь опять со Коречкомъ, пришли къ Черному лѣсу, сошлись съ Мамаемъ и съ Войною, и сбралось насъ всѣхъ двадцать человекъ, и ходили въ Полщу подъ Вороновку, разорили три хаты, а взяли грабежемъ свитки, подотна аршинъ съ двадцать и протчая, по саквамъ раздѣли, пошли въ Россійскую имперію, и пришли въ Плоской лѣсѣ, гдѣ

насъ драгунская команда разбила, а отаманъ ихъ Мамай изъ ручницы застрѣлялъ драгуна, а драгуны Мамай и Андрея, запорожскаго казака, закололи, а мы всѣ разбѣжались порознь, и пошли съ Войною въ Черной лѣсъ, и въ Чорномъ лѣсѣ жили въ Бобичевой пасики да въ Кодымовцовою, завѣдома, и хлѣбомъ кормили, гдѣ насъ и переловили. А болея на воровствахъ, разбояхъ не бывалъ, и съ роду онъ своего церковной татѣби и смертнаго убійства не чинилъ, и въ семь своемъ допросѣ показалъ онъ самую сущую правду и не утаилъ ничего.

Къ сему отвѣту цыбулевскій житель, Григорій Захаріевъ, вмѣсто запорожскаго казака, Ивана Сахненка, по его прошенію, рѣку приложилъ.

Запорожскій козакъ Моисей Козминъ сынъ Крыжненко показалъ: отъ роду ему двадцать три года, уроженецъ Лубенскаго полку, Константинова городка, и жилъ онъ въ томъ городкѣ девятнадцать лѣтъ, и какъ отецъ его померъ, а мать осталась съ семью сынами и двумя дочерми, и скотина рогатая вся померла, въ то время пошелъ съ чюмаками въ Запорожье, и пришли въ курень Деревянковской, и жилъ у казака Василя Половаго, чюмаковалъ; а въ прошломъ, 750, году въ великой постъ на первой недѣли, собрацхисъ насъ четыре челоуѣка запорожцевъ: Петръ Корсунскій, Полостуковскихъ двое, а имена запаметовалъ, ходили подъ Ногай воровать, и за мечеткою Копрою взяли по одной лошади, и какъ возвратились въ Гардъ, то у нихъ полковникъ Ахтырко оныхъ лошадей отобралъ; а потомъ онъ жилъ по разнымъ мѣстамъ въ найму, а сего году въ великой же постъ на второй недѣли пошли въ Черной лѣсъ, собравшись девять челоуѣкъ, а именно: Василій Поповиченко, Корякъ Щербиновскаго куреня, Вчерашни Калниболоцкаго куреня, Шея Незамовойски, а протчихъ какъ звать и прозваніемъ не знаетъ, и пошли въ Польшу воровать, и пришли въ Суботовъ, у жида взяли четыре сорочки да у жителя полотна аршинъ зъ девяноста локоть и пошли пѣши къ чернецамъ городицкимъ и взяли саквы борошна, четыре хлѣба, соли, и жили съ недѣлю и пошли въ Миргороцкую пасѣку, набрали харчи, тутъ они нашли Мамай съ тремя челоуѣки, въ томъ числѣ одинъ Войненко, а третьяго какъ зваго и прозваніемъ не знаетъ, и пошли съ нимъ Мамаемъ въ Польшу подъ Вроновку, разорили три хаты, забрали свитокъ и протчей мѣлочей, и полотна, сколько—не знаетъ, и пришли въ задипровскія мѣста въ луручища Платое, жили въ лѣсу, а на другой день наѣхали на нихъ

козаки, то они имъ не далися, а какъ драгунская команда пришла, то Мамай убилъ драгуна изъ ружья, а потомъ драгуны закололи Мамайя и запорожского козака Андрея Жироливскаго, а онѣ всѣ разбѣжались, и пошли трое ихъ съ Иваномъ Сахненкомъ и съ Шесю, и пришли на хуторъ крыловского атамана Кадымцовъ, завѣлома что гайдамаки, и онѣ имъ хлѣбъ давалъ, гдѣ ихъ и переловили. А болея оного на воровствахъ, разбояхъ не бывалъ, смертного убійства и церковной татбы не чинилъ, и въ семь своемъ отвѣтѣ показалъ онѣ самую суцую правду и не утаилъ ничего.

Къ сему отвѣту житель цыбулевскій Григорій Захаріевъ, вмѣсто запорожского козака, Моисея Крыжженка, по его прошенію, руку приложилъ.

1751 году Іюня 27 дня уховской житель, Иванъ Таранъ, по оговору Павла Война, допрашивалъ, а въ допросѣ показалъ слѣдующее.

1.

Вопросъ. Показалъ на тебя гайдамакъ, братъ твой, Николай Паливодинъ зять и Павло Война, что ты въ прошломъ, 1750, году въ гайдамачествѣ былъ; ты въ прошломъ году въ гайдамачествѣ съ кѣмъ именно былъ, и въ которыхъ мѣстахъ грабительство, воровство и смертное убійство чинили, и сколько чего грабежомъ побрали, и гдѣ тѣ пожитки дѣвали?

Отвѣтъ. Въ прошломъ, 1750, году я въ гайдамачествѣ былъ, а ходили мы въ Медвѣдовку, и въ той Медвѣдовки ничего не брали, а возвратились назадъ и взяли подъ Новоселицею рогатого скоту съ петдесятъ и овецъ со двѣсте, и пришли подъ Медвѣдовку, нашли зарытыхъ полторы куфы селитры и взяли куфу горелки, съ сорокъ скотинъ, и пошли подъ Суботовъ, и подъ Суботовомъ взяли рогатого скота со ста скотинъ, и пошли къ Нестеровки, и прошли Несторовку, стали подъ Чутою, и какъ напились пьяны, то, набѣжавъ на насъ Ляхи, и весь скоть у насъ отбили, и закололи у насъ гайдамакъ чловѣкъ съ шесть или болея, подлинно не знаю; а я побѣжалъ ко двору, и былъ не въ домѣ, токмо жиналъ, домашній хлѣбъ жалъ, а послѣ Успенія Пречистыя Богородицы взяли къ майору Шипову, допрося отослалъ въ Крыловъ, и въ Крыловѣ о масленицѣ от-

везли меня въ Сороченцы, и допрашиванъ, и по допросѣ отпущено въ домъ; а болея на воровствахъ, разбояхъ не бывалъ, и смертного убійства и церковной татьбы не чинилъ.

Къ сему отвѣту житель цыбулевскій, Григорій Захаріевъ, вмѣсто уховского жителя,

2.

Вопросъ. Въ семь своемъ вопросѣ показаль ты самую сущую правду и не утаилъ ли чего?

Отвѣтъ. Въ семь своемъ отвѣтѣ показаль я самую сущую правду и не утаилъ ничего.

Ивана Тарана, по его прошенію, руку приложилъ.

Малороссійскаго Миргородскаго полку Крыловской сотни села Глинска житель, а жившій въ пасикѣ атамана крыловскаго, Ивана Бобича, въ Черномъ лѣсу, Демьянъ Иваненко, допрошиванъ, а въ допросѣ показаль нижеслѣдующее.

1.

Вопросъ. Показали на тебя гайдамаки: Павло Война, Иванъ Сахнѣнко, что они прихаживали къ тебѣ многократно и бирали хлѣбъ и завѣдома живали; ты оныхъ гайдамакъ кармивалъ ли, и многоль разъ они къ тебѣ приходили, и сколь давно, не давали ль тебѣ какихъ гайдамацкихъ пожитковъ, и чего ради не доносилъ старшинѣ?

Отвѣтъ. Гайдамаки у меня: Павло Война, Иванъ Сахнѣнко, были раза съ три, первой приходили пять человекъ съ самой съ весны, а въ другой четыре, а въ третьей два человека, ночнымъ временемъ, а хлѣбъ брали завѣдома что гайдамаки, а пожитковъ мнѣ никакихъ не давали; а не доносилъ, я того ради, что они, какъ хлѣбъ берутъ, и сказываютъ: «если де ты кому скажишь, то мы заколемъ»; а хогя и доносилъ своему хозяину, крыловскому атаману Бабичю, какъ онъ притѣжалъ па пасику: «приходятъ гайдамаки часто на пасику»; то и онъ объявилъ: «что съ ними дѣлать?» а извѣщалъ ли онъ о томъ куда писменно или словесно— я не знаю и ни отъ кого не слыхалъ:

Къ сему отвѣту житель цыбулевскій, Григорій Захаріевъ, вмѣсто села Глинска жителя, Демьяна Иваненка,

2.

Вопросъ. Въ семь своемъ вопросѣ показалъ ты самую сущую правду и не утайлъ ничего?

Отвѣтъ. Въ семь своемъ отвѣтѣ показалъ я самую сущую правду и не утайлъ ничего.

по его прошенію, руку приложилъ.

1761 году, Іюля 1 дня цебулевской житель, а цасѣвникъ сотника городицкаго Кодымовца, Грицко Сподинъ, допрашиванъ, а въ допросѣ показавъ нижеслѣдующее.

1.

Вопросъ. Показали на тебя гайдамаки: Павло Война, Иванъ Сахненко, что они прихаживали къ тебѣ многократно, бирали хлѣбъ и живали; и свѣдома ль ты кармливалъ, что онѣ гайдамаки, многоль разъ они къ тебѣ приходили, сколь давно и какіе тебѣ пожитки приносили лѣ, и чего ты ради о томъ никому не доносишь?

Отвѣтъ. Гайдамаки: Павло Война, Иванъ Сахненко и третей съ ними, а какъ звать не знаю, весною разъ съ пять приходили и хлѣбъ бирали изъ подъ неволи, завѣдома, что гайдамаки, а пожитковъ ко мнѣ никакихъ не приносили; а я того ради не доносилъ, что какъ они приходятъ и берутъ хлѣбъ, въ то время всегда грозятъ, чтобъ мы никому не сказывали: «а если де скажете, то мы заколимъ»; а сказывалъ я толко господарю тогожъ сотника: что ходятъ часто гайдамаки; а онъ ѣздилъ до сотника, да и сотникъ сказалъ: «чтожъ де съ ними дѣлать?»

Къ сему отвѣту житель цыбулевскій, Григорій Захаріевъ, вмѣсто цыбулевскаго жителя, Грицка Сподина,

2.

Вопросъ. Въ семь своемъ допросѣ показалъ ты сущую правду и не утайлъ ничего?

Отвѣтъ. Въ семь своемъ отвѣтѣ показалъ я самую сущую правду и не утайлъ ничего.

по его прошенію, руку приложилъ.

1751 году, Юля 2 дня, по показанію допросомъ села Уховки по гайдамачеству жителя Николая Поливодина зятя, тогожь села Уховки Еско Рыбчинковъ зять допрашиванъ, а въ допросѣ сказалъ слѣдующее.

1.

Вопросъ. Показалъ на тебя уховской житель, Николай Паливодинъ зять, что ты въ прошломъ году былъ въ гайдамакахъ и многіе разбои чинилъ; въ прошломъ, 750, году въ которомъ мѣсяцъ и числѣ ты въ гайдамачествѣ былъ, и съ кѣмъ именно разбои чинили, и воровскіе пожитки гдѣ дѣвали? .

Отвѣтъ. Въ прошломъ, 750, году, въ Май мѣсяцѣ, а въ которомъ числѣ не упомню, въ гайдамакахъ я былъ не долгое время, и ходилъ по подговору запорожскихъ козаковъ; Волка и Колмыка, съ тридцать человекъ, а какъ ихъ звать и которыхъ куреней—о себѣ не объявили, я ходилъ въ Польшу для добычи въ мѣстечко Медвѣдовку, и пожитковъ тамо никакихъ, кромѣ что кто крадучи взялъ, затѣмъ что обязаки немалое число прибыло.

Къ симъ отвѣтнымъ пунктамъ житель цыбулевскій,

2.

Вопросъ. И какъ ты отъ гайдамачества отсталъ, куда пришелъ, и гдѣ по се время проживалъ и съ какимъ видомъ?

Отвѣтъ. Какъ я отъ гайдамакъ отсталъ, пошелъ въ Кайдаки и проживалъ у казака Алексея Краснощока не завѣдома, а сего году въ великій постъ пришелъ въ Вуховку, и по приходѣ явился у городского цыбулевского отамана Кошевенка, которой отаманъ представилъ меня къ значковому товарищу Устримовичу, цо допросъ взялъ съ меня подиску, чтобъ я впредь не воровалъ, на порукахъ отпустилъ въ домъ; за которое поручное взялъ съ меня сотенной писарь Семенъ Решетченко досемъ рублей, и объявилъ: «что де эти деньги старшинѣ и мнѣ». А поменуत्या деньги бралъ онъ, писарь, у меня при шуринѣ Прокопѣ Рыбченкѣ.

Григорій Захаріевъ,

3.

Вопросъ. Въ семь своемъ вопросѣ показалъ ты самую сущую правду а не утаивъ ли чего?

Отвѣтъ. Въ семь своемъ отвѣтъ показалъ я самую сущую правду и не утаилъ ничего.

вмѣсто Исаа Рыбчинковаго зятя, по его прошенію, руку приложилъ,

1751 году, Іюля 3 дня житель малороссійскаго Лубецкаго полку села Выславы, а сидящій на пасѣки значковаго товарища Устимовича, Петръ Ерменко, допрашиванъ, а въ допросѣ показалъ нижеслѣдующее.

1.

Вопросъ. Репортомъ порутчикъ Трусовъ объявилъ, что у тебя многократно гайдамаки бывали, и хлѣбъ отъ тебя получали; оныя гайдамаки къ тебѣ хаживали? ты имъ за что хлѣбъ давалъ, и они за тотъ хлѣбъ чѣмъ заплату чинили, и много ль разъ приходили, по скольку человекъ, и чего ради ты о томъ никому не доносилъ?

Отвѣтъ. Гайдамаки у меня были два раза, первый разъ приходили шесть человекъ, въ то время былъ и хазяинъ мой, Яковъ Лещенко, котораго просили, чтобъ наварилъ имъ ѣсть; то онъ приказалъ наварить, и какъ поспѣла вечера, то они сказали: «когда де ты пріѣхалъ къ пасѣчнику, то у тебя и горелка есть». То онъ, вынувъ изъ воза съ кварту, и распилъ ими, и повечеравши, забравъ у него изъ воза булки и хлѣбъ, и пошли въ лѣсъ; а другой разъ приходило три человекъ, взяли одинъ хлѣбъ; а какъ пріѣзжали на пасѣку на другой день помянутой Лещенко и Василей Устимовичъ, то я имъ доносилъ, что вчера де у меня было гайдамакъ три человекъ и взяли хлѣбъ, чтобъ мнѣ какой бѣды не было; а они мнѣ сказали: «что съ ними дѣлать?» а извѣщали-ль они кому писменно или словесно—я про то не знаю.

Къ симъ отвѣтнымъ пунктамъ житель цебулевскій,

Вопросъ. Въ семь своемъ вопросѣ сказалъ ты самую сущую правду и не утаилъ ли чего?

Отвѣтъ. Въ семь своемъ отвѣтъ сказалъ я самую сущую правду, и не утаилъ ничего.

Григорій Захаріевъ, вмѣсто Петра Ерменка, по его прошенію, руку приложилъ.

Изъ связки бумагъ Кіевской генераль-губернаторской канцелярїи, содержащей переписку о гайдамакахъ. Сообщено дѣйствительнымъ членомъ комиссіи, М. А. Максимовичемъ, Листъ 75.

ССХСІ.

Отношеніе Кіевскаго генераль-губернатора Леонтьева къ кошевому, Якиму Игнатовичу, съ увѣдомленіемъ о нападеніи гайдамаковъ на дворовнаго человека князя Кантемира и съ требованіемъ, чтобы запорожская старшина приняла мѣры для поимки виновныхъ. 1751. Іюня 28.

Ея Императорскаго Величества Самодержицы Всероссійской войска Запорожскаго Низоваго почтенному господину кошевому атаману, Акиму Игнатовичу и зъ старшиною.

Сего Іюня 27 дня, каковъ репортъ отъ обретающагося на Кременчужкомъ форпостѣ Кіевскаго гарнизона примерь-майора Висленева о рѣзбитіи въ степи близъ Княжого Буерака лейбгвардіи Измайловскаго полку капитана, князь Матвія Кантемира, человека его, Гура Григорьева, гайдамаками, запорожскими козаками: Фомою съ товарищи, шестью человекъ, которые жителство имѣютъ недоѣзжая Запорожской Сѣчи въ зимовникѣ казака Сиротина, называемомъ Сухимъ Саксаганьскъ, и въ отбитіи у него денегъ трехъ сотъ рублевъ и прочаго, въ Кіевской генераль-губернаторской канцеляріи полученъ, — съ оного при семъ точная копія послана, по которой предлагаю вамъ, господину кошевому атаману и зъ старшиною — означенныхъ злодѣевъ гайдамакъ какъ въ помянутомъ зимовникѣ, такъ и въ прочихъ вѣдомства вашего мѣстахъ сыскивать накрѣпко, и что воспослѣдуетъ, о томъ за извѣстно ко мнѣ репортовать, а о томъ же и къ господамъ генеральной войсковой канцеляріи членамъ отъ меня писано. Кіевъ, 28 Іюня 1751 года.

Изъ связки бумагъ Кіевской генераль-губернаторской канцеляріи, содержащей переписку о гайдамакахъ. Сообщено дѣйствительнымъ членомъ Коммисіи, М. А. Максимовичемъ. Листъ 45.

ССХСП.

Показаніе Архангелогородскаго жителя, Степана Шестопала, о нападеніи гайдамаковъ на село Калниболото. 1751. Іюня 28.

1751 году, Іюня 28 дня, я, нижеподписавшійся, городка Архангельска житель, козакъ Степанъ Шестопалъ, далъ сію сказку имѣющему при городкѣ Архангельскѣ команду господину капитану Лебедеву въ томъ, что посыланъ я былъ отъ него подской области въ село Калниболоцкое для провѣдованія—заподлинно ли гайдамаками то село разорено; и какъ я прибылъ въ означенное село Колниболоцкое, то того села стоящіе на караулѣ казаки взяли и повели къ старостѣ Кулешу, и оной староста сталъ меня спрашивать—зачѣмъ пріѣхалъ? почѣму принужденъ, чего ради я присланъ—объявить; и тотъ староста и калниболоцкіе обыватели объявили, что гайдамаки заподлинно были; и что чего пограблено—дали мнѣ письменное извѣстіе, которое при семъ предъявляю, а смертного убивства въ томъ селѣ не учинено; а ежели я что въ сей сказкѣ сказалъ ложно, и за тобъ поведѣно было мнѣ учинить по указу, чего буду достоинъ, въ чемъ и подписуюсь. Къ сей сказкѣ житель архангело-городскій, Степанъ Шестопалъ, а въ мѣсто его неграмотного, по его прошенію, сотенный архангело-городскій канцеляристъ, Юрій Костантыновъ, руку приложилъ.

Изъ связки бумагъ Киевской генераль-губернаторской канцелярии, содержащей переписку о гайдамакахъ. Сообщено дѣйствительнымъ членомъ комиссіи, М. А. Максимовичемъ. Листъ 34.

CCXIII.

Допросные пункты, составленные для производства слѣдствія надъ гайдамаками, арестованными во время нападенія ихъ на мѣстечко Володарю. 1751. Юня 29.

Interrogatoria z strony jaśnie wielmożnych ich mościów panów Mniszchów, podkomorzych wielkiego xięstwa Litewskiego, jaworowskich etc. starostów, i ich mościów panów Macewiczów, przeciwko kozakom zaporozskim i gardowym i z nich dwom, in carceribus będącym, względem zrabowania miasta Wołodarki, spisane 1751, die 29 Junii.

1. Jako inkarcerat, wie i przyzna: że kozacy zaporozcy i gardowi zebrawszy się kupą osob 56, roku przeszłego, 1750, w miesiącu Wrześniu, w nocy, napadli na miasto Wołodarkę, i przez syna Trochyma mielnika wołodarskiego przyprowadzeni pod dworek jego mości pana Macewicza, bramkę spalili, a w izbach różne sprzęty będące zabrali; szkody, tak w gotowych pieniądzach, jako też w suknach różnych, świeżo ze Szlonska przywiezionych, materjach różnych, szablach, strzelbach i różnych sprzętach zabranych—uczynili na złotych polskich 9,032.

2. Jako incarcerat wie etc., że ciż kozacy, wpadłszy w sam rynek miasta,, domy żydowskie wszystkie porabowali.

3. Jako inkarcerat wie, etc.: że u Zelmana, kupca szląszczaka, mieszczanina wołodarskiego, towarów szląskich, to jest: sukien, materyi różnych, korzeni i różnych z Szląska przywiezionych rzeczy—na 2,500 złotych polskich zabrali.

4. Jako inkarcerat wie etc.: że u rabina wołodarskiego tak gotowych pieniędzy, jako i w sukniach zabranych—na rubli 200 szkody uczynili.

5. Jako inkarcerat wie etc.: że u Jeka Antonowskiego, mieszczanina wołodarskiego, gotowych czerwonych złotych 37, a moskiewską monetą rubli 60, srebrnemi kopijkami rubli 3, polską zaś monetą czerwonych złotych 10, dwa sznury koralów, pare sukien żydowskich grodetorowych z galonami złotemi, żupan z haftkami srybrnemi, chustę, pościel wyszywaną złotem i jedwabiem—zabrali, szkody na rubli sto, numero 100, uczynili.

6. Jako inkarcerat wie etc.: że u Nechemli wołodarskiego pieniędzy gotowych rubli 80, srybra łamane, galony złote, suknie żydowskie bogate, pościel, chusta—zabrali, szkody na rubli 128 uczynili.

7. Jako inkarcerat miarkować i przyznać może: że innym żydom wołodarskim, w zabranii u nich różnych rzeczy i gotowych pieniędzy—uczynili szkody przez rabunek hajdamacy na rubli 300.

Wszystkiew szkody wszystkim żydom wołodarskim uczynili na rubli numero 1,030 i pół rubla.

Registr inkarceratów na rabunku wołodarskim połapanych:

1. Wasyl Towstopoh z kurenia Niezamajowskiego,
2. Denys Neszczasny z kurenia Szkuryńskiego.

*Книга пограничных судовъ Кіевскаго воеводства, 1746 — 1751;
№ 192; мѣсть 182.*

ССХСІV.

Репортъ майора Танѣва въ Кіевскую генераль-губернаторскую канцелярію, которымъ онъ доноситъ о мѣрахъ, предпринятыхъ имъ для поимки гайдамаковъ, ограбившихъ село Калнибодоты, а также сообщаетъ свѣденія, собранныя имъ объ этомъ набѣгѣ, 1751. Голя 1.

Въ Кіевскую генераль-губернаторскую канцелярію покорны репортъ.

Ея Императорскаго Величества изъ Кіевской генераль-губернашен-
скаго канцеляріи указъ, пущенной мишущаго Іюня отъ 18, подъ нуме-
ромъ 1256, въ покорности моей тогожь теченного 23 числа полученъ, по
которому велѣно о нападеніи вновь гайдамаками на полское село Кални-
Бодоты, разстояніемъ отъ Архангельска въ двадцати верстахъ, о разграб-
леніи тамо церкви и всего оного села и о смертномъ убивствѣ, чтобъ
наискрѣчайшимъ образомъ оныхъ злодѣевъ престоерегать и ловить, для

поиску и поимки всегдашнія въ пристойныя мѣста отправлять болшія партіи одну за другою, а заподлинно-ли означенное село отъ тѣхъ злодѣевъ гайдамакъ азорено?—во оною Киевскую генераль-губернаменскую канцелярію репортовать; по которому Ея Императорскаго Величества указу, для поиска и поимки оныхъ злодѣевъ частыя партіи посылаютца, денныя и ночныя разѣзды чинятца; въ разоренноежъ польское село Кладитъ Болоты цофланъ былъ изъ городка Архангелока житель Степанъ Шестодалъ, которой, по развѣдованіи, стоящему въ городкѣ Архангелскѣ капитану Лебедеву сказкою объявилъ, что онъ въ томъ селѣ былъ и заподлинно оно село разграблено, а смертного убивства не учинено, а сказко чего вадто въ томъ селѣ—оной посланной привезъ изъ онога села писменное извѣстіе; кой капитанъ при репортѣ прислалъ ко мнѣ, которыя: сказка и письмо подлинныя при семъ репортѣ въ Киевскую генераль-губернаменскую канцелярію въ покорности моей представляю, а точныя копіи къ его высокоблагородію господину майору Виленеву при репортѣжъ отпривилъ, сверхъ же того изъ Цыбулевскихъ жителей посланы во оное село два челоуѣка, которые еще не возвратились; а по возвращеніи объявлено что будетъ—въ Киевскую генераль-губернаменскую канцелярію въ непродолжителномъ врѣмени репортовать долженъ; такожъ послѣ отправленнаго въ Киевскую генераль-губернаменскую канцелярію недѣлнотго репорта, въ командѣ моей обстоить все благополучно, о неприятелскомъ обращеніи извѣстія никакова не имѣтца, минувшего Іюня 26 дня по репорту правящего за сотника въ Цыбулевѣ—Устимовича, что гайдамаки проживаютъ крыловскаго атамана Бабыча въ пасики въ Черномъ лѣсу, за котерими при порутчикѣ Трусовѣ послана была команда; кой, поймавъ трехъ челоуѣкъ, при репортѣ представилъ, а они показали на уховскаго жителя, Ивана Тарана, что съ нимижъ въ гайдамачествѣ былъ, и приведенъ въ канцелярію семисотныхъ дѣлъ, а при взятѣ оныхъ команда прибыла благополучно, которые по допросѣ имѣютъ отправлены быть къ его высокоблагородію господину майору Виленеву. О чемъ въ Киевскую генераль-губернаменскую канцелярію покорно репортую, майоръ Веденивъ (sic) Таишевъ. Іюля 1 дня, 1761 году, м. Цыбулевъ.

Изъ связки бумагъ Киевской генераль-губернаторской канцеляріи, содержащей переписку о гайдамакахъ. Сообщено действительнымъ членамъ Коммисіи, М. А. Максимовичемъ. Листъ 94.

ССХСV.

Репортъ въ Кіевскую генераль-губернаторскую канцелярію начальника Кременчутскаго форпоста, премьеръ-майора Висленева, извѣщающій о томъ, что къ нему доставлены жители Малороссійскихъ полковъ, обвиненные въ гайдамачествѣ; Висленевъ передаетъ отобранныя у нихъ показанія и проситъ распоряженій относительно отсылки арестантовъ. 1751. Іюля 7.

Въ Кіевскую генераль-губернаторскую канцелярію репортъ.

Сего Іюля 6 числа, обретающійся въ задніпровскихъ мѣстахъ при лантмилицкой командѣ у сыску, поимкѣ и искорененіи злодѣевъ гайдамакъ, лантмилицкаго корпуса секундъ-майоръ Танѣевъ, при репортѣ своемъ и съ допросными рѣчи прислалъ ко мнѣ: малороссійского миргородского полку, сотни Цыбулевской жителя; Павла Войненка, запорожскихъ козаковъ: Ивана Сахненка, Мойсея Крыжисника, села Уховки жителя Ивана Тарана; Еска Рыбчинкова зятя, села Глинска Демляна Ивашченка; Цыбулевскаго жителя пасѣчника Грицка Сподина, Лубенского полку села Выславы пасѣчника Петра Еременка, которые въ прошломъ, 750, году были въ гайдамачествѣ обще съ содержащимся въ Кременчукѣ подъ карауломъ гайдамакою, села Уховки жителемъ, Николаемъ Паливодиновымъ зятемъ; которые ихъ допросы, оставя у себя точные копии, а оригинальные для рассмотрѣнія дутчого въ Кіевскую генераль-губернаторскую канцелярію при симъ сообщаю, и куда повелѣно будетъ ихъ, гайдамакъ, отправить—имѣю ожидать резолюціи; которые гайдамаки до резолюціи содержатца въ Кременчукѣ подъ карауломъ. Премьеръ-майоръ Висленевъ. Кременчукъ, 7 Іюля, 1751 году.

Изъ связки бумагъ Кіевской генераль-губернаторской канцеляріи, содержащей переписку о гайдамакахъ. Сообщено дѣятельнымъ членомъ комиссіи, М. А. Максимовичемъ. Листъ 74.

ССХСѢ.

Показанія, данныя малороссійскими жителями: Василиемъ Одиницею и Федоромъ Рыбченкомъ, ѣздившими по порученію русскихъ властей въ село Калниболоты съ цѣлью собрать свѣденія о нападеніи на это село гайдамаковъ. Одиница и Рыбченко не успѣли исполнить возложеннаго на нихъ порученія, такъ какъ они были арестованы польскими властями; послѣднія продержали посланныхъ въ тюрьмѣ, и отпустили домой, взявъ у нихъ лошадей въ качествѣ выкупа, 1751. Іюля 8.

1751 году, Іюля 8 дня, козаки сотнѣ Цыбулевской: села Дмитровки Василь Одиница, да села Уховки Хведоръ Рыбченко въ семисотной канцеляріи сказкою подъ совѣстію христіанскою показали: что они отѣхали зъ даннымъ отъ господина майора Тенѣва пашпортомъ зъ Цыбулева, и въ Петровскомъ островѣ оставя въ священника ружа, чрезъ тамошній форпостъ проѣхали въ полскую область, и перве прибыли до мѣстечка Кални-Болотъ, где, взявъ сихъ, Василя Одиницю (привелъ) атаманъ тамошній козацкій Павелъ къ рейментару наказному; за приводомъ же, оной рейментаръ спрашивалъ его, Василя Одиницѣ, скудова? то онъ сказалъ, что съ Цыбулева, и пашпортъ въ руки отдалъ; по взятіи же пашпорта, не читая, вдарилъ оной рейментаръ Одиницю въ щоку дважды называючи гайдамаками и шпиюнами; послая же велѣлъ какъ его, Василя, такъ и Хведора Рыбченка взять подъ караулъ и забить въ колодки, почему въ одинъ моментъ на ноги колодки большіе на ихъ и набили, и весьма великій и крѣпкій караулъ учредилъ на ночь какъ надъ ними, такъ и везде по шляхамъ и малымъ проходкамъ; на третій же день намѣревалъ оной рейментаръ проводить въ генеральной обозъ; услышавши же то народъ калниболотскій, и священники, и жида, начали оного рейментара наказного просить о отпускѣ его: Одиницѣ и Рыбченка, съ подъ караулу, обвязуясь за ихъ, что они добрые люде; потомужъ отдано ихъ рейментаромъ въ руки въ колодкахъ же старостѣ калниболотскому, Дмитрію Кулешу; по взятіи же оной, староста Кулѣшъ содерживалъ ихъ тоже въ колодкахъ чрезъ дней тры, и зъ устрашеніемъ немалымъ, чтобъ отослать у въ обозъ и повѣшати, а посля сталъ помянутый староста доправлятись изъ ихъ: Одиницѣ и Рыбчинка, денегъ рублей двадцать, и го-

вориль: что, ежели данныи будутъ денги, то пошлю о увѣдомленіе объ васъ въ Петровскій островъ, и какъ покажется, что вы добрые люди, отпущу васъ; оныя же: Одиница и Рыбченко, показанному старостѣ, не имея денегъ, дарили ему обое свои лошади, толко чтобъ ихъ зъ бѣды отпустилъ: послажъ того заразъ оной староста троухъ человекъ отъ себе въ Петровскій островъ для развѣдованія объ оныхъ: Одиницѣ и Рыбченку послалъ; где, въ Петровскомъ островѣ, какъ тамъ стоящіе господа офицеры, такъ и случившійся тамъ на тотъ часъ правящій за командира въ Архангелску Яковъ Самуель, и священники, и другіе тамошніе обыватели поручкою подписались; за прибитіемъ же оныхъ козаковъ и съ поручкою зъ Петровскаго острова, Одиницу и Рыбченка съ колодокъ разбилъ, по разбитіи же взялъ оной староста зъ дарованныхъ лошадей одну добрую лошадь гнѣдую съ кумбакою Одиничину, на которую лошадь онъ Одиница, видя свою нужду, и росписку въ подарунки отъ себе далъ; другую же лошадь, Рыбчинкову, содержаючи тамъ и весьма въ разные свои посылки употребляючи, спортили, якую спорченую и на къ чему годную помянутый староста возвратилъ, и ихъ обоихъ отпустилъ; но отпускъ-жь догнали они, Одиница и Рыбченко, возвращенную лошадь въ силу въ Петровскій островъ, где, въ Петровскомъ островѣ, оную лошадь въ священника поставили, а сами нѣшіе въ Цыбулевъ пришли. Слыхъ же отъ тамошнихъ козаковъ, какъ содержовались они, Одиница и Рыбченко, въ колодкахъ, происходилъ, что войска въ Кални-Болота полскаго, драгантій и панциорного, будеть до тысячъ, которое войско намѣреваетъ якобы вдавить объ жнивахъ на россійскіе заднѣпровскіе слободы; такожъ тамошніе обыватели говорили Одиницѣ, что нѣбы приказовалъ рейментаръ имъ жгати хлѣбъ въ недалекой сторонѣ отъ болота: болѣежь слыху и другого ничего не чули и далѣе не вѣдали: и сіе показали въ самую истинную правду, не утаивши и не прибавивши ни мало, въ томъ и подписались. Къ сей сказки, вмѣсто вышеписанныхъ: Василя Одиницѣ, да Федора Рыбченка, неграмотныхъ, по ихъ прошенію, житель цыбулевскій, Григорій Захаріевъ, руку приложилъ.

Изъ связки бумагъ Кіевской генераль-губернаторской канцеляріи, содержащей переписку о гайдамакахъ. Со общено дѣйствительнымъ членомъ комиссіи, М. А. Максимовичемъ. Листъ 24.

ССХСVII.

Отношеніе Кошевого атамана, Якимъ Игнатовича, къ Кіевскому генералъ-губернатору Леонтьеву. Кошевой доносить о безуспѣшныхъ попыткахъ, предпринятыхъ съ цѣлю поимки гайдамаковъ, ограбившихъ вещи князя Кантемира, и просить объ освобожденіи двухъ запорожцевъ, невинно арестованныхъ по этому дѣлу. 1751. Іюля 8.

Высокобродному господину, высокопревосходительнѣйшему господину, господину генералу-аншефу, кавалеру и Кіевской губерніи генералъ-губернатору, Михайль Ивановичу, его высокопревосходительству Леонтьеву, репортъ.

На ордеръ вашего высокопревосходительства, въ 7 день сего Іюля полученный, коимъ велѣно гайдамакъ: Фому съ товарищи, которые лейб-гардіи Измайловскаго полку капитана, князя Кантемира, человекъ ево Гура Григоріева въ Княжимъ Байракѣ ободрали, ссыкивать, и что впоследствии—къ вашему высокому превосходительству репортовать; а по-неже обретающийся въ Кременчукѣ майоръ Висленевъ въ недавномъ времени писалъ ко мнѣ, что посылалъ онъ для сыску по вышписанномъ грабительствѣ гайдамакъ команду, явля, будучи въ рѣчкѣ Саксагани въ зимовникѣ Пластуновскаго куреня казака Сироты, двухъ человекъ, одного именемъ Фому, а другого, его Сироты родственника, Максима, взяла, и къ нему, майору, привезли полъ карауломъ, точію де они къ тому въ допросахъ виною себѣ не сказали, и содержатся до прибытія доказчика означеннаго, Гура Григоріева, и тогда ради пойску болшъ за тѣми гайдамаками, яко не вѣдомо отъ кого то грабительство послѣдовало, учинить здѣ не можно; о чемъ вашему высокопревосходительству репортую; солержующихся жъ предреченныхъ въ Кременчукѣ двухъ человекъ казаковъ, буди за ними вины не состояватиметь, прошу вашсго превосходительства приказать напрасно не удерживать и отпускомъ со всемъ, что съ ними взято, свободить. Атаманъ кошовый Якимъ Игнатовичъ, съ товариствомъ. Дня 8 Іюля, 1751 году, Кошъ.

Изъ связки бумагъ Кіевской генералъ-губернаторской канцеляріи, содержащей переписку о гайдамакахъ. Свободено дѣйствительнымъ членомъ Коммисіи М. А. Максимовичемъ. Листъ 90.

ССХСVIII.

Списокъ запорожцевъ, участвовавшихъ, вмѣстѣ съ Грицкомъ Щербиною, въ нападеніи на село Куликовку, 1751. Юля 19.⁹

Реэстръ кто, имани и съ прозвищи, и которыхъ куреней, полской области Чигиринъ Дубровы села: Божина жителя, гайдамаки Грицка Щербины товарищи его, запорожскіе казаки, въ полскомъ селѣ Куликовкѣ на разбоѣ были, о томъ значить сего, а имено: Щербиновскаго куреня ватажокъ Астапъ Сероштанъ; Канеловскаго куреня: Максимъ Велица, да Василей Долгой; Ирклевскаго куреня: Иванъ Столбъ, да Савкъ Малой; Куреневскаго куреня: Иванъ Одаръ, да Назаръ Усъ; Корсунскаго куреня—Иванъ Бѣлой, Донскаго куреня—Филипъ Швыткой; итого 9 человекъ. Кіевъ, 19 Юля.

Изъ связки бумагъ Кіевской генераль-губернаторской канцелярїи, содержащей переписку о гайдамакахъ. Сообщено дѣйствительнымъ членомъ Коммиссїи, М. А. Максимовичемъ. Листъ 119.

ССХСIX.

Донесеніе Кіевскаго генераль-губернатора Леонтьева въ государственную военную коллегію о поимкѣ гайдамака Грицка Щербины и о мѣрахъ принятыхъ для поимки его товарищей, ограбившихъ въ предѣлахъ речнопосполитой село Куликовку. При донесеніи приложены показанія, отобранныя отъ Щербины. 1751. Юля 19.

Въ государственную военную коллегію отъ генерала и Кіевской губерніи генерала губернатора доношеніе.

Сего Юля 15 числа, обретающейся въ визу рѣки Днѣпра на Кременчуцкомъ форпостѣ Кіевскаго гарнизона примеръ-майоръ Висленевъ

отъ сегожъ мѣсяца въ Кіевскую губернскую канцелярію репортовалъ, что, обретающійся въ заднѣпрскихъ мѣстахъ у смыску и у поимки злодѣевъ гайдамаковъ, при лаптмилицкой командѣ, секундъ-майоръ Танѣевъ при-
слалъ къ нему, примеръ-майору, изъ допросными рѣчми запорожского
козака Грицка Иванова сына Щербину, которой пойманъ въ гайдамачествѣ
командированною для сыску гайдамакъ командою, съ которого ево до-
просу сообщена при томъ ево, Висленева, репортъ копія, а въ той зъ до-
просу копіи написано: что онъ, Щербина, родомъ полской области, Чи-
гиринъ Дубровы, села Божина житель; а какъ де отецъ и мать ево тамо
померли, то, перешедъ оттуда, жилъ онъ, Щербина, въ Запорожской Сѣчи
въ Куреневскомъ куренѣ запорожскимъ козакомъ; и, будучи въ Запорожьѣ,
торговалъ солью и шинковалъ горелкою, а сего де, 1751, года съ Пет-
рова дни пошелъ онъ изъ Запорожской Сѣчи съ тремя человекъ на
Ингуль, якобы для сѣнокосу, и, будучи въ пути, совокупились съ семью
человекъ запорожскимъ казаками, и, согласясь, всего десять человекъ,
ходили для разбою дву жидовъ въ полское село Куликовку, и, по при-
бытіи во оное село, не заставъ тѣхъ жидовъ, пограбили у тамошнихъ
обывателей всякую мелочь и склали во выюки, а потомъ де пріѣхалъ во
оное село полской чигиринской писарь, у которого взявъ грабежемъ
двухъ лошадей въ шорахъ и съ коляскою, возвратились оттуда обратно,
и, отѣхавъ съ версту, напавъ на нихъ полскіе казаки ночью временемъ,
означенную коляску и съ лошедьми и шорами у нихъ отбили, и лошедь
подъ нимъ, Щербиною, застрѣлили и въ ногу ево ранили, а выюки всѣ
сами они, гайдамаки, на томъ мѣстѣ оставя, бѣжали; и, проѣхавъ границу,
а подѣхавъ къ Каменки, хотѣли ночевать, то, наѣхавъ на нихъ драгун-
ская и казвцкая команда, ево, Щербину, поймали, а товарищи ево, за
добротою у нихъ лошадей, разбѣжались безвѣстно. И по тому ево, при-
меръ-маіора Висленева, репорту, по посланному къ нему изъ Кіевской
губернской канцеляріи указу, велѣно оныхъ злодѣевъ гайдамаковъ всякими
удобовозможными способы предостерегать и ловить, и для поиску и поимки
ихъ непрерывныя отправлять въ пристойныя мѣста знатныя команды, и
всегда того наблюдать и найприлежнѣйшее стараніе имѣть непремѣнно,
дабы таковы злодѣи самымъ дѣйствіемъ вовсе искоренены, и оттого вся-
кая безопасность возстановлена быть могла; а вышеобъявленного злодѣя,
гайдамаку Щербину, по силѣ указовъ, для надлежащаго слѣдствія и до-
стойнаго наказанія, отправить изъ Кремснчука малороссійского Мирго-
родского полку въ полковую канцелярію при промеморіи, и зъ допрос-
ными его рѣчми, подѣ крѣпкимъ карауломъ. И того ради о вышеписан-

номъ въ государственную военную коллегію покорнѣйше доношу въ извѣ-
стіе; а въ государственную коллегію иностранныхъ дѣлъ о томъ же до-
ношеніемъ отъ меня представлено; такожъ и къ малороссійскому обоимъ
сторонъ Днѣпра и войскъ запорожскихъ господину гетману и Ея Импе-
раторскаго Величества дѣйствительному камергеру, императорской академіи
наукъ президенту и лейбгвардіи Измайловскаго полку подполковнику и
разныхъ ординовъ кавалеру, графу Кирилъ Григорьевичу Разумовскому,
писано, и при томъ кто имени и съ прозвищи и которыхъ куреней, то-
варыщи ево, Щербини, запорожскіе казаки, на показанномъ разбоѣ были,
сочина въ допросу оного Щербини, реэстръ сообщенъ.

Тогожъ числа и въ такой же силѣ послано доношеніе въ государст-
венную коллегію иностранныхъ дѣлъ.

*Изъ связки бумагъ Кіевской генералъ-губернаторской канце-
ляріи, содержащей переписку о гайдамакахъ. Сообщено дѣйстви-
тельнымъ членомъ Комиссіи, М. А. Максимовичемъ. Листъ 114.*

ССС.

Отношеніе Кіевского генералъ-губернатора Леонтьева къ гетману
Кирилу Разумовскому, съ препровожденіемъ въ Миргородскій полковой
судъ гайдамаковъ, обвиненныхъ въ участіи въ нападеніи на село Кални-
болоты. 1751. Іюля 19.

Ясневелможный господинъ и высокопревосходительнѣйшій господинъ
Малые Россіи обоимъ сторонъ Днѣпра и войскъ запорожскихъ гетманъ
и Ея Императорскаго Величества дѣйствительный камергеръ, имперагор-
ской академіи наукъ президентъ, и лейбгвардіи Измайловскаго полку под-
полковникъ и разныхъ ординовъ кавалеръ, милостивый государь мой,
сіятельнѣйшій графъ, Кирила Григорьевичъ!

Сего Іюля 1 числа, въ посланномъ отъ меня въ государственную коллегію иностранныхъ дѣлъ доношеніи о нападеніи вновь якобы въ пятистахъ лошадей надъ рѣкою Висью гайдамаками на полское село, прозваніемъ Кални-Болоты, и о разграбленіи тамо церкви и всего онога села и о прочемъ, со обстоятельствомъ представлено, и при томъ упомянуто, что когда и какіе отъ обретающихся на Кременчущкомъ форпосте примерь-майора Висленева, а въ заднѣпрскіхъ мѣстахъ при лантмилицкой командѣ секундъ-майора Танѣева, которымъ объ ономъ же на село Кални-Болоты гайдамаками нападеніи неоднократно, посланными изъ Кіевской губернаменской канцеляріи, указами заподлинно развѣдать велѣно, репорты въ полученіи будутъ, — о томъ впредь въ государственную коллегію иностранныхъ дѣлъ доносить не премину; а сегожь Іюля 10 числа оные майоры: Висленевъ и Танѣевъ, въ Кіевскую губернаменскую канцелярію репортовали, что въ то село Кални-Болоты посланъ былъ по близости изъ городка Архангелскаго тамошней житель Степанъ Шестопаль, которой по развѣдованію, состоящему въ городкѣ Архангелскомъ лантмилицкой командѣ капитану Лебедеву сказкою объявилъ: что онъ въ томъ селѣ былъ и заподлинно оное село разграблено, а смертнаго де убивства не учинено, а сколько чего въ томъ селѣ взято — оной Шестопаль, данное отъ тамошней громады писменное свидѣтельство привезъ, съ котораго точна копія при семъ къ вашей ясневельможности послана; при томъ же означенной секундъ-майоръ въ томъ своемъ репортѣ особливо объявилъ: минушаго де Іюня 26 числа, сего 1751 года, по репорту правящаго въ заднѣпровскомъ мѣстечкѣ Цыбулевъ за сотника Устимовича, что злодѣи гайдамаки скрываются заднѣпровскожь крыловскаго атамана, прозваніемъ Бабича, въ пасѣкѣ въ Черномъ лѣсу, за которыми де лантмилицкой же команды при поручикѣ Трусовѣ послана была команда, и оною де командою изъ тѣхъ злодѣевъ поймано три человѣка, которые объявили: что съ ними въ гайдамачествѣ былъ заднѣпровской уховской житель Иванъ Таранъ, который шотомужь пойманъ, а по Фвѣтїи тѣхъ злодѣевъ гайдамаковъ оная посыланная команда возвратилась обратно благополучно, а оные де пойманные злодѣи по допросахъ отправлены будутъ на Кременчущкой форпостъ къ помянутому примерь-майору Висленеву; и для того по посланному къ нему, Висленеву, изъ Кіевской губернаменской канцеляріи указу, велѣно оныхъ пойманныхъ злодѣевъ накрѣпко распросить — не былили они на разбоѣ и грабительствѣ и въ вышеобъявленномъ полскомъ селѣ Кални-Болотахъ, и по распросѣ репортовать, а ихъ злодѣевъ, по силѣ указовъ, для надлежащаго слѣдствія и достойнаго наказанія, от-

править изъ Кременчука малороссійскаго Миргородскаго полку въ подковую канцелярію при проеморіи и зъ допросными ихъ рѣчи подъ крѣпкимъ карауломъ. И того ради о вышенисанномъ семъ, для надлежащаго разсмотрѣнія и опредѣленія, вашей ясневельможности представляю, а въ государственные иностранныю и военную коллегіи о томъ-же доношенія отъ меня посланы, и съ вышенисанного свидѣтельства точныя копии сообщены. Вашей ясневельможности, милостивого моего государя, всепокорнѣйшій слуга. Кіевъ, 19 Іюля, 1751 года.

Изъ связки бумагъ Кіевской генералъ-губернаторской канцеляріи, содержащей переписку о гайдамакахъ. Сообщено дѣйствительнымъ членомъ комиссіи М. А. Максимовичемъ. Листъ 106.

СССІ.

Жалоба отъ имени уніатскаго митрополита, Флоріана Гребницкаго, на отрядъ войска, отравленный противъ гайдамаковъ, о томъ, что жолнеры избѣгали встрѣчи съ гайдамаками, но за то грабили крестьянъ въ имѣніяхъ митрополита. 1751. Іюля 27.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego pierwszego, miesiąca Julii dwudziestego siódmego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku iego królewskiej mości Żytomirskim, przedemną, Antonim-Stanisławem Kostką Synhaiewskim, namieśnikiem protunc grodzkim starostwa Żytomirskiego, y xiegami niuieyszemi, grodzkiemi, żytomirskiemі, comparens personaliter wielmożny iego mość pan Gabryel Wyszpolski, łowczy czernihowski, kommissarz dóbr metropolitańskich, nomine et ex speciali commissio łaśnie wielmożnego iego mości xiędza Floryana Hrebnickiego, arcybiskupa metropolity całej Rusi, naprzeciwko wielmożnemu iego mości panu Franciszkowi Jackowskiemu, burgrabiemu kruszwickiemu, komendantowi, y całej kompanii w komendzie, żołnierzom na podiazd komenderowanym, manifestuie się o to: iż iego mość obwiniony, będąc, za ordynansem regimentarskim, komenderowanym na podiazd w Polesie za haydamakami, nie sprawuiąc się iak tryb żołnierski każe i ordynans, na ten podiazd dany sobie, ale przeciwko słusznosci y prawu popolitemu postępując, kiedy przechodzący naypierwey we wsi Wyszewiczach

u chłopów komory odbijali, różne rzeczy brali, chłopów bili, potem w Polesiu przez rudnie Rzeżawskie metropolitańskie—dziegciarzów tamejszych napadli, którzy gdy pewną czynili relację o haydamakach, że ich chcieli zrabować, ledwie się wyprosili, y w godzinę ledwie iak haydamacy odeszli, pokazując one mieysce, gdzie haydamacy mieli się znajdować, aby onych podiazdem ściagał;—lecz iego mość obwiniony, nie chcąc za haydamakami prawdziwemi iść y widzący (sic) śmierci obawiał się widzieć, tychże dziegciarzów napadł, czyniąc haydamakami y koni dwoie zamiast haydamaków pobrał; a potem do rudników tamże przystąpił y similiter poczoł dokazywać: naprzód woz hłabczasty, valoris złotych trzy, u Mikołaja rudnika rusznicę—rublów cztery, kontusz folendyszowy—złotych czterdzieści cztery, bóty kozłowe—złotych trzy; u Jaszczychy wdowy zięcia: tyńfów cztery, bótów nowych parę—złotych trzy, u rudników dwóch: szostaków bitych cztery, nóż składany z krzesiwem—szostaków bitych cztery, siekir dwie—szostaków ośm, fome (sic) rudnickie y szworzen żelazny—in vim zdobyczy haydamackiey pozabierali, rudników porozganiali, y różnych poczyniwszy wiolencyi, poszli; potem, przechodzący po innych wioskach metropolitańskich, similiter różne poczynili wiolencye, co czasu prawa fusius regestrem specifikowane będzie i per inquisitionem deducetur. A zatym de praemissis omnibus, nomine cuius supra, iterato manifestatus est, salva manente melioratione, si opus fuerit, hanc vero actis connotari prosił,—co y otrzymał. Gabryel Wyszpolski manu propria.

Книга гродская, Житомирская, записовая и поточная, годъ 1750—1751, № 233; листъ 1314.

Примѣчаніе. Подобныя жалобы на насилія, причиняемыя жителямъ Кіевскаго воеводства милицією, вооруженною противъ гайдамаковъ, встрѣчаются очень часто; такъ въ томъ-же 1750 году мы встрѣчаемъ, кромѣ приведенной, еще 6 другихъ жалобъ, онѣ внесены въ гродскія книги: житомирскую, № 233, на листахъ: 1384 на об., 1414 на об., 1424 на об. и 1487 и Овруцкую, № 3245, на листахъ: 1092 и 1161 на об.

СССІІ.

Приказъ Киевскаго генераль-губернатора, Михаила Леонтьева, объ отсылкѣ въ Миргородскую полковую канцелярію запорожцевъ: Оомы Гусака и Максима Тарана, подозрѣваемыхъ въ ограбленіи слуги князя Кантемира. 1751. Августа 5.

Сего 1751 года, Августа въ 5 день, по указу Ея Императорскаго Величества, генераль аншефтъ и кавалеръ и Киевской губерніи генераль-губернаторъ, слушавъ сего репорта, приказалъ: показанныхъ во ономъ двухъ человекъ запорожскихъ козаковъ, а имянно: Оому Гусака да Максима Тарана, которые пойманы въ Сиротиномъ зимовникѣ и явились подозрительны въ разграбленіи лейбгвардіи Измайловскаго полку капитанскаго князь Матвѣя Кантемирова человека, Гура Григорьева, отправить при промешоріи, въ малороссійскую Миргородскую полковую канцелярію, подъ крѣпкимъ карауломъ, немедленно, и о томъ къ нему, майору Висленеву, послать указъ, и по исполненіи велѣтъ въ киевскую генераль-губернаменскую канцелярію репортовать. Михайла Леонтьевъ.

Подлинникъ сообщенъ Коммисіи В. Антоновичемъ.

СССІІІ.

Репортъ въ Киевскую генераль-губернаторскую канцелярію секунд-майора Федцова, о томъ, что онъ, согласно предписанію генераль-губернатора, отправилъ подъ конвоемъ въ Миргородскую полковую канцелярію 4 человекъ, арестованныхъ по подозрѣнію въ ограбленіи слуги князя Кантемира. 1751. Августа 9.

Въ Киевскую генераль-губернаменскую канцелярію покорный репортъ.

Сего Августа 9 числа, по силѣ присланныхъ ко мнѣ изъ Киевской генераль-губернаторской канцеляріи Ея Императорскаго Величества ука-

зовъ, содержащіеся въ Кременчукъ подъ карауломъ: пойманные за Ингульскимъ покосомъ: Платнеровскаго куреня запорожской козакъ—Яковъ Поплева, да наемной работникъ его—Саведей Кондратенко, и съ подлинными ихъ дѣловыми рѣчьми, да пойманные-жъ въ Сиротиноу зимовикъ два человекъ, запорожские козаки: Оома Гусакъ да Максимъ Таранъ, которые подозрительны явились въ разграбленіи лейбгвардіи Измайловскаго полку капитанскаго князь Матвѣя Контемирова человекъ его, Гура Григорьева, и того четыре человекъ,—въ малоросійскую Миргородскую полковую канцелярію съ командированными отъ меня киевскихъ гарнизонныхъ полковъ солдатами двумя, да малоросійскихъ подковъ козаками шестью человекъми, при промеморіи, отправлены. О чемъ въ киевскую генераль-губернаторскую-канцелярію симъ репортую. Секундъ-майоръ Василей Федцовъ. Кременчукъ, 9 Августа, 1751 году.

Подлинникъ сообщенъ Коммиссіи В. Антоновичемъ.

СССІV.

Донесеніе въ Кіевскую генераль-губернаторскую канцелярію полковаго Черниговскаго хорунжія, Василя Коморовскаго, о томъ, что ему неизвѣстно въ силу чьего предписанія козаки Лубенскаго полка были отправлены изъ Малоросійскихъ форпостовъ на правую сторону Днѣпра. 1751. Августа 19.

Въ Кіевскую генераль-губернаменскую канцелярію покорнѣйшее доношеніе.

Въ указѣ войсковой генеральной канцеляріи, по представленію полковника Лубенскаго, господина Апостола, сего Августа 17 дня, 1751 году мною полученномъ, написано: яко де по мнѣнію бывшаго форпо-

стнаго малороссійскаго командира, обознаго полковаго Переяславскаго Безбородка, съ полку Лубенскаго козаки къ форпостамъ днѣпровскимъ по сю сторону Днѣпра, съ перемѣною, по силѣ прежнихъ многихъ генеральной войсковой канцеляріи указовъ, высланы были, а въ прошломъ де, 750, году, знаходючихся при днѣпровскихъ дистанцяхъ полку Лубенскаго козаковъ, на ту сторону Днѣпра, сотень, Чигиринъ—Дубровской въ Цыбулевъ шестнадцать, Глинской шестнадцать—въ Табурище, Роменской и Смѣлянкой—въ Петровъ островъ по пятнадцать, взято невѣдомо почему и тамо обретаются. По справки же де въ генеральной войсковой канцеляріи явилось: яко, по высококелительному его ясневеломожности ордеру, велѣно состоящихъ въ заднѣпровскихъ мѣстахъ малороссійскихъ полковъ козаковъ всѣхъ отоль смѣнить охочекомоннымъ компанейскимъ Павловымъ полкомъ, и въ дома ихъ распустить, почему де компанейской полкъ тамо дѣйствительно и состоитъ, и объ отпускъ вышеписанныхъ Лубенскаго полку козаковъ шестидесяти человекъ зъ заднѣпровскихъ мѣсть, въ Кіевс-гераль-губернаменскую канцелярію проеморію сообщить (о чемъ де и сообщено); а миѣ онымъ Ея Императорскаго Величества войсковой генеральной канцеляріи указомъ, о тѣхъ Лубенскаго полку козакахъ, взятыхъ изъ фарпостовъ сей стороны Днѣпра и компанейскихъ, за Днѣпръ, для чего и къмъ то учинено—справиться, и по справки учинить въ томъ надлежащей, въ силѣ прежнихъ указовъ, распорядокъ велѣно. А понеже по справки со всѣми, такъ прежними, яко и нынѣшними, въ главной фарпостной малороссійской командѣ находючимися, дѣлами, почему оные полку Лубенскаго козаки на ту сторону Днѣпра командированы, для чего и къмъ, и зъ якого времени взяты?—никакого вида не явилось и справиться о томъ не почему, и безъ справки учинить распорядка весьма невозможно,—того ради, оной Кіевс-генераль-губернаменской канцеляріи, почему оные козаки полку Лубенскаго шестидесять человекъ на ту сторону Днѣпра, для чего и къмъ и зъ якого времени взяты? съ нижайшою моею покорностію прошу чрезъ ордеръ мене увѣдомить. Полковый Чернѣговскій хоружій, Василій Коморовскій. 1751 году. Августа 19 дня, Любечъ.

Подлинникъ сообщенъ Комиссіи В. Антоновичемъ.

CCCV.

Заявленіє дворянина Луки Рыбицкаго о томъ, что онъ присутство-
валъ въ Овручѣ во время, опредѣленное для сбора земской подати, на-
значенной сеймикомъ на содержаніе милиціи восводства; но только очень
немногіе изъ числа дворянъ Овруцкаго повѣта внесли эту подать. 1751.
Октября 16.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego pierwszego miesiąca Octobris
szesnastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku iego królewskiej mości owruckim,
przedemną, Stefanem Niewmierzyckim, namieśnikiem protunc grodzkim
owruckim, y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, owruckiemi comparens perso-
naliter wielmożny iego mość pan Łukasz—Tadeusz z Rybna na Rozważowie,
Torczynie y Filipowiczach Rybiński, cześnik y podskarbi woiewodztwa
Kiiowskiego, adhaerendo laudo publico seymiku boni ordinis woiewodztwa
Kiiowskiego, anno millesimo septingentesimo quinquagesimo, die decima sexta
Septembris, unanimi voto omnium concivium ejusdem palatinatus Żytomiri-
ensis (sic) sancito, tudzież manifestowi anno millesimo septingentesimo quinqu-
agesimo primo, in Septembri, od wszytkich urzędników tegoż woiewodztwa
po niedoszłym seymiku uczynionemu, aby in suo robore milicya woiewodztwa,
secundum obloquentiam praememorati laudi, in omnibus punctis była kon-
serwowana, de diligentia sui coram actis praesentibus, castrensibus, ovruce-
sibus manifestatur in eum modum: iż wielmożny comparens, będąc prawie
zniewolony obligacyami całego prześwietnego woiewodztwa, aby vigore
konstytucyi anni millesimi septingentesimi decimi septimi, ziechawszy do
Owrucza, summę iedyńaście tysięcy dwieście ośmdziesiąt siedm złotych pol-
skich, z dymów, w tymże powiecie znayduiących się, in quadruplo aukcyo-
nowaną, na płacę milicyi, postanowioney laudo superius expresso dla obrony
świętnc boskich y całego woiewodztwa od inkursyi haydamackich, z po-
granicznego państwa wynikających, dwoma ratami: marcową i septembrową,

odbierał; który, czyniąc zadość obligacyom tegoż wojewodztwa, lubo, dla terminu przypadających seymików, z Żytomierza in tempore, to iest pro die decima quinta Septembris, dla odebrania medietatem wspomnioney summy—pięć tysięcy sześćset czterdzieście trzy y groszy dwadzieścia pół-trzecia, za ratę septembrową, ziechać nie mógł,—więc ziechawszy pro die vigesima Septembris, usque ad diem decimam septimam Octobris. proprio sumptu, sine intermissione, swoię sedentaryę kontynuował; a ponieważ przez tyle czasu z wielu dóbr pomienionego podatku nie wypłacono,—przetopraecavendo integritati suae, aby ob diffugia ich mościów renitentów, tak w substancyi swoiey, iako też y w przysługach prześwietnemu wojewodztwu iakowego nie poniósł detrzymentu, iako przez wszystkie czas był go'ów odbierać, tak contra omnes renitentes świadczy y manifestuie się, prosząc hanc manifestationem actis connotari,—co y otrzymał. Łukasz z Rybna Rybiński, cześnik wojewodztwa Kijowskiego

Книга городская, Овруцкая, записовая и попомочная, № 3245; годъ 1750—1751; мѣсь 1195 на оборотъ.

CCCVI.

Жалоба отъ имени старосты Каневского, Николая Полоцкого, на старосту Трехтымировского, Станислава Щеневского, о разныхъ обидахъ, между прочимъ о томъ, что управляющіе Трехтымировскимъ староствомъ отказались выдать крестьянина, Степана Выкреста, служившаго проводникомъ гайдамакамъ, нападавшимъ на село Селци. 1751. Ноября 17.

Roku tysiąc siedmset piędziesiąt pierwszego, miesiąca Nowembris siedmnastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku iego królewskiejey mości Żytomirskim, przedemną, Michałem Trzeciakiem, podczaszym czerńihowskim, burgrabią grodzkim żytomirskim y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, żytomirskiem

comparens personaliter urodzony iego mość pan Woyciech Ossowski, nomine et ex speciali commissio iasnie wielmożnego iego mości pana Mikołaja na Potoku, Buczaczu, Horodeńce y Gołogorach Potockiego, starosty kaniowskiego, nie mogąc dotąd znieść wielkiej krzywdy y oppressyi od niżey wyrażonego iego mości obwinionego dobrom y ludziom starostwa Kaniowskiego, in proxima contiguitate z dobrami obwinionego iego mości będącemi, discordiarum pełnemi, zadanych y naniesionych, nie chcąc vim vi repellere, ale windykując onych prawnie, solenniter przeciwko wielmożnemu iego mości panu Stanisławowi Szczeniowskiemu, staroście trachtemirowskiemu, tudzież urodzonym gubernatorom, podstarościm y ludziom iego mości obwinionego chodorowskim, rżyszczowskim y starostwa Trachtymirowskiego, do wioleneyi ustawicznych, znać dispensante domino, skłonnym y prędkiem, świadczy y manifestuie się o to: iż ich mość obwinieni, et praecipue wielmożny iego mość pan Szczeniowski, starosta trachtamirowski, nie chcąc cale zachować pokoju sąsiedzkiego, co tylko być może molesti et contrarii dla starostwa Kaniowskiego, permittit czynić, iakoż, nie dość na tym, że ustawicznie ludzi starostwa Kaniowskiego ludzie iego mości obwinionego biją, grabią, zabierają, ale y na życie godzą, a wielmożny imć pan starosta Trechtymirowski na żadne rekvizycyje comparentis iasnie wielmożnego pryncypała y gubernatorów onego czynić satysfacyi nie chce y nie czyni; kiedy roboczy Stefan Wykrzta, poddany starostwa Trachtymirowskiego, we wsi Hryhorówce mieszkający iego mości obwinionego, nescitur czyli ze swywoli, czyli przymuszony od haydamaków, naszedłszy z haydamakami na dobra wieś Sieliszcze, do starostwa Kaniowskiego należąca, tam roboczą Dunayską, wdowę, poddaną sieliską, nie dość na tym, że ją, dopytując się o pieniądze, zbili, stłukli, ale y śmierć niemilosierną oney zadali, pieniądze, fanty y wszystkie ruchoomości, co tylko mogła mieć, zabrali, o czym gdy się ludzie starostwa Kaniowskiego dowiedzieli y z pomienionego roboczego Stepana Wykrzty sprawiedliwości dopominali się u gubernatora starostwa Trachtamirowskiego, iego mość pan gubernator trachtamirowski nie tylko że sprawiedliwości z pomienionego Wykrzty, jako ex complice haydamaków, uczynić reuit, ale ieszcze, biciem rekwirujących straszając, precz od siebie wygnał; na tym nie dość, ale ieszcze dając motiva iego mość pan gubernator trachtemirowski, urodzony Kurowski, ad disceptationes, różne zabory czyni y protekcyą swywołnym ludziom daie: kiedy, nescitur ex qua ratione, ludziom mikołajowskim wołów parę, człowiekowi poddanemu z Potoka wsi klacz—violenter zabrać kazał; parobków roboczych: Chwedora y Wasyla, u arędarza

wsi Pszenicznik, do starostwa Kaniowskiego należącej, okradłszy gospodarza swego znacznie, uciekających za granicę, przeciwszy w starostwie Trachtamirowskim, onych do siebie pobrał, rzeczy pozabierał; o czym gdy rekwizycya listowna y o pomienione wyżej grabieży y zabory, oraz y o wydanie tych zbiegów, od wielmożnego gubernatora starostwa Kaniowskiego, aby to wszystko wydać raczył, zaszła,—tenże urodzony Kurowski, gubernator trachtamirowski, nie tylko że wołów, kłaczy y pomienionych parobków wydać nie chciał, ale jeszcze posłanego z listem niemiłosiernie zbił, skałeczył y responsować nie chciał, owszem przechwałki różne na zabieranie, bicie y kałeczenie ludzi starostwa Kaniowskiego publice ore czynił y czynić nie przestaie. A zatym comparens, nomine quo supra, przeciwko wyżej wyrażonym obwinionym ich mościom o to wszystko manifestowawszy y protestowawszy się, prosił tey manifestacyi do akt o przyjęcie,—co y otrzymał. Woyciech Ossowski, manu propria.

Книга городская, Жизтомирская, записовая и поточная, № 233, годъ 1750—1751; листъ 1503 на оборотъ.

CCCVII.

Жалоба дворянина Юсифа Рудницкаго на дворянъ: Михаила и Антона Юхновскихъ о томъ, что они, переодѣвшись гайдаками, нападали на дома и грабили жителей села Малой Стружки. 1751, Ноября 18.

Actum in castro Camenecensi Podoliae, feria secunda post festum sancti Martini pontificis proxima, anno Domini millesimo septingentesimo quinquagesimo primo.

Ad officium actaque praesentia, castrensia, capitanealia, camenecensia Podoliae personaliter veniens generosus Josephus Rudnicki, sortium certa-

rum, in villa Strużka Mała jacentium, hacres, suo et generosae Marianae Gielawska, consortis suae, tum laboriosorum: Panas, parentis, ac consortis ejus, et Petri, ejusdem Panas filii, nominibus, cum gravi querella, praecavendo integretati substantiae ac salutis tam suae, quam eorum, qui supra expressi sunt, solenniter in et contra generosos: Michaelen et Antonium Juchnowskie, fratres inter se germanos, in dictis bonis villae Strużka Mała quovis modo commanentes, nocturnos invasores, eodem coram officio et actis protestatus est in eo: quia ipsi, nescitur quo spiritu ducti, tempore non pridem praeterito, nocte profunda, casam laboriosi Panas, subditi moderni querulantis, in villa Strużka Mała sitam, denigrando se pulvere camini, alias sadzą, modo praedonico superinvaserunt, taliterque superinvadendo, laboriosam consortem dicti Panas horrendissime concusserunt et letaliter in lecto aegritudinis decumbere eandem causarunt, res omnes, suppellectiles domesticas ibidem interceperunt et casam igne combusserunt, demum praedictum laboriosum Petro, filium dicti laboriosi Panas, comprehendendo, concusserunt et incarcerarunt; ad extremum curiam protestantis, in eisdem bonis Strużka Mała iterato invaserunt, consortemque cum pupillo perterrefecerunt ac eisdem exinde aegritudinem intulerunt, generosum vero modernum protestantem omnino, ni fuga salveretur, e vivis sufferre conati erant, aliasque violentias, fusius in termino causae inferendas et inquisitione deducendas, peregerunt. Quare, inuitu earundem violentiarum et nocturnarum invasionum, idem protestans, suo et quorum supra nomine, contra memoratos generosos Juchnowskie iteratis vicibus quaeritur et protestatur.

*Вvilla Каменецъ-Подольская, записовая и поточная, 1077 1750
—1751. № 4001; листъ 427 на оборотъ.*

CCCVIII.

Жалоба дворянъ Брацлавскаго воеводства на князя Александра Четвертинскаго о томъ, что онъ употребляетъ на личныя надобности милицію, вооруженную на счетъ воеводства и какъ начальникъ не содержитъ ее въ должномъ повиновеніи; жолнеры милиціи безчинствуютъ и, между прочимъ, завели постоянныя драки съ канцеляристами и преслѣдуютъ послѣднихъ. 1752. Сентября 5.

Roku tysiąc siedmset piędziesiątego drugiego, miesiąca Septembris piątego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zauku iego królewskiey mości Żytomirskim, przedemną, Teodorem Synhaiewskim, namieśnikiem protunc grodzkim starostwa Żytomirskiego, y xięgami ninieyszemi, grodzkimi, żytomierskimi comparens personaliter urodzony iego mość pan Antoni Kanigowski, ten manifest obywatelów woiewodztwa Braclawskiego przeciwko iaśnie oświeconemu xiążęciu iego mości Czetwertyńskiemu, podsędkowi ziemskiemu braclawskiemu, y innym, in originali copia będący bez suscepty, z podpisami rąk wielmożnych y urodzonych ich mościów obywatelów tegoż woiewodztwa, racione intro contentorum, ad acta praesentia, castrensia, żytomiriensia per oblatam podał, prosząc mnie, urzędu, onego o przyjęcie y do akt wpisanie; którego ia, urząd, annuendo affectationi iego mości, ad acticandum przyjmując, czytałem de tenore verberum tali: Comparentes personaliter wielmożni y urodzeni: Józef na Szulerzyczu z Kanigowa Kanigowski, Stanisław z Rudy y Popław Popławski, Antoni Zbrożek-Rybczyński, łowczy inflancki, Jan Gromnicki, podczaszy liwski, Stanisław-Aloizy Jastrzembski miecznik lidzki, Tomasz z Mysłosławiec Gniewkowski, Waclaw Lewiecki, Józef Radoński Antoni Rozwadowski, Jan Uchaniecki, Tomasz Maniecki, swym y innych obywatelów y parentelatów prześwietnego woiewodztwa Braclawskiego imieniem, praevia manifestatione przeciwko urodzonym ich mościom panom: Gabrielowi Porczyńskiemu, na ten czas winnickiemu, y Pawłowi Sobańskiemu, Iatyczowskiemu grodzkim susceptantom, z racyi na posetne czynione rekwizy-

cye dotąd tey kopii ex vet'ito ich mościów obżałowanych ad acta proprii territorii et proximioris castris przyiąć rekużowania, tum de diligentia sui, że ich mość niżej wyrażeni obżałowani nie tylko w grodzie Winnickim susceptantów, od woli y rozkazu swego dependuiących, sami sobie stanowią, ale y w poblížszych grodach pozabiegali, aby żadnych manifestów, publikat y innych przeciwnych ich mościom transakcyi nie przyimowano, dla czego y terazniejszy manifest dotąd nie jest susceptowany, facta, widząc być oczewistą niebezpieczność życia y honoru szlacheckiego przez wziętą moc y potencją ich mościów niżej obżałowanych, providendo securitati suae, aby przez takowe y tym podobne ausus równi w oyczyźnie synowie consequenter od młodszych nad starszymi, z sobą in aequali republica równie urodzonemi, praedominari nie chcieli, uciekaiąc się ad tutamen legum, oraz przychylaiąc się do laudum seymiku gospodarskiego anno millesimo septingentesimo quinquagesimo y dekretów sądów boni ordinis woiewodztwa Braćławskiego, solennie naprzeciwno iaśnie wielmożnemu xiążęciu iego mości Alexandrowi-Swiatopełkowi Czetwertyńskiemu, podsędkowi ziemskiemu braćławskiemu, rotmistrzowi pułkowemu lantmilicyi woiewodztwa Braćławskiego, tudzież wielmożnym ich mościom panom: Michałowi Grocholskiemu, sędziemu y Ludwikowi Wirskiemu, regentowi ziemskim braćławskim, ieżeliby do tey sprawy należyć mieli, niemniey urodzonym: Sebestyanowi Pietrzyckiemu, towarzyszowi y natenczas komendantowi, y całej chorągwi pułkowey lantmilicyi woiewodztwa Braćławskiego, żalą y protestuią się o to: iż ich mość obżałowani, mianowicie iaśnie oświecony xiąże iego mość podsędek ziemski braćławski, ex stallo rotmisztrzewstwa swego nad lantmilicyą woiewodzką będąc obięgowany do utrzymania pod iaknaywiększym rygorem lantmilitów, komendzie swoiey podległych y tylko bezpieczeństwa kraiu przestrzegania, od ekskursyi haydamackich zastąpywania, na swoje zaś prywatne assystencye, konwoie y inne potrzeby nie zażywania; iednakże mniey na to uważaiąc, idąc contra praescripta laudi y dekretów boni ordinis,—w roku terazniejszym, w czasie pokoju, w swoim własnym interessie do Archangroda adąc, stu koni lantmilitów, z poszarzaniem barwy, ponurzeniem koni y expensą strawnych pieniędzy, konwoiować siebie kazał, y na inne prywatne usługi onychże zażywa; co większa, tychże lantmilitów, spezą y nakładem obywatelów woiewodzkich rekrutowanych, na oppessyą synów szlacheckich, pro commodo woiewodztwa, honore et decore palestrę w Winnicy traktuiących, inito cum aliis consilio, ordynował; którzy ordynowani, w półtorasta koni, ze wszelką do broni zwyczajną armaturą, die nona Julii, anno praesenti, bez żadney racyi y pretextu, na urodzonychich mościów panów :An-

toniego Kanigowskiego, skarbnika połockiego, Mikołaja Korzeniowskiego, podtenczas dyspozycją archivi et actorum mającego, Józefa Podkowińskiego cześnika Gostyńskiego, Kazimierza Gniewkowskiego, Jgnacego Radonowicza, Stanisława y Tomasza Baranowskich, palestrantów grodzkich winnickich, w archivum, na cmentarzu wielebnych oyców iezuitów collegii winnickicy societatis Jesu, za rekvizycją ejusdym collegii transakcyi pewnych kwerendujących, nie uważając ani na mieysce święte cmentarza, ani na bezpieczeństwo archivi, ab utrinque inviolabili immunitate obwarowane, za dwoma drzwiami klasztorne armatim napadłszy, za wyraźnem ordynansem y przywodem iaśnie oświeconego xiążęcia iego mości rotmistrza, nie uważając na żadne duchowne prawo y papieskie, szturmowali, attakowali, hałas y niezwyuczayne y nieopowiedziane okrzyki cum summo armorum strepitu czynili, urodzonego iego mości pana Mikołaja Bukoiemskiego, do collegium idącego, pierwiey sam iaśnie oświecony xiąże iego mość rotmistrz za barki porwawszy, fortiter potraćił, a potym ciż kozacy rapidis manibus poszarpali, za furtę potraćili, nawet przewielebnego w Bogu iego mości xiędza Kozłowskiego, ministra collegii winnickiey societatis Jesu, od tey zuchwałości odwodzącego, potraćili, drzwi w archivum siekierami wyrabali y w też dziurę broń wszystką zmierzili, nie widząc racyi attaku poddających się ich mościów palestrę, nullius culpaе conscios, niczym nie broniących się, z szabel dżarmowali; xięgi, na których fortun woiewodztwa całość consistit, porzrucali, poobálali, z korzenia poobrywali. klucze od xiąg privata auctoritate poodbierali; urodzonych ich mościów palestrę, ni w czym nigdy nicnotowanych y każdemu do odpowiedzenia sufficientes, temerariis machinationibus z archivum wyniść przymusiwszy, z niemają arrogancyą y prostytucją osób y imion, z publicznym dziwuiącego się pospólstwa konspektem, cum commitatu et satellitio strepidantium ferro licenciosorum militum, do zamku starościńskiego zaprowadziwszy, pod liczną wartą iakby iakowych kryminalistów osadzili, zbytki różne y kontempta wyrządzali, y tak przez niemają czas póty pod aresztem trzymali, póki rodzice, krewni y kolligaci effidejussii non sine laesione nominis ad vota ich mościów obżałowanych nie zapisali; przez co urodzonego iego mości pana Radonowicza do tey rozpacz y apprehensyi przyprowadzili, że odtąd aż dotychczas extreme zapadszy iuż—iuż vix spirat. O które to abusus ludzi woiewodzkich y przez onychże tegoż wyiewodztwa obywatelów opprimowanie, palestry całości fortun swoich oraz krewnych, pryncypałow swoich pilnujących, sekwestrowania, archivi wyrąbanie, cmentarza zgwałcenie, y innych krzywđ, obelg y

exorbitancy poczynienie y tychże lantmilitów do Archangrodu uciekanie, iidem magnifici comparentes, suo et quorum supra nomine, iterum iterum-que manifestantur et protestantur, offeruntque id jure vindicare, praesenti manifestatione ad id accedente. U tey kopii manifestu, per oblatam podaney, podpisy rąk ich mościów panów obywatelów w te słowa: Alojzy Jastrzembski, Józef Kanigowski, manu propria, Tomasz (z) Mysłostawiec Gniewkowski, Stanisław z Rudy (y) Popław Popławski, manu propria, Wacław Lewiecki, A. Rozwadowski. Ignari scribendi, signa crucis posuerunt: Jan Uchaniński m. p., Józef Radoński, Tomasz Maniecki, † Jan Gromnicki. Któraż to, za podaniem y prośbą wyż podawaiącego iego mości, a za moim, urzędowym, przyjęciem, słowo w słowo, iak się w sobie ma, do xiąg niniejszych, grodzkich, żytomierskich jest ingrossowana.

Книга городская Житомирская, записовая и поточная, годъ 1752—1754, № 235. листъ 276.

CCCIX.

Заявление въ пограничный судъ уніятскаго офіціала, Михаила Примовича, содержащее обвинение начальниковъ и подданныхъ Кіевософійскаго монастыря въ томъ, что они принимали на сохранение отъ гайдамаковъ вещи, похищенные у истца, и не возвратили ихъ, не смотря на многократныя его напоминанія. 1753. Іюля 13.

Punkt pretensyi wielmożnego jego mości xiędza Michała Prymowicza, officiała kijowskiego, podany do strony rossyjskiej w roku 1753, die 19 Julii,

Roku 1750 in Majo, ociec Demian, monastyrу Sofijskiego kijowskiego naczelnik, dał błogosławieństwo Iwanowi Podolace, kozakowi siczowemu, Matwijowi, drugiemu kozakowi, którzy, zebrawszy kupę swywołnę do osob

13, i od ojca Demiana wziwszy cztery rusznice, prochu, ołowiu i wikt, wkraj Polski wyszli, i w tym kraju różnych ich mościów porabowali, między ktoremi jegomości xiędza Prymowicza, officiała kijowskiego, w różnych rzeczach, sukniach —zrabowali, i pieniędzy specificie: rubli 767, talerów bitych 10, tyńfów 619, czerwonych złotych 31—zabrali, które rzeczy i pieniądze ciż hultaje wspomnianemu ojcu Demianowi oddali niektórzy, jako to: Pawło—Serhyowskiego, Iwan Podolaka, Demko — Niezamajowskiego; Matwiej kozak siczowy i Maxym Szczerbina—Tytarowskiego kurzeniów; Semen zaś Podkowka swój paj oddał Stefanowi, tytorowi monasteru Sofijskiego, na Kudrawcu mieszkaiącemu, Kiryło z Żurawki miasteczka swój paj zawiozł do ojca, Hryćko Pochily swój paj oddał Michajłowi Bojkowi, szynkarzowi monasteru Kirylskiego kijowskiego; które rzeczy i pieniądze dotychczas nie oddane, chociaż nieraz rekwirował jegomość xiędz Prymowicz, officiał kijowski, a teraz dopomina się, aby byli stawieni do sądu.

Книга пограничныхъ судовъ Киевскаго воеводства, № 193, годъ, 1753—1760; листъ 29 на оборотъ.

СССХ.

Письмо отъ дворянина Антонія Лярысы-Здановскаго къ вице-регенту пограничныхъ судовъ,—Закусилъ, содержащее прозъбу о ходатайствѣ по дѣлу объ ограбленіи гайдамаками мѣстечка Паволочи, а также заявленіе угрозы, въ случаѣ безуспѣшнаго хода дѣла, грабить имущество русскихъ проѣзжихъ купцовъ. 1753. Іюля 26.

Roku tysiąc siedmset piędziesiątego trzeciego, miesiąca Julii dwudziestego szóstego dnia.

Na urzędzie pogranicznym, w mieście Motowidłówce, przedemną, Jakubem Potockim, regentem pogranicznym, i xięgami niniejszemi pogranicznymi, comparens personaliter urodzony jego mość pan Jan Sobieszczański, ten list od wielmożnego iego mości pana Larysy Żdanowskiego, stolnika latyczowskiego, do urodzonego iego mości pana Zakusily, vicesgerenta po-

granicznego, pisany, ratione intro contentorum, ad acta granitalia kioviensia podał per oblatam. Przyiołem—Jakub Potocki, regent pograniczny wojewodztwa Kiiowskiego, tenoris sequentis: Wielmożny mości panie vicesgerencie pograniczny i kochany dobrodzieju! Jakom zawsze korzystał w łaskawem sercu mojego dobrodzieja, tak i teraz do teyże udaię się wielmożnego mości pana uczynności, abyś w sprawie moiey raczył mi dać offense według dokumentów, u waszmości pana dobrodzieja przez iego mości pana Głowackiego zostawionych, to jest dekret na hultajów stały z futuro pana Roguckiego, i kwity jaśnie wielmożnych hrabiów Tarnowskich, i list regimentarski; za którą fatygę posyłam czerwony złoty jeden przez ręce jego mości pana Nahoreckiego; także jaśnie oświecony xiąże jego mość, podsobi wielki litewski—są tam pretensye na siedem kroć sto tysięcy, i o wykłwie ludzi w Pawołoczy przez kozaków komendy feldmarszałka Mnicha, (śc) i tę sprawę chciej, dobrodzieju! wyłożyć, aby przynajmniej zaczęła się, a ja z plenipotencyą pospieszę i zupełną dla waszmości pana od pana satysfakcą, a dla prześwietnego sądu z należytą wdzięcznością obligacyą od jaśnie oświeconego xięcia jego mości, którego i listy przywiozę; bo jeżeliby nie nasąpiła satysfakcyja przez dekret świętobliwy, to będziem woły grabić za krzywdy, szkody i rozlanie krwi niewinnej, i kupców, których mamy egestr, rossyjskich, za nasze stać może; bądźże mój dobrodzieju łaskaw, a weź się tym czasem za ten interes, nim ja nadbiegnę z Łabunia, o którą czynność posetnie upraszam, zostaiąc waszmości pana najniższym służ. Podpis ręki wielmożnego jego mości pana Larysy Żdanowskiego temi słowy. Antoni Larysa Żdanowski, m. p. Data tego listu tak się ma w sobie: Datm die 23 Januarii, millesimo septingentesimo quingesimo primo anno.—Ktry to list, per oblatam podany, za podaniem i proźbą wyż mianowanej osoby podawającej, a za moim, urzędowym, przyjęciem, słowo w słowo jak si w sobie ma, do xiąg pogranicznych wojewodztwa Kijowskiego jest ingrossoway.

*Книга пограничных судовъ Киевскаго воеводства, № 93;
годъ 1753—1760; листъ 9.*

СССХІ.

Слѣдственное дѣло объ ограбленіи гайдаками: Якимомъ Ивановымъ, Андреемъ Швецемъ и Петромъ Харченкомъ съ товарищами польскаго шляхтича Мартына Журавлевича. 1753 по 1755.

Во учрежденной пограничной отъ малороссійскаго края комисіи выписано.

Въ указѣ съ Кіевской губернской канцеляріи отъ 18 ноября прошлаго, 1752 году, подъ № 2859 отпущенномъ, а въ оной пограничной комисіи тогожь ноября 19 числа полученномъ, написано: Пойманные злоеи, гайдамаки, которіе въ томъ-же, 1752, году въ полскомъ селѣ Демидовѣ шляхтича Мартына Журавлевича разбили и разніе пожитки у него разграбили, а именно: полской области местечка Залозецъ житель Якимъ Ивовъ, да Слободскаго Харковского полку местечка Водолаги житель Андрей Швець, та къ тому-жь де приличили-бъ: бывшей въ карантинномъ доме писарь Лубенскаго полку, местечка Ромна житель, Иванъ Полавевскій, въ приеме у гайдамаки Якыма Иванова изъ грабленыхъ у того шляхтича Журавлевича пожитковъ серебряной табакерки, да трехъ червонныхъ золотыхъ, завѣдомо воровскихъ, да полскаго села Ратковъ житель Павелъ Журавель, бывшей въ киевотроїцкомъ Кириловскомъ монастыре на послушаніи—въ приеме у злодея гайдамаки, Андрея Швеца изъ тыхъ-же грабленыхъ пожитковъ заведомо воровскихъ; и в томъ де ошіе злоди въ той губернской канцеляріи роспрашиваны и винилися и сколко изъ рабленныхъ денегъ и пожитковъ сысканно ошіе все вышеупомянутому Журавлевичу изъ той канцеляріи одданы съ роспискою, а табакерка и червонихъ золотыхъ и разныхъ пожитковъ въ сыску не явилоса; и зѣтехъ злодѣевъ гайдамаковъ: Якимъ Ивановъ и Павелъ Журавель, после подданіе, для огдачи по указамъ на полскую сторону и претензи оаго Журавлева, сколко чего у него разграблено? и со всѣхъ разпросихъ речей точніе копіи для надлежащаго разсмотренія и опредѣленія въ комисію присланы; а малороссіянс, яко малороссійскому суду надлежащі, отосланы къ господину Малороссійскому гетману и разныхъ орди-

новъ кавалеру, графу Кириле Грыгориевичу Разумовскому подь крѣпкимъ карауломъ. А предписаніе гайдамаки тры чловѣка и приличившіеся по тому дѣлу оговорніе допросами показали: а именно: первой Якимъ Ивановъ родомъ полской подданой местечка Залозецъ. Въ битность де его Києво-Межыгорского монастыря на сенокосе, подговорилъ опъ, Якимъ, пять чловѣкъ товарищей, бывшихъ въ томъ же монастыре на послушанни запорожскихъ козаковъ: Петра, а прозванія не знаегъ, да духъ Демковъ, а прозванія-жъ ихъ не знаегъ, которые были въ Николаевскомъ монастыре на послушанни-же, да Андрея и Ивана, а откуда они и прозванія ихъ не знаегъ-же; повель ихъ въ Полщу для розбою и въ полскомъ селѣ Демидове шляхтича Мартина Журавлевича розбили, у которого взяли сто двадцать червонихъ, да въ сундуки сфимокъ одинъ, да полтинникъ; платья: кафтановъ четыре мускіе: одинъ красной кармазинной, другой синей суконный, третей черной, четвертой маковой суконнис-жъ, три ружья и три чари пистолетовъ въ медной и железной оправѣ просте, списовъ зъ железными конями три, табакерку сребранную, шапокъ три суконные, две съ серими, а третя съ черною окольцами, поясъ желтой шолковый, рубахъ двѣ пошніе, сапоговъ три чари, двое жовтіе а трети черніе, да сахару голову одну; и изъ тѣхъ грабежныхъ пожитковъ досталось ему, Якиму, червонихъ двадцать и одинъ, ружье, одна пара пистолетовъ, одна шабля, два кунтуша: одинъ гранаговой обложенъ позументомъ серебрянимъ, да попелятой китайчетой, рубаха, сапоги жовтіе, одна табакирка сребраная, шапка съ верхкомъ попелятымъ съ сивимъ смушкомъ, поясъ жолтой турецкой, да пороховница деревяная покощевавшая; и по прибытіи его, Якима, въ мастьность Николаевского монастыря, въ село Гвоздєвъ, розбойніе червонцы все отдавъ тамошнєго жителя, Матвея Гончара, женѣ его для сохраненія, да у тамошнєго городничего онъ, Якимъ, съ товарищами шили горелку и изъ нихъ, гайдамакъ, Андрей Швець купылъ у него, городничого, ружье за одинъ червонецъ, да зъ гургу дали одинъ-же червонецъ, а Демко Малый далъ оному-жъ городничому два червонца, доставшєся-жъ ему, Якиму, на паѣ ружье и чару пистолетовъ и шаблю подь Кириловскимъ монастыремъ въ лесу спряталъ и посланними изъ Києва шабля и ружье сискани и шляхтичу Журавлевичу отдавъ, а чары пистолетъ не сисканно; а по прибытіи де сво, Якима, въ Києвъ, на Подоль, въ домъ поромщыка Омелки, отдавъ ему Омелке для сохраненія звѣдомо розбойного: два кунтуша—гранатовой, обложеной около рукавовъ да около ворота и подь пахами серебрянимъ позументомъ, да попелястой китайчетой, поясъ жолтой турецкой, да шапку съ крым-

скою сивою околицею и рубашку; а споротой имъ, Якимомъ, зъ гразатового кунтуша около подолу позументъ и кармана утратилъ, а пороховницу деревяную оставилъ у полодского жителя Максима Бондара и изъ Киево-Подола пошелъ онъ, Якимъ, по прежнему въ Гвоздовъ, и взявъ изъ отданныхъ подъ сохраненіе пятнадцать червонцовъ, а еще оставя вышписаного Гончара у жены, пошелъ Фроловского монастыра въ село великую Бугаевку, купилъ тамо лошадь за пять рублей, да шубу баранью за одинъ рубль сорокъ копѣекъ, да тамошнему жителю Бойченку взаимы далъ одинъ червонецъ; и на той купленной лошади въ бытность его въ Василкове купленная шуба незнамо кемъ съ него снята, да въ Василковежъ кушилъ поясъ кривковой за двадцать копѣекъ; карантинному писарю Половчевскому подарилъ завѣдомо разбойную табакерку серебряную и одинъ червонецъ, а два червонца ему, Половчевскому, взаимы далъ, а при взятіи его, Якима, въ Василкове подъ караулъ, отобрано у него три червонца, да два рубля денегъ, да купленная лошадь, а доставшіеся ему, Якиму, сапоги желтіе самъ зносылъ, а о трехъ червонцахъ онъ, Якимъ, где истратилъ? за незнаніемъ не показалъ.

Второй, Андрей Емеляновъ, прозваніемъ Швець. Показалъ сверхъ показанія Якима Иванова о взятыхъ разбойныхъ пожиткахъ, а именно: молтинникъ одинъ, шапка съ сивою околицею, поясъ красной шелковой, двое штановъ: одни кармазніе кроеніе, другіе зеленіе, изъ грабленыхъ же пожитковъ, и денегъ досталось ему, Андрею, червонцовъ двадцать одинъ, жупанъ кармазинной красной съ серебрянимъ шнуркомъ, поясъ красной шелковой, штани кармазніе, пистолетовъ пара; а товаришамъ сколько чего кому досталось? не упомянуть, а денегъ досталось всемъ по двадцать одному червонцю, а Демку Малому двадцать червонцовъ, въ бытность-же ихъ, Андрея съ товарищи, въ Гвоздовѣ, кушилъ онъ, Андрей, у гвоздовского городничого за червонецъ ружье, не съ принужденія, но по его волѣ; а въ бытность его, Андрея, въ Кириловскомъ лесу, отдалъ пришедшему къ границѣ за водою изъ того Кириловского монастыра послушнику, малоросіянину Павлу Журавлю, по такому знакомству, что онъ, Андрей, съ нимъ, Журавлемъ, на предѣ того по Лыбеди тертицы резали, для сохраненія кафтанъ кармазинной красной съ серебряннымъ шнуркомъ, да поясъ красной шелковой—съ пристрастіемъ, хотя того онъ, Журавль, и брать не хотель, и въ томъ-же лесу онъ, Андрей, и все гайдамаки бывшіе при нихъ ружья, пистолеты, сабли и списы, и кто что у себя имѣлъ? порознь спрятали, а изъ того лесу онъ, Андрей; пришелъ во Киевъ на Подоль, въ домъ Києвоподольского жителя, Максима Бондара, изъ разбой-

нихъ денегъ отдалъ онъ, Андрей, ему, Максиму, въ сохраненіе четырнадцать червонцовъ, а изъ оставшихъ у него червонцовъ два червонца променялъ онъ, Андрей, менялицку на базаре по два рубля, по двадцати копѣекъ, и на те обменніе деньги пивъ вино; и купилъ себе сапоги. Да послѣ того товарищъ его, Андреевъ, гайдамака Петро, розмѣнилъ ему, Андрею, два-жъ червонца, которіе потому-жъ пропилъ; а въ бытность ево Андрея, обще съ выше прописаннымъ гайдамакою Якимомъ Ивановымъ у Духовскихъ воротъ въ шинку для размены одного червонца, то тамошная шинкарка, взявъ тотъ червонецъ, ходила къ атаману Гапете и привела его, Гапету, въ шинкъ, который, осмотря ево, Андрея, и товарища ево, Якима, нашелъ у него Андрея еще одинъ червонецъ, и оніе оба два червонца взялъ къ себѣ, сказывая, чтобъ оны привели въ техъ червонцахъ поруку, а ево, Андрея, съ товарищемъ отпустилъ; то онъ, Андрей, не ходя къ нему, Гапете, пошелъ къ стоящей на берегу реки Днепра виннице, называемой Холявкиной, дабы пристать къ виннице, а товарищъ его, Якимъ, куда пошелъ? не знаетъ; и того-жъ дни въ вечеру, пришедшимъ въ ту винницу поромщикомъ взять и приведенъ въ Киевской магистратъ, а оттоль съ отданными имъ, Андреемъ, Киево-подолскому жителю Максиму Бондарю подъ сохраненіе четырнадцать червонными присланъ въ киевскую губернскую канцелярію.

Третьей, Петръ Гавриловъ сынъ, прозваніемъ Харченко, онъ-же и Неживой. О грабежѣ у вышепреписанного шляхтича Журавлевича денегъ и пожитковъ противъ допросовъ Якима Иванова и Андрея Щевца показалъ сходственно; сверхъ того показалъ о протчихъ вещахъ: что взято? всехъ упомянуть не можетъ; а изъ грабежныхъ пожитковъ досталось ему, Петру Неживому, червонныхъ двадцать одинъ, жупанъ суконной черной, рубашка, черная шапка суконная, съ вышневимъ верхкомъ съ сывымъ баранкомъ, крестъ распятие на дереве вылитой изъ серебра, перстень съ краснымъ камушкомъ, пуговиць восемь хрусталихъ въ серебрѣ оправленныхъ, ружье длинное, сабля, пара пистолетъ; и въ бытность его, Петра, съ товарищи въ селѣ Гвоздовѣ, у тамошного городничего пили вино и пищею имъ городничимъ довольствованы, и въ то время изъ нихъ, гайдамакъ, Андрей у того городничего купилъ ружье за червонецъ; а въ бытность ево, Петра, съ товарищамы, въ гвоздовскомъ лесу, не похотя онъ, Петръ, при той розбойничьей компаніи болѣе быть, оставя при нихъ доставшіяся ему розбойныя вещи: пару пистолетъ, одно ружье, да шаблю, пошелъ въ Киевъ на Подоль и обретался у Киево-Подолского жителя, Алексея Цырюльника (онъ же и Столяренко) для излеченія болной

ноги; и жилъ у одного Цырюмника въ домѣ чрезъ две недели, где будучи, незнаемо какимъ случаемъ, изъ разбойныхъ денегъ потерявъ онъ, Петръ, пять червонцовъ, и изъ остальныхъ пятнадцати червонцовъ купилъ онъ, Петръ, поясъ красной шелковой, по краямъ золотомъ гаптованной, за пять рублей, шубу нагодную за два рубля за двадцать пять копеекъ, рубашку за шестьдесятъ копеекъ, платокъ полотняной, шелкомъ вышитой, за восемьдесятъ копеекъ, да и съ техъ-же разбойническихъ денегъ отдалъ онъ, Петръ, показанному Цылюрику для збережения десять червонихъ, да четыре рубля; да изъ разбойническихъ вещей шапку сукна вышневого съ сивсю околицею бараннсю, запонку съ краснымъ камушкомъ, пуговиць хрустальныхъ семь, въ серебро оправление, заведомо, что оныя разбойныя; и съ техъ данныхъ денегъ онъ, Петръ, отъ него, Цылюрика, бралъ на разные покупки, а имянно: на сафьянъ два рубля, и съ которо-го сшилъ две пары сапоговъ, и изъ оныхъ сапогъ одну пару далъ онъ, Петръ, тому Цылюрику за лечение ноги; на штаны синие суконные дважь рубля, на лошадь гнедо-пегую шесть рублей, на кафтанъ синей суконной четыре рубля, да на пропитокъ четыре рубля, а по покупке всего вышеписанного обретался въ Киево-печерской лаврѣ по прошению въ полатѣ на послушаніи; а оттоль по прежнему пошелъ къ оному-жъ Цылюрику для отобрания достальныхъ денегъ, пуговиць, шапки и запонки, то оной Цылюрикъ ему, Петру, сказалъ, что у него того не имѣетца, почему, взявъ онъ, Петръ, у одного Цылюрика вышепоказанную купленную имъ, Петромъ, гнедо-пегую лошадь, переѣхалъ на ту сторону реки Днепра и былъ въ Воскресенской слободкѣ у тамошняго жителя, Афанасія Пархоменка, дабы оной Афанасій ево, Петра, отвезъ до села Плешивця въ домъ ево, Петровъ, и въ бытность его, Петра, у одного Афанасія приіждали туды вышепоказанные: Цылюрикъ Алексѣй съ братомъ роднымъ Якимомъ для взятя ево, Петра, подъ караулъ, то онъ, Петръ, отъ нихъ бѣжалъ; а потомъ, какъ послѣ побегу по прежнему къ показанному Пархоменку пришелъ, то оной Пархоменко, поймавъ, привезъ его въ Київскую губернскую канцелярію, и притомъ принесены рязные вещи, а имянно: крестъ серебряной съ лентою красною, денегъ рубль тритцать семь копеекъ, поясъ шелковой красной, перстень серебряной позолоченой съ краснымъ камушкомъ, ленты шелковой волнистой два локтя, два кафтана, пара сапогъ сафьянныхъ красныхъ.

Бывшей карантинного дому писарь, Иванъ Ивановъ сынъ Половчевской, противъ допросъ гайдамаки Якима Иванова допросомъ показалъ:

Въ бытность его, Половчевского, въ местечкѣ Василковѣ воръ и разбойникъ, Якимъ Ивановъ, подарилъ ему, Половчевскому, завсѣдомо разбойного одинъ червонной золотой, табакерку серебрянную, въ которой перлова матица, да два червонца у одного Якима онъ, Половчевской, взаимы взялъ, и во время бытности его, Половчевского, съ нимъ, Якимомъ, въ шинку, въ учинившейся съ василковскими жителями: съ шинкаремъ, Андреемъ Мироненкомъ, и съ прочими драке, означенную табакерку обрoutilъ; а потомъ оной Якимъ, побывъ у него, Половчевского, два дни и две ночи, взять подъ караулъ; то по допросу одного Якима Иванова, и онъ, Половчевской, взять-же и при томъ взятіе отобранны у него, гисаря, данные показаннымъ Якимомъ Ивановымъ два червонца, а третьей червонецъ имъ, Половчевскимъ, заставленъ былъ Михайловскаго монастыря, села Глсвахи жителю—Герасиму Кияниде за взятое у него хлѣбное вино

Бывшей въ Києво-Троицкомъ Кириловскомъ монастыре на послушаніи полскаго села Ратковъ житель, Павелъ Ивановъ сынъ Журавель, противъ допроса гайдамаки Андрея Шевца показалъ: Ходилъ онъ, Журавель, изъ одного монастыря въ состоящей отъ того монастыря неподалеку лесь, къ имеющейся тамо криницы, и будучи тамо, далъ ему знакомый малороссіянинъ, а нинѣшной воръ и разбойникъ, Андрей Швець, разбойные вещи: кафтанъ кармазинной красной, спуркомъ серебряннымъ обложенной, да поясъ шелковой красной, на концахъ съ малымы золотымы узлами. И по принесъ въ монастырь означенныхъ: кафтана и пояса, онъ, Журавель, съ темъ кафтаномъ и поясомъ взять подъ караулъ и привезенъ въ Кіевскую губернскую Канцелярію.

А февраля 19, прошлаго, 1753, году, посланнымъ отъ комиссіи въ киевской магистратъ указомъ велѣно по оговору гайдамаки Якима Иванова взятые у него, Якима, Києво-подолскимъ жителемъ Омелкой паромщикомъ разбойные пожитки: два кунтуша—одинъ гранатовой суконной съ серебряннымъ позументомъ, другой попелятой китайчетой, поясъ желтой турецкой, да шапка попелястая суконная съ крымскою сивою околицею, взыскавъ отъ того паромщика, для отдачи шляхтичу Журавлевичу прислать въ комиссію при рапортѣ.

На оной указъ изъ Киевскаго Магистрата ответствовано: что выписанные вещи паромщикомъ Омелкою отъ разбойника Якима Иванова приняты и порознь переведены, а въ заплатъ за те вещи денегъ и вещей у себя не имѣеть, и для отдачи въ сыскъ обидной сторонѣ посылать ничего, и оной де Омелко и, оговоренной имъ, паромщикъ-же Тышко содержатца подъ карауломъ.

Да того-жь февраля 19, посланнымъ изъ комисіи къ Николаевскому архимандриту, по оговору того-жь разбойника, Якимъ Иванова, писмомъ, требовано о взысканіи зъ гвоздовскаго городничего монаха взятыхъ имъ у гайдамаки Андрея Швецъ за ружье одного червонца, да изъ гайдамацкой партіи одного-жь червонца, и у Демка Малого дву червонцовъ-же, да зъ гвоздовскаго-жь жителя Матфея Гончара изъ принятыхъ съ одного разбойника, Якимъ, женою ево, Гончаровою, изъ дватцати одного червонца остальныхъ шести червонцовъ, и о присылкѣ оныхъ въ комисію для отдачи полскому шляхтичу Журавлевичу.

На оное въ писмѣ одного Николаевскаго монастыря архимандрита объявлено: что оные гайдамаки: Якимъ Ивановъ съ товарищи, многожды набегаая въ Гвоздовъ на дворъ монастырской, и у тамошняго городничего брали харчъ насильствомъ, и оному городничему дали три червонца, которые при томъ писмѣ для отдачи въ комисію и присланы, а о шести червонцахъ объявлено, яко присланнымъ де въ Гвоздовъ Киевскаго гарнизона сержантомъ, Сандрыковымъ, у жителя Матфея Гончара отысканные денги: червонецъ одинъ, рублевиковъ четыре, да полтинникъ одинъ, денежекъ и подушекъ одинъ рубль сорокъ две копейки съ половиною; итого кромѣ червонца: пять рублей шестьдесятъ копѣекъ съ половиною, отобранны, въ которыхъ де денгахъ и росписку оной сержантъ далъ.

Вышеписанные-жь присланные три червонца, да взятой въ займы у одного Якимъ Иванова местности Фрѣловскаго девичьего монастыря, села великой Богѣвки жителемъ, Даниломъ Бойченкомъ, взыскавшой съ него одинъ червонецъ, итого четыре червонца, по определенію пограничной комисіи шляхтичу Журавлевичу съ роспискою комисіею отданы.

А Июня 13 числа, 1753 года присланные при указѣ изъ Киевской губернской канцеляріи по тому разбойному делу пожскіе подданные, гайдамаки: Якимъ Ивановъ, да бывшей въ Кирилловскомъ монастыре на послушаніи; Павелъ Журавель, по силѣ указовъ отданы на полскую сторону полскимъ комисаромъ; а по тому указу велѣно о товарищахъ ихъ, гайдамакахъ, російскихъ подданныхъ, ежели полскіе комисары требовать будутъ, объявить имъ, что надлежащая экзекуція по винѣ ихъ учинена.

При прошедшемъ въ 1753 году съ полскими комисарами июльскомъ сѣздѣ, оные полскіе комисары сообщенною претензіею по тому делу, требовали поставити:

1) Гайдамаковъ: Андрея Шульженка, онъ же и Швецъ, да Петра Неживого, такожъ Алексея Щибрика—въ приемъ изъ разбойныхъ отъ гайдамаки Петра Неживого десяти червонцовъ и прочего.

2) Киевского магистрата паромщиковъ: Омежку и Тишка—въ приемѣ жъ у гайдамакъ разбойныхъ разныхъ пожитковъ; пивного шафара Степана въ выменѣ у гайдамаки Андрея Шулженка червонцовъ и въ покупки части по документу.

3) Николаевского монастыря села Гвоздова жителя Матвея Гончара—въ приемѣ-жъ у гайдамаки Якимъ Иванова двадцати-одного червонца, изъ коихъ де у него и понинѣ осталось шесть червонцовъ.

4) Гаврилу Коробку, жителствующаго на Кожемякахъ у реанька—въ покупкѣ у преддѣланнаго паромщика Омежки изъ разбойныхъ-же пожитковъ кунтуша; а оной Гаврило тотъ кунтушъ продать преварскому кушнеру, о которомъ знаетъ помянутой Омежко; Ивануху Гребенничку, жителствующую въ Рождественской парафіи, которая купила объявленнаго-жъ Омежки у жены изъ разбойныхъ же пожитковъ часть поеса.

5) Грицка, сечевого козака, монастыря Межигорского надсмотрщика у лесовъ, которой, зъ гайдамакою Петромъ Неживымъ по разбое цѣлствуя въ Киевѣ за разбойные денги, сваталъ за оного гайдамаку у живущаго-жъ въ Киевѣ-жъ на Подоле во дворѣ старого Гудима у столара дочь, и оного столара жена за разбойные-жъ денги шила рубашки, а жениху гайдамаки Петру хустку.

6) Оные-жъ де шесть человекъ гайдамакъ на оной разбой и грабительство пошли монастыря Межигорского съ сенокосу, между которыми былъ атаманомъ Иванъ Лобузъ, который де въ Межигорскомъ монастыре былъ надсмотрщикомъ яловнику и овецъ и по разбое съ первой ночи отъ товарищей своихъ гайдамакъ бежалъ.

И требовали оные подскіе комисары, чтобы какъ оного Лобуза, такъ и двухъ гайдамакъ Межигорского монастыря къ пограничному суду представили, яко своихъ служителей.

А декабря 2 числа того-жъ, 1753, году посланнымъ изъ комисіи въ Киевскую губернскую канцелярію доношеніемъ требовано, что вышечисанные, оговорные гайдамаками въ сыску ишлись-ли, и что съ ними учинено, и изъ нихъ зачѣмъ кои несысканы, и зъ разбойныхъ пожитковъ по сообщенному отъ шляхтича Журавлевича регистру, чтожъ именно отыскано и Журавлевичу по ценѣ на сколко отдано, и за отдачею на сколко-жъ по ценѣ осталось не во взысканіи? О томъ известіи въ комисіи не имеется, безъ чего оного дела къ рѣшенію прывести и надлежащей на виновныхъ, по силѣ указовъ изложенныхъ пунктовъ, вины расположить невозможно; а чтобы приличившіися по тому делу для очевидныхъ ставокъ съ имеющимся въ полскомъ арестѣ разбойникомъ, Якимомъ Ивановымъ, въ комисію

присланы были неотменно, и о томъ бы изъ Киевской губернской канцеляріи куда надлежить сообщено-бъ было.

А генвара 5, сего, 1754, году при доношении изъ киевского магистрата присланіе киевскіе жители, подлежащіе по тому делу по оговору, паромщики: Омелко и Тышко, шафаръ Стефанъ Константиновъ, Гаврила паробокъ, Иваниха Гребенничка, изъ допросными ихъ речмы, которіе показали нижеслѣдующее.

Омелко паромщикъ показалъ: въ прошломъ де, 1752, году, послѣ спасовки, пришедъ къ нему въ доит знакомой ему, бывшей съ нимъ на байдакахъ въ работникахъ, Якимъ Ивановъ и, неходя въ ызбу, вызвалъ его, Омелку, въ сены, просылъ, чтобъ ево одежда, въ полотняной торбе увязанная ремнемъ, у него, Омелки, лежала на время, и по отдаче того куда пошелъ, того онъ Омелко не знаетъ, а въ показанной торбе усмотрено имъ, Омелкомъ, плата: кунтушъ мужеской, по полску шитой, синевого сукна ношевый, серебрянимъ позументомъ вокругъ обложеный, съ красными кармазынными обшлагами и воротомъ; кафтанъ китаевой вышневою, полотномъ и крашениною голубою въ передахъ подшитой; поестъ подовинний квечастой, желтый; папку полскую зъ смушкомъ сервымъ, верхкомъ суконной беловатой; и где те ведцы, онъ, Якимъ, взялъ, ему, Омелкѣ, не объявилъ; а потомъ, во время бытности одного Якима, у него, Омелки, въ домѣ, по вопросу, онъ, Якимъ, объявилъ ему, что тѣ пожитки добытвіе лядкіе, то онъ, Омелко, сказывалъ ему, Якиму, чтобъ тѣ пожитки взялъ къ себѣ назадъ; то де ему, Омелки, оной Якимъ сказалъ, дабы онъ техъ пожитковъ не опасался и чтобъ онъ, Омелко, те пожитки у себя держалъ, а по времени-бъ ихъ сбывъ, и притомъ ему, Омелки, онъ, Якимъ, объявилъ, что онъ пойдетъ за Днепръ и хотя де и пойманъ будетъ, то на него, Омелку, не покажетъ; а переночевавши оной Якимъ, отъ него, Омелки, и оставя те вещи, пошелъ неведомо куда; и по отходе ево онъ, Омелко, позвавъ товарища своего, паромщика Тышка, и те пожитки ему объявилъ, то онъ, Тышко, ему, Омелки, чтобъ онъ о техъ пожиткахъ не опасался, сказывалъ, и взялъ, около синего кунтуша опора позументъ, носымы въ рялы для продажи, и изъ ныхъ поромщыковъ—Тышко, прішедъ къ лавки Степана Шафара, которой меняетъ денги, тотъ позументъ ему продалъ и, прішедъ къ нему, Омелки, объявилъ денегъ толко семь шаговъ, а за что подлинно продалъ и сколько въ томъ позументе весу было, онъ, Омелко, не знаетъ и при той продажѣ не былъ; и раздѣля оніе семь шаговъ, ходизи въ шинкѣ для пиття горѣлки, а потомъ, спустя двѣ недѣли, обознався онъ, Омелко, на паромѣ съ некакимъ

Гаврилоу, продалъ ему пры товарищу Тышку данной ему отъ Якима Иванова синей кунтушъ за восемь злотыхъ безъ позументу, съ темъ объявленіемъ, что тотъ кунтушъ добытнѣй за границею въ Польшу, и гдѣ покупщикъ Гаврило находится, и по пишѣ онъ не знаетъ; а другой кафтанъ китайчатой, опоря съ него китайку, окрасилъ, намереваясь себе переделать на жупанъ; а изъ подшивки жеса ево, Омелкина, шила себе сорочку, а переда крашениние въ целосты иметотца; а поясъ, порезавъ на шматки и очерня, продала жена ево-жъ, Омелкина, на базаре; а шапку и отъ кунтуша синего красніе обшлага и воротъ товаришъ ево, Омелки, Тышко, опоровъ тайно, у котораго онъ, Омелко, хотя и спрашивалъ, толко онъ въ томъ заперся, яко-бы не бралъ и не знаетъ, а потомъ де онъ, Омелко, уведомился чрезъ паромщика-жъ Мартына Самотока, яко одной Тышкѣ взятую имъ шапку при томъ Мартинѣ въ домѣ у него поролъ, и куда девалъ онъ Мартинъ не знаетъ; торба полотняная съ ремнемъ, въ которой тѣ пожитки отъ гайдамаки Якима Иванова даны были, въ сохранение у него имеется; а пороховницы никакой онъ, Омелко, отъ него, Якима, и болѣе никакихъ денегъ и пожитковъ не принималъ.

Паромщикъ Тышко Герасимовъ сынъ Бондаренко показалъ: паромщикъ де Омелко Савчукъ, призвавъ его Тышка въ домъ свой и ввевши въ комору, показивалъ ему кунтушъ синей, шитой по польску, тонкого сукна, на которомъ были-ль воротъ и обшлага не упомянулъ; толко подъ паханы и подъ рукаваны былъ позументъ уской серебрянной, да кафтанъ китайчатой, поестъ желтой; шапку пожелтую съ серимъ смушкомъ и съ ысподкомъ краснимъ, а во время ево, Тышка, у онога, Омелки, въ домѣ бытности, по краже имъ, Тышкомъ, шапки, и споровшы съ одной смущекъ, продалъ на базаре за тридцать копѣекъ, а съ синего кунтуша обшлаговъ и воротника онъ, Тышко, не опоривалъ, а съ того синего кунтуша позументъ онъ, Тышко, съ овимъ, Омелкомъ, общезамкнувшись въ коморе, опоролы и, понесшы на место, шафару Стефану Константинову меншицику при Стенану Цырюлику за восемь шаговъ онъ, Тышко, продалъ, а сколько въ томъ позументе весу было, не всдаётъ; а Омелка столлъ отдадеку и теми денгами онъ, Тышко, съ нимъ, Омелкомъ, поделился; а потомъ въ несколько недель помянутой Омелко ево, Тышка, призвавъ вторично къ себе въ домъ, вышенисанной кунтушъ синего сукна продалъ при немъ свату его, молодика Гаврила, за восьмиъ золотыхъ, хотя онъ, Тышко, ему, Омелки, и возвѣщалъ, чтобъ онъ того не продавалъ, но содержалъ-бы всѣ въ цѣлости, ибо де уже въ то время разбойникъ Якимъ Ивановъ былъ пойманъ и содержался въ киево-губернской канце-

дѣти подѣ карауломъ, а товарища де ево, Якимова, разбойника-жъ Андрея, онъ, Тишко, по приказу магистратскому поймавъ, привелъ въ магистратъ, потому-жъ де что оной Якимъ до поймки, пришедъ, объявлялъ ему, Тишку, и Омелки, что у товарища ево, Якимова, Андрея киевские козаки въ домѣ у казака-жъ Овечки два червонца и поясъ зеленой въ сорокъ копѣекъ отняли и отдали атаману Гапете, и чтобъ они, Тышко и Омелко, объ отдачѣ того взятого у атамана Гапеты зросили, почему они съ вами гайдамаками: Якимомъ и Андреемъ, къ оному Гапетѣ и ходыды, токмо не получа того, показанніе гайдамаки, Якимъ и Андрей, и оставя то, пошлы невѣломо куда, и более де вышепредписанныхъ помытковъ онъ Тишко у товарища своего Омелка никакихъ не видалъ и не знаетъ.

Паробокъ Гаврила Зайченко показалъ: въ прошломъ де 1752, году, въ бытность ево на байдакахъ, и въ то время зъ бывшимъ-же на техъ байдакахъ Омелкомъ паромщикомъ спознався, и по той знаемости оной Омелко, позвавъ ево, Гаврилу, къ себе въ домъ, и въ ту бытность, при паромщику-жъ Тишку, показывалъ ему, Гавриле, жупанъ синего сукна, шитой по полскому, сказывая при томъ, что оной жупанъ, оставивъ у него, Омелки, бурлака и велѣлъ де его продать; то онъ, Гаврила, тотъ жупанъ, не за ведома разбойнаго, за восьмъ золотыхъ купилъ и, переделавши, отдалъ киевской жителки, вдове Маріи, веточницы для продажи, которая и продала ценою за девять золотыхъ, а кому имянно? того не знаетъ; а те денги онъ, Гаврила, у ней, Маріи, принялъ, а болѣе ничего онъ Гаврила у вышенисанного Омелки не покупалъ.

Киевскій мѣщаницъ Степанъ Константиновъ показалъ: у киевскихъ де паромщиковъ: Омелки и Тишка, по показанію ихъ серебрянной позументъ покупалъ-ли или нѣтъ? того не упомнить; а у гайдамаки Андрея Шевца въ 1752 году въ мѣсяцъ октябрѣ вымѣнивалъ-ли червонецъ или нѣтъ? не упомнить.

Киевскаго жителя, кравца Ивана Гуренка, жена Марія Иванова дочь показала: въ прошломъ де, 1752, году въ осень, киевскаго де паромщика Омелки жена Зенка въ домъ къ ней Иванихи принесла пояса шмать въ длину въ три локтя, а въ ширину въ четверть локтя, окрашеной вишневымъ цветомъ, которой поясъ она, Иваниха, у оной Зенки по ей обману, яко-бы тотъ поясъ за краску ево прикинуть, купила за десять копѣекъ и по покупкѣ, оной поясъ употребила на очипки, а болѣе она, Иваниха, у нее, Зенки, ничего не покупала.

Присланіе изъ киевониколаевского пустинного монастыря села Гвоздова: городничей іеродіаконъ Митрофанъ, да гвоздовскій житель Матвей

Гончаръ; по тому-жъ делу, въ присеи ими у гайдамакъ: Якимъ Иванова съ товарища разбойникъ денегъ допрашивани, а въ допросъ показали Геродиаконъ Митрофанъ показаль: въ прошломъ де, 1752, году, Августа противъ 29 числа, въ битность ево въ Гвоздове городничимъ, гайдамака Якимъ Ивановъ съ товарищи пято человекъ, пришель въ ночи въ монастырскую винницу, изъ коей винника Павла прислали къ нему, городничему, чтобъ онъ, городничей, далъ имъ питя и естя, а потомъ за онимъ винникомъ къ нему, городничему, означенные гайдамаки и сами вскоре пришли въ келию, где потому-жъ просили себе пищи; изъ которыхъ гайдамакъ онъ, городничей, опознавъ двухъ Демковъ, которые въ ономъ-же, 1852, году въ Николаевскомъ монастыре, будучи въ конюхахъ, зимовали; и, по тому ихъ гайдамацкому прошению, онъ, городничей, поилъ ихъ горелкою и давалъ имъ хлебъ, масла, сала и мѣдѣ; и какъ те гайдамаки, удоволься пищею и напивсь довольно горелки, будучи у него, городничего, чрезъ три часа, при отходе своемъ за оное доволствие ему, городничему, и при немъ будущему шафару, монаху Пахомию, обще дали одного червонца, да у оногожъ шафара разменили талеръ битой на меднѣе денги; и, пошедъ, отъ оного городничего въ монастырскій лесъ безопасно, въ коемъ и днєвали; а по отходе ихъ, какъ уже насталь день, для поиску ихъ, гайдамакъ, и поимки, онъ, городничей, самъ съ людьми не ходилъ и никого не посилалъ, только посилалъ того села войта, Ивана Батрака, для разведыванія въ томъ лесу, где те гайдамаки находятся; который, возвратясь, объявилъ, яко вже гайдамаки въ лесу имеются точно; онъ, городничей, для поимки ихъ потому-жъ никого не посилалъ, боялся отъ нихъ, гайдамакъ, чтобъ его, городничего, они не убили; и того-жъ дни бившей въ монастырскомъ дворе дворникъ Грицко Повшедненко, пошедъ къ онимъ гайдамакамъ въ лесъ, присталъ къ нимъ въ разбойническую компанію, которой общє съ помянутими гайдамаками того-жъ Августа противъ 31 числа, въ ночное время, пришедъ въ другой разъ къ нему, городничему, паки пили горелку и доволствовались пищею; и въ то время предписаной Грицко, взявъ въ коморе две ружницы, и, принеся къ нимъ въ келию, объявляя темъ гайдамакамъ, яко те ружи собствѣние ево а не монастырскіе, при чемъ онъ, городничей, зъ шафаромъ сказивали имъ, что изъ онихъ одно руже ево, Грицка, а другое монастырское, за которое ониє гайдамаки оному шафару дали одного червонного и той ночи съ вечера до самого досвета съ нимъ, городничимъ, пили и гуляли и изъ ружа стреляли; и при отходе-жъ своемъ изъ оныхъ гайдамакъ Демко Малій какъ онъ, городничей, и шафаръ ихъ проважали

зъ двора, говорилъ, что де мы монастыра обижать не хотимъ, и за вышпенисанное и на молитви подарилъ ево, городничаго, и шафара по червонному золотому; и что они, гайдамаки, приходъ свой имели, о томъ онъ, городничей, въ Николаевской свой монастырь того-жь августа 30 и 31 числъ дважды писалъ; въ которыхъ писаніяхъ о предписанныхъ взятыхъ у гайдамакъ червонцахъ не объявилъ, убоился, чтобы ему, городничему, за то не быть въ какомъ штрафе; означенныхъ же гайдамакъ, кроме объявленныхъ двухъ Демковъ, какъ ихъ зовуть и прозванія, и какіе они люди? онъ, городничей, не знаетъ, и что они полскаго шляхтича Журавлевича разбили, ему о томъ, городничему, не сказывали, а отъ постороннихъ ни отъ кого въ томъ разбое не слыхалъ.

Матвей Гончаръ показалъ: въ прошломъ, 1752, году, въ летнее время, находился онъ, Матвей, для сплаву ввязъ рекою Днепромъ Полтавскаго полку до местечка Калеберды плотовъ; а по прибитии ево, Матвей, отъ того-жь сентября месеца въ первыхъ числахъ въ домъ свой, въ село Гвоздовъ, по прежнему, и того-жь Сентябра въ послѣднихъ числахъ приехалъ въ домъ ево, Матвей, гайдамака Якимъ Ивановъ по такому знакомству, что онъ, Матвей, съ онымъ Якимомъ въ полскомъ селѣ Барахтахъ въ 1749 году обще у тамошнихъ жителей молотили хлѣбъ; и при томъ требовалъ онъ, Якимъ, у жены ево Матвеевой даннихъ отъ него ей для сохранения денегъ, а какія денги? того жена ево Матвеева ему не объявляла; и онъ, Матвей, про то не ведалъ; а за те денги показанной Якимъ, съ ево, Матвеевою, женою учили ссорница, что видя онъ, Матвей, приказалъ ей, что ежели какіе имеетъ данніе отъ него денги, безспорно-бъ отдала, почему она, взявъ завязанныя въ платке, кинула ему, Якиму, съ платкомъ, то онъ, Якимъ, взявъ тотъ платокъ съ денгами, отъ его, Матвей, отъехалъ, а куда? не знаетъ, и болше ево никогда не видалъ; а какіе те были денги и где онъ, Якимъ, взялъ, тако-жь и былъ-ли где на разбое, про то ни про что не ведаеть, и за тою отлачею денегъ еще остались-ли у жени ево Матвеевой какіе оного Якима денги, или нѣтъ? о томъ она ему, Матвею, не объявляла и онъ не ведаеть-же; да и при взятіи техъ денегъ онъ, Якимъ, ни въ чемъ не упоминалъ, а потомъ, спустя малое время, приѣхалъ въ Гвоздовъ, маетность Киево-Николаевскаго монастыра, Рословской городничей, взялъ у него, Матвей, червонца одного, которой ему, Матвею, былъ данъ Бѣлоцерковскаго майдану отъ работника Ивана, а прозванія ево не знаетъ, за покупную имъ у него, Матвей, лошадь, да рубливикъ одинъ денежекъ и полушекъ одинъ же рубль, да у бывшихъ у него, Матвей, въ гостяхъ взялъ-же: у свата ево

Матвеева и у зятя, киевскихъ жителей: Якима і Ивана Бойченковъ, три рублевика, полуолтинникъ одинъ, денсжекъ и полущекъ сорокъ две копейки съ половиною, и того, кроме червонца, пять рублей шістьдесятъ семь копеекъ съ половиною; и тѣ денги оной Рословской городничей отдалъ Гвоздовскому городничему, іеродіакону Митрофану, и онъ, Митрофанъ, отдалъ те денги присланному изъ Кіева въ Гвоздовъ, Кіевского гарнизона сержанту, Саудрикову, которой, взявъ те денги, запечатавъ, и повезъ въ Кіевъ.

А въ прошломъ, 1754, году, Ноябра 5 дня, въ присланномъ въ пограничную комиссію изъ генеральной войсковой канцеляріи сообщеніи, за рукою господина обознаго генералнаго, Семена Кочубся, написано между прочимъ: кіевской де житель, Алексѣй Цырюликъ, по показанію на него отъ колодника гайдамаки, Петра Харченка, онъ же и Неживой, въ принятіи отъ него, Неживого, взятыхъ имъ, Неживимъ, при разграбленіи дому полскаго шляхтича Журавлевича денегъ и пожитковъ, для передерживанія яко-би заведома разбойнаго, онимъ-де Неживимъ на очной ставке зговоре, яко де при даче т-ковихъ денегъ и пожитковъ въ передерживаніи онъ, Неживій, ему, Цырюлику, что разбойніе денги и пожитки, не говорилъ при допросе; и для того, по определенію генералнаго суда, оной Цырюликъ, по невинности, отданъ на росписку, а гайдамака, Андрей Швецъ, будучи подъ карауломъ, умре, а вышеписанной Харченко содержится въ Глухове подъ карауломъ.

А 1755 году, Июля . . . . дня, оной Цырюликъ, по требованію комиссому, изъ сотеннаго Кіевского правленія въ комиссію присланъ, и противъ допросу гайдамаки Петра Харченка, онъ же и Неживой, въ показаніи на него, Цырюлика, принатимъ разбойныхъ денегъ, и пожитковъ, въ допросе показалъ:

Въ прошломъ де, 1752, году, въ Сентябрѣ мѣсяцѣ, а котораго числа не упомянуть, пришелъ къ нему, Цырюлику, въ домъ, состоящій въ Кіеве нижнемъ городе, на Подолѣ, малороссиянинъ, которой о себѣ объявилъ, что онъ Запорожской, Деревипковскаго курешо козакъ, и находится де въ Кіевско-Мжигорскому монастыре на послушаніи, а зовуть де его Петромъ, по прозванію Харченкомъ, и просилъ де его, Цырюлика, чтобъ ему, Харченку, болящую ногу вилечить по договору за заплачу, а по осмотру де имъ, Цырюликомъ, у него, Харченка, нога была отъ обуви стерта и мало поощухла, и для излеченія той болящей ноги былъ онъ, Харченко, у него, Цырюлика, три дни, а потомъ отъ него пошелъ въ кіевско-печерскую лавру на послушаніе-жь, объявляя при томъ, что протъ

чие де куреня ево козаки тамо находятся на послушаніи-жъ; и при томъ отходе далъ ему онъ, Харченко, маленькй полотняной мешечикъ, и просилъ, чтобъ у него, Цырюлика, тотъ мешечикъ малое время полежалъ, а что въ томъ мешечке (было не знаетъ), а на другой день онъ же Харченко, пришелъ къ нему, Цырюлику, тотъ данной мешечикъ обратно къ себе взялъ, и пошелъ по прежнему въ Києво-печерской монастырь; и какъ оной мешечикъ у него, Цырюлика, лежалъ, онъ, Цырюликъ, ево не развязывалъ и не смотрелъ, да и понине онъ, Цырюликъ, что въ томъ мешечкѣ было, да и собственное-ль ево, Харченка, или разбойное? за не-объявленіемъ ему, Цырюлику, отъ него, Харченка, не знаетъ; и послѣ того прихаживалъ къ нему, Цырюлику, онъ, Харченко, изъ Печерского монастыра, и то изредка, и биралъ пластирь къ болящей ноге, и въ од-по время пришелъ изъ того-жъ монастыра, и просилъ ево, Цырюлика, чтобъ онъ, Цырюликъ, съ нимъ, Харченкомъ, пошелъ въ ряды и купилъ ему на сапоги красного сафьяна, почему онъ, Цырюликъ, и пошелъ, и за неименіемъ у него, Харченка, денегъ, за тотъ сафьянъ заплатилъ онъ, Цырюликъ, своихъ денегъ два рубля; а потомъ когда сапоги сшиты были, то паки онъ, Харченко, къ нему Цырюлику, пришелъ, и заплаченія имъ, Цырюликомъ, за сафьянъ денги, два рубля, отдалъ, и взявъ онъ, Харченко, изъ техъ сшитыхъ сапогъ себе пару, а ему, Цырюлику, за леченіе ноги другую пару отдалъ; а потомъ, спустя недели со три, паки пришелъ къ нему, Цырюлику, онъ, Харченко, изъ того жъ Печерскаго монастыра и объявилъ, что онъ имеетъ изъ Клева ехать за Днѣпръ въ городъ Гадячи къ родственникамъ своимъ, и просилъ ево, Цырюлика, чтобъ онъ имеющуюся у него, Цырюлика, собственную лошадь за денги ему, Харченку, продалъ; то онъ, Цырюликъ, ему, Харченку, за шесть рублей, какъ самъ купилъ за ту-жъ цену, и уступилъ; и по выездѣ оного Харченка отъ него, Цырюлика, просилъ онъ, Цырюликъ, что тотъ Харченко, какъ прежде слышно было, въ разбое полскаго шляхтича, Мартина Журавлевича, которого онъ, Цырюликъ, довольно знаетъ, при томъ-же разбое былъ, то онъ, Цырюликъ, опасаяся дабы за содержаніе того Харченка не последовало-бъ каково напраснаго штрафа, ездилъ для сиску ево въ Печерской и въ Межигорской монастыры, точію пигде не сискалъ, и для сиску-жъ ево, Харченка, посылалъ онъ, Цырюликъ, брата своего роднаго, при которомъ брате ево билъ и посланной отъ магистрата киевскаго, да четыре салдати, въ состоящую надъ Днѣпромъ Воскресенскую слободку, куда и ездилъ, и по прибитіи къ тамошнему жителю, Пархоменку, означеннаго гайдамаку Харченка

сискали, точию онъ отъ нихъ ушелъ; а что де онъ гайдамака, Харченко, на него, Цырюлика, показалъ приняиетъ разбойникъ денегъ и пожитковъ весьма напрасно, ибо де ему, Харченку, въ генералномъ войсковомъ суде съ нимъ, Цырюликомъ, дана била очная ставка, на которой оной воръ Харченко зговорилъ, а показалъ, что то на него, Цырюлика, говорилъ напрасно съ исцадного бою, бывшаго при допросе въ Киевской губернской канцелярии; и въ семъ допросе показалъ онъ, Цырюликъ, самую сущую правду. Съ подлинною выпискою читалъ канцеляристъ Андрей Быковъ.

*Книга пограничныхъ судовъ Киевского воеводства, № 203
годъ 1755—1760; листъ 153.*

СССХІІ.

Заявленіе люблинскаго воеводы, князя Антонія Любомирскаго, о томъ, что милиціа, вооруженная противъ гайдамаковъ на счетъ воеводства Киевскаго, бесполезна, обременяетъ воеводство непосильными расходами и поведеніемъ своимъ наноситъ вредъ жителямъ. — 1754. Мая 22.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego czwartego, miesiąca Maii dwudziestego wtórego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku iego królewskiej mości Żytomierskim, przedemną Antonim Józefem Bahrynowskiim; namiestnikiem protunc grodzkim starostwa Żytomirskiego, y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, żytomierskiemi comparens personaliter iaśnie oświecony xiąże iego mość Antoni na Wiszniczu, Jarosławiu hrabia Lubomirski, woiewoda lubelski, generał-leutnant infanteryi woysk iego królewskiej mości y rzeczypospolitey, medycki etc. starosta, kawaler orderu orła białego, uznać naupierwiew pod nauwyższą Wszechmocnego opatrnością y niewychwalonym najjaśniejszego

Augusta trzeciego. a dwudziestoletnim panowaniem ten pożytek nader dla oyczyzny szacowny, iż z postronnemi monarchiami, potęgą y mocą okazałemi, rzeczpospolita ze wszystkich stron granicząc, nie doznała ieszcze żadney zaczepki, któraby pokoy wewnętrzny y zewnętrzny mieszać y wzruszać y któraby granicom naszym, pactis foederatis undique obwarowanym, umnieyszenie y uszczerbek przynosić miała; uznać przytym nieograniczoną stanów rzeczypoşpolitey przeczorność, iż prowincyom wszystkim, do całości oneyże należącym, przez rozstawione partyami woysko tak wyborne y dostateczne utwierdzili bezpieczeństwo, że dotąd pace laetatur prosperi, y w tuteyszym nawet odległym woiewodztwie Kiiowskim przez konsistencye y obozowiską woyska kwarcianego dosyć trwała odkryła się spokoyność, gdy przez ustawiczne zgromienie niaizdów haydamackich iuż tandem nawalność y napaść onych ustaie. Że zaś prześwietne woiewodztwo, ob timorem tychże haydamaków, providendo bezpieczeństwū swemu, na seymiku gospodarskim in anno millesimo septingentesimo quinquagesimo, na dniu ósmym miesiąca Września, milicyą z trzechset koni złożoną uchwaliło, y dla teyże nad taryffę anni millesimi septingentesimi trigesimi quarti stotysięczny podatek (natenczas freti tremore wspomnionych haydamackich napaści) ustanowiło, et per consequens ad constituendam dla teyże milicyi dispositionem, in anno millesimo septingentesimo quinquagesimo primo, die quarta Februarii subsecutam, zacnych ich mościów urzędników y ziemianów uprosiło y wyznaczyło, więc saluberrimam hanc mentem prześwietnemu woiewodztwu wielbiąc, iaśnie oświecony xiąże iego mość woiewoda lubelski spodziewał się dotąd dla wszystkich dóbr, w woiewodztwie Kiiowskim znajdujących się, aliquam z początku securitatem; ale kiedy przez przedłużone w tym kraiu mieszkanie zdarzyło mu się zapatrywać na dalsze w tey okoliczności obrady prześwietnego woiewodztwa Kiiowskiego, podczas których stotysięczny podatek cum summa depactione na woiewodztwo imponere, et eo fine taryffę nową po nastąpionych non sufficienter lustracyach ustanowić usiłowano, wbrew prawu, zabraniającemu nowych formowania y odmieniania taryff y nowych podatków, przez co dla miast, miasteczek y wsiów, post tot hostias calamitates, do iakieykolwiek przecież przychodzących doskonałości, nieznośna działałaby się krzywda;— przeto iaśnie oświecony xiąże iego mość woiewoda lubelski, providendo indemnitati et integritati dóbr wszystkich szlacheckich, tudzież upatrując oczywiście szkodę publiczną całego woiewodztwa tegoż, naybardziej z tych przyczyn, iż co rok przez podatek na milicyą wpada też woiewodztwo coraz w znaczniejsze długi, których

wypłacenie swego czasu nastąpićby musiało cum majori onere ac depressione poddanych, przez co niemała część chłopów za granicę już zaczyna uchodzić; doznając oraz, iż taż milicya, upominając się swego żołdu, za delatami y assygnacyami wielmożnych powiatowych podskarbach iędząc po miastach y wsiach, ubogich poddanych przechodami swemi aggrawują, iako manifesta wielu godnych ich mościów ziemian, officiose zaniesione, świadczą, a przez to w processa znaczne miłość y konfidencyą inter concives psują; miarkując przytym, iż woyska kwarcianego obrona tuteyszemu krajowi doskonale sufficere może, które etiam sądy pograniczne na swoich kadencyach per acceleratam secundant justitiam, iako ta milicya żadną miarą conservari et subsistere nie może, tak manutenendo integritatem całego woiewodztwa publicam et prospiciendo legi juribusque regni, solennie manifestuie się Antoni Lubomirski, woiewoda lubelski.

• *Книга городская, Житомирская, записовая и поточная, № 235, годъ 1752—1754; листъ 966 на оборотъ.*

CCCXIII.

Приказъ гетмана короннаго, Адама-Николая Сенявскаго, данный старость Нѣжинскому Илинскому, предпсывающій послѣдному организовать пограничную военную стражу въ окрестностяхъ Кіева. 1754. Іюня 16.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego czwartego, miesiąca Septembris ośmnastego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku iego królewskiej mości Żytomierskim, przedemną, Antonim-Józefem Bahrynowskim, podczaszym czerniechowskim, namieśnikiem protunc grodzkim starostwa Żytomierskiego, y xięgami niniejszemi, grodzkimi, żytomierskimi comparens personaliter wielmożny iego mość pan Michał Kołłontay, łowczy wołkowyski, ten ordynans, od

iaśnie wielmożnego iego mości pana Sieniawskiego, kasztelana Krakowskiego, hetmana wielkiego koronnego, wielmożnemu iego mości panu Ilińskiemu, staroście Niżyńskiemu, z podpisem ręki własney tegoż iaśnie wielmożnego Sieniawskiego, przy pieczęci przyciśnionej, racione intro contentorum dany y służący, ad acta praesentia, castrensia, żytomiriensia per oblatam podał, de tenore sequenti: Adam-Mikołaj z Granowa Sieniawski, hrabia na Szkłowie y Myszy, kasztelan Krakowski. hetman wielki koronny. Ponieważ do obligacyi urzędu mego należy iakonaywiększe bezpieczeństwo granicom opatrzyć, przeto daię ten moy wyraźny ordynans iego mości panu Ilińskiemu, staroście Niżyńskiemu, aby na granicach od Kiiowa furwakty y warty postawił dla bezpieczeństwa wszelkiego kraiu od tamtey ściany, które w Dymirskim y Dymidowskim starostwach y innych mieyscach trzymać będzie, — pod ostrością artykułów woyskowych zalecam y mieć chcę. U tego ordynansu, per oblatam podanego, data y podpis ręki w te słowa: Działo się we Lwowie, die decima sexta Iunii, millesimo septingentesimo decimo quarto anno. Adam Mikołaj Sieniawski, kasztelan Krakowski, hetman wielki koronny, manu propria.—Który to ordynans słowo w słowo do xiąg niniejszych iest zapisany.

Книга городская, Житомирская, записовая и поточная, годъ 1752—1754, № 235; листъ 653 на оборотъ.

CCCXIV

Жалоба отъ имени люблинскаго воеводы, князя Антонія Любомарскаго, на милицію Кіевскаго воеводства о томъ, что милиціонеры арестовали въ качествѣ гайдамаковъ мирныхъ жителей, крестьянъ Любомарскаго, затѣмъ ворвались въ его мѣстечко Макаровъ, истязали въ немъ евреевъ и т. п. 1754. Іюля 3.

Roku tysiąc siedmset piędziesiątego czwartego, miesiąca Iulii trzeciego dnia,

Na urzędzie grodzkim, w mieście jego królewskiej mości Żytomirzu, przedemną, Dominikiem Grzymałą z Przyborowa Przyborowskim, subdelega-

tem przysięgłym, namieśnikiem protunc grodzkim generału województwa Kijowskiego, y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, kijowskiemi comparens personaliter urodzony jegomość pan Dominik z Pruszyna Pruszyński, nomine et ex speciali comisso jaśnie oświeconego xięcia jegomości Antoniego hrabi na Wisznicu y Jarosławiu Lubomirskiego, wojewody Lubelskiego Iasielskiego, Medyńskiego et caetera starosty, postrzegaiąc wszelakie całości substancyi tegoż jaśnie oświeconego przyncypała, summa cum querimonia et cordalio na przeciwko wielmożnemu jego mości panu Michałowi Trypolskiemu, pułkownikowi milicyi województwa Kijowskiego y całej milicyi prześwietnego województwa Kijowskiego skarży, żali y manifestuie się o to, iż ichmość obżałowani, mając obowiązek wszelakie swywolne kupy gromić y od wszelkich exorbitancyi prześwietne województwo Kijowskie zastępować, a ichmość obwinieni, wszystkie pominowszy kondycye y artykuły, przy erygowaniu milicyi woiewodzkiey opisane, mniej dbaiąc na przyjacielskie ex brachio jaśnie oświeconego xięcia jegomości wojewody Lubelskiego perswazye, różne czynią w dobrach jaśnie oświeconego pryncypała comparentis ichmość obżałowani wiolencye, kiedy y teraz ichmość obwinieni ludzi y poddanych jaśnie oświeconego pryncypała comparentis dziedzicznych, na budę dla robot idących, iak gdyby haydamaków, łapaią, białą, nie sobie niewinnych kaliczą, y na dobrowolney drodze zabieraią, któremi się nie kętentuiąc krzywdami y oppresyami fortunie dziedzicznej jaśnie oświeconego pryncypała comparentis przez siebie poczynionemi, dnia onegdeyszego na miasto Makarów, jaśnie oświeconego pryncypała comparentis dziedziczne, w kilkunastu koni napadłszy, żydów bili, kaleczyli y rospędzali, potym zaś ichmość obwinieni, za deiatą komenderowani, przyszedłszy do wsi Modrzeiowki, cum forti executione podatek in triplo brali, woitya pod wartą trzymali y inne nienależyte extorsyie z ludźmi, poddanemi jaśnie oświeconego pryncypała comparentis dziedzicznemi, czynili i hucusque w swoim perseverant umyśle; Zatym is idem comparens, przychilaiąc się do dawnych jaśnie oświeconego pryncypała swego y różnych similiter in negotio przez kogo-kolwiek poczynionych manifestów, tudzież windykuiać krzywdy, oppressyie jaśnie oświeconego pryncypała swego, ludziom y poddanym przez ichmościów wyż wyrażonych poczynionych, contra eosdem inculpatos iteratis manifestowawszy y protestowawszy się vicibus, prosił eam actis ingrossari, co y otrzymał. Dominik Pruszyński; manu propria.

Книга гродская, Киевская, записован и поточная, № 64, годъ 1754; листъ 918 на оборотъ.

CCCXV.

Жалоба отъ имени дворянина Петра Цырины на крестьянъ села Быстрика, о томъ, что они, подъ видомъ гайдмаковъ, начали на имѣніе испца, село Свитинцы, захватили его лошадей и произвели, такимъ образомъ, сильную тревогу. 1754. Юлиа 27.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego czwartego, miesiąca Iulii dwudziestego siódmego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku iego królewskiej mości Żytomierskim, przedemną, Antonim Józefem Bahrynowskim, namieśnikiem protunc grodzkim starostwa Żytomierskiego, y xiegami ninieyszemi, grodzkimi, żytomierskimi comparens personaliter urodzony iego mość pan Marek Dogil-Cyryna, nomine et ex speciali commissio wielmożnych ich mościów: Piotra y Apolonii z Cyrynow Rządewskich, stolników braclawskich, małżonków, quam primum acta praesentia adire valuit, tak zaraz solenniter naprzeciwko wielmożnemu iego mości panu Józefowi Pokrasie, woyskiemu czernichowskiemu, dóbr Bystrzyka, w kluczu Pawłockim będącego, virtute iurium suorun possessorowi, tudzież innym ludziom, poddanym tamecznym bystrzyckim, którzy swawolną kupą na dobra Śwityńce, w possessyi wielmożnego stolnika braclawskiego będące, recenter nocnym sposobem napadli, świadczy y manifestuie się w ten sposób y o to: iż niewiedzieć, czyli kto z strony wielmożnego iego mości obwinionego tychże poddaných kilku bystrzyckich subministrował, czyli też oni sami swawolnym sposobem, pod terazniejszy czas grassujących swywolców y haydamaków, w nocy na grunta y pola świtynieckie napadli, stado wielmożnego stolnika nocuiące rozgromili, konie, zrzebce wyłęczali, haydamackim sposobem huk y rumor uczyniwszy, ludzi, na straży będących u stada, wiązać cheieli y rozpędzili, którzy rozpędzeni, o północy do dworu świtynieckiego przybywszy, o takowym tumulcie haydamaków państwo swoje ostrzegając, iż haydamacy stado zaieli, wczym wielmożni stolnikostwo przerażeni różnie tukać się y kryć przez całą noc musieli, różne rzeczy porozrzucawszy w onym tumulcie, po nocy kryjąc się, nie małą przez to ponieśli szkodę, naybardziej sama wielmożna stolni-

kowa z okazji przestraszenia onego niemają na zdrowiu swoim poniosła detryment, iako y teraz w niebezpieczney zostaje słabości od tego samego czasu; a do tego że ciż swawolcy konia iednego ze stada porwali, któren y dotychczas przy nich znayduie się. W czym tedy praecavendo publicae tranquillitati, ażeby w tym kraiu jus sceleri nie pozwolone było y owszem exemplaris na takowych excasantów extendatur rigor, iako też et quam maxime subveniendo integritati vitae, tum etiam illatarum exinde damnorum, idem comparens, offerendo wielmożnego stolnika jure acturum velle, ratione praemissorum iteratis quamsolennissime manifestatur vicibus. Marek Dogil—Cyryna.

Книга городская, Житмирская, записовая и поточная, № 233, годъ 1752—1754; листъ 1083.

СССХVI.

Жалоба хоругви, вооруженной на счѣтъ Киевскаго воеводства противъ гайламаковъ, состоящей подъ начальствомъ ротмистра Антонія Лариссы-Ждановскаго, о томъ, что воеводство не уплатило жалованія, слѣдовавшаго встцамъ по постановленію сеймика. 1754. Августа 14.

Roku tysiąc siedmset piędziesiątego czwartego, miesiąca Augusti cztertnastego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku iego królewskiej mości Żytomirskim, przedemną, Franciszkiem Trzeciakiem, subdelegatem przysięgłym grodzkim kiowskiem, namieśnikiem protunc grodzkim żytomierskim, y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, żytomierskiemi comparentes personaliter urodzeni ich mość panowie: Jan Juszkowski, namieśnik, Józef Biesiadowski, Krzysztof Borowski, Michał Myszliszewski, Michał Rudnicki, Alexander Boiakowski, Jędrzey Mikłaszewski, Tomasz Zwizda, Dominik Charczyński, Mikołaj Ma-

kowski, kompania milicyi prześwietnego województwa Kiiowskiego, swym y całej chorągwi wielmożnego iego mości pana Antoniego Larysy-Zdanowskiego, stolnika latyczowskiego, rotmistrza teyże chorągwi, imieniem, tak znaczney krzywdy ulatenus dłużey cierpieć nie mogąc, solenniter magno animi cum dolore naprzeciwko całemu prześwietnemu województwu Kiiowskiemu żalą, manifestują y protestują się idque in eum sensum et pro eo: iż prześwietne województwo Kiiowskie, postanowiwszy laudo publico in anno millesimo septingentesimo quinquagesimo primo na obronę od haydamaków, czyli grassujących ludzi, z dóbr tegoż prześwietnego województwa Kiiowskiego milicyę, którey za podjęte pracy azardujących życiem tąż uchwałą y postanowieniem należytem żołd zupełny naznaczyło; a że tąż milicya, a naybardziej moderni comparentes y cała chorągiew wielmożnego Larysy-Zdanowskiego, stolnika latyczowskiego, rotmistrza teyże chorągwi, w nieodebraniu należytey płacy wielką od tegoż prześwietnego województwa Kiiowskiego krzywdę ponosić musi, kiedy, podług postanowienia superius expressi laudi, zupełney dla siebie dotychczas nie odebrali ani odbierają satysfakcyi, a co większa, że moderni manifestantes y w tym dość znaczną dla siebie ponosząc krzywdę, a to dla przysługi prześwietnego województwa Kiiowskiego czyniąc, kiedy nie tylko z własnego na moderunek, do zaciągu teyże milicyi należący, exwiscerując się grosza, ale y z własnych domowych sprzętów każdy na porządek wojskowy wyzuc się musiał; ad extremum, iż prześwietne województwo Kiiowskie obwinione, muiey uważając na zasługi terazniejszych zasługujących się, prace y fatygi y niewczesy tak podiazdowe, iako też y różnemi usługami na wszelkich powinnościach częstokroćzniewolnych (sic), co patet samemuż prześwietnemu województwu Kiiowskiemu, że podczas częstych podiazdów, iako to: roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego pierwszego urodzony iego mość pan Rudnicki, parierując ordynansom, na podiezdzie będący, od haydamaków ten świat pożegnał, y koni terazniejszych żalujących się podczas częstych podiazdów zginąć musiało kilkanastu, żołd y płacę, krwawym potem a bardziej życiem azardujących zasłużone, to jest trzynaście tysięcy czterysta trzydzieści y ieden złotych polskich, na retentach zostających niewypłacone, też prześwietne województwo Kiiowskie modernis manifestantibus wypłacać nie chce y nie wypłaca; co wszystko czasu prawa moderni manifestantes in seorsivis registris, co komu będzie y siła należało? remonstrabunt: A zatym iidem comparentes, swym y całej chorągwi wielmożnego iego mości pana Antoniego Larysy-Zdanowskiego, stolnika latyczowskiego, rotmistrza teyże

chorągwi, de praemissis omnibus iteratis vicibus manifestuiąc y protestuiąc się, salva manente hujus manifestationis melioratione, si opus fuerit, per edendas citationes correctione; quod actis connotari prosili, eo y otrzymali. J. Juskowski, manu propria; J. Biesiadowski, manu propria; K. Borowski, manu propria; Michał Rudnicki, manu propria; Myszliszewski, pisać nieumiejący, krzyżyk kładnie + A. Boiakowski, manu propria; J. Mikłaszewski, manu propria; T. Zwizda, manu propria; + iako nieumiejący pisać, przy krzyżyku położonym podpisuiąc się Mikołaj Makowski; Dominik Charczyński, manu propria.

Книга городская, Житомирская, записовая и поточная, годъ 1752—1754, № 235; листъ 1114 на оборотъ.

CCCXVII.

Жалоба отъ имени дворянъ: Юсифа Бушковскаго и Станислава Тышковскаго на милицію Брацлавскаго воеводства о томъ, что отрядъ этой милиции, ворвавшись въ село Таращч, причинялъ разныя насилія жителямъ, требуя уплаты земской подати въ пользу Брацлавскаго воеводства, между тѣмъ какъ жители уже уплатили ее сборщикамъ Кіевскаго воеводства. 1754. Августа 19.

Roku tysiąc siedmset piędziesiątego czwartego, miesiąca Augusti dziewiętnastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w mieście jego królewskiej mości Żytomierzu, przedemną, Dominikiem Grzymało Przyborowskim, subdelegatem przysięgłym, namiesnikiem protunc grodzkim generału wojewodztwa Kijowskiego y księgami ninieyszemi, grodzkiemi, kijowskiemi, comparens personaliter urodzony jego mość pan Teodor Kazimierz Paszkowski, subdelegat grodzki kijowski, imieniem wielmożnych ichmościów panów: Józefa Buszkowskiego, stolnika taraszczańskiego (sic), y Stanisława Tyszkowskiego, cześnika krusz-

wiekiego, tegoż starostwa dzierżawcy, przeciwko wielmożnemu jego mości panu cujusvis nominis Mierzwińskiemu, komornikowi braclawskiemu, lantmilicyi wojewodztwa Braclawskiego protunc komendantowi, tudzież cujusvis nominis Pietrzyckiemu y innym officerom teyże lantmilicyi, we sto koni do dóbr Taraszczy przybyłym, manifestaie się o to: iż wielmożny Mierzwiński, komornik braclawski, y inni officerowie, z nim będące, ultimis diebus Iulii, we sto koni lantmilicyi braclawskiej do dóbr Taraszczy przybywszy, ważyli się violenti modo postępować, podatki różne, nie według zwyczaju y pory, na żydach y ludzi wymagać, żyduwki kaleczyć, chłopów opprynować, różne gwałty ludzie od milicyi po gospodarach czyniąc, szkody niezliczone poddanym wielmożnych pryncypałów comparentis w zbożu y w bydle przynieśli, bo nietylko zboże różne koniom dawali, ale też y pod konie w snopach będące podściłali, ludzi y żydów więzili, żydówkę, żonę niewiernego Borucha, ledwie o śmierć nie przyprawili; a że żadną miarą natenczas tych podatków, na złotych polskich sześćset piędziesiąt wyrachowanych, wziąć u ludzi nie mogli, ile że też dobra Taraszcza, jako zawsze do wojewodztwa Kijowskiego płacywała, tak y za rok terazniewszy z wiosny wypłaciła, y jesieni nieczekaiać iako zwyczaj drugiey raty; y iezeli wojewodztwo Kijowskie, maiące też dobra Taraszcze w swoich zawsze tariffach, nie zechce także odebrać, na co nic nie uważaiąc, że z iednych ludzi y dóbr na obie woiewództwa wypłacać niemożna, koniecznie do płacenia przyciskali, a na ostatek skrypt od gromady na sumę wyźrzeczoną collective przy wiolencyach wymogli, którego tak skryptu de nullitate, iako et ratione praemissorum, idem comparens, nomine quorum supra, iteratis manifestatur vicibus, prosząc hanc manifestationem actis connotari, co y otrzymał Teodor Paszkowski, manu propria.

Книга городская, Киевская, записовая и поточная, № 64, годъ 1754; мистъ 1031.

CCCXVIII.

Протестъ ротмистра милиціи Кіевскаго воеводства, Михаїла Трипольскаго, противъ заявленія многихъ дворянъ того-же воеводства, упи-
тожившихъ сеймикъ по поводу присутствія на мѣсть совѣщаній отряда
милиціи. Трипольскій увѣряетъ, что милиція явилась на сеймикъ исклю-
чительно съ тою цѣлю, чтобы охранять дворянъ отъ нападенія гайдама-
ковъ. 1754. Августа 20.

Roku tysiąc siedmset piędziesiątego czwartego, miesiąca Augusti dwa-
dziesiątego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w mieście jego królewskiej mości Żytomierza,
przedemną, Franciszkiem Xawerym Nitosławskim, podwoiewodzym grodzkim
generału województwa Kijowskiego, y xięgami niniejszemi, grodzkimi, ki-
jowskimi comparens personaliter wielmożny jego mość pan Michał z Try-
pola Dedowicz Trypolski, łowczy parnawski, komornik ziem Kijowskich,
rotmistrz chorągwi pułkowej milicyi prześwietnego województwa Kijowskie-
go, iak prętko dowiedzieć się mógł o manifeście, niżej wyrażonym, przez
ichmościów obwinionych in anno praesenti, millesimo septingentesimo quin-
quagesimo quarto, die decima nona Augusti contra omnem realitatem w gro-
dzie niniejszym podanym, tak eo in puncto przeciwko urodzonym ichmości-
om paonom: Remigianowi Wychowskiemu, Piotrowi Stępkowskiemu, Janowi
Wychowskiemu, Stepanowi Lihtańskiemu, Michałowi Michałowiczowi, Ja-
nowi Waśkowskiemu, Józefowi Wychowskiemu, Andrzejowi y Józefowi Rasz-
kom, Samuelowi Niemierzyckiemu, Stefanowi Ryszkowskiemu, Bazylemu
Kotkiewiczowi, Stefanowi Kowalskiemu, Antoniemu Dąbrowskiemu, Grzego-
rzowi Krzekowskiemu, Józefowi Jedleckiemu, Danielowi Wychowskiemu, Sta-
niśławowi Moszkowskiemu, remanifestuie y manifestuie się w ten niżej
opisany sposób y o to: iż ichmość obwinieni, przybywszy do Żytomierza
na seymik poselski, za uniwersałem nayiaśniejszego króla jego mości, w
roku terazniejszym, tysiąc siedmset piędziesiątym czwartym, die decima

nona Augusti przypadły, ducti acsi amore wolności szlacheckiej, bardziej jednak zostając w nałogu psowania aby najpotrzebniejszych prześwietnego województwa Kijowskiego obrad, co z dawnych, rwiących seymiki, pokazuje się manifestów, wazyli się etiam dnia wczorayszego, niepozwalając na obranie posłów, wyżej wyrażony podać manifest, zmyślnie w nim, in colore tylko y nie w żadnym dowiedzeniu wyraziwszy zarzuty, iż iakoby się to przeciwko prawu pospolitemu ac contra immunitatem sancitorum mieyscom, obradom publicznym przyzwoitym, y wolności wolnego narodu synom stać miało, że ludzie, kommanderowani w liczbie pięciudziesiąt koni, na wyznaczony seymik, za ordynansem jaśnie wielmożnego reymentarza partyi Ukrainskiej, przybyli, przeto na obranie posłów nie pozwalali y seymik zerwali, iako o tym uczyniony przez ichmościów obwinionych świadczy manifest; która to racya non zelo liberi voto. ale ex instructa malevolentia inventowana być musi, ponieważ, iako classicum w województwach Ukrainnych, że przed'ym jaśnie wielmożni reymentarze partyi Ukrainskiej za ordynansem y jaśnie wielmożnych hetmanów obradom seymikowym województw Kijowskiego y Bracławskiego, iako in hostili będących, providendo securitati, adwincula z wojska komputowego przysyłałi, iak zaś za szczęśliwego powodzenia najjaśniejszego króla jego mości, Augusta trzeciego, za wiadomością y zezwoleniem jego pańskim, na obronę oyczystych granic y defense od nieprzestannych insultów haydamackich prześwietne województwo Kyowskie pułk milicyi expensą z własnych fortun zaciągnęło, tey dowodnemi pracami, przy błogosławieństwie Boskim, nietylko koło granic immunitas providetur et viget, ale też milicya, za ordynansami znając się do powinności swojej, na seymikach, sądach, consultantibus adeuntibus et redeuntibus provident securitatem, tak y na terazniejszy seymik przybywszy za ordynansem jaśnie wielmożnego reymentarza partyi Ukrainskiej w kompucie pięciudziesiąt koni, szczególnie tylko dla ubezpieczenia od swawoli haydamackiej, a nie dla uciemnienia wolności szlacheckiej, iako niesprawiedliwym zarzucono jest manifestem, stanowszy na przedmieściu, żadnemu z ichmościów obywatelów, na pomieniony seymik zgromadzonych, by też nayuboszzemu, żadney leżyi nie uczynili, ani się do seymikowania nie implikowali, (co każdego czasu inkwizycyą dowiedziono będzie) A zatym wielmożny manifestans, iako pułkownik wyż rzeczoney milicyi, de irrealibus et nunquam probandis objectis, a iako obywatel y possessionat województwa Kijowskiego, kochający dobro pospolite, o niesprawiedliwie zmyśloną a podobno podmowną racyą, niedopuszczenie obrania ichmościów potrzebnych

posłów, iterum atque iterum remanifestuie y manifestuie się, prosząc hoc totum actis connotari, co y otrzymał-Michał Trypolski, pułkownik, manu propria.

Книга Кіевская, городская, записовая и поточная, № 64; годъ 1754; листъ 1036.

СССХІХ.

Коллективное заявленіе многихъ дворянъ Кіевскаго воеводства о томъ, что они желаютъ упраздненія милиціи, содержимой на счетъ воеводства, такъ какъ содержаніе ея стоитъ очень дорого, между тѣмъ она не исполняетъ своей обязанности: милиціонеры не только не обеспечиваютъ воеводства отъ нападений гайдамаковъ, но, напротивъ того, сами причиняютъ обиды и разоренія жителямъ Кіевскаго воеводства. 1754. Сентября 10.

Roku tysiąc siedmset piędziesiątego czwartego, miesiąca Septembris dziesiątego dnia.

Na urządzie grodzkim, w mieście jego królewskiej mości Żytomierzu, przedemną, Franciszkiem Xawerym na Piotrowie Nitosławskim, podwojewódzym sądowym grodzkim generału wojewodztwa Kijowskiego y xiegami niniejszemi, grodzkemi, kijowskiemi comparentes personaliter wielmożni y urodzeni ichmość panowie: Jan Kajetan Iliński, starosta Żytomirski, Jan Pawsza, stolnik kijowski, Józef Głębocki, skarbnik Żytomierski, wielmożny Pius Jerlicz, woyski Żytomierski, Stanisław Tysza-Bykowski, cześnik płocki, Michał z Wyhowa Wyhowski, S. O., Alexander Hładunowicz-Dubiski, cześnik żytomirski, Jerzy Hołowiński, Antoni Zbrożek-Rybczowski, stolnik mozyrski, Antoni Laryssa Zdanowski, S. L., Dominik Głogowski, Jerzy Mieltecki, Ierzy Ierlicz, miecznik mscisławski, Michał Bilski, Stefan Ryżkowski.

Grzegorz Mieleniewski, Wawrzyniec Moszkowski, Antoni Hatowski, Jerzy Wyhowski, Michał Adamowicz, Tadeusz Izbiński, I. O. Mysłowski, Kazimierz Kretowski, Bazyli Kaleński, Jan Wychowski, Maciej Wychowski, Józef Wyhowski, Jan Waškowski, Andrzej Lipnicki, Antoni Suszczewicz, S. Brzozowski, Jakub Izbiński, Ioachim Więckowski, Stefan Jankowski, Jan Hatowski, urzędnicy, patriotae, szlachta, obywatele prześwietnego województwa Kijowskiego, iz chociaż laudo publico, in loco consultationum solito, w Żytomirzu, anno millesimo septingentesimo quinquagesimo primo, die sexta Februarii przez nas samychże y innych ichmościów, godnych urzędników, patriotów y obywatelów tegoż prześwietnego województwa Kijowskiego, nowoerigowana sumptem tegoż województwa naszego pro tutamine zdrowia y fortun naszych milicya trzech chorągwi, po sto koni w sobie każda mająca, spodziewając się przez też milicyą securitatem omnimodam, tak od grasujących luridae gentis kozaków dla siebie ochrony obronę, iako przez braci swoich życzliwą; lecz od tychże ichmościów, braci swoich, milicyi nowoerigowanej, w fortunach naszych poddanych opressiones et agravationes cierpiemy y ponosimy, że po dobrach naszych y fortunach krzywdy, szkody też milicya nam samym y poddanym czyni, gwałtowanie, absoluta mając się potestate, nie obawiając się żadnego rygoru, poddanych niemało rozpedzili, przybwszy do dóbr, ad libitum et velle sui wymyślne commoditates w obrokach, sianach et aliis dla siebie victualibus, cum invasionibus etiam dworów naszych szlacheckich et cum nimia contemptuacione czynili, y czynić nie przestają, o których lezyach y opressyach, krzywdach y wiolencyach, szkodach, poczynione obywatelów, cum summo cordalio o sobie testantur manifesta; a że dotąd y my, żalące się, in longa patientia w milczeniu wyż wyrażone lezye znosili, więc, widząc teraz, że decidente uno mało, coraz sequuntur plura, przychylając się do manifestów różnych, przez różnych ichmościów przeciwko teyże milicyi zaniesionych, iako per laudum publicum w wolnym narodzie, ex bona voluntante milicya od nas, obywatelów, nowo jest erigowana, tak, ex ratione praemissorum, de justitia tolli powinna; ponieważ, nie dość na tym, że grasując haydamacy obywatelów województwa naszego ruynują, varias atrocitates et crudelitates onymże zadają, lecz ad tantas injurias też swiża nowoerigowana milicya nas, suos conditores, przez swoje ciężkie przechody, przywodzi, oprimit, tangit et angit. A co większa, przez ustanowienie teyże samey milicyi coraz profugatio poddanych znaczniejsza następuje, osiadłości ubywają, a deserta loca pomnażają się y zagraniczna monarchia naszymi poddanymi osadza się y napełnia;

przez co na reszcie mizernego poddaństwa co raz cięższy sciąża się podatek, ile że y z terazniejszey iakoweyści taryffy, bezprawnie uczynioney, non atento decreto radomiensi, żadna nie wyniknęła alewiacya, zkąd spodziewać się, że z pomienionych przyczyn uciemiężliwych, swego czasu, nieopłaconego żołdu teyże milicyi nastąpią niezbyte remanenta, a to podobno nie u kogo innego, tylko u nas, u społobywatelów swoich, rekwirować będą et deservitam mercedem upominać się; a tak wojewodztwo nasze coraz in majora solutionis onera wpadać będzie, (których repetitio w dalszym czasie do naszych własnych sciążnie się fortun, kiedy spustoszone dobra ułożonego składać y wypłacać nie będą mogły stipendium), chyba z nich przydzie nam kiedyś augentibus oneribus in satisfactionem ustąpić; przeto, obviando integritati fortun naszych szlacheckich, de nullitate teyże milicyi, (ktorą rezerwowaną zwyż wyrażonym laudum, iako do dalszey woli naszey erygowaliśmy), niemniej de nullitate iakoweyści taryffy, nie na fundamencie dekretu radomskiego z znacznym uciemiężeniem nastąpioney, solennie manifestuemy się, salva, si opus fuerit, prolixiori melioratione reservata et praecustodi'a; quam actis connotari prosili, co y otrzymali. Jan Kajetan Ilnski, starosta Żytomirski, manu propria; Jan Pausza, Józef Głębocki, stolnik Kijowski, manu propria; Pius Jerlicz, woyski żytomirski, Stanisław Tysza-Bykowski, cześnik płocki. M. z Wyhowa Wyhowski, manu propria. A. A. Dubiski C. Z. Jan Hołowiński, manu propria. Antoni Zbrożek Rybczyński. Antoni Larysa-Żdanowski, Dominik Głoskowski, Jerzy Mielelski, Jerzy Jerlicz, Michał Bielski, Stefan Ryzkowski, Grzegorz Mieleniewski, Wawrzyniec Moszkowski, Antoni Hatowski, Jerzy Wyhowski, Michał Adamowicz, nieumiejący pisać +. Łukasz Izbicki +. G. J. Mysławski, Bazyli Kaliński, J. W. +. Jan Wyhowski +, Józef Wyhowski +, Maciey Wyhowski +, Jan Waśkowski, manu propria, Andrzej Lipnicki, Antoni Suszczewicz, S. Brzozowski, Jakób Jzbicki, Stefan Jankowski, Jan Hatowski.

Книга Киевская, городская, записовая и поточная, № 64, годъ 1754; мистъ 1097 на оборотъ.

СССХХ.

Жалоба дворянина Мартына Пержхалы на офицеровъ милиціи Кіевскаго воеводства о томъ, что они, безъ всякаго повода, нанесли истцу тяжелые побои. 1754. Сентября 11.

Roku tysiąc siedmset piędziesiątego czwartego, miesiąca Septembris jedynastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w mieście jego królewskiej mości, Żytomierzu, przedemną, Franciszkiem Xawerym na Piotrowie Nitosławskim, podwojewódzym sądownym grodzkim generału województwa Kijowskiego, y więgami ninieyszemi, grodzkimi, kijowskimi comparens personaliter urodzony jego-mość pan Marcin Pierzchała, solenną przeciwko urodzonym quorum vis nominum ichmościom panom: Zagorskiemu y Ulanickiemu, kompanii chorągwi pułkowej prześwietnego województwa Kijowskiego milicyi, zaniósł manifestacyą y protestacyą, iż on, niedawszy żadney okazji pomienionym ichmościom, a nie mając żadney z nimi znajomości, przyechawszy do Kotelni na święty Mikołay ruski w roku przeszłym, tysiąc siedmset piędziesiątym trzecim, po pieniądze za furaz, od teyże chorągwi należące, w własney gospodzie od pomienionych ichmościów violenter napadniony, zбиты suchemi y krwawemi razami został, tak dalece, iż go ledwie z ostatkiem życia znajomi obronili przyiaciele, anticipatius zaś zostającego na dyspozycyi w Zarubińcach urodzony jego mość pan Stefan Pruszyński, towarzysz chorągwi jego mości pana Kamińskiego, rotmistrza teyże milicyi, w czasie wieczornym, uczyniwszy inwazyą do dworu Zarubinieckiego, z dobytą szablą okaliczyć lub na śmierć ubić usiłował, lżył y ostatniemi słowami szkalował, co wszystko swego czasu fusius inquisitionibus dowiedziane będzie; o to tedy wszystko wyżey wyrażony manifestans iterum atque iterum manifestując się, actis connotari prosił; co y otrzymał Marcin Pierzchała, manu propria.

Книга Кіевская, городская, записовая и поточная, № 64, годъ 1754; листъ 1103.

СССХХІ.

Жалоба дворянина Николая Сущанскаго-Проскуры на офицеровъ милиціи Кіевскаго воеводства о томъ, что они въ пьяномъ видѣ напали на его домъ, сирѣяли въ двери и нанесли ему разныя обиды и оскорбленія. 1754. Сентября 23.

Roku tysiąc siedmset piędziesiątego czwartego, miesiąca Septembris dwudziestego trzeciego dnia.

Na urządzie grodzkim, w mieście jego królewskiej mości Żytomierzu, przedemną, Józefem Obuchem-Woszczatyńskim, subdelegatem przysięgłym, namieśnikiem protunc burgrabstwa grodzkim generału województwa Kijowskiego, y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, kijowskiemi comparens personaliter wielmożny jego mość pan Mikołaj Suszczański-Proskura, podczaszyc kijowski, dóbr wsi Kornina cum attinentiis et aliorum bonorum w prześwietnym województwie Kijowskim ab avis et atavis dziedzic, sentiendo se przez urodzonych ichmościów panów: Antoniego Wirskiego y Michała Grodeckiego, z milicyi prześwietnego województwa Kijowskiego, chorągwi wielmożnego jego mości pana Żdanowskiego. ante hac rotmistrza, destynowanych rewyzorów, wraz z pocztami summopere lesum et injuriatum, solenniter na przeciwko tymże ichmościom obżałowanym świadczy y manifestuie się w ten sposób y o to: iż ichmość, mniey uważając praw y artykułów wojskowych et disciplinam militarem, które serio securitatem bonorum nobilitarium ostrzegało y ubezpieczyło, a dopieroż dworów y pomieszkania dziedziców y possesorów oumnimode assekurowało, czego y zagraniczne woyska, gdyby też y pod czas inkursyi, serio przestrzegają y pod surowemi ordynansami y karą exemplarną zakazują; a ichmość obżałowani recen-ter przed kilku niedzielami, nulla habita ratione do wielmożnego manifestanta, przybywszy do dóbr Kornina, nimio potu obruti, mając przy sobie pocztów kilkunastu z różnym orężem, to jest: pistoletami, karabinami, oraz samiz ichmość obżałowani ze sztucami et vario armorum genere uzbrojeni, consulto do tego przysposobiwszy się, na dwór wielmożnego komparenta w

dobrach Korninie z tłumem y hałasem impracticato modo ferme hostiliter napadszy, naypiérwey słowami dość nigodziwemi, których ob honestatem wyrazić niepodobna, wielmożnego komparenta lżyli y dyffamowali, y na poiedynek bez żadney racyi, szczególnie difidendo in vitam wielmożnego comparenta, wyzywali; ad extremum, gdy modernus comparens, zważywszy zgubę y niebezpieczeństwo zdrowia własnego, we dworze swoim strzymał się, naybardziej widząc wielmożną małżankę swoją przez takowe tumulty y najazdy, oraz obelgi y szkalowania przez tychże ichmościów obżałowanych poalterowaną y przestraszoną, pacifice w tymże dworze swoim został; a ichmość obżałowani, addendo pejora malis, do strzelby ręczney rzuciwszy się, kilkadziesiąt razy do wrót dworskich alias bramy ognia dali, y wrota tegoż dworu impracticata postrzelali; iakowe attentarum wiolencye, którychby y nieprzyjaciel zagraniczny uczynić nie śmiał, ich mość zaś ani na prawa, ani na artykuła wojskowe nie zważaiąc, takowe attentare violentias wazyli się; o czym wyzia woźnego z ich mościami szlachtą, w tymże dworze officiose sprawiona, fusius obloquitur, y to wszystko inquisitionibus probabitur et deducetur; a zatym modernus manifestans, sentiendo se summopere laesum et injuriatum przez takowe zgwałcenie prawa y uczynioną domowi szlacheckiemu inwazyą y wiolencyą, recurrendo ad asyllum justitiae na przeciwko tymże ichmościom obżałowanym inwazorom, y w niczym artykułów wojskowych y praw oyczystych nie obserwuiącym, szczególnie do różnych wiolencyi złożonym, ratione praemissorum offerendo se idem magnificum comparens z temiż ichmościami obżałowanemi o tak publiczną krzywdę, od ichmościów poniesioną, ubi de jure venerit, jure acturum velle, iterum atque iterum quaerit et manifestatur, salva, si opus fuerit, ejusdem manifestationis manente melioratione; quam actis connotari prosił; co y otrzymał—Mikołay S. Proskura, manu propria.

Книга Киевская, городская, записовая и поточная, № 64, годъ 1754; листъ 1165.

СССХХІІ.

Жалоба дворянина Лаврентія Прушинскаго на жолнеровъ милиціи Кіевскаго воеводства о томъ, что они опустошили въ его имѣніи: пруды, сады и огороды, наносили побои жителямъ и стрѣляли въ церковь. 1754. Сентября 28.

Roku tysiąc siedmset piędziesiątego czwartego, miesiąca Septembris dwudziestego osmego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w mieście jego królewskiej mości Żytomierzu, przedemną, Józefem Obuchem-Woszczatyńskim, subdelegatem przysięgłym, namiesnikiem protunc burgrabstwa grodzkim generału wojewodztwa Kijowskiego, y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, kijowskiemi comparens person-liter coram officio praesenti, castrensi, kijowiensi wielmożny jego mość pan Wawrzyniec z Pruszyzna Pruszyński, stolnik starodubski, będąc znacznie częstemi ukrzywdzony wiolencyami y niewypowiedzianemi oppressyami, poczynionemi przez niżej wyrażonych oskarżonych, obarczony, solenniter adhaerendo anterioribus manifestationibus suis, naprzeciwno wielmożnemu jego mości panu Michałowi Dedowiczowi z Trypola Trypolskiemu, pułkownikowi milicyi wojewodztwa Kijowskiego, y urodzonemu Stanisławowi Janowskiemu, namiesnikowi, y wszystkiey kompanii chorągwi pułkowej teyże milicyi świadczy, manifestuie y protestuie się in eum sensum: iż ichmość oskarżeni et principaliter wielmożni ich mość panowie: Michał Trypolski, pułkownik, y Janowski, namiesnik, nie kontętuiać się dawnieyszemi krzywdami y oppressyami, iako to: stawów przez szeregowych spustoszeniem, łąk, sianozęć skoszeniem, siana zabieraniem, sadów tak chłopskich, iako y dworskich polamanem, w ogrodach różnych iarzyn powyrywaniem, ale etiam y teraz niedawnemi czasy, czyniać na kontempt wielmożnego komparenta, rybaka, na stawie łowiącego rybę na zamck, szeregowym zbić, ryby y sieci odebrać licencyowali; in anno vero praesenti, podczas świąt żydowskich, w nocy w lochach miody powytaczali, także ogrody funditus spustoszyli, iarzyny różne powykopywali, z komor, bez bytności gospodarzów w domu, nabiały, słoniny biera, ruynują, owsy, żyto, y różne zboża powypasali, potratowali

stadem swoim, nawet do świątnic Boskich do cyłu strzylaia, iakoż dotychczas w dzwonnicy Święto-Mikulskiej w Kotelni kul kilka zostaię y inne niepraktykowane przeciwko prawu Boskiemu y pospolitemu krzywdy y wiolencye czynią y czynić nie przestaią; et quod maximum, in praesentia wielmożney jey mości pani Pruszyńskiej, stolnikowcy starodubskiej, w sadzie natenczas dworskim urodzonego Stefana Sokołowskiego szeregowi zbili, jeymość panią Wyhowską, gubernatorowę kotelańską, palce powykręcali, stadnika także kotelańskiego y pastucha dworskiego, nic sobie niewinnych, skrwawili. A zatym idem magnificus comparens contra eosdem inculpatos, ratione praemissorum omnium, świadcząc y manifestuiąc się, stawił woźnego generała wojewodztwa Kijowskiego y innych, opatrz nego Własa Zacharczenka, który, in vim suae verae ac fidelis relationis, palam, publice libereque recognovit, iż on roku terazniejszego, tysiąc siedmset piędziesiątego czwartego, die vigesima septima Septembris, na affektacyą y prawną rekwizycyą wielmożnego jey mości pana Wawrzyńca z Pruszyzna Pruszyńskiego, stolnika starodubskiego, mając przy sobie stronę szlachty, ludzi wiary godnych, urodzonych ich mościów panów: Jędrzeja Komarowskiego y Stefana Jędrzejowskiego, eo majoris ac evidentioris testimonii gratia sibi adhibitus. był na gruntach kotelańskich, gdzie będąc, widział, y urzędownie oglądał zboża na polu w snopach y na pniu varii grani będącego na kop sto y więcey stadem stratowanego y spasionego, w ogrodach jarzyny powykopywane y płoty porozrzucane, w sadach drzewa rodzajne połamane y funditus spustoszone, w dzwonnicy święto Mikulskiej kul siedm, iedne powyrybywane, a drugie dotychczas w dzwonnicy zostaiące, niemniey roboczego Petra Rybaka dworskiego horendissime a vertice capitis usque ad plantas pedum zbitego, skrwawionego, ktore to wiolencye: zbóż spasionie, ogrodów funditus spustoszenie, sadów połamanie, płotów porozrzucanie, rybaka zbiecie mienił być wielmożny affektant przez szeregowych milicy chorągwi pułkowej poczynione y zadane; a tak on, woźny mianowany, tąż stronę szlachty, przy sobie będąc, oświadczywszy się, ztamtąd odiechł. y tu, ad acta castrensia, kijowiensia przybywszy, o tym te swoią prawdziwą wizyi relacyą przedemną, urzędem, uczynił y zeznał; y prosili tak comparens swojey manifestacyi, iako y woźny wizyi relacyi actis connotari; co y otrzymali. Pruszyński L. S. †. Woźny, qui supra, ignarus seribendi.

*Книга Киевская, городская, записовая и поточная, № 64.
годъ 1754; листъ 1190.*

CCCXIII.

Приказъ, данный гетманомъ короннымъ, Яномъ-Климентіемъ Браницкимъ, одной хоругви милиціи Кіевскаго воеводства, предписывающій ей удалиться на зимнія квартиры изъ Житомирскаго староства въ мѣстность, назначенную для этой цѣли сеймикомъ воеводства, а также повелѣвающій вознаградить убытки, причиненные хорогвью въ Житомирскомъ староствѣ. 1754. Ноября 11.

Roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego czwartego, miesiąca Decembris dwudziestego trzeciego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Żytomierskim, przedemną, Antonim -Józefem Bahrynowskim, podczaszym czerniechowskim, namiśnikiem protunc grodzkim żytomierskim, y xięgami ninieyszemi, grodzkimi, żytomierskimi comparens personaliter urodzony jego mość pan Michał Wirski, gubernator starostwa Żytomierskiego, ten ordynans, od iaśnie wielmożnego jego mości pana Jana-Klemensa hrabi na Tyczynie y Branicach Branickiego, wojewody krakowskiego, hetmana wielkiego koronnego, chorągwi trzeciej milicyi prześwieznego wojewodztwa Kiiowskiego, z podpisem ręki własney tegoż iaśnie wielmożnego hetmana wielkiego koronnego, przy pieczęci zwykłej przyciśnionej ratione intro-contentorum dany, ad acta praesentia, castrensia, capitanealia, żytomiriensia per oblatam podał, de tenore tali: Jan-Klemens hrabia na Ruszczy, na Tyczynie, Tykocinie y Branicach Branicki, wojewoda Krakowski, hetman wielki koronny. Ponieważ przeświezne wojewodztwo Kiiowskie, uchwaliwszy milicyą na obronę swoję od naiazdów haydamackich y onę ad mentem prawa władzy hetmańskiej podawszy, lokacye zimowe teyże milicyi laudo publico naznaczyło, iako to: chorągwi pierwszej pułkowej—w Chwastowie, chorągwi drugiej—w Rado-myślu, chorągwi trzeciej—w Iwankowie; mimo zaś tę dyspozycyę wojewodztwa Kiiowskiego zachodzi mię rekwizycya jego mości pana starosty żytomierskiego, że część wspomnianey milicyi na teraznieyszą konsystencyę zimowę w starostwie Żytomierskim iest lokowana y różnemi niepractyko-

wanemi exakcyami aggravat też starostwo,—więc insistendo justitiæ, przychylając się oraz do dyspozycyi prześwietnego województwa Kiiowskiego, daię ten moy ordynans iego mości panu rotmistrzowi, lub, in absentia iego, przytomnemu kommandantowi przerzeczoney milicyi, w starostwie Żytomierskim aktualnie znajdującey się, ażeby, za odebraniem onego, in spatio dni trzech naydaley ruszył z starostwa Żytomierskiego z tąż milicyą y prze- niósł się na tę lokacyą, która mu per laudum województwa iest naznaczona, szkody y krzywdy, iezeli tąż milicya iakie uczyniła przez czas konsistencyi swoiey w starostwie Żytomierskim, wspomniony iego mość pan kommandant per via indagacione satysfakcyą onych aby uczynić rozkazał, skromność przytym wszelką et disciplinam militare serio zalecam, pod rygorem artykułów woyskowych. Datum w Warszawie, die undecima Novembris, millesimo septingentesimo quinquagesimo quarto anno. U tego ordynansu, per oblatam podanego, podpis w te słowa: Jan Branicki, wojewoda Krakowski, hetman wielki koronny. (L. S). Któryże to ordynans, za podaniem y prosbą wyż mianowanej osoby, a za moim, urzędowym, przyjęciem, słowo w słowo do xiąg niniejszych, grodzkich, żytomierskich iest ingrossowany.

Книга городская, Житомирская, записовая и поточная, годъ 1752—1754, № 235; листъ 691 на оборотъ.

CCCXXIV.

Перечень имущества, заграбленного гайдаками у жителей мѣстечка Хвастова. 1756.

Regestr zabranych rzeczy od Wasyla Ryznychenka przez hajdamaków, które są rejestrowane już w Kijowie 1756 anno:

1) Gotowych pieniędzy moskiewską monetą rubli osimdziesiąt; 2) konuszów różnego koloru sześć—rubli trzydzieści; 3) pasów szatowych dwa—

rubli trzynaście i grzywien pięć; 4) pasów jedwabnych dwa—rubli trzy; 5) koralów sznurów dziesięć—rubli dziesięć; 6) płacht jedwabnych dwie—rubli pięć; 7) zapasek szatowych cztery—rubli cztery; 8) zapasek sztametowych dwie—rubli dwa;—9) rąbków szwabskich pięć—rubli pięć; 10) koszul szwabskich dziesięć—rubli dziesięć; 11) ręczników ordynaryjnych pięć—rubel jeden; 12) chustek tureckich dziesięć—rubli dwa i grzywien pięć; 13) szarawarów granatowych troje—rubli sześć i grzywien siedm i kopijek pięć; 14) czapek z czarnemi barankami cztery—rubli dwa i grzywien dwie; 15) sukna granatowego łokci siedm—rubli siedm; 16) rzeczy rekwirując, expensował rubli siedmdziesiąt; 17) czypek—grzywien osim; efficit summa rubli dwieście pięćdziesiąt i dwa, grzywien siedm i kopijek pięć.

Regestr zabranych rzeczy od Jankiela Gecenka, arędarza śniechirowskiego, a mieszczanina fastowskiego, przez tychże samych hajdamaków, co i Wasyla Ryznyczenka rabowali:

1) Koralów sznurków dwa—valoris rubli jedynaście; 2) jupa podbita smuszami—valoris rubli siedm; 3) zausznice blachmalowe—rubel jeden; 4) poszewka drylichowa z piernata—grzwien osim; 5) kubek srybrny proby szustey—valoris rubli trzy; 6) kitaju czarnego sztuczka jedna—rubel jeden i grzywien dwie; 7) gorzałki okowity wiader osim—rubli osim; 8) pieniędzy gotowych z szkatułką rubli trzydzieści; 9) dukat srybrny pozłacany—rubli dwa i grzywien dwie; 10) koni gniadych z wozem i chomątem trzy—rubli dziewiętnaście; 11) kozuchow starych białych trzy—valoris rubli cztery i grzywien pięć; 12) siermięga nowa biała—valoris rubli cztery i grzywien pięć; 13) czapka nowa—grzywien sześć; 14) galon złoty—valoris rubli dwa i grzywien dwie, kopijek pięć; 15) spodnica biała majkowa—rubel jeden i grzywien pięć; 16) koszul szwabskich cztery—valoris rubli cztery; 17) pończoch par pięć—rubel jeden i grzywien pięć; 18) pas sztametowy czarny—rubel jeden; 19) płótna półsetków dwa—valoris rubli cztery i grzywien pięć; 20) obrusów dwa—valoris rubla jednego; 21) ordynaryjnych ręczników cztery—valoris grzywien pięć; 22) koszul ordynaryjnych cztery—rubel jeden; 23) poszewek z poduszek cztery—rubel jeden; 24) fartuchów szwabskich dwa—valoris rubla jednego; 25) namitek nowych pięć—valoris grzywien osim; 26) spodnica harasowa—rubla jednego; 27) chustek ordy-

naryjnych dwie; 28) siekiera—grzywien trzy; 29) pierścionków srybrnych—valoris grzywien pięć;—summa efficit rubli sto siedm, grzywien osim, kopijek pięć.

Regestr zabranych rzeczy przez tychże hajdamaków u Lejby Dawidowicza, arędarza fastowskiego, 1752 anno, a u atamana Pirateńskiego znajdujących się:

1) gotowych pieniędzy monety moskiewskiey rubli sto sześćdziesiąt i dziewięć, grzywien siedm i kopijek pięć; 2) wilczura kitajem okryta—valoris rubli dwadzieścia y grzywien cztery; 3) bekiesza mamusowa—valoris rubli dwadzieścia i dwa i grzywna jedna; 4) baranków. czarnych dwadzieścia pięć—valoris rubli dziesięć; 5) zakładek zielonych dwie—rubli dziewięć; 6) pas szatowy—valoris rubli sześć; 7) pas jedwabny—valoris rubli trzy; 8) serpanków osimnaście—rubli trzynaście; 9) katanka karmazynowa—rubli siedm; 10) katanka zielona grodetorowa—rubli dwanaście; 11) płutna szwabskiego łokci dwadzieścia—rubli trzy, grzywien pięć; 12) futra czarnego błam cały—valoris rubli piętnaście; 13) futra z kotów dzikich za rublów trzy i grzywien osim; 14) zawisów materyalnych dwie za rubli czternaście; 15) zapon trzy za rubli pięć; 16) kubków srybrnych dwa za rubli trzy i grzywien osm; 17) czara srybrna za rubli dziewięć 18) łyżek srebrnych sześć za rubli osim; 19) półmisków cynowych za rubli sześć; 20) talirzów cynowych trzynaście za rubli jedynaście; przystawek dwanaście za rubli jedynaście; przystawek dwanaście za rubli sześć; mis wielkich cynowych dwie za rubli dwa; item półmisek jeden—rubel jeden; kubek cynowy jeden—rubel jeden; solnica kryształowa—rubli dwa; łyżek dwanaście—rubli trzy i grzywien pięć; kociołków miedzianych cztery—rubli cztery; moździerz—rublów cztery; koralów sznurków dwa—rubli dwadzieścia siedm i grzywien pięć; zausznic par dwie—rubli dziewięć; czapek cztery—rubli trzy i grzywien pięć; czemlitów dwa—rubel jeden; kulbaka—rublów trzy; kałamajki łokci dziesięć—rubli trzy; kitaju półtory sztuki—rubel jeden i grzywien pięć; srebra łotów osimdziesiąt i jeden—rublów sto czterdzieści,—summa efficit rubli pięćset sześćdziesiąt i trzy, grzywien trzy i kopijek pięć.

Tych hajdamaków, co Fastow rabowali, połapali w Kijowie: Tereszka Kuzenka, Hryćka Szostopała, Daniła Biłoszenka—kozaków siczowych

Книга пограничных судовъ Киевскаго воеводства, № 193, годъ 1753—1760; листъ 180 на оборотъ.

СССХV.

Отношеніе русскихъ пограничныхъ комиссаровъ къ польскимъ, въ которомъ первые извѣщаютъ о томъ, что они выдаютъ въ распоряженіе вторыхъ трехъ пойманныхъ гайдамаковъ, польскихъ подданныхъ; вмѣстѣ съ тѣмъ русскіе комиссары объявляютъ отказъ подписать совмѣстно съ польскими смертный приговоръ на одного изъ арестантовъ. 1758. Января 21.

Высокоблагородный и высокопочтенный господинъ Киевскаго воеводства пограничной судья и комисаръ, нашъ дружелюбнѣйшій товарищъ и благодѣтель! Вчерашняго числа отправленнымъ къ вашему высокоблагородію писмомъ требовано нами, дабы, присланные въ російскую пограничную комиссію для отдачи въ полскую сторону, по силѣ состоявшихся Ея Императорскаго Величества, нашей всемилостивѣйшей Государини указовъ, пойманные въ Россіи изъ полскихъ подданныхъ, воры извѣстные: Клипаровской, Выцовской и Архипенко, итого три человека, на полскую сторону ваше высокоблагородіе принять изволили; а что касается о учиненіи церковному вору, Клипаровскому, смертной казни, о подписке намъ съ вашимъ высокоблагородіемъ обще въ томъ сентенціи, то оного вора, яко дѣйствительно полскаго, судить и на смерть осуждать надлежитъ по полскимъ правамъ, для чего намъ подѣ приговоромъ о смертной казни и подписыватца не слѣдуетъ; и на которое наше письмо ваше высокоблагородіе соответствовать изволили, по какому бы случаю Польша имела наградить обиды, когда помянутого вора Клипаровскаго воровать не посылала, но оной будто въ Россіи, волочась, таковаго мастерства изучилса; но понеже съ правдою сие сходства имѣть не можетъ, потому что онъ, Клипаровской, не бывши еще въ Россіи, съ подобными себе ворами въ Польше, какъ у жидовъ, такъ и у протчихъ обывателей воровства чинилъ, слѣдовательно въ Польше и воровать научилса, о чемъ пространнѣе въ выданномъ пунктѣ подѣ № 164-мъ о его, Клипаровскаго, воровствахъ изяснено; а что объ немъ, Клипаровскомъ, о осужденіи его на смерть, обще намъ съ вашимъ высокоблагородіемъ сентенцію учинили, о томъ и заключенного вечно мирнаго трактата въ 20, 21, і 22 пунктахъ точно не изображено, да и зъ зачатія сей комиссіи не бывало,

но какъ по силѣ указовъ намъ во отдаче техъ воровъ вашему высокоблагородію поступить повелено, того отъ насъ и наблюдается; а ваше высокоблагородіе съ товарищемъ вашимъ, господиномъ Потоцкимъ, въ прошломъ, 1751, году въ Июнской каденціи съ таковыми-жъ полскими подданными, гайдамаками двумя человеки, кои полское местечко Ржищевъ грабили, безъ сентенціи російскихъ комисаровъ, учинениемъ онымъ смертной казни поступили; равномерно и нынѣ вашему высокоблагородію, болес не требуя російскихъ комисаровъ въ общую сентенцію, по вашимъ, полскимъ, правамъ, кои до разсуждения нашего не слѣдуютъ, и поступить долженствуете; и для того оныя воры два человека, да третьей вѣдатель про воровство Клипаровского—Выцовской, за нашимъ конвоемъ, при семъ и вашему высокоблагородію отправлены; а инако мы отпустить не можемъ, которыхъ изволите приказать, кому надлежитъ, подъ свой присмотръ принять и о приеме ихъ выдать росписку. Впротчемъ со особливимъ нашимъ почтениемъ пребудемъ: вашего высокоблагородія, нашего дружбнейшаго товарища и благодѣтеля, доброжелательныя слуги, російскіе комиссары: Коллежской совѣтникъ Михаилъ Макаровъ. Бунчуковъ товарищъ Дунинъ—Борковский. Изъ Мотовиловки, въ 21 день Генваря, 1758.

Книга пограничныхъ судовъ Кіевскаго воеводства, годъ 1754—1775, № 206; мистъ 16.

СССХХVI.

Показанія, отобранныя въ пограничномъ судѣ Кіевскаго воеводства отъ Антонія Боляновскаго, обвиненнаго въ участіи въ гайдамацкихъ набѣгахъ на польскія области. 1758. Генваря 31.

Libera konfessata z Antoniego Bolanowskiego, od rossyjskiej strony na polskie wydane, anno 1758, die 31 Januaryi w Motowidłówece wysłuchane:

Antoni Bolanowski, rodem z Polski, z Przemyśla, ociec onego był w Werbie na dyspozycyi pod Krzemieńcem; lat sobie liczy od rodu dwadzieś-

cia y trzy, którego ociec tamże w Werbie pomarł, a matka z niem i dwoma siostrami jego ztamąd się przeniosła w wojewodztwo Braclawskie, do wsi Buhakowa, a ztamąd oddany przez matkę do monasteru, Wowczka nazwanego, za granicę, oddała na edukacyą, w którym monastyrze był czwierć roku, i wyuczył gramatkę i czasłowiec, a ztamąd, podmuwiwszy onego Hryhory diak, poszli z tym diakiem znowu w polską stronę, a tam błakając się po różnych miejscach, do miasta Winnicy zaszli, gdzie ten diak Hrehory na retorykę chodził, a onego na alemantarzu uczył; a ztamąd, z Winnicy, z studentem, na imię Kanaszewiczem Józefem, poszli do Łysianki i tam się ten student od niego odłączył, a pomieniony Bolanowski pojechał z kozakami, którzy byli w Łysiance, z rybą, do Kryłowa zagranicznego, którego tam protopopa tamejszy, Ihnaty, wzioł do siebie z tym oświadczeniem, że: gdzie się masz włóczyć, bądź u mnie, a ja ciebie przyjmę za syna, i kiedy lat dorośniesz i dyakonem ciebie uczynię; u którego protopopy był niedziel około dziesiątka; a ztamąd wziął go mirhorodzki pułkownik Wasyl Kapnisty za śpiewaka do siebie, i tam był u niego półczwartka roku; od którego Kapnistego wzięwszy paszport, poszedł do Krzemieńczuka, ztamąd z kozakami zaporozkimi pojechał do Zaporozża, a na Zaporozżu przysłał za chłopca do koszowego, nazywającego się Sycza, u kturęgo służył lat dwie; a ztamąd z kozakiem Kowtunem, według paszportu, pojechał do Kijowa z tej przyczyny, że go mniemali bydź niebierzmowanym, nabrawszy woz ryby, któren sprzedał za rubli dziesięć, te pieniądze przepił, sam potym, wykonawszy jurament z ponowieniem wiary, jest bierzmowany w roku tysiąc siedmset piędziesiątym piątym; tam zaraz poszedł do dworcu Kijowo-Meżyhorskiego monasteru, w którym był niedziel kolo pięciu; a ztamąd poszedł do monastera Meżyhorskiego prosto, w którym monastyrze naznaczony był do lasu, przydawszy do niego chłopów dwóch, i mieszkał na Horanie aż do mięsopustu w roku przeszłym, gdzie wzięwszy błogosławieństwo od archimandryty tamejszego możyhorskiego, z Maryną, przedtym sługiwającą u Semena Kozulskiego, burmistrza, z którą mieszkał tamże w Horaniach aż do Wielkiej Nocy, zkąd do Mostyszcz przyszedł i tam był w sąsiadach w Kornia aż do samej kosowicy; a ztamąd poszedłszy do Kijowa za szukaniem dla siebie miejsca, gdzie znalazzsy u czernic Florowskich, ale potym zachorował i leżał cały miesiąc w Kijowie, a bez to i miejsce, które miał mieć w Florowskim monastyrze, utracił; potym z Kijowa znowu do Mostyszcz poszedł, a tam pobywwszy dzień jeden, znowu się powrócił do Kijowa i najoł sobie dworek u kusznirza tamejsze-

go Paszyńskiego; mieszkał tam kilka czasy, a potym tam, za namową Iwana Teśli, mieszkającego na Kudrawcu, poszedł do dworca czerców meżyhorskich, gdzie się zbierali hajdamacy, pili, tańczyli, a potym poczeł się go pytać, jeżeliby nie wiedział gdzie w Polsce bogatych panów albo żydów?—odpowiedział—że nie wiedział, gdyż mały ztąd z Polski wyszedł za granicę; odpowiedzieli—my sami wiemy drogę do Polski,—i onego aż do samej nocy poili gorzałką i namawiali, aby z nimi poszedł na rabunek do Polski, on się exkuzował, a nareszcie, gdy go dobrze podpoili, wybrali się z niem w nocy; było wszystkich ich jedynastu, między którymi tylko zna: Pawła Lacha, Iwana Teślę z Kudrawca, Hryćka Stupaka watażkie samego, Protopopenka z za Dniepra, ale jak jego zowią nie wie, i poszli prosto aż do Mostyszcz jedney nocy, a tam przyszedszy, wlezi w łoży i tam siedzieli bez cały dzień, wyłazili na wierzbkę, patrzali na polską stronę, a drugiej nocy przeszli rzekę, pominowszy karauł rossyjski i polski furwakt, przyszli na tamtę stronę do Polski, a gdy on się poczoł obawiać, mówiąc—że nie pójdę, i tak, zostawiwszy onego w łożowym kuście blisko furwaktu, sami poszli do Hostomla i tam napadli żyda tamejszego i zrabowali, a potym przyszli do niego i mówili—że rozumny żyd wyniosł się, mało co zdobyli, tylko się dostało pieniędzy gotowych rubli pięć i fant nieco białych,—onemu się dostała tylko opończa żydowska stara; zkąd on już odłączył się od nich, a oni dalej pòszli w polską granicę, a on, do Kijowa przyszedłszy, sprzedał swoje chałupę, a sam z żonką odjechał do skitku monastyrskiego świętego Mikołaja i najoł się za gospodarza, i mieszkał długo; potym ciż sami, którzy z nim chodzili, wziowszy sobie innego watażkie, Bożka nazywającego się, dalej poszli w Polskę do pana Rybińskiego, a tam, zrabowawszy onego i innych, powrócili się nazad za granicę z zdobyczą; tam najprzód wydał się z nich bydź pierwszym hajdamaką—Krot nazywający się, będący przedtym w meżyhorskiej kowalni, i złapany najprzód, a po nim wszyscy i on, wzięci do guberskiej cancellaryi, a zdobycz jedna się została w Meżyhorju, a druga w guberskiej cancellaryi, a ci jego koledzy odesłani do Głuchowa, a on tu na polskie wydany stronę; więcej nie wie.

Книга пограничных судовъ Кіевскаго воеводства, № 193, годъ 1753—1760; мстѣ 120.

CCCXXVII.

Жалоба крестьянина села Погребець, Матвѣя Лысаго, на крестьянина Данила Варыводу о томъ, что послѣдній напалъ на домъ истца съ отрядомъ своевольныхъ людей, ограбилъ его имущество и укрылся за границу. 1758.

Punkt pretensyi roboczego Matwija Łysego, mieszkańca pohrebeckiego, przeciwko swywolnemu Daniłowi Warywodzie, do strony rossyjskiej eodem actu podany.

Roboczy Daniło Warywoda, przedtym mieszkający w dobrach wsi Trylisach, do Białejcerkwi należonych, będąc tam przez niemały czas w tychże dobrach, swywolnie zbiegł za granicę, a ztamąd anno millesimo septingentesimo quinquagesimo sexto, podmówiwszy sobie podobnychże hultajów, wiedząc że się pomieniony Matwij ma dobrze, nocną porą przeszedłszy na granicy będące forposty, do wsi Pohrebiec, w Polskiej będących (stronie), napadł gwałtownie na tegoż Matwija, w tych dobrach mieszkającego, a tam, nasamprzód pomienionego śmiertelnie zbiwszy, i pieniądze i różne rzeczy, jako to wziął: kontuszów zielonych dwa, jeden w siedmiu rublach, a drugi we czterech, sukna łokci dziesięć—ceną każdy po rublowi, koralów pięć sznurków za dwadzieścia rubli, bawalnicy za dwa rubli, pasów jedwabnych karmazynowych dwa—rublów dwa, smuszów czarnych na futro—rubli dwa, płutna moskiewskiego za rubli dwa, pieniędzy gotowych półdziewiąta rubla, i to wszystko pozabierawszy, wszedł za granicę, i złapany tamże we wsi Borszczahowce i zaprowadzony ze wszystkim do Głuchowa, gdzie i dotychczas znajduje się; a zatym pomieniony Matwij doprasza się, ażeby rzeczony Daniło, jako sam pryncypał, i inni, przed sąd pograniczny przystawion był, i za takową jego niegodziwą akcyą, z naruszeniem sąsiedzkiego pokoju popełnioną, słuszną bez pobłażenia odebrać karę; rzeczy zaś, przez niego zabrane, gdzie się u kogo znajdować będą, po zupełnej indagacyi, przywrócone były i zupełna nastąpiła satysfakcyja.

Книга пограбительныхъ судовъ Кіевскаго воеводства, № 193, годъ 1753—1760; листъ 110 на оборотъ.

CCCXXVIII.

Жалоба, поданная дворяниномъ Якубовскимъ въ пограничный судъ о разграбленіи гайдаками именія его, мѣстечка Гостомля. 1758. Февраля 16.

Punkt pretensyi ex parte wielmożnego jego mości pana Jakubowskiego, chorążego żytonierskiego, do strony rossyjskiej eodem actu ad resolvendum podany:

Antoni Bolanowski, będący wraz z hajdamakami na polskie wydany stronę od wielmożnych rossyjskich komissarzów, będąc przy rabowaniu żyda arędarza hostomlskiego, dobrowolnie przyznał: było onych dziesięciu, a Bolanowski jedynasty; niektórych imiona wie, jako to: Paweł Lach, Iwan Tesla z Kudrawca, Hryćko Stupak watażka sam, Protopopenko z za Dniepra; z temi tedy i innemi których imion i przezwisk ignorat, poszedł do miasteczka Hostomla, a tam zostawiony na warcie, doskonale wiedział, że oni, hajdamacy, u pomienionego żyda zabrali więcej sto rublów, jako osobliwy registr świadczyć będzie; po którym zrabowaniu, gdy dalej ten Bolanowski z niemi na rozpustę w polską nie chciał pójść stronę, został się na tym miejscu, gdzie się oni dzielili zdobyczą, i powrócił do Kijowa; a zaś majorem zdobyczy odebrawszy partem, pomienieni złoczyńcy, głębiej dla rabowania poszli, jakoż i wielmożnego zrabowali Rybińskiego, a powróciwszy nazad, złapani przez ludzi rossyjskich i do guberskiej oddani kancelaryi, przy których wszystka znajdowała się zdobycz, w guberskiej pozostała kancelaryi. A zatym doprasza się wielmożny Jakubowski, aby oni, jako ztąd directe z kancelaryi guberskiej do Głuchowa odesłani, na przyszlą kadencyą bez żadnej zwłoki byli stawieni i winne za te niegodziwe akcyce odebrali karanie; pomieniona zaś guberska kancelarya cum superioribus suis, quibus de jure competerit, rzeczy, na rabunku pobrane, przywróciła.

Книга пограничныхъ судовъ Киевскаго воеводства, № 193, годъ 1753—1760; мистъ 111 на оборотъ.

CCCXXIX.

Донесеніе пачальника отряда польскаго войска о погонѣ за гайдамаками и о захватѣ воза и имущества, принадлежавшаго какому-то старообрядцу. 1758. Генваря 31.

Roku tysiąc siedmset piędziesiątę ósmego, miesiąca Januaryi trzydziestego pierwszego dnia.

Jadąc z Nowosiółek do Ihnatówki na Łukę, nocowałem w Łuce; przybiegł do mnie wielmożny jego mość pan Macewicz o północy, dając znać, że hajdamacy uciekają z zdobyczą i człeku memu odebrali orężę; ja kazałem żołnierzom siadać na konie, i do cerkwi posłał, żeby na gwałt dzwonili; wtenczas jego mość pan Macewicz, wziwszy z sobą żołnierzy, w pogoń skoczył, tam złapał woz z parą koni i dzieci Pilipowskich dwoje, który to woz oddał jego mości panu Pytowskiemu i dzieci dwoje, także z tego wozu oddał kosę jedną, siekier trzy, płótna grubego wałków dwa, cięższego jeden, nożów do strugania dwa, zastup jeden, obrazów dwa, świdrów dwa, kozuchów starych trzy; na rekwizycyą jego mości pana praporczyka forpostu Białogrodzkiego, wydałem dzieci z świtami i odzieniem ojcu ich, arędarzowi jego mości pana Dunajewskiego, konia jednego i świdrów dwa; zostaje przy jego mości panu Pytowskiem: woz jeden, koni dwoje, kosa jedna, siekier trzy, płótna wałków dwa, świdrów dwa, kozuchów starych trzy, iterum płótna ciężkiego walik jeden. Antoni Pytowski.

Книга пограничныхъ судовъ Киевскаго воеводства, № 193, годъ 1753—1760; листъ 121 на оборотъ.

CCCXXX.

Жалоба отъ имени стражника Литовскаго, Станислава Быковскаго-Лопота на офицеровъ Волинской части польскаго войска: Малиновскаго и Радзиминскаго, о томъ, что они, подъ предлогомъ погони за гайдаками, ворвались въ села истца: Юровку и Богудзенку, истязали въ нихъ жителей и истребляли ихъ имущество. 1758. Октября 9.

Roku tysiąc siedmset piędziesiątego ósmego, miesiąca Octobris dziewiątego dnia.

Na urzędzie grodzkim, w zamku iego królewskiey mości żytomierskim, przedemną, Antonim Stanisławem Kostką Synhalewskim, namiesnikiem protunc grodzkim starostwa Żytomierskiego, y xięgami ninieyszemi, grodzkiemi, żytomirskiemі comparens personaliter urodzony iego mość pan Wojciech Bednarski, nomine y z wyraźney woli iaśnie wielmożnego iego mości pana Stanisława Bykowskiego-Łopota, woyskiego ziemskiego y pisarza grodzkiego Nowogrodzkiego, starosty Lubruyskiego, strażnika wielkiego księstwa Litewskiego, dóbr wsiów: Jurowki, Osicznej, y Bogudzięki possessora, postrzegając całości substancyi onego przez poczynione naiazdy, krzywdy y wiolencye przez osoby niżej wyrażone w dobrach wyż wyrażonych iaśnie wielmożnego pryncypała comparentis, ażeby iakowey nieponiósł ruiny, solennie naprzeciwko wielmożnego iego mości panu Józefowi Malinowskiemu, podczaszemu Inflanskiemu, regimentarzowi partyi Wołyńskiej woysk koronnych iako też wielmożnemu iego mości panu cujusvis nominis Radziwińskiemu, towarzyszowi husarskiemu iaśnicówiecone go xięcia iego mości,—kanclerza wielkiego księstwa Litewskiego, komendantowi podiadzowemu, tudzież quorumvis nominum Piotrowskim braci, Mruzowskiemu, Czymańskiemu, Czerniszowi, Dombskiemu, Obuchowskiemu y innym szeregowym, po imionach y przezwiskach adpraesens niewiadomym, na niżej wyrażone najazdy y wiolencye zesłanym, skarży, manifestuje y protestuje się w ten sposób y o to: iż tenże wielmożny iego mość pan regimentarz

partyi Wołyńskiej, urościwszy sobie iakowoś pretensyę niby za administratora swojego, ad praesens po imieniu y przezwisku niewiadomego, ze wsi Kordyszowski iadącego, który to administrator, iadący piany przez wieś Bogudziękę, do wsi Jurowki należąca, szlachcicowi, iadącemu drogą publiczną, żupan gwałtownie odebrał, za szlachcianką po polu uganiał się, za krorym gdy tenże szlachcie, przybrawszy sobie na pomoc inszego szlachcica, chcący pozyskać swoy niesłusznie wzięty żupan, pobiegł y ony odebrał, lecz tenże administrator ze wsi Kordyszowki, przybywszy do wielmożnego regimentarza, pana swojego, nierzetelnych uaplotszy wiadomości, iakoby mu krzywda od tychże szlachty stać się miała, tą nierzetelną uczynioną relacyą wielmożnego regimentarza, obżałowanego, pana swojego, do gniewu y zemsty pobudził; iakoż wielmożnego iego mości pana regimentarza motivo wyprawiony podiazd sto koni, pod pretextem niby za haydamakami, przyszedłszy do wsi Jurowki, w hrabstwie Berdyczowskim leżącej, w possessyi iaśnie wielmożnego pryncypała comparentis będącej, żułwim krokiem za haydamakami postępując, dni cztery w teyże wsi Jurowce odpoczywał, owies snopami y siano z pola wozic kazali, y one pod konie podściełali, sadzawkę, w którey ryb na kilkaset złotych było, poczty w nocy wyłapali y w Berdyczowie mieście przedawali; a potym pocztów około trzydziestu, z dyspozycyi wielmożnego iego mości pana Radziwińskiego, towarzysza husarskiego iaśnie oświeconego xięcia iego mości, kanclerza wielkiego xięstwa Litewskiego, komendanta podiazdowego, ut supponitur, przybiegłszy do wsi Bogudzięki, szlachtę niewinnych z chałup wyciągali y nahaiami niewinnie czwiczyl, szlachcianki, z głowy onym ubiór pozdzierawszy, za włosy targali, płazami bili, żyto snopami pod nogi koniom rzucali y inne niecznośne czynili y zadawali przykrości, z tym się oświadczaiąc: »że mamy taki ordynans od komendy, żebyśmy co chcieli, to robili;« o które takowe niegodziwe uczynki gdy nie tylko u tegoż iego mości pana komendanta podiazdowego, ale y samego wielmożnego iego mości pana regimentarza, w domu onego własnym będąc, satysfakcyi dopraszał się, ale żadney nie odebrał, owszem iakoweś pobłażanie pocztowym pozyskał, kiedy sam wielmożny iego mość pan regimentarz te słowa mówił: »dobrze czynili, że bili.« Y tak, miasto uczynienia satysfakcyi, z niczym odiachał; widząc tedy takowę dóbr pańskich ruinę y rozpędzenie ludzi, ad asillum iustitiae udaie się, et ratione premmisorum omnium, tum illatae iniuriae, contra eosdem quaeritur et manifestatur, zachowawszy meliorationem praesentis manifestationis, offerendoque pryncipalem suum o to iure agere nie za-

niedbać; hanc vero, breviter scriptam, actis connotari prosiť; co y otrzymał + comparens qui supra ignarus scribendi.

Книга городская, индуктовая, Киевская и Житомирская, записовая, поточная и декретовая, 1598—1773 года, № 347; листъ 989 на оборотъ

СССXXXI.

Жалоба дворянина Василя Богдановича на монаховъ Киевскихъ монастырей: Софійскаго, Михайловскаго и Выдубицкаго о томъ, что они дозволяютъ гайдамакамъ скрываться на монастырскихъ земляхъ, не удерживаютъ своихъ крестьянъ отъ нападений на польскія пограничныя села и не выдаютъ бѣглыхъ крестьянъ и слугъ. 1759. Генваря 27.

Roku tysiąc siedmset piędziesiątego dziewiątego, miesiąca Januarii dwudziestego siódmego dnia.

Przed aktami sądów pogranicznych wojewodztwa Kijowskiego, w Motowidłówce polskiej, stanowszy oczewiście roku terazniejszego, tysiąc siedmset piędziesiątego dziewiątego, die vigesima septima Januarii, żałobę zaniósł urodzony Bazyli Bohdanowicz przeciwko dyspozytorom dóbr duchownych zagranicznych Kijowo-Michalskich o nietrzymanie chłopów zaborских, a osobliwie Kijowo-Sofijskich katedralnych, o to: iż ich mość, dość mając substancyi i prowentów, praecipue sofijscy, przeciwko prawu boskiemu, duchownemu i świeckiemu postępują, wielkie szkody, krzywdy bliźnim niegodziwemi, bezsumiennemi, hajdamackiemi, rozbojniczemi, złodziejskiemi sposobami ludzi swywolnych, na wszystkie złe rozpustnych, do nienależytych, Bogu obrzydliwych akcyi instruowanych i przyzwyczajonych, na polską stronę buntowaniem, najmowaniem, ubezpieczeniem zachowania, na rabunki, rozboje i zabójstwa, z dodaniem ołęża, prochu, nasyłają na w bliskości u gra-

nicy mieszkających, i żadnej, za rekwizycją i dowodem należyty, z excessantów, przewodnie et complicitatem z niemi mając, sprawiedliwości nie czynią; jako to: w roku tysiąc siedmset piędziesiątym uskarżającemu, przez hajdamaków, w Sofijskim i Wydubickim monasterach i po szynkach tychże monasterów konserwowanych, szkody więcej jak na tysiąc rubli uczyniwszy i ruchomości od onych zabrawszy, satysfakcyi upominającemu nie uczynili, czerców, przewodnie i jedność z hajdamakami mających, z monasterów powypuszczali, przez lat kilka dochodzącego swojej szkody manifestanta zwłokami sprawy różnemi do niemałego kosztu przyprowadzili, jako donoszenyja, pryhowory i doprosy w kancelaryi guberskiej i magistratowej kijowskich w sobie świadczą; potym, w roku tysiąc siedmset piędziesiątym piątym, zbiegłego od aktora złodzieja z Łuki do Białohorodki, na imię Stepana Wasylenka, rodem z Polski, który, na kilkaset czerwonych złotych zastawy u protestanta ukradłszy, uciekł, wydać nie chcieli, uczyniwszy jego rodakiem małosyjskim, i, na zwolokę i zgubę protestanta, na porękę wziowwszy, wypuścili; który z hajdamakami na kilku miejscach w Polsce bywał, i razy dwa, zebrawszy do siebie niemało hajdamaków, na protestanta, z instynktu i okazji ich mościów, na zgubę żałującego się i rzeczy, nachodzić chciał, co inkwizycją i dokumentami dowiedziono będzie; nie dość na tym, jeszcze w roku przeszłym, tysiąc siedmset piędziesiątym ósmym, in Martio, zbiegłej na imię Ewy Hulanickiej, rodem z Wołynia, na proźbę i rekwizycją męża i wszystkich przyjaciół, horodniczy białohorodzki, nazywający się Jafet, mieniać onę być małosyjską, wydać nie chciał, u siebie ad nutus gestus sui konserwował, potym w szynku Mytnickim, mieniać sobie onę za siostrę, osadził, a chcąc actus pokryć swojej ścisłej niegodziwej przyjaźni, męża onej, na imię Józefa Hulanickiego, sam i przez ludzi, aby za granicę przeszedł, namawiał; a gdy nie mógł namówić, vi et violento modo subordynowawszy ludzi, do swojej dyspozycyi należących, drugich przekupiwszy i popoiwszy, circa vigesima Nowembris w roku przeszłym, hajdamackim i złodziejskim zwyczajem, w nocy nasławszy na wieś Łukę, gwałtem ze wszystkim dobytkiem Hulanickiego zabrać kazał; insuper wołów cztery chłopowi łuckiemu, Hawryle Tkaczenkowi, ukrasć, których tak wołów, jako i ludzi zabranych o wydanie rekwirował manifestans, oddać horodniczy niby z wyższej zwierzchności nie chciał i responsu na listowne upomnienie się nie dał; ad extremum horodniczy białohorodzki Jafet, niby favori monasterowi swemu et zelo justitiae, ale bardziej causa libidinis wzruszony, donoszenyje do monasteru Sofijskiego podał, jakoby pro-

testujący z szynku monasterskich ludzi pobrał i szkodę niemałą uczynił, czego nigdy nie dowiedzie, bo manifestans, wszystkim wiadomo, że natenczas o mil piędziesiąt w Krzemieńcu był. A zatym manifestans o szkody wszystkie i pretensye swoje na przyszłych kadencyach sądów pogranicznych dochodzić i dowodzić gotów, a z zadanych niesłusznie monasteru Sofiejskiego objekcyi odwozić się, oraz stawienia czerców: Samsona z monasteru Wydubickiego i Jafeta, horodniczego białohorskiego, Stefana złodzieja, i poddanych białohorodzkich i zaborskich, inwazorów na wieś Łukę, w polskiej granicy zostającej, do poniesienia win i kary: za niegodziwe excessa z decyzyi sądów wskazać mających, i nadgrodzienia szkód, aktorowi zadanych, salwę sobie zostawiwszy melioracyi w dalszym processie pretensyi. Bazyli Antoni Bohdanowicz manu propria.

Книга поганичныхъ судовъ Кіевскаго воеводства, № 193, годъ 1753—1760; листъ 158 на оборотъ.

CCCXXXII.

Показанія, отобранныя отъ крестіянина Андруха и дворянъ: Ивана и Доминика Городыскихъ и Гаврііля Борышевскаго, отпралявшихся на разбой. 1759. Февраля 12.

Feria secunda ante festum sancti Valentini presbyteri et martiris, anno praesenti 1759.

1-us. *Illaboriosus Andruch recognovit*: Ja rodziłem się w Żyszczynicach, miałem ojca Stanisława szewcowego brata i Marynę matkę, jeszcze żyjącą, byłem przez cały wiek młody przy rodzicach, pokim się nie żenił, w tym młodym wieku nikomu krzywdy nie uczynił, chyba tylko bicz, albo pęto, tom ze swywoli wziął. Ożeniłem się w roku swego wieku dwudziestym

drugim w Żyszczyncach i tam mieszkałem lat dwie; potym IW. imć pan Zamojski, starosta Lubelski, wydał mnie imci panu Telephusowi do Sokołowicz i tam mieszkam lat siedem. Po ożenieniu, tak w Żyszczyncach, jako i w Sokołowie mieszkając, żadnej krzywdy nikomu nie uczyniłem dotychczas, aż w roku terazniejszym Jan Szwiec, szwagier moj, który mieszkał w Sokołowie, a potym, jak mu żona umarła, wałęsał się po świecie, jeżeli się złą rzeczą bawił, o tem nie wiem, przyszedł do mnie przed świętami ruskimi i zastał mnie na gumnie młconcego, który powiadał do mnie: jeżeli mogę do Łysowod w nocy trafić? Jam odpowiedział: »jeżelibym interes jaki miał, czemubym nie miał trafić?« Potym począł mnie podmawiać na rabunek do Łysowod, żebym z nim jechał na kucharza, dobrze się mającego, jak się zowie?—nie wiem, tylko powiadał, że już stary; pieniądze ma jedne w skrzynce; przy głowie zawsze kładnie idąc spać, a drugie w ziemi zakopane. Jam mu tego dnia odmówił, że się na to nie odważę, a ten Jan poszedł odemnie, a potym wieczorem przyszedł powtórnie do mnie i toż samo mówi do mnie, żebym jechał na rabunek, opowiadając, że nas więcej będzie; potym dobywszy flaszkę z gorzałką z kieszeni, dał mi się napić, a ja, napiwszy się wodki, zezwoliłem iść na rabunek. Potym tenże sam Jan Szwiec, szwagier mój, poszedł do Horodyskich namawiać ich równie na ten excess tego samego wieczora, jak i mnie. I tak, namówiwszy tych, po świętach ruskich przychodzi do mnie i mówi: że już mam dwóch dobrych, ty trzeci, a ja czwarty, ale jeszcze nam piątego potrzeba«. I tak pana Boryszeskiego piątego namówił; i zaraz, zaprząwszy trzy konie do wozu, panów Horodyskich parę, a pana Boryszeskiego—jednego, w woz mój i tak na ten wóz włożywszy flint cztery: jedna szewca Jana była, druga moja, a dwie pańskich, którą jedne Szwiec Jan wzioł, a drugą Boryszewski, ale panowie o tem nie wiedzieli, także pan Boryszewski pistoletów parę swoje włożył, Jan Szwiec dzidę swoją, pan Jan Horodyski także dzidę swoją, a trzecią Jan Szwiec wzioł u kozaka pańskiego, ratyszczce odciął i w woz włożył, ale kozak o tem nie wiedział, którego była dzida; szablę jednę Jan Horodyski włożył na woz, i zabrawszy się z piątku na czwartek w nocy, wyjechaliśmy pjani, i, jadąc na Tomaszówkę, tam w baryłkę nabrawszy wódki, bez całą drogę piliśmy; a potym w Żyszczyncach wzięliśmy w baryłkę kwartę wodki i, jadąc, piliśmy; i tak, przyjechawszy do Grodka w nocy, jam, pjany będąc, powoziłem ich i w samym mieście za czepiłem o słup i zламаłem oś u woza i dyszel; a potym, naprawiwszy oś, pojechaliśmy do Łysowod i zajechałem do Grzeška Mazurowego, krewnego

swego, gdzie, udawszy, że ja za panem obrok wozik i wracam się do domu, a ci panowie Horodyscy pana konwojowali i także ich wrócił do domu, a jam ich zabrał na wóz; a zem miał wóz płamany, prosiłem tegoż Grzeska, aby mi osi pożyczyl, on uczynił to i dał mi osi, a jam, zporządziwszy woz, zaprzęgał i pojechaliśmy nazad z Łysowod teje nocy samej i już tego kucharza nie mogliśmy rabować, bo raz blisko dzień był; a potym, że nam się nieszczęści, kiedy się woz płamal; i tak, jeden drugiemu odradziwszy, przyjechaliśmy do Grodka i zajechaliśmy do gospody. Gdzie gospodarz tego domu, szukając luszni, włożył rękę w woz nasz i oręże obaczył; a tak zaraz dał znać na odwach; i przyszedłszy żołnierze, zrewidowali woz nasz i strzelbę widzieli; myśmy udawali, że to pan z drogi nas wrócił i strzelbę kazał nazad odwieść, bo ledaco była. A tak żołnierze, uwierzywszy, puścili nas. A Jan Szwiec, pryncypał nasz, zaraz uciekł. Myśmy potem wyjechali za miasto, a pan Boryszewski rozumiał, że mu pistolety żołnierze ukradli, które byli w wozie na samym spodzie, wypręgałszy konia swego, wrócił się do miasta, gdzie, napaść ułożywszy na żołnierzów, rekwirował o pistolety. Żołnierze, wiedząc, że nie brali, przybiegli w pogoń za nami pod Żyszczynce, powiadając: »że na nas napaść wasz kolega włożył, żeśmy mu mieli pistolety wziąć;« I tak pan Horodyski, poszukawszy w wozie pistoletów, oddał żołnierzom na znak, i sam, siadłszy na konia, pojechał dla świadectwa z temi żołnierzami. Jam poszedł do Żyszczyniec, a żołnierze powtórnie w pogoń przybiegli i woz i drugiego pana Horodyskiego do Grodka wzięli, a jam do domu, do Sokołowki przyszedł, gdzie trzeciego dnia wzięto mnie do dworu, a potym, siedząc tydzień w niewoli, wydano mnie do Łysowod, a z Łysowod osadzono nas w Indji w Kamieńcu, i siedzimy już niedziel trzy. — Illaboriosus recognoscens, ignarus litterarum, signum Sanctae Crucis posuit. +

2-dus *Nobilis Ioannes Horodyski, incarceratus, recognovit*: Ja, Jan Horodyski, rodziłem się w Przemyskiej ziemi, w Hordynie, miałem ojca Hrehorego i matkę Annę Popielownę. Po śmierci rodziców moich wziął mnie brat mój Bazyli małym chłopcem, około lat dziesięć miałem i zawiózł do Mołczanowki mnie, gdzie sam mieszkał; i tam przy bracie byłem pięć albo sześć lat; nic złego nie uczyniłem przez te lata. Potym z Mołczanowki pojechałem z drugim bratem, Dominikiem, do Kozaczek pod Czarny Ostrow, i tam dorósłszy lat, ożeniłem się z panną Popielowną; i tam mieszkając lat kilka, nic złego nie robiłem. Aż w roku terazniejszym, po świętach rus-

kich Jan Szwiec przyszedł do mnie i namowił nas z bratem Dominikiem, abyśmy jechali do Łysowod na rabunek; myśmy zrazu odmawiali, a potem powtórnie przyszedł do nas, z panem Boryszewskim, już namówionym, i tak i my się dali namówić. Mówili do nas: »że tam jest kucharz w Łysowodach; nie będziemy nikogo zabijać, tylko powiązemy ich, a zabierzemy, co będzie miał.« I zaraz tegoż wieczora, zaprzęgłszy koni troje: moich z bratem—dwoje, a trzeciego pana Boryszewskiego, wzięwszy w woz flint cztery, spis trzy, flinty dwie zę dworu, trzecia była tego Jana Szewca, a czwarta Andrucha; parę pistoletów pan Boryszewski wziął swoich i, siadłszy na woz, pojechaliśmy do Tomaszowki, tam w baryłkę nabrawszy wódki, pojechaliśmy do Grodka, a gorzałkę bez całą drogę piliśmy i, przyjchawszy w nocy do Grodka, woz się nam połamał, co obaczywszy, pomiarkowaliśmy się, że już nieszczęście będzie dla nas, i chcieliśmy się wrócić, a Andruch powiedział: »że jedźmy do Łysowod, ja tam mam krewnego, da nam wozu.« I tak my wszyscy pojechali do Łysowod i zajechaliśmy do chłopu, ale ja nie wiem, jak się zowie? Uczyniliśmy przed nim, relacja, że niby pana konwojowaliśmy do Lwowa, a Andruch jakoby obrok woził za panem, i nas wszystkich powrócił do domu. I ten chłop, dawszy nam wiarę, pożyczył wozu, i zaraz ztamtąd tejże nocy pojechaliśmy do Grodka; a na to kłamstwo, jakoby pan nas powrócił z drogi, wszyscy jednostajnie uradziliśmy się. Przyjechawszy zaś do Grodka, zajechaliśmy do gospody, gdzie, żyd gospodarz tameczny, dał znać na odwach, że mamy, w wozie strzelbę; z odwachu porucznik przysłał żołnierzów na rewizję wozu naszego. I tak ci żołnierze rewidowali wóz, i strzelbę, spisy należeli w wozie, którzy potem, wzięwszy brata mego, Dominika Horodyskiego, i pana Boryszewskiego, poprowadzili do porucznika. Jakim się sposobem ztamtąd uwolnili - nie wiem; dosyć, że, przyszedłszy ztamtąd, kazali zaraz wóz zaprzęgać i wyjeżdżać. A kiedy woz zaprzęgłszy, siedliśmy wszyscy na ten, tylko Jan Szwiec, że uciekł w pierwszych początkach rewizji, z nami nie jechał; i wyjechaliśmy za miasto Grodek, gdzie, w drodze pan Boryszewski pytał mnie, jeżeli strzelba jest wszystka w wozie? Jam odpowiedział: »że jest.« On, nie uwierzywszy, szukał i pistoletów nie mógł naleść, bo na samym spodzie były; wyprzęgłszy konia swego z wozu, wrócił się do miasta, i, ułożywszy napaść, że mu, przy rewizji, żołnierze mieli ukraść pistolety, rekwirował; z kąd porucznik posłał kaprała i żołnierza za nami i, dognawszy nas na drodze, rewidowali powtórnie woz nasz, i te pistolety należeli, o które napaść była. I, wzięwszy je, pojechali z bratem moim Dominikiem, a ja zostałem się na drodze z jednym koniem i czeka-

łem na nich; a potem powtornie żołnierzy dwa przyjechali i mnie ze wszystkim zabrali, to jest: z wożem, koniem, ze strzelbą, spisami i zaprowadzili do Grodka, i tam siedzieliśmy niedziel dwie, potem nas do Kupina oddali, a potem do Indji do Kamieńca przyprowadzili, i siedzimy tu niedziel trzy. To zaś przyznaję, że pan Łubański w przeszłym roku, jesienią, namawiał nas na tenże sam rabunek, do Łysowod, to jest mnie i brata mego, Dominika Horodyskiego. My mu na tę podługę nie daliśmy się uwieść a pan Łubański: »warcicie diabła, kiedy nie chcecie puścić« odpowiedział i poszedł; a więcej już nie namawiał nas. Więcej już nic nie wiem. Nobilis Ioannes Horodyski, ignarus litterarum, signum Sanctae Crucis posuit. †

3-us. *Nobilis Dominicus Horodyski, incarceratus, recognovit in haec verba:* Ja, Dominik Horodyski, rodzilem się w Hordynie, w ziemi Przemyskiej; ojcu memu było imie Hrehory, matce—Anna Popielowna; tam żyłem lat dwanaście w Hordynie; rządziłiśmy się podściwie. Ztamąd ojciec mnie oddał do imć pana Turkuła; tam służyłem i rządziłem się pięknie lat pięć. Potym odstałem od imci pana Turkuła i przystałem do stryjecznego brata matki mojej, do imci pana Popiela Michała; a tam służyłem lat dwie. Tenże imć pan Popiel rekomendował mnie do I. (o) imci pana Poniatowskiego, kasztelana krakowskiego; u tegoż pokojowo służyłem lat cztery, a, wysłużywszy lat trzy, zaciągnąłem się za towarzysza z imć panem Jakubem Błendowskim. W tych latach wszystkich nic złego nie uczyniłem, chyba kiedy kurę, gęś zjadłem. Potym, podziękowawszy, po latach pięciu pod znakiem służąc, pojechałem w Podgórze do domu. Nie zastałem ojca i matki, bo już pomarli; ztamąd pojechałem do Mołczanówki, do brata mego rodzzonego Bazylego, i tam w krotkim czasie ożeniłem się, i mieszkalem tam lat dziesięć, albo więcej. Nic złego nie uczyniłem na tym miejscu. Z Mołczanówki wyprowadziliłsiemy się do Krzaczek na Pustynie, i tam osiadłem, mieszkając lat kilka, nic złego nie czyniłem; i tam mi żona umarła. A potem ja, drugi raz ożeniwszy się, przyszedłem na mieszkanie do Sokołówki; tam mieszkam lat dziesięć na jedynasty; nic złego nie robiłem, a nie wiem o żadnym rabunku. Pan Łubański raz mówił do mnie: »Pojeźdźmy w jedno miejsce na rabunek« A jam odpowiedział: »Że waść młody, mozesz jechać spróbować szczęścia, ja zaś słaby, nie pojadę.« Jeżeli to żartem powiedział, albo prawdziwą miał intencją? nie wiem; ale więcej już u nas nie bywał. W roku terazniejszym Jan Szwiec, który służył za kozaka u imci pana

Telephusa i nadwornego szewca, przyszedł do nas i namawiał brata mego Jana i mnie samego; my się zrazu odmawiali. a potym, za trzecim razem, daliśmy się namowić, kiedy nam powiedział, że i pan Boryszowski, choć dworski człek, jedzie; i tak my zaraz, zebrawszy się wszyscy, pojechaliśmy kołmi trzema, wozem; koni dwoje brata mego Jana i moich, a trzeci pana Boryszowskiego, woz zaś był Andrucha. Wyjechawszy z Sokołowki, wstąpiliśmy do Tomaszowki; tam pan Boryszowski z Szewcem Janem nabrali wódki w baryłkę, które bez drogi piliśmy; a w nocy, przyjechawszy do Grodka, złamała nam się oś u woza, gdzie chcieliśmy się wrócić, ile pomiarkowaliśmy się, że nieszczęście jakieś nam ominuje. Andruch nam mówił: «Że jedźmy do Łysowód, ja tam mam krewnego, i weźmiemy woza, a wrócimy się nazad do domu.» I tak pojechaliśmy, a przyjechawszy do Łysowód, zajechaliśmy do Grzeška, poddanego tamecznego, udaliśmy przed nim, że jedziemy z Satanowa, a wóz nam się połamał, żeby nam pożyczyl do jechania do domu. I tak ten, uwierzywszy, dał nam woza, i posiadalszy na woz, pojechaliśmy nazad do Grodka, i, przyjechawszy, zajachaliśmy do gospody, daliśmy koniom obrok i napoili. — A żołnierze, dowiedziawszy się, że u nas jest strzelba w wozie, przyszli na rewizję, którą postrzegłszy Jan Szwiec, zaraz uciekł; a nas wzięto do porucznika, u którego równie exkuzowaliśmy się, że jedziemy z Satanowa; i ten, uwierzywszy, puścił nas; i zaraz kazaliśmy zaprządz i z Grodka wyjechaliśmy, gdzie w drodze pan Boryszewski, rozumiejąc, że mu pistolety zginęły przy rewizji, wrócił się nazad na koniu swoim, i tam, rekwirował o pistolety; a kiedy żołnierze widzieli napaść, w pogoń pobiegli za nami i, dognawszy nas, powtórnie rewidowali wóz i te pistolety naleźli, które wziwszy, kazali mi jachać z sobą; jam pojachał, a brata, Jana, przy wozie zostawiłem. I tak przyjachawszy do porucznika, przyznaliśmy, że umyśliliśmy byli jachać na rabunek; i tak ten posłał po brata mego i po woz, którego przyprowadzono; a Andruch poszedł do Sokołowki. Tam w Grudku bawiliśmy się w niewoli tydzień, a potym nas oddano do Kupina a z Kupina do Kamieńca do Indji. I tu siedzimy niedziel cztery. Nobilis Dominicus Horodyski, incarcerationatus, ignarus litterarum, signum Sanctae Crucis posuit. †

4-tus. *Nobilis Gabriel Boryszewski recognovit.* Ja, Gabriel, mam ojca Józefa, i matkę Petronellę Przeddzieckie—żyjące; rodziłem się, w Koszytowcach, przy rodzicach zawsze byłem, i ci mnie do szkół dawali; chodziłem

do poetyki w Stanisławowie, a potem przystałem do imci pana Ignacego Telefusa i tam służyłem półtrzecia roku; przez ten czas nic złego nie uczyniłem. Teraz niedawnego czasu Jan Szwiec, który służył za kozaka u imci pana Telephusa, przeszedł mnie na drodze, idącego do cerkwi, poczęstował mnie gorzałką, wyjąwszy flaszkę z kieszki, a potem ja, napiwszy się, poszedłem do cerkwi; idąc zaś z cerkwi, ten sam powtórnie zaprosił mnie do karczmy na wodkę; i, napiwszy się wudki, począł mnie namawiać na rabunek, mówiąc: „że nas już jest czterech, a waść bądź piąty, pojedziemy do Łysowod; jest tam chłop bogaty; nie będziemy go zabijać, tylko zwiążemy i zabierzemy pieniądze.” A jam przystał na to; dawszy temu Janowi fuzję, a przedtym drugą do strzelania kaczek, a sam wziwwszy pistoletów parę swoich, poszedłem z tym Janem do panów Horodyskich, którzy już byli do tego rabunku namowieni, i, siadwszy na wozek, wzięliśmy baryłkę wódki w Tomaszowce z Janem Horodyskim, na którą dał mi Jan Szwiec tynia, i tę wzięliśmy bez całą drogę; a, przyjechawszy do Zyszczyniec, tam jeszcze wódki kwartę wzięliśmy; zkąd pojechaliśmy w nocy, zajechaliśmy do Grodka, tam nam się woz połamał, widziawszy tedy, że nie mamy czym jechać, uradziliśmy między sobą, żeby się wrócić do domu; a Andruch mówił do nas: „że jedźmy do Łysowod, ja tam mam krewnego swego, pożyczmy nam woza; i nazad wrócimy się; na co zgodziliśmy się i pojechali do Łysowod; tam, przyjchawszy do Grzeska, chłopu, udaliśmy: „że z Satańowa jedziemy, a woz się nam połamał, pożycz nam wozu.” I ten, wierząc naszej relacji, pożyczyl; zkąd zaraz wyjechaliśmy do Grodka, a intencją naszą rabunku porzuciliśmy. A w Grodku, zajechawszy do gospody, przyszli żołnierze; i rewidowali nasz woz, gdzie, znalazłszy strzelbę, wzięli nas do komendy; my tam udaliśmy, że jedziemy z Satańowa od pana i strzelbę wziejemy. Komendant uwierzył i kazał nam jechać; i tak, wyjechawszy za miasto, rozumiałem, że mi pistolety żołnierze wzięli. Wypzągwszy konia swego, wróciłem się do miasta Grodka i rekwilowałem o te pistolety, a imć pan komendant posłał żołnierzy do wozu, i znaleźli pistolety na samym spodzie w wozie, które przynieśli, i zaraz nas pobrano do furdygardy; i napisał list imć pan komendant do Sokołowki, jeżeli prawda, że od pana jedziemy? Kiedy odpisano, że to jest nieprawda, tak zaraz przyznaliśmy się, i z Grodka posłano nas do Kupina, a z Kupina przywieziono nas do Kamieńca, do Indji. I tu siedziemy niedziel trzy. Boryszewski.

Benedykt Ralik—Jamiołkowski, woźny generał kamieniecki, m. p.—

Thomasz Rutkowski, castrensis capitaneatus Camenecensis Podoliae subdelegatus juratus, m. p.

Инквизицій Каменець-Подольскаго городскаго суда, годъ 1758—1761, № 4125; № пакема 16.

СССХХІІІ.

Справка выданная русскими пограничными судьями—польскимъ, относительно дѣла о грабежѣ, произведенномъ гайдамаками въ мѣстечкѣ Гостомль и селѣ Розважевѣ, 1759. Юля 9.

1759 года, Юля 9-го дня, выдано въ общемъ присутствіи на Русской сторонѣ.

По претензіи господина Якубовскаго, хоружаго киевскаго, на грабежъ въ мѣстечкѣ Гостомль у жида—имения на сто рублѣвъ и болѣе, которую требовано поставить тѣхъ гайдамакъ въ пограничной судѣ и возвращенія, по поданному въ судѣ пограничной отъ повсѣннаго, шляхтича Загурскаго, реэстру пограбленого того имѣнія; писано было изъ Русской пограничной комисіи въ малороссійской Киевской полковой судѣ и требовано учинить справку, что пойманы гайдамаки, при розыске ихъ, показанные по тому реэстру вещи грабили-ль? и куда оны девали? А буде при розыске ихъ не виинились, то вновь ихъ распросить; на которое требование въ присланной изъ того Киевскаго полковаго суда промеморіи объявлено, что тѣ гайдамаки о томъ;у Гостомльскомъ разбоѣ при розыскѣ виинились, и тѣмъ разбодемъ взяли: мелкихъ денегъ пять рублѣвъ аятыдесять копеекъ, съ перыны наволочку пестрединную, эпанчу суконную, сподницу суконную и кафтанъ китаичетой черной, а болѣе грабежнаго въ Гостомль по дѣлу не значаца; по томъ грабежномъ при розыске показали, что имъ, гайдамакамъ, по разделу досталось денегъ каждому по аятыдесять копеекъ, а изъ вещей полскому подданному—Антону Ляку—епанча, Трицку Шлапаку и Устину Ббыло—наволочка; а кафтанъ китей-

четой прозываемому Кондрагу и сподвижца—жъ Ивану Савченку. Изъ которыхъ гайдамакъ Антонъ отданъ въ полскую сторону, Грицка Шлапака и Устина Бобыля и прозываемаго Кондрата изъ доставшимися имъ по разделу вещми въ поимке не было; Иванъ Савченко, которому досталась исподница, до розыску умре, и затемъ, где онъ ее девалъ, знать невозможно. А доставшиися денги издержали они, гайдамаки, еще до поимки, на свое пропитание, и болѣе протывъ поданного реэстра въ грабежъ денегъ и вещей, какъ въ добровольныхъ допросахъ, такъ и при розыске, не вились; а поуже оные гайдамаки въ томъ Киевскомъ полковомъ судѣ содержатся не по одному Гостомласкому разбойному дѣлу, но и по дѣлу въ учиненному грабительству маѣтвѣсти чѣсника киевскаго, господина Рыбинского, въ селѣ Розвижове, и что при тѣхъ гайдамакахъ грабежнаго сыскано, оное все забралъ бывшей въ томъ судѣ отъ одного господина Рыбинского поверенной—полской шляхтичѣ Венгловской, и болѣе съ тѣхъ гайдамакъ взыскать нечего; а за вины ихъ, что они также грабительства починили, по правамъ съ ними поступлено будетъ безъ всякаго послабления, чего будутъ достойны, и въ пограничныхъ судахъ уже слѣдовано и розыскомъ начатого дѣла переслѣдовать должности не состоятъ. Коллежской Советникъ, Киевской губернаторской товаришъ и пограничной главной комисарь, Михайло Макаровъ. Бунчуковой Товаришъ и пограничной комисарь, Василь Дунинъ—Борковскій.

Книга пограничныхъ судовъ Киевскаго воеводства, № 203, годъ 1755—1760; листъ 151.

СССXXXIV.

Окончательное рѣшеніе Киевскихъ пограничныхъ комисаровъ по дѣлу объ ограбленіи гайдамаками шляхтича Мартына Журавлевича. Комисары устанавливають цифру иска и распредѣляютъ взысканіе между лицами, прикосновенными къ дѣлу. 1759. Июля 17.

1759 года, Июля въ 17 день, выписано въ російской пограничной комиссіи изъ протокола дѣлъ пограничныхъ по произведенному делу по

претензіи полскаго шляхтича Мартына Журавлевича въ разбое дому ево въ прошломъ, 1752, въ полскомъ селе Демидове и въ грабеже у него денегъ и пожитковъ гайдамаками по подговору полскаго подданнаго местечка Залозецъ жителя, Якима Иванова съ товарищи, въ шести человекахъ, и которые после того пойманы: оной Якимъ Ивановъ, да Слободскаго Харковского полку местечка Водолаги житель, Андрей Швець, малороссійскаго Гацяцкаго полку села Плешивца житель, Петръ Харченко—оный же и Неживый, да къ тому приличились по показанію гайдамацкому: бывшей въ Василковскомъ карантинномъ доме писарь Иванъ Подбвчевской въ приеме у злодея Якима Иванова изъ разбойныхъ пожитковъ серебряной табакерки, ценою въ восемь рублей, да трехъ червонныхъ золотыхъ, заведомо разбойныхъ, всего на четырнатцать рублей и девяносто копеекъ; полскаго села Ратковъ житель Павелъ Журавель, бывшей въ Києво-Троицкомъ Кирилковомъ монастыре на послушаніи, въ приеме у гайдамаки Андрея Швеца заведомо-жъ разбойныхъ {пожитковъ: кафгана кармазино красного, обложеного шнуркомъ серебрянимъ, пояса шелковаго красного, обложеного шнуркомъ серебрянимъ, пояса шелковаго красного на концахъ съ малыми золотыми узлами по ценѣ на дватцать на восемь рублей, нивскаго магистрата поромщики: Омелько Савчукъ, Тышко Бондаренко, подолскаго житель Гаврило Зайченко, Иваниха Кравчиха, въ принятіи заведомо разбойнаго у гайдамаки Якима Иванова двухъ кунтушей: одного суконнаго гранатоваго съ серебрянимъ позументомъ и другою посыланнаго китаичскаго, пояса желтаго турецкаго, да шапки попельятой суконной съ крымскою сивою околицею, по цене на тритцать на девять рублей на сорокъ на пять копеекъ; киевоподолскаго житель Степанъ Константиновъ по показанію помянутыхъ поромщиковъ въ покупке имъ, Константиновымъ, безъ поруки незаведомо воровскаго, сноротого съ разбойнаго кафтана, позументу серебряннаго за четырнатцать копеекъ; Малороссійскаго Києвскаго полку, Києвскаго сотни козакъ Алексей Цыруликъ, въ передерживаніи безъ паспорта вора и разбойника Петра Неживого у себя въ доме и въ содержаніи имъ, Цырюликомъ, данныхъ ему отъ него, Неживого, заведомо разбойныхъ вещей, червонцовъ десяти, рублевиковъ четырехъ, шапки суконной вишневою съ сивою баранковою околицею, запонки съ краснимъ камушкомъ, пуговиць хрустальныхъ семи, оправленныхъ въ серебре, сапоговъ пары сафьянныхъ, по цене на тритцать на четыре рубля; Киево-пустынно-николаевскаго монастыря бывшей въ селе Гвоздове городничимъ, іеродиаконъ Митрофанъ да шафаръ монахъ Пашоимъ, въ приеме отъ разбойниковъ трехъ червонцовъ, за взятое гайда-

маками, одно ружье — одного червонного, и въ размене на медіе, денги имъ, гайдамакъ, одного битого талера, всего, по цене на десять рублевъ на сорокъ копеекъ; маестностей того-жь Николаевскаго монастыря, села Гвоздова тамошняго жителя Матвея Гончара жена его въ приеме у гайдамаки Якимя Иванова завѣдома воровскихъ шести червонныхъ на тринадцать рублевъ на восемьдесятъ копеекъ; всего вышесказанными малороссійскими людьми, кроме полскаго подданнаго Павла Журавля, разбойныхъ денегъ и вещей принято по цене на сто на двенадцать рублевъ, на шестьдесятъ на девять копеекъ; въ то число взыскано и истцу, Журавлевичу, отдано, а именно: съ карантиннаго писаря Полончевскаго — два червонца, на четыре рубля на шестьдесятъ копеекъ; Киево-николаевскаго монастыря зъ Гвоздовскаго городничего, іеродиакона Митрофана, да шафера, монаха Пахомия — три червонца, на шесть рублевъ на девидностъ копеекъ; зъ Гвоздовскаго жителя Матвея Гончара — російскою монетою восемь рублевъ дватцать две копейки; съ протчихъ-же, яко-то: съ магистратскихъ поромщиковъ и подолскаго жителя Зайченка и Кравчихи Иванови, за истреблениемъ ими припаяхъ вещей и по неимуществу ихъ, ничего не взыскано, а киевской сотни козака Алексея Цырюлика данние ему на содержание разбойные денги и вещи гайдамака Петръ Нежилой, при отъезде своемъ изъ Киева за Днепръ, когда еще онъ, Цырюрикъ, про сво, Харченка, гайдамачество не зналъ, съ собою все безъ остатку взялъ, и изъ Киева уехалъ, а зъ гвоздовскаго жителя Матвея Гончара у жены гайдамака, Якимъ Ивановъ, оставя подъ сохранение шесті червонныхъ, петнатцать себе взялъ, и въ число техъ шести червонныхъ, какъ выше сего показано, съ него Гончара взыскано и истцу, Журавлевичу, отдано восемь рублевъ дватцать две копейки; всего съ техъ приемателей взыскано и имъ, Журавлевичемъ, принято на девятнатцать рублевъ семьдесятъ две копейки. Затемъ изъ принятаго у гайдамакъ изъ приемателей не взыскано, и на ныхъ зависить, и ко взысканию подлежить: съ карантиннаго писаря Полончевскаго за одинъ червонной да за серебрянную табакерку — десять рублевъ тритцать копеекъ; съ магистратскихъ поромщиковъ — тритцать девять рублевъ сорокъ пять копеекъ; съ Николаевскаго монастыря зъ монаховъ за одинъ червонной и за одяшъ таларъ — три рубля пятдесятъ копеекъ; да зъ подуседнаго Гвоздовскаго жителя — пять рублевъ пятдесятъ семь копеекъ; итого съ вышесказанныхъ приемателей, за исключкою киевскаго сотни козака Алексея Цырюлика, у котораго, какъ выше показано, гайдамака Петръ Нежилой все данние имъ Цырюрику на содержание денги и вещи на тритцать на четыре рубля къ себе

по прежнему взялъ, за которые надлежитъ только положить ко взысканию, за тотъ приемъ по расчислению; да за исключкою-жь изъ данныхъ гайдамакою Якимомъ Ивановымъ Гвоздовского жителя Гончара жене подь сохранение, изъ дватцати одного червонного, взятыхъ имъ, Якимомъ, петнатцати червонныхъ, а въ число оставшихся оного Гончара у жены шести червонныхъ, да взысканихъ-же съ него, Гончара, осми рублевъ дватцати двухъ копейекъ; всего во взыскании и въ отдаче не является на пятьдесятъ восемь рублевъ девяносто семь копеекъ; изъ вышеписанныхъ же пойманныхъ гайдамакъ подговорщикъ и проводецъ полской подданной Якимъ Ивановъ и приличившійся въ приватіи у разбойника Андрея Швеца заведома разбойныхъ пожитковъ, полского села Ратковъ житель Павелъ Журавель, въ прошломъ, 1753, году Юля 13 дня, для надлежащаго съ ними по полскимъ правамъ поступления отданы господамъ полскимъ комисарамъ, и что съ ними учинено? не известно, которыхъ о поставке на комисію для очныхъ ставокъ и учинения указныхъ розысковъ Юля 9 числа прошлого, 1754, года къ господамъ полскимъ комисарамъ изъ роспиской пограничной комисіи писменно сообщено; не точию поставки оныхъ воровъ но и писменного известія въ ответъ не получено. Андрей Швець, Петръ Харченко, онъ-же Неживый, да приличившіеся въ принятіи разбойныхъ пожитковъ: карантинной писарь Иванъ Половчевской, Киевской сотни козакъ Алексей Цылюрикъ, яко малоросіяне, отосланы изъ киевской губернской канцелярии для поступления съ ними по малоросійскимъ правамъ въ Глуховъ въ генералную войсковую канцелярію; истецъ-же, шляхтичъ Мартынъ Журавлевичъ, въ поданномъ въ російскую пограничную комисію реестре иску, объявилъ, что взято у него при разбое гайдамаками денегъ и пожитковъ по цене на шесть сотъ восемьдесятъ семь рублевъ сорокъ копеекъ; а то гайдамацкимъ допросомъ показано, что взято ими, гайдамаками, при разбое денегъ и пожитковъ по цене на четыреста на восемьдесятъ на пять рублевъ на дватцать на пять копеекъ; и противъ истцова показанія по допросамъ не является по цене на двести на два рубля на петнатцать копеекъ, а по соборному уложению главы 21, статья 25 повелено досталшыя исковы иски, про которые разбойники съ пытокъ скажутъ, что не упомнятъ, взяти четверть: и тако выть ему, Журавлевичу, четвертая часть изъ оныхъ двусотъ двухъ рублевъ петнатцати копеекъ прибудетъ: пятьдесятъ рублевъ пятьдесятъ три копейки три четверти; въ которомъ иску показанныхъ гайдамаками грабежныхъ денегъ и пожитковъ сысканныхъ какъ у техъ гайдамакъ, такъ и отыманныхъ у принимателей разныхъ чиновъ людей исцу, Журавлевичу, выть

отдано на сто на сорокъ на два рубля на дватцать иа две копейки, за-
 темъ противъ показанія исцова къ отдаче не являецца пятисотъ сорока
 пяти рублевъ осмнатцати копеекъ, а по допросамъ гайдамацкимъ не яв-
 ляецца на триста на сорокъ на три рубля на три копейки, а съ прило-
 жениемъ объявленныхъ пятидесяти рублевъ пятидесять трехъ копеекъ и
 рехъ четвертей, выть ево подлежатъ: триста девяносто три рубля пядесятъ
 шесть копеекъ три четверти; въ то число следуетъ взыскать за невзыскан-
 ное съ карантинного писаря Половчевского, съ магистратскихъ пором-
 щиковъ, съ Киево-подолского жителя Константинова, съ Николаевскихъ
 монаховъ и съ подданого Гончара пятидесять осми рублевъ, девяноста
 семи копеекъ, и хотя онъ, Журавлевичъ, въ томъ своемъ прошении удо-
 волствия и ищетъ съ одной российской стороны, но изъ дела видно,
 что зачинщикъ и приводецъ тому разбойному делу былъ вышепомянутой
 полской уроженецъ, села Залесковъ житель, Якимъ Ивановъ, да въ приеме
 у гайдамака Андрея Швеца заведомо розбойныхъ пожитковъ полского села
 Ратковъ житель Павелъ Журавель, которые на полскую сторону выданы,
 и такъ следовательно ему, Журавлевичу, не съ одной российской, но, по
 частямъ расчисля, и съ полской стороны удовольствие получить надлежитъ.
 Приговорили, въ силе вышеписанныхъ по деламъ государственныхъ правъ,
 учинить следующее: 1) противъ неявившогося по исцову реестру по гай-
 дамацкимъ показанямъ иску двусотъ двухъ рублевъ пятнатцати копеекъ
 въ силе соборного уложения 21 главы, 25 статьи, выть ему, Журавлевичу,
 положить четвертую часть—пядесятъ рублевъ пядесятъ три копейки и
 три четверти, да изъ объявленного числа взятого гайдамаками по показа-
 нию денегъ и пожитковъ по цене на четыреста восемьдесять пять руб-
 левъ дватцать пять копеекъ взыскать за невзысканние: съ карантинного
 писаря Половчевского—десять рублевъ тритцать копеекъ, съ магистрат-
 скихъ поромщиковъ—тритцать девять рублевъ сорокъ пять копеекъ, съ
 Киево-подолского жителя Константинова—четырнатцать копеекъ, съ Ни-
 колаевскихъ монаховъ—три рубля пядесятъ копеекъ, того-жь монастыра
 съ подданного Гончара—пять рублевъ пядесятъ семъ копеекъ; и того
 пядесятъ восемь рублевъ девяносто семъ копеекъ; а за темъ досталные,
 исключя изъ оного отдачу ему, Журавлевичу, выть на сто на сорокъ на
 два рубля на дватцать копеекъ, двесте восемьдесять четыре рубля шесть
 копеекъ, да за хождение имъ, Журавлевичемъ, по тому делу въ погра-
 ничныхъ судахъ зъ зачатия въ комисіи ево дела, съ 1753 года, Июля зъ
 10 числа, сколько по нынешней Іюль месяцъ сего, 1759, года господа
 полскіе комисары въ съезде съ російскими комисарами при границе бы-

ли, за семьдесят одинъ день, по силе російскаго права, по гривне на день—семь рублейъ десять копеекъ, а съ вышеписанными, положенными въ четвертую частьъ пятьдесятъ рублями пятьдесятъ тремя копейками и тремя четверти—триста сорокъ одинъ рубль, шестьдесятъ девять копеекъ, по силе соборнаго уложения; положишь въ выть на російскую сторону две части, то естъ двести дватцать семь рублейъ семьдесятъ девять копеекъ три четверти, и взыскать на причившихся по тому разбойному делу, а именно: съ коронтиннаго писаря Цоловчевскаго тридцать рублейъ тридцать четыре копейки, а съ вышеписанными десяти рублями тридцать копейками—сорокъ рублейъ шестьдесятъ четыре копейки; съ киевскаго магистрата за паромщикомъ: Омелку Савчука, Тышка Бондаренка, да съ подолскаго жителя Гаврилы Зайченка и съ Кравчихи Иванихи—семьдесятъ девять рублейъ восемьдесятъ девять копеекъ; а съ вышеписанными тридцать девяти рублями сорока пяти копейками—сто девятнадцать рублейъ тридцать четыре копейки; съ киево-подолскаго-жь жителя Стефана Константинова съ вышеозначенными четырнадцать копейками пятьдесятъ копеекъ; съ киевской сотни съ казака Алексея Цылюрика—шестьдесятъ восемь рублейъ; съ Киево-пустынно-николаевскаго монастыря за причившихся ісродіакона и монаха въ принатіи отъ гайдамаковъ разбойныхъ денегъ—двадцать одинъ рубль дватцать копеекъ, а съ вышеписанными тремя рублями пятьдесятъ копейками—двадцать четыре рубля семьдесятъ копеекъ; да съ подданнаго того-жь Николаевскаго монастыря, съ Гвоздовскаго жителя Гончара за приемъ у гайдамаки Якимъ Иванова разбойныхъ денегъ дватцать восемь рублейъ, а съ вышеписанными пяти рублями пятьдесятъ копейками—тридцать три рубля пятьдесятъ семь копеекъ; итого съ Николаевскаго монастыря пятьдесятъ восемь рублейъ дватцать семь копеекъ; и по взысканіи прислать для отдачи выть претендателю, полскому шляхтичу Журавлевичу, въ пограничную комиссію, и о томъ въ киевской магистратъ и въ киевское сотенное правленіе послать указы, а Киево-пустынно-николаевскаго монастыря наместнику съ братією писать, а для начальнаго понужденія во взысканіи оныхъ положенныхъ ко взысканію въ выть денегъ, представить ихъ въ киевскую губернскую канцелярію. 2) А что истецъ, Журавлевичъ, поданнымъ вторичнымъ реестромъ доискуется, якобы имеетъ онъ, Журавлевичъ, во отданные ему пожитки и во время разбою за разломленные и разбитые вещи такожъ и за хождение по оному делу утраты—сто шестьдесятъ четыре рубля дватцать пять копеекъ, но на то никакого явнаго довода и права не представилъ и сперва въ прошеніи своемъ сего не писалъ, и для того жь ономъ

иску отказывающа, въ такой силе, что за протори и убытки, какъ выше означено, подлежащее по силе російскихъ правъ удоволство последовать можетъ; а елико принадлежитъ выть ево досталная третей части ста тринадцати рублевъ осмидесяти девяти копеекъ съ половиною, то какъ и выше упомянуто, что зачинщикъ и приводець тому разбойному делу былъ полской уроженецъ, села Залозецъ житель, Якимъ Ивановъ, да въ приеме у гайдамакъ заведомо разбойныхъ пожитковъ полской же подданой Павелъ Журавель, и того ради искать ему, Журавлевичу, того досталного ево иску въ полской державе на кому надлежитъ, и для того съ сего решительного определения господамъ полскимъ комисарамъ, за скрипою російскихъ комисаровъ, дается сія выпись. Коллежской Совѣтникъ, киевской губернаторской товарищъ и пограничной главной комисаръ, Михаила Макаровъ. Бунчуковій Товарищъ и пограничній комисаръ, Василь Дунинъ-Борковскій. Канцеляристъ Андрей Быковъ.

Книга пограничныхъ судовъ Киевскаго воеводства, № 203, годъ 1755—1760; листъ 170.

СССXXXV.

Рѣшение русскихъ пограничныхъ комиссаровъ по дѣлу объ обвиненіи въ гайдамачествѣ Васильковского жителя Омельяна Яковенка, жителемъ села Тростянки, Андреемъ Очкасомъ. 1760. Июля 6.

1760 года, Июля 6 дня, выдано изъ російской пограничной комисіи зъ дель пограничныхъ воеводства Киевскаго, въ присутствіи на російской стороны.

По прошенію полского села Тростянки обывателя, Андрея Очкаса, на Васильковского жителя Омельяна Ватага о разграбленіи якобы имъ, Ва-

тагомъ, съ товарищи въ 1757 году въ Марте месяце въ селе Тростянке, въ доме оного Очкаса пожитковъ на дватцать рублевъ, да денегъ двусотъ рублевъ, по справке въ Россійской пограничной комиссіи явилось: яко оной Очкасъ после учиненного у него грабительства на другой день приходилъ въ маестность Киево-Печерскія лавры, въ местечко Василковъ, къ тамошнему управителю, іеромонаху Рафаилу, и приносилъ жалобу, что у него Февраля противъ 14 числа въ ночное время, напавши разбойники, сграбили денегъ двести дватцать семь рублевъ, одежи на дватцать рублевъ и, выехавши лошадами, неизвестно куда уехали, но токмо яко-бы следъ изделали мимо форпостовъ къ Василкову; и будто по опознанию имъ, Очкасомъ, бывшихъ у него на грабительствѣ Василковскихъ людей, опытымъ управителемъ Рафаиломъ показанной василковской житель, Омелянъ Яковенко, а не Ватага, и еще два человека взяты и посажены были въ тюрьму, а ему, Очкасу, прилавъ оной управитель Рафаилъ василковского войта и кирпичныхъ заводовъ мастера и протчихъ добросовестныхъ людей василковскихъ до десяти человекъ для обыскиванія грабительныхъ пожитковъ по обывательскимъ домамъ, где онъ, Очкасъ, самъ пожелаетъ, послалъ; и когда онъ, Очкасъ, ходя по Василкову, нигде поличного не сыскалъ, то, пришедъ къ оному управителю, не хотя напрасно невинныхъ людей клеветать, признавалъ то за великой грехъ, попросясь онъ, Очкасъ, съ теми людьми, о напрасномъ опороченіи ихъ, отехалъ въ домъ свой; и такъ изъ вышеписанного усматривается немалая несогласность и сумнительство въ томъ: 1) Въ Василкове у управителя іеромонаха Рафаила объявлено самимъ Очкасомъ грабительство учиненное Февраля подъ 14 число, а въ претензи отъ господъ полскихъ комиссаровъ показано въ Марте месяце 2) Иску своего показалъ прежде въ Василкове въ денгахъ двести дватцать семь рублевъ, а въ претензи двести рублевъ; а сверхъ того онъ, Очкасъ, когда виделъ то, что напрасно техъ василковскихъ людей опорочилъ, и по прозбе ево отъ нихъ въ томъ прощение получилъ, то о свободе ихъ, що подъ карауломъ, самъ просилъ; кои по тому ево прошенію и освобождены; и для того по вышеписанному обстоятельству претендатель, Андрей Очкасъ, не имея точного въ иску своемъ на вышеобъявленного Омеляна Яковенка, а имъ Очкасомъ названнаго Ватага, справедливого и яснаго доказательства, претендуетъ и утруждаетъ пограничной судъ напрасно; почему въ пограничной комиссіи определено: показаннаго василковского жителя Ватага съ суда пограничного свободить и, до предъявленія въ судъ пограничной по силѣ правъ по сему дѣлу отъ тростинского жителя Очкаса справедливого доказательства, отпустить сего, Ватага, въ домъ свой.

Коллежской Советникъ, киевской губернаторской товарищъ и пограничной комисарь, Михаила Макаровъ. Капитанъ і комисарь, Михайла Швыковъ.

Книга пограничныхъ судовъ Киевскаго воеводства, № 203, годъ 1760; листъ 189.

CCCXXXVI.

Показанія, данныя крестьяниномъ Исаею Моргуномъ о нападеніи Василя Харченка съ другими гайдамаками на село Селяву. 1760. Июля 23.

Indagacya z roboczego Isaja Morchuna, przez sąd pograniczny wysłuchana:

Anno millesimo septingentesimo sexagesimo, die vigesima tertia Julii wysłuchane indagacya przez sąd pograniczny wojewodztwa Kijowskiego z roboczego Isaja Morchuna, obywatela barachtańskiego, do starostwa Białocerkiewskiego należącego, mającego lat czterdzieści, w Motowidłowie wysłuchana: pomieniony roboczy Isaj Morchun, na kozactwie w Barachtach mieszkający, gdy był od dworu Białocerkiewskiego dla spisania czynszu—wiele u którego człeka znajduje się wołów—do Sieniawy w roku tysięcy siedmset piędziesiątego piątego posłany, i tam przez dyspozytora tamejszego, aby zakonkludował pomieniony interes, zostawiony, roboczy Wasyl Charczenko z Wasylkowa, zagraniczny, z przybranemi sobie do osób dwudziestu ludźmi, napadł nocną porą na dwór, w tejże Sieniawie będący; a tam, zastawszy tegoż Isaja Morchuna, najprzód rurami ciż ludzie, z pomienionym Wasylem znajdujący się, bili, potym polanami rąbanemi, do czego i Wasyl już się implikował, niemilosiernie we trzech także bili, a potym tenże Wasyl Charczenko najprzód kulbakię, w ganku leżącą, stołkiem stłukł, narreszcie, do tegoż Isaja przyszedłszy, gdy pomieniony Isaj się prosił: że brate kochany! daruj mene duszoju!— tymże stołkiem w głowę uderzył, a po-

tym dwa palce u lewej ręki przetrzącił, a przytym kozak, światło trzymający, wepchnowszy do izby powiedział: «Jeży u chati, koły zdużajesz, bo tebe sobaki zjidiat;» od którego uderzenia tenże Isaj upadł na ziemie i zemgłał; a co się potym działo w tymże dworze—nie wie, tylko to powiada, że wzieli żupan czerwony, bót jeden kozłowy z nogi sciągneli; ztamtąd poszedłszy, najprzód do karczmy tenże Wasyl z drugimi zaszedł, a tam nic nie skurawszy, ponieważ żyd na swoje święta, Trąbki nazywające się, odjechał,—tamejszego popa gwałtownie napadłszy, co było zrabowali, a wprzód tego—protopopę rokitańskiego i podstarościę tamejszego zrabowali i z tą zdobyczą pouciekali. Co, jako sprawiedliwie powiedział, pomieniony Isaj do juramentu zabierając się, krzyżyk święty położył +.

Книга пограничныхъ судовъ Киевскаго воеводства, № 193, годъ 1753—1760; мстѣ 243.

CCCXXXVII.

Жалоба товарища нанцырной хоругви, Мартина Журавлевича, о томъ, что гайдамаки ограбили на дорогѣ его товарища—Ивана Голашевскаго, при чемъ похитили лошади и имущество, принадлежавшія истцу. 1760. Юля 24.

Roku tysiąc siedmset sześćdziesiątego, miesiąca Iulii dwudziestego czwartego dnia.

Przed sądem i aktami pogranicznemi wojewodztwa Kijowskiego i przedemną, Janem Szkuratowskim, vicesregentem pogranicznym wojewodztwa Kijowskiego, stanowszy oczewiście wielmożny jego mość pan Marcin Żurawlewicz,

łowczy buski, towarzysz chorągwi pancyrnej jaśnie wielmożnego Bernarda Godzkiego, kuchmistrza wielkiego koronnego, przed aktami sądów pogranicznych Kijowskiego wojewodztwa de diligentia protestował o to: iż hajdamacy in numero plus minus pietnastu, in anno millesimo septingentesimo quinquagesimo octavo, die vigesima quinta Septembris secundum romanum, po zrabowaniu w Berdyczowie mieście nocnym sposobem dwóch kramnic żydowskich, napadszy na drodze pod wsią Sopinem, trzy mile od Pohrebiszcz, wielmożnego jego gości pana Jana Gołaszewskiego, łowczego sanockiego, towarzysza chorągwi pancyrnej tegoż jaśnie wielmożnego Gockiego, kuchmistrza wielkiego koronnego, z obozu do domu pod Ułanów jadącego, z koni wojowych, jeznych, sukień, moderunku żołnierskiego, rzędów, i gotowych pieniędzy najmniej na tysięcy cztery złotych polskich zrabowali; z którym wielmożnym jego gością panem Gołaszewskim terazniejszy protestant, mający do Warszawy na sejm, blisko w tymże roku następujący, także z obozu wyjeżdżać, przodem koni swoich dwa jeznych jasnogniadych, jabka się po nich przebijały, jeden w roku piątym, drugiego w roku szóstym, valoris oba rubli sto trzydzieści,—wyprawił, i z pod luznego konia z kulbakami, pistoletami, rzędem, dekiem, derchami—zabrali, in valori na półtora tysiąca złotych polskich, i z tą zdobyczą uszli w granice rossyjskie w Nowoserbią, z kąd przyszli. Żeby tedy gdzie, jeżeli pomienieni hajdamacy przez kogokolwiek w stronie Rossyjskiej złapani byli, propter notitiam te podaje oświadczenie, aby z nich doskonała, do kogo należyć będzie, uczyniona była indagacya, i dla strony ukrzywdzonej nastąpiła, to jest protestanta, satisfakcyja. Co wszystko actis connotari prosił, co i otrzymał, Marcin Żurawlewicz.

Книга пограничных судов Киевского воеводства, № 193, годъ 1753—1760; мстѣ 24 1.

СССХХХVIII.

Отношеніе русскихъ пограничныхъ комиссаровъ къ польскимъ, содержащее заявленіе о томъ, что по иску крестьянъ Осадченковъ оказано русскими властями возможное удовлетвореніе; вмѣстѣ съ тѣмъ русскіе комиссары заявляютъ требованіе, чтобы польскія власти удержали шляхтича Иванкевича отъ намѣренія грабить въ отмщеніе русскихъ купцевъ, и наказали бы его за произнесеніе этой угрозы. 1761. Въ Іюль.

Велможные и высокопочтенные господа учрежденные государства полскаго и Киевскаго воеводства пограничные судьи и комиссары, дружественные наши товарищи и благодѣтели!

Сего Іюля 7 дня въ російскую пограничную комиссію, малороссійскаго Киевскаго полку изъ полковаго суда присланною, промеморією объявлено: во ономъ де судѣ полскаго села Салтановки житель, Иванъ Осадченко, доношеніемъ представилъ, что въ прошломъ, 1760, году подъ городомъ Киевомъ, въ урочище Лыбедскомъ, ночью порою, напавъ на него, Осадченка, разбойники, ограбили; и при томъ грабеже взяли у него и у брата его родного денегъ и пожитковъ на шестьдесятъ на одинъ рубль на дватцать на пять копѣекъ; и поуже де въ показанномъ грабеже надъ содержащимися во ономъ полковомъ судѣ разбойниками дело производитца, по которому въ томъ грабеже оные разбойники въ добровольныхъ допросахъ и розыскныхъ речахъ винулись, и что изъ грабежныхъ пожитковъ сыскано, оное на обидную сторону отдано; прочіе-жъ взятые ими вещи и денги, доставшіеся по поделу, ими растрочены, а другіе ихъ товарищи съ полученными частями еще неизловлены, имущества жъ у нихъ къ награжденію обиднаго никакого нетъ, и за темъ нынѣ вышеобъявленнаго Осадченка чемъ наградить крайнѣе не имѣетца, да и безъ совершеннаго обо всемъ техъ разбойниковъ злодѣяніи изслѣдованія и окончанія решеніемъ дѣла въ силу указовъ и правъ поступить невозможно; и тою промеморією требовано, чтобъ, пока оное дослѣдованіе и решение делу учинитца, дабы самымъ дѣйствіемъ, какъ де чрезъ писмо въ полковой судъ Мотовиловскій губернаторъ Иванкевичъ объявляетъ и и чинить похвалки, невиннымъ російскимъ людямъ, по бытности ихъ за

границею въ полской области за купеческимъ промысломъ, ограбления и чрезъ самовольство ево розорения приключено быть не могло; и того ради вашихъ велможностей, нашихъ дружелюбныхъ товарищей, найпримѣнѣйше просимъ, сохраняя точно мирные трактаты и его королевского величества полского универсалы и добрую соседственную дружбу, по власти комисарской владелцу Мотовиловскому, подчашию Белскому, господину Руликовскому, приказать, чтобъ онъ вышепомянутому Мотовиловскому своему старостѣ, Ивашкевичу, такова самовольного и дерзновенного грабительства безвиннымъ російскимъ подданнымъ до совершенного въ киевскомъ полковомъ судѣ надъ вышеобъявленными розбойниками решения дѣла чинить запретилъ и дѣствительно отъ того ево, Ивашкевича, унялъ, дабы чрезъ таковыя грабежи на обе стороны противностей нанесено быть не могло; а за таковыя чинимые грабежемъ похвалки оному Ивашкевичу безъ штрафа не оставить; и что по сему отъ вашихъ велможностей воспослѣдствуетъ, о томъ насъ увѣдомить. Чего во ожиданіи, зъ дружескимъ нашимъ почтениемъ пребываемъ вашихъ велможностей, дружелюбныхъ нашихъ товарищей и благодѣтелей, доброжелательные слуги: Коллежской совѣтникъ, Киевской губернаторской товарищъ и пограничной комисаръ, Михаила Макаровъ. Колежской ассесоръ і пограничной комисаръ, Михайла Швыцовъ. Бунчуковый товарищъ і пограничный комисаръ, Василь Дунинъ—Борковскій. 1761 году. Мотовиловка.

Книга пограничныхъ судовъ Киевскаго воеводства, годъ 1754—1775, № 206; листъ 47.

CCCXXXIX.

Жалоба жителей села Великой Солтановки, крестьян: Ивана и Павла Осадченковъ и Никифора Бедченка на Ивана Стрыжевскаго и другихъ гайдамаковъ о томъ, что они напали на истцевъ, расположившихся на ночлежь на дорогѣ, и ограбили ихъ. 1761. Июля 17.

Roku tysiąc siedmset sześćdziesiątego pierwszego, miesiąca Iulii siedm-nastego dnia.

Na urządzie ziemskim kijowskim, podczas komissyi sądów pogranicznych, w Motowidłowce agitującej się, przedemną, Maciejem z Berezowa Berezowskim, wiceregentem i susceptantem pogranicznym generału wojewodztwa Kijowskiego, i aktami niniejszemi, ziemskimi, kijowskimi, obecnie stanąwszy pracowici: Iwan i Pawło Osadczenki, bracia między sobą rodzeni, i z nimi Nyczypor Bedczenko, wszyscy trzech poddani Sołtanówki Wielkiej dziedziczni, w assystencyi pana swego, roku, miesiąca i dnia wyż na akcie wyrażonych, na kadencyi niniejszej juliuszowej, przeciwko Iwanowi Strzyżewskiemu i pomocnikom jego żalili się o to: iż oni, jadąc za Dniepr w Rossyjską stronę, zanocowali pod Kijowem na uroczysku Żybedi, na których nocną porą napadłszy po hajdamacku pomieniony Iwan Strzyżewski z dobranemi hajdamakami (jako promemoria, z sądów kancellaryi pułkowej Kijowskiej anno millesimo septyngentesimo saxagesimo primo, die decima tertia Iunii do sądów pogranicznych z Kozelca pisana, świadczy), tychże wyżej wyrażonych, poddanych sołtanowskich zrabowali: pieniędzy gotowych rubli pięćdziesiąt pięć, kazanków kaszowarnych dwa, kozuch smuszkowy, opończę czarną, bótów par dwie, radno, jako też charcz różne seu leguminę na osob jedynaście, mianowicie: pszono, sadło, mąkę, suchary, sól i inne rzeczy ruchome (jako szerzej taż promemoria, z sądu pułkowego Kijowskiego kancellaryi z Kozelca pisana, przyświadczy) zabrali, a gdy onych połapano i na dopros wzięto, do wszystkich swoich niegodziwych uczynków przyznali się i gdzie co podzieli—sądowi pułkowemu Kijowskiemu opowiedzieli. Sąd zaś pułkowy Kijowski, dla tym doskonalszej indagacyi, w Kozelcu pod kałaurem osadzić rozkazał, i ludziom ukrzywdzonym uczynić sa-

tysfakcyą przyrzekł; którzy to ukrzywdzeni ludzie razy trzy do Kozelca jeździli i tylko od korcymarzów monasteru Pieczarskiego kociołków dwa kaszowarnych, za promemorią, od sądu pułkowego Kijowskiego do pieczarskiej Ławry pisaną, dla samego lica odedrali, a w dalszej swojej szkodzie dotychczas żadnej satysfakcyi nie odebrali, i, jeżdżąc do Kozelca, koło dwudziestu rubli szkodują; w sądach zaś pogranicznych aby jakonajprzedsza dla nich satysfakcyja tu, w Motowidłównce, na stronie Polskiej nastąpiła, sędziów pogranicznych dopraszają się, ażeby tak pieniądze: rubli pięćdziesiąt pięć, oraz ruchomości różne i ubytki, expensa byli wrócone, a to na niniejszej juliuszowej kadencyi, in natura, albo sownie zapłacone bez odwołki czasu; której zażoby do akt niniejszych o przyjęcie prosili, co i otrzymali. + + + Iwan i Pawło Osadczuki bracia, Nyczypor Bedczenko, qui supra, scribendi ignari comparentes, signa sanctac crucis posuerunt.

Книга пограничных судовъ Киевскаго воеводства, годъ 1761—1775, № 208; листъ 4.

CCCXL.

Извѣстіе сообщенное въ газету о смутахъ въ Сѣчи и о различныхъ бѣдствіяхъ, постигшихъ Украину. 1761. Августа 23.

Z Łatyczowa, dnia 23 Sierpnia. Z obozu partji Ukrainńskiej wiadomość, że kraj tameczny spokojność i wszelkie bezpieczeństwo uszczęśliwiają. Od straż na granicach Moskiewskich uwiadomieni jesteśmy, że cała Sicz zabierała się do buntu przeciwko Koszowemu, o którym on, wcześniej przestrzeżony, użył załogi moskiewskiej do swojej obrony i przytłumienia niespokojnych zamysłów. Hersztowie w kaydany pobrani, jedni byli do więzienia dani, drudzy do Głuchowa, rezydencji hetmana Małorossyjskiego, posłani, a uczestników wystempku z gminu, sroga uspokoiła kara.

W całej Ukrainie wielkie myszy mnóstwo nieczmierne czyni w polach szkody, zboże na pniu zjadając; tychże samych mysz gęste kupy po polach

i lasach zdychają i kraj cały zarażają.—Zaraza na bydło coraz bardziej się szerzy, po różnych miejscach świnie i kury padać zaczęły. Są tu wiadomości, że około Benderu morowé powstało powietrze, dla tego strażom pogranicznym przykazano, aby nikogo, ztamtąd przychodzącego, do państwa nie wpuszczaly.

Из газеты »Supplement do wiadomości Warszawskich« за 1761 годъ, № 35.

CCCXLI.

Свѣденія о гайдамакахъ, сообщенныя въ газету 1761 года, Ноября 3.

Z obozu partji Ukraińskiej, dnia 3. Listopada. Podaje się do wiadomości, że różne naczynia srebrne znacznej wagi i szacunku, w kufrze nowym złożone, przejęte są na furwachtach polskich, które to srebro kozacy, od wojska moskiewskiego powracający, chcieli uwieść pod pretextem markietanów za granice. Różne między temi srebrami znajdują się naczynia: jedne wyłacane, drugie białe tylko; na niektórych znajdują się pewne litery, lubo na innych pościerane; ktoby tedy w tych srebrach sądził się być ukrzywdzonym, mechaj się nadgłosi na pocztę Latyczowską, do imci pana Mrozowskiego, starosty Stęgwilskiego, regimentarza partji Ukraińskiej, a przy słusznym dowodzie, że są jego własne, może swoje szkodę odyskać.—

Doszedł tu nas od Szachownicy z Lisianki raport, że hultajuw kilka o milę ztamtąd zjawiło się, którzy popa i żyda oczewiście zrabowali, tamże szeregowego, z pod znaku imci pana podkomorzego halickiego, który za furazem tam przyjechał, z moderunku odarli, i konia mu wzięli. Ci potym od naszych dopędzeni, i jeden z nich złapany jest, z którym mundur i koń wróciły się; inni współwinowajcy po gęstych lasach ukryli się.

Из газеты: »Kurjer Warszawski« за 1761 годъ, № 48.

СССХІІ.

Отношеніе русскихъ пограничныхъ судей къ польскимъ, содержащее отчетъ о мѣрахъ, принятыхъ русскими властями для розысканія лицъ, ограбившихъ каневского жителя, еврея Шмуила Майоровича. 1762. Генваря 12.

1762, года, Генваря въ 12 день, выдано изъ російской пограничной комисіи до дель пограничныхъ восводства Киевского, въ присутствіи на російской сторонѣ господъ полскихъ комисаровъ.

По внесенной въ прошломъ, 1759, году въ июльской каденціи отъ всеможныхъ господъ полскихъ комисаровъ претензіи староства Каневского жиды Шмуила Майоровича о грабежѣ у него въ прошломъ, 1752, году киевскимъ жителемъ, Иваномъ Цегелникомъ, съ товарищи изъ Черняхова: Иваномъ Еровымъ и Гребенниченкомъ, имения на пѣтсотъ рублей, російскіе комисары въ прошломъ, 1760, году въ июльской каденціи резолювали, что изъ техъ требуемыхъ людей Ивана Цегелника въ Києвѣ нижнемъ городѣ на Подолѣ по сыску въ жителствѣ не явилось, а о присылкѣ въ російскую комисію изъ Черняхова Ивана Ерового зъ Гребенниченкомъ откуда надлежитъ требовано будетъ; по содержанию чего о присылкѣ означенныхъ людей: Ерового и Гребенниченка къ нынѣшней генварской каденціи писано было Києво-софійского катедрального монастыря къ отцу наместнику, отъ коего предложено: что Гребенниченко давно неведома куда изъ Черняхова сошелъ, а Ивана Ерового о присылкѣ въ комисію, кому подлежало предложено; а по испрсылкѣ оного, находящумся при російской комисіи повереннымъ Києво-софійской катедрѣ люконому Филофтыю велено оного Ерового, чрезъ нарочно посланного сыскавъ, предъ судъ представить въ непродолжителномъ времени; а по другой вышеобъявленнаго Каневского жиды Шмуила претензіи на Перясловского войта Савонова (кой уже умре) о присылкѣ наследниковъ въ Перясловскую полковую канцелярію сего числа чрезъ нарочнаго писано, и о томъ господамъ полскимъ комисарамъ во известіе сообщается.

Коллежской совѣтникъ, Киевской губернаторской товарищъ, і пограничной комисаръ Михайла Макаровъ.

Бунчуковой товарищъ и погранични комисаръ Василь Дунинъ-Борковски.

Книга пограничныхъ судовъ Кіевскаго воеводства, годъ 1754—1775, Л^д 206; мистъ 67.

СССХЛІІІ.

Постановленіе пограничнаго суда Кіевскаго воеводства по дѣлу объ обвиненіи жителей села Стаекъ: Каленика Ильченка и Анны Терещихи, польскимъ шляхтичемъ, Францискомъ Лосовскимъ, въ похищеніи его имущества, хранившагося изъ опасенія гайдамаковъ у жителя села Зикрачей, крестьянина Григорія Когдаря. Пограничный судъ нашель искъ Лосовскаго не доказаннымъ и отказаль ему въ удовлетвореніи. 1762. Генваря 16.

1762 года, Генваря въ 16 день, россійские комисары обще съ господами полскими Киевскаго воеводства комисарами слушали дела по претензіи полскаго Зикрачевскаго губернатора, Францишка Лосовскаго, по которому явствуетъ, что онъ, Лосовской, въ прошломъ, 1758, году, Августа 13 дня отдалъ для сохранения подданному Зикрачевскому, Грицку Когдарю, сундуки съ своимъ имениемъ отъ гайдамакъ, коего было на пятьсотъ и на несколько десятковъ-рублевъ, которые якобы оной Когдарю маенности Киево-братскаго монастыря Стаецкикъ обывателямъ: Каленику шинкаро и Анне Терещихе, по подговору ихъ, поотбивавъ замки у сундука и крышки поломавъ, все именія, яко то: серебро, одежду, запоны, урианские перла и протчье, въ село Стайки вынестъ дозволилъ, что ими и учинено; за что оной Лосовской у россійскихъ Обуховскихъ людей: Демяна Григорьева, да Савы Федорова, заграбилъ въ тринацати возахъ крымской соли тысячу четыреста пудъ, по цене на шестьсотъ трыцать рублевъ; по справкѣ-жъ въ россійской пограничной комисіи претендатель вской по той своѣй претензіи 1758 года Сентября месеца

искалъ удовольствія; по киевской губернской канцеляріи предъявлялъ то грабительство ево имения на Стаецкихъ жителей: на шинкаря Каленика Илченка и Терентья Виноградского, которые въ оную Киевскую губернскую канцелярію были сысканы и допрашиваны, а въ допросехъ показали: первой Каленикъ Ильченко: что онъ про положенные шляхтичемъ Лосовскимъ у Зикрачевскаго жителя Когдаря пожитки не зналъ і ни отъ кого не слыхалъ, и не биралъ, и ктобы ихъ пограбилъ? не знаетъ; второй Терентей Виноградской показалъ: слышалъ де онъ отъ жены своей, когда она въ 1758 году въ великой постъ, будучи въ местечке Потоке на ярмонке, по пути заезжали въ Зикрачи къ родному брату сво вышеспредъявленному Григорью Когдарю, которой показывалъ ей баулы (sic) съ пожитками шляхтича Лосовскаго; а что въ оныхъ было? она же сво не видала. При нынешней-же генварской каденціи, 15 дня сего мессеца, въ общемъ комисарскомъ присудствіи на полской стороне, означенная жена Арина Терещиха, въ допросе показала то-жъ, что и мужъ ее, сходственно; да при томъ, что она претендуемыхъ пожитковъ никогда ни съ кемъ не бирала, и кто бъ бралъ? не знаетъ. А сего числа во общемъ же на російской стороне присудствіи, разсуждая по тому делу, согласно приговорено было: доказателя Когдаря для изисканія въ томъ существа і стаецкихъ жителей: Каленика Ильченка и женку Терещиху подъ битиемъ плетми при суде распросить; по коему определению доказатель полской зикрачевской житель, Григорей Когдарь, і стаецкие жители: Илченко и жена Терещиха подъ битиемъ плетми распрашиваны и показали: доказатель Когдарь: что онъ заподлинно поставленные на сохранение шляхтичемъ Лосовскимъ пжитки одалъ стаецкимъ жителямъ: Каленику Илченку, Анофрью Шелудивому, да женке Терещихе; находящиясяжъ при комиссіи подъ карауломъ оные: Каленикъ Илченко и женка Терещиха утверждались незнаемъ о томъ на прежнихъ своихъ допросахъ; а потомъ доказатель Когдарь, по учиненнымъ при суде отъ російскихъ и полскихъ комисаровъ увещеваніямъ, признавъ ложное свое на техъ людей показаніе, объявилъ, что положенные у него подъ сохранение пожитки въ Августе мессеца 1758 года предъ празникомъ Успенія Пресвятыя Богородицы въ ночное время пришедшими въ домъ ево ворами взяты; а какие люди, и съ которыхъ мествъ те воры жителя, и куда зъ заграбными пожитками пошли? и донныне не знаетъ і вышеспредписанныхъ стаецкихъ жителей: двоюродного брата своего Каленика Илченка, Анофрия Шелудивого и родного брата своего Терентья Виноградского жену, а свою невестку, Анну, поклепалъ напрасно, толко по одному сумнению, что

вышенисанная Терещиха тѣ баулы съ пожитками, въ бытность ея у него въ доме, видела. И для того согласно приговорили: претензію полскаго зикрачевскаго губернатора, Францишка Лосовскаго, за недоказательствомъ на подданныхъ Киево-братскаго училищнаго монастыря, стаецкихъ жителей: Каленика Илченка и прочихъ, якобы въ приеме ими отъ зикрачевскаго жителя Григорья Когдаря сво, Лосовскаго, пожитковъ, оставить, для того, что, какъ выше сего означено, оной Когдарь поклепалъ ихъ: Илченка и женку Терещиху темъ напрасно, и чрезъ то довелъ ихъ до жестокаго подъ битиемъ плетми істезанія, за что, такожь и за несохранение вверенныхъ ему отъ помянутаго Лосовскаго пожитковъ, по правамъ подлежитъ жестокому наказанію; но понеже онъ, Когдарь, житель полскаго села Зикрачей, то следовательно и наказанъ долженъ быть по правамъ полскимъ, для чего сво, Когдаря, и отдать въ полской пограничной судъ. Колежской совѣтникъ, Киевской губернаторской товарищъ і первой пограничной камисаръ, Михайла Макаровъ. Бунчуковій товарищъ и пограничній комисаръ Василь Дунинъ-Борковски.

Книга пограничныхъ судовъ Кіевскаго воеводства, годъ 1754—1775, № 206; мѣстъ 71.

CCCXLIV.

Объясненіе, поданное въ пограничный судъ Кіевскаго воеводства дворяниномъ Антоніемъ Ляриссою-Здановскимъ, по поводу обвиненія его наслѣдниками Кіевскаго бурмистра, Николая Рогудцаго, въ разореніи принадлежавшаго имъ хутора. Здановскій утверждаетъ, что онъ хутора не разорялъ, а только арестовалъ въ немъ, въ качествѣ офицера, двухъ парубковъ, обвиненныхъ въ воровствѣ и въ укывательствѣ гайдамаковъ; арестованные казнены были не по приказанію Здановскаго, а по приговору купнаго суда. 1762. Генваря 20.

Roku tysiąc siedmset sześćdziesiątego drugiego, miesiąca Januarii dwudziestego dnia.

Na urządzie pogranicznym, ziemskim, kijowskim, podczas kommissy; sądów pogranicznych, w dobrach Motowidłowie agitującej się, przedemną,

Maciejem z Berezowa Berezowskim, viceregentem i susceptantem pogranicznym generału wojewodztwa Kijowskiego, i aktami niniejszemi, ziemskimi, pogranicznymi, kijowskiemi comparens personaliter wielmożny jego mość pan Antoni Larysa Zdanowski, stolnik latyczowski, pułkownik wojsk koronnych, widząc się być vexatorie od niżej obżałowanego w sądach pogranicznych processowanego, jak prędko mógł adire acta praesentia, (nie mogąc dawniej tak dla publicznych różnych funkcji, jako też i częstej słabości zdrowia, adesse), tak zaraz, succurrendo integritati honoru i fortunae suae, świadczy i protestuje się przeciwko pozostałej jej mości pani Roguckiej, niegdy jego mości pana Mikołaja Roguckiego, pisarza magistratu kijowskiego, żenie, i successorom jego; w ten sposób i o to: iż obżałowany niegdy jego mość pan Rogucki; pisarz magistratu kijowskiego, a potem burmistrz, uformowawszy sobie niesłuszną pretensją, jakoby o rozorenie futuru jego na gruncie starostwa Białocerkiewskiego będącego, jeszcze in anno millesimo septingentesimo trigesimo sexto, die decima quinta Augusti, niby przez wielmożnego komparenta zdezolowanego, przemilczawszy czas długi post fatalia juris, dopiero in anno millesimo septingentesimo quinquagesimo primo zaczął processować wielmożnego komparenta tak i o wyżej wyrażonego futora dezolacją, jako et de danda ratione o wzięciu z futora jego Demka i Mychajła parobków, której rezolucji gdy in vita sui nie doczekał się, successorom tej oczekowanie i domaganie się zostawił. A zatem wielmożny komparent, dogadzając onych żądzy, his inscriptis oświadcza i odpowiada: iż gdy in anno millesimo septingentesimo trigesimo sexto, podczas inkursji w Polszcze będącej, zwykli byli i z futurów różnych excurrere parobcy, przechowując hajdamaków, z nimi po drogach ludzi rozbijać i zabijać i sami kraść, w którym czasie gdy dwóch hajdamaków, w futurze jego mości pana Roguckiego przechowywanych, na wywiadki stada comparentis do Żydowskich Stawów przybyłych, złapał i wziął, a wziętych do wielmożnego regimentarza wojska koronnego partii Ukraińskiej odesłał, a zatem wielmożny regimentarz partii Ukraińskiej, wyrozumiawszy z confessat hajdamaków, że ich futurzanie przechowują i parobcy z futurów wraz z nimi chodzą, wiedząc dobrze, że wielmożny komparent, żołnierz, mający na ten czas na sobie rangę kapitańską i trzymający komiss w Hermanowszczyźnie, miał ludzi kozaków, dał ordynans wielmożnemu komparentowi, aby swywołnych ludzi znosił, miał baczość i łapał z futurów wypadających na złe akcy ludźmi i onych, non referendo sese do wielmożnego regimentarza, według sprawiedliwości karał i winnych na śmierć sądził;

gdy tedy trafiło się w krótkim po ordynansie czasie, że Demko i Mychajło, z futora jego mości pana Roguckiego wypadłszy w step Hermanowski, u poddanego hermanowskiego, Hryćka Hranka, na kosowicy będącego, ukradli wołu i do futora zaprowadzili, czego Hryćko dociekłszy i dośledziwszy, dał znać wielmożnemu komparentowi; a tak wielmożny komparens, z mocy ordynansu, do pomienionego futora pośpieszywszy, wziąć kazał rzeczonych: Demka i Mychajła Smyczenka, którzy wzięci dobrowolnie przyznali się o wziętym wole, i przechowaniu onego w futuroze jego mości pana Roguckiego opowiedzieli; a tak wielmożny komparens, lubo widział manifestum crimen furti i miał moc, według uniwersałów jaśnie wielmożnego hetmana i ordynansu, sobie od wielmożnego jego mości pana regimentarza danego, criminaliter karać, jednak, mając wzgląd na grunt sąsiedzki starostwa Biało-cerkiewskiego, na którym był futuro jego mości pana Roguckiego, zdał tych ludzi na sąd kupny, statutem Litewskim pozwolony, który, według artykułów sądząc, obwiesić kazał winowajców; jakoż jeden, Mychajło, obwieszony został, a drugi, Demko, po konfessatach korporalnych umarł; o co aż do roku tysiąc siedmset piędziesiątego pierwszego nie było żadnej rekwizycyi, i futuro jego mości pana Roguckiego w całości bez wszelkiego rozorenia został, bo z niego żadnej rzeczy nie brano, i tym futuroem potym, przez kilka lat trzymając onego, jego mość pan Rogucki rządził póty, póki mu do starostwa Biało-cerkiewskiego nie odebrano; w tym czasie ta przypadła ekucya winowajców, kiedy i Pawołocz rabowano, gdzie i wielmożnego Zozulińskiego zabito, i wielmożnemu komparentowi koni tam będących kilkanaście zabrano; o co gdy się żalił przed ministrami polskimi i rossyjskimi w Warszawie, replikowano, że amnestya to wszystko pokryła przez sejm pacificationis anni millesimi septingentesimi trigesimi sexti in Octobri; a jakoż successores jego mości pana Roguckiego upominać się mogą, gdy winowajcy przed sejmem pacificationis karani byli? A zatym wielmożny komparens, de indebita vexa protestowawszy sie, inhaerendo amnestiae, liberum se pronuntiarı dopraszać będzie, et id totum actis connotari prosił, co i otrzymał. Antoni Łarysa Zdanowski, stolnik latyczowski, p. w. k. manu propria.

Книга пограничных судовъ Киевскаго воеводства, № 208, годъ 1761 -- 1775; листъ 22.

CCCXLV.

Заявленіе, поданнос въ пограничный судъ Кіевскаго воеводства дворяниномъ Войтехомъ Петровскимъ о томъ, что гайдамаки собрались въ хуторъ, принадлежащемъ Кіево-братскому монастырю и намерены ворваться въ границы речипосполитой. Въ доказательство Петровскій представляетъ показанія, отобранныя у одного изъ нихъ—Федора Москаленка, Брусиловскимъ магистратомъ. 1762. Генвара 23.

Roku tysiąc siedmset sześćdziesiątego drugiego, miesiąca Januarii dwudziestego trzeciego dnia.

Na urządzie pogranicznym, ziemskim, kijowskim, podczas komissy sądów pogranicznych, w dobrach Motowidłowie agitującej się, przedemną, Maciejem z Berezowa Berezowskim, viceregentem i susceptantem pogranicznym generału wojewodztwa Kijowskiego, i aktami niniejszemi, ziemskimi, pogranicznymi, kijowskimi comparens personaliter urodzony jego mość pan Wojciech Piotrowski, wachmistrz chorągwie nadwornej jaśnie wielmożnego jego mości pana podczaszego koronnego, imieniem tak tegoż pana swego, jako i innych ukrzywdzonych ludzi polskich, takowe naprzeciwno wielebnych ojców czerców monastera Kijowskiego Brackiego, przychylając się do wszelkich dokumentów, w niewymownej krzywdzie, zemsty od Pana Boga na tenże monaster wołającej, podaje donoszenie o to: iż tenże monaster Kijowo-Bracki, osadziwszy nad Koturką w futorze, do jurisdikcyey tegoż monastera należącym, czerca, na imię Gedyona, acsi do pilnowania lasów monasterskich i folwarku, tam będącego, któren czerniec, pod pretextem pilnowania lasów i folwarku, hajdamaków po kilkudziesiąt człeka zrekrutowawszy, clandestine u siebie przechowywał et ad praesens przechowuje; a co większa, że, przepomniawszy prawa Bożego i miłości bliźniego, na wszelkie excessa, rabunki, zabójstwa ludzi i kradzieże instrukcją onym dawszy chlebem, gorzałką i orężem dobrze opatrzywszy, licencjuje, wyprawia, błogosławi, domy szlacheckie, żydowskie i ludzkie rabować każe i onych informuje, oraz wszelkie zdobycz do siebie przywozić usiłuje i oną jedną wszystkich dziełi, drugą na swój pożytek obraca, jako confessata niżej inero-

wana dostateczniej świadczy; a dla weryfikacji tego wszystkiego, tenże jego moc użalający się ludzi dwóch: Chwedora i Jana, nazwiskiem Moskalenków, także oczewistych złodziejów i hajdamaków, od tegoż czerca Gedyona w polską granicę dla przejrzenia i upatrzenia rabowania sposobniejszego wysłanych, na uczynku złodziejskim aktualnie złapanych i kryminalne nieraz excessa pełniących, przed sądem pogranicznym od oboich najjaśniejszych monarchyi: Polskiej i Rossyjskiej, dla dostateczniejszej indagacji z onych, stawi i sprawiedliwej decyzji doprasza się: ażeby tak tenże czerniec, Gedyon nazywający się, oczewisty przewodnik i bezbożnych uczynków motor—powołany, jako też ci hultaje, ad praesens u niego w prywatnych miejscach przesiadując, od niniejszych inkarceratów powołani, na terazniejszą, januaryuszową kadencyą do Motowidłówki polskiej przed sąd pograniczny przystawieni byli bez wszelkiej zwłoki, quoniam causa criminalis homicidii et furti non patitur moram, z któremi ażeby podług statutu i rygoru prawa ad mentem delictorum onychże postąpiono było, ut ceteri a similibus arceantur, oraz o szkody, polskim ludziom przez nich rabowniczymi i złodziejskimi sposobami popełnione, na stronę polską ukrzywdzonym przywrócone byli. Dla czego konfessata, przez urząd miejski Brusilowski wysłuchane, przyłączają się, takowym wyrażeniem: Konfessata dobrowolne Chwedora i Iwana Moskalenków, poddanych z Ossowiec, do Brusilowa należących, wyprowadzona przed nami, urzędem miejskim Brusilowskim, w roku tysiąc siedmset sześćdziesiątym drugim, miesiąca Januarii piętnastego dnia: 1. Chwedor Moskalenko starszy, miałszy żonę swoją, namówiwszy się z żydem, uciekli z Ossowiec w roku tysiąc siedmset sześćdziesiątym, po Wielkiej Nocy, na prowody do Kijowa; który żydek tamże w Kijowie w monasterze Sofiejskim wykrzcił się, a Chwedor Moskalenko zostawał u koźmiaki, na imię Ilka Karucznika, przez niedziel ośm. 2. Potym tenże Moskalenko Chwedor, przyszedłszy z Kijowa do Ossowiec piechotą, wykradł matkę i brata młodszego Iwana, i zaszli do Pilipowicz, w tych Pilipowiczach byli przez żniwo z matką i bratem młodszym i siostrą, którą odmówili od męża, Chwedora Hubara nazywającego się. 3. Z tych Pilipowicz poszli w roku tysiąc siedmset sześćdziesiątym pierwszym na masnicę, ukradłszy konia u żyda arendarza pilipowieckiego, i woza u Hawryła Tymoszenka; siermięgę siostra pożyczyla—niby na nabożeństwo iść, także u człeka, i pojechali aż do Mostyszcz, gdzie, za wiadomem czerca, nazywającego się Gedyon, osiedli, i siedzący w lesie za leśniczego od monastera Kijowo-Brackiego na Kotury. 4. Tenże Chwedor Moskalenko, jeszcze będący

w Pilipowiczach, przychodził z bratem swoim młodszym, za wiadomem matki swojej, do Ossowiec, i wzięli koni czworo ludzkich na polach ossowieckich, które poprzedali na jarmarku w Czarnobyłu na święto Pokrowę; powróciwszy się do Pilipowicz, te pieniądze matce swojej oddali i zaraz z Pilipowicz przenieśli się do wyżej przerweczonego czerca Gedyona na Kotur, to jest futor. 5. Tenże czerniec przyjął tych Moskalenków i osadził przy sobie w tym dworku, wybudowanym w piekarniej, gdzie żyli przez zimę do wiosny; po Wielkiej Nocy w tym roku, tysiąc siedmset sześćdziesiątym pierwszym, do tegoż czerca przyszło ośmiu człeka hultajów przed wieczorem, drugiej nocy dwadzieścia dwa; których, niebawiac, ten czerniec, poradziwszy się z watażką Pawłem, teje nocy wysłał za Dniepr do miasta Niżyna, przy których i mnie wyprawił. 6. Przyszedłszy pod miasto Niżyn, tenże watażka porzucił nas w bajraku, sam poszedł w miasto Niżyn; wypatrzywszy, przyszedł do nas, i poszliśmy w nocy i zrabowali mieszczanina jednego; naładowawszy wóz, prosto jachaliśmy z tą chudobą do tego czerca i oddali do rąk, a tych samych hultajów przez trzy dni w lodowni trzymał, która lodownia pod wybudowanym od młyna spiechlerzem znajduje się. 7. Wytrzymawszy trzy dni, drugim razem ci wszyscy hultaje chodzili do miasta Baryszpola, i tam zrabowali także mieszczanina, zkąd prosto do czerca też samą chudobę przyprowadzili i do rąk onemu oddali wszystkie. 8. Nie bawiac się, drugiego dnia chodzili do miasta Ostrea, i w tym mieście zrabowali dwóch mieszczanów, ztamtąd była za nimi pogonia do samego Baryszpola. 9. Przyszedłszy z Ostrea, tenże czerniec Gedyon przechowywał w tej lodowni przez tydzień, czekając jarmarku na Świętę Trójcę na Kirylskim, gdzie, podczas tego jarmarku, nad szlakiem pod Kirylskim, podle rowczaka, zarznęli szyukarza w jego budynkach, a chudobę, zabrawszy, temuż czercowi odprowadzili. 10. Po tym wszystkim, nie mając gdzie posyłać, rozesłał tych hultajów po ludziach na kosowicę, inszych zaś do roboty monasterskiej, a mnie ożenił w Mostyszczach z wdową, a siostrą Iwana Pińczuka, i szlub brał u kapłana mostyskiego, na imię Łuka, po świętym Piotrze. 11. Tenże czerniec Gedyon, ożeniwszy z tąż wdową, nie wypuszczając od siebie, bez całe lato trzymał przy sobie z matką, siostrą i bratem młodszym. 12. Podczas jesieni przyszli ciż hultaje, zebrawszy się, do tegoż czerca i posłali mnie na tę stronę w Polskie, abym wyszpiegował gdzie bogatego człeka, lub żyda, i jakimby sposobem do nich przystąpić; jakoż tenże czerniec dał swego konia i strzelbę, a drugę strzelbę ukradł u kozaka na furwackie moskiewskim, przezywającym się Wasylow

Futor. 13. Ja im radził, że pojedę w Brusilowszczyznę, znam taur bogatych ludzi i żydów, i dowiem się do zamku, aby dobrze było przystąpić; a przyjechawszy do Ossowicc, myślałem: gdybym zastał pierwszą żonę swoją, z tego zgładzić świata, aby nie było przeszkody do życia z tamtą, powtórna żoną. 14. Tego nie wiem, jakby ztąd powrócił się do tego czerca i do tych hultajów, jakiby oni czas wybrali na tę stronę rabować, czyli zimą, czyli po wiosnie. 15. Jakom odjechał na tę stronę, przy tymże czerca ciż wszyscy hultaje zostali się, tylko dwóch poszło do Kijowa do monasteru Michajłowskiego. Przy której indagacyi będący my, urząd miejski Brusilowski, rękoma naszymi własnymi podpisujemy się znakami krzyża świętego: Grzegorz Turma, wojt +, Mikołaj Samojliczenko, lantwojt +, Fedor Prokopenko, burmistrz †, Daniel Turmenko, pisarz, manu propria, Wojciech Piotrowski, wachmistrz chorągwie nadwornej jaśnie wielmożnego Czackiego, podczaszego koronnego, comparens, te donoszenie wraz z confessatami podawający, podpisał się manu propria.

Книга пограничных судовъ Кіевскаго воеводства, годъ 1761, —1775, № 208; листъ 26.

CCCXLVI.

Показанія, данныя въ пограничномъ судѣ Кіевскаго воеводства крестьянинномъ Федоромъ Москаленкомъ объ его походженіяхъ въ гайдамацкомъ отрядѣ 1762. Генваря ¹⁴/₂₅.

Roku tysiąc siedmset sześćdziesiątego drugiego, miesiąca Januarii dwudziestego piątego dnia.

Tysiąc siedmset sześćdziesiątego drugiego roku, Januarii czternastego dnia veteris stili, przystawiony ze strony polskiej na rossyjską, w przytom-

ności ich mościów panów rossyjskich i polskich komissarzów sądu, inkarcerat indagowany, a w indagacyi opowiedział: iż Fedorem jego zowią Kużmyn syn Moskalenko, mając od wieku swego lat trzydzieści, a dziad i ociec jego Fedorow—Kużma, od którego słyszał on Fedor: rodem bydź z Małej Rossyi; ociec zaś jego obywatel był małorossyjskiego miasta Starodłuba, zkąd w dawnych leciech przeszedł z matką tegoż Fedora i bratem Jakowem za granicę do wsi Pilipowicz, gdzie tenże Fedor osiadł, i, pozyswszy tam przez jedne lato, przeszli do wsi Ossowiec, w której brat jego młodszy Iwan i siostra Pałahya, przy ojcy swym siedząc, mieszkali tam lat ze dwadzieścia; i w tej wsi on, Fedor, ożenił się, przyszedłszy nazad, z tamtejszą dziewczką sierotą Eudotyą; po śmierci ojca jego, matka ich z tymże Fedorem, bratem i siostrą w przeszłym, tysiąc siedmset sześćdziesiątym pierwszym roku, w wielki post, przeszli z zagranicy w Rossyjską stronę, jurisdkeyi wprawdzie Kijowo-Brackiego monastera, do futora, nazywającego się Kotur, w którym futurze i teraz matka tegoż Fedora z siostrą w mieszkaniu znajduje się, a żona tegoż Fedora i brat Jakow za granicą we wsi Ossowcach zostali się; gdzie mieszkając, tenże Fedor w Kotorskim futurze, monasterskim dworze, po Wielkiej Nocy, to jest w miesiącu Kwietniu, widział on Fedor w tymże monasterskim dworze u tamejszego przełożonego przełożonego, mnicha Gedyona, niejakihczi przyszłych ludzi ośm człeka; a na drugi dzień przyszło w tenże futor burłaków jeszcze więcej tego, i wszystkich zebrało się ich z tymże Fedorem trzydziestu człeka, między którymi był watażką na imię Paweł, któren powiadał o sobie, że on z Zaporożkiej Sieczy, bydź powiadali się przybyłemi, po imionach: Sawa, Jusko, Andrej, Mojsiej, dwóch Mironów, Iwan, dwóch Wasylów, Jakim, Trofym, Hrychorej, a jak oni przezywają się drugich imion i przezwisk i jacy ludzie? —nie wie; a po skupieniu się i zebraniu ich wszystkich, zwołał do siebie wyż przerzeczony Kotorski przełożony Gedyon, dawszy im konia z wozem, posłał ich z watażką Pawłem dla kradzieży za Dniepr do miasta Niżyna; a przyszedłszy do rzeki Dniepra niżej Meżyhora, ukradłszy u furwaktowych kozaków dęba, na drugą stronę przewiozłszy się, poszli wszyscy razem trzydziestu człeka do miasta Niżyna, gdzie ludzi niema—dnem, a pomimo wie i osiadłe słobody—nocą; i przyszedłszy ku Niżynowi, nie dochodząc onego o pół mile, watażka Paweł, zostawiwszy ich w jarze, chodził w miasto dla przejżenia i gdzieby zgodny uczynić rabunek; i przyszedłszy do nich nocną porą, wziął ich (tylko zostawiwszy przy koniu dwóch ludzi), poszedł do Niżyna i, obszedłszy około, poprowadził z strony Głuchowskiej, gdzie

przyszedłszy w pomieszkanie na dwór jednego tamejszego mieszczanina, postawił około izb strużców, i, odbiwszy u komory zamki, zabrali tam leżące pieniądze z workiem, a wiele liczbą i jaką monetą?—nie wie, postaw niebieskiego sukna, także odzienia nie mało liczbą, i ze wszystkim z tym przyszedłszy do rzeki Dniepra, wprawdzie przewieźli się na tę stronę tymże dębem, którym i przedtym przewozili się; a przyszedłszy w futor Koturski, wszystką tę zdobycz oddali przełożonemu Gedyonowi, co wszystko on, od nich przyjąwszy, złożył w gabinecie; a potem, wytrzymawszy trzy dni, znowu posłał ich tenże przełożony Gedyon dla takowegoż rabunku do miasteczka Ostrca, dokąd przyszedłszy w nocnej porze z kijowskiej strony, we dwóch dworach, u tamejszych dwóch mieszczan w komorach i w izbach nabrali pieniędzy i wszelkich pyżytków na wóz, wiele nabrać mogli; przy czym, kiedy się stał okrzyk, oni ztamtąd poszli stepem do miasteczka Baryszpola, gdzie potym, napadłszy na dwór, nocną porą, jednego mieszczanina odbiwszy komorę, zostające tam pieniądze, pożytki i inne rzeczy zabrali; i tak podobnymże sposobem usłyszeli ludzie okrzyk, to oni z tym tylko, co mogli zabrać, poszli do dawnego miejsca, gdzie przez rzekę Dniepr przewozili się; a po przewozie rzeki Dniepru ze wszystkimi zdobytymi rzeczami i pieniędzmi przyszli w Koturski futor i oddali wszystką zdobycz przerzeczonemu Gedyonowi; ac tandem o Świętej Trójcy ruskim święcie, za pozwoleniem tegoż przełożonego Gedyona, chodzili wszyscy trzydziestu człeka na Kyrylski jarmarek dla kradzieży, i, przyszedłszy z strony od Kijowa niżnego miasta Podołu, do szynku Kyryłowskiego monasteru, i kiedy od tamejszego szynkarza stał się hałas, to onego w izbie watażka Paweł nożem zarznął, a żonę tego szynkarza związawszy, przy czym tenże Fedor stał od ulicy pod szynkiem dla struży, i wzięwszy skrzynię z różnemi pożytkami, podług dawnego zwyczaju, poszli w Koturski futor i oddali często wspomnionemu przełożonemu Gedyonowi; potym, gdy nastąpił czas kosowicy, to wszystkich tych hultajów tenże przełożony rozesłał na różne miejsca na kosowicę, a on, Fedor, znajdował się przy tymże przełożonym, i po świętym Pietrze w kilka dni tenże przełożony Gedyon ożenił tegoż Fedora majetności Kijowo-Brackiego akademickiego monasteru wsi Mostyszcz tamejszego obywatela, Iwana Pińczuka, z siostrą, wdową, chociaż on Fedor miał za granicą w Polsce żonę, a do tego że i nie chciał; i żył z tą żoną po Filipow post tegoż, tysiąc siedmset sześćdziesiątego pierwszego roku; a na kanonie tegoż Filipowego postu, to jest w same zapusty, wszyscy wyżej wyrażeni hultaje znowu zebrawszy się w Koturski fu-

tor, z kąd na trzeciej niedzieli tegoż postu posłali onego Fedora z młodszym bratem Iwanem przełożony Gedyon i watażka Paweł za granicę do miasteczka Brusikowa dla przejrzenia majątności ludzi i żydów, których, za powrotem tegoż Fedora, ominowali w terazniejszej zimie czyli wiosną iść ich rabować; i przytym, tak dla wywozu z zagranicy ze wsi Ossowiec brata swego rodzonego Jakowa w Rossyjską stronę, tak i z przedsięwzięciem śmiertelnego zabójstwa pierwszej żony swojej, którego nie uczynił; a wyżej przerzeczeni hultaje hajdamacy z watażką (oprócz odłączających się w Kijów dwóch człeka) zostali się w Kotorskim futorze we dworze monasterskim; a jak on, Fedor, z bratem Iwanem do wsi Ossowiec w dom brata swego przyjechali, to tamejsi ludzie Petraszenki, wzięwszy, odwieźli ich do miasteczka Brusikowa obydwóch pod wartą, z tej przyczyny że on, Fedor, z tym mniejszym bratem swoim, Iwanem, kiedy jeszcze mieszkali w polskiej wsi Ossoweach, u tamejszych ludzi ukradli czworo koni i przedali w polskim miasteczku Czarnobyłu, o czym i matka ich wiedzała: jako o tym, tak i o innych kradzieżach; w przerzeczonym miasteczku Brusikowie przed tamejszym urzędem dobrowolnie i korporalnie indagowani i we wszystkim tym obwinili się, z kąd przysłany on, Fedor, z bratem Iwanem do pogranicznego sądu. Więcej tego już na kradzieżach, rozbojach i śmiertelnych zabójstwach nigdzie z nikim nie bywał i żadnego nad to z złodziejstwem bawiącemi się ludźmi spułku nie miał, i w terazniejszej indagacyi powiedział samą rzeczywistą prawdę. Te świadectwo przed pogranicznymi komissarzami na stronie Rossyjskiej podpisujemy: Mychajło Makarow, Wasyl Dunin-Borkowski.— Któreże to świadectwo, czyli libera confessata, przyjęte i na polski język z rossyjskiego piśma przetłómaczone, do xiąg niniejszych jest ingrossowane.

Книга пограничных судовъ Киевскаго воеводства, годъ 1761—1775, № 208; листъ 29 на оборотъ.

CCCXLVII.

Отношеніе русскихъ пограничныхъ судій къ польскимъ; заключающее требованіе о высылкѣ въ Кіевскій пограничный судъ Хвастовскаго жителя, Василія Резниченка, и еврея Янкеля Гиценка для указанія стоимости пограбленнаго у нихъ гайдамаками имущества. 1762. Іюля 7.

Велможные и достойнопочтенные господа учрежденные государства Полскаго отъ Кіевскаго воеводства пограничные судьи и комисары, дружелюбные наши товарищи и благодѣтели.

Сего Іюля 7 числа, малороссійскаго Кіевскаго полку полковой судъ отъ пограничной россійской комисіи промеморию требуетъ присылки въ тотъ полковой судъ по делу содержащагося тамо подъ карауломъ, бывшаго въ полской области, въ местечкѣ Фастове и селе Снигиревке на грабительствѣ, колодника, гайдамаки, Терешка Гузя, онаго местечка Фастова жителя, Василія Резниченки, и Снегировскаго жыда арандаря, Янкеля Гиценка, повереннаго отъ него, для показанія ограбленному у нихъ гайдамаками имения цены, дабы то дело въ томъ полковомъ Кіевскомъ суде безъ доследованія и безъ должнаго, въ силу россійскихъ правъ, решения на далнее время оставаться не могло. И того ради ваши велможности благоволите приказать означеннымъ: Фастовскому жителю Резниченку, а отъ Снегиревскаго жыда Янкеля поверенному, для того показанія ограбленному у нихъ имению цены, и для получения въ силе правъ россійскихъ въ деле удовольствія, явится въ реченномъ Кіевскомъ полковомъ суде въ самой скорости, где они неминуемо по справедливости безъ удовольствія остатся не могутъ; при томъ-же вашихъ велможностей наилучнейше просимъ: означенному Фастовскому жителю Резниченку приказать: напрасно и насильнымъ образомъ взятые имъ Кіевской сотни у козака Игната Коломыйца денги, пятьдесятъ четыре рубля, онаго козака Коломыйца жене вдове отдать безъ дальнаго задержанія, дабы она вдова съ детьми черезъ неотдачу техъ денегъ не могла въ пропитаніи претерпевать нужды; и что по сему воспоследуетъ, о томъ насъ безъ уведомянія не оставить, котораго въ ожиданіи, съ особливыйшимъ нашимъ по-

читаниемъ пребываемъ вашихъ велможностей, дружелюбныхъ нашихъ то-варыщей и благодетелей, доброжелательные слуги, малороссійскіе учреж-денные комисары: Коллежской Совѣтникъ Михайла Макаровъ, Капитанъ и комисаръ Мизайла Швыцовъ, Бунчуковый Товаришъ и комисаръ погра-ничной Василь Дуинъ-Борковскій.

Книга пограничныхъ судовъ Кіевскаго воеводства, № 203, годъ 1755—1769; листъ 218.

СССXLVIII.

Приговоръ пограничнаго суда Кіевскаго воеводства, осуждающій на смерть черезъ повѣшеніе крестьянъ: Федора и Ивана Москаленковъ, ули-ченныхъ въ участіи въ гайдамачествѣ. 1763. Генваря ^{15.}/_{26.}

Roku tysiąc siedmset sześćdziesiątego trzeciego, miesiąca Januarii dwudziestego szóstego dnia.

Działo się na gruncie dóbr Motowidlówki, na stronie Rossyjskiej, nad rzeką Stuhną czyli Stulmą, ku Wasylkowu idącą, roku, miesiąca i dnia wyżej na akcie wzmiankowanych podług kalendarza rzymskiego, podług zaś greckiego stylu dnia piętnastego Januarii tegoż roku, tysiąc siedmset sześćdziesiątego trzeciego, między urodzonym jego mością panem Grzegorzem Dąmbrowskim, powodem i instygatorem sądowym, oczewisto, a robocze-ми: Fedorem i Iwanem Moskalenkami, bracią między sobą rodzonemi, inkarceratami stawionemi oczewisto. Sąd pograniczny generału wojewodztwa Kijowskiego z strony Polskiej, w przytomności wielmożnych ich mościów panów sędziów i komissarzów z strony Rossyjskiej, do czytania konfessat, tak dobrowolnych, jako i cielesnych, przez tychże roboczych: Fedora i Iwa-на Moskalenków, braci między sobą rodzonych, z dóbr wsi Ossowiec, do

Brusiłowa należących, jaśnie wielmożnego Czackiego, podczaszego koronnego, dziedzicznych, przed sądem niniejszym obojga narodów, tak Polskiego jako i Rossyjskiego, złożonych, przystępuje; z których deponowanych konfessat dobrowolnych ponieważ oczewiście pokazuje się, iż tenże Fedor Moskalenko, mając żonę swoją, imieniem Owdiuchę, w Ossowcach, też żonę porzuciwszy, namówiwszy się z żydem, poszedł do Kijowa, i tam przez niedziel ośm zostając, z Kijowa przyszedł do Ossowiec piechotą, gdzie wykradł matkę i brata młodszego Iwana, i zaszli do Pilipowicz ku granicy moskiewskiej, i w tychże Pilipowiczach zostawał przez zimę z matką, bratem Iwanem i siostrą; z tych zaś Pilipowicz poszli, ukradłszy konia u żyda, arędarza pilipowskiego, i woz u Hawryła Tymoszenka, siermięgę siostra wzięła, niby pożyczając, i przyjechali do Mostyszcz za granicę moskiewską, gdzie, za wiadomością czerca, nazywającego się Gedyona, osiedli, siedząc w lesie za leśniczego od monasteru Kijowo-Brackiego na Koturskim futorze; a jeszcze siedząc w Pilipowiczach, z bratem swoim Iwanem chodził do Ossowiec, i ukradli koni czworo ludzkich na polach ossowieckich, które poprzedali w Czarnobylu na świętę Pokrowę, i powróciwszy się do Pilipowicz, matce pieniądze oddali i zaraz na Koturski futór do czerca Gedyona przenieśli się, i osadził ich przy sobie we dworku wybudowanym, gdzie mieszkając przez zimę do wiosny, po Wielkiej Nocy przyszło do tegoż czerca ośmiu człeka hultajów przed wieczorem, drugich w nocy dwudziestu dwóch, których, niebawiac, tenże czerniec, poradziwszy się z watażką Pawłem, tejsze nocy wysłał za Dniepr do miasta Niżyna, przy których i Chwedora Moskalenka wyprawił, w którym Niżynie zrabowali mieszczanina jednego w nocy, naładowawszy woz rzeczy, z temiż rzeczami prosto jechali do tegoż czerca i oddali onemu do rąk, a tych hultajów przez dni trzy tenże czerniec w lodowni trzymał; po wytrzymaniu dni trzech, drugim razem chodzili do miasta Baryszpola, i tam zrabowali mieszczanina, i rzeczy wszystkie temuż czercowi znowu oddali; niebawiac się, drugiego dnia chodzili do miasta Ostrzca, i zrabowali dwóch mieszczan, ztamtąd za nimi była pogonia do samego Baryszpola; przyszedłszy z Ostrzca, tenże ociec Gedyon przechowywał w lodowni przez tydzień, czekając jarmarku na świętę Trójcę na Kyrylskim, gdzie podczas jarmarku nad szlakiem pod Kyrylskim, podle rowczaka, zarznęli szynkarza w jego budynkach, i chudobę zabrawszy, temuż Gedyonowi odprowadzili; po tym wszystkim, nie mając gdzie posyłać, rozesał tych hultajów po ludziach na kosowicę, inszych zaś do roboty monasterskiej, a Fedora ożenił w Mostyszczach z wdową, a siostrą

Iwana Pińczuka, któremu szlub dawał kapłan mostyski na imię Łuka, po świętym Pietrze; a potym, ożeniwszy tegoż Chwedora, trzymał onegoż Chwedora przez całe lato przy sobie; a w jesieni przyszli ciż hultaje do tegoż Gedeona, i posłali tegoż Chwedora w Polskie stronę na szpiegi, gdzieby bogatego czeka lub żyda (upatrzył) i jakim sposobem do nich przystąpić można, dawszy konia i strzelbę tenże Gedyon, któren wzięwszy, i drugę strzelbę ukradł u kozaka na furwackie moskiewskim, radząc tymże hajdamakom: że pójdę w Brusilowszczyznę, znam tam bogatych żydów i ludzi, i, jeśli zastanę żonę moję pierwszą, zabiję; aby ta mi nie przeszkadzała z powtórną mieszkać żoną; tych zaś hultajów wszystkich zostawił u czerca, tylo dwóch poszło do Kijowa do monasteru Michajłowskiego. Więc sąd, tak za pokilkakrotne rabunki zagraniczne, jako też za zarznięcie szynkarza, tudzież za złamanie szlubu, że jedną mając in vivis żonę, drugę brać ważył się, niemniej za pokradzenie koni sześciorga,—winnych śmierci obóch, tak Chwedora Moskalenka, jako też i Iwana, brata jego, lubo w hajdamactwie nie był, jednak o tym wszystkim wiedział, i że z bratem swoim konie pokilkakrotnie kradł, uznaje, i nakazuje, aby per publicum ministrum justitiae na szubienicy byli obaj powieszani, których pro executione do miasta Brusłowa remittit; a zaś z ojcem Gedeonem, respectu praemissorum facinorum illicitorum, ad forum competens pro irrogandis paenis personalibus, super eodem exemplariter decernendis, sąd niniejszy pograniczny sprawę odesłał praesentibusque odsyła mocą dekretu niniejszego.

Книга пограничныхъ судовъ Киевскаго воеводства, годъ 1761—1775, № 208; мистъ 81 на оборотъ.

CCCXLIX.

Рѣшеніе пограничнаго суда Кіевскаго воеводства по дѣлу объ обвиненіи дворянина Антонія Лариссы-Здановскаго въ разореніи хутора, принадлежавшаго Кіевскому бурмистру, Николаю Рогуцкому. Судъ нашель, на основаніи документовъ, представленныхъ Здановскимъ, что послѣдній дѣйствовалъ въ качествѣ должностнаго лица, сообразно съ приказаніями властей, и потому освободилъ его отъ всякой отвѣтственности. 1763. Генваря $\frac{27}{16}$.

Roku tysiąc siedmset sześćdziesiątego trzeciego, miesiąca Januarii dwudziestego siódmego dnia.

Działo się na gruncie dóbr miasta Motowidłówki, na stronie Polskiej, nad rzeką Stuhną czyli Stulmą ku Wasylkowu idącą, roku, miesiąca i dnia wyżej na akcie wyrażonych podług kalendarza rzymskiego, a według greckiego stylu dnia szesnastego Januarii tegoż roku, między pozostałą i sukcesorami niegdy jego mości pana Mikołaja Roguckiego, burmistrza magistratu Kijowskiego, powodami, przez jego mości pana Gabryela Roguckiego, syna, swym, matki i brata swego imieniem, oczewisto, a wielmożnym jego mością panem Antonim Larysą-Zdanowskim, stolnikiem latyczowskim, pułkownikiem wojsk koronnych, pozwanym, przez wielmożnego jego mości pana Tomasza Larysę-Zdanowskiego stolnikowicza latyczowskiego, syna, umocowanego, oczewisto. Sąd pograniczny generału wojewodztwa Kijowskiego z strony Polskiej, w przytomności wielmożnych ich mościów paaków sędziów i komissarzów strony Rossyjskiej, kontrowersyi stron obódwóch wysłuchawszy i one dobrze wyrozumiawszy, przychylając się do dekretu, anno millesimo septingentesimo sexagesimo secundo, die decima nona Januarii między temiż stronami, w komparycyi piszącemi się, na sądach pogranicznych w Motowidłówece nastąpionego, którym nakazano, aby wielmożny jego mość pan Zdanowski, stolnik latyczowski, ordynans od wielmożnego jego mości pana regimentarza partii Ukraińskiej, sobie na rozgromienie i exekwowanie ludzi swawolnych dany, przed sądem swym komportował, lub, jako onego

copiam mieć nie może, odprzysiągł się; a ponieważ jego mość pan Zdanowski, stolnik latyczowski, zadosyć czyniąc dekretowi wyżej wspomnionemu, chocia i non in termino praefixo, najprzód anno millesimo septingentesimo trigesimo quarto, die decima septima Julii, in castro Kijoviensi oblatę uniwersału od jaśnie wielmożnego jego mości pana Steckiego, kasztelana Kijowskiego, do wielmożnych ich mościów panów obywatelów prześwietnego wojewodztwa Kijowskiego wydanego, w którym wyraża hultajów, tak kupami włączających się, jako też po futorach przechowujących się łapać i sprawiedliwość z onych czynić; potym roku tysiąc siedmset trzydziestego szóstego, die vigesima tertia Julii, pod Łysianką, excerpt inkwizycyi z protokołu sądu wojskowego, authentice wyjętych, które inkwizycye, jako też konfessata cielesne z Juska Suchego i Wasyla Czarneho przez kozaków hermanowskich w Żydowskich Stawach połapanych, a przez jego mości pana Jana Iwańskiego, towarzysza pancernego jaśnie wielmożnego jego mości pana kasztellana czerniechowskiego, do obozu przyprowadzonych, expedyowane, któremi ciż więźniowie: Jusko Suchy i Wasyl Czarny rozbojem bawiący się, powołali Demka i Michajła z futora pana Roguckiego, że wraz z nimi przewodnię mieli, na zdobycze chodzili, ludzi rozbijali; tegoż roku die vigesima quarta Julii list, do siebie pisany od wielmożnego jego mości pana Maszkiewicza, regimentarza nakaznego, w którym dokładnie zaleca, aby hultajów: Demka i Michajła, na futorze pana Roguckiego pochwytać, przyłączywszy inkwizycyą i konfessata z Juska Suchego i Wasyla Czarneho w wojsku expedyowane, że Demka i Michajła powołali o kradzież i rozboje, każąc, aby się z niemi według uniwersałów jaśnie wielmożnych wojewody kasztelana kijowskich, pochwytawszy, z eksekucyą onych uwinął; na ostatek anno millesimo septingentesimo trigesimo sexto, die quinta Augusti, dobrowolne konfessata s połapanych Demka i Michajła, we dworze Hermanowskim expedyowane, którzy, przyznawszy się do wielu kradzieży i rozbojów, na fundamencie uniwersałów oraz inkwizycyi, w wojsku expedyowanej, i listu wielmożnego Maszkiewicza, regimentarza nakaznego, valor ordynansu w sobie zawierającego, śmiercią eksekwowani zostali, jako dekret, przy konfessatach pierwej expedyowanych, wyżej specyfikowany, szerzej w sobie świadczą; nakoniec, będąc inkwietowany na sądy pograniczne od jego mości pana Roguckiego, wielmożny jego mość pan Zdanowski, stolnik latyczowski, listu oblatę do jego mości pana Zakusiły, natenczas vicesregenta i plenipotenta swego, w xiegach pogranicznych roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego trzeciego, die vigesima sexta Januarii, z wyrażeniem, że posyła przez uro-

dzonogo Głowackiego dekret na tychże hultajów, Demka i Michajła, w tejsze sprawie, i kwit jaśnie wielmożnych hrabiów Tarnowskich z komissu swego, i list regimentarza; które papiery, że przez niedbalstwo plenipotenta poginęły były, z tej okoliczności sprawa nie była zakończona; na terazniejszym zaś terminie, jak prędko mógł powynajdować, dostatecznie pokazuje; i że pomienieni: Demko i Michajło byli najprzód powołani przez Juska Suchego i Wasyla Czarneho, potym na konfessatach dobrowolnych i cielesnych do rozbojów i kradzieży różnych przyznali się; także uniwersałami jaśnie wielmożnych wojewody i kasztelana Kijowskich, aby hultajów łąpać i gromić; a na ostatek listem, ordynans w sobie zawierającym, od wielmożnego Maszkiewicza, natenczas regimentarza partii Ukraińskiej, wyraźnie na tychże Demka i Michajła do siebie pisanym, aby, połapawszy, przykądnie i nieodwłocznie karać, jako hultajów, hajdamaków i rozbójników, probuje; a zaś pozostała i sukcessorowie jego mości pana Roguckiego, o potracenie tychże Demka i Michajła, wielmożnego jego mości pana Zdanowskiego, stolnika latyczowskiego, na sądy pograniczne pociąga. Więc sąd niniejszy, zapatrzywszy się tak na uniwersały jaśnie wielmożnych ich mościów panów wojewody i kasztelana Kijowskich, tudzież na list, ordynans w sobie zawierający, wielmożnego jego mości pana Maszkiewicza, natenczas regimentarza partii Ukraińskiej, konfessata tak Juska Suchego i Wasyla Czarneho, jako też Demka i Michajła wywiedzione, z których oczewiście pokazało się, że byli złodziejami i rozbójnikami ciz Demko i Michajło—przeto pozostała i sukcessorów niegdy jego mości pana Mikołaja Roguckiego o potracenie Demka i Michajła nienależnie czynić uznaje, a wielmożnego Zdanowskiego, stolnika latyczowskiego, wolnym być o potracenie tychże Demka i Michajła czyni, owszem w tej mierze wieczne wkłada milczenie. Co się zaś tknie pasieki, bydła i stadniny niby zabrania na tymże futorze pana Roguckiego przez wielmożnego Zdanowskiego, bliższego do odprzysiężenia się tegoż wielmożnego Zdanowskiego, stolnika latyczowskiego, na przyszłej sądów śwych kadencyi wynajduje, na tę rotę: jako pasieki, bydła i stadniny żadnej z futora pana Roguckiego nie brał, odprzysięgł się, a to na przyszłej sądów pogranicznych kadencyi, by też przy podanej manifestacyi pod winą banicyi wiecznej w czasie sprzeciwienia się do publikowania należącej; a że w tej sprawie jego mość pan Zdanowski po razy dwa dał się wzdać i publikować, więc na zniesienie tychże kondemnat dwóch i za sprzeciwienie się dekretowi sądu swego w punkcie niewykonania przysięgi na chorobę zabierając się,—sąd nakazuje, aby za każde kondemnatę, znosząc process z się-

bie, instantanee po dwie luicie dwojga czternastu grzywien stronie powodowej oddał i zapłacił, to jest za dwie kondemnaty i za kontrawencyą dekretowi sądu swego; a ponieważ jego mość pan Zdanowski nakazane grzywny sądownie zapłacił jego mości panu Roguckiemu, przeto cały process w tej sprawie zaszły kassuje, za nieważny i nieprawny u każdego sądu bydź deklaruje, mocą dekretu niniejszego.

Книга пограничныхъ судовъ Кіевскаго воеводства, годъ 1761—1775, № 208; листъ 83.

CCCL.

Жалоба въ пограничный судъ Кіевскаго воеводства священника Симеона Левицкаго на монаховъ Кіево-Софійскаго монастыря, на Кіевскій магистратъ и на значковаго товарища, Степана Осовецкаго, о томъ, что крестьяне изъ Бѣлгородскаго имѣнія Кіево-Софійскаго монастыря составили гайдамацкій отрядъ и ограбили имущество истца въ селѣ Шпиткахъ; когда-же нѣкоторые изъ нихъ были арестованы, то Осовецкій отобралъ у нихъ добычу въ свою пользу, виновныхъ-же выпустилъ; магистратъ съ своей стороны потворствуетъ другимъ арестантамъ и, подъ разными предлогами, не возвращаетъ истцу стоимости его имущества. 1763. Іюля 14.

Roku tysiąc siedmset sześćdziesiątego trzeciego, miesiąca Julii czternastego dnia, stili romani.

Na urzędzie pogranicznym ziemskim kijowskim, podczas komisji sądów pogranicznych, w dobrach Motowidłówce na miejscu zwykłym agitującej się, przedemną, Maciejem z Berezowa Berezowskim, viceregentem i suspectantem pogranicznym generału wojewodztwa Kijowskiego, i aktami niniejszemi, ziemskimi, pogranicznymi, kijowskimi, przyszedłszy oblicznie na sądy pograniczne komisji, prawem oznaczone i reskryptami oboich najjaś-

niejszych: Polskiej i Rossyjskiej monarchyi potwierdzone, wielebny jego mość xiądz Symeon Lewicki, prezbiter i paroch szpitskowski, z odesłania sądu pułkowego Kijowskiego ad forum competens confiniale terrarum Kijoviensium, po zrabowaniu i haniebnym zbiciu siebie niewinnego przez hajdamaków niżej wyrażonych, roku terazniejszego—tysiąc siedmset sześćdziesiątego trzeciego, die quarta Aprilis, nocnej pory, w dobrach wsi Szpitskach nastąpionym, takowe z niewymownym uzaleniem naprzeciwko wielebny czercom Kijowo-Sofijskiego katedralnego monastera zakonnikom, dóbr wsi BiałoHORODKI i innych possydującym dzierżawcom, tudzież maistratu kijowskiego urzędnikom; i panu Stepanowi Osowieckiemu, znaczkowemu towarzyszewi w w mieście Kijowie, na Podolu mieszkającemu, i innym, do sprawy niniejszej quocunque titulo należącym, przychyliwszy się do wszelkich transakcyi, dokumentów, sobie w tej mierze służących, solenne podaje donoszenie o to: iż niniejszy podawający, zostawszy czasu wyżej wyrażonego w domu swoim przez robocznych: Petra, ojca, Pawła i Iwana, synów, Kuryneków, oraz Wasyla, Olexya i innych białoHORODZKICH mieszkańców i Kijowo-Sofiejskiego monasteru poddanych, aktualnych hajdamaków, od niemałego czasu pod jurysdykcyą tegoż monasteru katedralnego znajdujących i protekcyą zaszczycających się, ze wszystkiego wyniszczonym; których hajdamaków, juvante Deo, za połapaniem, natychmiast przerzeczony pan Stefan Osowiecki, intrusive pod swój dozór niby pilny i wartę wzięwszy, wszelkie zdobycz od nich poodbierawszy i sobie nienależycie aplikowawszy, tychże hajdamaków z niczym liberos contra omne jus dimisit; tandem znowu niektórych z tychże hajdamaków wypuszczonych, mianowicie: Olexya i Pawła Kurynenka, potym złapanych i do maistratu kijowskiego oddanych, tenże maistrat, hucusque onych u siebie trzymając, dla faworu jaśnie wielmożnego metropolity swego kijowskiego i dla przypodobania się czercom monastera katedralnego Kijowo-Sofiejskiego, żadnej za popełnione rabunki i szkody terazniejszemu uskarżającemu się satysfakcyi nie czyni, owszem jedynemi obmanającymi dyffugiami allaboruje, resztującej zaś summy, w sądzie pułkowym Kijowskim likwidowanej: sto ośmdziesiąt sześć rubli i kopijek czterdzieści ośm liquidé wynoszącej, oddać nie przykazuje, a co bardziej, że gotowych pieniędzy, osobliwie od przerzeczonych hajdamaków wziętych i w tym ratuszu maistrackim widocznie ad effidejussionem lokowanych, niniejszego żalącego się własnych, podnieść nie pozwalają, szkody, expens wszelkich nadgrodzić rekuzują i we wszystkim przeciwko prawa słusznosci postępują. A zatym tenże jego mość xiądz Lewicki, ukrzywdzony, jaśnie wielmożnych

ich mościów pánów sędziów i komnissarzów pogranicznych obojga narodów dōprasza, ażeby tak czerce monasteru katedralnego Sofiejskiego, hajdamaków w dobrách swoich przetrzymujący, jako też maistratu kijowskiego urzędnicy, satysfakcyi sprawiedliwości nie czynący, i Stepan Ossowiecki, tychże hajdamaków obdzierający, a obdartych contra fidem bonam et articulos militares wypuszczający, unus ad alium sese non referendo, sed quem magis onus respōnsionis afficit, gotowe pieniądze wszystkie oraz za szkody wylikowidowane bez odwłoki czasu, una cum paenis arbitrariis, przywrócić lub przywrócić, expensa prawne ztąd wynikające nadgrodzili, za nieuczynienie sprawiedliwości i czewisty fawor, także za wszystkie bezprawia przykładnie ukarani byli; niemniej tychże połapanych hajdamaków, teraz pod strażą maistratu kijowskiego zostających, przed pograniczny sąd ze wszystkim dla nagrody ukrzywdzonym podług praw słusności na stronę Polską przystawili, i we wszystkich okkurencyach, sądownie w tej mierze odpowiadając, skutecznie usprawiedliwili się, a to na niniejszej juliuszowej kadencyi tu, w Motowidkōwce, agitującej, usilnie domaga się, xiądz Symeon Lewicki, p. s.

Книга пограничных судовъ Кіевскаго воеводства, годъ 1761, — 1775, № 208; мистъ 89 на оборотъ.

CCCLI.

Жалоба священника села Музычъ—Луки Богдановича на монаховъ Кіевскихъ монастырей: Софійскаго и Михайловскаго, также на Кіевскій магистратъ о томъ, что вѣдомства эти не возвращаютъ истцу его имущества, ограбленнаго у него гайдамаками Куряненкѣми съ товарищи, арестованными частью въ монастырскихъ селахъ, частью въ Кіевѣ. 1763. Юля 14.

Roku tysiąc siedmset sześćdziesiątego trzeciego, miesiąca Iulii czter-nástego dnia, stili romani.

Na urzędzie pogranicznym ziemskim kijowskim, podczas komissyi sądów pogranicznych w dobrach Motowidkōwce na miejscu zwykłym agitującej się.

przede mną, Maciejem z Berezowa Borezowskim, viceregentem i susceptantem pogranicznym generału wojewodztwa Kijowskiego i aktami niniejszemi, ziemskimi, pogranicznymi, kijowskimi, przyszedłszy oczewiście na sądy pograniczne komissyi, prawem oznaczone i reskryptami oboich najjaśniejszych monarchyi: Polskiej i Rossyjskiej, potwierdzone, wielebny jego mość xiądz Łukasz Bohdanowicz, prezbiter i paroch Muzycki, z wielkim żalem takowe naprzeciwko monasterów: katedralnemu Sofieskiemu i Kijowo-Mychajłowskiemu czercom, za granicą dobra wsie Białohorodkę i Zaburje pod władzą i jurysdykcją swoją mającym, oraz maistratowi Kijowskiemu, przychyłając się do wszelkich dokumentów, w tej sprawie sobie służących, od różnych osób danych, podaje donoszenie o to: iż niniejszy podawający, zostawszy roku terazniejszego, —tysiąc siedmset sześćdziesiątego trzeciego, miesiąca Maja ósmego dnia, lecz nocnej pory, w dobrach wsi Muzyczach przez roboczych: Petra, ojca, Pawła i Iwana, synów, Kuryneków, Wasyla, Olexya, Sawkę, Zacharka, Michajła, Saka i innych aktualnych hajdamaków ze wszystkiego wyzutym, około sta rubli przez rabunek tychże hajdamaków ukrzywdzonym, którzy teraz połapani pod strażą maistratu Kijowskiego i monasteru Mychajłowskiego zostają, a nie mogąc dotychczas za wielokrotnemi rekwizycjami w tej szkodzi swojej, przez rabunek hajdamacki popłnionej, tak u przereczonych monasterskich czerców, zwierzchność mających, jako też i u maistratu Kijowskiego urzędników, widocznej swojej z pokazanych konfessat odzyskać własności, dla osobliwszego tym hajdamakom uczynionego faworu, przeto w tejsze krzywdzie swojej udaje się do niniejszego należnego pogranicznego sądu, dopraszając się jaśniewielmożnych ich mościów panów sędziów i komissarzów obojga narodów pogranicznych, ażeby tak monasterów pomienionych: Sofiejskiego i Mychajłowskiego czercy, jako też maistratu Kijowskiego urzędnicy, sami tu stanąwszy na niniejszej juliuszowej kadencyi, tychże hajdamaków: Piotra, ojca, Pawła i Iwana, synów, Kuryneków, Wasyla, Olexya, Zacharka, Sawkę, Mychajła, Saka, dóbr czernieczych poddanych, i innych, do tej sprawy należących, bez odwłoki czasu przystawili, szkody i expensa wszelkie sownie nadgrodzili i we wszystkim skutecznie usprawiedliwili się; z którymi przystawić mającemi hajdamakami, aby według praw i ordynacyi, tysiąc siedmset pięćdziesiątego trzeciego roku ułożonej, postąpiono było, na fundamencie której siódmego punktu nieodkładanej satysfakcyi uczynienia domaga się, x. Łukasz Bohdanowicz, p. m.

Книга пограничных судовъ Киевскаго воеводства, годъ 1761 — 1775, № 208; листъ 91.

CCCLII.

Извѣстiе о гайдмакахъ, сообщенное въ газету 1764 года, Августа 4.

1764. Z Winnicy, dnia 4. Sierpnia. Od granicy Rossyjskiej nic przeciwnego nie donoszą, gdzie pożądanym cieszą się pokojem; od granicy zaś Tatarskiej niepomyślnie coraz odbieramy wiadomości; z Tatarszczyzny już od niedziel kilku hajdamacy, wyszedłszy w ten kraj, wielkie na różnych miejscach czynią exorbitancje; zbliżyli się nawet już i ku Winnicy, bo o mil kilka wielu ichmościów obywatelów tego wojewodztwa ze wszystkiego ogołocili, nawet i konie zabierają; tychże hultajów druga czata ku Pobereżu exorbitowała, których napadłszy kozacy J. O. Xiążęcia imci Czetwertyńskiego, starościca Daniszewskiego, Komaygrodzcy, wraz złączywszy się z kozakami Szarogrodzkiemi, do szczeru rozproszyli, odebrawszy wszystkę zdobycz, i żywcem dwóch wzięli. Pod Daszowem zaś (ut fertur) także potykał się podjazd partji Ukraińskiej z hultajami, których miał znieść; teraz znowu tu donieśli, że ztąd o mil dwie hajdamacy pokazali się, dla czego wielka tu jest trwoga.

Изъ взеты «Supplement do »Kurjera Warszawskiego« за 1764 годъ, № 65.

СССЛШ.

Отношеніе Кіевскаго генераль-губернатора къ польскимъ погранич-нымъ комиссарамъ съ посылкою арестанта, Игната Клипаровскаго и выписки изъ слѣдственнаго дѣла о его похожденіяхъ 1765. Генваря 26.

Благородный и почтенный господинъ пограничной мытницкой региментарь мой соседственной приятель.

По произведенному въ Кіевской губернской канцеляріи надъ воровъ Игнатомъ Клепаровскимъ дѣлу, оказалось: 1) Родомъ онъ изъ деда и отца полской области, Дубенской губерніи, села Михайловки; от роду ему тридцать пять летъ и въ прошломъ де, 750, году изъ местечка Чернобыля зашелъ въ Кіевъ на обывательскихъ плотяхъ, и жилъ въ Кіевѣ по разнымъ местамъ зъ годъ, и ходилъ обратно въ Польшу, откуда и паки пришелъ въ 756-мъ году, и жилъ въ Кіево-печерской лавры на дальнихъ пѣщерахъ, и въ Кіево-михайловскомъ монастыре по 757 годъ. 2) Послѣ того былъ въ местечкѣ Треполье и жилъ тамо церкви Никокая чудотворца при школѣ толко три дни, и въ той церкви укралъ изъ скарбца днемъ денегъ пѣтдесять копѣекъ, а отътоль пошедъ въ село Халепье, и влѣзши въ тамошнюю церковь ночнымъ временемъ въ окно, укралъ изъ скарбца денегъ до двухъ рублевъ, да поясъ шелковой старой, и покравъ оные денги, пришелъ въ Кіевъ, и жилъ ведомства Кіево-михайловскаго монастыря на Крещатицѣ въ банѣ, и оной поясъ продалъ на Подолѣ малороссіянину Вротницкому, у котораго тотъ поясъ украденъ. 3) Потомъ въ Сентябре мѣсеце 757 году ходилъ изъ оной бани ночью воровски въ Михайловской монастырь и влезъ по леснице на церковь, и нашедъ тамо канать, отломавъ окно, опустился по оному въ церковь, гдѣ укралъ изъ сундука мелкихъ денегъ близъ двухъ рублевъ, поясовъ шелковыхъ восемь, платковъ два, въ томъ числѣ одинъ шелковой италянской, а другой бумажной, и оные поясы и платки спраталъ близъ Крещатицкой горы въ разныхъ местахъ, где оные сысканы и въ церковь возвращены. 4) После того чрезъ два дни ходилъ въ Кириловской монастырь и, перелезши чрезъ заборъ, взявъ подлѣ колоколни нары, приставилъ оные къ церкви, и, ставъ

на нихъ, опустился въ окно въ церковь по шесту, потомъ, отворя церковные двѣри, ходилъ изъ оной на колоколне, и, отрезавъ отъ колокола языкъ, также иснявъ съ телеги, коя стояла подлѣ кухни, оглобле, пакъ ходилъ въ церковь и отбилъ оными орудіи тамошней скарбникъ, взявъ изъ оного сундучокъ, и отнеши въ лесъ, разбилъ, изъ котораго взявъ толко одни денги червонные да полскіе талѣры, а сколько оныхъ было числомъ, не знаетъ, а прочіе какіе вещи въ ономъ сундучкѣ были-ль? не усмотрѣлъ, но все то оставилъ въ лесу въ кустахъ. 5) Изъ оныхъ покраденыхъ денегъ червонные оставилъ при себѣ, а талеры спрядалъ потомужь близъ Крещадкѣй горы въ двухъ мѣстахъ, и о всехъ техъ воровствахъ сказывалъ бывшему въ оной-же бани малороссіянину Ивану, а прозванія не знаетъ, коему далъ для размену одинъ талеръ, у котораго оной талеръ и отобранъ, а другіе талеры по поимкѣ оного Клепаровскаго, и по показанію ево, сысканы, числомъ триста сорокъ два съ половиною, и въ монастырь отданы. 6) Съ показанными жъ червонцами ходилъ онъ въ село Обуховъ, и тамо, при заплатѣ за покупные шубы червонными денгами, взять и присланъ въ Киевъ; и при взятыю найдено у него червонныхъ двѣсти восемьдесятъ пять, въ томъ числѣ двойные двенадцать, серебряной монеты—три рубли, мелкихъ денегъ пятдесятъ восемь копѣекъ полской монеты, тынфа одна, да шестаковъ два; это все въ монастырь и отдано. 7) За темъ противъ исковъ монастырскихъ не смыкалось Кириловскаго монастыря червонныхъ двадцати шести рублей пятнадцати копѣекъ, полскихъ талерей трехъ, канака позолоченаго съ цепочкою позолоченою, на которомъ жемчугъ и дорогие каменья, звезды, принадлежащей къ священнослуженію, одной, Михайловскаго монастыря денегъ болѣе ста рублей, поясовъ шелковыхъ трехъ, о которые оной воръ Клепаровскій показалъ, что, окромъ показанныхъ въ допросѣ его денегъ и вещей, болѣе ничего изъ оныхъ монастырей не кралъ и на сохраненіе никому, окроме отданаго на Неводницкѣй пристани въ кабатъ незнаемо какому целовалику на размень одного червонца, не отдавалъ и самъ ни на что не тратилъ, да и тратить за скорою его поимкою было некогда; въ чемъ онъ, Клепаровскій, и по доволному въ Киевской губернской канцеляріи судебному увѣщеванію, утвердился. 8) Хотя оной воръ, Игнатъ Клепаровскій, въ прошломъ, 758, году въ генваре мѣсяце, при сѣздѣ въ селе Мотовилковѣ, учрежденной отъ російской стороны съ полскимъ Киевскимъ воеводствомъ, пограничной комисіи, съ полскими комисары для учиненія съ нимъ за то неоднократное церковное воровство отъ російскихъ комисаровъ на полскую сторону и отдаванъ

былъ, точною оной воръ Клепаровскій тогда полскимъ Киевскаго воеводства комисаромъ Богдановичомъ не принять, который, по присылкѣ его изъ упоминаемой пограничной комисіи, до отдачи его впредь на ту полскую сторону, содержался подъ карауломъ въ Киевѣ, въ каменной колодничей избѣ, изъ которой 760 году, Сентября противъ 27 числа, ночью, оной воръ Клепаровской съ протчими колодниками одинадцатью человекъ, проломавъ полт. нарами каменную стену, бежали; изъ которыхъ одинъ колодникъ по поимкѣ допросомъ показалъ, что оную стену пробивали железнымъ гвоздемъ означенной Клепаровской съ другимъ колодникомъ, да и ему-же колодку онъ Клепаровской развернулъ. 9) Сентября 22 дня 764 году помянутой воръ Клепаровской при промеморіи Новороссійской губерніи присланъ въ Киевъ, которой, учиненнымъ въ оной Киевской канцеляріи допросомъ показалъ: яко по побеге изъ Киева протчие товарищи его куда пошли? не знаетъ, а онъ, Клепаровской, съ запорожскимъ козакомъ Кисляковскаго куреня, Михайломъ Бандурою, прошли мимо Мотовиловскаго форпоста въ Полщу; откуда оной товарищъ его, Бандура, пошелъ въ запорожскую Сечь, а онъ, Клепаровской, проживалъ въ Полше по разнымъ местамъ по 764 годъ, а въ томъ году вышелъ въ Новороссійскую губернію. 10). Будучи оной Клепаровской въ той губерніи въ слободѣ Каменкѣ, напившись пьянъ и умысла, обокралъ тамошнюю церковь и въ ночное время, пришелъ къ оной церкви, разломавъ замокъ и вошедши въ оную, укралъ двѣ книги: одинъ ермологъ, да чесословъ, а потомъ, сыскавъ прикованной къ стѣнѣ ящикъ съ денгами, и у одного отломавши палкою замокъ, выбралъ все имевшіяся въ немъ денги, коихъ по известію Каменскаго правленія показано пятнадцать рублей, изъ которыхъ, будучи въ Калужинной и Мишуриной слободахъ, несколько пропилъ, а за досталныя купилъ шапку за двадцать копѣекъ, сапоги за пятьдесятъ копѣекъ, да ножикъ за восемь копѣекъ; протчие-жт, оставя въ полѣ для сохраненія, не найдены, только одни книги у него отобраны и въ церковь возвращены. 11) Сверхъ того онъ, Клепаровской, будучи въ полскомъ местечкѣ Черкасахъ, укралъ у тамошняго жителя, а имени не знаетъ, полотна петнадцать локотъ, штаны простаго серого сукна, рубашекъ четыре, да въ селе Ивковцахъ изъ церкви полууоставъ, и продалъ оной полскаго села Осоты дяку, Федору Криворучкѣ, за петнадцать копѣекъ, и, будучи въ Мишуриной слободѣ подъ карауломъ, въ ночное время бежалъ было и железы разбилъ, но, по признанію, паки пойманъ; чего для означеннаго злодѣя, полскаго подданнаго Игната Клепаровскаго, въ силу государственной коллегіи иностранныхъ дѣлъ указа, и состоявшагося въ про-

шломъ, 194 году о вечномъ мире между Россійскою Имперією и Королевствомъ Полскимъ трактата 2-го пункта, при семь къ вашему благородію, сковавъ, для учиненя съ нимъ въ силе полскихъ правъ, посылаю и пребуду Ея Императорского Величества Всероссійской, Всемиловивѣйшей Государыни моей, Генераль-Аншеѣ и Киевской губерніи Генерал-Губернаторъ и ордена святаго Александра Невского кавалеръ, вашего благородія охотный слуга. *(подписи не возможно разобрать: Леонтьевъ?)*
Киевъ, 26 Генваря, 1765 года.

Книга пограничныхъ судовъ Кіевскаго воеводства, № 206, годъ 1754—1775; листъ 138.

CCCLIV.

Объясненія, присланныя въ пограничный судъ Кіевскимъ полковымъ городскимъ судомъ и Кіевскимъ магистратомъ, относительно хода дѣла, возбужденнаго по поводу ограбленія гайдаками священника Симеона Левицкаго. 1765. Іюля 6.

1765 года, Іюля 6 дня.

Россійскіе учрежденные пограничные камисары въ присутствіи на Россійской сторонѣ вельможныхъ господъ учрежденныхъ-же пограничныхъ киевскаго воеводства судей и комисаровъ, слушавъ дѣла по претензіи полскаго села Шпитокъ священника Симеона Левицкаго, коею онъ въ июльской 1763 года каденціи претендовалъ, что въ прошломъ, 1763, году, Апреля 4-го дня въ объявленномъ селѣ Шпиткахъ, напавъ на домъ его, священника, гайдамаки, а имено: Киево-Софійского и Киево-Золотоверхо-Михайловскаго монастырей подданные: Петръ Куриненко съ сыновьями: Павломъ и Иваномъ, Михайла, Сачокъ съ товарищи, ограбили; изъ которыхъ Павла Куриненка и другого Алексея по поимке, онъ, Левицкой, имелъ искъ въ Киевскомъ полковомъ судѣ такъ и въ киевскомъ Магистратѣ, по

только по тому Киевской полковой судъ вычисленной суммы ста восьмидесять шести рублей, сорока копеек, а сверхъ того наличныхъ денегъ отъ тѣхъ гайдамакъ, въ Киевской магистратъ взятыхъ, ему, священнику, не отдано; по которому делу, по учиненнымъ изъ Россійской пограничной комисіи съ киевскимъ полковымъ городскимъ судомъ и Киевскимъ магистратомъ письменнымъ сношениямъ, явствуетъ: I. Въ промемории изъ полкового городского суда изъ бывшихъ-же на грабительствѣ одного священника Левицкого имущества гайдамакъ прошлота, 764, году Апреля 9-го дня, при указѣ изъ Киевской губернской канцелярии, въ полковой судъ присланы два человека: Павелъ Куриненко и Алексей Таранъ; но изъ нихъ де Куриненко того-жъ году, Юня 3-го дня изъ подъ караула нечаяннымъ образомъ бѣжавъ, а Таранъ какъ въ Киевскомъ магистратѣ допросомъ, такъ и въ полковомъ судѣ перевросомъ показалъ: что онъ и товарищи его: Василей Верета, Савранскій, Василей Таранъ, Сава, Андрей Теля, да Павелъ Куриненко, ночью напавъ на ломъ Шпитковского священника, ограбили у него разное имущество, а какое точно не знаетъ, денегъ російской монеты серебрянной восемьдесятъ шесть рублей и десять червонныхъ золотыхъ, изъ чего ему, Тарану, досталось: изъ платья—исподница коломайчатая, ковдра китайки зеленой, ряса камлоту черного, пошитая на подобие ксензовской, съ пуговицами черными, денегъ серебряною російскою монетою шестнадцать рублей; другие-жъ вещи и денги раздѣлилъ Савранскій на себя и на протчихъ товарищей, а червонцы все забралъ къ себѣ, изъ которыхъ имъ, Тараномъ, у него обменено два за четыре рубля, при чемъ и брату одного Куриненка, Ивану, за то, что онъ доставшееся ему, Тарану, имущество свезъ въ Киевъ и тамошней жителькѣ, прозываемой Мамайки, изъ тѣхъ грабительскихъ денегъ далъ два рубля; а прочіе всякъ свою часть понесли: Савранскій, Сава, Верета и Василей Таранъ въ неизвѣстной ему, Алексію Тарану, Шпитовъ, а Павелъ Куриненко и онъ, Таранъ, отнѣсли потомъ свои части къ жителю Киевскому, Ивану Литвину, где находились, незавѣдомо воровскихъ, до забранія отголь овныхъ стоявшимъ тогда на Межигорскомъ форпосте, полку Киевского значковымъ товарищемъ, Стефаномъ Осовицкимъ, отъ коего де въ прошломъ, 763, году, Апреля 18 дня, сысканные имъ, Осовицкимъ, въ Киевѣ, по показанію гайдамаки Куриненки брата Ивана, разбойные вещи, при репортѣ, въ полковой судъ присланы, которыхъ описано и оцѣнено на девяносто восемь рублей, на семьдесятъ девять копеекъ; изъ коихъ, по опредѣленію полкового суда, священнику Левицкому, по показанному отъ него доношенію и при ономъ по приложенному безъ означенія порознь

всѣмъ вѣщи цены реестру, опознанныхъ пмъ своихъ вѣщей, по объявленной оценкѣ отдано на семьдесятъ девять рублей и дватцать копѣекъ; а послѣ того—жъ Апреля 30 дня, отъ самого Осовицкаго подъ росписку принявъ червонцами, рублевиками, тынѣми и шелегами тридцать четыре рубля, девяносто копеекъ три четверти и одну осмую долю копейки, а всего на сто на четырнатцать рублей, десять копѣекъ $\frac{3}{4}$ $\frac{1}{8}$ копейки; затемъ не опознанныхъ имъ, Левицкимъ, осталось вѣщей на девятнатцать рублей, пятьдесятъ копѣекъ, но чьи оныя вѣщи, какъ воръ Таранъ не показавъ, такъ, за непоимкою товарищей, знать невозможно; а за тѣмъ, сколько еще етаго священника Левицкаго претензіи остается, полковой судъ ни отъ пограничной комиссіи, ни отъ самого ево, Левицкаго, вида не имѣеть, чего де для слѣдуетъ ему, священнику, самому явится или повѣреннаго прислать въ судъ полковой и показать досталную свою претензію и осмотрѣть имеющихся ннѣ при полковомъ судѣ вѣщей, изъ коихъ что опознано, то и отдано быть имѣеть; сверхъ же того не удержано—ль чего изъ ограбленныхъ у него вѣщей значковымъ товарищемъ Осовицкимъ? въ томъ ему, Осовицкому, опредѣлена будетъ присяга; что же касается до оговоренныхъ по тому делу белгородскихъ жителей: Петра Куринаго и сына ево Ивана Куриненка въ передерживаніи гайдамакъ и во взяти Иваномъ Куриненкомъ изъ ограбленныхъ денегъ дву рублей, то въ согласіе права книги статута, роздѣла 3—го, артикула 32, объ оставленіи помянутому священнику Левицкому удовольствія и о уступленіи съ ними по законамъ къ преосвященному Митрополиту киевскому отъ полкового суда писано; и изъ нихъ де оной Иванъ Куриненко, по присылкѣ въ судъ полковой, противъ оговору вышепомянутого гайдамаки Тарана, винился, надъ коньмъ производятся пытки, а притомъ о имуществѣ его справки; а елико подлежить до киевскихъ жителей: Ивана Литвиненка и Марины Мамаихи, хотя оныя противъ оговору и не винились, показывая точную свою осѣдлость въ Киевѣ на Подолѣ, того ради къ поступленію съ ними по законамъ въ Киевской Магистратъ подъ карауломъ отправлены; изъ которыхъ Литвинъ принять съ темъ уверениемъ, что съ нимъ тоже поступлено будетъ по законамъ, а о точномъ показанной женки Мамаихи въ Киевѣ жителствѣ, о учиненіи справки и о присылкѣ оной цаки въ судъ полковой, о томъ въ сотенную Киевскую канцелярію предложено, и по такимъ обстоятелствамъ оное священника Левицкаго дѣло еще не рѣшено, а уповать оному окончанія къ слѣдующей 766 года генварской каденціи, требуя притомъ полковой градской судъ, чтобъ истецъ, священникъ Левицкій, для показанія досталной своей претензіи самъ явился или повѣ-

ренного своего приславъ; а какие въ томъ городскомъ судѣ грабительскіе вѣщи состоятъ, онымъ, при предписанной промемории предложенъ реестръ.

2. Истъ Киевскаго магистрата часто реченой де священникъ Левицкой поданнымъ въ магистратъ Киевской доношениемъ представилъ, что изъ ограбленныхъ де у него, Левицкаго, гайдамаками денегъ и пожитковъ присилъ о взысканіи данныхъ гайдамакою Павломъ Куриненкомъ преорскому жителю, Марке Теслѣ, семнадцати рублей взысканія и отлачи ему, Левицкому, почему де оной Тесля въ тотъ магистратъ сысканъ и допрашиванъ, и въ присмѣ техъ денегъ незавѣдомо грабительскихъ не заперся, кои съ него, Тесли, и взысканы, но въ то время безъ представленія къ команде самому ему, Левицкому, не отданы, а, по присланному въ тотъ магистратъ отъ его Сиятельства, господина генерала фельтмаршала, сенатора, бывшаго малороссійскаго гетмана и кавалера, графа Кирила Григорьевича Разумовскаго, вѣлено тѣ взысканные деньги отослать въ пограничную комисію, которые притомъ въ оную комисію и присланы; при нынѣшнемъ же зѣ господами полскими комисарями присудствіи, хотя объявленному священнику Левицкому отъ насъ, російскихъ комисаровъ, объявлено было, чтобъ онъ для dokonчания своего дела и получения удовольствія ехавъ въ Козелець, въ Киевской полковой гражданской судъ, по оной, представляя чинимую ему якобы въ томъ суде волокиту, требовавъ по показанной отъ него въ судахъ пограничныхъ претензіи рѣшенія и удовольствія, а господа полскіе комисары, не утверждаясь на чинимомъ въ Киевскомъ градскомъ суде слѣдствіи, требовали-жъ, дабы содержащихся въ томъ градскомъ судѣ гайдамакъ къ суду пограничному поставить; но, понеже оной священникъ Левицкой, по ограбленіи его гайдамаками, не ища въ судахъ пограничныхъ по порядку, но миновавъ оныя, прошение подавъ въ ономъ Киевскомъ градскомъ суде, где потому надъ пойманными гайдамаками надлежащее въ силѣ правъ слѣдствіе и розыски производятся и изъ котораго въ числѣ иску, какъ выше писано, не малою частию грабленныхъ своихъ вѣщей и нѣкоторое число денегъ онъ, Левицкой, уже получалъ, слѣдственно потому въ томъ городскомъ судѣ подлежить ему, Левицкому, окончанія и досталнаго въ сыску своемъ удовольствія ожидать; что же касается до требованія господъ полскихъ комисаровъ о поставке въ судъ пограничной гайдамакъ, и то, ежели оныхъ ставятъ, то надлежать будетъ уже и слѣдственное дѣло, къ разсмотрѣванію и dokonчанію въ судъ пограничный взять, въ чемъ, по объявленнымъ обстоятельствамъ имъ малою згодности нѣтъ; но ежели тотъ городской судъ при рѣшеніи, какое не въ силе законовъ доволствіе учинилъ, тобъ въ то время по апелляціи оное

дѣло потребовано быть могло въ пограничные суда; ктому-жъ какое число у него, священника Левицкого, денегъ и какіе иманно вѣщи гайдамаками пограблены, о томъ въ комиссіи ни малого вида не имѣется; того ради приговорили учинить слѣдующее: 1) Когда отъ исца, священника Левицкого, всему ограбленному у него имуществу съ показаніемъ каждой вѣщи цѣны и числу денгамъ, и что въ то число сколько имъ принято, и за темъ чего не принято, такожъ и отъ другаго села Музычь священника-жъ Луки Богдановича, коего ты-жъ гайдамаки и въ то-жъ время когда и Левицкого, ограбили, то, на коликую сумму имѣнія у него пограблено, съ ценою реестры въ россійскую пограничную комиссію поданы будутъ, въ то время сообщеніемъ оныхъ писать въ киевскій градской судъ съ такимъ притомъ требованіемъ, чтобъ оной судъ слѣдующее ихъ, священниковъ, дѣло, сыскавъ по оному всѣхъ отговорныхъ людей, въ томъ числѣ и отосланного въ Киевской магистратъ киевскаго жителя Ивана Митвинька, и употреба всякую возможность, въ решение правилъ въ непродолжительномъ времени и по крайнѣй мѣрѣ въ будущемъ Декабрѣ мѣсяце сего, 1765, года; и чего въ подлежащей искъ доставать не будетъ, то, въ такомъ случаѣ, въ силѣ правъ и указовъ при рѣшеніи расположить выли на приемщиковъ грабленыхъ пожитковъ и денегъ и на пристанодержателей, у кого тѣ гайдамаки укрывательство имѣли, и такимъ образомъ въ претензіяхъ ихъ священниковъ и съ понесенными убытками удовлетворять безвозвратно, дабы отъ нихъ, священниковъ, о неудовольствіи впредъ иску и затрудненія проходить не могло; и для того благоволили-бъ господа комиссары Киевскаго воеводства приказать онымъ священникамъ: Левицкому и Богдановичу, ехать въ Козелецъ и явится въ Киевскомъ градскомъ судѣ. 2. Имѣющіеся въ пограничной комиссіи присланные изъ Киевскаго магистрата, взысканные съ преорскою жителя Тесли, данные ему гайдамакою Куриненкомъ, денги—семнатцать рублей въ удовольствіе священника Левицкого отдать съ роспискою на нынѣшней каденціи; которые и отданы. Коллежской Ассессоръ и пограничный комиссаръ Иванъ Лусиновъ. Бунчуковый Товарышъ и пограничный комиссаръ Василь Дунинъ-Борковский.

Книга пограничныхъ судовъ Киевскаго воеводства, № 206, годъ 1754—1775; листъ 142. Тотъ-же актъ. на польскомъ языкѣ внесенъ въ книгу пограничныхъ судовъ киевскаго воеводства № 208, годъ 1761—1775; листъ 135.

CCCLV.

Жалоба дворянина Василя-Антонія Дворецкаго-Богдановича на монаховъ Кіево-Софійскаго монастыря о томъ, что они покровительствуютъ гайдашакамъ, передерживаютъ ихъ подъ благовидными предлогами въ своихъ имѣніяхъ, дозволяютъ имъ оттуда дѣлать нападенія на шляхетскія имѣнія и освобождаютъ ихъ изъ подъ стражи въ случаѣ поимки. 1765. Юля 24.

Roku tysiąc siedmset sześćdziesiątego piątego, miesiąca Julii dwudziestego czwartego dnia stili romani.

Na urządzie pogranicznym ziemskim kijowskim, podczas komisji sądów pogranicznych w dobrach Motowidłównce, na miejscu zwykłym, agitującej się, przedemną, Maciejem z Berezowa Berezowskim regentem i susceptantem pogranicznym generału województwa Kijowskiego, i xiegami niniejszemi, ziemskimi, pogranicznymi, kijowskimi, stanąwszy oczwiescie przed sądem pogranicznym województwa Kijowskiego, w Motowidłównce agitującym się, wielmożny jego mość pan Bazyli Antoni Dworzecki Bohdanowicz, skarbnik orszański, chcąc się emundować od niesłusznie włożonych pretenzji przez wielebnych ojców, czerców monasteru Kijowo-Sofieskiego, a swoje rzetelniejsze i dowodniejsze promowować krzywdy i dochodzić, jako dawny process opiewa, także nowe prawnie nie zaniechać prozekwować, czyni oświadczenie i potrzebie żałobę naprzeciwko wielebny m czercom kijowo-sofieskim, niegodziwe świeckim, a bardziej duchownym nieprzystojne dzieło pełniącym i też samo pokrywającym, zanosi w ten sposób: iż ich mość obżałowani, mimo prawo boskie i świeckie postępując, ludzi swawolnych, rozpustnych, na wszystko złe wyuzdanych, hajdamaków, pod pokrywką i kolorem niby na dewocyi, jednych w monasterze, drugich po futorach, dworkach, wsiach trzymając, żadnej z excessantów sprawiedliwości nie czynią, ale, pobbłazając dla niegodziwego z bliźniego substancyi spanoszenia się i zysku, zacząwszy od roku tysiąc siedmset pięćdziesiątego, hajdamakom, manifestanta rabującym, protekcyą dawać i dotychczas nieprzestannie dają i protegują, protestanta przez to do kilkunastu tysięcy szkody przypro-

wadzili, co dawniejszemi dokumentami, processem od lat kilkunastu dowodnie wyprowadzono będzie; nie dość na tym, że sami na rekwizycją godnych ludzi żadnej satysfakcyi, ani sprawiedliwości z ludzi swych swywolnych, na wszystko złe licencyowanych, nie czynią, ale jeszcze i drugich do tejsze nieuczynności fomentują i pobudzają, przez co komparenta i drugich ludzi do szkody wielkiej przyprowadzają; jakoż i w roku tysiąc siedmsat pięćdziesiątym piątym in Julio, pokazując niby akt miłosierny, ale to non propter Jesum sed propter esum cudzej własności, roboczego Stepana Wasylenka, człeka ze wsi Łuki, dzierzawy protestanta, zbiegłego, aktualnego złodzieja i hajdamakę, z Kijowa na komissyą stawionego i inkarcerowanego, aby ich mościów obżałowanych którego ad actum complicitatis et conniventiae nie powołał, z turmy jaśnie wielmożnych sędziów pogranicznych rossyjskich wyręczywszy, niemały czas w Białohorodce, na hajdamactwo nieraz wychodzącego, przechwałki na żałującego czyniącego,—u siebie trzymali; potym, dla lepszego na wszystko złe zaprawienia i wyexercytowania, cum benedictione do Siczy wyprawili, a uskarżającemu się przez to nieznośną szkodę uczynili; jeszcze nie kontentując się tym, formując i wymyślając z jakowejści złości czyli causa niegodziwego zysku, w roku tysiąc siedmsat pięćdziesiątym ósmym, dnia dwudziestego Novembris, nasławszy w polską granicę na wieś Łukę ludzi różnych, hultajów złoczyńców, jednych ociec Jafet, natenczas horodniczy białohorodzki, przekupiwszy, drugich popoiwszy, do osób kilkunastu w nocy, to jest: Mikułkę hajdamakę, mieniać go być leśniczym, Iwana Mielnika, Pawła Sawenka, Prychodka, Pawła Kurynenka i innych, po imionach ich mościom czercom wiadomych, nasławszy, szlacheica, urodzonego Józefa Hulanickiego, z dziećmi i całym dobytkiem zabrali, jeszcze chłopowi Haurykowi Tkaczenkowi, poddanemu łuckiemu, wółów cztery ukradli i ad requisitionem żadnej sprawiedliwości manifestantowi nie uczynili; urodzonego Józefa Hulanickiego z żoną w szynku pod Zaborijem, z deklaracyą przez ojca Jafeta świadczenia łask, osadzili, i gdy urodzony Hulanicki, posiedziawszy niejaki czas, widząc swe złe, na Polską stronę powrócił, w tymże szynku pierwiej siedział chłop z Bobrcy, potym Niczypor, poddany wielebnych czerców sofijskich, na ostatek Anton Koreń z rok, i szynk ten po odejściu urodzonego Hulanickiego więcej jak w półtora roku nie z okazji manifestującego się, ani urodzonego Hulanickiego, zgorzał; non postremum i to donosi, że z pobłażania i konserwowania przez wielebnych czerców kijowo-sofijskich monasteru hajdamaków, zebrawszy się z Białohorodki czterech, i przybrawszy do siebie z Prewarki i z Kijowa,

manifestanta niedawnemi laty przed wigilią świętych Trzech Królów ruskich w Łuce napadli, że ledwie za łaską bożą obronił się, i gdy ich gościom obżałowanym donoszono, ich mość, to pokrywając, żadnej sprawiedliwości nie dali, ale owszem ochraniali, którzy na kilku miejscach potym rabowali; i teraz tejże kompanii białohorodzki poddany, na imię Pawło Kurynenko, zebrawszy do siebie pięciu z różnym orężem, po nad granicę chodzi, ludziom krzywdę robi, w Białohorodce u ojca i innych krewnych i sąsiadów często bywa, na protestanta przechwałki zdrowie, fortunę i życie ustawnie czyni, a ich mość ojcowie, wiedząc dobrze o tym, że w Białohorodce bywa, brać nie chcą, ani żadnej komendzie wiadomości nie dają i od złego nie wstrzymują, a na komparenta różne pretensye z niesprawiedliwą potwarzają, nigdy dowieść niemogące, zmyślają, process fabrykują, jakoż niedawnemi czasy, sfabrykowawszy kondemnatę niby w pogranicznych sądach, czyli sami przez się, czyli jakim sposobem uwiodłszy urodzonego Jana Szkuratowskiego, zaszczycają się, która in nullo iudicio subsistere może, bo ani w regestrze adnotowana, ani w protokole dekretowym znajduje się, ani relacyi pozwu do niej pokażą, i in vitrate acsi kondemnaty, na protestancie będącej, loco peragendaе executionis, przypozew wydali; o którą wyżwyrażoną pretensyę, o stawienie i wydanie Stefana Wasylenka i o fabrykacyą kondemnaty, z obżałowanemi pro paenis jure agere nie zaniechać deklaruje, i sprawiedliwej decyzyi u jaśnie wielmożnych ich mościów panów sędziów i komissarzów pogranicznych obojga narodów w pomienionej krzywdzie swojej doprasza się. Bazyli Antoni Dworzecki Bohdanowicz, manu propria.

Книга пограничных судовъ Киевскаго воеводства, годъ 1761—1775, № 208; листъ 137.

CCCLVI.

Показанія, отобранныя въ Каменецъ-подольскомъ градскомъ судѣ отъ дворянина Станислава Потоцкаго, въ домѣ котораго укрывался гайдмака—Иванъ Мединскій: 1766. Июля 3.

Feria quinta in crastino festi visitationis B. V. M; anno Damini 1766.

Nobilis Stanislaus Potocki, statutus incarceratus, habens annos circiter triginta, in haec verba recognovit: Ja, Stanisław Potocki, miałem rodziców: Mikołaja Potockiego oycę, y Teresę Jaslakiewiczównę, matkę, rodziłem się w Pokuciu, we wsi Czółkanach, gdzie rodzicie moi trzymali żupę solną w dobrach Rachini J. O. xięcia Czetwertyńskiego, przez lat kilka. Pó śmierci oycę mego, którego na podjeździe zabito, matka, zubożawszy, we czterech latach wieku mego oddała mnie do jegomości xiędza Bornicza, proboszcza Kozłowskiego, który, jakem podrosł, dawał mnie z swemi siostrzeńcami do szkół do Złoczowa, gdzie, traktuiąc szkoły przez lat pięć, przystałem potym do J. O. xięcia jegomości Jabłonowskiego, starosty nowogrodzkiego, za pisarza magazynowego, w Podhorcach nad Strziem przez lat trzy służyłem, przez który czas służby moiej nikomu żadney krzywdy nie uczyniłem; a po skąconey tey służbie, wrociłem się znowu do jegomości xiędza Bornicza, proboszcza Kozłowskiego, u ktorego byłem lat cztery: pilnowałem gospodarstwa, y tam, mając wszystko w ręku, żadney krzywdy nikomu nie uczyniłem. Po skąconey tey służbie, tenże jego mość xiądz proboszcz Kozłowski rekomendował mnie do dworu, J. W. Kuropatnickiego, kasztelana Biedzkiego, gdzie za szatnego służyłem; a będąc w tey służbie lat pięć, żadney krzywdy ani szkody nikomu nie uczyniłem. Ztamtąd odstawszy, przystałem do jegomości pana Staniszewskiego, komissarza J. W. wojewody kijowskiego dla exercytacyi rachunków do pióra; y tam będąc lat dwa, żadney krzywdy nikomu nie uczyniłem. Od tegoż odstawszy, przyiołem służbę u jey mości pani Aksakowej, siostry J. W. Kuropatnickiego, gdzie, przez pułszosta roku będąc, rządziłem wszystkim, y do Gdańska przez lat dwa chodziłem, y tam krzywdy żadney nikomu nie uczyniłem, owszem, mnie się należy ze skarbu W. Aksakowej złotych pięćset. Gdzie,

dowiedziawszy się, że matka moja w Borszczowie, dobrach J. W. Dydyńskiego, kasztelana Lubaczewskiego, na Podolu zostaie, ktorey lat szesnaście nie widziałem, nie wiedząc gdzie się obraca, podziękowawszy za służbę, udałem się na Podole, y, przyechawszy do Borszczowa, przyjąłem służbę u I. W. Dydyńskiego, kasztelana Lubaczewskiego; gdzie pierwszego roku dla dojrzenia statków byłem odesłany na Wołyń; zkąd powrociwszy, ożeniłem się w Borszczowie: poiołem sobie za żonę Katarzynę Wyksciankę, przy J. W. Dydyńskiey kasztelanowej będącą; y J. W. Dydyński, kasztelan Lubaczewski, puścił mi dworzysko z gruntem w dobrach swoich, wsi Muszkatowcach, dożywociem, dawszy mi dyspozycyą dozierania lasów muszkato-wskich. Tam mieszkając, wilią najswiętszey panny rożancowy podług kalendarza ruskiego, roku przeszłego, 1765, Iwan Mcdyński, diak, przyjechał z Wołkowiec do Muszkatowiec, który, zdybawszy mnie na wsi, prosił, aby mógł gdzie przenocować, iam odpowiedział, aby do karczmy, albo do człeka iakiego zaiechał, a, naostatek, choć y do moiey chałupy zajedź; a miałem pierwsze z nim poznanie przez przedanie konia, którego żydzi borsukowscy kupili u tegoż Iwana Medyńskiego, a mnie żydzi na ten czas dali złotych trzy, zem dopomógł im kupna. Zaiechał tedy ten Iwan Medyński do mnie, y, bawiąc u mnie dni trzy, zaręczył dziwkę u Hrynka Piernaka, poddanego Muszkatowskiego, a nie mając za co zaręczyn sprawić, sprzedał konia bratu memu, Michaławi Potockiemu, za pułpięta talera, pod tą kondycyą, aby go odesłał do jego krewnych o mil kilka, y za odesłanie cztereyk jagieł deklarował. Którego powiozł brat moj Michał na Ukrainę; bawił się w tey drodze pułtrzeci niedzieli moim koniem, ktorego tenże Jan Medyński wymieniał za klacz, którą brat powrocił, y cztereyk jagieł przywiozł, powiadając, że we wsi Sledziach te jagły wzioł Jan Medyński u krewnego swego, y bratu memu dał; od tego czasu nie widziałem się z Janem Medyńskim, aż dopiero roku terazniejszego, 1766, w wielki post, przywiozł go mieszczanin borszczowski, nazywający się Duszko, do Muszkatowiec y zaiechał do Jana Pecury, pasiecznika, ktory mu był winien złotych ośm, a nie zastawszy tegoż pasiecznika, przyszedł wieczorem do mnie y u mnie przenocował. Nazajutrz prosił mnie, abym go odesłał do jego krewnych, ktoremu odpowiedziałem, że sposobności nie mam odsyłać; poszedł tedy odcmnie, iak ludzie powiadali, do Wołkowiec; potym dnia pierwszego marca roku terazniejszego człek wołkowiecki, którego nazwiska nie wiem, przywiozł go do mnie, ktory, przyszedłszy do izby, mówił do mnie, że się gniewacie na mnie za wymienianie konia za klacz, dopłacam reszcie; y wy-

liczył mi w przytomności domowych złotych piędziesiąt wrocławskimi; prosił, abym mu dał ięć; kazałem dać, a sam poszedłem do popa muszkatońskiego, z kąd powróciwszy, zastałem tegoż Jana Medyńskiego napiiającego się z bratem moim Michałem, u ktorego konia kupował, y dał był talerów sześć y złotych dwa za konia bratu memu, co ia ganilem, że tanio brat sprzedał; dodał tedy pułpięta złotego, mówiąc, aby ten koń był u mego brata, poki się z drogi nie wrocę; ktorego miał wieść ten chłop wołkowiecki, który go do mnie przywiozł, a że był napity, układ się spać; tak zasnął, że y u mnie targował drugiego konia, dając pięć talerów, ktorych nie chciałem brać, bo nie miał zupełnie; matka moja mówiła do mnie, abym się z nim zgodził, y wymiarkował z kąd ma pieniądze y dać do dworu znać. W tym samym nadiechał pop wołkowiecki Grzegorz z żoną swoją y Antonim, popem muszkatońskim, szwagrem swoim, a, stanowszy przed wrotyma memi, pytali się, ieżeli iest u mnie Jan Medynski? na co odpowiedziałem, nie wiedząc przyczyny, czego by za nim iezdźili? że go nie masz u mnie; pytali się powtornie, abym prawdę powiedział, ieżeli iest; odpowiedziałem: że będziecie się z nim widzieli, czyli dziś, czyli jutro, kiedy wam potrzeba; wrocili się do popa muszkatońckiego; w tym punkcie do mnie przyszli, a zastawszy spiącego Jana Medyńskiego, pop wołkowiecki mówił te słowa: »żegnaycie się ludzie ode złego«; a potym go obudziwszy, wyioł z kieszeni swoiey pieniądze, oddawał temuż Janowi Medyńskiemu, mówiąc: »na ci te pieniądze, cośmi dał na dziesięć mszy y na inne nabożeństwo złotych kilka; położył te pieniądze na stole y tenże Medyński wzioł, a pop, obrocivszy się, świadczył się będącemi w izbie, że mu pieniądze oddał. Jam, to zabaczywszy, nie wiedząc co się dzieie, kazałem y bratu memu Michałowi, żeby także pieniądze, za konia wzięte, oddał temuż Medyńskiemu, iakoż y oddał zupełnie. Ja także złotych piędziesiąt, dodanych mi do konia, oddawałem, ale ich Medyński brać nie chciał, mówiąc: czyli mi nie wolno swoiey pracy dać komu chceć, ile kiedy się należy? Pytałem się po trzy razy popa wołkowieckiego y żony jego i matka moja pytała się, ieżeli co wiedzą — na tego Medyńskiego? żeby przestrzegli. Odpowiedział pop: »że żapnego kłopotu mieć nie będziesz, tylko go z chałupy wypędź, bom słyszał, że się z moim parobkim namawiał, czyli mam pieniądze, czy bywam w pasiece w lesie? to się obiecał być; mówił, y więcęcy pop: »że dla tego oddaie pieniądze, na msze mi dane, bo mam insze obligacye. •A iakiem zwierzył się, że dam do dworu znać, pop wołkowiecki powiedział mi, żeby nie dawać, bo mu może nic nie być, nie zginie, a mścił by się, aboby spa-

lił, albo iako szkodę uczynił; i tak ja nie dawałem znać do dworu, tylkom go wypędził od siebie. Pieniądze zaś te, złotych piędziesiąt, za konia dopłacane, zostały przy mnie, a gdy byłem potym wzięty w areszt, z tych złotych dwadzieścia y pięć dałem w zamku Borszczowskim imé panu Postępskiemu, a drugie złotych 25 oddałem przez spowiednika. Ja zaś przed Bogiem y ludźmi oświadczam, że z tymże Janem Medyńskim y innemi na rabunku w Iezierzanach ani inszych mieyscach nie byłem, anim ich znał, ani o tym, ani innych ich uczynkach nie wiedział. Wzięty byłem w areszt pierwszy do zamku Borszczowskiego, gdzie niedziel kilka siedziałem; a potym przez podiazd zaprowadzony do Kamieńca y w więzieniu na obwachu siedzę miesiąc już czwarty; a teraz stawiony iestem do sądu. Stanisław Potocki, manu propria. Thōmasz Rutkowski, castrensis capitaneatus Camenecensis Podoliae subdelegatus juratus, manu propria. Petrus Kłodnicki, castrensis capitaneatus Camenecensis Podoliae subdelegatus juratus, manu propria.

Инквизициѣи Каменецъ-Подольскаго земскаго суда, № 4129; пакеть № 3.

CCCLVII.

Показанія, данныя крестьяниномъ Иваномъ Малинюкомъ объ участи его отца въ грабежъ.—1766. Юля 3.

Feria quinta, in crastino festi visitationis beatissimae virginis Mariae, anno Domini 1766.

Laboriosus Iwan, statutus incarceratus, habens annos circiter viginti, in haec verba recognovit: Ja, Iwan, rodziłem się we wsi Wołkowcach pod Borszczowem, mam oycą Iwana Maliniuką y Nastię matkę, do tych czas żyjące; ociec, z racyi popełnionego w Jezierzanach w roku terazniejszym excessu, niewiedzieć gdzie uciekł, a matka dotąd iest w Wołkowcach, cho-

robą złożona; tamże, przy rodzicach, wychowany byłem y przez czas cały wieku mego krzywdy nikomu nie uczyniłem. W roku terazniejszym, w post podług kalendarza rzymskiego, byłem na pańszczyźnie, a ociec mój, Iwan Maliniuk, z diakami: iednym Janem Medyńskim, a drugim także Janem diakiem Wołkowieckim, w południe, będąc najeży, pojechał iako powiadali do Łanowiec, ale ja nie wiem, gdzie się obrocili? Tey samey nocy Iwan Maliniuk, ociec moy, powrocił do domu y sam tylko; jak mi matka moja powiadała, od oycy słysząc, iż wspomnieni diacy nie wyiawiali, na iaką akcyą y gdzie iadą? y że ociec moy chciał dać znać do dworu o tych diakach, wyiaśniając ich exces, tylko że Jan, diak Wołkowiecki, przeszedł go, y wzioł, do szkołki, gdzie mu dał złotych dwadzieścia monetą Wrocławską. A gdy na dniu trzecim złapano tegoż Jana diaka wołkowieckiego, ociec moy uciekł, a złotych dwadzieścia zostało się na pułce, w chuście zawiązane, które potym, że y diak Jan złapany, we dworze osadzony, wyznał, iż oycu memu dał, regimentarz, z podjazdem w Wołkowcach będący, od matki moiey odebrał; co się działo w niedziel pięć po ucieczce oycy mego, który miał być aktualnie na rachunku w Jezierzanach. Mnie podiazd, do Wołkowiec przyszedłszy, z domu wzioł; regimentarz podjazdu bić mnie strasznie kazał, abym się przyznał do czego, ale ja, nie będąc nic wiadomy, nie przyznawałem się. Oddano mnie do Kamięca do więzienia na obwach, gdzie siedzę niedziel czterenaście, a teraz stawiony iestem do sądu. Laboriosus respondens, ignarus litterarum, signum sanctae crucis posuit ⊕. Thomas Rutkowski, castrensis capitaneatus Camenecensis Podoliae subdelegatus juratus, manu propria. Petrus Kłodnicki, castrensis capitaneatus Camenecensis Podoliae subdelegatus juratus, manu propria.

Инквизиция Каменецъ подольскаго земскаго суда, № 4129, пакетъ № 6.

СССЛ VIII.

Опредѣленіе пограничнаго суда Кіевскаго воеводства о выдачѣ польскимъ властямъ гайдамака Ивана Пугача, арестованнаго при Переяславскомъ полковомъ судѣ. 1767. Июля 13.

1767 года, Июля 13 дня, російскіе учрежденные пограничные комиссары, въ присутствіи на полской сторонѣ у вельможныхъ господъ судей и комиссаровъ пограничныхъ Кіевскаго воеводства, слушавъ дѣла, произведеннаго въ малороссійской переяславской полковой канцеляріи о пойманномъ по претензіи мошевскаго губернатора, Войцеха Ланскаго, присланнаго въ російскую пограничную комиссію изъ той полковой канцеляріи, въ силѣ указа малороссійской коллегіи, для отдачи въ полскую сторону, полскомъ подданномъ, ворѣ Иване Пугачѣ, которой въ оной Переяславской полковой канцеляріи по допросу и розыску винился въ краже у разныхъ полскихъ людей лошадей и въ пострѣленіи Мошенскаго священника лошади изъ пистолета; которой, будучи представленъ въ судѣ пограничномъ, въ сходность его въ переяславской полковой канцеляріи показанія, во всехъ признанныхъ имъ по допросу и розыску, воровствахъ винился; для того приговорено его, Пугача, яко вора и полского подданнаго, къ поступленію съ нимъ по правамъ полскимъ, отдать вельможнымъ господамъ судьямъ и комиссарамъ пограничнымъ Кіевскаго воеводства на нынешней каденціи съ роспискою; а какое объ немъ, Пугачѣ, по полковой Переяславской канцеляріи было произвожденіе, о томъ, для ведома, съ променоріи той полковой канцеляріи въ полскую пограничную комиссію выдать копию. Коллежскій Ассесоръ і пограничный комиссаръ Иванъ Мусинъ.—Бунчуковъ товарищъ и пограничный комиссаръ Михаилъ Миклашевскій. Въ должности секретаря Коллежскій Регистраторъ Андрей Быковъ.

Книга пограничныхъ судовъ Кіевскаго воеводства, № 206, годъ 1754—1775; листъ 270.

CCCLIX.

Рапортъ Лубенской полковой канцеляріи въ Малороссійскую коллегію, содержащій донесеніе о нападеніи разбойниковъ на домъ войскового товарища, Ивана Ковалевскаго. 1767. Декабря 21.

Въ малороссійскую коллегію зъ полковой Лубенской канцеляріи репортъ.

Сего Декабря 12 дня зъ сотенного Яблуновскаго правленія присланымъ въ полковую Лубенскую канцелярію репортомъ представлено: войскового де товарища Ивана Ковалевскаго жена, Федосія Ковалевская, въ оное сотенное Яблуновское правленіе подала доношеніе, а въ ономъ написала: сего де Декабря 10 противъ 11 чисель, ночью, папавъ на домъ еи, Ковалевской, разбойники челоуѣка до десяти или болѣе, того доподлеина знать не можетъ, зъ ружжами и болшими ножами, перевязали въ ономъ домѣ всѣхъ людей, и, вломивсь въ комнатное окно, войшедши въ избу, связавъ еи самую, Ковалевскую, дѣтей еи и бывшихъ съ нею женъ, и первѣе били еи тиранско до смерти, допытуюсь червонцовъ, обрѣзали на рукахъ палце, а потомъ, оставя еи, набросивши на еи подушекъ, сказывая: «точно уже де она нежива» и отобравши ключи, поотмыкавъ всѣ скрыне, забрали въ оныхъ и въ избахъ: готовыхъ денегъ рублей до пяти сотъ разной сребраной и мѣдной монеты, одежду мужескую и женскую, зъ разныхъ матерій зшитую, и суконную, платье, сребраную посуду, ланцюжокъ золотой и на ономъ дукать золотой-же, полотна и протчего до немалого числа, чего всего на сумму выходитъ рублей на тысячу и болѣе, а что де именно—у того доношенія именной реестръ приложила, и тое де все тѣ разбойники увезли трактомъ, до Лубенъ идущимъ; примѣтитъ-же де ихъ разбойниковъ въ лице она, Ковалевская, и еи люде не могли, потому что лица были ихъ совсемъ помазаны, но толко говорятъ они по великороссійску, а сами были въ нагольныхъ кожухахъ и у косахъ; ружжа были при нихъ зъ штыками, и единого разбойника-жъ на щеки шрамъ; и просила де онъ, Ковалевская, о происканіи и поимки какъ тѣхъ самихъ разбойниковъ, такъ не будетъ ли чего хто зъ тѣхъ

вещей какимъ нибудь способомъ гдѣ збувати, учинить въ силѣ указовъ поиски и публикаціи, потомъ для того-жъ къ вышшой командѣ репортовать. Почему де, хотя для сыску и поимки помянутыхъ разбойниковъ и заграбленныхъ ими пожитковъ, заразъ атаманъ сотенный яблуневскій, Иванъ Стефановъ, съ командою прямо трактомъ Лубенскимъ отправился, однакъ тѣмъ репортомъ прошено—и отъ полковой Лубенской канцеляріи, куда подлжитъ, чрезъ указы предложить, а въ сумежные полковые канцеляріи промеморіями сообщить о проискиваніи помянутыхъ разбойниковъ и заграбленныхъ ими пожитковъ, о которыхъ прописанного реестра, отъ Ковалевской поданного, справочная копія при томъ репортѣ приложена. Почему о сыску оныхъ разбойниковъ, такожъ о пересматриваніи разграбленныхъ ими въ домѣ войскового товарища Ивана Ковалевского пожитковъ, съ сообщеніемъ съ показанного реестра справочныхъ копій, не будетъ ли кто чего съ тѣхъ вещей какимъ нибудь способомъ збувать, и ежели-бъ съ оныхъ разбойниковъ кто сыскаеть, и съ тѣхъ пожитковъ у кого что присмотрѣно было,—таковаго взятіи подъ караулъ со всѣмъ тѣмъ, что при немъ моглобъ сыскаеться, и о присылки въ судъ гродскій Лубенскій подъ крѣпкимъ карауломъ, для поступленія съ нимъ по законамъ, отъ полковой канцеляріи во всѣ полку Лубенского сотенные правленія указами предложено, а сумежныхъ полковъ въ полковые канцеляріи, такожъ и въ Рясскій пѣхотный полкъ, промеморіями сообщено. Для того о вышписанномъ въ Малороссійскую коллегію полковая Лубенская канцелярія репортуетъ, и притомъ, прилагая съ онаго реестра о разграбленномъ имуществѣ справочную кошію, покорно просить—о такомъже сыску вышписанныхъ разбойниковъ и о пересматриваніи заграбленныхъ ими въ домѣ показанного войскового товарища Ковалевского пожитковъ, во всѣ малороссійскихъ полковъ полковые канцеляріи, такожъ въ Слободскую, Украинскую и Новороссійскую губернскіе канцеляріи указами предложить. Судія полковый лубенскій, Василь Стефановичъ; полковый писарь—Яковъ Корнѣевичъ. 1767 году. Декабря 21 дня.

Дѣло объ ограбленіи дома в. т. Ковалевскаго—изъ бумагъ Кіевской генералъ-губернаторской канцеляріи. Сообщено дѣйствительнымъ членомъ Коммиссіи, М. А. Максимовичемъ. Листъ 1.

CCCLX.

Жалоба, поданная въ Малороссійскую коллегію войсковымъ товарищемъ, Иваномъ Ковалевскимъ, объ ограбленіи его дома неизвѣстными разбойниками. 1767. Декабря 23.

Въ малороссійскую коллегію нижайшее доношеніе.

Малороссійской коллегіи зъ поднесенныхъ отъ мене жалобъ, какъ мене враждебники и ненавистники мои, въ надежду беззаконной городско-го Прилуцкого суда выволанцемъ цубликаціи, гвалтовно грабятъ, земля и грунты отнимаютъ и на животъ мой гонять, извѣстно; для чего я, въ силу указовъ и законовъ, охраненія въ тѣхъ жалобахъ просилъ, но того еще и донинѣ не получилъ; о чемъ ненавистники и враждебники будучи извѣстны, съ оныхъ невѣдомо кто, въ небытность мою въ домъ, но—въ Глуховѣ, сего Декабря съ 10 противъ 11 чисель, въ самую полночь, разбоемъ въ нѣсколко человекъ вершниковъ и санни пѣшихъ, напавъ на жилой мой дворъ, въ самомъ местечку Яблуневѣ поузъ дворъ отрѣшенного Яблуневского сотника, Алексѣя Чернѣцкого состояцій, (въ которого и выборныи козаки съ ружжомъ на часахъ всегда находятся и тогда были), въ ономъ находячихся моихъ людей, коихъ мужеска и женска полу до двадцати душъ было, перевязавъ, били, и, въ одну хату позводивши и поставивши одного съ ружемъ и ножомъ на караулъ, страшая смертію, оставили, а сами всѣ, вломився окномъ въ жилле, гдѣ снаходилась жена зъ двома дѣтми, бабою и служанками, и тамо дѣтей, съ коихъ дочеръ одинадцать а сыну восемъ годъ, такожь бабу и служанки, по вышесписанному, перевязавъ, и смертію устраивъ, подъ сдннымъ карауломъ ложа в ѣхъ за печь, оставили, жену—жъ разными орудіями, допытуясь денегъ и имѣній, звязавши—жъ, тиранско мучили, и, допытавшись ключей отъ скрынъ, комнатъ и имбаровъ, положила жеу вязанну ниць къ землѣ, и набравши съ кровати подушокъ, набросали, а сами, поодмыкавъ комнаты, и въ нихъ скрыне, денги и имѣніе все до послѣдной рубашки на

бывшіе при нихъ подводы забрали и безвѣстно уѣхали, и притомъ порицая мене выволанцемъ, смерти предать, гдѣ ни попавъ, на пути или въ домѣ, объѣзжая, еще быть—яростно хвалились; а что въ то время мене не застали—сожалѣли; о чемъ всемъ я, ѣдучи зъ Глухова въ полковую Полтавскую щетную комиссію, на пути извѣстясь, въ оный домъ свой сего Декабря 23 дня прибылъ и засталъ въ вышеписанномъ разореніи, а жену близсмертну, и отъ мученія безобразну, такожь дѣтей отъ страха бывшого болныхъ, и людей перепуганныхъ; какъ же жена змучена, о томъ учиненной по мученіи надъ нею описи копію, и реестръ забратому оными разбойниками имѣнію и денгамъ, въ высокоимлостивѣйшее разсмотрѣніе Малороссійской коллегіи у сего прилагаю, ибо хотя потомъ раззореніи и мученіи воровскомъ заразъ на другій того день, еже есть 11 дня сего Декабря, сошедшись нѣкоторая яблундовская старшина и сосѣдство, отъ жены доношеніе и реестръ имѣнію въ сотенное Яблундовское правленіе, для представленія о такомъ зломъ учинку вышшой командѣ и правительствомъ, сочинили, и оныя поданы, о чемъ упователно и малороссійской коллегіи отъ подковой Лубенской канцеляріи представлено, еднакъ оный реестръ сочиненъ неисправно, посему, что жена о томъ не помнитъ, а сочиненъ онъ толко съ показанія бабы да служанокъ и сознанія о имѣніи сосѣдъ. И того ради Малороссійской коллегіи я всенижайше прошу—о такомъ зломъ мнѣ приключеніи и поимки воровъ, такожь къ опознанію по реестру вещей, во всей Малороссіи и въ Екатеринославской провинціи публикацію учинить, мене-жъ нижайшого отъ смерти и послѣднаго раззоренія, силою высочайшихъ указовъ и законовъ, по прежнимъ и сей моимъ прозбамъ, защититъ и охранитъ, и о томъ охраненія публикацію учинить, ибо безъ оного охраненія не толко въ Полтаву, но ни-же зъ дому въ добра мои, за чигателство враждебническое на мой животъ, ѣхать я опасенъ; кто-жъ зъ ненавистниковъ моихъ земле, грунта, людей моихъ и скотъ разграбили, отъ тѣхъ суду гродскому Лубенскому тое отыскать и въ прежное мое владѣніе отдать; а мнѣ, для происка таковыхъ разбойниковъ, (яко люде мои нѣкоторыхъ примѣтили), и для опознанія имѣнія, откровенной указъ, съ тѣмъ, чтобъ суда гродскіе, въ случай требованія моего, по сему дѣлу вспоможеніе чинили, и дабы никто къ познанію моихъ имѣній въ домахъ своихъ, хтобъ онъ ни былъ, споровъ и дракъ чинить не дерзали и въ пристойныхъ и мнѣ потребныхъ мѣстахъ искать не воспреждали—выдать, и оный въ судъ гродскій Лубенскій, для порученія мнѣ (яко я за онымъ и въ малороссійскую коллегію, по вышеписанному, сохранныя мой животъ отъ враждебниковъ, ѣхать опасенъ), при осо-

бомъ указъ прислать высокомиловѣйше повелѣть. О семъ всенижайше просить войсковый товаришъ Иванъ Ковалевскій. 1767 году, Декабра 23 дня.

Дѣло объ ограбленіи дома в. т. Ковалевскаго, изъ бумагъ Кіевской генераль-губернаторской канцеляріи. Сообщено дѣйствительнымъ членомъ Коммисіи, М. А. Максимовичемъ. Листъ 11.

CCCLXL

Счетъ имущества, взятаго неизвѣстными разбойниками въ домъ войскового товарища, Ивана Ковалевского. 1767. Декабря 23.

Реестръ, сколько взято разбойниками денегъ и всякого имѣнія, съ положеніемъ всему цѣны, 1767 году 23 Декабря.

Званіе имѣнію.

	Руб.	Коп.
Денегъ сребной рублевой монеты	500	»
Сребной монеты гривенниковъ съ пятикопѣечниками въ кошелку, на канавацѣ красномъ сребромъ гаптованомъ . .	5	50
Мѣдной монеты	2	20
Ланцужокъ въ пятнадцать червонныхъ, считая червонный съ работою по два рубле и шестдесятъ копѣекъ, денегъ . .	39	»
Дукать золотой въ десяти червонцовъ, считая червонецъ съ работою по два рубле и шестдесятъ копѣекъ, денегъ . .	26	»
Перстней золотыхъ тры, между ними два зъ очками, а третій обручикъ, цѣна онымъ, яко старинные, за камушками звать дѣйствително не можно, а по мненію полагается . .	30	»
Сребра поднось и дванадцать чарокъ московской работы, купленныхъ за	23	40
Дванадцать чарокъ шлѣнской работы, купленныхъ за	15	60

	Руб.	Коп.
Одинадцать чарокъ сребра чистого, малороссійской работы, цѣна	12	10
Кубковъ сребныхъ два, шлѣнской работы, зъ вызолоченными вѣнцами, за старину цѣна онымъ настояще знать не можно, а по мнѣнію полагается	16	»
Посуды блюдъ и тарелокъ ценовыхъ аглицкой работы четыре пуды и двадцать фунтовъ, пудъ купленъ по двадцать рублей, за оную всѣхъ денегъ	54	»
Ладовница зъ бляхою сребраною, куплена въ атамана сотенного лохвицкаго, Павла Самуся за	10	50
Шабля шлѣнской работы, оправка мѣдная высребрена, цѣна оной	8	»
Фузью тульской работы подъ чернь сдѣлана, цѣна оной	5	»
Пистолетовъ две пары, тульской работы, одна пара подъ мѣдною жолтою оправою, цѣна	6	50
А другая подъ стальною оправою, цѣна	3	»
Поднось мѣдной жолтой большой, цѣна	1	50
Одежи мужеской: шуба достаточна краснаго криваваго сукна, подшита вся хутромъ лисичимъ завойковымъ, цѣна	50	»
Черкеска люстровая, зелена, зъ большими золотыми петлицями и подшита вся красною долю, а въ серединѣ положена крашенина, цѣна	36	30
Кафтанъ люстровой, бѣловатой, подшитъ по баволиѣ краснымъ комачемъ, а въ плечахъ и въ рукавахъ бѣлая крашенина, цѣна	22	50
Одежи женской: шубъ четыре, одна покрыта грезетою зеленою, сѣбиркова, поваля, цѣна оной	38	50
Друга нова, лисича, шямова, покрыта полугрезетою блакитною, а закраски гарловые, цѣна	42	50
Третья приношена, песковая, покрыта красною долю, а въ плечахъ зайци, цѣна	25	»
Четвертая нова, лисича, чемровая, завойками закрашена, покрыта красною долю, цѣна	19	50
Хутро лисиче завойковое, зъ подъ кунтуша женскаго выпоротое, цѣна	22	»

	Руб.	Коп.
Кунтушь новой французского кофейного разноцветного штофу того штофу, кругомъ и на усахъ широкой на три палца; золотой позументъ, обшлага сребрной парчѣ, а подшить крашениною гранатовою, цѣна	50	72
Кунтушь новой, зеленой грезеты, кругомъ и на усахъ пестрой широкой газъ, подшить краснымъ комачемъ и обшлоги зеленые грезетовые, а переда закрашены широко зеленою венецкою дуклею, цѣна	36	80
Кунтушь ношенный красного алого штофу, кругомъ пестрая сѣтка неширока, а на усахъ широкой газъ, подшить гранатовою крашениною, обшлоги черного бархату, цѣна	25	»
Кунтушь красного алого сукна ношенный, цѣна	8	»
Сподница зеленой грезеты, внизу кругомъ золотой одноличной широкой позументъ, новая, подшита вся гранатовою крашениною, цѣна	17	80
Сподница новая грезетовая черная, внизу кругомъ вдвое ушитый сребрный газъ, внизу подшита черною крашениною, цѣна	18	50
Сподница канавацова пестра, подшита вся крашениною гранатовою, цѣна	8	80
Запаску одну золотой парчѣ по зеленому штофу, новую, цѣна	14	»
Другую запаску штофову французского разныхъ цветовъ пукатного по зеленому канавацу, цѣна	8	»
Третью запаску штофовую красную зъ бѣлымъ пукатымъ цветомъ, цѣна	5	»
Четвертую запаску разноцветного штофу по блакитномъ полю, цѣна	8	»
Пятую запаску разноцветную по попеллатомъ полю, цѣна	4	80
Шнуровку люстровую зеленую, обложеную золотымъ газомъ, цѣна	3	»
Другую шнуровку бѣло-люстровую, обложеную пестрымъ газомъ, цѣна	3	»
Кокту подушолковую по бѣломъ полю, цѣна	5	30

	Руб.	Коп.
Ковару жолтой долъ и три наволочки подушчатны и простиру онойже долъ, цѣна	18	»
Канѣасу бѣлого штуку, цѣна	3	50
Рубокъ цѣлой квѣтчастой, цѣна	3	»
Полотна тонкого лянного концовъ восемьдесятъ, всякій по тридцати локоть, считая локоть по восьми копѣекъ, денегъ	192	»
Полотна квѣтчастого локоть шестдесятъ, всякій локоть по дванадцать копѣекъ	7	20
Рубашекъ мужескихъ и женскихъ новыхъ сто двадцать, каждая по девятдесятъ копѣекъ, всего денегъ	108	»
Платковъ шелковыхъ новыхъ четыре, единъ полуиталіанскій блакитный, цѣна	2	50
Другій кофейный зъ бѣлыми засновками, цѣна	1	50
Третій красный, цѣна	»	80
Четвертый жолтый, цѣна	»	80
Платковъ бумажныхъ четыре, цѣна всякому по рублю	4	»
Серветъ новыхъ три конца, въ нихъ локоть шестдесятъ, считая локоть по восьми копѣекъ, денегъ	4	20
Скатерть шлѣнская, цѣна	3	»
Скатерть илліаныхъ малороссійской работы два конца, въ нихъ локоть шестдесятъ, локоть всякій по двадцати копѣекъ, денегъ	12	»
Шапку зимнюю, перевалевую, соболцеву, цѣна	5	»
Шапку женскую лѣтную, парчеву	5	»
Шапку женскую люстровую, лѣтную, жены слуги Малара, цѣна	2	50
Позументу широкаго сребраного локоть десять, цѣна	6	»
Позументу широкого золотого, зъ шнуровки оными ворами сребраного, локоть два, цѣна	1	40
Чушку пистолетную одну алого сукна, золотымъ узкимъ позументомъ обложеную, цѣна	1	»
Шапокъ дитячихъ зимнихъ двѣ: одна зеленая люстровая, опушена лисичими завойками, подшита чернаго kota смушкомъ, цѣна	1	20

	Руб.	Коп.
Другая красной долѣ, подшита дымчатымъ котомъ, а опущена чепромъ лисичимъ, цѣна	»	60
Чоботы красные, цѣна	1	20
Другіе черные, козловые, цѣна	»	60
Пороховницу крымскую зъ жестяными двома трубками и затычками, зъ темлякомъ красного ременю, зъ порохомъ и дробомъ, цѣна	»	76
Сахару голову—одинадцать фунтовъ, фунтъ по двадцать четыре копейки, денегъ	2	64
И того	1620	32

Войсковый товаришъ Иванъ Ковалевскій.

Дѣло объ ограбленіи дома в. т. Ковалевскаго, изъ бумагъ Киевской генераль-губернаторской канцеляріи. Сообщено дѣйствительнымъ членомъ Коммисіи, М. А. Максимовичемъ. Листъ 12.

CCCLXII.

Жалоба дворянъ, поселившихся въ Романовскомъ староствѣ, на судію земскаго повгородскаго, Франциска Доггель-Цырыну, о томъ, что его надворные козаки напали на села: Золотуху и Каменную Греблю, нанесли истцамъ побои и грабили ихъ имущество. 1768. Генваря 14.

Roku tysiąc siedmset sześćdziesiątego ósmego, miesiąca Januarii czter-nastego dnia.

Na urządzie grodzkim, w zamku jego królewskiej mości Żytomirskim, przedemną, Łukaszem Sokołowskim, namiesnikiem protunc grodzkim bur-

grabstwa żytomirskiego, i xiegami niniejszemi, grodzkiemi, żytomirskiem i comparentes personaliter urodzeni ich mość panowie: Bazyli Berezowski, Teodor Przegaliński i Franciszek Doliński, swym i urodzonych ich mościów panów: Tomasza Kozłowskiego, Jana Korbuta i tegoż imienia Czajkowskiego, Stefana Statkiewicza, Piotra Sikorskiego, Samuela Wołotowskiego, Alexandra Zabiły i innych szlachty, w dobrach wsiach, tak Kamiennej—Grobli jako i Zołotusze, do starostwa Romanowskiego należących, mieszkających, imieniem czyniąc, postrzegając zdrowia i całości swojej, quansolemnissime naprzeciwno wielmożnym ich mościom panom: Franciszkowi i Franciszce, z Stoińskich, sędziom ziemskim nowogrodzkim, rodzicom, małżonkom, Kazimirzowi, sędzicowi nowogrodzkiemu, synowi, Dogieł—Cyrynom, i urodzonym: Antoniemu Zaleskiemu, Tomaszowi Rudnickiemu, Michałowi Cyrynie, Berezowskiemu, Trębickiemu, Winnickiemu, Wielogórskiemu, Józefowi Frankowskiemu, tudzież opatrznemu Grzegorzowi Wereszczakowskiemu, jako też roboczym: Iwanowi Korzowi, Semenowi Rabczunowi, atamanowi Hor-dijowi, Kassianowi chorążemu kozaków żywotowskich, niemniej quorumvis nominum wielmożnemu Krasickiemu, Rżązewskiemu i Krzewskiemu, na też bezprawną wiolencyą kozaków dawającym, przychylając się do manifestu, de actu die quarta Januarii, anno praesenti, millesimo septingentesimo sexagesimo octavo w grodzie Żytomiarskim, nomine jaśnie wielmożnej Róży z Rzeczyckich Ozdżyny, starościny Romanowskiej, zanesionego, manifestują i protestują się idque in eum sensum i o to: iż ich mość obwinieni, nie kontentując się dawniejszemi wiolencyami, w roku niedawno przeszłym, tysiąc siedmset sześćdziesiątym siódmym, w dobrach wyżwzmiankowanych poczynionemi, ale et recenter w roku terazniejszym, tysiąc siedmset sześćdziesiątym ósmym, die undecima Januarii, najechawszy z ludźmi plus minus do osób sześćdziesiąt i więcej, w różny oręż sobie przybranym, to jest na dobra wieś Zołotuchę, jako też i Kamienną—Groblę, szlachtę, w tychże dobrach mieszkających, jako to: urodzonemu Franciszkowi Dolińskiemu, położywszy na ziemi, nie według stanu szlacheckiego, kilkadziesiąt nabajów wyliczyć, Grzegorzowi Tyczynie tyleż wyliczyć, Trochimowi Rosłemu, roboczemu dóbr wsi Zołotuchy, poddanemu dziedzicznemu mieszkającemu, kijów więcej sta wyliczyć, tudzież urodzonego Tomasza Kozłowskiego, kulbakę oprawną ze wszystkim, in valore złotych trzydzieście, Samuela Iwankiewicza i tadem kulbakę z uzdeczką, valoris wraz z koszulami dwoma złotych polskich czterdzieście, Józefa Połuwiana uzdeczkę in valore złoty jeden, Jana Piclkiewicza uzdeczkę jedną valoris złoty jeden, Samuela Wołotowskiego

także uzdeczkę in valore złoty jeden, Grzegorza Tyczyny kosę i sierzpów dwa, Piotra Baranowskiego rękawic parę czarnych, valoris grzywien trzy, Jana Czajkowskiego rękawic czarnych itidem kozłowych parę in valore grzywien trzy, Józefa Połuwiana siana styrtę z toku i owsa kop dwadzieścia pięć, niemniej u roboczych: Jowchima Kamieniuka uzdeczkę jedną in valore złoty jeden; Antona Tkacza rękawic czarnych kozłowych parę valoris grzywien trzy, Seńka pracowitego owsa czetwertyków trzy z worami—zabrać kazał vi et violento modo, a to na jedyną zgubę i wyniszczenie z tych dóbr wywzmiankowanych, do starostwa Romanowskiego jaśnie wielmożnej Oźdżyny, starościny Romanowskiej, dożywotniej paui, należących, wypędzić usiłuje. O które krzywdy i wiolencye, przez ich mościów wyżej wyrażonych poczynione, jako też i osobliwszym rejestrem czasu sprawy inkwizycyą dowieść się mające, salva hujus manifestationis melioratione, augendi vel minuendi, z ich mościami obwinionemi in quolibet iudicio et officio prawnie czynić deklarują, prosząc tej manifestacyi, nomine quorum supra, contra magnificos inculpatos uczynionej, do akt o przyjęcie, co i otrzymali: Bazyli Berezowski; + + comparentes: Teodor Przegaliński i Franciszek Doliński, jako nieumiejący pisać, krzyżykami rękoma własnemi położonemi podpisali się.

Книга городская, Житомирская, записовая и поточная, № 249, годъ 1768; мистъ 23 на оборотъ.

CCCLXIII.

Рапортъ Кіевской полковой канцеляріи въ Малороссійскую коллегію о томъ, что указъ коллегіи о розыскѣ разбойниковъ, ограбившихъ домъ войскового товарища, Ивана Ковалевскаго, получень Кіевскою полковою канцелярією и принять къ исполненію.—1768. Генваря 24.

Въ Малороссійскую коллегію съ полковой Кіевской канцеляріи репортъ.

Ея Императорскаго Величества указъ изъ Малороссійской коллегіи, отъ 17 сего Генваря, подъ № 181, съ прилогомъ при ономъ кони ре-

естра о разграбленныхъ въ домѣ войскового товарища Ковалевскаго пожитковъ, съ вслѣніемъ вездѣ въ полку Кіевскомъ, какъ тѣхъ разбойниковъ сыскивать, такъ и разграбленныхъ пожитковъ, по тому реестру значащихся, присматривать, и о прочемъ,—въ полковой Кіевской канцеляріи сего Генвара 24 дня полученъ; о чемъ и что потому отъ полковой канцеляріи во всѣ сего полку сотнѣ, съ прилогомъ снятыхъ съ того реестра точныхъ копій, указами ко исполненію предложено—въ Малороссійскую коллегію полковая Кіевская канцелярія въ цокорности репортуеть. Судіи полковый, Стефанъ Барановскій; полковый хоружій Игнатъ Шумскій 1768 году, Генвара 24 дня.

Дѣло объ ограбленіи в. т. Ковалевскаго, изъ бумагъ Кіевской генералъ-губернаторской канцеляріи. Сообщено действительнымъ членомъ Коммиссіи М. А. Максимоевичемъ. Листъ 17.

Примѣчаніе. Такіе же рапорты поступили въ Малороссійскую Коллегію отъ полковыхъ канцелярій: Нѣжинской, Лубенской, Прилуцкой, Переяславской, Миргородской, Стародубской, Гадяцкой и Полтавской, а также изъ Новороссійской губернской канцеляріи и Черниговскаго градскаго суда (Въ томъ-же дѣлѣ, листы: 18, 20, 21, 22, 23, 26, 19 и 24).

CCCLXIV.

Рапортъ Лубенской полковой канцеляріи въ Малороссійскую коллегію о томъ, что открыты злоумышленники, разграбившіе дворъ войскового товарища Ковалевскаго; въ нападеніи принимали участіе: солдаты Рязскаго пѣхотнаго полка, дворовые люди поручика того-же полка, Николая Сухотина, и два жителя мѣстечка Лукомя. 1768: Марта 14.

Въ Малороссійскую коллегію зъ полковой Лубенской канцеляріи репортъ.

Прошлого, 767, году, Декабра отъ 21 дня, по репорту сотеннаго Яблундовскаго правденія, а въ оную по доношенію войскового товарища

Ивана Ковалевского жены—Федосіи Ковалевской, въ Малороссійскую коллегію отъ полковой канцеляріи репортѣмъ представлено о нападеніи на домъ ей разбойниками и о разграбленіи имущества и денегъ, о которомъ при томъ репортѣ приложенъ реестръ, съ прошеніемъ о сыску оныхъ разбойниковъ и о пересматриваніи разграбленныхъ ими пожитковъ во всѣхъ малороссійскихъ полкахъ полковыя канцеляріи, такожъ въ Слободскую Украинскую и Новороссійскую губернскіе канцеляріи, указами предложена, на который репортъ полученнымъ изъ Малороссійской коллегіи въ полковой канцеляріи указомъ дано знать: что во всѣхъ малороссійскихъ полковыхъ канцеляріи, такожъ въ Слободскую, Украинскую и Новороссійскую губернскіе канцеляріи и въ Сѣчь Запорожскую посланы указы, и прилагая при оныхъ реестра о разграбленныхъ въ домъ войскового товарища Ковалевского пожиткахъ копію, велѣно вездѣ въ городахъ, мѣстечкахъ, селахъ и деревняхъ публиковать, и кому надлежитъ приказать—какъ вышепрописанныхъ разбойниковъ сыскивать, такъ и разграбленныхъ пожитковъ противъ прилагаемыхъ реестровъ присматривать на торгахъ, ярмонкахъ и другими образы, не будетъ ли кто гдѣ чего продавать или инако избувать; и буди бѣ гдѣ кто зъ разбойниковъ и избувающихся тѣхъ пожитки сыскался, то, взявъ съ тѣмъ, что ни явилось бы съ тѣхъ ограбленныхъ дожитковъ, отослать за крѣпкимъ карауломъ въ полковую Лубенскую канцелярію, къ поступленію съ нимъ въ силу Ея Императорского Величества законовъ, и въ коллегію репортовать. А яко прошлаго Генвара 18 дня показанный войсковой товарищъ Ковалевскій поданнымъ въ судъ гродскій Лубенскій доношеніемъ представилъ: что слуга его Василь Осовѣцкій, да казакъ яблуневскій Василь Чорненко, объявили, яко, будучимъ имъ въ мѣстечку Лукомъ на торгу, подхоружій лукомскій Петро Дяченко змежду разговоровъ секретно сказывалъ, что домъ его разоренъ и имѣніе поворовано и жена смучена отъ состоящихъ въ ономъ мѣстечки солдатъ, и къ тѣмъ малороссіянъ двоихъ объявилъ, и одного съ тѣхъ, живучого въ дворѣ Лукашевичевомъ, въ лицо показалъ, которого и они, Осовѣцкій зъ Чорненкомъ, опознали, а другихъ, за скоростію, не объявилъ, и просилъ о томъ разсмотрѣніи; по посланному жъ зъ оногo суда къ возному сотнѣ Лукомской, Омеліну Остапову, указу, съ повелѣніемъ, чтобъ онъ, силою того указа, потребовавъ отъ сотенного Лукомского правленія высылки къ себѣ того, кого Ковалевскій за опознатьемъ покажетъ говорившого о разграбившихъ имѣніе его, Ковалевского, ворахъ;—оного о тѣхъ ворахъ и грабителяхъ имѣнія, кто они именно, со всякимъ обстоятельствомъ допросилъ, и буди каковы люди отъ него Ковалевского къ раз-

грабленію дому его подозрительными показаны будутъ, то оныхъ, за вспомо-
 шествованіемъ отъ сотеннаго Лукомскаго правленія, взявъ, прислалъ бы
 въ судъ гродскій, при репортѣ, за поповемъ; оной возный сотне Луком-
 ской, Остаповъ, при репортѣ прошлаго Февраля 12 дня, въ судъ гродскій
 представилъ вора Федора Прихѣдченка, онъ-же и Литвиненко, который
 въ снятомъ съ него въ судѣ гродскомъ допросѣ показалъ: что оное раз-
 грабленіе дому Ковалевскаго учинено служителями поручика Ряскаго пѣ-
 хотнаго полку, третьей роты, Николая Сухогина, Левкомъ и Семеномъ Ку-
 харемъ, зъ солдатами того Ряскаго полку, третьей роты, въ мѣстечку Лу-
 комъ по квартирамъ стоящимъ, цѣлю челоуками, отъ оныхъ служителей
 Сухотиновыхъ и отъ самого его, поручика Сухотина, къ оному разграб-
 ленію дому Ковалевскаго уговоренными и согласившимися: однимъ Ара-
 мономъ Овсяниковымъ, другимъ по прозванію Ахоникомъ, третьимъ Гри-
 горіемъ барабашикомъ, да еще двома неизвѣстными ему Прихѣдченку
 солдатами; на которомъ де разграбленіи и самъ онъ, воръ Прихѣдченко,
 былъ. Почему объ ономъ разграбленіи оными поручика Сухотина слу-
 жителями и прописанными Ряскаго пѣхотнаго полку солдатами Ковале-
 вскаго дому, слѣдствіе въ полку Ряскомъ, при опредѣленномъ отъ суда
 гродскаго депутатѣ, произволится; а оный воръ Приходченко, по учинен-
 ному въ судѣ гродскомъ рѣшенію, за силу указовъ и малороссійскихъ
 правъ, присужденъ въ вѣчную зсылку. О чемъ въ Малороссійскую кол-
 легію полковалъ Лубенская канцелярія покорно репортуетъ. Судія полко-
 вый Василь Стефановичъ. 1768 году, Марта 14 дня.

*Дѣло объ ограбленіи дома в. т. Ковалевскаго, изъ бумагъ
 Кіевской генераль-губернаторской канцеляріи. Сообщено дѣйстви-
 тельнымъ членомъ Коммисіи, М. А. Максимовичемъ. Листъ 47.*

I. Указатель именъ личныхъ. *)

Абраамовичи, ев. 17—18.

Абрамовичъ Фроимъ, ев. 391, 400—401.

Августъ III, король п. 79—80, 85, 111, 121, 124, 128, 168, 170, 174—175, 177—179, 181, 191, 221, 291, 294—295, 307, 318—319, 321, 436, 438, 444—447, 455, 482, 494, 497, 513--515 660.

Авраменко, гд. 593.

Адамовичъ Михайлъ, дв. 672—673.

Адамовскій, гд. 40.

Аксакова, дв. 754.

Аксманчицкій Казимиръ, дв. 418, 420.

Амеликъ Тимошъ, кр. 97.

Анкудовичъ Юрій, дв. 279--282.

Анна Иоанновна, Императрица, 175, 178, 180, 182, 222, 319.

Антоновичъ Іозва, полковникъ з. 34.

Антоновскій Ицко, ев. 594, 617.

Апостоль, Лубенскій к. полковникъ 631.

Ароновичъ Лейба, ев. 418, 419—420.

Арсеній, монахъ, 371.

Армянскій, полковникъ п. 543.

Архипенко, гд. 683.

Аслановичи, дв. 202, 439.

Афендикъ, сотникъ к. 256.

Ахоникъ, салдаты р. 773.

Ахтырко, полковникъ з. 609.

Ашоръ, ев. 155.

Бабинскіе, дв. 246—248, 252, 509.

---

*) При составленіи этого указателя, приняты слѣдующія сокра-
щенія: р—русскій; п—польскій; к—козаць, козацкій; з—запорожець,
запорожскій; гд.—гайдамакъ; св—священникъ; дв—дворянинъ; мщ—
мѣщанинъ; кр—крестьянинъ; ев—еврей.

- Бабиць Иванъ*, атаманъ к. 607—609, 611, 619, 627.
Бабуль, з. 607.
Базрыновскіе, дв. 50—51, 423, 659, 661, 664, 679.
Базыльчуки, гд. 377.
Бажульскій Иванъ, кр. 155.
Балабаненки, гд. 103—105.
Балесичи, дв. 363.
Балущій Ілія, ротмістръ п. 429—430.
Бандура Михайло, з. 745.
Баньковскій, св кат. 356.
Барановскіе, дв. 19, 78—79, 363, 474, 640, 770.
Барановскій Стефанъ, судія полковой к. 771.
Барышевскій Гавріиль, дв. 695—700.
Баскаковъ, полковникъ р. 130, 142.
Батракъ Иванъ, кр. 655.
Батько, з. 353.
Бачинскій Иванъ, дв. 4.
Беденко Онысько, мщ. 463.
Бедлевичъ Іосифъ, дв. 538.
Беднарскій Андрей, кр. 99.
Беднарскій Войтехъ, дв. 690.
Беднарскій Григорій, возный, 29—30.
Бедрага Иванъ, гд. 205—209.
Бедченко Никифоръ, кр. 715—716.
Бевбородко, полковой обозный к. 632.
Безименный Василій, гд. 546.
Безрукавый Степанъ, гд. 542, 546, 604—605.
Бекерскій-Косворекъ Фелиціянъ, комендантъ п. 221, 223, 224, 229, 234, 449.
Бендетъ, ев. 262.
Бенескулъ Василій, дв. 134.
Берева Федько, гд. 75.
Березовскіе, дв. 722, 724, 738, 741, 751, 769.
Березянка Мошко, ев. 596.
Беркутъ Иванъ, гд. 326, 411.
Бернацкій Стефанъ, мщ. 395.
Бернацкіе, дв. 150.
Бестужевъ Михайль Петровичъ, посланникъ р 359—360.
Безъ Петръ, дв. 333.
Бвовскій, дв. 186.
Бибаченко Иванъ, кр. 583.
Биденко Онысько, кр. 519.
Бидеякій, дв. 100.
Билаусъ, ев. 262.

- Билашенко* Данило, гд. 682.
Билинскій Василій, дв. 434.
Билоусы, кр. 277, 515.
Билый Иванъ, кр. 353.
Билскій Казимиръ, дв. 1.
Биндасъ, гд. 242.
Блакитенко Игнатъ, гд. 370.
Блендовскіе, дв. 51 78, 260, 355, 698.
Блонскій, дв. 309, 344.
Бобрвскіе, дв. 325—326, 424, 425, 532, 548.
Бобыль Устинъ, гд. 701—702.
Богатко Войтехъ, дв. 405.
Богдановичъ—*Дворжеуцкій* Василій, дв. 692—694, 751—753.
Богдановичъ Лука, судья пограничный п. 291, 385, 402, 483, 485, 523, 562, 590, 741, 745, 750.
Богдановичи, дв. 299, 489.
Богдасиевскій Иосифъ, дв. 109.
Богурайскій Андрей, дв. 138, 141.
Богуславскій, дв. 461—462.
Богуславскій, гд. 546.
Богуши, дв. 74, 492.
Бодиковскій Иосифъ, дв. 255—257, 261—263, 288.
Божко, гд. 686.
Бойки, кр. 97, 420.
Бойко Семень, гд. 75.
Бойко Михайло, мщ. 529, 642.
Бойченки, мщ. 657.
Бойченко, кр. 646, 650.
Боляновскій Антонъ, гд. 684—686, 688.
Бондаренко Тышко, мщ. 649—654, 703—707.
Бондаръ Максимъ, мщ. 646—647.
Бондаръ Семень, з. 161—163.
Борейки, дв. 95, 508.
Борецкій Антоній, дв. 592.
Бореша Иосифъ, возный, 406—407.
Борковскій, дв. 327.
Борковскій, см. Дувинъ.
Борничъ, св. кат. 754.
Боровиковъ Анисимъ 386.
Боровскіе, дв. 184, 665—667.
Борода Иванъ, гд. 370.
Бородавка, гд. 374.
Бородавка, полковникъ к., 231.
Бородатый Иванъ, кр. 72.

- Боровна Григорій, судья пограничный р. 385, 386, 401, 409, 592.
 Борщъ Денисъ, з. 264.
 Борысевичъ Григорій, возный, 146—147.
 Босый, гд. 249.
 Бояковскій Александръ, дв. 665—667.
 Бояракъ, сотникъ к. 607.
 Бражескій Иакинѣ, дв. 438.
 Браницкій Янъ-Илиментій, графъ, гетманъ п. 679—680.
 Братонскій Войтехъ, возный 369.
 Брежунко, кр. 582.
 Бржезинскій, дв. 184.
 Бржезовскій, дв. 672—673.
 Бржостовскій Францискъ, дв. 115—116.
 Бржуховскіе, дв. 9, 164.
 Бродскій Іосифъ-Станиславъ, дв. 480, 481, 490.
 Бродовскіе, дв. 279, 390.
 Бѣлолонскій Войтехъ, возный, 406.
 Бромирскій, офицеръ п. 290.
 Брыкъ Василій, кр. 86—87.
 Буля Степанъ, гд. 74.
 Будерацкій Петръ, дв. 1.
 Будзинскій Андрей, дв. 468—469, 534—535.
 Букало Степанъ, кр. 370—371.
 Букланъ Алексѣй, кр. 361.
 Буковскіе, дв. 226, 417—418.
 Буковскій Николай, дв. 640.
 Бураги, гд. 74, 95.
 Бучевичъ, дв. 329.
 Бушковскій Іосифъ, дв. 667—668.
 Бушовскіе, дв. 354—358.
 Буяльскіе, дв. 257, 262, 288, 302, 312, 344.
 Быдловскій Иванъ, дв. 148.
 Быковскіе, дв. 180, 182, 468.
 Быковскій-Долотъ Станиславъ, староста Бобрыйскій, 690—691.
 Быковскій см. Тыша.
 Быковъ Андрей, канцеляристъ р. 659, 708, 759.
 Былина Матѣей, дв. 115.
 Быракулъ Антонъ, гд. 371.
 Быстржицкіе, дв. 301, 305, 465.
 Бѣдржицкіе, дв. 335, 363—364.
 Бѣлецкій Антонъ, возный 332—333.
 Бѣлецкій, дв. 461—462.
 Бѣлый Осипъ, гд. 540, 608, 624.
 Бѣльскіе, дв. 183, 671—673.

- Бвръжинскій* Фелиціантъ, дв. 277, 562, 565.
Бьсьдовскій Іосифъ, дв. 665—667.
Бялковскій Степанъ, дв. 334—335.
Бялобрыскій Іосифъ, дв. 242.
Бялостоцкій Михаиль, возный, 324—325.
Вакула Максимъ, кр. 136.
Вакулинъ Николай, дв. р. 383.
Валевскій Василій, дв. 212—213.
Валевске-Левковскіе, дв. 25, 36, 50, 89, 251, 330—333.
Валкевичъ Петръ, к. 601
Вардынскій Андрей, дв. 434, 435.
Варывода Данило, гд. 687.
Василевичъ Алексѣй, старообрядецъ, 36.
Василенко Степанъ, гд. 693—694, 752—753.
Васильковскіе, дв. 41, 93—94, 465—466, 520—521.
Васьковскіе, дв. 135, 137, 145, 213, 226, 228, 669, 672—673.
Ватаъ Омеляня, мщ, 708—709.
Велюцкій Петръ, дв. 104.
Ведмеденко Харко, гд. 542, 546, 604—605.
Вейсбахъ Іоаннь-Бергардтъ графъ фонъ—, Кіевскій генераль-губернаторъ. 110—114, 121, 122, 124, 128—129, 130—131, 160, 170, 171, 173—174, 180—182, 210, 256, 264, 370.
Велетурскій, дв. 769.
Велепольскій, дв. 205.
Великіе, гд. 529, 531.
Велица Максимъ, гд. 624,
Венлинскій Доминиѣ, дв. 439.
Венюловскій, дв. 702.
Венуровичъ Стефанъ, дв. 527.
Венжъ Мартынъ, дв. 423.
Венюковскій Іоакимъ, дв. 672—673.
Вербовой, з. 608.
Веркелесъ, гд. 173, 285.
Вѣгета Висцлій, гд. 747.
Верещакоскій Григорій, возный, 769.
Верѣбицкіе, дв. 98, 366.
Вершинъ, майоръ р. 579.
Верланъ, наказной полковникъ к. 68—75, 84—85, 93, 95, 96, 111, 176.
Вернелъ, дв. 26.
Весѣловскіе, дв. 257, 262, 277, 288, 301.
Вечорка, гд. 350
Виурскій Самуиль, дв. 324—325.
Вильковскіе, дв. 205—206, 358.

- Винникъ* Федько, кр. 109.
Винницкіе, дв. 341, 769.
Винницкій Станиславъ, возный 455—456.
Виноградскій Терентій, кр. 720.
Вирскіе, дв. 306, 496, 506, 508, 639, 675—676, 679.
Висляневъ Иванъ, майоръ р. 577, 580, 586—587, 599, 600, 602, 602—603, 615, 619, 620, 623, 624—625, 627, 630.
Вислоухъ Антонъ, дв. 475, 491, 517, 522, 532.
Витковскіе, дв. 333, 463, 474.
Витославскій, дв. 314.
Витовичъ Иванъ, гд. 75.
Вишневецкій Янушъ, князь, кастелянъ краковскій, 3, 136, 137, 171, 279, 302, 305 323—324, 408.
Владыка Романъ, кр. 277.
Военный Максимъ, кр. 582.
Возный Мартынъ, кр. 88.
Войнаровскіе, дв. 300, 318, 489, 531, 562, 576.
Войненко Павель, гд. 606—612, 620.
Войтъ Мартынъ, в. 88.
Волковинскіе, дв. 239—240.
Волковичъ Юрій, дв. 84—85, 194—195, 197.
Волкъ, гд. 388—389, 392, 613.
Володкевичъ Фелиціанъ, Холмскій уніятскій епископъ, 336—337.
Володовичъ, дв. 163.
Волось Иванъ, кр. 148.
Волотовскій Самуиль, дв. 769.
Волошиновичъ Михайль, дв. 280.
Волошинъ Кирило, осадчій. 34—35.
Волошинъ Шмуйло, ев. 148.
Волошины, гд. 524, 539.
Волынецкіе, дв. 298, 527, 538.
Волынскій Наумъ, гд. 197.
Волынскій, офицеръ п. 522—523.
Вольскій, дв. 27.
Волянскіе, дв. 183, 450.
Вонгородскій, дв. 421, 489.
Вондоловскій Юрій—Борисъ, дв. 372—373.
Вонсовскіе, дв. 170, 183, 313—315.
Водъ, дв. 136, 137—138.
Воробецъ Григорій, гд. 71—72, 74.
Ворожбитъ, кр. 155.
Ворона Петръ, гд. 74.
Воронецкій Валеріанъ, князь 67.
Вороничъ Казимиръ—Никодимъ, кастелянъ кievскій, 446, 480, 559, 565.

- Вороници, дв. 409, 565.
 Ворцелли, дв. 183, 492, 495.
 Воцатинский-Обухъ Юсифъ, дв. 675, 677.
 Вржежи, дв. 96, 125, 164.—165.
 Вроповскіе, дв. 517, 533.
 Вротинцкій, к. 743.
 Второвъ Андрей, 386.
 Вчерашній, гд. 609.
 Выповскіе, дв. 295, 326, 382—383, 386, 408, 669, 671—673, 678.
 Выжницкій, кастелянъ Волянскій, 226, 243.
 Выкрестъ Степанъ, кр. 636.
 Выкрестъ Антоць, гд. 387—389, 392.
 Выщовскій, гд. 683—684.
 Вышпольскіе, дв. 403, 623.
 Вьрцинскій Гавріиль, дв. 364.
 Гавловскій Антоць, дв. 4—5.
 Гавришь Григорій, гд. 74.
 Гавришь, кр. 582.
 Гадв. вичъ Александръ, дв. 543—550.
 Гадомскіе, дв. 108—109, 349.
 Галаганъ, наказной гегмаць к. 72, 110.
 Галаганъ, гд. 253, 256, 370, 585.
 Галекшовскій. Петръ, дв. 441, 472—473.
 Галецкій Иваць, региментарь, 22—24.
 Галецкій Юсифъ, дв. 413.
 Галисевиць, дв. 355.
 Галуцинскій Петръ, дв. 181.
 Гальчинскіе, дв. 133—135, 200—201.
 Ганскій, дв. 184.
 Ганчаренки, гд. 377.
 Ганчукъ Лука, кр. 88.
 Галета, атаманъ к. 647, 654.
 Гапонъ, гд. 374—379, 384—385, 403—404.
 Гаранджа Петръ, гд. 373, 380—381.
 Гарасыменко Петръ, кр. 159.
 Гарбовецкій, полковникъ п. 355.
 Гарбулинскій Лаврентій, дв. 438.
 Гардашенко, кр. 353.
 Гаркуши, гд. 351, 608.
 Гарлинскій Станиславъ, дв. 97.
 Гаскелевичи, ев. 35, 346.
 Гатовскіе, дв. 521, 672—673.
 Гедеонъ, монахъ, 724—727, 728—730, 733—734.
 Гежовскій Станиславъ, возный, 64.

- Фонь-Гейль, генералъ р. 111—112, 124, 125, 130.
 Гекимъ Иосифъ, дв. 398.
 Гелета Грыцько, з 353
 Гербаръ Василь, гд. 75.
 Герца Юрій, гд. 74—75.
 Гессенъ-Гомбургъ ландграфъ Ледвигъ, генералъ р. 79—80, 85, 105—106, 180.
 Геценко Янкель, св. 681, 731.
 Гижницкій Николай, дв. 444, 524.
 Гижнякъ Петръ, мпс. 377.
 Гирба, полковникъ к. 4. 104, 197.
 Гириковичъ Ицко, св. 468, 534—536.
 Гладуновичъ, см. Дубяскій
 Гладышевскій Иванъ, дв. 420.
 Глембоцкій Иосифъ, дв. 489, 671—673.
 Глиняный, кр. 155.
 Гловацкій Василій, мпс. 14
 Гловацкіе, дв. 73, 643, 737.
 Гловацкій Юрій, дв. 471.
 Глодковскіе, дв. 145—146, 671—673.
 Глузь Майоръ, св. 262
 Гневскіе, дв. 633, 640, 641.
 Гнедзицкал, дв. 51.
 Годзкій Бернардъ, дв. 712.
 Гойскій, дв. 253.
 Голишевскій Иванъ, дв. 712.
 Голембезскій Фелиціяпъ, возный. 544—545.
 Голеницкій Федоръ, кр. 87.
 Голикъ Василь, з 161—163.
 Голодецкій Игнатъ, кр. 86
 Головинскіе, дв. 295—296, 671—673.
 Головинскій-Мышка Адамъ, дв. 492.
 Головка Иванъ, гд. 542, 546.
 Голубенко, в. 253.
 Голубъ Несторъ, атаманъ курсной з 377.
 Гольий Игнатъ, гд. 350, 353.
 Голякъ Миронъ, гд. 75.
 Гопосаренки, кр. 136.
 Гончары, кр. 525, 645—657, 704—707.
 Горачини, дв. 66, 181, 183
 Горбовъ Кондратъ, кр. 582.
 Горбы, гд. 525, 528, 608.
 Горюцкіе, дв. 64, 372.
 Горжевскій Францискъ, полковникъ к. 406.

- Горкавий Грынко, кр. 155.
 Горлицкій Иванъ, гд. 350.
 Городный Савва, кр. 277.
 Городыскіе, дв. 694—700.
 Горская, дв. 366.
 Гостыинскій, дв. 640. *
 Гостыцкій Антоній, дв. 363.
 Гоцинскіе, дв. 371.
 Грабана, дв. 184, 246—248, 252—253.
 Градовскій Андрей, дв. 196.
 Гранкичъ, офицеръ р. 393.
 Гранко Грыцько, кр. 723.
 Граниовскій Хаимъ, ев. 593.
 Гребенниченко, гд. 718.
 Гребенничка Иваниха, мщ. 651—654.
 Гребницкій Флоріанъ, митрополитъ уніятскій, 628.
 Гржибовскій Антоиъ, езуитъ, 472—473.
 Григорьевъ Гурій, кр. 598, 615, 623, 630, 631.
 Григорьевъ Даміянъ, кр. 719.
 Гридилъ, офицеръ р. 382.
 Гривлемко Грицько, кр. 582.
 Гришвецкій Яцекъ, дв. 548—550.
 Грищенко Лесько, войтъ, 13.
 Гродецкіе, дв. 239—240, 675—676.
 Гродакій Альбрехтъ, дв. 322, 327.
 Громницкій Иванъ, дв. 638, 641.
 Грозовскіе, дв. 32, 521.
 Грозовскіе, дв. 184, 233—234, 307, 424, 426, 492, 639.
 Грузевичъ, дв. 530.
 Грушевскій, дв. 277.
 Грушецкій, дв. 68.
 Грыга, гд. 111, 123, 150—151, 173, 215—216, 230, 241, 256—
 257, 258, 259, 261—263, 279, 288, 302, 305, 359, 370, 399,
 409, 411, 584.
 Грыневичи, дв. 251, 316, 359.
 Губа Сидоръ, атаманъ куренный з. 377—378, 402—403.
 Губа Федоръ, гд. 608.
 Губаръ Федоръ, кр. 608.
 Губиличъ Стефанъ, возный, 434, 435, 458. *
 Гуденко Михайло, кр. 65.
 Гудимъ, мщ. 651.
 Гувъ Терешко, гд. 731.
 Гулевичи, дв. 13, 461—463.
 Гульманъ Манашко, ев. 262.

- Гуллицькіє*, дв. 693, 752.
Гумецькіє, дв. 217, 424—425, 425—426.
Гумецькій Стефанъ, воевода Подольскій, 81—82.
Гуровскій, дв. 321.
Гу скіє, дв. 5—8, 423, 552.
Гусакъ Оома, в. 598, 615, 623, 630, 631.
Гутовскіє, дв. 143—144, 190—191.
Довидовичъ Лейба, ев, 682.
Далискій, дв. 375.
Дальманъ, посланникъ, 266.
Данилевскій Кузьма, кр. 515.
Даничъ Иванъ, дв. 5.
Данчевскій Самуиль, дв. 133—135, 200—201.
Дачевскій Илья, дв. 373.
Даченко Осипъ, кр. 277.
Дворжецькій см. Богдановичъ.
Де-Бульонъ княгиня 293.
Дезигенчукъ Никита, кр. 277.
Дейнека Стефанъ, гд. 207—208.
Декудовичъ Павель, дв. 279—281.
Дембѣцкій Михайль, дв. 120.
Дембовскіє, дв. 131, 458.
Деміановичъ Петръ, гд. 70—74.
Деміановъ, офицеръ р. 584.
Деміанъ, игумень, 524—525, 528—529, 641—642.
Денгофъ Марія, жена гетмана Литовскаго, 33.
Десписко см. Мукосей.
Деревянки, кр. 50—51.
Деревянки, гд. 74.
Держакъ, гд. 376.
Дессієръ Жанъ-Батистъ, офицеръ п. 98, 131—132, 195.
Дестаренки, кр. 52, 136.
Дехтяри, кр. 87, 88.
Джевага Каленикъ, гд. 540—541, 604—605.
Дзедушицькій, дв. 75.
Дзинскій Иванъ, салдатъ п. 316.
Дзѣканскій Михайль, дв. 358.
Дзюба Грыцько, гд. 20—21.
Дзюба Иванъ, кр. 372.
Дзьяловскій Игнатій, дв. 329.
Дидковскіє, дв. 24, 117—118, 202—203, 488.
Дітковскіє, дв. 29—31, 139, 148, 252.
Длускій Оома, дв. 509.
Дмуховскій, дв. 58.

- Добржынскій, дв. 355.
 Дочелль-Цырины, дв. 29, 664—665, 769.
 Долгий Василій, гд. 624.
 Долгий Федоръ, кр. 87.
 Долинскій Францискъ, дв. 769, 770.
 Доляжковичи, дв. 123, 172, 173, 222, 422—424, 489.
 Доманскій, дв. 60.
 Домашевъ Михайло, чиновникъ р. 591.
 Домбровскіе, дв. 342, 358, 435, 439, 538, 569, 572, 596—597, 669, 732.
 Домбскій солдатъ п. 690.
 Доноскій, дв. 59.
 Дорожинскіе, дв. 254—255.
 Дорошъ, гд. 75.
 Дософтей, монахъ, 524.
 Драмчужъ Иванъ, кр. 86.
 Дрибасъ, Андрей, кр. 582.
 Дрикса, гд. 319, 359, 584—585.
 Дробишевскій Семенъ, солдатъ п. 316.
 Дрогожь Иванъ, гд. 470.
 Дроздовскіе, дв. 63, 214—215, 285.
 Дромирецкій, солдатъ п. 316.
 Дрымко Григорашъ, гд. 75.
 Дубенко Федоръ, кр. 86.
 Дубискій-Гладуновичъ Александръ, дв. 671—673.
 Дубравскіе, дв. 474, 531, 576.
 Дуброва, гд. 542, 546.
 Дубровскіе, дв. 331—332, 409.
 Дубьскій Доминикъ, дв. 324.
 Дудка Михайло, кр. 40.
 Дудниченко Семенъ, гд. 553.
 Дульскій Юсифъ, дв. 55, 199.
 Думаха Семент, гд. 608.
 Дунаевскіе, дв. 478—479, 689.
 Дунайская, кр. 636.
 Дунинъ Андрей, полковникъ р. 162—163, 181, 264, 585.
 Дунинъ-Борковскій, бунчуковый товарищъ, 684, 702, 708, 714, 719, 721, 729, 732, 750.
 Дуплярскій, дв. 337.
 Дусаны, кр. 109.
 Душковскій, дв. 277.
 Душенко Игнатъ, кр. 582.
 Душко, мц. 755.
 Дыбскій Яковъ, дв. 417—419.

- Дыдынскій, вастелянъ Любачевскій, 755.
 Дышовскій, дв. 352.
 Дяченко Петръ, к. 772.
 Едлецкій Юсифъ, дв. 669.
 Евзерскій, дв. 184.
 Еловницкій Францискъ, староста Уляницкій, 318.
 Ендржеевскій Степанъ, дв. 678.
 Еременко Петръ, кр. 614, 620.
 Еремьевичъ Михайло, старообрядецъ, 36.
 Ерлчи, дв. 444, 447, 449, 488, 562, 565, 671—673.
 Еровый Иванъ, гд. 718.
 Жабинскій Степанъ, дв. 417—418.
 Ждановскій, офицеръ п. 518.
 Железный Ясько, кр. 133.
 Желизнякъ Грыцько, з. 161.
 Жеребный Игнатъ, кр. 582.
 Жилая Степанъ, гд. 608.
 Жиданъ Уласъ, кр. 582.
 Жироливскій Андрей, гд. 610.
 Жковоронокъ Семенъ, гд. 539.
 Жолчинскій, дв. 208—210.
 Жубръ, дв. 240.
 Жуконъ Тымко, кр. 109.
 Жутовскій Войтехъ, дв. 166.
 Журавель Павелъ, кр. 644—650, 703—708.
 Журавлевичъ Мартынъ, дв. 644—658, 703—708, 711—712.
 Журавскій Францискъ, дв. 538.
 Жураковскій, гд. 43—45.
 Жураковскій Николай, дв. 115—116.
 Журба Романъ, полковникъ к. 232—244.
 Жыла, гд. 255, 256—257, 258, 259, 279, 288, 302, 305, 319, 359, 399, 409, 411, 584.
 Жыткеевичъ Павелъ, дв. 427, 469, 476, 478, 479, 537, 550, 559, 568, 570, 573.
 Забилло Александръ, дв. 769.
 Заболотный Дмитрій, кр. 371.
 Завадскій Иванъ, дв. 341.
 Завадынскій Казимиръ, дв. 345.
 Завальнюкъ Петро, кр. 155.
 Завальскій Бенедиктъ, дв. 466.
 Завиша Игнатій, маршалъ надворный литовскій, 270.
 Загоровскій, дв. 512.
 Загорскій, дв. 674, 701.
 Заубій Семенъ, з. 161.

- Заурскій* Людвигъ, дв. 465.
Зайончковскій, дв. 40.
Зайченко, см. Коробка.
Закржевскіе, дв. 55, 81, 199, 355.
Закржевскій, гд. 40.
Закровіецкій Тимофей, канцеляристъ к., 601.
Закусилы, дв. 277, 303, 334. 642—643, 736.
Залинскіе, дв. 125, 205.
Зальскіе, дв. 263 264, 769.
Замойскій, староста Люблинскій, 695.
Зардецкий Иванъ, дв. 100—101.
Заремба, см. Целецкій.
Зарыцкій Мартынъ, дв. 155.
Заславскій Мошко, евр. 262.
Заставскій Іосифъ, слуга, 10—11.
Захаріевъ Григорій: 607, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 622.
Захарченко Власъ, возный, 678.
Заяць, гд. 75.
Збараскій Луць, вр. 109.
Зброжекъ Казиміръ, дв. 56.
Зброжекъ см. Рыбчинскій,
Звезда Оома, дв. 665—667.
Зволинскій Александръ, возный, 135—136.
Звольскіе, дв. 159, 168, 169, 171, 173, 174, 178, 179, 182, 222, 223.
Звяржеховскій, дв. 358.
Здановскій-Лярисса Антоній, дв. 560, 563, 642—643, 665—667,
 671—673, 675, 722—723, 735—738.
Здзиборскій Симеонъ, дв. 358.
Зейлиčka Этя, ев. 148.
Зелинскій Андрей, дв. 585.
Зембицкіе, дв. 410—411.
Земляновскій Константинъ, дв. 285—286.
Зимовичъ Яковъ, мщ. 34—35.
Зимоковскій Иванъ, дв. 186, 188.
Зюлковскій, дв. 489.
Злиденный, ев. 262.
Знамировскій, дв. 304.
Знева Дамьянъ, гд. 74.
Зозулинскіе, дв. 30, 36—37, 47—48, 197, 219, 228, 257, 262, 288,
 302, 359, 408, 723.
Зубрицкіе, дв. 317, 371.
Зънецъ, в. 353.
Иваненко Демьянъ, вр. 611, 620.
Иванецъ, см. Малашевичъ.

- Иваница*, гд. 302, 305, 319, 399, 409, 584.
Иванильскій, слуга, 11.
Иванкевичъ Самуиль, дв. 769,
Ивановичъ Юсько, старообрядецъ, 36,
Ивановскій, дв. 184.
Ивановъ Якимъ, гд. 644—656, 703—708.
Иванскій Иванъ, дв. 736.
Ивашкевичъ, дв. 713—714.
Ивашковскій, дв. 366.
Иллаторичъ Якимъ, кошевой з. 599, 615, 623.
Избицкіе, дв. 672—673.
Изреловичъ Бень, ев. 512.
Иленко Кость, вр. 582.
Ильинскіе, дв. 277, 293, 321, 370, 662, 671—673.
Илляшевичъ Юстинъ, св. уніятскій, 360.
Ильницькай, дв. 42.
Ильченко Каленикъ, вр. 719—721.
Иляшенки, вр. 207—209.
Іоаннъ III, король п. 294.
Іоакимовичъ, дв. 277.
Іосевичи, ев. 257—258, 558.
Іпогорскій, см. Лензевичъ.
Ісакъ Иванъ, офицеръ п. 362—364.
Іцковичи, ев. 390, 557.
Кайзеръ Петръ, дв. 279—281.
Каленскій Василій, дв. 672—673.
Калетинскій Михаилъ-Іоаннъ, дв. 66, 163, 169, 173, 174, 181, 183,
 186, 187—188, 223, 303—304, 307, 310—311, 471.
Калиновскіе, дв. 277, 357.
Калиновскій Людвикъ, староста Винницкій, 139, 148, 154, 158,
 185, 187, 189, 283, 406, 436, 455, 459, 499.
Калиновскій Мартынъ, кастелянъ Каменецкій, 148.
Калнишъ Андрей, з. 524.
Кальновскій Михаилъ, возный, 469.
Кальникъ Симеонъ, гд. 75.
Калужный Степанъ, атаманъ к. 264.
Каменскій Юрій, дв. 203, 306.
Каминскіе, дв. 24, 25—28, 89—90, 173, 183, 192—193, 216, 277,
 426, 561, 563, 674.
Каменюкъ Евфимъ, вр. 770.
Канашевичъ Іосифъ, 685.
Каниловскіе, дв. 638, 640, 641.
Кановъ Андрей, 382.
Кантемиръ Матоей, князь, 598, 615, 623, 630, 631.

- Канляжины* 382—383, 386.
Каннисть Василій, полковникъ Миргородскій в. 607, 608, 685.
Караиденко Николай, вр. 530, 531.
Карасевичъ Федоръ, дв. 356.
Карбовскій Иванъ, войтъ, 152—153.
Кардаши, вр. 87, 109.
Карнаушъ, гд. 249.
Карпинскій, дв. 103.
Каручиникъ Илько, мщ. 725.
Касієловичъ Іосъ, ев. 41—42.
Касіямъ, полковникъ в. 237, 241.
Каценюкъ Иванъ, гд. 283—286.
Качинскіе, дв. 472, 521.
Качковскій Францискъ, дв. 67.
Квятковскій Александръ, дв. 147.
Кайзерлингъ, посланникъ р. 245, 302, 305—306, 319, 399, 409.
Кейтъ, генераль р. 183, 204, 235, 399.
Кендзерскіе, дв. 363.
Кивильбасъ Федоръ, гд. 75.
Килатенко Матѳей, вр. 189.
Киносенко Остапъ, гд. 542, 546.
Кирусенко Семень, вр. 582.
Киба Степанъ, ротмистръ в. 69, 70, 74—75.
Киборъ, войтъ, 71, 73.
Кицякъ Василь, вр. 109.
Кищиковъ Семень, вр. 87.
Кіяницъ, мщ. 378, 402, 649.
Кіяничиски, вр. 582.
Кіяшко Супрунь, гд. 160—163.
Клементовичъ, майоръ р. 391.
Клепаровскій Игнатъ, гд. 683—684, 743—746.
Клеобасъ, гд. 367—368, 379.
Клесачка Андрей, гд. 378.
Клечевскій Станиславъ, дв. 137—138.
Клименко Павель, гд. 388—389.
Клитынскіе, дв. 10—11, 122, 172, 178, 504.
Клобуцкій Иванъ, гд. 102—105.
Клещинскій Петръ, дв. 757, 758.
Клопоцкая, дв. 211.
Клюсовскій Иванъ, секретарь королевскій, 515.
Клюковский Тома, пріоръ доминиканцевъ, 476—477.
Клюсовскій Михайль, дв. 548—550.
Коберскій, дв. 64.
Кобылинскій, дв. 145.

- Ковалевскій* Иванъ, войсковый товарищъ, 760—761, 762—764, 768, 771, 772—773.
Коваленко Василий, мщ. 13—14, 15—16.
Ковальскіе, дв. 171, 355, 669.
Ковальчукъ Григорій, кр. 342—343.
Костунъ, в. 685.
Коздаръ Грыцько, кр. 719—721.
Кодымаць, сотникъ в. 607—610.
Кожуць Яковъ, кр. 582.
Коваки, кр. 73, 373.
Ковачекъ Провопъ, гд. 75.
Коваченко Василий, гд. 74.
Коверадскій Мартынъ, староста Ольховецкій, 37.
Ковинскій Иванъ, дв. 465.
Козловскіе, дв. 93, 214—215, 371, 372, 434, 640, 769.
Козловскій Иванъ, гд. 387—388, 392.
Козловъ Иванъ, чиновникъ р. 589.
Козульскій Семень, бурмистръ Киевскій, 685.
Козмянъ Адамъ, дв. 423, 442—443, 453—454, 456—457.
Колесникъ Прокошъ, кр. 582.
Колывниченки, гд. 515.
Колкевичъ Иванъ, дв. 370.
Коллонтаи, дв. 54, 661.
Колмыкъ, гд. 613.
Колорывый Евфимъ, гд. 391, 400—401, 585.
Коломыецъ Иванъ, гд. 146, 391.
Коломыецъ Игнатъ, в. 731.
Коломыйченко Грыцько, кр. 283—285.
Коломыйченко Степанъ, мщ. 394, 397.
Колтукъ Михель, ев. 394—395.
Комаровскій Андрей, дв. 678.
Комаръ Андрей, в. 608.
Комичъ Мартынъ, дв. 57—59.
Комаровскій Василий, хорунжій полковою в. 632.
Кондратенки, гд. 377.
Кондратенко Савелій кр. 631.
Кондратовичъ Петръ, старообрядецъ, 36.
Кондратьевъ Даніиль, старообрядецъ 372.
Кониенко Лукіянь, кр. 512.
Константиновъ Степанъ, мщ. 651—654, 703—706.
Константиновъ Юрій, канцеляристъ р. 616.
Конторъ Гиршко, ев. 596.
Контскій Константинъ, дв. 173, 183.

- Коперсаки*, гд. 74—75.
Копчинскій Петръ, гд. 283—286.
Корбутъ Иванъ, дв. 769.
Кордешинъ, дв. 184.
Кордышъ Антоній, дв. 158—159.
Корень Антонъ, кр. 752.
Коречко Прокопъ, гд. 608.
Корженевскіе, дв. 122, 304, 417, 429—430, 555—556, 640.
Коржъ Иванъ, кр. 769.
Коркошь, гд. 606.
Коркушка, дв. 277.
Коркушко Харко, гд. 524.
Корницкий, салдаты п. 316.
Корилевичъ Яковъ, писарь полковой к. 761.
Коробки Гаврило, мщ. 651—654, 703—707.
Корсакъ, офицеръ р. 181.
Корсулскій Петръ, з. 609.
Корсъ, офицеръ п. 245.
Корлякъ, гд. 609.
Костенко Иванъ, кр. 405.
Кострыцкий Симеонъ, дв. 125, 174.
Коссаковскій Стефанъ, дв. 324.
Коссовскій Кондрать, возный, 166.
Костюшки, дв. 488, 512.
Коткевичъ Василій, дв. 669.
Котковскій, дв. 36.
Котляръ Тимошъ, гд. 525, 528.
Котовскіе, дв. 52—53, 148.
Котони, дв. 110, 150—151.
Котюжинскій, дв. 36.
Коцы, дв. 109, 496.
Кочерга, гд. 558.
Кочубей Семень, генеральный обозный к. 657.
Кошелевъ Федоръ, судья пограничный р. 302, 385, 386, 398, 401, 408.
Кошка Станиславъ, дв. 32—33.
Кошкель, полковникъ р. 7.
Кошманъ, гд. 540.
Кошевико, атаманъ к. 579, 613.
Кошовико Василій, гд. 352.
Кошееико, гд. 374.
Крабинъ Иванъ, 386.
Кравченки, мщ. 12—14, 15—16, 403—404.
Кравченки, кр. 25—28.

- Кравчица*, мщ. 703 707.
Крамарь Янкель, ев. 394.
Крамниъ Кузьма, чиновникъ р. 589.
Красицкій, дв. 769.
Красковский Андрей, дв. 4.
Красносельскіе, дв. 149—151, 316, 510.
Красностаненко Николай, гд. 350.
Краснощекъ Алѣксѣй, з. 613.
Крачковскій Иванъ, дв. 135.
Крековскій Григорій, дв. 669.
Крестовскій Казиміръ, дв. 672.
Кржевскіе, дв. 125, 189, 769.
Кржионовичъ Казиміръ, дв. 212, 277.
Кристианъ, купецъ, 350.
Кромульскій Михайль, возный, 356, 357—358.
Кропивницкіе, дв. 73—74, 356, 469.
Кросновскіе, дв. 552.
Кротъ, гд. 686.
Крошко Федоръ, з. 524.
Крузъ Андрей, дв. 171, 173, 180.
Крупскій, дв. 182.
Крушельницкая Сусанна, дв. 149.
Криволязы, кр. 133—134
Крыворучка Федоръ, дьячекъ, 745.
Кривошата Федоръ, гд. 352.
Крыжененко Мойсей, гд. 609—610, 620.
Крымскій, офицеръ п. 249.
Крыса Трофимъ, гд. 546.
Куба Федоръ, гд. 380.
Кудышевскій Александръ, дв. 61—62.
Кузенко Терешко, гд. 682.
Кузнецовъ салдатъ, р. 383.
Кузьменко Романъ, кр. 155.
Кукуца Григорій, гд. 75, 239—240.
Куликовскій Иванъ, дв. 362.
Кульшиъ Дмитрій, староста п. 616, 621—622.
Кульшикъ, гд. 512.
Куницкій Войтехъ, дв. 273—276.
Куновскій Матѳей, дв. 165—166.
Куплинская дв. 184.
Купрачъ Левко, сотникъ в. 1—2.
Курдановскій Адамъ, гд. 57—59, 60.
Курдановская, дв. 57—58.
Куришени, гд. 739—740, 741, 746—750, 752—753.

- Куркоръ* Антоній, дв. 596—597.
Курнатовскій Михайлъ, дв. 64
Куровскіе, дв. 21, 63, 489, 553, 636—637.
Куропатницькій, кастелянъ Бѣдзкій, 754.
Курьловичъ Іосифъ, дв. 55.
Кущаръ Семень, кр. 773.
Кущевичъ Александръ, дв. 272, 276.
Куцыя, гд. 74, 540.
Кучеръ Остапъ, гд. 542, 546.
Кучеръ Степанъ, кр. 277.
Кучерына Яковъ гд. 103—104.
Куша Грыцько, в. 607.
Кушелевичъ Лейба, ев. 391.
Лабенскій Іосифъ, дв. 34—35.
Лаводенко Грыцько. гд. 524.
Ладамовскій, дв. 171.
Лазаренко Иванъ, кр. 217.
Лазовскій Николой, дв. 125.
Ланъ, офицеръ р. 584.
Ланецкій, дв. 45.
Ланскій Войтехъ, дв. 759.
Лапа Никита, гд. 540.
Лашовскіе, дв. 41—42.
Лашъ, св. католическій, 293.
Лебедевъ, офицеръ р. 616, 619, 627.
Левецкій Вацлавъ, дв. 638, 644.
Левецкій, дв. 363.
Левецкій Иванъ, мщ. 393.
Левецкій Симеонъ, св. 739—740, 746—750.
Левковскій см. Валевскій.
Левченки, гд. 74.
Ледуховскіе, дв. 19, 217, 267, 454, 506.
Лейденко Михайло, кр. 148.
Ленкевичъ Степанъ, мщ. 393, 395.
Ленкевичи-Илогорскіе, дв. 298, 300, 476—477.
Ленковскій Іосифъ, возный, 185, 186, 189.
Ленковскіе, дв. 49.
Ленченко Григорій, мщ. 351.
Леонтиевъ Михайлъ Ивановичъ, Кіевскій генераль-губернаторъ: 348, 350, 382, 398—399, 446, 558, 580, 587—589, 590, 599—601, 615, 623, 624—626, 626—628, 630, 746.
Лелятенко Федоръ, гд. 542.
Лесницкій Александръ, староста Житомирскій, 49, 190.
Лещенко Яковъ, в. 614.

- Лещинскій* Станиславъ, король п. 130, 585.
Лещинскіе, дв. 40, 101—102.
Литоцкій, дв. 87.
Ливозубъ Василій, бунчуковій товарищъ, 586, 591, 605.
Липинскій Антоній, дв. 31.
Липковский Сигизмундъ, дв. 137—138, 279, 281.
Липницкіе, дв. 379, 384, 672—673.
Лилскій Стефанъ, дв. 335.
Лисицынъ Кириллъ, салдаты р. 603.
Литвинъ, кр. 198.
Литвинъ Иванъ, мц. 747—748, 750.
Литвины, гд. 400—401, 529.
Листанскій Степанъ, дв. 669.
Лобузъ Иванъ, гд. 651.
Лобъ, в. 376.
Ловицкій, дв. 180.
Лозинскій Антоній, дв. 165—166.
Лозинскій, кр. 189.
Локацкіе, ев. 594—595.
Ломаченко, кр. 217.
Ломицкій Василій, возный, 341.
Лонжинскій Адамъ, дв. 61.
Лонцкій Карлъ, дв. 553.
Лопатынскіе, дв. 365—366, 417—418.
Лосовскій Францискъ, дв. 719—721.
Лось Василій, кр. 582.
Лохаръ, ев. 196.
Лубанскій, дв. 698.
Лубковский, дв. 95.
Луговскій, дв. 197.
Лукашечко, кр. 98.
Лукашовскіе, дв. 372—373.
Лукьянъ Дорошъ, гд. 74.
Луца Василій, гд. 396.
Луликонъ, кр. 582.
Лупинскіе, дв. 29—31, 186—187.
Лусиповъ Иванъ, судья р. 750.
Луцкіе, дв. 150.
Луцкій Остапъ, гд. 465.
Луцескій Иванъ, дв. 136.
Лыскель, ев. 280.
Лысые, кр. 119, 382.
Лысый Грыцько, в. 162.

- Лысый Матѳей, мщ. 687.
 Любараны, гд. 74—75.
 Любенецкій Иванъ, дв. 554.
 Любецкіе, дв. 253, 427
 Любомирскіе, князья: 19, 36, 43, 69, 74, 84—85, 92—93, 95, 96,
 97—98, 135—136, 137—138, 141—142, 178, 194, 197, 214,
 219, 222, 228, 256, 261, 288, 291, 293, 300, 302, 305, 312,
 315—316, 320—321, 323, 327—329, 340, 408, 548—550, 553,
 659—661, 663.
 Лютенко Яцко, з. 161.
 Лютченко Савва, кр. 512.
 Лядимъ Казиміръ, дв. 29, 31.
 Лямаровскій Иванъ, возный, 373—374.
 Ляцкоронскій Матѳей, графъ, 450—451.
 Лясковскій Юсафать, дв. 208—210.
 Лясота Симеонъ, дв. 504.
 Лясоцкій Антонъ, дв. 489.
 Лястовецкій, дв. 184.
 Ляговецкій, дв. 100.
 Лягъ, гд. 686, 688, 701—702.
 Мадалинскій Андрей, дв. 36.
 Мавинскій Григорій, возный, 438.
 Мазуренко Яковъ, кр. 418.
 Мазуровый Григорій, кр. 695—696, 699.
 Мазуръ Антоній, гд. 40.
 Маймескулы, гд. 74—75.
 Майоровичи, ев. 214—215, 718.
 Маларевичъ Оома, дв. 363.
 Макаренко Тарасъ, гд. 377.
 Макаровъ Михайлъ, судья р. 684, 702, 708, 710, 714, 718, 721,
 729, 732.
 Маковецкій Степанъ, войтъ, 20.
 Маковскіе, дв. 283, 317, 323—325, 484, 665—667.
 Малашовскіе, дв. 179, 416, 508—510.
 Малашевичъ Иванъ, кошевой з. 264.
 Малашченко Федоръ, кр. 530.
 Малиновскіе, дв. 505, 690—691.
 Малинскій, региментарь п. 226, 229—230, 230—231, 234, 236—
 237, 241, 242—243, 243—244.
 Малинюкъ Иванъ, кр. 757—758.
 Малкевичъ. см. Ходаковскіе.
 Малые, гд. 529, 540, 624, 645—656.
 Малюваный, з. 353.
 Мамай, гд. 607—610.

- Мамаша*, мщ. 747—748.
Манашко, ев. 105.
Малецкий Тома, дв. 638, 641.
Малжосъ, гд. 540.
Мальковский Иванъ, дв. 154—155.
Мартиновскіе, дв. 370.
Марковскіе, дв. 74, 342.
Марковъ Петръ, писарь к. 579.
Маркусъ Карлъ, дв. 64.
Маурченко Кость, гд. 37—39.
Маслоескій Тымко, гд. 74.
Маслоетъ, офицеръ р. 603.
Матковскіе, дв. 39—40, 184.
Матросъ Юсифъ, 382.
Матулевичъ Иванъ, возный, 277.
Матюшко Романъ, кр. 133.
Маурокордато де Скарлатти Иоаннъ-Константинъ, господарь Молдавскій, 81—82.
Махвичъ, дв. 145.
Мацевичи, дв. 393, 396, 421—422, 475, 491—492, 517—518, 522—523, 532—533, 538, 543, 547, 594, 617, 689.
Мацкевичъ Францискъ, дв. 60.
Мацкий, гд. 322.
Машкевичъ, региментарь п. 736—737.
Медведовскіе, дв. 172, 260—261.
Медведовскій Игнатъ, гд. 249, 250.
Медвидъ, гд. 111, 229, 230—231, 238, 241, 256—257, 259, 279, 302, 370, 409.
Медвѣзкій Иванъ, кр. 88.
Медушевскій Матѳей, дв. 505.
Медынскій Иванъ, гд. 755—757.
Меленевскіе, дв. 49, 114, 117, 190, 192, 201, 212, 672—673.
Мельникъ Яковъ, кр. 582.
Мельники, гд. 326, 752.
Мельницкій Войтехъ, дв. 152—153.
Мендра Стефанъ, кр. 103.
Мендржыцкій, дв. 184.
Меневичъ Евша, ев. 380—381.
Менчинскій Александръ, дв. 189.
Мержвинскіе, дв. 168, 172, 183, 185, 186, 189, 194, 195, 220, 311, 313, 315, 466—467, 668.
Мержевескій Антонъ, дв. 370—371.
Мельниковъ Иванъ, 382, 386.
Метельскіе, дв. 92—93, 93—94, 94—95, 671—673.

- Мечковский*, дв. 26.
Михлашевский, Андрей, дв. 665—667.
Михлашевский Михаилъ, бунчуковый товарищъ, 759.
Миколенко, кр. 217.
Микулка, гд. 752.
Милюевскій Иванъ, дв. 371, 372,
Мишихъ, Фельдъ-маршалъ р. 170—172, 180, 232, 235, 238, 244,
 245, 269, 287, 288, 290, 301—303, 305, 399, 409, 584, 643.
Минковский Иванъ, дв. 87.
Мирашевскій Иванъ, дв. 184.
Мирецкій, дв. 4.
Мировскій Антоній, дв. 356—358.
Мировенко Федоръ, гд. 71.
Мироненко Андрей, мщ. 649.
Мироновичъ Данило, гд. 75.
Мироновъ Иванъ, 382.
Мироновъ Авраамъ, полковникъ р. 586, 591, 605.
Мирошникъ Йцко, ев. 262.
Мирошникъ, гд. 540.
Мирскій Михаилъ, дв. 152—153, 203—205, 209.
Миссюны, дв. 487.
Мисюрка Максимъ, гд. 75.
Михалаты, кр. 208—210.
Михалевскіе, дв. 157, 169, 172, 180, 181, 183, 239—240.
Михаловичъ Михаилъ, дв. 669.
Михаловскіе, дв. 30, 118—120, 121, 123, 169, 170, 172, 173, 180,
 221, 222, 223, 224, 225, 246—248, 252—253, 283, 405, 419,
 492, 504.
Михалченко, кр. 526.
Мишневичъ Веремій, дв. 426.
Млодецкіе, дв. 50—51, 320, 548—550.
Млодзеевскій Янъ-Казиміръ, дв. 110, 118, 120, 125, 129, 139, 141,
 143, 147, 149, 152, 154, 157, 158, 160.
Мишекъ, подкоморій коронный, 594, 617.
Мошля, кр. 582.
Мошчи, дв. 477.
Модзелевскій, дв. 521.
Модлиборскій Михаилъ, дв. 434, 435, 453.
Моклякъ Іосифъ-Целестинъ, дв. 270, 271, 297, 322.
Мокрицкій Андрей, полковникъ р. 372.
Мокрицкій, дв. 161—162.
Молинскій Симеонъ, дв. 93.
Молочникъ, кр. 155.
Монастырскій, полковникъ п. 396.

- Мондзевскій*, дв. 363.
Монкольскій Станиславъ, офицеръ п. 549.
Монтморенси Иосифъ, графъ, 334—335, 363.
Мончинскій Михаилъ, дв. 344.
Моравскій Михайло, гд. 74.
Морцунъ Исаа, кр. 710—711.
Моровый Давидт, ев. 262.
Морозенко Данило, гд. 283—286.
Морозъ, кр. 464.
Мосаковскій Николай, дв. 181, 183, 221, 225.
Москаленки, гд. 725—727, 728—730, 732—734.
Москаликъ, кр. 73.
Москаль Федоръ, гд. 472.
Москали, кр. 461, 468.
Москальчукъ Юрко, кр. 277.
Моторный Мартынъ, гд. 111, 174, 175, 181.
Мочульскій Александръ, дв. 465.
Мошинскіе, дв. 203—210, 222, 224, 225, 308, 312.
Мошковскіе, дв. 333, 463, 669, 672—673.
Мрозовскій, региментаръ п. 717.
Мрочекъ Симеонъ, дв. 465.
Мрузовскій, салдаты п. 690.
Музыкавъ Иванъ, кр. 109.
Мукосей-Дениско Иванъ, дв. 47—48.
Муржинскій Григорій, салдаты п. 316.
Мурзенко Федоръ, к. 4.
Мусинъ Иванъ, судья р. 759.
Мынзавка Иванъ, з. 161.
Мытники, кр. 103, 165—166.
Мыславскіе, дв. 163, 171, 221, 225, 672—673.
Мышка см. Головинскій или Холоневскій.
Мышковскій Андрей, дв. 174.
Мышлишевскій Михаилъ, дв. 665—667.
Мыръ, генераль п. 230, 231, 289.
Мызовъ Иванъ, офицеръ р. 372.
Нагорецкій, дв. 643.
Надзюкъ, кр. 86.
Назаревичъ Василій, гд. 380—381.
Наливайко, гд. 539.
Нараевскій Иванъ, дв. 1.
Насокинъ Федоръ, 386.
Негребецкій Антоній, дв. 166.
Невицаный, гд. 326, 371, 411.
Невмержицкіе, дв. 440, 465, 474, 498, 517, 522, 532, 554, 566,
 567, 569. 572, 633, 669.

- Недавичковскіе*, дв. 226, 440.
Недзвѣдзкій Антоній, дв. 355.
Недзельскій Антоній, дв. 334—335.
Неживой см. Харченко.
Некрасовъ Яковъ, 382-383, 386.
Немило Петро, з. 34.
Немирчи, дв. 83, 291, 318, 410.
Неплюевъ, министр р. 287.
Нерубай Абрамко, ев. 595.
Нестратій, Илько, вр. 264.
Нечитъ, гд. 539.
Нещасный, Денись, гд. 546—547, 594, 604, 618.
Никоенко Уласъ, гд. 377—379.
Нитославскій Францискъ-Ксаверій, региментарь п. 308—311, 340—341, 349, 350, 355, 428, 433, 443, 447, 483, 485, 492, 523, 562, 565, 571, 674.
Новакъ Грицько, гд. 529.
Новинскій, дв. 184.
Новицкіе, дв. 141—142, 338, 484.
Новоселецкій Юсифъ, дв. 24.
Норницкій Иванъ, дв. 367.
Носовичъ Иванъ, дв. 152—153.
Носовича, ев. 155.
Носъ Федоръ, гд. 546.
Носыкъ Федоръ, вр. 435.
Нахимовичи, ев. 387—389, 372, 392.
Нужненко Михаилъ вр. 189.
Нусонъ, ев. 367.
Нялецкій Антоній, дв. 417—418.
Обаржанковскій Мартинь, дв. 536—537.
Обаровецъ Игнатій, мщ. 393, 395, 397.
Обуховскій, салдаты п. 690.
Обухъ, см. Воцатинскій.
Овсяниковъ Артамонъ, салдаты р. 773.
Овчаръ, гд. 546.
Одаръ Иванъ, гд. 624.
Одиница Василій, в. 621—622.
Ожса, епископъ католическій, 293.
Ожса Антоній, региментарь п. 387, 391, 400, 427—428, 432—433, 442—443, 446, 449, 457, 475, 478, 504, 517, 522—523, 532—533, 544, 589, 604, 769—770.
Ольшанскіе, дв. 339—341, 356, 424, 426, 491.
Ольшевскіе, дв. 23, 326.
Онуцены, гд. 387—389, 392.

- Опольскій Петръ, дв. 545.
 Орановскій Иоакимъ, дв. 369.
 Орачевскій Валентій, дв. 485.
 Орель, гд. 75.
 Оржежескскій Андрей, дв. 548—550.
 Орликъ Филиппъ, гетманъ к. 297.
 Орловскіе, дв. 58, 511.
 Ортынский Станиславъ, дв. 419—420.
 Орховскій Гавріиль, дв. 367—368.
 Осадченки, кр. 713—714, 715—716.
 Осецкій Казиміръ, дв. 109.
 Осовскіе, дв. 184, 338, 635—636.
 Осовецкіе, к. 739—740, 747—748, 772.
 Осокинъ Федоръ, 382.
 Солиньскій, подскарбій коронный, 178.
 Остаповъ Омелянъ, возный, 772—773.
 Остойскіе, дв. 1—2, 423.
 Островитиновъ Тимофей, писарь р. 400—401, 585.
 Островскіе, дв. 254, 492, 493, 498.
 Островскій Геронимъ, игумень, 360—362.
 Очкасъ Андрей, кр. 708—709.
 Ошоровичъ Янкель, ев. 595.
 Павенцкій, дв. 268.
 Павленки, гд. 377.
 Павлицкій Войтехъ, дв. 3.
 Павловскіе, дв. 178, 422, 429, 430, 436, 450, 454, 458, 459, 470, 493, 508, 510, 513, 534, 536, 553.
 Павловскій Степанъ, писарь магистратскій, 105.
 Павуловскій Иванъ, дв. 430.
 Павши, дв. 83, 318, 321, 409, 440, 441, 464, 472, 483, 519, 521, 545, 561, 566—567, 671—673.
 Пашнская, дв. 184.
 Паламаренко, Марко, гд. 388—389, 392.
 Паламаръ Тымко, кр. 136.
 Паленникъ Григорій, кр. 155.
 Паливоденко, кр. 578.
 Палій Семень, полковникъ к. 321.
 Палуслий Тома, дв. 2.
 Пальчевскій Александръ, дв. 100.
 Пальчинскій Александръ, салдаты п. 316.
 Палый Стефанъ, кр. 61—62.
 Пакасенко Кондратъ, гд. 375, 384—385, 404.
 Панталей Тавасій, гд. 74.
 Панченки, кр. 512.

- Паньковичъ* Лука, гд. 74.
Папа Юрій, з. 542.
Палпъкій Яцекъ, дв. 363.
Парчинскій, дв. 184.
Партоменко Аѳанасій, мщ. 648, 658.
Паславскій Бенедиктъ, дв. 506.
Пасъжикъ Яцко, кр. 87.
Пашинскіе, мщ. 11, 686.
Пашковскіе, дв. 575, 667—668.
Пащенко Андрушко, кр. 148.
Пащенко Грыцько, гд. 5—8.
Паюченко Семень, кр. 196.
Пелькевичъ Иванъ, дв. 769.
Пендъ Романъ, гд. 74.
Перехресты, гд. 20—21, 151, 174.
Перехрысть, кр. 159.
Перъжала Мартынъ, дв. 674.
Перъ, ев. 262.
Петришенки, кр. 729.
Петръжыковскій Петръ, монахъ кат. 63
Петръжыцкіе, дв. 639, 668.
Петрушенко, кр. 461.
Петръ I, Императоръ р. 409.
Петрыманскій Доминикъ, дв. 406.
Пецура Иванъ, кр. 755.
Печеный Иванъ, з. 608.
Пивень Варлаамъ, старообрядецъ, 36.
Пилецкій, дв. 183.
Пилиповичъ Антонъ, гд. 393.
Пилъвскій, дв. 356.
Пилчукъ Иванъ, кр. 726, 729, 734.
Піонтковскіе, дв. 14, 16, 265.
Піотровскіе, дв. 36—37, 151, 203, 406, 690, 724, 727.
Писаренко, полковникъ к. 70, 111.
Писаренко, кр. 148.
Письменный Алексѣй, гд. 539—541, 604—605.
Письменный Василій, з. 34.
Повенскіе, дв. 184.
Повшедненко Грыцько, гд. 655.
Поганый Никита, гд. 540.
Погожій Иванъ, кр. 545.
Погорецкій, гд. 40.
Погорецкій Станиславъ, дв. 61—62.
Погоржельскіе, дв. 184.

- Погорылюкъ Семень*, гд. 411.
Погурскій, дв. 94.
Подгородынскій Станиславъ, дв. 135, 137—138.
Подгорскіе, дв. 57—59.
Подкова Семень, гд. 525, 528, 642.
Подковинскій Юсифъ, дв. 640.
Подолька Иванъ, гд. 524—532, 557, 641—642.
Подпушкарый Грыцько, гд. 540.
Подсендовскій, дв. 355.
Подплетенный, кр. 353.
Покотыло Даніиль, кр. 372.
Покрасы, дв. 327, 664.
Полочевскій Иванъ, писарь, 644—650, 703—707.
Полежаенко Иванъ, гд. 578.
Полешуки, кр. 101, 356—358.
Половой Василій, з. 609.
Полостуковскіе, з. 609.
Полувянъ Юсифъ, кр. 769—770.
Польяновскій Стефанъ, дв. 431, 439, 440, 460, 463, 464, 472, 473, 511, 518, 520, 544.
Польковскій Яковъ, дв. 64.
Полякъ Моть, ев. 595.
Полянскій, полковникъ р. 68, 173—174, 181, 194, 198, 204, 207, 215, 216.
Полятовскіе, дв. 130, 152—153, 171, 173, 184, 224.
Помагач Ицко, ев. 262.
Помершкало Казиміръ, дв. 163.
Помятовскіе, дв. 435, 458, 698.
Попаленко, гд. 173.
Попеляи, дв. 316, 698.
Поплавскіе, дв. 423, 638, 641.
Поплева Яковъ, з. 631.
Поповиченко Василій, гд. 609.
Поповскіе, дв. 133—135.
Порболасымы, кр. 277.
Порчинскій Гавріиль, дв. 638.
Постемпскій, дв. 756.
Потапичъ Василій, гд. 540.
Потоцкіе, дв. 43, 52, 76—78, 483, 485, 486, 487, 562, 642, 754—757.
Потоцкій Иванъ, кастелянъ Брацлавскій, 155—156, 316—317.
Потоцкій Юсифъ, гетманъ коронный, 12, 16, 17—18, 78, 169, 171, 178, 179—180, 226—227, 231, 232, 233—234, 236, 237—238, 270, 293, 298—299, 307—308, 436, 438, 442—443, 448—450, 456, 562, 568, 569—572, 573—575, 584.

- Потоцкій* Лаврентій, судья пограничный п. 243, 303, 306, 318, 385, 399, 401, 408, 410, 483, 562, 565, 590.
- Потоцкій* Николай, староста Каневскій, 327—329, 409, 554, 583—584, 635.
- Потоцкій* Станиславъ, воевода Кіевскій, 446, 562.
- Потоцкій* Францискъ-Салезій, крайчій коронный, 222, 369, 406—407, 417, 429, 555—556, 574.
- Поенитовскій* Рипардъ, дв. 452, 453, 575.
- Похилый* Грицько, гд. 525, 529, 607, 642.
- Прадка* Федоръ, кр. 394, 396—397.
- Пражмовскій* Игнатій, дв. 423.
- Пржеворскій* Яковъ, дв. 346—347.
- Пржегалинскій* Федоръ, дв. 769—770.
- Пржемыцкій* Георгій, гд. 246—249, 252—254.
- Пржеборовскіе*, дв. 299, 559, 568, 570, 573, 662, 667.
- Пржылуцкіе*, дв. 169, 174, 254.
- Прилуцко* Карило, гд. 525, 528.
- Притыка*, дв. 516, 527.
- Приходченко* Федоръ, гд. 773.
- Пробошко*, з. 353.
- Прокопенко* Федоръ, мщ. 727.
- Пркоповичъ* Антоній, войтъ, 395.
- Прокульбицкій* Антоній, дв. 107—108.
- Прескура-Суцманскій* Николай, дв. 675—676.
- Протасенко* Григорій, гд. 17—18.
- Прушинскіе*, дв. 273—275, 290—291, 293, 295, 299, 449, 482, 483, 485, 541, 561, 565, 592, 605, 663, 674, 677—678.
- Примовичъ* Михайль, офиціалъ уніятскій, 515—516, 527, 557, 641—642.
- Прыходько*, гд. 752.
- Прыченко* Антонъ, сотникъ к. 181.
- Псарскій* Мартынъ, дв. 296.
- Пташинскій* Гаспаръ, дв. 43.
- Пуцачъ* Иванъ, гд. 759.
- Пузырь* Иванъ, кр. 264.
- Пустовойтенки*, гд. 376, 379, 384, 404.
- Пустовойтъ* Кость, кр. 143.
- Пуцхальскіе*, гд. 334—335.
- Пушовскій* Доминикъ, дв. 512.
- Пузь* Кондратъ, кр. 140.
- Пуцяты*, гд. 525—527.
- Пучка* Федоръ, з. 161—162.
- Пушка* Яковъ, кр. 65.
- Пушкарь* Матеей, гд. 74.

- Пуцковъ*, кр. 65.
Пытовскій, дв. 689.
Пыриакъ Грышко, кр. 755.
Рабиновичъ Янкель, ев. 467—468, 534—536.
Рабий, гд. 378.
Рабчуиъ Семень, кр. 769.
Радецкій Андрей, дв. 93—94.
Радзеевскіе, дв. 70, 412.
Радзивиллы, князья, 161, 178, 257, 279, 281, 362—364, 367, 393, 395, 445, 491.
Радзиминскіе, дв. 283, 690—691.
Радомскій, гд. 40.
Радоновичъ Игнатій, дв. 640.
Радонскій Юсифъ, дв. 638, 641.
Рацскій Антоній, президентъ города Олыки, 395.
Раликъ, см. Ямелковскій.
Ратушный Гиршко, ев. 595.
Рафаилъ, монахъ, 709.
Рацѣборскій Юсифъ, дв. 122.
Рашки, дв. 669.
Ребровъ Федоръ, 382, 386.
Редькииъ, полковникъ р. 181.
Рецюкъ Мартынъ, кр. 155.
Решетченко Семень, писарь к. 613.
Ржевускіе, дв. 43, 64, 133, 154, 334, 364, 415—416.
Ржевускій Станиславъ-Матеей, гетманъ коронный, 152.
Ржевускій, воевода Подольскій, 222, 257—258.
Ржепецкій Францискъ, гд. 335.
Ржешицкій Иванъ, дв. 169, 174, 225.
Ржешоткевичъ Тома, возный, 139—140, 154, 364.
Ржондковскій, дв. 137—138.
Ржонжевскіе, дв. 221, 222, 307, 308, 312, 664, 769.
Ржымовскій Левъ, дв. 217—218.
Ризниченко Василій, мщ. 680—681, 731.
Ровинскій, дв. 182.
Розальскій, дв. 145.
Розаля, дв. 109.
Родовскій Михаилъ, дв. 584.
Роговскій Михаилъ, дв. 70—74, 194—195, 197—198, 225.
Роуцкій Николай, бурмистръ Кіевскій, 643, 722—723, 735—738.
Рожновскій Владиславъ, дв. 164—165, 173.
Рожовскій Лува, возный, 436.
Ровадовскіе, дв. 303—304, 638, 641.

- Розумовскій*, графъ Кирилль Григорьевичъ, гетманъ в. 600, 626, 626—628, 632, 645, 749.
Рокицкий Войтехъ, дв. 356—358.
Рокошевскій Войтехъ, дв. 406—407.
Рослый Трофимъ, кр. 769.
Росцишевскіе, дв. 78, 341.
Рубаненки, кр. 277.
Рубанъ, кр. 115—116.
Руденки, гд. 377—379, 384—385, 403.
Руденко, кр. 525.
Рудковский Францискъ, дв. 252.
Рудницкіе, дв. 27, 244, 268, 485, 521, 597, 637—638, 667—667, 769.
Рудый Иванъ, гд. 101, 529.
Рудъ, гд. 256—257, 259, 302, 305, 319, 359, 370, 399, 409, 584.
Ружицкий, офицеръ п. 289.
Рулковский, дв. 714.
Рупневскій Игнатій, дв. 326, 371, 411.
Рура Францискъ, купецъ, 350.
Русоцкий, генераль п. 237—238,
Рутковский Тома, дв. 701, 758.
Рыбаки, кр. 98, 458, 461, 678.
Рыбинскій Лука, дв. 83, 297—300, 482, 483, 565, 633—634, 686, 688, 702.
Рыбицкіе, дв. 104, 551.
Рыбиченки, в. 578, 613, 621—622.
Рыбинскій-Зброжекъ Антоній, дв. 638, 671—672.
Рыжковский Степанъ, дв. 669, 671—673.
Рыкачевскій Богуславъ, дв. 429.
Рымарь, кр. 98.
Рымарь Максимъ, мщ. 525.
Рыгначъ Иванъ-Моисей, гд. 75.
Рынкевичъ Иванъ, дв. 367.
Савеленко, кр. 324.
Савенко Павель, гд. 752.
Савицкий Яковъ, дв. 133, 194—195.
Савоновъ, войтъ, 718.
Саволючечко Кирилль, гд. 376, 384—385, 404—405.
Савранскій, гд. 747.
Савченко Иванъ, гд. 702.
Савчинъ Андрей, гд. 20—21.
Савчукъ Омелько, мщ. 645—654, 703—707.
Сазатовскій Михаилъ, дв. 163.
Садовскіе, дв. 145—147, 318, 468.

- Саманасъ* Михаилъ, ассаулъ полковой. к. 577, 598, 601—602.
Самородецкий Майоръ, ев. 262.
Самойличенко Николай, мщ. 727.
Самотокъ Мартынъ, мщ. 653.
Самсонъ, монахъ, 694.
Самусь, гетманъ к. 70, 72.
Самуси, старшины к. 622, 765.
Сановичъ Антоній, офицеръ п, 370.
Самушко, князь, 214, 225.
Сандрыковъ, сержантъ р. 650, 657.
Сандуль, гд 74.
Сажненко Иванъ, гд. 608—612, 620.
Сажновскій, дв. 253.
Сачко Францискъ, дв. 481, 490, 523.
Сачокъ, гд. 746.
Сашкевичъ Иванъ, дв. 219—220, 228.
Сварычевскій Петръ, дв 147.
Свидзинскіе, дв. 46, 222.
Свирскій Петръ, дв. 91. 9.
Свительскій Станиславъ, дв. 339—341.
Святковскій Андрей, возный, 511—512.
Сейшичъ Гиринко ев. 594.
Секвицъ Василій, гд 524.
Семенюки, кр. 36—37, 340—341.
Семикрасъ, кр. 582.
Семеновичъ Егоръ, 585.
Семеринъ Антонъ, канцеляристъ р. 541, 544, 547.
Сенькевичъ Александръ, салдаты п. 316,
Сербинъ Мартынъ, офицеръ р. 391.
Серіенко Петръ, гд. 530—531.
Серіенко Стеганъ, кр. 88.
Середа Иванъ, гд. 326, 411.
Серницкіе, дв. 14, 16, 322.
Сероштанъ Остапъ, гд. 624.
Симзмундъ III, король п. 169, 455.
Сидоренко Петръ, возный, 552.
Сиксло Григорій, мщ. 351.
Сикорскій Петръ, дв. 769.
Сиккьевъ офицеръ р. 181.
Сюмакъ Федоръ, з. 524.
Сиравосскій Францискъ, дв 150.
Сирота, з. 250, 598, 615, 623, 630, 631.
Скакулъ Иванъ, кр. 148.
Скальскій, гд. 40.

- Скальскіе*, дв. 153, 184, 316—317.
Скаржинскій, дв. 20, 22.
Сквирскій Янкель, ев. 595.
Скоповскіе, дв. 430—431, 558.
Скоржевскій, офицеръ п. 258—269.
Скоричъ, полковникъ к. 4, 69, 71, 93, 95, 96.
Скороденскій Лаврентій, гд. 74.
Скородынскій Симеонъ, дв. 430—431.
Скоропадскій Михаиль, старшина к. 601.
Скорупскій Петръ, дв. 439, 465.
Скрасынскіе, дв. 421—422.
Скрипка, старообрядецъ, 369.
Скрипекъ, кр. 329.
Скрипниченко, кр. 324—325.
Скрыцкій, дв. 277,
Скульскій Иванъ, дв. 273—276.
Славекъ Игнатій, дв. 98.
Славинскій Петръ, кр. 99.
Сливинскій Антоній, дв. 434, 435.
Слинко Иванъ, купецъ, 372.
Сливченко Лесько, кр. 545.
Слотынскій Іосифъ, дв. 448.
Слугоцкій Станиславъ, regimentарь п. 273—276.
Слышковичъ, гд. 48.
Слюсаренко Андрей, мп. 72.
Смаржевская Екатерина, дв. 150.
Смилянскій Овсій, ев. 262.
Смоленскій Иванъ, салдатъ п. 316.
Смольницкій, гд. 40.
Смотрицкій, дв. 363.
Смулько, в. 353.
Смульскій, дв. 355.
Смыки, рудники, 545.
Смыченко Михайло, гд. 722—723.
Смьяны, дв. 363.
Снеговскій, дв. 39—40.
Собанскій Павель, дв. 638.
Собескій Яковъ, королевичъ п. 294.
Собещанскій Иванъ, дв. 642.
Соболевскій Андрей, дв. 246—248, 252—253.
Сокальскій Давидъ, ев. 262.
Соколовскіе, дв. 27, 281, 423, 465, 678, 768.
Соколовъ Захаръ, писарь р. 579.
Сокуръ Иванъ, гд. 529.

- Сосинскій* Андрей, дв. 27.
Сосновскіе, дв. 430, 565.
Совацкій Андрей, дв. 259.
Слодинъ Грицько, вр. 612, 620.
Стадницкій Ивапъ, дв. 74.
Станишевскіе, дв. 373, 754.
Сталькевичъ Игнатій, дв. 56.
Стяловечко, гд. 53.
Старенкевичъ Іосифъ, дв. 554.
Старжинскіе, дв. 66—67, 95—96, 504.
Старый Остапъ, вр. 87.
Статкевичъ Антоній, езуитъ, 215—216.
Статкевичъ Стефанъ, дв. 769.
Стаховскій Василій, возный, 439.
Сташкевичъ Яковъ, дв. 545.
Стеблевскій Мартынъ, возный, 538.
Стежковскій Петръ, дв. 669.
Степанька, гд. 20—21.
Стефановъ Ивановъ, атаманъ в. 761.
Стефановичъ Доминиъ, дв. 317.
Стефановичъ Василій, судья полковой в. 761, 773.
Стецкій Казиміръ-Станиславъ, кастелянъ Кіевскій, 26, 83—84, 293, 345—346, 454, 736.
Стецкіе, дв. 330, 339, 439, 483, 486, 560, 561.
Стоинскій, дв. 329.
Столбъ Иванъ, гд. 624.
Столярченко см. Цырюльниъ,
Сторожаченко Олексій, гд. 376.
Стоцкій, дв. 91.
Стиржалковскій Иванъ, дв. 204—205, 209.
Строинскій Ниволоай, дв. 512.
Струтинскіе, дв. 260, 354—358.
Стрыбгли, дв. 193, 469.
Стрыжевскій Адамъ, дв. 470.
Стрыжевскій Иванъ, гд. 715—716.
Стрыжелъ, вр. 189.
Стукаль, ев. 263.
Ступакъ Грыцько, гд. 686, 688.
Сулима, польовниъ в. 593.
Сулякъ Андрей, гд. 68—71, 74—75.
Сускій Францискъ, дв. 338—339.
Сувій, гд. 351, 736—737.
Сувиничъ Иванъ, дв. 553.
Суходольскіе, дв. 117.

- Сухорабскій*, гд. 40.
Сухорскій Станиславъ, дв. 29.
Сухотинъ Николай, офицеръ р. 773.
Сущанскій см. Проскура.
Сущевичи, дв. 508—509, 672—673.
Сынцевскіе, дв. 22, 596, 628, 638, 690.
Сытенко Степанъ, гд. 400—401.
Сыць, кошевой в. 34, 685.
 (*пнькевичи*, гд. 182.
Спьявскій Адамъ-Николай, гетманъ коронный п. 9—10, 32, 33, 662.
Спшицкій Василій, дв. 5.
Табанъ, волошинъ, 21, 104.
Тавтаулъ, гд. 20—21.
Тальмасъ, полковникъ, 266.
Танскіе, дв. 324, 381.
Танскій Антонъ, полковникъ в. 70.
Танъевъ, майоръ р. 577, 586—587, 598, 600, 603, 619, 621, 625, 627.
Тараненко, гд. 377.
Таралець Лазарь, гд. 371.
Тараны, гд. 529, 539, 540, 578—579, 586—587, 601, 607, 610—611, 613, 619, 620, 627, 747—748.
Тараны, в. 161—163, 244, 630, 631.
Тарары, кр. 109.
Тарасъ, полковникъ в. 21, 231, 232, 235.
Тарло Антоній, кастелянъ Любачевскій, 450—451.
Тарло Иванъ, графъ, 413—415.
Тарнавскіе, дв. 27, 103, 431.
Тарновскіе, графы, 338, 643, 737.
Таша Александръ, офицеръ р. 371.
Телецкій Антонъ, дв. 3—4.
Телефусы, дв. 74, 695, 700.
Теля Андрей, гд. 747.
Темко, гд. 111.
Темрукъ Андрей, дв. 4.
Тенчинскій, дв. 281.
Теребій Матушъ, ев. 262, 263.
Терецига Анна, кр. 719—721.
Терновскіе, дв. 173, 183.
Тесли, гд. 542—543, 546—547, 604—605, 686, 688.
Тесля Марко, мш. 749—750.
Тимошенко Гаврило, кр. 725, 733.
Титоръ Степанъ, кр. 528.
Ткаченки, кр. 152—153, 693, 752.

- Ткаченко Василій, гд. 387—388, 392.
 Ткачи, кр. 119, 136, 468, 770.
 Тлумачъ Василій, мщ. 381.
 Товстоногъ Василій, гд. 542—544, 546, 594, 604, 618.
 Товстый Иванъ, кр. 155—156, 369.
 Томаки, гд. 75.
 Томашевскіе, дв. 136, 138, 159, 169, 182, 308.
 Тонкій Иванъ, гд. 242.
 Томицкий Кипріянь, дв. 373.
 Трасця Степанъ, кр. 582.
 Трембицкий, дв. 769.
 Тренбовскій Петръ, мщ. 393.
 Тренчинскій Юсифъ, дв. 160, 162—163.
 Третьаки, дв. 274—275, 277, 291, 295—296, 336, 361—362, 387,
 442, 451, 453, 456, 483, 485, 489, 519, 562, 565, 586,
 634, 665.
 Третьакъ Николай, гд. 285—286.
 Трещинскій Войтехъ, салдаты п. 73.
 Трильсъ Яцко, кр. 582.
 Трипольскіе, дв. 212, 217—218, 219, 271—272, 291, 293, 298,
 318, 321, 322, 359, 409, 410, 432, 439, 463, 465, 474, 483,
 489, 519, 521, 526, 532, 545, 560, 562, 565, 569, 572, 575,
 584—585, 663, 669—671, 677—678.
 Трозимовичъ Андрей, мщ. 395.
 Трояновскій Ремигіянъ, дв. 335.
 Трояны, дв. 136, 280.
 Трусовъ, офицеръ р. 614, 619, 627.
 Трыпенко Федоръ, гд. 74, 75.
 Тулубицкий Александръ, дв. 417—418, 419—420.
 Туманскій Василій, канцеляристъ войсковой к. 601.
 Туржанскій Иванъ, дв. 360.
 Туркулъ, дв. 698.
 Турма Григорій, войтъ, 727.
 Турменко Даниль, мщ. 727.
 Турскіе, дв. 152—153, 158—159.
 Турчинович-Неклюдъ Иванъ, дв. 496.
 Тушинскій Юсифъ, дв. 219.
 Тароженскій Самуиль, дв. 56, 57, 59, 65, 78, 80, 99, 107.
 Тьеровскій Иванъ, возный, 304.
 Тыранъ Мевша, ев. 262.
 Тычина Григорій, кр. 769—770.
 Тыша-Быковский Станиславъ, дв. 46—47, 370, 374, 387—389, 392,
 671—673.
 Тышкевичи, дв. 273—276, 565.

- Тышкевичъ* Антоній, епископъ катол. 212, 273—276, 336—337.
Тышковскій Станиславъ, дв. 667—668.
Украинскіе, дв. 24, 300.
Улановъ Ілія, 382, 386.
Улицкій, дв. 138.
Улянцкій, дв. 674.
Уминскій Иванъ, дв. 1.
Уретын, гд. 74—75.
Урсулъ, вр. 119.
Уриваевъ Алексѣй, чиновникъ р. 589.
Усатый Корній, кр. 277.
Устимовичъ Василій, значковой товарищъ, 613—614, 619, 627.
Устимовичъ Иванъ, возный 477.
Усы, гд. 529, 624.
Ужанецкій Иванъ, дв. 638, 641.
Фальборки, дв. 183.
Фасцишевскій Андрей, салдаты п. 73.
Федоровъ Савва, кр. 719.
Федовъ Василій, офицеръ р. 631.
Федыкъ см. Афендыкъ. 256.
Филарскій Иванъ, гд. 75.
Филатовъ, салдаты р. 382.
Филарскій Войтехъ, дв. 122, 335.
Фиченко, кр. 197.
Флодэрэвичъ, дв. 484.
Флоринскій Михайль, ротмистръ к. 69, 93, 95, 96.
Фортунскій Антоній, возный 509—510.
Форысь Шымко, кр. 434.
Франковскій Іосифъ, дв. 769.
Франтъ Андрушко, кр. 148.
Франтъ, гд. 345.
Фонъ-Фрейдентъ Яковъ, полковникъ р. 194—195, 256, 370, 585.
Фроимовичъ Воль, ев. 595.
Фрумчинъ Лейба, ев. 141—142.
Хамецъ Иванъ, дв. 84.
Харленскіе, дв. 298, 300, 421—422.
Харжевскіе, дв. 367—368, 508, 554.
Харко, гд. 231, 241, 256—257, 259, 260, 261—263, 279, 288, 302, 409, 584.
Харченки, гд. 647—659, 703—705, 710—711.
Харчинскій Доминикъ, дв. 665—667.
Хведиркивъ Федоръ, з. 378, 402.
Хвоцанка Ілья, мщ. 558.
Хелковскій Іосифъ, дв. 212, 322—323.

- Хлебовскій, дв. 6.
 Хмелинскій Флоріанъ, дв. 465.
 Хмельницкій Богданъ, гетманъ к. 8.
 Хмель Омслянъ, гд. 389—390, 400.
 Ходаковскіе, дв. 47, 217, 218, 277, 363, 531, 553.
 Ходвинскій Василій, дв. 366, 412.
 Хоуцкіе, дв. 49—50, 169—172, 179, 182, 225, 270, 271—272, 483, 486, 489, 562.
 Хоинскій Францискъ, дв. 513.
 Холодвинскій Яковъ, дв. 430.
 Холоневскій Мышка, Адамъ, дв. 495.
 Холявка, мщ. 540.
 Хоменко Павелъ, вр. 277.
 Хоментовскій, воевода Мазовецкій, 409.
 Хомячевскій Иванъ, дв. 159.
 Хоростецкій Иванъ, дв. 155, 208—210, 233.
 Хотецкій, дв. 184.
 Хоуцнскіе, дв. 363.
 Хржановскіе, дв. 437, 552, 565.
 Хомый Левво, гд. 529.
 Хрушинскій Мартинъ, дв. 455.
 Цезельникъ Иванъ, гд. 718.
 Цедвинскій Иванъ, офицеръ п. 258—259.
 Цетысъ Іосифъ, дв. 346, 358.
 Цецевскіе, дв. 108, 145.
 Цигонскій Стефанъ дв. 315—317.
 Цома Кирикъ, кр. 582.
 Цыбульскіе, дв. 155, 171, 334—335.
 Цыбульскій Федоръ, гд. 72.
 Цыгуръ, гд. 546.
 Цымбалистый Савва, кр. 148.
 Цылецъ Иванъ, в. 578, 586.
 Цырына, см. Догелль.
 Цырына Михаилъ, дв. 769.
 Цырюльникъ Алексѣй, в. 647—659, 703—708.
 Цыфиръ Федоръ, гд. 546.
 Цылецкій Иванъ, дв. 9.
 Цылецкій-Заремба Францискъ, дв. 485.
 Цыжановскій Иванъ, дв. 474.
 Чабала Демьянъ, гд. 371.
 Чайковскіе, дв. 149, 311—312, 371, 769—770.
 Чайкховскій Оома, дв. 538.
 Чалый Савва, полковникъ к. 69, 72, 111, 194—195, 197—198, 229, 237, 244, 250, 289, 304, 353, 584.

- Чаплицы, дв. 444, 481, 490.
 Чарнецькіе, дв. 157, 185—186, 415, 492.
 Чарнолуцькій Казимірь, дв. 510—511.
 Чарторыйскій Августъ, воевода Русскій, 33, 98, 148, 152.
 Чацькій, дв. 727, 733.
 Чобанъ, гд. 546.
 Чельський Лука, дв. 411—412.
 Червинскій, региментарь п. 23.
 Черкаскій, гд. 40.
 Черкаскій Стефанъ, дв. 64.
 Черланъ Симеонъ, гд. 74.
 Чернецъ Климентій, кр. 264.
 Чернышъ, салдаты п. 690.
 Черныцкій Алексѣй, сотникъ в. 762.
 Чернявскіе, дв. 20, 555, 576.
 Чернявченко Семень, гд. 374.
 Черняковскій Андрей, дв. 27.
 Четвероухъ Андрей, з. 34.
 Четвертинскіе, князья: 1—2, 29, 69, 104, 143, 170, 179, 224,
 492, 494, 498, 499, 507, 638—641, 742, 754.
 Чечели, дв. 113, 119—120, 169, 172, 174, 184, 220, 221, 223,
 224, 225, 283—286, 492, 504.
 Чиманскій, салдаты п. 690.
 Чоповскіе, дв. 24, 46, 82, 327, 338, 343, 345.
 Чорненко Василій, в. 772.
 Чорные, гд. 377—378, 380, 381, 384—385, 402—403, 736—737.
 Чорные, з. 161—162, 264.
 Чорный Онысько, войтъ, 351.
 Чортковий Микола, кр. 155.
 Чосновскій Іосифъ, староста Улановскій, 83, 145—147, 221.
 Чожурскій, дв. 277.
 Чуба Иванъ, гд. 411.
 Чубенко Юсько, кр. 254.
 Чухелевичъ Терентій, мщ. 393, 395, 397.
 Чучупака Федоръ, гд. 74.
 Чыжевскій Павель, дв. 537—539.
 Шабенко Кирило, ротмистръ в. 12—14, 15—16, 17—18.
 Шавловскій Антоній, дв. 354.
 Шадурскій Бернардъ, дв. 485.
 Шальборскій Казимірь, дв. 117.
 Шандро Осипъ, гд. 542, 546.
 Шандыровскіе, дв. 121, 122, 123, 127, 130—131, 139—140,
 492, 537.
 Шаповаленки, гд. 377, 593.

- Шапочка, к. 20—21.
 Шапочниченко Грицько, гд. 539—541, 604.
 Шаховской князь, генераль р. 183, 204.
 Шашкевичи, дв. 113, 119—120, 170, 233, 284, 492, 504.
 Шашковский, дв. 3.
 Швабский, кр. 98.
 Шведовский Василий, дв. 239—240.
 Швейковский Иосифъ, дв. 448.
 Швецъ, кр. 61—62, 277, 329, 424, 425, 426, 468.
 Швецъ Иванъ, гд. 695—700.
 Швецъ, см. Шульженко.
 Шыдыкы, гд. 380, 624.
 Шыцовъ Михаилъ, судья пограничный р 710, 714, 732.
 Шевчикъ Яцко, кр. 342.
 Шелудыый Онупрій, кр. 720.
 Шембекъ, дв. 205.
 Шендеръ Навахъ, ев. 262.
 Шенкиевъ, майоръ р. 409, 583—584.
 Шепельский Петръ, мщ. 393, 397.
 Шепила, дв. 145.
 Шестопаль Степанъ, мщ. 616, 619, 627.
 Шиманский Лаврентій, дв. 450—451.
 Шиндлярский Михаилъ, дв. 369.
 Шиповъ, майоръ р. 607, 610.
 Ширай Федоръ, 386.
 Ширковский, 521.
 Шиховский Павелъ, дв. 107—108.
 Шляхъ Василь, кр. 109.
 Шкуратовские, дв. 9, 488, 711.
 Шлапакъ Грицько, гд. 701—702.
 Шливинский Антоній, дв. 458.
 Шляцкий Антоній, дв. 357—358.
 Шмаръ, ев. 280.
 Шпаковский Иосифъ, дв. 442.
 Шпакъ Захарій, гд. 75.
 Шпигель, генераль р. 166.
 Шпитко Петро, кр. 340—341.
 Шостопаль Грицько, гд. 682.
 Шотарский Владиславъ, дв. 49.
 Шульги, гд. 74, 393, 396—397.
 Шульженко Андрей, гд. 644—654, 703—708.
 Шульмовский дв. 431.
 Шумлянский, региментаръ п. 268.
 Шумский Игватъ, хорунжий польовой в. 771.

- Шуршувенко* Василій, гд. 390.
Штембергенъ, офицеръ п. 250.
Шындлярскій Михайль, дв. 459—460, 468—469, 534—536.
Шыя Юсько, гд. 540, 609—610.
Шыякъ Иванъ, гд. 206.
Шавинскій Даниль, дв. 109.
Щабрикъ Алексѣй, гд. 650.
Щедуль Кузьма, старообрядецъ, 372.
Щеневскіе, дв. 89—90, 279—280, 302, 330—333, 359, 408, 636.
Щербанъ Трофимъ, гд. 74.
Щербины, гд. 75, 377—378, 384—385, 402—403, 525, 526, 528, 529, 624, 625—626, 642.
Щулченко, гд. 205—206, 208, 216, 376.
Эйсымонтъ Автопій, дв. 367.
Юджевичъ Схарія, ев. 139—140.
Юрковскій Андрей, дв. 134.
Юрченко Мошей, в. 585.
Юха Данило, кр. 99.
Юхновскій, дв. 637.
Юшкевичъ, дв. 183.
Юшковскіе, дв. 1, 143—144, 149—151, 313—315, 665—667.
Яблоновскіе, князья: 100, 251, 312, 349, 551, 553, 754.
Яблоновскій Станиславъ-Викентій, князь, воевода Равскій, 423, 438, 442—443, 452, 453—454, 457.
Яворскіе, дв. 29, 195—196.
Яолковскій Карль, дв. 567, 569, 573.
Яклинскій, дв. 294.
Яковенко см. Ватагъ.
Якоръ, ев. 262.
Якубовскіе, дв. 318, 375, 390, 409, 483, 531, 562, 565, 688, 701.
Якубскій, Лука, дв. 440, 441, 463—464, 518—520, 521.
Ямелковскій-Раликъ Бенедиктъ, возный, 700.
Ямонтъ Ѡаддей, дв. 336.
Яниковскіе, дв. 158, 346—347.
Янишевскій Адамъ, дв. 189.
Янковскіе, дв. 148, 358, 672—673.
Янковскій Михайль, гд. 20—21.
Янудовичъ, дв. 136.
Яновичъ Францискъ, дв. 121.
Яновскіе, дв. 362—364, 391, 677—678.
Яроновскій, гд. 182.
Ярошинскіе, дв. 169—174, 222—224, 330—334, 471, 492, 498.
Ясенскій, дв. 14.
Ясинскій Матѣей, дв. 369.

Яскманіцкі Адамъ, дв. 417.

Ястржембскіе, дв. 171, 173, 174, 638, 641.

Яфетъ, мопахъ, 693—694, 752.

Яхимовичи, дв. 304, 476—477.

Яцекъ святой, 320.

Яцковскіе, дв. 190—191, 212, 243, 303, 306, 399, 408, 410, 481, 490, 628.

Указатель именъ географическихъ. *)

Андреевка, с. 361—362.

Андрусовка, с. 241, 608.

Арганиеловородъ, крѣпость, 591, 600, 602, 604, 616, 618—619, 622, 627, 639, 641.

Атаки, м. 184.

Багриновичи, с. 51.

Багриновцы, с. 10—11.

Базаръ, м. 530.

Балабановка, м. 144, 266.

Балчинцы, с. 68, 71, 74—75.

Барашевка, м. 256.

Барасты, с. 656, 710.

Баршполь, м. 256, 726, 729, 733.

Баръ, г. 65, 66, 68, 86—87, 88, 96—97, 99, 133—135, 200—201, 224, 239—240, 285, 412.

Бахтынь, с. 406.

Бахчисарай, г. 376.

Беднаровка, м. 461.

Бейтъ-Байраки, ур. 351.

Белъ, г. 107.

Бендеры, г. 104, 350, 717.

Бердичевъ, г. 48, 270, 271—272, 370, 374—375, 384—385, 475, 486, 691, 712.

Береже, с. 310.

Березовка, с. 74—75, 592.

Берестечко, г. 106.

Бершада, г. 68, 70, 72, 203.

Биликовцы, с. 96—97.

---

*) При составленіи этого указателя были приняты слѣдующія сокращенія: г.—городъ, м.—мѣстечко, с.—село, ур.—урочище, р.—рѣка, обл.—область.

- Билиловка*, м. 136, 137—138, 214, 265.
Билиловский монастырь 360.
Билка, с. 372.
Бильчъ, м. 155.
Блащаницы, с. 558.
Бобачевъ, с. 90.
Бобрка, с. 752.
Богудзенка, с. 690—691.
Богуславъ, г. 230, 278, 377, 529, 540, 549.
Богушевка, с. 73.
Бого, р. 15, 242, 289, 290, 405, 524.
Болтынь, ур. (?) 265.
Болячевъ, с. 192.
Борзана, с. 255, 370, 372.
Борки, с. 160—162.
Боровица, м. 229, 607.
Боровка, с. 74, 75.
Борсуковцы, с. 60.
Боршова пасъна, ур. 285.
Борщановка, с. 687.
Борщовка, с. 77.
Борщевъ, м. 755, 757.
Босовка, с. 267.
Брашкя, г. 522, 529—530.
Браиловъ, м. 14, 16.
Брацлавль, г. 105, 169, 204, 205, 206, 207, 208.
Брацлавское воеводство 22—24, 110—114, 120—127, 128—129,
 130—131, 168—182, 221—225, 293, 302, 320, 438, 459, 466,
 488, 491—493, 494—508, 569—572, 573—575, 639, 670, 685.
Брестъ (Литовскій), г. 292.
Броды, г. 85, 96—103, 132.
Брусилосъ, г. 340, 725—727, 729, 733—734.
Булавка, с. 646, 650.
Булакось, с. 685.
Буды, с. 316.
Будыши, с. 377, 384, 402—403.
Бужинъ, с. 624, 625.
Бузовая, с. 387—389, 392.
Буки, с. 543, 556.
Буковая могила, ур. 378.
Бутовка, с. 607.
Бужны, с. 281.
Бучачъ, г. 327.
Быковъ, с. 383.

- Быстрикъ*, с. 664.
- Бышевъ*, м. 421, 476—477.
- Бѣлая Церковь*, г. 46, 129, 131, 194, 195, 197, 221, 229, 230, 234, 235, 236, 237, 238, 241, 242, 250, 264, 265, 266, 267, 268, 278, 321, 345, 370, 375, 377, 409—410, 423, 438—439, 442—443, 445, 446, 449, 452, 453—454, 456—457, 529, 540, 584, 585, 656, 687, 710, 722, 723.
- Бѣлгородъ* (Авкерманъ), 404.
- Бѣлецкое*, с. 412.
- Бѣлогородка* (Волынская), м. 103.
- Бѣлогородка* (Кіевская), м. 26, 374—375, 689, 693—694, 739, 752—753.
- Бѣлозерье*, с. 161.
- Бѣловоръ*, м. 237.
- Бѣлополь*, м. 274—275, 277, 337.
- Бѣлошичи*, с. 531.
- Бѣллы*, с. 93, 94, 94—95.
- Валява*, с. 103.
- Варшава*, г. 111, 121, 169, 221, 222, 291, 305, 437, 438, 456, 514, 680, 712, 723.
- Василевка*, с. 100—101, 451, 471.
- Василевъ Хуторъ*, ур. 726—727.
- Васильковцы*, с. 40.
- Васильковъ*, г. 20, 53, 236, 391, 525, 528. 646—649, 709, 710, 732, 735.
- Васовская рудня*, 525, 528.
- Верба*, с. 684—685.
- Вербка*, с. 197.
- Вербка Мурованая* с. 199.
- Вертикѣвка*, с. 303, 306.
- Винница*, г. 15, 18, 30, 104, 110, 112, 113, 121, 125, 126, 127, 128, 130, 139—140, 148—149, 155—156, 159, 168, 169, 174, 179, 180, 181, 186, 188, 189, 211, 216, 221, 225, 307, 311, 347, 369, 379, 406, 431, 436—437, 455, 459—460, 466—467, 468, 471, 491, 492, 494, 498—499, 502, 504, 507, 535, 639, 685, 742.
- Винницкіе Сады*, с. 14, 16.
- Винницкій повѣтъ*: 177, 224.
- Винногородка*, с. 376.
- Вирлоожъ*, с. 27.
- Висничъ*, г. 93, 97.
- Восчокъ*, монастырь, 685.
- Водолага*, м. 644, 703.
- Водяники*, с. 351.

- Воеводицицы*, с. 75.
Возьнесцы, с. 316.
Волковичи, с. 239—240.
Волковцы, с. 755—756, 757—758.
Волдарка, м. 542—543, 546—547, 594—596, 604, 617.
Волосовъ, с. 217—218, 425, 426.
Волощина, обл. 16, 72, 74, 75.
Воликовъ, с. 519, 526, 530, 531.
Волинь, обл. 9, 53, 56, 57, 76—77, 173, 225, 293, 314, 320, 441, 531, 755.
Воробьевка, с. 21, 104.
Воронковъ, м. 384.
Воронное, с. 418.
Вороновица, с. 125, 159.
Вороновка, с. 608—609.
Воскресенская слобода, 648, 658.
Востальцы, с. 6.
Вульча, с. 421.
Вчрайшее, с. 20.
Выслава, с. 614, 620.
Высь, р. 257, 529, 540, 590, 600, 627.
Выхватиницы, с. 61.
Вышевичи, с. 628.
Вязовка, с. 376.
Вязовскъ, с. 349, 377—378, 384, 403—404, 531.
Гадяцкий полкъ к. 771.
Гадячъ, г. 375, 384, 404, 658.
Гайсынъ, г. 394.
Галичъ, г. 366.
Галуцковцы, с. 38.
Галичичи, с. 133—134.
Гарачковка, с. 38.
Гардъ запорожскій (на Бугѣ), 34, 224, 348, 444, 529, 542, 546, 604, 609.
Гармаки, с. 88.
Гатка, с. 164.
Гвоздовъ, с. 645—657, 704—707.
Германовка, м. 338, 549, 722—723.
Герцыковая Долина, ур. 394, 396.
Гладкевичи, с. 472.
Глевижа, с. 649.
Глинницкий замокъ 452.
Глинскъ, с. 611, 620, 632.
Глуховъ, г. 584, 585, 686, 687, 688, 705, 716, 762, 763.

- Головинцы, с. 65.
 Голяки, с. 118—120.
 Горань, ур. 635.
 Гордынъ, с. 696, 698.
 Горностаеполь, м. 522, 525.
 Городенка, м. 103.
 Городница, с. 304.
 Городохъ, с. 136.
 Городыще, с. 256, 376, 402.
 Городыще, ур. 529.
 Горошки, м. 410.
 Горошковая рудня, 531.
 Гостомель, м. 375, 390, 403—404, 525, 686, 688, 701—702.
 Грановъ, г. 152, 215, 230, 267, 289, 511.
 Григоровка, с. 39.
 Григорчинцы, с. 458.
 Грезля, рудня, 521, 545.
 Грековая паська, ур. 347.
 Грибовка, с. 404.
 Григоровка, с. 636.
 Гродекъ, м. 695—700.
 Гродно, г. 359.
 Грышцы, с. 143—144.
 Гуйва, с. 192.
 Гулевцы, с. 119.
 Гусятинъ, г. 70, 72.
 Гушцы, с. 119.
 Дакцыгъ, г. 293, 754.
 Дашевъ, м. 249, 450—451, 742.
 Демидовъ, с. 644—645, 662, 703.
 Деражня, г. 97—98.
 Дермань, г. 337.
 Джурюловка, м. 376, 377.
 Дзаконъ, с. 310.
 Дзяловъ, с. 435, 458.
 Диковка, с. 74—75.
 Діаковцы, с. 253, 416, 509.
 Дмитровка, с. 621.
 Днѣпръ, р. 178, 182, 230, 231, 232, 235, 236, 238, 242, 244, 245,
 249, 303, 310, 371, 375, 524, 528, 529, 580, 588, 593, 632,
 656, 728—729.
 Днѣстръ, р. 73, 81, 173, 235.
 Доловицы, с. 91.
 Дорогинь (Новый), с. 545.

- Дрезденъ, г. 307.
 Дубно, г. 214, 743.
 Дубовець, с. 158.
 Дуброва Великая, с. 527.
 Дукаевцы, г. 72.
 Дымиръ, г. 662.
 Езераны, с. 757, 757—758.
 Екатеринославская провинція 763.
 Еремьевка, м. 608.
 Жабокрики, с. 75, 266.
 Жабокричи, с. 431.
 Жаботынъ, с. 245, 264, 311.
 Желяны, с. 400.
 Животовъ, м. 144, 287, 393—394, 396, 769.
 Жидовскіе Ставы, с. 722, 736.
 Житомирскій повѣтъ, 428, 482.
 Житомирское староство 679—680.
 Житомиръ, г. 191, 293, 298, 300, 318, 320, 444, 447, 482, 486,
 487, 489, 532, 559, 561, 565, 634, 669.
 Жищинцы, с. 694—695, 700.
 Жорнищи, с. 206.
 Журавка, г. 525, 529, 642.
 Заблотовъ, с. 103.
 Заболотіе, с. 26.
 Заборіе, с. 401, 557, 692—694, 752.
 Заваліе, с. 68.
 Залосьцы, м. 568, 572, 575, 644, 703.
 Зальсге, с. 521, 545.
 Замость, г. 52.
 Замьковъ, м. 70—73.
 Заньчишна, ур. 316.
 Запорожье, обл. 241, 288, 526, 608, 609, 625, 685, 716.
 Зарубиццы, с. 674.
 Заславль, г. 105.
 Збаражъ, г. 68, 80, 85, 132.
 Збручъ, р. 70.
 Звиногородка, г. 350, 353.
 Звиногородскій повѣтъ: 131, 177, 224, 367.
 Звѣдель, р. 525.
 Зларъ, лѣсъ, 239.
 Зеленая, с. 95—96.
 Зеленка, с. 8.
 Зеленый Рогъ, с. 418.
 Зикрачи, с. 719—721.

- Зимковъ*, г. 68.
Злобинъ, м. 372.
Злочевъ, г. 754.
Зозулинцы, с. 136.
Золотуха, с. 769.
Зубовчина, с. 102.
Иванковцы, с. 21.
Иванковъ, м. 563, 679.
Ивановцы, с. 86.
Иванчицы, с. 83.
Ивашковцы, с. 134, 200.
Исковцы, с. 745.
Иваница, м. 49.
Икнатовка, м. 689.
Икнатовцы, с. 20.
Игулецъ, р. 161.
Игуль, р. 376, 524, 539, 541, 604, 625, 631.
Иркля, р. 265.
Ирпень, р. 26, 319, 383, 388, 390, 476—477, 525.
Искорость, м. 531.
Кавшаны, г. 104.
Кайдакъ, м. 613.
Каленцы, с. 525.
Калиберды, с. 593, 607, 656.
Калиновка, м. 630.
Калуца, г. 383.
Калужинная слобода, 745.
Калниболото, м. 376, 445, 581—583, 590, 591; 600, 602—603, 616, 618—619, 621—622, 627.
Калюсъ, г. 37, 39.
Каменецъ-Подольскій, г. 62, 81, 82, 85, 164, 235, 286, 379, 384, 414, 454, 696, 757, 758.
Каменка, р. 625.
Каменка, с. 268—269.
Каменка, слобода, 745.
Каменная гребля, с. 769.
Каменогорка, с. 1.
Каневъ, г. 322, 327, 409, 529, 583—584, 593, 635—636, 718.
Каравичи, с. 376, 384, 404.
Карапиши, с. 327—329, 549.
Каратуля Малая, с. 539.
Карпиловка, с. 20.
Карышинцы-Волосскіе, с. 97.
Карышковъ, с. 91.

- Касиминцы*, с. 377.
Качковка, с. 68.
Кашперовка, с. 275, 277.
Кейдаице, с. 540,
Кіевская губернія: 399.
Кіевскій к. полѣ: 588, 770—771.
Кіевскій повѣтъ: 482.
Кіевское, воеводство: 22—24, 112, 191, 223, 225, 273, 291—295,
 297—301, 302, 318—321, 408, 427—428, 432, 438, 441, 444—
 447, 448—450, 454, 480—490, 496, 505, 507, 551, 559—565,
 568, 569—572, 573—575, 660, 670, 672, 679—680.
Кіевъ, г. 20, 26, 72, 210, 235—236, 237—238, 366, 370, 374—
 375, 381, 383, 386, 387—388, 390, 392, 400, 404, 409—410,
 444, 524—525, 529, 542, 557, 558, 585, 588, 592, 615, 628,
 645—659, 662, 682, 685—686, 688, 703—707, 713, 715—716,
 718, 719—721, 725, 727, 729, 733—734, 739, 743—746, 747—
 750, 752.
Кикошевка, с. 146—147.
Кимбаровскій монастырь, 512, 529—530.
Кикбуриъ, г. 376.
Китайгородъ, м. 1.
Кишинка, с. 378, 384, 402.
Клищице, с. 10.
Клицевъ, с. 157, 181, 185—186.
Княжа крыница, с. 144.
Княжій Буеракъ, ур. 598, 615, 623.
Кобыля, с. 54.
Ковалевка, с. 208, 376.
Ковалевъ, с. 236.
Кодакъ, крѣпость, 250, 358, 524.
Кодыма, м. 38.
Козацкая, р. 608.
Ковелецъ, г. 588, 715—716, 750.
Козловъ, г. 105.
Козятинъ, с. 89—90, 192.
Кожмаки, предмѣстіе Кіева, 650.
Колачинъ, с. 103.
Колки, с. 296.
Колыбасцын, с. 41—42.
Комаргородъ, м. 69, 70, 72, 104, 105, 285, 742.
Коморовъ, с. 20, 21.
Константиновъ новый, г. 253, 509.
Константиновъ (Полтавскій) г. 609.
Копайгородъ, м. 68, 134, 290.

- Копиеска*, с. 1, 143, 207—209, 451.
Копра Мечетка, ур. (?) 609.
Копыловъ, с. 374.
Копыстыринъ, с. 435.
Кордышевска, с. 691.
Корнинъ, с. 675—676.
Коровинчики, с. 104.
Корелевска, м. 64.
Корастышевъ, г. 115, 375, 403—404, 470.
Корсунъ, г. 161, 251, 529.
Косы, ур. 403, 405.
Котельня, м. 219, 674, 678.
Котурма, рѣчка и хуторъ, 724—727, 728—730, 733—734.
Кожандека, с. 431.
Кожитраца, с. 699.
Кожосава, м. 50—51, 320, 549.
Кощеевска, с. 374, 391, 400, 585.
Крапиена, с. 524, 557.
Красиловъ, г. 393.
Красногорскій монастырь, 360—361.
Красное, м. 194.
Красное Коло, с. 443.
Крачки, с. 696, 698.
Кременецъ, г. 56, 57—59, 60, 85, 684, 694,
Кременная, с. 96.
Кременчугъ, г. 243, 245, 577, 580, 587, 599, 603, 615, 620, 623,
 625, 627, 631, 685.
Кривце, м. 64.
Круте, м. 38.
Крушлинцы, с. 455.
Кривошвинцы, с. 335.
Крыловъ, м. 229, 230, 231, 237, 241, 244, 245, 267, 268, 378,
 385, 402, 608, 610, 685.
Крымская Рудня, 527.
Крымъ, обл. 378, 402.
Крюковъ, м. 241, 245.
Ксаверовъ, с. 527.
Кудрявица, предмѣстье Кіева, 528, 642, 686.
Кувшинцы, с. 174, 181, 247, 253, 304.
Куликовска с. 624, 625.
Кумановъ, с. 109.
Куна, м. 207.
Кунатовцы, с. 134.
Кунцишевъ, с. 69, 71—73.

- Бунка, с. 149—150, 153.
 Бупинь, м. 699, 700.
 Буралядїя, обл. 292.
 Бустыця, с. 84.
 Бусьниця, с. 68.
 Бусьниця Великія, с. 154.
 Бучмань, лѣсъ, 287.
 Бучмань, с. 105.
 Буцинци, с. 285.
 Бущоувь, г. 9.
 Лабунь, г. 197, 643.
 Ладжисинь, м. 207, 208, 210, 289, 290.
 Лановцы, с. 758.
 Ласки, с. 440, 464, 519, 526, 545.
 Латоца, с. 51.
 Лебединь, лѣсъ, 161, 278, 287, 540.
 Лебединь, с: 161, 244, 249, 250, 585.
 Левковцы, с. 55, 199.
 Лесья, с. 190.
 Летичевь, г. 4, 11, 21, 241, 253, 268, 278, 297, 337, 415, 445,
 457, 716, 717.
 Лещевка, м. 606.
 Линцы, г. 127, 141—142.
 Липки, с. 433.
 Липнянская в. сотня 593.
 Липова, с. 27.
 Липовець, г. 266.
 Лисовичи, с. 356.
 Лисовицiana, с. 190, 474, 531.
 Литва, обл. 525, 527.
 Лишня, с. 353, 476—477, 586.
 Локковь, с. 470, 475.
 Ложниця, с. 441, 464, 526—527.
 Лововики, с. 400.
 Лопатынцы, с. 365—366.
 Лубенскій в. полкъ: 546, 606, 608, 609, 614, 632, 644, 760—
 761, 771.
 Лубны, г. 760.
 Лугь, с. 197.
 Лу а, с. 134, 159, 189, 205—206, 387, 689, 693—694, 752—753.
 Лукашевка, м. 144.
 Лукяновка, с. 51.
 Лукомь, м. 772—773.
 Лучинець, м. 43—44, 92, 133—134.

- Лыбедь* р. 374—375, 528, 646, 713, 715.
Лысоводы, с. 695—700.
Лысякка, г. 70, 230, 231, 236, 237, 263, 267, 289, 349—351 353,
 376, 417—418, 419—420, 507, 529, 553, 685, 717, 736.
Львовъ, г. 3, 23, 33, 40, 171, 337, 662, 697.
Любаръ, г. 13, 340.
Любечъ, г. 529.
Люблинъ г. 26, 172, 327, 336, 337, 412, 486.
Ляховцы, г. 104, 394.
Ляховцы, с. 202.
Макаровъ, м. 663.
Макіевка, с. 403.
Малевщина, с. 25—28, 90, 192.
Малетинцы, с. 516.
Малороссія, обл. 113, 598.
Маначинъ, с. 104.
Маньковка, м. 68.
Марковка, с. 69.
Масаны, с. 530.
Масловка, с. 161, 370.
Матвійковъ, с. 99.
Махновщи, с. 472—473.
Медведка, с. 369.
Медведовка, г. 160, 162, 267, 268, 405, 606, 607, 610, 613.
Медвинъ, м. 377.
Межибожъ, г. 21, 32, 55, 72, 98, 99, 104, 132, 148, 180.
Межигоріе, с. 375, 528, 728, 747.
Межиричъ-Корецкій, г. 5—8, 293, 412.
Межиричъ-Острожскій, г. 102.
Мшанки, с. 528.
Мизочъ, м. 19.
Мизяковъ, с. 148.
Милокиша, с. 69.
Минійки, с. 404, 530.
Миргородскій к. полкъ: 578, 586, 588, 602, 611, 620, 625, 628,
 630, 631, 771.
Митуринцы, с. 266.
Михайловка, с. 743.
Михаловка или *Михалковцы*, с. 69, 149—150, 181, 285.
Михаловцы, с. 72, 285.
Мишурина слобода, 745.
Могилевъ (на Днѣстрѣ) г. 69, 184, 197, 290.
Модресска, с. 663.
Мозырскій повѣтъ 320.

- Молдавия*, обл. 81--82.
Молочки, с. 512.
Молчаливка, с. 696, 698.
Монастырское, с. 429--430
Мордынь, с. 247, 253.
Мостыщи, с. 685--686, 725--726, 729, 733--734.
Мотовиловка, м. 255--256, 259, 260, 261, 264, 279, 302, 371,
 375, 399, 402, 409, 529, 590, 591, 605, 642, 684, 692, 713--
 714, 715--716, 721, 724, 732, 735, 738, 740, 744, 751.
Мошны, г. 160, 161, 377--378, 402--403, 445, 593, 606, 759.
Музычи, с. 53, 741, 750.
Мурахва, г. 154--156, 205, 316, 334--335.
Мусеровка, с. 32.
Мушкатовцы, с. 755--756.
Мушуровка, с. 377.
Мытница, с. 693.
Мытница Топоровская, таможня, 324--325.
Мървинцы, с. 70.
Мястковка, г. 38--39.
Наровля, м. 583.
Народицкая рудня, 526.
Народици, м. 83, 440, 441, 463, 519, 521, 525--526, 531.
Насокская плава, ур. 546.
Насташки, с. 547.
Неводницкая пристань 744.
Немировъ, г. 3, 15, 16, 18, 21, 72, 104, 111, 130, 141--142, 153,
 204, 207, 208, 210, 232, 234, 235, 236, 249, 265, 266, 267,
 268, 278, 353, 376, 492.
Немировъ, с. 474.
Нерубайка, с. 244, 353, 376, 377.
 * *Несвяжъ*, г. 363.
Несторовка, с. 607, 610.
Нетяги, ур. 455.
Новаки, с. 330--333, 531.
Новгородское воеводство, 320.
Новороссійская губернія: 745, 761, 771, 772.
Новоселица, с. 606, 607, 610.
Новоселки, с. 58, 383, 477, 528, 689.
Новосербія, обл. 712.
Новый Дворъ, г. 294.
Новый ур. 609.
Норинскъ, г. 296, 461--462, 531.
Носовцы, с. 149--151.
Пляжинскій в. поляе 771.

- Вязинь*, г. 404, 542, 594, 726, 728—729, 733.
Обиходы, с. 531.
Обуховичи, с. 525.
Обуховъ, м. 372, 409, 719, 744.
Овруцкая архимандрія, 294.
Овруцкій повѣтъ, 428, 432, 482, 488.
Овручь, г. 293, 320, 331, 465, 482, 486, 487, 526, 633.
Овсятники, с. 10.
Олевка, с. 136, 137—138.
Оздвютичи, с. 190.
Олевскъ, м. 83.
Олемичи, с. 32.
Олькушскія горы 293.
Ольшовець, м. 43—45, 351.
Ольшовъ, с. 322.
Ольшана, м. 344, 540—541, 605.
Ольшанка, с. 68.
Ольчидаевъ, м. 69, 92.
Олыка, г. 342, 393.
Оратовка, с. 143.
Оратовъ, м. 143, 144.
Орловець, с. 349, 352.
Орляны, с. 68, 74.
Осичная, с. 690.
Осота, с. 745.
Оссовцы, с. 725—727, 728—730, 732—733.
Остеръ, г. 726, 729, 733.
Остолоповъ, с. 29.
Остроги, г. 104, 251, 352.
Острожскъ, г. 342.
Оврымовцы, с. 68.
Очаковъ, г. 376.
Павловка, с. 394—397.
Павлоловъ, м. 36—37, 48, 219, 228, 256—257, 261—263, 279, 288,
 302, 305, 359, 399, 408, 643, 723.
Паланка Уманская, с. 377.
Паньковщина, ур. 528.
Пасынки, с. 434.
Пекары, с. 593.
Переселочна, м. 584.
Перекоринцы, с. 69—70, 71, 73.
Перемысле, с. 117.
Перемышль, г. 684.
Перемышльская земля, 696, 698.

- Переяславъ*, могила, 540.
Переяславль, г. 370, 393, 396, 529, 593, 718.
Переяславльскій полкъ, 524, 539, 557, 593, 759, 771.
Петришаны, с. 431.
Петровскій Островъ, вѣрѣность, 540 603, 621—622, 632.
Печара, с. 208.
Печерскъ (часть Кіева): 379, 383, 602
Пивцы, с. 349.
Пиковъ, м. 19, 335.
Пилиповичи, с. 725—726, 728, 733.
Пилиповцы, с. 115—116.
Пилляецы, с. 21.
Пиксгъ, г. 472
Пирятинъ, г. 546, 682.
Пищане, с. 104.
Плавки Днѣпровскія, 606.
Плесецкое, с. 375, 400.
Плешивецъ, с. 648, 703.
Плишовъ, с. 20.
Плоскій, лѣсъ. 608—609.
Плоскировъ, г. 67.
Побережје, обл. 742.
Потребыци, г. 136, 137—138, 267, 279—282, 302, 305, 324—325,
 359, 362—364, 367—368, 393—394, 396—397, 399, 408, 712.
Подгоріе, обл. 98.
Подгорцы, с. 754.
Подейма, с. 69.
Подлясков воеводство. 570.
Подоліе, обл. 55, 61, 132, 223, 225, 302, 379, 414, 755.
Подоль (часть Кіева), 381, 383, 525, 529, 645—659, 718, 739, 743.
Покалевъ, с. 90.
Покутіе обл. 754.
Половецкая Малая с. 538.
Полонное, г. 7, 21, 104, 105, 137, 141—142, 286, 293, 342, 487.
Полтава, г. 244, 375, 377—378, 384, 402—403, 763.
Полтавскій в. полкъ, 378, 402, 771.
Полуша, с. 187—188.
Полыска, с. 163.
Польсге, обл. 6, 20, 251, 461, 519, 522, 628.
Попелюхи, с. 69, 71.
Поповцы, с. 91.
Потокъ, м. 635, 720.
Потоцкая в. сотня 588.
Преварка (предмѣстье Кіева), 375, 384—385, 389, 403, 752.

- Приборекъ*, м. 525.
Приворотіе, ур. 608.
Прилука (Кіевская), м. 334, 363.
Прилука (Полтавская), г. 72, 541.
Прилуцкій в. полкъ, 541, 762, 771.
Припять, р. 36, 522, 530.
Прожоровка, с. 593.
Пруцки Великія, с. 322.
Пулины, м. 531.
Пустовирня, с. 518.
Пшеничники, с. 637.
Пятигорка, с. 277.
Радзевцы, с. 411—412.
Радомъ, г. 562.
Радомысль, г. 25—28, 515—516, 527, 557, 563, 679.
Радча, рудня, 521.
Ратки, с. 644, 649, 703.
Ратно, г. 335.
Рахила, с. 754.
Рашковъ, г. 21, 68, 69, 70, 194, 197, 287, 289, 292.
Режавская Рудня, с. 629.
Рейовець, с. 154.
Ржыщевъ, м. 636.
Ровное, г. 197, 376.
Ровчанъ, с. 381.
Розачинъ, р. 378.
Роговая пристань, 375.
Рожовъ, м. 52—53, 374.
Розважевъ, с. 702.
Роздолъ, м. 154.
Розкопаная Мотила, ур. 256.
Рокитна, м. 377, 711.
Романовка, г. 254, 769—770.
Ромаковка, с. 377.
Ромны, г. 632, 644.
Роскойцы, с. 104.
Рось, р. 161, 255, 540, 543, 547.
Рудки, с. 530.
Руднал, с. 163.
Ружинъ, м. 36, 256, 288, 323—324.
Русское воеводство, 570.
Рыгна, с. 109.
Сабаровка, с. 143—144, 313—314, 451.
Саврань, м. 265, 287, 289, 290.

- Садковцы*, с. 75.
Саксагань, р. 377, 598, 615, 623.
Самара, р. 296.
Санктпетербургъ, г. 235.
Сарновичи, с. 531.
Сатковъ, г. 307, 699, 700.
Сажны, с. 136, 253.
Свицеложка, с. 527.
Свитыницы, с. 664.
Селець, с. 519, 526, 593.
Селище, с. 5—8, 636.
Сербиновцы, с. 366.
Сербы, с. 69, 74—75.
Серебрян, с. 38, 39.
Сиаки, с. 394, 397.
Сидоровка, с. 540, 604.
Силези (Шлёнскъ) обл. 594, 617.
Синница, с. 549.
Синюха, р. 286, 542, 547.
Скаражинцы, с. 320.
Сквира, с. 257—258.
Скабинцы, с. 204—210.
Следзи, с. 38, 755.
Слободка, с. 118—120.
Слободско-Украинская губернія, 761, 772.
Слуць р. 70.
Смила, (Смѣла), м. 228, 231, 234, 237, 241, 243, 249, 257, 261, 265, 267, 268, 287, 288, 312, 344, 349, 378, 403, 507, 553.
Смьла (Полтавская), м. 632.
Снитковъ, м. 69, 72.
Снитынки, с. 391.
Снтьгировка, с. 681, 731.
Спятынг, с. 103, 105.
Соботовка, с. 71.
Соколинцы, с. 186, 188.
Соколовка, г. 417—418, 420, 475, 517, 522, 533, 543, 556, 604.
Соколовка, с. 695—700.
Соколь, м. 12, 13, 18.
Соловѣвка, с. 127, 340.
С.лопковцы, м. 63, 104.
Солтановка Великая, с. 713, 715.
Сопинъ, с. 712.
Сорока, г. 85, 197.
Сорочинцы, м. 578, 610.

- Сорочинь, с. 159.
 Соцава, г. 103.
 Ставици, г. 423, 542—543, 546, 604.
 Стайки, с. 719.
 Станиловка, с. 136.
 Станиславовъ, г. 85, 227, 700.
 Станиславовъ или Шианисливчикъ, м. 315—317.
 Стародубскій в. полкъ 771.
 Сталодубъ, г. 728.
 Старосильцы, с. 375, 403—404.
 Стеняжковцы, с. 68.
 Степашки, с. 353.
 Стецевка, с. 380.
 Стечанка, с. 83.
 Стрельчицы, с. 189.
 Стремиродъ, с. 576.
 Стрижавка, м. 12—14, 15—16, 17—18, 431, 475.
 Стружка Малая, с. 637.
 Струсовъ, г. 104.
 Стрый, р. 754.
 Стугна, р. 319, 732, 735.
 Студеница, с. 375.
 Студеница, р. 61.
 Ступникъ, с. 607.
 Субаровъ, с. 124, 126.
 Суботовъ, с. 287, 607, 609, 610.
 Сугоки, с. 69.
 Сукачи, с. 525.
 Сура, р. 161.
 Сужодолы, с. 3.
 Сушковцы, с. 347.
 Сцяна, м. 72.
 Сцянка, с. 94, 200.
 Сыдоровъ, с. 139.
 Ськиное, с. 8.
 Ськява, м. 377.
 Сьнява, с. 710—711.
 Сьць: 160, 217—218, 229—230, 231, 232, 235, 237, 264, 269,
 296, 303, 350, 351, 376, 377—378, 384—385, 393, 396, 399,
 402—404, 444, 464, 524, 539, 541, 542, 546, 573, 598, 605,
 608, 615, 625, 716, 728, 745, 752, 772.
 Табурище, с. 632
 Таборовъ, м. 326, 374, 411.
 Таланца, м. 66, 181.

- Тальное, с. 287.
 Тараща, м. 260, 354—358, 668.
 Тарговица, м. 34—35, 266, 278, 286, 353, 539, 556.
 Тасмыль, р. 241, 244, 265—266, 607.
 Татаринровка, с. 475.
 Татариновцы, с. 57.
 Татариска, м. 38, 69.
 Татарщина, обл. 104.
 Ташильк Плетеный, р. 529.
 Ташильк Чорный, р. 267, 524.
 Телепеныйк Розъ, ур. 455.
 Теремцы, с. 372, 522, 528.
 Тетъ ревъ, р. 26, 522.
 Тетъевъ, м. 144, 418.
 Тикичъ, р. 543.
 Тодоровка, с. 1, 143.
 Толокунская Лука, с. 592.
 Толокунь, с. 528, 588.
 Томашевка, с. 695, 697, 699, 700.
 Томашполь, с. 165.
 Топиловка, с. 607.
 Трехтыжировъ, г. 212, 409, 554, 584, 636.
 Трибуховъ, с. 377.
 Триполие, м. 743.
 Тростянецъ, с. 13—14, 39.
 Тростянка, с. 708—709.
 Трылисы, с. 687.
 Тульчинъ, г. 105, 353, 406.
 Турка, с. 336.
 Тучапы, с. 103.
 Тывровъ, м. 186, 471.
 Украина, обл. 23, 46, 52—53, 70, 71, 89, 104, 115, 181, 195, 217,
 226, 232, 235, 241, 273, 274, 287, 289, 292, 297, 344, 381,
 384, 399, 437, 438, 461, 549, 570, 571, 716, 755.
 Улановъ, м. 712.
 Уласовка, с. 242.
 Улы, с. 69, 71.
 Умань, г. 68—72. 198. 204, 205, 208, 209, 230, 231, 235, 244,
 249, 250, 266, 273, 286, 290, 346—347, 381, 444, 555—556.
 Унава, р. 319, 391.
 Унинъ, с. 26.
 Утовка, с. 578—579, 586—587, 602, 607, 613, 620, 621.
 Фасовая, с. 52—53.
 Фодьварки, с. 58.

- Хабное, м. 83, 530.
 Халеніе, с. 743.
 Харьковскій слободской полкъ, 644.
 Харпатка, с. 153.
 Хвасофая см. Фасовая.
 Хвастовъ, г. 20, 46—47, 53, 319, 370, 387, 421, 428, 478—479, 529, 539—541, 557, 563, 604, 679, 680—682, 731.
 Хейловая, с. 429—430.
 Хмьлевый Байракъ, ур. 351.
 Хмьлище, с. 40.
 Хмьльникъ, г. 10, 103, 165—166, 178, 468.
 Ходорковъ, м. 341.
 Ходоровцы, с. 68.
 Ходорова, с. 212—213, 636.
 Хойники, м. 465, 512.
 Хоминцы, с. 119.
 Хотинъ, г. 302.
 Хръновка, с. 552.
 Царевскій лѣсъ, 540.
 Цепиловка, м. 74, 75.
 Цепермановка, с. 347.
 Цыбулевъ, м. 352, 579, 586, 602, 606, 612, 619, 620, 621—622, 627, 632.
 Цыбульникъ, р. 241, 244.
 Чайковска, м. 115—116.
 Чемерыская слобода: 417, 419—420.
 Чемерысы, с. 68.
 Чемерысы Волосскіе, с. 68.
 Червоная (въ Полѣсія), с. 273—275, 277.
 Червоная (на Ингуль), с. 376.
 Черкасы, г. 161, 244, 507, 745.
 Черниговъ, г. 771.
 Черниевцы м. 69, 103.
 Черныбыль, м. 37, 375, 380—381, 403, 522, 588, 726, 729, 733, 743.
 Черныатынъ, с. 99.
 Черняшовъ, с. 718.
 Четвертиновка, с. 207.
 Чечелевка, с. 285.
 Чиринъ, г. 160, 229, 230, 244, 312, 529, 551, 578, 597, 607.
 Чиринъ-Дуброва, м. 624, 625, 632.
 Чолманъ, г. 100—101.
 Чолканы, с. 754.
 Черногородка, с. 371.
 Черный лѣсъ 249, 250, 265, 267, 289, 607—609, 611, 619, 627.

- Чорный Островъ, м. 696.
 Чортковъ, г. 104.
 Чудновъ, г. 83, 105, 214—215.
 Чута, лѣсъ, 578, 606, 607, 610.
 Шавли, г. 294.
 Шамраевка, м. 377, 405.
 Шандаровка, с. 75.
 Шандыровъ, с. 536—537.
 Шаравка, м. 55.
 Шарки, с. 86—87.
 Шаргородъ, г. 37, 43—44, 68—72, 95, 96, 200, 249, 742.
 Шепеличи, с. 36, 530.
 Шепель, с. 342.
 Шмырки, с. 103.
 Шпаковий Шляхъ, дорога, 38.
 Шпитки, с. 739, 746.
 Шумбаръ, с. 107.
 Шырмовка, с. 136.
 Шышковцы, с. 64.
 Юровка, с. 690—691.
 Юшковцы, с. 143—144.
 Яблоновъ, с. 87.
 Яблунувъ, м. 760, 762—763, 771.
 Янгитикъ, с. 36—37.
 Яорликъ, г. 71.
 Яотикъ, с. 403—404.
 Якушинцы, с. 195—196, 468—469.
 Ямполь, г. 75, 210.
 Янишевка, с. 403.
 Яковичи, с. 374.
 Янчарыжа, ур. 273.
 Ярношовка, с. 363.
 Ярославка, с. 326, 371.
 Ярославъ, г. 79, 97.
 Яруга, м. 43—44, 71.
 Ясногородка, м. 476—477, 529.
 Яссы, г. 82, 103, 209.
 Ясиновий Байракъ, ур. 350.

Указатель предметовъ.

- Асауль* козацкій: 4, 348, 353, 376.
Атаманъ козацкій 769.
Атаманъ сельской 123.
Базиліаны: 320, 361—362.
Батовня: 289, 574.
Бровары 574.
Будч 522.
Великоросы: 382—383.
Винницы: 574, 647.
Войска польскія: 46, 176, 273—276, 291—292, 299, 308, 311, 338—339, 361, 379, 538, 543, 628—629, 696—700, 717.
— *русскія*: 111—112, 121, 123, 130—131, 132, 140, 170—171, 179, 180—182, 191, 245, 292, 302, 306, 307, 319, 324—325, 372, 529, 761, 773.
— *турецкія*: 292.
Войтъ городской 25.
Войты сельскіе: 65, 123, 153—154, 159, 173, 655.
Волохи: 44, 68—75, 81—82, 103—105, 126, 136, 138, 173, 175, 266, 327, 329.
Вольцкая партія, отрядъ п. войска, 690—691.
Гарды: 223—224, 348, 353, 594, 617.
Гетманъ козацкій: 588, 644, 716.
Городничій (управляющій въ монастырскомъ помѣстіи): 557, 645—656, 693—694, 752.
Греки: 197, 266, 350, 376, 378, 404.
Громада: 25, 34—35, 87, 347.
Гуты: 522.
Евреи: 8, 15—16, 17—18, 19, 30, 38—39, 41—42, 69, 70—73, 103, 139—140, 141—142, 148, 155, 159, 196, 213—215, 228, 239—240, 250—251, 257, 257—258, 262—263, 279—280, 288, 289, 331—332, 350, 353, 388, 390, 391, 418, 419—420, 663, 668, 711.

Жупа: 754.

Заводы конскіе: 44—45.

Зимовники занорожскіе: 348, 376, 377—378, 598.

Индія (тюрма): 696, 698, 699, 700.

Казаль: 140, 250—251.

Калмыки: 6, 290, 445.

Канцелярія генеральная войсковая: 599—601, 705.

Книги городскія и земскія: 172, 174, 292, 409, 467, 486—487, 488, 506—507, 640.

Козаки: гетманскіе или малороссійскіе: 50—51, 113, 216, 288, 302, 305, 577, 594, 632.

— *донскіе:* 20—21, 290, 445.

— *запорожскіе:* 19, 21, 34, 69, 161—163, 216, 230—232, 235—236, 250, 260, 261, 264, 279, 288, 302, 305, 319, 353, 369—370, 376—378, 380—381, 388, 396, 399, 405, 406, 408, 539—541, 542, 546, 578, 584, 588, 594, 598, 608—609, 613, 615, 617, 620, 623, 630, 631, 682, 685.

— *компанейскіе:* 264, 445, 577, 600—601, 632,

— *надворные или городовые:* 1—2, 2—3, 3—4, 11—14, 15—16, 17—18, 38, 39, 44, 68—75, 104, 138, 180, 233—234, 268, 271, 278, 296, 327—329, 355—358, 377—378, 406—407, 409, 428, 429, 437, 438, 449, 452, 453—454, 455, 457, 459—460, 468—469, 484, 522, 527, 535, 540—541, 543, 549, 571, 695, 736—737, 742.

— *слободскіе:* 644.

Кошевой: 229—230, 235, 238, 288, 296, 605, 623, 685, 716.

Крѣпости: 292, 410.

Курени Запорожскіе:

Батуриискій: 542, 546.

Брюховецкій: 320, 524, 542, 543, 546.

Васюринскій: 380.

Ведмедовскій: 161, 353, 525, 542, 546.

Деревянковскій: 609, 657.

Джурьловскій: 351, 525

Донской: 624.

Ивановскій: 525, 529.

Ирлеевскій: 542, 546, 578, 624.

Калниболотскій: 540, 609.

Каневскій: 546.

Кисляцкій: 377, 402, 546, 745.

Корениевскій: 525, 542, 546, 624, 625.

Корсунскій: 624.

Куниловскій: 351, 624.

Кушовскій: 529.

- Леушковскій*: 540, 541.
Менскій: 529, 546.
Неземаевскій: 525, 540, 542, 546, 594, 609, 618, 642.
Пашковскій: 161, 264, 369, 539.
Перьславскій: 161, 529.
Пластуновскій: 161, 162, 200, 261, 302, 380.
Платиновскій: 540, 623.
Полтавскій: 162.
Поповичевскій: 524.
Сергивевскій: 525, 540, 642.
Стеблевскій: 381.
Титоровскій: 525, 559, 642.
Тымошевскій: 161.
Уманскій: 540.
Шкуринскій: 594, 618.
Щербиновскій: 608, 609, 624.
Ланмилиця: 169—170, 177, 179, 481—485, 491—493, 497—503,
 560—565, 566—567, 568, 633—634, 639—641, 660—661, 663,
 665—667, 668, 669—670, 672—673, 674, 675—676, 677—678,
 679—680.
Люстраціи: 488, 499, 501—502, 506.
Майданъ: 527.
Малороссійская коллегія: 761, 762—763, 770—771, 771—773.
Монастыри Кіевскіе:
     Богословскій: 525.
     Братскій: 719, 724—727, 728—730, 733.
     Выдубицкій: 693—694.
     Горданскій: 525.
     Кириловскій: 529, 644, 650, 703, 726, 729, 733, 743—744.
     Межигорскій: 542, 592, 645, 651, 657, 685—686.
     Михайловскій златоверхій: 382, 524, 557, 649, 692, 727, 734,
         741, 743—744, 746.
     Николаевскій: 645, 650, 654—657, 686, 703—707.
     Печерскій: 381, 648, 658, 709, 716, 743.
     Софійскій: 524, 528, 692—694, 718, 725, 739—740, 741,
         746, 751—753.
     Фроловскій: 646, 650, 685.
Монашескіе католическіе ордены:
     Доминиканцы: 63, 293, 320, 586.
     Езуиты: 113—114, 126, 170, 211, 293, 300, 320, 472—473,
         487, 506, 640.
     Капуцины: 506.
     Кармелиты: 384—385.
     Шяры: 293.

- Францисканцы: 282.
 Цистерцы: 512.
 Монета: 488, 505.
 Монетный дворъ: 177, 293.
 Морозная язва: 717.
 Мытница: 324.
 Мыто: 292—293.
 Мыши: 716
 Намѣстникъ шляхетской околицы: 412.
 Новайцы: 524.
 Осадный: 34—35.
 Паспорты: 685.
 Пасльцы: 224, 241, 250, 285, 347, 432, 524, 607—614, 737.
 Подить: грошовая: 499, 501.
     — отъ винниковъ 223.
     — дымовая: 299, 482, 506.
     — дяковая: 124, 222.
     — отъ еврейскихъ служъ: 223.
     — кварта 222.
     — квитовая: 123—124, 293, 482.
     — котловая: 170, 501—502.
     — млыновая: 124, 170, 222.
     — тынфовая: 124.
     — чоловая: 506.
     — шеляжная: 501—502, 506.
 Подольская партія (п. войска): 414, 416, 485—486, 503—505.
 Полцимейстеръ Кіевскій 390.
 Полковникъ запорожскій: 353, 546.
 Пописъ воеводства 489.
 Пущи лѣсные 432
 Пытка: 384, 386, 387, 720, 723, 758.
 Пивціе 685.
 Решиментаръ: 22—24, 722—723.
 Реестръ вещей: 764—768.
 Рудни: 522, 629.
 Рудники: 521, 545.
 Рыболовни запорожскія: 376, 377, 404—405, 524.
 Саранча: 537.
 Сеймики: 110—114, 120—127, 168, 182, 291—295, 297—301,
     307—311, 312, 317—321, 479—490, 491—493, 493—507, 559—
     565, 566, 669—670, 672.
 Сербь: 70—71.
 Слободы: 177, 488.
 Соль крымская: 719.

Староства пограничныя: 233—234, 300, 465, 484

Суды: *Voni ordinis*: 502—505.

Causarum exorbitantiarum: 122—123, 124, 126, 139, 148, 155, 158, 171, 173, 185, 187, 189.

Военный: 379, 380, 418, 420, 423, 433, 564, 722—723.

Войскій: 56, 77.

Гродскій: *sparsim*, 638—639.

Духовный: 292.

Копный: 723.

Люблинскаго трибунала: 176, 292, 327, 450, 480, 496.

Магистратскій: 270, 393—395, 465, 472, 739, 741, 746—750.

Пограничный: 190—191, 215, 242—243, 254, 255—257, 258, 258—259, 261, 263, 279, 287—288, 292, 294, 301—303, 305—306, 319, 325, 359, 372, 382, 383—385, 385—386, 387—389, 390, 391, 392, 400—402, 408—410, 503, 589, 590—591, 591, 603—605, 650—651, 683—684, 684, 692—694, 701, 702, 708, 708—710, 710, 711, 713—714, 715—716, 718, 719—721, 721, 724, 727—730, 731—732, 732—734, 735, 738, 740, 744, 746, 751, 759.

Полковый козацкій: 701—702, 718—714, 715—716, 731, 739, 746—750, 760—761, 762—763, 770—771, 771—773.

Помещикій: 112—113, 127, 129, 279, 347, 414.

Радомскаго трибунала: 495—496, 502—503, 507, 673.

Табуны: 256, 257.

Тарифа: 560, 660.

Татары: 70—71, 231—232, 241, 265, 376, 524, 584.

Торговля: 23, 34—35, 103, 292—293.

Турки: 265, 297, 376, 404.

Украинская партія (п. войска): 22—24, 379, 414, 416, 417, 427—428, 437, 438, 445, 449, 455, 459, 475, 482, 485—486, 503—505, 522, 532, 549, 555—556, 563, 568, 571, 592, 670, 716, 717, 722, 737, 742.

Филиповцы: 36—37, 72, 178, 186, 188, 366, 369, 372, 497, 526, 527, 531, 689.

Хутора: 223—224, 574, 608, 751.

Школы: 592, 685, 700.

Шляхетская милиція: 31—33, 175—176.

Шляхта околичная: 133—135, 239—240, 365—366, 411—412, 484—485.

— *чиншова*: 31—33, 70, 126.

Экономн королевскія: 294.

О Г Л А В Л Е Н І Е.

Стран.

- I. Жалоба дворянъ: Остойскаго, Бударакскаго, Наравскаго, Бильскаго и Юшковскаго на князя Илію Четвертинскаго о томъ, что онъ приказалъ своимъ надворнымъ козакамъ, состоящимъ подъ предводительствомъ сотника Левка Купрача, напасть на имѣнія исгдєвъ. 1700. Сентября 11 . . . . . 1.
- II. Письмо князя Вишневецкаго къ намѣстнику его козацкой хоругви о томъ, чтобы онъ не требовалъ болѣе контрибуціи съ села Суходоль. 1707. Февраля 13. . . . . 2.
- III. Объявленіе панцырнаго товарища Автонія Телецкаго о томъ, что короннымъ подкоморіємъ успокоена тяжба, возникнувшая вслѣдствіе убіенія надворными козаками изъ полка Гибры, ротмистра панцырнаго, Андрея Темрука. 1707. Ноября 13 . . . . . 3.
- IV. Жалоба дворянина Криштофа Гурскаго на Межирицкаго мѣщанина, Грицька Пашенка, о томъ, что онъ собралъ отрядъ своевольныхъ людей, напалъ на дома дворянъ и евреевъ, грабилъ ихъ и производилъ различныя безчинства; въ томъ числѣ подробно разсказано нападеніе Пашенка на дворъ Гурскаго въ селѣ Селищахъ. 1708. Октября 17 . . . . . 5.
- V. Приказъ великаго короннаго гетмана, Адама-Николая Сѣнявскаго, полковнику Острожскаго ординацкаго полка, отмѣняющій командировку его къ Молдавской границѣ и предписывающій ему принять мѣры для уничтоженія появившихся въ Волынскомъ воеводствѣ своевольныхъ отрядовъ. 1712. Іюля 31. . . . . 9.
- VI. Жалоба сборщика податей, дворянина Михаила

- Клитинскаго на крестьянъ села Багриновець о томъ, что они напали въ лѣсу на его слугъ, конвоировавшихъ транспортъ собранныхъ податей, старались завести ихъ въ чащу лѣсную и перебить. 1713. Января 3. . . . . 10.
- VII. Свидѣтельство, выданное мѣщанами мѣстечка Стрижавки, ротмистру надворной козацкой хоругви—Кирилу Шабенку, удостовѣряющее въ томъ, что онъ не принималъ участія въ разграбленіи имущества любарскихъ купцевъ—евреевъ. При этомъ случаѣ рассказаны подробности устройства надворныхъ козацкихъ милицій. 1713. Мая 8. . . . . 11.
- VIII. Допросы, снятые съ жителя мѣстечка Стрижавки, Григорія Протасенка, по дѣлу объ ограбленіи имъ съ товарищами проѣзжихъ евреевъ—купцевъ. 1713. Мая 8. . . . . 15.
- IX. Жалоба ротмистра надворной козацкой хоругви, Кирилу Шабенку, на евреевъ: Юся и Лейбу Абрагамовичей о томъ, что они его обвинили безъ всякаго основанія въ разграбленіи ихъ имущества. Въ доказательство своей невинности Шабенко представляетъ показанія, сознанныя однимъ изъ участниковъ грабежа—Григоріемъ Протасенкомъ. 1713. Мая 13. . . . . 17.
- X. Жалоба дворянина Богуслава Барановскаго о томъ, что Запорожскіе козаки напали на арендуемое имъ имѣніе, мѣстечко Пиковъ, ограбили и совершенно оно разорили. 1713. Августа 8. . . . . 19.
- XI. Показанія, отобранныя отъ дворянина Михаила Янковскаго, принимавшаго участіе въ походе гайдамацкаго отряда. 1713. Ноября 8. . . . . 20.
- XII. Универсалъ региментаря Украинской партіи, Яна Галецкаго, къ воеводствамъ: Брацлавскому и Киевскому, содержащій распоряженія относительно распредѣленія, управленія и сохраненія порядка въ отрядѣ польскаго войска, назначеннаго для пребыванія въ Украинѣ. Галецкій указываетъ, между прочимъ, мѣры, направленныя къ тому, чтобы препятствовать составленію гайдамацкихъ отрядовъ. 1717. Марта 5. . . . . 22.
- XIII. Жалоба дворянина Лаврентія Стефана Каминскаго на войта и всю громаду мѣстечка Радомысла о томъ, что они отказались выдать крестьянъ Ка-

- минскаго, бѣжавшихъ изъ его села—Малевщины, грабившихъ его имущество и похвалявшихся напасть на него съ гайдамацкимъ отрядомъ. 1722. Февраля 14 . . . . . 25.
- XIV. Рѣшеніе Брацлавскаго земскаго суда по дѣлу, возникшему вслѣдствіе жалобы дворянина Станислава Лупинскаго на дворянина Александра Дяковскаго о томъ, что послѣдній передерживаетъ въ своемъ селѣ, Остолоповѣ, гайдамаковъ, ограбившихъ еврея арендатора въ имѣніи Луинскаго. Судъ нашелъ необходимымъ собрать показанія свидѣтелей, и потому отсрочилъ дѣло до слѣдующаго засѣданія. 1722. Іюня 6 . . . . . 28.
- XV. Дипломъ, выданный гетманомъ великимъ короннымъ, Адамомъ Нвколаемъ Сенявскимъ, дворянину Станиславу Кошкѣ на званіе ротмистра надворной шляхетской хоругви. Кошкѣ назначено во владѣніе село Мусеровка и на него возложена обязанность организовать отрядъ надворной милиціи изъ чиншовой шляхты, поселившейся въ Межыбожской волости. 1723. Марта 22 . . . . . 31.
- XVI. Приговоръ гродскаго Винницкаго суда, опредѣляющій взыскать съ громады мѣстечка Торговицы сумму 2230 золотыхъ въ пользу Кіевскаго купца, Якова Зимовича, ограбленнаго гайдамаками, а также подвергнуть тѣлесному наказанію нѣкоторыхъ жителей Торговицы за то, что они не арестовали заповорождцевъ, ограбившихъ Зимовича, и въ продолженіи нѣсколькихъ дней дозволили имъ жить въ Торговицѣ и принимали ихъ въ свое общество. 1726. Сентября 2. . . . . 33.
- XVII. Жалоба дворянина Михаила Петровскаго на управляющаго Паволоцкимъ имѣніемъ, дворянина Петра Зозулинскаго, о томъ, что послѣдній отказался выдать по требованію Петровскаго, проживающихъ въ подвѣдомственномъ ему имѣніи, раскольниковъ, занимавшихся разбоемъ на рѣкѣ Припяти. 1727. Іюля 9. . . . . 36.
- XVIII. Показанія, отобранныя урядомъ Барскаго замка отъ мѣщанина Костя Марченка, промышлявшаго воровствомъ и разбоемъ. 1732. (въ Сентябрѣ). . . . . 37.
- XIX. Приговоръ каптуроваго суда Подольскаго воеводства, опредѣляющій подвергнуть смертной казни

черезъ повѣшеніе дворянина Доминика Матковскаго, сознавагося въ томъ, что онъ въ продолженіи значительнаго времени и въ сообществѣ многихъ другихъ лицъ, занимался разбоемъ и грабежемъ. 1733. Генваря 20. . . . . 39.

XX. Жалоба еврея Юся Касріеловича на владѣльцевъ села Колыбасвецъ, дворянъ: Александра и Викентія Лапевскихъ о томъ, что они арестовали его имущество, оставленное въ селѣ Колыбасвцахъ, откуда онъ бѣжалъ, опасаясь козацкаго движенія. 1733. Юля 1. . . . . 41.

XXI. Жалоба дворянина Гаспара Пташинскаго на дворянина Жураковскаго о томъ, что онъ, пользуясь смутнымъ временемъ, набралъ отрядъ волоховъ и козаковъ въ сосѣднихъ имѣніяхъ: Шаргородскомъ, Яружскомъ и Лучинецкомъ и, выдавая этотъ отрядъ за часть войска русскаго или козацкаго, напалъ съ нимъ на село Ольховець, бывшее въ арендномъ владѣніи истца, ограбилъ его дворъ, убилъ дворянина Ленецкаго и угналъ изъ завода 105 лошадей. 1733. Юля 8. . . . . 43.

XXII. Объявленіе дворянина Станислава Тыши-Быковскаго о томъ, что крестьяне изъ, находящейся въ временномъ его владѣніи, Фастовской волости разбѣжались вслѣдствіе притѣсненій жолнеровъ, собранныхъ въ Бѣлой Церкви подъ предлогомъ охраненія края. 1733. Декабря 19. . . . . 46.

XXIII. Жалоба дворянина Ивана Мокосея-Дениска на дворянина Іосифа Зозулинскаго о томъ, что послѣдній склонилъ одного изъ крестьянъ, находившихся въ гайдамацкомъ отрядѣ подъ Бердичевомъ, искать случая убить истца. 1734. Генваря 14. . . . . 47.

XXIV. Жалоба дворянина Ивана Хосцкаго на дворянина Владислава Шотарскаго, о томъ, что послѣдній возбудилъ къ вооруженному возстанію крестьянъ села Ивницы и, потомъ, когда былъ арестованъ по этому дѣлу, убѣжалъ изъ подъ стражи и скрылся. 1734. Генваря 18. . . . . 49.

XXV. Жалоба дворянина Андрея Вагрыновскаго на мѣщанъ мѣстечка Кошеватой, находившагося въ его управленіи, о томъ, что они ограбили имущество

- истца, покушались на его жизнь и возстали противъ его власти вслѣдствіе появленія козаковъ съ лѣваго берега Днѣпра. 1734. Генваря 27. . . . 50.
- XXVI. Заявленіе дворянина Ѳомы Котовскаго о томъ, что онъ, вслѣдствіе крестьянскаго волненія въ Украинѣ, долженъ былъ бѣжать изъ управляемаго имъ имѣнія Рожова, въ которомъ онъ оставилъ свое имущество и документы. 1734. Февраля 19. . . . 52.
- XXVII. Жалоба дворянина Іосифа Коллонтая о томъ, что козаки разграбили все его имущество и, въ томъ числѣ, похитили его документы. 1734. Марта 12. 54.
- XXVIII. Заявленіе дворянина Іосифа Курьловича, управлявшаго Шаравецкимъ имѣніемъ, о томъ, что онъ не могъ внести въ срокъ суммы, назначенной для выкупа села Левковецъ, по причинѣ опаснаго волненія, охватившаго окрестную мѣстность. 1734. Марта 20. . . . , . . . 55.
- XXIX. Универсалъ войскаго Кременецкаго, Казимира Зброжка, объявляющій о томъ, что онъ открываетъ присутствіе своего суда, въ который приглашаетъ приносить жалобы всѣхъ, потерпѣвшихъ убытки отъ своевольныхъ отрядовъ. 1734. Апрѣля 19. . . . 56.
- XXX. Жалоба отъ имени дворянки Маріанны Курдвановской на дворянина Адама Курдвановскаго о томъ, что онъ собралъ отрядъ своевольныхъ людей, грабилъ съ ними дворы и имѣнія шляхетскіе, напалъ въ томъ числѣ на село Курдвановской—Татариновцы и причинилъ ей разные оскорбленія и обиды. 1734. Мая 14. . . . . 57.
- XXXI. Жалоба дворянина Франциска Мацкевича на дворянина Адама Курдвановскаго о томъ, что онъ съ отрядомъ своевольныхъ людей грабилъ дворы и имѣнія шляхтичей; въ томъ числѣ онъ ограбилъ село Борсуковцы, находившееся въ управленіи истца. 1734. Мая 15. . . . . 59.
- XXXII. Приговоръ кантуроваго суда Подольскаго воеводства, присуждающій дворянъ: Станислава Погорецкаго и Александра Кудьевскаго къ тюремному заключенію и уплатѣ штрафа, крестьянина-же Петра Швеца къ крѣпостной работѣ и тѣлесному наказанію за то, что они, во время прохода Русскихъ

- войскъ и нападенія козаковъ на Подольское воеводство, ворвались со взломомъ въ домъ крестьянина Степана Палѣи въ селѣ Выхватневцахъ и ограбили его имущество. 1734. Мая 24. . . . . 61.
- XXXIII. Жалоба монаховъ Солонковскаго Доминиканскаго монастыря о томъ, что церковь ихъ была ограблена козаками и что сами монахи подверглись побоямъ и увѣчьямъ. 1734. Мая 29. . . . . 63.
- XXXIV. Жалоба дворянина Якова Польковскаго на крестьянъ села Шишковецъ о томъ, что они убили его родственника, дворянина Степана Черкаскаго. 1734. Мая 30. . . . . 64.
- XXXV. Заявленіе крестьянъ села Головчинецъ о томъ, что они берутъ на поруки изъ тюрьмы одного изъ своихъ односельцевъ, обвиненнаго въ участіи въ гайдамацкомъ движеніи 1734. Мая 31. . . . . 65.
- XXXVI. Жалоба дворянина Михаила Калетынскаго на крестьянъ арендуемаго имъ имѣнія, мѣстечка Таганчі, о томъ, что они, по наущенію священника и его сына, возстали, ограбили дворъ истца, убили его племянника и указали козакамъ складъ цѣнныхъ вещей, оставленный Калетынскимъ въ Барѣ. 1734. Іюня. 5. . . . . 65.
- XXXVII. Жалоба князя Валеріана Воронежскаго о томъ, что крестьяне изъ Плескировской волости, будто скрываясь въ его гуньѣ отъ русскихъ и козацкихъ войскъ, сожгли его житницу. 1734. Іюня 17. . . . 66
- XXXVIII. Отвѣты на вопросы, предложенные военнымъ судомъ взятымъ въ плѣнъ козакамъ: Андрею Суляку, Григорію Воробцу и Петру Демьяновичу, содержащія подробности о крестьянскомъ возстаніи. При нихъ приложена часть списка формировавшагося козацкаго койска, найденная при одномъ изъ плѣнныхъ. 1734. Іюня 18. . . . . 67.
- XXXIX. Универсалъ Волинскаго маршала, Михаила Потоцкаго, къ дворянамъ Волинскаго воеводства, приглашающій ихъ арестовать своевольныхъ людей, производящихъ грабежи, и доставлять ихъ въ судебныя учрежденія, а также обращать вниманіе на побѣдшіе крестьянъ и удерживать ихъ отъ безпорядковъ. 1734. Іюня 20 . . . . . 76.

- XL.** Объявленіе дворянина Антонія Блейдовскаго о томъ, что онъ, получивъ дипломъ на должность городскаго Кіевскаго судьи, не могъ явить оный въ актовья книги Кіевскаго воеводства. по причинѣ смуть, охватившихъ это воеводство. 1734. Іюня 23. 78.
- XLI** Манифестъ, изданный начальникомъ русскихъ войскъ, ландграфомъ Гессенъ-Гомбургскимъ Людовикомъ, къ польскимъ дворянамъ, признавшимъ в-асть Августа III. Ландграфъ извѣщаетъ, что онъ строго запретилъ русскимъ войскамъ регулярнымъ и нерегулярнымъ причинять обиды мирнымъ жителямъ и потому онъ приглашаетъ дворянъ арестовать ослушниковъ и доставлять къ нему для наказанія; въ случаѣ-же сопротивленія, разрѣшаетъ убивать ихъ. 1734. Іюля 1. . . . . 79.
- XLII.** Письмо Молдавскаго господара, Іоанна—Константина Маврокордато, къ Подольскому воеводѣ, Стефану Гумецкому, съ жалобою на то, что подольскіе дворяне распространяютъ ложные слухи о томъ, будто господаръ потворствуетъ возстанію подольскихъ крестьянъ, дозволяя имъ укрывать добычу въ Молдавіи. Господаръ заявляетъ, что онъ, напротивъ того, разставилъ стражу на берегахъ Днѣпра съ цѣлю предотвратить увозъ добычи въ свои владѣнія, и отдалъ приказанія о томъ, чтобы тайно проданныя въ Молдавіи вещи отсылать обратно въ Подоліе. 1734. Іюля 6. . . . . 81.
- XLIII.** Універсаль Кіевскаго кастеляна Казимира-Станислава Стецкаго къ дворянамъ Кіевскаго воеводства, предписывающій имъ арестовать крестьянъ причастныхъ къ возстанію и выдавать ихъ въ городскіе суды, которые должны ихъ судить и казнить смертью. Стецкій заявляетъ при томъ, что онъ намѣренъ созвать поголовное ополченіе дворянъ въ случаѣ, если волненіе крестьянъ не прекратится. 1734. Іюля 6. . . . . 82.
- XLIV.** Письмо козацкаго полковника Верлана къ экономическому писарю, Юрію Волковичу, содержащее подробности о походѣ перваго противъ Поляковъ. 1734. Іюля 13. . . . . 84.
- XLV.** Заявленіе крестьянъ села Ивановецъ о томъ, что они берутъ на поруки одного изъ своихъ односель-

- цевъ, обвиненнаго въ участіи въ гайдамацкомъ движеніи. 1734. Іюля 16. . . . . 86.
- XLVI. Заявленіе громады села Шарки о томъ, что она беретъ на поруки изъ тюрьмы своихъ односельцевъ, обвиненныхъ въ томъ, что домъ ихъ посѣщаль одинъ изъ гайдамаковъ—ихъ родственникъ. Громада обязывается притомъ пополнить убытки, причиненные жителямъ сосѣдняго села этимъ гайдамакомъ. 1734. Іюля 21. . . . . 86.
- XLVII. Заявленіе крестьянъ села Гармакъ о томъ, что они берутъ на поруки изъ тюрьмы одного изъ своихъ односельцевъ, обвиненнаго въ участіи въ гайдамацкомъ движеніи и опасно заболѣвшаго въ тюрьмѣ. 1734. Іюля 23. . . . . 88.
- XLVIII. Жалоба дворянина Федора Каминскаго на его брата, Оому Каминскаго, о томъ, что онъ отчуждаетъ имѣніе, принадлежащее дѣтямъ третьяго ихъ брата, Степана Каминскаго, убитаго вмѣстѣ съ женою гайдамаками. 1734. Іюля 26. . . . . 89.
- XLIX. Жалоба дворянина Петра Свирскаго на дворянина Стоцкаго о томъ, что послѣдній, набравъ толпу своевольныхъ людей, грабилъ скотъ и лошадей у окрестныхъ жителей, выдавая свой сбродъ за отрядъ козацкій. 1734. Августа 9. . . . . 91.
- L. Заявленіе дворянина Петра Свирскаго о томъ, что, вслѣдствіе военнаго времени, при появленіи Русскихъ и козацкихъ войскъ, онъ не получаетъ вовсе дохода изъ арендуемыхъ имъ имѣній. 1734. Августа 9. . . . . 92.
- LI. Жалоба дворянина Бернарда Метельскаго на начальниковъ волошской надворной милиціи князя Юрія Любомирскаго: Верлана, Скорича и Михалка о томъ, что они, собравъ нѣсколько сотъ своевольныхъ людей и выдавая себя за козацкій отрядъ, напали на село Метельскаго—Бѣляны, ограбили его имущество и перебили его прикащиковъ. 1734. Августа 11. . . . . 92.
- LII. Жалоба дворянина Бернарда Метельскаго на отрядъ польскаго войска, отпавленный для усмиренія гайдамаковъ, о томъ, что жолнеры напали на село истца—Бѣляны, убили въ немъ нѣсколько крестьянъ, другихъ истязали и ограбили. 1734, Августа 11. 93.

- LIII. Жалоба дворянина Бернарда Метельскаго на начальника польскаго войска, квартирующаго въ Шаргородѣ,—Лубковскаго, о томъ, что онъ освободилъ изъ подъ ареста жену жолнера Андрея Бураги, арестованную истцемъ за то, что ея мужъ указаль имуществу истца своевольному отряду, грабившему окрестныя села. 1734. Августа 11. . . . . 94.
- LIV. Жалоба дворянина Франциска Старжинскаго и ротмистра Степана Вржеща на начальниковъ волоской надворной милиціи князя Юрія Любомирскаго: Верлана, Скорича и Михалка, о томъ, что они напали на село истцевъ—Зеленую, угнали ихъ лошадиное стадо и ограбили другое имущество. 1734. Августа 13. . . . . 95.
- LV. Заявленіе крестьянъ села Биликовецъ о томъ, что они берутъ на поруки изъ тюрьмы крестьянина Луку изъ села Кременной, оговореннаго въ участіи въ гайдамацкомъ движеніи. 1734. Августа 13. . . . . 96.
- LVI. Жалоба отъ имени князей Антонія и Франциска Любомирскихъ на управляющаго Межибожскимъ имѣніемъ, подполковника Жанъ-Батиста Дессеръ, о томъ, что онъ не удержалъ въ повиновеніи крестьянъ подвѣдомственнаго ему имѣнія, вслѣдствіе чего они многократво напали на имѣніе Любомирскихъ—Деразю; ограбили оное и разрушили въ немъ церковь, 1734. Августа 27. . . . . 97.
- LVII. Заявленіе крестьянъ села Чернятына о томъ, что они берутъ на поруки изъ тюрьмы одного изъ своихъ односельцевъ, обвиняемаго въ участіи въ гайдамацкомъ движеніи. 1734. Сентября 3. . . . . 99.
- LVIII. Жалоба дворянина Ивана Зардецкаго на мѣщанъ города Чолгана и на крестьянъ окрестныхъ селъ о томъ, что они напали на его село Василевку, и ограбили въ немъ движимое имущество и скоть. 1734. Сентября 28. . . . . 99.
- LIX. Показанія, отобранныя въ Каменецкомъ магистратѣ отъ арестанта, Ивана Клобуцкаго, занимавшагося разбоемъ въ теченіи нѣсколькихъ лѣтъ. 1734. Октября 31 . . . . . 102.
- LX. Универсалъ ландграфа Людовика Гессенъ-Гомбургскаго къ польскимъ дворянамъ, приглашающій

- ихъ ловить или убивать козаковъ и солдатъ, покушающихся на грабежи. 1734. Ноября 1. . . . 105.
- LXI. Заявленіе дворянина Павла Шишковскаго о томъ, что, во время нападенія козаковъ на село Шумбарь, они изорвали и уничтожили разные, принадлежавшіе истцу, документы. 1734. Ноября 10. . . . 107.
- LXII. Жалоба дворянъ: Альберта Гадомскаго и Іосифа Богдашевскаго на крестьянъ села Куманова о томъ, что они передерживали въ своихъ домахъ козаковъ давали имъ проводниковъ и вмѣстѣ съ ними пападали и грабили дома шляхтичей. 1734. Ноября 26. 108.
- LXIII. Пункты прошенія, отправленнаго сеймикомъ Брацлавскаго воеводства Кіевскому Генераль-губернатору графу Вейсбаху и отвѣты на нихъ Вейсбаха. Онъ обѣщаетъ оказать помощь дворянамъ Брацлавскаго воеводства въ усмиреніи крестьянскаго движенія, облегчить платимую ими на содержаніе русскаго войска контрибуцію, выдать крестьянъ, бѣжавшихъ на лѣвую сторону Днѣпра и т. п. 1735. Февраля 15. 110.
- LXIV. Жалоба дворянина Николая Жураковскаго на управляющаго Чайковскою волостью дворянина Франциска Бржостовскаго о томъ, что онъ дозволилъ крестьянамъ управляемаго имъ имѣнія нападать на дворъ истца, обвинилъ несправедливо послѣдняго въ убіеніи одного изъ нихъ и вообще потворствуетъ своеволю крестьянъ Чайковскаго имѣнія, что не безопасно для спокойствія цѣлаго края, въ которомъ все болѣе и болѣе проявляется наклонность къ гайдамачеству. 1735. Февраля 16. . . . 114.
- LXV. Заявленіе, поданное въ Житомирскій городскій судъ дворяниномъ Стенаномъ Даниловичемъ Дидковскимъ, о томъ, что онъ не находитъ возможности явить въ Кременецкомъ городскомъ судѣ порученный ему документъ, по причинѣ опасности, предстоящей на пути отъ гайдамацкихъ отрядовъ. 1735. Марта 11. . . . 117.
- LXVI. Жалоба дворянина Фелиціана Михаловскаго на дворянъ: Михаила Шашкевича и Петра Чечеля о томъ, что крестьяне изъ принадлежащаго имъ села Гулевецъ причиняли истцу разныя обиды и, въ томъ числѣ, нѣскольکو разъ провожали своевольные козацкіе отряды въ села истца: Слободку и Голяки. 1735. Марта 16. . . . 118.

- LXVII. Постановленіе сеймика Брацлавскаго воеводства, по которому рѣшено: отправить пословъ къ Августу III, съ изъявленіемъ согласія Брацлавскаго воеводства на его избраніе; принять мѣры для правильной раскладки, сбора и употребленія земскихъ податей; учредить военный судъ съ неограниченною властью для преслѣдованія и наказанія крестьянъ, принимавшихъ участіе въ безпорядкахъ и возстаніи. 1735. Марта 22. . . . . 120.
- LXVIII. Универсалъ Кіевскаго генераль губернатора, графа Іоанна Бернгарда Вейсбаха къ жителямъ Брацлавскаго воеводства, извѣщающій ихъ о томъ, что Вейсбахъ, вслѣдствіе изъявленнаго Брацлавскимъ воеродствомъ согласія на избраніе Августа III, отдалъ приказъ русскимъ войскамъ, подписывающій имъ арестовать возставшихъ крестьянъ. Притомъ Вейсбахъ совѣтуеть дворянамъ зорко слѣдить за поведеніемъ крестьянъ, арестовать ихъ въ случаѣ ихъ отказа отъ земледѣльческихъ занятій и призывать на помощь, по мѣрѣ надобности, отряды русскаго войска. 1735. Марта 25. . . . . 128.
- LXIX. Письмо русскаго генерала, графа Вейсбаха, къ предсѣдателю сеймика Брацлавскаго воеводства, дворянину Станиславу Шандыровскому, съ изъявленіемъ дружескихъ отношеній, съ обѣщаніемъ не взыскивать излишней контрибуціи съ дворянъ и съ предложеніемъ воспользоваться помощью отрядовъ русскаго войска для усмиренія крестьянъ. 1735. Марта 30. . . . . 129.
- LXX. Заявленіе управляющаго Межибожскимъ имѣніемъ, полковника Жанъ-Батиста Десіеръ. о томъ, что крѣпость Межибожская, наравнѣ съ другими, была занята иностранными войсками, и потому онъ не можетъ отвѣчать за цѣлость и сохранность имущества, отданнаго разными лицами на сохраненіе въ эту крѣпость 1735. Апрѣля 11. . . . . 131.
- LXXI. Приговоръ Барскаго замкового уряда, присуждающій дворянъ: Юрія Гальчинскаго и Самуила Данчевскаго къ тюремному заключенію, уплатѣ штрафа и пополненію убытковъ за то, что они пограбили скотъ у крестьянъ села Лучинца во время безпорядковъ, бывшихъ въ 1734 году. 1735. Апрѣля 13. . . . . 133.

- LXXII. Сознаніе вознаго о томъ, что онъ арестовалъ разныхъ лицъ, проживающихъ въ селлахъ: Городкѣ, Сахнахъ, Ширмовкѣ и Станиловкѣ, а также въ мѣстечкѣ Погребыщахъ, обвиненныхъ въ нападеніи на волошскія слободы: Огіевку и Зузулинцы и въ грабежѣ имущества у жителей этихъ слободъ. 1735. Апрѣля 25. . . . . 135.
- LXXIII. Жалоба отъ имени князей: Франциска и Антонія Любомирскихъ на управлявшаго Погребыскимъ имѣніемъ, дворянина Ржондковского, о томъ, что по его указанію какіе-то посторонніе возаки напали на мѣстечко Балиловку и на село Огіевку, ограбили и истязали въ нихъ жителей и нѣсколько человекъ изъ нихъ убили. 1735. Апрѣля 25. . . . . 137.
- LXXIV. Позовъ, требующій въ специальный судъ Брацлавскаго воеводства дворянина Станислава Шандыровскаго по жалобѣ на него Винницкаго жителя, еврея Старія Юдевича, о томъ, что Шандыровскій своевольно заключилъ его, по ложному обвиненію, въ тюрьму, гдѣ онъ содержится вмѣстѣ съ гайдамаками, осужденными на смертную казнь. 1735. Мая 9. . . . . 139.
- LXXV. Жалоба управляющаго имѣніемъ Линцами, дворянина Михаила Новицкаго на еврея Лейбу Фрумчина, о томъ, что онъ съ умысломъ удержалъ у себя письмо, адресованное Новицкому, предостерегающее его о нападеніи гайдамаковъ; вслѣдствіе этого Новицкій не приготовился къ защитѣ и гайдамаки ограбили мѣстечко Линцы, гдѣ причинили убытковъ на 15,000 злотыхъ. 1735. Мая 12. . . . . 141.
- LXXVI. Жалоба дворянъ: Луки Юшковскаго и Войтеха Готовскаго о томъ, что гайдамаки напали на принадлежащее имъ село Сабаровку, ограбили оное, истязали Юшковскаго и, наконецъ, развели огонь и сожгли всѣ, находившіеся въ домѣ истцевъ, документы. 1735. Іюня 11. . . . . 143.
- LXXVII. Жалоба дворянина Войтеха Садовскаго на дворянъ: Іосифа Чосновскаго и Казимира Глосковскаго о томъ, что они съ своевольнымъ отрядомъ напали на село истца Кивошовку, разогнали и ограбили въ немъ крестьянъ, не смотря на тревожное время и многія бѣдствія, причиненныя всѣмъ вообще дворянамъ гайдамаками. 1735. Іюня 14. . . . . 145.

- LXXVIII.** Позовъ, требующій въ судъ спеціальний Брацлавскаго воеводства владѣльца села Мизякова и его управляющихъ по жалобѣ на нихъ евреевъ, жителей мѣстечка Межибожа, о томъ, что крестьяне Мизяковскіе, присоединившись къ гайдамакамъ, принимали участіе въ убіеніи евреевъ, родственниковъ истцевъ, и въ грабежѣ ихъ имущества. 1735. Юня 14. . . . . 147.
- LXXIX.** Жалоба дворянъ: Юшковскихъ, Красносельскихъ и Котонія, о томъ, что гайдамацкіе отряды, бывшіе подъ начальствомъ Грывы и Перехреста, ограбили имущество истцевъ, сожгли принадлежавшіе имъ документы и самихъ истязали. 1735. Юня 23. 149.
- LXXX.** Жалоба дворянина Юсіфа Полятовскаго на управляющихъ Грановскимъ имѣніемъ—дворянъ: Казимира Турскаго и Ивана Носовича, а также на жителей Грановскихъ: войта Ивана Карбовскаго, писаря Хому, и крестьянъ Ткаченковъ, о томъ, что они ложно обвинили истца въ нападеніи на Грановское имѣніе, между тѣмъ какъ они: войтъ, писарь и Ткаченки, нападали сами съ вооруженнымъ отрядомъ на шляхетскіе дворы, грабили и истязали дворянъ. 1735 Юля. 1. . . . . 152.
- LXXXI.** Позовъ, требующій въ спеціальний судъ Брацлавскаго воеводства владѣльцевъ половины города Мурахвы: вдову гетмана коронного, Людовику Ржевускую, а также дворянъ: Ивана Маньковскаго и Михаила Цыбульскаго, вслѣдствіе жалобы на нихъ владѣльца другой половины Мурахвы, кастеляна Брацлавскаго, Ивана Потоцкаго, о томъ, что крестьяне истцевъ, во время смутъ, перебили евреевъ, жившихъ въ имѣніи истца, ограбили его дворъ, гумно и пруды и разрушили принадлежавшій ему постройки. 1735. Юля 6. . . . . 154.
- LXXXII.** Объявленіе владѣльца части села Клищева, дворянина Станислава Михалевскаго, о томъ, что дворъ его былъ разграбленъ козаками и крестьянами и село опустѣло, вслѣдствіе ухода крестьянъ. 1735. Юля 12. . . . . 157.
- LXXXIII.** Позовъ, требующій въ спеціальний судъ Брацлавскаго воеводства дворянъ: Антонія Кордыша и Ивана Турскаго, по жалобѣ на нихъ дворянъ: Адама

Томашевскаго и Людвика Звольскаго о томъ, что Данило, войтъ подвластнаго отвѣтчикамъ села Дубовца, нападалъ нѣсколько разъ съ гайдамацкимъ отрядомъ на село истцевъ—Сорочинъ и ограбилъ въ немъ какъ дворы истцевъ, такъ и имущество ихъ арендатора, еврея Берка 1735 Июля 19 . . . 158.

LXXXIV. Показанія, данныя крестьяниномъ Супруномъ Кіашкою, принимавшимъ участіе въ нападеніи гайдамаковъ на село Бѣлозеріе 1735. Июля 30. . . 160.

LXXXV. Заявленіе дворянина Владислава Рожновскаго о томъ, что козаки, напавъ на село Гатку, уничтожили разные документы истца, хранившіеся въ домѣ священника. 1735. Августа 9. . . . . 164.

LXXXVI. Жалоба дворянина Матѳея Куновскаго на управляющаго Хмѣльницкимъ староствомъ, дворянина Антонія Лозинскаго, о томъ, что онъ оставилъ безнаказаннымъ поступокъ одного изъ Хмѣльницкихъ крестьянъ, покушавшагося убить истца и подстрекавшаго къ возстанію другихъ крестьянъ. и причинялъ истцу разныя другія обиды, 1735. Августа 16. . . . . 165.

LXXXVII. Постановленіе сеймика воеводства Брацлавскаго. На этомъ сеймикѣ избраны депутаты на сеймъ и послы отъ воеводства къ Кіевскому воеводѣ Потоцкому, къ фельдмаршалу Миниху и къ Кіевскому губернатору фонъ-Вейсбаху; важнѣйшія постановленія сеймика состояли въ слѣдующемъ: рѣшено на счетъ воеводства сформировать отрядъ войска для защиты отъ гайдамаковъ; принять строгія мѣры для правильнаго взысканія земскихъ податей; сдѣлано постановленіе о распредѣленіи вознагражденій и пособій между дворянами воеводства.

Въ инструкціи депутатамъ, отпращеннымъ на сеймъ, имъ предписано требовать: чтобы иноземныя войска были выведены изъ границъ речипосполитой, чтобы сеймъ выхлопоталъ у русскаго правительства: выдачу крестьянъ, грабившихъ помѣщиковъ, наказаніе русскихъ офицеровъ подстрекавшихъ крестьянъ къ возстанію и возвратъ пушекъ и оружія, взятыхъ русскими войсками въ крѣпостяхъ речипосполитой; депутаты должны также требовать: уничтоженія волошскихъ слободъ и замѣны ихъ шляхетскими поселеніями; отношенія къ Молдавскому

господарю съ требованіемъ выдачи Верлана и другихъ молдаванъ, принимавшихъ участіе въ возстаніи: наказанія польскихъ жолнеровъ, грабившихъ шляхетскіе двory; увеличенія числа войскъ речипосолитой; открытія монетнаго двора; изданія закона, который-бы запрещалъ заводить слободы и облагать-бы большимъ штрафомъ тѣхъ помѣщиковъ, которые передерживаютъ у себя чужихъ крестьянъ; наказанія управляющихъ имѣніями магнатовъ, потворствующихъ гайдамакамъ; постановленія принудительныхъ мѣръ, которыя заставили-бы магнатовъ выдавать сбѣглыхъ крестьянъ и уплачивать земскія подати; депутатамъ поручено притомъ: рекомендовать разныхъ лицъ на гетманскія и другія должности; стараться о возвращеніи изъ Малороссіи крестьянъ, вытребованныхъ русскими властями изъ Брацлавскаго воеводства для пособія при обратномъ переселеніи раскольниковъ и т. д.

Въ инструкціи посламъ, отправленнымъ къ Киевскому воеводѣ Потоцкому, имъ предписано: хлопотать о присылкѣ отряда войска для безопасности Брацлавскаго воеводства; просить разрѣшенія для формированія воеводской хоругви; просить содѣйствія для поимки дворянина Ловицкаго, грабившаго шляхетскіе двory, и т. д.

Посламъ, отправленнымъ къ фельдмаршалу Минилу, предписано инструкцію: просить Минила объ освобожденіи Брацлавскаго воеводства отъ постоя русскихъ войскъ и о назначеніи комиссіи для разслѣдованія обидъ, причиненныхъ дворянамъ русскими войсками.

Наконецъ, инструкцію, данною посламъ, отправленнымъ къ генералу фонъ-Вейсбаху, имъ предписано: принести жалобу на русскихъ офицеровъ: Полянскаго, Редькина, Сенькѣва, Корсака и другихъ, наносившихъ обиды дворянамъ Брацлавскаго воеводства или подстрекавшихъ крестьянъ къ возстанію; просить о назначеніи комиссіи для разслѣдованія этихъ обидъ; требовать выдачи лицъ, принимавшихъ участіе въ нападеніи на шляхетскіе двory и освобожденія дворянъ, арестованныхъ русскими войсками. 1735. Сентября 1. . . . . 167.

- LXXXVIII. Перечень (90 челоуѣкъ) дворянъ Брацлавскаго воеводства, убитыхъ гайдамаками въ 1734 году. 1735. Сентября 13. . . . . 183.
- LXXXIX. Позовъ требующій въ специальный судъ Брацлавскаго воеводства дворянина Михаила Чарнецкаго, вслѣдствіе жалобы на него дворянина Михаила Калетинскаго о томъ, что крестьяне изъ села Чарнецкаго—Клищева, напали съ оружіемъ на село Калетинскаго—Соколинцы, опустѣвнее вслѣдствіе вывода изъ него старообрядцевъ русскими войсками, присвоили себѣ, оставшіяся отъ старообрядцевъ, хлѣбъ и другое имущество и сожгли нѣсколько домовъ. 1735. Сентября 26. . . . . 185.
- XC. Позовъ, требующій въ специальный судъ Брацлавскаго воеводства дворянина Юсіа Лупинскаго, вслѣдствіе жалобы на него дворянина Михаила Калетинскаго о томъ, что крестьяне изъ села Лупинскаго --Полуши напали съ оружіемъ на село Калетинскаго --Соколинцы и присвоили себѣ имущество, оставшееся послѣ ухода старообрядцевъ. 1735. Сентября 26. . . . . 187.
- XCI. Позовъ, требующій въ специальный судъ Брацлавскаго воеводства дворянина Александра Менчинскаго по жалобѣ на него дворянина Владислава Кржевскаго, о томъ, что крестьяне Менчинскаго изъ села Стрельчинецъ напали вооруженною толпою на село Кржевскаго—Луку и совершенно оное ограбили. 1735. Сентября 26. . . . . 188.
- XCII. Жалоба отъ имени Житомирскаго старосты, Александра Лесьницкаго на судью пограничнаго Кіевскаго воеводства—Михаила Яцковскаго, о томъ, что, онъ уклоняется отъ исполненія своей обязанности, не смотря на то, что, вслѣдствіе бывшаго крестьянскаго возстанія, множество людей арестовано и ждутъ по году и болѣе въ тюрьмѣ судебного засѣданія. 1735. Октября 3. . . . . 190.
- XCIII. Жалоба дворянина Омы Каминскаго на его брата Феодора о томъ, что послѣдній присвоилъ себѣ имущество и документы, принадлежавшіе третьему ихъ брату—Стефану, убитому гайдамаками вмѣстѣ съ женою въ селѣ Ковятинѣ. 1735. Октября 3. . . . . 191.

- № ХСІV. Жалоба отъ имени Сендомирскаго воеводы, князя Любомирскаго, на русскаго полковника, Якова фонъ Фрейдента, о томъ, что онъ содержитъ подъ арестомъ одного изъ управляющихъ Любомирскаго, дворянина Михаила Роговскаго, желая заставить его уплатить убытки купцамъ, ограбленнымъ козацкимъ атаманомъ, Саввою. 1735. Октября 5. . . . . 194.
- ХСV. Объявленіе отъ имени владѣльцевъ села Якушинецъ о томъ, что они доставили въ судъ крестьянина Семена Паюченка, обвиненнаго въ томъ, что онъ принималъ участіе въ убіеніи гайдамаками еврея Лохара 1735. Октября 7. . . . . 195.
- ХСVІ. Письмо дворянина Михаила Роговскаго къ дворянину Луговскому, содержащее жалобу о томъ, что Роговскій невинно заточенъ въ тюрьму по подозрѣнію въ участіи въ разграбленіи гайдамаками каравана греческихъ купцевъ. Роговскій указываетъ тѣ лица, которыя слѣдуетъ, по его мнѣнію, подвергнуть допросу и, между прочимъ, указываетъ на Савву Чапаго, какъ на главнаго виновника грабежа. 1735. Ноября 3. . . . . 196.
- ХСVІІ. Заявленіе дворянина Станислава Закржевскаго о томъ, что онъ не могъ получить изъ села Левковецъ, находящагося въ качествѣ залога въ его владѣніи, условленной съ владѣльцемъ Дульскимъ суммы дохода, такъ какъ село это было разорено войсками русскими и козацкими, а также возставшими крестьянами. 1735. Ноября 19. . . . . 198.
- ХСVІІІ. Приговоръ Барскаго замковаго уряда, присуждающій дворянъ: Григорія Гальчицскаго и Самуила Данчевскаго къ уплатѣ штрафа и къ пополненію убытковъ за присвоеніе себѣ, подъ предлогомъ военной добычи, скота, принадлежавшаго приходскому священнику города Шарогрода, отцу Іоанну. 1735. Декабря 9. . . . . 200.
- ХСІХ. Жалоба дворянина Самуила Дидковскаго на дворянина Северина Аслановича о томъ, что онъ заграбилъ имущество истца, служившаго у него прикащикомъ, подъ тѣмъ предлогомъ, что изъ хозяйства Аслановича пропали два цѣнные копя. Копья эти, по словамъ Дидковскаго, были уведены козаками во время нападенія ихъ на село Ляховцы, при

чемъ они заключили истца подъ арестъ. 1735. Де-
кабря 15. . . . . 201.

C. Дѣло о грабежахъ и насиліяхъ, причиненныхъ
дворянамъ Брацлавскаго воеводства дворяниномъ
Іосифомъ Мошинскимъ, нападавшимъ на шляхет-
скіе двory съ отрядомъ своевольныхъ людей. Въ
дѣлѣ находятся какъ жалобы пострадавшихъ дво-
рянъ: Мирскаго, Стржалковскаго и Вильковскаго,
такъ и показанія сообщниковъ и крестьянъ Мо-
шинскаго: дьяка Степана Дайнеки, Михайла Илья-
шенка и Михалата. 1735. Декабря 19—1736. Ген-
варя 15 . . . . . 203.

CI. Объявленіе дворянки Ангелы Клопоцкой о томъ,
что принадлежавшіе ей документы были уничтожены
козаками во время разграбленія ими езуицкаго вин-
ницкаго монастыря, куда Клопоцкая отдала ихъ для
храненія. 1735. Декабря 20. . . . . 211.

CIИ. Жалоба дворянина Василя Валевскаго на крестьянъ
села Ходорова о томъ, что они, возмущившись
противъ аренднаго владѣльца, Яцковскаго, огра-
били, истязали и заключили въ тюрьму истца, приѣ-
хавшаго въ то время по дѣлу къ Яцковскому. 1736.
Генваря 30. . . . . 212.

CIИИ. Жалоба еврея Израиля Майоровича на мѣщанъ
города Чуднова и на управляющихъ Чудновскимъ
имѣніемъ дворянъ: Дроздовскаго и Козловскаго, о
томъ, что Чудновскіе мѣщане, во время бывшего
крестьянскаго волненія, напали на дорогѣ на брата
истца, Аарона Майоровича и убили его вмѣстѣ съ
женою и товарищемъ; управляющіе же Чуднов-
скимъ имѣніемъ не только не наказали убійць, но,
напротивъ того, старались затруднить ходъ дѣла,
возбужденнаго Израилемъ Майоровичемъ. 1736.
Іюня 22. . . . . 213.

CIIV. Жалоба езуита Антонія-Станислава Стагкевича
на русскаго полковника Полянскаго о томъ, что онъ
вручилъ начальство надъ козацкимъ отрядомъ нѣ-
кому Гривѣ, который напалъ въ 1734 году въ Вин-
ницѣ на езуицкую коллегію, истязалъ монаховъ и
разграбилъ ихъ казну и движимое имущество. 1736.
Сентября 2. . . . . 215.

- CV. Жалоба дворянина Михаила Трипольскаго на крестьянъ изъ села Волосова о томъ, что они уговорили мальчика, служившаго у отца истца, бѣжать съ ними въ Сѣчь; когда-же мальчикъ, похитивъ деньги у своего господина, бѣжалъ къ крестьянамъ, то они его убили и деньги присвоили себѣ. 1736. Сентября 12. . . . . 217.
- CVI. Жалоба дворянъ: Иосифа Зозулинскаго и Иосифа Тушинскаго на дворянъ Михаила и Казимира Трипольскихъ о томъ, что они несправедливо оклеветали истцевъ въ томъ, что крестьяне изъ имѣній, управляемыхъ истцами, мѣстечекъ: Паволочи и Котельни, будто съ вѣдома истцевъ, въ сообществѣ съ гайдамаками ограбили дворъ Ивана Трипольскаго. Между тѣмъ истцы сами понесли убытки и обиды во время бывшаго волненія. 1736. Сентября 22. 218.
- CVII. Постановленіе сеймика Брацлавскаго воеводства. Дворяне назначили вознагражденіе депутатамъ, отправлявшимъ порученія воеводства; опредѣлили сборъ новой подати для увеличенія количества войска; назначили комиссіи для опредѣленія границъ воеводства и для сношенія съ русскими властями по поводу прохода русскихъ войскъ черезъ Брацлавское воеводство; порѣшили уничтожить уединенные степные хутора и *гарды*, на которыхъ собирались своевольные отряды, — а также просить гетмана о присылкѣ войска для охраненія воеводства отъ гайдамаковъ. 1736. Сентября 24. . . . . 220.
- CVIII. Универсалъ гетмана великаго короннаго — Иосифа Потоцкаго, предписывающій всѣмъ офицерамъ и солдатамъ, числящимся въ тѣхъ отрядахъ войска, которые назначены въ Украину, явиться немедленно въ лагерь подъ опасеніемъ отвѣтственности передъ военнымъ судомъ, такъ какъ гетманъ намѣренъ лично принять начальство въ походѣ противъ гайдамаковъ. 1736. Октября 15. . . . . 225.
- CIX. Заявленіе слуги князей Любомирскихъ, Ивана Сашкевича, о томъ, что козаки напали на имѣніе его господъ, мѣстечко Паволочь, убили управляющаго и нѣсколько челоувѣкъ евреевъ, забрали экономическую казну и имущество и уничтожили всѣ,

- найденныя въ экономіи, бумаги и документы. 1736.
 Ноября 29. . . . . 227.
- СХ. Письмо региментаря Украинской партіи, Малип-
 скаго, къ генералу Бекерскому, содержащее отчетъ
 о походѣ противъ гайдамаковъ. 1736 Декабря 11. 229.
- СХІ. Свѣдѣнія о гайдамакахъ, сообщенныя въ поль-
 скія газеты въ теченіи времени съ 12 по 26 число
 Декабря, 1736 года. . . . . 230.
- СХІІ. Приказъ гетмана великаго короннаго Іосифа
 Потоцкаго, предписывающій дворянину Грохоль-
 скому принять начальство надъ городовыми коза-
 ками во всѣхъ старостахъ, лежащихъ въ Украинѣ,
 и заняться преслѣдованіемъ гайдамаковъ. 1736. Де-
 кабря 28 . . . . . 233.
- СХІІІ. Свѣдѣнія о гайдамакахъ, сообщенныя въ поль-
 скія газеты въ теченіе времени съ 2 по 28 Ген-
 варя 1737 года. . . . . 235.
- СХІV. Свѣдѣнія о гайдамакахъ, сообщенныя въ поль-
 скія газеты въ теченіе времени съ 9 по 28 число
 Февраля. 1737 года. . . . . 236.
- СХV. Отрывокъ изъ письма польскаго генераль-адъю-
 танта Русоцкаго къ гетману великому коронному,
 содержащее отчетъ о переговорахъ, которые Русец-
 кій велъ въ Кіевѣ съ фельдмаршаломъ Минихомъ
 относительно приобрѣтенія содѣйствія русскихъ вла-
 стей для усмиренія гайдамаковъ. 1737. Февраля 28. 237.
- СХVІ. Приговоръ замкового Барскаго уряда, присуждаю-
 щій дворянъ: Степана Волковинскаго, Шведовскаго,
 Михалевскаго и волошина Кукуденка къ тюремно-
 му заключенію и уплатѣ штрафа за разбой. 1737.
 Марта 11. . . . . 239.
- СХVІІ. Свѣдѣнія о гайдамакахъ, сообщенныя въ поль-
 скія газеты въ теченіе времени съ 15 Марта по 19
 число Апрѣля 1737 года. . . . . 241.
- СХVІІІ. Письмо региментаря Малинскаго къ польскимъ
 пограничнымъ судьямъ Кіевскаго воеводства, заклю-
 чающее въ себѣ подробности объ гайдамацкомъ от-
 рядѣ Биндаса, а также отказъ въ присылкѣ воен-
 наго конвоя для охраненія безопасности судій.
 1737. Апрѣля 4. . . . . 242.
- СХІХ. Письмо региментаря партіи Украинской, Малин-

- скаго, къ гетману великому коронному, содержащее донесеніе о движеніяхъ русскихъ войскъ и о гайдамакахъ. 1737. Мая 4. . . . . 243.
- CXX. Инструкція, данная regimentаремъ Украинской партіи хорунжему Корсу, отправленному имъ къ фельдмаршалу Миниху Посланному поручено просить Миниха о томъ, чтобы онъ не вводилъ войскъ въ границы речипосполитой и чтобы удовлетворилъ претензіи поляковъ относительно гайдамаковъ, укрывшихся въ рускіе предѣлы 1737. Мая 4. . . . . 245.
- CXXI. Постановленіе земскаго суда Подольскаго воеводства по дѣлу о жалобѣ дворянъ: Соболевскаго, Грабана, Михаловскаго и Бабинскаго на дворянина Юрія Пржесмыцкаго о томъ, что онъ нападалъ вмѣстѣ съ козаками на шляхетскіе дома, подвергалъ хозяевъ пытѣ и истязаніямъ, многихъ изъ нихъ убилъ и ограбилъ ихъ имущество. 1737. Мая 25. 246.
- CXXII. Извѣстія о гайдамакахъ, сообщенныя въ польскія газеты въ теченіи времени съ 1 Іюня по 22 Іюля 1737 года. . . . . 249.
- CXXIII. Жалоба отъ имени Корсунскаго старосты, князя Іосифа Яблоновскаго на еврейскій кагалъ города Острога о томъ, что кагалъ, распредѣляя подать еврейскую, требуетъ ея уплаты изъ Корсуна, гдѣ евреи были частью перебиты гайдамаками въ 1734 году, частью-же, изъ опасенія гайдамаковъ выселились въ Полѣсье. 1737. Іюня 12. . . . . 250.
- CXXIV. Приговоръ гродскаго Каменецъ-Подольскаго суда, присуждающій къ пытѣ и смертной казни дворянина Григорія Пржесмыцкаго за то, что онъ въ сообществѣ съ козаками нападалъ на шляхетскіе дома, убивалъ и истязалъ хозяевъ и грабилъ ихъ имущество. 1737. Іюля 15. . . . . 252.
- CXXV. Жалоба управляющаго Романовскимъ староствомъ, дворянина Антонія Дорожипскаго на отряды, состоявшіе подъ начальствомъ Гривы и Жилы, о томъ, что они ограбили помѣщичій дворъ въ селѣ Борзнѣ, причинивъ убытка на сумму около 12,000 злотыхъ. 1737. Августа 14. . . . . 254.
- CXXVI. Жалоба управляющаго имѣніями князей Любомирскихъ, дворянина Іосифа Бодаковскаго, на рус-

- саго полковника Фонтрейдена а также на запорожскихъ козаковъ: Галагана, Медведа, Гриву, Харка, Рудя и Жилу, о томъ, что Галаганъ угналъ въ степи табунъ цѣнныхъ коней, принадлежавшій князьямъ Любомирскимъ, полковникъ-же Фонтрейденъ освободилъ его изъ подъ ареста и отказалъ истцу въ удовлетвореніи претензіи. Остальные-же запорожцы напали съ отрядомъ козаковъ на имѣніе князей Любомирскихъ—Паволочь, убили: управляющаго имъ, дворянина Зовулинскаго, нѣсколько человекъ дворянъ и 35 евреевъ и ограбили какъ мѣстечко, такъ и экономію, причинивъ послѣдней убытковъ на 56,000 злотыхъ. 1737. Августа 14 . . . . . 255.
- CXXVII.** Жалоба еврея Шимона Юсевича на отряды, состоящіе подъ начальствомъ Гривы и Жилы, о томъ, что они напали на домъ истца въ селѣ Сивирѣ, истребили его самаго и членовъ его семейства и разграбили его имущество, стоимостью въ 2255 злотыхъ. 1737. Августа 14. . . . . 257.
- CXXVIII.** Жалоба ротмистра Цедзинскаго о томъ, что гайдамаки: Грива, Жила, Медведь, Харко и Рудь ограбили его вещи и угнали его лошадей. 1737. Августа 14. . . . . 258.
- CXXIX.** Жалоба дворянина Василия Медведовскаго, на Харка, запорожскаго козака изъ Пластуновскаго куреня, о томъ, что онъ съ отрядомъ запорожцевъ и гайдамаковъ овладѣлъ замкомъ въ мѣстечкѣ Таращи, убилъ жену истца, его самаго тяжело изранилъ и ограбилъ его имущество. 1737. Августа 18. . . . . 260.
- CXXX.** Дополнительная жалоба управляющаго Паволочкимъ имѣніемъ, дворянина Юсифа Бодаковскаго, о нападении гайдамаковъ: Харка, Гривы и другихъ на мѣстечко Паволочь. Бодаковскій представляетъ списокъ евреевъ, убитыхъ ими въ Паволочи, а также счетъ имущества, пограбленнаго у евреевъ, на сумму 124,750 злотыхъ. 1737. Августа 21. . . . . 261.
- CXXXI.** Жалоба дворянки Марианны Залеской о томъ, что запорожцы: Степанъ Чорный и Денисъ Борщъ, возмутьивъ Жаботинскихъ крестьянъ, убили ея мужа—Богуслава Залескаго и похитили его имущество. Квартировавшій въ то время въ Жаботинѣ русскій

полковникъ Андрей Дунинъ, вызвавшій своими распоряженіями возстаніе крестьянъ, взялъ отъ виновниковъ убійства часть похищенныхъ ими денегъ и освободилъ ихъ отъ ответственности. Равнымъ образомъ отказалъ въ удовлетвореніи иска Залеской и кошевой Запорожскій, которому она лично приносила жалобу. 1737. Августа 22.

263.

CXXXII. Свѣдѣнія о гайдамакахъ, сообщенныя въ польскія газеты въ теченіе времени съ 7 по 22 Сентября 1737 года.

265.

CXXXIII. Извѣстія о гайдамакахъ, сообщенныя въ польскія газеты въ теченіе времени съ 5 по 26 число Октября 1737 года.

266

CXXXIV. Свѣдѣнія о гайдамакахъ, сообщенныя въ польскія газеты въ теченіе времени съ 3 Ноября по 21 Декабря 1737 года.

267.

CXXXV. Письмо литовскаго надворнаго маршала, Игнатія Завиши, къ гетману Потоцкому, съ извиненіемъ въ томъ, что управляющій Завишій, дворянинъ Хоецкій, допустилъ казнить въ Бердичевѣ воровъ, не предоставивши рѣшить ихъ участи военному суду, назначенному для разбирательства дѣлъ о гайдамакахъ. 1737. Ноября 23.

269.

CXXXVI. Письмо Киевскаго подкоморія, Антопа Трипольскаго къ главноуправляющему Бердичевскою волостью, дворянину Хоецкому Трипольскій благодарить послѣдняго за предоставленіе къ распоряженію военной власти какихъ-то спорныхъ вещей и просить доставить ему свѣдѣнія о количествѣ милиціи, которая можетъ быть доставлена изъ Бердичева для преслѣдованія гайдамаковъ. 1737. Ноября 23.

271.

CXXXVII. Жалоба товарища палцырной хоругви, Ивана Скульскаго, на дворянъ Тышкевичей и Кунцикаго о томъ, что они южно оклеветали истца, обвинивъ его въ нападении на села: Бѣлополе и Камисровку, въ разграбленіи этихъ селъ и въ причиненіи увѣщій и смерти крестьянамъ. Скульскій утверждаетъ, что онъ дѣйствительно съ отрядомъ войска началъ на крестьянъ упомянутыхъ селъ и вступилъ съ ними въ стычку, но что онъ предпринялъ походъ, не самовольно, а по приказанію начальства, такъ

- какъ крестьяне составили въ Бѣлополіи своевольный отрядъ и убили у села Червоной дворянина Фелиціяна Третьяка. 1737. Декабря 10. . . . . 272.
- CXXXVIII.** Сознаніе вознаго о томъ, что онъ арестовалъ въ селахъ Бѣлополіи и Камнеровкѣ дворянъ и крестьянъ, принимавшихъ участіе въ нападеніи на мѣстечко Червоную. 1737. Декабря 17 . . . . . 276.
- CXXXIX.** Извѣстія о гайдамакахъ, сообщенныя въ польскія газеты въ теченіи времени съ 5 Генваря по 8 Февраля 1738 года. . . . . 278.
- CXL.** Жалоба управляющаго Погребыскимъ имѣніемъ, дворянина Юрія Анкудовича на гайдамацкій отрядъ, находившійся подъ предводительствомъ: Харка, Жилы, Гривы, и Ивана Медведя; послѣ нападенія на Паволочь, отрядъ этотъ ограбилъ шляхетскіе дворы въ селѣ Бухнахъ, а потомъ, направившись въ Погребыщи, разграбилъ въ мѣстечкѣ еврейскіе дома. За тѣмъ гайдамаки взяли приступомъ замокъ въ Погребыщахъ, умертвили скрывавшихся въ немъ шляхтичей и евреевъ и завладѣли ихъ имуществомъ, причинивъ убытковъ вообще въ Погребыскомъ имѣніи на сумму около 400,000 злотыхъ. 1738, Генваря 27. . . . . 279.
- CXLI.** Приговоръ Винницкаго гродскаго суда по дѣлу объ обвиненныхъ въ разбоѣ арестантахъ: дворянинѣ Петрѣ Копчинскомъ и крестьянинѣ Данилѣ Морозенкѣ. Судъ приговариваетъ Морозенка за участіе въ грабежахъ гайдамацкаго отряда Бергелеса и за позднѣйшіе грабежи, предпринятые имъ вмѣстѣ съ Копчинскимъ, къ смертной казни черезъ повѣшеніе. Копчинскаго же опредѣляетъ отправить на 1 годъ и 6 недѣль для исполненія крѣпостныхъ работъ и, сверхъ того, при сдачѣ въ крѣпость и при выходѣ изъ оной подвергнуть его тѣлесному наказанію по 500 ударовъ розгами. 1738. Марта 18. 283.
- CXLII.** Извѣстія о гайдамакахъ, сообщенныя въ польскія газеты въ теченіи Мая мѣсяца 1738 года. . . . . 286.
- CXLIII.** Постановленіе пограничнаго Русско-польскаго суда, учрежденнаго для Кіевскаго воеводства, по дѣлу о нападеніи на Паволочь гайдамаковъ: Жилы, Гривы, Харка и другихъ. Судъ назначилъ срокъ для разбирательства дѣла и потребовалъ доставки

- въ свое присутствіе обвиненныхъ, хлопотать о которой у фельдмаршала Миниха общали русскіе судіи. 1738. Мая 5. . . . . 287.
- CXLIV. Извѣстія о гайдамакахъ, сообщенныя въ польскія газеты въ теченіи Іюня и Іюля мѣсяцевъ 1738 года. . . . . 289.
- CXLV. Инструкція, данная дворянами Кіевскаго воеводства депутатамъ, отправленнымъ ими на сеймъ; въ ней, между прочимъ, поручается депутатамъ требовать приведенія въ порядокъ крѣпостей, находящихся въ Кіевскомъ воеводствѣ и вознагражденія за убытки, причиненные дворянамъ воеводства козаками и своевольными людьми. 1738. Августа 29. 290.
- CXLVI. Жалоба дворянина Станислава Третьяка на дворянина Франциска Головинскаго о томъ, что, по его приказанію, надворные его возаки предприняли заѣздъ на имѣнія брата истца—Іосифа Третьяка. 1739. Февраля 3. . . . . 295.
- CXLVII. Извѣстія о гайдамакахъ, запорожцахъ и объ Орликѣ, сообщенныя въ польскія газеты въ теченіи Апрѣля и Мая мѣсяцевъ 1739 года. . . . . 296.
- CXLVIII. Постановленіе сеймика »boni ordinis« Кіевскаго воеводства. Сеймикъ рѣшилъ: отправить депутатовъ къ гетману съ изъявленіемъ благодарности за его попеченіе о благѣ воеводства; назначить особый, единовременный, денежный сборъ въ пользу войска, защищающаго воеводство отъ гайдамаковъ; побудить владѣльцевъ староствъ, чтобы они отправляли на свой счетъ милиціи въ помощь регулярному войску. 1739. Сентября 15 . . . . . 297.
- CXLIX. Письмо польскихъ пограничныхъ судій Кіевскаго воеводства къ фельдмаршалу Миниху съ прозьбою сдѣлать распоряженіе о доставкѣ въ пограничный судъ гайдамацкихъ предвоителей: Рудя, Жилы, Гривы, Иваницы, Харка и Медвидя, укрывшихся частью въ Запорожїи, частью въ Малороссїи. 1739. Ноября 27. . . . . 301.
- CL. Жалоба отъ имени дворянина Михаила Калетинскаго на козакаго полковника Савву о томъ, что онъ нанесъ тяжелые побои дворянину Знамировскому. 1740. Генваря 20. . . . . 303.
- CLI. Письмо польскихъ пограничныхъ судій Кіевскаго

- воеводства къ Русскому посланнику Кейзерлингу съ просьбою оказать содѣйствіе для доставки въ пограничный судъ гайдамацкихъ предводителей: Жилы, Рудя, Гривы и Иваницы. 1740. Генваря 28. . . . 305.
- СЛII.** Жалоба, поданная дворянами Брацлавскаго воеводства гетману великому коронному, содержащая перечень обидъ, претерпѣваемыхъ дворянами отъ войска, присланнаго для охраненія воеводства отъ гайдамаковъ, состоящаго подъ начальствомъ региментаря Нитославскаго. 1740. Марта 24. . . . 306.
- СЛIII.** Жалоба отъ имени Чигринскаго старосты, князя Каэтана Яблоновскаго, на управляющаго Смилянскою волостью, дворянина Войтеха Буяльскаго, о томъ, что онъ послалъ отрядъ надворныхъ козаковъ производить экзекуцію въ Чигринскомъ староствѣ по требованію сборщиковъ податей. Посланные козави жестокимъ обращеніемъ разорили крестьянъ и многихъ заставили бѣжать изъ староства. 1740. Юня 17. . . . . 311.
- С IV.** Жалоба дворянина Антонія Вонсовскаго на дворянина Луку Юшковскаго о томъ, что онъ наносилъ истцу различныя обиды и, между прочимъ, направилъ гайдамаковъ на его дворъ, который они ограбили, а потомъ взвелъ на истца разныя ложныя обвиненія. 1740. Юня 18. . . . . 313.
- СLV.** Жалоба дворянина Стефана Цихонскаго на Антонія Скольскаго, начальника надворной хоругви Брацлавскаго кастеляна, Потоцкаго, о томъ, что обвиненный напалъ на управляемое истцемъ имѣніе, село Станиславчигъ, и истязалъ и ограбилъ въ немъ крестьянъ. 1740. Юля 18. . . . . 315.
- СLVI.** Инструкція, данная дворянами Киевскаго воеводства депутатамъ, отправленнымъ ими на сеймъ; имъ поручено: требовать удовлетворенія претензій по поводу гайдамацкихъ нападений, стараться о болѣе дѣйствительномъ составѣ пограничныхъ судовъ; представить жалобу относительно передвиженія русской границы съ рѣкъ Ирпени и Стугны на Унаву; хлопотать о подтвержденіи фундушей католическихъ монастырей; требовать точнаго разграниченія Киевскаго воеводства отъ Брацлавскаго; представить разныя лица къ наградамъ и т. п. 1740. Августа 22. 317.

- CLVII. Письмо управляющаго Каневскимъ староствомъ, дворянина Гродскаго, къ управляющему Трехты-мировскимъ имѣніемъ, дворянину Іосифу Хольковскому, заключающее извѣстіе о допросахъ, снятыхъ Гродскимъ съ крестьянъ, подозрѣваемыхъ въ ограбленіи имущества Хольковского. 1740. Октября (?) 14. 321.
- CLVIII. Жалоба отъ имени князя Януша Вишневецкаго на крестьянъ изъ Ружинскаго имѣнія: Савеленка, Скрипиченка и другихъ о томъ, что они напали на принадлежащую истцу Топоровскую Мытницу, ограбили ее и изувѣчили ея надсмотрщиковъ: дворянина Самуила Вигурскаго и еврея Янвеля. 1740. Октября 24. . . . . 323.
- CLIX. Жалоба дворянина Матѳея Бобровскаго на крестьянъ: Ивана Середу, Невинчаннаго, Федора Мельника, Ивана Беркута и другихъ о томъ, что они напали на дворъ истца и женщину, слугу его, убили, а затѣмъ бѣжали въ Кіевъ. 1741. Іюля 18. . . 325.
- CLX. Приговоръ Люблинскаго трибунала, присуждающій Николая Потоцкаго, старосту Каневскаго, къ уплатѣ значительнаго штрафа въ пользу князя Любомирскаго, за то, что онъ, остановившись проѣздомъ въ селѣ Любомирскаго—Карапышахъ, дозволилъ жолнерамъ своей надворной хоругви истязать до смерти и грабить крестьянъ и насиловать крестьянокъ. 1741. Октября 21. . . . . 326.
- CLXI. Жалоба дворянина Михаила Щеневскаго на крестьянъ села Новакъ о томъ, что они напали на слугъ истца, избили ихъ, насмѣхались надъ самимъ Щеневскимъ и произносили угрозы вообще противъ дворянъ. 1742. Генваря 8. . . . . 330.
- CLXII. Жалоба отъ имени графа Іосифа Монтморенси на управляющаго имѣніемъ Морахвою, дворянина Антонія Недзельскаго о томъ, что онъ освободилъ изъ подъ ареста дворянъ: Іосифа и Антонія Пухальскихъ и Франциска Ржепецкаго, убившихъ и ограбившихъ на дорогѣ дворянъ: Липскаго и Трояновскаго, провозившихъ деньги, собранныя изъ имѣній Монтморенси. 1742. Генваря 29. . . . . 334.
- CLXIII. Письмо Холмскаго уніятскаго епископа Володѣвича къ католическому Жмудзкому епископу, Антонию Тышкевичу, извѣщающее его о пропажѣ пи-

семь вслѣдствіе убіенія гонца Володкевича неизвѣстною шайкою разбойниковъ, появившеюся въ окрестности Люблина. 1742. Іюня 7. . . . . 336.

CLXIV. Жалоба управляющаго Германовскимъ имѣніемъ, дворянина Ивана Новицкаго, на товарища панцырнаго, Михаила Осовскаго, состоящаго на форностѣ, учрежденномъ въ Германовкѣ, о томъ, что онъ обременяетъ крестьянъ контрибуціями и взимаетъ незаконные поборы съ проѣзжихъ купцевъ. 1742. Іюня 12. . . . . 338.

CLXV. Жалоба дворянъ: Юрія и Михаила Ольшанскихъ на региментаря Украинской партіи, Ксаверія Нитославскаго, о томъ, что онъ, по наущенію еврея, приказалъ захватить крестьянъ изъ имѣнія истцевъ, Брусилова, и, обвинивъ ихъ безъ всякаго основанія въ гайдамачествѣ, заключилъ ихъ въ тяжелое тюремное заключеніе. 1742. Августа 7. . . . . 339.

CLXVI. Приговоръ магистратскаго Олыцкаго суда, опредѣляющій отправить на три мѣсяца на крѣпостныя работы и потомъ принудить къ уплатѣ значительнаго штрафа крестьянина Григорія Ковальчука за то, что онъ произнесъ угрозу противъ помѣщика, во время наладенія помѣщичьихъ слугъ на домъ священника въ селѣ Шенелѣ. 1742. Августа 13. . . . . 342.

CLXVII. Заявленіе дворянина Войтеха Буяльскаго о томъ, что гайдамаки ограбили его на дорогѣ въ мѣстечкѣ Ольшаной и, между прочимъ, отняли у него заемное письмо, принадлежащее одному изъ его родственниковъ. 1742. Августа 18. . . . . 343.

CLXVIII. Протестъ Кіевскаго кастеляна, Казимира Стецкаго, противъ управляющаго Бѣлоцерковскимъ староствомъ, дворянина Казимира Завадынскаго, о томъ, что послѣдній присвоилъ себѣ имущество, оставшееся послѣ смерти нѣкоего Франта, занимавшагося долгое время разбоемъ въ предѣлахъ Бѣлоцерковскаго староства, и что онъ не представилъ этаго имущества ни въ гродскій судъ, ни наследникамъ лицъ, убитыхъ Франтомъ. 1742. Декабря 20. 344.

CLXIX. Письмо дворянина Якова Пржеварскаго къ дворянину Станиславу Яниковскому, заключающее извѣстія о гайдамакахъ, а также подробности о ро-

зыскахъ, предпринятыхъ Пржеварскимъ въ окрестности Умани, съ цѣлью раскрытія связей крестьянъ съ гайдамаками. 1742. Декабря 24. . . . . 346.

CLXX. Требованіе Кіевского генераль-губернатора, Михаила Ивановича Леонтіева представленное польскимъ пограничнымъ судьямъ, о томъ, чтобы выданы были въ судъ по яки, напавшіе на запорожскій Гардъ, ограбившіе его, убившіе нѣсколько козаковъ и уведшіе другихъ въ плѣнъ. 1742. Декабря 30 . . . . . 348.

CLXXI. Пункты претензій, представленные польскими пограничными судьями и отвѣты на нихъ русскихъ судій. Претензій эти относятся къ грабёжамъ, совершеннымъ гайдамаками: Вечоркою, Игнаткомъ, Сухимъ, Гаркушею и т. д., а также къ угону скота у пограничныхъ польскихъ подданныхъ Запорожцами. 1743. Августа 13. . . . . 349.

CLXXII. Жалоба дворянина Іосифа Бушовскаго на дворянъ Струтинскихъ о томъ, что они, получивъ отъ regimentаря украинской партіи, Нитославскаго, въ свое распоряженіе сотню надворныхъ Уманскихъ козаковъ, напали съ ними ночью на дворъ истца въ селѣ Таращи, окружили оный, приказали стрѣлять въ окна и двери, и, наконецъ, ограбили все имущество Бушовскаго и его гостей, приказали его изгнать изъ села, которымъ сами насильно завладѣли. 1744. Мая 21. . . . . 354.

CLXXIII. Письмо польскихъ пограничныхъ судій Кіевского воеводства къ русскому посланнику въ Варшавѣ съ просьбою оказать содѣйствіе пограничному суду для приведенія въ исполненіе приговоровъ этого суда надъ предводителями гайдамаковъ: Рудемъ, Жилою, Гривою, Дрискою и другими. 1745. Февраля 5. . . . . 359.

CLXXIV. Жалоба монаховъ Тригурскаго монастыря на дворянъ: Петра и Михаила Третьяковъ о томъ, что они ложно обвинили крестьянъ изъ монастырскаго имѣнія, села Андреевки, въ томъ, будто они принимаютъ участіе въ гайдамацкихъ набѣгахъ. Обвиненіе это вызвало разорительную для упомянутыхъ крестьянъ военную экзекуцію. 1745. Октября 22. . . . . 360.

CLXXV. Жалоба многихъ дворянъ, проживавшихъ въ имѣніи князя Михаила Радзивила, въ селѣ Ярмоновеѣ,

- на, управлявшихъ Прилуцкимъ имѣніемъ, дворянъ: Матвея Бедржыцкаго и Яцеа Папѣзкаго, о томъ, что они напали ночью во главѣ многочисленной надворной козацкой милиціи на дворы истцевъ, ограбили ихъ имущество, ихъ-же самихъ изувѣчили и бросили въ тюрьму. 1746. Іюля 19. . . . . 362.
- CLXXVI.** Жалоба дворянина Василя Лопатинскаго на дворянина Федора Лопатинскаго о нанесеніи ему различныхъ обидъ и оскорбленій; между прочимъ истецъ приводитъ доказательства на то, что Федоръ Лопатинскій занимается разбоемъ и грабежемъ путешественниковъ. 1746. Іюля 28. . . . . 365.
- CLXXVII.** Жалоба, припесенная отъ имени князя Михаила Радзивилла, на дворянина Гавриіла Орховскаго, о томъ, что онъ, поймавъ начальника разбойничей шайки, нѣкоего Клеофаса, ограбившаго жителей мѣстечка Погребыщъ, способствовалъ его побѣгу изъ подъ стражи. 1746. Сентября 6. . . . . 367.
- CLXXVIII.** Объявленіе вознаго о томъ, что онъ арестовалъ обвиненныхъ въ разбоѣ раскольниковъ, проживающихъ въ Винницеомъ староствѣ, въ селѣ Медведовкѣ. 1746. Декабри 20. . . . . 368.
- CLXXIX.** Перечень претензій, ваявленныхъ дворянами Кіевскаго воеводства въ пограничный судъ на русскихъ подданныхъ по поводу нападений на шляхетскіе дворы гайдамаковъ, козаковъ, запорожцевъ и крестьянъ, укрывшихся внослѣдствіи за русскую границу, также по поводу перебива крестьянъ на лѣвый берегъ Днѣпра, пеустоекъ въ торговыхъ сдѣлкахъ и т. п. Съ 1746 по 1751. . . . . 369.
- CLXXX.** Сознаніе вознаго о томъ, что онъ арестовалъ крестьянина Михаила козака, обвиненнаго въ разбоѣ. 1747. Генваря 10. . . . . 373.
- CLXXXI.** Допросы, отобранныя польскою военною комиссіею отъ десяти гайдамаковъ, арестованныхъ польскими властями въ различныхъ мѣстахъ. 1747. Іюня 18. . . . . 374.
- CLXXXII.** Свѣдѣнія о гайдамакахъ, сообщенныя въ польскія газеты въ теченіи времени съ 17 Октября по 4 число Декабря 1747 года. . . . . 379.
- CLXXXIII.** Показанія гайдамака Василя Назаровича о подробностяхъ нападенія на мѣстечко Чернобылъ гай-

- дамацкаго отряда, состоявшаго подъ начальствомъ Романа Чорнаго. 1747. Октября 20. . . . . 380.
- CLXXXIV. Жалоба дворянъ Выговскихъ на великороссійскихъ людей: Харитона Капяхина съ товарищи, о томъ, что они, составивъ въ Кіевѣ вооруженный отрядъ, переправились черезъ рѣку Ирпень, напали па дворъ Выговскихъ въ селѣ Новоселкахъ, совершенно оный ограбили и затѣмъ бѣжали обратно въ Кіевъ. 1747. Ноября 5. . . . . 382.
- CLXXXV. Приговоръ пограничнаго польско-русскаго суда по дѣлу о семи, пойманныхъ польскимъ войскомъ, гайдамакахъ изъ отряда Гапона. Судъ приговорилъ всѣхъ ихъ къ пытѣ, и, на основаніи признаній, полученныхъ такимъ путемъ, опредѣлилъ троихъ изъ нихъ, оказавшихся польскими подданными, сдать на срокъ въ тяжелую работу при постройкѣ Бердичевского кармелитскаго монастыря, четверыхъ-же, оказавшихся русскими подданными, оправдалъ и порѣшилъ выдать русскимъ властямъ. 1747. Ноября 13. . . . . 383.
- CLXXXVI. Объясненіе, представленное русскими пограничными судьями—польскимъ по дѣлу о грабежѣ, произведенномъ въ домѣ дворянъ Выговскихъ Харитономъ Ковяхинимъ съ товарищи. Русскіе коммисары утверждаютъ: что розыскъ и слѣдствіе по этому дѣлу были произведены, что Выговскимъ возвращено имущество на сумму 582 руб. 40 коп., и что остальные ихъ претензіи не могутъ быть удовлетворены потому, что сообщники Ковяхина частью умерли въ тюрьмѣ, частью-же скрылись неизвѣстно куда. 1747. Ноября 14. . . . . 385.
- CLXXXVII. Приговоръ пограничнаго суда Кіевскаго воеводства, опредѣляющій подвергнуть смертной казни гайдамаковъ: Ивана Козловскаго, Петра Отрущенка и Василя Ткаченка за разграбленіе шинка въ селѣ Бузовой и убьеніе еврея Фишеля. Четвертаго подсудимаго—Трофима Онущенко, не участвовавшаго въ пападеніи на шинокъ, но знавшаго о намѣреніи гайдамаковъ и не объявившаго о немъ, судъ приговариваетъ къ уплатѣ 100 злотыхъ въ пользу наслѣдниковъ еврея Фишеля. 1747. Ноября 21. . . . . 387.

- СЛXXXVIII.** Отношеніе польскихъ пограничныхъ судій къ русскимъ, содержащее жалобу на жителей Пресварки за нападеніе и грабежъ, произведенный ими въ мѣстечкѣ Гостомлѣ, также жалобу на кіевскаго полицмейстера, Якова Кононовича, освободившаго изъ подъ ареста обвиненныхъ, и требованіе доставки ихъ въ пограничный судъ. 1747. . . . . 389.
- СЛXXXIX.** Жалоба старосты бышевскаго—Ожги на русскихъ подданныхъ: Кологривого, Ивана Коломыйца и Мартыпа Сербина, за грабежи, совершенные ими въ селахъ Ожги: Кошеевкѣ и Великой Снитинкѣ. 1747. г. 391.
- СХС.** Требованіе пограничныхъ судій Кіевскаго воеводства доставки въ судъ гайдамаковъ: Паламаренка и Волка, принимавшихъ участіе въ нападеніи на село Бузовую, равно какъ и присылки изъ Кіева, похищенныхъ ими, вещей 1747 г. . . . . 392.
- СХСІ.** Допросы, снятые членами Олыкского магистрата съ 3 гайдамаковъ, арестованныхъ въ окрестности мѣстечка Погребыщъ. 1743. Января 24. . . . . 393.
- СХСІІ.** Приговоръ, постановленный магистратомъ города Олыки, по которому опредѣлено: казнить смертью подсудимаго Кузьму Шульгу за участіе его въ гайдамачествѣ, другого-же подсудимаго, Федора Пряду, сознавагося въ неумышленномъ воровствѣ, заключить пожизненно въ тюрьму. 1748. Марта 1. . . . . 395.
- СХСІІІ.** Письмо польскихъ пограничныхъ судій Кіевскаго воеводства къ главнокомандующему русскими войсками въ Украинѣ и Кіевскому губернатору, генералу Леонтьеву, содержащее прозьбу о приведеніи въ исполненіе приговоровъ пограничнаго суда, относительно гайдамацкихъ начальниковъ: Жилы, Гривы, Иваницы и Руди. 1748. Апрѣля 9. . . . . 398.
- СХСІV.** Протоколъ засѣданія общаго присутствія пограничнаго суда, въ которомъ разсматривалось дѣло о грабежѣ, произведенномъ въ имѣніи бышевскаго старосты—Ожги, въ селѣ Кошеевкѣ. Изъ показаній подсудимыхъ оказалось, что грабежъ былъ совершенъ малороссянами: Евфимомъ Кологривымъ и Степаномъ Сытенкомъ, собища съ шестью крестьянами, польскими подданными. Награбленные вещи были доставлены въ Кіевъ въ домъ писаря Тимофея Островитинова, знавшаго о походѣ Кологри-

- ваго съ товарищами. Судъ приговорилъ Островитинова вл. тѣлесному наказанію и конфискаціи имущества въ пользу обиженныхъ, Кологриваго-же къ вѣчной каторжной работѣ. Прочіе участники нападёнія укрылись отъ ареста. 1748. Мая 13. . . . 400.
- СХСХV. Допросы, отѣбрапные въ пограничномъ судѣ Кіевскаго воеводства отъ 7 гайдамаковъ, арестованныхъ въ различныхъ мѣстахъ польскими властями. 1748. Мая 14. . . . . 402.
- СХСХVI. Приговоръ гродскаго Винницкаго суда, опредѣляющій подвергнуть баниціи Бахтыпскаго старосту — Войтеха Рокошевскаго за неявку его въ судъ по дѣлу его съ короннымъ крайчимъ—Францискомъ-Салезіемъ Потоцкимъ. Потоцкій жаловался о томъ, что Рокошевскій обвинилъ несправедливо его надворныхъ козаковъ въ гайдамачествѣ, между тѣмъ какъ они, напротивъ того, преслѣдовали гайдамаковъ, ограбившихъ имѣніе Рокошевскаго. 1748. Юня 8. . . . . 405.
- СХСХVII. Прошеніе, отправленное дворянами Кіевскаго воеводства къ Петербургскому двору, заключающее въ себѣ перечень претензій дворянъ Кіевскаго воеводства въ русскимъ подданнымъ и прозбу объ ихъ удовлетвореніи. 1748. Августа 18. . . . . 408.
- СХСХVIII. Жалоба дворянина Мартына—Антонія Зембицкаго на крестьянъ: Ивана Середу, Невинчанного, Ивана Беркута о томъ, что они, собица съ запорожцами: Жилою и Гривою, напали на дворъ истца, отца его убили, самому истцу нанесли огнестрѣльную рану, крестьянъ его подговорили въ бунту, дворъ сожгли и имущество ограбили на сумму 10,000 золотыхъ. 1748. Сентября 20 . . . . . 410.
- СХСХIX. Жалоба дворянина Луи Чепельскаго на намѣстника шляхетской околицы, дворянина Петра Радзеевскаго о томъ, что онъ нанесъ истцу публично побои и отнял у него имущество, за то, что онъ отказался провожать отрядъ польскаго войска, отправленный противъ гайдамаковъ. 1719. Юня 8. 411.
- СС. Универсалъ Сѣрадзкаго воеводы, генерала Подольской земли, графа Ивана Тарла, предписывающій дворянамъ Подольскаго воеводства строго слѣ-

дить за ихъ крестьянами, въ случаѣ подозрѣнія кого-либо изъ нихъ въ связяхъ съ гайдамаками, немедленно арестовать и препровождать къ военнымъ командамъ, а также предоставлять надворныя милиціи въ распоряженіе военныхъ начальниковъ. 1749. Юня 21 . . . . . 413.

ССІ. Жалоба отъ имени дворянина Франциска Иржибевича на дворянъ: Петра и Франциска Малаховскихъ, о томъ, что они ложно обвинили крестьянъ села Дяковецъ въ участіи въ гайдамацкихъ набѣгахъ и навлекли на нихъ такимъ образомъ разорительную военную экзекуцію. 1749. Декабря 29. . . . . 415.

ССІІ. Жалоба дворянина Якова Дыбсаго на дворянина Александра Тулубицкаго о томъ, что онъ пригласилъ на помощь себѣ панцырную хоругвь, напалъ на шляхетскіе дома, села и мѣстечка, грабилъ и разгонялъ жителей и приказалъ повѣсить дворянина Степана Жабинскаго. 1750, Марта 7. . . . . 417.

ССІІІ. Жалоба дворянина Александра Тулубицкаго на дворянина Станислава Ортынскаго о томъ, что онъ оказываетъ покровительство еврею Лейбѣ Ароновичу, способствовавшему гайдамакамъ ограбить дворъ истца; равно какъ и крестьянину Грыцьку Бойку, похитившему его скоть. 1750. Апрѣля 22. . . . . 419.

ССІV. Заявленіе дворянъ Свръжынскихъ о томъ, что они, по поводу гайдамацкихъ нападений, опасаются явиться въ Кіевское воеводство для присутствія при разграниченіи ихъ имѣнія, села Вульки, съ Бышевскимъ имѣніемъ дворянъ Харленскихъ; посему Свръжынскіе просятъ отсрочить время разграниченія, назначенное по судебному приговору. 1750. Мая 6. 420.

ССV. Жалоба товарищей двухъ панцырныхъ хоругвей на управляющаго Бѣлоцерковскимъ старостомъ, дворянина Адама Козьмяна, о томъ, что онъ подалъ на истцевъ несправедливую жалобу, обвинивъ ихъ въ различныхъ незаконныхъ дѣйствіяхъ за то, что они конфисковали скоть у крестьянъ Бѣлоцерковскаго староства, заподозрѣнныхъ въ гайдамачествѣ, и самихъ крестьянъ приговорили къ висельницѣ. 1750. Мая 11. . . . . 422.

CCVI. Жалоба дворянина Павла Гуменецаго на офицера Франциска Грохольскаго о томъ, что онъ, подъ предлогомъ поимки гайдамаковъ, не извѣстивъ истца, напалъ ночью на его имѣніе, село Волосовъ, арестовалъ его крестьянина Остапа Шевца и варварскими встязаніями заставилъ его отдать жолнерамъ вмѣвшійся у него деньги. 1750. Мая 12. . . . 424.

CCVII. Заявленіе дворянина Павла Гуменецаго о томъ, что слуга его, Еремія Михнѣвичъ, убилъ жолнера— Яна Каминскаго, вслѣдствіе недоразумѣнія, принявъ отрядъ войска, напавшій ночью на домъ крестьянина Шевца въ селѣ Волосовѣ, за отрядъ гайдамаковъ. 1750. Мая 12. . . . 425.

CCVIII. Универсалъ региментаря Антонія Ожги, предостерегающій дворянъ Овруцкаго и Житомирскаго повѣтовъ о томъ, что, по собраннымъ имъ свѣдѣніямъ, больше 1000 гайдамаковъ вошло въ предѣлы воеводства. Ожга совѣтуетъ дворянамъ послать надворныя милиціи въ разѣзды по лѣсамъ и подавать, въ случаѣ нужды, помощь отрядамъ польскаго войска. 1750. Мая 18. . . . 427.

CCIX. Жалоба отъ имени Іліи Балицкаго, ротмистра надворной хоругви Франциска Потоцкаго, на дворянина Богуслава Рыкачевскаго о томъ, что крестьяне изъ управляемаго имъ села Хейлова ограбили Балицкаго и сами бѣжали, Рыкачевскій-же отказался удовлетворить убытки Балицкаго изъ ихъ имущества, присвоивъ его въ свою позызу. 1750. Мая 21 429.

CCX. Объявленіе отъ имени дворянина Казимира Скоповскаго о томъ, что онъ не можетъ явиться къ сроку въ судъ Винницкій для уплаты слѣдующей съ него суммы по причинѣ постоянныхъ гайдамацкихъ разбоевъ и нападений въ той мѣстности. 1750. Мая 23. . . . 430.

CCXI. Универсалъ региментаря Антонія Ожги къ дворянамъ и духовенству Кіевскаго воеводства, предписывающій имъ: производить облавы въ лѣсахъ для преслѣдованія гайдамаковъ и препровождать въ военный судъ крестьянъ, состоящихъ въ связи съ гайдамаками и снабжающихъ ихъ съѣстными припасами. 1750. Мая 28 . . . . 431.

- ССХІІ. Сознаніе вознаго о томъ, что онъ арестоваль въ селѣ Пасынкахъ крестьянина Симеона Форыса обвиненнаго въ томъ, что онъ провожалъ гайдамацкій отрядъ, ограбившій домъ дворянъ Модлиборскихъ. 1750. Мая 29. . . . . 433.
- ССХІІІ. Сознаніе вознаго о томъ, что онъ арестоваль въ селѣ Копыстыринѣ крестьянина Федора Носка, обвиненнаго въ томъ, что онъ передерживаль въ своей пасѣкѣ и снабжалъ съѣстными припасами гайдамаковъ, ограбившихъ домъ дворянъ Модлиборскихъ. 1750. Мая 29. . . . . 435.
- ССХІV. Мандатъ королевскій, требующій въ за дворный ассесорскій судъ старосту Винницкаго, Калиновскаго, за то, что онъ не доставляетъ козаковъ изъ своего староства въ помощь польскому войску противъ гайдамаковъ 1750. Іюня 1. . . . . 436.
- ССХV. Мандатъ королевскій, требующій къ отвѣту въ за дворный ассесорскій судъ Бѣлоцерковскаго старосту, князя Станислава Яблоновскаго, по жалобѣ на него короннаго гетмана о томъ, что Яблоновскій, не смотря на требованія гетмана, не прислалъ козаковъ изъ Бѣлоцерковскаго староства въ помощь регулярному войску противъ гайдамаковъ и примѣромъ своимъ увлекъ къ неповиновенію гетману и другихъ украинскихъ старостъ. 1750. Іюня 1. . . . . 437.
- ССХVІ. Сознаніе вознаго о томъ, что онъ арестоваль въ мѣстечкѣ Народичахъ одного изъ гайдамаковъ, ограбившихъ село Ласки. 1750. Іюня 8. . . . . 439.
- ССХVІІ. Жалоба отъ имени дворянина Михаила Павши на дворянъ—сосѣдей его о томъ, что они возвели на его управляющаго, Якубскаго, ложное обвиненіе, будто Якубскій состоитъ въ связи съ гайдамаками. 1750. Іюня 9. . . . . 440.
- ССХVІІІ. Письмо региментаря Ожги къ управляющему Бѣлоцерковскимъ староствомъ, дворянину Козьмяцу, содержащее напominаніе о высылкѣ изъ староства козаковъ въ лагерь польскаго войска, подъ опасеніемъ судебной отвѣтственности. 1750. Іюня 16. . . . . 442.
- ССХІХ. Инструкція, данная дворянами Кіевскаго воеводства депутатамъ, отправленнымъ отъ сеймика къ королю. Депутатамъ поручено обратить вниманіе короля на бѣдствія, которымъ Кіевское воеводство подвергается, вслѣдствіе частныхъ нападений гайда-

маковъ, и просить его о принятіи мѣръ, для ихъ прекращенія. 1750. Іюня 23. . . . . 443.

ССХХ. Инструкція, данная сеймикомъ Кіевскаго воеводства депутатамъ, отправленнымъ къ гетману великому коронному. Депутатамъ поручено: благодарить гетмана за его старанія о защитѣ воеводства; представить плачевное положеніе Кіевскаго воеводства вслѣдствіе постоянныхъ набѣговъ гайдамаковъ; просить объ усиленіи отряда войска, расположеннаго въ Украинѣ и о поправкѣ укрѣпленій Бѣлой Церкви. 1750. Іюня 23. . . . . 447.

ССХХІ. Объявленіе дворянъ Тарловъ и графа Матѳея Лянцкоронскаго о томъ, что они не могутъ явиться въ срокъ, назначенный имъ судомъ, по причинѣ повсемѣстныхъ грабежей и нападений гайдамаковъ. 1750. Іюня 26. . . . . 450.

ССХХІІ. Универсалъ старосты Бѣлоцерковскаго, князя Яблоновскаго, къ козакамъ его староства, которымъ онъ заявляетъ, что козаки эти не городовые, а надворные, обязаны повиноваться исключительно старостѣ и не должны исполнять приказаній никакой другой власти. 1750. Іюня 27. . . . . 451.

ССХХІІІ. Приказъ Бѣлоцерковскаго старосты, князя Яблоновскаго, своему управляющему, предписывавшій ему не отпускать козаковъ изъ староства по требованію региментарія и охранять исключительно безопасность Бѣлоцерковской крѣпости. 1750. Іюня 27. 453.

ССХХІV. Мандатъ королевскій, требующій въ задворный ассесорскій судъ дворянина Михаила Стецкаго за то, что онъ не доставляетъ, согласно съ возложеннымъ на него обязательствомъ козаковъ, въ помощь регулярному войску противъ гайдамаковъ. 1750. Іюня 30. . . . . 454.

ССХХV. Жалоба управляющаго Бѣлоцерковскимъ староствомъ, дворянина Адама Козьмяна, на региментаря Антонія Ожгу о томъ, что онъ требуетъ незаконно присылки изъ староства въ лагерь козаковъ и угрожаетъ отвѣтственностію управляющему, чѣмъ производитъ смятеніе среди жителей и подаетъ поводъ въ ихъ побѣгамъ. 1750. Іюля 1. . . . . 456.

ССХХVІ. Объявленіе вознаго о томъ, что онъ арестовалъ въ селѣ Грегорчицахъ крестьянина Левка Рыбака обвиненнаго въ гайдамачествѣ. 1750. Іюля 6. . . . 458.

- ССХХVІІ. Объявленіе отъ имени Винницкаго старосты, Людовика Калиновскаго, о томъ, что онъ не можетъ посылать въ помощь войску козаковъ изъ своего староства, такъ какъ силы его едва достаточны для защиты самаго города Винницы отъ нападенія гайдамаковъ. 1750. Юли 10. . . . . 459.
- ССХХVІІІ. Жалоба дворянина Александра Гулевича на крестьянъ изъ мѣстечка Норинска о томъ, что они задержали его на дорогѣ въ мѣстечкѣ, избили, ограбили и держали въ арестѣ; управляющій-же Норинскимъ имѣніемъ, дворянинъ Богуславскій, отказалъ Гулевичу въ удовлетвореніи за обиды. 1750. Юля 11. 460.
- ССХХІХ. Сознаніе вознаго о томъ, что онъ арестовалъ въ мѣстечкѣ Народычахъ крестьянъ, обвиняемыхъ въ сношеніяхъ съ гайдамаками. 1750. Юля 17. . . . . 463.
- ССХХХ. Жалоба урядниковъ городскихъ оруцкихъ на управляющаго Оруцкимъ староствомъ, дворянина Станислава Быстрицкаго, о томъ, что онъ отказался принять въ тюрьму гайдамака Остапа Лудкаго и не согласился приказать исполнить надъ нимъ приговоръ смертной казни. 1750. Юля 31. . . . . 464.
- ССХХХІ. Объявленіе регента городскаго винницкаго, Антонія Мержвинскаго, о томъ, что гайдамаки вломившись ночью въ городскую канцелярію и истребили въ ней многіе документы. 1750. Августа 11. . . . . 466.
- ССХХХІІ. Жалоба купцевъ евреевъ изъ города Хмѣльника о томъ, что гайдамаки ограбили ихъ во время почлега въ винницкомъ замкѣ, куда они отправились по приглашенію управляющаго, Михаила Шиндлярскаго, обѣщавшаго доставить имъ полную безопасность. Товары-же не похищенные гайдамаками присвоили себѣ дворяне и козаки, живущіе въ Винницѣ. 1750. Августа 16. . . . . 467.
- ССХХХІІІ. Сознаніе вознаго о томъ, что онъ арестовалъ крестьянина Ивана Дрогожа, обвиненнаго въ участіи въ нападеніи гайдамаковъ на мѣстечко Ловковъ. 1750. Августа 22. . . . . 469.
- ССХХХІV. Объявленіе отъ имени дворянина Михаила Калетинскаго о томъ, что онъ не можетъ явиться въ срокъ, назначенный ему судомъ, по причинѣ опасности отъ гайдамаковъ, нававшихъ на сосѣдную съ его домомъ мѣстность. 1750. Сентября 1. . . . . 470.

- ССХХХV. Жалоба отъ имени Пинской езуитской коллегіи на управляющихъ сегомъ Гладкевичами, дворянъ: Ивана Качинскаго и Петра Галензовскаго о томъ, что они отняли у арестованныхъ ими гайдамаковъ деньги, похищенные у войта въ селѣ Махновичахъ, принадлежащемъ езуитамъ, и обратили ихъ въ свою пользу, не возвративъ имъ принадлежности. 1750. Сентября 9. . . . . 472.
- ССХХХVI. Сознаніе вознаго о томъ, что онъ арестовалъ въ селѣ Немировѣ гайдамака, отдѣлившись отъ своего отряда. 1750. Сентября 11. . . . . 473.
- ССХХХVII. Приказъ, данный региментаремъ Антоніемъ Ожгою офицеру Мадевичу о томъ, чтобы онъ розыскалъ вещи, зарытыя гайдаманами, и арестовалъ крестьянъ; обвиняемыхъ въ участіи въ нападеніи гайдамаковъ на мѣстечко Володарку. 1750. Сентября 15. 474.
- ССХХХVIII. Жалоба отъ имени дворянъ: Адама и Оомы Ипгорскихъ-Ленкевичевъ на пріора доминиканскаго Вышевскаго монастыря, Оому Ключовскаго, о томъ, что онъ наноситъ истцамъ различныя обиды, и, между прочимъ, пріѣхавъ ночью съ вооруженнымъ отрядомъ слугъ въ село истцевъ Новоселки, навелъ страхъ на жителей, выдавая отрядъ свой за гайдамаковъ. 1750. Сентября 16. . . . . 476.
- ССХХХIX. Заявленіе отъ имени региментаря, Антонія Ожги, о томъ, что гайдамаки ограбили совершенно находящееся въ его владѣніи мѣстечко Фастовъ, 1750. Сентября 16. . . . . 478.
- ССХI. Постановленіе сеймика «boni ordinis» Кіевскаго воеводства. Дворяне постановили: вооружить милицію на отчетъ воеводства для защиты отъ гайдамаковъ; съ этою цѣлью они назначили поднимающую подать и выбрали комиссію, которой поручили завѣдывать сборомъ и организовать милицію. Далѣе постановлено было: объявить вакантными староства, владѣльцы которыхъ будутъ уклоняться отъ доставки надворныхъ козацкихъ милицій для преслѣдованія гайдамаковъ; выдать денежное вознагражденіе депутатамъ, отправлявшимся разными порученіями воеводства; выдать денежное вознагражденіе и фуражъ войскамъ; позаботиться о безопасномъ храненіи и о порядкѣ городскихъ и земскихъ книгъ; уплатить

долги воеводства, большая часть которыхъ была скуплена езуитами; хлопотать передъ духовнымъ начальствомъ объ украшеніи коронной иконы Богородицы въ Бердичевскомъ монастырѣ и т. п. 1750.

Сентября 16. . . . . 479.

ССХLI.

Распоряженіе сеймика Брацлавскаго воеводства, которымъ дворяне брацлавскіе вручаютъ начальство надъ вооруженною ими милиціею дворянину Данилу Мацевичу. Послѣдній обязанъ преслѣдовать гайдамаковъ, арестовать всѣхъ лицъ, состоящихъ съ ними въ связяхъ и совершать постоянные разъѣзды по степямъ. Въ вознагражденіе за его дѣятельность въ его собственность должна поступить вся добыча, которую онъ отыметъ отъ гайдамаковъ. 1750. Сентября 16. . . . . 490.

ССХLII.

Постановленіе сеймика Брацлавскаго воеводства. Дворяне рѣшили организовать милицію для защиты своего воеводства отъ гайдамаковъ; избрали депутатовъ въ Радомскій трибуналъ; постановили устроить суды *»boni ordinis* для рѣшенія всѣхъ дѣлъ, относящихся къ земскому хозяйству воеводства и побудить къ дѣятельности пограничные суды; приняли мѣры для правильнаго взноса земскихъ податей, опредѣлили выдавать фуражъ коронному войску, находящемуся въ предѣлахъ воеводства, издали постановленія о курсѣ монеты, о ускореніи разграниченія съ Кіевскимъ воеводствомъ, о порядкѣ въ градской канцеляріи и т. д. 1750. Сентября 17. . . . . 493.

ССХLI. III.

Жалоба дворянина Франца Малаховскаго на дворянина Сущевича о томъ, что онъ напалъ на него на дорогѣ съ толпою своевольныхъ людей, ограбилъ его и истязалъ. 1750. Сентября 18. . . . . 508.

ССХLIV.

Объявленіе дворянина Казимира Чарнолускаго о томъ, что при нападении гайдамаковъ на мѣстечко Грановъ, ими разграблены были вещи какъ принадлежащія объявителю, такъ и находившіяся у него въ залогѣ. 1750. Сентября 25. . . . . 510.

ССХLV.

Сознаніе вознаго о томъ, что онъ арестовалъ въ городѣ Хойникахъ крестьянъ, обвиняемыхъ въ участіи въ гайдамачествѣ. 1750. Сентября 25. . . . . 511.

ССХLVI.

Универсалъ королевскій къ дворянамъ, живущимъ около русской границы. Король объявляетъ, что

- русское правительство обѣщало удовлетворить всѣ жалобы польскихъ подданныхъ, которымъ онъ, въ свою очередь, предписываетъ воздержаться отъ всякихъ обидъ, наносимыхъ ими русскимъ подданнымъ. 1750. Октября 1. . . . . 513.
- ССХLVII. Списание вещей, заграбленныхъ гайдаками въ Радомыслѣ у уніятскаго официала, Михаила Примовича, и у дворянина Притыки. 1750. Октября 11. 515.
- ССХLVIII. Письмо региментаря Ожги къ дворянину Данилу Мацевичу, содержащее извѣстія и предположенія о совмѣстныхъ ихъ дѣйствіяхъ противъ гайдамаковъ. 1750. Октября 16 . . . . . 517.
- ССХLIX. Жалоба управляющаго Народинскимъ имѣніемъ, дворянина Луки Якубскаго, на дворянина Михаила Третьяка о томъ, что онъ, заподозривъ несправедливо въ участіи въ гайдамачествѣ крестьянъ, подвѣдомственныхъ Якубскому, заставилъ ихъ разбѣжаться, а потомъ требовалъ съ истца доставки ихъ въ судъ. 1750. Октября 19. . . . . 518.
- ССL. Жалоба отъ имени дворянина Матѳея Третьяка на управляющаго Народинскимъ имѣніемъ, дворянина Луку Якубскаго, и слугъ его о томъ, что они, преслѣдуя будто отрядъ гайдамаковъ, напали на слободы Третьяка, рудни: Радчу и Гревельскую и изгнали живущихъ въ нихъ рудниковъ. 1750. Октября 19. 52
- ССLl. Приказъ, данный региментаремъ Ожгою офицерамъ: Мацевичу и Волинскому, преписывающій имъ очистить отъ гайдамаковъ Кіевское Полѣсіе. 1750. Октября 20. . . . . 522.
- ССLlI. Показанія, отобранныя въ Кіевскомъ городскомъ судѣ отъ гайдамака, Ивана Подоляки, заключающія подробности о гайдамацкихъ походахъ, бывшихъ подъ начальствомъ Подоляки. 1750. Октября 20. 523.
- ССLlII. Письмо региментаря Ожги къ дворянину Данилу Мацевичу, изъявляющее желаніе личнаго свиданія передъ прекращеніемъ военныхъ дѣйствій и заключающее просьбу о присылкѣ пороху. 1750. Октября 24. . . . . 532.
- ССLlV. Жалоба эконома Винницкаго староства, Михаила Шиндлярскаго, на евреевъ: Янкеля Рабиновича и Ицка Гиршковича, о томъ, что они оклеветали истца, обвинивъ его въ сношеніи съ гайдаками, между

- тѣмъ какъ послѣдніе, напавъ на Винницкій замокъ, похитили все имущество самаго Шиндлярскаго. 1750. Октября 27. . . . . 534.
- ССL V. Заявленіе дворянина Мартына Обаржанковскаго о томъ, что онъ въ теченіи трехъ лѣтъ не получалъ вовсе дохода изъ находящагося въ его владѣніи села Саборова, вслѣдствіе безпокойнаго поведенія дворянъ сосѣдей, опустошенія отъ саранчи и нападеній гайдамаковъ, ограбившихъ его дворъ и шинокъ 1750. Ноября 2. . . . . 536.
- ССL VI. Жалоба дворянина Павла Чижевскаго на начальника отряда польскаго войска—Вольнецкаго, о томъ, что онъ, отправившись въ развѣздъ для преслѣдованія гайдамаковъ, проходя чрезъ село Малую Половецкую, дозволилъ солдатамъ производить различныя буйства и насилія. 1750. Ноября 7. . . . 537.
- ССL VII. Показанія, отобранныя въ пограничномъ судѣ Кіевскаго воеводства отъ гайдамаковъ: Григорія Шапочниченка и Каленика Джеваги о походѣ на Фастовъ гайдамацкаго отряда, состоявшаго подъ начальствомъ Алексѣя Письменнаго. 1750. Ноября 17. 539.
- ССL VIII. Показанія пойманнаго польскими властями гайдамака, Василия Товстонога, о походе гайдамацкаго отряда, состоявшаго подъ предводительствомъ Мартына Тесли. 1750. Ноября 20. . . . 542.
- ССL IX. Сознаніе вознаго о томъ, что онъ, по требованію дворянъ Павшей, арестовалъ въ имѣніи дворянина Матвея Трипольскаго рудниковъ и крестьянъ состоявшихъ въ связи съ гайдамаками. 1750. Ноября 21. . . . . 544.
- ССL X. Показанія гайдамака Дениса Несчастнаго о нападеніи на мѣстечко Володарку гайдамацкаго отряда подъ предводительствомъ Мартына Тесли. 1750. Ноября 22 . . . . . 546.
- ССL XI. Жалоба отъ имени Богуславскаго старосты, князя Федора Любомирскаго, на дворянку Софію Млодецкую и на офицера, Станислава Монкольскаго, о томъ, что Монкольскій, вытребовавъ козаковъ изъ Богуславскаго староства подъ предлогомъ преслѣдованія гайдамаковъ, желалъ употребить ихъ на развѣздъ имѣнія Млодецкой; узнавъ о назначеніи похода, козаки разбѣжались, но Млодецкая тѣмъ не

- менѣ обвинила Любомирскаго и его управляющихъ въ участіи въ заѣздѣ. 1750. Декабря 2. . . . . 548.
- ССLXII. Заявленіе отъ имени Чигринскаго старосты, князя Яна-Каэтана Яблоновскаго, о томъ, что Чигринское староство совершенно разорено гайдаками и окончательно опустѣло, такъ что староста не находитъ возможности уплачивать изъ него земской подати въ казну Кіевскаго воеводства. 1750. Декабря 10. . . . . 550.
- ССLXIII. Сознаніе вознаго о томъ, что онъ свидѣтельствовалъ раны на тѣлѣ дворянина Луки Кросновскаго, убитаго гайдаками. 1750. Декабря 13. . . . . 552.
- ССLXIV. Сознаніе вознаго о томъ, что онъ арестовалъ въ мѣстечкѣ Смиль крестьянина Семсна Дудниченка, обвиненнаго въ гайдамачествѣ. 1750. Декабря 17. . . . . 553.
- ССLXV. Сознаніе вознаго о томъ, что онъ арестовалъ нѣсколько веловѣкъ гайдамаковъ въ мѣстечкѣ Трехтемировѣ. 1730. Декабря 24. . . . . 554.
- ССLXVI. Жалоба отъ имени Салевія — Франциска Потоцкаго на сборщиковъ земскихъ повинностей о томъ, что они требуютъ изъ Уманскаго имѣнія Потоцкаго чрезмѣрно большого количества фуража, не смотря на то, что имѣніе это разорено гайдаками и что владѣлецъ оказывалъ добровольно значительную поддержку войску, доставляя ему фуражъ и кормъ и снарядилъ притомъ на свой счетъ многочисленную милицію. 1750. Декабря 29. . . . . 555.
- ССLXVII. Заявленія въ пограничный судъ Кіевскаго воеводства отъ имени разныхъ лицъ, требующихъ вознагражденія за убытки, причиненные имъ гайдаками: Подолякою, Кочергою и другими. 1751 . . . . . 557.
- ССLXVIII. Постановленіе депутатовъ, назначенныхъ сеймикомъ Кіевскаго воеводства для опредѣленія подробностей состава трехъ хоругвей, которыя дворяне Кіевскаго воеводства рѣшили формировать на свой счетъ для защиты воеводства отъ гайдамаковъ. 1751 Февраля 4. . . . . 559.
- ССLXIX. Протестъ дворянина Михаила Павши противъ постановленія сеймика Кіевскаго воеводства, на которомъ рѣшено было вооружить милицію на счетъ воеводства, Павша утверждаетъ, что рѣшеніе это состоялось не смотря на протестъ и «veto» нѣс-

- кольныхъ присутствовавшихъ дворянъ и что сама милиція бесполезна и приноситъ даже вредъ воеводству, позволяя себѣ грабить имѣнія дворянъ. 1751. Марта 17 . . . . . 566.
- ССLXX. Универсалъ великаго короннаго гетмана, Иосифа Потоцкаго, къ начальникамъ милиціи Кіевскаго воеводства, предписывающій имъ соединиться съ отрядомъ короннаго войска и состоять подъ командою его начальника 1851. Марта 22 . . . . . 567.
- ССLXXI. Универсалъ гетмана великаго короннаго, Иосифа Потоцкаго, предписывающій владѣльцамъ староствъ доставлять городовыхъ козаковъ въ помощь войску коронному и запрещающій имъ приписывать этимъ козаковъ къ крестьянамъ. 1751. Марта 22. . . . . 569.
- ССLXXII. Универсалъ великаго короннаго гетмана, Иосифа Потоцкаго, къ дворянамъ воеводства: Кіевскаго и Брацлавскаго, извѣщающій ихъ о мѣрахъ, принятыхъ гетманомъ для предотвращенія гайдамацкихъ набѣговъ. Гетманъ распорядился: не пропускать крестьянъ за границу безъ паспортовъ, ревизовать возы, отправляющіеся за границу и обслѣдовать бровары и хутора съ цѣлю повѣрить поведеніе, скрывающихся въ нихъ подозрительныхъ личностей. 1751. Марта 22. . . . . 572.
- ССLXXIII. Жалоба дворянина Антонія Войнаровскаго на дворянъ Дубровскихъ о томъ, что они строили заѣздъ на имѣніе истца, отправивъ отрядъ крестьянъ, подъ предводительствомъ гайдамака, Василя. 1760. Мая 7. . . . . 575.
- ССLXXIV. Рапортъ въ кіевскую генераль-губернаторскую канцелярію начальника Кременчугскаго форпоста, премьеръ-майора Висленева, которымъ онъ доноситъ, что асаулъ козацкаго компанейскаго полка, Михаилъ Саманасъ, присланный подъ его команду для помощи въ преслѣдованіи гайдамаковъ, отказываетъ ему въ повиновеніи и считаетъ себя независимымъ военнымъ начальникомъ. 1751. Юня 2. . . . . 577.
- ССLXXV. Показанія данныя при допросѣ жителемъ села Уховки, Николаемъ Паливоденковымъ зятемъ, о гайдамацкомъ набѣгѣ, въ которомъ онъ принималъ участіе. 1851. Юня 2. . . . . 578.
- ССLXXVI. Донесеніе Кіевскаго генераль-губернатора Леонтьева въ государственную коллегію иностранныхъ

- дѣль о томъ, что по рапорту, полученному имъ отъ начальника Кременчугскаго форпоста, премьерь-майора Висленева, гайдамацкіе отряды вовсе не появлялись въ теченіе времени съ 23 по 30 число Мая мѣсяца. 1751. Юня 7. . . . . 580.
- ССLXXVII. Донесеніе громады мѣстечка Кальниболота о томъ, что они ограблены гайдамацкимъ отрядомъ; при семь приложенъ списокъ взятыхъ у нихъ гайдамаками вещей. 1751. Юня 9. . . . . 581.
- ССLXXVIII. Объясненія представленныя русскими пограничными судьями на пункты претензій, заявленныхъ польскими подданными. 1751. Юня 12. . . . . 583.
- ССLXXIX. Рапортъ въ Киевскую генералъ-губернаторскую канцелярію начальника Кременчугскаго форпоста, премьерь-майора Висленева, о томъ, что по доносу жителя села Уховки, Ивана Цунца, арестованъ житель того-же села—Николай Паливоденковъ зять, по подозрѣнію въ гайдамачествѣ; на допросахъ арестованныи обвинилъ въ свою очередь другихъ односельцевъ своихъ. 1751. Юня 13. . . . . 586.
- ССLXXX. Указъ государственной военной коллегіи Киевскому генералъ-губернатору Михаилу Ивановичу Леонтьеву, предписывающій ему принять всѣ возможные мѣры для прекращеній гайдамачества и для удержанія русскихъ подданныхъ отъ походовъ въ границы речнопольитей. 1751. Юня 13 . . . . . 587.
- ССLXXXI. Письмо польскихъ пограничныхъ судій къ русскимъ, содержащее жалобу о разграбленіи гайдамаками села Кальниболота, а также просьбу о томъ, чтобы русскимъ пограничнымъ командамъ повелѣно было заняться поимкою гайдамакъ и возвратомъ награбленныхъ ими вещей. 1751. Юня²⁵ | 1.
- ССLXXXII. Донесеніе Киевскому генералъ-губернатору, Михаилу Леонтьеву, отъ русскихъ пограничныхъ судій о томъ, что польскіе судьи передали имъ жалобу о разграбленіи гайдамаками мѣстечка Кальниболота. 1751. Юня 15-го дня. . . . . 590.
- ССLXXXIII. Исчисленіе претензій, заявленныхъ русскимъ пограничнымъ комиссарамъ польскими во время засѣданія смѣшанной пограничной судебной комисіи. Польскіе комиссары между прочимъ, требуютъ удовлетворенія: за ограбленіе гайдамаками польскаго

- офицера Антонія Борецкаго, за ограбленіе ими же села Сельца въ окрестности Капева и мѣстечка Володарки. 1751. Юня 16. . . . . 591.
- TCLXXXIV.** Жалоба отъ пмени дворянина Антонія Куркора на дворянина Станислава Рудницкаго о томъ, что Рудницкій несправедливо обвинилъ истца въ бѣгствѣ отъ гайдамаковъ и въ уводѣ гарнизона изъ Чигринскаго староства. 1751. Юня 18 . . . . . 596.
- CCCLXXXV.** Рапортъ въ кievскую генераль-губернаторскую канцелярію начальника Кременчугскаго форпоста, премьерь-майора Висленева, о томъ, что гайдамаки ограбили въ степи двороваго человѣка князя Кантемира, посланнаго въ Сѣчь для покупки вина; Висленевъ доноситъ о мѣрахъ, принятыхъ имъ съ цѣлью разслѣдованія дѣла и поимки виновныхъ, 1751. Юня 18. . . . . 598.
- CCCLXXXVI.** Промеморія изъ войсковой генеральной канцеляріи кievскому генераль-губернатору Леонтьеву. Войсковая старшина сообщаетъ, что, согласно съ желаніемъ Леонтьева, отправлено приказаніе полковому асаулу Саманасу о томъ, чтобы онъ, съ состоящимъ подъ его начальствомъ компанейскимъ полкомъ прилагалъ возможное стараніе къ преслѣдованію какъ вообще гайдамаковъ, такъ въ особенности того отряда ихъ, который ограбилъ село Саманаса майорамъ: Висленеву и Танъеву войсковая старшина предоставила на рѣшеніе гетмана. 1751. Юня 20. . . . . 599.
- CXXVCLXII.** Указъ, отправленный изъ Кіевской генераль-губернаторской канцеляріи начальнику Кременчугскаго форпоста, премьерь-майору Висленеву, предписывающей ему отправить обвиненнаго въ гайдамачествѣ жителя села Уховки, Николая Паливоденковаго зятя, въ Миргородскую полковую канцелярію. 1751. Юня 20. . . . . 601.
- CCCLXXXVIII.** Рапортъ въ Кіевскую генераль-губернаторскую канцелярію начальника Кременчугскаго форпоста, премьерь-майора Висленева. Онъ утверждаетъ, что не донесъ о разграбленіи села Калниболоть гайдамаками по той причинѣ, что самъ онъ не получалъ рапортовъ объ этомъ происшествіи; требуемая мѣры для повѣрки факта на мѣстѣ онъ обязывается привести въ исполненіе. 1751 22. . . . . 602.

- ССLXXXIX. Огношеніе русскихъ пограничныхъ судій къ польскимъ, содержащее извѣстіе о томъ, что въ Сѣчь отправленъ требованіе о выдачѣ оговоренныхъ товарищами запорожцевъ. 1751. Іюня 25. . . . . 606.
- ССХС. Показанія, отобранныя отъ восьми человекъ: запорожцевъ и малороссійскихъ жителей, арестованныхъ за участіе въ гайдамацкихъ походахъ. 1751. Іюня 25 Іюля 3. . . . . 608.
- ССХСI. Огношеніе Кіевскаго генераль-губернатора Леонтьева къ кошевому, Якиму Игнатовичу, съ увѣдомленіемъ о нападеніи гайдамаковъ на двороваго человека князя Кантемира и съ требованіемъ, чтобы запорожская старшина приняла мѣры для поимки виновныхъ. 1751. Іюня 28 . . . . . 615.
- ССХСII. Показаніе Архангелогородскаго жителя, Степана Шестошала, о нападеніи гайдамаковъ на село Калниболото. 1751. Іюня 28. . . . . 616.
- ССХСIII. Допросные пункты, составленные для производства слѣдствія надъ гайдамаками, арестованными во время нападенія ихъ на мѣстечко Володарку. 1751. Іюня 29. . . . . 617.
- ССХСIV. Рапортъ майора Танѣева въ Кіевскую генераль-губернаторскую канцелярію, которымъ онъ доноситъ о мѣрахъ, предпринятыхъ имъ для поимки гайдамаковъ, ограбившихъ село Калниболоты, а также сообщаетъ свѣденія, собранныя имъ объ этомъ набѣгѣ. 1751. Іюля 1. . . . . 618.
- ССХСV. Рапортъ въ Кіевскую генераль-губернаторскую канцелярію начальника Кременчугскаго форпоста, премьеръ-майора Висленева, Извѣщающій о томъ, что къ нему доставлены жители Малороссійскихъ полковъ, обвиненные въ гайдамачествѣ; Висленевъ передаетъ отобранныя у нихъ показанія и проситъ распоряженій относительно отсылки арестантовъ. 1751. Іюля 7. . . . . 620.
- ССХСVI. Показанія, данныя малороссійскими жителями: Василиемъ Одиницею и Федоромъ Рыбченкомъ, вздвигшими по порученію русскихъ властей въ село Калниболоты съ цѣлью собрать свѣденія о нападеніи на это село гайдамаковъ. Одиница в Рыбченко не успѣли исполнить возложеннаго на нихъ порученія, такъ какъ они были арестованы польскими

- властями; послѣднія продержали посланныхъ въ тюрьмѣ, и отпустили домой, взявъ у нихъ лошадей въ качествѣ выкупа, 1751. Іюля 8. . . . . 521.
- ССХСVII. Отношеніе Кошевого атамана, Якима Игнатовича, къ Киевскому генераль-губернатору Леонтьеву. Кошевой доноситъ о безуспѣшныхъ поискахъ, предпринятыхъ съ цѣлью поимки гайдамаковъ, ограбившихъ вепи князя Кантемира, и проситъ объ освобожденіи двухъ запорожцевъ; невинно арестованныхъ по этому дѣлу. 1751. Іюля 8. . . . . 623.
- ССХСVIII. Списокъ запорожцевъ, участвовавшихъ, вмѣстѣ съ Грацкомъ Щербипою, въ нападеніи на село Куликовку. 1751. Іюля 19. . . . . 624.
- ССХСIX. Донесеніе Киевскаго генераль-губернатора Леонтьева въ государственную военную коллегію о поимкѣ гайдамака Грицька Щербини и о мѣрахъ принятыхъ для поимки его товарищей, ограбившихъ въ предѣлахъ речипосполитой село Куликовку. При донесеніи приложены показанія, отобранныя отъ Щербини. 1751. Іюля 19. . . . . 624.
- ССС. Отношеніе Киевскаго генераль-губернатора Леонтьева къ гетману Кирилу Розумовскому, съ препровожденіемъ въ Миргородскій полковой судъ гайдамаковъ, обвиненныхъ въ участіи въ нападеніи на село Калнеболоты. 1751. Іюля 19. . . . . 626.
- СССИ. Жалоба отъ имени уніятскаго митрополита, Флоріана Гребницкаго, на отрядъ войска, отправленный противъ гайдамаковъ, о томъ, что жолнеры избѣгали встрѣчи съ гайдамаками, но за то грабили крестьянъ въ имѣніяхъ митрополита. 1751. Іюля 27. 628.
- СССII. Приказъ Киевскаго генераль-губернатора, Михаила Леонтьева, объ отсылкѣ въ Миргородскую полковую канцелярію запорожцевъ: Ѳомы Гусака и Максима Тарана, подозрѣваемыхъ въ ограбленіи слуги князя Кантемира. 1751. Августа 5. . . . . 630.
- СССIII. Рапортъ въ Киевскую генераль-губернаторскую канцелярію секундъ-майора Федцова, о томъ, что онъ, согласно предписанію генераль-губернатора, отправилъ подъ конвоемъ въ Миргородскую полковую канцелярію 4 человекъ, арестованныхъ по подозрѣнію въ ограбленіи слуги князя Кантемира. 1751. Августа 9. . . . . 630.

- СССIV. Донесеніе въ Кіевскую генераль-губернаторскую канцелярію полкового Черниговскаго хорунжія, Василія Коморовскаго, о томъ, что ему неизвѣстно: въ силу чьего предписанія козаки Лубенскаго полка были отправлены изъ Малороссійскихъ форпостовъ на правую сторону Днѣпра? 1751. Августа 19. . 631.
- СССV. Заявленіе дворянина Луки Рыбинскаго о томъ, что онъ присутствовалъ въ Овручѣ во время, опредѣленное для сбора земской подати, назначенной сеймикомъ на содержаніе милиціи воеводства, но только очень немногіе изъ числа дворянъ Овруцкаго повѣта внесли эту подать. 1751. Октября 16. 633.
- СССVI. Жалоба отъ имени старосты Каневскаго, Николая Потоцкаго, на старосту Трехтымировскаго, Станислава Щеневскаго, о разныхъ обидахъ, между прочимъ о томъ, что управляющіе Трехтымировскимъ староствомъ отказались выдать крестьянина, Степана Выкреста, служившаго проводникомъ гайдамакамъ, нападавшимъ на село Селище. 1751. Ноября 17. . . . . 634.
- СССVII. Жалоба дворянина Іосифа Рудницкаго на дворянъ: Михаила и Антона Юхновскихъ о томъ, что они, переодѣвшись гайдамаками, напали на дома и грабили жителей села Малой Стружки. 1751, Ноября 18. . . . . 636.
- СССVIII. Жалоба дворянъ Брацлавскаго воеводства на князя Александра Четвертинскаго о томъ, что онъ употребляетъ на личныя надобности милицію, вооруженную на счетъ воеводства и, какъ начальникъ, не содержитъ ее въ должномъ повиновеніи; жолнеры милиціи безчинствуютъ и, между прочимъ, завели постоянныя драки съ канцеляристами и преслѣдуютъ послѣднихъ. 1752. Сентября 5 . . . . . 638.
- СССIX. Заявленіе въ пограничный судъ уніятскаго оффиціала, Михаила Примовича, содержащее обвиненіе начальниковъ и подданныхъ Кіевософійскаго монастыря въ томъ, что они принимали на сохраненіе отъ гайдамаковъ вещи, похищенные у истца, и не возвратили ихъ, не смотря на многократныя его напоминанія. 1753. Іюля 13 . . . . . 641.
- СССХ. Письмо отъ дворянина Антонія Лярысы-Здановскаго къ вице-регенту пограничныхъ судовъ,—За-

- кусилъ, содержащее прозъбу о ходатайствѣ по дѣлу объ ограбленіи гайдаками мѣстечка Павлочи, а также заявленіе угрозы, въ случаѣ безуспѣшнаго хода дѣла, грабить имущество русскихъ проѣзжихъ купцовъ. 1751. Юля 26. . . . . 642.
- СССXI. Слѣдственное дѣло объ ограбленіи гайдаками: Лкимомъ Ивановымъ, Андреемъ Швецемъ и Петромъ Харченкомъ съ товарищами польскаго шляхтича Мартына Журавлевича. 1753 по 1755. . . . . 644.
- СССXII. Заявленіе люблинскаго воеводы, князя Антонія Любомирскаго, о томъ, что милиція, вооруженная противъ гайдаковъ на счетъ воеводства Кіевскаго, бесполезна, обременяетъ воеводство непосильными расходами и поведеніемъ своимъ наноситъ вредъ жителямъ.—1754. Мая 22. . . . . 659.
- СССXIII. Приказъ гетмана короннаго, Адама Николая Сенявскаго, данный старостѣ Нѣжинскому Илинскому, предписывающій послѣднему организовать пограничную военную стражу въ окрестностяхъ Кіева. 1754. Юля 16. . . . . 661.
- СССXIV. Жалоба отъ имени люблинскаго воеводы, князя Антонія Любомирскаго, на милицію Кіевскаго воеводства о томъ, что милиціонеры арестовали въ качествѣ гайдаковъ мирныхъ жителей, крестьянъ Любомирскаго, затѣмъ ворвались въ его мѣстечко Макарровъ, истязали въ немъ евреевъ и т. п. 1754. Юля 3. . . . . 662.
- СССXV. Жалоба отъ имени дворянина Петра Цырины на крестьянъ села Быстрика, о томъ, что они, подъ видомъ гайдаковъ, напали на имѣніе истца, село Свитинцы, захватили его лошадей и произвели, такимъ образомъ, сильную тревогу. 1754. Юля 27. . . . . 664.
- СССXVI. Жалоба хоругви, вооруженной на счетъ Кіевскаго воеводства противъ гайдаковъ, состоящей подъ начальствомъ ротмистра Антонія Ляриссы-Ждановскаго, о томъ, что воеводство не уплатило жалованія, слѣдовавшаго истцамъ по постановленію ссѣмика. 1754. Августа 14. . . . . 665.
- СССXVII. Жалоба отъ имени дворянъ: Іосифа Бушковскаго и Стапислава Тыпковскаго на милицію Брацлавскаго воеводства о томъ, что отрядъ этой милиціи, ворвавшись въ село Тарашу, причинилъ разныя на-

силія жителямъ, требуя уплаты земской подати въ пользу Брацлавскаго воеводства, между тѣмъ какъ жители уже уплатили ее сборщикамъ Кіевскаго воеводства. 1754. Августа 19 . . . . . 667.

СССХVIII. Протестъ ротмистра милиціи Кіевскаго воеводства, Михаила Трипольскаго, противъ заявленія многихъ дворянъ того-же воеводства, уничтожившихъ сеймикъ по поводу присутствія на мѣстѣ совѣщаній отряда милиціи. Трипольскій увѣряетъ, что милиція явилась на сеймикъ исключительно съ тою цѣлью, чтобы охранять дворянъ отъ нападенія гайдамаковъ. 1754. Августа 20 . . . . . 669.

СССХIX. Коллективное заявленіе многихъ дворянъ Кіевскаго воеводства о томъ, что они желаютъ упраздненія милиціи, содержимой на счетъ воеводства, такъ какъ содержаніе ея стоитъ очень дорого, между тѣмъ она не исполняетъ своей обязанности: милиціонеры не только не обеспечиваютъ воеводства отъ нападеній гайдамаковъ, но, напротивъ того, сами причиняютъ обиды и разоренія жителямъ Кіевскаго воеводства. 1751. Сентября 10. . . . . 671.

СССХХ. Жалоба дворянина Мартына Пержхалы на офицеровъ милиціи Кіевскаго воеводства о томъ, что они, безъ всякаго повода, панесли истцу тяжелые побои. 1754. Сентября 11 . . . . . 674.

СССХХI. Жалоба дворянина Николая Суцапскаго-Проскуры на офицеровъ милиціи Кіевскаго воеводства о томъ, что они въ пьяномъ видѣ напали на его домъ, стрѣляли въ двери и нанесли ему разныя обиды и оскорбленія. 1754. Сентября 23. . . . . 675.

СССХХII. Жалоба дворянина Лаврентія Прушинскаго на жолнеровъ милиціи Кіевскаго воеводства о томъ, что они опустошили въ его имѣніи: пруды, сады и огороды, наносили побои жителямъ и стрѣляли въ церковь. 1754. Сентября 28. . . . . 677.

СССХХIII. Приказъ, данный гетманомъ короннымъ, Яномъ-Климентіемъ Браницкимъ, одной хоругви милиціи Кіевскаго воеводства, предписывающій ей удалиться на зимнія квартиры изъ Житомирскаго староства въ мѣстность, назначенную для этой цѣли сеймикомъ воеводства, а также повелѣвающій вознаграждать убыт-

- ки, причиненные хорогвю въ Житомирскомъ староствѣ. 1754. Ноября 11 . . . . . 679.
- СССХХІV. Перечень имущества, заграбленнаго гайдамаками у жителей мѣстечка Хвастова 1756 . . . . . 680.
- СССХХV. Отношеніе русскихъ пограничныхъ комиссаровъ къ польскимъ, въ которомъ первые извѣщаютъ о томъ, что они выдаютъ въ распоряженіе вторыхъ трехъ пойманныхъ гайдамаковъ, польскихъ подданныхъ; вмѣстѣ съ тѣмъ русскіе комиссары объявляютъ отказъ подписать совмѣстно съ польскими смертный приговоръ на одного изъ арестантовъ. 1758. Генваря 21. . . . . 683.
- СССХХVІ. Показанія, отобранныя въ пограничномъ судѣ Кіевскаго воеводства отъ Антонія Боляновскаго, обвиненнаго въ участіи въ гайдамацкихъ набѣгахъ на польскія области. 1758. Генваря 31. . . . . 684.
- СССХХVІІ. Жалоба крестьянина села Погребець, Матвѣя Лысаго, на крестьянина Данила Вариводу о томъ, что послѣдній напалъ на домъ истца съ отрядомъ своевольныхъ людей, ограбилъ его имущество и укрывся за границу. 1758 . . . . . 687.
- СССХХVІІІ. Жалоба, поданная дворяниномъ Якубовскимъ въ пограничный судъ о разграбленіи гайдамаками имѣнія его, мѣстечка Гостомля. 1758. Февраля 16. . . . . 688.
- СССХХІХ. Донесеніе начальника отряда польскаго войска о погонѣ за гайдамаками и о захватѣ воза и имущества, принадлежавшаго какому-то старообрядцу. 1758. Генваря 31 . . . . . 689.
- СССХХХ. Жалоба отъ имени стражника Литовскаго, Станислава Быковскаго-Допота на офицеровъ Волинской партіи польскаго войска: Малиновскаго и Радзиминскаго, о томъ, что они, подъ предлогомъ погони за гайдамаками, ворвались въ села истца: Юрову и Богудзенку, истязали въ нихъ жителей и истребляли ихъ имущество. 1758. Октября 9. . . . . 690.
- СССХХХІ. Жалоба дворянина Василя Богдановича на монаховъ Кіевскихъ монастырей: Софійскаго, Михайловскаго и Выдубицкаго о томъ, что они дозволяютъ гайдамакамъ скрываться на монастырскихъ земляхъ, не удерживаютъ своихъ крестьянъ отъ нападеній на польскія пограничныя села и не выдаютъ бѣглыхъ крестьянъ и слугъ. 1759. Генваря 27 . . . . . 692.

- СССXXXII. Показанія, отобранныя отъ крестіянпна Андруха и дворянъ: Ивана и Доминика Городыскихъ и Гавріила Борышевскаго, отиравлывшихся на разбой. 1759. Февраля 12. . . . . 694.
- СССXXXIII. Справка, выданная русскими пограничными судьями—польскимъ, относительно дѣла о грабежѣ, произведенномъ гайдамаками въ мѣстечкѣ Гостомлѣ и селѣ Розважевѣ. 1759. Іюля 9. . . . . 701.
- СССXXXIV. Окончателное рѣшеніе Кіевскихъ пограничныхъ комиссаровъ по дѣлу объ ограбленіи гайдамаками шляхтича Мартына Журавлевича. Комиссары устанавливаютъ цифру иска и распредѣляютъ взыскапіе между лицами, прикосновенными къ дѣлу. 1759. Іюля 17. . . . . 702.
- СССXXXV. Рѣшеніе русскихъ пограничныхъ комиссаровъ по дѣлу объ обвиненіи въ гайдамачествѣ Васильковскаго жителя, Омельяна Яковенка, жителемъ села Тростянки, Андреемъ Очкасомъ. 1760. Іюля 6 . . . . . 708.
- СССXXXVI. Показанія, данныя крестьяниномъ Исаею Моргуномъ о нападеніи Василя Харченка съ другими гайдамаками на село Сѣняву. 1760. Іюля 23. . . . . 710.
- СССXXXVII. Жалоба товарища панцырной хоругви, Мартина Журавлевича, о томъ, что гайдамаки ограбили на дорогѣ его товарища—Ивана Голашевскаго, при чемъ похитили лошади и имущество, принадлежавшія истцу. 1760, Іюля 24. . . . . 711.
- СССXXXVIII. Отношеніе русскихъ пограничныхъ комиссаровъ къ польскимъ, содержащее заявленіе о томъ, что по иску крестьянъ Осадченковъ оказано русскими властями возможное удовлетвореніе; вмѣстѣ съ тѣмъ русскіе комиссары заявляютъ требованіе, чтобы польскія власти удержали шляхтича Ивашкевича отъ намѣренія грабить въ отмщеніе русскихъ купцевъ, и наказали-бы его за произнесеніе этой угрозы. 1761. Въ Іюль. . . . . 713.
- СССXXXIX. Жалоба жителей села Великой Солтановки, крестьянъ: Ивана и Павла Осадченковъ и Никифора Беденка на Ивана Стрыжевскаго и другихъ гайдамаковъ о томъ, что они напали на истцевъ, расположившихся на ночлегъ на дорогѣ, и ограбили ихъ. 1761. Іюля 17 . . . . . 715.

- СССХI. Извѣстіе, сообщенное въ газету о смутахъ въ Сѣчи и о различныхъ бѣдствіяхъ, постигшихъ Украину. 1761. Августа 23 . . . . . 716.
- СССХL. Свѣдѣнія о гайдамакахъ, сообщенныя въ газету 1761 года, Ноября 3 . . . . . 717.
- СССХLII. Отношеніе русскихъ пограничныхъ судей къ польскимъ, содержащее отчетъ о мѣрахъ, принятыхъ русскими властями для розысканія лицъ, ограбившихъ капевскаго жителя, еврея Шмуїла Майоровича. 1762. Генваря 12 . . . . . 718.
- СССХLIII. Постановленіе пограничнаго суда Кіевского воеводства по дѣлу объ обвиненіи жителей села Стаекъ: Каленика Ильченка и Анны Терещихи, польскимъ шляхтичемъ, Францискомъ Лосовскимъ, въ похищеніи его имущества, хранившагося изъ опасенія гайдамаковъ у жителя села Зикрачей, крестьянина Григорія Когдаря. Пограничный судъ нашелъ искъ Лосовскаго не доказаннымъ и отказалъ ему въ удовлетвореніи. 1762. Генваря 16. . . . . 719.
- СССХLIV. Объясненіе, поданное въ пограничный судъ Кіевского воеводства дворяниномъ Антоніемъ Ляриссою-Здановскимъ, по поводу обвиненія его паслѣдниками Кіевского бурмистра, Николая Рогуцкаго, въ разореніи принадлежавшаго имъ хутора. Здановскій утверждаетъ, что онъ хутора не разорялъ, а только арестовалъ въ немъ, въ качествѣ офицера, двухъ парубковъ, обвиненныхъ въ воровствѣ и въ укрывательствѣ гайдамаковъ; арестованные казнены были не по приказанію Здановскаго, а по приговору купнаго суда. 1762. Генваря 20 . . . . . 721.
- СССХLV. Заявленіе, поданное въ пограничный судъ Кіевского воеводства дворяниномъ Войтехомъ Петровскимъ о томъ, что гайдамаки собрались въ хуторѣ, принадлежащемъ Кіево-братскому монастырю, и намѣрены ворваться въ границы речипосполитой. Въ доказательство Петровскій представляетъ показанія, отобранныя у одного изъ нихъ — Федора Москаленка, Брусилловскимъ магистратомъ. 1762. Генваря 23. , 721.
- СССХLVI. Показанія данныя въ пограничномъ судѣ Кіевского воеводства крестьяниномъ Федоромъ Москаленкомъ объ его похиженіяхъ въ гайдамацкомъ отрядѣ. 1762. Генваря ¹⁴/₂₅ . . . . . 727.

- CCCXLVII. Отношеніе русскихъ пограничныхъ судій къ польскимъ, заключающее требованіе о высылкѣ въ Киевскій пограничный судъ Хвастовскаго жителя, Василя Резниченка, и еврея Янкеля Гиценка для указанія стоимости пограбленнаго у нихъ гайдамаками имущества. 1762. Юля 7. . . . . 731.
- CCCXLVIII. Приговоръ пограничнаго суда Киевскаго воеводства, осуждающій на смерть черезъ повѣшеніе крестьянъ: Федора и Ивана Москаленковъ, уличенныхъ въ участіи въ гайдамачествѣ. 1763. Генваря ¹⁵/₂₆. . . . . 732.
- CCCXLIX. Рѣшеніе пограничнаго суда Киевскаго воеводства по дѣлу объ обвиненіи дворянина Антонія Лариссы-Здановскаго въ разореніи хутора, принадлежавшаго Киевскому бурмистру, Николаю Рогуцкому. Судъ нашель, на основаніи документовъ, представленныхъ Здановскимъ, что послѣдній дѣйствовалъ въ качествѣ должностнаго лица, сообразно съ приказаніями властей и потому освободилъ его отъ всякой отвѣтственности. 1763. Генваря ²⁷/₁₆. . . . . 735.
- CCCL. Жалоба въ пограничный судъ Киевскаго воеводства священника Симеона Левицкаго на монаховъ Киево-Софійскаго монастыря, на Киевскій магистратъ и на значковаго товарища, Степана Осовѣцкаго, о томъ, что крестьяне изъ Бѣлгородскаго имѣнія Киево-Софійскаго монастыря составили гайдамацкій отрядъ и ограбили имущество истца въ селѣ Шпиткахъ: когда же нѣкоторые изъ нихъ были арестованы, то Осовецкій отобралъ у нихъ добычу въ свою пользу, виновныхъ-же выпустилъ; магистратъ съ своей стороны потворствуетъ другимъ арестантамъ и, подъ разными предлогами, не возвращаетъ истцу стоимости его имущества. 1763. Юля 14. . . . . 738.
- CCCLI. Жалоба священника села Музычь—Луки Богдановича на монаховъ Киевскихъ монастырей: Софійскаго и Михайловскаго, также на Киевскій магистратъ о томъ, что вѣдомства эти не возвращаютъ истцу его имущества, ограбленнаго у него гайдамаками Куриненками съ товарищи, арестованными частью въ монастырскихъ селахъ, частью въ Киевѣ. 1763. Юля 14. . . . . 740.
- CCCLII. Извѣстіе о гайдамакахъ, сообщенное въ газету 1764 года, Августа 4. . . . . 742.

- CCCLIII. Отношеніе Кіевскаго генераль-губернатора къ польскимъ пограничнымъ комиссарамъ съ посылкою арестанта, Игната Клипаровскаго, и выписки изъ слѣдственнаго дѣла о его походеніяхъ. 1765. Генваря 26. 743
- CCCLIV. Объясненія, присланныя въ пограничный судъ Кіевскимъ полковымъ городскимъ судомъ и Кіевскимъ магистратомъ, относительно хода дѣла, возбужденнаго по поводу ограбленія гайдаками священника Симеона Левицкаго. 1765. Юля 6. . . . . 746.
- CCCLV. Жалоба дворянина Василя-Антонія Дворецкаго-Богдановича на монаховъ Кіево-Софійскаго монастыря о томъ, что они покровительствуютъ гайдакамъ, передерживаютъ ихъ подъ благовидными предлогами въ своихъ имѣніяхъ, дозволяютъ имъ оттуда дѣлать нападенія на шляхетскія имѣнія и освобождаютъ ихъ изъ подъ стражи въ случаѣ поимки. 1765. Юля 24. . . . . 751.
- CCCLVI. Показанія, отобранныя въ Каменецъ-подольскомъ городскомъ судѣ отъ дворянина Станислава Потоцкаго, въ домѣ котораго укрывался гайдамака—Иванъ Мельникій, 1766. Юля 3. . . . . 754.
- CCCLVII. Показанія, данныя крестьяниномъ Иваномъ Малинюкомъ объ участіи его отца въ грабежѣ. 1766. Юля 3. . . . . 757.
- CCCLVIII. Определеніе пограничнаго суда Кіевскаго воеводства о выдачѣ польскимъ властямъ гайдамака Ивана Пугача, арестованнаго при Переяславскомъ полковомъ судѣ. 1767. Юля 13. . . . . 759.
- CCCLIX. Рапортъ Лубенской полковой канцеляріи въ Малороссійскую коллегію, содержащій донесеніе о нападеніи разбойниковъ на домъ войскового товарища, Ивана Ковалевскаго. 1767. Декабря 21. . . . . 760.
- CCCLX. Жалоба поданная въ Малороссійскую коллегію войсковымъ товарищемъ, Иваномъ Ковалевскимъ, объ ограбленіи его дома неизвѣстными разбойниками. 1767. Декабря 23. . . . . 762.
- CCCLXI. Счетъ имущества, взятаго неизвѣстными разбойниками въ домѣ войскового товарища, Ивана Ковалевскаго. 1767. Декабря 23. . . . . 764.
- CCCLXII. Жалоба дворянъ, поселившихся въ Романовскомъ староствѣ, на судію земскаго новгородскаго, Фран-

- циска Доггелъ-Цырыну, о томъ, что его надворные козаки напали на села: Золотуху и Каменную Греблю, наносили истцамъ побои и грабили ихъ нмущество. 1768. Генваря 14. . . . . 768.
- СССLXIII. Рапортъ Кіевской полковой канцеляріи въ Малороссійскую коллегію о томъ, что указъ коллегіи о розыскѣ разбойниковъ, ограбившихъ домъ войскового товарища, Ивана Ковалевскаго, полученъ Кіевскою полковою канцелярією и принятъ къ исполненію.— 1768. Генваря 24. . . . . 770.
- СССLXIV. Рапортъ Лубенской полковой канцеляріи въ Малороссійскую коллегію о томъ, что открыты злоумышленники, разграбившіе дворъ войскового товарища Ковалевскаго; въ нападеніи принимали участіе: солдаты Рязскаго пѣхотнаго полка, дворовые люди поручика того же полка, Николая Сухотина, и два жителя мѣстечка Лукомя, 1768. Марта 14. . . . . 771.

